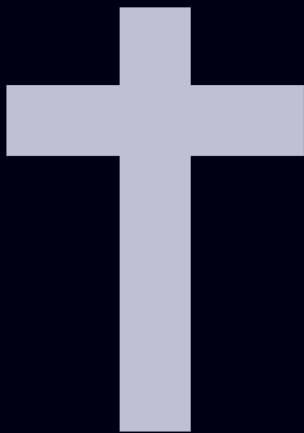

Manö Kamij

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea

Manö Kamij
**The New Testament in the Kobon Language of Papua New
Guinea**
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023
3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d

Contents

FRT	1
Madyu	3
Mak	76
Luk	119
Jon	195
Aposil	249
Rom	318
1 Korid	352
2 Korid	384
Galesia	403
Epesas	414
Pilipai	425
Kolosi	433
1 Desalonaika	441
2 Desalonaika	447
1 Dimodi	451
2 Dimodi	460
Daidas	467
Pilimon	471
Hibru	473
Jems	499
1 Pida	507
2 Pida	516
1 Jon	522
2 Jon	530
3 Jon	531
Jud	533
Repelesin	536
Read the New Testament	574

Manö Kam+iŋ

The New Testament in the Kobon language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Manö Kam+iŋ

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea
[kpw]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2005, The Bible Society of Papua New Guinea

Print publication, 2005 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://>

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

**God Manö Ad+iη Hain Nibö u buk ke ke pes nihön
nihön midöp aui niηmön**

Kobon[tab]Manö ulep[tab]pes

Madyu

Jisas Kraiss Manö Aij u Madyu kali kliñ rika

Ebrahim rikö rik dam dapil gîlö Jisas Kraiss nîp yag daua
(Luk 3:23-38)

¹ Jisas Kraiss nap nîhi ilan nîpe gau riklö rik amil apil göm nîp yag daua rō hagnîg gabin. Bî kub Ebrahim rikö rik damöm, kiñ Depid nîp yag daua.

Depid nîpe rikö rik damöm, Jisas Kraiss nîp yag daua. *

² Anîg gîla:

Ebrahim Aisak nîp yag daua.

Aisak Jekop nîp yag daua.

Jekop nîpe pen, Juda nîp riköm, nîmam hain magö u agîp yag daua.

³ Juda nîpe nîbi Dema aip mîdöm, Peres aip Sera aip kalîp yag daua.

Peres, Hesron nîp yag daua.

Hesron, Ram nîp yag daua. *

⁴ Ram, Aminadap nîp yag daua.

Aminadap, Nason nîp yag daua.

Nason, Salmon nîp yag daua.

⁵ Salmon, Boas nîp yag daua. Boas nîme nîpe u Rehap.

Boas, Obed nîp yag daua. Obed, nîme nîpe u Rud.

Obed, Jesi nîp yag daua.

⁶ Jesi, kiñ Depid nîp yag daua.

Depid, Solomon nîp yag daua.

Solomon nîme nîpe u, nöd bî ne Yuraia nîp udö umö, hainö Depid nîp udöm me, Solomon nîp yag daua. *

⁷ Solomon, Riaboam nîp yag daua.

Riaboam, Abaija nîp yag daua.

Abaija, Esa nîp yag daua.

⁸ Esa, Jihosapad nîp yag daua.

Jihosapad, Joram nîp yag daua.

Joram, Asaia nîp yag daua.

⁹ Asaia, Jodam nîp yag daua.

Jodam, Ehas nîp yag daua.

Ehas, Hesekaia nîp yag daua.

¹⁰ Hesekaia, Manasa nîp yag daua.

Manasa, Emos nîp yag daua.

Emos, Josaia nîp yag daua.

¹¹ Josaia, Jekonaia nîp yag dapöm, nîmam rîmnap yag daua. Nîn anîbu, daun kub Babilon nîbi bî apöm, Isrel nîbi bî kalîp nagî lî dam Babilon ud arla. *

¹² Ud areila, Jekonaia anîb gau mîdöm, Sialdiel nîp yag daua.

Isrel nîbi bî kale Babilon arö göm ram mînön Juda ado gî arla u, Sialdiel,

Serababel nîp yag daua. *

¹³ Serababel, Abaiad nîp yag daua.

Abaiad, Eliakim nîp yag daua.

* **1:1:** 1Kr 17:11; Jen 22:18 * **1:3:** Jen 38:29-30 * **1:6:** 2Sa 12:24 * **1:11:** 2Ki 24:14-15; 2Kr 36:10; Jer 27:20 * **1:12:** Esr 3:2

Eliakim, Eso n̄p yag daua.

¹⁴ Eso, Sedok n̄p yag daua.

Sedok, Ekim n̄p yag daua.

Ekim, Elaiad n̄p yag daua.

¹⁵ Elaiad, Eliesa n̄p yag daua.

Eliesa, Madan n̄p yag daua.

Madan, Jekop n̄p yag daua.

¹⁶ Jekop, Josep n̄p yag daua.

Josep me, n̄bi Maria n̄p ñeila. Maria n̄pe Jisas n̄p yag daua. Jisas n̄p Krais a ḡim̄idal.

¹⁷ An̄b u me, bac hon Ebrahim n̄pe r̄ikō r̄iklō r̄ik dam dap̄l ḡöm unbō s̄idun̄ b̄ōḡ dan̄ ara u, hainō bac kiḡ Depid n̄p yag daua. Yag daulō, Depid n̄pe pen r̄ikō r̄iklō r̄ik dam dap̄l ḡöm u r̄ō n̄p s̄idun̄ b̄ōḡ dan̄ areia, hainō Babilon b̄i ke gau n̄bō ap̄öm kal̄ip̄ naḡi l̄i dam ram m̄in̄ōḡ kale u ud arla. Ud areila, hainō pen kauyan̄ r̄ik dam dap̄l ḡöm unbō s̄idun̄ b̄ōḡ dan̄ ara u, hainō Krais n̄p yag daua.

Maria Jisas n̄p yag daua

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Jisas Krais n̄p yag daua manō u hagn̄g gabin. Jisas n̄me Maria, Josep n̄p ñeila, n̄pe aip̄ ajmil wasō, kale n̄ḡla Maria ñ̄ mudun m̄ideia. Ana Uḡ n̄pe u ke ḡō, ñ̄ mudun an̄bu m̄ideia. *

¹⁹ Pen nugmul n̄pe Josep b̄i aij u me, manō kub hagaga; gas̄i u n̄p n̄ḡm̄ haga, “Ñ̄ mudun m̄idöp an̄bu, n̄bi b̄i gau hag ñ̄nabin, n̄p nable ḡinab. An̄b u, agam̄ij hag yu+n,” a ga.

²⁰ Josep an̄g n̄ḡa u pen, s̄ib̄ōn̄ yaḡ uh̄ōn̄ n̄ḡa, B̄i Kub ejol n̄pe ap̄ n̄p haga, “Josep, Depid ñ̄ n̄pe! ‘N̄bi an̄bu, n̄h̄ōn̄ ḡin̄g udnam?’ a ḡim̄ōn̄, gas̄i u n̄ḡagm̄ōn̄; haḡōwaḡō udm̄ōn̄. Ñ̄ mudun m̄idöp u, Ana Uḡ u n̄p ḡō m̄idöp.

²¹ Hainō ñ̄ u r̄ik dauō n̄pe kub ḡöm, n̄bi b̄i n̄pe gau nan si nan naij ḡipal̄ pr̄i u ḡk̄ ḡi yunab u me, hib n̄pe Jisas a ḡim̄ōn̄,” a ga. *

²² An̄g ga an̄bu, B̄i Kub n̄pe b̄i manō n̄pe hagep̄ b̄i ap̄ n̄p hag ñ̄a n̄ḡm̄ n̄pe pen an̄g ḡinab a ḡöm haga.

²³ N̄pe haga,

“N̄bi praj b̄i ap̄ aip̄ ajm̄ wasō, ñ̄ mudun m̄idöm,

ñ̄ ap̄ yag daueinab, hib n̄pe u Emanyuel a ḡinaböl,” a ga.

Emanyuel manō iḡ u, God hon aip̄ m̄idöp. *

²⁴ Pen Josep uh̄ōn̄ han̄m̄ urak̄m̄, B̄i Kub ejol n̄pe manō haga u udöm, n̄bi Maria n̄p udnam, a ḡöm n̄ḡa.

²⁵ Nöd Josep Maria aip̄ ajmil wasō, Maria ñ̄ u yag dauō, Josep ñ̄ an̄bu hib n̄pe Jisas a ḡöm me, Maria n̄p b̄ōḡ n̄p uda. *

2

B̄i gas̄i k̄id̄ hiḡk̄ n̄ḡeb gau ap̄öm Jisas n̄p n̄ḡla

¹ Pen Herod Judia Propins kiḡ m̄idm̄idöp ñ̄n̄ u, Maria Jisas n̄p yag daua Bedlehem daun, ram m̄in̄ōḡ Judia aḡ au. Yag dauō, b̄i gap̄i k̄id̄ hiḡk̄ n̄ḡeb gau, s̄idō auab lau n̄bō Jerusalem ap̄öm, n̄bi b̄i gau hag n̄ḡm̄ hagla,

* **1:18:** Luk 1:27,35 * **1:21:** Luk 1:31; 2:21 * **1:23:** Ais 7:14 * **1:25:** Luk 2:21

2 “Juda n̄bi b̄i, Kiŋ hon, a ḡipim u n̄p yag daubal! Miñi l̄bal m̄döp gainj Hon ram m̄nõŋ hon sidõ auab lau n̄bõ gau m̄dun n̄ŋbun gap̄i u waielöp; n̄ŋun me, hib n̄pe hagno adõ arañ a gun aubun,” a ḡila. *

3 An̄g hageila, kiŋ Herod manõ an̄bu n̄ŋõm, n̄bi b̄i gai i kale ñi an̄bu n̄p gas̄i n̄ŋõm ȳip n̄ŋagöl rö löp, a göm, gas̄i iru n̄ŋa. Jerusalem n̄bi b̄i gau magõŋhalõ u rö nöp gas̄i iru n̄ŋla.

4 Pen kiŋ Herod, God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau abe, God lo manõ hag ñeb b̄i gau abe, kal̄ip w̄ñ alõ aueila haga, “God manõ hagep b̄i gau Kraiss n̄p yag daunaböl ram m̄nõŋ gai, a ḡila?” õ ga.

5 An̄g hageia hagla, “B̄i God manõ hagep ap, hadame nöp manõ kal̄i k̄iñ r̄ikõm haga rö, n̄p yag daunaböl Bedlehem daun, ram m̄nõŋ Judia an̄ au. God manõ hagep b̄i an̄bu God Manõ kal̄i k̄iñ r̄ikõm haga,

6 ‘Ram m̄nõŋ Judia an̄ gau

ram m̄nõŋ ke ke iru m̄döp u me,
ram m̄nõŋ Bedlehem n̄ŋõ pro rö l̄nab u
pen B̄i Kub u ram m̄nõŋ an̄bu n̄bõ apõm,
n̄bi b̄i yad Isrel n̄bi b̄i kal̄ip abad m̄deinab.

An̄g ḡinab rö, Bedlehem hib kub m̄deinab, ’a ga,” a ḡila. *

7 An̄g hageila, kiŋ Herod n̄ŋõm, am b̄i gas̄i kid hiik n̄ŋeb gau kal̄ip agam̄j w̄ñ alõ aueila haga, “Magõ mai rö gap̄i an̄bu waiela?” õ ga.

8 Hageia, n̄p manõ an̄bu hag ñeila, kal̄ip Bedlehem hag yuõm pir alõm haga, “Kale am ñi an̄bu ulhai n̄ŋ aij ḡimim, ado ḡi apim ȳip hagpe, yad abe amem hib n̄pe hagnõ adõ arañ,” a ga.

9 Kiŋ Herod an̄g hagõ, kale hadlõ n̄ŋöl ḡi, gap̄i kale sidõ auab lau n̄ŋla u nõd nõd gö n̄ŋöl ḡi, kale hain ḡila. Gap̄i u am am, ñiŋan̄ u ram m̄deia an̄ au ḡilan̄ nöp pidõŋ ga.

10 An̄g gö kale n̄ŋlõ, aij a gö n̄ŋöl ḡi,

11 ram raul m̄gan yan̄ amõm n̄ŋla, ñiŋan̄ u n̄me Maria aip m̄dailõ. Kale am kugom ȳimõm, ñiŋan̄ u hib haglõ adõ areia n̄ŋõm, wad̄i kale gau an̄a lóm, n̄p nan aij r̄imnap ñila. Gol r̄imnap, pauda hañŋ aij auep r̄imnap, wel hañŋ aij auep r̄imnap ñila. *

12 Pen kale sibõn an̄ yan̄ hanõm uhõn n̄ŋla, God haga, “Ado ḡi Herod m̄döp u aragmim!” a ga. An̄b u, haga rö n̄ŋõm, adan m̄lõ ap aramõm, ram kale ado ḡi arla.

Josep Maria am̄il m̄ihau ud p̄ññŋ ḡi ram m̄nõŋ Ijip ara

13 Pen b̄i gas̄i kid hiik n̄ŋeb gau kale an̄g göl arla n̄ŋöl ḡi, Josep uhõn n̄ŋa, ejol ap apõm n̄p haga, “Herod ñiŋan̄ u al pak l̄nam a göm, ulhai n̄ŋn̄g gab. An̄b u, ñiŋan̄ am̄il m̄ihau ȳiŋid u† ḡi, p̄ññŋ ḡi ram m̄nõŋ Ijip armõn. Aumõn a geinam nöp, kauyan̄ ado ḡi aumõn,” a ga.

14 Hagõ, Josep sibõn an̄ yan̄ nöp urakõm, ñiŋan̄ am̄il m̄ihau u† ḡi ram m̄nõŋ Ijip ara.

15 U† ḡi ara an̄bu, B̄i Kub n̄pe b̄i manõ n̄pe hagep ap n̄p hag ña n̄ŋõm n̄pe pen kal̄i k̄iñ r̄ikõm haga, “Ñi yad u Ijip n̄bõ w̄ñ alnõ auõp,” a ga.

Pen Josep am̄ilap am Ijip nöp m̄idlõ, Herod umaia me, hainõ kauyan̄ ado ḡi aula. *

16 Pen Herod n̄pe n̄ŋa, b̄i gas̄i kid hiik n̄ŋeb gau, n̄pe haga rö gageila, n̄p mulu kal̄i yab̄i lugõ haga, “Ȳip ḡipal an̄bu, ñiŋan̄ b̄i kub m̄dn̄g gab

u yad aigö gî gem nîp al pak lînam?” a göm nîŋa. Pen nîpe gasî ap nîŋöm haga, “Bî gasî kîd hiîk nîŋeb gau kalîp gapî u waiela ñîn u, yîp hag aij göm arla. Anîb u yad nîŋbin, Bedlehem söl au ñîŋaŋ yag daulö, mî mîhöp lugöp gau abe, ñîŋaŋ hainö yag daubal gau abe, al pak lînaböl u, ñî anîbu abe al pak lînaböl,” a ga. Anîg hagöm me, bî nîpe rîmnap hag yuö amöm, ñîŋaŋ Bedlehem söl au mîdeila magöŋhalö al pak lî hakla.

¹⁷ Bedlehem ñîŋaŋ al pak lîla anîbu, bî God manö hagep Jeremaia gî nab a göm kalî kîiñ rîka rö nöp gîla. Jeremaia manö anîbu kalî kîiñ rîköm haga,

¹⁸ “Rama daun au mög gö,

manö hauî kub göm, mîtörj kub gî naböl.

Nîbi Resel rîkö, rîklö rîk amîl apîl gî nab gau,

mög gö mîtörj gî naböl.

Ñî kale um hakla nîŋöm

nîbi bî rîmnap kalîp hag udöl rö lagnab,” a ga. *

Josep Maria amîl mîhau aip kauyaŋ ado gî arla

¹⁹ Pen hainö bî kub Herod umö, Josep Ijip gau mîdöm hanöm uhön nîŋa, Bî Kub ejol nîpe ap apöm nîp haga,

²⁰ “Bî ñîŋaŋ al pak lînîg geila gau hadö umbal u me, nabin amîl mîhau kalîp ut gî, ado gî ram mînönj Isrel armön,” a ga.

²¹ Hagö, Josep ñîŋaŋ amîl mîhau ut gî, ado gî Isrel ara.

²² Pen amjakö, manö ap hagla, “Herod umö, ñî nîpe Akeleas Judia Propins nîbi bî kalîp abad mîdöp,” a gîla. Hageila, Josep nîpe Akeleas mîdöp ram mînönj anîbu nîhön gînîg arnam a göm, pîñîŋ ga u pen, hanöm uhön nîŋa God nîp haga, “Ram mînönj Judia ado gî aragmön, ne ram mînönj Galili armön,” a ga.

²³ Hagö, Josep ñîŋaŋ amîl mîhau kalîp ut gî Nasared daun aramöm mîdmîdal. Arla anîbu, bî God manö hagep gau anîg gî nab a göm kalî kîiñ rîkla rö nöp ga. Kale kalî kîiñ rîköm hagla, “Nîp bî Nasared nîbö ap, a gî naböl,” a gîla. *

3

*Jon Bî Ñîg Pak Ñeb u God manö hag ñîmîdöp
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Nasared mîdeila ñîn aŋ anîbu, Jon bî ñîg pak ñeb u apöm, ram mînönj Judia aŋ au, ram mînönj nîbi bî iru mîdagmîdal, ram mînönj kabö nöp mîdmîdöp aŋ gau mîdö nîŋöl gî, nîbi bî gau aulö, nîpe kalîp manö hag ñîmîdöp.

² Kalîp hag ñöm hagamîdöp, “Söl mîdöp, God nîbi bî udöm abad mîdeinab. Anîb u, nan si nan naij gîpim u, nîhön gînîg anîg gîpun a gîmim, arö gîmim,” a gîmîdöp. *

³ Jon kalîp manö hag ñîmîdöp anîbu, bî God manö hagep Aisaia hadame nöp gî nab a göm, kalî kîiñ rîka rö nöp ga. Aisaia manö anîbu kalî kîiñ rîköm haga,

“Bî ap, ram mînönj nîbi bî iru mîdagpal,

ram mînönj kabö nöp mîdöp aŋ au am mîdöm,

wîñ alöm hagnab, Bî Kub u auab!

Adan sîr u gîlaŋ gîyaŋ gî mîdainîm gau,

* 2:18: Jer 31:15; Jen 35:19

* 2:23: Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Jon 1:45

* 3:2: Mad 4:17; 1:15

dum goł piłu gi mǝdainǝm gau,

bǝnǝg ral aij gi mǝdaimim, 'a gǝnab," a ga. *

⁴ Pen Jon wałǝj nǝpe u, kaj kamel uŋ udǝm gǝla wałǝj ap yǝmǝm, kaj kau hañ dip nagǝ aŋ u piǝg lǝmǝdǝp. Nan ñǝŋeb nǝpe u, jon habladǝŋ u abe, bom ñǝg u abe ñǝŋmǝdǝp. *

⁵ Ñǝn anǝbu, Jerusalem nǝbi bǝ mǝdeila gau abe, nǝbi bǝ ram mǝnǝŋ Judia yǝp anǝb gau mǝdeila gau abe, ñǝg Jodan sǝl gau nǝbi bǝ mǝdeila gau abe, kale magǝŋhalǝ Jon mǝdeila au arla.

⁶ Jon mǝdeila au amǝm, nan si nan najǝ gǝla gau waiǝ hag payǝk pe gǝlǝ nǝŋǝl gi, Jon kalǝp ñǝg Jodan aŋ au ñǝg pak ñǝmǝdǝp.

⁷ Pen bǝ Perisi gau abe, bǝ Sadyusi gau abe iru nǝp, Jon hanǝp ñǝg pak ñǝŋ a gǝm aueila, Jon kalǝp sǝłǝk hag gǝm haga, "Kale hainǝ ñǝ pai gai i! Gasi nǝhǝn nǝŋmim piñǝŋ gi aubimŋ 'Ñǝg pakno, God nǝbi bǝ ke nǝbǝ gau kalǝp hag gǝnab ñǝn u, hanǝp hag gagnab,' a gǝmim, piñǝŋ gi aubim aka? *

⁸ Kale ñǝg paknǝg gǝnabim u, nan si nan najǝ gǝpim u, nǝhǝn gǝnǝg anǝg gǝpun, a gǝmim, arǝ gǝmim, mǝd aij gǝmim. Anǝg geinabim me, nǝbi bǝ nǝŋnabǝl, kale nan si nan najǝ gǝmǝdim u hadǝ arǝ gǝpim.

⁹ Pen kale gasǝ ap nǝŋmim, 'Hon bac ilaŋ Ebrahim ñǝ pai nǝpe mǝdpun nǝŋǝm God hanǝp nan najǝ ap gagnab,' a gǝmim, gasǝ u nǝŋagmim. Ebrahim ñǝ pai nǝpe mǝdpun a gǝpim u nan yǝharǝŋ! God kabǝ gai i udǝm, Ebrahim ñǝ pai nǝpe gau gi lǝnǝg gǝm, gi lǝbǝp! Anǝb u, 'Bǝ aij Ebrahim rǝkǝm rǝk amǝl apǝl gǝm hon ke rǝk dap lǝbal,' a gǝpim u, manǝ u rǝ hagagmim. *

¹⁰ "Nǝŋ aij gǝmim! God mab u il halǝ rǝb junǝg, ru u mab il yaŋ kǝd gi mǝdǝp. Mab ap magǝ ñǝŋeb aij rǝmnap piłagnab u, rǝb gi dǝ gi ud mab inab yaŋ yunab. *

¹¹ Kale nan si nan najǝ gǝpim u, nǝhǝn gǝnǝg anǝg gǝpun a gǝmim, arǝ gǝmim me, yad kalǝp ñǝg nǝp pak ñǝnabin. Pen bǝ yǝp hain aunab u, nǝpe yad rǝ wasǝ; nǝpe bǝ kub yabǝł, yad bǝ pro. Yad nǝp nǝŋnǝ nable gǝnab. Ma hañ nǝpe ud ajeinam rǝ lagǝp. Yad kalǝp ñǝg nǝp pak ñǝabin, pen bǝ anǝbu nǝpe apǝm, kalǝp Ana Uł u pak ñǝm, mab mǝtaŋ pak ñǝm gǝnab. *

¹² "Nǝpe wid magǝ po gǝ, rǝk dap pakpal rǝ u gǝnǝg gab. Wid magǝ ñǝŋeb gau ke lǝm, wid cǝg nabǝŋ nabǝŋ gau ke lǝnab. Anǝg gǝm, wid magǝ ñǝŋeb nǝpe gau dam ram raul mǝgan au lǝnab; pen nabǝŋ nabǝŋ gau dam mab pǝr inmǝdǝp u launab," a ga.

Jon Jisas nǝp ñǝg pak ñǝ
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Ñǝn anǝbu, Jisas nǝpe, Jon yǝp ñǝg pak ñǝŋ, a gǝm, ram mǝnǝŋ Galili arǝ gǝm, ñǝg Jodan aramǝm,

¹⁴ Jon nǝp haga, "Yǝp ñǝg pak ñǝ," a ga. Hageia, Jon haga, "Ne nǝp me yǝp ñǝg pak ñǝbnap. Pen yad aige gem nǝp ñǝg pak ñǝnam?" ǝ ga.

¹⁵ Hageia, Jisas haga, "Ne hagabǝn u arǝ gǝmǝn, yad hagabin rǝ nǝp gul me, God hagǝp hagǝp rǝ nǝp gǝnabul," a ga. Hageia Jon, "Nǝŋǝ hagpan," a gǝm, Jisas nǝp ñǝg pak ñǝ.

¹⁶ Nǝp ñǝg pak ñǝ nǝŋǝl gi, Jisas ñǝg goł au laŋ apǝm nǝŋa, kumi kabǝ adǝ laŋ mǝgan piłal hiǝkǝ, God Ana u yaur dapo rǝ u gi nǝp aua. *

* 3:3: Ais 40:3 * 3:4: 2Ki 1:8 * 3:7: Mad 12:34; 23:33 * 3:9: Jon 8:33,39; Ro 4:12 * 3:10: Mad 7:19; Luk 13:6-9 * 3:11: Jon 1:26-27,33; Ap 1:5 * 3:16: Jon 1:32

¹⁷ Anig göm auö nıñöl gi, manö ap kumi kabö adö lañ nıbö apöm haga, “Ñi aij anıbi, ñi mıdmagö yad yabił. Yad nıp nıñnö, yıp aij yabił göp,” a ga.
*

4

Seden, Jisas nıp gası ñınö nan si nan naij gınım a göm nıñı
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Ñın anıbu God Ana u, Seden nıbi bı gau kalıp pör gımidöp rö, Jisas nıp u rö nöp gınım a göm, Jisas nıp uł gi, ram mınöñ nıbi bı mıdagmıdal, ram mınöñ kabö nöp mıdöp añ gau ud arö, Seden nıpe Jisas nan si nan naij rımnap gınım aka göm ga.
*

² Jisas ram mınöñ nöp añ anıb gau nan ñıñöm wasö, ñın unbö ñın juöl mıhöp (40) mailö abe sıbön abe yıñarıñ nöp mıdeia. Anig göm yıñarıñ nöp mıdö, nıp kıyö kub yabił u gö,
*

³ Seden Jisas nıp gası ñınö, naij gınım a göm apöm, Jisas nıp haga, “Yad God Ñi nıpe mıdpin a gıpan u, kabö gai i hagö, bred rö lañ,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kalı kılñ rıköm hagla, ‘Nıbi bı gau, bred nöp ñıñöm kamıñ mıdageinaböl;

God manö hagöp anıbu magöñhalö nıñ udöm me, kamıñ mıdeinaböl,’ a gıla,” a ga.
*

⁵ Jisas anig hagö, kıjaki Jisas nıp uł gi dam daun kub uł Jerusalem amöm, God sabe gep ram i adö gılañ gıla u löm haga,

⁶ “Yad God Ñi nıpe mıdpin a gıpan u, ujanđi mınöñ yanı lı. God Manö u kalı kılñ rıköm hagla, ‘God ejol nıpe gau hagö, nöp ñımagö kale udeinaböl me, kabö ma nöp u bıñıñ gagnab,’ a gıla,” a ga.
*

⁷ Hageia, Jisas pen haga, “Wasö! God Manö u manö rımnap halö kalı kılñ rıköm hagla, ‘God Bı Kub u, nıpe bı nıñö aka bı pir alep, a gagmim,’ a gıla,” a ga.
*

⁸ Hagö, Seden Jisas nıp dam dum kub yabił ap amöm, ram mınöñ aij aij bı kub ke ke abadpal gau Jisas nıp yamöm haga,

⁹ “Ne kugom yımmön, hib yad hagö adö lañ arö, yad ram mınöñ anıb gai i magöñhalö nape nöp ñınabin,” a ga.

¹⁰ Hageia, Jisas Seden nıp haga, “Ne ke gau aru! God Manö u kalı kılñ rıköm hagla, ‘God Bı Kub hib nıpe u nöp hagpe adö arnım; wög nıp nöp gımim,’ a gıla,” a ga.
*

¹¹ Jisas anig hageia nıñöm kıjaki, Jisas nıpe nan naij rımnap gınım a göm gi gi wasö nıñöm, nıp arö göm arö nıñöl gi, ejol rımnap apöm, nıp ap ał ba göm abad mıdeila.

Jisas ram mınöñ Galili il göm nıbi bı gau God manö hag ñı
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Ñın anıbu Jon bı ñıg pak ñeb u nıp nagı leila, Jisas manö anıbu apđi nıñöm, ram mınöñ Galili ado gi ara.
*

* 3:17: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; 17:5; Luk 9:35 * 4:1: Hib 2:18; 4:15 * 4:2: Eks 34:28

* 4:4: Dud 8:3 * 4:6: Sam 91:11-12 * 4:7: Dud 6:16 * 4:10: Dud 6:13 * 4:12: Mad 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

13 Amöm daun nıpe Nasared am mıdageia; am mıdeia daun pro Kapaneam, ram mınöŋ Sebyulan Napdalai aŋ au mıdöp Nıg Wanö Galili goŋ au.

14 Jisas ram mınöŋ anıbu amöm, nıbi bı gau kalıp manö aij u hag nı ajmıdöp u me, bı God manö hagep Aisaia gınab a göm kalı kfiñ rıka rö nöp ga. Nıpe haga,

15-16 “Ram mınöŋ Sebyulan abe Napdalai abe, Nıg Wanö Galili goŋ au,

Nıg Jodan sıdö wad arab böŋ lau,

Juda nıbi bı wasö ram mınöŋ Galili au mıdpal gau

kale mailö kub yabıt nıŋbal.

Sıbön gau mıdöm umöl rö la u

pen mailö kub u hadö nıŋbal,” a ga. *

17 Jisas nın anıbu il göm, nıbi bı gau kalıp God manö aij u hag nı ajöl gı haga, “Nan si nan naij gıpm adö u, nıhön gınıg anıg gıpun a gımim, arö gımim. Söl mıdöp, God nıbi bı udöm kumi kabö adö laŋ au abad mıdeinab; nın hain pör abad mıdmıdim u, mıñi auöp!” a ga. *

Jisas bı mıhau mıhau, “Kale yad aip aumim,” a ga

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Jisas Nıg Wanö Galili goŋ adö au ap lug aramöm nıŋa, bı kabsaŋ udep mamıl mıhau, uben yumıl kabsaŋ udailö. Bı madöl mıhau, nımam ap hib nıpe u Saimon, nımam ap hib nıpe u Edru. Saimon nıp hib ap Pida a gımidal.

19 Jisas kalıp mıhöŋ nıŋöm haga, “Yıp hain gımil. Yad kalöp gınö, kale mamıl mıhau, kabsaŋ udep bı wasö, nıbi bı udep bı mıdeinabil,” a ga.

20 Hagö, haga rö nöp nıŋmil, kabsaŋ udailö uben gau arö gımil, Jisas aip ajmıdil.

21 Pen magö ap rapın amöm nıŋa, Jems aip Jon aip nap Sebedi aip nıg magıb mıgan u apılap mıdöl göm, uben luöl udöl gı mıdeila. Jisas nıŋöm, kalıp mıhöŋ wıñ alö,

22 kale nap Sebedi nıg magıb au arö gımil, Jisas aip arla.

Jisas gau ajöm nıbi bı kalıp manö hag nıa

(Luk 6:17-19)

23 Jisas ram mınöŋ Galili aŋ gau gı ajöl göm, Juda magum gep ram gau gau amöm, God nıbi bı udöm abad mıdeinab manö aij u, nıbi bı gau kalıp hag nı ajöl gı, nan nıhön nıhön nıbi bı gau kalıp ga gau gö kamıŋ lımıdöp.

24 Anıg gö, ram mınöŋ Siria nıbi bı gau magöŋhalö manö anıbu nıŋöm, nıbi bı nan nıhön nıhön ga gau daulö, Jisas gö kamıŋ lımıdöp. Nıbi bı anıbu gau, rımnap nan ga; rımnap hañ romaŋ ilön kub ga; rımnap kıjaki abaŋ ala; rımnap amgö mımainö auö, ap lug paköm gıl gıl gımidal; rımnap nın ma kıla ga; pen nıbi bı nan nıhön nıhön ga gau daulö, Jisas gö magöŋhalö kamıŋ la. *

25 Pen Galili nıbi bı löm, Dekapolis nıbi bı löm, Jerusalem nıbi bı löm, Judia nıbi bı löm, nıg Jodan nö lödaŋ au nıbi bı löm, iru nöp Jisas arö nıŋöl gı, hain arla. *

* 4:15-16: Ais 9:1-2 * 4:17: Mad 3:2; 19:27 * 4:23: Mad 9:35; Mak 1:39; Ap 10:38 * 4:24:

Mak 6:55 * 4:25: Mak 3:7-8

5

Jisas nö ilö laŋ am mɨdöm, manö hag ña
(Luk 6:20-23)

¹ Jisas, nɨbi bɨ iru nöp anɨb gau nɨŋöm, am nö ilö laŋ bɨ nɨpe unbö mɨgan laŋ u aip asɨk mɨdöl göm, kalɨp manö hag ña.

Nɨbi bɨ mɨñ mɨñ gɨnaböl
(Luk 6:20-23)

² Jisas nɨpe kalɨp hag ñöl gɨ haga,
³ Nɨbi bɨ gau, hon nɨbi bɨ aij wasö,
God nɨpe nöp hanɨp gɨ ñɨnab a göm,
God nɨp hag nɨŋnaböl gau,
God kalɨp udöm kumi kabö adö laŋ abad mɨdeinab u me,
mɨñ mɨñ göl. *

⁴ Nɨbi bɨ mɨtöŋ gɨpal gau,
God kalɨp hag udnab u me,
mɨñ mɨñ göl. *

⁵ Nɨbi bɨ hain agamɨj mɨdpal gau,
kale mɨnöŋ naböŋ iɨ i udnaböl u me,
mɨñ mɨñ göl. *

⁶ Nɨbi bɨ, God haga rö nöp gɨnabun a göm, nɨŋbal gau,
God kalɨp abad mɨdeinab u me,
mɨñ mɨñ göl. *

⁷ Nɨbi bɨ kale nɨbi bɨ gau kalɨp mög nɨŋöm ud aij gɨnaböl gau,
God kalɨp pen u rö nöp mög nɨŋöm ud aij gɨnab u me,
mɨñ mɨñ göl.

⁸ Nɨbi bɨ God nɨp gasɨ añɨ nɨŋbal gau,
God nɨp nɨŋnaböl u me,
mɨñ mɨñ göl.

⁹ Nɨbi bɨ nɨŋnaböl, nɨbi bɨ rɨmnap pen pen gɨnaböl gau,
kale apöm hagnaböl, ‘Kale unbö gagmim, agamɨj mɨdaimim,’ a gɨnaböl gau,
God kalɨp ñɨ pai yad a gɨnab u me,
mɨñ mɨñ göl.

¹⁰ Nɨbi bɨ kale God haga rö nöp gɨnabun a gɨ mɨdlö,
nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp gɨ naj gɨnaböl u,
God kalɨp udöm kumi kabö adö laŋ abad mɨdeinab u me,
mɨñ mɨñ göl. *

¹¹ “Kalöp Jisas nɨbi bɨ nɨpe a göm gɨ naj göm, manö piral hagöm hag juaiöl,
kale mɨñ mɨñ yabɨl gɨmim. *

¹² Bɨ God manö hagep hadame nöp gau kalɨp adö anɨbu nöp gɨla. Anɨb u,
kalöp u rö nöp geinaböl u, gasɨ kub u nɨŋagmim; God hanɨp kumi kabö adö
laŋ ud aij gɨnab a gɨmim, mɨñ mɨñ yabɨl gɨmim,” a ga. *

God nɨbi bɨ nɨpe gau kale dö sol rö mɨdpal; kale mailö rö mɨdpal
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Jisas manö anıbu hagöm haga, “Nıbi bı mınönj naböj it i mıdpal gau, dö sol rö kale mıdpim. Pen dö sol kal u am haköm kauyanj kal gagnab; böj nöp naij göp a göm, abhib jaköm ud yunaböl.

14 “Daun kub dum lanj mıdöm, pi göl mıdnım rö lagnab; waiö yabıt mıdeinab. Anıb u rö, nıbi bı mınönj naböj it i mıdpal gau kalıp hapö mailö rö mıdpim. *

15 Nıbi bı gau hapö lauöm rin cög mıgan gau pi gagnaböl. Adö au gılan rık lılo mailö gö, nıbi bı ram raul mıgan gau magöjhalö nıj aij gınaböl. *

16 Anıb u rö, kale nıbi bı gau kalıp gı aij gıpe, nıbi bı gau kalöp nıjöm, Nap kumi kabö adö lanj mıdöp hib nıpe nöp haglö adö arnab. *

Lo manö u

17 “Kale hagnabim, Jisas auöp u, God Mosıs nıp lo manö haga manö adö u abe, bı God manö hagep rımnap hagla manö adö u abe, arö gımim a gınıg auöp a gınabim u pen u wasö! Yad aubin u, bı God manö hagep gau gınab a gıla rö magöjhalö gınam a gem aubin. *

18 Yad kalöp nıjö yabıt hagabin. Kumi kabö adö lanj abe, mınönj naböj it i abe böj nöp ur gınab u pen God Manö u manö magö rımnap ur gagnab; magöjhalö pör pör nöp mıdeinab. Manö nıhön nıhön haga u, magöjhalö haga rö nöp gınab. *

19 “Anıb u, nıbi bı an God lo manö u nıjöm, manö pro magö ap arö gınam a göm, nıbi bı gau halöwatö hag nı arö gınaböl u, God nıbi bı udöm abad mıdeinab nın u, hib kale ap lugnab. Pen nıbi bı an God lo manö nıjöm, nıj aij göm, nıbi bı gau kalıp hag nı aij gınaböl u, God nıbi bı udöm abad mıdeinab nın u, hib kale ap rannab. *

20 Bı Perisı gau abe, God lo manö hag nıeb bı gau abe, ‘God haga rö nöp gıpun,’ a gıpal u pen kale yıharıj manö hagöm God haga rö gappal, wasö. Kale ke pen, God manö haga rö nöp nıjımim kabö rö nöp hain gımim. Anıg gınabim u me, God kalöp udöm kumi kabö adö lanj au abad mıdeinab.

Nıbi bı kotmal kale gau aip manö hag jım nımim mıdaıimı (Luk 12:57-59)

21 “Hadame nöp nıpıs nahai ııanj gau God lo manö hagnıdal adö u kale nıjım. Kale hagnıdal, ‘Wip al pakagımim. Nıbi bı ap, nıbi bı ap al pak lınab u, manö kub nıjnab,’ a gımıdal. *

22 Manö anıbu nıjım u pen kalöp mını hag aij gınam. Nıbi bı ap, nıbi bı ap nıp nıjö mulu lugnab u, manö kub nıjnab. Nıbi bı ap, nıbi bı ap hib dap lugnab u, Juda Kansol gau ap magum göm, nıp manö kub hagnaböl. Nıbi bı ap, nıbi bı ap nıp hagnab, ‘Ne bı hauı halö,’ a gınab u, ram mınönj mab ke inab mıgan yanj arnım rö löp. *

23 “Anıb u, ne nan God nıp sabe gı nıeb dam kabö bıd adö u sabe gı nınıg, aı mam ne nıp gına rö manö mıdöp a gınabön u, *

24 nan God nıp sabe gı nıeb anıbu kabö bıd au arö gımön, nıpe aip manö hag aij gımön, uri agamıj mıdaıul a gımön, ado gı ap nan anıbu God nıp sabe gı nımön.

* 5:14: Jon 8:12; 9:5 * 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 * 5:16: Ep 5:8-9; 1Pı 2:12 * 5:17: Ro 3:31 * 5:18: Luk 16:17; 21:33 * 5:19: Jem 2:10 * 5:21: Eks 20:13; Dud 5:17 * 5:22: 1Jn 3:15 * 5:23: Mak 11:25

25 “Nan n+hön gi naj g+nabim u, kalöp manö kub hagn+g, dam adan an gau hain ud arlö n+ñöl gi, kal+p aip manö an+bu hag ud as+kmim, d+m ñöl m+daimim. Wasö u, kalöp dam b+ kub u n+p ñeinaböl, n+pe pen kalöp ud polisman kai kal+p ñö, kalöp dam nag+ l+inaböl.

26 Yad kalöp n+ñö yab+ hagabin, nan naböj kale u böj nöp naböj ral p+ g+mim höj arnabim.

N+bi si b+ si g+pal

27 “Pen manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, ‘N+bi si b+ si gagmim,’ a g+la. *

28 Pen yad kalöp hagabin, b+ ap n+bi ap n+p n+ñöm, n+p g+bnep a göm gas+ n+ñnab u, God n+ñö, b+ an+bu gas+ n+pe an yan n+bi an+bu si g+nab.

29 An+bu u, amgö magö y+j+g lau n+ñöm, nan si nan naj gep rö lain+im u, amgö böj an+bu ud ju yumim. Pen amgö kale u mög n+ñnabim u, nan si nan naj g+mim, mab ke inab m+gan yan armim rö löp. *

30 Pen n+magö y+j+g k+id u u rö nöp, nan si nan naj g+n+g gain+im, r+b gi dö gi yumim. An+g g+mim me, n+n böj lap nöp m+dö kam+ñ arnabim. Wasö u, mab ke inab m+gan yan arnabim. *

*Jisas n+bi hag yuep manö hag ña
(Mad 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)*

31 “Kale n+ñbim, manö ap hagla, ‘B+ ap n+bin n+p arö g+n+g, n+bi i böj nöp arö g+n+am a göm, kal+ k+in bad ap r+köm, n+bi an+bu n+p ñöm me, böj nöp arö g+nab,’ a g+la. *

32 Pen yad kalöp hagabin: b+ ap, n+bin n+pe b+ ap si udagnab wasö, pen nugmul n+pe n+bin y+har+ñ nöp arö g+nab u, g+ naj g+nab. Pen n+bi u n+p an+g göm arö gö, am b+ hain n+bö ap udnab u, b+ u n+pe n+bin n+pe arö g+nab u me, n+pe an+g gö, n+bin n+pe b+ si udep n+bi l+inab. Pen b+ an n+bi an+bu udnab u, n+pe u rö nöp n+bi si udep b+ l+inab. *

*Manö n+ñö yab+ hagabin, a g+pal
(Mad 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)*

33 “Hadame nöp manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, ‘Kale B+ Kub amgö ilö n+pe manö n+ñö yab+ hagnabim u, hagnabim rö nöp g+mim. God n+pe n+ñm+döp n+ñöm hagnabim rö nöp g+mim,’ a g+la. *

34 Pen yad kalöp hagabin: manö ap hagn+g, ‘God amgö ilö adö u n+ñö hagabin,’ a g+mim hagagmim. ‘Ram m+nöj kumi kabö adö lan au m+döp rö, n+ñö hagabin,’ a g+mim hagagmim; God n+pe ram m+nöj an+b au sea kin adö au as+ik m+döp. *

35 ‘M+nöj naböj il i m+döp rö n+ñö hagabin,’ a g+mim hagagmim; God n+pe sea kin adö au as+köm, ram m+nöj il i ma adö au abö gi m+döp. ‘Jerusalem m+döp rö n+ñö hagabin,’ a g+mim hagagmim; u Kin Kub yab+ daun kub n+pe me. *

36 ‘Nab+c yad m+döp rö, n+ñö hagabin,’ a g+mim hagagmim. Kale ke g+pe, nab+c uj kale añ+ ap ule aka p+r ranagnab.

* 5:27: Eks 20:14; Dud 5:18 * 5:29: Mad 18:9; Mak 9:47 * 5:30: Mad 18:8; Mak 9:43 * 5:31: Dud 24:1-4; Mak 10:4 * 5:32: 1Ko 7:10-11 * 5:33: Eks 20:7; Lep 19:12; Nab 30:2; Dud 23:21 * 5:34: Ais 66:1; Jem 5:12; Mad 23:22 * 5:35: Sam 48:2; Ais 66:1

³⁷ An+bu u, 'G+nabin' a g+mim, 'G+nabin' nöp a g+mim; pen 'Gagnabin' a g+mim, 'Gagnabin' nöp a g+mim. Manö kuöyay l+mim haggmim, l+mim haggmim u, Seden kalöp gas+ nö, hagnabim.

Jisas pen pen gep manö haga

(Luk 6:29-30)

³⁸ "Pen manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'Amgö magö u b+g juaiöl, kal+p pen abe b+g jumim. Meg magö pa jö gaiöl, kal+p pen abe pa jö g+mim,' a g+la. *

³⁹ Pen yad kalöp hagabin: b+ ap kalöp g+ naj gain+im, n+p pen g+ naj gagmim. B+ ap kalöp alaun pak hil gain+im, ado g+mim böñ lap abe pakn+im.

⁴⁰ B+ ap apöm kalöp manö kub hagöm, 'Sior ne u y+p haj+ g+, ' a gain+im, sior nöp ñaggmim, kolsior u abe ñ+mim.

⁴¹ B+ ap kalöp hag n+ñöm, 'Nan wad+ i dam ka au yumön aumön,' a geinab u, j+ n+ñaggmim; ka hagöl au hil g+mim, dam y+har+ñ ka au yumim aumim.

⁴² N+bi b+ r+mnap kalöp, 'Han+p nan r+mnap ñim,' a gaiöl, hañowañö ñ+mim. Pen n+bi b+ r+mnap kalöp, 'Han+p nan r+mnap y+har+ñ ñ+be, hainö pen kalöp ado g+ dam ñ+nabun,' a gaiöl, arö gagmim, hañowañö ñ+mim.

Koñmañ kale gau kal+p m+dmagö l+mim

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ "Manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'M+damam kale gau kal+p m+dmagö l+mim; n+bi b+ koñmañ kale gau kal+p mulu ad+ñ n+ñgmim,' a g+la. *

⁴⁴ Pen yad kalöp hagabin: n+bi b+ koñmañ kale gau, kal+p m+dmagö l+mim; n+bi b+ kalöp g+ naj g+p+al gau, God n+p sabe g+mim, 'Kal+p abad m+d aij g+mön,' a g+mim. *

⁴⁵ "Kale an+g g+nabim u, Nap kumi kabö adö lañ m+döp u, ñ+ pai n+pe yab+ñ m+deinabim. N+pe gö, s+dö mailö gö, n+bi b+ g+ aij g+p+al gau abe, n+bi b+ g+ naj g+p+al gau abe, mailö gab. N+pe gö, möñ alöm, n+bi b+ g+ aij g+p+al gau nan wög kale gau ranöm, n+bi b+ g+ naj g+p+al gau nan wög kale gau ranöm göp.

⁴⁶ Kale n+bi b+ kalöp m+dmagö l+bal gau nöp ud aij g+nabim u, b+ dak+is udpal gau g+p+al rö nöp g+nabim. An+g geinabim u, God ne aige göm ñ+ñ+ löm kalöp nan aij ñ+nab.

⁴⁷ Kale añ mam kale gau nöp hag w+hai udnabim u, n+bi b+ God n+p gas+ n+ñagp+al gau, n+bi b+ y+har+ñ gau kal+p g+p+al rö nöp g+nabim.

⁴⁸ "An+bu u, Nap kumi kabö adö lañ g+ aij yab+ñ gab rö, kale u rö nöp g+ aij yab+ñ g+mim. *

6

N+bi b+ nan m+dagöp gau kal+p abönamö ñ+mim

¹ "Pen kale, hib kub udun a g+mim, n+bi b+ amgö ilö adö kale u nöp God hagöp rö nöp gun, a g+mim g+pe u, Nap kale kumi kabö adö lañ m+döp u n+pe n+ñöm kalöp pen nan aij ap ñagnab. *

² N+bi b+ r+mnap, God n+p n+ñ udpun, a göm, piral nöp g+p+al. Hib kub udun, a göm, kale n+bi b+ mög gep rö gau mani nan r+mnap ñ+n+g, Juda magum gep ram n+bi b+ iru m+d+naböl raul u aka, adan kub n+bi b+ iru nöp

* 5:38: Eks 21:24; Lep 24:20; Dud 19:21 * 5:43: Lep 19:18 * 5:44: Eks 23:4-5; Luk 23:34; Ap 7:60; Ro 12:14,20 * 5:48: Lep 19:2; Dud 18:13 * 6:1: Mad 23:5

aj naböl gau nöp amöm, nıbi bı amgö ilö adö au ñ+naböl. G+naböl anıbu yad kalöp hagabin: hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl anıbu; Bapi kalıp nan rımnab halö ñagnab. Kale anıg g+naböl u rö gagmım.

³ “Pen kale nıbi bı mög gep rö gau kalıp nan ñ+nıg, waiö ñagmım;

⁴ agamıj pi gımım rö ñ+mım. Nan nıhön agamıj gıpmı u, Nap kale magöñhalö nıñöb rö, nıhön nıhön gınabım nıñöm, kalöp pen nan aıj ñ+nab.

Jisas God nıp sabe gep manö hag ña

(Luk 11:2-4)

⁵ “Kale God nıp sabe gınıg gımım u, nıbi bı rımnab, God nıp gası nıñbun, a göm, pıral nöp gıpal rö gagmım. Kale nıbi bı rımnab hanıp nıñlö, hib kub udnabun a göm, am Juda magum gep ram anı u mıdöm aka, am adan ramö gau mıdöm, nıbi bı amgö ilö au God nıp sabe gıpal. Gıpal anıbu yad kalöp hagabin, hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl anıbu; God nıpe manö kalıp u udagnab. *

⁶ Anıb u, kale God nıp sabe gınıg, ram magö raul mıgan kale u ammım, ajöñ gı ñ+mım, Bapi hon amgö nıñagpun nıp sabe gımım. Nan nıhön agamıj gıpmı u, Nap kale magöñhalö nıñöb rö, nıhön nıhön gınabım nıñöm, manö kale nıñöm, kalöp pen nan aıj ñ+nab.

⁷ “Nıbi bı God Manö nıñagpal gau, nıp sabe gınıg, manö mılö kub yabıtı hıgalp. Gası kale nöp nıñöm hıgalp, ‘Manö mılö kub hagno me nıñnab,’ a gıpal. *

⁸ Pen kale anıbu rö gagmım. Manö nıhön God nıp sabe gınıg gabım gau, nıpe nöd nıñnab. *

⁹ Anıb u, God nıp sabe gınıg, hıgmım, ‘Bapi kub kumi kabö adö lañ mıdpan; hib ne i adö lañ mıdöp.

¹⁰ Ne hanıp udmön abad mıdaimön.

Ne kumi kabö adö lañ hıgan rö nıñbal u,

hon aui mınöñ naböñ il i gı ñ+mön nıñjun hon abe manö nöp nıñjun. *

¹¹ Hanıp nan nıñeb rımnab nıme lımön; pör pör ñıban rö u ñ+n añı añı ñ+mön.

¹² Nıbi bı rımnab hanıp gı najı gıpal nıñjun arö gıpun rö,

hon gı najı gıpun u u rö nöp nıñmön arö gımön. *

¹³ Hon gı najı gun rö löp u,

ne hanıp abad mıdö, hon gı najı gagun,’ a gımım. *

¹⁴ “Nıbi bı rımnab kalöp gı najı gaiöl nıñmım arö gınabım u, Nap kale kumi kabö adö lañ mıdöp u nan sı nan najı kale gınabım u u rö nöp nıñöm, arö gınab. *

¹⁵ Pen nıbi bı rımnab kalöp gı najı gaiöl nıñmım arö gınabım u, Nap kale nan sı nan najı kale gınabım u u rö nöp nıñöm arö gıgnab.

Nan nıñeb hil gıpal

¹⁶ “Kale nan nıñeb arö gınıg, nıbi bı God nıp gası nıñbun, a göm, pıral nöp gıpal rö, gagmım. Kale, ‘Hon mulu halö halö rö mıdno, nıbi bı nıñöm hıgnaböl, “God nıp gası nıñöm, nan nıñeb hil göm me, mulu halö halö mıdpal,” a gınaböl,’ a göm, pıral anıg gınaböl. Yad kalöp nıñö yabıtı

* **6:5:** Mad 23:5; Luk 18:10-14 * **6:7:** 1Ki 18:26-29 * **6:8:** Mad 6:32 * **6:10:** Luk 22:42 * **6:12:** Mad 6:14-15; 18:21-35 * **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15 * **6:14:** Mak 11:25-26

hagabin: n̄bi b̄i han̄p n̄ηlan̄, a göm ḡinaböl an̄b̄ gau, n̄bi b̄i gau n̄ηöm hib kale haglö adö arnab u pen God kal̄p nan aij kumi kabö adö lan̄ ñagnab.
*

17 Kale pen nan ñ̄ηeb gau hil geinabim u, mulu halö halö rö m̄dagaimim. Ñ̄ig pak aij ḡimim, wel l̄mim, kom ḡimim m̄daimim.

18 An̄ḡ geinabim me, kalöp n̄bi b̄i nan magö hil ḡipal gau a göm, n̄ηagnaböl. Nan agam̄ij ḡipim u, Nap kale, hon amgö n̄ηagpun B̄i u, n̄pe magöñhalö n̄ηöb rö, kalöp pen ñöm nan aij ñ̄inab.

*Amun God aip m̄daiun a ḡimim, n̄ηöl ḡi m̄daimim
(Luk 12:21,33-34)*

19 “Pen m̄n̄öñ naböñ ì i nan aij aij gau ud magum gun, a ḡimim gas̄ u n̄ηagmim. N̄ihön ḡin̄ḡ: nan an̄b̄ gau ud magum geinabim, s̄psop ñ̄ηöm, hij göm, si udöm ḡinaböl. * ”

20 An̄b̄ u, nan aij kale rö gau, God ram m̄n̄öñ kumi kabö adö lan̄ au ud magum ḡipe, s̄psop ñ̄ηagn̄m, hij gagn̄m, si udagöl, m̄dep nöp m̄dain̄m.
*

21 Nan aij kale m̄n̄öñ naböñ adö ì i ud magum geinabim u, gas̄ kale m̄deinab m̄n̄öñ naböñ adö ì i; nan aij kale God ram m̄n̄öñ kumi kabö adö lan̄ au ud magum geinabim u, gas̄ kale u arnab an̄b̄ lan̄.

*Hañ roman̄ mailö u
(Luk 11:34-36)*

22 “Amgö magö hañ roman̄ hapö mailö rö m̄döp. Amgö magö kale u aij m̄dö, mailö aij gö n̄η aij ḡinabim.

23 Pen amgö magö kale u naij gö, hañ roman̄ kale u s̄bön ḡinab. Mailö ḡiböp pen b̄öñ nöp s̄bön gö, nan ap n̄ηagnabim. Kale mailö n̄ηagpim u, s̄bön göp rö m̄dpim.

*Mani nan gau god ap rö m̄dagn̄m
(Luk 16:13; 12:22-31)*

24 “B̄i añ̄i ap, b̄i kub m̄höp kal̄p wög ḡi ñ̄in̄m rö lagöp. N̄ihön ḡin̄ḡ: b̄i kub ap n̄p n̄ηö aij geinab, ap n̄p arö ḡinab: pen b̄i kub ap n̄p n̄ηö aij geinab, ap n̄p arö ḡinab. An̄b̄ u, kale mani nan aij m̄n̄öñ naböñ adö ì i m̄döp gau, n̄ηe aij gö, God n̄p arö ḡinabim rö löp u, n̄η aij ḡimim.

*Gas̄i kub n̄ηagmim
(Luk 12:22-31)*

25 “Adö an̄bu me kalöp hagabin: nan gai n̄bö ñ̄ηun m̄daiun, wañj gai n̄bö rol gun m̄daiun, a ḡimim, gas̄i kub u n̄ηagmim. Kam̄η m̄dep u nan kub; nan ñ̄ηeb nan pro. Uri m̄dpun i, hañ roman̄ nan yab̄i; hañ roman̄ wañj rol gep nan pro. An̄ḡ gö n̄ηmim, God kalöp ḡi la u, n̄pe nan ñ̄ηeb, wañj hañ roman̄ rol gep, nan pro an̄b̄ gau ñagnab a ḡi n̄ηbim ar? * ”

26 Kale n̄ηbim, yaur gau nan ȳη ȳmagal; wid, rais, nan gau r̄ik dap magum ḡagal. Pen Nap kale kumi kabö adö lan̄ u kal̄p abad m̄dö, nan ñ̄ηbal. An̄b̄ u, yaur u nan ȳhar̄η u pen n̄pe nan ñö ñ̄ηbal rö, kalöp u rö nöp ñagnab a ḡi n̄ηbim ar? * ”

27 Aka, gas̄i iru n̄ηun me, rap̄n̄ m̄dun umnabun a ḡi gas̄i n̄ηbim ar?

28 “Pen n̄ihön ḡin̄ḡ wañj nan gau gas̄i iru n̄ηbim̄ Nan p̄p̄i be gau ranöb gau, wög gagöm, wañj gagöm, ḡipal.

* 6:16: Ais 58:5-9 * 6:19: Jem 5:1-3 * 6:20: Mad 19:21; Luk 18:22 * 6:25: Plp 4:6; 1Di 6:6-8; 1Pi 5:7 * 6:26: Mad 10:29-31; Luk 12:6-7

29 Pen kiŋ Solomon mani iru m+idö r+ib ad+ik aij yabi+ g+m+idöp u, nan p+ip+ an+ib gau rö r+ib ad+ik aij gaga. *

30 Nan p+ip+ an+ib gau nan y+har+ŋ. Pör m+idöm wasö, m+ñi rö m+idöm, rol rö laubal. Pen God nan y+har+ŋ an+ib gau g+ löm r+ib ad+ik aij g+ ñöb u, n+ihön g+ŋ+g han+ip abad m+idagnab a g+mim n+ŋbim+ Kale an+ig gas+ n+ŋnabim u, kale God n+ŋ n+ŋ ud aij gaggim.

31 “An+ib u, nan mai ñ+ŋun, ñ+g mai ñ+ŋun, wa+ŋ n+ihön rol gun, a g+mim, gas+ kub u n+ŋagmim.

32 N+ibi bi God Manö n+ŋagpal gau, nan an+ib gau udun a göm, gas+ kub an+ibu rö n+ŋbal. Pen kale n+ŋbim, Nap kale kumi kabö adö laŋ m+idöp u, kale nan n+ihön n+ihön m+idagöp u n+ŋöb. *

33 An+ib u, God n+ibi bi r+mnap udöm abad m+ideinab u, han+ip u rö nöp udnab a g+mim gas+ a+ñ n+ŋmim; God n+ipe haga rö nöp g+ m+idaiun a g+mim, gas+ a+ñ n+ŋmim; kale an+ig g+pe arö me, nan ñ+ŋeb, ñ+g ñ+ŋeb, wa+ŋ rol gep, nan an+ib gau magöŋhalö kalöp ñ+ŋab. *

34 An+ib u, rol ruö n+ihön gun m+idaiun, a g+mim gas+ kub u n+ŋagmim. Ñ+ñ uri u ñ+ñ uri. Uri ñ+ñ i nöp nan m+ŋör r+mnap m+idöp u, u nöp gas+ n+ŋmim.

7

N+ibi bi r+mnap kal+ip manö kub hag gaggim

(Luk 6:37-38, 41-42)

1 “Hon n+ibi bi aij a g+mim, n+ibi bi r+mnap kal+ip gas+ naij n+ŋnabim u, manö an+ibu ado g+ kale ke aunab. *

2 An+ib u, n+ŋ aij g+mim. Kale n+ibi bi r+mnap kal+ip g+ŋnabim rö, God kalöp pen g+ŋnab. Kale n+ibi bi r+mnap n+ŋmim manö kub hag g+ŋnabim rö, God kalöp u rö nöp manö kub hag g+ŋnab. *

3 Mab po amgö kale pak har+ göl m+idöp u, n+ihön g+ŋ+g mab po an+ibu nan y+har+ŋ a g+mim, namam nan ac+ip amgö n+ipe m+idöp u n+ŋmim haggim?

4-5 Ne bi manö piral hagep bi. Mab po amgö kale pak har+ göl m+idöp u nöd ud yumim, amgö n+ŋ aij g+mim, namam nan ac+ip amgö n+ŋ m+idöp u n+ŋ, ‘Ud yu+n’ a g+mim haggim.

6 God nan u+ n+ipe gau, kain hapeb gau kal+ip ñagmim. K+ŋap m+ŋep gau, kaj gau m+idöp, a g+mim ud yuagmim. Pen n+ihön g+ŋ+g: ud yunabim, kale abö jö ma jö g+ yuöm, ado g+ apöm kalöp haunaböl.

Hon aigöl gun bi kub n+ŋ sabe gun?

(Luk 11:9-13)

7 “Nan n+ihön m+idagainim u, God n+ŋ hag n+ŋbe kalöp ñ+ŋab. Pen nan r+mnap u+hai n+ŋnabim u, udnabim. Han+ip a+ŋör hi+k, a g+mim, pak gu g+pe, kalöp a+ŋör u hi+k nab. *

8 Pen n+ihön g+ŋ+g: n+ibi bi God n+ŋ hag n+ŋnaböl u, hag n+ŋnaböl rö nöp g+ŋnab. Nan u+hai n+ŋnaböl u kal+ip yamnab. Pen, a+ŋör u hi+k, a göm, pak gu gu g+ilö, hagnaböl rö n+ŋöm hi+k nab. *

9 “Kale bi nap gau, ñ+ñ pai kale ap maj ap ñ+ñ a gö, kale kabö ñ+ñnabim?

10 Aka pen, kabsa+ ap ñ+ñ a gö, haino ap ñ+ñnabim+ U an+ig gagnabim.

* 6:29: 1Ki 10:4-7; 2Kr 9:3-6 * 6:32: Mad 6:8 * 6:33: 1Ki 3:13-14; Sam 37:4,25; Ro 14:17 * 7:1: Ro 2:1; 1Ko 4:5; Jem 4:11-12 * 7:2: Mak 4:24 * 7:7: Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 * 7:8: 1Jn 3:22; 5:14-15

11 Kale n̄bi b̄i aij wasö u pen ñ̄i pai kale gau, nan aij gau nöp ñ̄inabim. Nap kale kumi kabö adö lañ b̄i aij yab̄i u, piral gagnab; kale hag n̄iñabim u, n̄ipe kalöp nan aij ñ̄inab. *

12 “Pen kale ke, han̄ip adö u ḡilañ, adö u gaglan, a ḡimim n̄iñbim, adö u nöp n̄bi b̄i gau kal̄ip ḡimim. Mos̄is God lo manö udöm kal̄i k̄iñ r̄ika manö u abe, b̄i God manö hagep kal̄i k̄iñ r̄ikla manö u abe, il me an̄ibu. *

Adan pro, adan majö

(Luk 13:24)

13-14 “Mab ke yan adan kub u waiö n̄iñöm am aij ḡipal. N̄bi b̄i iru nöp m̄igan an̄ibu arbal. An̄b u, kale n̄iñ aij ḡimim, pör m̄idep adan pro u udmim armim. Adan pro an̄ibu uñham arnaböl. N̄bi b̄i añ̄i añ̄i nöp, adan pro m̄ilö an̄ibu k̄ö göm uñhai n̄iñöm arnaböl.

Piral hagnaböl, n̄iñ aij ḡimim

(Luk 6:43-46)

15 “Pen n̄bi b̄i God manö hagabun a göm piral hagnab gau, kaj sipsip hain aij rō halu löm aunaböl u pen apöm m̄idöl ḡi, kain hapeb n̄bi b̄i hau löp rō u kalöp ḡinaböl. An̄b u, n̄iñ aij ḡimim. *

16 N̄bi b̄i m̄id aij ḡipal rō halu löm aunaböl u pen kale nan si nan naj ḡinaböl rō n̄iñmim, kal̄ip n̄iñ aij ḡinabim. Kale n̄iñbim, naḡi ȳhar̄iñ kal̄i kal̄i halö gau magö ñ̄iñeb u p̄löl gu ñ̄iñagnabim. *

17-18 Mab gau u rō nöp ḡinab. Mab magö ñ̄iñeb ur gau, mab magö ñ̄iñagep p̄lagnab. Pen mab magö ñ̄iñagep ur gau, magö ñ̄iñeb p̄lagnab.

19 Pen mab magö aij p̄lagnab gau, r̄ib ḡi dö ḡi dam mab inab u yunaböl. *

20 An̄b u, n̄bi b̄i gau naḡi ḡinaböl adö u n̄iñmim, n̄bi b̄i gau aij, n̄bi b̄i gau naj a ḡimim n̄iñabim. *

Jisas “Yad kale n̄iñagm̄idin,” a ḡinab

(Luk 13:25-27)

21 “N̄bi b̄i ȳip, ‘B̄i Kub hon!’ ‘B̄i Kub hon!’ a ḡipal gau magöñhalö, God kal̄ip udöm abad m̄ideinab, a ḡi gas̄i u n̄iñagm̄im. Bap̄i yad kumi kabö adö lañ m̄idöp u hagöp rō ḡipal n̄bi b̄i gau nöp kal̄ip udöm kumi kabö adö lañ au abad m̄ideinab. *

22 God n̄bi b̄i manö kub hagnab ñ̄in u, n̄bi b̄i iru nöp ȳip hagnaböl, ‘B̄i Kub, hon n̄bi b̄i ne nöp. Hib ne nöp hagnun, manö ne hag ñ̄ino. Hib ne nöp hagnun, nan n̄bi b̄i k̄ijaki abañ ala gau hag yuno. Hib ne nöp hagnun, nan gagep rō gau iru nöp ḡino,’ a ḡinaböl.

23 Ȳip an̄ig hagnaböl u pen yad kal̄ip hagnabin, ‘Yad kale n̄iñagm̄idin; kale ḡi naj nöp ḡipim, ke gau arim!’ a ḡinabin. *

B̄i m̄ihöp ram m̄ihöp ḡilö

(Luk 6:47-49)

24-25 “B̄i gas̄i n̄iñeb yab̄i ap, ram n̄ipe u ḡin̄ig, kabö adö lañ ḡinab. Hainö hadal kub apöm, möñ kub alöm, ñ̄ig ul apöm ḡinab u pen ram n̄ipe kabö adö lañ ḡi p̄idön ḡinab u, pa jö ma jö ḡi ud aragnab. An̄b u rō me, n̄bi b̄i manö ȳip n̄iñöm, n̄iñ udöm, hagnin rō ḡinaböl gau.

* 7:11: Jem 1:17 * 7:12: Mad 22:39-40; Luk 6:31; Ro 13:8-10 * 7:15: Mad 24:24; Ap 20:29; 2Pi

2:1 * 7:16: Gal 5:19-22; Jem 3:12 * 7:19: Mad 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 * 7:20: Mad 12:33

* 7:21: Luk 6:46; Jem 1:25 * 7:23: Sam 6:8; 2Di 2:19

26-27 “Pen bi gasi nɨŋ aij gagnab ap, ram nɨpe u gɨnɨg, mɨnɨŋ kabö kuɨup adö au gɨnab. Hainö hadal kub apöm, möŋ kub alöm, nɨg uɨ apöm, ram nɨpe u böŋ nöp pa jö ma jö gɨ ud arnab. Anɨb u rö me, nɨbi bi manö yad nɨŋöm hagnin rö gagnaböl gau,” a ga.

28-29 Jisas manö anɨbu hag hakö nɨŋöl gɨ, nɨbi bi iru nöp ap mɨdeila gau nɨŋöm hagla, “God lo manö hag ñeb bi hon gau manö hagpal rö hagagöp; nɨpe bi manö nɨŋ aij yabiɨ göm hagöp,” a göm, aiö yabiɨ gɨla. *

8

Jisas bi wös hapeb la u gö, kamɨŋ la
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Jisas nö ilö laŋ mɨdeila u arö göm, sɨr yaŋ ap lugö nɨŋöl gɨ, nɨbi bi iru nöp nɨp hain gɨla.

2 Pen bi wös hapeb la ap, Jisas mɨdeila söl au amöm, kugom yɨmöm, ubör yɨhön göm haga, “Bi Kub. Ne yɨp gö kamɨŋ lɨnɨg, gö kamɨŋ lɨnab. Yɨp kamɨŋ lɨnab u, yad God sabe gep ram raul arnɨg gabin u, yɨp wɨhö gagnaböl,” a ga.

3 Anɨg hagö, Jisas nɨmagö mɨlöpö löm bi anɨbu ud nɨŋöm haga, “Yad gɨnabin; nöp kamɨŋ laŋ,” a gö, magö anɨbu nöp nɨp kamɨŋ lö nɨŋöl gɨ,

4 Jisas bi anɨbu nɨp haga, “Nöp gɨnö kamɨŋ löp anɨbu, nɨbi bi rɨmnap kalɨp hag ñagmön wasö. Am bi God nɨp nan sabe gep bi gau kalɨp nöp yammön hagmön, ‘Yɨp kamɨŋ löp nɨŋim!’ a gɨmön. Anɨg hagmön, Mosɨs haga rö, yaur ap God nɨp pak sabe gɨ nɨmön. Anɨg geinabön, nɨbi bi gau nɨŋöm hagnaböl, ‘Nɨp kamɨŋ löp u me anɨg gab,’ a gɨnaböl,” a ga. *

Jisas, ami bi kub bi wög gɨ ñeb nɨpe u nɨp gö, kamɨŋ la
(Luk 7:1-10)

5 Jisas daun pro Kapaneam arö nɨŋöl gɨ, ami bi iru nöp abad mɨdmɨdöp bi kub ap, Jisas yɨp gɨ nɨnɨm a göm apöm Jisas nɨp haga,

6 “Bi Kub, bi wög gɨ ñeb yad u nɨp mɨña kub göm, ilön neb neb gö, anɨ gagöp; ram au um mɨdöp,” a ga.

7 Hageia, Jisas haga, “Yad am nɨp gɨnö kamɨŋ lɨnab,” a ga.

8-9 Hageia, ami bi kub anɨbu haga, “Bi Kub, nɨŋö hagpan u pen yad bi kub rö ram yad u aumön. Yad nɨŋbin u, ami bi kub rɨmnap yɨp abad mɨdlö, yad pen ami bi rɨmnap kalɨp abad mɨdem, ‘Arim,’ a gɨnö, arbal halö; ‘Auim,’ a gɨnö, aubal halö. Bi yɨp wög göp u nɨp, wög gau anɨg gɨmön anɨg gɨmön a gɨnö, göp. Anɨb u rö, ne yɨharɨŋ, ‘Kamɨŋ laŋ,’ a gɨmön, nɨp kamɨŋ lɨnab,” a ga.

10 Anɨg hagö Jisas aiö göm, nɨbi bi hain areila gau kalɨp haga, “Bi anɨbi mɨlö gau nɨbö u pen, God göp rö nɨŋ aij yabiɨ göm me, anɨg hagöp. Bi hon Isrel nɨbö ap, God nɨp nɨŋ ud pɨdön göm hagöp anɨbu rö hagö, yad nɨŋagpin.

11 Anɨb u, hainö nɨbi bi mɨlö gau nɨbö gau, God nɨbi bi udöm kumi kabö adö laŋ abad mɨdeinab anɨ u amöm, Ebrahim, Aisak, Jekop bi aip asɨköm, nan nɨñeb iru nɨŋöm, mɨñ mɨñ göl gɨ mɨdeinaböl. *

12 Kale anɨg göm am mɨdeinaböl, pen nɨbi bi hon Isrel nɨbö gau, am anɨ anɨbu mɨdageinaböl rö löp. God kalɨp hag yueinab, am mɨdeinaböl höŋ sɨbön göp adö yaŋ. Kale mɨtön magö göm meg magö hau jö ma jö gɨ nɨŋöl gɨ mɨdeinaböl,” a ga. *

* 7:28-29: Mak 1:22; Luk 4:32 * 8:4: Lep 14:1-32; Mad 9:30; Luk 17:14 * 8:11: Luk 13:29

* 8:12: Mad 22:13; 25:30; Luk 13:28

13 Anig hagöm, Jisas ami bî kub anîbu nîp haga, “Ne ado gî aru! Hagpan rō nöp gî nab,” a ga. Jisas anig hagö, nîpe ram aramöm nîja, bî nîpe nan ga u, Jisas haga magö anîbu nöp kamîj la.

Jisas Pida nîbor nîp gö, kamîj la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Pen Jisas Pida ram amöm nîja, Pida nîbor u, hañ roman gau mab rō inö, abañ adö lañ um mîdeia.

15 Jisas nîjöm, am Pida nîbor ñîmagö nîpe ud nîjö, magö u nöp kamîj lö, nîpe uraköm, Jisas nîp nan magö ud lî aij ga.

Jisas nîbi bî iru nöp gö, kamîj la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

16 Dugo magö u, nîbi bî kîjaki abañ ala gau abe, nîbi bî nan ga gau abe, dam Jisas mîdeia u aueila, nîpe kîjaki gau hag hön yuöm, nîbi bî ñîpai nan ga gau gö magöñhalö kamîj la.

17 Nîpe ga anîbu, bî God manö hagep Aisaia, hadame nöp gî nab a göm kalî kîñ rîka rō nöp ga. Nîpe kalî kîñ rîköm haga, “Hanîp nan ga gau gö kamîj la.

Nan nîhön nîhön hanîp naji ga gau
hag yuö mîd aij gîpun,” a ga.*

Bî ap Jisas nîp haga, “Yad aip ajeinabul,” a ga
(Luk 9:57-62)

18 Jisas nîja, nîbi bî iru nöp ap nîp bîg gîgabö geila, bî nîpe gau kalîp haga, “Ñîg wanö juun böñ lödañ arun,” a ga.

19 Anig hagö nîjöl gî, God lo manö hag ñeb bî ap apöm nîp haga, “Manö hag ñeb bî. Ne ram mînönj gai gai arnabön u, yad nöp aip arnabul,” a ga.

20 Hageia, Jisas haga, “Kain hauñ gau, kale mînönj mîgan gau hanbal. Yaur gau, kau kale haneb u mîdöp. Pen yad Bî Ñî nîpe haneb mîgan u mîdagöp,” a ga.*

21 Pen bî Jisas nîp nîj uda bî ap haga, “Bî Kub, yad ne aip arul u pen, yîp yau a gö, bapi nîp umö rîgöl gem, ne aip ajeinabul,” a ga.*

22 Hageia, Jisas haga, “Nîbi bî yîp nîj udagpal rîmnap umaiöl, nîbi bî yîp nîjagpal rîmnap dam rîgöl göl; pen ne auö yad aip arul,” a ga.

Jisas hagö, yîgön kub ur ga
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jisas ñîg magîb udöm arnîg gö, bî nîpe gau aip hadla.

24 Ñîg anj au arlö nîjöl gî, adîj yîgön kub yabî u udöm, ñîg ral apöm, ñîg magîb u ud ado gînîg rō ga. Pen Jisas nîpe hon haneia rō,*

25 bî nîpe gau nîp am haglö urakö hagla, “Bî Kub! Pînöm asad kub u hanîp ud ado gö, ñîg ñîjun rō löp u, ne hanîp ud kamîj lî,” a gîla.

26 Hagaila, kalîp haga, “Nîhön gînîg pîñîj gabimj Kale manö yad pro pro rîmnap nîj udagpim aka?” ga. Anig hagöm, uraköm, pînöm asad udeia u hagö hir göm, ñîg ral aueia u ur göm ga.*

27 Anig gö, kale aiö göm hagla, “Bî kal yabî i nîpe bî aige rō bî gajîp nîjöm pînöm asad udeia u hir göm, ñîg ral auajîp u ur göm göp?” ö gîla.

* 8:17: Ais 53:4 * 8:20: 2Ko 8:9 * 8:21: 1Ki 19:20 * 8:24: Sam 4:8 * 8:26: Mad 14:31; Sam 89:9

Aiön pi halö bî mîhau Jisas gö, kamîj la
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisas ñîg juöm, ram mîñörj Gadara börj lödañ amjaka nîñöm, bî hau kîjaki abañ ala mîhau wip riğöl gîmîdal kabö mîgan gau nîbö apjaklö. Bî anîb mîhau kalîp kîjaki aiön pi abañ alla rö, bî hapeb yabîñ mîhau mîdmîdil. Adan kalpe mîdmîdil au, nîbi bî rîmnap aragmîdal.

²⁹ Pen kalpe mîhönj apjakmil, Jisas nîp haglö, “God Ñî nîpe. Nîhön gîñîg auabön? Hanîp ilön kub ñîñîg auabön aka nîhön? Ñîñ ne hanîp ram mîñörj naj hag yuep u auagöp,” a gîlö. *

³⁰ Pen magö anîbu, kaj iru nöp amîl ñîñeila söl goñ anîb au me,

³¹ kîjaki aiön pi bî anîb mîhau kalîp abañ alla gau, Jisas nîp neb neb göl gî hagla, “Hanîp hag yunîg gîmön u, hagö, amun kaj mîdpal gîdañ kalîp yuö hiîkun,” a gîla.

³² Hageila, Jisas “Arim,” a gö, bî anîb mîhau kalîp arö göm, am kaj gau kalîp yuö hiîkla. Hiîklö kaj gau pîñîñ gî mîñörj ruñ goñ au amöm, gî dam ñîg wañö yañ paköm, ñîg ñîñöm, magöñhalö um hakla.

³³ Pen bî kaj mukmîdal gau, ga anîbu nîñöm, yîñîd daun u amöm, Jisas nîhön nîhön ga u, bî kîjaki abañ alla mîhau nîhön nîhön ga manö u, nîbi bî gau kalîp magöñhalö hag ñîla.

³⁴ Hag ñeila, nîbi bî daun mîdeila anîb gau magöñhalö Jisas nîp nîñun a göm, ap nîp nîñöm, neb neb göl gî hagla, “Ram mîñörj hon i arö gîmön, ke gau aru,” a gîla.

9

Jisas bî ñîmagö ma kîla ga u nîp gö, kamîj la
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas kauyañ ñîg magîb udöm, ñîg wañö juöm, ram mîñörj nîpe hanmîdöp u börj lödañ ara. *

² Pen nîbi bî rîmnap, bî ñîmagö ma kîla ga ap, Jisas gö kamîj linab, a göm, nîp ilön lî dapöm Jisas mîdeila au daula. Pen, Jisas gö kamîj linab, a göm nîñla rö, Jisas bî ñîñ ma kîla ga anîbu nîp haga, “Ñî me! Gasî halö mîdaimön. Nan si nan naj gîpan gau nîñem arö gabin,” a ga.

³ Jisas anîg hagö, God lo manö hag ñeb bî gau rîmnap hagla, “Bî i God nîp hag juöl gî me, anîg hagab,” a gîla.

⁴ Pen Jisas gasî nîñla anîbu ke nîñöm haga, “Kale nîhön gîñîg yîp gasî naj nîñmim anîg hagabim? *

⁵ Yad nîp, ‘Nan si nan naj gîpan gau nîñem arö gabin,’ a gîñö, kalöp aij gîñab, aka ‘Urak aru!’ a gîñö, kalöp aij gîñabñ Aka manö nîhön hagnö, kalöp aij gîñab?

⁶ Mîñî kale nîñnabim, Bapi God yîp Bî Ñî nîpe hag la nîñöm, mîñörj naböñ î i apem, nan si nan naj gîpal gau nîñem arö gîñabin,” a ga. Jisas anîg hagöm, bî ñîñ ma kîla ga u nîp haga, “Urakmön, köp ne u udmön, ram ne aru!” a ga. *

⁷ Jisas anîg hagö, bî anîbu uraköm köp bad nîpe u udöm ram nîpe ara.

⁸ Ram nîpe arö nîñöl gî, nîbi bî gau nîñöm, God hagö Jisas apöm gab, a göm pîñîñ göm, bî ap mîñörj naböñ î i anîb unbö rö gö nîñagpun a göm, God hib nîpe haglö adö ara.

* 8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 * 9:1: Mad 4:13 * 9:4: Mad 12:25; Luk 9:47; Jon 2:25 * 9:6: Jon 17:2

Jisas bɪ nɪpe Madyu nɪp uda
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisas ram mɪnɔŋ anɪbu arɔ gɔm, mɪgan ap amɔm nɪŋa, bɪ dakɪs udep wɔg gɪmɔdɔp bɪ ap ram raul mɪgan u asɪk mɪdeia. Bɪ anɪbu hib nɪpe Madyu. Jisas nɪp nɪŋɔm haga, “Yad aip aue!” gɔ, urakɔm Jisas aip ara.

¹⁰ Jisas bɪ nɪpe gau aip Madyu ram amɔm, nan nɪŋlɔ nɪŋɔl gɪ, bɪ dakɪs udep gau abe, bɪ nan si nan naj gɪmɔdal bɪ gau abe, iru nɔp apɔm Jisas bɪ nɪpe gau aip nan nɪŋla.

¹¹ Nan nɪŋeila, bɪ Perisi gau nɪŋɔm, Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp hagla, “Manɔ hag nɛb bɪ kale u, nɪpe nɪhɔn gɪnɪg, bɪ dakɪs udep gau abe, nɪbi bɪ nan si nan naj gɪpal gau abe, aip dɪm nɔl nan nɪŋab?” ɔ gɪla. *

¹² Hageila, Jisas manɔ anɪbu apdi nɪŋɔm haga, “Nɪbi bɪ nan gagɔp gau, wɔs wameb bɪ gau aragpal; nɪbi bɪ nan gɔp gau nɔp wɔs wameb bɪ gau arbal.

¹³ Pen God manɔ ap haga ɪl u nɪŋ aij gɪmim mɪdaimim. Nɪpe haga, ‘Yɪp nan sabe gɪ nɪnabim u, yɪp aij gagnab; pen nɪbi bɪ gau kalɪp mɔg nɪŋmim gɪ aij geinabim u, yɪp aij gɪnab,’ a ga. Pen yad aunɔ u, nɪbi bɪ, hon nɪbi bɪ aij, mɪd aij gɪpun a gɪ gasɪ nɪŋbal gau, kalɪp ulhai nɪŋ udnɪg auagnɔ; yad nɪbi bɪ, hon nan si nan naj gɪpun a gɪ gasɪ nɪŋbal gau, kalɪp ulhai nɪŋ udnam a gem aunɔ,” a ga. *

Nan magɔ hil gep
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Nɪn ap, Jon nɪg pak nɛb bɪ nɪpe gau, Jisas mɪdeia au apɔm hagla, “Hon abe, bɪ Perisi gau abe, nɪn rɪmnap, God nɪp nɔp gasɪ nɪŋun, a gun, nan nɪŋagpun. Pen bɪ ne gau nɪhɔn gɪnɪg u rɔ nɔp gagpal?” ɔ gɪla. *

¹⁵ Hageila, Jisas kalɪp haga, “Nɪbi bɪ gau, bɪ nɪbi udnɪg gab bɪ u aip mɪdeinabɔl nɪn u, mɪn mɪn gɔl gɔm nan nɪŋnabɔl; pen bɪ rɪmnap apɔm bɪ anɪbu nɪp ud junabɔl nɪn u, mɔg gɔ nan hil gɔm nɪŋagnabɔl,” a ga.

¹⁶ Pen Jisas nɪpe kalɪp manɔ ap hod rɪkɔm haga, “Waɪj gɪsɔn u udɔm, waɪj papɪl gɪ, pa gɪ dɔ gɪnab ramɔ u al dɔr gagnabɔl. Pen ai gɪnɪg gɔm al dɔr gagnabɔlɪŋ Anɪg geinabɔl u, waɪj lɔlɔ gabin a gɪnɪg gab, mɪgan kub yabɪl pa bɪɪɪ gɪnab.

¹⁷ Pen nɪg wain u, u rɔ nɔp. Wain gɪsɔn nɪbɔ u gɔm, ud kaj meme haɪ mɪlep mɪgan u ral lagnabɔl. Pen nɪhɔn: anɪg geinabɔl u, nɪg wain kamɪŋ u ranɔm, bɪŋ yabɪl hagɔm, kaj meme haɪ u pak gɪ dɔ gɔm, hon gɔm arnab. Anɪb u, nɪg wain kamɪŋ u udɔm, kaj meme haɪ kamɪŋ nɪbɔ mɪgan u ud lɔlɔ nɔp me, aij gɪnab,” a ga.

Jisas gaia nɪbi kub ap, pai pro ap, kamɪŋ la
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Jisas manɔ anɪbu hagɔ nɪŋɔl gɪ, Juda bɪ kub ap Jisas mɪdeia au apɔm, kugom yɪmɔm haga, “Pai yad u bɔŋ nɔp umɔb u pen ne am nɪp ud nɪŋɔ, urakɪm,” a ga.

¹⁹ Hagɔ, Jisas bɪ nɪpe gau aip urakɔm, bɪ anɪbu aip arla.

²⁰⁻²¹ Pen nɪbi ap, hagape lugɔl gɪ lugɔl gɪ mɪdeia, mɪ unbɔ mɪgan laŋ ina. Anɪg gɔ, gasɪ nɪpe u nɔp nɪŋɔm, “Jisas waɪj nɪpe mɪlɔ kub goɪ gau nɔp ud nɪŋnɔ, yɪp kamɪŋ lɪnab,” a gɔm, Jisas arɔ nɪŋɔl gɪ, jɔl adɔ gau amɔm, waɪj nɪp u ud nɪŋa. *

* 9:11: Luk 15:2 * 9:13: Mad 12:7; Hos 6:6 * 9:14: Luk 18:12 * 9:20-21: Mad 14:36

22 Ud nɨŋö, Jisas ado göm nɨbi anɨbu nɨp nɨŋöm haga, “Yɨp nɨŋ udpan u me, nöp kamɨŋ löp. Gasɨ halö mɨdaimön,” a ga. Hagö, nan nɨp gɨmɨdöp u magö anɨbu nöp kamɨŋ löm, hagape aumɨdöp u mɨlep ga.

23 Pen Jisas nɨbi bɨ anɨbu arö göm am am, bɨ kub ram u amjaköm nɨŋa, aɨŋ magö pu göm, manö hauɨ kub yabɨ geila.

24 Jisas nɨŋöm kalɨp haga, “Kale ke gau arim! Pai i umagöp; yɨharɨŋ hon hanab,” a ga. Anɨg hagö, nɨp mɨhol gɨla.

25 Pen Jisas nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hag höŋ yuöm, ram raul mɨgan yan amöm, pai uma u nɨp, ñɨmagö kɨd u ud nɨŋö, uraka.

26 Anɨg gö, manö anɨbu yag dam ram mɨnönŋ anɨb gau magöŋhalö ud arla.

Jisas gö, bɨ amgö we mɨhau amgö ñɨl nɨŋlö

27 Pen Jisas ram mɨnönŋ anɨbu arö göm arö nɨŋöl gɨ, bɨ amgö magö we ga mɨhau nɨp hain göl gɨmil meg mɨgan dap ranmil, haglö, “Depid Ñɨ nɨpe! Halɨp mɨhöŋ mög nɨŋmön!” a gɨlö. *

28 Anɨg hagailö, pen Jisas nɨpe ram raul mɨgan u ara. Bɨ anɨb mɨhau hain ammil ram u apjaklö, Jisas kalɨp mɨhöŋ haga, “Kale mɨhöŋ, yad kalöp gɨnö kamɨŋ lɨnab a gɨmil, yɨp ap hagabilŋ Yad yau a gɨnabin, kale gasɨ nɨŋbil amgö kale ñɨl lɨnab aka wasö?” ö ga. Hageia, haglö, “Bɨ Kub, holmɨŋ nɨŋbul, ne halɨp geinabön kamɨŋ lɨnab,” a gɨlö.

29 Hagailö, Jisas amgö kalɨp mɨhöŋ ud nɨŋöm haga, “Yɨp nɨŋ udpil u me, haggil rö gɨnɨm,” a ga.

30 Hagö, amgö kalɨp mɨhöŋ kamɨŋ lö, nɨŋlö nɨŋöl gɨ, Jisas kalɨp mɨhöŋ manö kɨö hagöm hag aij göm haga, “Nɨbi bɨ gau, Jisas gajɨp halɨp kamɨŋ löp, a gɨmil hagagmil,” a ga. *

31 Anɨg haga u pen kalpe mɨhöŋ ammil, nɨbi bɨ ram mɨnönŋ anɨb gau magöŋhalö hag ñɨlö ara.

Jisas aɨab ado ga bɨ ap nɨp gö, manö ga

32 Pen kalpe mɨhöŋ arlö nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ rɨmnap, bɨ aiön pi halö aɨab ado ga bɨ ap, dap Jisas mɨdeia au dauela.

33 Jisas aiön pi bɨ anɨbu nɨp abanɨ ala u hag yuö, manö hag aij ga. Anɨg gö, nɨbi bɨ gau aiö göm hagla, “Ram mɨnönŋ Isrel i, bɨ ap anɨbu rö gö nɨŋagpun,” a gɨla. *

34 Pen bɨ Perisi gau hagla, “Nɨpe kijaki aiön pi nap kale Seden kɨö u udöm me, aiön pi gau hag höŋ yuöp,” a gɨla. *

Jisas nɨbi bɨ gau kalɨp mög nɨŋa

35 Pen Jisas nɨpe daun pro gau abe, daun kub gau abe gɨ ajöl göm, Juda magum gep ram gau amöm, Kɨŋ kub ke yabɨ u nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab manö aij u hag ñɨmɨdöp. Pen nɨbi bɨ gau kalɨp nan nɨhöŋ nɨhöŋ ga u, u rö nöp gö kamɨŋ la. *

36 Jisas nɨŋa, nɨbi bɨ anɨb gau kaj sipsip gau bɨ abad mɨdep kale ap mɨdagöp rö u mɨdeila. Gasɨ kub nɨŋöm uɨtham mɨdeila u pen kalɨp bɨ gɨ ñeb ap mɨdageia. Anɨb u nɨŋöm, Jisas nɨpe mög yabɨ nɨŋöm, *

37 bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Nan magö iru yabɨ nöp wög nabön au po gɨ mɨdöp u pen nɨbi bɨ ral dauerp iru mɨdagpal. *

* 9:27: Mad 20:29-34 * 9:30: Mad 8:4 * 9:33: Mak 2:12 * 9:34: Mad 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 * 9:35: Mad 4:23; Mak 1:39 * 9:36: Mad 14:14; Nab 27:17; 1Ki 22:17; Sek 10:2; Mak 6:34

* 9:37: Luk 10:2

³⁸ Anib u, kale bi wög naböŋ nap nibö u nip hag nŋbe, bi ral dauerp rŋmnap yuö, ral dap nip lau adö dauöl,” a ga.

10

Jisas manö ud arep bi nipe unbö migan la?

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas bi nipe unbö migan laŋ u wiñ alö aueila haga, “Yad ke kalöp hagabin u me, kijaki aiön pi nan gau hag yunig, hag yunabim. Nibi bi nan nihön nihön ginab gau u rö nöp giŋe, kamŋ linab,” a ga. *

² Bi Jisas manö ud arep unbö migan laŋ Jisas hag yua bi gau, hib kale gau me, bi ap Saimon, hib nipe ap Pida a gimidal; bi ap Edru, Pida nŋmam nipe u; bi ap Jems, Sebedi ñi nipe; bi ap Jon, Jems nŋmam nipe;

³ bi ap Pilip; ap Badolomyu; ap Domas; ap Madyu, nipe dakis udmidöp; bi ap Jems, Alpias ñi nipe; bi ap Dadias;

⁴ bi ap Saimon, hib nipe ap Selod a gimidal; bi ap Judas Iskariod, nipe me hainö Jisas nip mumug nŋga.

Jisas manö ud arep bi nipe unbö migan laŋ kalip hag ke ke yua

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jisas bi nipe anib gau kalip manö aij wög u göl a göm, hag ke ke yuöl gi haga, “Kale Juda nibi bi wasö aŋ gau abe, Sameria kai midpal aŋ gau abe, aragmim.

⁶ Pen kale am nibi bi hon Isrel, nibi bi kale God nip gasi nŋagpal gau, kalip hag ñöl gi hagmim, *

⁷ “God nibi bi udöm abad mideinab ñin u, hadö söl auöp,” a gimim. *

⁸ Nibi bi nan ginŋm gau giŋe, kamŋ linŋm. Nibi bi böŋ nöp umöl gau giŋe, kauyaŋ uraköl. Nibi bi wös hapeb linŋm gau giŋe, kamŋ linŋm. Nibi bi kijaki aiön pi abaŋ alnŋm gau hag höŋ yube araŋ. Bapi hol apil kalöp pör yiŋarŋ wög giŋpul rö, kale u rö nöp nibi bi anib gau kalip yiŋarŋ wög gi ñimim.

⁹ Mani gol, mani silpa, mani aŋi rŋmnap ud aragmim. *

¹⁰ Wadŋ, waŋŋ rŋmnap halö, ma rŋrup, waŋab adŋŋ, nan gau ud aragmim. Pen nihön: nibi bi wög gi ñinaböl gau pen nan ñilö ñiŋnaböl. *

¹¹ “Pen daun ap aka ram rŋig aglö ap amjakpe, nibi bi kalöp hag wiŋhai udöl rö rŋmnap nŋmim, kalip aip nöp midmim, ram mŋnön ke ap gau arnig ginabim ñin u nöp, kalip arö gimim armim.

¹²⁻¹⁴ Pen ram ap ammim, “Kale midpim!” a giŋe, “Yau, midpun; aij aubim,” a gaiöl, ram raul migan anibu armim. Pen kalöp manö yad hag ñimim hag wiŋhai ud nŋagaiöl u, arik arnig, aciŋ aciŋ ma kid kale ciŋ udöm midainŋm u, ab hŋŋ gi yumim armim. *

¹⁵ Yad kalöp nŋŋ yabiŋ hagabin: manö kub hagep ñin u, Sodom Gomora nibi bi ilön pro pro udnaböl; nibi bi kalöp udagnaböl anib gau, ilön kub yabiŋ udnaböl. *

Marö iru nöp aunab

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

* **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:6:** Jer 50:6 * **10:7:** Mad 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 * **10:9:** Luk 10:4

* **10:10:** Luk 10:7; 1Ko 9:14 * **10:12-14:** Luk 10:5-6; Ap 13:51 * **10:15:** Mad 11:24; Jud 7

16 “Pen n̄ɨm! Yad kalöp kaj sipsip rö u, n̄bi b̄ kain haū rö m̄ɔpal aŋ gau yuabin. An̄b u, gas̄ n̄ɨ aij göl ḡ, agam̄ɨ kal̄p hag n̄öl ḡ m̄ɔdaimim. * ”

17 “Pen n̄bi b̄ r̄m̄nap kalöp ud s̄s̄ löm, dam Juda magum gep ram gau arlō, kansol kale gau ap manō kub hagōm, kalöp paknaböl. An̄b u, n̄ɨ aij ḡmim. * ”

18 Kalöp b̄ yad a göm, †ɨp ḡ dam gapman b̄ kub aka kin̄ m̄ɔdeinaböl au ud arlō, kale manō aij yad u, b̄ kub gau abe, Juda n̄bi b̄ wasō ram m̄n̄öŋ m̄lō kub gau n̄bō gau abe, kal̄p hag n̄nabim.

19-20 Kalöp manō kub hagnaböl an̄bu, manō n̄h̄ön hagun aka manō aige gun hagun a ḡmim p̄ñ̄ɨ ḡmim, gas̄ iru n̄ɨagmim. Hagpe n̄ɨöl ḡ, Nap God Ana n̄ɨpe kale aip m̄ɔdöp u, gas̄ aij ñeinab, manō kale adō u ke hagagnabim; Nap God Ana n̄ɨpe kalöp hagnab rö nöp hagnabim. * ”

21 “Ñ̄n an̄bu, n̄mam gau uraköm, n̄mam kale ke gau al paklaŋ a göm, b̄ kub gau kal̄p mumug ḡnaböl. Nap gau uraköm, ñ̄ pai kale ke gau al paklaŋ a göm, b̄ kub gau kal̄p mumug ḡnaböl. Ñ̄ pai gau uraköm, n̄me nap kale ke gau jöl ñöm u rö nöp ḡnaböl. * ”

22 Ȳp lau adō m̄ɔdeinabim rö, n̄bi b̄ gau magōŋhalō kalöp n̄ɨlō, mulu kal alnab. Pen n̄bi b̄ an k̄tō göm, ȳp p̄g nöp m̄ɔdeinaböl gau, ñ̄n hain u auō, God kal̄p udnab.

23 Pen m̄gan ap arbe, kalöp ḡ najj gaiöl u, p̄ñ̄ɨ ḡ m̄gan ap armim. Yad kalöp n̄ɨö hagabin, Isrel daun gau n̄bi b̄ gau kal̄p hag n̄be aragnab adō, yad B̄ Ñ̄ n̄ɨpe aunabin.

24-25 “Ñ̄ pai skul hagalp gau kub m̄ɔdlō, hag ñeb b̄ kale gau pro m̄ɔdagpal. Pen hag ñeb b̄ m̄ɔdöp rö m̄ɔdaiun a göm me, skul hagalp. N̄bi b̄ wög ḡ ñ̄bal gau kub m̄ɔdlō, n̄bi b̄ kal̄p abad m̄ɔpal gau pro m̄ɔdagpal. Wög ḡpal u, n̄bi b̄ kub m̄ɔpal rö m̄ɔdaiun a göm, wög ḡpal. An̄b u rö, n̄bi b̄ yad gau, yad m̄ɔpin rö m̄ɔdaiun a göm, ḡpal. Pen n̄bi b̄ gau ȳp hag juöm, Seden hib n̄ɨpe ap löm ȳp Bielsebul a ḡpal rö, kalöp b̄ wög ḡ ñeb yad u rö nöp hag juöm manō najj hagnaböl me. * ”

God n̄ɨp p̄ñ̄ɨ gep
(Luk 12:2-7)

26 “N̄bi b̄ gau kal̄p n̄ɨmim p̄ñ̄ɨ gagmim. Manō n̄h̄ön m̄ñ̄i har̄ göl m̄ɔdöp u, hainō waiō m̄ɔdeinab. Nan n̄h̄ön agam̄ɨ ḡpal gau, hainō waiō n̄ɨnaböl. * ”

27 Manō yad kalöp pi gem hagnabin u, kale am kal̄p waiō hag n̄mim. Manō yad kalöp r̄m̄ɔd if hagnabin u, ram adō laŋ ammim, manō kub hag ñ̄be n̄ɨöl.

28 “Kale n̄bi b̄ al pak l̄bal b̄ gau n̄ɨmim p̄ñ̄ɨ gagmim. Kale ȳhar̄ɨ hañ bad u nöp al pak l̄naböl; ana u halō ḡ najj göl rö lagöp. P̄ñ̄ɨ ḡn̄g me, B̄ Kub n̄bi b̄ hañ romaŋ abe ana abe m̄gan mab ke inab yaŋ yunab u n̄p p̄ñ̄ɨ ḡmim. * ”

29 Yaur pro gau, nan ȳhar̄ɨ. Mani a† magō añ̄ nöp yuöm, m̄höp uɔpal. Nan ȳhar̄ɨ u pen, God kal̄p n̄ɨ m̄ɔdöp rö, ap ȳhar̄ɨ lug pakagnab.

30 Umagō kalöp u, God magōŋhalō wō ralöp.

* 10:16: Luk 10:3; Ro 16:19 * 10:17: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 * 10:19-20: Jon 14:26

* 10:21: Mai 7:6; Mad 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 * 10:24-25: Mad 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 6:40; 11:15; Jon 13:16; 15:20 * 10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 * 10:28: Jem 4:12

31 Anıb u, piñıñ gagmim. Yaur gau nan pro yabił; kale pen nan yabił mıdpmim. *

Yad Jisas bı nıpe a gımim waiö haggimim
(Luk 12:8-9)

32 "Nıbi bı an yıp lau adö mıdöm, nıbi bı gau kalıp waiö hag ñınaböl gau, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lañ mıdöp u nıp, yıp lau adö mıdpal, a gem, waiö hagnabin.

33 Pen nıbi bı an, yıp cıg aij gagöm, nıbi bı aip mıdeinaböl an au hagnaböl, bı anıbu yad nıñagpin, a gınaböl u, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lañ u nıp, nıbi bı gai i yad nıñagpin, a gınabin. *

Pen pen gınaböl
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 "Yad mınöñ naböñ il i aunö u, 'Jisas nıpe mınöñ naböñ il i aua rö, agamıj mıd aij gınabun,' a gımim, gası u nıñagmim. Yad aunö u me, nıbi bı gau manö kub hagöm, pen pen gınaböl.

35 Anıg gınab: ñı gau uraköm, nap aip pen pen gınaböl. Pai gau uraköm, nıme aip pen pen gınaböl. Ñı nıbin gau uraköm, nıps aip pen pen gınaböl. *

36 Anıg gınaböl anıbu, ram kale añı mıdpal u, kale ke nöp pen pen gınaböl.

37 "Nıbi bı an, nıme nap aka ñı pai gau nöp mıdmagö löm, yıp mıdmagö lagnaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

38 Nıbi bı an yıp piğ mıdnıg gaböl, pen gası ap nıñöm hagnaböl, 'Nıbi bı rımnınap hanıp gı naij göl rö löp,' a göm, yıp arö gınaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

39 Nıbi bı an, yad ke nöp mıdem, mıd aij gınam a gınab u, mab ke inab yañ u arnab. Nıbi bı an pen hagnab, yad Jisas lau adö mıdnö, yıp al pak lınıg al pak löl a gınab u, kamıñ pör pör mıdep u udnab. *

God kalıp pen u rö nöp abad mıdeinab
(Mak 9:41)

40 "Kale arbe, nıbi bı rımnınap kalöp hag wıhai uđaiöl u, yıp abe hag wıhai udnaböl. Pen yıp hag wıhai udnaböl rö, Bı yıp hag yuö aunö u nıp abe hag wıhai udnaböl. *

41 Nıbi bı an, God manö hagep bı ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God wög göp u me, nıp udnabin,' a göm, udnab u, aij yabił gınab. God manö hagep bı anıbu ud aij gınab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gınab. Nıbi bı an, God nıbi bı kamıñ aij nıpe ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God bı kamıñ aij nıpe u me, nıp udnabin,' a göm udnab u, aij yabił gınab. God nıbi bı kamıñ aij nıpe u ud aij gınab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gınab.

42 Pen nıbi bı an, bı yıharıñ yad ap nıñöm, Jisas bı nıpe u a göm, ñıg mıl dap ñınab u, God nıñö, aij gö, pen hauł gagnab," a ga.

11

Jon bı nıpe rımnınap hag yuö, Jisas nıp nıñıg arla
(Luk 7:18-35)

* 10:31: Mad 6:26 * 10:33: Mak 8:38; Luk 9:26; 2Di 2:12 * 10:35: Mai 7:6 * 10:39: Mad 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 * 10:40: Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

¹ Jisas bî nîpe unbö mîgan laŋ gau kalîp anîg göl anîg göl gîmim a göm hag ñî aij göm, ram mînönŋ anîbu arö göm, daun yöp söl anîb gau amöm, nîbi bî gau kalîp manö hag ña.

² Pen Jon bî ñîg pak ñeb u nagî mîdöm, Kraiss nîhön nîhön ga manö u nîñöm, bî nîpe rîmnap hag yuö, Kraiss mîdeia au amjaköm,

³ nîp hag nîñöm hagla, “Hanîp hag ñîmön, ne bî ‘Kraiss’ a gun pör abad mîdpun u nöp auban, aka hon bî hain nîbö anîbu ke abad mîdaiun?” ö gîla.

⁴ Hageila, Jisas kalîp haga, “Kale Jon mîdöp au ammim haggim, ‘Hon amun amgö hon ke nîñun, rîmîd hon ke nîñun,

⁵ bî anîbu nîbi bî amgö we göp gau gajîp amgö nîñbal. Nîbi bî ma naij göp gau gajîp adan aj aij gîpal. Nîbi bî wös hapeb löp gau gajîp mîtep göp. Nîbi bî rîmîd mîgan pîl göp gau gajîp gasî wakö nîñbal. Nîbi bî umbal gau gajîp kauyanŋ urakpal. Nîbi bî mög gep rô gau, u rô nöp Kraiss manö aij u hagö nîñbal,’ a gîmim. *

⁶ Pen manö ap haggim, ‘Nîbi bî yîp nîñ udöm, gasî ap ap nîñagnaböl gau, mîñ mîñ yabîl gînaböl,’ a gîmim,” a ga.

⁷ Anîg hagö, Jon bî nîpe gau arlö nîñöl gî, Jisas nîbi bî ap mîdeila gau kalîp Jon manö adö u hagöm haga, “Kale nöd ram mînönŋ kabö nöp mîdöp anŋ gau arbe ñîn u, nîhön nîñnîg arbenŋ Hod mîlö añî ap yîgön ud danŋ i göp ap nîñnîg arbe?”

⁸ Aka nîhön nîñnîg arbenŋ Bî walîj aij aij nöp lîbal bî ap nîñnîg arbenŋ Bî walîj aij aij udun a göm nîñbal gau, bî kub ram kîñ aij gau hanbal. Kale Jon mîdmîdöp ram mînönŋ nöp anŋ au han mîdagmîdal.

⁹ Pen nan nîhön nîñnîg arbenŋ Yîharîñ aragpe. Jon bî God manö hagep, bî anîbu nîñnîg arbe. Bî God manö hagep aunab a gîmim abad mîdmîdim me, bî anîbu me u. Pen Jon nîpe God manö hagep bî nöp wasö.

¹⁰ Jon nîp gasî nîñöm, hadame nöp God nîpe ñî nîpe nîp manö haga manö anîbu, God Manö yanŋ kalî kîñ rîkôm hagla,
‘Bî manö hagep yad u,
hag yunö nöd amöm,
nîbi bî gau hag ñî aij gö,

hainö ne ke arnabön,’ a göm kalî kîñ rîkla. *

¹¹ Kalöp hagabin, nîbi bî mînönŋ naböŋ il i mîdpal gau, añî ap Jon rô wasö. Pen God nîbi bî yîharîñ yabîl dam kumi kabö adö laŋ au abad mîdeinab gau, kale Jon rô mîdageinaböl; God nîpe nîbi bî yîharîñ yabîl gau ud aij yabîl gö, nîbi bî aij nîpe yabîl mîdeinaböl.

¹² Jon bî ñîg pak ñeb bî apöm manö aij hag ña ñîn u rîkôm, nîbi bî gau, God hanîp udöm kumi kabö adö laŋ au abad mîdaiñm a göm, manö anîbu klö yabîl gî dam dam, mîñî u rô nöp klö yabîl gîpal.

¹³ “Bî God manö hagep manö kalî kîñ rîkla gau abe, Mossis God lo manö kalî kîñ rîka u abe, il u me, God Mesaia u nîp yuö, nîpe nîbi bî gau kalîp udöm abad mîdeinab. Manö anîbu nöp hag daulö daulö me, Jon aua. *

¹⁴ Pen manö hagnîg gabin u udnabim aka nîñagpin. God Jon nîp hagö, apöm nîbi bî gau kalîp manö hag ña u, God Manö kalî kîñ rîkôm, gînab a gîla rô nöp ga. Kalî kîñ rîkôm hagla, bî God manö hagep Ilaija rô bî ap aunab, a gîla. *

* **11:5:** Ais 35:5-6; 61:1 * **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:13:** Luk 16:16 * **11:14:** Mal 4:5; Mad 17:10-13; Mak 9:11-13

15 Kale n̄bi b̄i gasi r̄im̄id m̄idainim gau, manö hagabin i r̄im̄id l̄i n̄iŋ aij ḡimim.

16 “N̄bi b̄i m̄iñi ñin i m̄idpal gau yad n̄iŋbin, kale ñi painaŋ r̄imnap maker au asiköm, ñi painaŋ r̄imnap meg m̄igan dap ranöm kal̄p hagpal rö u m̄idpal.

17 Kale hagpal,
‘Hon aŋiŋ pu ḡino,
kale n̄ihön ḡin̄ig kugom ralogpim?

Kimap m̄iŋöŋ gep rö ap hagno,
kale n̄ihön ḡin̄ig m̄iŋöŋ gagpim?’ ö ḡipal.

18 An̄b u rö, God Jon n̄ip yuö apöm, ñin r̄imnap nan magö ñiŋagöm, ñig wain ñiŋagöm gö, hagla, ‘B̄i an̄bi n̄ip nan n̄ihön aban̄ alö an̄ig göp?’ ö ḡila.

19 B̄i Ñi n̄ipe pen auö hagpal, ‘B̄i nan kub ñiŋöm, ñig wain ñiŋöm, b̄i dakis udpal gau aip ajöm, b̄i nan najiŋ ḡipal gau aip ajöm göp,’ a ḡipal. Pen n̄bi b̄i God Manö u n̄iŋ udöm, ḡi aij göm, m̄id aij ḡinaböl u, n̄bi b̄i gau n̄iŋöm hagnaböl, God Manö u manö aij yab̄i, a ḡinaböl,” a ga. *

Manö kub udnaböl (Luk 10:13-15)

20-21 Jisas daun kub nöd ḡi ajöm, nan gagep iru nöp gö, n̄bi b̄i gau n̄iŋla u pen kale, n̄ihön ḡin̄ig nan si nan najiŋ ḡipun a göm, nan si nan najiŋ ḡim̄idal u arö göm, Jisas n̄ip n̄iŋ udagla. An̄ig ḡilö, Jisas kal̄p hag göm haga, “Korasin daun n̄bi b̄i gau! Bedsaida daun n̄bi b̄i gau! Nan gagep gau ḡinö, n̄iŋbe. Pen nan si nan najiŋ ḡipim u arö ḡimim, ȳip n̄iŋ udagpim. An̄ig ḡipim u, kale manö kub yab̄i udnabim. Daun kub Daia Juda n̄bi b̄i wasö gau, daun kub Saidon Juda n̄bi b̄i wasö gau, nan gagep an̄b gau kal̄p u rö nöp gaibnep, kale nan si nan najiŋ ḡim̄idal gau arö göm, wad̄i asöl rö r̄imnap ȳimöm, run he löi ḡi löi ḡi m̄idaiblap. *

22 An̄b u, manö kub hagep ñin u, Daia n̄bi b̄i abe, Saidon n̄bi b̄i abe, manö pro rö udnaböl; pen kale Korasin n̄bi b̄i abe, Bedsaida n̄bi b̄i abe, manö kub yab̄i udnabim.

23 “Kapaneam n̄bi b̄i gau. Ñin an̄bu kale kumi kabö adö laŋ au aragnabim; böŋ nöp mab ke inab ulöm m̄igan yaŋ u arnabim. Nan gagep kale an̄ au ḡinö u, daun kub Sodom gaibnep, kale nan si nan najiŋ ḡim̄idal gau arö göm, uri kam̄iŋ m̄idaiblap. *

24 Adö an̄bu yad kalöp n̄iŋö hagabin, manö kub hagep ñin u, Sodom n̄bi b̄i gau manö pro rö udnaböl; kale Kapaneam n̄bi b̄i manö kub yab̄i udnabim,” a ga. *

Ȳip aumim ake limim (Luk 10:21-22)

25-26 Ñin an̄bu Jisas Nap n̄ip haga, “Bapi, yad hib ne hagnö adö laŋ araŋ. Ne B̄i Kub, kumi kabö adö laŋ abe, m̄inöŋ naböŋ iŋ i abe abad m̄idpan u, gasi ne ke n̄iŋö aij göp rö, n̄bi b̄i gasi k̄id hiik n̄iŋun n̄iŋbun a ḡipal gau, kal̄p manö yad hagabin iŋ u hag ñagpan; pen n̄bi b̄i ñi painaŋ rö m̄idpal gau kal̄p gasi aij ñimön, manö yad hagabin iŋ u hag waiö l̄iban u, nöp aij a gabin,” a ga. *

* 11:19: Mad 9:14 * 11:20-21: Ais 23; Esi 26:1-28:26; Joe 3:4-8; Emo 1:9-10; Sek 9:2-4 * 11:23: Ais 14:13-15; Jen 19:24-28 * 11:24: Mad 10:15; Luk 10:12 * 11:25-26: 1Ko 1:26-29

²⁷ Jisas anig hagöm haga, “Bapi klö nipe midöp rö, yip nöb. Nibi bi rimnap yip nη aij gagpal; Bapi nöp yip nηöb. Yad nöp Bapi nη nη aij gipin. Pen nibi bi gasi aij ninam a gem nηbin gau, kalip gasi aij ninö, Bapi nη nη naböl,” a ga. *

²⁸ Jisas anig hagöm haga, “Kale nibi bi nan wañb kub iru maru pör ud ajmim gasi iru nηmim midpim gau, yad aumim nηjöm nan wañb kub iru maru ud ajabim gau yad ke udnö ake linabim. *

²⁹ Yad bi hain aij agamij midpin; kal gagnabin; anib u, yip aumim, wög yad gi ninim, hibur gasi midmagö kalöp anη dan ake limim.

³⁰ Kale yip aumim wög yad geinabim u, ud marö ap gagnab; pita ginab. *

12

God nip sabe gep nin u, wid magö rik ninla
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Juda God nip sabe gep nin u, Jisas bi nipe gau aip wid wög anη au amöl gi, bi nipe gau kiyö lö, wid magö anib gau rimnap udöm, hañ pak yuöm, ninöl gi ninöl gi areila. *

² Anig geila, bi Perisi gau nηjöm, Jisas nip hagla, “Lo manö hon hagab, nibi bi God nip sabe gep nin u wög gagnaböl. Pen bi ne gau nihön ginig God nip sabe gep nin wög gagep i, wid magö hañ pak yuaböl?” ö gila. *

³⁻⁴ Hageila, Jisas kalip haga, “Depid hadame nöp bi nipe gau aip kiyö lö, God sabe gep ram u amjaköm, bred God amgö ilö adö au löm, bi yharinη ninagpal, bi God nip nan sabe gipal gau nöp ninbal bred u, kalip hag nηjöp nip nilö, bi nipe gau aip ninla. Pen kiyö lö gila aiud anibu, God Manö yan kali klin rika u kale ninagpim ar? *

⁵ “Kale Mosi God Manö kali klin rika u ninagpim rö löp. Nipe kali klin riköm haga, ‘Bi God nip nan sabe gep bi gau, God nip sabe gep nin u, God sabe gep ram raul u am midöm, wög gipal. Pen God kalip manö kub hagagnab,’ a ga. *

⁶ Pen yad kalöp hagabin, God sabe gep ram anibu nan kub wasö; yad ke pen Bi kub yabul midpin. *

⁷ Pen manö ap God Manö kali klin rikla u, nη aij gagpim akanη Manö anibu kali klin riköm hagla, ‘Nibi bi yip nan pak sabe gi ninaböl u, yip aij gagnab; nibi bi gau kalip mög ninaböl u, yip aij ginab,’ a gila. Manö anibu nηmim gagpim u me, bi yad gau gi aij gilö ninöl gi, kalip ud silik hagpe. *

⁸ ‘God nip sabe gep nin! God nip sabe gep nin!’ a gipim u pen Bi Ni nipe nöp God nip sabe gep nin u abad midöp a gimim gasi u ninagpim.

Jisas bi ninmagö pino ga u gö, kamη la
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisas ram minöη anibu arö göm, ram minöη ap aramöm, Juda magum gep ram raul migan u ara.

¹⁰ Pen ram raul migan anibu bi ninmagö pino ga ap mideia. Nibi bi ap mideila gau, Jisas manö rimnap hagö nip dam manö kub haguη a göm, nip

* 11:27: Mad 28:18; Jon 3:35; 17:2; Plp 2:9; Jon 1:18; 10:15 * 11:28: Jer 31:25 * 11:30: 1Jn 5:3

* 12:1: Dud 23:25 * 12:2: Eks 20:10 * 12:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6 * 12:5: Nab 28:9-10

* 12:6: Mad 12:41-42 * 12:7: Hos 6:6; Mad 9:13

manö pir alöm hagla, “God n̄p sabe gep ñ+n i, n̄bi b̄ kam+ŋ lep aka wasö?” ḡla. *

11 Hageila, Jisas kalip haga, “Kaj sipsip kale ap God n̄p sabe gep ñ+n i uŋöm m̄gan areinab u, ud yunabim aka wasöŋ Ud yunabim rö löp.

12 Pen kaj sipsip u nan ȳhar+ŋ. N̄bi b̄ u nan yabı̄. God n̄p sabe gep ñ+n i kam+ŋ laŋ a gun ḡnabun u, manö m̄dagöp, ḡnabun,” a ga. *

13 Jisas an̄g hagöm, b̄ ñ+magö p̄no ga u n̄p haga, “Ñ+n m̄löpö lı̄!” a ga. An̄g hagö, ñ+magö m̄löpö labin a ga. An̄g ga n̄ŋöm ñ+magö p̄no ga u b̄ŋ nöp kam+ŋ löm, ñ+magö b̄ŋ lau aij m̄deia u rö la.

14 An̄g gö n̄ŋöm, b̄ Perisi gau am magum göm, n̄p an̄g an̄g gun al pak lun, a göm, manö hag n̄ŋ hag n̄ŋ ḡla. *

Jisas n̄pe God b̄ wög ḡ ñeb n̄pe

15 An̄g geila, Jisas n̄ŋöm, ram m̄nön̄ an̄bu arö göm, m̄gan ap arn̄g göm ara. Arö n̄ŋöl ḡ, n̄bi b̄ iru nöp n̄p hain ḡla. An̄g geila, n̄bi b̄ nan ga gau, n̄pe gö magöŋhalö kam+ŋ lö n̄ŋöl ḡ,

16 kalip haga, “B̄ u an̄g an̄g göp a ḡmim, hagagmim!” a ga. *

17 Jisas ga an̄bu, b̄ God manö hagep Aisaia ḡnab a ga rö nöp ga. N̄pe kalı̄ k̄l̄n̄ r̄iköm haga,

18 “B̄ yad b̄ŋ nöp hag l̄bin i, wög yad ḡ ñab.

B̄ yad n̄ŋnö, ȳp aij yabı̄ göp me u.

Yad n̄pe m̄dmagö l̄bin.

Ana yad u n̄p aŋ ba gö,

n̄bi b̄ kale aigöl göm ası̄ m̄d aij ḡnaböl manö yad u,

n̄bi b̄ gau magöŋhalö hag ñ+nab.

19 Pen n̄pe n̄bi b̄ gau n̄ŋö mulu lugö, manö pen pen hagagnab.

N̄bi b̄ m̄dpal gau, ȳp nöp n̄ŋöl a göm, meg magö dap ranöm hagagnab.

20 N̄bi b̄ n̄ŋagpal gau

kalip agam+ŋ hag aij ḡnab.

Lam hoŋ ḡn+ḡ gö, katasin r̄m l̄löl inm̄döp rö u kalip hagnab.

N̄pe an̄g göl ḡ damöm me,

God hagöp rö b̄ŋ u apranö,

nan si nan n̄aj gep b̄ŋ u b̄ŋ nöp ap lugnab.

21 N̄bi b̄ ram m̄nön̄ gau n̄bö gau u rö nöp,

n̄p gası̄ halö abad m̄deinaböl,” a ga. *

Jisas n̄pe Bielsebul k̄lö udöm nan gagep gab, a gila

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 B̄ k̄jaki aban̄ alö, amgö we göm, maj hañ p̄l göm ga b̄ ap dam Jisas m̄deia au daueila. Jisas k̄jaki u hag hoŋ yuö, amgö yabı̄ n̄ŋöm, manö hagöm ga.

23 N̄bi b̄ m̄deila gau, Jisas ga an̄bu n̄ŋöm, aiö göm hagla, “B̄ an̄bi bac Depid Ñ+n̄pe pör abad m̄dpun u rö löp,” a ḡla.

24 Pen b̄ Perisi gau manö an̄bu n̄ŋöm, gası̄ kale gau nöp n̄ŋöm hagla, “B̄ an̄bu God k̄lö n̄pe udöm hag hoŋ yuagöp; n̄pe k̄jaki aiön pi nan gau, nap kale Bielsebul k̄lö udöm hag yuöp,” a ḡ gası̄ n̄ŋla. *

* 12:10: Luk 14:3 * 12:12: Luk 14:5 * 12:14: Jon 5:16 * 12:16: Mad 8:4; Mak 3:12 * 12:21:

Mad 3:17; Ais 42:1-4 * 12:24: Mad 9:34; 10:25

25-26 Pen gasi nɨŋla anɨbu, Jisas ke nɨŋöm, kalɨp haga, “Seden uraköm, nɨbi bɨ nɨpe rɨmnab hag yunab u, aige göm bɨ kub mɨdeinabɨ Ram mɨnön ap, kale ke pen pen hagöm asɨk ke ke lɨnaböl u, ap lug paknaböl. Ram mɨnön kub ap aka nɨbi bɨ ɨt añ ap, kale ke pen pen hagöm asɨk ke ke lɨnaböl u, ap lug paknaböl. Kale anɨbu rö hagabim u pen Seden nɨpe yam nɨpe ke gau kalɨp hag yuagnab.

27 “Yɨp haggim, ‘Kɨjaki aiön pi nan gau nap kale Bielsebul klö u udmön hag höŋ yuban,’ a gɨpim u pen kale yɨp hagpe nɨŋɨn: bɨ kale ke gau Bielsebul klö u udöm kɨjaki aiön pi nan gau hag höŋ yubal aka nɨhön? Kale ke hagnaböl, ‘Nɨbi bɨ ap anɨg göl rö lagöp,’ a gɨnaböl.

28 “Pen God Ana klö u udem, kɨjaki aiön pi nan gau hag höŋ yuabin u, nɨhön gɨnɨg God bɨ nɨpe nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab ñɨn u hadó auöp i a gɨmim yɨp udaggim? *

29 “Bɨ klö yabiɨ ap mɨdö, nan nɨp gau udnɨg, yɨharɨŋ aragnaböl. Nɨp böŋ nöp nagi adɨk löm me, amöm nan nɨp gau udnaböl.

30 “Nɨbi bɨ yad pɨg mɨdpal gau, nɨbi bɨ gau kalɨp yad daunaböl. Pen nɨbi bɨ yad wasö gau, nɨbi bɨ yad aunɨg gaböl gau kalɨp rɨdɨk gɨ yunaböl. *

31 Anɨb u, kale nɨŋ aij gɨmim. Nɨbi bɨ gau nan si nan naj nɨhön nɨhön geinaböl u, God nɨŋöm arö gɨnab. Nɨbi bɨ God nɨp manö rɨb junaböl u, u rö nöp God nɨŋöm arö gɨnab. Pen God Ana nɨp manö rɨb junaböl u, God nɨŋöm arö gagnab. *

32 Bɨ Ñɨ nɨpe u nɨp manö naj hageinaböl u, God nɨŋöm arö gɨnab. Pen Ana Uɨ nɨp manö naj hageinaböl u, ñɨn i abe, ñɨn hain u abe, God nɨpe nɨŋ nöp mɨdöm arö gagnab.

Manö ke haggim adö u kalöp manö kub hagnab (Luk 6:43-45)

33 “Kale yɨp nɨhön gɨnɨg haggim, ‘Seden aban alö, wög aij u göp,’ a gɨpimɨ Mab aij gau magö aij pɨlnab; mab naj gau magö naj pɨlnab. Mab magö pɨlnab magö anɨbu nɨŋöm me, mab u aij mab u naj a gɨnaböl. *

34 Kale hainjo ñɨ pai yag daubal gau me anɨg hagabim. Kale nɨbi bɨ naj anɨbu rö, aige gɨmim manö aij hagnabimɨ Nɨbi bɨ manö hagpal rö nɨŋnabun me, hibur gasɨ mɨdmagö kalɨp anɨ dan nɨhön rö mɨdöp u nɨŋnabun. *

35 Nɨbi bɨ aij gau, hibur gasɨ mɨdmagö anɨ kale dan nan aij mɨdöp nɨŋöm gɨ aij gɨpal; nɨbi bɨ naj gau, hibur gasɨ mɨdmagö anɨ kale dan nan naj mɨdöp nɨŋöm gɨ naj gɨpal.

36 Nɨŋ aij gɨmim. Hainö manö kub hagep ñɨn u, God nɨbi bɨ gau kalɨp magöŋhalö, manö halöwalö hagöm nɨbi bɨ rɨmnab gɨ naj gɨla u, nɨhön gɨnɨg anɨg hagpe a göm, kalɨp hag gɨnab.

37 Anɨb u me, kale ke manö hagnabim u nöp God nɨŋöm hagnab nɨŋöm, kamɨŋ arnabim aka ilön udnabim,” a ga.

Nan gagep rö gö nɨŋun, a gɨla (Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

* 12:28: Ap 10:38; 1Jn 3:8 * 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50 * 12:31: Hib 6:4-6 * 12:33: Mad 7:16-20 * 12:34: Mad 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

38 God lo manö hag ñeb bî rîmnap abe, bî Perisi rîmnap abe, apöm Jisas nîp hagla, “Manö hag ñeb bî! Nan gagep rö ap gö, hon nîjun me, ne God nöp hag yuöp auban a gî nabun,” a gî la. *

39 Hageila, Jisas haga, “Kale nîbi bî nan si nan naj nöp gî mim, God manö haga u nîjagpim. Nan gagep rö ap gö nîjun a gî pim u, pen kalöp nan ap gî nõ nîjagnabim. Bî God manö hagep Jona nîp ga adö u nöp yîp u rö nöp gö, nîjnabim. *

40 Hadame nöp kabsal kub u Jona nîp pa bo yuö, hibur an yan ñî n mîhau nîgan mîdöm, ado gî aua. Anîb u rö, yad, Bî Ñî nîpe, u rö nöp ñî n mîhau nîgan mînõr an yan mîdem, ado gî aunabin. *

41 Hadame nöp Jona amöm, daun kub Ninepa nîbi bî kalîp hagö, nan si nan naj gî la gau yîjîd arö göm, God nîp nîj udla. Jona bî yîharîj u hagö nîjla; kale pen Bî Kub yabîl mîñî mîdöp i, manö hagöp u udagpim. Anîb u, hainö manö kub hagep ñî n u, Ninepa bî kale uraköm kalöp manö kub haglö, kale manö kub udnabim. *

42 “Nîbi kwin kub, ram mînõr Siba nîbö u, hadame nöp ga rö u nîjbim. Ram mînõr nîpe mîlö gau nîbö u pen, Juda kin jub Solomon gasî kîd hiik nîjeb bî u manö nîp nîjnîg aua. Solomon bî yîharîj u nîp anîg ga; pen nîhõn gî nîg Bî Kub mîñî mîdöp i manö hagöp u nîjagpimîj Hainö manö kub hagep ñî n u, Siba kwin uraköm kalöp manö kub hagö, kale manö kub udnabim. *

*Kîjaki aiõn pi nan gau kauyan ado gî aunîm rö löp, a ga
(Luk 11:24-26)*

43 “Seden yam nîpe kîjaki nan gau ap nîbi bî aban al mîdöm, hõj amöm, nîbi bî rîmnap aban alî n, a göm, nîj aj wasö nîjõm,

44 ado gî apöm nîjnab, bî nõd arîk arnab kuö u aij aij nöp mîdeinab.

45 Nîpe nîjõm, kîjaki naj nîpe rö wasö, kîjaki naj yabîl, unbö mudun jîj u uî gî dapöm, bî anîbu nîp yuö hiiknaböl. Anîg gö, nõd mîd naj ga rö wasö; hainö mîd naj yabîl gî nab. Kale nîbi bî uri mîdpim kale nan si nan naj nõd gî mîdmîdim rö wasö, hainö nan si nan naj yabîl gî nabim,” a ga. *

*Jisas nîme nîmam bî
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

46 Jisas nîbi bî gau kalîp manö hagö nîjõl gî, nîme nîmam nîpe yabîl gau hõj yan apöm hagla, “Hon Jisas nîp manö hagnîg auban,” a gî la.

47 Hageila, bî ap ram raul mîgan amöm, Jisas nîp haga, “Name namam ne gau, nöp manö hagnîg ap mîdpal hõj yan,” a ga.

48-49 Hageia, nîbi bî nîpe aip ram raul mîgan yan mîdeila gau kalîp nîj gîgabö göm haga, “Nîjõn hagnan u pen, nîbi bî ram raul mîgan mîdpal gai i, kale ami yad, mam yad mîdpal.

50 Nîbi bî Bapi yad kumi kabö adö lan manö hagöp rö nîjõm anîg unbö rö nöp gîpal gau, ami yad, añ yad, mam yad gau nöp mîdpal,” a ga. *

* 12:38: Mad 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 * 12:39: Mad 16:4; Mak 8:12 * 12:40: Jo 1:17 * 12:41: Jo 3:5 * 12:42: 1Ki 10:1-10 * 12:45: 2Pi 2:20 * 12:50: Ro 8:29

13

*Jisas, God manö u n'ij aij g'laŋ, a göm, manö hod r'iköm haga
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ N'in añ+ an'ibu nöp, Jisas ram arö göm am N'ig Waŋö Galili goł au asikö,
²⁻³ n'ibi b' iru yab'ıl nöp apöm n'ip b'ig g'igabö geila. An'ig geila n'ijöm n'ipe
am n'ig mag'ib adö u asiköm, amöm n'ig aŋ au daŋ m'idö n'ijöl g'i, n'ibi b' n'ig
waŋö goł au urak m'ideila.

Jisas n'ibi b' gau kal'ip manö hod r'iköm manö iru nöp hag ña. Hag ñöl g'i
haga, "B' ap wid ranaŋ a göm, wid magö u dam wög naböŋ gau yueinab. *

⁴ Y'ij yuö, r'imnap adan adö au lugö, yaur gau apöm n'ij'napöł.

⁵ R'imnap kabö adö m'inöŋ pro pro m'ideinab au lugöm, y'ij'id marep g'inab

⁶ pen kid'ıl am p'idöŋ gagnab rö, sidö n'ijöm m'ilep g'inab.

⁷ Pen r'imnap nag'i kal'ı kal'ı halö aŋ gau lugöm rannab pen nag'i an'ibu
hau göm pak n'ijö, m'ilep g'inab.

⁸ Pen r'imnap m'inöŋ aij adö au lugöm, ran aij yab'ıl göm, magö iru yab'ıl
nöp p'ıl'ı. R'imnap n'in juöl mam'id u (100) rö p'ıl'ı; r'imnap n'in juöl
m'hau n'igaŋ (60) rö p'ıl'ı; r'imnap n'in juöl añ+ ap ado g'i da unbö waj'em
laŋ (30) rö p'ıl'ı.

⁹ Kale n'ibi b' gasi r'im'id m'ıdai'nim gau, manö hagabin i r'im'id l'ı n'ij aij
g'imim," a ga.

*Jisas n'ihön g'in'ig manö hod r'iköm hagm'idöp
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jisas an'ig hagö, b' n'ipe gau apöm, n'ip hag n'ijöm hagla, "N'ibi b' gau
kal'ip n'ihön g'in'ig manö hod r'ikmön nöp hagpan?" ö g'ıla.

¹¹ Hageila haga, "God n'ibi b' n'ipe udöm abad m'ideinab manö pi göł
m'idm'idöp u, kalöp gasi ñö n'ij'ıabim; pen n'ibi b' y'ihar'ij gau n'ij'agnaböl.

¹² N'ibi b' manö y'ip n'ijöm udpal gau, manö r'imnap halö n'ijöm, ił u n'ij
aij g'inaböl; pen n'ibi b' manö y'ip n'ijöm udagpal gau, manö pro n'ij'ıal u
böŋ nöp ur g'inab. *

¹³ Kal'ip manö hod r'ikem hagpin u, kale amgö halö, gasi r'im'id halö u pen,
hagöp me u a göm, n'ij'agpal.

¹⁴ "G'ıpal an'ibu, b' God manö hagep Aisaia nöđ g'inab a göm kal'ı k'ıñ r'ıka
rö nöp g'ıpal. Manö an'ibu kal'ı k'ıñ r'iköm haga,

'Manö n'ij'napöł u pen

manö hagöp an'ig a göm n'ij'agnaböl.

Amgö n'ij'napöł u pen

nan ap n'ij'agnaböl. *

¹⁵ N'ibi b' gai i manö yad hagpin u kal'ip iru gö n'ij'agpal.

God Manö n'ij'no, han'ip gö,

n'ibi b' n'ipe m'ıdaiun rö löp a göm,

r'im'id p'ıl' göm, amgö ju göm nöp m'ıdpal,' a ga.

¹⁶⁻¹⁷ "An'ib u, kale n'ij'agpal; pen God kalöp gasi aij ñö n'ij'ıbim u, m'ıñ
m'ıñ g'imim. Yad kalöp n'ijö hagabin, God manö hagep b' gau abe, n'ibi
b' God Manö hagöp rö n'ijöm g'im'id'ıal gau abe, iru nöp Mesaia n'ip n'ijun
a g'im'id'ıal u pen y'ip amgö n'ij'agöm, manö y'ip n'ij'agla. Pen m'ıñ kale y'ip
amgö n'ij'mim, manö y'ip apdi n'ij'ıabim u, m'ıñ m'ıñ g'imim. *

* **13:2-3:** Luk 5:1-3 * **13:12:** Mad 25:29; Mak 4:25 Luk 8:18; 19:26 * **13:14:** Ais 6:9-10; Jon 12:40

Ap 28:26-27 * **13:16-17:** Luk 10:23-24

*Bɪ wid magö yua aiud haga u, Jisas manö il u hag ña
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 “Pen manö hod rɪkem hagajɪn u, bɪ narö u nɪpe wid magö dam wög naböŋ gau yua u, il u hagnö nɪŋim,” a ga.

19 “Wid magö rɪmnap adan adö au lugö, yaur gau apöm ñɪŋnaböl a gɪpin u, nɪbi bɪ gau, God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö aij u nɪŋnaböl u pen il u nɪŋagnaböl nɪŋöm Seden nɪpe gö böŋ nöp hauɪ gɪnaböl, a gem haggpin.

20-21 “Pen magö rɪmnap kabö adö mɪnön pro pro mɪdeinab au lugöm, yɪŋɪd marep gɪnab pen kɪdɪɪ am pɪdön gagnab rö, sɪdö nɪŋöm mɪhep gɪnab a gɪpin u, nɪbi bɪ gau manö yɪp gɪsön nɪŋnaböl magö u, mɪñ mɪñ gɪnaböl, pen uri nöp nɪbi bɪ rɪmnap apöm, nɪbi bɪ manö yad nɪŋnaböl gau gasɪ naj nɪŋöm, kauat mauat rö mɪdöm, kalɪp gɪ naj gɪnaböl nɪŋöm nɪbi bɪ manö yad nöd udla gau, uri manö yɪp u hauɪ göm, gasɪ adö rɪmnap nɪŋnaböl, a gem haggpin.

22 Magö rɪmnap lugnab nagɪ kalɪ kalɪ halö aŋ gau a gɪpin u, nɪbi bɪ gau manö yɪp u nɪŋnaböl u pen wög waryö, ram, kaj, ru mɪŋoɪ, uɪpö kɪno kɪbap nan gau nöp gasɪ nɪŋöm, God manö aij u arö gɪnaböl nɪŋöm nan ñɪŋeb rɪmnap pɪlagnab, a gem haggpin. *

23 Pen magö rɪmnap mɪnön aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru pɪlnab a gɪpin u, nɪbi bɪ gau manö yad u nɪŋöm, ud pɪdön yabɪɪ löm, rɪmnap gɪ aij gɪnaböl, rɪmnap gɪ aij yabɪɪ gɪnaböl, rɪmnap gɪ aij adö ke yabɪɪ gɪnaböl, a gem haggpin,” a ga.

Nɪbi bɪ gɪ naj gɪpal gau God nɪbi bɪ nɪpe gau aip uɪ göm mɪdpal

24 Jisas kalɪp manö ap halö manö hod rɪköm haga, “God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab u, aiud udabin i rö gɪnab. Bɪ kub ap wid magö gau rananɪ a göm, dam wög naböŋ nɪpe gau yunab.

25 Pen sɪbön yanɪ han arnaböl magö u, bɪ naj ap nan yɪŋ naj rɪmnap dapöm, aŋ anɪb gau yuöm arnab.

26 Anɪb u, wid yɪŋ aij u rannab, pen nan yɪŋ naj u abe rannab.

27 Anɪg gö, bɪ wög gɪ ñeb gau apöm bɪ kub u nɪp hagnaböl, ‘Bɪ kub! Nan yɪŋ aij gau nöp dam wög naböŋ u yuban pen nan yɪŋ naj gau gai nɪbö apöm halö ranab?’ ö gɪnaböl.

28 Nɪpe kalɪp pen hagnab, ‘Bɪ kolmaɪ yad ap dap yuöp,’ a gɪnab. Pen kale hagnaböl, ‘Hon amun nan yɪŋ naj ranab anɪb gau ud ju yuun aka?’ gɪnaböl. Bɪ wög naböŋ nap nɪbö u pen hagöm hagnab,

29 ‘Wasö! Ñɪn i, nan yɪŋ naj anɪb gau ud juim a gɪnö, ammim nan yɪŋ aij rɪmnap halö ud jumim rö löp!

30 Arö gɪpe mɪhöŋgöl rannɪm. Pen ranöm magö pɪlö, rɪkep ñɪn u bɪ nan rɪkep yad gau hagnabin, “Nan yɪŋ naj anɪb gau ud jumim, dam ugan ugan adɪkɪbe, mab laulö in habɪk ñɪŋ arnɪm; pen wid magö gau nöp ud magum gɪmim, dam wid magö lep raul mɪgan yad u yumim,” a gɪnabin,’ a gɪnab,” a ga.

*Mab masded magö u, manö hod rɪköm haga
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

31-32 Jisas kalɪp manö ap pen manö hod rɪköm haga, “Bɪ ap mab masded magö pro u dam wög naböŋ nɪpe u yueinab, ran kub göm, lö aij u lö, yaur gau apöm, lö ke ke ram gɪnaböl. Anɪb u rö me, God nɪbi bɪ udöm, ram mɪnön aij nɪpe kumi kabö adö lanɪ au abad mɪdeinab u,” a ga.

* 13:22: Luk 12:16-21; 1Di 6:9-10,17

*Yis u, manö hod rïkôm haga**(Luk 13:20-21)*

³³ Manö ap pen hod rïkôm haga, “Nïbi gau nan yis a gïpal u, ud plaua rin kub yan halö ud ado malo gïlö, nan kub yabï ranöb. Anïb u rö me, God nïbi bï udöm, ram mïnönj aij kumi kabö adö laj au abad mïdeinab u,” a ga.

*Jisas ai gïnig nïbi bï gau manö hod rïkôm hagmïdöp**(Mak 4:33-34)*

³⁴ Jisas nïbi bï gau kalïp manö rïmnap hag ñïnig göm waiö hagagmïdöp; manö hod rïkôm nöp kalïp hag ñïmïdöp.

³⁵ Ga anïbu, bï God manö hagep ap nöd gïnab a göm kalï kïñ rïka rö nöp ga. Nïpe manö anïbu kalï kïñ rïkôm haga,

“Ram mïnönj hadame dagol gï la ñïn u rïkôm,

mïd damöm mïñi mïdpun ñïn i, manö nïngla u,

manö hod rïkep manö u nöp kalïp hag ñïnabin,” a ga. *

Jisas wid magö manö hod rïkôm haga u, manö il u haga

³⁶ Jisas anig hagöm, nïbi bï gau kalïp arö göm, ram raul mïgan arö nïjöl gï, bï nïpe unbö mïgan laj u apöm, nïp hagla, “Nan yïng naj wög naböng anj gau ranöb a gïmön, manö hod rïkmön hagpan u, hanïp hagö nïngun,” a gïla.

³⁷ Hageila, haga, “Bï nan yïng aij yuöp a gïpin u, yad Bï Ñï nïpe.

³⁸⁻³⁹ Wög naböng a gïpin u, mïnönj naböng il i magöng halö. Nan yïng aij a gïpin u, nïbi bï God udöm abad mïdeinab gau. Bï nan yïng naj dap yuöp ranöb a gïpin u, bï yïp nïjö mulu lugöp Seden nïp nöp hagpin. Nan yïng naj ranöb a gïpin u, Seden nïbi bï nïpe gau kalïp hagpin. Pen wid magö aï gïnab ñïn a gïpin u, ñïn ram mïnönj il i ur gïnab ñïn anïbu hagpin. Bï rïk daupep a gïpin u, ejol gau kalïp hagpin.

⁴⁰ Nan haöwalö ranöb gau ud juöm, dam mab inab yanj yunaböl a gïpin u, ñïn ram mïnönj il i ur gïnab ñïn anïbu me u. *

⁴¹ Bï Ñï nïpe ejol nïpe gau kalïp hag yuö, apöm, nïbi bï nan si naj gïpal gau abe, nïbi bï nïbi bï rïmnap kalïp hagailö, kale nan si nan naj gïpal gau abe, ejol kale apöm kalïp udöm *

⁴² mab ke inab mïgan yanj u yunaböl, ilön gö nïjöl gï, meg hau rïbïkôm mïtöng gïnaböl, a gem hagpin. *

⁴³ Ñïn anïbu, nïbi bï Bap kale udöm kumi kabö adö laj abad mïdeinab gau, kale sïdö mailö rö paköl gï mïdeinaböl. Kale nïbi bï gasï rïmïd mïdainïm gau, manö hagabin i rïmïd lï nïng aij gïmim. *

Mani kes pi gïla u, manö hod rïkôm haga

⁴⁴ “Pen God nïbi bï udöm abad mïdeinab u, aiud adö i rö mïdöp. Bï ap amöm nïngab, mani kes hadame nöp pi gïla ap wög adïng ap mïdeinab. Nïpe nïngöm, nan rïmnap ud pa rïbïk aij göm, ram arnab. Amöm, ñïñï yabï löm, nan nïpe gau magöng halö sïkim göm, mani udöm, mani anïbu damöm, wög adïng anïbu rauöm, am mani kes anïbu udnab.

Kïbap aij aij u, manö hod rïkôm haga

⁴⁵⁻⁴⁶ “Pen God nïbi bï udöm abad mïdeinab u, aiud adö i rö mïdöp. Bï sïkim gep gau kïbap uhai nïng ajöm, kïbap aij aij yabï ap nïngöm, ram amöm, nan kale gau magöng halö sïkim göm, mani udöm, am kïbap anïbu raunaböl.

* 13:35: Sam 78:2 * 13:40: Jon 15:6 * 13:41: Mad 24:31; 25:31; Mak 13:27 * 13:42: Mad

Uben u, manö hod riköm haga

⁴⁷ “God n̄bi b̄ udöm abad m̄deinab u, aiud adö i rö m̄döp. N̄bi b̄ r̄innap uben damöm, ñig wanjō au yulö, kabsaŋ iru nöp apöm m̄gan an̄bu arbal.

⁴⁸ An̄ig ḡilö, uben t̄ip ḡi dam goŋ gau amöm, kabsaŋ aij gau ñhu kabsaŋ lep rin m̄gan u löm, kabsaŋ najj gau ud yubal.

⁴⁹ Ram m̄n̄öñ ñi i ur ḡinab ñ̄n u an̄b unbö rö ḡinab. God ejol n̄ipe gau apöm, n̄bi b̄ God Manö hagöp rö ḡila gau ke löm, n̄bi b̄ God Manö hagöp rö gagla gau ke löm,

⁵⁰ dam mab ke inab yanj u yunaböl. Yulö ilön gö, meg kale hau r̄ib göm, m̄iñj ḡi m̄deinaböl,” a ga. *

⁵¹ An̄ig hagöm haga, “Yad manö hagaj̄n gau n̄ñbim?” ö ga.

Hageia, b̄ n̄ipe gau hagla, “Yau, n̄ñbun,” a ḡila.

⁵² Hageila, haga, “Kale nöd God lo manö u nöp hag m̄dm̄dim u pen uri kale God n̄bi b̄ udöm abad m̄deinab manö aij hagpin u n̄ñbim. An̄ig n̄ñjöm kale uri n̄bi b̄ gau hag ñ̄nabim u, kale God Manö aij nöd n̄bö u abe, God Manö aij hain n̄bö u abe hag ñ̄nabim,” a ga.

Nasared n̄bi b̄ Jisas n̄ip n̄ñ udagla

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Pen Jisas n̄ipe manö hod riköm manö haga an̄bu hag p̄is göm, daun n̄ipe ke Nasared amöm, Juda magum gep ram raul m̄gan u amöm, n̄bi b̄ gau kal̄ip hag ñö, kale n̄ñjöm aiö yab̄ñ ḡila. Kale pen hagla, “B̄ an̄bi n̄ipe aige göm gas̄ kid hiik n̄ñjöm nan gagep unbö rö gab?” ö ḡila. Hainö pen hagla, *

⁵⁵⁻⁵⁶ “B̄ an̄bi n̄ime nap, n̄ñ̄n n̄mam n̄ipe gau, hon aip m̄dpal u pen, n̄ipe aige göm b̄ kub rö m̄döm, manö ke hagöm, nan gagep rö gau gabñ Nap n̄ipe u b̄ kapeda; n̄ime Maria; n̄mam n̄ipe gau Jems u, Josep u, Saimon u, Judas u. An̄b u, n̄ipe aige göm apöm an̄ig gab?” ö ḡila. *

⁵⁷ An̄ig hagöm, kale Jisas n̄ip najj n̄ñjöm, manö n̄ipe haga u, udagla.

Pen Jisas kal̄ip haga, “B̄ God manö hagep gau ram m̄n̄öñ m̄lö gau amöm haglö, n̄ñjō hagpal a göm n̄ñnaböl; pen ram m̄n̄öñ kale ke u haglö, piral hagpal rö löp a göm arö ḡipal u rö gabim,” a ga. *

⁵⁸ Manö haga u n̄ñagla u me, ram m̄n̄öñ an̄bu nan gagep rö iru nöp gaga.

14*Herod hagö, Jon B̄ Ñ̄ig Pak Ñ̄eb u nabic cög r̄ib ḡi dö ḡila*

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Pen gapman b̄ kub ram m̄n̄öñ Galili abad m̄dm̄döp Herod, Jisas n̄ipe n̄ñhön n̄ñhön ga manö u n̄ñjöm,

² am b̄ n̄ip wög ḡi ñeb r̄innap kal̄ip haga, “B̄ Jisas nan gagep rö göp u, n̄ipe b̄ ap ke wasö; n̄ipe Jon b̄ ñ̄ig pak ñeb u nöp. N̄ip al pak l̄n̄ö u pen kauyanj uraköm ap m̄döp rö, nan gagep rö an̄b gau gab,” a ga.

³⁻⁵ Pen Jon n̄ip naḡi löm, al pak la manö ñi u an̄ig göl m̄döp. Herod n̄ipe n̄mam Filip n̄bin n̄ipe u Herodias ud arö, Jon Herod n̄ip haga, “Ne unbö ḡipan, ḡi najj ḡipan. B̄ ap n̄mam n̄ipe kam̄ñ m̄deinab nuwi n̄ipe udagnab,” a ga. Jon an̄ig hagö, n̄bi an̄bu Herodias n̄ipe Herod n̄ip manö

* 13:50: Mad 13:42 Luk 13:28 * 13:53-54: Jon 7:15 * 13:55-56: Jon 6:42 * 13:57: Jon 4:44

haga n+ñjöm Herod Jon n+þ dam nag+ löm, al pak l+in a göm gas+ n+ñja u pen n+þi b+ gau, Jon n+þ b+ God manö hagep hon a g+la rö, p+ñ+ñj göm arö ga. *

⁶ Pen hainö Herod n+me n+þ yag daua ñ+n u nöþ, n+þi b+ iru nöþ ap magum göm, nan magö lau ñ+ñj+g g+la. Ñ+n an+þu, Herodias pai n+þe u apöm an+þ au kugom ralö, Herod n+ñjö, aij yab+ß ga.

⁷ An+g gö, n+þe pai an+þu n+þ manö hagöm haga, “Yad manö n+ñjö yab+ß hagem nöþ hagabin, ne nan ap hag n+ñjeinabön, nöþ hañöwañö ud ñ+nabin,” a ga.

⁸ Hageia, pai an+þu, n+me haga rö n+ñjöm haga, “Jon b+ ñ+g pak ñeb nab+ç cög u, k+nanj cög m+gan yarj l+mön, dap ñ+mön,” a ga.

⁹⁻¹⁰ An+g hagö, Herod n+ñjö mög ga, pen n+þi b+ gau n+ñj m+dlö n+ñjöl g+, pai an+þu n+þ waiö manö n+ñjö hag löm haga, “Ne nan ap hag n+ñjeinabön, nöþ hañöwañö ñ+nabin,” a ga rö n+ñjöm, b+ r+mnar hag yuö, am Jon nag+ m+deia au amöm, nab+ç cög n+þ u r+þ g+ dö göm,

¹¹ ud k+nanj cög m+gan yarj löm, dap pai an+þu n+þ ñ+la. Ñeila, n+þe pen damöm n+me n+þ ña.

¹² Pen Jon b+ n+þe gau apöm, wip dam r+göl göm, am Jisas n+þ hag ñ+la.

Jisas b+ unbö paip dausan nan ñö ñ+ñjla
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Jisas manö an+þu n+ñjöm, am ram m+nöñj ke m+gan ap m+deinam, a göm, ñ+g mag+ß udöm, ram m+nöñj an+þu arö göm, hada. Pen n+þi b+ gau, Jisas arab au hain arun, a göm, ram m+nöñj kale gau arö göm, iñ adö aramöm, Jisas arn+g ga gau arla.

¹⁴ Jisas n+þe pen ram m+nöñj m+gan an+þu apjaköm, ñ+g mag+ß u arö göm, goñ gau apöm n+ñja, n+þi b+ iru nöþ m+deila. Kal+þ n+ñjö, mög gö, n+þi b+ nan ga gau gö, kam+ñj la.

¹⁵ Pen dugo magö u, b+ n+þe gau Jisas m+deia au apöm, n+þ hagla, “Söl s+ß g+ñ+g gab. M+ðö nöþ nan magö ñ+ñeb magö u padiöp. Gai i ram m+nöñj nöþ an+ au. N+þi b+ iru nöþ gai i hagö, ram an+ gai i amöm, nan magö kale r+mnar rau ñ+ñjlarj,” a g+la.

¹⁶ An+g hageila, Jisas kal+þ haga, “Wasö, kale aragnaböl. Kale ke kal+þ nan magö ñ+mim,” a ga.

¹⁷ Hageia, hagla, “Hon nan magö iru m+dagöp. Y+har+ñj bred magö unbö mam+id kabsat m+höþ m+ðöp,” a g+la.

¹⁸ Hageila, Jisas haga, “Nan an+þ gau ud y+þ dauim,” a ga.

¹⁹ An+g hagöm, n+þi b+ gau kal+þ hagö, nan uñan adö gau b+ß g+ilö n+ñjöl g+, bred kabö u udöm, kabsat m+hau u udöm, g+lanj g+ n+ñjöm, God n+þ aij a göm, bred u ud jö göm, b+ n+þe gau kal+þ ñö n+ñjöl g+, kale udöl g+, n+þi b+ gau kal+þ n+me l+ ñ+la. Kabsat u u rö nöþ g+la. *

²⁰ An+g göl n+me l+ ñeila, ñ+ñjöl, ñ+ñjöl, mudun gö, ñ+ñj haköl rö laga. Naböñ naböñ arö g+la gau me, Jisas b+ n+þe gau wad+ unbö m+gan lanj u ud yaglö, böñ nöþ ajmarj raua.

²¹ N+þi b+ nan ñ+ñjla an+þ gau, n+þi gau wasö, ñ+ pai pro gau wasö, b+ gau nöþ me paip dausan rö ara.

Jisas ñ+g uñ adö au abö g+ ara
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

* 14:3-5: Lep 18:16; 20:21; Mad 21:26; Luk 13:19-20

* 14:19: Mad 15:35-39; Mak 8:6-10

²² Jisas, bî nîpe gau kale ñîg bõrj lødaj arlanj a göm hagö, ñîg magîb udöm arla nîñöm nîpe nîbi bî gau kalîp hag yuöm,

²³ nîpe ke God nîp sabe ginîg ram mîñõrj dum ap ara. Mîdö, ram dugnîg geia pen nîpe aîñ nõp halö dum anîb lanj mîdeia. *

²⁴ Pen bî nîpe gau ñîg magîb udöm ñîg wanjö anj kub au arlö nîñõl gî, pîñöm asad kub yabîl u apöm, ñîg magîb u ud ado ginîg rö ga.

²⁵ Magö anîbu ram gîsõn nõp runîg geia u me, Jisas ñîg uî adö u abö gî apöm, bî nîpe gau mîdeila söl au aueia,

²⁶ kale nîñöm, “U wip ana ap auab!” a göm, anîñin gö pîñîñj göm, aiö kub blaö gîla. *

²⁷ Jisas pen kalîp haga, “Pîñîñj gagmim! Yad nõp auabin!” a ga.

²⁸ Hageia, Pida haga, “Bî Kub! Ne nõp auaimön u, yîp abe hagö, ñîg uî adö au abö gî yagol au nîñ,” a ga.

²⁹⁻³⁰ Hageia, Jisas haga, “Anîb u, au!” a ga.

Hagö, Pida ñîg magîb u arö göm, ñîg uî adö u abö gî am Jisas mîdeia au am am anj au amöm nîñj, yîgõn kub yabîl u apöm, ñîg u ral auajîp. Anîg geia nîpe pîñîñj göm, ñîg yanj had lugöl gî, wîñ kub alöm haga, “Bî Kub! Ne yîp yîñîd ud yu!” a ga.

³¹ Anîg hagö, Jisas yîñîd nîp ud sîsî udöm haga, “Nîñj udep magö ne u ulep yabîl göp. Nîhõn ginîg gasî mîhõp nîñjan?” ö ga. *

³² Anîg hagöm, Jisas aip Pida aip ñîg magîb mîgan u arlö nîñõl gî, pîñöm asad kub udeia u ur ga.

³³ Anîg gö nîñöm, bî nîpe ñîg magîb mîgan yanj asîk mîdeila gau, Jisas hib nîpe haglö adö arö nîñõl gî hagla, “Nîñõ! Ne God Ñî nîpe yabîl!” a gîla.

Genesared nîbi bî nan ga gau Jisas gö, kamîñj la (Mak 6:53-56)

³⁴ Pen kale ñîg wanjö juöm, ram mîñõrj Genesared bõrj lødaj amjakla.

³⁵ Amjaklö, nîbi bî mîdmîdal gau Jisas nîp nîñöm, Jisas nõp auöp a göm, nîbi bî ram mîñõrj söl anîb gau magõñhalö wîñ allö, nîbi bî nan ga gau magõñhalö daula.

³⁶ Dapöm, Jisas nîp neb neb göl gî hagla, “Hanîp yau a gö, nîbi bî nan göp gai i, waîñ nõp goî au nõp ud nîñlõ, kamîñj lanj,” a gîla. Hageila nîpe yau a gö, nîbi bî waîñ nîpe ud nîñla gau kalîp magõñhalö kamîñj la. *

15

Nîpîs nîhi bî gîmîdal rö, Perisi kai u rö nõp gîmîdal (Mak 7:1-13)

¹ Pen ñîñ anîbu, bî Perisi rîmnap, bî lo manö hag ñeb bî rîmnap, Jerusalem nîbõ apöm Jisas nîp hagla,

² “Bî ne gai i, nîhõn ginîg apîs bac bî manö pör u arö göm, ñîmagö kale ñîg lî yuöm wasö, yîharîñ nõp nan ñîñbal?” ö gîla.

³ Hageila, Jisas pen haga, “Kale nîhõn ginîg God Manö nîpe u arö gîmim, bac bî gîla rö nõp gabim?”

⁴ God haga, ‘Name nap kalîp gî aij gîmim ud aij gîmim,’ a ga. God manö ap hagöm haga, ‘Bî ap nîme nap kalîp manö najî rîmnap hagnab u, kale bî anîbu nîp al pak löl,’ a ga. *

* 14:23: Luk 6:12; 9:28 * 14:26: Luk 24:37 * 14:31: Mad 8:26; Mak 4:39 * 14:36: Mad 9:20-21 * 15:4: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

5-7 Pen kale manö anıbu kabö göl hag ñagpim. Bı ap, ami bapı arö gınabin a gınab u, kalıp hagnab, ‘Ami bapı, yad nan aıj rımnab kalpe mıhönj ñıbnep pen mani kalpe mıhönj ñeb manı u, uri yad God nıp ñınabin a gıpın, nıñöm mani kalpe mıhönj ñeb ap mıdagöp,’ a gınab. Anıg gılö, kale nıñmım haggım, ‘Kale anıg gıpıl u, manö mıdagöp,’ a gıpım. Anıg haggım u, ‘God Manö hagabun,’ a gıpım u pen kale pıral yabıtı haggım, kale ke haggım rö gaggım. Kale manö anıbu rö nıbi bı gau kalıp hag ñıbmı u, God manö hagep bı ne Aısaıa nıpe bı kalöp rö nöp gası nıñöm, manö nıñö yabıtı ap kalıt kılın rıka. Manö anıbu kalıt kılın rıkomı haga,

8-9 ‘Nıbi bı gai i manö pır alöm haggıl,

“God Bı Kub hon,” a gıpıl u pen

yıharıtıj manö nöp haggıl;
yıp mıdmagö laggıl.

Yıp sabe göm,
yıharıtıj manö nöp haggıl.

God Manö nıbi bı gau kalıp hag ñabun a gıpıl u pen
bı ram mınöj it i nıbö

manö kale ke haggımdal manö u nöp ud hag ñı ajaböl!’ a ga,” a ga. *

Nıbi bı nan gac göp gau
(Mak 7:14-23)

10 Jısas anıg haggöm, nıbi bı mıdeıla gau wıtıñ alö aueıla haga, “Manö hagabın ı, nıñ aıj gımım!

11 Nıbi bı gau nan magö gau hałöwałö ñıñlö, hıbur anı kalıp yanı amöm pırı gagöp; hıbur anı kale yanı gasıtı nıñöm haggıl u me, pırı gac halö mıdpıl,” a ga. *

12 Pen Jısas bı nıpe gau apöm Jısas nıp hagla, “Bı Perısı gau manö haggpan u nıñlö, nöp mulu lugöp u, ne nıñban?” ö gıla.

13 Hageıla, Jısas haga, “U manö mıdagöp. Bap yad kımı kabö adö lanı mıdöp u, nan yıtı nıpe yımagöp gau magöñhalö ıtı halö bıgı ju ud yunab.

14 Bı anıbı gau kale amgö we. Bı amgö we ap, bı amgö we ap nıp utı gı damöm, mıhönjöl ulöm mıgan u ap lugı paknabil,” a ga. *

15 Jısas anıg hageıla, Pıda haga, “Manö anıbu manö hod rık haggpan ıtı u hanıp hag ñö nıñun,” a ga.

16-17 Hageıla, haga, “Kale nıñagpıl rö, kale u rö nöp nıñagpım anı Nıñım! Nan nıñön nıñön hałöwałö ñıñbalı gau, God nıñö, manö mıdagöp. U yıharıtıj nıñöm, hıb halö kıl yubal.

18 Hıbur anı kale yanı gasıtı nıñbalı u me, pırı halö mıdpıl.

19 Gasıtı kale ke nıñöm, gasıtı nıñbalı u me, pırı halö mıdpıl, nıbi bı alı pak löm, nıbi bı bı bı gım, nan gau bı udöm, manö kub hagnaböl ñın u manö pıral haggöm, nıbi bı rımnab kalıp hagı juöm, gıpıl.

20 Gıpıl anıbu me, God nıñö gac halö mıdpıl; pen nan nıñnıgı, nıñmagö ñıg lı yuagöm hałöwałö ñıñbalı u, God nıñö gac gagöp,” a ga.

Kenan nıbi ap Jısas manö haga rö nıñı uđı
(Mak 7:24-30)

21 Jısas ram mınöjı Genesared anıbu arö göm, ram mınöjı kub, daun kub mıhöp Daıla Saldon anı gau ara.

* 15:8-9: Aıs 29:13 * 15:11: Mad 12:34 * 15:14: Luk 6:39; Ro 2:19

22 Amöm anı̄b gau ram mınöŋ Kenan gau mı̄dö, nı̄bi ram mınöŋ anı̄b gau nı̄bö ap, Jisas nı̄p apöm haga, “Bı̄ Kub, Depid Nı̄n nı̄pe, yı̄p mög nı̄ŋmön! Pai yad u kı̄jaki aban̄ alö, mı̄d aij gagöp,” a ga.

23 Hageia, Jisas pen hagaga. Pen bı̄ nı̄pe gau apöm, Jisas nı̄p hagla, “Nı̄bi i hanı̄p hain göl gı̄, manö hauı̄ nöp gab. Nı̄p hag yu gau aran̄!” a gı̄la.

24 Hageila, Jisas haga, “God yı̄p yuö aunö u, Juda nı̄bi bı̄ God nı̄p arö gı̄pal gau, kalı̄p nöp udnam, a gem, aunö,” a ga. *

25 Anı̄g hageia, nı̄bi Juda wasö anı̄bu apöm, Jisas mı̄deia ił au kugom yı̄möm haga, “Bı̄ Kub, yı̄p gı̄ nı̄mön!” a ga.

26 Hageia, Jisas haga, “Nan magö nı̄n pai hon nı̄eb u, nı̄hön gı̄nı̄g ud kain gau mukun?” ö ga.

27 Hageia, nı̄bi anı̄bu pen haga, “Bı̄ Kub, nı̄ŋö hagpan u pen, bı̄ kub gau nan nı̄nı̄lö, naböŋ naböŋ gau aban̄ mo gau lugö, kain gau halö nı̄nı̄naböl,” a ga.

28 Hageia, Jisas haga, “Nı̄bi me, yı̄p nı̄ŋ ud pı̄döŋ gı̄pan u me, nan hag nı̄ŋban u gı̄nabin,” a ga. Anı̄g hagö nı̄ŋöl gı̄, kı̄jaki u magö anı̄bu nöp pai nı̄pe u nı̄p arö göm hön arö, nı̄p kamı̄ŋ la.

Jisas nı̄bi bı̄ iru nöp kalı̄p gö, kamı̄ŋ la

29 Jisas ado gı̄ Nı̄g Wanö Galili got böŋ lödan amöm, sı̄r u gı̄lan̄ göm, am dum lan̄ ası̄ka.

30 Ası̄k mı̄dö nı̄ŋöl gı̄, nı̄bi bı̄ iru nöp, nı̄bi bı̄ ma naij ga gau, amgö we ga gau, nı̄magö ma gı̄ ga be wa be ga gau, aı̄tab ado gö manö hagagla gau, nan nı̄hön nı̄hön ga gau magöŋhalö dapöm, Jisas mı̄deia ma ił au lı̄lö nı̄ŋöl gı̄, kalı̄p gö kamı̄ŋ la.

31 Anı̄g gö, nı̄bi bı̄ anı̄b gau nı̄ŋöm, aiö göm hagla, “Hon Isrel nı̄bi bı̄ God hon u aij yabı̄l. Nı̄bi bı̄ aı̄tab ado ga gau gö, manö hagaböl; nı̄bi bı̄ nı̄n ma gı̄ ga be wa be ga gau gö, kamı̄ŋ löp; nı̄bi bı̄ ma naij ga gau gö, aj aij gaböl; nı̄bi bı̄ amgö we ga gau gö, amgö nı̄l nı̄nı̄aböl,” a göm, hib nı̄pe haglö adö ara. *

Jisas bı̄ po dausan rö nan nı̄n nı̄ŋla

(Mak 8:1-10)

32 Jisas bı̄ nı̄pe unbö mı̄gan lan̄ kalı̄p wı̄n al hagö, aueila, haga, “Nı̄bi bı̄ gai i kalı̄p mög nı̄ŋabin. Nı̄n mı̄hau nı̄gan̄ yad aip mı̄dajal pen kale nan magö mı̄dagöp. Kalı̄p yı̄harı̄ŋ hag yunö, amöm adan an̄ au amgö mı̄mainö auö, ap lug paköl rö löp,” a ga. *

33 Hageia, bı̄ nı̄pe gau hagla, “Ram mınöŋ nı̄bi bı̄ iru mı̄dagpal an̄ anı̄b gai i, nan magö gai nı̄bö ulhai nı̄ŋun dapun, nı̄bi bı̄ iru nöp anı̄b gai i nı̄no nı̄nı̄naböl?” ö gı̄la.

34 Hageila, Jisas haga, “Bred magö kale aigöl gı̄ rö mı̄döp?” ö ga.

Hageia, hagla, “Bred unbö mudun jı̄ŋ kabsaı̄ pro rı̄mnı̄p halö mı̄döp,” a gı̄la.

35 Hageila, Jisas nı̄bi bı̄ gau kalı̄p hagö, mınöŋ adö anı̄b au ası̄ka.

36 Kale anı̄g göm ası̄klö nı̄ŋöl gı̄, nı̄pe bred magö unbö mudun jı̄ŋ u udöm, kabsaı̄ pro gau abe udöm, God nı̄p aij a göm, ud jö göm, bı̄ nı̄pe gau kalı̄p nı̄, kale pen udöm, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p nı̄me lı̄ nı̄la.

³⁷ Anig göl nime li ñeila, ñiñlö, ñiñlö, mudun gö, ñiñ haköl rö laga. Naböñ naböñ arö gila gau me, Jisas bi nipe gau wad+ unbö mudun jiiñ ud yaglö, böñ nöp ajmaj raua.

³⁸ Nibi bi nan ñiñla anib gau, nibi gau wasö, ñi pai pro gau wasö, bi gau nöp me, po dausan rö ara.

³⁹ Pen anig nan ñiñöm, Jisas nibi bi anib gau kalip hag yuöm, nipe ñig magib udöm, ram m+ñöñ Magadan böñ lamiiñ amöm, ram m+ñöñ añ anib gau ara.

16

Jisas nip hagla, "Nan gagep rö ap gö nñjun," a gila
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Bi Perisi r+mnnap, bi Sadyusi r+mnnap, Jisas nñhön gainim nip hag juun a göm, apöm nip hagla, "Ne Mesaia u m+dpin a g+pan u, nan gagep rö ap kumi kabö adö lañ n+bö gaimön, nñö hagpan a gun, nñjun," a gila. *

² Hag nñeila, Jisas haga, "S+dö wad amöm, kumi kabö hagape hagape gö nñjöl gi hagnabim, 'Ram rik aij g+ñab,' a g+ñabim.

³ S+bi halö s+dö lim g+ñig göm hagape hagape göm kumi wam ñö nñjöl gi, hagnabim, 'Möñ alnig gab,' a g+ñabim. Anig g+mim nñj aij g+pim u, pen yad uri nan nñhön nñhön gabin i, kale nñjabim pen il u nñjagpim.

⁴ Kale nibi bi m+ñi m+dpim gau, m+id aij gagmim, God nip gasi u nñjagpim. Nan gagep rö ap gö nñjun, a g+pim u, yad g+ñö nñjagnabim. Bi Jona nip ga rö, adö u yip gö, nñjabim," a ga. Jisas anig hagöm, kalip arö göm migan ap ara. *

Nan yis a gipal rö u, Jisas manö hod riköm haga
(Mak 8:14-21)

⁵ Jisas abe, bi nipe gau abe ñig magib udöm, ñig wanö böñ lödan amöm nñjla, bred gau hauñ göm dauagla.

⁶ Anig nñjöm Jisas bi nipe gau kalip haga, "Bi Perisi, bi Sadyusi, yis kale u, nñj aij g+mim," a ga. *

⁷ Jisas anig haga nñjöm, bi nipe gau, ke hag nñj hag nñj göm hagla, "Hon bred dauagpun u me, anig hagab," a gila.

⁸⁻⁹ Pen Jisas kale hageila anibu ke nñjöm haga, "Kale nñhön g+ñig bred dauagpun, a g+mim, hag am+il ap+il gabimñ Kale yip nñj ud aij gagpim. Bi paip dausan rö m+deila ñ+n u, bred magö unbö mam+id u udem, ud jö gi ñainö, ñiñöm naböñ naböñ p+il pali geila, wad+ aigeö rö yagpe ajmaj raua? *

¹⁰ "Pen ñ+n hain u, bred magö unbö mudun jiiñ udem, bi po dausan rö m+deila u ñainö, ñiñöm naböñ naböñ p+il pali geila, wad+ aigeö rö yagpe ajmaj raua? *

¹¹ Ñiñ anibu kale ke m+dmim, bred wad+ yagpe u pen m+ñi manö hod rik hagaj+n u nñjagmim, 'Bred nan a gi hagab,' a g+pim. Bred nan a gi hagagabin. Bi Perisi gau abe, bi Sadyusi gau abe, yis kale u kalöp udnim rö löp u, a gem, hagabin," a ga.

* **16:1:** Mad 12:38; Luk 11:16 * **16:4:** Mad 12:39; Luk 11:29 * **16:6:** Luk 12:1 * **16:8-9:** Mad 14:17-21 * **16:10:** Mad 15:34-38

¹² Anig hagö, kale niŋla nan yis bred halö lïbal u hagaga; bï Perisi gau abe, bï Sadyusi gau abe, manö hag niŋbal u niŋagmim, a göm, manö hod riŋköm haga.

Pida Jisas niŋp haga, "Ne Mesaia u, God kam-iŋ u Niŋ niŋpe yabiŋ," a ga (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Hainö Jisas daun kub Sisaria Pilipai aŋ au amjaköm, bï niŋpe gau kalip hag niŋjöm haga, "Niŋbi bï gau Bï Niŋ niŋpe bï an a gïpal?" ö ga.

¹⁴ Hageia, bï niŋpe gau hagla, "Rimnap Jon bï niŋg pak ñeb u, a gïpal; rimnap, llaija, a gïpal; rimnap, Jeremaia, a gïpal; rimnap pen bï God manö hagep ap, a gïpal," a gila. *

¹⁵ Hageila, Jisas kalip haga, "Kale ke pen, yip an a gïmim niŋbim?" ö ga.

¹⁶ Hageia, bï niŋpe Saimon Pida haga, "Ne Mesaia u, God kam-iŋ u Niŋ niŋpe yabiŋ," a ga. *

¹⁷ Hageia, Jisas haga, "Jona niŋ niŋpe Saimon. Manö hagpan aniŋbu, aij hagpan. Ne gasi kabö rö niŋban aniŋbu, ke gau niŋbö auagöp; Bap kumi kabö adö laŋ u nöp, nöp gasi aniŋbu ñö, ne kabö rö niŋban. *

¹⁸ "Yad nöp hagabin, ne Pida. Gasi kabö rö niŋban aniŋbu, yad niŋbi bï yad gau gau uŋ gi dapem, cöc yad kabö aniŋbu adö u linabin. Umeb magö u cöc yad gö, lug paknim rö lagöp. *

¹⁹ "God ram mïnönj kumi kabö adö laŋ au, ki rib u nöp niŋnabin. Ne mïnönj naböŋ iŋ i midmön, nagï adö mai niŋmön kabö rö gagöp, wasö geinabön u, God kumi kabö adö laŋ au, u rö nöp wasö gïnab. Pen nagï adö mai niŋmön kabö rö midöp, yau a geinabön u, God kumi kabö adö laŋ au, u rö nöp yau a gïnab," a ga. *

²⁰ Jisas anig hagöm, bï niŋpe gau kalip haga, "Niŋbi bï gau kalip, yad Mesaia me aniŋbu, a gïmim, hagagmim," a ga.

Jisas, "Ilön udem umem uraknabin," a ga (Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Niŋn aŋ aniŋb u, Jisas bï niŋpe gau kalip, bï gau yip anig anig gïnaböl, a göm, waiö hagöm haga, "Yad hainö Jerusalem arnö, bï manö ud asikep gau löm, bï God niŋp nan sabe gep bï kub gau löm, bï God lo manö hag ñeb bï gau löm, yip ilön ñöm al pak lïnaböl. Pen niŋn mïhöp midem, niŋn mïhöp niŋaŋ u kauyaŋ uraknabin," a ga.

²² Anig hageia, Pida, Jisas niŋp dam goŋ au amöm, manö klö rö hagöm haga, "Bï Kub! Nöp anig gagnim! Manö aniŋbu hag aij gagpan. God nöp abad midö, anig gagnim," a ga.

²³ Hageia, Jisas ado göm, Pida niŋp haga, "Seden, yip arö gïmön aru! Yip niŋhön gïniŋ wasö gïmön hagabön? God gasi niŋjöl rö niŋagpan; niŋbi bï gasi niŋjöl rö nöp niŋmön hagabön," a ga.

²⁴ Jisas anig hagöm, bï niŋpe gau kalip haga, "Niŋbi bï an an yip lau adö midun a gaiöl u, nan mïnönj naböŋ iŋ i gasi kub niŋjöl u arö göm, hañ romanj kale ke gasi kub niŋjöl u arö göm, mab kros ud kag göm yip hain göl. *

* **16:14:** Mad 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 * **16:16:** Jon 6:69 * **16:17:** Gal 1:15-16 * **16:18:** Jon 1:42; Ep 2:20 * **16:19:** Mad 18:18; Jon 20:23 * **16:24:** Mad 10:38; Luk 14:27

25 Nibi bi an, yad Jisas nɪp udnö aij gagnab, a göm, nɪɳnab u, kamɪɳ midagnab; pen nibi bi an, yad Jisas nɪp nɪɳ ud mɪɳdainö yɪp nɪɳhön gaiöl u, manö mɪɳdagöp a gɪnab u, pör nöp kamɪɳ nöp mɪɳdeinab. *

26 “Nibi bi an nan mɪɳnörɳ nabörɳ adö il i udnam, a göm, gö arnab u, gasɪ kub nɪpe u adö anɪbu nöp areinab me, kamɪɳ pör mɪɳdep u udagnab. Aka God nɪp nan anɪb gau rauöm, kamɪɳ pör mɪɳdep u udnabɳ Wasö yabi! *

27 “Hainö yad Bi Nɪ nɪpe, Bapi mailö pɪɳdörɳ udem, ejol gau aip ado gɪ aunabin nɪn u, manö kub u nɪɳjem, nibi bi gɪ aij gɪpal gau ke lem, nibi bi gɪ najj gɪpal gau ke lem, pen nɪnabin. *

28 “Yad kalöp nɪɳjö yabiɳ hagabin, kale nibi bi mɪɳdpim gai i, rɪmnap kamɪɳ mɪɳdeinabim me, Bi Nɪ nɪpe nibi bi udöm, kumi kabö adö laɳ au abad mɪɳdeinab nɪn u, Bi Nɪ nɪpe auö nɪɳjöl gɪ, nɪp nɪɳnabim,” a ga.

17

Jisas hañ roman ke yabi la (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Jisas manö anɪbu hagöm, nɪn unbö kagoɳ jɪɳ u mɪɳdöm, Pida, Jems, Jems nɪmam Jon kalɪp yam uɳ gɪ, dum i gɪlaɳ ap amöm, ke mɪɳdeila.

2 Anɳg göm mɪɳdlö nɪɳjöl gɪ, Jisas hañ roman nɪpe u ke yabiɳ löm, mulu adɳɳ u sidö rö nɪɳjöm, waɳɳ nɪpe u mɪɳmailö yabiɳ ga. *

3 Anɳg gö nɪɳjöl gɪ, kale nɪɳla, bi God manö hagep nöd umlö, Mosɳ aip Ilaija aip, apil Jisas aip manö hag mɪɳdeila.

4 Kale nɪɳjöm, Pida Jisas nɪp haga, “Bi Kub. Hon aui mɪɳdpun u, aij yabiɳ mɪɳdpun. Ne yau a gɪmön, ram bada mɪɳhau nɳganɳ gun, nöp ap, Mosɳ nɪp ap, Ilaija nɪp ap,” a ga.

5 Pida anɳg hagö nɪɳjöl gɪ, kumi rud yabiɳ ap apöm, kalɪp magörɳhalö paɳu gɪ yuö yua. Paɳu gɪ yuö yuö nɪɳjöl gɪ, manö ap kumi aɳ anɪbu nɪbö haga, “Nɪ mɪɳdmagö yad i, yɪp aij yabiɳ göp. Manö nɳhön nɳhön hagnɳm u, nɳɳ udmim,” a ga. *

6 Manö anɪbu anɳg göl auö nɪɳjöm, Jisas bi nɪpe gau gasɪ iru nɳjöm, pɳnɳɳ göm, am mɳnörɳ il au paköm, mulu adɳɳ kale u mɳnörɳ yanɳ li mɳdeila.

7 Jisas apöm, kalɪp ud nɳjöm haga, “Pɳnɳɳ gagmim. Urakim!” a ga.

8 Hagö, uraköm nɳɳla, Jisas nɪpe nöp mɳdeia.

9 Pen sɳr u gɳyan göl gɪ, Jisas kalɪp haga, “Mɳnɳ nɳhön nɳhön gajɳp nɳɳbim anɪbu, nibi bi gau kalɪp hag nɳgmmim. Hainö Bi Nɪ nɪpe umöm uraknab nɳn u me, nibi bi gau kalɪp hag nɳnabim,” a ga.

10 Hageia, nɳp hagla, “Lo manö hag nɳb bi gau nɳhön gɳnɳg hagpal, ‘Ilaija nöd aueinab; hainö Mesaia mɳnörɳ nabörɳ il i aunab,’ a gɳpal?” ö gɳla. *

11 Hageila, haga, “Nɳjö hagpal. Manö anɪbu mɳdöp: ‘Ilaija nöd apöm, kalɪp hag aij gö, hainö Mesaia u aunab.’

12 Pen nɳɳɳm. Ilaija aua u pen auö nɳp nɳɳagla. Gasɪ kale ke nɳɳla rö, nɳp gɳ najj gɳla. Bi Nɪ nɪpe u nɳp u rö nöp gɳnaböl,” a ga. *

13 Jisas anɳg hagö, bi nɪpe gau nɳɳla, Jisas Ilaija hib haga u pen Jon bi nɳg pak nɳb u nɳp nöp haga. *

* 16:25: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 16:26: Mad 4:8-9 * 16:27: Mad 25:31; Sam 62:12; Pro 24:12; Ro 2:6; Rep 22:12 * 17:2: 2Pi 1:16-18 * 17:5: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Dud 18:15 * 17:10: Mal 4:5 * 17:12: Mad 11:14 * 17:13: Luk 1:17

Kijaki aban̄ ala ñi ap, Jisas gö, kam̄iŋ la
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Pen kale ban yan amjaköm niŋla, niŋi bi iru nöp m̄deila. Bi ap, niŋi bi m̄deila an̄ an̄ib au apöm, Jisas m̄deia au kugom ȳmöm haga,

15 “Bi Kub. Ñi yad u mög niŋmön. Niŋ hauŋ alö, m̄d aij gagöp. Pör amöm, mab inöb an̄ gau abe, ñiŋ an̄ gau abe gi dam pakab.

16 Niŋ dam bi ne gau m̄dajal gau ud arnö, gi wasö niŋöm arö gi pal,” a ga.

17 Hageia, Jisas haga, “Kale niŋi bi m̄ñi ñin i m̄dpim gau, God niŋ gasi niŋmim niŋ udagpim; God haga rö gagpim. Mañ mai kale niŋ udmim ke ginabimŋ Ñi an̄ibu ud ȳp aui dauim,” a ga.

18 Hagö, ñi an̄ibu daueila, Jisas kijaki niŋ aban̄ ala u hag gö, höŋ arö, magö u nöp kam̄iŋ la.

19 An̄ig gö, Jisas bi niŋe gau niŋe m̄deia au apöm, ke nöp m̄döl gi, niŋ hag niŋöm hagla, “Niŋhön gö, kijaki aban̄ ala an̄ibu, hag yu wasö niŋun arö gi pun?” ö gi la. *

20 Hageila, Jisas haga, “Niŋ udep magö kale u ulep göp u me, hag yu wasö niŋmim arö gi pim. Pen niŋim! Niŋ udep magö kale u mab masded ȳŋ magö pro m̄döp rö u m̄deinab u, nan niŋhön niŋhön hageinabim, hagnabim rö ginab. Nö ilö i, ‘Ke gi dan̄ aru,’ a ginabim u, arnab. *

21 Pen kijaki aban̄ alöp an̄ibu, ȳhar̄iŋ hag yumim rö lagöp. Nan magö arö gi mim, God niŋ sabe göl gi m̄dmim me, hag yunabim,” a ga.

Jisas kuöyaȳ haga, “Um̄em uraknabin,” a ga
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 Jisas bi niŋe gau aip ram m̄nörŋ Galili apöm magum göm, kalip haga, “Söl m̄döp, Bi Ñi niŋe niŋ dam niŋi bi riŋnap kalip ñeinaböl, *

23 niŋ böŋ nöp al pak l̄ilö umnab u pen ñin m̄höp m̄döm, ñin m̄hau niŋan̄ u kauyan̄ uraknab,” a ga.

Jisas an̄ig hagö, bi niŋe gau niŋ mög niŋöm, gasi iru yab̄ niŋla.

Jisas God sabe gep ram dak̄is u ña

24 Pen hainö, Jisas bi niŋe gau aip daun pro Kapaneam amjaklö, bi God sabe gep ram dak̄is udep gau kale apöm Pida niŋ hagla, “Manö hag ñeb bi kale u dak̄is ñöb halö?” ö gi la. *

25 Hageila, Pida haga, “Yau, niŋe dak̄is ñöb halö,” a ga. Pen Pida an̄ig hagöm, ram raul arö niŋöl gi, Jisas niŋe nöd hagöm, Pida niŋ hag niŋöm haga, “Gasi ne niŋhön niŋban? Gapman bi kub gau, dak̄is mani gai niŋbö udpalŋ Niŋi bi kale ke gau niŋbö udpal aka niŋi bi m̄lö gau niŋbö udpal?” ö ga.

26 Hageia, Pida haga, “Niŋi bi m̄lö gau niŋbö udpal,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Niŋö, bi kale ke gau dak̄is ñagpal.

27 Pen hol ñagpabal u, kalip mulu lugniŋm rö löp. An̄ib u, ne ñiŋ wan̄ö au ammön, naḡi huk yumön, kabsaŋ nöd udnabön u, meg miŋan ud lakmön niŋnabön, mani magö aŋi ap meg miŋan u m̄deinab. Ud dam dak̄is hol m̄höŋ u ñimön,” a ga. Hageia me, am haga rö nöp ga.

* 17:19: Mad 10:1 * 17:20: Mad 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Ko 13:2 * 17:22: Mad 16:21

* 17:24: Eks 30:13; 38:26

18

*Bi kub midaiun, a gôm, manö pen pen hagla
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Jisas bi nipe gau apöm, nîp hag nîŋla, “Nîbi bi God udöm, kumi kabö adö laŋ au abad mîdeinab gau, an nîbi kub bi kub mîdeinab?” ö gîla. *

² Hageila, Jisas nî pai pro ap wîñ alö auö, ud amgö ilö adö kalîp au urak nîöm,

³ haga, “Yad kalöp nîŋö yabîl hagabin, kale nî pai pro gau gasî nîŋbal rö nîŋagnabim u, God ram mînönj kumi kabö adö laŋ au aragnabim. *

⁴ Anîb u, nîbi bi hon nîbi bi kub midagpun a gôm, nî pai pro i rö mîdeinaböl u me, God nîbi bi nipe ke udöm, abad mîdeinab anj au, nîbi bi kub rö mîdeinaböl,” a ga.

⁵ Pen nîbi bi yîp nîŋ udöm, nî pai pro i rö ud aij gî naböl u, kalîp nöp wasö, yîp abe ud aij gî naböl. *

*Nî pai kalîp nan naij gî yambal u
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ “Pen nîbi bi rîmnap apöm, nî pai yîp gasî nîŋ udpal gau, kalîp nan si nan naij adö u gî yamlö, kale gasî yîp u hauŋ gôm, nan si nan naij gî naböl. Nîbi bi anîg gî nîg geinaböl u, nöd kabö kub ap uŋam u nagî ud lî rîbîkôm, dam nîg solwara anj au yublap u aij. Kamîŋ mîdöm, anîg gî naij yabîl gî naböl u, ilön kub yabîl udnaböl.

⁷ “Nîbi bi mînönj naböŋ it i mîdpal gau marö yabîl gî nab. Nagî naij adö u gôm, nîbi bi rîmnap kalîp gasî nîlö, adö anîbu gôm ap lug paknaböl u, naij yabîl gî nab. Nagî adö anîbu nöd gî mîdal, mîñi gî pal, hainö u rö nöp gî naböl. Anîg gî nab pen nîbi bi adö anîbu gî yamnaböl gau, ilön ke yabîl udnaböl.

⁸ “Nîmagö ma kale u nîŋmim, nan si nan naij gî nîg gainîm, nîmagö ma u rîb gî dö gî yumim. Anîg gî mim me, nan si nan naij gep adö u arö gî mim, God ram mînönj au ammim, pör mîdeinabim. Wasö u, nîmagö ma halö mîdmim, pen mîd aij gagmim, nan si nan naij gep adö u gî dammim, ram mînönj mab ke pör inmîdöp u arnabim. *

⁹ “Pen amgö u nîŋmim, nan si nan naij gî nîg gainîm, amgö böŋ anîb lau ud gulu gî yumim. Anîg gî mim me, nan si nan naij gep adö u arö gî mim, God ram mînönj au ammim, pör mîdeinabim. Wasö u, amgö mîhöp halö mîdmim, pen mîd aij gagmim, nan si nan naij gep adö u gî dammim, ram mînönj mab ke pör inmîdöp u arnabim.

¹⁰ “Kale nîŋ aij gî mim, nî pai pro gau nan yîharîŋ, a gî mim, gasî u nîŋagmim. Yad kalöp hagabin, nî pai pro gau ejol kale gau, Bapi yad amgö ilö adö nipe u ram mînönj kumi kabö adö laŋ au mîdpal. *

*Jisas, kaj sipsip ur ga u, manö hod rîkôm haga
(Luk 15:3-7)*

¹¹ “Bi Nî nipe u, nîbi bi ur gî pal gau, kalîp udnîg aua. *

¹² “Bi ap kaj sipsip nipe nîŋ juöl unbö mamîd u rö mîdeinab. Pen anî ap ur geinab u, nipe nîhön gî nabîŋ Sipsip nipe rîmnap kalîp arö gö, nan uŋan

* **18:1:** Luk 22:24 * **18:3:** Mad 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 * **18:5:** Mad 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 * **18:8:** Mad 5:29-30 * **18:10:** Hib 1:14 * **18:11:** Luk 19:10

u+an̄ ñiñlō n+iñōl gi, sipsip n+ipe ur gi+nab u n+iþ ulhai n+iñ arnab. Am ulhai ulhai udōm, m+iñ m+iñ yabiþ gi+nab.

13 Kalōp n+iñō hagabin, kaj sipsip n+ipe magōñhalō m+iñ m+iñ gōp, pen kaj sipsip n+ipe ap ur gō, ulhai n+iñ dam dam udnab u, sipsip an+iþu nōp m+iñ m+iñ yabiþ gi+nab.

14 An+iþ u rō, Bapi kale kumi kabō adō lañ m+iðōp u, ñ+i pai pro n+ipe ap ur gagn+iþ, a gōm, n+iñ nōp m+iðōp.

Añ mam kale gau kalōp gi+ naj gaiōl u

15 “Ñibi bi+ añ mam, a gi+nabōn gau, bi+ ap nōp gi+ naj gain+iþ, ne pen ammōn, n+iþ aip ke m+iðmōn, nōp nan n+iñōn ga an+iþu waiō hagmōn. An+iñ hagō, n+iñ udō me, nañ+iñ namam ne yabiþ m+iðeinab. *

16 Pen ne an+iñ gō, n+ipe n+iñagnab u, ne ammōn, añ mam m+iñhōp rō uþ gi+ dammōn, kale n+iñ m+iðlō n+iñōl gi+, ne bi+ an+iþu aip manō hagmil. *

17 Pen ne an+iñ gō, n+ipe manō udagain+iþ u, n+iþi bi+ cōc aubal rō magōñhalō n+iñ m+iðlō n+iñōl gi+, manō an+iþu kal+iþ hag ñ+iñmōn. Pen ne an+iñ gō, n+iñ udageinab u, ne arō gi+mōn. An+iñ ga n+iñmōn hagmōn, ‘Bi+ an+iþu n+iþi bi+ God Manō n+iñagōm, bi+ dak+iþ udep rō u me, an+iñ gōp,’ a gi+mōn, n+iþ arō gi+mōn.

18 “An+iþ u, yad kalōp n+iñō hagabin, m+iñōñ nabōñ adō iþ i wasō geinabim u, God n+iþe kumi kabō adō lañ m+iðōm, u rō nōp wasō gi+nab; pen yau a geinabim u, n+iþe u rō nōp yau a gi+nab. *

19 “Yad kalōp hagabin, n+iþi bi+ m+iñhōp m+iñōñ nabōñ iþ i m+iðmil, manō hag adō añi l+iþmil, Bapi yad kumi kabō adō lañ m+iðōp u n+iþ hag n+iñeinabil u, hag n+iñnabil rō gi+nab. *

20 Pen n+iþi bi+ m+iñhōp aka m+iñhau n+iñan̄ rō, gasi+ y+iþ n+iñōm, ap magum geinabōl u, yad kal+iþ an̄ an+iþ au m+iðeinabin,” a ga.

Bi+ wōg gi+ ñeb naj u

21 Pida Jisas m+iðeia sōl au apōm haga, “Bi+ Kub. Mam ap y+iþ gi+ naj gain+iþ u, ñ+iñ aigegō rō gi+ naj geinab, yad n+iñem arō gi+namiñ Ñ+iñ unbō mudun j+iñ u rō aka?” ga.

22 Hageia, Jisas haga, “Ñ+iñ unbō mudun j+iñ wasō; ne bi+ an+iþu nōp gi+ naj gi+nab u n+iñmōn arō gi+nabōn u, ñ+iñ juōl ñ+iñ juōl unbō mudun j+iñ u n+iñmōn arō gi+nabōn. *

23 God n+iþi bi+ udōm ram m+iñōñ kumi kabō adō lañ au abad m+iðeinab u, aiud adō i rō m+iðōp. Kiñ ap n+iþe bi+ wōg gi+ ñeb n+iþe r+iñnap kal+iþ mani r+iñnap ñōm, hainō pen ñim a gi+nab. Hainō n+iþe gasi+ n+iñōm hagnab, ‘Kale nabōñ ñ+iñan̄,’ a gi+nab.

24 Pen m+iðōp u pen ñ+iñabōl, a gō, bi+ ap n+iþe mani ilōñ ñ+iñ juōl iru yabiþ nan nabōñ m+iðdnab bi+ daunabōl.

25 Pen bi+ an+iþu pen n+iþe kub yabiþ m+iðdnab u me, pen ñ+iñ+iþ rō lagnab. An+iñ gō, bi+ kub u n+iñōm, bi+ wōg gep n+iþe r+iñnap kal+iþ hagnab, ‘Ñ+iþe gōp an+iþu rō, n+iþ udmim, n+iþin ñ+iþ pai, nan n+iþe n+iñōn n+iñōn m+iðōp gau magōñhalō udmim, dam si+kim gi+pe, rauaiōl n+iñōl gi+, mani an+iþu dap y+iþ ñ+iñmim,’ a gi+nab.

* 18:15: Luk 17:3; Gal 6:1 * 18:16: Dud 19:15; Jon 8:17 * 18:18: Mad 16:19; Jon 20:23 * 18:19: Mak 11:24; Jon 15:7 * 18:22: Luk 17:4

²⁶ Anig hagö, bi anibu pen, kugom yimöm, kiñ u nip hagnab, 'Ne yip mög niñmön, abad midaimön; nan adin ne anib gau magöñhalö naböñ ralnabin,' a ginab.

²⁷ Hagö, kiñ u nip mög niñöm, nan naböñ nipe u, arö gimön aru, a ginab.
²⁸ "Anig göm arö gö niñöl gi, bi wög gi ñeb anibu nipe pen amöm niñnab, bi nipe aip wög gimidil bi ap mideinab. Nip niñöm, unjam ud sisi löm hagnab, 'Nöp mani ilöñ añ ap ñinö u, naböñ ral!' a ginab.

²⁹ Hagö, bi nipe aip wög gimidil anibu kugom yimöm manö neb neb gi hagöm hagnab, 'Ne yip mög niñmön, abad midaimön; nan naböñ ne anibu magöñhalö naböñ ralnabin,' a ginab.

³⁰ Hagö, bi anibu manö nip u niñagöm hagnab, 'Nöp dam nagit leinabin, nan naböñ anibu naböñ ralmön nöp me, höñ arnabön,' a göm, nip dam nagit linab.

³¹ Anig gö, bi nipe aip wög gimidal gau, kalip hibur naji gö, amöm kiñ u nip manö anibu magöñhalö hag ñinaböl.

³² Hag ñilö, bi kub u, bi nipe anibu nip wiñ alö aueinab hagnab, 'Ne wög gi ñeb bi naji yabit. Ne yip mitöñ gajan, nöp mög niñjem, nan naböñ yad nöp midöp u arö gipin.

³³ Ne pen niñhön ginig, bi ne aip wög gipil u nip u rö nöp mög niñmön, arö gagpan?' ö ginab.

³⁴ Bi anibu bi nipe aip wög gimidil u nip mög niñagnab u me, bi kub anibu kal juöm, wög gi ñeb bi anibu nip dam nagit lep ka abadep bi gau ñöm hagnab, 'Nip nagit lö, ilön gö niñöl gi midöm, nan naböñ yip u naböñ magöñhalö ralöm nöp höñ arnab,' a ginab. *

³⁵ Kale añ mam rimnap kalip u rö nöp geinabim, Bapi yad kumi kabö adö lañ au midöp u, kalöp pen u rö nöp ginab. Anib u, nañin namam kale gau kalöp gi naji geinaböl u, kalip mög niñmim, midmagö lämim, arö gimim," a ga. *

19

Bi nibi udnig, böñ nöp udnab; hainö nip hag yuagnab
 (Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Jisas manö anibu hag pis göm, ram minöñ Galili arö göm, ram minöñ Judia, ñig Jodan böñ lödañ adö ara.

² Areia, nibi bi iru yabit nip hain geila niñöm nibi bi nan ga gau gö kamini la.

³ Pen bi Perisi gau, Jisas nip hag niñno, manö naji rimnap hagnim, a göm, apöm hagla, "God Mosi nip hag ña lo manö u, nibi ap nan pro ap gi naji ginab u, bi nipe nip hag yunig, hag yunab aka wasöñ Ne niñhön gasi niñban?" ö gila.

⁴ Hageila, Jisas haga, "God Manö kal kiñ rikla u kale amgö li niñagpim arñ Ram minöñ hadame dagol gi la ñin u, bi ap, nibi ap, gi la. *

⁵ God haga, 'Adö anibu me, bi gau nime nap aip midöm, nibi udöl gi, nime nap arö göm, kale ber mihau jim ñöl han midlö hañ roman añ yabit linab,' a ga. *

⁶ Anib u me, God hagö hañ roman kale mihöp wasö; uri jim ñöl añ linab anibu, bi ap apöm, kalip hag ud asik ke ke lagnab wasö," ga.

* 18:34: Mad 5:25-26 * 18:35: Mad 6:15; Mak 11:25; Ep 4:32; Kol 3:13 * 19:4: Jen 1:27; 5:2

* 19:5: Jen 2:24; Ep 5:31

⁷ Jisas anig hageia, bi Perisi gau nɪp hagla, “Pen niñhön ginig Mosıs manö ap kali kliñ riköm haga, ‘Niñbi hag yunig, niñbi i böñ nöp arö gabin, a gimim, köp ap kali kliñ rik ñimim, hag yumim,’ a ga?” ö gıla. *

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kale niñbi bi manö niñ udagpim u me, Mosıs anig haga. Pen God niñbi bi hadame gau gi la ñin u, anig gagmidal.

⁹ Pen yad kalöp hagabin, bi an, niñbin u bi ap aip ud gilo wasö, yiñharin nöp hag yuöm, niñbi hain niñbö udnab u, niñbi si udnab niñjöm God niñjö naj yabiñ ginab; niñpe niñbi si udep bi me u,” a ga. *

¹⁰ Jisas anig hagö, bi niñpe gau hagla, “Bi gau niñbi kale yiñharin hag yuagnaböl u, bi praj midöm niñbi udagöl u aij,” a gıla.

¹¹ Hageila, Jisas haga, “Bi magöñhalö yiñharin midaiöl rö lagöp. God bi yiñharin midaiöl, a göm, hag la gau nöp, yiñharin midaiöl rö löp.

¹² Bi rimmnap, kale wala lagö yag daubal gau, niñbi udagpal. Bi rimmnap, bi rimmnap wala kalip rib gi dö gipal gau, niñbi udagpal. Pen bi rimmnap, God niñbi bi udöm kumi kabö adö lan au abad mideinab wög u gun, a göm, niñbi udagpal. Kale bi praj midun, a gimim, bi praj mideinabim u aij,” a ga.

Jisas ñimagö ara niñpe u ñi pai pro nabıc cög adö lan la
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Niñbi bi gau, “Jisas ñimagö ñi pai hon nabıc cög adö lan löm, God niñp sabe gan,” a göm daueila, pen bi niñpe gau kalip niñ ij halö löm hag gıla.

¹⁴ Anig gilo, Jisas pen ñi pai anib gau wiñ alö aueila niñjöl gi, bi niñpe gau kalip haga, “Niñhön ginig kalip anig hag gipimñ ñi pai pro anib gau arö gipe yip aulan. God niñbi bi udöm, kumi kabö adö lan au abad mideinab u, ñi pai pro anib gau rö,” a ga. *

¹⁵ Anig hagöm, God ñi pai pro anib gau kalip pig mideian, a göm, Jisas ñimagö ara niñpe u ñi pai pro nabıc cög adö lan löm, ram mñnön mñgan ap ara.

Bi ap nan niñpe iru nöp mideia
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Bi ap Jisas mideia au apöm haga, “Manö hag ñeb bi. Yad nan niñhön aij u gem, pör midep u udnam?” ö ga.

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Yip niñhön ginig, nan aij mai, a gimön, hag niñjabön? God añ me Bi aij. Pen pör pör mideinam, a gimön u, lo manö hagöm kali kliñ rikla gau niñjömön hagöp rö gimön,” a ga. *

¹⁸ Hageia, haga, “Lo adö mai rö hagabön?” ö ga. Hageia, Jisas haga, “Wip al pak gagmön; niñbi si bi si gagmön; nan si udagmön; manö kub hagnaböl u, manö piral hagagmön; *

¹⁹ name nap manö hagöl adö u nöp niñjömön hain gimön; ne ke midmagö lıban rö, niñbi bi rimmnap kalip midmagö limön,” a ga. *

²⁰ Anig hageia, bi praj anibu haga, “Lo manö gau magöñhalö niñ hakpin. Pen yad niñhön nan aij u gem, kamın pör midep u udnam?” ö ga.

²¹ Hageia, Jisas haga, “Mid aij yabiñ ginam, a gimön u, nan ne gau magöñhalö yumön, mani udmön, niñbi bi mög gep rö gau kalip ñimön me, mid aij gep ne u mideinab God ram mñnön kumi kabö adö lan au. Pen yad hagin rö gimön, aumein, yad aip ajaiul,” a ga.

* 19:7: Dud 24:1-4; Mad 5:31 * 19:9: Mad 5:32; 1Ko 7:10-11 * 19:14: Mad 18:2-3 * 19:17: Lep 18:5; Luk 10:28 * 19:18: Eks 20:12-16; Dud 5:16-20 * 19:19: Eks 20:12-16; Lep 19:18

22 Hagö, bi praj anibu nan nipe iru mideaia rö, manö anibu nijnöm, gasi iru nijnöl gi ara.

23 Pen nipe anig göl arö nijnöl gi, Jisas bi nipe gau kalip haga, "Yad kalöp nijnö yabih hagabin, nibi bi mani nan kale iru mideinab gau, God nip utham gasi nijn udlö, kalip udöm kumi kabö adö laj au abad mideinab.

24 Kaj kamel gau, kali mauöt nagä yubal migan u arnig arnaböl; pen nibi bi nan iru midöp gau, God nip utham gasi nijn udlö, kalip udöm abad mideinab," a ga.

25 Jisas bi nipe gau manö anibu nijnöm, gasi kub nijnöm hagla, "Pen bi aij anibu, God ud kumi kabö adö laj au ud aragnab, a gipan u, nibi bi an rö ud arnab?" ö gila.

26 Hageila, Jisas kalip nijnöl gi haga, "Nibi bi gau ke göl rö lagöp. God nöp me, nan nihön nihön ginig, ginab," a ga.

27 Jisas anig hageia, Pida haga, "Nöh! Hon nan hon gau magöñhalö arö gun, ne aip nöp cig gun ajpun u, hon pen nan nihön udnabun?" ö ga.

28 Hageia, Jisas haga, "Yad kalöp nijnö hagabin, ñin hain u yad mailö piddön halö apem, nibi bi magöñhalö abad mideinabin. Ñin anibu me, kalöp bi yip hain geinabim gau hagnö, Isrel nibi bi ih ke ke unbö migan laj gau, kalip abad mideinabim.*

29 Nibi bi yip nijn udöm, ram, nñin nimam, nime nap, ñi pai, wög adih, nan nihön nihön gau arö ginaböl gau, God kalip hauñ gagnab; nan anib gau rö kalip pen iru yabih ñöm, pör midedep kalip ñinab.

30 Pen nibi bi uri nöd araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabih gau mideinaböl. Pen nibi bi uri jöl adö yabih au midpal gau, hainö iru nöp nöd am mideinaböl.*

20

Nibi bi nagä wain wög gipal gau, manö hod riköm haga

1 Jisas anig hagöm haga, "God nibi bi udöm abad mideinab u, aiud adö i rö midöp. Bi wain wög nap nibö ap, bi rimnap am daunö, wög yip u gilañ, a göm, ram gisön rika magö u uraköm, am bi rimnap uhai nijnöm,

2 kalöp mani silpa magö añi añi raunabin, a göm, kalip aip manö hag adö añi löm, hag yuö, am wain wög nipe u wög geila.

3 Pen sidö yöp añ au ap ranab magö u, am maker au amöm niña, bi rimnap yiharih mideaia.

4 Kalip nijnöm haga, 'Kale u rö nöp am wög yad u geinabim, yad kalöp mani kabö rö raunabin,' a ga.

5 Hagö, am wög nipe u geila. Pen sidö añ kub laj magö u abe, sidö gamih gab magö u abe, manö anibu nöp hagöm, bi rimnap halö udö, wög nipe u geila.

6 Sidö wad arnig gab magö u, kuöyan maker au amöm niña, bi rimnap halö ap midedep nöp mideaia. Kalip haga, 'Kale nihön ginig ñin i wög gagmim, yiharih yabih midpim?' ö ga.

7 Hageia, nip hagla, 'Bi ap hanip wög ap ñagöp,' a gila. Hageila, kalip haga, 'Kale u rö nöp am wain wög yad u gimim,' a gö, am wög geila.

8 Duga magö u, wain wög nap u, bi abad midedep nipe u nip haga, 'Ne ammön, bi wög yip gaböl gau kalip hagö, aulö, bi hainö hagnö aubal gau,

* 19:28: Mad 25:31; Luk 22:30; Rep 3:21

* 19:30: Mad 20:16; Luk 13:30

mani kalip u nöd ñimön; bî nöd hagnö aubal gau, mani kalip u hainö ñimön, a ga. *

⁹ “Hagö, bî abad mîdep u, bî anîb gau kalip wîñ alö aueila, bî sîdö wad arö nîñöl gi, ap wög gîla gau, ap mani kale u nöd udla.

¹⁰ Pen kale anîg göl udlö nîñöl gi, bî nöd hagö, ap wög gîla gau, hag nîñla e, ‘Hon mani kub u udnabun,’ a gîla u, pen hainö udöl gi nîñla, kale mani añî anîbu nöp udla.

¹¹ Udöm, adîñ bî wain wög nap nîbö u aip pen pen hagöm hagla,

¹² ‘Hon nîhön gîñig, bî hain aubal gau mani udpal añî u rö nöp udpun? Hon hilîm halö urakun, sîdö kal nîñö nîñöl gi, wög gîno gîno iru göp u, pen bî ap pro magö ap wög gajal mani ñîban rö nöp hanîp ñîban!’ a gîla.

¹³ Hageila, bî wög naböñ nap nîbö u nîñöm, bî kale ap nîp haga, ‘Mam, nöñ! Nöp gi naij gagpin. Nöp mani ñînabin a gîpin rö ñîbin.

¹⁴⁻¹⁵ Bî hain aubal gau, bî nöd aubal gau aip adîp adîp ñîñig, ñînabin. U nan yad. Anîb u, bî rîmnap ai gîñig göm wasö gînabölîñ Kalîp hañöwañö ñîbin u, ne ai gîñig gîmön mulu lugöpn Mani ñîbin u ud ram ne aru!’ a ga,” a ga.

¹⁶ Jisas aiud anîbu hagöm, haga, “Nîbi bî hain mîdpal gau, nöd mîdeinaböl; nîbi bî nöd mîdpal gau, hain mîdeinaböl,” a ga. *

Jisas kuöyañ haga, yîp al pak lîlö umem uraknabin, a ga

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jisas Jerusalem amöl gi, adan anî au, bî nîpe unbö mîgan lanî kalîp dam goñ gau amöm, ke mîdaila nîñöl gi kalîp haga,

¹⁸ “Kale nîñim! Hon Jerusalem arno, Bî Ñî nîpe nîp mumug göm, nîp dam God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, lo manö hag ñeb bî gau abe, ñîmagö adö kalîp u leinaböl, kale nîp manö kub hagöm hagnaböl, ‘Bî i nîp al pak lep,’ a gînaböl. *

¹⁹ Anîg hagöm, Juda bî wasö gau kalîp ñeinaböl, nîp hag juöm, rapîn paköm, dam mab ba lanî al pak lîlö umnab. Ñîñ mîhöp mîdöm, ñîñ mîhau nîganî u kauyañ uraknab,” a ga.

Jems aip Jon aip bî kub mîdnîg gasî nîñlö

(Mak 10:35-45)

²⁰ Sebedi ñî nîpe mîhöp, nîme ñî anîb mîhau uñ gi, Jisas mîdeia au apöm, ubör yîhön göm haga, “Yad manö ap mîdajîp auabin,” a ga.

²¹ Hageia haga, “Manö anîbu nîhön?” ö ga.

Hageia, haga, “Yîp aij gîñab u, hainö ne kîñ mîdmön, nîbi bî abad mîdeinabön ñîñ u, ñî yad mîhau ba nöp au asîknabil,” a ga. *

²² Anîg hageia, Jisas haga, “Manö yîp hag nîñbil u, nîñ aij gagpil. Ñîg asî yad ñîññig gabin u, kale mîhön u rö nöp ñîññabil?” ö ga. Hageia haglö, “Yau! Ñîññabil!” a gîlö. *

²³ Hagailö haga, “Nîñö hagabil. Ñîg asî ñîññig gabin u ñîññabil. Pen bî an yîjîg böñ lau, bî an sîdagö böñ lau asîk mîdeinabil u, hagagnabin. Manö u manö yad wasö; Bapi manö nîpe. Nîbi bî nîpe ke hag löp gau anîb rö mîdeinabil,” a ga.

* **20:8:** Lep 19:13; Dud 24:15 * **20:16:** Mad 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 * **20:18:** Mad 16:21; 17:22-23 * **20:21:** Mad 19:28; Luk 22:30 * **20:22:** Mad 26:39; Jon 18:11

²⁴ Bî nîpe anîb mîhau manö anîbu anîg hagailö, bî nîpe unbö sîduj lanj manö u nîñlö, mulu lugö, mamil mîhau kalîp manö hag gîla.

²⁵ Jisas pen bî nîpe gau kalîp magöñhalö hagö aueila haga, “Kale nîñbim, Juda nîbi bî wasö gau, kinj kale klö göm, abad mîdpal; bî kub kale manö nîhön nîhön hagnaböl u nîñöm, ana udöm, hain gî naböl me. *

²⁶ Pen kale gîpal rö gagmim. Bî an bî kub mîdainîm u, bî pro rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalîp wög gî ñeb bî rö mîdainîm. *

²⁷ Bî an bî kub yabîl mîdainîm u, bî pro ramö gau rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalîp nagî wög gep bî rö mîdainîm.

²⁸ Bî Ñî nîpe u, nîbi bî gau kale wög yîp gîlanj a göm, auaga; wög kalîp gî ñî damem, hainö nan si nan naij gîpal adö u haji gî umnö, kale kamînj aröl, a göm, aua,” a ga. *

*Jisas bî amgö we ga mîhau gö, amgö ñîl nîñlö
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Pen Jisas daun kub Jeriko arö göm arö nîñöl gî, nîbi bî iru nöp nîp hain gîla.

³⁰ Bî amgö we mîhau adan goi au asîk mîdlö nîñöl gî, “Jisas auab,” a gîlö nîñmil, meg mîgan dap ranmil haglö, “Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!” a gîlö.

³¹ Hagailö, nîbi bî gau kalîp mîhön nîñ ij halö hagöm hagla, “Manö hau hagmîl!” a gîla. Anîg hagla u pen, manö kalîp u udagöm, meg magö rapîn dap ranmil haglö, “Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!” a gîlö.

³² Anîg hagailö, Jisas pîdön göm, kalîp mîhön wîñ alöm haga, “Halîp nîhön gan, a gîmil, yîp wîñ alabil?” ö ga.

³³ Hageia haglö, “Bî Kub, halîp amgö we göp u gö ñîl nîñul!” a gîlö.

³⁴ Hagailö, Jisas kalîp mîhön mög nîñöm, amgö kalîp u ud nîñö, yöp magö u nöp amgö ñîl nîñlö, nîpe arö nîñöl gî, hain gîlö.

21

*Jisas Kinj rö Jerusalem ara
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jisas bî nîpe gau aip Jerusalem sösöl göm, ram mîñönj pro Bedpagi, Olip Dum söl amjakla. Amjaköm, bî nîpe mîhön hag yuöm haga,

² “Kale mîhönj ram rîñg aglö nö lödan ammil nîñnabil, kaj donki nîme pi amîl mîhau nagî adîk lî naböl mîdeinabil. Nîñmil, nagî u hubîkmil panîd daumil.

³ Pen nîbi bî ap apöm, nîhön gîñîg kaj donki hon u hubîk ud arabil a gainîm u, pen hagmîl, ‘Bî Kub u wög mîdö, hagajîp udnîg aubul,’ a gîmil, yîñîd yau a geinab, daunabil,” a ga.

⁴ Pen kalîp mîhön hag yuö arlö anîbu, bî God manö hagep ap gî naböl, a göm, kalî kîñ rîka rö nöp ga. Nîpe haga,

⁵ “Jerusalem nîbi bî kalîp hagmim, ‘Kinj kale bî hain u, kaj donki adö u asîköm, kalöp auab.

Nîpe kaj donki pi adö u asîköm auab,’ a gîmim,” a ga. *

⁶ Pen Jisas bî nîpe hag yuö arlö anîb mîhau, haga haga rö,

* 20:25: Luk 22:25-26 * 20:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 20:28: Luk 22:27; Plp 2:7 * 21:5: Sek 9:9

⁷ kaj donki n+me abe, pi marep abe paŋ+d dauailö, b+ n+pe gau waŋ+j m+lö ud juöm, kaj donki adö laŋ laila, Jisas adö au as+ka.

⁸ N+bi b+ iru nöp, B+ Kub auab, a göm, waŋ+j m+lö kale adö laŋ rol l+m+dal gau ud juöm, adan majö au l+la. R+mnap am köp u+taŋ, mab u+taŋ gau r+ib g+ dö g+ dapöm adan majö au l+la.

⁹ N+bi b+ gau Jisas n+p b+g g+gabö göl amöl g+ meg magö dap ranöm hagla, “N+ŋim! Depid r+kö, r+ik damöm r+köp u, auöp i.

N+p aij a gabun!

B+ Kub n+p yuö auöp b+ an+bi me,

n+p aij a gabun!” a g+la. *

¹⁰ Jisas Jerusalem amjakö n+ŋöl g+, n+bi b+ gau magöŋhalö hag am+l ap+l göm hagla, “B+ an+bu an?” ö g+la.

¹¹ Hageila, n+bi b+ Jisas aip aula gau hagla, “B+ i me Jisas, b+ God manö hagep Nasared, ram m+nöŋ Galili n+bö u,” a g+la.

Jisas n+bi b+ God sabe gep ram nan s+kim geila gau kal+p r+id+ik g+ höŋ yan yua

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Jisas God sabe gep ram raul yaŋ amöm n+ŋa, n+bi b+ gau nan s+kim g+ m+deila. N+pe n+ŋöm, kal+p magöŋhalö r+id+ik yuöm, abaŋ bad mani löm, pen pen y+m+jk gaila gau ud ado göm, b+ yaur s+kim göm, mab po adö as+ik m+deila gau, ud ado ga.

¹³ An+g göm kal+p hag göm haga, “God Manö kal+ kliñ r+kla u, God haga, ‘Ram yad u y+p sabe gep ram, pen kale g+pim u,

b+ nan si udep ram ap rö löp,’ a ga,” a ga. *

¹⁴ Pen Jisas n+pe God sabe gep ram raul m+gan an+bu m+idö n+ŋöl g+, n+bi b+ amgö we ga r+mnap, n+bi b+ ma naij ga r+mnap aueila, kal+p gö kam+ŋ la.

¹⁵ N+pe nan gagep rö gö, ñ+ pai pro gau w+ñ alöl g+ hagla, “Nöp aij a gabun! Depid ñ+ n+pe! Use!” g+la. Pen kale an+g geila, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb b+ gau abe n+ŋlö, kal+p mulu yab+ luga.

¹⁶ Mulu lugö hagla, “Nöp hagaböl u n+ŋabön?” ö g+la. Hageila, Jisas kal+p haga, “Yau! Hagaböl u n+ŋabin u pen kale manö r+mnap kal+ kliñ r+köm hagla, ‘God, ne g+ nabön n+ŋöm ñ+ pai pro ñ+ painaŋ gau hib ne haglö adö arnab,’ a g+la. Kale manö kal+ kliñ r+kla an+bu, amgö li n+ŋagim ar?” a ga. *

¹⁷ An+g hagöm, kal+p arö göm, am ram r+ŋ+g aglö Bedani hana.

Jisas hagö, mab kia u m+tep ga

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Ruö Jisas ado g+ Jerusalem aramöm adan aŋ gau arö, n+p k+yö lö,

¹⁹ adan majö goŋ au n+ŋa, mab kia ur ap m+deia. I+ au amöm n+ŋa, magö ñ+ŋeb p+laga; u+taŋ au nöp m+deia. An+g gö Jisas haga, “Ne hainö magö ap p+lagnabön!” a ga. An+g hagö n+ŋöl g+, magö an+bu nöp kia mab ur u m+tep ga.

²⁰ An+g gö, b+ n+pe gau n+ŋöm, aiö göm hagla, “Aige göm mab an+bi y+ŋ+d m+tep göp?” ö g+la.

²¹ Hageila, Jisas kal+p haga, “Yad kalöp n+ŋö hagabin, hon hagno God u rö nöp g+ nab, a g+mim, gas+ m+höp wasö, gas+ aŋ+ nöp n+ŋnabim u, g+nab.

* 21:9: Sam 118:25-26

* 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11

* 21:16: Sam 8:2

Pen mab kia m̄lep ga u nöp wasö; dum ilö an+bi h̄h̄ gi ñ+g kub an̄ au aru, a g+nabim u, arnab. *

²² “Pen kale God n̄p n̄j ud m̄dmim, n̄p hag n̄jñabim u, hagnabim rö nöp g+nab,” a ga. *

*Jisas n̄p hagla, “Nöp an hagö an̄g hag ajabön?” ö ḡla
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Jisas God sabe gep ram u amöm, n̄bi b̄i gau kal̄p manö hag ñö n̄jöl gi, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau abe, b̄i manö ud as̄kep gau abe apöm n̄p hagla, “Nöp an ne an̄g ḡmön, a göp, n̄jñmön an̄g ḡi ajabön?” ö ḡla.

²⁴ Hageila, Jisas pen haga, “Yad kalöp manö ap hag n̄jñö, ȳp hag ñibe, yad pen an hagö wög ḡipin u, kalöp hag ñ+nabin.

²⁵ Jon n̄bi b̄i gau kal̄p ñ+g pak ña u, n̄ipe ke gasi n̄jñöm aua aka God hagö, apöm an̄g ga?” ö ga. Jisas an̄g hagö, kale ke hag n̄j hag n̄j göm hagla, ‘Hon, ‘God yuö apöm ga,’ a geinabun u, han̄ip hagnab, ‘An̄b u, Jon hagöp u n̄hön ḡiñg n̄j udaggim?’ ö g+nab.

²⁶ Pen, ‘Jon gasi n̄ipe ke n̄jñöm apöm ga,’ a geinabun u, n̄bi b̄i gau han̄ip kal g+naböl. Gasi kale u, Jon n̄ipe b̄i God manö hagep b̄i ap aua,” a ḡla. *

²⁷ An̄g hagöm, Jisas n̄p hagla, “Hon n̄jñagpun,” a ḡla. Hageila, Jisas kal̄p haga, “Kale ȳp hag ñagpim rö, yad pen an hagö yad apem gabin u, kalöp u rö nöp hag ñagnabin,” a ga.

Jisas b̄i madöl m̄ihau, manö hod r̄iköm haga

²⁸ Jisas an̄g hagöm haga, “Pen kale n̄hön gasi n̄jñabim̄ B̄i ap ñi n̄ipe m̄ihöp m̄ideinab. Ñi n̄ipe nañi u n̄p hagnab, ‘Ñi me! M̄iñi wain wög u am wög ḡi,’ a g+nab.

²⁹ Hagö, ñi n̄ipe hagnab, ‘Yade am gagnam,’ a göm, hainö pen gasi adog n̄jñöm, am wain wög u geinab.

³⁰ Nap pen am ñi wañg u n̄p u rö nöp hag n̄jñö, hagnab, ‘Yau, g+nam!’ a g+nab u pen am gagnab.

³¹ Pen ñi an̄b m̄ihau, an nap hagnab rö g+nab?” ö ga. Hageia, Juda b̄i kub an̄b gau hagla, “Ñi n̄ipe nañi u nöp nap hagnab rö g+nab,” a ḡla. Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp n̄jñö hagabin, kale ȳhar̄j m̄idpe n̄jñöl gi, b̄i dak̄s udpal b̄i gau abe, b̄i si udep n̄bi gau abe, God n̄bi b̄i udöm kumi kabö adö lan̄ au abad m̄ideinab ram m̄inöj u, kalöp abhak löm arnaböl.

³² Jon b̄i ñ+g pak ñeb u, kale n̄hön n̄hön ḡipe God n̄p aij g+nab u, kalöp hag ña, pen manö n̄ipe u udagpe. B̄i dak̄s udöm man̄i p̄iral r̄imnap halö udpal gau abe, b̄i si udep n̄bi gau abe, kale Jon manö haga adö an̄bu n̄jñöm, udla. Udla an̄bu kale hadö n̄jbe, pen kale ke, Jon manö u udmim, nan si nan naij ḡipim u, n̄hön ḡiñg an̄g ḡipun a ḡimim, arö gagpe,” a ga. *

*B̄i naij wain wög abadpal, manö hod r̄iköm haga
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Jisas haga, “M̄iñi manö hod r̄ikem ap halö hagn̄g gabin i n̄jñim. B̄i wög ad̄j nap n̄b̄ö ap naḡi wain wög u ḡi ȳmöm, waryö göm, naḡi wain magö pak hib jakep m̄igan ap geinab. Ḡi löm, naḡi wain magö ap si ñ+naböl u, n̄j m̄idaiun, a göm, ram m̄lö kub ap göm, b̄i r̄imnap kal̄p hagnab,

* **21:21:** Mad 17:20; Luk 17:6; 1Ko 13:2; Jon 14:12 * **21:22:** Mad 7:7-11; 18:19 * **21:26:** Mad 14:5 * **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30

'Kale nagı wög yıp u abad mıdaimim, hainö pılöm po gö, yıp rımnab, kale rımnab udmim,' a göm, ram mınöñ mılö yabıt gau arnab. *

³⁴ Nagı wain magö u po gö nıñöl gı, bı nıpe gau kalıp hagnab, 'Wain wög yad gau ammim, bı wög abad mıdpal gau hagnab, nagı wain magö yıp rımnab dauim,' a gınab.

³⁵ Kale wain wög gau amjıklö, bı wain wög gı mıdeinaböl gau uraköm, bı ap nıp gabi paknaböl, bı ap nıp böñ nöp al pak lılö umnab, bı ap nıp kabö ju paknaböl.

³⁶ Anıg gılö, bı nagı wain wög nap nıbö anıbu, bı nıpe rapın bad ap pen hag yunab. Hag yuö, areinaböl, bı nagı wain wög geinaböl gau, kalıp u rö nöp gınaböl.

³⁷ Anıg gılö, bı wain wög nap nıbö u hagnab, 'Ñı yad u yunö me, manö nıp u nıñnaböl,' a göm, hag yuö arnab.

³⁸ Ñı nıpe u amjakö, bı wain wög gı mıdeinaböl gau, nıp nıñöm, kale ke hagnaböl, 'Bı wög nap nıbö ñı nıpe u auab i. Nap hainö umeinab, nan wög gai i ñı nıpe udnab. Anıb u, nıp al pak lıno umö, hainö nan wög gai i magöñhalö udnabun,' a gınaböl. *

³⁹ Anıg hagöm, nıp dam wög adıñ goıt gau amöm, böñ nöp al pak lınaböl. *

⁴⁰ "Anıg geinaböl u, hainö bı nagı wain wög adıñ nap nıbö u apöm, kalıp nıñön nıñön gınıg gab?" ö ga.

⁴¹ Hageia hagla, "Bı naij gınaböl anıb gau kalıp geinab, ilön kub yabıt udöm umnaböl; hainö pen nıbi bı rımnab halö udöm, kalıp nagı wain wög u lınab, wög anıbu gınaböl. Nagı wain magö po gınab ñın u, nıp rık dam ñınaböl," a gıla.

⁴² Hageila, Jisas haga, "God Manö kalı kılın rıkla u nıñagpım rö löp. Kale kalı kılın rıköm hagla,

'Bı ram gep gau, kale kabö ram gınıg göm,

kabö ap udöm hagla, "Kabö i kabö naij göp gö arö gun," a gıla.

Pen Bı Kub nıpe geia nıñöm

kabö anıbu nöp ram nıpe au kabö aij ke yabıt mıdöp.

Bı Kub nıpe anıg gaia,

hon nıñun aiö yabıt gabun,' a gıla. *

⁴³ "Kabö aij udagpım anıbu, God kalöp Juda kai arö göm, nıbi bı ke gau nıbö, nan nıp ñeb ñınaböl gau, kalıp udöm abad mıdeinab.

⁴⁴ Nıbi bı kabö adö anıbu ap lug paknaböl gau, kalıp rapın nöp paknab; pen kabö anıbu ju lugöm, nıbi bı pak rıbıknab gau, böñ nöp pa jö ma jö gı arnab," a ga.

⁴⁵ Bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı Perisi gau abe, Jisas manö hod rıköm haga anıbu, kalıp nöp haga u nıñöm,

⁴⁶ nıp nagı lun, a göm, gası nıñla u pen nıbi bı gau, Jisas nıp bı God manö hagep a gıla u me, hanıp kal hagnaböl, a göm, nıp nan ap göl rö laga.

22

Bı nıbi udöm nan kub nıñbal

(Luk 14:15-24)

¹ Jisas kauyañ manö hod rıköm haga,

* 21:33: Ais 5:1-2 * 21:38: Mad 27:18 * 21:39: Hib 13:12 * 21:42: Sam 118:22-23; Ro 9:33; 1Pi 2:6-8

2 “God n̄ibi b̄i udöm abad m̄ideinab u, aiud adö i rö:

“B̄i kinj ap n̄i n̄ipe u n̄ibi udn̄ig gö, nan kub n̄i+n̄ig, nan magö dap magum ḡinaböl.

3 An̄ig göm, b̄i n̄ipe r̄imnap hag yuöm hagnab, ‘N̄ibi b̄i hag l̄inö gau am hagepe auöl, nan kub n̄i+n̄un,’ a ḡinab. An̄ig hagö, kale am n̄ibi b̄i an̄ib gau kal̄ip hagnaböl u pen kale arö ḡinaböl.

4 An̄ig ḡilö, b̄i n̄ipe r̄imnap pen kauyanj hag yuöm hagnab, ‘Kale am n̄ibi b̄i an̄ib gau kal̄ip hagnab, ‘Kinj u, kaj kau kub r̄imnap, kaj kau pi marep r̄imnap pak lauöm, nan gau magöñhalö ḡi j̄in göm, ‘Auöl,’ a göp,’ a ḡimim,’ a ḡinab.

5 An̄ig hagö, kale am hagnaböl u pen manö kal̄ip u ud yunaböl. R̄imnap nan wög kale gau arnaböl; r̄imnap mani wög kale gau geinaböl;

6 pen r̄imnap, kinj b̄i n̄ipe gau ḡi najj göm, al pak l̄ilö umnaböl. *

7 “An̄ig ḡilö, kinj an̄ibu n̄iñö, hibur n̄ip u najj gö, ami b̄i n̄ipe gau hag yuö, am n̄ibi b̄i b̄i n̄ipe al pak l̄inaböl an̄ib gau kal̄ip magöñhalö al pak hak löm, daun kub kale u lau ju yulö arnab.

8 Pen b̄i n̄ip wög ḡi ñeb gau kal̄ip hagnab, ‘Nan magö nan gau hadö magum ḡipun, pen n̄ibi b̄i nöd w̄iñ alnö gau auöl rö lagöp.

9 An̄ib u, kale adan ramö gau ammim, n̄ibi b̄i n̄iñmim gau, kal̄ip magöñhalö, “Aube nan kub n̄i+n̄un,” a ḡimim, hañöwalö u† ḡi daube, nan kub n̄i+n̄un,’ a ḡinab.

10 An̄ig hagö, b̄i n̄ipe gau am adan ramö ramö gau amöm, n̄ibi b̄i aij gau, n̄ibi b̄i najj gau kal̄ip magöñhalö, ‘Aube nan kub n̄i+n̄un,’ a göm hañöwalö u† ḡi dapöm, b̄i n̄ibi udöm nan kub n̄i+n̄inaböl ram raul an̄ibu amöm, s̄is̄i göl m̄ideinab.

11 “Kinj an̄ibu pen, n̄ibi b̄i aubal gau n̄i+n̄in a göm, ram raul yan amöm n̄i+n̄inab, b̄i ap, nan n̄i+n̄ig wañj l̄ibal u löm wasö, ȳhar+n̄iñ nöp m̄ideinab.

12 An̄ig gö, n̄ip hagnab, ‘B̄i me! N̄ihön ḡin̄ig, n̄ibi udöm nan n̄i+n̄ig wañj l̄ibal u l̄imön wasö, ȳhar+n̄iñ nöp auban?’ ö ḡinab. Hagö, b̄i an̄ibu pen manö ap hageinab.

13 Pen kinj u b̄i n̄ipe gau kal̄ip hagnab, ‘B̄i i ñ̄imagö ma n̄ip gau naḡi l̄imim, dam s̄ibön göp anj yan ud yube, n̄ibi b̄i an̄ib gau aip meg magö hau jö göl ḡi, m̄iñöj magö göl ḡi m̄idlanj,’ a ḡinab,” a ga. *

14 Jisas aiud an̄ibu hag p̄is göm, kal̄ip haga, “God n̄ibi b̄i iru nöp w̄iñ alnab, pen kal̄ip magöñhalö udagnab. N̄ibi b̄i r̄imnap nöp udnab,” a ga.

*“Gapman b̄i kub Sisa n̄ip dak̄is ñeb aka wasö?” ḡila
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

15 Pen b̄i Perisi gau, Jisas n̄ip manö n̄ihön hagno, pen hagö n̄i+n̄un, n̄ip dam naḡi lun, a göm, manö hag n̄i+n̄iñ hag n̄i+n̄iñ göm, *

16 b̄i kale ke r̄imnap, Herod b̄i n̄ipe r̄imnap yulö, Jisas m̄ideia au amöm hagla, “Manö hag ñeb b̄i. Ne b̄i manö n̄iñö yab̄i nöp hagabön. B̄i r̄imnap n̄iñmön p̄iñ̄iñ gagpan. God hagöp rö nöp n̄iñmön, n̄ibi b̄i hag ñabön.

17 An̄ib u, ne gas̄i n̄ihön n̄iñban? Hon Isrel n̄ibi b̄i, Sisa b̄i kub daun kub Rom n̄ibö u, n̄ip dak̄is ñeb aka ñagep wasö?” ḡila.

18 Hageila, Jisas gas̄i najj kale n̄iñöm haga, “Ȳip n̄ihön ḡin̄ig neb neb göl ḡi apim, an̄ig göl hag n̄iñabim?”

* 22:6: Mad 21:35 * 22:13: Mad 8:12; 25:30; Luk 13:28 * 22:15: Mak 3:6

19 Kale dakis ñibal kabö magö ap ñibe, n+ñ+n!" a ga. Hagö, n+p kabö magö ap dap ñeila.

20 Jisas kabö magö an+bu n+ñöm kal+p haga, "Kabö magö i, b+ nab+ç cög i, an nab+ç cög m+ðöp+ñ Hib u, an hib m+ðöp?" ö ga.

21 Hageia hagla, "U b+ kub Sisa," a g+la. Hageila, Jisas kal+p haga, "An+bu u, Sisa nan n+pe m+ðain+m, Sisa n+p ñ+mim. God nan n+pe m+ðain+m, God n+p ñ+mim!" a ga. *

22 An+g hagö, kale gasi iru n+ñöm, n+p arö göm arla.

*Umöm kauyañ uraknaböl aka göm, Jisas n+p hag n+ñla
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

23 Ñ+ñ an+bu nöp, Sadyusi b+ r+mnap Jisas m+deia au aula. Sadyusi n+bi b+ an+bu gau hagn+idal, n+bi b+ umöm kauyañ uraknaböl, a g+m+idal. *

24 Kale Jisas m+deia au apöm hagla, "Manö hag ñeb b+. Mos+is haga, 'B+ ap n+bi udöm, ñ+ pai yag dapöm wasö, y+har+ñ umeinab, n+mam n+pe u, n+bi an+bu udöm, ñ+ pai n+pe gau, a göm, yag daun+m,' a ga. *

25 An+bu u, b+ iñ halö unbö mudun j+ñ u m+deinaböl. N+mam nañ+ u n+bi udöm, ñ+ pai yag dapöm wasö y+har+ñ umnab. An+g gö, n+mam y+gwö an+nbö u pen n+bi an+bu nöp udnab.

26 N+mam y+gwö an+nbö u pen n+bi an+bu udöm, u rö nöp ñ+ pai yag dapöm wasö, y+har+ñ umnab. An+bu u, n+mam y+gwö n+gañ n+nbö u n+bi an+bu udöm, u rö nöp ñ+ pai yag dapöm wasö, y+har+ñ umnab. An+bu nöp g+ dam dam, n+mam unbö mudun j+ñ u, magöñhalö ñ+ pai yag dapöm wasö, y+har+ñ nöp umnaböl.

27 Pen n+bi u, u rö nöp umnab.

28 N+mam gau kale magöñhalö n+bi an+bu udla. An+bu u, n+bi b+ umbal gau uraknaböl ñ+ñ u, n+bi an+bu an+udnab?" ö g+la.

29 Hageila, Jisas kal+p pen haga, "Kale God Manö hagöp u abe, God k+ö m+ðöp u abe, n+ñagpim u me, dui hagn+m hagn+pim, 'N+bi b+ gau umöm uraknaböl,' a g+pim.

30 N+bi b+ uraknaböl ñ+ñ u, n+bi gau b+ udagnaböl, b+ gau n+bi udagnaböl. Ejol kumi kabö adö lañ m+ðpal rö u m+deinaböl.

31 Kale, 'N+bi b+ umöm uraknaböl,' a g+pim u, God Manö kal+ k+ñ r+kla r+mnap n+ñagpim ar?

32 God haga, 'Yad Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me yad m+ðpin,' a ga. B+ gau böñ nöp umblap u, God b+ nöd umla an+bu gau kal+p hagöm, 'God kale yad m+ðpin,' a gagböp. B+ umlö, r+göl g+la an+bu gau kam+ñ m+ðpal u me, kal+p haga, 'God kale yad m+ðpin,' a ga," a ga. *

33 Jisas manö an+bu hag ñö, n+bi b+ m+deila gau n+ñöm, aiö waiö g+la.

*Lo kub yab+ñ u
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

34 Jisas manö an+bu hag aij gö, Sadyusi b+ gau manö ap pen hagöl rö laga. Pen Perisi b+ r+mnap, Jisas an+g ga u n+ñöm Jisas m+deia au aula.

35 B+ kale lo manö n+ñ aij ga ap, Jisas n+hön rö hagn+m, a göm haga,

36 "Manö hag ñeb b+. Lo manö u, manö adö mai manö kub yab+ñ m+ðöp?" ö ga.

* 22:21: Ro 13:7 * 22:23: Ap 23:8 * 22:24: Dud 25:5 * 22:32: Eks 3:6 Mad 8:11

³⁷ Hageia, Jisas haga, “Gası rımıd ne u magörhalö God lau adö arö, nıp mıdmagö yabı lımön. *

³⁸ Manö kub nöd yabı me u.

³⁹ Manö kub yıgwö an nıbö u pen anıgöl mıdöp: ne ke mıdmagö lıban rö, nıbi bı ke nıbö gau abe mıdmagö lımön. *

⁴⁰ Manö mıhau hagajın i, Mosıs lo manö kalı klıñ rıka manö u magörhalö abe, God manö hagep bı gau kalı klıñ rıkla manö u magörhalö abe, manö il kub yabı me manö anıb mıhau nöp,” a ga. *

Jisas hag nıya, “Mesaia a gıpım u, nıp bı an nı nıpe a gımım nıybım?” ö ga

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Perisi kai ap magum göm mıdlö nıjöl gı, Jisas kalıp manö ap hag nıjöm haga,

⁴² “Kale Mesaia u nıp nıhön gası nıybımı Nıp bı an nı nıpe a gımım nıybım?” ö ga.

Hageia hagla, “Depid nı nıpe,” a gıla. *

⁴³ Hageila, Jisas haga, “God Ana u Depid nıp gası nõ nıjöl gı, Depid nıpe Mesaia u nıp ‘Bı Kub yad’ a ga. Depid haga,

⁴⁴ ‘Bı Kub manö hagöm, Bı Kub yad u nıp hagöp,

“Ne nımagö yıjıg yad lau adö mıdmön me, yad gınö, kaua maua ne gau

kalıp ab hı gı yunabön,” a göp, a ga. *

⁴⁵ Depid nap ılañ nıpe a gıpım u pen Depid nıp ‘Bı Kub yad’ a ga. Anıb u, kale nıhön gası nıybım?” ö ga.

⁴⁶ Jisas manö nıpe u hag aıj gö, kale nıp pen hagöl rö lagö me, pıñıg gı mıdeila nıjöm hainö Jisas nıp manö rımnıp halö hag nıjagla.

23

Lo manö hag nıeb bı gau abe, bı Perisi gau abe gıpal rö gagmım, a ga
(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

¹ Hainö nın ap, Jisas bı nıpe gau abe, nıbi bı rımnıp abe, kalıp manö hagöm haga,

² “Lo manö hag nıeb bı gau abe, bı Perisi gau abe, Mosıs ka nıpe u udöm, God lo manö Mosıs hadame nöp kalı klıñ rıka rö hag nıbal.

³ Anıb u, bı anıb gau kale God lo manö nıhön hagöl u nıj udmım hain gımım; pen nagı kale göl adö u nıjımım, hain gagmım. God lo manö hag nıbal u pen kale ke manö anıbu hain gagpal. *

⁴ Nan gau gımım, nan gau gagmım a gıpal u, manö iru yabı nöp hagpal. Kale hagpal anıbu, wadı marö kub yabı u rö, nıbi bı gau kalıp gam nıbal u, pen kalıp mög nıjöm, rımnıp ud asık gagpal.

⁵ Nıbi bı gau hanıp nöp nıjlañ, a göm, God Manö kalı klıñ rıkla manö rımnıp ud nable cög adö lañ abe, nımagö gau abe lı rıbıköm ajpal. Hon God bı nıpe me gau, a gılañ, a göm, wadı mılö kub nagı adıñ halö aıj gau rol gıpal. *

* 22:37: Dud 6:5 * 22:39: Lep 19:18; Mad 7:12 * 22:40: Ro 13:10; Gal 5:14 * 22:42: Jon 7:42 * 22:44: Sam 110:1; Mad 26:64 * 23:3: Mal 2:7-8 * 23:5: Mad 6:1; Eks 13:9; Dud 6:8; Nab 15:38-39

6 Kale nan kub ñiñeb aŋ u amöm aka Juda magum gep ram gau amöm, bi kub mab po asiƙpal adö u nöp asiƙpal.

7 Gasí kale niñbal u, niñbi bi iru miðpal aŋ gau arno, ‘Manö hag ñeb bi kub auabön e!’ gíló, haníp aij gínab, a göm, niñbal.

8 “Pen kale mam il aŋi miðpim rö, kalöp, ‘Hag ñeb bi kub yad,’ a göm hagagöl. Hag ñeb Bi Kub kale aŋi ap nöp miðöp.

9 Minöŋ naböŋ il i bi ap, ‘Bapi bi kub yad,’ a gímim hagagmim. Nap kale aŋi ap nöp miðöp ram mñöŋ kumi kabö adö laŋ au.

10 Kale u rö nöp, ‘Bi nabíc bi kub yad,’ a göm hagagöl. Bi nabíc bi kub kale aŋi ap nöp, Mesaia u nöp miðöp.

11 Kale aŋ au, niñbi bi an niñpe niñbi bi kub rö miðainim, niñpe niñbi bi wög gi ñeb rö miðnab. *

12 Niñbi bi hib kale ke haglö adö arnab gau, hib kale lugnab; pen niñbi bi hib kale ke haglö adö aragnab gau, hainö hib kub yabiñ miðeinab. *

Lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm gi naij gep bi

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 “Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm gi naij gep bi. God kalöp gi naij gínab. Kale ke God niñbi bi udöm kumi kabö adö laŋ au abad miðeinab migan u aragmim, niñbi bi arniñg gípal gau kalíp adan riƙpim.

14 “Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm gi naij gep bi. God kalöp gi naij gínab. Kale niñbi paƣpaƣ ram halö si udpim. Anibu pen, niñbi bi haníp niñöŋ, a gímim, God niñp manö miłö kub piraŋ gau nöp hagpim. Gípin anibu me, ilön kub yabiñ udnabim.

15 “Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm gi naij gep bi. God kalöp gi naij gínab. Niñbi bi gau manö haníp u niñöm hain gílaŋ, a gímim, ram mñöŋ miłö gau ulhai niñ ajmim, riñnap niñmim hag ñibe, kale ke Seden bi niñpe miðpim rö wasö, kale Seden niñbi bi niñpe yijñg göl yabiñ linaböl.

16 “Niñbi bi gau kalíp God adan la u yam aij gípun, a gípin u, pen kale bi amgö we u me, kale ke niñagpim! Anñg gípin anibu, manö kub yabiñ miðöp. Niñbi bi gau kalíp manö pir alimim hagpim, ‘Hon, “God sabe gep ram miðöp rö, niñö hagabun,” a gínabun u, hainö arö gun, a gínabun u, arö gínabun. Pen gol udöm, nan God sabe gep ram raul yaŋ gíla gau, hib anibu hagöl gi, “Niñö hagabun,” a gínabun u, hagnabun rö nöp gínabun me; arö gagnabun,’ a gípin. *

17 Kale bi amgö we, bi hau! Kale gasi niñhön niñbim: gol u nan yabiñ aka God sabe gep ram uŋ u nan yabiñ Nan yabiñ me, God sabe gep ram uŋ niñpe u. Ram uŋ miðeinab u, nan ram raul miðöp abe uŋ miðeinab me.

18 Manö ap u rö nöp, niñbi bi gau kalíp manö pir alimim hagpim, ‘Hon, “God kabö bið niñpe miðöp rö niñö hagabun,” a gínabun u, manö niñö hagnabun u nan yiñarñ; hainö gasi ap niñjun, arö gun, a gínabun u, arö gínabun. Pen, nan God kabö bið adö au God niñp pak sabe gi ñibal gau, hib anibu hagöl gi, “Niñö hagabun,” a gínabun u, hainö gasi ke ap niñjun ke gun rö lagnab; hagnabun rö nöp gínabun,’ a gípin.

* 23:11: Mad 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26

* 23:12: Pro 29:23; Luk 14:11; 18:14

* 23:16: Mad

15:14

19 Kale bî gasî rîmîd lagöp gau, nan nîhôn u nan kubî Nan God nîp pak sabe gî nîbal nan u, aka kabö bîd adö au sabe gî nîbal uî Nan yabî me, kabö bîd u. Kabö bîd adö au mîdeinab u me, nan anîbu nan God nîp ñeb rö lî nab.

20 Pen 'Kabö bîd mîdöp rö, nîñö hagabun,' a gî naböl u, bîd adö anîbu nan dap laumîdal halö hagnaböl.

21 Pen 'God sabe gep ram mîdöp rö, nîñö hagabun,' a gî naböl u, u God ram nîpe nîñöm God hib nîpe halö hagnaböl.

22 'Kumi kabö adö laî mîdöp rö, nîñö hagabun,' a gî naböl u, God sea kîñ asîk mîdöp au nîñöm sea kîñ anîbu abe, God sea kîñ anîbu asîk mîdöp u abe mîdöp rö, nîñö hagabun a gî naböl. *

23 "Kale God lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe, kale manö pir alöm gî najî gep bî. God kalöp gî najî gî nab. Manö nîbi bî rîmnap kalîp haggîm adö u kale ke gaggîm. Kamöñ asî, nan haîwawälö wög adîñ ranöb u nîñbe, nan yabî rö lö, wö ralbe, am sîduî laî arö, God nîp aîñ ap ñun, a gîmîm, pör nan kale God nîp ñîbîm. Nan pro pro anîbu rö pör anîg gîpîm, pen nîhôn gîñg manö ît yabî u anîg gaggîmîñ Nîbi bî gau kalîp najî gîñmîm nagî adö u gaggîmî; kabö rö gîñmîm adö u gîmîm. Kalîp mög nîñmîm, ud aîj gîmîm. Gî nabun a gîmîm, gîmîm. *

24 Nîbi bî gau kalöp adan yamun, a gîpîm, pen kale ke bî amgö we. Nan pro pro gau nîñbe, nan yabî rö löp, pen nan kub nan hib waiö mîdöp gau nîñaggîm.

25 "Kale God lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe, kale manö pir alöm gî najî gep bî. God kalöp gî najî gî nab. Pler kap kale gau rö, höñ adö gau ñîg lî yu aîj gîpîm u, pen anî yanî nan sî nan najî prî u ajmanî rauöm mîdöp. Hon nan iru udun, a gîmîm, haî romanî hon ke gî aîj gun, a gîpîm. *

26 Kale Perisi bî gau gasî rîmîd lagöp. Pler kap kale anî yanî ñîg lî yu aîj gîbep, höñ adö gau u rö nöp mîd aîj gîböp.

27 "Kale God lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe, kale manö pir alöm gî najî gep bî. God kalöp gî najî gî nab. Wîp kabö mîgan gau rîgöl göm, ajöñ pîñ göm, ped rud mailö aîj gö, nîbi bî gau nîñlö, aîj göp, pen mîgan anî yanî wîp le haîñ najî apöl gî mîdöp; kale unbö rö nöp mîdpîm. *

28 Kale unbö rö nöp, höñ adö haî romanî nîñbun u, kale bî aîj rö löp u, pen kalöp anî yanî, manö pîral gau abe, nan sî nan najî gau abe, prî u ajmanî rauöm mîdöp. *

God kalöp pen gî najî gî nab, a ga (Luk 11:47-51)

29 "Kale God lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe, kale manö pir alöm gî najî gep bî. God kalöp gî najî gî nab. Bî God manö hagep hadame nöp allö rîgöl gîla ulöm ka adö u rîb adîk gî aîj göl gî haggîm,

30 'Apîs bac bî gîla rö u, hon God manö hagep bî gau kalîp al pakagbnop,' a gîpîm.

31 Pen haggîm anîbu, bî God manö hagep gau kalîp al pak lîmîdal ît u me, hon mîdpun, a gîmîm, haggîm. *

32 Anîb u, apîs bac bî gî najî gîla u rö, kale u rö nöp gî nabun, a gîmîm u, u rö nöp gîmîm!

* 23:22: Ais 66:1; Mad 5:34 * 23:23: Lep 27:30; Mai 6:8 * 23:25: Mak 7:4 * 23:27: Ap 23:3

* 23:28: Luk 16:15 * 23:31: Ap 7:52

³³ Kale hainjo ñi pai gai i. Hainö God nïbi bï manö kub hagöm, mab ke inab yan yunab ñin u, kale aigö gïmim pïñin gï ke gau arnabimn Wasö yabï. Adan kale ap mïdageinab. *

³⁴ “Anïb u, yad kalöp hagabin, yad bï God manö hagep rïmnap, bï gasï kïd hiik nïneb rïmnap, bï manö hag ñeb rïmnap yunö, kalöp aueinaböl, rïmnap al pak lïnabim, rïmnap mab ba lan al pak lïnabim, rïmnap Juda magum gep ram raul mïgan kale u paknabim, rïmnap pïñin gï arlö nïjöl gï, ram mïnönj gau gau rïdïk gï yunabim.

³⁵ Anïb u me, God nïbi bï kamïnj aij nïpe gau, hadame nöp allö auöp i rö, manö marö u udnabim. Adam ñi nïpe, gï aij nöp gïmïdöp bï u, Ebol nïp nöd it göm al pak löm, al dapöm, al dapöm, hainö Berekaia ñi nïpe Sekaraia nïp, God nïp sabe gep ram au dan, kabö ud gïla bïd au dan mïdö nïjöl gï, nïp an au al pak lïla. *

³⁶ Yad kalöp nïjö yabï hagabin: nan gïpim anïbu, manö anïbu kalöp mïñi mïdpim gai i ado gï aunab.

*Jisas Jerusalem nïjö, mög gö, mïtönj ga
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Jerusalem nïbi bï, nïbi bï mög gep rö yad gai i. Bï God manö hagep God kalïp yua bï gau, ram mïnönj kalöp u aulö, kabö jumim pör nöp al pak lïbim. Yad kalöp kïlakï nïme pi gau gïpal rö, dam auan mo yad gau lïnam a gï lïbin u pen yïp nïjmim arö gïpim.

³⁸ God nïpe God sabe gep ram kale u arïk ara; cög nöp mïdöp. *

³⁹ Uri yïp nïjagnabim; hainö, ‘God bï hanïp a göm yua bï i, aij yabï auab,’ a gïmim, ñin anïbu nöp, yad kauyan nïjnabim,” a ga. *

24

*God sabe gep ram u ud waï gïnaböl, a ga
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jisas God sabe gep ram u arö göm, hönj arö nïjöl gï, bï nïpe gau nïp hagla, “God sabe gep ram aij gai i nöj!” a gïla.

² Hageila, kalïp haga, “Kale nan anïb gau magöñhalö nïjmim hagabim u pen yad kalöp nïjö yabï hagabin, hainö ram i ud waï gïnaböl u, kabö ap kabö ap adö u rö mïdageinab,” a ga. *

*Hainö mïd aij gagnaböl
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Jisas am Olip Dum lan asïk mïdö nïjöl gï, bï nïpe gau apöm, kalpe ke nöp ap Jisas nïp agamïj hag nïjöm hagla, “God sabe gep ram ud waï gïnaböl a gïpan u, mañ mai rö anïg gïnabölñ Hon nan nïhön u gö nïjun, ne söl aunabön nïjöm ram mïnönj nabön it i ur gïnab, a gun nïjnabun?” ö gïla.

⁴ Hageila, Jisas haga, “Nïnj aij yabï gïmim. Nïbi bï rïmnap kalöp pïral hagnaböl.

⁵ Bï iru nöp apöm, nïbi bï gau kalïp pïr alöm, hib yad u udöm hagnaböl, ‘Yad nöp Krais u,’ a gïnaböl. Nïbi bï iru nöp manö pïral kale u nïj udnaböl. *

* 23:33: Mad 3:7; 12:34; Luk 3:7 * 23:35: Jen 4:8; 2Kr 24:20-21 * 23:38: 1Ki 9:7-8; Jer 22:5

* 23:39: Sam 118:26 * 24:2: Luk 19:44 * 24:5: Mad 24:23-24 1Jn 2:18

⁶ Söl au pen pen gälö, gu gö n+ñnabim; pen mlö yab# gau pen pen g+ñaböl u, manö u nöp auö n+ñnabim. An+g gö n+ñmim, ñ+n hain u aun+g gab a g+mim p+ñ+ñ gagmim. U y+har+ñ pen pen alnaböl. Ñ+n hain u hainö aunab.

⁷ N+bi b+ m+gan r+mnap uraköm, n+bi b+ m+gan r+mnap aip pen pen g+ñaböl. Kiñ m+gan r+mnap uraköm, kiñ m+gan r+mnap aip pen pen g+ñaböl. Ram m+nöñ gau magöñhalö munmon udöm, k+yö kub yab# apöm g+ñab.

⁸ An+g geinab, kalöp n+bi ñ+ pai ñ+njöb rö u gö, söl m+öp a g+mim n+ñnabim.

⁹ “Kale n+bi b+ yad m+deinabim rö, n+bi b+ ram m+nöñ gau magöñhalö kalöp iru n+ñöm, dam nag+ löm, g+ naj göm, böñ nöp al pak l+ñaböl. *

¹⁰ Ñ+n an+bu, n+bi b+ God n+p n+ñ udpal gau iru nöp n+ñ udep magö kale u arö göm, m+deimam kale ke gau n+ñlö mulu lugö, kal+p ud b+ kau# mau# ñ+magö adö u l+ñaböl.

¹¹ Pen n+bi b+ iru nöp apöm, “Hon God manö hagep b+,” a göm, manö piral haglö, n+bi b+ iru nöp manö piral kale u udnaböl. *

¹² N+bi b+ gau nag+ naj adö u gälö gälö, magöñhalö rö gas+ adö an+bu n+ñöm, m+dmagö lep adö u haul g+ñaböl.

¹³ Pen n+bi b+ an God manö aij u n+ñ ud p+öpön göm, hagöp rö göm, n+bi b+ ke n+bö gau m+dmagö löm g+ nöp m+deinaböl gau, God n+bi b+ an+b gau kal+p magöñhalö ud kam+ñ yunab. *

¹⁴ Pen God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö aij u, ram m+nöñ ke gau gau n+bi b+ ke ke gau n+bö gau n+bö magöñhalö yab# haglö haglö am hakn+g gab u me, ñ+n hain an+bu aunab. *

*B+ ap God sabe gep ram u g+ naj yab# g+ñab, a ga
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ “Pen b+ God manö hagep Daniel hadame nöp haga rö u g+ñab. N+pe haga, ‘Kale n+ñnabim, God sabe gep ram raul m+gan u# u, nan as+ mas+ naj yab# gep ap urak m+deinab,’ a ga. (Kale n+bi b+ manö i uri nöp amgö l+ n+ñnabim gau, manö an+bi i# u n+ñ aij g+mim!) *

¹⁶ Kale n+bi b+ ram m+nöñ Judia m+deinabim gau, nan naj an+bu n+ñmim, y+ñ+p+ñ+ñ g+ nö ilö gau armim.

¹⁷ N+bi b+ ram adö lañ m+deinabim gau, nan hon r+mnap udun a g+mim, ado g+ ram raul aragmim. *

¹⁸ N+bi b+ wög naböñ gau ajeinabim gau, wañ+j mlö ap udun a g+mim, ado g+ ram aragmim.

¹⁹ Pen ñ+n an+bu n+bi ñ+ mudun halö m+deinabim gau abe, n+bi ñ+ painañ ci ñeinabim gau abe, u#ham yab# arnabim.

²⁰ “Pen God n+p sabe g+mim hagemim, ram y+gön göp ñ+n u p+ñ+ñ g+ aragun, a g+mim; God n+p sabe gep ñ+n kale u gagn+m, a g+mim.

²¹ N+ñön g+n+g, God hadame dagol gau ram m+nöñ g+ la ñ+n u r+köm, m+dmöm m+ñi m+dpun ñ+n i, nan naj an+bu rö gaga; hainö an+bu rö gagnab. *

* 24:9: Mad 10:22 * 24:11: Mad 24:5,24 1Jn 4:1 * 24:13: Mad 10:22 * 24:14: Mad 28:19

* 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11 * 24:17: Luk 17:31 * 24:21: Dan 12:1

²² Yiħar+iŋ u, nan naj an+bu pör gö, n+bi b+ magöŋhalö um hakblap. Pen B+ Kub u n+bi b+ n+pe udnab gau kalip gas+ n+iŋöm, wasö gö me, nan naj an+bu yöp magö ap g+ nab.

²³ “N+in an+bu n+bi b+ r+mnap kalöp hagnaböl, ‘N+iŋim! Krais m+idöp i! Krais m+idöp dan!’ a g+ naböl u, pen n+iŋö hagpal a g+mim, n+iŋagmim. *

²⁴ N+bi b+ r+mnap, God n+bi b+ n+pe hag la gau, böŋ han+iŋ lau aulan a göm, piral hagöm hagnaböl, ‘Yad me Krais; Yad me b+ God manö hagep b+ ap,’ a göm, nan gagep rö r+mnap g+ naböl. Pen God n+bi b+ n+pe hag la gau udagnaböl, wasö. *

²⁵ An+ b u, n+iŋ aij g+mim. Nan n+hön n+hön hainö g+ nab u, yad kalöp hadö hagnö n+iŋbim u me, n+iŋ aij göl g+ m+idaimim.

²⁶ “An+ b u, n+bi b+ r+mnap apöm kalöp hagnaböl, ‘Krais apöm m+idöp ram m+nöŋ kabö nöp m+idöp aŋ gau,’ a gaiöl u, an+ b gau aragmim. R+mnap pen hagnaböl, ‘Krais apöm pi göl m+idöp gai i,’ a gaiöl u, n+iŋö hagpal a g+mim n+iŋagmim. *

²⁷ Yad B+ N+ n+pe aunabin n+in u, aŋ+m aŋ+m udöm, amdam magö bol u ad+iŋ m+iŋ n+bö ad+iŋ j+iŋ aröp rö u gö n+iŋöl g+, aunabin. *

²⁸ Wal wayöŋ ap umöl m+ideinab u, yaur apöm magum geinaböl. *

B+ N+ n+pe aunab n+in u

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Pen marö kub an+bu g+ dam p+is gö n+iŋöl g+, sidö u mailö gagnab; rak+iŋ u mailö gagnab; gap+ gau kumi kabö laŋ n+bö ju lugnab; nan kumi kabö adö laŋ gau, gau n+bö gau n+bö g+ nab. *

³⁰ N+in an+bu, B+ N+ n+pe aun+g gö n+iŋöl g+, kumi kabö adö laŋ ke lö, n+bi b+ ram m+nöŋ gau ke ke m+idpal rö n+iŋöm, m+iŋöŋ g+ naböl. B+ N+ n+pe Nap p+idöŋ u udöm, mailö aij unbö ke halö kumi bad adö au auö n+iŋöl g+, n+iŋnaböl. *

³¹ A+iŋ magö kub hagö n+iŋöl g+, ejol n+pe gau hag yuö, n+bi b+ n+pe, udnabin, a göm hag la gau udn+g, ram m+nöŋ iŋ i m+idöp m+idöp rö gau gau amöm, udöm n+p daunaböl. *

Mab rauan u n+iŋmim

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Kale n+iŋbim, mab rauan u+taŋ s+iŋp löm, söl p+idöŋ g+in+g gab n+iŋöl g+, sidö l+iŋ+g gab a g+mim n+iŋbim.

³³ An+ b u rö, hainö nan hagpin gau gö n+iŋöl g+, “B+ N+ n+pe ado g+ aunab n+in u m+iŋi söl yab+iŋ m+idöp; magö pro marap m+idöm, apjaknab,” a g+mim, n+iŋnabim.

³⁴ Yad kalöp n+iŋö hagabin, n+bi b+ m+iŋi m+idpal gau umagnaböl, kam+iŋ m+idlö n+iŋöl g+, nan an+ b gau magöŋhalö g+ nab. *

³⁵ Kumi kabö adö laŋ abe, m+nöŋ naböŋ iŋ i abe ur g+ nab, pen manö magö yad ur gagnab. *

* 24:23: Mad 24:5 * 24:24: Dud 13:1-3; 2De 2:8-9; Rep 13:13-14 * 24:26: Luk 17:23-24 * 24:27: Mad 24:37-39 * 24:28: Luk 17:37 * 24:29: Ais 13:10; 34:4; Esi 32:7; Joe 2:10,31; 2Pi 3:10; Rep 6:12-13 * 24:30: Sek 12:10; Rep 1:7; Dan 7:13 * 24:31: 1Ko 15:52; 1De 4:16 * 24:34: Mad 16:28 * 24:35: Mad 5:18

*Ñin mai yad Bi Ñi nipe aunabin u, nibi bi ap nıjagöp, a ga
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)*

36 “Yad magö mai rö, ñin mai rö aunabin u, nibi bi nıjagpal; ejol gau nıjagpal; yad ke God Ñi u pen yad abe nıjagpin; Bapi nıpe ke nöp nıjöp. *

37 “Yad Bi Ñi nıpe ado gi aunabin ñin u, Noa mıdeia ñin u, gi mıdmıdal rö nöp gi mıdeinaböl. *

38 Hadame nöp Noa mıdeia ñin anıbu, ñig u nıbi bi gau kalıp ud yuö yuaga magö u, kale nan ñinöl gi, ñig ñinöl gi, nıbi bi udöl gi, gi mıdlö nıjöl gi, Noa ñig magıb kub mıgan u arö, ñig apöm kalıp magöñhalö ud yuö yua.

39 Pen kale nan ap gınab a göm nıjagla; ñig u kalıp ud yuö yuö nıjöl gi nöp nıjla. Hainö yad Bi Ñi nıpe aunabin mañu, anıg unbö rö nöp gınab. *

40 Ñin anıbu, bi mıhöp wög adıj gau wög gi mıdeinabil u, bi ap udem, ap arö gınabin.

41 Pen nıbi mıhöp plaua gınıg, wid magö pa jö ma jö ługaług geinabil u, ap udem, ap arö gınabin.

42 “Yad Bi Kub aunabin ñin u nıjagpin u me, nıj aij göl gi mıdaimim. *

43 Bi ram nap nıbö u, bi nan si udep u magö mai aunab u nıjöp, nıj aij giböp; ram nıpe pa jö gi raul dan am nan nıpe gau si udagböp. *

44 Anıb u rö, kale gi jin gımim mıdaimim. Wasö u, Bi Ñi nıpe auagab a gımim, hauł padö gi mıdeinabim ñin u nöp aunabin.

*Bi wög gi ñeb rımnap wög gi aij gıpal, rımnap wög gi aij gagpal, a ga
(Luk 12:14-48)*

45 “Bi kub ap adan arıg göm, bi an wög gi aij gınab u nıp hag löm hagnab, ‘Bi wög yıp gi ñibal rımnap kalıp abad mıdmön, nan magö kalıp gau nıme li aij göl gi mıdaimön,’ a göm, arnab.

46 Hainö ado gi apöm nıjgab, haga rö nöp geinab. Anıg nıjöm nıp ud aij yabıł gö nıjöl gi, bi wög gi ñeb nıpe mın mın gınab.

47 Yad kalöp nıjö hagabin, nıp hag lö, nan nıpe gau magöñhalö abad mıdeinab. *

48 “Pen bi nıpe hag lınab anıbu mıd damöm, bi kub mıñi auagnab, a göm,

49 nıbi bi wög gi ñeb rımnap kalıp mıñu magö paköm, am bi ñig ñinöm hauł lıbal gau aip anı haköm, nan ñinöm, ñig ñinöm gi mıdeinab.

50 Bi wög gep anıbu, bi kub yıjıd auagnab, a göm, hauł padö göm mıdeinab ñin u nöp, bi kub aunab.

51 Apöm, nıp gi najı yabıł göm, nıbi bi pıral hagöm, “Hon Bi Kub nıbi bi nıpe me,” a göm pıral hagpal gau aip hag yunab. Hag yuö, kale am meg hau rıbıköm, mıtöj gi mıdeinaböl.

25

Nıbi praj unbö sıduj laj, manö hod rıköm haga

1 “God nıbi bi udöm abad mıdeinab ñin anıbu, aiud adö i rö gınab. Bi ap nıbi udnıg gab. Nıbi praj unbö sıduj laj nan kub ñinıg arnaböl. Nıbi praj anıb gau, bi anıbu nıp am adan anı au nıjın uł gi dam ram aunabun a göm, lam ke ke udöm arnaböl. *

* 24:36: Ap 1:7; 1De 5:1-2 * 24:37: Jen 6:5-8 * 24:39: Jen 7:21-23 * 24:42: Mad 25:13

* 24:43: Luk 12:39-40; Rep 16:15 * 24:47: Mad 25:21,23 * 25:1: Rep 19:7; Luk 12:35

² Pen n̄ibi praj an̄ib gau, unbö mam̄id u gas̄i n̄iη aij ḡinaböl; unbö mam̄id u gas̄i n̄iη aij gagnaböl.

³ N̄ibi praj gas̄i n̄iη aij gagnaböl gau, lam udöm, lam lauep wel r̄imnap halö ud aragnaböl.

⁴ Pen n̄ibi praj gas̄i n̄iη aij ḡinaböl an̄ib gau, lam udöm, lam lauep wel r̄imnap ral barol m̄igan u löm, halö halö ud arnaböl.

⁵ Pen n̄ibi praj an̄ib gau kale magöηhalö amjaköm, abad m̄idlö m̄idlö, b̄i n̄ibi udn̄ig ḡinab u ȳiη̄id auageinab me, uhön auö hon han arnaböl.

⁶ “Pen s̄ibön aη kub yaη, n̄ibi b̄i r̄imnap w̄iñ alöm hagnaböl, ‘B̄i n̄ibi udn̄ig gab u auab. N̄ip am adan aη u n̄iηmim, u† ḡi dauim,’ a ḡinaböl.

⁷ An̄ig hageinaböl, n̄ibi ugan unbö s̄idun̄ laη an̄ibu magöηhalö uraköm, lam wik kale gau ḡi aij ḡinaböl.

⁸ An̄ig göm, n̄ibi gas̄i n̄iη aij gagnaböl ugan u, n̄ibi gas̄i n̄iη aij ḡinaböl ugan u kalip hagnaböl, ‘Lam hon gau hon̄ ḡin̄ig gab u, wel köl gau han̄ip r̄imnap ñim,’ a ḡinaböl.

⁹ An̄ig hageinaböl u, pen n̄ibi gas̄i n̄iη aij ḡinaböl ugan u hagnaböl, ‘Wasö! Hon wel hon kölape r̄imnap ñ̄inabun u, wel hon ulep ḡinab. Kale wel rauep ram ap gau am̄im, kale ke rauim,’ a ḡinaböl.

¹⁰ An̄ig hageinaböl, wel rauep ram u arnaböl magö u, b̄i n̄ibi udn̄ig ḡinab u apjaknab. N̄ibi gas̄i n̄iη aij ḡinaböl ugan u, b̄i an̄ibu aip ram ral m̄igan arlö n̄iηöl ḡi, n̄ipe ajöη ḡi ñ̄inab.

¹¹ Hainö pen n̄ibi praj gas̄i n̄iη aij gagnaböl ugan u apjaköm hagnaböl, ‘B̄i kub! B̄i kub! Han̄ip ajöη u hi†k,’ a ḡinaböl. *

¹² Hageinaböl, hagnab, ‘Yad kalöp n̄iηö yab†† hagabin, yad kalöp n̄iηagpin,’ a ḡinab,” a ga. *

¹³ Jisas manö an̄ibu hagöm n̄ibi b̄i gau haga, “An̄ib u, kale B̄i Kub u ñ̄in mai aka magö mai aunab u n̄iηagpin rö, n̄iη aij ḡimim m̄idaimim,” a ga. *

B̄i kub ap b̄i wög ḡi ñeb n̄ipe gau kalip mani ña, manö hod r̄iköm haga (Luk 19:11-27)

¹⁴ “Pen aiud udn̄ig gabin adö i rö ḡinab. B̄i kub ap ram m̄inöη m̄ilö kub gau arn̄ig, b̄i wög ḡi ñeb n̄ipe gau kalip w̄iñ alö aulö, nan n̄ipe gau abad m̄ideilan̄, a göm, kalip ñ̄inab.

¹⁵⁻¹⁶ B̄i n̄ipe an̄ib gau, wög ḡinaböl ḡinaböl rö n̄iηöm, mani n̄ime löm, b̄i ap n̄ip paip dausan ñ̄inab, ap n̄ip du dausan ñ̄inab, ap n̄ip wan dausan ñ̄inab. Nöm, n̄ipe am gau m̄idö n̄iηöl ḡi, b̄i paip dausan udnab u, mani an̄ibu udöm, s̄ikim ḡi dam am̄† ap†† göm, mani sin̄iη paip dausan udnab. *

¹⁷ B̄i du dausan udnab u, u rö nöp, mani an̄ibu udöm, s̄ikim ḡi dam am̄† ap†† göm, mani sin̄iη du dausan udnab.

¹⁸ Pen b̄i mani wan dausan udnab u, damöm, ulöm udöm m̄inöη ñ̄inab.

¹⁹ “Hainö m̄id damöm, b̄i wög ḡi ñeb an̄ib gau b̄i kub kale u ado ḡi apöm, mani ñ̄ibin an̄ibu n̄ihön n̄ihön ḡipal, a göm, kalip hag n̄iηnab.

²⁰ Hag n̄iηö, b̄i paip dausan udnab u, mani n̄ipe u dap ñöm hagnab, ‘B̄i kub, nöη! Ȳip mani paip dausan nöp ñ̄ina pen yad mani an̄ibu udem, s̄ikim ḡi ado malo ḡi damem, paip dausan mani sin̄iη udpin me i,’ a ḡinab.

²¹ Hagö, b̄i kub u pen hagnab, ‘Aij göp. Ne wög ḡi ñeb b̄i aij. Ne ȳip wög ḡi aij ḡi ñ̄iban u me, an̄ig ḡipan. Ne nan pro u an̄ig ḡi aij ḡipan u, nöp hagnö,

* 25:11: Luk 13:25-27 * 25:12: Mad 7:23 * 25:13: Mad 24:42 * 25:15-16: Ro 12:6

nan kub gau abad m̄ideinabön. Ne apön, ram yad u m̄ñ m̄ñ yab̄ñ göl gi m̄idaimön, ' a ḡinab. *

22 "B̄i mani du dausan udnab u, u rö nöp mani n̄ipe u dap ñöm hagnab, 'B̄i kub. Ȳip du dausan nöp ñ̄ina pen yad mani an̄ibu udem, s̄ikim ḡi ado malo ḡi damem, du dausan mani sin̄iη udpin me i, ' a ḡinab.

23 Hagö, b̄i kub u hagnab, 'Aij göp. Ne wög ḡi ñeb b̄i aij. Ne ȳip wög ḡi aij ḡi ñ̄iban u me, an̄ig ḡi pan. Ne nan pro u an̄ig ḡi aij ḡi pan u, nöp hagnö, nan kub gau abad m̄ideinabön. Ne apön, ram yad u m̄ñ m̄ñ yab̄ñ göl gi m̄idaimön, ' a ḡinab.

24 "Pen b̄i mani wan dausan udnab u, mani n̄ipe u dap ñöm hagnab, 'B̄i kub. Yad nöp n̄iηbin; ne b̄i kal yab̄ñ. N̄ibi b̄i ne r̄imnap wög waryö kale ḡipal gau, ne ȳihar̄iη hal dapön ñ̄iηban.

25 Ne an̄ig ḡi pan rö, yad p̄iñ̄iη gem, mani ñ̄ina u damem, ulöm udem m̄inöη ñ̄inö m̄idm̄idöp u, m̄ñi mani ne dap ñ̄abin me i, ' a ḡinab.

26 "Hagö, b̄i kub u hagnab, 'Ne b̄i naij wög gagep ap. N̄ibi b̄i ȳip wög waryö ḡipal gau, nan ȳihar̄iη hal dapem ñ̄iηbin, a ḡi pan ar?

27 An̄ib u, ne mani ȳip i dam beg pasbuk l̄bnap, m̄ñi yad apem mani sin̄iη r̄imnap halö ȳihar̄iη udbnep, ' a ḡinab.

28 An̄ig hagöm, b̄i n̄ipe r̄imnap kal̄ip hagnab, 'An̄ig göp u, mani wan dausan an̄ibu ju udmim, b̄i den dausan m̄idöp u n̄ip ñ̄imim.

29 Pör hagnun rö, n̄ibi b̄i gep gau, kal̄ip r̄imnap halö ñ̄ilö udöm m̄id aij ḡinaböl; pen n̄ibi b̄i gep wasö gau, nan pro kale m̄idöp u p̄iñ̄iη ḡi udlö, ȳihar̄iη m̄ideinaböl. *

30 An̄ib u, b̄i wög gagöp an̄ibu n̄ip dam s̄ibön kub auöp hön adö au yaη yube, n̄ibi b̄i meg hau r̄ib̄iköm, m̄iñ̄iη ḡi m̄idpal gau aip m̄ideian, ' a ḡinab, ' a ga. *

Manö kub hagep ñ̄in u

31 "B̄i Ñ̄i n̄ipe Kij kub m̄idöm, mailö aij unbö ke halö aunab ñ̄in u, ejol gau magöñhalö aip apöm, sea Kij n̄ipe as̄ik m̄iddep adö u as̄ikö, *

32 n̄ibi b̄i ram m̄inöη ke gau gau m̄idpal rö magöñhalö apöm, amgö ilö n̄ip au magum ḡilö n̄iηöl ḡi, kal̄ip n̄ime l̄i böη u ke löm, böη u ke löm ḡinab. B̄i kaj sipsip kaj meme mukep b̄i gau, kaj sipsip gau m̄igan ap ke yeöm, kaj meme gau m̄igan ap ke yeöm ḡipal rö u ḡinab. *

33 N̄ibi b̄i kaj sipsip rö m̄idpal gau n̄iηöm, ñ̄imagö ȳijig böη lau l̄inab; n̄ibi b̄i kaj meme rö m̄idpal gau n̄iηöm, ñ̄imagö s̄idagö böη lau l̄inab.

34 N̄ipe Kij kub u me, n̄ibi b̄i ñ̄imagö ȳijig böη lau kal̄ip hagnab, 'Bapi kalöp ud aij göp u me, m̄ñ m̄ñ ḡimim. N̄ipe ram m̄inöη hadame dagol gau ḡi la ñ̄in u, ka kalöp u ḡi la. Apim, ka aij an̄ibu udim.

35 Pen n̄ihön: ȳip k̄iyö lö, nan magö ñ̄ibim. Ȳip ñ̄ig nan gö, ñ̄ig ñ̄ibim. Yad ram m̄inöη m̄ilö gau n̄ibö aunö, ȳip hag udmim, dam ram kale u l̄ibim. *

36 Yad wal̄ij m̄idagö, ȳip wal̄ij u ñ̄ibim. Yad nan gö, ȳip ḡi aij ḡipim. Nagi m̄idainö, ȳip am n̄iηbim, ' a ḡinab.

37 "An̄ig hageinab, n̄ibi b̄i aij gau n̄ip pen hagnaböl, 'B̄i Kub. Magö mai nöp k̄iyö lö nan magö ñ̄ibun? Magö mai ñ̄ig nan gö, nöp ñ̄ig ñ̄ibun?

* 25:21: Mad 24:45-47; Luk 16:10 * 25:29: Mad 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 * 25:30: Mad 8:12; Luk 13:28 * 25:31: Mad 16:27; 19:28 * 25:32: Esi 34:17; Rep 20:11-13 * 25:35: Ais 58:7

38 Magö mai ne bi mälö gau nübö rö auö, nöp hag udun dam ram hon u lüibun? Magö mai waij u mädagö, nöp waij nübun?

39 Magö mai ne nan ga aka ne nagı mädaina, nöp am nıjibun?’ ö gınaböl.

40 “Hageinaböl, Kiñ u hagnab, ‘Mam yad yıharıñ ap gı aij gıpmim u me, yıp gı aij gıpmim,’ a gınab.*

41 Kalıp anıg hagöm, nıbi bi nımagö sıdagö böñ lau mıdeinaböl gau, kalıp hagnab, ‘God kalöp nıñöm gası naij nıñab. Nıpe Seden nıp abe, Seden ejöl nıpe gau abe, kalıp ilön gö nıñöl gı mıdeilan, a göm, ka mab ke inab ap gı la. Kale nıbi bi naij, ilön kub udnabim gau, yıp arö gımim, mab ke inab ka anıbu arim.*

42 Nıñön gıñıg: yıp kıyö lö, nan magö ñagpe. Yıp nıñ nan gö, nıñ ñagpe.

43 Yad mälö gau nübö aunö, yıp hag udmim, dam ram kale u lagpe. Yad waij mädagö, yıp waij ñagpe. Yad nan ga nın u, aka nagı mädainö nın u, yıp ap nıñmim gı aij gagpe,’ a gınab.

44 “Hageinab, nıp hagnaböl, ‘Bi Kub. Nın mai ne kıyö mädaina, nan magö ñagnoñ Nın mai ne nıñ nan gö, nıñ ñagnoñ Nın mai ne mälö gau nübö auö, nöp hag udagnoñ Nın mai ne waij mädagö, nöp ñagnoñ Nın mai ne nan ga aka nagı mädaina, nöp am nıñun gı aij gagno?’ ö gınaböl.

45 “Anıg hageinaböl, Kiñ u hagnab, ‘Yad kale nıñö hagabin, kale mam yad yıharıñ ap gı aij gıpmim u me, yıp u rö nöp gı aij gıpmim,’ a gınab.

46 Anıg hagöm, kalıp hag yuö amöm, pör nöp ilön gö nıñöl gı mıdeinaböl ka u arnaböl; pen nıbi bi aij nıpe gau hagö, kale amöm, pör nöp pör nöp kamıñ mıdep ram mınöñ au arnaböl,” a ga.*

26

Jisas nıp ai göl gun al pak lun, a göm, agamıj hag nıñla
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Jisas manö anıbu hagöm, bi nıpe unbö mıgan lan gau kalıp haga,

2 “Kale nıñbim, nın mıhöp mıdöm, Pasopa nın kub u mıñi, a göm, ap magum göm yıharıñ mıdeinaböl. Pen kale anıg göl ap magum göm, yıp Bi Nı nıpe u, ud gapman bi kub gau kalıp nöm hagnaböl, ‘Nıp mab ba lan al pak lımim,’ a gınaböl,” a ga.*

3 Pen God nıp nan sabe gep bi kub gau abe, bi manö ud asıkep gau abe apöm bi God nıp nan sabe gep bi kub yabıt Kaiapas ram kub nıpe u magum göm,

4 Jisas nıp ai göl gun, agamıj ud sısı lun, al pak lınabun, a göm, manö hag lı mıdeila.

5 Pen kale hagla, “Pasopa nan nıñeb yıharıñ mıdep nın i, hon anıg gıno, nıbi bi iru nöp mıdpal gai i pen pen göl rö löp. Anıb u, mıñi arö gun, nın ap nıp al pak lun,” a gıla.

Nıbi ap Jisas nabıc cög nıp wel lı ña
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6-7 Jisas ram rıñg ağıö Bedani am mıdöm, Saimon bi wös hapeb nöd la u ram nıpe u am nan nıñeilla. Nan nıñölö nıñöl gı, nıbi ap wel hañıñ aij auep, mani kub raubal u, barol halö dapöm, Jisas nabıc cög adö u hoñ ga.*

* 25:40: Pro 19:17; Mad 10:42; Mak 9:41 * 25:41: Mad 7:23 * 25:46: Dan 12:2; Jon 5:29 * 26:2: Eks 12:1-27; Mad 20:18 * 26:6-7: Luk 7:37-38

8-9 Hoŋ gö, Jisas bî nîpe gau nîŋlô, hibur kale u naij gö, hagla, “Wel anîbu damöm mani kub udöm, nîbi bî nan mîdagöp gau kalîp ñeb rô u, pen nîhôn gîning anîg göl yîharîŋ hoŋ göp?” ö gîla.

10 Manö anîbu hageila, Jisas ke nîŋöm, kalîp haga, “Nîbi anîbi nîpe yîp gî aij yabîl göp u, nîhôn gîning anîg hagabim?”

11 Nîbi bî nan mîdagöp gau aip pör mîdeinabim, pen yad aip pör mîdageinabun.*

12 Nîbi bî umlö, wip rîgöl gîning, wel lî ñöm dam rîgöl gîpal. Yîp rîgöl gîning gaböl u me, nîpe wel anîbu hañ roman yîp lî ñöb.

13 Pen yad kalöp nîŋö hagabin, hainö ram mînöh i lî i ke gau gau magöŋhalö, manö aij yad u hagöl gî, nîbi anîbi anîg gajîp u aiud udöl gî, ga anîbu hau lî gagnaböl,” a ga.

Judas Jisas nîp mumug nîŋa
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14-15 Ñîn anîbu, Jisas bî nîpe Judas Iskariod, Jisas nîp kain gî dam ñînö al pak löl a göm, God nîp nan sabe gep bî kub gau kalîp hagnîg ara. Amöm haga, “Yad Jisas nîp kain gî dapem kalöp ñeinabin u, yîp nan nîhôn ñînabim?” ö ga. Hagö, nîp silpa magö ñîn juöl aña ap ado gî da unbö sîduŋ laŋ (30) ñîla.*

16 Ñeila, Judas nîpe, “Yad ai göl gem Jisas nîp mumug gînö, nîp ud sîsî löm ud aröl,” a göm, gasî u nîŋa.

Jisas bî nîpe gau aip Pasopa nan ñîŋla
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jon 13:21-30)

17 Hainö nan ñîŋeb kub Bred Yîs Mîdagöp a gîmîdal ñîn u i lî gö, ñîn wañîgnîbö u nöp, bî nîpe gau Jisas mîdeia u apöm hagla, “Pasopa sîpsîp pi pak ñîŋnabun ñîn u söl mîdöp. Anîb u, hon ram mai amun nan ñîŋnabun gau gî lî aij gun?” ö gîla.*

18 Hageila, kalîp haga, “Kale daun kub u ammim, bî ap mîdöp au ram nîpe ammim nîp hagnîm, ‘Manö hag ñeb bî hagöp, ‘Ñîn yad u söl mîdöp u me, bî yad gau aip kaj sîpsîp pi pak lau ñîŋnabun ram ne u,’ a göp,’ a gîmîm,” a ga.

19 Jisas anîg hagö, bî nîpe gau haga rô nîŋöm, amöm kaj sîpsîp anîbu ram anîbu pak lauöm, gî lî aij geila.

20 Dugo magö u, bî nîpe unbö mîgan laŋ gau aip asîkôm,

21 nan ñîŋöl gî haga, “Yad kalöp nîŋö hagabin, bî hon aip nan ñîŋnabun i, ap yîp kain gî dam arnab,” a ga.

22 Hageila, bî nîpe gau gasî mîlô löm, aña aña nîp hag nîŋöl gî hagla, “Bî Kub! Yad hagnan aka?” gîla.

23 Hageila haga, “Bî yad aip kînan mîgan aña ñîŋabul i, yîp kain gî dam arnab.*

24 God Manö u hadame nöp kalî kliñ rîkôm hagla rô, yîp kain gî damöm, al pak lîlô umnabin u, pen bî yîp kain gî dam arnab u, God bî anîbu nîp gî naij gî nab. Nîme nîp yag dauagböp u aij. Pen yag dauö, mîdöl gî anîg gî nab u, hainö ilön kub yabîl udnab,” a ga.

* 26:11: Dud 15:11 * 26:14-15: Sek 11:12; Jon 11:57 * 26:17: Eks 12:14-20 * 26:23: Sam 41:9

²⁵ Hageia, bî nîpe Judas, nîp kain gîng ga u haga, “Manö hag ñeb bî. Yîp hagagpan aka?” ga. Hageia haga, “Me nöp hagabin,” a ga.

*Jisas bî nîpe gau kalîp bred ñîg wain ña
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)*

²⁶ Nan ñîñ mîdöl gî, Jisas bred udöm, God nîp aij a göm, ud jö göm, bî nîpe gau kalîp ñöl gî haga, “Kale ud ñîñim. U hañ roman yad,” a ga.

²⁷ Anîg hagöm, ñîg wain kap u, u rö nöp udöm, God nîp aij a göm, kalîp ñöl gî haga, “Kale magöñhalö ñîñim.

²⁸ U hagape yad lugnab u nöp. Lugö, God hadame gau haga manö u pîdöñ arnab. Lugö, nîbi bî iru nöp nan si nan naj gîpal gau, God nîñöm arö gînab,” a ga. *

²⁹ Anîg hagöm haga, “Yad kalöp nîñö hagabin, ñîg wain i mîñi rîmnap halö ñîñagnabin. Hainö, God nîbi bî udöm kumi kabö adö lan au abad mîdeinab ñîñ u nöp, yad kauyan kale aip ñîg wain u ñîñnabin,” a ga.

³⁰ Anîg hagöm, bî nîpe gau aip God hib dap raneb kîmap ap hagöl gî, Olip Dum arla. *

*Jisas Pida nîp, “Jisas nîp nîñagpin, a gînabön,” a ga
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Jisas haga, “God Manö u kalî kîñ rîköm hagla, ‘Yad bî kaj sipsip mukep u nîp pak lîñö,

kaj sipsip nîpe gau magöñhalö pîñîñ gî arnaböl,’ a gîla.

Hagla anîbu me, mîdö sîbön an yan kale magöñhalö yîp arö gîmim, pîñîñ gî arnabim. *

³² Pen yad umem urakem, ram mîñöñ Galili nöd areinabin, kale hain nîñabin,” a ga. *

³³ Hageia, Pida haga, “Bî magöñhalö nöp arö göm, jöl ñîñaböl rö löp, pen yad anîg gagnabin,” a ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp manö nîñö hagabin, sîbön an yan yaur kîlakî wîñ alagnab magö u, ‘Jisas nîp nîñagpin,’ a gîmön, magö mîhau nîgan hagnabön,” a ga. *

³⁵ Hageia, Pida klö yabîl göm haga, “Yîp al pak lîñîg, al pak lîñaböl u pen, ‘Jisas bî yad wasö,’ gem hagagnabin,” a ga. Jisas bî nîpe magöñhalö u rö nöp Pida haga rö nöp hagla.

*Jisas God nîp sabe gî mîdeia
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Jisas bî nîpe gau aip mab wög adîñ Gedsemani amöm, bî nîpe rîmnap kalîp haga, “Kale aui asîk mîdaimim. Yad au dan amem, Bapi nîp sabe göl gî mîdeinabin,” a ga.

³⁷ Anîg hagöm, Pida aip, Sebedi ñî nîpe mîhöp Jems Jon aip kalîp ut gî ara. Amöl gî, Jisas nîpe gasî mîlö löm,

³⁸ kalîp yam haga, “Mîdmagö yîp u bîg ñöl nöp löp u, umnam rö löp. Kale aui mîdmim, yîp abad mîdaimim,” a ga. *

³⁹ Anîg hagöm, kalîp anîb au hag löm, nîpe yöp söl dagol au amöm, ubör yîhöñ göm, mulu adîñ u ud mîñöñ yan löm, God nîp sabe göm haga, “Bapi,

* 26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Ko 10:16 * 26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 * 26:31: Jon 16:32; Sek 13:7 * 26:32: Mad 28:7,16 * 26:34: Mad 26:69-75 * 26:38: Jon 12:27

nan yip ginig gab anibu, wasö ginig, wasö gimön. Pen yad gasi niñbin adö u gagmön; gasi ne ke niñban adö u rö gimön,” a ga.

40 Anig hagöm, ado gi apöm niña, bi nipe gau hon haneila. Jisas Pida nip haga, “Kale magö añi ap nöp yip abad midagim ar?”

41 Nan naij gun rö löp, a gimim, God nip sabe göl gi midaimim. Gasi kale u gimim rö löp u pen hañ romanj u nöp masös göp,” a ga.

42 Jisas anig hagöm, kauyanj am Nap nip sabe göm haga, “Nan yip ginig gö ilön udnabin u, arö gep rö midagöp u, halöwafö ganj; gasi ne ke niñban adö u rö gimön,” a ga.

43 Anig hagöm, kauyanj ado gi apöm niña, bi nipe gau amgö niñ midageila; hon haneila.

44 Pen nipe ado gi amöm, Nap nip nöd sabe ga rö nöp, kauyanj sabe göm,

45 ado gi apöm, bi nipe gau kalip haga, “Kale masös gö, han midpim arj Bi gau me, niñim! Bi yip kain göm, Bi Ni nipe, bi nan si nan naij gipal gau kalip niñig gab.

46 Urakpe arun! Niñim! Bi kain göp bi auab i,” a ga. *

Judas Jisas nip kain gi ud ara

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Jisas manö hagö niñöl gi, bi nipe unbö migan lañ ap, Judas, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi manö ud asikep gau abe, nip hagla rö, bi kale iru nöp dapöm apjaka. Kale ru mlö kid rimmnap, ur pakep rimmnap udöm, aula.

48 Judas nöd kalip hag löm haga, “Yad bi ap nip am hag wihai udem, ud bom haluem, mulu niñeinam u, bi u me, a gimim, nip ud sisi limim,” a ga.

49 Pen Judas nipe Jisas mideia au yinid nöp apjaköm, “Manö hag ñeb bi, ne midpan?” a göm, nip mulu niña.

50 Anig gö, Jisas haga, “Bi me. Nan ginig gabön u yinid gi!” a ga.

Hagö, bi Judas aip aula gau Jisas nip ud sisi lila.

51 Jisas ud sisi lilö niñöl gi, Jisas bi nipe ap ru mlö kid nipe u ud tip gi udöm, bi God nip nan sabe gep bi kub yabiñ u wög nip gimidöp bi u, nip rimid böñ lap u böñ nöp rib gi dö gi yua. *

52 Anig gö, Jisas nip haga, “Ru mlö kid udpan u ado gi li migan yuö luganj. Niñi bi ru mlö kid udöm pen pen ginaböl gau, adö anibu nöp umnaböl. *

53 Yad ‘Bapi ake!’ gaibnep, nipe yinid nöp ejol yam ke ke unbö migan lañ rö hag yuö, apöm yip abad midaiñlap.

54 Pen hadame nöp God Manö u kal kliñ riköm, yip anig anig göm umnab a gila u me, anig ginim. Yad adö ap ke geinabin u, kabö rö gagnab,” a ga.

55 Pen bi nip udnig aula anib gau kalip haga, “Yad pör am God sabe gep ram u asikem, niñi bi gau kalip manö hag niñbin u pen yip udagpim. Miñi pen, ru mlö kid halö, ur pakep halö dapim, bi nan si udep rö u yip udnig auabim. *

56 Kale gabim anibu, God manö hagep bi gau God Manö kal kliñ riköm hagla rö nöp gabim,” a ga.

Pen magö anibu, Jisas bi nipe gau magöñhalö nip arö göm piññig gi arla.

Juda Kansol Kub bi gau Jisas nip manö kub hagla

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

* 26:46: Jon 14:31 * 26:51: Jon 18:26 * 26:52: Jen 9:6; Rep 13:10 * 26:55: Luk 19:47; 21:37

57 Pen God lo manö hag ñeb bî gau abe, bî manö ud asikep gau abe, ap magum gî mîdeila bî Kaiapas God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u ram nîpe au me, Jisas nîp ud sisi löm, dam ram anîbu arla.

58 Pen Pida nîpe hain hain amöm, ram höj adö u mîdöm, God sabe gep ram polisman gau aip asiköm, nîhön rö gî naböl a göm, nîj mîdeia.

59 Bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, Juda Kansol kub bî gau abe hagla, “Hon bî manö piral hagep bî rîmnap kalîp hag nîjno, kale manö ap haglö, kabö göl mîdö, manö îl me u, a gun, Jisas nîp al pak lun,” a gîla.

60 Anîg hagla u pen manö anîbu ke ke arö, Jisas nîp al pak lep îl ap mîdageia.

Anîg ga u pen hainö bî mîhöp apil haglö,

61 “Bî anîbi haga, ‘God sabe gep ram u ud jö gî yuem, mîdö ñî nî mîhau nîgan kauyan gî lî nabin,’ a ga,” a gîlö. *

62 Anîg hagailö, God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u, Jisas nîp haga, “Manö nöp hagabil u, ne pen ap hagagnabön ar?” a ga.

63 Hageia, Jisas pen manö ap hagaga. Anîg gö, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u haga, “Mîñi manö kub hagnîg mîdpun i, manö piral hagagmön. God pör kamîj mîdöp u, u rö nöp nîj mîdöp. Anîb u, hanîp kabö göl hagmön: ne Mesaia u, God Ñî nîpe aka wasö?” ga. *

64 Hageia, Jisas haga, “Me hagpan u. Pen kale magöñhalö nîjim! Yad kalöp hagabin, yad Bî Kub klö ke yabîl u ñîmagö yîjîg böj nîpe lau adö mîdem, kumi bad adö au amem mîñöj naböj îl i aueinabin u nîjnabim,” a ga. *

65 Jisas anîg hagö, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u, waij nîpe gau ke ud bîñî göl gî haga, “Nîpe God hib u rîb juajîp nîjbmî! Anîb u, nîbi bî rîmnap hag nîjagun. Nîpe gî naij göp u waiö hagöp me u. *

66 Aka kale gasî nîhön nîjnabim?” ö ga. Hageia hagla, “Me hagöp me u; umarj añî,” a gîla. *

67 Anîg hagöm, mulu maj mîgan nîp u kîñu al ñöm, paköl gî gîla. Rîmnap Jisas amgö magö nîpe paçu gî ñöm, alaun nîpe gau paköl gî, *

68 hagla, “Ne Mesaia u, an nöp pakab u, hanîp hagö nîjun,” a gîla.

Pida, “Jisas nîp nîjagpin,” a ga

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

69 Pen Pida manö kub hagep ram höj adö yan asik mîdeia u me, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u nîp wög gî mîdöp pai ap apöm, nîp haga, “Ne Jisas bî Galili nîbö u aip mîdajîl,” a ga.

70 Hagö, Pida nîbi bî gau magöñhalö nîj mîdlö nîjöl gî, haga, “Manö ne hagabön u yad nîjagpin,” a ga.

71 Anîg hagöm, uraköm, am ajöj îl au mîdö nîjöl gî, nîbi ram anîbu wög gî mîdöp ap apöm, Pida nîp nîjöm, nîbi bî mîdeila gau kalîp haga, “Nîpe bî Jisas Nasared nîbö u aip mîdailö nîjbin,” a ga.

72 Hagö, Pida wai ñöm haga, “Yad nîjö yabîl hagabin, bî hagpim anîbu yad nîjagpin,” a ga.

* 26:61: Jon 2:19-21 * 26:63: Ais 53:7; Mad 27:12 * 26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mad 24:30

* 26:65: Mad 9:3 Jon 10:33 * 26:66: Lep 24:16; Jon 19:7 * 26:67: Ais 50:6; 53:5

⁷³ Pro magö ap midöm, n+bi b+ Pida aip urak m+deila gau n+p hagla, “N+ñö nöp hagpun. Ne b+ kale ap. Meg m+gan kale hagpal rö, ne u rö nöp hagpan,” a g+la.

⁷⁴ Hageila, Pida b+alö göm haga, “Yad kalöp n+ñö yab+ hagabin. Wasö u, God y+p ilön mab n+n+m aij. B+ kale hagpim an+bu yad n+ñagpin!” a ga. An+g hagö n+ñöl g+, ad+ñ yaur k+lak+l u w+ñ ala.

⁷⁵ K+lak+l u w+ñ alö, Pida Jisas manö n+p nöd haga an+bu gas+ n+ñöm, gas+ m+lö la. N+hön g+n+g: Jisas haga, “Yaur k+lak+l w+ñ alagnab magö u, ‘Jisas n+p n+ñagpin,’ a g+mön, magö m+hau n+gan hagnabön,” a ga. Gas+ an+bu n+ñöm me, gas+ m+lö löm, höñ amöm, m+ñöñ kub ga. *

27

Jisas n+p dam gapna Pailod n+p ñ+la (Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ram g+sön r+ka n+ñöm, God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, manö hag n+ñ hag n+ñ göm, manö hag adö añ+ löm, Jisas n+p al pak lun, a g+la.

² An+bu u, Jisas n+p nag+ löm, damöm gapman b+ kub gapna Pailod n+p ñ+la.

Judas nag+ ñ+ña (Ap 1:18-19)

³ Pen Jisas n+p manö kub hagöm, al pak l+n+g geila n+ñöm, Judas, n+hön g+n+g Jisas n+p mumug n+ñbin, a göm, mani uda u, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, kal+p ju dam n+n+g göm, God sabe gep ram u ara.

⁴ Amöm, mani an+bu gau kal+p ñöl g+ haga, “Jisas naij gagöp u pen yad n+p mumug n+ñbin u, midö umnab. An+bu u, yad nan si nan naij g+pin,” a ga. Hageia, kale hagla, “U nan hon wasö. Ne ke nöp an+g g+pan,” a g+la.

⁵ Hageila, Judas mani ñ+la an+bu God sabe gep ram raul u ud yuöm, am nag+ ñ+ña. *

⁶ B+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau, mani an+bu udöm hagla, “Mani an+bi, b+ al pak lun, a gun, mumug g+no u me, God n+p ñun rö lagöp,” a g+la.

⁷ An+g hagöm, manö hag n+ñ hag n+ñ göm hagla, “B+ m+lö gau n+bö apöm umlö, dam r+göl gun u, m+nöñ naböñ m+gan ap rauun,” a göm, am b+ ap m+nöñ udöm rin cög g+m+döp m+nöñ naböñ m+gan an+bu raula.

⁸ M+nöñ naböñ m+gan an+bu, mumug big ñ+la mani u udöm raula u me, hainö n+bi b+ m+nöñ naböñ m+gan an+bu, hib “M+nöñ M+gan Hagape Halö” a g+la. M+ñi u rö nöp m+nöñ naböñ m+gan an+bu, hib “M+nöñ M+gan Hagape Halö” a g+pal.

⁹ Pen kale m+nöñ naböñ raula an+bu, b+ God manö hagep Jeremaia nöd hagöm kal+ k+ñ r+ka rö nöp g+la. N+pe God Manö u ad+ñ ap kal+ k+ñ r+köm haga, “Kale mani silpa n+n juöl añ+ ap ado g+ da unbö s+duñ lañ (30) u, Juda n+bi b+ hagla mani u yag damöm, *

¹⁰ b+ m+nöñ udöm rin cög g+m+döp m+nöñ naböñ m+gan an+bu raula. B+ Kub y+p haga rö nöp g+la,” a ga.

Gapna Pailod Jisas hag n+ña (Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

* 26:75: Mad 26:34 * 27:5: Ap 1:18-19; Mad 26:14-15 * 27:9: Sek 11:12-13

11 Jisas n̄p damöm, gapman b̄ kub Pailod m̄deia au arlō n̄ñöl ḡ, Pailod Jisas n̄p haga, “Ne Juda kai kiñ kub kale m̄dpan aka?” ga. Hageia, Jisas haga, “Me hagpan me u,” a ga.

12 Pen b̄ God n̄p nan sabe gep b̄ kub gau abe, b̄ manö ud as̄kep gau abe, n̄p manö r̄imnap hageila, n̄pe pen manö ap hagaga. *

13 An̄g gö, gapman b̄ kub Pailod haga, “Manö pen pen hagöm, manö ke ke hagaböl u, n̄ñagan ar?” a ga.

14 Hageia, Jisas manö pen ap hagagö, Pailod gas̄ iru yab̄l̄ n̄ñ̄a.

Juda n̄bi b̄ gau, Jisas n̄p al pak l̄mim, a ḡla
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

15-19 Pen Pailod n̄pe b̄ kub manö ud as̄kep sea adö u as̄k m̄dö n̄ñöl ḡ, n̄bin manö ap hagö, auö haga, “Yad m̄dö nöp s̄bön yan̄ uhön n̄ñbin, b̄ manö kub hagabön b̄ u b̄ aij. N̄p manö klö hagagmön. Yad uhön n̄ñbin an̄bu, gas̄ iru yab̄l̄ n̄ñabin,” a ga. Pen Pailod gas̄ n̄pe ke gau nöp n̄ñ̄a, Jisas nan ap gaga; b̄ kub gau nöp n̄p n̄ñlō mulu lugöp daubal. An̄b u, yad aigöl gem, n̄p hag yuö aran̄, a göm, gas̄ u n̄ñ̄a.

Pen Rom gapna b̄ kub u pör m̄ u m̄ u Juda kai Pasopa ñ̄n kub u, kal̄p b̄ naḡiman kale ke hag n̄ñm̄idal u, ȳhar̄ñ̄ hub̄k yum̄döp. Ñ̄n an̄bu, b̄ naij yab̄l̄ ap naḡi m̄deia; hib̄ n̄pe u Barabas. N̄bi b̄ iru nöp ap magum geila gau, Pailod kal̄p haga, “Kalöp b̄ mai ȳhar̄ñ̄ hag yunam̄ Jisas, Mesaia u a ḡpal u aka Barabas n̄p hag yunam?” ö ga. *

20 Hagö, b̄ God n̄p nan sabe gep b̄ kub gau abe, b̄ manö ud as̄kep gau abe, n̄bi b̄ gau kal̄p haga, “Kale Pailod n̄p hagemim, Barabas n̄p hub̄k yuöm, Jisas n̄p al pak l̄lan̄,” a ḡla.

21 Pen Pailod n̄bi b̄ ap magum ḡi m̄deila gau kal̄p haga, “B̄ m̄hai i, b̄ an̄ n̄p hub̄k yunam?” ö ga. Hageia hagla, “Barabas n̄p hub̄k yumön,” a ḡla.

22 Hageila, Pailod haga, “An̄g hagemim u, Jisas Mesaia u a ḡpal u, n̄p n̄ñhön ḡnam?” ö ga.

Hageia, kale magöñhalö hagla, “N̄p mab ba lan̄ al pak l̄lan̄!” a ḡla.

23 Hageila, Pailod haga, “Pen n̄ñhön? N̄pe nan n̄ñhön nan ḡi naij göp?” ö ga. Hagö, manö haga u n̄ñagöm, manö dap ranöm hagla, “N̄p mab ba lan̄ al pak l̄lan̄! N̄p mab ba lan̄ al pak l̄lan̄!” a ḡla.

24 Hageila, Pailod gas̄ n̄ñ̄a, manö yad udagnaböl; pen manö r̄imnap halö kal̄p hag ñ̄nö, pen pen paköl rö löp, a ḡi gas̄ n̄ñ̄a. An̄g n̄ñöm, n̄bi b̄ gau amgö ilö kale gau, ñ̄g udöm ñ̄magö ñ̄g li li göm, kal̄p haga, “B̄ an̄bi n̄p al pak l̄n̄g gabim u, manö an̄bu ȳp auagnab; kale ke ado ḡi aunab,” a ga. *

25 Hageia, n̄bi b̄ gau magöñhalö hagla, “U wip nab̄c hon ke! Hagape n̄pe han̄p apöm, ñ̄i hon gau arnab! Manö an̄bu, hon abe, ñ̄i pai hon gau abe aunab!” a ḡla. *

26 An̄g hageila, Pailod kal̄p Barabas n̄p hub̄k yuöm, Jisas n̄p ami b̄ n̄pe gau ñ̄a n̄ñöm kale naḡi ud Jisas pakla. An̄g ḡilö, Pailod n̄pe Jisas n̄p mab ba lan̄ al pak lö, a göm, ami b̄ n̄pe gau kal̄p ñ̄a.

Ami b̄ gau Jisas n̄p hag jula
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

* 27:12: Ais 53:7

* 27:15-19: Jon 11:47-48; 12:19

* 27:24: Dud 21:6-9

* 27:25: Ap 5:28

27 Gapna Pailod ami bɪ nɪpe gau, Jisas nɪp udöm, dam ram kub kale u amöm, ami bɪ yɪharɪŋ gau kalɪp magõŋhalõ wɪñ allõ,

28 ap magum göm, waɪj nɪp u ud juöm, waɪj aɪi, bɪ kub yɪmbal rö ap dapöm, nɪp yɪm ñɪla. *

29 Yɪm ñöm, nagɪ kalɪ kalɪ halõ gau dapöm, kiŋ kai rol gɪpal rö usajɪl bad ap göm, nɪp rol gɪ ñöm, bɪ kub gau ur uɪpal, a göm, gamɪ mɪlõ ap ud Jisas nɪp ñɪmagõ yɪjɪg u ñöm, apöm nɪp kugom yɪmöm, hag juõl gɪ hagla, “Bɪ kub ne auban? Juda kai kiŋ kale ne auban?” õ gɪla.

30 Anɪg hagöm, nɪp kɪñu alöm, gamɪ mɪlõ anɪbu ju udöm, nɪp nabɪc cõg laŋ pakla. *

31 Pen Jisas nɪp anɪg göl hag juöm, waɪj aɪi nɪp yɪm ñɪla u ud ju yuöm, waɪj nɪpe ke yɪm ñöm, nɪp mab ba laŋ al pak lɪnɪg, uɪ gɪ ud arla.

Jisas nɪp mab ba laŋ al pak lɪla

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Adan aŋ gau amõl gɪ nɪŋla, Sairini daun nɪbö bɪ ap aueia. Hib nɪpe u Saimon. Nɪp nable paköm, klõ göm hagla, “Jisas nɪp al pak lɪnabun mab i ud aru,” a gɪla.

33 Haglõ, nɪpe udõl gɪ, ram mɪnõŋ Golgoda dum arla. Golgoda a gɪmɪdal u manõ iɪ u, “Wip Nabɪc Cõg Ij.”

34 Pen dum anɪbu amjaköm, ami bɪ gau ñɪg wain udöm, ñɪg asɪ ap udöm, halõ ud ado malo göm, Jisas nɪp ñeila, pen nɪpe ñɪŋ nɪjöm arõ ga. *

35 Jisas nɪp mab ba laŋ al pak löm, waɪj nɪp gau nɪme lɪ ke ke uɪnɪg, sadu rö göm udla. *

36 Anɪg göm, Jisas nɪp mab ba laŋ al pak lɪla iɪ au asɪköm, abad nɪj mɪdeila.

37 Jisas nɪp al pak löm, mab ba laŋ kalɪ kɪñ rɪkla:

Bɪ I JISAS, JUDA KAI KIŊ KALE ME I.

38 Pen Jisas nɪp al pak löm, bɪ nan si uɪep mɪhau, ap böŋ lap, ap böŋ lap, al pak lɪla. *

39-40 Nɪbi bɪ adan majõ ap ran ap lug geila gau, nabɪc cõg gor mar göm, nɪp hag juöm hagla, “Ne God Ñɪ nɪpe rö! God sabe gep ram u ud waɪ gɪ yumõn, ñɪn mɪhõp nɪgaŋ kayuay gɪ lɪnabõn u me, mab ba laŋ arõ gɪmõn lugõ, hon nɪjɪn!” a gɪla. *

41 Bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau, bɪ lo manõ hag ñeb bɪ gau, bɪ manõ ud asɪkep gau, kale u rö nõp nɪp hag juöm hagla,

42 “Nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gajɪp kamɪŋ arbal, pen nɪpe ke anɪg gɪnɪm rö lagõp. Isrel Kiŋ kub hon u, mab ba laŋ arõ göm, mɪnõŋ iɪ i lugõ, nɪjõ hagõp a gun, nɪp nɪj udun.

43 Nɪpe God nɪp nɪj udöm hagõp, ‘Yad God Ñɪ nɪpe,’ a göp. God nɪpe ke u rö nõp gasɪ nɪjɪnab u, mɪñi apöm, nɪp ud kamɪŋ yuaŋ,” a gɪla. *

44 Bɪ nan si uɪep Jisas aɪp al pak lɪla mɪhau, kale u rö nõp, nɪp manõ najɪ anɪbu rö nõp haglõ.

Jisas uma

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

* 27:28: Luk 23:11 * 27:30: Ais 50:6 * 27:34: Sam 69:21 * 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Ais 53:12 * 27:39-40: Sam 22:7; 109:25; Mad 26:61; Jon 2:19 * 27:43: Sam 22:8

45 Ñin anıbu sıdö aŋ aulık magö u, sıbön apöm, mıd damöm sıdö gamıŋ ga magö u kauyaŋ mailö ga.

46 Sıdö gamıŋ ga magö u, Jisas wıñ kub al hagöm haga, “Eli, Eli, lama sabakdani,” a ga. Haga anıbu, “God yad. God yad. Yıp ai gınıg arö gıpan?” ö ga. *

47 Anıg hagö, nıbi bı rımnap söl anıb au mıdeila gau nıŋöm hagla, “Bı anıbi bı God manö hagep İlaija nıp wıñ alab,” a gıla.

48 Anıg hagöm, bı ap am nan adıŋ us hain rö bad ap ud dapöm, ñıg wain ası u rauöm, gamıñ mlö ap udöm, abös alöm, ñınö ñıŋaŋ a göm, ña. *

49 Anıg göm ñö, bı rımnap hagla, “Arık! Agamıŋ nıŋ mıdaiun. İlaija apöm, nıp ud kamıŋ yunab aka?” gıla.

50 Pen Jisas kauyaŋ wıñ kub al hagöm, ake bad mıdeia u ur ga.

51 Magö anıbu nöp, walıj mlö kub God sabe gep ram raul mıgan yaŋ, ajöŋ pak pıñ gıla u, aŋ yaŋ pak bıñıñ göm lap ke lap ke ara. Anıg gö nıŋöl gı, munmon udöm, kabö gau pa bu göm, *

52 wıp kabö mıgan rıgöl göm pak pıñ gıla gau, mıgan hiıköm, God nıbi bı uñ nıpe nöd umla rıgöl gıla gau, ıru nöp gö, kauyaŋ urakla.

53 Uraköm, kabö mıgan gau arık höŋ amöm, Jisas uraka ñın u kale daun kub uñ Jerusalem areila, nıbi bı ıru nöp kalıp waiö lılö nıŋla.

54 Pen munmon udöm, nıhön nıhön ga u nıŋöm, ami bı kub u abe, bı nıpe gau aip mıdeila gau abe, kale anının gö pıñıŋ göm, mıdmagö kale arö nıŋöl gı, kale hagla, “Yaue! Bı i nıpe God Ñı nıpe nıŋö yabıñ!” a gıla.

55 Pen nıbi ıru nöp apöm, ke ke au mıdöm, nıŋ mıdeila. Nıbi anıb gau Jisas nıp gı ñınıg Galili nıbö aula. *

56 Nıbi mıdeila anıb gau ap Maria Magdala u, ap Jems aip Josep aip nıme Maria u, ap Sebedi ñı nıpe mıhau nıme u.

*Josep nıpe Jisas hañ romanŋ dam kabö mıgan ap rıgöl ga
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)*

57-58 Bı gep yabıñ ap, Josep, Arimadia daun nıbö u, nıpe Jisas bı nıpe ap mıdeia. Bı anıbu, Jisas umöb nıŋöm, dugo dugo magö u apöm, gapna Pailod nıp, Jisas hañ romanŋ u udnam aka gö, Pailod yau a göm, bı nıpe gau kalıp hagö, Josep nıp ñıla. *

59 Jisas hañ romanŋ nıpe u Josep nıp ñılö, nıpe walıj rud aij ap udöm, wıp he mlö u magöŋhalö wam haluöm,

60 dam kabö mıgan gısön nöp ap, yıp rıgöl gınaböl, a göm, ju tu lıla mıgan u rıgöl göm, kabö hañai kub ap ud gau ga gı dam ajöŋ pıñ göm ara. *

61 Nıbi mıhöp mıdailö, nıbi ap Maria Magdala, nıbi ap Maria ap. Nıbi Maria mıhau apıl nıŋ mıdlö nıŋöl gı, Josep anıg göm rıgöl ga.

Ami bı gau wıp he rıgöl gıla kabö mıgan u abad mıdeila

62 Jisas umö rıgöl gıla ñın anıbu, God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı Perisi gau abe, God nıp sabe gınıg ñın u rol, a göm, nan gı dap jın gıla. Pen ruö, God nıp sabe gınıg ñın kale u me, gapman bı kub Pailod mıdeia au arla.

* 27:46: Sam 22:1 * 27:48: Sam 69:21 * 27:51: Eks 26:31-33; Hib 10:19-20 * 27:55: Luk 8:2-3 * 27:57-58: Dud 21:22-23 * 27:60: Ais 53:9

63 Amöm hagla, “Bî kub. Bî piral hagep anîbu haga, ‘Yad umem, ñ+n mîhau nîganj u uraknabin,’ a ga. *

64 Anîb u, ne bî rîmnap hagö, ñ+n mîhöp nîganj wip rîgöl u abad mîdaiöl. Wasö u, bî nîpe gau apöm, wip he mîlö u si udöm, nîbi bî gau kalîp piral hagöm hagnaböl, ‘Nîpe kauyanj uraköp,’ a gî naböl. Anîg gîlö, Jîsas nöd manö piral haga u nan pro; kale hainö manö piral hagnaböl u kub yabiî gî nab, ” a gîla.

65 Hageila, Pailod kalîp haga, “Anîb u, kale ami bî bad ap udmim, wip rîgöl gîla gau ammim, gasî kale ke nîj aij gîmim, wip rîgöl kabö lî pîdöj gîpe, ami bî abad nîj mîdaiöl,” a ga.

66 Hagö, Juda bî kub anîb gau amöm, ajöj pî gîla kabö kub u urön rö göm, ami bî bad u haglö, anîb au nîj mîdeila.

28

Jîsas uraka

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ruö ram rîk da lö nîjöl gî, nîbi mîhau Maria Magdala abe Maria ap abe kale ammil, Jîsas nîp rîgöl gîla u nîjîng arlö.

2 Magö anîbu munmon kub yabiî udö nîjöl gî, ejol ap kumi kabö adö laj nîbö apöm, Jîsas nîp rîgöl göm kabö haîai pî gîla u, ud ju ba u yuöm, adö anîbu asîka.

3 Ejol anîbu, mulu adîj nîpe mîmailö göl gî mîdeia. Waîj nîpe u, rud aij yabiî u la.

4 Pen ami bî nîj mîdeila gau, nîp nîjöm, anînin gö pîñîj göm, gîl gîl göm, umöm rö mîdeila.

5 Pen ejol u nîbi mîhau kalîp haga, “Pîñîj gagmil! Yad nîjbin, kale mîhøj Jîsas mab ba laj al pak lîla u nîp nîj ajabil.

6 Nîpe aui mîdagöp. Nöd haga rö, mîdö nöp kauyanj uraköm aröp. Pen kale apil, nîp dam lîla kuö adö u nîjmil, *

7 yîjîd ammil, bî nîpe gau kalîp hagnîl, ‘Jîsas kauyanj uraköm Galili arab. Kale bî nîpe ammim nîp anîb gau nîjnabim,’ a gîmil. Manö anîbu nöp kalöp hag ñ+nîg aubin,” a ga.

8 Anîg hagö nîjmil, nîbi mîhau pîñîj gîlö u pen mîñ mîñ göl gî, wip rîgöl anîbu yîjîd arö göm, bî nîpe gau kalîp hagnîg gî dö gî arlö.

9 Adan anj gau arlö nîjöl gî, Jîsas kalîp mîhøj nable paköm haga, “Kale mîdpil?” a ga. Hagö, kalpe mîhøj ap kugom yîmmil, ma nîpe pîdöj udmil, hib nîpe u haglö adö ara.

10 Jîsas kalîp mîhøj haga, “Pîñîj gagmil! Kale ammil mam yad gau kalîp hagnîl, ‘Galili ammim Jîsas nîp nîjnabim,’ a gîmil,” a ga. *

Ami bî gau am Jîsas uraköp manö u hagla

11 Nîbi mîhau, adan anj gau arlö nîjöl gî, ami bî nîj mîdeila gau rîmnap, daun kub waryö raul anj amöm, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau kalîp, nîhön nîhön ga anîbu magöjhalö hag ñîla.

12 Hag ñeila, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau amöm, bî manö ud asîkep aip manö hag adö anî lóm, ami bî anîb gau kalîp mani kub ñöm hagla,

* 27:63: Mad 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 * 28:6: Mad 12:40;

13 “Kale manö i nöp hagmim, ‘Sıb an yan hon hanajun magö u, bı nıpe gau apöm, wıp he mılö u sı ud arbal,’ a gımim.

14 Anıg hagpe, gapna Pailod manö anıbu nıınab u, hon nıp aıp hagno, kalöp marö rımnap nıagnab,” a gıla.

15 Anıg haglö, ami bı gau mani anıbu udöm, amöm Juda bı kub anıb gau hagla rö nöp gıla. Kale pır alöm, Jisas wıp he mılö nıpe u, bı nıpe gau sı ud arbal, a geıla manö u, mını Juda nıbi bı gau manö pıral anıbu nöp hagöl gı nöp mıdpal.

Bı nıpe gau Jisas nıp nııla

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Jisas bı nıpe unbö agıp u Galili amöm, Jisas nöd haga dum u arla. *

17 Amöm, Jisas nıp nııöm, hib nıpe haglö adö ara. Pen bı nıpe rımnap nııöm dui göm hagla, “U Jisas aka bı unbö ke?” ö gıla.

18 Pen Jisas sól au apöm, kalıp haga, “Bapi yıp hagö, ram mınöı kumi kabö adö lan u abe, mınöı naböı il i abe, yad magöıhalö abadöl mıdpın. *

19 Anıb u, kale ram mınöı gau magöıhalö rıııon rıııon ammim, nıbi bı ke ke gau magöıhalö manö aıı yad hag nıbe, kale yıp nıı udöm nıbi bı yad mıdöm yıp hain göl. Anıg gımim, Bap u, Nı u, Ana Uı u hib hagmim, kalıp nııg pak nıımim. *

20 Anıg gımim, yad kalöp gımim, a gem, manö nııhön nııhön hag nııbin u, kale u rö nöp manö anıbu magöıhalö kalıp hag nı aıı gıpe, magöıhalö hain göl. Pen yad kalöp nııö yabıı hagabin, yad kalöp aıp mıdem, mıd damem, mıd damem, mınöı naböı il i ur gınab,” a ga.

* 28:16: Mad 26:32

* 28:18: Jon 13:3; Ep 1:20-22

* 28:19: Mak 16:15-16; Ap 1:8

Mak Jisas Kraiss Manö Aij u Mak kalı kliš rıka

*Jon Bı Nıg Pak Nēb u God manö hag nı̄mıdöp
(Mad 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Jisas Kraiss, God Nı̄ nı̄pe manö aij u hagnı̄g gabin.

² God hadame nöp Nı̄ nı̄pe Jisas Kraiss nı̄p manö haga rö, bı̄ God manö hagep Aisaia, manö anı̄bu God Manö kalı kliš rı̄kōm haga, “Nōj! Bı̄ manö yad ud arep u, nöd hag yunö amöm,

adan nöp u lık gı̄ aij gı̄nab. *

³ Bı̄ anı̄bu, ram mınōj nı̄bi bı̄ iru mı̄dagpal,

ram mınōj kabö nöp mı̄döp anı̄ au am mı̄döm, wı̄ñ alöm hagnab,

‘Bı̄ Kub u auab! Adan sı̄r gı̄lanı̄ gı̄yanı̄ gı̄ mı̄dainı̄m gau,

dum goł pı̄lu gı̄ mı̄dainı̄m gau, bı̄nı̄g ral aij gı̄mım, ’a gı̄nab,” a ga. *

⁴ God manö hagep bı̄ anı̄bu nöd anı̄g haga rö nöp me, Jon bı̄ nı̄g pak nēb u amöm, ram mınōj nı̄bi bı̄ iru mı̄dagmı̄dal, ram mınōj kabö nöp mı̄dmı̄döp anı̄ au mı̄dö nı̄jöl gı̄, nı̄bi bı̄ gau aulö, kalı̄p manö hag nı̄m hagmı̄döp, “Nan sı̄ nan naij gı̄pım gau, nı̄hōn gı̄nı̄g anı̄g gı̄pun, a gı̄mım, arö gı̄pe yad kalöp nı̄g pak nı̄nö, God nan sı̄ nan naij gı̄pım gau nı̄jōm arö gı̄nab,” a gı̄mı̄döp. *

⁵ Nı̄pe anı̄g hagö nı̄jöl gı̄, nı̄bi bı̄ ram mınōj Judia yöp anı̄b gau mı̄deila gau abe, Jerusalem nı̄bi bı̄ mı̄deila gau abe, kale magōjhalö manö nı̄p u nı̄jnı̄g arla. Amöm, nan sı̄ nan naij gı̄mı̄dal gau, hag waiö lı̄lö, Jon kalı̄p nı̄g Jodan anı̄ au nı̄g pak nı̄a.

⁶ Pen Jon wałı̄j nı̄pe u, kaj kamel unı̄ udöm gı̄la wałı̄j ap yımöm, kaj kau hañ dip nagi anı̄ u pı̄g lımı̄döp. Nan nı̄jeb nı̄pe u, jorı̄ habı̄ladı̄nı̄ u abe, bom nı̄g u abe nı̄jı̄mı̄döp. *

⁷ Nı̄pe nı̄bi bı̄ gau kalı̄p hagmı̄döp, “Bı̄ yı̄p hain auab u, nı̄pe yad rö wasö; nı̄pe bı̄ kub yabı̄, yad bı̄ pro. Yad nı̄p nı̄jnö nable gı̄nab. Yad am söl au kugom yımem ma rı̄rup nı̄pe u nagi hubı̄knam rö lagöp. *

⁸ Yad kalöp nı̄g nöp pak nı̄abin u pen nı̄pe apöm, kalöp Ana Uł u nöp pak nı̄nab,” a ga.

*Jon Jisas nı̄p nı̄g pak nı̄a
(Mad 3:13-17; Luk 3:21-22)*

⁹ Pen nı̄n ap, Jisas Nasared daun, ram mınōj Galili mı̄dmı̄döp u arö göm, Jon mı̄deila au auö, Jon Jisas nı̄p nı̄g Jodan anı̄ au nı̄g pak nı̄a.

¹⁰ Nı̄p nı̄g pak nı̄ö, Jisas nı̄g goł au lanı̄ amöm nı̄ja, kumi kabö adö lanı̄ pı̄ral hı̄kō, God Ana u yaur dapo rö, Jisas nı̄p u gı̄ aua.

¹¹ Anı̄g göl u gı̄ auö nı̄jöl gı̄, manö ap kumi kabö adö lanı̄ au nı̄bö apöm haga, “Ne Nı̄ mı̄dmagö yad yabı̄. Nöp nı̄jnö, yı̄p aij yabı̄ göp,” a ga. *

*Seden apöm Jisas nı̄p co co ga
(Mad 4:1-11; Luk 4:1-13)*

* 1:2: Mal 3:1 * 1:3: Ais 40:3 * 1:4: Ap 13:24; 19:4 * 1:6: 2Ki 1:8; Mad 11:8 * 1:7: Ap 13:25 * 1:11: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; Mak 9:7

12 Pen magö anıbu nöp, God Ana u Jisas nıp hag yuö, ram mınöñ kabö nöp mıdmıdöp anı gau amöm,

13 ñın unbö ñın juöl mıhöp (40) au mıdeia. Anıb gau mıdö nıñöl gı, Seden, “Jisas nıp gınö, manö yıp u hain göm, naij ganı,” a göm, apöm hagmıdöp. Ram mınöñ mıdmıdöp mıgan anıbu ke kain nan gau nöp mıdmıdöp. Pen ejol gau apöm, Jisas nıp abad mıdmıdal. *

Jisas God manö aij u hag ñı mıdeia

14 Pen hainö gapman bı kub Herod Jon nıp nagı la nıñöm Jisas nıpe ram mınöñ Galili amöm, God manö aij u nıbi bı gau kalıp hag ñöl gı haga, *

15 “God nıbi bı udöm kumi kabö adö lanı au abad mıdeinab ñın hain pör abad mıdmıdim u, mıñi auöp! Nan sı nan naij gıpım u, nıhön gınıg anıg gıpun a gımim arö gımim, God manö aij u, nıñö hagöp a gımim, nıñ udmim,” a ga. *

Jisas bı nıpe mıhau mıhau uda (Mad 4:18-22)

16 Jisas Ñıg Wanö Galili goı au padiöl gı nıña, bı kabsal udep madöl mıhau, kabsal udul a gımil, uben ap ud ñıg anı yanı yumil mıdailö. Bı mamil anıb mıhau hib kale mıhön u, Saimon aıp Edru aıp.

17 Jisas kalıp mıhön nıñöm haga, “Aulö, yad aıp ajun, yad kalöp mıhön hag ñı aij gınö, nıbi bı udep bı mıhau mıdeinabilı,” a ga.

18 Hagö, nıñö hagöp, a gımil, uben gau arö gımil, Jisas aıp arlö.

19 Pen Jisas yöp pro magö ap amöm nıña, Sebedi ñı nıpe Jems aıp, Jon aıp ñıg magıb mıgan u mıdöl gı, uben pa gı dö ga u, al döñ göl gı mıdailö.

20 Jisas kalıp mıhön nıñöm haga, “Kale mıhön auıl e!” ga. Jisas anıg hagö, kalpe mamil mıhau nıñmil, nap nıp wög gı ñeb bı rımnap aıp kalıp ñıg magıb adö au arö gımil, Jisas aıp arlö.

Kıjaki bı ap nıp abanı ala u, Jisas hag höñ yua (Luk 4:31-37)

21 Pen kale daun pro Kapaneam amöm, Juda God nıp sabe gep mañu, Jisas Juda magum gep ram raul mıgan yanı amöm, God Manö u hag ñö,

22 nıbi bı gau nıñöm, pa gıñ göm hagla, “God lo manö hag ñeb bı gau hagpal rö hagagöp; nıpe bı kub yabıl nıñ aij göm hagpal rö hagöp,” a gıla. *

23 Pen magö anıbu, bı kıjaki abanı ala ap, magum gep ram raul mıgan anıbu mıdeia u bıatö göm haga,

24 “Jisas bı Nasared nıbö! Ne hanıñ nıhön gınıg auban? Hanıñ kıjaki gau al pak lınıg auban aka? Yad nöp nıñbin, ne God Ñı Uı nıpe u,” a ga. *

25 Hagö, Jisas pen kıjaki bı anıbu abanı ala u nıp manö klö hagöm haga, “Manö hagagmön! Bı u nıp arö gımön, höñ aru!” a ga.

26 Jisas anıg hagö, kıjaki anıbu bı u nıp ud gıl gıl göm, wıñ kub alöm, höñ ara. *

27 Jisas anıg gö, nıbi bı mıdeila gau aiö yabıl göm, manö hag nıñ hag nıñ göm hagla, “U nıhön? Bı i manö gısön nıbö manö adö ap dauöp aka? Nıpe bı pıdön halö. Kıjaki aiön pi gau manö nıpe udöm hagöp rö gıpal,” a gıla.

* 1:13: Sam 91:11-13 * 1:14: Mak 6:17 * 1:15: Mad 3:2 * 1:22: Mad 7:28-29 * 1:24: Mak 5:7 * 1:26: Mak 9:26

28 Nibi bi gau anig hagöl gi, Jisas kijaki aiön pi hag höj yua manö anibu, ram m+nöj Galili gau magöñhalö hag ñilö ara. *

Jisas gö, Saimon n+bor n+ip kam+ij la
(Mad 8:14-15; Luk 4:38-39)

29 Pen Jisas, Jems, Jon, Saimon, Edru, kale Juda magum gep ram u arö göm, höj amöm, Saimon aip n+mam Edru aip ram kale u arla.

30 Ram amjaklö, Jisas n+ip hagla, "Saimon n+bor n+ipe hañ romanj u mab rö inö, han m+döp," a gila.

31 Haglö, Jisas am ñ+magö k+id n+ipe u udöm ud urak ñö n+ñöl gi, hañ n+ipe mab rö ineia u kam+ij la n+ñöm ad+ij nan magö kal+ip ña.

Jisas gö, n+bi bi iru nöp kam+ij la
(Mad 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Pen s+dö wad ara magö u, n+bi bi nan ga gau abe, n+bi bi kijaki aban ala gau abe, Jisas gö kam+ij lanj, a göm, Jisas m+deia au daula.

33 Daun pro Kapaneam n+bi bi gau magöñhalö apöm ram ajöj it höj nö löyanj adö n+ij m+deila n+ñöm

34 n+bi bi iru nöp nan ga gau, Jisas gö, kam+ij la. Kijaki aiön pi aban ala gau iru nöp hag höj yua. Pen kijaki aiön pi an+ib gau Jisas n+ipe bi an n+ij aij gila rö, Jisas kal+ip, "Manö gagmim," a göm, hag höj yua. *

Jisas m+igan ap ke amöm, Nap n+ip sabe göl gi m+deia
(Luk 4:42-44)

35 Ruö, Jisas hillim halö yab+il uraköm, ram hana u arö göm, daun anibu abe arö göm, am m+igan ap ke amöm, Nap n+ip sabe göl gi m+deia. *

36 Pen bi n+ipe Saimon, bi n+ipe r+imnap aip, Jisas mai, a göm, n+ip ulhai n+ijñig arla.

37 Jisas n+ip ulhai n+ij dam n+ñöm hagla, "N+bi bi magöñhalö nöp mai, a göm, ulhaiaböl," a gila.

38 Anig hageila, Jisas haga, "Hon ram r+ig aglö r+imnap halö söi aui arun. Yad aubin u, n+bi bi ram m+nöj m+igan gau gau kal+ip manö hag ñ+nam, a gem, aubin," a ga.

39 Anig hagöm, ram m+nöj Galili anj gau gi ajöl gi, am Juda magum gep ram raul gau amöm, God Manö hag ñöl gi, kijaki aiön pi n+bi bi kal+ip aban ala gau hag höj yua. *

Jisas, wös hapeb la bi ap gö, m+tep ga
(Mad 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Wös hapeb la bi ap, Jisas m+deia au apöm, kugom y+möm, haga, "Ne wös y+ip u kam+ij lanj, a g+inabön u, kam+ij l+n+m," a ga.

41 Anig hagö, Jisas n+ip mög n+ñöm ñ+magö m+löbö löm bi an+ibu n+ip ud n+ñöm haga, "Yau, g+inabin. Kam+ij li," a ga.

42 N+ip ud n+ñö ad+ij kam+ij la.

43-44 Pen Jisas bi an+ibu n+ip manö klö hagöm haga, "Adan anj gau n+bi bi r+imnap kal+ip n+ñmön. Jisas y+ip gö kam+ij löp, a g+mön, hagagmön. Kabö rö nöp ammön, bi God n+ip nan sabe gep u n+ip hañ romanj ne u yammön hagmön, 'Wös hapeb yad u kam+ij löp,' a g+mön. Anig hagmön, Mos+s nöd haga rö, nan r+imnap dam bi God n+ip nan sabe gep bi u ñ+mön, n+ipe pak

* 1:28: Mad 4:24 * 1:34: Mak 3:10-12 * 1:35: Mad 14:23; Mak 6:46 * 1:39: Mad 4:23; 9:35

God nɪp sabe gɪ ñö me, nɪbi bɪ gau, bɪ u mɪñi kamɪŋ lɔp, a göm, nɪŋnaböl," a ga. Jisas manö anɪbu nɔp hagö m bɪ u hag yuö ara. *

⁴⁵ Jisas anɪg haga u pen bɪ anɪbu nɪpe amöm, nɪbi bɪ gau abönamö hag ñö ara. Anɪg gö, Jisas daun gau waiö ajainɪm rö lagö, nɪpe amöm nɪbi bɪ iru mɪdageila anɪ gau nɔp mɪdö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ ram mɪnönɪ gau gau magöŋhalö nɪp nɪŋnɪg aumɪdal.

2

*Jisas gö, ñin ma kala ga bɪ ap kamɪŋ la
(Mad 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹⁻² Ñin mɪhöp nɔp padiö nɪŋöl gɪ Jisas kauyaŋ daun pro Kapaneam auö, Jisas ap mɪdöp ram nɪpe u, a gɪlö, nɪbi bɪ iru nɔp apöm gɪlö gɪlö, ram raul manö hag ñeia mɪgan u sɪsɪ göm, ajön ìl höŋ adö au yaŋ u rö nɔp sɪsɪ yöl ga. Pen Jisas kalɪp God Manö hag ñi mɪdeia.

³ Jisas kalɪp hag ñi mɪdö nɪŋöl gɪ, bɪ unbö yɪgwo mɪlö u bɪ rɪmnap aip, bɪ ñimägö ma kɪla ga ap ìlön löm, dapöm Jisas mɪdeia au daula.

⁴ Apöm nɪŋla, nɪbi bɪ sɪsɪ göl mɪdeila nɪŋöm bɪ ñimägö ma kala ga u nɪp dam ram adö laŋ amöm, ram anɪ au ud mol juöm yulö, Jisas mɪdeia yaŋ lugä.

⁵ Pen kale Jisas gö kamɪŋ lɪnab, a göm, gasɪ nɪŋ udla u nɪŋöm Jisas haga, "Ñi yad. Nan si nan naij gɪpan gau nɪŋem arö gabin," a ga.

⁶ Anɪg hagö, Juda lo manö hag ñeb bɪ rɪmnap asɪk mɪdeila gau, gasɪ kale gau nɔp nɪŋöm hagla,

⁷ "Bɪ i nɪhön gɪnɪg, God nɪp hag juöm, manö piral hagab? Nɪbi bɪ gau nan si nan naij gɪlö, bɪ ap prɪ kalɪp u lɪk gɪ yunɪm rö lagöp; God nɔp me anɪg gɪnab," a gɪla.

⁸ Pen gasɪ nɪŋla anɪbu, adɪŋ Jisas ke nɪŋöm haga, "Kale nɪhön gɪnɪg gasɪ anɪbu rö nɪŋabim.

⁹ Bɪ ñimägö ma kɪla göp u nɪp nɪhön hagnö, kalöp aij gɪnab? Nan si nan naij gɪpan u nɪŋem arö gabin, a gɪnö, kalöp aij gɪnab; aka, urakmön köp ne u wɪnɪg ud aru, a gɪnö, kalöp aij gɪnab?

¹⁰ Yad gɪnö, kale nɪŋnabim, Bɪ Ñi nɪpe mɪnönɪ nabön ìl i aunö u, gasɪ yad ke nɪŋem auagnö. God hagö aunö u me, nan si nan naij gɪpal u nɪŋem arö gɪnabin, a gɪnabin u, arö gɪnabin," a ga.

¹¹ Anɪg hagöm, bɪ ñimägö ma kɪla ga u nɪp haga, "Yad nɔp hagabin, urakmön, köp ne u wɪnɪg udmön ram aru," a ga.

¹² Jisas anɪg hagö, nɪbi bɪ nɪŋ mɪdlö nɪŋöl gɪ, bɪ anɪbu uraköm, köp bad nɪpe u wɪnɪg udöm hada. Anɪg gö nɪŋöm, nɪbi bɪ gau magöŋhalö aiö yabɪl göm, God hib nɪpe u haglö adö arö nɪŋöl gɪ, hagla, "Nöd nan anɪbu rö ap gɪlö, hon nɪŋagmɪdun," a gɪla.

*Jisas Lipai nɪp wɪñ ala
(Mad 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Jisas kauyaŋ amöm, Ñig Waŋö Galili goŋ au ajeia nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ iru nɔp nɪŋöm mɪdeia au ap magum geila nɪŋöm Jisas kalɪp God Manö hag ña.

¹⁴ Jisas manö hag ñi pɪs göm, adan anɪ au amöl gɪ nɪŋa, Alpias ñi nɪpe Lipai, bɪ dakɪs udep bɪ ap, wög gɪmɪdöp ram raul mɪgan u asɪk mɪdeia. Jisas nɪp nɪŋöm haga, "Auö, yad aip arul," a gö, uraköm Jisas aip arlö.

* 1:43-44; Lep 14:1-32

15 Jisas pen, bɪ nɪpe gau aip am Lipai ram u nan n̄ɪŋlō n̄ɪŋöl gɪ, bɪ dakɪs udep gau abe, bɪ nan si nan naj gɪla gau abe, Jisas aip ajeila rō, am jɪm n̄öm nan n̄ɪjeila.

16 Bɪ lo manō hag n̄eb bɪ Perisi rɪmnap, Jisas nɪpe bɪ dakɪs udep gau aip, bɪ nan si nan naj gɪmɪdal gau aip mɪdöm nan n̄ɪjeia u n̄ɪjöm, bɪ nɪpe gau kalɪp hagla, “Jisas n̄hön gɪnɪg bɪ dakɪs udpal gau aip, bɪ nan si nan naj gɪpal gau aip asɪk mɪdöm nan n̄ɪɲab?” ö gɪla. *

17 Hageila, Jisas manō anɪbu n̄ɪjöm haga, “N̄ɪbi bɪ kamɪɲ mɪdpal gau, wös wameb bɪ n̄ɪɲnɪg aragal; n̄ɪbi bɪ nan göp gau nöp wös wameb bɪ n̄ɪɲnɪg arbal. Anɪb u rō, n̄ɪbi bɪ, gɪ aij gɪpun, a gɪ gasɪ n̄ɪɲbal gau, kalɪp udnɪg auagin; n̄ɪbi bɪ, nan si nan naj gɪpun, a gɪ gasɪ n̄ɪɲbal gau, kalɪp udnɪg aubin,” a ga.

Nan magö hil gep

(Mad 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Jon bɪ nɪpe gau abe, Perisi kai bɪ kale gau abe, n̄ɪn rɪmnap God nɪp sabe göl gɪ nöp mɪdaiun, a göm, nan n̄ɪɲagmɪdal. N̄ɪn ap kale anɪg geila u n̄ɪjöm n̄ɪbi bɪ rɪmnap apöm Jisas nɪp hagla, “Jon bɪ nɪpe gau abe, Perisi kai bɪ kale gau abe, n̄ɪn anɪ anɪ nan n̄ɪɲagpal. Pen bɪ ne gau, n̄ɪhön gɪnɪg anɪg gappal?” ö gɪla.

19 Hageila, Jisas manō hod rɪköm haga, “Bɪ n̄ɪbi udnɪg gɪnab bɪ ap, n̄ɪmdamam nɪpe gau aip mɪdöm, aij gö n̄ɪjöl gɪ mɪdeinaböl u me, nan magö arö gagnaböl.

20 Pen hainö, n̄ɪbi bɪ rɪmnap apöm, bɪ kale anɪbu nɪp ud areinaböl u, mög gö, n̄ɪn anɪbu nan n̄ɪɲagnaböl.

21 Pen waɪj gɪsön n̄ɪbö bad ap udöm, waɪj asöl göm pa gɪ dö gɪnab ramö u al udlö, waɪj gɪsön u klö mɪdöl gɪ, waɪj asöl gɪnab u pak gɪ dö göm, waɪj kale u rapɪn nöp pa gɪ dö gö arnab.

22 “N̄ɪg wain u, u rō nöp. N̄ɪg wain kamɪɲ u udöm, kaj meme hañ nöd n̄ɪbö mɪgan u hoɲ gɪ lagpal. Pen n̄ɪhön: hoɲ gɪ löm mame n̄ɪlö, kaj meme hañ u bɪɲ hagöm, pak gɪ dö göm hoɲ gɪ am haknab. Anɪb u me, n̄ɪg wain kamɪɲ u, kaj meme hañ kamɪɲ mɪgan u nöp hoɲ gɪ lep,” a ga.

Bɪ n̄ɪ nɪpe God nɪp sabe gep n̄ɪn u Bɪ Kub mɪdöp

23 Hainö Juda God nɪp sabe gep n̄ɪn kale ap, Jisas bɪ nɪpe gau aip wid wög anɲ au padiöl gɪ, bɪ nɪpe gau wid magö rɪmnap rɪköl gɪ areila.

24 Anɪg gɪlö, Perisi bɪ gau n̄ɪjöm, Jisas nɪp hagla, “M̄ɪni God nɪp sabe gep n̄ɪn hon wög gagep u, bɪ ne gau anɪg göl wög göm lo hon rɪb juaböl,” a gɪla. *

25 Hageila, Jisas haga, “Bac Depid hadame nöp kɪyö lö ga aiud kalɪ klɪn rɪkla u, kale n̄ɪɲagpim ar?” *

26 Hadame nöp bɪ ne Abiada God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪ mɪdmɪdöp n̄ɪn u, Depid bɪ nɪpe gau aip kalɪp kɪyö lö, God sabe gep ram u amöm, bred n̄ɪbi bɪ yɪharɪɲ gau n̄ɪɲagpal, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ gau nöp n̄ɪɲbal u udöm, bɪ nɪpe gau kalɪp n̄ö n̄ɪɲla. *

27 “God nɪpe n̄ɪn yɪharɪɲ mɪdep manö u nöd hagöm, hainö n̄ɪbi bɪ gɪ laga; n̄ɪbi bɪ gɪ löm, ake löm mɪd aij gɪlaɲ, a göm, n̄ɪn ap yɪharɪɲ mɪdaiöl, a ga. *

* 2:16: Mad 11:19 * 2:24: Dud 23:25 * 2:25: 1Sa 21:1-6 * 2:26: Lep 24:5-9 * 2:27: Dud 5:14

28 Anı̄b u, hon nı̄nɓun, Bı̄ Nı̄ nı̄pe God nı̄p sabe gep nı̄n u abe Bı̄ Kub mı̄döp,” a ga.

3

*Jisas bı̄ nı̄magö kɩla ga ap, God nı̄p sabe gep nı̄n u gö, kamı̄n la
(Mad 12:9-14; Luk 6:6-11)*

1 Nı̄n ap pen, Jisas kauyan Juda magum gep ram u amöm nı̄nɓa, bı̄ nı̄magö kɩla ga ap ram raul mı̄gan anı̄bu ap mı̄deia.

2 Nı̄bi bı̄ mı̄deila gau rı̄mnap, Jisas nı̄hön rö gö, nı̄p dam manö kub hagun, a göm, bı̄ anı̄bu God nı̄p sabe gep nı̄n i gö kamı̄n lınab aka göm, agamı̄n nı̄n ij halö lı̄ mı̄deila.

3 Jisas pen bı̄ nı̄magö kɩla ga u nı̄p haga, “Urakmön, aui au,” a ga.

4 Hagö, nı̄pe mı̄deia au gı̄lan auö, Jisas nı̄bi bı̄ anı̄b gau kalı̄p haga, “God nı̄p sabe gep nı̄n u nı̄hön gep? Aij gep aka naij gep? Nı̄bi bı̄ gau kalı̄p mög nı̄nɓun gı̄no kamı̄n aröl, aka gası̄ naij nı̄nɓun arö gı̄no, umöl?” ö ga. Hageia, kale nı̄p pen manö ap hagagla. *

5 Jisas manö udagun, a göm, nı̄nɓa bı̄ anı̄b gau, Jisas kalı̄p nı̄nɓö, mulu luga. Jisas kalı̄p gau gau nı̄n damöm sı̄ık la. Anı̄g göm, bı̄ nı̄magö kɩla ga u nı̄p haga, “Nı̄magö ne mı̄löbö lı̄!” a ga. Hageia, nı̄magö mı̄löbö lö nı̄nɓöl gı̄, kamı̄n la.

6 Anı̄g ga nı̄nɓöm, bı̄ Perisi Juda magum gep ram u arö göm, Herod bı̄ nı̄pe gau mı̄deila au amöm, manö hag nı̄n hag nı̄n göm, “Jisas nı̄p aige gun al pak lun?” ö gı̄la. *

Nı̄bi bı̄ iru nöp Jisas hain gı̄la

7-8 Jisas pen bı̄ nı̄pe gau udöm, amöm Nı̄g Wanö Galili goł au am mı̄deila. Pen nı̄bi bı̄ Galili nı̄bö iru nöp nı̄p hain göm aula. Nı̄pe nan nı̄hön nı̄hön gı̄mı̄döp adö u haglö gau arö nı̄nɓöl gı̄, Judia nı̄bi bı̄ rı̄mnap, Jerusalem nı̄bi bı̄ rı̄mnap, ram mı̄nön Idumia nı̄bi bı̄ rı̄mnap, nı̄g Jodan böñ lödañ nı̄bi bı̄ rı̄mnap, daun kub mı̄höp Daia Saidon nı̄bi bı̄ rı̄mnap, nı̄bi bı̄ iru yabı̄ Jisas nı̄p nı̄nɓı̄g aula.

9-10 Jisas nı̄bi bı̄ iru nöp gö, kamı̄n la u me, nı̄p ud nı̄nɓo kamı̄n lınım, a göm, nı̄bi bı̄ iru nı̄banö yabı̄ apöm, nı̄p cı̄ro cı̄ro nı̄l gı̄ auö, bı̄ nı̄pe gau kalı̄p hagö, nı̄g magı̄b ap ud lı̄la. *

11 Pen nı̄bi bı̄ kı̄jaki aiön pi nan nı̄hön abanɓ ala gau, Jisas nı̄p nı̄nɓöm, mı̄nön yan lug paköm, manö kub hagöm, “Ne God Nı̄ nı̄pe!” a gı̄mı̄dal. *

12 Jisas pen kı̄jaki aiön pi gau kalı̄p manö kłö hagöm haga, “Yad Bı̄ an mı̄dpin u waiö hagagmim wasö,” ga. *

*Jisas bı̄ nı̄pe unbö mı̄gan lanɓ uda
(Mad 10:14; Luk 6:12-16)*

13 Pen Jisas ram mı̄nön nö ap amöm, bı̄ nı̄pe udnı̄g ga gau hagö aueila haga,

14 “Yad kalöp bı̄ unbö mı̄gan lanɓ udpin u, kale yad aip ajmim, bı̄ manö yad ud arep gau mı̄dmim, kalöp hag yunö, ammim nı̄bi bı̄ gau kalı̄p God Manö aij u hag nı̄nabim.

15 Yad kalöp hagabin u me, kı̄jaki aiön pi nan gau u rö nöp hag yunabim,” a ga.

* 3:4: Luk 14:3 * 3:6: Mad 22:15-16 * 3:9-10: Mad 14:36 * 3:11: Luk 4:41 * 3:12: Mak 1:34

16 Jisas bi nipe uda anib gau hib kale me, ap Saimon, haino Jisas hib nipe ap Pida a ga. *

17 Ap Jems, nimam ap Jon, nap kalpe mihon hib u Sebedi. Jisas kalip mihon Boanerges a ga. Hib anibu il u "Rimu Bi". *

18 Bi nipe ap Edru; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias ni nipe; ap Padias; ap Saimon, nip Saimon Selod a gimidal.

19 Pen ap Judas Iskariod. Nipe me haino Jisas nip mumug ga.

Jisas nip kijaki aban alop, a gila

20 Pen Jisas ram ap arö, kauyan nibi bi iru nop ap magum gi mideila niñom, bi nipe gau aip nan niñol rö laga.

21 Anig gö, nibi bi rimnap Jisas hau alop a gilö niñom, nime, nimam bi nip ul ginig aula.

22 Pen lo manö hag neb bi Jerusalem nibö aula gau hagla, "Kijaki aion pi nan gau nap kale Bielsebul Jisas nip aban alop rö, aion pi nan gau hag yuab," a gila. Manö piral anibu hageila, *

23 Jisas nipe niñom, nibi bi gau kalip hagö aueila, manö adö anibu manö hod rikom haga, "Seden aige göl göm Seden nip hag yunab?"

24 Nibi bi ram minon añ ap kale ke nop pen pen ginabol u, migan anibu asik ke ke linabol.

25 Pen amilap apilap gau u rö nop pen pen ginabol u, asik ke ke linabol.

26 Anib u rö, Seden nipe ke kijaki aion pi nan nipe gau hag yueinab u, asik ke ke löm bon nop lug paknab.

27 "Bi kal yabil ap ram nipe au midö niñol gi, bi ap apöm, nan nipe gau ud aragnab; nöd bi kal anibu nip nag adik löm me, am nan ram nipe gau midöp u ud arnab.

28 "Pen niñ aij gimim! Nibi bi gau nan si nan naj niñon niñon ginabol u, God niñom arö ginab. God nip hag junabol u, nipe niñom arö ginab.

29 Pen Ana Ul u nip hag junabol u, God niñom arö gagnab. Nan si nan naj ginab anibu por nop mideinab," a ga.

30 Jisas nip, "Kijaki aion pi nan gau nip aban alop," a geila u me, anig haga.

Jisas nime nimam bi gau

31 Pen Jisas nime nimam bi apöm, hon löyan midöm, bi ap nip, "Ne am Jisas nip hagö auan," a gila. *

32 Anib u, nibi bi ram raul migan yan Jisas nip big gigabö gi asik mideila gau nip hagla, "Name nanin namam bi gau hon yan am midöm, 'Ne aue,' gaböl," a gila.

33 Anig hageila, Jisas haga, "Ami yad, mam yad bi an?" ö ga.

34 Anig hagöm, Jisas nibi bi mideila gau niñ padiol gi haga, "Kale me ami yad, mam yad midpim.

35 Nibi bi God hagöp rö gipal gau me, mam yad, añ yad, ami yad midpal," a ga.

4

Jisas, bi nan yij yimöb u, manö hod rikom haga (Mad 13:1-9; Luk 8:4-8)

* 3:16: Jon 1:42 * 3:17: Luk 9:54 * 3:22: Mad 9:34; 10:25 * 3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Ap 1:14

¹ Jisas Ñig Wañö Galili goł au amöm, nıbi bı gau kalıp kauyañ manö hag ñi mıdö nıñöl gı, nıbi bı iru yabıt nöp ap magum gıla. Anıg geıla, Jisas ñig magıb ap adö u asıköm, am ñig añ söl au mıdöl gı, nıbi bı ñig goł gau urak mıdeıla gau kalıp manö hag ña. *

² Manö anıb gau manö hod rıköm adö ke ke iru nöp hag ña. *

³ Manö adö ap manö hod rıköm haga, “Manö hagnıg gabın i nıñim! Bı ap wög adıñ nıpe u wid yıñ ranañ, a göm, ud yuö arö nıñöl gı,

⁴ rımnap adan arep adö au lugö, yaur gau apöm ñıñnaböl.

⁵ Rımnap kabö adö mınöñ pro pro lınab au lugöm rannab u pen

⁶ kıdıt yuö aragnab rö, sıdö nıñöm, mılep gınab.

⁷ Rımnap gııkası mıdeınab añ au lugöm, rannab u pen gııkası gau pımamu gı pak ñıñö, magö pılagnab.

⁸ Pen yıñ rımnap mınöñ aij adö u lugöm, ran aij göm, magö pıl aij gınab. Rımnap magö ñın juöl ado gı da sıduñ lañ (30) rö pılınab, rımnap magö ñın juöl mıhau nıgan (60) rö pılınab, rımnap ñın juöl unbö mamıd u (100) rö pılınab,” a ga.

⁹ Jisas manö anıbu hag pıs göl gı haga, “Kale nıbi bı gası rımıd mıdainım gau, manö hagabın i rımıd lı nıñ aij gımım,” a ga.

*Jisas ai gıñig göm manö hod rık hagnıdöp
(Mad 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jisas manö hagö nıñöl gı, nıbi bı nıñ mıdeıla anıb gau ke ke arla nıñöm bı nıpe unbö mıgan lañ gau abe, nıbi bı nıpe rımnap halö abe, Jisas nıp hagla, “Manö hod rıkmön hagpan il u nıñön?” ö gıla.

¹¹ Hageıla haga, “God nıbi bı udöm abad mıdeınab manö u, God gö kale nıñım u pen nıbi bı gau kalıp hod rıkem nöp hag ñabın.

¹² Anıg gınö, bı God manö hagep ap God Manö kalı kılın rıköm haga rö nöp gınab. Nıpe haga,

‘Amgö nıñnaböl u pen nan rımnap nıñagnaböl.

Manö nıñnaböl u pen manö il hagöp anıg rö göm nıñagnaböl.

Nıñ aij gıblap, God nıp hag nıñablap,

nan si nan naij gıpal gau nıñöm arö gıböp,’ a gıla,” a ga. *

*Jisas bı nan yıñ yımöb manö hod rıköm haga u, manö il u hag ña
(Mad 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Jisas anıg hagöm kalıp haga, “Manö hod rıkem hagpin anıbu nıñagpin u, hainö manö rımnap halö hod rık hageınabın u, aıgöl gımım nıñnabım?” ö ga.

¹⁴ Wid yıñ u, God Manö nıpe u, a gem, hagpin.

¹⁵ Yıñ rımnap adan arep adö au lugnab, a gıpin u, nıbi bı gau God Manö nıñnaböl u pen magö anıbu nöp Seden apöm manö anıbu ju ud arnab, a gem, hagpin.

¹⁶⁻¹⁷ Pen yıñ rımnap kabö adö mınöñ pro pro lınab au lugöm, rannab u pen kıdıt yuö aramöm pıdörñ gagö, sıdö nıñöm mılep gınab, a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u gısön magö u nıñlö aij gö nıñöl gı, udnaböl u pen yöp pro pro magö u mıdlö nıñöl gı, mıñör rımnap aunab aka bı gau kalıp gı naij gınaböl nıñöm manö anıbu arö gınaböl, a gem, hagpin.

* 4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 * 4:2: Mad 13:34; Mak 4:33-34 * 4:12: Ais 6:9-10; Ap 28:26-27

18 Y+ɲ r+ɲnap gɪ+kasi aɲ au lugöm rannab, a g+ɲpin u, n+ɲbi b+ God Manö n+ɲnaböl u pen

19 wög waryö, ram köp haneb, kaj nan gau gasɪ iru n+ɲjöm, ru kɪɓap, u+ɲpö mani nan gau gasɪ iru n+ɲjöm, nan gau gau nöɓ gasɪ n+ɲnaböl u me, God Manö u p+ɲmamu gɪ pak ñ+ɲjö, magö pɪlagnab, a gem, haggpin. *

20 Wid y+ɲ m+ɲnöh aij adö au lugnab a g+ɲpin u, n+ɲbi b+ God Manö n+ɲjöm, n+ɲj udeinaböl n+ɲjöm magö ñ+ɲ juöl ado gɪ da sɪduɲ laɲ (30), aka ñ+ɲ juöl m+ɲhau n+ɲganɲ (60), aka ñ+ɲ juöl unbö mamɪd u (100) rö pɪlnab; gasɪ an+ɲbu n+ɲjem haggpin me u,” a ga.

*Hapö lauöm adö aulɪk lep
(Luk 8:16-18)*

21 Jisas pen kauyaɲ manö ap hod rɪköm haga, “N+ɲbi b+ gau hapö lauöm rin cög m+ɲgan gau aka abañ adö hanbal mo gayɪk gau pi gagnaböl; adö aulɪk lɪlö mailö gɪnab. *

22 An+ɲb u rö, n+ɲhön n+ɲhön m+ɲñi pi göl mɪdöp u, hainö waiö lö n+ɲj n+ɲaböl. *

23 Kale n+ɲbi b+ gasɪ r+ɲmɪd mɪdain+ɲm gau, manö hagabin i r+ɲmɪd lɪ n+ɲj aij gɪmim,” a ga.

24 Kalɪp manö ap haga, “Manö n+ɲnabim u, rɪk dam n+ɲj aij gɪmim. Kale n+ɲbi b+ gau kalɪp manö kub haggmim, pen aige rö ñ+ɲmim a gɪnabim u, God n+ɲpe n+ɲjöm kalöp ke u rö nöɓ manö kub haggöm, pen u rö nöɓ unbö rö ñ+ɲmim a gɪnab. Pen n+ɲpe kalöp pen r+ɲmnap halö adö laɲ abe ñ+ɲmim a gɪnab. *

25 N+ɲbi b+ nan r+ɲmnap mɪdöp gau r+ɲmnap halö udnaböl; pen n+ɲbi b+ nan r+ɲmnap mɪdagöp gau, nan r+ɲmnap pro pro mɪdöp u halö ud arnaböl. *

Krais manö aij u hag ñ+ɲlö arö, n+ɲbi b+ iru nöɓ n+ɲj udnaböl

26 Jisas manö ap manö hod rɪköm haga, “God n+ɲbi b+ udöm abad mɪdeinab u, aiud adö i rö mɪdöp. B+ wög nap ap wid y+ɲ ranaɲ, a göm, dam wög naböɲ n+ɲpe gau yunab.

27 Wid y+ɲ wög naböɲ au yuöm, han ajö n+ɲjöl gɪ, marep göm, rannɪg gab. Aigeö göm ranöb, a göm, n+ɲjagnab.

28 M+ɲnöh u ke gö, sɪɪp hañauöm, ranöm, magö pɪlöm, po gɪnab.

29 Pen wög naböɲ nap n+ɲbö u po gö n+ɲjöm, rɪk dam lep ñ+ɲn u auöp, a göm, ru agɪame u damöm, rɪk daunab,” a ga. *

*Jisas mab masded u, manö hod rɪköm haga
(Mad 13:31-32; Luk 13:18-19)*

30 Jisas an+ɲg hagöm haga, “God n+ɲbi b+ udöm abad mɪdeinab u, aiud n+ɲhön rö udem hagnö n+ɲnabim?”

31-32 Me, mab masded y+ɲ rö u, a gɪnam. Nan y+ɲ r+ɲmnap kub y+ɲmbal gau pro ranöb, pen masded y+ɲ u pro yab+ɲ y+ɲmlö, ran kub göm, ramö alö, yaur gau apöm hai an+ɲb gau lɪ mɪdpal,” a ga.

*Jisas manö hod rɪköm haggmɪdöp
(Mad 13:34-35)*

33 Jisas n+ɲbi b+ gau kalɪp manö hod rɪkep an+ɲb gau rö iru nöɓ hag ñ+ɲmɪdöp; an+ɲg göm, manö aij u kalɪp hag ñ+ɲmɪdöp. Kale manö n+ɲj aij gɪnaböl manö u nöɓ kalɪp hag ñ+ɲmɪdöp; manö n+ɲj aij gagnaböl manö u hag ñaga.

* 4:19: Mad 19:23-24 * 4:21: Mad 5:15; Luk 11:33 * 4:22: Mad 10:26; Luk 12:2 * 4:24: Mad 7:2 * 4:25: Mad 13:12; 25:29; Luk 19:26 * 4:29: Joe 3:13; Rep 14:15

³⁴ Nıpe kalıp manö hod rıköm nöp hag ñııııđöđ. Hainö bı nıpe gau aip ke mıđöl göm, manö ıt magöñhalö hag ñı aij gııııđöđ.

*Jisas hagö, hadal ur ga
(Mad 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Ñın anıbu nöp ram dugöp magö u, Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Ñıg wañö böñ löđan arun,” a ga.

³⁶ Anıg hagö, bı nıpe gau nıbi bı iru nöp ap mıdeila gau kalıp arö göm, ñıg magıb Jisas mıdeia mıgan u ranöm, hadla. Ñıg magıb rııınap halö aip arla.

³⁷ An arlö nıñöl gı, adıñ pınöm asad apöm, ñıg si ral ñıg magıb mıgan u amöm, am lugnıg rö ga.

³⁸ Jisas nıpe pen ñıg magıb mıgan adıñ lajıñ adö, nabı ilöñ löm haneia nıñöl gı, bı nıpe gau nıp am anı göm hagla, “Manö hag ñeb bı, hon magöñhalö umnıg gabun gası u nıñagpan ar?” a gıla.

³⁹ Hageila, Jisas uraköm, pınöm asad udeia u abe, ñıg si ral aueia u abe, agamıj mıd a gö, pınöm asad udeia u hir göm, ñıg si ral aueia u böñ nöp ur göm ga.

⁴⁰ Pen Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Kale nıñön gıñıg pıñıñ gabım? Kale nıñ udep magö kale pro ap mıđöđ nıñöm pıñıñ gabım aka?” ga.

⁴¹ Hagö, kale aiö göm, pen hag nıñö pen hag nıñö göm hagla, “Bı anıbi an? Aige gö göm hagajıp, pınöm asad udajıp u abe, ñıg si ral auajıp u abe, manö nıp u nıñöm, hagöp rö göp?” ö gıla.

5

*Kıjaki bı ap nıp aban al mıdeia u, Jisas hag höñ yua
(Mad 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Jisas bı nıpe gau aip ñıg magıb udöm, Ñıg Wañö Galili juöm, ram mınön Gerasa nıbi bı mıdeila böñ löđan adö amjaköm,

² ñıg magıb u arö göm, ujanıd lugö nıñöl gı, magö anıbu nöp, kıjaki aban al mıdeia bı ap, wıp rıgöl mıgan gau nıbö apöm, Jisas mıdeia au aua.

³⁻⁴ Bı anıbu wıp rıgöl gıla kabö mıgan gau han ajmıđöđ. Nıp pör sen udöm, ñımagö ma nıpe gau lı rıbıkmıdal u pen sen gau gö, pa gı dö gö, armıđöđ. Nıpe klö yabıt gıııđöđ u me, nıp gılö gası nıñnıı rö laga.

⁵ Sıdö an, sıbön yan, wıp rıgöl gıııdal kabö mıgan gau abe, nö ilö gau abe, gau göm, kabö udöm, hañ romanı nıpe ke rıbııđöđ.

⁶ Pen ñın anıbu, nıpe Jisas nıp yıjıg nıñöm, gı dö gı amöm, Jisas mıdeia au kugom yımö,

⁷⁻⁸ Jisas kıjaki bı anıbu nıp aban al mıdeia u nıp haga, “Ne kıjaki aiön pi, bı i nıp arö gııımön höñ aru!” a ga.

Hageia haga, “Jisas, God klö unbö ke yabıt Ñı nıpe. Yıp nıñön gıñıg auban? Manö nıñö hagmön, ‘God nıñ mıđöđ rö, yad nöp ilön mab rö ñagnabin,’ a gııımön!” a ga. *

⁹ Anıg hagö, Jisas bı anıbu nıp haga, “Hıb ne nıñön?” ö ga.

Hageia haga, “Yıp kıjaki iru nöp aban alöp rö, hıb yad ‘İru Nöp,’ ” a ga.

¹⁰ Nıpe Jisas nıp, kıjaki aiön pi gau ram mınön ke mılö gau hag yuagmön, a göm, hag nıñöl gı nöp mıdeia.

¹¹ Pen magö anıbu, kaj iru yabıt amıl ñıñeila sınanı ba anıb gau.

* 5:7-8: Mak 1:24

12 An+bu u, kijaki gau Jisas n+ip neb neb göm hagla, “Han+ip hagö, amun kaj g+lan kal+ip yuö hi+kun,” a g+la.

13 An+g haglö, Jisas yau a gö, kijaki gau b+ an+bu n+ip arö göm, amöm kaj gau kal+ip yuö hi+klö, magöñhalö du dausan rö p+g ju rul yan amöm, g+ dam ñ+g wanö yan paköm, magöñhalö ñ+g ñ+nöm um hakla.

14 Pen b+ kaj muk+idal gau, ga an+bu n+nöm, am daun an+bu abe, ram m+nöñ gau abe, manö an+bu hag ñ+lö n+nöl g+, n+bi b+ gau am n+nun, a göm, Jisas m+deia au aula.

15 Apöm n+nla, b+ nöd kijaki iru nöp aban ala an+bu, wañ+j y+möm, m+id aij göm, as+ik m+deia. N+njö, an+n+n gö p+ñ+n g+la.

16 N+bi b+ nöd m+deila gau, n+bi b+ hain aula gau kal+ip, b+ kijaki aban al m+deia b+ u n+ip Jisas n+hön n+hön ga u hag ñ+la. Pen kaj gau kal+ip n+hön n+hön ga u abe hag ñ+la.

17 Pen n+bi b+ an+bu gau, manö hagla an+bu n+nöm, Jisas n+ip manö neb neb göm hagla, “Ram m+nöñ hon i arö g+mön aru!” a g+la.

18 Hageila, Jisas ñ+g mag+ib udöm arn+g gö, b+ gö kam+n la u n+ip neb neb göm haga, “Yad aip arul aka?” ga.

19 Hageia, Jisas b+ u n+ip w+hö göm, haga, “Ram ne arammön, n+bi b+ ne gau kal+ip, B+ Kub nöp mög yab+ñ+nöm, n+hön n+hön göp manö u magöñhalö hag ñ+mön,” a ga.

20 Hagö, b+ an+bu ram m+nöñ Dekapolis an au, daun gau g+ ajöl g+, Jisas n+ip n+hön n+hön ga u, n+bi b+ gau kal+ip hag ñö, kale magöñhalö aiö yab+ñ+nöm.

*Jisas gö, n+bi ap lam+n la, pai uma ap uraka
(Mad 9:18-26; Luk 8:40-56)*

21 Jisas pen ñ+g mag+ib udöm, kauyan ado g+ am Ñ+g Wanö Galili böñ lödan goñ au m+idö n+nöl g+, n+bi b+ iru nöp n+ip aula.

22-23 B+ ap hib n+ipe Jairas. N+ipe Juda magum gep ram ap abad m+dm+idöp. Jairas Jisas n+ip n+nöm, ap m+deia au kugom y+möm haga, “Pai pro m+dmagö yad u umn+g gab. Ne yad aip aumön n+ip ud n+njö, urak aran,” a ga.

24 Hagö, Jisas uraköm Jairas aip arlö n+nöl g+, n+bi b+ iru nöp amöm, Jisas n+ip c+ro c+ro ñöm an an löm ud areila.

25 Pen n+bi ap, n+ipe n+bi adan ajm+idöp m+ unbö m+gan lan la.

26 N+bi an+bu wös wameb b+ gau kal+ip, y+ip g+ilö kam+n lan, a göm, mani n+ipe magöñhalö hadö raua u pen n+ip g+ilö kam+n lagöm, rap+n kub yab+ñ+nöm ga.

27-28 Pen n+ipe Jisas g+m+idöp manö u haglö n+nla rö, am wañ+j bad n+ip u ud n+njö kam+n l+nab, a göm, n+bi b+ iru m+deila an au jöl adö apöm, wañ+j n+ip u ud n+njö,

29 magö an+bu nöp hagape lugm+idöp u m+lep gö, an n+ipe au yan n+nla, n+ip nan ga u kam+n la.

30 Pen Jisas ke n+nla, klö n+ipe r+mnap ara n+nöm, ado göm, n+bi b+ iru m+deila gau kal+ip haga, “Wañ+j yad u ban ud n+njöb?” ö ga. *

31 Hageia, b+ n+ipe gau hagla, “N+bi b+ iru nöp nöp c+ro ñaböl u, n+hön g+n+g y+ip b+ an ud n+njöb, a g+mön, hagabön?” ö g+la.

32 Pen Jisas manö kale hagla u udagöm, y+ip b+ an ud n+njöb, a göm, ulhai n+nöl g+ m+deia.

* 5:30: Luk 6:19

³³ Pen n̄bi an̄bu, n̄p n̄hön n̄hön ga u n̄ñöm, p̄ñ̄ñ ḡöm ḡil ḡil göl ḡi ap̄öm Jisas m̄ideia ma il n̄ipe au kugom ȳmöm, n̄p kam̄ñ la manö u magöñhalö waiö hag ña.

³⁴ Jisas pen n̄p haga, “Pai yad. Jisas ȳp gö kam̄ñ l̄nab, a ḡimön, n̄ñ udpan rö, nöp ḡinö kam̄ñ löp me u. Ne arammön m̄id aij ḡimön,” a ga. *

³⁵ Jisas manö an̄bu hagö n̄ñöl ḡi, Jairas b̄i n̄ipe r̄imnap, ram n̄ipe au n̄ibö ap̄öm hagla, “Pai ne u hadö umöb; hag ñeb b̄i i hagö, ma ilön auagn̄m, ado ḡi arn̄m,” a ḡila.

³⁶ An̄g hagla u pen Jisas manö kal̄p u udagöm, Jairas n̄p haga, “P̄ñ̄ñ gagmön; gasi klö ḡi n̄ñmön,” a ga.

³⁷ Jisas an̄g hagöm, n̄bi b̄i gau aip aragnabun, a göm, kal̄p an̄b gau hag löm, Pida u, Jems u, Jems n̄mam Jon u, kalpe yam nöp u† ḡi ara.

³⁸ Kale Jairas ram u amjaköm Jisas n̄ñja, n̄bi b̄i manö p̄ig hagöm, m̄itöñ magö göl ḡi m̄ideila.

³⁹ Ram raul m̄igan yan̄ amöm haga, “N̄hön ḡin̄g manö hau† ḡimim, m̄itöñ gabim? Pai u umagöp; ȳhar̄ñ hon hanab,” a ga.

⁴⁰ An̄g hagö, n̄p m̄ihol ḡilö, kal̄p hag höñ yuöm, pai n̄ime nap ber u udöm, b̄i n̄ipe kabö u udöm, u† ḡi pai u um m̄ideia ram raul m̄igan yan̄ ara.

⁴¹ Amöm, pai an̄bu ñ̄magö k̄id n̄p u udöm, Arameik manö löm haga, “Dalida kom!” a ga. Manö haga an̄bu il me, “Pai pro! Nöp hagabin, urak!” *

⁴² Jisas n̄p manö hagö, magö an̄bu nöp uraköm, ap ran ap lugö n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i gau aiö yab† ḡila. Pai an̄bu m̄i n̄ipe unbö m̄igan lan̄ ara.

⁴³ N̄bi b̄i m̄ideila gau aiö ḡilö n̄ñöl ḡi, Jisas manö klö hagöm haga, “Ḡipin an̄bu n̄bi b̄i gau kal̄p waiö hag ñagmim,” a ga. An̄g hagöl ḡi kal̄p haga, “Pai u n̄p nan magö r̄imnap ñ̄be ñ̄ñañ,” a ga.

6

Nasared n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄ñ udagla (Mad 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jisas b̄i n̄ipe gau u† ḡi ram m̄inöñ an̄bu arö göm, daun n̄ipe ke Nasared ara.

²⁻³ Am m̄idöm, Juda God n̄p sabe gep ñ̄n u, magum gep ram u amöm, n̄bi b̄i iru nöp ap m̄ideila gau kal̄p manö hag ñö n̄ñöl ḡi, aiö göm hagla, “B̄i an̄bi kapeda ram m̄inöñ i n̄ibö b̄i, Maria ñ̄i n̄ipe ap. N̄mam n̄ipe u Jems, Josep, Judas, Saimon me. N̄ñ̄n b̄i n̄ipe gau aip m̄idpun i. Pen manö aij an̄bu gai n̄ibö n̄ñöm hagöp? Nan gagep rö aigöl göm göp?” ö ḡila. An̄g hagöm, n̄p udagla. *

⁴ Pen Jisas kal̄p haga, “B̄i God manö hagep gau, ram m̄inöñ m̄igan r̄imnap ḡi ajlö, b̄i kub hon, a göm, udnaböl u pen ram m̄inöñ kale ke gau, manö kalpe u udagnaböl,” a ga. *

⁵ N̄p n̄ñ udagla u me, nan gagep rö r̄imnap ḡin̄m rö laga; n̄bi b̄i nan ga gau m̄ihöp nöp ud n̄ñö, kam̄ñ la.

⁶ Pen Nasared n̄bi b̄i n̄p n̄ñ udagla u n̄ñöm Jisas aiö yab† ga.

Jisas b̄i n̄ipe unbö m̄igan lan̄, wög ȳp ḡimim, a göm, hag yua (Mad 10:5-15; Luk 9:1-6)

* 5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 * 5:41: Luk 7:14 * 6:2-3: Jon 7:15 * 6:4: Jon 4:44

Jisas pen ram rihg aglō ram minōn anib gau gi ajöl gi, nibi bi gau kalip God Manō u hag ña.

⁷ Ñin ap bi nipe unbö migan lan gau wiñ alō aueila haga, “Bi mihöp ke, bi mihöp ke ram minōn gau ke ke ammim, manō aij yad u hag ñimim. Yad kalöp hag yuabin rö, manō hag ñi ajöl gi, kijaki aiön pi nan gau hag yunig, hag hön yunabim,” a ga.

⁸ Manō ap pen haga, “Arnig gimim u, nan ñihēb, wañib, mani ud aragmim; ilōn nabōn u nöp ud armim.” *

⁹ Ma rirup limim pen sior mlō añi nöp limim armim; sior rimnap halō ud aragmim.

¹⁰ Ram ap arbe kalöp hag udaiöl, ram anibu nöp midmim, wög gi pis gimim, daun anibu arik arnig gimim ñin u nöp armim.

¹¹ Pen ram minōn ap amjakpe kalöp hag udöm, manō kalöp u niηagaiöl, ram minōn anibu arik arnig, niηlan, a gimim, ma halpī pakpe lugō armim,” a ga. *

¹² Jisas anig hagö, bi nipe unbö migan lan gau, kale ram minōn gau gau amöm, nibi bi gau kalip manō hag ñöl gi hagla, “Nan si nan naji gipim u, niñhōn ginig anig gipun, a gimim, arö gimim,” a gila.

¹³ Anig hagöm, kijaki aiön pi nibi bi aban al mideia gau hag hön yuöm, nibi bi nan ga gau wel li ñilō, kamij la. *

*Herod hagö, Jon Bi Ñig Pak Ñeb nabic cōg nipe u rib gi dö gila
(Mad 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Pen Jisas ga rö manō u, ram minōn rigon rigon gau arö, kin Herod u rö nöp niηa. Nibi bi gau, manō anibu hag amil apil göl gi, rimnap hagla, “Jon bi ñig pak ñeb umö rigöl gila u, kauyan uraköm me, apöm nan gagep rö anib gau gab,” a gila. *

¹⁵ Rimnap hagla, “Bi anibu bi ne Ilaija,” a gila. Pen bi rimnap hagla, “Bi God manō hagep hadame nöp midmidal rö bi ap apöm midöp,” a gila.

¹⁶ Pen kin Herod nipe niñöm haga, “U Jon bi ñig pak ñeb nöd unam rib gi dö ginö u nöp uraköm, apöm anig gab,” a ga.

¹⁷⁻¹⁹ Pen niñhōn: nöd Herod, nimam Pilip nibin Herodias nip uda. Udö, Jon “Gipan anibu, gi naji gipan. Bi nuwöt nipe udagnab,” a ga. Pen Jon anig hagö, Herodias Jon nip niñö mulu lugö hagö, Herod bi nipe gau rimnap hag yuö, amöm Jon nip nagī lila. Nibi Herodias, Jon nip aigö göl gem al pak linam, a göm, gasi u nöp niñmidöp u pen *

²⁰ Jon nan naji ap gagmidöp. Nipe manō niñhōn niñhōn haga u, Herod niñöm manō aij yidun göl nöp hagöp, a göm, ñiñi löm, Jon nipe bi aij ap bi uł ap midöp, a göm, piñij göm, nip gi naji ginaböl, a göm, nip abad mid aij gimidöp.

²¹ Nibi Herodias, Jon nip al pak lin, a gi niñ mid mid mañ ap, Herod nime nip yag daua piñan rikep ñin u nöp, nan kub niñnig, gapman bi kub gau, ami bi kub gau, ram minōn Galili bi kub gau wiñ alō, nan kub niñnig aula.

²² Apöm nan niñjö niñöl gi, Herodias pai nipe u raul migan anibu apöm kugom ralö, Herod abe, bi kub ap mideila gau abe niñjö, kalip aij gö, kin Herod pai anibu nip haga, “Gipan anibu, nan niñhōn hag niñeinabön nöp niñabin,” a ga.

* 6:8: Luk 10:4-11 * 6:11: Ap 13:51 * 6:13: Jem 5:14 * 6:14: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20 * 6:17-19: Lep 18:16

23 Pen manö klö manö n+ñjō nöp hagöm haga, “Yad nöp manö n+ñjō yab+ hagabin. Ram m+ñnōj kub abad m+dpin i hag n+ñjō, nöp nabōj u hagnō abad m+deinabōn,” a ga.

24 An+g hagō, pai u amöm n+me Herodias n+p, nan n+ñhōn u hag n+ñnam, a g+ n+ñjō, n+me pen haga, “Jon b+ ñ+g pak ñeb nab+ cōg magō n+pe u hagmōn,” a ga.

25 N+me an+g hagō, ad+ñ pai n+pe y+ñ+d kiñ Herod m+deia au amöm haga, “Uri magō i nöp, Jon b+ ñ+g pak ñeb nab+ cōg magō n+pe u ud k+ñan+ cōg m+gan ap l+imōn, y+ñ dap ñ+,” a ga.

26 An+g hagō, kiñ Herod Jon n+p gas+ n+ñjō, mög yab+ ga. Pen n+pe b+ kub gau n+ñ m+dlō n+ñlō g+, manö klö manö n+ñjō pai u n+p haga u nöp gas+ n+ñjōm,

27 magō an+bu nöp ami b+ n+pe ap, “Am Jon nab+ cōg magō u daumōn,” a göm hag yuō, am Jon n+p nab+ cōg magō u r+ñb g+ dō gōm,

28 ud k+ñan+ cōg m+gan ap lōm, dapōm pai an+bu n+p ñō, n+pe pen damōm n+me n+p ña.

29 Pen Jon b+ n+pe gau, Jon n+p uñam r+ñb g+ dō g+la manö u n+ñjōm, kale am wip damōm, kabō m+gan au r+göl g+la.

Jisas n+bi b+ iru nöp nan magō ñō ñ+ñla
(Mad 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

30 Jisas manö ud arep b+ gau, kale gau gau wög g+ ajöl gōm, ado g+ apōm, n+bi b+ gau kal+p manö n+ñhōn n+ñhōn hag ñōm, nan n+ñhōn n+ñhōn g+la gau, magōñhalō Jisas n+p hag ñ+la. *

31 Pen n+bi b+ iru yab+ nöp am+ñ ap+ñ geila u me, Jisas b+ n+pe gau aip nan ñ+ñjōl rō lagō, n+pe kal+p haga, “Hon, n+bi b+ m+dagpal an+ au amun, y+ñhar+ñ m+ daiun, kale magō ap ake l+ñabim,” a ga.

32 An+g hagōm, b+ n+pe gau aip ñ+g mag+ñ udōm, ram m+ñnōj n+bi b+ m+dagm+dal au arla.

33 Pen kale ñ+g mag+ñ ud arlō n+ñjōl g+, n+bi b+ iru nöp, Jisas b+ n+pe gau aip gau arabōl a gōm, daun gau n+ñbō gau n+ñbō dip g+ dō g+ aramōm, ñ+g goñ adō adan m+ñlō u nōd amōm, Jisas b+ n+pe gau aip arn+g geila gau, nōd am m+deila.

34 Jisas b+ n+pe gau aip ñ+g goñ au amjak p+ñdōñ gōm, ñ+g mag+ñ arō gōm, n+bi b+ iru m+deila gau kal+p n+ñjōm gas+ n+pe ke gas+ n+ñjōm n+ñja, kale kaj sipsip b+ abad m+ñep ap m+dagōp rō u m+deila. An+bu n+ñjō, mög gō, n+pe ñ+ gōm kal+p manö r+ñnap rap+ñ hag ñ+ m+deia. *

35 S+ñdō hadō wad ara n+ñjōm b+ n+pe gau apōm n+p hagla, “S+ñdō hadō wad arōp. Aui ram m+ñnōj nöp an+ aui. *

36 An+ñ u, n+bi b+ gai i hag yuō, kale am ram r+ñg aglō ram m+ñnōj yōp sōl gai i aramōm, nan magō kale r+ñnap rau ñ+ñlan+,” a g+la.

37 Hageila, Jisas haga, “Kale ke kal+p nan magō r+ñnap ñ+ñmim,” a ga. Hageia hagla, “An+g hagpan u, b+ rak+ñ unbō raleb j+ñ wög gōm mani udpal rō udun nan magō rau dapun, kal+p ñun aka?” g+la.

38 Hageila, Jisas haga, “Bred magō kale aigöl g+ rō m+ñdöp? Am n+ñjim!” a ga. Hageia, am n+ñjōm hagla, “Hon bred magō unbō mam+ñd u, kabsañ m+ñhōp halō m+ñdöp,” a g+la.

* 6:30: Luk 10:17 * 6:34: Nab 27:17; Mad 9:36 * 6:35: Mak 8:1-9

39 Anig hageila, Jisas haga, “Nibi bi gai i hagpe, asik balu ke ke lom, nan utan adö gai i asik midlö aran,” a ga.

40 Hagö, nibi bi gau kalip haglö, rimnap nin juöl mihau ado gi da sidun lan (50) rö magum balu lom, rimnap ugan nibi bi nin juöl unbö mamid u (100) rö balu lila.

41 Pen Jisas nipe bred magö unbö mamid u abe, kabsal mihau abe udöm, kumi kabö adö lan au ninöm, God nip, aij a göm, bred u ud jö göm, bi nipe gau kalip nö, kale pen nibi bi gau kalip nime li nila. Kabsal mihau u, u rö nöp bi nipe gau nö, nibi bi gau kalip nime li nila.

42 Neila, ninjö ninjö, kalip mudun ga.

43 Nan adin adin arö gila gau, Jisas bi nipe gau wadi udöm yaglö yaglö, wadi unbö migan lan ajman raua.

44 Nan ninla nin anibu, bi gau nöp me, paip dausan ara.

Jisas nig ut adö u abö gi ara

45 Pen magö anibu nöp Jisas bi nipe gau kalip hagö, nig magib udöm Bedsaida daun nö lödan arlö ninöl gi, Jisas au midöm nibi bi gau kalip hag yuö arla.

46 Hag yuöm, dum nö ilö ap gilan gi amöm, God nip sabe gi mideia. *

47-48 Sibön ginig ga magö u, Jisas nöp midöm ninja, bi nipe gau kale nig magib udöm, nig an au dan arlö ninöl gi, hadal u areila lau adö auö, utham nig ut adö lan pirik göl gi areila. Ram jin parika magö u, Jisas nig ut ado lan au amöm, kalip abhak lom, arnig gö ninöl gi,

49-50 nip nig ut adö lan au areila u ninöm, u wip ana ap a göm, aninin gö pinin göm aiö gau gila. Adin Jisas kalip haga, “Pinin gagmim! Yad nöp auabin! Gasi iru ninagmim!” a ga. *

51 Hagöm, nig magib migan arö, hadal udeia u ur ga. Anig gö, Jisas nipe aigöl göm anig göp, a göm, gasi iru yabul ninla. *

52 Nipe bred udöm nibi bi iru nöp nime li na u ninla u pen nin anibu Jisas nip nin ud aij gagla.

53 Pen nig an u am am ram minön Genesared amjaköm, nig magib u nagid adik lila.

54 Nig magib au arik arlö ninöl gi, nibi bi anib gau Jisas auöp, a gilö ninöm,

55 yinid ram minön gau gau kid kid amöm, nibi bi nan ga gau kalip dam Jisas am mideia au areila.

56 Nin anib gau, Jisas ram rilig aglö gau aka daun gau aka ram minön yharin gau amjakö, nibi bi nan ga gau kalip dap maker an au lom, Jisas nip neb neb göm hagla, “Ne midö, nibi bi nan göp gau, wahin adin nöp u ud ninjö, kalip kamän lan,” a gila. Jisas yau a ga ninöm nibi bi nip ud ninla gau kalip magörhalö kamän la.

7

Nan hibur midmagö an dan nibö höj aunab u nöp me pri mideinab

1 Bi Perisi rimnap, bi lo manö hag neb rimnap, Jerusalem nibö apöm, Jisas mideia au nin midöm ninla,

2 Jisas bi nipe rimnap, nipsis nhi bi as masi gi aij göm, nan ninmidal rö, gagla. *

* 6:46: Luk 5:16 * 6:49-50: Luk 24:37 * 6:51: Mak 4:39 * 7:2: Luk 11:38

³ Perisi bî gau abe, Juda nîbi bî gau magöŕhalö abe, nîpîs nîhi bî hagmîdal rö nîŕjöm, ñîmagö ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŕjbal.

⁴ Maker aŕ au am mîdöm, ram ado gî apöm, u rö nöp ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŕjbal. Pen kap, rin cög, kapa nan gau u rö nöp ñîg lî yuöm nöp, nan ñîŕjbal. Nan anîbu rö magöŕhalö klîñ aij gîpal. *

⁵ Anîb u, Jisas bî nîpe gau nan yîharîŕ ñîŕjla u nîŕjöm, bî Perisi gau abe, bî lo manö hag ñeb gau abe Jisas nîp hagla, “Bî ne gau nîhön gîñîg, apîs bac bî hagla rö, ñîmagö kale u ñîg lî yuöm wasö, yîharîŕ nöp nan ñîŕjabol?” ö gîla.

⁶ Hageila, Jisas haga, “Kale manö pîral hagpim u, Aisaia manö nîŕjö yabîŕ hagöm, God Manö u kalî klîñ rîköm haga,

‘Nîbi bî gai i, God hib hagno adö arab a gîpal u
pen yîharîŕ manö nöp hagal; yîp mîdmagö lagpal. *

⁷ God lo manö u hag ñabun, a gîpal u
pen nîbi bî manö kale ke hagpal manö u nöp hag ñabol.

Anîb u, yîp sabe göm hib yad haglö adö aragab.

Yîharîŕ manö nöp hagabol,’ a ga.

⁸ Anîb u rö, kale God manö hag la u arö gîmim, nîbi bî manö kale ke hagpal u udmim, nap nahai bî hagmîdal adö u hain gîmim gabim,” a ga.

⁹ Jisas kalîp kauyaŕ hagöm haga, “Kale gasî kîd hiîk nîŕjmim, God manö hag la u ud ke gau yumim, gasî magö kalpe ke u nöp nîŕj udmim hain gabim.

¹⁰ Mosîs God Manö adîŕ ap kalî klîñ rîköm haga, ‘Name nap hagmil rö nîŕj udmim, kalîp ud aij gîmim; pen ñî pai rîmnap nîme nap kalîp manö mulu kal lugö hagaiöl, al pak lîbe umöl,’ a ga. *

¹¹ Pen kale manö adö anîbu kabö göl hag ñagpim. Bî ap, ami bapî arö gînabin, a gînab u, kalîp hagnab, ‘Ami bapî, yad nan aij rîmnap kalpe mîhön ñîbnep pen mani kalpe mîhön ñeb mani u, uri yad God nîp ñînabin, a gîpin u me, mani kalpe mîhön ñeb ap mîdagöp,’ a gînab.

¹² Anîg gîlö, kale nîŕjmim hagnabim, ‘Kale anîg gîpal u, manö mîdagöp,’ a gînabim. Anîg hagpe, kale God manö haga u arö göm, nan aij rîmnap nîme nap kalîp ñagnabol.

¹³ Anîb u, gasî magö kalpe ke u nöp nîŕjmim, hain gîmim, bî hain nîbö rîmnap halö hag ñîbe, kale pen u rö nöp bî hain nîbö rîmnap hag ñîlö, hag ñî dam dapîl gîlö nîŕjöl gî, God Manö nan yîharîŕ rö ud ke gau yubal. Pen nîme nap manö hagajîn u nöp wasö; kale nan iru nöp anîg unbö rö nöp gabim,” a ga.

¹⁴ Jisas anîg hagöm, nîbi bî iru nöp mîdeila gau kalîp hagö, nîpe mîdeila îŕ au aueila haga, “Manö hagnîg gabin i kale magöŕhalö nîŕjmim, manö îŕ rîk nîŕj aij gîmim.

¹⁵ Kale nan ñîŕjbe aŕ yaŕ arnab u prî mîdageinab; nan hibur mîdmagö aŕ kale daŕ nîbö höŕ aunab u nöp gö, kale gac halö mîdeinabim. *

¹⁶ Kale nîbi bî gasî rîmîd mîdainîm gau, rîmîd lî nîŕj aij gîmim,” a ga.

¹⁷ Jisas anîg hagöm, nîbi bî gau kalîp arö göm, ram raul mîgan arö, bî nîpe gau nîp hag nîŕjla, “Manö hod rîkmön hagnan anîbu, îŕ u nîhön?” ö gîla.

* 7:4: Mad 23:25 * 7:6: Ais 29:13 * 7:10: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16 * 7:15: Ap 10:14-15

18 Hageila, haga, “Nibi bi gau kale niηagpal rö, kale u rö nöp niηaggpim ar? Nan asi masi gipal gau, hałowalö niηlö, hibur an yan arö, God niηö pri midageinab.

19 Pen niöhön: nan niηbal anib gau, midmagö an yan aragnab; hibur an yan nöp arö, hib halö kil yunaböl,” a ga. Jisas manö haga anibu, nan gau magöñhalö niηeb nöp, asi masi gep rimnap midagöp, a ga.

20 Pen Jisas anig hagöm haga, “Gası naj an kale yan nibö aunab u me, nibi bi gac halö midnaböl.

21 Nibi bi gau an kalip yan gası naj auö niηöl gi, kale gi naj göm, nan si udöm, wip alöm, nibi si bi si göm,

22 nan gau hon rö laη, a göm, nibi bi rimnap gası naj niηöm, manö piral hagöm, manö naj hagöm, nan gau yad rö lagöp, a gö, mulu lugö, nibi bi hag juöm, hib kale ke dap ranöm, hałowalö göm, naj gep gası añi niηöm gipal.

23 Nan naj gipal anib gau gası ke gau nibö auagöp, gası naj an kale yan nibö aunab u me, nibi bi gac halö midnaböl.

*Nibi ap, Jisas niηe gö, pai yad kamıη lınab, a göm, niη uda
(Mad 15:21-28)*

24 Jisas ram mınöη anibu arö göm, am ram mınöη daun kub Daia söI anib au ara. Amöm, nibi bi gau yip mını niηagöl, a göm, ram raul mıgan ap amöm pi göI mideia u pen pi göI midainım rö laga.

25 Nibi ap, pai niηe niη kijaki aban ala u me, Jisas auöp, a gilö, niηe amöm Jisas mideia u ma il niη au kugom yımöm,

26 Jisas niη neb neb göI gi haga, “Pai yad kijaki aban alöp u, hag höη yu aran,” a ga. Nibi anibu niηe Juda nibi wasö. Niηe yag daula ram mınöη Pönisia, bi ram mınöη Siria nibö abad midmdal u.

27 Pen anig hageia, Jisas niη haga, “Nöd ni pai nan niηlö, mudun ginab, aij. Nan magö ni pai ñeb u udun, kain yunabun u aij gagnab,” a ga.

28 Hageia, nibi u pen haga, “Bi Kub! U aij hagpan u pen ni pai gau nan niηlö, naböη naböη gau abanı niηög, kain gau halö niηnaböl,” a ga.

29 Hageia, Jisas manö anibu niηög haga, “Ne anig hagpan u, pai ne kijaki yuö hiiköm midajip u hadö höη aröp; ne aru,” a ga.

30 Jisas anig hagö, nibi anibu ado gi amöm niηa, kijaki arık höη arö, pai niηe köp adö au agamıj han mideia.

Rimid mıgan pi ga bi ap Jisas gö, rimid waka

31 Jisas ram mınöη daun kub Daia söI anib au arö göm, am ram mınöη daun kub Saidon söI anib au paköm, ram mınöη Dekapolis an gau amöm, Niη Wanö Galili ara.

32 Amjakö niηöl gi, nibi bi gau bi rimid pi ga manö hag aij gagmidöp bi ap dapöm, Jisas niη neb neb göm hagla, “Bi i niη ud niηö, kamıη laη,” a gıla.

33 Hageila, Jisas bi anibu niη uı gi ke ke au amöm, niηmagö mlö niηe u rimid mıgan niη u yuöm, niηmagö kiñu alöm, atab niη u ud niηöm,

34 kumi kabö laη niηög, ake löI göm, “Epada!” a ga. Manö yöl hagöm, “Epada,” a ga u, manö il u “Hiik,” a ga.

35 Anig hagö niηöl gi, bi anibu rimid mıgan u piral hiiköm, maj mıgan piıa gö niηöl gi, manö kabö göI haga.

³⁶ Jisas pen n̄ibi b̄i gau kal̄ip haga, “Manō an̄ibu n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip hag ñagmim,” a ga. Manō an̄ibu manō kl̄ō gōm haga u pen kale am kl̄ō gōm n̄ibi b̄i iru n̄öp hag ñ̄ila. *

³⁷ Manō an̄ibu hag ñeila n̄ibi b̄i n̄iñöm aiō gōm hagla, “Jisas nan gau magōñhalō gaj̄ip aij yab̄ił gōp. N̄ipe n̄ibi b̄i r̄im̄id p̄ił gōp gau gō, p̄ral hiłkōm, n̄ibi b̄i ātab m̄iñör gōp gau gō manō hag aij ḡipal,” a ḡila. *

8

Jisas n̄ibi b̄i iru yab̄ił n̄öp nan magō ñō ñ̄iñla
(Mad 15:32-39)

¹ Ñ̄in an̄ an̄ib au n̄öp, n̄ibi b̄i iru n̄öp ap m̄idllō, nan magō m̄idagō, Jisas b̄i n̄ipe gau wiñ alō aueila haga,

² “Yad n̄ibi b̄i gai i kal̄ip mōg n̄iñabin. Ñ̄in m̄ihau n̄igan̄ yad aip m̄idöm, yiħariñ m̄idpal. *

³ Kal̄ip k̄iyō n̄öp hag yunō, r̄imnap m̄ilō gau n̄ibō aubal rō, adan an̄ gau amōm, amgō m̄imainō udō, lug paknabōl,” a ga.

⁴ Hageia, b̄i n̄ipe gau hagla, “Ram m̄inōñ n̄öp an̄ an̄ib gai i, nan magō gai n̄ibō udun ñun?” ö ḡila.

⁵ Hageila, Jisas haga, “Bred magō kale aigöl ḡi rō m̄idöp?” ö ga. Hageia haga, “Unbō mudun j̄iñ u,” a ḡila.

⁶ An̄ig haglō, Jisas n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagō, as̄iklō n̄iñöl ḡi, bred magō unbō mudun j̄iñ an̄ibu udöm, God n̄ip aij, a gōm, ud jō gōm, b̄i n̄ipe gau kal̄ip ñō, kale pen udöl ḡi, n̄ibi b̄i gau kal̄ip n̄ime l̄i ñ̄ila.

⁷ Kabsał pro bad ap ud m̄ideila u, u rō n̄öp udöm, God n̄ip aij a gōm, b̄i n̄ipe gau kal̄ip ñō, n̄ime l̄i ñ̄ila.

⁸ Ñ̄ilō, ñ̄iñlō ñ̄iñlō kal̄ip mudun gō, nabōñ nabōñ pali pali ḡila gau, Jisas b̄i n̄ipe gau wad̄i unbō mudun j̄iñ u yaglō aɓman̄ raua.

⁹ B̄i nan ñ̄iñla an̄ib gau, po dausan rō. Jisas pen, n̄ibi b̄i an̄ib gau kal̄ip hag yuöm,

¹⁰ b̄i n̄ipe gau aip ñ̄ig maḡib udöm, ram m̄inōñ Dalmanuda arla.

Perisi b̄i r̄imnap, “Nan gagep rō ap gō n̄iñun,” a ḡila
(Mad 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ B̄i Perisi r̄imnap Jisas n̄ip neb neb ḡino, n̄ihön rō hagn̄im, a gōm, apöm n̄ip aip manō hag am̄il ap̄il gōm hagla, “Nan gagep rō ap kumi kabō adō lan̄ au gō, n̄iñun,” a ḡila.

¹² An̄ig haglō, Jisas ake löl gōm haga, “N̄ibi b̄i m̄iñi m̄idpal ñ̄in i, n̄ihön ḡiñig haggal, ‘Nan gagep rō ap gō n̄iñun,’ a ḡipal? Yad kalöp n̄iñō yab̄ił hagabin, kalöp nan gagep rō ap ḡinō, n̄iñagnabim,” a ga. *

¹³ An̄ig hagōm, kal̄ip arō gōm, b̄i n̄ipe gau aip ñ̄ig maḡib udöm, ñ̄ig wañō böñ lödañ arla.

Jisas, Perisi manō kal̄ip u udagöl, a gōm, manō hod r̄ikōm haga
(Mad 16:5-12)

¹⁴ Pen b̄i n̄ipe gau hauł gōm, bred iru wasō, magō añ̄i ap n̄öp ud ñ̄ig maḡib löm, ud arla.

¹⁵ An̄ gau amöl ḡi, Jisas kal̄ip haga, “Perisi ȳis kale u abe, Herod ȳis n̄ipe u abe, n̄iñ aij ḡimim,” a ga. *

* 7:36: Mak 1:43-45

* 7:37: Ais 35:5

* 8:2: Mak 6:34-44

* 8:12: Mad 12:39; Luk 11:29

* 8:15: Luk 12:1

16 Anig hagö, bi nipe gau kale ke hag n+η hag n+η göm hagla, “Bred magö r+mnap halö dauagpun rö hagab,” a g+la.

17 Jisas pen kale hagla an+bu ke n+ηöm haga, “N+hön g+nig bred magö dauagpun, a g+mim, hagabim? Kale manö n+ηmim, il u n+ηagpim ar? *

18 Amgö la u n+ηagpim? Rim+d la u n+ηagpim? Aka n+ηmim hau! g+pim?

19 Bi paip dausan m+deila n+n u, bred magö unbö mam+d u ud jö g+ n+nö, n+ηöm naböη naböη arö g+la gau, wad+ aigöl g+ rö yagpe?” ö ga. Hageia hagla, “Wad+ unbö m+gan lan yagno,” a g+la. *

20 Anig hageila haga, “Pen bi po dausan m+deila n+n u, bred magö unbö mudun j+η u ud jö g+ n+nö, n+ηöm naböη naböη arö g+la gau, wad+ aigöl g+ rö yagpe?” ö ga. Hageia hagla, “Wad+ unbö mudun j+η u yagno,” a g+la.

21 Hageila haga, “Pen kale n+ηmim, n+η aij gagpim ar?” a ga.

Amgö we ga bi ap Jisas gö, amgö n+η n+ηa

22 Pen kale Bedsaida daun amjaklö n+ηöl g+, n+bi bi r+mnap bi amgö we ga ap dapöm, Jisas n+p neb neb göm hagla, “N+p ud nöη,” a g+la.

23 Hageila, Jisas bi amgö we an+bu n+p n+magö k+d u udöm, u! g+ ram r+ηg aglö go! au amöm, amgö n+p u k+nu alöm, n+p ud n+ηöm, haga, “Amgö ne nan r+mnap n+ηabön aka?” ga.

24 Hageia haga, “Yau. N+bi bi gau n+ηabin u, pen mab ur rö gau g+ ajaböl,” a ga.

25 Hagö, Jisas kauyan amgö magö nipe ud n+ηö, ad+η nan gau magöηhalö n+η aij yab+η ga.

26 Pen Jisas bi an+bu n+p haga, “Kauyan ado g+ ram r+ηg aglö n+bi bi m+dpal lödan aragmön; ram ne y+dun gö! aru,” a ga.

Pida Jisas n+p haga, “Ne nöp me Mesaia u,” a ga

(Mad 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Jisas bi nipe gau aip ram r+ηg aglö daun kub Sisaria Pilipai sö! au arla. Adan aη au amöl g+ kal+p haga, “N+bi bi gau, y+p an a göm n+ηbal?” ö ga.

28 Hageia hagla, “N+bi bi r+mnap nöp Jon bi n+ηg pak n+eb u, a g+pal, r+mnap Ilaija, a g+pal; r+mnap bi God manö hagep ap, a g+pal,” a g+la. *

29 Hageila, Jisas kal+p haga, “Kale ke pen y+p an, a g+mim, n+ηbim?” ö ga. Hageia, Pida haga, “Ne nöp me Mesaia u,” a ga. *

30 Hageia, Jisas haga, “N+bi bi gau kal+p manö an+bu hagagmim,” a ga.

Jisas haga, “Yad umem kauyan uraknabin,” a ga

(Mad 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Jisas pen bi nipe gau kal+p manö hag nöl g+ haga, “B+ N+ nipe ilön kub yab+η udnab. Bi kub manö ud as+kep gau abe, bi God n+p nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag n+eb gau abe, n+p n+ηlö, mulu lugö, al pak l+lö, nipe umöm, n+n m+hou n+gan u kauyan uraknab,” a ga.

32 Jisas manö an+bu waiö hagö, Pida n+ηö, aij gagö, Jisas n+p dam go! au amöm, n+p hag gö! g+ haga, “Manö an+bu rö hagagmön,” a ga.

33 Pen Jisas ado göm, bi nipe gau kal+p n+ηöm, Pida n+p haga, “Seden! Ke gau aru! God gasi n+öb rö hagagabön; n+bi bi gau gasi n+ηbal rö nöp n+ηmön hagabön,” a ga.

* 8:17: Mak 6:52 * 8:19: Mak 6:41-44 * 8:28: Mak 6:15 * 8:29: Jon 6:68-69; Mak 9:9

³⁴ Anig hagöm, bi nipe gau abe, nibi bi iru nöp mideila gau abe, wiñ alö, it au aueila haga, “Nibi bi an an yip pig m+dnig göl gau, nan n+hön m+nöñ naböñ adö it i gasi kub n+ñbal u arö göm, hañ roman kale ke gasi kub n+ñbal u arö göm, mab kros ud kag göm yip hain göl. *

³⁵ Nibi bi, Jisas nip niñ ud midno, aij gagnab a göm niñnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nibi bi, Jisas nip udun, manö aij nipe niñ ud midno, hanip gi najj ginaböl u, manö midagöp a göm gilö arnab gau, God gö pör nöp pör nöp mideinaböl.

³⁶ “Pen nibi bi, nan aij m+nöñ naböñ adö it i iru nöp udun a göm gilö arö, ram m+nöñ it i midöp nan gau magöñhalö udnaböl u pen pör m+dep u udagnaböl.

³⁷ Nan aij gau magöñhalö dam sikim göm, pör m+dep u rauöl rö lagöp.

³⁸ “Anib u, nibi bi an, nibi bi nan si nan najj gipal an au midöl gi, nable ginim rö lö, ‘Jisas nip niñagpun,’ a ginaböl gau, hainö Bi Ñi nipe Nap mailö aij unbö ke udöm, ejol ut gau halö aunab ñ+n u, nipe kalip u rö nöp nable gö, ‘Nibi bi gau kalip niñagpin,’ a ginab,” a ga. *

9

¹ Pen Jisas anig hagöm, manö ap haga, “Yad kalöp manö niñö hagabin, kale nibi bi midpim gai i rimnap kamñ midpe niñöl gi, God nibi bi udöm abad mideinab ñ+n u, klö kub halö auö niñnabim,” a ga. *

Jisas hañ roman nipe u ke yabñ la
(Mad 17:1-12; Luk 9:28-36)

² Pen hainö ñ+n unbö kagot j+ñ u midöm, Jisas nipe Pida Jems Jon kalip yam ut gi, ram m+nöñ nibi bi midageila dum ilö lan ap gilan gi arla. Amöm, Jisas nip niñlö niñöl gi, hañ roman nipe u ke yabñ la. *

³ Wañj nipe u rud aij ke yabñ löm, m+mailö yabñ ga. Pen nibi bi m+nöñ naböñ adö it i ap wañj rimnap ñig löm ut mañ gi, rud anibu rö l+nim rö lagöp.

⁴ Pen magö anibu niñla, Ilaija aip Mosi aip apil Jisas aip manö hagailö.

⁵ Kale niñöm, Pida Jisas nip haga, “Manö hag ñeb bi, hon aij yabñ ap au midpun! Anib u, hon ram bada bad m+hau n+gan gun; nöp ap, Mosi nip ap, Ilaija nip ap,” a ga.

⁶ Kale piññ geila rö me, Pida gasi niñ aij göm wasö, hañwañ anig haga.

⁷ Pen kumi bad ap apöm, kalip ud yuö yuö niñöl gi, manö ap kumi an anib au haga, “U Ñi midmagö yad yabñ. Manö hagnab rö niñim,” a ga.

⁸ Anig hagö niñöl gi, kale niñ gi gabö göm niñla, bi anib m+hau midagailö; Jisas nöp mideia.

⁹ Pen kale dum lan arö göm, ap lugöl gi, Jisas haga, “Dum i auajun nan gajip niñbim u, m+ñi nibi bi rimnap kalip hag ñagmim. Hainö Bi Ñi nipe umöm urakainim u, waiö hag ñ+mim,” a ga.

¹⁰ Hagö, bi nipe gau nibi bi rimnap kalip hag ñagla; kale ke nöp hag niñ hag niñ göm hagla, “Umem uraknabin, a göp u, manö it u n+hön?” ö gila.

¹¹ Anig hagöm, Jisas nip hag niñöm hagla, “Bi lo manö hag ñeb bi gau n+hön ginig hagnal, ‘Ilaija nöd aunab,’ a gipal?” ö gila.

* 8:34: Mad 10:38-39; Luk 14:27 * 8:38: Mad 10:33 * 9:1: Mak 13:30 * 9:2: 2Pi 1:17-18; Ap 3:22

12 Hageila, Jisas haga, “N+ñö hagpal. God Manö u kalı kñiñ r+köm hagla, ‘B+ İlaija nöd apöm nan gau g+ j+n geinab,’ a g+la. Pen God Manö u manö ap kalı kñiñ r+köm hagla, ‘N+bi b+ gau B+ Ñ+ n+pe n+p udagöm, n+p ilön kub ñ+naböl,’ a g+la manö u, n+hön g+n+g an+g hagla, a g+mim, n+ñbim? *

13 Pen İlaija hagla an+bu, hainö aunab, a g+mim, gas+ u n+ñagmim. N+p nöd yag daulö, kub göm, manö hag ñö n+ñöl g+, gas+ kale ke n+ñöm n+p abönamö g+ naj yab+ g+la. An+bu u, God Manö u kalı kñiñ r+köm, n+p g+naböl, a g+la rö nöp g+la,” a ga. *

*Kijaki ñ+ pro ap aban ala u, Jisas hag höñ yua
(Mad 17:14-21; Luk 9:37-43)*

14 Pen kale ban yan amöm n+ñla, b+ lo manö hag ñeb b+ r+imnap, Jisas b+ n+pe unbö aj+p gau aip pen pen hag m+dlö n+ñöl g+, n+bi b+ iru nöp apöm, kal+p ud yuö yuöm n+ñöl g+ m+deila.

15 An+g g+ n+ñm+dlö n+ñöl g+, Jisas apjakaiö, n+bi b+ ap m+deila gau, aiö göm, am n+p hag w+hai udla.

16 Jisas b+ n+pe gau kal+p hag n+ñöm haga, “N+hön g+n+g pen hagö pen hagö gajim?” ö ga.

17 An+g hagö n+ñöl g+, b+ ap n+bi b+ m+deila an+bu au haga, “Manö hag ñeb b+. Ñ+ yad u, kijaki aban alö, manö gagöp.

18 Ñ+n r+imnap n+p rap+n gö, ap lug paköm, k+ñu habkob ga+ go+ apöm, meg hip y+möm, ñ+magö ma hañ roman in göm göp. Pör an+g gö gö me, daubin u pen b+ ne gau kal+p hagnö, kijaki u hag yu wasö n+ñöm arö g+pal,” a ga.

19 An+g hageia, Jisas kal+p haga, “Kale n+bi b+ m+ñi m+dpim i God n+p n+ñ ud p+dlö gagpim. Ñ+n mai n+p n+ñ udmim, nan an+bu gau ke g+nabim? Manö pör hagnö n+ñbim u, aige göl gem manö kñiñ halö hagnö n+ñnabim? Ñ+ an+bu ud m+dpim i dauim!” a ga.

20 Hagö, dam Jisas m+deia il au daulö, kijaki ñ+ an+bu n+p aban ala u, Jisas n+p n+ñöm, ñ+ u n+p gö, ap lug paköm, ado malo göl g+, k+ñu habkob ga+ go+ apöm luga.

21 An+g gö, Jisas ñ+ an+bu nap n+p hag n+ñöm haga, “Nan an+bu ñ+n mai rö ga?” ö ga. Hageia haga, “Hadame nöp ñ+ pro magö u nöp ga.

22 Kijaki an+bu, n+p pör al pak l+n, a göm, mab inab an+bu gau abe, ñ+g an+bu gau abe ud yuöp. An+bu u, hal+p ap+l mög n+ñmön, nan an+bu hag yuep rö lain+m u, hag yu,” a ga.

23 Hageia, Jisas haga, “Y+p n+hön g+n+g, ‘Hag yuep rö lain+m u, hag yu,’ a g+mön hagabön? Hag n+ñnabin rö g+nab, a g+ gas+ n+ñnabön u, hag n+ñnabön u rö g+nab,” a ga. *

24 Hageia, ñ+ nap u y+ñ+d nöp haga, “Nöp n+ñ udmim; an+g g+nabön, a gem, gas+ u n+ñbim u pen gas+ m+ñöp n+ñnam rö löp u, y+p gas+ aij ñ+mön n+ñem yad böñ nöp n+ñ udmim,” a ga.

25 Pen n+bi b+ iru nöp, apil m+thau Jisas aip m+deila au, g+ dö g+ aueila n+ñöm Jisas kijaki u n+p haga, “Ne kijaki, n+bi b+ gö r+m+d hau+ alö manö hagagnaböl u, nöp hagabin, ñ+ u n+p arö g+mön, böñ nöp armön, hainö kauyan+ ado g+ auagmön!” a ga.

* 9:12: Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3

* 9:13: Mad 11:14

* 9:23: Mad 21:21; Mak 11:23

26 Hagö, kɨjaki anɨbu gauɨ göm, ñɨ u nɨp gö, ap lug paköm, gɨl gɨl gɨ, gɨ pɨdörj gö, nɨbi bɨ iru nöp hagla, “Hadö umöb,” a gɨla. *

27 Anɨg hagla u pen Jisas ñɨmagö ur nɨpe u udöm, nɨp ud urak ña.

28 Hainö Jisas ram raul mɨgan amöm, bɨ nɨpe gau aɨp kale nöp mɨdöl gɨ, nɨp hagla, “Nɨhön ginɨg hon kɨjaki anɨbu nɨp hag yu wasö nɨɨbun?” ö gɨla.

29 Hageila, Jisas haga, “Kɨjaki anɨbu rö yɨharɨɨɨ hag yuagnaböl; God nɨp sabe gɨlö me, höɨ arnaböl. Wasö u höɨ aragnaböl,” a ga.

Jisas kauyaɨ, “Umem uraknabin,” a ga

(Mad 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Jisas bɨ nɨpe gau uɨ gɨ, ram mɨnörj anɨbu arö göm, ram mɨnörj Galili aɨ au amöl gɨ, bɨ yad gau kalɨp manö hag ñɨ aɨj gɨnam, a göm, agamɨj pi göl mɨdöl gɨ, kalɨp hag ñɨmɨdöp. Kalɨp hag ñöm haga, “Bɨ Ñɨ nɨpe nɨp mumug göm bɨ rɨmnap kalɨp ñö, nɨp al pak lɨlö, umöm, ñɨn mɨhöp mɨdöm, ñɨn mɨhöp nɨgan u kauyaɨ uraknab,” a ga. *

32 Nɨpe anɨg hagö nɨɨöl gɨ, manö ɨ anɨbu nɨhön, a göm, nɨp hag nɨɨblap u pen pɨrɨköm, hag nɨɨagla. *

Yad nöp bɨ kub mɨdpin, a göm, manö pen pen hagla

(Mad 18:1-5; Luk 9:46-48)

33-34 Pen adan aɨ au amöl gɨ, Jisas bɨ nɨpe gau, “Yad nöp bɨ kub, ne bɨ kub wasö,” a göl gɨ, pen pen haglö ara. Am Kapaneam amjaköm, ram raul u amöm, Jisas kalɨp hag nɨɨöm, haga, “Adan aɨ au apöl gɨ, manö nɨhön hagpe auajɨp?” ö ga. Hagö, bɨ nɨpe gau manö anɨbu hag nɨɨöl göm aula u nɨɨöm, nable gö, pen hag ñagla.

35 Hag ñageila, Jisas am asɨköm, bɨ nɨpe unbö mɨgan laɨ gau kalɨp hagö aueila haga, “Nɨbi bɨ kub mɨdnɨg göl gau, nɨbi bɨ yɨharɨɨɨ wög gɨ ñɨbal rö mɨdöm, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp magöɨhalö wög gɨ ñöl,” a ga. *

36 Anɨg hagöm, ñɨ pai pro ap dapöm mɨdeila aɨ au löm, wabi göl gɨ, haga,

37 “Nɨbi bɨ yɨp nɨɨ udöm, ñɨ pai pro i rö añɨ ap ud aɨj gɨnaböl u, ñɨ u nɨp nöp wasö, yad abe udnaböl. Pen yɨp udnaböl u, yɨp nöp wasö, Bapi yɨp hag yuö aunö u nɨp abe udnaböl,” a ga. *

Nɨbi bɨ koɨmaɨ hon gagnaböl gau, kale nɨbi bɨ nɨɨeb hon

(Luk 9:49-50)

38 Pen Jon Jisas nɨp haga, “Manö hag ñeb bɨ. Bɨ ap hib ne hagöm, kɨjaki aiön pi hag höɨ yuö nɨɨun nɨp hagno, ‘Ne bɨ hon aɨp jɨm ñöl ajagpun u, anɨg hagmön,’ a gɨno,” a ga.

39 Hageila, Jisas nɨp pen haga, “Nɨp nɨhön ginɨg wasö gɨpe? Nɨbi bɨ yɨp gasɨ nɨɨöm, hib yad hagöm, nan gagep rö rɨmnap gɨnaböl gau, hainö ado göm yɨp manö najj hagagnaböl.

40 Nɨbi bɨ koɨmaɨ hon gagnaböl gau, kale nɨbi bɨ nɨɨeb hon. *

41 Pen nɨɨim! Nɨbi bɨ an, kalöp Jisas bɨ nɨpe, a göm, ñɨg mɨl ñɨlö ñɨɨnabim u, God kalɨp ud aɨj gɨnab,” a ga. *

Gɨ najj gun rö löp, a gɨmim, nɨɨ aɨj gɨmim

(Mad 18:6-9; Luk 17:1-2)

* 9:26: Mak 1:26 * 9:30-31: Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 * 9:32: Luk 9:45 * 9:35: Luk 22:24;

Mad 20:25-27; Mak 10:43-44 * 9:37: Mad 10:40 * 9:40: Mad 12:30; Luk 11:23 * 9:41: Mad 10:42

42 “Pen n̄bi b̄i r̄imnap ap̄öm, n̄i pai ȳip n̄iṅ uḍpal gau, kal̄ip nan si nan naj̄i ad̄o u ḡi yaml̄o, kale gas̄i ȳip u hauḷ göm, nan si nan naj̄i ḡinaböl. N̄bi b̄i an̄ig ḡin̄ig geinaböl u, n̄öd kabö kub ap uṅam u naḡi ud l̄i r̄ib̄iköm, dam n̄ig solwara aṅ au yublap u aij. Pen kam̄iṅ m̄idöm, an̄ig ḡi naj̄i ḡinaböl u, ilön kub yab̄iḷ uḍnaböl,” a ga.

43 Jisas an̄ig hagöm haga, “N̄imagö ap gö, kale nan si nan naj̄i ḡin̄ig gabim u, n̄imagö böṅ an̄ib lau r̄ib ḡi dö ḡi yube, böṅ lau u nöp m̄idain̄im. An̄ig ḡimim, nan si nan naj̄i an̄ibu ḡagnabim rö, kam̄iṅ arnabim. Pen n̄imagö m̄ihöṅgöl m̄idö, ḡi naj̄i ḡimim, ram m̄inöṅ Hel, mab pör nöp inm̄idöp au arnabim. *

44 Ram m̄inöṅ an̄ibu,
‘kal̄ip ḡise pör nöp l̄i m̄idöl ḡi,
mab in nöp m̄ideinab.’

45 “Ma k̄id u, u rö nöp. Ma k̄id ap gö, kale nan si nan naj̄i ḡin̄ig gabim u, ma k̄id böṅ an̄ib lau r̄ib ḡi dö ḡi yube, böṅ lau u nöp m̄idain̄im. An̄ig ḡimim, nan si nan naj̄i an̄ibu ḡagnabim rö, kam̄iṅ arnabim. Pen ma m̄ihöṅgöl m̄idö, ḡi naj̄i ḡipe, kalöp ram m̄inöṅ Hel, mab ke inab u yuö, ilön kub uḍnabim.

46 Ram m̄inöṅ an̄ibu,
‘kal̄ip ḡise pör nöp l̄i m̄idöl ḡi,
mab in nöp m̄ideinab.’

47 Amgö magö u, u rö nöp. Amgö magö ap gö, kale nan si nan naj̄i ḡin̄ig gabim u, amgö magö böṅ an̄ib lau ud gulu ḡi yube, böṅ lau u nöp m̄idain̄im. An̄ig ḡimim, nan si nan naj̄i an̄ibu ḡagnabim rö, God ram m̄inöṅ n̄ipe au arnabim. Pen amgö magö m̄ihöṅgöl m̄idö, ḡi naj̄i ḡipe, kalöp ram m̄inöṅ Hel, mab ke inab u yuö, ilön kub uḍnabim. *

48 Ram m̄inöṅ an̄ibu,
‘kal̄ip ḡise pör nöp l̄i m̄idöl ḡi,
mab in nöp m̄ideinab.’ *

49 “B̄iḷ hañ run laulö in dö aij l̄inab u rö, God n̄ipe n̄bi b̄i magöṅhalö kal̄ip an̄ig unbö rö nöp ḡinab.

50 “Dö sol nan dö kal aij yab̄iḷ u pen dö kal n̄ipe u arö, aige göl ḡimim ḡipe, kauyaṅ dö kal ḡinab? An̄ib u, kale n̄bi b̄i dö kal rö m̄idmim, n̄bi b̄i r̄imnap m̄idmagö l̄imim, aip agam̄ij m̄idaimim,” a ga. *

10

*“N̄bi hag yuep aka wasö?” ḡila
(Mad 19:1-12; Luk 16:18)*

1 Jisas Kapaneam arö göm, ram m̄inöṅ Judia aṅ gau amöm, am n̄ig Jodan juöm, böṅ lödaṅ ara. N̄bi b̄i gau n̄iṅöm, ap magum geila n̄iṅöm n̄ipe pör ḡim̄idöp rö kal̄ip manö hag n̄a.

2 B̄i Perisi r̄imnap, Jisas n̄ihön rö hagnab, a göm, apöm, n̄ip hag n̄iṅöm hagla, “B̄i gau n̄bi udöm, hag yun̄ig, hag yunaböl aka ne n̄ihön gas̄i n̄iṅban?” ö ḡila.

3 Hageila, Jisas haga, “Mos̄is God Manö kal̄i k̄liñ r̄iköm, kalöp manö n̄ihön haga?” ö ga.

* 9:43: Mad 5:30 * 9:47: Mad 5:29 * 9:48: Ais 66:24 * 9:50: Mad 5:13; Luk 14:34

4 Hageia hagla, “Mosıs haga, ‘Nıbi hag yunıg, “Nöp hag yuabin,” a göm, köp bad ap kalı kılın rıköm nıp nöm, hag yunım,’ a ga,” a gıla. *

5 Hageila, Jisas haga, “Kalöp manö hag nō, nıñmim, yıñd udagpım u me, Mosıs lo manö anıbu kalı kılın rıka.

* 6 Pen God ram mınönj hadame dagol gı la nın u, bı gı löm, nıbi gı löm, ga.

7 Adö anıbu me, bı gau nıme nap bı aıp mıdöm, am nıbi udöl gı, kalıp arö göm,

8 kale ber mıhau jım nöl hanlö hañ romanj añı lınab. Hainö ke ke wasö, jım nöl nöp mıdeinabil. *

9 God hagö, bı nıbi udöm hañ romanj añı lınab anıbu, bı rımnap am kalıp hag pak asık ke ke lagöl,” a ga.

10 Anıg hagöm, bı nıpe gau aıp kauyanj ram raul mıgan yanj amöm, Jisas nıp manö adö anıbu kauyanj hag nıjeila.

11 Jisas haga, “Bı ap nıbi udöm, hag yuöm, am nıbi hain nıbö udnab u, nıpe nıbi si udep bı. *

12 Nıbi u, u rö nöp, bı udöm, arö göm, am bı hain nıbö udnab u, nıpe bı si udep nıbi,” a ga.

*Jisas nıı pai pro gau kalıp wabi göm, nımagö kalıp nabıc adö laı la
(Mad 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Nıbi bı rımnap, Jisas nıı pai hon gau ud nıñanj, a göm, daueila, pen bı nıpe gau kalıp hag geila.

14 Anıg hageila, Jisas nıñö, mulu lugö, haga, “Nıı pai pro gau arö gıpe, yad aulanj. God ram mınönj u nıı pai pro anıb gau rö mıdpal.

15 Yad kalöp nıñö yabıl hagabin, nıbi bı gau, nıı pai pro gau God ram mınönj adö laı manö u nıñ udpal rö nıñ udagnaböl u, God ram mınönj nıpe au aragnaböl,” a ga. *

16 Anıg hagöm, nıı pai pro gau kalıp ud wabi göm, nıımagö nıpe nabıc kalıp adö laı löm haga, “God kalöp abad mıdainım,” a ga.

*Bı nan iru mıdeia ap
(Mad 19:16-22; Luk 18:18-23)*

17 Pen Jisas arö nıñöl gı, bı ap gı dö gı apöm, Jisas mıdeia ıt au kugom yımöm, haga, “Manö hag ñeb bı aıj yabıl! Yad nıñön gem pör mıdep u udnabin?” ö ga.

18 Hageia, Jisas haga, “Yıp nıñön gıñıg, ‘Bı aıj yabıl,’ a gıpan? Nıbi bı ap aıj mıdagpal; God añı me aıj mıdöp.

19 Pen ne God lo manö u nıñban: ‘Wıp alagmım; nıbi si bı si gagmım; nan si udagmım; manö kub hagmım pıral hagagmım; manö pıral hagmım nıbi bı rımnap nan kale gau pıl gı udagmım; name nap hagmıl adö u rö nöp nıñmım, hain gımım,’ ” a ga. *

20 Jisas anıg hagö, bı anıbu Jisas nıp haga, “Manö hag ñeb bı. Yad nıı pro nöp mıdem, lo manö anıb gau magönhalö nıñöl gı mıdpın,” a ga.

21 Hagö, Jisas nıp nıñöm, mıdmagö löm, haga, “Ne nan añı ap nöp gagpan. Ne ammön, nan ne nıñön nıñön mıdöp gau sıkim gı, mani udmön, nıbi bı nan mıdagöp gau kalıp nıñmön. Anıg gımön me, nan aıj ne u mıdeinab God

* 10:4: Dud 24:1-4; Mad 5:31 * 10:6: Jen 1:27; 5:2 * 10:8: Jen 2:24; Ep 5:31-33 * 10:11: Mad 5:32 * 10:15: Mad 18:3 * 10:19: Eks 20:12-17; Dud 5:16-20

ram m+nōŋ kumi kabö adö laŋ au. Hagpin rö g+mön, aumön, yad aip ajaiul," a ga.

²² An+g hagö, b+ an+bu nan n+pe iru m+deia rö, mög gö, gas+ m+lö yab+ löl g+ ara.

²³ Jisas b+ n+pe gau kal+p n+ŋ g+gabö göm haga, "N+bi b+ nan iru m+deinab gau u+ham yab+ God n+bi b+ n+pe m+dlö, kal+p udöm ram n+pe au abad m+deinab," a ga.

²⁴ An+g hagö, b+ n+pe gau manö an+bu n+ŋöm, gas+ iru nöŋ n+ŋlö n+ŋöl göm, Jisas kal+p kauyaŋ haga, "N+ pai yad gai i, manö hagabin i n+ŋim. God ram m+nōŋ u u+ham arep rö m+dlöp!"

²⁵ Kaj kamel gau kal+ mauöt nag+ yubal m+gan u arn+g, u+ham arnaböl u pen n+bi b+ u+pö k+ho mani nan gau iru m+dlöp gau, God ram m+nōŋ n+pe au u+ham yab+ arnaböl," a ga.

²⁶ Jisas an+g hagö, b+ n+pe gau aiö yab+ göm, pen hag n+ŋöl hag n+ŋöl göm hagla, "An+bu u, an rö pör m+dep u udnab?" ö g+la.

²⁷ Hageila, Jisas kal+p n+ŋöl g+ haga, "N+bi b+ gau ke göl rö lagöp; God nöŋ me n+hön n+hön g+n+g, g+n+m rö nöŋ m+dlöp," a ga.

²⁸ Pen Pida Jisas n+p haga, "Nöŋ! Hon ne aip ajöl g+, nan hon gau magöŋhalö arö g+pun," a ga.

²⁹ Hageia, Jisas haga, "Yad kalöp n+ŋö yab+ hagabin, n+bi b+ y+p gas+ n+ŋöm, manö aij yad wög u g+n+g, ram m+nōŋ kale arö göm aka, n+n+n n+mam kale gau arö göm aka, n+me nap kale gau arö göm aka, n+ pai kale gau arö göm aka, wög ad+ŋ kale gau arö göm, wög y+p geinaböl u,

³⁰ God kal+p ud aij g+ nab. Kal+p abad m+dlö, m+nōŋ naböŋ adö it i m+deinaböl n+n u, ram, n+n+n n+mam, n+me nap, n+ pai, wög ad+ŋ kale iru yab+ m+deinab. Pen n+n r+mnap n+bi b+ r+mnap gau, kal+p n+bi b+ yad p+g m+dpal u n+ŋöm, kal+p g+ naij g+naböl. Hainö pen God kal+p dam ram m+nōŋ n+pe au ud arö, n+pe aip pör nöŋ m+deinaböl.

³¹ Pen n+bi b+ uri nöŋ araböl gau, hainö iru nöŋ jöl adö yab+ gau m+deinaböl. Pen n+bi b+ uri jöl adö yab+ gau m+dpal gau, hainö iru nöŋ nöŋ am m+deinaböl," a ga. *

*Jisas kauyaŋ, "Umem uraknabin," a ga
(Mad 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Pen kale Jerusalem amöl g+, Jisas nöŋ ga; b+ n+pe gau hain göm, gas+ m+lö m+lö n+ŋöl g+ areila n+ŋöm n+bi b+ hain aueila gau n+ŋöm p+n+ŋ g+la. Jisas pen b+ n+pe unbö m+gan laŋ gau kal+p nöŋ u+ g+, go+ au amöm, nan n+hön n+p g+n+g ga u kal+p hag n+a. *

³³ Jisas haga, "Hon Jerusalem arno n+ŋöl g+, b+ ap B+ N+ n+pe n+p kain g+ dam, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag n+eb b+ gau abe n+mago kal+p n+ö, n+p manö kub hagöm, 'B+ an+bi n+p al pak lep,' a göm, ud b+ Juda wasö gau kal+p n+naböl.

³⁴ N+lö, n+p hag juöm, k+n+u alöm, nag+ ud paköm, dam böŋ nöŋ al pak l+lö umnab. Pen n+n m+höp m+dlöm, n+n m+hau n+gan u kauyaŋ uraknab," a ga.

*Jems aip Jon aip b+ kub m+dauiul, a g+ gas+ u n+ŋlö
(Mad 20:20-28)*

* **10:31:** Mad 20:16; Luk 13:30 * **10:32:** Mak 8:31; 9:31

³⁵ Sebedi ñi nipe mihau, Jems aip Jon aip apil Jisas n+p haglö, “Manö hag ñeb b+, hol m+höhön nöp manö ap hag n+ñlo, ne yau a g+mön g+nabön u aij,” a g+lö.

³⁶ An+g hagailö, Jisas kal+p haga, “Kale y+p hag n+ñng gabil an+bu, yad kalöp n+hön g+nam?” ö ga.

³⁷ Hageia haglö, “Hainö ne mailö aij ke halö m+dmön, ram m+nöh magöñhalö kin rö abad m+deinabön ñ+n u, hal+p m+höh, b+ ap ud ñ+magö y+jg böñ lau adö l+mön, b+ ap ud ñ+magö s+dagö böñ lau adö lö, as+ik m+daul,” a g+lö.

³⁸ An+g haglö, Jisas haga, “Kale m+höhön n+ñ aij g+mil hagagabil. Ñ+g as+ yad ñ+ñnabin u kale m+höhön u rö nöp ñ+ñnabil? Yad ñ+g paknabin u, kale m+höhön u rö nöp paknabil?” ö ga. *

³⁹ Hageia, “Yau, an+g g+nabul,” a g+lö. Hagailö, Jisas haga, “N+ñö hagabil. Ñ+g yad ñ+ñnabin u, kale m+höhön u rö nöp ñ+ñnabil; ñ+g paknabin u, kale m+höhön u rö nöp paknabil u pen” *

⁴⁰ ñ+magö y+jg yad böñ lau an m+deinab, ñ+magö s+dagö yad böñ lau an m+deinab u yad hagagnabin; u bapi nan n+pe; n+pe ke n+ñöb rö g+nab,” a ga.

⁴¹ Pen Jisas b+ n+pe unbö s+duñ lañ manö an+bu n+ñlö, kal+p mulu lugö, Jems Jon b+ m+hau kal+p hag g+la.

⁴² An+g g+lö, Jisas kal+p magöñhalö hagö aueila haga, “Kale n+ñbim, Juda n+bi b+ wasö gau, kin kale k+ göm abad m+dpal; b+ kub kale manö n+hön n+hön hagnaböl u n+ñöm ana udöm hain g+naböl me. *

⁴³ Pen kale g+pal rö gagmim. B+ an b+ kub m+dain+m u, b+ pro rö m+dmön, n+bi b+ r+mnap kal+p wög g+ ñeb b+ rö m+dain+m. *

⁴⁴ B+ an b+ kub yab+ m+dain+m u, b+ pro ramö gau rö m+dmön, n+bi b+ r+mnap kal+p magöñhalö nag+ wög gep b+ ap rö m+dain+m.

⁴⁵ B+ Ñ+ n+pe u, n+bi b+ gau kale wög y+p g+lañ, a göm, auaga; wög kal+p g+ ñ+ damem, hainö nan si nan naij g+pal adö u haji g+ umnö, n+bi b+ iru nöp kam+ñ aröl, a göm, aua,” a ga.

Jisas amgö we ga b+ ap gö, amgö ñ+ñ n+ñ
(Mad 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Jisas b+ n+pe gau aip daun kub Jeriko amjakla. Kale Jeriko ar+ik ar+g, n+bi b+ iru yab+ nöp aip arla. B+ Dimeas ñ+ n+pe Badimeas amgö we ga u, mani ñ+im, a göm, as+ib hagöl g+, adan go+ au as+ik m+deia.

⁴⁷ As+ik m+do n+ñöl g+, “Jisas b+ Nasared n+bö u auab,” a g+lö n+ñöm, n+pe w+ñ alöm haga, “Jisas, Depid Ñ+ n+pe, y+p mög n+ñmön!” a ga.

⁴⁸ Hageia, n+bi b+ gau n+p hag göm hagla, “Manö hagagmön! Agam+j m+d!” a g+la. An+g hagla u pen n+pe agam+j m+dmön wasö, meg magö dap ranöm w+ñ kub alöm haga, “Depid Ñ+ n+pe, y+p mög n+ñmön!” a ga.

⁴⁹ Hageia, Jisas söl an+ñ u p+doñ göm haga, “N+p w+ñ albe, aui auañ,” a ga. Hagö, n+bi b+ gau b+ amgö we u n+p hagla, “Jisas nöp w+ñ alab. Urakmön gas+ halö aumön,” a g+la.

⁵⁰ Hageila, wai+j m+löbö n+pe u ud ju yuöm, y+ñ+d nöp uraköm, Jisas m+deia au ara.

* **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 * **10:39:** Ap 12:2; Rep 1:9 * **10:42:** Luk 22:25-26 * **10:43:** Mad 23:11; Mak 9:35

⁵¹ Areia, Jisas nɪp haga, “Yɪp nɪhön gaŋ, a gɪmön, auabön?” ö ga. Hageia haga, “Manö hag ñeb bɪ. Amgö u kauyaŋ nɪŋnam, a gem, auabin,” a ga.

⁵² Hageia, Jisas haga, “Jisas yɪp gö kamɪŋ lɪnab, a gɪmön, nɪŋ udpan u rö, me ne kamɪŋ löp, gö ne aru,” a ga. Anɪg hagö nɪŋöl gɪ, magö anɪbu nöp amgö ñɪl nɪŋöm Jisas aip ara. *

11

Jisas ud aŋ aŋ löm Jerusalem arla

(Mad 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Jisas bɪ nɪpe gau aip am Jerusalem söł söł göl gɪ, Olip Dum, ram rɪŋ aglö Bedpagi Bedani a gal u amjaköm, Jisas bɪ nɪpe mɪhöp hagöm haga,

² “Ram mɪnörŋ mɪgan lödaŋ ammil nɪŋnabil, kaj donki marep nɪbi bɪ ud ajagpal ap adɪk lɪlö mɪdeinab. Nɪŋmil, hubɪk daumil.

³ Nɪbi bɪ rɪmnap kalöp nɪhön gɪnɪg anɪg gabil, a gaiöl, hagnmil, ‘Bɪ Kub wög ap göm, kauyaŋ yuö, aunab,’ a gɪmil,” a ga.

⁴ Anɪg hagö, ammil nɪŋlö, kaj donki marep ap adan au ram ajöŋ ɪl goł au nagɪ adɪk lɪlö mɪdeia. Hubɪk gɪlö nɪŋöl gɪ,

⁵ nɪbi bɪ yöp söł anɪb au mɪdeila gau hagla, “Nɪhön gɪnɪg kaj donki marep anɪbu hubɪk gabil?” ö gɪla.

⁶ Hageila, Jisas haga rö nöp hagailö, yau a gɪlö,

⁷ kaj donki marep anɪbu dam Jisas mɪdeia au apil, waɪŋ mɪlö kub kale ud jumil, kaj donki adö laŋ lailö, Jisas adö anɪbu asɪka.

⁸ Nɪbi bɪ gau iru nöp, waɪŋ mɪlöbö kale gau ud juöm, adan majö adö au lɪla; rɪmnap mab uɪaŋ gau ud hak dap lɪla.

⁹ Anɪg göm, nɪbi bɪ nɪp nöd gɪla gau abe, nɪp hain gɪla gau abe, wɪñ alöl gɪ hagla,

“God hib nɪpe hagno adö araŋ!

Bɪ Kub bɪ nɪpe yuö auab ɪ;

God nɪp abad aij gɪnɪm. *

¹⁰ Bac Depid kiŋ mɪdöm nɪbi bɪ abad mɪdmɪdöp rö, nɪpe hanɪp gɪnab!

God hib nɪpe hagno adö araŋ!” a gɪla.

¹¹ Jisas anɪg göm, Jerusalem aramöm, God sabe gep ram raul u amöm, nan gau nɪŋ ajö nɪŋöl gɪ, sɪdö wad arö nɪŋöl gɪ, bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ gau aip ram rɪŋ aglö Bedani arla.

Mab ñɪŋeb ap magö pɪlaga

(Mad 21:18-19)

¹² Ruö pen, Bedani nɪbö ado gɪ adan aŋ au apöl gɪ, Jisas nɪp kɪyö la.

¹³ Kɪyö lö, mɪlö yɪjɪg nɪŋa mab uɪem ap mɪdeia. Magö rɪmnap pɪlöm mɪdöp aka göm, amön nɪŋa, magö pɪlaga; mab uɪaŋ nöp mɪdeia. Pen nɪhön: magö pɪlep ñɪn u auaga. *

¹⁴ Anɪg gö, Jisas mab anɪbu haga, “Hainö nɪbi bɪ rɪmnap mab magö ne u ñɪŋagnaböl,” a ga. Bɪ nɪpe gau manö haga anɪbu nɪŋla.

God sabe gep ram nan sɪkim geila gau, Jisas kalɪp hag höŋ yua

(Mad 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

* **10:52:** Mak 5:34 * **11:9:** Sam 118:25-26 * **11:13:** Luk 13:6

15 Jisas bi nipe gau uł gi, Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul amöm niŋa, ni bi bi gau sɨkim göl gi, mani yimjiköl gi mɨdeila. Anig geila, mani yimjik geila abaŋ bad gau ud ado göm, yaur dap liłö rauöl gi mɨdeila mab po gau ud ado göm, ni bi bi sɨkim göl gi, nan rauöl gi, ram raul anibu mɨdeila gau, kalip ridik gi hön yua.

16 Ridik gi hön yuöm haga, “Nan rimnap dap God sabe gep ram kabö waryö gɨgabö göl mɨdöp an i padiagmim,” a ga.

17 Anig hagöm haga, “God Manö u kalɨ kliñ riköm hagla, ‘God hagöp, “Ram yad u, ni bi bi ram mɨnön gau gau magöŋhalö apöm, yip sabe gɨnaböl,” a göp,’ a gɨla. Pen kale anig gajim, bi nan si ud pi göl mɨdpal ram ap rö löp,” a ga. *

18 Anig hagö, bi God nɨp nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, manö anibu niñöm, nɨp al pak lun, a gɨla. Pen ni bi bi gau magöŋhalö manö nɨp u niñöm aiö gɨla rö me, Jisas nɨp piñiñ göm, aigöl gun nɨp al pak lun, a göm, gasɨ u ulhai niñ mɨdeila. *

19 Ram duga magö u, Jisas bi nipe gau aip Jerusalem arö göm arla.

*God nɨp gasɨ añi niñmim hag niñbe, hag niñnabim rö gɨnab
(Mad 21:20-22)*

20 Ruö sib halö adan an au amöl gi niñla, mab ułem Jisas hag ga u ił halö böŋ nöp mɨlep gi mɨdeila.

21 Anig ga niñöm Pida haga, “Manö hag ñeb bi, nöŋ! Ułem mab rol hag gaina i mɨlep gi lugöp!” a ga.

22 Hageia, Jisas haga, “God nɨp niñ udmim.

23 Yad kalöp niñö hagabin, hon hagno God u rö nöp gɨnɨm, a gɨmim, gasɨ mɨhöp wasö gasɨ añi niñmim, dum ilö anibi ‘Niñ solwara an au dan gi dam pak,’ a gɨnabim u, hagnabim rö gɨnab. *

24 Anib u me, God nɨp hagnabun rö gɨnab, a gɨmim, gasɨ añi niñmim hag niñbe, hagnabim rö gɨnab. *

25 Pen God nɨp sabe gɨniñ gɨmim, ni bi bi rimnap kalöp gi naij gɨpal gau niñmim arö gɨmim niñöm Nap kale kumi kabö adö lanj mɨdöp u, nan si nan naij kale gɨpim gau niñöm arö gɨnab. *

26 Pen ni bi bi rimnap kalöp gi naij gɨpal gau niñmim arö gagnabim u, Nap kale kumi kabö adö lanj mɨdöp u, nan si nan naij kale gɨpim gau u rö nöp niñöm arö gagnab.

*“Nöp an hagö anig gi ajabön?” ö gɨla
(Mad 21:23-27; Luk 20:1-8)*

27 Pen Jisas bi nipe gau aip kauyan Jerusalem apjaköm, nipe God sabe gep ram raul gau gi ajö niñöl gi, bi God nɨp nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb gau abe, bi manö ud asikep gau abe, Jisas mɨdeila au apöm hagla,

28 “Nöp an, anig gɨmön, a gö, gi ajabön?” ö gɨla.

29 Hageila, Jisas pen haga, “Yad kalöp manö ap hag niñnö, yip hag ñeinabim u, yad pen yad an hagö gi ajabin u, kalöp hag ñinabin.

30 Jon ni bi bi gau kalip niñ pak ña u, God hagö niñ pak ña aka gasɨ nipe ke niñöm niñ pak ña? Yip hag ñibe, niñin!” a ga.

³¹ Anig hagö, kale ke hag n+ñ hag n+ñ göm hagla, “Hon hagnabun, ‘God hagö, Jon n+bi b+ gau kalip ñ+g pak ña,’ a g+ñabun u, han+ñ hagnab, ‘An+b u, n+hön g+ñ+g Jon manö n+pe u n+ñ udagpim?’ ö g+ñab.

³² Pen hon hagnabun, ‘Jon gas+ n+pe ke n+ñöm kalip ñ+g pak ña,’ a g+ñabun u, han+ñ n+hön g+ñab?’ ö g+ñla. Pen n+hön: n+bi b+ gau magöñhalö, God hagö, Jon wög n+pe g+ñ+döp a göm n+ñ+m+däl u me, Juda b+ kub an+ñ gau p+ñ+ñ göm manö ke ap hagagla.

³³ Gas+ an+bu n+ñöm hagla, “Hon n+ñagpun,” a g+ñla. Anig hageila, Jisas kalip pen haga, “Kale y+ñ pen hag ñagpim rö, y+ñ an hagö g+ñ ajabin u, kalöp u rö nöp pen hag ñagñabin,” a ga.

12

*Juda n+bi b+ gau kale God b+ n+pe gau kalip g+ñ naji g+ñla, a ga
(Mad 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jisas pen kalip manö adö ap hod r+köm haga, “B+ ap waryö göm, nag+ wain wög u g+ñ y+möm, wain magö pak hib jakep, a göm, m+gan ap g+ñ l+ñ aij g+ñab. N+bi b+ apöm nag+ magö si udnaböl u n+ñ m+daiun, a göm, ram g+ñlan g+ñ m+lö kub ap göm, b+ r+mnap kalip hagnab, ‘Kale nag+ wain wög y+ñ u abad m+dmm, hainö p+löm po gö, y+ñ r+mnap, kale r+mnap udmim,’ a göm, ram m+nöñ m+lö gau arnab. *

² Wain magö po g+ñab magö u, b+ n+pe ap hag yuöm, hagnab, ‘Wain magö y+ñ r+mnap ñ+lö daumön!’ a g+ñab.

³ Hagö, amjakö, b+ wög g+ñaböl gau, n+ñ ud pak pak löm, y+ñhar+ñ nöp hag yunaböl.

⁴ Anig g+ñlö, b+ wain wög nap n+bö u b+ ap pen hag yunab. Amjakö, n+ñ nab+c lan paköm, g+ñ naji yab+l g+ñaböl.

⁵ Anig g+ñlö, b+ wain wög nap n+bö u, b+ ap pen yuö arö, n+ñ böñ nöp al pak l+ñaböl. B+ r+mnap iru nöp yuö, an+ñ unbö nöp göl g+ñ, r+mnap m+ñu magö paknaböl, r+mnap böñ nöp al pak l+ñaböl.

⁶ Anig g+ñlö g+ñlö me, b+ wain wög nap n+bö u b+ n+pe ap m+dageinab; ñ+ m+dmagö n+pe añ+ m+dainab u, manö n+pe u udnaböl, a göm, yuö arnab.

⁷ Pen amjakö, n+bi b+ wain wög g+ñ m+dainaböl gau n+ñöm hagnaböl, ‘Ñ+ñ auöp i, b+ wain wög nap n+bö u ñ+ n+pe auöp. An+ñ u, n+ñ al pak lun me, nan n+pe udn+m rö gau hon udnabun,’ a g+ñaböl.

⁸ Anig hagöm, ñ+ an+bu n+ñ böñ nöp al pak löm, dam höñ gau ud yunaböl. *

⁹ Anig geinaböl, b+ wain wög nap n+bö u apöm, n+hön g+ñab? N+pe apöm, n+bi b+ wain wög geinaböl an+ñ gau kalip al pak löm, n+bi b+ r+mnap kalip hagö, wain wög an+bu abad m+dainaböl,” a ga.

¹⁰ Anig hagöm kalip haga, “God Manö kal+ñ k+ñ r+köm hagla, ‘B+ ram gep gau kabö m+lö arö g+ñla u,

kabö an+bu nöp m+ñi ram padö an+ñ an+ñ u b+ñ+g ñöl m+döp. *

¹¹ B+ Kub anig ga u,

hon n+ñun aij a gabun,’ a g+ñla,” a ga.

¹² Jisas anig hagö, b+ God n+ñ nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, han+ñ nöp hagab, a göm, n+ñ s+ñ udun, a g+ñ n+ñla u pen n+bi b+ gau kalip p+ñ+ñ göm, arö g+ñla.

* 12:1: Ais 5:1-2 * 12:8: Hib 13:12 * 12:10: Sam 118:22-23

“Dakis ñeb aka ñagep?” ö gïla

(Mad 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Pen hainö Juda bï kub anïb gau, bï Perisi rïmnap aip, Herod bï nïpe rïmnap aip kalïp hagla, “Kale Jisas mïdöp au ammim, nïp manö rïmnap hag nïñbe, nïpe nïhön dui manö hageinab, nïp dam nagï lïnabun,” a gïla.
*

14 Anïg hageila, Jisas mïdeia au amöm, hagla, “Manö hag ñeb bï. Hon nïñbun ne bï nïñö yabït nöp hagpan. Bï kub gau abe, nïbi bï yïharïñ gau abe, kalïp nïñmön pïñññ gagpan. God hagöp rö nöp nïñmön, nïbi bï gau kalïp yïjïg göl nöp hag ñïban. Anïb u, hanïp hag ñï! Hon Juda nïbi bï lo gau aigöl gï mïdöp? Gapman bï kub Sisa u nïp dakïs ñeb aka ñagep?” ö gïla.

15 Anïg haglö, Jisas manö piral hageila u nïñöm haga, “Nïhön gïñïg, manö dui hagan a gïmim, yïp manö piral anïbu hagabim? Mani magö ap daube, yad nïññ, ” a ga.

16 Hagö, dap ñïlö nïñöm haga, “Mani ba u, bï an mulu adïñ u mïdöm, an hib u mïdöp?” ö ga. Hageia hagla, “Bï kub Sisa u nöp,” a gïla.

17 Hageila, Jisas haga, “Sisa nan nïpe mïdainïm u Sisa nïp ñïmim; God nan nïpe mïdainïm u God nïp ñïmim,” a ga. Anïg hagöm, manö piral kale u dauba gï aij ga anïbu nïñöm, aiö yabït gïla. *

Nïbi bï umöm uraknaböl

(Mad 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sadyusi nïbi bï gau, nïbi bï umöm, uraknaböl, a göm, nïñmïdal rö, rïmnap Jisas mïdeia au apöm hagla, *

19 “Manö hag ñeb bï. Bï God manö hagep Mosïs, manö ap hanïp kalï klïñ rïköm haga, ‘Bï ap nïbi udöm, ñï pai rïköm wasö, yïharïñ umeinab u, nïmam nïpe ap pen nïbi kanït anïbu udöm, mam uma u ñï pai nïpe u, a göm, rïknab,’ a ga. *

20 Anïb u, bï il halö unbö mïdun jïñ u mïdeinaböl. Nïmam nöd nïbi udöm, ñï pai rïköm wasö, yïharïñ umnab.

21 Umö, nïmam yïgwö an nïbö u pen nïbi anïbu nïp udöm, u rö nöp ñï pai rïköm wasö, yïharïñ umnab. Anïg gö, nïmam yïgwö nïgan nïbö u pen nïbi anïbu nïp udöm, u rö nöp ñï pai rïköm wasö, yïharïñ umnab.

22 Anïg gï dam dam, nïmam unbö mudun jïñ u ñï pai rïköm wasö, magöñhalö yïharïñ umnaböl. Hainö nïbi u u rö nöp umnab. Pen nïbi bï umöm uraknaböl, a gïpan u,

23 nïbi añï ap bï nïpe unbö mudun jïñ lïnab anïbu, hainö nïmam mai aip nïbi nïpe mïdeinab?” ö gïla.

24 Hageila, Jisas haga, “Kale God Manö kalï klïñ rïkla u abe, God klö nïpe u abe nïñagpim rö, gasï nïñö nïñagpim.

25 Nïbi bï umbal gau uraknaböl ñïñ u, God ejol nïpe gau mïdpal rö mïdöm, bï gau nïbi udagnaböl; nïbi gau bï udagnaböl.

26 Pen nïbi bï kauyan uraknaböl, a gïpim u, Mosïs mab pro in nöp mïdeia aiud kalï klïñ rïka u nïñagpim rö löp. God, mab ineia an au mïdöm, Mosïs nïp haga, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me, yad mïdpin,’ a ga. Anïb u, bac bï nöd umla gau kalïp hagöm, ‘God kale mïdpin,’ a ga. Pen kale hagpim rö, nïbi bï gau umöm, böñ nöp umblap u, God nïpe, ‘Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale mïdpin,’ a gagböp. *

²⁷ Nɪbi bɪ kamɪŋ mɪdpal aka umbal u, God nɪŋɔb kale magɔŋhalɔ kamɪŋ mɪdpal. Kale nɪŋ aij gaggim me, bɔŋ nɔp umbal, a gɪmim, nɪŋbim,” a ga.

*God lo manɔ kub yabɪt u
(Mad 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Bɪ lo manɔ hag ņeb bɪ ap, Jisas Sadyusi nɪbi bɪ gau kalɪp hag aij ga u nɪŋɔm, apɔm nɪp hag nɪŋɔm haga, “Lo adɔ mai kub yabɪt?” ɔ ga. *

²⁹ Hageia, Jisas haga, “Lo kub yabɪt u, God Manɔ u kalɪ kliɪŋ rɪkɔm hagla, ‘Isrel nɪbi bɪ nɪŋim! Bɪ Kub hon God, nɪpe aɪŋ nɔp Bɪ Kub mɪdɔp.” *

³⁰ Mɪdmagɔ ne u magɔŋhalɔ, gasɪ rɪmɪd ne u magɔŋhalɔ, klɔ ne u magɔŋhalɔ udmɔn, God Bɪ Kub ne u nɪp mɪdmagɔ lɪmɔn,’ a gɪla.

³¹ Manɔ kub yabɪt ap, God Manɔ u kalɪ kliɪŋ rɪkɔm hagla, ‘Ne ke mɪdmagɔ lɪban rɔ, nɪbi bɪ gau kalɪp u rɔ nɔp mɪdmagɔ lɪmɔn,’ a gɪla. Lo manɔ gau magɔŋhalɔ, lo anɪb mɪhau me lo kub yabɪt mɪdɔp,” a ga. *

³² Hageia, bɪ lo manɔ hag ņeb bɪ u haga, “Manɔ hag ņeb bɪ. Ne nɪŋɔ yabɪt hagpan, God aɪŋ me Bɪ Kub yabɪt mɪdɔp; nɪpe rɔ rɪmnɔp mɪdagpal.

³³ Hon God nɪp nan pak sabe gɪ ņɪnabun aka nan pak sabe gɪ ņɪ bɔŋ nɔp launabun u nan kub wasɔ. Nan kub yabɪt me, mɪdmagɔ hon u magɔŋhalɔ, gasɪ rɪmɪd hon u magɔŋhalɔ, klɔ hon u magɔŋhalɔ udun, God Bɪ Kub u nɪp mɪdmagɔ lun; hon ke mɪdmagɔ lɪbun rɔ, nɪbi bɪ gau kalɪp u rɔ nɔp mɪdmagɔ lun,” a ga. *

³⁴ Anɪg hageia, Jisas bɪ u, nɪpe gasɪ nɪŋ aij yabɪt gɔm hagɔp, a gɔm, nɪp haga, “Ne God bɪ nɪpe ap mɪdmɔn rɔ lɔp,” a ga. Jisas pen manɔ nɪŋɔ yabɪt gau nɔp hageia u nɪŋɔm, nɪbi bɪ nɪŋmɪdeila gau pɪŋɪŋ gɔm, hainɔ manɔ piral gau nɪbɔ nɪp neb neb gɔm hagmɪdal rɔ, rɪmnɔp halɔ nɪp hag nɪŋagla.

*Krais nɪpe bɪ an?
(Mad 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Jisas God sabe gep ram au nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ hag ņɪ mɪdɔl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp haga, “Bɪ lo manɔ hag ņeb bɪ gau nɪhɔn gɪnɪg hagpal, ‘Krais u nɪpe Depid ņɪ nɪpe nɔp,’ a gɪpal?

³⁶ Ana Uɪ u, Depid nɪp gasɪ ņɔ, Depid nɪpe ke kalɪ kliɪŋ rɪkɔm haga, ‘Bɪ Kub nɪpe Bɪ Kub yad u nɪp haga,

“Ne ņɪmagɔ yɪjɪg yad lau adɔ mɪdmɔn, yad nɪbi bɪ koɪmal ne gau

kalɪp ma mo ne gau lɪnabin,” a ga,’ a ga. *

³⁷ Anɪb u, Depid nɪpe ke Krais nɪp ‘Bɪ Kub yad’ a ga. Pen Krais Depid ņɪ nɪpe mɪdbɔp, nɪp ‘Bɪ Kub yad’ a gaggɔp,” a ga. Jisas manɔ ɪl anɪgɔl nɪŋɔm hag aij ga rɔ, nɪbi bɪ iru yabɪt mɪdeila gau manɔ nɪp u ņɪŋɪ lɔl gɪ nɪŋla.

*Bɪ lo manɔ hag ņeb bɪ gau gɪpal rɔ gaggim, a ga
(Mad 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:4)*

³⁸ Jisas nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ hag ņɔl gɪ haga, “Bɪ lo manɔ hag ņeb bɪ gau kalɪp nɪŋ aij gɪmim. Kale gɪpal adɔ u, waɪŋ mɪlɔ kub gau lɔm, maker gau arno, nɪbi bɪ gau, auabim e, gɪlɔ, hib hane ɪ adɔ laŋ mɪdeian, a gɔm, gasɪ u nɪŋbal.

³⁹ Pen Juda magum gep ram u arno, hanɪp ka adɔ aij aij bɪ kub asɪkpal adɔ u asɪkmɔn, a gɪnabɔl, a gɔm, gasɪ u nɪŋbal. Nɪbi bɪ nan kub ņɪŋbal an

* 12:28: Luk 10:25-28 * 12:29: Dud 6:4-5 * 12:31: Lep 19:18 * 12:33: Dud 4:35; 1Sa 15:22; Hos 6:6 * 12:36: Sam 110:1

u, u rö nöp, n̄ibi b̄i amgö ilö adö au asikno, han̄ip n̄iñöm, hon b̄i gep hib m̄idöp, a ḡinaböl, a göm, gas̄i u n̄iñbal.

⁴⁰ B̄i lo manö hag ñeb b̄i gau, n̄ibi pāpā ram nan kale gau nan hon rö lañ, a göm, pīti ḡi udpal. God n̄ip sabe ḡinabun u, n̄ibi b̄i n̄iñöl, a göm, manö m̄ilö kub p̄iral p̄iral adö r̄imnap nöp gau hagnal. An̄ig ḡipal u, hainö God kalpe ilön kub unbö ke yab̄iñ ñinab,” a ga.

N̄ibi kañ̄iñ ȳim gep rö marap God n̄ip nan kub ña

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jisas God sabe gep ram mani dap ñim̄idal mīgan söl au asik m̄idöm n̄iña, n̄ibi b̄i gep gau, mani iru nöp dap yula.

⁴² Pen n̄ibi kañ̄iñ mani m̄idageia ap, mani āti magö pro m̄ihöp dap yua.

⁴³ An̄ig ga n̄iñöm, Jisas n̄ipe b̄i n̄ipe gau hagö aueila haga, “Yad kalöp n̄iñö yab̄iñ hagabin, n̄ibi b̄i gau kale mani pro ñ̄ibal, pen n̄ibi kañ̄iñ i mani kub yab̄iñ ñöb.” *

⁴⁴ N̄ibi b̄i mani iru m̄idöp gau, mani kale r̄imnap halö iru nöp m̄idö n̄iñöl ḡi, mani kale God n̄ip r̄imnap nöp dap ñ̄ibal; pen n̄ibi kañ̄iñ i, mani n̄ipe magö m̄ihöp m̄idaj̄ip u magöñhalö dap ñöb. N̄ipe nan rau ñ̄iñeb mani ap m̄idagöp. An̄ig göp u, God n̄iñö, n̄ibi b̄i r̄imnap pro ñ̄ibal u pen n̄ibi kañ̄iñ i kub yab̄iñ ñöb,” a ga.

13

God sabe gep ram wat ḡinab, a ga

(Mad 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jisas God sabe gep ram u arö göm höñ arö n̄iñöl ḡi, b̄i n̄ipe ap n̄ip haga, “Manö hag ñeb b̄i. Kabö aij udöm, ram aij ḡila i nöñ!” a ga.

² Hageia, Jisas haga, “Ne kabö ram kub an̄ibu n̄iñö, aij gö hagabön ar? Hainö ram an̄ib i pa jö ma jö ḡi yulö, kabö ap, kabö ap adö au m̄idageinab; böñ nöp p̄iral yunab,” a ga. *

M̄iñör ugalöm uñham m̄ideinaböl, a ga

(Mad 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jisas an̄ig hagöm, God sabe gep ram u arö göm, Olip Dum ara. God sabe gep ram u nö lau m̄idöp, Olip Dum nö lai m̄idöp. Jisas Olip Dum au asik m̄idö n̄iñöl göm, Pida, Jon, Jems, Edru kale yam apöm n̄ip hagla,

⁴ “Nan hagajan u, ñin mai rö ḡinab? Pen nan n̄ihön rö gö n̄iñun hagnabun, ‘Nan an̄ib gau m̄iñi ḡin̄ig gab,’ a ḡinabun?” ö ḡila.

⁵ Hageila, Jisas kal̄ip haga, “N̄iñ aij ḡimim, manö p̄iral haglö udagmim!

⁶ N̄ibi b̄i iru nöp apöm, p̄ir alöm, hib yad u udöl ḡi, hagnaböl, ‘Yad Jisas nöp auabin,’ a ḡinaböl. An̄ig haglö, n̄iñö hagaböl, a ḡimim, n̄iñagmim.

⁷ ‘Ram m̄inöñ gai i pen pen gaböl, ram m̄inöñ gau pen pen gaböl,’ a gaiöl, gas̄i iru n̄iñagmim. Nan an̄ib gau ḡinab u pen uri ram m̄inöñ iñ i nan gau magöñhalö p̄is ḡinab, a ḡimim, gas̄i u n̄iñagmim.

⁸ N̄ibi b̄i mīgan r̄imnap uraköm, n̄ibi b̄i mīgan r̄imnap aip pen pen ḡinaböl. Kiñ mīgan r̄imnap uraköm, kiñ mīgan r̄imnap aip pen pen ḡinaböl. Ram m̄inöñ gau magöñhalö munmon udöm, kiñyö kub yab̄iñ apöm ḡinab. Nan ḡinab an̄ib gau, n̄ibi gau kal̄ip nöd ñ̄i pai ñ̄iñaj̄ip, hainö ñ̄i pai r̄ikpal rö u ḡinab.

* 12:43: 2Ko 8:12 * 13:2: Luk 19:44

⁹ Pen kale n+ŋ aij g+mim m+idaimim. N̄+n r+mnap kalöp dam Juda kansol b+ gau kal+p n̄+lö, manö kub hagnaböl. N̄+n r+mnap, Juda magum gep ram raul gau, ur udöm, kalöp paknaböl. N̄+n r+mnap, Jisas b+ n+pe, a göm, kalöp dam gapman b+ kub abe kiŋ abe m+ideinaböl au amöm, manö kub hagnaböl. Pen an+g ud araiöl u, manö aij yad u gapman b+ kub gau abe, kiŋ gau abe kal+p hag n̄+nabim. *

¹⁰ Pen nöd manö aij yad u, n+bi b+ ram m+nöŋ ke gau gau magöŋhalö hag n̄+lö arnab n+ŋöm n̄+n hain hagnabim u aunab.

¹¹ “Pen kalöp manö kub hagn+g ud araiöl u, manö pen aigöl g+ hagun, a g+mim, gas+ iru n+ŋagmim. Hagn+g g+pe n+ŋöl g+, Ana U+ kalöp gas+ aij n̄ö, hagnabim. Manö an+bu kale ke hagagnabim; Ana U+ n+pe ke hagnab. *

¹² N̄+n an+bu, mam b+ gau uraköm, mam r+mnap kal+p al paklan, a göm, kain g+ dam b+ manö n+ŋeb b+ gau n̄+magö adö kal+p n̄+lö, al pak l+naböl. Nap b+ gau uraköm, n̄+ pai kale ke gau kal+p al pak l+lan, a göm, kain g+ dam b+ manö n+ŋeb b+ gau n̄+magö adö kal+p n̄+lö, al pak l+naböl. N̄+ pai gau uraköm, n+me nap b+ kal+p n+ŋlö, mulu lugö, kal+p al pak l+lan, a göm, kain g+ dam b+ manö n+ŋeb b+ gau n̄+magö adö kal+p n̄+lö, al pak l+naböl. *

¹³ Yad lau adö m+ideinabim u n+ŋöm kal+p mulu kal n+ŋnaböl u pen kale n+bi b+ an an, klö g+mim y+p arö gagmim, c+g g+mim nöp m+ideinabim gau, n̄+n hain hagnabim u aueinab, God kalöp ud kam+ŋ yunab,” a ga. *

*Hainö nan naj yab+ waiö l+nab, a ga
(Mad 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Pen nan hil as+ mas+ gep u, ka n+pe aragep au am uraköl m+ideinab, n+ŋnabim u, kale n+bi b+ ram m+nöŋ Judia m+ideinabim gau, y+ŋ+id p+n+ŋ+g n̄ö ilö gau armim. (Kale n+bi b+ manö i uri nöp amgö l+ n+ŋabim gau, manö il u rik n+ŋ aij g+mim.) *

¹⁵ N+bi b+ ram adö lan m+ideinabim gau, nan yad r+mnap udnam, a g+mim, ado g+ ram raul aragmim. *

¹⁶ N+bi b+ wög naböŋ gau ajeinabim gau, wa+ŋ m+lö yad ap udnam, a g+mim, ado g+ ram aragmim.

¹⁷ Pen n̄+n an+bu, n+bi n̄+ mudun halö m+ideinaböl gau abe, n+bi n̄+ pain+ŋ ci n̄+inaböl gau abe, u+ham yab+ p+n+ŋ+g n̄+ arnaböl. *

¹⁸ Nan g+nab an+bu, God n+p sabe g+mim, ram y+gön göp n̄+n u gagnim, a g+mim.

¹⁹ N+ŋön g+n+g: God hadame dagol gau ram m+nöŋ g+ la n̄+n u riköm, m+id damöm m+n̄i m+dpun n̄+n i, nan naj an+bu rö ap gaga; hainö gau u rö nöp nan naj an+bu rö ap gagnab. *

²⁰ Nan naj an+bu pör g+böp, n+bi b+ magöŋhalö um hakblap. Pen B+ Kub n+pe n+bi b+ n+pe udnab gau kal+p gas+ n+ŋöm, wasö gö me, nan naj an+bu yöp magö ap g+nab.

²¹ “N̄+n an+bu n+bi b+ r+mnap kalöp hagnaböl, ‘N+ŋim! Krais m+idöp i! Krais m+idöp dan!’ a g+naböl u pen n+ŋö hagaböl, a g+mim, n+ŋagmim.

²² N+bi b+ r+mnap, God n+bi b+ n+pe ke hag la gau kal+p udnam, a göm, piral hagöm hagnaböl, ‘Yad me Krais; yad me b+ God manö hagep ap,’ a göm, nan

* 13:9: Mad 10:17-20 * 13:11: Luk 12:11-12 * 13:12: Mad 10:21 * 13:13: Mad 10:22; Jon 15:21 * 13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 * 13:15: Luk 17:31 * 13:17: Luk 23:29 * 13:19: Dan 12:1 Rep 7:14

gagep rö rımnab gınaböl. Pen God nıbi bı nıpe ke hag la gau udagnaböl, wasö. *

²³ Anıb u, nıj aij gımim. Nan nıhön nıhön hainö gınab u, yad kalöp hagnö nıjıbm u me, nıj aij göl gı mıdaimim.

Jısas hainö ado gı aunab
(Mad 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Pen mıjör kub anıb gau gı hakö nıjöl gı, sıdö u sıb göm, rakın u mailö gagnab.

²⁵ Gapı gau kumi kabö adö laj nıbö pıg ju lug auö nıjöl gı, nan kumi kabö adö laj mıdöp gau, gıdarı nıbö gai nıbö gınab. *

²⁶ Nın anıbu, Bı Nı nıpe pıdön ke yabıl udöm, mailö aij unbö ke halö kumi bad aı au auö nıjöl gı, nıbi bı nıp nıjnaböl. *

²⁷ Pen ejol nıpe gau hag yuö ram mıñöj ke gau gau magöjhalö rıgon rıgon gau amöm, nıbi bı nıpe ke hag la gau uı göm nıp daunaböl. *

Mab sıjıp lınab
(Mad 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Jısas haga, “Kale mab rauan gau nıjnabım u, manö hagabın i nıj aij gınabım. Mab rauan gau sıjıp löm, pıdön gö nıjöl gı, mıñı sıdö lınıg gab, a gımim nıjıbm.

²⁹ Anıb u rö, hainö nan hagpın gau gö nıjöl gı, ‘Mıñı söl mıdöp, Jısas haga rö gınıg gab,’ a gımim nıjnabım.

³⁰ Yad hagabın u gası nıjöl gı mıdaimim. Nıbi bı mıñı mıdpal gau rımnab mıdlö nıjöl gı, nan anıb gau gı hakö, hainö umnaböl.

³¹ Kumi kabö adö laj abe, mıñöj naböj ıt i abe ur gınab; pen manö magö yad gau ur gagnab; pör pör nöp mıdeınab.

Nın mai aunabın u bı ap nıjagöp, a ga
(Mad 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36)

³² “Nın mai aka magö mai aunabın u, nıbi bı rımnab nıjagpal, ejol gau nıjagpal, yad u rö nöp nıjagpın; Bapı nöp nıjöb.

³³ Anıb u me, nın mai aunabın u nıjagpım rö, pör pör nıj aij yabıl göl gı mıdaimim.

³⁴ “Aunabın nın anıbu, aıud hagnıg gabın i rö. Bı kub ap ram nıpe u arö göm mıgan ap arnıg göm, bı wög gep nıpe gau kalıp wög adö ke ke hag löm, ‘Wög anıg anıg gımim,’ a göm, bı nıpe ajön ıt abad mıdeınab u nıp hagnab, ‘Nıj aij yabıl gımön mıdaimön,’ a göm, arnab.

³⁵ Kale u rö nöp, magö mai bı ram nap nıbö u aunab u nıjagpım rö, nıj aij gımim mıdaimim. Dugo magö u aunab aka, sıbön aı kub yaı aunab aka, kıkakıl wıñ alnab magö u aunab aka, hılım halö aunab, a gımim, nıjagpım. *

³⁶ Kale hanbe nıjöl gı, yıjıd aunım rö löp u me, nıj aij gımim mıdaimim.

³⁷ Pen kalöp nöp hagabın; nıbi bı gau magöjhalö u rö nöp hagabın, nıj aij gımim mıdaimim!” a ga.

* 13:22: Rep 13:13 * 13:25: Aıs 13:10; Joe 2:10,31; 3:15; Rep 6:12-13 * 13:26: Rep 1:7 * 13:27:

14

Jisas nɪp aigöl gun al pak lun, a göm, gasɪ u nɪŋla
(Mad 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Pen Juda kai Pasopa ñɪn kub u abe, Bred Yɪs Halö Ñɪŋagep ñɪn kub u abe yöp ñɪn mɪhöp nöp mɪdö nɪŋöl gɪ, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe, Jisas nɪp aigöl gun, agamɪj ud sɪsɪ lun, dam al pak lun, a göm, anɪg gɪ gasɪ nɪŋla.

² Pen gasɪ ap nɪŋöm hagla, “Pasopa ñɪn i anɪg gɪno, nɪbi bɪ iru nöp gai i uraköm, pen pen göm, hanɪp gɪ naj gɪnaböl,” a göm, arö gɪla.

³ Jisas ram rɪŋg aglö Bedani amöm, Saimon ram u am asɪköm, nan ñɪŋeila. Bɪ Saimon anɪbu, nöd wös hapeb la u, Jisas gö, kamɪŋ la. Pen nan ñɪŋlö nɪŋöl gɪ, nɪbi ap wel haɪŋ aij auep mani kub raubal u, barol halö dapöm, anɪ au pa jö göm, Jisas nɪp nabɪc adö laŋ hoŋ ga. *

⁴⁻⁵ Hoŋ gö, bɪ mɪdeila anɪb gau, rɪmnap nɪŋlö, hibur kalɪp u naj gö, kale ke hagla, “Wel anɪbu sɪkim göm, mɪ aɪŋ ap bɪ ap wög göm mani udnab rö u udöm me, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau kalɪp ñeb u pen nɪhön gɪnɪg anɪg göl yɪharɪŋ hoŋ göp?” ö gɪla. Anɪg hagöm, nɪbi anɪbu nɪp hag jula.

⁶ Anɪg hageila, Jisas kalɪp haga, “Nɪhön gɪnɪg anɪg hagabim? Nɪp arö gim! Yɪp göp anɪbu, gɪ aij yabɪŋ göp.

⁷ Nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau, kale aip pör nöp mɪdeinabim rö, ñɪn rɪmnap kalɪp nan ñɪnɪg, ñɪnabim. Pen yad aip pör mɪdageinabun. *

⁸ Nɪbi anɪbi, nan nɪpe gep rö u, göp. Umnö, wel haɪŋ aij auep u lɪ ñöm rɪgöl gɪnaböl rö, yɪp nöd lɪ ñab. *

⁹ Anɪb u, yad kalöl nɪŋö hagabin, hainö manö aij yad u ram mɪnöh gau gau magöŋhalö hag ñɪlö arö nɪŋöl gɪ, nɪpe göp anɪbu halö haglö, kale nɪbi anɪbi nɪp gasɪ hauɪ gagnaböl,” a ga.

Judas, Jisas nɪp al pak lɪlaŋ, a göm, mumug ga
(Mad 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Pen Jisas bɪ nɪpe ap Judas Iskariod, Jisas nɪp mumug gɪnam a göm, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau ara.

¹¹ Bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub anɪb gau, mumug ga anɪbu nɪŋöm, aij gö, hagla, “Nöp mani rɪmnap ñɪnabun,” a gɪla. Hageila me, Judas, “Aigöl gem hagnö, kale apöm Jisas nɪp ud aröl,” a göm, gasɪ u ulhai nɪŋ mɪdeia.

Pasopa ñɪn u mɪŋi, a göm, nan ñɪŋla
(Mad 17:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

¹² Bred Yɪs Halö Ñɪŋagep ñɪn kub u auö, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gɪ ñɪŋeb ñɪn u, Jisas bɪ nɪpe gau nɪp hag nɪŋöm hagla, “Nan hon ñɪŋnabun u, mɪgan mai gɪ jɪn gun?” ö gɪla. *

¹³ Hageila, Jisas bɪ nɪpe mɪhöp hag yuöm haga, “Kale daun kub u ammil nɪŋnabil, bɪ ap ñɪg mɪl dap areinab; nɪp nable pakmil aip armil.

¹⁴ Bɪ anɪbu amöm ram raul arainɪm, kale mɪhöŋ bɪ ram anɪbu nap nɪbö u nɪp hag nɪŋmil hagmil, ‘Manö hag ñeb bɪ hagöp, ‘Bɪ yad gau aip Pasopa nan ñɪŋnabun raul mɪgan mai?’ ö göp,’ a gɪmil.

* 14:3: Luk 7:37-38

* 14:7: Dud 15:11

* 14:8: Jon 19:40

* 14:12: Eks 12:6

15 Kale hag n+ηlō, n+pe kale dam ram adō lan, nan gau magōηhalō m+đdōp raul m+gan kub u yamnab. Yamō, nan n+ηnabun u raul m+gan an+bu g+ j+ηn gaimil,” a ga.

16 Jisas kal+ηp m+hōη an+g hag yuō, daun kub u ammil n+ηlō, Jisas haga rō nōp m+deia. N+ηmil, Pasopa nan n+ηn+g g+la u, g+ j+ηn g+lō.

17 Dugo magō u, Jisas b+ n+pe r+mnap aip amjakōm,

18 nan n+ηjōl g+ haga, “Yad kalōp n+ηjō hagabin, b+ yad aip nan j+ηm nōl n+ηnabun aui nōp, b+ ap, y+ηp al pak l+lan, a gōm, y+ηp mumug g+ηab,” a ga. *

19 An+g hagō, b+ n+pe gau mög gō, gas+ m+ηjōr n+ηjōl gōm, n+ηp a+η+ a+η+ hag n+ηjōl g+ hagla, “Ne y+ηp hagabōn aka?” g+la.

20 Hageila, Jisas haga, “Kale b+ yad unbō m+gan lan m+đpim u, b+ ap an+g g+ηab. B+ an+bu me, yad aip nan k+ηanη a+η+ j+ηm nōl n+ηnabul i.

21 Yad B+ N+ n+pe, God Manō kal+η k+ηi+η r+ikōm hagla rō nōp umnabin u pen b+ y+ηp al pak l+lan, a gōm, mumug g+ηab u, n+ηp mög n+ηnabin. N+pe ilōn kub udnab u me, n+ηp yag dauagblap u aij,” a ga.

Jisas b+ n+pe gau kal+η bred wain n+η

(Mad 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

22 Nan n+ηjōl g+, Jisas bred u udōm, God n+ηp aij, a gōm, ud jō gōm, b+ n+pe gau kal+ηp nōl g+ haga, “Ud n+ηj+ηm! U ha+η romanη yad,” a ga.

23 Pen n+ηg wain kap u, u rō nōp udōm, God n+ηp aij, a gōm, b+ n+pe gau kal+ηp nō, magōηhalō n+ηjōl n+ηjōl g+, haga,

24 “N+ηg i, hagape yad. Hagape yad hoη g+ lugnab u me, God manō n+ηjō hag la rō, n+ηbi b+ iru nōp n+pe aip ud d+ηm n+ηnab,” a ga. *

25 An+g hagōm haga, “Yad kalōp n+ηjō hagabin, m+ηi+η n+ηn i r+ikōm n+ηg wain n+ηnagnabin. Y+ηhar+η nōp m+đnō m+đnō, God n+ηbi b+ udōm kumi kabō adō lan au abad m+deinab n+ηn u nōp, n+ηg wain kauyanη n+ηnabin,” a ga.

26 An+g hagōm, b+ n+pe gau aip God n+ηp sabe gep k+ηmap ap hagōm, Olip Dum arla.

Jisas Pida n+ηp haga, “Yad Jisas n+ηp n+ηnagpin, a g+ηnabōn,” a ga

(Mad 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Jisas b+ n+pe gau kal+ηp haga, “God Manō u kal+η k+ηi+η r+ikōm hagla, ‘God n+pe haga, “Yad b+ kaj sipsip mukep u n+ηp pak l+ηnō, kaj sipsip gau p+η+η g+ ke ke arnabōl,” a ga, a g+la. An+η u rō, m+đdō m+đdō kale magōηhalō y+ηp arō g+ηm+ηm, p+η+η g+ arnabim.”

28 Pen yad umem, urakem ram m+ηnōη Galili arnō, kale hain n+ηnabim,” a ga. *

29 An+g hageia, Pida haga, “B+ r+mnap nōp arō göl rō löp u pen yad nōp arō gagnabin, wasō,” ga.

30 Hageia, Jisas haga, “Yad nōp n+ηjō hagabin, m+ηi+η n+ηn i nōp, s+ηbōn anη yanη k+ηak+η w+ηi+η m+ηhōp alagnab magō u, ‘Yad Jisas n+ηp n+ηnagpin, a g+ηmōn, ij m+ηhau n+ηganη wai n+ηnabōn,” a ga.

31 Hageia, Pida manō klō yab+η hagōm haga, “Y+ηp nōp aip al pak l+ηn+g, al pak löl u pen yad Jisas n+ηp n+ηnagpin, a gem, hagagnabin,” a ga. Jisas b+ n+pe gau magōηhalō, Pida haga rō nōp hagla. *

* 14:18: Sam 41:9 * 14:24: Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hib 9:20 * 14:28: Mad 28:16; Mak 16:7 * 14:31: Jon 11:16

Jisas God n̄p sabe ḡi m̄deia
(Mad 26:36-46; Luġ 22:39-46)

³² Jisas b̄i n̄pe gau aip mab w̄og ad̄iη Gedsemani am̄om kal̄p haga, “Kale aui as̄ik m̄idaimim; yad am sabe ḡin̄g arabin,” a ga. *

³³ An̄ig haḡom, Pida, Jems, Jon kal̄p u† ḡi dam̄om, gas̄i m̄il̄o l̄ol ḡi haga,

³⁴ “M̄idmaḡo yad u il̄on ḡi dam luḡop u, unnam r̄o l̄op. Kale it̄ i m̄idmim, n̄iη m̄idaimim,” a ga. *

³⁵ An̄ig haḡom, kal̄p au hag l̄om, n̄pe ȳop s̄ol an̄ib au am̄om, m̄in̄on nab̄on yan̄ lug pak̄om, il̄on kub udn̄ig geia an̄ibu, Nap n̄pe was̄o ḡin̄im aka was̄o gagn̄im, a ḡom, sabe ḡol ḡi m̄deia.

³⁶ Nap n̄p sabe ḡom haga, “Bapi, ne nan gau maḡoηhal̄o gep u n̄op m̄id̄op. Nan ȳip ḡin̄ig gab u, yad m̄iη̄or kub m̄id̄op. Ne yau a ḡim̄on, ȳip unb̄o gagn̄im. Pen nan ȳip n̄ih̄on ḡin̄ig gain̄im u, gas̄i yad n̄iηnam r̄o gagn̄on, gas̄i ne ke n̄iηban ad̄o u n̄op ȳip ḡim̄on,” a ga. *

³⁷ Haḡom, ado ḡi b̄i n̄pe m̄ihau n̄igan̄ m̄deila au ap̄om n̄iηa, kale b̄on n̄op hon han arla. An̄ib u, n̄pe Pida n̄p haga, “Saimon, ai ḡin̄ig ḡim̄on hon hanab̄on? Ȳop maḡo ap n̄iη m̄idaim̄on r̄o laḡop ar?” a ga.

³⁸ An̄ig haḡom, b̄i n̄pe gau kal̄p haga, “Hon nan naj̄ gun r̄o l̄op, a ḡimim, n̄iη aij ḡimim, God n̄p sabe ḡol ḡi m̄idaimim. Gas̄i kale u ḡimim r̄o l̄op u pen hañ roman̄ kale iru maru ḡop,” a ga.

³⁹ An̄ig haḡom, kauyan̄ ado ḡi am̄om, Nap n̄p n̄od sabe ga r̄o, kauyan̄ sabe ga.

⁴⁰ Pen kauyan̄ ado ḡi ap̄om n̄iηa, b̄i n̄pe gau b̄on n̄op hon kal aūo han arla. N̄iηom, kal̄p haga, “Kale hon hanabim ar?” a ga. Haḡo, ana ud̄om, pen haḡol r̄o laga.

⁴¹ Pen Jisas ḡis̄on am̄om, ado ḡi ap̄om kauyan̄ hon haneila u n̄iηom haga, “Kale ȳiηariη han m̄id̄pim ar? Me aij! B̄i game, n̄iηim! B̄i ap ap̄om, B̄i N̄i n̄pe kain̄ ḡom, b̄i nan si nan naj̄ ḡipal gau kal̄p n̄in̄ig gab.

⁴² Urakpe arun! N̄iηim! B̄i ȳip kain̄ ḡop auab i,” a ga.

Jisas n̄p ud s̄is̄i l̄ila
(Mad 26:47-56; Luġ 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Jisas kal̄p man̄o an̄ibu haḡo n̄iηol̄ ḡi, maḡo an̄ibu n̄op, b̄i n̄pe unb̄o m̄igan̄ lan̄ ap, Judas, b̄i iru n̄op dap̄om ap̄jaka. B̄i an̄ib gau, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau abe, b̄i lo man̄o haḡ n̄eb gau abe, b̄i man̄o ud as̄ikep gau abe, hag yul̄o aula. Kale ru m̄il̄o k̄id r̄imnap ud̄om, ur pakep r̄imnap ud̄om, aula.

⁴⁴ Judas n̄od kal̄p hag l̄om haga, “Yad b̄i ap n̄p am hag w̄ihai udem, ud bom haluem, mulu n̄iηeinam u, b̄i u me, a ḡimim, n̄p ud s̄is̄i l̄imim, ud arim,” a ga.

⁴⁵ Judas an̄ig haḡom, Jisas m̄deia au am̄jak̄om, “Man̄o haḡ n̄eb b̄i,” a ḡom, n̄p ud bom halūo n̄iηol̄ ḡi,

⁴⁶ b̄i r̄imnap ap̄om, Jisas n̄p ud s̄is̄i l̄ila.

⁴⁷ Jisas ud s̄is̄i l̄il̄o n̄iηol̄ ḡi, Jisas b̄i n̄pe ap urak̄om, ru m̄il̄o k̄id n̄pe u ud t̄ip ḡi ud̄om, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub yab̄it̄ u w̄og n̄p ḡi n̄im̄id̄op b̄i u, n̄p r̄im̄id̄ b̄on lap u b̄on n̄op r̄ib̄ ajan̄ al yua.

⁴⁸ Pen Jisas b̄i n̄p ud s̄is̄i l̄ila gau kal̄p haga, “Ru m̄il̄o k̄id udmim, ur pakep udmim, ȳip nan si udep b̄i ap a ḡimim auabim aka?”

* 14:32: Jon 18:1 * 14:34: Jon 12:27 * 14:36: Mak 10:38; Jon 6:38

49 Yad pör pör God sabe gep ram u amem, kale aip mîdem, nîbi bî gau kalîp manö hag ñîmîdin u pen yîp ud sîsî lagpe. Pen uri kale God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla rö nöp gabim,” a ga. *

50 Pen magö anîbu nöp, Jisas bî nîpe gau magöñhalö nîp arö göm pîñîñ gî aram hakla.

51 Bî praj ap, wañj mîlôbö ap nöp yîmôm, Jisas nîp ud areila u hain arö, nîp abe ud sîsî lun, a gîlö,

52 pîrîk areia, wañj bad nîpe u ud ju udlö, nîpe magö nöp pîrîk ara.

Jisas nîp manö kub hagla

(Mad 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

53 Jisas nîp dam, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl ram u arla. Ud areila, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau lôm, bî manö ud asîkep gau lôm, bî lo manö hag ñeb bî gau lôm, ap ram anîbu magum gîla.

54 Pida pen hapi hapi nîñ damöm, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl ram nîpe u amjaköm, bî ram anîbu wög gîmîdal gau aip asîkôm, mab mali mîdeila.

55 Bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, Juda Kansol kub bî gau magöñhalö abe, Jisas gî ajmîdöp manö îl ap udun, nîp al pak lun, a gî nîñ wasö nîñla.

56 Nîbi bî iru nöp daulö, Jisas nîp manö pîral adö rîmnap hagla u pen manö hagla u adîp adîp hagagla. Ke ke haglö, manö îl rîmnap nîñagla.

57 Pen rîmnap uraköm, pîral hagöm, hagla,

58 “Hon nîñ mîdno, nîpe haga, ‘God sabe gep ram, ñîmagö udöm gîla i, rîb wañ gî yuem, ñîñ mîhau nîgan u, kauyan gîñabin. Ñîmagö udöm gîpal rö u gagnabin; ram anîbu ke yabîl ap gîñabin,’ a göp,” a gîla. *

59 Manö hagla anîbu u rö nöp adîp adîp hagagla; ke ke hagla.

60 Bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u uraköm, Jisas nîp haga, “Manö nöp hagaböl u, ne manö pen ap hagagnabön ar?” a ga.

61 Hagö, Jisas manö ap pen hagagö, kauyan hag nîñöm haga, “Ne me Mesaia u, Bî Kub aij u Ñî nîpe aka?” ga.

62 Hageia, Jisas haga, “Yau me. Me yad nöp. Yad, Bî Ñî nîpe, Bî Kub klö ke yabîl ñîmagö yîjîg kîd lau adö asîk mîd arö gem, kumi kabö adö lan au nîbö kumi bad an an lem aueinabin, nîñnabim,” a ga.

63-64 Jisas anîg hagö, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u, wañj nîpe gau ke ud bîñî göl gî haga, “Nîpe God hib nîpe u rîb juajîp u nîñbim! Anîb u, nîbi bî rîmnap hag nîñagun. Nîpe gî naij göp u waiö hagöp me u. Anîb u, kale nîñön gasî nîñnabim?” ö ga. Hagö, bî kub gau magöñhalö uraköm, hagla, “Bî anîg göl hagöp anîbu, nîp al pak lep,” a gîla. *

65 Anîg hagöm, bî rîmnap Jisas nîp kîñu alöm, wañj bad ap ud amgö nîp u paü gî ñöm, nîp paköl gî hagla, “Ne ke nîñmön, hanîp hagö, nîñun, nöp an pakab?” ö gîla. God sabe gep ram bî polisman gau, u rö nöp nîp mîñu magö nöp pakla.

Pida haga, “Yad Jisas nîp nîñagpin,” a ga

(Mad 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

66 Pida am asîka au nöp mîdö nîñöl gî, nîbi praj ap, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u nîp wög gî ñîmîdöp ap apjaköm,

* 14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20

* 14:58: Jon 2:19-21

* 14:63-64: Lep 24:16; Jon 19:7

⁶⁷ Pida mab run naböj mǝdeia au nǝñöm, haga, “Ne u rö nöp Jisas bǝ Nasared nǝbö u aip ajmǝdan,” a ga.

⁶⁸ Hageia, Pida haga, “Ne nǝhön hagabön? Manö hagabön u yad nǝñagpin,” a ga. Anǝg hagöm, höñ yan arö nǝñöl gǝ, kǝlakǝ wǝñ ala.

⁶⁹ Nǝbi praj anǝbu nöp, Pida nǝp kauyan nǝñöm, nǝbi bǝ mǝdeila gau kalǝp haga, “Bǝ i bǝ nǝpe ap,” a ga.

⁷⁰ Hageia, Pida kauyan wasö ga.

Yöp magö ap mǝdöm, nǝbi bǝ urak mǝdeila anǝb gau, Pida nǝp kauyan hagla, “Ne u rö nöp ram mǝnön Galili nǝbö u me, hon nǝñbun ne abe bǝ nǝpe ap,” a gǝla.

⁷¹ Hageila, Pida haga, “Bǝ Kub nǝñ mǝdöp; piral hagnö, yǝp al pak lǝnǝm. Pen nǝñö yabǝ hagabin! Bǝ anǝg hagabim u yad nǝñagpin yabǝ!” a ga.

⁷² Anǝg hagö nǝñöl gǝ, kǝlakǝ u kauyan wǝñ ala. Wǝñ alö, Pida Jisas nöd haga, “Kǝlakǝ wǝñ mǝhöp alagnab magö u, ‘Yad Jisas nǝp nǝñagpin,’ a gǝmön, ij mǝhau nǝgan wai ñǝnabön,” a ga manö u nǝñö, mög gö, mǝtöñ kub ga.

15

Jisas nǝp dam Pailod mǝdeia ud arla (Mad 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Hilǝm halö, bǝ God nǝp nan sabe gep bǝ kub gau löm, bǝ lo manö hag ñeb bǝ gau löm, bǝ manö ud asǝkep gau löm, Juda Kansol bǝ kub gau magöñhalö löm, magöñhalö manö hag gum göm, Jisas nǝp nagǝ löm, dam gapman bǝ kub Pailod mǝdeia u ud arla. *

² Dam arlö, Pailod Jisas nǝp haga, “Ne Juda nǝbi bǝ kin kale u aka?” ga. Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u,” a ga.

³ Bǝ God nǝp nan sabe gep bǝ kub gau Jisas manö kub hagöm manö ke ke iru nöp hagla.

⁴ Anǝg gö, Pailod Jisas nǝp haga, “Nöp manö iru hagaböl u, ne pen manö rǝmnap hagagnabön ar?” a ga.

⁵ Hagö, Jisas pen manö hagagö, Pailod gasǝ iru yabǝ nöp nǝña. *

Juda nǝbi bǝ gau hagla, “Jisas nǝp mab ba lañ al pak lǝmön!” a gǝla (Mad 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Pen Juda kai Pasopa ñǝn kub u auö, pör am Rom gapman bǝ kub Pailod nǝp hag nǝñlö, kalǝp bǝ nagǝman kale hag nǝñmǝdal bǝ u nöp yǝharǝñ hag höñ yumǝdöp.

⁷ Pen ñǝn anǝbu, bǝ ap hib nǝpe Barabas nǝbi bǝ rǝmnap ugalöm, Rom gapman aip pen göm, wip al pak lǝla rö, kalǝp nagǝ lǝlö mǝdeila.

⁸ Nǝbi bǝ gau ap magum göm, Pailod nǝp bǝ nagǝman pör hag nǝñmǝdal rö hag nǝñlö,

⁹ Pailod kalǝp haga, “Juda kin kub kale u, kalöp hubǝk yunam aka?” ga.

¹⁰ Nǝhön gǝnǝg: Pailod nǝpe ke nǝña, bǝ God nǝp nan sabe gep bǝ kub gau, Jisas nǝp yǝharǝñ mulu kal nǝñla rö, nǝp dap ñǝla.

¹¹ Pen bǝ God nǝp nan sabe gep bǝ kub gau, nǝbi bǝ gau kalǝp hagla, “Pailod nǝp hagpe, Jisas wasö, Barabas nǝp hubǝk yunǝm,” a gǝla. Anǝg gǝlö, nǝbi bǝ gau Pailod nǝp hagla, “Barabas nǝp hanǝp hubǝk yumön,” a gǝla. *

* 15:1: Luk 22:66 * 15:5: Ais 53:7; Mak 14:61 * 15:11: Ap 3:13-14

12 Anig hageila, Pailod haga, “Anig hagpim u, pen bi anibi kale Juda kin hon a gipim u, nip nihon ginam?” o ga.

13 Hagö, kale manö bñlö göm hagla, “Nip mab ba lañ al pak limön!” a gila.

14 Hageila, Pailod haga, “Nipe nihon gi naji gö, anig ginam?” o ga. Anig hageila pen kale bñlö yabñ göm hagla, “Mab ba lañ al pak limön! Mab ba lañ al pak limön!” a gila.

15 Pen Pailod, manö klö hagla anibu udöm, nibi bi gau kalip aij gan, a göm, Barabas nip yiharñ hag yuöm, bi nipe rímnap kalip hagö, Jisas nip nagñ löm, miñu magö pakla. Jisas nip pak pis gñlö niñöl gi, Pailod haga, “Nip dam mab ba lañ al pak limim,” a ga.

Ami bi gau Jisas nip hag jula

(Mad 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Ami bi gau, Jisas nip dam gapna Pailod ram kub nipe u amöm, bi yam kale rímnap kalip wiñ allö aueila,

17 wañj añ mñlöbö ap, gapman bi kub gau rol gi midmidal rö Jisas nip rim ñöm, nan kalñ kalñ halö rímnap rik dapöm, kin rol gipal usajñ bad rö ap göm, nip nabñ cög adö lañ rol gi ñila.

18 Rol gi ñöm, Jisas nip ateb ateb ñöl göm hagla, “Ne Juda kin kub pör nöp midmön!” a gila.

19 Anig hagöm, ur udöm, nabñ nipe paköm, nip kiñu al ñila. Mideia söl au kugom yimöm, kale kin nip gimidal rö, nip ubör yihön gila.

20 Nip anig göl hag juöm, wañj añ mñlöbö nip rim ñila u ud ju yuöm, wañj nipe ke u yim ñöm, mab ba lañ al pak linig ud arla.

Jisas nip mab ba lañ al pak lila

(Mad 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Kale an au amöl gi, Aleksada Rupas madöl mihau nap kale Saimon, Sairini daun nñbö bi u, gau gi ajöm, apöm Jerusalem arñg areia u, nip nable paköm, klö göm, hagla, “Jisas mab kros u ud kag gimön ud arul!” a gñlö, udöm kalip aip ara. *

22 Anig göl amöm, Jisas nip dam ram mññör au manö yöl hib Golgoda a gimidal ka au amjakla. Golgoda manö iñ u “Wip Nabñ Cög Ij.”

23 Amjaköm, nip ñig wain ap udöm, marasñ mö a gimidal rímnap ud biñ ado malo göm, Jisas nip ñila pen ññaga.

24 Jisas nip mab ba lañ al pak löm, wañj nip gau udöm, nime li ke ke udnig, sadu rö göl göm udla. *

25 Sñdö hilim halö lim gi yuöm yöp audñk galñk aua magö u, Jisas nip mab ba lañ cipñ pak lila.

26 Cipñ pak löm, nihon ginig al pak lila manö u, mab kros ba adö lañ kali kññ rikla:

JUDA KAI KIN KALE ME I.

27 Mañ anibu, bi nan si udep mñhöp u rö nöp al pak lila, ap mab böñ lap, ap mab böñ lap.

28 Gila anibu, God Manö u kalñ kññ riköm, ginaböl a gila rö nöp gila. Manö anibu kalñ kññ riköm hagla, “Nip niñlö, bi nan naji gep ap rö linab,” a gila.

*

29 Nibi bi gau ap ran ap lugöl gi, Jisas nip nijnöm, nabic gor mar göm, nip hag juöm hagla, "Ne, 'God sabe gep ram u r+b wal gem, ñ+n mihöp nigan kauyan gi lnabin,' a gina u, *

30 mñi ne ke gimön, kam+nj arö, hon nijnun," a gila.

31 Bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, Jisas nip u rö nöp hag juöm, kalip ke nöp pen hagö pen hagö göm hagla, "Nibi bi rimnap kalip gajip kam+nj arbal u pen uri nip ke gö kam+nj arn+m rö lagöp.

32 Nipe pör hagöp, 'Isrel nibi bi Mesaia midpin, Isrel Kin midpin,' a göp rö, mñi nip au lan cip+l pak lbal u, nipe ke u rö nöp urak aui auö nijnun nijnö hagöp, a gun, nip nijn udnabun," a gila. Pen bi Jisas aip al pak lla mihau Jisas nip u rö nöp hag julö.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Sidö an aulik aua magö u, sibön göm, mid damöm, sidö gam+nj ga magö u kauyan mailö ga.

34 Mailö gö nijnöl gi, Jisas meg migan dap ranöm, wiñ al hagöm haga, "Eloi, Eloi, lama sabakdani?" ö ga. Hibru manö haga anibu manö il u, "God yad. God yad. Yip ai gin+g arö gipan?" *

35 Hagö, nibi bi sol anib au mideila gau nijnöm hagla, "Nijnim! Ilaija nip wiñ alab," a gila.

36 Pen bi ap nan hain auebö rö bad ap udöm, ñ+g wain mani pro raubal migan yan rauöm, Jisas nip ñ+nö ñ+njan, a göm, gam+l mlö ap ud abös alöm, mideila adö lan ñöl gi, haga, "Hon nijn midno, Ilaija apöm, nip ud as+k dam minörj il yan lnab aka?" ga. *

37 Anig hagöm, nijn midlö nijnöl gi, Jisas wiñ kub alöm, uma.

38 Magö anibu nöp, walj mlö kub God sabe gep ram magö raul migan yan ajöñ p+l gila u, an u pa bi+l+g göm, ke ke lap lap aram migan hi+k mideila.

39 Bi ami gau abad midmidöp bi kub u, mab kros ba an aui adö au g+lan mideila u, Jisas anig hagöm uma u nijnöm, nan ñ+hön anhön ga gau nijnöm, haga, "Nijnö hagpal! Bi anibi God Ñi nipe yabi!" a ga.

40-41 Nibi iru nöp Jisas aip Jerusalem aula gau, apöm gof au mideila. An anibu, nibi mihau nigan Jisas nip wög pro pro rimnap gi ñ+m+dal ram minörj Galili. Nibi Maria mihöp midailö; nibi hib alog anib mihau, ap Magdala daun nibö, ap Jems Josep madöl mihau nime kale u. Nibi ap hib nipe Salomi. Nibi anib gau magöñhalö nijn midlö nijnöl gi, Jisas uma. *

Josep nipe Jisas hañ roman kabö migan au r+göl ga

(Mad 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Josep bi Arimadia daun nibö, Juda Kansol kub bi gep ap, God nibi bi udöm abad mideinab ñ+n anibu abad midmidöp. Bi anibu, rö God nip sabe gep ñ+n u, a göm, nan gi jin geia. Jisas uma u nijnöm, ram sol dugnig gab, a göm, mñi wip he ud as+k dam r+göl ginam, a göm, pñ+nj gaga; Pailod mideila u amöm, hag nijn.

44 Hag nijnö, Pailod, Jisas hadö uma manö u nijnöm, pa g+l göm, bi ami bi abad midmidöp bi kub u nip wiñ alö, aueia, hag nijn.

* 15:29: Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

* 15:34: Sam 22:1

* 15:36: Sam 69:21

* 15:40-41:

⁴⁵ Hag n̄jeia haga, “M̄dönöp umöb,” a ga. An̄g hagö, Pailod Josep n̄p haga, “Yau. Wip dam r̄göl ḡmön,” a ga.

⁴⁶ Hagö, Josep wałj rud kub ap rauöm, am wip he ud asik dap lugöm, wałj u ud magöñhalö wam wam göm, dam kabö m̄gan ḡsön n̄bö nöp lu l̄la kabö m̄gan u r̄göl ga. R̄göl göm, kabö hałai kub ap ud gau ga ḡ damöm, wip r̄göl ajöñ u p̄t ga.

⁴⁷ Maria Magdala aip, Maria Josep n̄me u aip, n̄ñ m̄dlö n̄ñöl ḡt, wip r̄göl ḡla.

16

Jisas uraka

(Mad 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Juda God n̄p sabe gep ñ̄n kale u ap padiö, Maria Magdala u, Maria Jems n̄me u, n̄bi Salomi u, wip he u wel l̄ ñ̄n, a göm, am wel hałñj aij auep r̄mnap rau dap l̄lö hana.

² Ruö Sade ñ̄n u, sib halö uraköm, wip r̄göl ḡla u areila.

³ Adan an̄ au aramöl ḡt hagla, “Kabö kub wip r̄göl ajöñ pak p̄t ḡla u, an ud k̄ññ ḡt goł gau yunab?” ö ḡla.

⁴ An̄g hagöm, amjaköm, n̄ñla, kabö kub wip r̄göl ajöñ pak p̄t ḡla an̄bu, hadö ñ̄ñ ḡt am goł au m̄deia.

⁵ N̄ñöm, m̄gan an̄bu hīk̄id amöm n̄ñla, b̄t praj wałj rud m̄löbö ȳma ap, ñ̄magö ȳj̄g lau adö asik m̄deia. N̄p n̄ñöm p̄ñññ ḡla.

⁶ P̄ñññ geila, kal̄p haga, “P̄ñññ gagmim. Yad n̄ñbin, kale Jisas b̄t Nasared n̄bö, mab ba lan̄ al pak l̄la u n̄p n̄ññḡ auabim. Pen n̄ñim! N̄pe aui m̄dagöp. N̄pe m̄dö nöp uraköm aröp. N̄p r̄göl ḡla ka u nöp m̄döp aui ap n̄ñim.

⁷ Pen ȳññd ammil, b̄t n̄pe gau Pida aip hagmil, ‘Jisas n̄pe nöd amöm Galili m̄deinab. N̄pe ke kalöp nöd haga rö, kale am n̄pe n̄ñnabim an̄b gau,’ a ḡmil,” a ga. *

⁸ An̄g hagö, n̄bi gau an̄n̄n gö, ñ̄n ma ḡl ḡl göm, wip r̄göl höñ amöm arö göm, ḡt dö ḡt arla. P̄ñññ ḡla n̄ñöm n̄bi b̄t r̄mnap kal̄p manö an̄bu hag ñ̄agla.

Maria Magdala Jisas n̄p n̄ññ

(Mad 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Jisas umöm, ñ̄n wañgn̄bö u uraköm, nöd yab̄t amöm, Maria Magdala m̄deia au waiö lö, n̄p n̄ññ. Pen n̄bi an̄bu n̄p nöd k̄jaki aiön pi unbö mudun j̄ñ u aban̄ al m̄deia n̄ñöm Jisas hag höñ yua.

¹⁰⁻¹¹ N̄pe Jisas n̄p n̄ñöm, am b̄t n̄pe gau m̄töñ ḡt m̄deila an̄ au amöm, Jisas kam̄ñ m̄döp n̄p n̄ñbin, a gö, kale böñ nöp umöb, a göm, manö n̄p u udagla.

Jisas b̄t n̄pe m̄hau adan an̄ au ammil n̄p n̄ñlö

(Luk 24:13-15)

¹² Hainö pen, Jisas b̄t n̄pe m̄höp ram m̄nöh m̄gan ap ḡt ajailö, Jisas b̄t unbö ke rö löm apöm, adan an̄ au waiö lö, n̄p n̄ñmil,

¹³ am b̄t n̄pe r̄mnap kal̄p hag ñ̄lö u pen, n̄ñö hagabil, a göm, manö kale udagla.

* 16:7: Mad 26:32; Mak 14:28

*Manö aij yad u n̄bi b̄i gau kalip hag n̄imim, a ga
(Mad 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Ap 1:6-8)*

¹⁴ Hainö mañ ap me, Jisas b̄i n̄ipe unbö agip lañ u nan n̄iñeila añ au waiö löm, kalip hag göl gi haga, “Yad uraknö, n̄bi b̄i r̄imnap yip waiö n̄iñöm, apöm kalöp hag n̄ilö, n̄ihön ginig piral hagpal, urakagöp, a ginim, n̄iñbim?” ö ga. *

¹⁵ Anig hagöm, kalip haga, “Kale manö aij yad u dam ram m̄inöñ gau gau magöñhalö ammim, n̄bi b̄i gau magöñhalö hag n̄imim. *

¹⁶ N̄bi b̄i an an, manö aij yad an̄bu n̄iñ udöm, n̄ig paknaböl gau, kam̄iñ arnaböl. Pen n̄bi b̄i an an n̄iñ udagnaböl gau, God kalip manö kub hagö ilön udnaböl. *

¹⁷ “N̄bi b̄i manö yip n̄iñöm, ‘N̄iñö hagöp,’ a göm, n̄iñ udnaböl gau, nan gagep rö ginaböl. K̄jaki aiön pi nan gau n̄bi b̄i kalip abañ alnab gau, hib yad u hagöm, hag hön yunaböl. Manö yab̄i kale u arö göm, manö gin̄sön n̄bö adö ap ke hagnaböl. *

¹⁸ Re gadgoi n̄bi b̄i hauöp gau ud n̄iñlö, nan ap gö umagnaböl. Nan naiñ n̄bi b̄i n̄iñöm umbal gau r̄imnap n̄iñlö, nan ap gö umagnaböl. Pen n̄bi b̄i nan ginab gau, kalip n̄imagö l̄ilö, kam̄iñ l̄inab,” a ga. *

*God Jisas n̄ip udöm ram m̄inöñ n̄ipe kumi kabö adö lañ au ud ara
(Luk 24:50-53; Ap 1:9-11)*

¹⁹ Bi Kub Jisas manö an̄bu kalip hag pis gö n̄iñöl gi, God n̄ip udöm, ram m̄inöñ n̄ipe kumi kabö adö lañ au ud ara. Ud arö, God n̄imagö yijig n̄ip lau adö asika. *

²⁰ Pen bi n̄ipe gau amöm, Krais manö aij u ram m̄inöñ gau gau magöñhalö hag n̄ilö arö n̄iñöl gi, Bi Kub, manö aij yad n̄iñö l̄in̄im, a göm, kalip aip m̄idöm, klö ñö, nan gagep rö gau gila. *

* **16:14:** 1Ko 15:5 * **16:15:** Ap 1:8 * **16:16:** Ap 2:38 * **16:17:** Ap 2:4; 8:7 * **16:18:** Luk 10:19; Ap 28:3-6 * **16:19:** Ap 1:9-11; 2:33-34 * **16:20:** Ap 14:3; Hib 2:3-4

Luk Jisas Krais Manö Aij u Luk kalı kılıñ rıka

Manö nöd

¹⁻² Jisas Krais anı hanıp i yag daulö kub göm ga ga rö, bı rımnap amgö magö kale ke nıñöm, manö aij anıbu hag fıñ ajöm, yıp abe, nıbi bı gau rımnap halö kalıp abe, hag fıñla. Hag fıñeila bı iru rö manö anıbu nıñ aij göm kalı kılıñ rıkla. *

³ Pen bı majö Diopilas, yad u rö nöp manö yıp hag fıñla anıbu it u magöñhalö ułhai nıñ aij gıpin u me, yad u rö nöp manö anıbu magöñhalö gası nıñ aij gem, nöp kalı kılıñ rıknıg gabin.

⁴ Anıg gınö me, manö nöp hagla nıñban u, nıñö hagla a gımön nıñnabön.

Ejol, ber mıhau Jon Bı Nıg Pak Nıeb yag daunabil, a ga

⁵ Nöd Kın Herod Judia Propins abad mıdmıdöp fıñ u, bı ne Sekaraia, God nıp nan sabe gep bı ap mıdmıdöp. Bı yam nıpe aip wög jım fıñ gımıdal gau kalıp Abaija Yam a gımıdal. Sekaraia nıbin nıpe İlisabed. İlisabed u rö nöp God nıp nan sabe gep bı Eron it u rık dam dapıl göm rıkla.

⁶ Kalpe ber mıhau God lo manö adö u magöñhalö hain göl gı mıdlö, God nıñö, manö ap mıdageia.

⁷ Pen Sekaraia nıbin nıpe İlisabed fıñ pai wem u me, fıñ pai ap yag dapöm wasö, böñ nöp nıbi mılep bı mılep fıñö.

⁸ Nıñ ap Sekaraia bı nıpe aip wög jım fıñ gımıdal gau apöm, God nıp sabe gep wög u geila.

⁹ Pen wög kale u göl gı, bı God nıp nan sabe gep bı gau pör gımıdal rö, bı hon an rö God sabe gep ram raul mıgan yan amöm nan halıñ aij auep u launab a göm, ilöñ cal ud gulu gı uđla. Uđlö, Sekaraia nıpe ilöñ cal ke ud gulu gı uđöm, God sabe gep ram raul mıgan yan arnıg ga. *

¹⁰ Nıbi bı iru nöp God sabe gep ram höñ adö au God nıp sabe göl gı mıdailö nıñöl gı, Sekarias nıpe raul mıgan yan aramöm nan halıñ aij auep anıbu laua.

¹¹ Pen Bı Kub ejol nıpe ap apöm, nan halıñ aij lep kabö kınanı u fıñmagö yıñg adö lau waiö mıdeia.

¹² Sekaraia ejol anıbu nıñöm pa gıñ ga.

¹³ Pen ejol anıbu nıp haga, "Ne pıñıñ gıgmön. God nıp sabe gıpan u, nıpe nıñöb. Nabin ne İlisabed fıñ ne ap yag daunab. Yag dauö, hib nıpe Jon a gımön.

¹⁴ Nıme fıñ u yag daunab u, ne mıñ mıñ gıñnabön; nıbi bı iru nöp gau u rö nöp mıñ mıñ gıñnaböl.

¹⁵ Bı Kub amgö ilö adö nıpe u, Jon bı kub rö mıdeinab. Nıpe fıñg wain aka fıñg kłö rımnap fıñıagnım. Nıme fıñ mıdun mıdeinab fıñ anıbu nöp, Ana Uı nıpe fıñ anıbu nıp anı danı amöm ajmanı raunab. *

¹⁶ Hainö nıpe İsrel nıbi bı God nıp arö gıpal gau iru nöp manö aij hag fıñ, God nıp, Bı Kub hon, a göm, nıñ uđnaböl.

¹⁷ Pen fıñ ne anıbu nıpe bı God manö hıgep İlaija hadame ram God pıdön uđöm gımıdöp rö gıñab. Nap bı kalıp uđöm, fıñ pai kale gau uđöm, kalıp

* 1:1-2: Ap 1:1 * 1:9: Eks 30:7 * 1:15: Nab 6:3

ud j̄m n̄öl l̄nab. N̄ibi b̄i God n̄ip āleb āleb n̄ibal gau, kal̄ip manö aij hag n̄ö, n̄ibi b̄i kam̄iŋ aij n̄ipe gas̄i n̄iŋbal r̄ö n̄iŋöm, ḡi aij göm, B̄i Kub aunab, a göm, abad m̄ideinaböl,” a ga. *

18 Ejol u an̄ig hagö, Sekaraia haga, “Hol ber m̄ihau m̄iŋep yab̄i l̄bul. An̄ib u, yad aigöl gem, ne n̄iŋö hagpan, a ḡi n̄iŋnabin?” ö ga.

19 Hagö, ejol u Sekaraia n̄ip haga, “Yad Gebriel. Yad God amgö ilö adö u m̄idem, ȳip hag yuö apem manö aij an̄ibi nöp hag n̄in̄ig aubin. *

20 Ne manö yad u, n̄iŋö hagöp a ḡimön n̄iŋagpan r̄ö, ātab nöp u marö gö, manö hagöl ḡi m̄idageinabön. Ȳihar̄iŋ nöp m̄id m̄id, n̄i u yag daunabil mañu nöp kauyaŋ manö hagnabön,” a ga.

21 Pen Sekaraia God sabe gep ram aŋ raul yaŋ m̄ilö padö m̄ideia n̄iŋöm, n̄ibi b̄i hön yaŋ m̄ideila gau gas̄i iru n̄iŋla.

22 Hainö n̄ipe hön apöm, manö r̄imnap hagn̄im r̄ö laga. An̄ib u, ȳip an̄ig göp, a göm, n̄imagö nöp yamaia. Kale n̄iŋöm hagla, n̄ipe ram raul m̄igan yaŋ am m̄idöm, nan ap ke n̄iŋöm auöp, a göm, n̄iŋla.

23 Pen Sekaraia God sabe gep ram wög u ḡi m̄idö, n̄in̄ n̄ipe u p̄is gö, b̄i r̄imnap apöm ka n̄ipe u udlö n̄iŋöl ḡi, n̄ipe ado ḡi ram n̄ipe ara.

24-25 Hainö m̄id damöm, n̄ibin n̄ipe Ilisabed n̄i mudun m̄idöm haga, “Nöd yad n̄ibi n̄i pai wem m̄idm̄idin u me, ȳip nable ga, j̄i m̄iñi B̄i Kub ȳip mög n̄iŋöm ȳip abad m̄idö, n̄i mudun m̄idpin u ȳip aij göp, nable gagnab, wasö,” ga. An̄ig hagöm, rak̄in unbö mam̄id agam̄ij ram raul m̄igan gau nöp pi göl m̄idm̄idöp.

Ejol apöm Maria n̄ip haga, “Jisas yag daunabön,” a ga

26 Ilisabed rak̄in unbö kagol j̄iŋ n̄i mudun m̄idö n̄iŋöl ḡi, God ejol Gebriel n̄ip hag yuö ara Nasared daun, ram m̄inöŋ Galili au.

27 Nasared au n̄ibi praj ap m̄idm̄idöp, hib n̄ipe Maria. N̄ibi praj an̄ibu b̄i ap aip ḡi gö wasö. N̄ibi praj an̄ibu, b̄i ne Josep udnab, a göm manö hagla. B̄i Josep an̄ibu, n̄ip kinj Depid b̄i r̄id̄ig an̄ibu ap r̄ik dam l̄ila u me. *

28 God ejol Gebriel hag yuö, n̄ibi praj Maria m̄ideia au amjaköm haga, “N̄ibi praj, ne m̄idpan? B̄i Kub nöp ud aij göp. N̄ipe aip m̄idpil,” a ga.

29 An̄ig hagö, Maria manö an̄ibu n̄iŋöm, ȳip ai ḡin̄ig an̄ig hagab, a göm, gas̄i iru n̄iŋa.

30 N̄ipe gas̄i iru n̄iŋö n̄iŋöl ḡi, ejol n̄ip haga, “Maria, ne p̄iñiŋ gagmön. God nöp ud aij yab̄i göp.

31 Hainö ne n̄i mudun m̄idmön, n̄i ap yag daunabön. Yag daumön, hib n̄ipe Jisas, a ḡimön. *

32 Pen n̄ipe b̄i kub yab̄i m̄ideinab. N̄ibi b̄i n̄ip hagnaböl, B̄i Kub yab̄i adö i ḡilaŋ m̄idöp N̄i n̄ipe, a ḡinaböl. God B̄i Kub geinab n̄iŋöm n̄ipe n̄ihi ilaŋ Depid, kinj kub m̄idm̄idöp r̄ö m̄ideinab.

33 Jekop r̄ikö r̄ik am̄il ap̄il ḡilö m̄ideinaböl gau kal̄ip magöŋhalö pör nöp pör nöp kinj kale m̄idöm abadöl m̄ideinab,” a ga. *

34 Ejol an̄ig hagö, Maria n̄ip haga, “Yad b̄i ap aip m̄idagpul u, aigöl gem n̄i an̄ibu yag daunabin?” ö ga.

* 1:17: Mal 3:1; 4:5-6; Mad 17:11-13 * 1:19: Dan 8:16; 9:21 * 1:27: Mad 1:16,18 * 1:31: Ais 7:14; Mad 1:21-23 * 1:33: 2Sa 7:12,13,16; Ais 9:7

35 Hageia, ejol n̄p haga, “Ana U† u n̄p ap̄m, B† Kub yab† ad̄o i ḡlan̄ m̄d̄öp p̄d̄öŋ n̄pe n̄p ralu ñ̄nab. An̄g gö, ñ̄† u† yag daunabön u, n̄†bi b† n̄ŋöm hagnaböl, n̄pe God Ñ̄† n̄pe, a ḡnaböl.

36 Nön! Naubi ne Ilisabed n̄pe n̄†bi m̄tep l̄öp. Kale n̄p n̄†bi ñ̄† pai wem a ḡm̄idal u pen m̄ñi n̄pe ñ̄† mudun m̄d̄ö, rak̄n̄ unbö kagol j̄ŋ hadö ara.

37 God nan gagn̄m r̄ö ap m̄dagöp; nan gau magöŋhalö ḡn̄†m r̄ö n̄p m̄d̄öp,” a ga. *

38 An̄g hagö, Maria haga, “Yad God n̄p wög ḡ† ñ̄eb pai. Hagabön r̄ö n̄p ȳp ḡn̄†m,” a ga. An̄g hagö n̄ŋöl ḡ†, ejol n̄p arö göm ara.

Maria am nubi Ilisabed n̄p n̄ŋa

39-40 Pen Maria ȳŋ†d amnan, a göm, ram m̄†n̄öŋ an̄†bu arö göm ram m̄†n̄öŋ Judia no ilö gau adan m̄l̄ö u am am, Sekaraia Ilisabed ber m̄†hau m̄dm̄dil daun u ara. Ram kale amjaköm, nubi Ilisabed n̄p haga, “Ne m̄dpan?” a ga.

41 “Ne m̄dpan?” a gö, nubi Ilisabed manö an̄†bu n̄ŋö, ñ̄† mudun m̄†deia u p̄†raŋ†d la. Pen magö an̄†bu n̄p Ana U† u n̄pe Ilisabed an̄† dan̄ aramöm n̄p ajman̄ raua.

42 God Ana ajman̄ rauö, Ilisabed n̄pe meg m̄†gan dap ranöm Maria n̄p haga, “God n̄†bi r̄†mn̄ap kal̄†p abad m̄d̄öp u pen n̄p ud aij yab†† göp. Ñ̄† mudun ne m̄dpan yagol ñ̄†† u abe ud aij yab†† göp.

43 Yad n̄†bi aij wasö j̄† ne B† Kub yad n̄†me n̄pe u ȳp n̄ŋ†g auban u yad aiö gem God n̄p aij a gabin.

44 Ne apön ȳp, ‘M̄dpan?’ a gajan magö u, ñ̄† mudun m̄†dpin i ñ̄†ñ̄† yab†† löm p̄†raŋ†d l̄öp.

45 Ne, ‘Ȳp God hagöp r̄ö ḡ†nab,’ a ḡm̄ön n̄ŋ m̄†dpan u me, ne m̄†ñ m̄†ñ ḡm̄ön,” a ga.

Maria God hib n̄pe hagö adö ara

46 Ilisabed an̄g hagö, Maria God n̄p gas† n̄ŋöl ḡ†, ñ̄†ñ̄† yab†† löl ḡ† haga, “Yad B† Kub n̄p gas† n̄ŋem,

hib n̄pe hagnö, i adö lan̄ arnab. *

47-48 Yad böŋ n̄p umeb r̄ö m̄†d̄ainö,
God ȳp mög n̄ŋöm ud kam̄ŋ yua u,
n̄p gas† n̄ŋem ñ̄†ñ̄† yab†† l̄ibin.

Yad ȳ†har†ŋ pai n̄p wög ḡ† ñ̄eb m̄†dpin u
pen ȳp hau† gagöp.

An̄g göp u,

m̄†ñi r̄†köm, hainö r̄†köm, r̄†k dam l̄†naböl gau,

n̄†bi b† magöŋhalö ȳp gas† n̄ŋöm hagnaböl,

‘God n̄†bi an̄†bu ud aij yab†† ga,’ a ḡ†naböl.

49 N̄pe p̄†d̄öŋ magöŋhalö m̄†d̄öp u,

n̄pe nan klö yab†† ȳp göp.

Yad n̄ŋbin n̄pe a†† n̄p

B† U† m̄†d̄öp.

50 N̄†bi b† manö n̄pe n̄ŋöm, ana udöm, hain ḡ†naböl gau,

kal̄†p mög n̄ŋöm ud aij ḡ†nab.

Kale ñ̄† pai r̄†köm, r̄†k damöm, r̄†k l̄†naböl gau,

kal̄†p u r̄ö n̄p mög n̄ŋöm ud aij ḡ†nab. *

51 Nipe Bî ñîmagö mîlô kub yabî;
nipe nan klô klô iru nöp göp.

Nîbi bî, hon ke nîbi kub bî kub mîdpun, a gîpal gau,

God kalîp yu gî yuöp. *

52 Anîb u, kîj bî kub ram mînönj kub abad mîdlô hib kub mîdmîdöp gau,

God gö ke ke arlô,
nîbi bî hib mîdagmîdöp gau,

God kalîp udôm ud adö adö göp. *

53 Nîbi bî kîyô löp gau,

God kalîp nan nîme lö ñîjîlô mudun göp.

Pen nîbi bî nan iru mîdöp gau

kalîp yîharîj hag yuö arbal. *

54 God nipe apîs bac îlan hon gau
kalîp manö haga u hauî gagöm,

hanîp Isrel nîbi bî

pör mög nîjöm abad mîd aij göp. *

55 Bac Ebrahim abe, bac hon rîmnap abe

ñî pai kale rîkôm rîklô arnab gau,

God kalîp abad mîdeinabin, a göm,

haga rö nöp hanîp göp,” a ga. *

56 Maria manö anîbu hagöm, nubi Ilisabed aip rakîn mîhau nîganj mîdöm,
hainö ado gî ram nîpe ara.

Ilisabed ñî nipe Jon Bî Ñîg Pak Ñeb u nîp yag daua

57 Mîd damöm, Ilisabed ñî ap yag daua.

58 God nîp mög nîjöm abad mîdö, nipe mîlep yabîl lôm ñî yag daua
anîbu, nîbi bî nîñîn nubi nîmam nuö bî nîpe gau nîjöm, nipe aip mîñ
mîñ yabîl gîla.

59 Ñî u yag dapöm, ñîn unbö mudun jîj mîdöm, raleb jîj mañu wan hañ
nipe rîb gî dö gînîg göm magum gîla. Magum göm, kale ñî u hib ñînîg göm
hagla, “Ñî anîbi, nap Sekaraia hib u la ij gep,” a gîla. *

60 Hageila, nîme haga, “Wasö, hib nipe Jon a gînabul,” a ga.

61 Anîg hagö, nîbi bî nîpe gau hagla, “Hon unbö anîg gagun. Bac baid
buö ne gau hib ap Jon mîdagöp,” a gîla.

62 Anîg hagöm, nap Sekaraia nîp ñîmagö u nöp yamöm hag nîjîla, “Ñî hib
nîhön ñînabön?” ö gîla.

63 Hag nîjîlô, nap ñîmagö u nöp yamöm haga, “Yîp köp kalî kîñ rîkep ap
dauim,” a ga. Hagö daueila, adö anîbu manö kalî kîñ rîkôm, “Hib nipe
Jon,” a ga. Anîg göl hib kalî kîñ rîkô, kale nîjöm magöñhalö aiö yabîl gîla.

64 Pen magö anîbu nöp Sekaraia aîab marö ga u pîfa gö nîjîlô gî, nöd
manö hagmîdöp rö hagöl gî, God hib nipe hagö adö ara.

65 Nîbi bî söl au han mîdeila gau, ga anîbu nîjöm pîñîj göm, manö anîbu
yag dam ram mînönj Judia îlô gau magöñhalö yabîl nîbi bî gau kalîp hag
ñîla.

66 Hageila, nîbi bî manö anîbu nîjîla gau, kale magöñhalö gasî iru nîjöm
hagla, “God gö, ñî anîbu anîg göl yag dauöp u me, hainö bî aigale bî rö
mîdeinab?” ö gîla. God pîdöñ ñî anîbu pîg mîdeia u nîjîla u me, anîg hagla.

* 1:51: 2Sa 22:28 * 1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 * 1:53: Sam 34:10 * 1:54: Sam 98:3

* 1:55: Mai 7:20; Jen 17:7 * 1:59: Jen 17:12; Lep 12:3; Luk 2:21

Sekaraia God hib nipe hagö adö ara

67 Ana Ut nipe ñiηaη nap Sekaraia aη nipe daη apöm aηmanη raua niηöm
God hib nipe u dap ranöl gi haga,

68 “Hon Isrel niηi bi, God Bi Kub hon
hib nipe dap ranun hagno adö arnim.
Nipe ke ram minöη it i apöm,

niηi bi nipe rau adog udöp. *

69 God Bi Kub nipe gö, Depid rikö, riklö, rik amil apil gilö,
ñiηaη ap yag dauö hanip ud kamηη yunab. *

70 Hadame nöp, manö yad niηi bi gau hagnig gabin, a göm,
God nipe bi rimnap wög anibu hag la.

God manö hagep bi ut nipe gau kale God manö haga u niηöm,
niηi bi gau kalip hag ñila.

71 Bi al ñiηeb hon gau apöm, hanip al pak linig gaböl
pen nipe apöm hanip ud kamηη yunab;

bi hanip mulu lugö niηbal gau hanip gi naij ginig gaböl u
pen nipe hanip abad midö kamηη arnabun. *

72-73 God hadame nöp bac itaη hon mög niηöm
ud aij ginabin, a göm, manö klö niηö rimnap hag la.
God nipe manö bac hon Ebrahim nip hag la u hauŕ gagöp;
manö ut anibu haga rö nöp göp. *

74-75 Bi Kub hanip abad midö,
kolmaŕ gau hanip gi naij göl rö lagnab.

Anib u, hon bi al ñiηeb gau piñiη gagun, kamηη mideinabun rö,
pör pör nöp Bi Kub nöp gasi niηun, nan si nan naij arö gun,

Bi Kub niηi bi ut nipe midun,
wög nip göl gi, gi mideinabun. *

76 Pen ñi yad, ne God Bi Kub nip wög gö,
niηi bi gau kale niηöm hagnaböl,

‘God Bi Kub yabiŕ adö i gilaη midöp u,
bi manö nipe hagep me u,’ a ginaböl.

Nihön ginig: ne nöd ammön, niηi bi gau kalip hag aij gö,
Bi Kub u nip abad midlö niηöl gi, nipe aunab. *

77 Ne niηi bi nipe gau kalip manö aij nipe u hag ñi aij gö,
Bi Kub kale u apöm,

nan si nan naij gipal pri u hik gi yuöm kalip udnab,
manö aij u niηnaböl. *

78 God Bi hain agamij riköm,
nipe niηi bi mög niηöm,

mailö aij nipe sidö mailö rö
kumi kabö adö laη niηbö apöm,

hanip mailö pak ñinab. *

79 Hon niηi bi an an sibön gau midun
umnig ginabun gau,

nipe gö mailö magö anibu
hanip midmagö aη daη mailö pak ñinab niηun,

* 1:68: Sam 72:18 * 1:69: Sam 18:2 * 1:71: Sam 106:10 * 1:72-73: Jen 17:7; 22:16-17; Sam
105:8-9 * 1:74-75: Dai 2:12-14 * 1:76: Ais 40:3 * 1:77: Jer 31:34 * 1:78: Ais 60:1-2

hon hibur hain hain m̄dep adan aij u ulhai n̄ñun,
adö an̄bu nöp ajeinabun,” a ga.

⁸⁰ Pen ñiñan̄ an̄bu, Jon, majö gö n̄ñöl gi, ana n̄ipe halö halö p̄dör̄ ga. N̄ipe ram m̄nör̄ ñibi bi m̄dagm̄dal, ram m̄nör̄ kabö nöp m̄dm̄döp̄ an̄ gau m̄d m̄d, bör̄ nöp kub göm auö, Isrel ñibi bi n̄p n̄ñla.

2

Maria Jisas yag daua (Mad 1:18-25)

¹ Pen ñin̄ an̄bu, gapman bi kub Sisa Ogasdas n̄ipe lo löm haga, “Ñibi bi yad abad m̄dpin̄ gau, kale magöñhalö hib kale udöl,” a ga.

² Nöd api il göm ñibi bi hib udla ñin̄ u, gapman bi kub Kwairinias Siria Propins* ñibi bi kalip̄ abad m̄dm̄döp̄.

³ An̄b u, ñibi bi ram m̄nör̄ m̄lö kub gau ke ñbö ke ñbö ap yihar̄in̄ m̄deila gau, ado gi ram m̄nör̄ kale ke hib udn̄ig arla.

⁴ Josep n̄ipe kin̄ Depid k̄gin̄ rik damöm rikla rö, n̄ipe Depid daun n̄ipe Bedlehem arn̄ig ga. Ñibi praj Maria n̄p ut̄ gi, Nasared daun, ram m̄nör̄ Galili au arö ḡmil, aram aram ram m̄nör̄ Judia amöm, kin̄ Depid n̄p r̄klö m̄dm̄döp̄ daun n̄ipe Bedlehem arlö.

⁵ Pen ñibi praj Maria, Josep udnab a ḡla u me, ñi mudun halö m̄dö n̄ñöl gi, Josep Maria n̄p ut̄ gi hib udn̄ig arlö.

⁶ Kale Bedlehem arlö, Maria ñiñan̄ yag daupe ñin̄ u söl ga.

⁷ Pen Bedlehem gau amjakmil̄ n̄ñlö, mani rauöm hanm̄dal ram u bör̄ nöp sis̄i ga. An̄b u me, kaj kau mukm̄dal ram ap am m̄döm, Maria ñiñan̄ nöd añi u yag daua. Yag dapöm ñiñan̄ laplap wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañi habadö p̄ñ u rik dap l̄lö ñiñm̄dal mab ij m̄gan u la.

God ejol ap kaj sipsip mukep bi gau kalip̄ haga

⁸ Maria Jisas n̄p yag daua ñin̄ an̄bu, kaj sipsip mukep bi gau r̄imnap sibön̄ yan̄ kaj sipsip abad m̄deila ram m̄nör̄ söl an̄b au.

⁹ B̄i Kub ejol n̄ipe ap yuö, B̄i Kub mailö aij magö n̄ipe apöm kalip̄ pak n̄ñö, an̄in̄in̄ gö p̄ñin̄ ḡla.

¹⁰ Kale p̄ñin̄ ḡilö n̄ñöl gi, ejol u kalip̄ haga, “Kale p̄ñin̄ gagmim. Yad kalöp abe ñibi bi gau magöñhalö kalip̄ abe, manö aij ñiñi lep ap dauabin.

¹¹ M̄ñi nöp ñibi ap ñi unbö ke ap yag dauöp̄ Depid daun n̄ipe au. Ñi an̄bu kalöp ud kam̄in̄ yunab. N̄ipe Krais† B̄i Kub u me.

¹² N̄p am ulhai n̄ñmim̄ n̄ñnabim, n̄ime n̄p wal̄ij wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañi habadö p̄ñ u rik dap l̄lö ñiñm̄dal mab ij m̄gan u lö m̄deinab. Kale am n̄ñmim, hagpin̄ rö ḡinab u, n̄ñö hagöp, a ḡinabim,” a ga.

¹³ Ejol an̄bu an̄ig hagö n̄ñöl gi, ad̄in̄ ejol kumi kabö adö lan̄ au ñbö iru yab̄i nöp ap ejol nöd ñbö u aip m̄döm, God hib n̄ipe u dap ranöl gi hagla,

¹⁴ “God hib n̄ipe i adö lan̄ol m̄döp̄;
n̄ipe ñibi bi an̄ an̄ mög n̄ñöm̄ ud aij ḡinab gau,
hibur hain hain gasi m̄dm̄magö añi lep magö u
kale aip m̄dnab,” a ḡla. *

* **2:2:** Ñin̄ an̄bu Rom kai kale ram m̄nör̄ Isrel abad m̄deila. Ram m̄nör̄ Isrel Siria Propins an̄ au m̄deia. Rom kai kin̄ kale Sisa a ḡm̄dal. † **2:11:** Grik manö “Krais u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añi ap m̄döp̄: “God hag la Bi u.” * **2:14:** Luk 19:38

Kaj sipsip mukep bî gau am Jisas nîp nîŋla

15 Ejol gau ado gî kumi kabö adö lanĵ arlö nîŋöl gî, bî kaj sipsip mukep gau manö hag nîŋ hag nîŋ göm hagla, “Bî Kub hanîp manö hagajîp u, uri Bedlehem am nîŋun,” a gîla.

16 Anîg hagöm yîŋîd amöm nîŋla, Josep aip Maria aip nîŋanĵ hagla anîbu, wahîj wam wam gîmil, kaj sipsip nan haîî habadö pîŋ u dap lîlö nîŋmîdal mab îj mîgan u lîlö mîdeia.

17 Kale nîŋanĵ anîbu nîŋöm, amöm, ejol kalîp nîhön nîhön hagla manö u, nîbi bî gau gau kalîp hag nîla.

18 Bî kaj sipsip mukep gau nîbi bî gau manö anîbu hag nîlö, kale nîŋöm magöŋhalö aiö yabîl gîla.

19 Pen Maria nîp nan ke yabîl anîbu ga rö, aij a gö, gasî aij nöp nîŋmîdöp.

*

20 Bî kaj sipsip mukep gau, God ejol nîpe gau hagla rö nöp gö amgö kale ke nîŋla u me, God hib nîpe u dap ranöl göm, aula gau ado gî arla.

Josep Maria ber mîhau Jisas nîp dam God sabe ram u ud arlö

21 Maria nîŋanĵ u yag dapöm nîŋ unbö mudun jîŋ mîdöm, ruö raleb nîŋ u waŋ hañ nîpe rîb gî dö gîla. Nöd ejol u nîme Maria nîp, nîŋ yag daumön hib nîpe u anîg göl lîmön a ga rö, hib nîpe u Jisas, a gîla.*

Bî Simion aip nîbi Ana aip Jisas nîp nîŋmil mîñ mîñ yabîl gîlö

22-23 Pen nöd Mosis nîpe lo manö kalî kliñ rîkôm, nîŋ nöd yag daunaböl gau God nîp nîŋaböl a ga. Anîb u me, Maria nîŋanĵ u yag dapöm, Juda nîbi bî gîmîdal rö, God sabe gep ram u asî masî gî, ram nîpe ke gau nöp mîdö, kamîŋ lö nîŋöl gî, Josep aip, Jisas nîp dam Bî Kub nîp nîŋîg, God sabe gep ram Jerusalem au arlö.*

24 Pen Bî Kub lo manö ap halö hagöp, “Nîbi nîŋ pai yag daunaböl gau kamîŋ lö, yaur maîg aka yaur dapo mîhöp dam God sabe gep ram hönĵanĵ amöm, pak God nîp sabe gî nîöm me, böŋ nöp kamîŋ löp, a göm, God sabe gep ram raul mîgan u arnaböl,” a gîla. Gasî anîbu u rö nöp nîŋmil me, yaur mîhöp halö ud arlö.*

25 Pen Jerusalem au bî aij yöl ap mîdmîdöp, hib nîpe Simion. Bî anîbu nîpe God Manö u nîŋöm, hagöp rö nöp gîmîdöp. Ana Uî nîpe Simion aip mîdmîdöp; nîpe Kraîs u Isrel nîbi bî ud kamîŋ yunab, a göm, abad mîdmîdöp.

26 Ana Uî nîpe Simion nîp nöd haga, “Bî Kub nîpe Kraîs nîp yuö aunab u, ne amgö nîŋmön hainö umnabön,” a ga nîŋöm nîpe nîŋöl mîdeia.

27 Pen nîŋ anîbu, Ana nîpe Simion nîp gasî nîö, God sabe gep ram u amöm nîŋa, Josep ber mîhau Jisas nîp dammil, lo manö haga rö gul a gîmil ap mîdailö.

28 Simion kalîp mîhönĵ nîŋöm, Jisas nîp ud wabi göm, God hib nîpe u dap ranöl gî haga,

29-30 “Ne añî nöp Bî Kub.

Nîŋanĵ i kub göm,
hanîp nîbi bî ud kamîŋ yunab u,
nöd yîp hagna rö, uri amgö magö yad ke nîŋabin.
Anîb u, uri yîp paliö aij gö nîŋöl gî umnam.*

* 2:19: Luk 2:51

* 2:21: Luk 1:31

* 2:22-23: Eks 13:2,12; Lep 12:1-8

* 2:24: Lep 12:8

* 2:29-30: Ais 52:10; Luk 3:6; Dai 2:11

31 Ñiŋaŋ anibi, nibi b+ ram m+nöŋ gau gau magöŋhalö
ud nöp aip j+m ñöl l+nab. *

32 Nipe mailö aij rö apöm,
Juda nibi b+ wasö gau kalip pak ñö,
God b+ aigale b+ rö midöp u n+ŋnaböl.

Nipe mailö aij unbö ke ne dapöm,
Isrel nibi b+ ne gau kalip pak ñ+nab,” a ga.

33 Simion Jisas n+p manö an+bu hageia u n+ŋmil, Josep ber m+hau aiö yabi+
gölö.

34 Pen Simion nipe Josep Maria Jisas aml+ b+ kalip, “God kalöp abad
m+deiaŋ,” a göm, Jisas n+me Maria n+p haga, “Ñ+ anibi m+dö n+ŋöl g+, Isrel
nibi b+ iru nöp aŋ u ud as+ik ke ke löm, adan naji udöm arnaböl gau, ap lug
paknaböl; pen adan aij udöm arnaböl gau, God lau adö arnaböl. God Isrel
nibi b+ n+ŋlaŋ, a göm, ñ+ i yua pen nibi b+ r+mnap n+p udagöm hag junaböl.
*
35 An+g göl me, nibi b+ iru nöp n+hön n+hön gas+ n+ŋöm n+ŋ m+dpal rö,
nibi b+ gau waiö n+ŋnaböl. Pen ru mlö k+d ap m+dmagö aŋ ne ke dan b+n+ŋ
g+nab,” a ga.

36 Pen ñ+n an+bu nöp, God manö hagep nibi ap ap m+deia. Hib nipe u
Ana; nap hib u Panuel. Panuel u, Asa r+kö r+ik dapöm r+ikla. Nipe nibi m+ŋep
yabi+. Nöd nibi praj b+ udöm, nugmul aip m+dailö m+ unbö mudun j+ŋ ina.

37 Nugmul uma pen Ana m+ nipe ñ+njuöl m+hau m+hau unbö y+gwö mlö
laŋ (84) ina. Nipe God n+p nöp gas+ n+ŋöm ñ+n r+mnap nan magö ñ+höm
wasö, God sabe gep ram u am m+döm, s+dö aŋ s+bön yaŋ God n+p sabe göl
g+ m+dm+döp.

38 Pen nibi Ana u, magö an+bu nöp Jisas n+p ud m+deila söl au apöm, God
n+p aij a göm, nibi b+ kale, B+ Kub apöm Jerusalem nibi b+ nag+ m+deila
u hub+kn+m, a göm abad m+dm+idal nibi b+ gau kalip hagöm, ñ+ŋaŋ an+bu
n+hön n+hön rö g+nab u, manö hag ña.

Ber m+hau Jisas ud ado g+ Nasared arlö

39 Josep ber m+hau B+ Kub lo manö haga rö magöŋhalö g+ hakmil, kale
ado g+ ram m+nöŋ Galili ammil, daun kale Nasared arlö. *

40 Am m+döm Jisas kub göm, God n+p abad m+d aij gö n+ŋöl g+, gas+ aij
yabi+ n+ŋöm, m+d aij ga.

Jisas nipe God sabe gep ram u ara

41 Pasopa ñ+n kub u söl auö, Jisas n+me nap m+ u m+ u, Pasopa ñ+n kub u
m+ñi a göm, am Jerusalem arm+dil. *

42 An+g göl me, Jisas m+ nipe in m+gan laŋ lö, Juda kai g+m+idal rö, n+me
nap n+p u+ g+ Pasopa nan ñ+h+ŋ+g Jerusalem am m+deila.

43 Ñ+n kub an+bu ap padiö n+ŋöl g+, ram arabun a göm, ado g+ am adan
aŋ au ammil n+ŋlö, Jisas aip auageila. Nipe Jerusalem nöp m+deia pen kale
n+ŋagmil,

44 Nipe nibi b+ r+mnap aip auab a g+mil, gas+ n+ŋlö. Pen adan aŋ au hann+g
g+mil, am n+mdaŋ n+mam nibi b+ r+mnap aip m+döp, a g+mil, n+p ulhai
n+ŋailö.

45 U+hai n+ŋ dam wasö n+ŋmil, ado g+ Jerusalem n+p ulhai n+ŋ+g arlö.

* 2:31: Ais 42:6; 49:6; 52:10 * 2:34: Ais 8:14; Mad 21:42; 1Pi 2:8 * 2:39: Mad 2:23 * 2:41:

⁴⁶ Ammil ñ+n m+ihöp n+gan mañu n+ñlō, n+pe amöm God sabe gep ram u m+idöm, b+ lo manō hag ñeb b+ gau aip as+ik m+idöm, manō hagaila u n+ñöm, manō r+mnap hag n+ñm+deia.

⁴⁷ N+bi b+ n+ñ m+deila gau, Jisas haga rö n+ñöm, ñ+ an+bu gas+ n+ñ k+id h+iköm manō aij hagab u, a göm, aiō waiō g+la.

⁴⁸ Pen n+me nap ber Jisas n+ñ n+ñmil kale u rö nöp aiō g+ilō. N+me pen Jisas n+ñ haga, “Ne nap hal+ip n+hön g+n+g an+g g+pan? M+dmagö hol ilön gö n+ñöl gul nöp uhai n+ñ ajabul,” a ga.

⁴⁹ N+me an+g hagö, Jisas haga, “Kale n+hön g+n+g y+ip uhai n+ñ ajabilñ Bapi ram am m+dpin u kale n+ñag+il aka?” ga.

⁵⁰ Jisas an+g haga u pen kale manō hagab u, a g+m+il, r+ik n+ñag+lō.

⁵¹ Jisas n+ñ uł g+ ram kale Nasared ado g+ arla. Jisas an+ñ gau nöp m+idöm, n+me nap h+gm+il rö nöp n+ñöm hain g+m+idöp. Pen n+me Jisas n+hön n+hön ga u gas+ n+ñöl g+ nöp m+dm+idöp. *

⁵² Jisas n+me nap aip m+idöm, majö göm gas+ n+ñ aij yab+il gö n+ñöl g+, God abe, n+bi b+ gau abe n+ñ n+ñlō aij ga. *

3

Jon B+ Ñ+g Pak Ñeb manō hag ña (Mad 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ Rom gapman b+ kub yab+il Sisa Daibirias ram m+nön gau gau abad m+dm+idöp, m+ in la unbö aj+ip böñ dan. Pen n+pe m+ilō gau m+idöm, b+ abad m+dep an yagol n+pe r+mnap hag lō, am ram m+nön r+mnap abad m+dm+dal. B+ n+pe Podias Pailod ram m+nön Judia n+bi b+ gau kal+ip abad m+dm+idöp. B+ n+pe Herod ram m+nön Galili n+bi b+ gau kal+ip abad m+dm+idöp. Herod n+mam n+pe Pilip ram m+nön Iduria n+bi b+ gau abe, ram m+nön Drakonaidis n+bi b+ gau abe kal+ip abad m+dm+idöp. B+ n+pe Laisenias ram m+nön Abilini n+bi b+ gau kal+ip abad m+dm+idöp.

² Pen magö an+bu, b+ ne Anas aip, Kaiapas aip, God n+ñ nan sabe gep b+ kub yab+il m+hau Jerusalem m+dailō.

Pen ñ+n an an+bu, Sekaraia ñ+ n+pe Jon, n+bi b+ iru m+dagm+dal, ram m+nön kabö nöp m+dm+idöp an gau han m+dm+idöp. An gau han m+idö n+ñöl g+, God n+pe Jon n+ñ gas+ n+ñ,

³ ram m+nön ñ+g Jodan goł gau gau ajm+idöp n+ñöm n+bi b+ gau aulō, kal+ip manō hag ñ+m+idöp, “Nan si nan naj g+ipim gau, n+hön g+n+g an+g g+pun a g+mim arö g+mim y+ip aube yad kalöp ñ+g pak ñ+nö, God nan si nan naj g+ipim gau n+ñöm arö g+nab,” a g+m+idöp. *

⁴ Jon kal+ip manō hag ñ+m+idöp an+bu, b+ God manō hagep Aisaia hadame nöp g+nab a göm, kal+ kl+ñ r+ika rö nöp ga. Aisaia manō an+bu kal+ kl+ñ r+iköm haga,

“B+ ap, ram m+nön n+bi b+ iru m+dagpal, ram m+nön kabö nöp m+idöp an au am m+idöm, w+ñ alöm hagnab,

‘B+ Kub u auab a g+mim,
n+ñ abad m+daimim!

An+ñ u, adan s+r g+lan g+yan g+n+m gau,
dum goł p+lu g+n+m gau, b+n+g ral aij g+ m+daimim.

⁵ An+ñ u, m+nön ban göp gau b+n+g ral aij g+mim,
dum gau b+n+g ral aij g+mim,

adan dudu badu g+n+m gau, kabö göl g+mim,

kabö gau ud yu aij gîmim mîdaimim.

⁶ Anîg göl me, nîbi bî gau magöñhalö nîñnaböl,

God nîpe aigöl göm kalîp ud kamîñ yunab, 'a gîñab,' a ga. *

⁷ Jon nîpe Aisaia manö kalî kîñ rîka anîbu rô hag ñö nîñöl gî, nîbi bî iru nöp nîpe mîdeia au apöm hagla, "Hanîp ñîg pak ñîmön," a gîla. Jon kalîp sîkîk hag göm haga, "Kale hainjo ñî pai gai i! Gasî nîhön nîñmim pîñîñ gî aubimñ 'Ñîg pakno, God nîbi bî rîmnap kalîp hag gîñab ñîñ u, hanîp hag gagnab,' a gîmim, pîñîñ gî aubim ar? *

⁸ Kale ñîg pakñîg gîñabim u, nan si nan najî gîpîm gau nîhön gîñîg anîg gîpun, a gîmim, arö gîmim, mîd aij gîmim. Anîg gîpe me, nîbi bî nîñnaböl, kale nan si nan najî gîmîdim gau arö gîpîm. Pen kale gasî ap nîñmim, 'Hon bac îharî Ebrahim ñî pai nîpe mîdpun,' a gîmim, gasî u nîñagmim. Hon Ebrahim ñî pai nîpe a gîpîm u nan yîharîñ! God kabö gai i udöm, Ebrahim ñî pai nîpe gau gî lîñîg göm, gî lîböp! *

⁹ Nîñ aij gîmim! God mab u îl halö rîb junîg, ru u mab îl yanî kîd gî mîdöp. Mab au, magö ñîñeb aij rîmnap pîlagnab u, rîb gî dô gî ud mab inab yanî yunab," a ga. *

¹⁰ Jon manö anîbu rô hagö, kale nîp pen hag nîñöm hagla, "Hon nîhön gun, a gîmön, anîg hagpan?" ö gîla. Haglö, Jon kalîp haga,

¹¹ "Nîbi bî sior mîhöp mîdainîm u, ap nîbi bî sior mîdagainîm gau kalîp ñöl. Pen nîbi bî nan magö mîdainîm u, nîbi bî nan magö mîdagainîm gau kalîp rîmnap ñöl," a ga.

¹² Pen bî dakîs udep gau, Jon hanîp ñîg pak ñîñ a göm, apöm nîp hag nîñöm hagla, "Manö hag ñeb bî, hon nîhön gun?" ö gîla. *

¹³ Hageila, kalîp haga, "Dakîs u udnîg gîmim, gapman hagpal rô nöp udmim. Yîharîñ rîmnap udagmim," a ga.

¹⁴ Pen ami bî rîmnap Jon nîp manö anîbu rô nöp hag nîñöm hagla, "Hon nîhön gun?" ö gîla.

Hageila, kalîp haga, "Kale manö pîral hagmim nîbi bî gau mani kalîp si udagmim. Manö pîral hagmim nîbi bî gau manö kub hagagmim. Wög pe udnabim u ap halö udun, a gîmim, gasî u nîñagmim," a ga.

¹⁵ Pen anîg göm mîd damöm nîbi bî gau gasî adö ap nîñöm hagla, "Bî anîbi Kraîs pör abad mîdpun u rô lõp," a gîla.

¹⁶ Hageila, nîpe manö anîbu nîñöm kalîp pen haga, "Wasö! Yad kalöp yîharîñ ñîg nöp pak ñabin, pen yîp hain aunab bî u, nîpe yad rô wasö; nîpe bî kub yabî, yad bî pro. Yad nîp nîñnö nable gîñab. Ma rîrup nîpe u nagî ud hubîknam rô lagöp," a ga. Bî anîbu nîpe apöm, kalöp Ana Uî u nöp pak ñöm, mab mîñan pak ñöm gîñab. *

¹⁷ "Nîpe wid magö po gö, rîk dap pakpal rô u gîñîg gab. Wid magö ñîñeb gau ke lõm, wid cög naböñ naböñ gau ke lõm gîñab. Anîg göm, wid magö ñîñeb gau dam ram raul mîgan nîpe lîñab; pen naböñ naböñ gau dam mab pör inmîdöp u launab," a ga.

Herod Jon nîp nagî la

¹⁸ Jon, nîbi bî gau kalîp God manö aij u rîmnap halö hag ñîñö nîñ aij gîlan, a göm, kalîp manö aij anîbu rô pro hagagmîdöp.

* 3:6: Ais 40:3-5 * 3:7: Mad 12:34; 23:33 * 3:8: Jon 8:33,39 * 3:9: Mad 7:19 * 3:12: Luk

19 Pen gapman bi kub Herod, nan si nan najj gau gi damöm, hainö n+mam Pilip n+bin n+pe Herodias n+p ud gö, Jon u aij gagöp, a ga. *

20 Jon manö an+g hagö, Herod n+nöm, najj ga adö ap halö göm, Jon n+p dam nag+ la.

Jon Jisas n+p n+g pak n+a
(Mad 3:13-17; Mak 1:9-11)

21-22 Pen Herod Jon n+p nag+ laga magö u, n+pe n+bi bi gau kal+p n+g pak n+m+idöp. Jisas n+p abe n+g pak n+a. Jisas n+p n+g pak n+ö, n+pe Nap God n+p sabe gi m+idö n+nöl gi, kumi kabö adö lan au h+ti gi gau gau arö, ajöñ hi+kö, Ana U+ u yaur dapo rö halu löm, Jisas n+p u gi aua. An+g göl auö n+nöl gi, manö ap kumi kabö adö lan au n+bö apöm haga, “Ne N+ m+dmagö yad yab+.” Nöp n+nö, y+p aij yab+ göp,” a ga. *

Jisas n+hi bi
(Mad 1:1-17)

23 Pen Jisas m+ n+pe unbö n+njuöl añ+ ap ado gi da unbö s+dun lan (30) arö n+nöl gi, n+pe il göm n+bi bi gau kal+p God Manö hag n+a. N+bi bi gau Jisas n+p, nap n+pe u bi ne Josep, a gi gas+ n+nla.

Josep nap n+pe u Heli. *

24 Heli nap n+pe u Madad.

Madad nap n+pe u Lipai.

Lipai nap n+pe u Melkai.

Melkai nap n+pe u Janai.

Janai nap n+pe u Josep.

25 Josep nap n+pe u Madadaias.

Madadaias nap n+pe u Emos.

Emos nap n+pe u Neham.

Neham nap n+pe u Esli.

Esli nap n+pe u Nagai.

26 Nagai nap n+pe u Mead.

Mead nap n+pe u Madadaias.

Madadaias nap n+pe u Semein.

Semein nap n+pe u Josek.

Josek nap n+pe u Joda.

27 Joda nap n+pe u Joanan.

Joanan nap n+pe u Resa.

Resa nap n+pe u Serababel.

Serababel nap n+pe u Sialdiel.

Sialdiel nap n+pe u Nerai.

28 Nerai nap n+pe u Melkai.

Melkai nap n+pe u Adai.

Adai nap n+pe u Kosam.

Kosam nap n+pe u Elmadam.

Elmadam nap n+pe u Er.

29 Er nap n+pe u Josua.

Josua nap n+pe u Eliesa.

Eliesa nap n+pe u Jorim.

Jorim nap n+pe u Madad.

Madad nap n+pe u Lipai.

30 Lipai nap n+pe u Simion.

* 3:19: Mad 14:3-4; Mak 6:17-18

* 3:21-22: Jon 1:32

* 3:23: Luk 4:22; Jon 6:42

Simion nap n̄ipe u Juda.
 Juda nap n̄ipe u Josep.
 Josep nap n̄ipe u Jonam.
 Jonam nap n̄ipe u Eliakim.
³¹ Eliakim nap n̄ipe u Melea.
 Melea nap n̄ipe u Mena.
 Mena nap n̄ipe u Madada.
 Madada nap n̄ipe u Nadam.
 Nadam nap n̄ipe u Depid.
³² Depid nap n̄ipe u Jesi.
 Jesi nap n̄ipe u Obed.
 Obed nap n̄ipe u Boas.
 Boas nap n̄ipe u Salmon.
 Salmon nap n̄ipe u Nason.
³³ Nason nap n̄ipe u Aminadap.
 Aminadap nap n̄ipe u Admin.
 Admin nap n̄ipe u Arni.
 Arni nap n̄ipe u Hesron.
 Hesron nap n̄ipe u Peres.
 Peres nap n̄ipe u Juda.
³⁴ Juda nap n̄ipe u Jekop.
 Jekop nap n̄ipe u Aisak.
 Aisak nap n̄ipe u Ebrahim.
 Ebrahim nap n̄ipe u Dera.
 Dera nap n̄ipe u Nahor.
 Nahor nap n̄ipe u Seruk.
³⁵ Seruk nap n̄ipe u Rehu.
 Rehu nap n̄ipe u Pelek.
 Pelek nap n̄ipe u Eber.
 Eber nap n̄ipe u Sela.
³⁶ Sela nap n̄ipe u Kenam.
 Kenam nap n̄ipe u Apaksad.
 Apaksad nap n̄ipe u Sem.
 Sem nap n̄ipe u Noa.
 Noa nap n̄ipe u Lemek. *
³⁷ Lemek nap n̄ipe u Medusela.
 Medusela nap n̄ipe u Inok.
 Inok nap n̄ipe u Jared.
 Jared nap n̄ipe u Malelael.
 Malelael nap n̄ipe u Kenan.
³⁸ Kenan nap n̄ipe u Inos.
 Inos nap n̄ipe u Sed.
 Sed nap n̄ipe u Adam.
 Adam nap n̄ipe u God. *

4

Seden Jisas n̄ip manö piral haga

¹⁻² Ana Uł u Jisas n̄ip ajman rauöm, n̄ip uł ḡi ñ̄ig Jodan gau n̄ibö ud arö, Jisas ram m̄inön̄ n̄ibi b̄i m̄idagm̄idal, ram m̄inön̄ kabö nöp m̄idm̄idöp aṅ gau m̄ideia. Seden n̄ipe Jisas nan si nan naij r̄imnap ḡin̄m aka wasö ḡi

* 3:36: Jen 11:10-26 * 3:38: Jen 4:25-26

nɪŋöl göm gɪ gɪ gö, ñɪn unbö ñɪn juöl mɪhöp (40) ara. Jisas nan magö ñɪŋöm wasö, nɪp kɪyö majö la.

³ Nɪp kɪyö majö lö, Seden haga, “Ne ‘God Ñɪ nɪpe mɪdpin,’ a gɪpan u, kabö gai i hagö, bred rö laŋ,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kalɪ kliñ rɪköm hagla, ‘Nɪbi bɪ gau, bred nöp ñɪŋöm kamɪŋ mɪdageinaböl,’ a gɪla,” a ga. *

⁵ Hagö, Seden Jisas nɪp dam dum kub laŋ ap amöm, ram mɪnönj aij aij kiŋ ke ke abadpal gau magöŋhalö, magö anɪbu nöp, Jisas nɪp yamöm haga,

⁶⁻⁷ “Ram mɪnönj aij aij gai i nönj! Nɪbi bɪ ke ke abad mɪdpal. Yad me ram mɪnönj anɪb gau magöŋhalö abad mɪdpin rö, bɪ ap nɪp hagnɪg gem hagnabin. Anɪb u, ne yɪp kugom yɪmmön sabe geinabön u, ram mɪnönj anɪb gai i magöŋhalö nape hagnö, ne abad mɪdeinabön,” a ga.

⁸ Hageia Jisas pen haga, “God Manö u kalɪ kliñ rɪköm hagla, ‘God Bɪ Kub kale u hagöp rö gɪmim hib nɪpe nöp hagpe adö araŋ,’ a gɪla,” a ga. *

⁹ Jisas anɪg hageia, Seden nɪpe Jisas nɪp uɪ gɪ Jerusalem amöm, dam God sabe gep ram i adö laŋ gɪ lɪla adö u amöm haga, “Ne, ‘God Ñɪ nɪpe mɪdpin,’ a gɪpan u, pɪraŋɪd mɪnönj iɪ yaŋ lug.

¹⁰⁻¹¹ God Manö u kalɪ kliñ rɪköm hagla,

‘God ejol nɪpe gau hagö,
nöp abad mɪdeinaböl.

Ap lug paknɪg geinabön u,
nöp ñɪmagö kale udnaböl nɪŋöm

kabö ma ne u bɪnɪŋ gagnab,’ a gɪla,” a ga. *

¹² Seden anɪg hageia, Jisas pen haga, “God Manö u manö rɪmnap halö kalɪ kliñ rɪköm hagla, ‘God Bɪ Kub u, nɪpe bɪ nɪŋö hagep aka bɪ pɪr alep, a gɪmim hagagmim,’ a gɪla,” a ga. *

¹³ Kɪjaki Jisas nɪp manö pɪral hag wasö nɪŋöm, arɪk arɪn a göm, gasɪ nɪpe gau nöp nɪŋa, “Uri wasö pen hainö ñɪn rɪmnap apem manö rɪmnap halö pɪr alem hag nɪŋnam,” a göm arɪk ara. *

*Jisas ram mɪnönj Galili iɪ göm manö hag ña
(Mad 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹⁴ Pen God Ana Jisas nɪp klö ñö, Jisas nɪpe ado gɪ apöm ram mɪnönj Galili mɪdö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ gau, manö nɪpe u nɪŋöm, dam ram mɪnönj Galili an gau magöŋhalö ud arla.

¹⁵ Nɪpe Juda magum gep ram gau amöm, manö hag ñɪ aij gö, nɪbi bɪ gau nɪpe bɪ aij yabɪɪ a göm, mɪñ mɪñ yabɪɪ gɪla.

*Nasared nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udagla
(Mad 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Pen Jisas nɪpe ram mɪnönj Galili an gau gɪ aj pɪs göm, Nasared am mɪdeia. Daun anɪbu nɪpe nöd mɪdöm majö ga. Juda God nɪp sabe gep ñɪn kale u auö, nɪpe pör gɪmɪdöp rö, magum gep ram u amöm, uraköm God Manö u amgö lɪ nɪŋöm hagnɪg ga.

¹⁷ Bɪ God manö hagep Aisaia kalɪ kliñ rɪka köp u nɪp dap ñɪlö, ud pɪɪaiöm, manö hagnɪg ga adɪŋ u amgö lɪ nɪŋöm kalɪp haga, *

¹⁸ “Bɪ Kub u yɪp, wög yad gɪmön, a göm,

* 4:4: Dud 8:3 * 4:8: Dud 6:13-14 * 4:10-11: Sam 91:11-12 * 4:12: Dud 6:16; 1Ko 10:9

* 4:13: Hib 2:18; 4:15 * 4:17: Ais 61:1-2

Ana nɪpe yuö yad aip mɪdöp.
 Anɪb u, nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpal gau
 kalɪp manö aij u hag nɪnö, nɪɲ aij gɪnaböl.
 Nɪbi bɪ nagɪman rö mɪdpal gau
 kalɪp hubɪk yunö, arnaböl.
 Nɪbi bɪ amgö we göp rö mɪdpal gau
 kalɪp gɪnö, amgö nɪl nɪɲnaböl.
 Nɪbi bɪ uɪham mɪdpal gau
 kalɪp ud aij gɪnö, mɪd aij gɪnaböl.

19 Pen, Bɪ Kub nɪbi bɪ udnab nɪn aij u mɪnɪ auöp, a gem,
 nɪbi bɪ gau kalɪp hag nɪnabin,” a ga.

20 Jisas manö kliɪn anɪbu amgö lɪ nɪɲ hag pɪs göm, köp bad u ud wam wam
 göm, bɪ köp abad mɪdmɪdöp u nɪp adog nɪm asɪkö nɪɲöl gɪ, nɪbi bɪ magum
 gep ram raul mɪdeila gau magöɲhalö amgö juöm nɪp nɪɲ ij halö lɪla.

21 Anɪg nɪɲeila, Jisas kalɪp haga, “God Manö adɪɲ anɪbu ud amgö lɪ nɪɲ
 kalöp hagnö nɪɲajim anɪbu, uri anɪg unbö rö nöp göp.

22 Anɪg hagö, manö aij yabɪɪ haga u nɪɲöm, nɪbi bɪ nɪp nɪnɪ löm, aiö gɪla.
 Pen gasɪ ap nɪɲöm, “Bɪ anɪbi Josep nɪ nɪpe nöp aka?” göm, aiö waiö gɪla. *

23 Anɪg haglö, Jisas kalɪp haga, “Pen yad nɪɲbin, yɪp hagnabim, ‘Ne
 wös wameb bɪ, ne ke gɪmön nan ne ke göp u kamɪɲ lɪnab. Ne daun pro
 Kapaneam am mɪdmön, nan gagep rö gaina, yɪd acmal ajajɪp nɪɲbun u rö,
 mɪnɪ ram mɪnönɲ ne ke aui abe gö yɪd acmal ajö nɪɲun,’ a gɪnabim.

24 Pen kalöp nɪɲö hagabin, bɪ God manö hagep gau, ram mɪnönɲ ke gau
 amöm, manö aij u haglö, nɪɲö hagaböl a göm udnaböl. Pen ram mɪnönɲ kale
 ke u apöm haglö, bɪ hon gau ke hagaböl a göm, manö kalɪp udagnaböl. *

25 Pen nɪɲim! Bɪ God manö hagep lɪaija mɪdeila nɪn u, nɪbi yadu iru nöp
 Isrel au mɪdmɪdal. Mɪ mɪhau nɪgan rakɪn unbö kagol jɪɲ u, möɲ alagö, nan
 magö ranagö, kɪyö kub yabɪɪ la. *

26 Isrel nɪbi yadu rɪmnap kɪyö la gau iru yabɪɪ nöp mɪdeila au, pen God
 lɪaija nɪp yuö, am daun pro Sarepad ram mɪnönɲ daun kub Saidon söl au
 amöm, nan gagep rö gö, nɪbi yadu ap nan magö nɪpe iru nöp mɪdeila. *

27 Pen adö anɪbu rö, hainö bɪ God manö hagep lɪaisa mɪdeila nɪn u, Isrel
 nɪbi bɪ rɪmnap wös gɪsa la gau iru yabɪɪ nöp mɪdeila au, pen kalɪp rɪmnap
 gö kamɪɲ laga; lɪaisa bɪ Neman ram mɪnönɲ mɪlö kub Siria nɪbö u nɪp nöp
 gö, kamɪɲ la,” a ga. *

28 Jisas anɪg hagö, Juda nɪbi bɪ magum gep ram raul mɪdeila gau nɪɲlö
 mulu kal yabɪɪ lugö,

29-30 nɪp rɪdɪk gɪ yu gɪ dam rul gau yuno umanɲ a göm, rɪdɪk gɪ ud arla jɪ
 Jisas nɪpe ado göm aɲ kale au amöm ara.

Jisas kɪjaki aïön pi hag höɲ yua

31 Jisas daun pro Kapaneam, ram mɪnönɲ Galili au am mɪdöm, Juda kai
 God nɪp sabe gep nɪn u nɪbi bɪ kalɪp manö hag nɪa.

32 God Manö u, Jisas klö naij göm kabö göl nöp hagö, kale aiö yabɪɪ gɪla. *

33 Pen Juda magum gep ram raul aɲ anɪb au, bɪ kɪjaki abanɲ ala ap mɪdeila.
 Nɪpe meg mɪgan dap ranöm wɪɲ kub alöm haga,

* 4:22: Luk 3:23; Jon 6:42 * 4:24: Jon 4:44 * 4:25: 1Ki 17:1,7 * 4:26: 1Ki 17:8-16 * 4:27:
 2Ki 5:1-14 * 4:32: Mad 7:28-29

34 “Bì Jisas Nasared nìbò! Ne nìhòn gìnìg auban? Hanìp gì najì gìnìg auban akanj Yad nöp nìjbin. God Bì U† nìpe u nöp auban,” a ga.

35 Pen Jisas kìjaki abanj al mìdeia anìbu nìp hag göm haga, “Manö hagagmön! Bì u arö gìmön höj aru!” a ga. Jisas hagö, kìjaki aiön pi höj aröl gì bì anìbu nìp, nìbi bì mìdeila anj au ud yuöm ara. Pen nìp mìnü magö pakaga; kamìj ara.

36 Anìg gö, nìbi bì nìj mìdeila gau kale ke hag nìj hag nìj göm hagla, “Bì klö yabìl anìbi, manö anìbu gai nìbò dapöm hagö, kìjaki gau höj arbal?” ö gìla.

37 Pen Jisas ga manö anìbu ram mìnöj anìb gau magöjhalö ud arla.

Jisas nìbi bì iru nöp gö kamìj la
(Mad 8:14-15; Mak 1:29-31)

38 Pen Jisas Juda magum gep ram u arö göm Saimon ram u ara. Saimon nìbor nìpe u nan gö, hañ romanj nìpe gau magöjhalö mab rö inö me, nìbi bì gau apöm Jisas nìp hagla, “Aumön, ne Saimon nìbor nìp gö urak aranj,” a gìla.

39 Hageila, nìpe nìbi nan gö um mìdeia söl au apöm, nan geia anìbu hag gö nìjöl gì, magö anìbu nöp nìp arö göm ara. Nìp kamìj lö, uraköm, nìbi bì ap mìdeila gau kalìp nan magö ña.

40 Nìbi bì anìb au mìdeila gau, manö anìbu nìjöm, sïdö wad ara magö u, nìbi bì kale mìnä ga gau magöjhalö dap Jisas mìdeia au daula. Dauëila, Jisas kalìp añì añì ud nìjö kamìj la.

41 Pen nìbi bì kìjaki aiön pi nan gau abanj al mìdeia gau hag yuö, höj amöl gì wìñ kub alöm hagla, “Ne God Ñì nìpe!” a gìla. Kale Jisas nìpe Kraiss u nìjöm anìg hageila nìjöm Jisas nìpe kalìp hag göm haga, “Manö ap hagagmim,” a gö, haga rö nìjla. *

Jisas ram mìnöj mìgan rìmnap amöm kalìp manö hag ña
(Mak 1:35-39)

42 Ruö sìb halö, Jisas ram mìnöj anìbu arö göm, ke am mìdaiin, a göm, ram mìnöj nöp anj gau ara. Ara pen nìbi bì gau hain amöm, nìp uñhai nìjöm hagla, “Gau aragmön; hon aip mìdaiun,” a gìla.

43 Anìg hageila Jisas haga, “God yìp hag yuö aunö u, amem nìbi bì ke mìgan rìmnap halö kalìp u rö nöp God nìbi bì udöm abad mìdeinab manö aij u hag ñìnabin,” a ga.

44 Anìg hagöm, Jisas Juda nìbi bì ram mìnöj kale gau magöjhalö gì ajöl gì, am Juda magum gep ram gau amöm, manö aij anìbu kalìp hag ñìmìdöp.

5

Jisas hagö kabsal iru nöp udlä
(Mad 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Jisas ñin ap am Ñìg Wanjö Genesared go† au mìdöm, God Manö u hag ñö nìjöl gì, nìbi bì iru yabìl, manö aij anìbu nìjnu a göm, cìro ma†o ñöl gì aula. *

2 Anìg göl aulö nìjöl gì, Jisas nìjla, bì kabsal udep gau ñìg magìb mìhöp dap ñìg wanjö go† anìb au löm, kabsal udep uben gau u† gì mìdeila.

* 4:41: Mad 8:29; Mak 3:11-12 * 4:44: Mad 4:23 * 5:1: Mad 13:1-2; Mak 3:9-10

³ Jisas nɪpe Saimon ñɪg magɪb adö u ujanɪd lõm haga, “Yɪp ud neb neb gö, ñɪg wanö anɪ söl au dan arɪn,” a ga. Hagö, Saimon ñɪg magɪb u ud neb neb gö, Jisas ñɪg wanö anɪ söl au amöm ñɪg magɪb adö anɪbu asɪk mɪdöl gi, nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ña.

⁴ Manö hag pɪs göm, Jisas Saimon nɪp haga, “Ñɪg magɪb i ñɪg uɪan pɪrɪk gi dam ñɪg wanö anɪ kub au dan ammim, uben yumim kabsaɪ udim,” a ga.

⁵ Hageia, Saimon pen haga, “Bɪ Kub, mɪñi sɪbön yan nöp hon kabsaɪ nɪn aj aj aj, ram halö ru dam lõp pen hon kabsaɪ rɪmnap udagpun. Pe ne anɪg hagpan rö, uben u halöwalö yu nɪnɪun,” a ga. *

⁶ Anɪg hagöl göm uben yulö nɪnɪöl gi, kabsaɪ iru nöp ap uben mɪgan u arlö, uben gau ajmanɪ rauöm, pak gi dö gɪnɪg rö ga.

⁷ Anɪg ga nɪnɪöm, nɪmam bɪ ñɪg magɪb adö ap mɪdeila gau kalɪp ñɪn aian gɪlö, kale apöm kabsaɪ anɪb gau udöm, ñɪg magɪb anɪb mɪhau lɪlö, böñ nöp ajmanɪ rauöm, ñɪg magɪb mɪhau pɪg lugnɪg rö ga.

⁸⁻¹⁰ Anɪg ga nɪnɪöm, Saimon Pida bɪ nɪpe aip ñɪg magɪb adö mɪdeila gau, kabsaɪ iru yabɪ udla gau nɪnɪöm, gasɪ iru nöp nɪnɪla. Pen Sebedi ñɪ nɪpe Jems aip Jon aip, ñɪg magɪb ap udmil Saimon aip wög jɪm ñöl gɪmɪdil bɪ mɪhau, u rö nöp gasɪ iru nɪnɪlö. Pen Saimon am Jisas mɪdeia söl au kugom yɪmöm haga, “Bɪ Kub, yad bɪ nan si nan naij gɪpin u, ne ke gau aru,” a ga. Hageia Jisas haga, “Ne pɪñɪn gagmön. Mɪñi ñɪn i rɪköm, bɪ kabsaɪ udep u arö gɪmön, nɪbi bɪ ud God nɪp daupe bɪ mɪdeinabön,” a ga.

¹¹ Jisas anɪg hagö, ñɪg magɪb mɪhau dam ñɪg goɪ au lõm, kabsaɪ nan gau arö göm, Jisas aip amöm ajmɪdal. *

Jisas, bɪ wös hapeb la ap gö, kamɪn la

¹² Pen hainö Jisas am daun ap mɪdö, bɪ wös hapeb hañ romanɪ gau magöñhalö la bɪ ap apöm, Jisas mɪdeia söl au kugom yɪmöm nabɪc yɪhön göm, haga, “Ne yɪp gö kamɪn lɪnɪg, gö kamɪn lɪnɪm,” a ga.

¹³ Anɪg hagö, Jisas haga, “Yau, yad gɪnö, nöp kamɪn lɪnɪm,” a ga. Anɪg hagöm, Jisas ñɪmagö nɪpe mɪlöbö lõm bɪ anɪbu ud nɪnɪö, magö anɪbu nöp wös hapeb gau böñ nöp hir ga.

¹⁴ Wös hapeb gau hir gö, Jisas bɪ anɪbu nɪp haga, “Yad nöp ud nɪnɪö kamɪn lõp u nɪbi bɪ gau hagagmön. Pen bɪ Mosɪs hadame nöp kalɪ klɪñ rɪköm haga rö, wös hapeb yɪp u kamɪn lõp a gɪmön, am bɪ God nɪp nan sabe gɪpal gau kalɪp yamön, nan sabe gep u kalɪp ñɪmön hagmön, ‘Yɪp kamɪn lõp rö, nan i God nɪp sabe gim,’ a gɪmön. Ne anɪg gɪmön, nɪbi bɪ nɪnɪöm hagnaböl, ‘Nɪpe kamɪn lõp rö anɪg göp,’ a gɪnaböl,” a ga. *

¹⁵ Pen Jisas manö nɪpe u, ram mɪnön gau magöñhalö rɪgon rɪgon arö, nɪbi bɪ iru nöp, nɪp nɪnɪun a göm, cɪro maɪ ñöm aumɪdal. Nɪbi bɪ anɪb gau, rɪmnap manö aij nɪpe u nɪnɪnɪg aumɪdal; rɪmnap hanɪp gö kamɪn lanɪ a göm aumɪdal.

¹⁶ Pen ñɪn rɪmnap Jisas am ke mɪgan ap mɪdöm, Nap nɪp sabe gɪmɪdöp.

Jisas, bɪ ñɪmagö ma kɪla ga ap gö, kamɪn la

¹⁷ Ñɪn ap Jisas nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñɪ mɪdeia. Perisi bɪ rɪmnap abe, lo manö hag ñeb bɪ rɪmnap abe, ram mɪnön Galili anɪ au ram rɪñg aglö magöñhalö gau nɪbö abe, ram mɪnön Judia anɪ au ram rɪñg aglö magöñhalö gau nɪbö abe, Jerusalem nɪbö abe apöm, Jisas manö hag ñɪmɪdeia au asɪk

* 5:5: Jon 21:3-8 * 5:11: Mad 19:27 * 5:14: Lep 14:1-32

mideila. Pen Bi Kub klö nipe aip mideia u me, Jisas nibi bi nan ga gau kalip gö kaminj la.

18 Pen bi rımnap, bi ñimagö ma kıla ga ap ilöj li dapöm, Jisas nıp gö kamınj lanj a göm, nıp Jisas mıdöp ram raul mıgan u ud arun a gı gası u nınja.

19 Pen Jisas mideia ram u nınja, nibi bi gau ram raul mıgan anıbu böj nöp sısi ga. Anıg gö, wip ilöj li daula anıbu, dam ram adö lanj amöm, ram u ud mıgan hiiköm, nagı löm, Jisas mideia anj au gıyanj yula.

20 Kale gası nınja, Jisas gö kamınj lınım rö löp, a göm nınjeila rö, Jisas gası kale u nınjöm, bi ñimagö ma kıla ga u nıp haga, “Bi nınjeb yad, nan si nan najj gıpan gau nınjem arö gabin,” a ga. *

21 Jisas anıg hagö, bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, gası anj kale gau nöp ke nınjöm hagla. “Bi anıbi ban? Nıpe God nıp hag juöl gı hagab. God nıpe añi nöp me nan si nan najj gıpal gau nınjöm arö gınım rö löp,” a göm, gası kale u nöp nınja.

22 Pen gası nınjeila anıbu, Jisas ke rik nınjöm haga, “Kale nınhön gınıg yıp gası najj nınjabim?”

23 Bi ap bi ap nıp hagnab, ‘Nan si nan najj gıpan gau nınjem arö gabin,’ a gınab u, kale aigöl gımım nınjabim nıpe manö nınjög hagab aka manö pir alabj Pen bi ñimagö ma kıla göp ap mideinab, bi ap nıp hagnab, ‘Ne mıñi nöp urak aru,’ a gınab u, kale aigöl gımım nınjabim nıpe manö nınjög hagab aka manö pir alab?

24 Bi Ñi nıpe nibi bi mınjöh naböh il i nan si nan najj gıpal gau nınjöm arö gınım rö löp u, kale manö anıbu manö nınjög a gımım nınj udmım a gem, manö anıg göl hagnıg gabin,” a ga. Anıg hagöm, Jisas bi ñimagö ma kıla ga u nıp haga, “Ne mıñi nöp urakmön, nöp ilöj li daubal abañ bad u udmön, ado gı ram ne aru,” a ga. *

25 Anıg hagö, nibi bi gau nınjımdlö nınjöl gı, magö anıbu nöp uraköm, nıp ilöj li daula abañ bad anıbu udöm, God nıp aij a göl gı, ram nıpe ara.

26 Anıg gö, nibi bi nınjımdleila gau magöñhalö pa gıñi göm, God hib u dap ranöl gı hagla, “Mıñi nan ke nıbö yabıñ gajıp nınjbun,” a göm, aiö waiö gıla.

Jisas bi nıpe Lipai nıp uda (Mad 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Pen hainö Jisas amöm nınja, bi dakıs udep ap dakıs ñeb ram raul mıgan u asık mideia. Hib nıpe u Lipai. Jisas nıp nınjöm haga, “Ne aumön, yad aip arul,” a ga.

28 Hageia, Lipai uraköm, wög gımdöp u arö göm, nan nıpe gau magöñhalö arö göm, Jisas aip arlö.

29 Pen Lipai ñıñi löm, Jisas nıp nan magö kub ram nıpe u lau löm, bi dakıs udep rımnap, nibi bi rımnap iru nöp wıñ alö apöm, Jisas aip asıköm nan magö nınjeila.

30 Pen Jisas kale aip nan magö nınjaia u nınjöm, bi Perisi rımnap abe, bi lo manö hag ñeb kale rımnap abe apöm, Jisas bi nıpe gau kalıp hagla, “Kale nınhön gınıg nibi bi nan si nan najj gıpal gau abe, bi dakıs udep gau abe aip asıkmım nan nınjabim?” ö gıla. *

* 5:20: Luk 7:48; Ais 43:25 * 5:24: Jon 5:8 * 5:30: Luk 15:1-2

31 Anig haglö, Jisas manö anibu niñöm kalip pen hagöm haga, "Nibi bi kamij m+dpun a gipal gau, wös wameb bi wiñ alagpal; nibi bi nan göp gau nöp, hanip gö kamij lan a göm, wös wameb bi wiñ albal.

32 Anib unbö rö nöp, yad nibi bi, mid aij gipun a göm gasi niñbal gau, kalip hagnig auagpin; nibi bi, hon nan si nan naj gun, mid aij gagpun, a göm gasi niñbal gau, kalip hagnig aubin. Yad kalip manö aij hag niñö, kale manö yad u niñ udöm, nan naj gipal gau, niñhön ginig anig gipun a göm, arö göm, God hagöp rö nöp göl," a gem aubin.

God nip sabe gep gasi u nöp niñöm nan magö niñagla

(Mad 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Pen kale r+mnap Jisas nip hagla, "Jon bi nipe gau abe, Perisi bi kale gau abe niñ r+mnap, God nip nöp gasi añi niñjun, a göm, nan magö niñagöm kiyö nöp midöm, God nip sabe gipal. Pen bi ne gau nan magö niñjöl gi, nig niñjöl gi nöp midpal," a gila.

34 Anig hageila, Jisas kalip pen haga, "Bi ap nibi udöm, nibi bi nipe gau aip nan kub niñnaböl u, bi r+mnap uraköm, niñhön ginig anig gabim a göm hagnaböl. *

35 Pen hainö bi r+mnap apöm bi anibu ud arlö, niñ anibu nibi bi nipe gau mög gö, nan magö niñagnaböl," a ga.

36 Pen Jisas manö hod riköm kalip haga, "Wañj nöd ntbö ap gi dö geinab u, wañj gisön ntbö ap ud gi dö göm, dap al dör gilö, adip adip lagnab. Ke ke yabıl löm, miñhögöl naj yabıl ginab.

37 Pen nig wain u, u rö nöp. Nig wain kamij u udöm, kaj meme hañ mlep migan yan hon gagpal. Niñhön ginig: hon göm mame niñlö, ran ap ranöm, biñ naj yabıl hagöm pak gi dö göm hon gö, kaj meme hañ u abe naj ginab.

38 Gasi anibu niñöm me, nig wain kamij udöm, kaj meme hañ kamij migan u nöp hon lep.

39 Pen nibi bi nig wain nöd ntbö hadö niñbal gau, hainö nig wain kamij gisön ntbö u niñjöl kalip aij gagnab; 'Nig wain nöd ntbö u aij,' a ginaböl," a ga.

6

"Yiharij midep niñ i niñhön ginig anig gabim?" ö gila

(Mad 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Hainö Juda God nip sabe gep niñ ap, Jisas bi nipe gau aip wid wög adij an au amöl gi, bi nipe gau wid magö anib gau r+mnap rik niñmagö adö kale au löm, hañ pak yuöm niñjöl gi arla. *

2 Anig geila, bi Perisi r+mnap niñöm hagla, "Kale niñhön ginig God nip sabe gep niñ wög gagepi i, wid magö hañ pak yumim wög gabim?" ö gila. *

3-4 Hageila, Jisas bi nipe gau gila anibu naj gagla u niñöm, bi Perisi gau kalip haga, "Depid hadame nöp bi nipe gau aip kiyö lö, God sabe gep ram u amjaköm, bred God amgö ilö adö u löm, bi yiharij niñagpal, bi God nip nan sabe gipal gau nöp niñbal bred u, Depid hag niñjöl, nip niñlö, bi nipe gau aip niñla. Kalip kiyö lö gila aiud anibu God Manö kalı kiiñ rikla u, kale niñagpim ar?" a ga. *

5 Jisas manö ap halö hagöm haga, "Bi Niñ nipe Bi Kub midöm, niñ yiharij midep niñ u, niñhön ginam a ginab u, ginab," a ga.

* 5:34: Jon 3:29 * 6:1: Dud 23:25 * 6:2: Jon 5:10 * 6:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

Jisas, bɪ ñimago pino ga ap gö, kamɪŋ la

6-7 Pen Juda God nɪp sabe gep ñɪn hain ap, Jisas Juda magum gep ram u amöm, kalɪp God Manö u hag ñöl gɪ mɪdeia. Ram raul mɪgan anɪbu, bɪ ñimago pino ga ap ap mɪdeia. Bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe, bɪ anɪbu nɪp nɪŋla rö, Jisas nɪpe God nɪp sabe gep ñɪn i nɪp gö kamɪŋ lɪnab aka nɪhön gö, nɪp hag gun a göm, nɪp nɪŋ ij halö lɪ mɪdeila.

8 Pen gasɪ nɪŋla anɪbu, Jisas ke nɪŋöm, bɪ ñimago pino ga anɪbu nɪp haga, “Ne urakmön anɪ aui au,” a ga.

9 Hageia, urak auö nɪŋöl gɪ, Jisas bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe kalɪp haga, “Yɪharɪŋ mɪdep ñɪn i rö, nɪbi bɪ gau kalɪp ud aij gɪnabun aka, yɪharɪŋ mɪdep ñɪn uri a gun, kalɪp arö gɪnabun? Kalɪp gɪno urak aröl aka kalɪp arö gɪno umöl?” ö ga.

10 Anɪg hagöm, kalɪp nɪŋ gus gus göm, bɪ ñimago pino ga u nɪp haga, “Ñimago ne u mɪlöbö lɪ!” a ga. Hagö, ñimago nɪpe mɪlöbö lö nɪŋöl gɪ, adɪŋ kamɪŋ la.

11 Jisas bɪ anɪbu nɪp gö kamɪŋ la u nɪŋöm, bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau abe, mulu kal yabɪ nɪŋöm, Jisas nɪp nɪhön gun a göm, hag nɪŋ hag nɪŋ gɪ mɪdeila.

*Jisas bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ uda
(Mad 10:1-4; Mak 3:13-19)*

12 Pen ñɪn anɪ anɪb au, Jisas Nap nɪp hagnabin, a göm, dum ilö laŋ amöm, Nap nɪp sabe gɪ mɪdö mɪdö, ram rua.

13 Pen ruö sɪdö aua magö u, bɪ nɪpe gau magöŋhalö hagö aueila, bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ kalɪp ud asɪk ke löm, kale bɪ manö yad ud arep gau mɪdeinabim, a göm hag la.

14-15 Bɪ nɪpe hag la anɪb gau hib kale me: ap Saimon, hainö Jisas hib nɪpe ap löm Pida a ga; ap Edru, Saimon nɪmam nɪpe u; ap Jems; ap Jon; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias ñɪ nɪpe u; ap Saimon hib alog Saimon Selod a gɪmɪdal u;

16 ap Judas, Jems ñɪ nɪpe u; ap Judas Iskariod. Nɪpe nöp me hainö Jisas al pak lɪlaŋ a göm, nɪp mumug nɪŋa.

Nɪbi bɪ iru nöp Jisas mɪdeia au aula

17 Pen Jisas bɪ nɪpe anɪb gau aip dum ilö laŋ arö göm, au gɪyan gɪ am ban aij yan mɪdlö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ iru nöp, nɪp nɪŋun a göm, ap magum gɪla. Nɪbi bɪ anɪb gau, rɪmnap Jerusalem nɪbö, rɪmnap ram mɪnön Judia gau nɪbö gau nɪbö, rɪmnap ram mɪnön nabis daun kub mɪhöp Daia Saidon nɪbö,

18 Jisas manö nɪpe nɪŋun, hanɪp nan göp gö kamɪŋ lɪnɪm a göm aueila. Nɪbi bɪ kɪjaki aiön pi nan gau aban alö mɪd aij gagla gau, Jisas gö kamɪŋ la.

19 Pɪdön nɪp nɪbö apöm, kalɪp nan nɪhön nɪhön ga gau gö, magöŋhalö kamɪŋ lajɪp u nɪŋöm, nɪbi bɪ anɪb gau magöŋhalö apöm, hon abe Jisas nɪp ud nɪŋun a göm, nɪp cɪro maɓo ñöm aula.

*Nɪbi bɪ mög gep rö gau hainö mɪñ mɪñ gɪnaböl
(Mad 5:1-12)*

20 Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp amgö nɪŋöl gɪ haga,

“Kale nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpim gau,
God kalɪp ud aij göm abad mɪdeinab.
Gasɪ anɪbu nɪŋmim
mɪñ mɪñ gɪmim.

21 Kale mɪñi kɪyö kub löp gau,

hainö kiyö lagnab.

Gası anıbu nıñmim
mıñ mıñ gımim.

Kale mög gö, mıñör magö gabim gau,
hainö aij gö nıñöl gı, mıñhol gınabim.

Gası anıbu nıñmim
mıñ mıñ gımim. *

22 Bı Nı nıpe nıp cıg mıdpe, nıbi bı gau
kalöp mulu kal nıñöm, jı nıñöm,
nıbi bı naj anıb gai i, bı an aip mıdeinaböl, a göm,
kalöp hib gası naj nıñöm
manö udöm hag jueinaböl u,
kale mıñ mıñ gımim. *

23 Gınaböl anıbu, nıhi ilaη kale gau,
bı God manö hagep gau kalıp gımıdal rö nöp kalöp gınaböl.
Anıb u nıñmim, God hanıp ud aij yabıt gınab
ram mıñör nıpe adö laη au, a gımim,
aij a gö nıñöl gı, nıñ ma ju adö adö gı uraköl gı,
mıñ mıñ göl gı mıdaimim.

Kale nıñ aij gımim

24 “Pen kale nıbi bı mani nan iru mıdöp gau
nıñ aij gımim.
Nan kale udep rö u,
mıñör nabör adö il i hadö udpim.

25 Pen kale mıñi nan magö rö nıñ gıpe gıpe mudun göp gau,
hainö kiyö lınab u nıñ aij gımim.

Pen kale mıñi manö mıñhol uñb gı mıdpim gau,
hainö mög gö mıñör magö gı mıdeinabim.

26 Pen kalöp hib dap ranöl gı nöp mıdeinaböl u,
kale nıñ aij yabıt gımim.

Nıhi ilaη kale gau, bı God Manö piral hagamıdal gau,
kalıp unbö rö gımıdal.

Kotmat kale gau kalıp mıdmagö lımim

(Mad 5:38-48)

27 “Pen nıbi bı manö yad nıñabim gai i. Kotmat kale gau kalıp mıdmagö
lımim. Nıbi bı kalöp mulu lugö nıñbal gau kalıp ud aij gımim.

28 Nıbi bı kalöp hag juaiöl, God kalıp abad mıdeian a gımim, nıp sabe
gımim. Nıbi bı kalöp gı naj gaiöl, kalıp God nıp sabe gımim.

29 Pen nıbi bı rımnab kalöp alaun bör lap pakaiöl, ado gımim, bör lap u
rö nöp paköl. Pen nıbi bı rımnab kolsior kale u udaiöl, sior u rö abe udım
a gımim, hañowatö nıñmim.

30 Nıbi bı rımnab nan mıdagainım asıb hagaiöl, kalıp nıñmim. Pen nan
kale ap nıñöm udaiöl, hanıp adog nıñmim, a gımim hagagmim.

31 Hanıp gılaη a gımim gası nıñbim rö u, kale ke nıbi bı rımnab gau kalıp
u rö nöp gımim. *

* 6:21: Rep 7:16-17; Sam 126:5-6; Ais 61:3

* 6:22: Jon 15:19; 16:2; 1Pi 4:14

* 6:31: Mad 7:12

32 “N̄ibi b̄i kalöp m̄idmagö l̄ibal gau nöp m̄idmagö l̄inabim u, God kalöp aigöl göm n̄iḥö, aij ḡinabḥ N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau, n̄ibi b̄i kale ke gau u rö nöp pen pen m̄idmagö l̄ibal.

33 Pen n̄ibi b̄i kalöp ud aij ḡipal gau nöp kalip ḡi aij ḡinabim u, God kalöp aigöl göm n̄iḥö, aij ḡinabḥ Ḡinabim an̄ibu, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau ḡipal rö nöp ḡinabim.

34 Nan ñino pen ñinaböl a ḡimim, gasi u nöp n̄iḥmim nan ñinabim u, God kalöp aigöl göm n̄iḥö, aij ḡinabḥ Ḡinabim an̄ibu, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau ḡipal rö nöp ḡinabim.

35 An̄ib u, koḷmaḷ kale gau m̄idmagö l̄imim, kalip ḡi aij ḡimim, nan haḷöwalö ñimim. Hanip pen ñinaböl a ḡimim, gasi u n̄iḥagmim. An̄ig geinabim u, God klö yabḥ adö laḥol m̄idöp u, ñi pai n̄ipe m̄ideinabim. N̄ipe göp rö geinabim u me, kalöp hauḷ gagöm, pen aij ñinab. God n̄ipe n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau abe, n̄ibi b̄i n̄ip, aij a göp, a gagpal gau abe, kalip u rö nöp ḡi aij gab.

36 Nap kale n̄ibi b̄i mög n̄iḥöm ud aij göp rö, kale u rö nöp n̄ibi b̄i mög n̄iḥmim ud aij ḡimim.

N̄ibi b̄i gau kalip manö kub haggmim

37 “Kale n̄ibi b̄i r̄imnap, ‘An̄ig an̄ig ḡipim rö, kale n̄ibi b̄i najj m̄idpim,’ a gagnabim u, God kalöp pen u rö nöp, ‘An̄ig an̄ig ḡipim rö, kale n̄ibi b̄i najj m̄idpim,’ a gagnab. Kale n̄ibi b̄i r̄imnap manö kub haggmim, ‘Kale n̄ibi b̄i najj, pen udnabim,’ a gagnabim u, God kalöp pen u rö nöp manö kub hagöm, ‘Kale n̄ibi b̄i najj, pen udnabim,’ a gagnab. N̄ibi b̄i gau kalöp ḡi najj geinaböl u n̄iḥmim arö geinabim u, God nan najj kale ḡipim u, u rö nöp n̄iḥöm arö ḡinab. *

38 Nan kale gau n̄ibi b̄i gau kalip haḷöwalö ñeinabim u, God kalöp pen u rö nöp haḷöwalö yabḥ ñinab. Kale skel n̄ihön rö udmim n̄ibi b̄i gau kalip nan n̄ime l̄i ñinabim u rö, God skel an̄ibu nöp ud kalöp u rö nöp nan n̄ime l̄i ñinab,” a ga. *

39 Pen J̄isas manö ap hod r̄iköm haga, “B̄i amgö we ḡinab ap, b̄i amgö we ap n̄ip, adan an̄ig an̄ig m̄idöp a göm yamagnab. N̄ihön ḡin̄ig: n̄ipe an̄ig gö, m̄ihöngöl utöm m̄igan yan ap lug paknabil. *

40 N̄ibi b̄i skul hagpal gau, am skul hagpal magö u, hag ñeb b̄i kale gau kalip adö laḥ m̄idagpal. Pen hainö skul u hag p̄is ḡi aij göm me, hag ñeb b̄i kale gau aip adip adip m̄ideinaböl. *

41 “Pen n̄ihön ḡin̄ig mab po amgö kalöp ke pak paḷu ḡi m̄idöp u n̄iḥ hagmim wasö, namam nan acip amgö n̄ipe m̄idöp u nöp n̄iḥ hagpim?”

42 Mab po kub amgö kalöp pak paḷu ḡi m̄idöp u nöd ud yube, amgö kale amgö yabḥ lö, hainö namam nan acip pro amgö n̄ipe m̄idöp u, ud yuun a ḡimim hagmim,” a ga.

Mab aij p̄ilöp, mab najj p̄ilöp

43 “Pen mab aij ap magö najj ap p̄ilagnab; pen mab najj ap magö aij ap p̄ilagnab.

44 An̄ib u, mab gau magö p̄ilnab u n̄iḥöm, mab u aij, mab u najj a göm n̄iḥnaböl. Nagi m̄igañib u kia magö p̄ilagnab. Nagi gabḷog u papo magö p̄ilagnab.

* 6:37: Mad 6:14 * 6:38: Mak 4:24 * 6:39: Mad 15:14 * 6:40: Mad 10:24-25

45 Nibi bi aij gau, hibur gasi midmagö an kale dan aij midöp rö, gi aij gipal. Nibi bi naji gau, hibur gasi midmagö an kale dan naji midöp rö, gi naji gipal. Pen nibi bi aigale nibi bi rö midpal u, manö hagnaböl u nöp apdi nijnun, nibi bi gau aij, nibi bi gau naji a gun nijnabun.

Bi mihöp ram mihöp gilö

(Mad 7:24-27)

46 "Yip Bi Kub hon, Bi Kub hon, a gipim u pen nihön ginig manö hagin u hain gaggim?" *

47 Nibi bi manö yad u nijöm, hagin rö gipal gau, manö hagnig gabin i rö midpal.

48 Nibi bi manö yad u nijöm, hagin rö ginaböl gau, bi ram gi linig geinab, ulöm mlö udöm, ram padö kabö adö au li aij göm, ram adö anibu nöp gi linab rö midnaböl. Anig gö, ñig ul apöm, ram halö pa jö ma jö gi ud arnam a gi wasö nijöm, ram gi aij ginab anibu pidörj nöp mideinab.

49 Pen nibi bi manö yad u nijöm, hagin rö gagnaböl gau, bi ram gi linig geinab, ulöm mlö udagöm, ram padö lagöm, yiharinj ram minöj adö adö au gi linab rö midnaböl. Anig gö, ñig ul apöm, ram halö pa jö ma jö gi ud arnam a göm, magö anibu nöp ram halö böj nöp ud arö, minöj cög nöp mideinab.

7

Jisas bi wög gi ñeb ap gö kaminj la

(Mad 8:5-13)

1 Jisas nibi bi anib gau kalip manö anibu hag ñi pis göm daun pro Kapaneam ara.

2-3 Pen daun anibu, bi kub ami bi iru nöp abad midmidöp bi ap mideia. Bi rimnap Jisas ap Kapaneam midöp a gilö, manö anibu nijöm, Rom ami bi kub Juda bi manö ud asikep rimnap hag yuöm haga, "Bi nagis wög gi ñeb aij yabit yad ap nan göp umnig gab nijöm kale am Jisas nip hag nijmim ul gi daube, nip gö kaminj lan," a ga.

4-5 Hagö, kale Jisas mideia au amöm, nip manö klö neb neb göm hagla, "Ami bi abad midep bi kub ap, bi aij yabit. Hanip Juda nibi bi gau midmagö löm pör abad mid aij göp. Magum gep ram hanip ap gi la. Anib u, ne ammön bi nagis wög gi ñeb nipe u gö kaminj linim," a gila.

6 Kale hageila nijöm Jisas kalip aip am am ram au söl au amöl gilö nijöl gi, ami bi abad midep anibu bi nijeb nipe rimnap hag yuö, am Jisas nip nable paköm hagla, "Bi ami abad midep bi hon u nöp hagöp, 'Bi Kub, yad bi aij wasö, ram yad u ma ilön auagmön.

7 Yad bi aij rö nöp ninam, pen yad nijbin, God nöp aip midöp rö, "Kaminj lan," manö u nöp hagamön, bi yad nan göp anibu kaminj linim.

8 Bi kub yabit ap yip abad midöp; yad ke pen ami bi gau kalip abad midem, "Arim!" a ginö arbal; "Auim!" a ginö aubal; "Wög anibu gim!" a ginö gipal,' a göp," a gila.

9 Anig haglö, Jisas, bi anibu gasi nipe ke nijöm anig hagöp a göm, aiö göm, nibi bi nip hain göm aueila gau kalip haga, "Ami bi Rom nibö u, yip nij u pidörj göp. Nipe göp anibu, Isrel bi ap unbö rö göp yad nijagpin yabit," a ga.

10 Pen ami bi abad midep bi u, bi nipe gau ado gi amöm nijla, bi nan ga anibu hadö kaminj la.

* 6:46: Mad 7:21

Jisas n̄ibi adu ñi n̄ipe uma u n̄ip gö, kam̄iḡ ara

11 Ñin an̄ an̄ibu n̄öp, Jisas aip b̄i n̄ipe gau aip Nen daun arla. N̄ibi b̄i gau iru yab̄i n̄öp aip arla.

12 Daun aḡön iḡ söl au am̄jaklō n̄iḡöl ḡi, n̄ibi adu ap ñi añi n̄ipe yag daua uma u, wip ilōḡ lōm daueila. N̄ibi b̄i iru n̄öp daun an̄ibu n̄ibō apōm n̄ibi an̄ibu aip aueila.

13 Jisas n̄ibi adu an̄ibu n̄ip n̄iḡō, möḡ gö haga, “M̄iḡōḡ gagmōn,” a ga.

14 An̄ig hagōm, n̄ipe amōm wip ilōḡ li daueila mab u ud n̄iḡō n̄iḡöl ḡi, b̄i ilōḡ daueila gau p̄idōḡ ḡila. Jisas b̄i praj uma u n̄ip haga, “Ñi me, n̄öp hagabin, urak!” a ga.

15 An̄ig hagō, ñi urak as̄ikōm manō hagō n̄iḡöl ḡi, Jisas n̄ime n̄ip, ñi ne u, a göm ud ña. *

16 Pen n̄ibi b̄i n̄iḡ m̄ideila gau magōḡhalō pa ḡiḡ göm, God hib n̄ipe u dap ranöl ḡi hagla, “God manō hagep b̄i kub yab̄i han̄ip auöp. God han̄ip ḡi ñiḡiḡ auöp,” a ḡila. *

17 Jisas ga an̄ibu n̄iḡōm, aiud udlō, manō an̄ibu Juda n̄ibi b̄i ram m̄inōḡ kale gau gau amōm, ram m̄inōḡ ke gau gau magōḡhalō ara.

Jon B̄i Ñig Pak Ñeb b̄i n̄ipe m̄ihöp Jisas n̄iḡiḡ arlō

18 Jon b̄i n̄ipe gau, Jisas ga rō magōḡhalō n̄iḡōm, am Jon n̄ip hag ñilō, b̄i n̄ipe m̄ihöp hagō aueilō haga,

19 “Kale m̄ihōḡ ammil B̄i Kub n̄ip hag n̄iḡmil, ‘Ne Mesaia p̄ör abad m̄idpun u n̄öp auban aka b̄i ke n̄ibō ap halō abad m̄idaiun?’ ö ḡimil,” a ga.

20 Hageia, b̄i m̄ihau Jisas m̄ideia au ammil haglō, “Jon b̄i ñig pak ñeb u hal̄ip b̄i m̄ihōḡ hagōp, ‘Kale m̄ihōḡ ammil B̄i Kub hag n̄iḡmil, ‘Ne Mesaia p̄ör abad m̄idpun u n̄öp auban aka b̄i ke n̄ibō ap halō abad m̄idaiun,’ a ḡimil,’ a göm, hol m̄ihōḡ hag yuō, n̄öp hag n̄iḡiḡ aubul i,” a ḡilō. *

21 Pen kale m̄ihōḡ an̄ig hagmil n̄iḡ m̄idlō n̄iḡöl ḡi, Jisas n̄ibi b̄i iru n̄öp nan adō ke ke ga gau gö kam̄iḡ la; n̄ibi b̄i iru n̄öp m̄iḡa ga gau gö kam̄iḡ la; n̄ibi b̄i iru n̄öp k̄ijaki aiōn pi aban̄ al m̄ideia gau gö kam̄iḡ la; n̄ibi b̄i iru n̄öp amḡō we ga gau gö amḡō ñil n̄iḡla.

22 An̄ig göm, Jisas b̄i an̄ib m̄ihau kal̄ip haga, “Kale m̄ihōḡ ado ḡi ammil Jon n̄ip hagmil, ‘Hol am n̄iḡbul, b̄i an̄ibu n̄ibi b̄i amḡō we ga gau gö amḡō ñil n̄iḡbal; n̄ibi b̄i ma bōḡ n̄öp naiḡ ga gau gö kauyan̄ ajaböl; n̄ibi b̄i hañ roman̄ wös hapeb la gau gö m̄iḡep göp; n̄ibi b̄i r̄im̄id m̄igan p̄iḡ göp gau gö manō apdi n̄iḡaböl; n̄ibi b̄i umbal gau gö kam̄iḡ m̄idpal; n̄ibi b̄i möḡ gep rō gau manō aij u hagab n̄iḡaböl. *

23 N̄ibi b̄i ȳip gas̄i n̄iḡōm c̄ig göl ḡi n̄öp m̄ideinaböl gau, m̄iñ m̄iñ yab̄i ḡinaböl,’ a ḡimil,” a ga.

24 An̄ig hagō, b̄i Jon manō daulō m̄ihau ado ḡi arlō n̄iḡöl ḡi, Jisas n̄ipe, Jon n̄ip manō adō u hagōm n̄ibi b̄i m̄ideila gau kal̄ip haga, “Kale nōd ram m̄inōḡ kabō n̄öp m̄idöp an̄ au arbe ñin u, n̄ihōn n̄iḡiḡ arben̄ Kale hod m̄ilō añi ap ȳigōn ud an̄a ḡi dan̄ i göp ap n̄iḡiḡ arbe?”

25 Kale n̄ihōn n̄iḡiḡ arben̄ B̄i waḡij aij yab̄i ȳimōb ap n̄iḡiḡ arben̄ An̄ibu wasō. B̄i waḡij aij yab̄i udōm, nan aij aij udun a göm gas̄i n̄iḡbal gau, b̄i kub ram gau n̄öp hanbal.

* 7:15: 1Ki 17:23; 2Ki 4:36 * 7:16: Luk 1:68 * 7:20: Sam 40:7; Mal 3:1; Rep 1:8 * 7:22: Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

26 Pen kale n̄hön n̄h̄n̄g arben̄ God manö hagep b̄ ap n̄p n̄h̄n̄g arbe akan̄ N̄h̄jō me, God manö hagep b̄ ap n̄p n̄h̄n̄g arbe, pen b̄ Jon n̄h̄be u n̄pe wōg adō ke n̄bō ḡn̄g aua. *

27 B̄i Jon u me, hadame ram God Manö u kal̄i kliñ r̄ikōm hagla, 'B̄i manö hagep yad u hag yunö, n̄öd amöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄i aij ḡn̄ab;

hainö ne ke hag yunö n̄nabön, 'a gōm kal̄i kliñ r̄ikla. *

28 Kalöp hagabin, n̄ibi b̄i n̄öd m̄dm̄dal gau abe, n̄ibi b̄i m̄ñi m̄dpal gau abe magōh̄alö n̄ibi b̄i ȳhar̄h̄j, Jon b̄i kub. Pen God n̄ibi b̄i ȳhar̄h̄j gau udöm ram m̄n̄ōj n̄ipe kumi kabō adō lar̄j au abad m̄deinab gau, kale Jon rō m̄dageinaböl; kale n̄ibi b̄i kub m̄deinaböl," a ga.

29 N̄ibi b̄i gau, b̄i dak̄s udep gau halö, n̄öd Jon n̄p aula, kal̄ip magōh̄alö ñ̄g pak ñ̄a. An̄g gō, Jisas manö haga u n̄h̄jōm hagla, "God adan n̄pe n̄p kabō rō m̄döp," a ḡla. *

30 Pen b̄i Perisi abe, b̄i lo manö hag ñ̄eb b̄i kub gau abe kale, God kal̄ip n̄h̄ön n̄h̄ön ḡlar̄j a ga u gas̄i kale ke n̄h̄jōm pa jō n̄h̄jōm, Jon han̄p ñ̄g pak ñ̄ar̄j a gōm auagla. *

31-32 Pen Jisas n̄ibi b̄i an̄b gau kal̄ip manö ap hagōm haga, "N̄ibi b̄i m̄ñi ñ̄in̄ i m̄dpim gau yad n̄h̄bin, kale ñ̄i pai pro gau, n̄ibi b̄i magum gep ka au as̄ikōm, ñ̄i pai pro r̄imnap meg m̄gan dap ranöm hag am̄l ap̄l gōm hagpal, 'Hon āh̄j pu ḡno, kale n̄h̄ön ḡn̄g kugom ralagpim̄j Pen k̄map m̄t̄ōj gep rō ap hagno, kale n̄h̄ön ḡn̄g m̄t̄ōj gagpim?' ö ḡpal rō u, kale ḡpim.

33 N̄h̄ön ḡn̄g: Jon b̄i ñ̄g pak ñ̄eb u ap̄m, nan magō ñ̄h̄agōm, ñ̄g wain ñ̄h̄agōm gō, kale n̄p hag jumim hagpim, 'B̄i k̄jaki aiōn pi aban̄ alöp m̄döp u,' a ḡpim.

34 Pen m̄ñi yad B̄i Ñ̄i n̄ipe apem, nan ñ̄h̄jem, ñ̄g wain ñ̄h̄jem ḡn̄ö, ȳp hag jumim hagpim, 'Nan iru ñ̄h̄jōm, ñ̄g wain ñ̄h̄jōm gōp u me, n̄ipe n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡpal b̄i gau, b̄i dak̄s udep b̄i gau, b̄i kale ap m̄döp u,' a ḡpim. *

35 Pen n̄ibi b̄i God Manö aij u n̄h̄j udöm, hain gōm, ḡi aij gōm, m̄d aij geinaböl u, n̄ibi b̄i gau kal̄ip n̄h̄jōm hagnaböl, God Manö u manö n̄h̄jō yab̄i, a ḡinaböl," a ga.

B̄i si udm̄döp n̄ibi ap

36 B̄i Perisi ap hib̄ n̄ipe Saimon. N̄ipe Jisas n̄p haga, "Ne aumön ram yad u nan magō ñ̄h̄jul," a ga. Hagō, Jisas ram n̄ipe u amöm nan magō ñ̄h̄jöl n̄h̄jöl ḡi,

37 n̄ibi daun an̄bu m̄döm nan si nan najj ḡm̄döp manö ap n̄h̄j, Jisas b̄i Perisi ram amöm aip nan ñ̄h̄jailö. An̄b u n̄h̄jōm, ñ̄g hāh̄j aij auelp kabō barol ud r̄im l̄la ap dapöm, *

38 Jisas m̄deia jöl adō gau ap̄m, ma īl au m̄t̄ōj ḡi m̄deia. An̄g gōl m̄t̄ōj gō n̄h̄jöl ḡi, amgō ñ̄g u ḡi dō ḡi Jisas ma adō yan̄ lugō, umagō n̄ipe u ud h̄h̄i ḡi yuöl ḡi, ma k̄id n̄ipe u bom haluöm, mulu ñ̄h̄jōm, ñ̄g hāh̄j aij auelp an̄bu ma k̄id n̄ipe adō au l̄i ñ̄a.

* 7:26: Luk 1:76 * 7:27: Mal 3:1 * 7:29: Luk 3:12 * 7:30: Mad 21:32 * 7:34: Luk 15:2

* 7:37: Mad 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

³⁹ Anig geia, bi Perisi Saimon u, gasi mago nipe u nop gasi ninyom nip ke haga, "Bi anibi bi God mano hagep kabö göl midaidöp, nibi anibi nipe nan si nan naj gimidöp nibi naj ap apöm nip ud ninyab u rik ninyöp," a ga.

⁴⁰ Jisas pen, bi Perisi gasi ninya anibu ninyom, nip haga, "Saimon, manö yad aini ap midöp nop hag ninig gabin," a ga.

Hageia, Saimon haga, "Manö hag ñeb bi yad, manö anibu hag," a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas manö hod riköm haga, "Bi ap uraköm, bi mihöp kalip bi ap paip hadred (500) denariai ñöm, ap pipdi denariai (50) ñinab.

⁴² Pen hainö bi anib mihau pen ñeb rö lagö, bi mani ñinab anibu kalip mihöy hagnab, 'Arö gimil. Mani kalöp mihöy ñibin u, pen ñul a gimil gasi u ninyagmil,' a ginab. Anig hagö, bi an bi anibu nip midmagö yabii linab, bi nan naböy kub mideinab u aka bi nan naböy pro mideinab u?" ö ga.

⁴³ Hageia, Saimon haga, "Gasi yad ninybin u, bi nan naböy kub mideinab u," a ga.

Hageia, Jisas haga, "Ninyö yabii hagpan," a ga.

⁴⁴ Anig hagöm, Jisas ado gi, nibi u nip ninyom, Saimon nip haga, "Nibi i nip nöy. Yad ram raul migän nöp i auajin, ne ñig ap udmön ma yip hik gi yuep rimnap ñagpan, ji nibi anibi, amgö ñig nipe u gi dö gi lugöm ma yad ñig lö, umagö nipe udöm hii gi yuöp.

⁴⁵ Ne yip bom haluagpan, ji nibi i, yad ram raul migän nöp apjakajin magö u rikö, nipe ma kid yad bom haluöl gi nöp midöp.

⁴⁶ Yip wel nabic cög lan li ñagpan, ji nibi i nipe ma kid yad ñig hatij aij auep u li ñöb.

⁴⁷ Anib u, nop hagabin, nibi anibi nan si nan naj iru nop göp u ninyem arö gipin. Anib u, yip pen midmagö yabii löp. Pen nibi bi nan si nan naj pro pro gipal gau ninyem arö ginö, yip pen midmagö pro pro libal," a ga.

⁴⁸ Pen Jisas anig hagöm nibi anibu nip haga, "Nan si nan naj gipan gau ninyem arö gabin," a ga.

⁴⁹ Anig hagö, bi nipe aip nan ñineila gau, kale ke hag niny hag niny göm hagla, "Bi anibi nihön ginig göm, 'Nan si nan naj gipan gau ninyem arö gabin,' a gab?" ö gila.

⁵⁰ Anig hageila u pen Jisas nibi anibu nip haga, "Gasi ne ke u nop niny udmön, nan si nan naj gipin rö Jisas ninyom arö gan, a gimön auban rö, nan si nan naj gipan gau ninyem arö gipin. Ne ammön, God ñimagö ara adö u midaimön," a ga. *

8

Nibi rimnap Jisas aip arla

¹ Pen hainö ñin an anib au, Jisas bi nipe unbö migän lan aip daun gau abe, ram rihig aglö gau abe amöm, God nibi bi nipe udöm abad mideinab manö aij u, nibi bi gau kalip hag ña.

² Pen ñin anibu, nibi rimnap kijaki aiön pi halö mideila gau Jisas gö kamij la, rimnap nan ga gau gö kamij la, ninyom nibi anib gau rimnap Jisas aip ajmidal. Nibi anib gau hib kale me, ap Maria Magdala a gimidal. Kijaki aiön pi unbö mudun jiny nibi anibu an dan midöm höy arla. *

³ Nibi ap Joana. Nugmul nipe hib u Kuja. Nipe kin Herod ram nan nipe gau abad midmidöp. Nibi ap Susana. Pen nibi rimnap halö iru rö aip

* 7:50: Luk 8:48; 18:42 * 8:2: Mad 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

ajmıdal. Nıbi anıb gau kale magöñhalö mani kale ke udöm, nan magö rau dapöm, Jisas bı nıpe gau aip nan magö jım ñöl ñıñ ajmıdal.

Gıñbıl magö rö u, manö hod rık haga
(Mad 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Nıbi bı daun ke ke, yam ugan kub yöl gau nıbö gau nıbö Jisas nıp nıñnıg aulö nıñöl gı, nıbi bı nöd aula gau kalıp manö ap hod rıköm haga,

⁵ “Bı ap, gıñbıl magö ranañ a göm, gıñbıl magö u dam wög adıñ gau yunab. Rımnab wög adıñ arep adan gau lugö, nıbi bı lafa gı amıl apıl gılö, yaur gau pen ap nıñöm ñıñnaböl.

⁶ Pen yıñ rımnab kabö adö mınöñ pro pro mıdeınab gau lugöm, marep gınab u pen kabö mınöñ au ñıg ñıg halö mıdageınab u me, böñ nöp mıñep gınab.

⁷ Pen yıñ rımnab nagı gıñkası anıñ gau lugö, nagı anıbu hararo gı pañu gö, ran aij gagnab.

⁸ Pen yıñ rımnab mınöñ aij gau lugöm, ran aij göm, magö iru yabıl nöp pılınab. Añı añı magö ñın juöl unbö mamıd pılınab,” a ga.

Jisas kalıp anıg hagöm haga, “Kale nıbi bı gası rımıd mıdainım gau, manö hagabin i rımıd lı nıñ aij gımım,” a ga.

Jisas, gıñbıl magö u manö hod rık haga u, manö il u haga

⁹ Jisas manö hod rıköm aiud anıbu hagö, bı nıpe gau nıp hag nıñöm hagla, “Manö hod rıkmön hagajan anıbu, manö il u aigöl gö rö mıdöp?” ö gıla.

¹⁰ Hageıla, Jisas kalıp haga, “God nıbi bı nıpe udöm abad mıdeınab manö pi göl mıdmıdöp u, God kalöp gası ñö nıñbım, pen nıbi bı rımnab gau, yad kalıp manö hod rıkem nöp hagnö, ‘kale nıñöm nıñagöl,

manö magö apdı nıñöm manö il nıñ udagöl.’” *

¹¹ Pen manö hod rıkem nan yıñ rö hagnı u, God Manö adö u hagnı.

¹² Yıñ rımnab lıgnab wög adıñ arep adan adö au a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñnaböl pen Seden gası naij nıñöm, kale God Manö u nıñ udlö, God kalıp ud kamıñ yunab u naij göp a göm, apöm God Manö gası kalıp anıñ mıdöp u ju udö, hauñ gınaböl, a gem hagnı.

¹³ Pen yıñ rımnab lıgnab kabö adö mınöñ pro pro mıdeınab gau a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñöm, ñıñı löm, aij a gö nıñöl gı, manö anıbu nıñ udnaböl u pen nıñ ud pıdöñ gagnaböl rö, mıñör rımnab auö hauñ göm arö gınaböl, a gem hagnı.

¹⁴ Pen yıñ rımnab lıgnab nagı gıñkası anıñ gau a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñnaböl u pen hainö manö marö aka mani kub nan gau aka mıñ mıñ gep adö u nöp gası nıñöm, God Manö nıñ ud pıdöñ gagnaböl, a gem hagnı.

¹⁵ Pen yıñ rımnab mınöñ aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru yabıl nöp pılınab a gıpin u, nıbi bı gau God Manö u nıñöm, nıñ ud pıdöñ yabıl göm, gı dam dam, nan magö aij pılınab, a gem hagnı,” a ga.

Hapö lau pi gagep

¹⁶ Jisas anıg hagöm haga, “Nıbi bı gau hapö lauöm rin cög mıgan aka abañ adö hanbal u mo gayık gau pi gagnaböl. Adö au gılan rık lılö mailö gö, nıbi bı gau ram raul mıgan anıbu apöm mailö anıbu nıñnaböl.” *

* 8:10: Ais 6:9-10 * 8:16: Mad 5:15; Luk 11:33

17 “U rö nöp me, nan n+hön n+hön pi göl m+idöp gau, magörjhalö waiö l+nab; nan n+hön n+hön pału g+ m+idöp gau, magörjhalö ud mailö göp au l+nab. * ”

18 “An+ib u, manö hagabin u n+ij aij g+mim. N+ibi b+ manö n+ijöm, n+ij udnaböl gau, manö aij r+imnap halö n+ijnaböl; pen n+ibi b+ manö n+ijöm n+ij udagnaböl gau, pro pro n+ijun a göm n+ijbal u halö böj nöp ur g+nab. * ”

Jisas n+ime n+mam b+ gau

(Mad 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Pen n+in an+ibu nöp, Jisas n+ime aip, n+mam hain n+ipe gau aip Jisas n+ip n+ijng aula. Apöm n+ijla, ram raul m+igan an+ib yan Jisas n+ibi b+ sis+ göl m+ideila n+ijöm höj yan m+ideila.

20 An+ig g+ilö, n+ibi b+ ap ram raul m+ideila gau n+ijöm, Jisas n+ip hagla, “Name namam ne gau nöp n+ijng ap m+idpal höj yan,” a g+ila.

21 Haglö, Jisas kal+ip haga, “N+ibi b+ an an God Manö u n+ijöm hain g+ipal gau me, ami yad, mam yad m+idpal,” a ga.

Jisas hagö, y+igön kub udea u ur ga

(Mad 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Pen n+in ap, Jisas b+ n+ipe gau kal+ip hagöm haga, “N+ig Wanö Galili juun böj lödañ arun,” a göm, n+ig mag+ib udöm arla.

23 Pen an gau arlö n+ijöl g+, Jisas n+ipe hon han ara. Hon haneaia magö u, y+igön asad kub yab+il ap n+ig an an+ibu udöm, n+ig ral n+ig mag+ib m+igan u auö, umöl rö nöp la.

24 An+ig gö, b+ n+ipe gau apöm, Jisas n+ip an+a g+ilö uraka hagla, “B+ Kub! Hon magörjhalö umn+ig gabun!” a g+ila.

Hageia, Jisas y+igön udaia u abe, n+ig ral auaiia u abe hag gö, magö an+ibu nöp y+igön u ur göm, n+ig u haluöm, nöd m+ideia rö m+ideia.

25 Pen Jisas b+ n+ipe gau kal+ip haga, “Kale ai g+mim y+ip n+ij udagpim?” ö ga.

Hageia, kale p+in+ij göm aiö waiö göm, kale ke hag n+ij hag n+ij göm hagla, “B+ an+ibi b+ an? N+ipe hagö, y+igön abe, n+ig kub abe manö n+ipe hagöp rö nöp göp,” a g+ila.

B+ k+ijaki aiön pi halö u, Jisas gö, kam+ij la

(Mad 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 N+ig mag+ib udöm, amöm N+ig Wanö Galili an u am am, ram m+nöj Gerasa n+ibi b+ m+idm+idal böj lödañ arla.

27 Pen Jisas n+ig mag+ib u arö g+, n+ig wanö gof au kabö kułup adö au ma abö gö n+ijöl g+, magö an+ibu nöp, k+ijaki aiön pi aban al m+ideila b+ ap, daun an+ibu n+ibö apöm, Jisas n+ip nable paka. B+ an+ibu n+ipe magö nöp m+idöm, ram yab+il raul m+igan u hanagm+idöp; wip r+igöl g+m+idal kabö m+igan gau nöp han ajm+idöp.

28-29 B+ n+ipe abad m+iddep gau, sen udöm n+imagö ma n+ipe gau ad+ik li p+idön g+m+idal u pen k+ijaki nan gau apöm klö g+ilö, sen l+m+idal an+ib gau pak g+ dö gö, ram m+nöj nöp an gau pör pör arm+idöp. Pen b+ an+ibu, Jisas n+ip n+ijöm aiö göm, apöm ma il au lug paka. Jisas k+ijaki aiön pi n+ip aban alla an+ib gau kal+ip haga, “B+ an+ibi n+ip arö g+mim höj arim!” a ga. Jisas an+ig hagö, k+ijaki aiön pi n+ip aban alla b+ u, kakö göm, manö kub hagöm haga, “Ne Jisas, God B+ Kub adö i g+ilañ m+idöp N+i n+ipe u, y+ip n+hön g+n+ig gabön? Y+ip ilön kub n+agmön!” a ga.

* 8:17: Mad 10:26; Luk 12:2 * 8:18: Mad 25:29; Luk 19:26

³⁰ Hageia, Jisas haga, “Hib ne u hag!” a ga. Jisas hageia, nıpe pen haga, “Hib yad u Iru Nöp,” a ga. Kijaki aiön pi nan gau iru yabıt nöp nıp yuö hiıköm mıdeila rö u me, anıg haga.

³¹ Pen kijaki aiön pi gau Jisas nıp neb neb göm hagla, “Hanıp hagemön, mab ke yan ulöm mıgan mauñ juaga u yuagmön!” a gıla.

³² Anıg hagöm, kaj iru yabıt nöp amıl geila yöp ba anıb gau nıñöm, Jisas nıp neb neb göm hagla, “Ne hanıp hagö, am kaj mıdpal gıdanı kalıp yuö hiıkun,” a gılö, Jisas yau a ga.

³³ Jisas yau a gö, kijaki aiön pi nan gau, bı u nıp arö göm, am kaj anıb gau kalıp yuö hiıklö, kaj gau pıg ju sır ba yan amöm, gı dam ñıg wanö anı yan paköm, ñıg nıñöm magöñhalö um hakla.

³⁴ Pen bı kaj mukmıdal gau, ga anıbu nıñöm, gı dö gı am nıbi bı daun mıdeila gau kalıp hag ñöm, am nıbi bı ram mınöñ daun söl au mıdeila gau kalıp hag ñöm, gıla.

³⁵ Hag ñılö, nan anıbu nıñöm gö hagaböl a göm, apöm nıñla, bı kijaki yuö hiıköm mıdmıdöp u, kamıñ lö, wañı yımöm, Jisas ma ıt söl au asık mıdeia. Kale anıbu nıñöm anının gö pıñıñ gıla.

³⁶ Pen nıbi bı nıñ mıdlö nıñöl gı, Jisas kijaki hag höñ yua, nıbi bı gau, nıbi bı hain aula gau kalıp, anıg anıg göp, a göm, hag ñıla.

³⁷ Pen Gerasa nıbi bı magöñhalö anının gö pıñıñ göm, Jisas nıp, ne ado gı aru a gılö, ñıg magıb udöm hada.

³⁸ Jisas arık arıg geia nıñöm, nıpe gö kijaki aiön pi höñ arla bı anıbu, nıp manö neb neb hagöm haga, “Yad ne aip arul,” a ga.

³⁹ Anıg hageia, Jisas nıp pen haga, “Wasö. God nöp nan aij yabıt nıñöm nıñöm göp u, ne ram ne ammön nıbi bı ne gau kalıp hag ñımön,” a ga.

Anıb u, nıpe daun nıpe ado gı amöm, nıbi bı gau kalıp magöñhalö, Jisas yıp anıg anıg göp a göm, hag ña.

Pai ap uma Jisas gö uraka; nıbi ap Jisas nıp ud nıñö kamıñ la
(Mad 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Pen nıbi bı Jisas uaab a göm, abad mıdeila gau, Jisas ñıg magıb udöm amjakö, aij yabıt uaabön e gıla.

⁴¹⁻⁴² Pen bı kub Juda magum gep ram abad mıdmıdöp bı ap hib nıpe Jairas. Pai nıpe añı yabıt mı in la mıgan lanı u umnıg gö, Jairas nıpe apöm, Jisas mıdeia söl au kugom yımöm haga, “Ram yad arul. Pai yad añı u umnıg gab,” a ga. Hageia, Jisas nıñıng arö nıñöl gı, nıbi bı iru yabıt nöp apöm, nıp böñ böñ cıro cıro ñöl gı arla.

⁴³ Pen nıbi ap pör pör nıpe nıbi adan armıdöp mı unbö mıgan lanı la. Nıbi anıbu, wös wameb bı gau yıp gılö, yıp kamıñ lanı a göm, kalıp mani ñımıdöp u pen nıp gılö mıñep gınım rö laga.

⁴⁴ Nıpe Jisas araiia jöl adö lau apöm, wañı mılö kub la u ud nıñö nıñöl gı, magö anıbu nöp nıp mıñep ga.

⁴⁵ Pen Jisas kalıp haga, “Yıp bı an ud nıñöb?” ö ga.

Hageia, nıbi bı gau hagla, “Hon ud nıñagun,” a gıla. Pen Pida haga, “Bı Kub, nıbi bı iru nöp gai i apöm, nöp cıro cıro ñaböl,” a ga.

⁴⁶ Hageia, Jisas haga, “Nıbi bı ap yıp ud nıñöb. Pıdöñ yad u aröp nıñem hagabin,” a ga.

⁴⁷ Pen nıbi Jisas ud nıñla anıbu, nıpe pi gınım rö laga u nıñöm, gıl gıl göl gı, Jisas mıdeia söl au ap kugom yıma. Nıbi bı anıb gau nıñ mıdeila anı gau, Jisas nıp hagöm, nıpe nan gö, Jisas ud nıñö, magö anıbu nöp kamıñ löp aiud u magöñhalö waiö haga.

48 Hageia, Jisas n̄p haga, “Pai yad. Ne ȳp ud n̄ɲn̄ö kam̄ɲ laɲ a ḡm̄ön n̄ɲ udpan u, ȳp ud n̄ɲö kam̄ɲ löp me u. Manö m̄ɲdagöp. Ne ammön, God ñ̄magö ara adö u m̄ɲdaimön,” a ga. *

49 Jisas an̄g hagö n̄ɲöl ḡi, b̄i Jairas n̄p wög ḡm̄idöp b̄i ap apöm, Jairas n̄p haga, “Pai ne böɲ nöp umöb; hag ñeb b̄i n̄p hagö ma ilön auagn̄m; ado ḡi arn̄m,” a ga.

50 Hagö, Jisas manö an̄bu n̄ɲöm, Jairas n̄p haga, “Pai yad u umöb a ḡm̄ön, gas̄i u n̄ɲagmön. N̄ɲ udeinabön u, n̄p kam̄ɲ l̄nab,” a ga.

51 An̄g hagöm, Jairas ram n̄pe u amjaköm, n̄bi b̄i gau kal̄p magöñhalö hag höɲ au yaɲ löm, pai n̄me nap m̄ihau, Pida u, Jon u, Jems u kal̄p uɲ göm, pai u n̄p n̄ɲn̄g ram raul m̄igan yaɲ arla.

52 Pen n̄bi b̄i, pai an̄bu umöb a göm m̄t̄öɲ ḡi m̄ideila gau, Jisas kal̄p haga, “Kale m̄t̄öɲ gagim. Pai u umagöp; ȳhar̄ɲ hon hanab,” a ga.

53 Jisas an̄g hageia, n̄bi b̄i gau, pai an̄bu böɲ nöp umöb u n̄ɲöm, n̄p m̄ihol ḡila.

54 Pen Jisas pai u ñ̄magö k̄id n̄pe u udöm haga, “Pai yad, urak!” a ga.

55 An̄g hagö, ana n̄pe u ap kuöyaɲ kuöbö gö uraka. Uraka, Jisas haga, “Nan r̄imnap ñ̄be ñ̄ɲaɲ,” a ga.

56 Pai n̄me nap kale aiö waiö ḡilö. Pen Jisas kal̄p ber m̄ihau haga, “N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p manö an̄bu hag ñ̄agmil, wasö!” ga.

9

Jisas b̄i n̄pe unbö m̄igan laɲ gau hag ke ke yua

(Mad 10:5-15; Mak 6:7-13)

1-2 Jisas b̄i n̄pe unbö m̄igan laɲ kal̄p hagö aueila haga, “Yad kalöp b̄i yad, klö yad ke ñem, yun̄g gabin. An̄b u, kale gau ammim, k̄ɲjaki aiön pi n̄bi b̄i yuö hīköm m̄idpal gau hagpe höɲ aröl; n̄bi b̄i nan göp gau ḡipe kam̄ɲ l̄n̄m; n̄bi b̄i m̄iña göp gau ḡipe h̄ir ḡn̄m; God n̄bi b̄i udöm abad m̄ideinab manö aij u hag ñ̄be n̄ɲöl.

3 Pen arn̄g ḡimim, watab ad̄ɲ, wad̄i, nan ñ̄ɲeb, mani, waf̄ɲ, nan gau halö ud aragmim; ȳhar̄ɲ armim.

4 Daun ap ammim ram ap amjakmim, kalöp hag udaiöl, kal̄p aip han m̄idmim, daun an̄bu ar̄ik arun a ḡinabim u, magö u nöp ar̄ik armim.

5 Pen ram m̄inöɲ m̄igan ap arbe, kalöp hag udagaiöl, daun an̄bu ar̄ik arun a ḡinabim u, kal̄p haggim, ‘Manö aij u dauajun udagpim rö, m̄inöɲ naböɲ kalöp i auajun, nan ac̄p ac̄p ma han̄p udöp u h̄ik ḡi yuun arabun,’ a ḡimim, h̄ik ḡi yumim armim. An̄g ḡinabim, kale ḡi naij ḡipal u n̄ɲnaböl,” a ga. *

6 An̄g hagö, kale ram r̄īg aglö magöñhalö gau gau am am manö aij u hag ñöl ḡi, n̄bi b̄i m̄iña ga gau ḡilö kam̄ɲ la.

Herod gas̄i iru n̄ɲa

(Mad 13:1-2; Mak 6:14-16)

7 Pen n̄bi b̄i gau, Jisas n̄hön n̄hön ga manö u hag am̄il ap̄il ḡilö n̄ɲöl ḡi, gapman b̄i kub Herod n̄ɲöm, gas̄i iru yab̄i n̄ɲa. N̄bi b̄i r̄imnap hagla, “Jon b̄i ñ̄g pak ñeb uɲam r̄ib ḡi dö ḡila uma u, kauyaɲ uraköp,” a ḡila. *

* 8:48: Luk 7:50 * 9:5: Luk 10:4-11 * 9:7: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

⁸ Rimmnap hagla, “Bɪ nöd nɪbö God manö hagep bɪ u Ilaija nɪpe auöp,” a gɪla. Rimmnap hagla, “Bɪ hadame dagol gau God manö hag nɪmɪdöp bɪ ap kauyan kamɪŋ löm auöp,” a gɪla.

⁹ Anig haglö, bɪ kub Herod haga, “Jon nɪp unjam rɪb gɪ dö gɪnö hadö uma rö, bɪ anɪbu bɪ an ap mɪdö nɪŋöl gɪ hagaböl u am nɪŋnam,” a göm, gasɪ u nɪŋa.*

Jisas nɪbi bɪ iru nöp nan nɪŋeb nō nɪŋla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-12)

¹⁰ Pen Jisas bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ ado gɪ apöm, ram mɪnönj gau ajöm nan nɪhön nɪhön gɪla manö u, Jisas nɪp hag nɪla. Hag nɪlö, am ram mɪnönj mɪgan ap ke am mɪdaiun a göm, Jisas kalɪp ut göm Bedsaida daun au arla.

¹¹ Pen adan aŋ gau arlö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ rimmnap hagla, “Jisas bɪ nɪpe gau aip apöm padiaböl,” a gɪla. Anig haglö, nɪbi bɪ iru nöp nɪp nɪŋnig hain gɪla. Aueila, nɪpe aij auabim e göm, God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u kalɪp hag nɪl gɪ, nɪbi bɪ nan ga gau gö kamɪŋ la.

¹² Pen dugo sɪdö wad arnɪg geia magö u, bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ apöm, Jisas nɪp hagla, “Ram mɪnönj gai i, nɪbi bɪ mɪdagpal, ram mɪnönj nöp aŋ aui mɪdpun rö u, nɪbi bɪ gai i kalɪp hag yuö, ram nɪbi bɪ mɪdpal gau ke ke amöm, nan nɪŋeb kale gau ke uŋhai nɪŋöm, haneb mɪgan gau uŋhai nɪŋlaŋ,” a gɪla.

¹³ Anig hageila, Jisas pen haga, “Kale ke nan magö kalɪp nɪmim,” a ga.

Hageia, kale hagla, “Hon nan nɪŋeb iru mɪdagöp. Yɪharɪŋ bred magö unbö mamɪd u mɪdöm, kabsat mɪhöp mɪdöp. Ne nɪhön gasɪ nɪŋban? Nɪbi bɪ gai i iru nöp mɪdpal u, hon am nan nɪŋeb kalɪp rimmnap rau dapun aka?” gɪla.

¹⁴ Nɪn anɪbu, nɪbi bɪ apöm magum gɪla gau, nɪbi nɪ pai gau wasö, bɪ gau nöp me wö ralla paip dausan (5000) rö ara.

Pen Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp haga, “Nɪbi bɪ iru nöp ap mɪdpal gai i hagpe, nɪbi bɪ unbö nɪnɪjuöl mɪhöp ado gɪ da unbö sɪduŋ laŋ (50) ugan ke ke asɪklaŋ,” a ga.

¹⁵ Hageia, bɪ nɪpe gau nɪpe haga rö nöp gɪlö, nɪbi bɪ gau magöŋhalö au asɪkla.

¹⁶ Nɪpe bred magö unbö mamɪd u udöm, kabsat mɪhau halö udöm, gɪlaŋ gɪ kumi kabö adö laŋ au nɪŋöm, God nɪp aij a göm, nan nɪŋeb anɪbu ud jö göm, bɪ nɪpe gau kalɪp nɪö, kale pen udöm, nɪbi bɪ gau kalɪp nɪme li nɪla.

¹⁷ Nɪila, kale magöŋhalö nɪŋ damöm, nɪŋ haköl rö lagö, naböŋ naböŋ pali pali gɪla gau, bɪ nɪpe gau ud wadɪ unbö mɪgan laŋ yaglö ajmanj raua.

Pida haga, “Ne Kraiss u,” a ga
(Mad 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Pen nɪn ap, Jisas am ke halö God nɪp sabe göl gɪ mɪdöm, bɪ nɪpe gau kalɪp hag nɪŋöm haga, “Nɪbi bɪ gau yɪp bɪ an a gɪ gasɪ nɪŋbal?” ö ga.

¹⁹ Hageia hagla, “Nɪbi bɪ rimmnap nöp Jon bɪ nɪg pak nɪb u a gɪ gasɪ nɪŋbal; rimmnap nöp bɪ nöd nɪbö God manö hagep bɪ u Ilaija a gɪ gasɪ nɪŋbal; rimmnap nöp bɪ hadame dagol gau God manö hag nɪmɪdöp bɪ ap kauyan kamɪŋ löm auöp a gɪ gasɪ nɪŋbal,” a gɪla.*

²⁰ Hageila, Jisas kalɪp pen hag nɪŋa, “Pen kale ke yɪp bɪ an a gɪmim, gasɪ nɪŋbim?” ö ga.

* 9:9: Luk 23:8 * 9:19: Luk 9:7-8

Hageia, Pida pen haga, “Ne God Krais nipe u,” a ga. *

²¹ Anig hageia, Jisas kalip haga, “Manö anibu nibi bi rimnap kalip hag ñagmim, wasö yabih!” a ga.

Jisas haga, “Umem kauyan uraknabin,” a ga

²² Jisas anig hagöm, manö ap hagöm haga, “Bi Ñi nipe nip ilön kub yabih ñnaböl. Bi manö ud asikep gau, bi God nip nan sabe gep bi kub gau, bi lo manö hag ñeb bi gau, nip niñlö mulu lugö al pak lälö, umnab u pen ñin mihöp midöm ruö ñin mihau nigay u kauyan uraknab,” a ga. *

²³ Pen Jisas bi nipe gau abe, nibi bi mideila gau abe, kalip magöñhalö hagöm haga, “Ni bi yip hain gun a göm, gasi niñeinaböl gau, nan minöñ naböñ adö il i gasi kub niñbal u arö göm, hañ roman kale ke gasi kub niñbal u arö göm, ñin añi añi mab kros ud kag göm yip hain göl. *

²⁴ Ni bi an, hañ roman, kamij midep magö hon ke gasi niñjun mid aij ginabun a göm, gasi niñnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nibi bi an, Jisas nip niñ udun, hañ roman, kamij midep magö hon niñhön niñhön ginab u manö midagöp a göm, gasi niñnaböl gau, kamij midep magö u udnaböl. *

²⁵ Ni bi bi nan minöñ naböñ adö il i udun a göm, glö arnab gau, nan aij aij gau udöm, minöñ naböñ adö il i mid aij ginaböl, pen hainö umöm minöñ naböñ adö il i arö göm, God aip pör pör midaiöl rö lagnab.

²⁶ Ni bi bi an yip nable gö, yad Jisas nip niñagpin, a göm, manö yad niñ udagnab u, hainö Bapi hol apil mailö aij ke u udem, ejol uñ mailö aij halö gau aip aunabin ñin u, bi anibu nip nable gö, niñagpin a ginabin. *

²⁷ Pen kalöp niñjö yabih hagabin, nibi bi miñi midpim gai i rimnap umagnabim; kamij nöp midmim, God nibi bi udöm abad mideinab ñin u niñnabim,” a ga.

Jisas hañ roman nipe u ke yabih la

²⁸ Jisas anig hagöm, ñin unbö raleb jiy rö midöm, Jon, Jems, Pida kalip uñ göm, God nip sabe ginig göm yöp dum anib au ara.

²⁹ Amöm, God sabe gi midö niñöl gi, mulu adij nipe ke yabih löm, wañj nipe rud yabih löm, mailö unbö ke yabih ga niñla.

³⁰⁻³¹ Anig gö niñöl gi, bi hadame nöp umlö, Mosi aip, Ilaija aip, God mailö aij unbö ke magö u udmil apil, Jisas Jerusalem amöm umöm wög nipe gi hahnig geia manö u hag mideila. *

³² Pen Pida, Jems, Jon kalip yam hon auö, amgö ju ju göl gi mideila, pen midö kale amgö ñil niñöm, Jisas mailö aij nipe u abe, bi anib mihau Jisas aip urak midailö gau abe, niñla. *

³³ Bi anib mihau arnig glö niñöl gi, Pida gasi niñ aij göm wasö, Jisas nip haga, “Bi Kub, hon aui midpun u, aij yabih midpun. Ne hanip yau a gö, ram bada yiharij mihau nigay, nöp ap, Mosi nip ap, Ilaija nip ap gun,” a ga.

³⁴ Anig hagö niñöl gi, magö anibu nöp, kumi rud kub ap apöm kalip magöñhalö ralu ñö piñij gila.

³⁵ Pen manö ap kumi an u nibö apöm haga, “Bi i Ñi yad; yad nip hag lönö. Kale manö nipe hagnim rö niñmim,” a ga. *

* 9:20: Jon 6:68-69 * 9:22: Luk 9:44; 18:32-33 * 9:23: Mad 10:38; Luk 14:27 * 9:24: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 9:26: Mad 10:33; Luk 12:9 * 9:30-31: Luk 9:22 * 9:32: 2Pi 1:16-18 * 9:35: Luk 3:22

36 Manö hag p̄is gö, magö an̄ibu nöp n̄iηla, b̄i an̄ib m̄ihau m̄idagailö; Jisas nöp m̄ideia. Pen dum ilö laη m̄idöm, nan ga u n̄iηeila u, ñ̄in an̄ an̄ib au n̄ibi b̄i r̄imnap kalip hag ñagla.

*Ñ̄i pro k̄ijaki aban̄ ala ap Jisas gö, kam̄iη la
(Mad 17:14-21; Mak 9:14-29)*

37 Pen ruö, dum ilö laη an̄ibu arö göm, adan au ḡiyan̄ ap luglö n̄iηöl ḡi, n̄ibi b̄i iru nöp ap kalip nable pakla.

38 B̄i ap n̄ibi b̄i an̄ an̄ibu wiñ kub alöm haga, “Manö hag ñeb b̄i. Ñ̄i yad añi i, ne mög n̄iηmön a gem dauabin.

39 K̄ijaki aiön pi pör n̄ip aban̄ al m̄idöm n̄ip gö, wiñ kub yab̄i alöm ḡi dam paköm, kiñu habkob gaḷ goḷ apöm, um dam an̄ löl ḡi auöp. N̄ip an̄ig göm, pör pör nöp gö gö me, n̄ipe ilön mab udöl ḡim̄idöp.

40 B̄i ne gau kalip, k̄ijaki m̄idöp an̄ibu hag yuim, a ḡipin u pen kale hag yu wasö n̄iηöm arö ḡipal,” a ga.

41 An̄ig hageia, Jisas haga, “N̄ibi b̄i m̄iñi m̄idpim m̄inöη naböη it i, ñ̄in mai manö n̄iη udnabim̄iη Yad hadame nöp m̄iηör kale ud ajpin; pen hainö ñ̄in aige gem m̄iηör kale ud arnam?” ö ga. An̄ig hagöm, b̄i an̄ibu n̄ip haga, “Ñ̄i ne an̄ibu söl aui dau,” a ga.

42 Jisas an̄ig hageia, ñ̄i an̄ibu dap auö n̄iηöl ḡi, k̄ijaki aiön pi ñ̄i u n̄ip klö yab̄i göm, pa jö ḡi yuö ḡi dam p̄iḷab paka. Jisas pen k̄ijaki aiön pi u n̄ip hag gö, ke arö n̄iηöl ḡi, ñ̄i an̄ibu kam̄iη lö, Jisas dam nap n̄ip ña.

43 N̄ibi b̄i ap m̄ideila gau, God klö n̄ipe unbö ke an̄ibu n̄iηöm, ñaul udla.

*Jisas, “Yip̄ mumug ḡinaböl,” a ga
(Mad 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Jisas nan n̄ihön n̄ihön ga u gasi n̄iηöm, kale ñaul udöm n̄iηm̄idlö n̄iηöl ḡi, Jisas b̄i n̄ipe gau kalip haga,

44 “Manö hagn̄ig gabin an̄ibi, kale r̄im̄id li n̄iη aij yab̄i ḡimim m̄idaimim. Söl m̄idöp, B̄i Ñ̄i n̄ipe n̄ip mumug n̄iηöm, b̄i r̄imnap kalip ñ̄inaböl,” a ga. *

45 Pen manö haga an̄ibu, kale r̄ik n̄iηöl rö laga. Pen p̄iñ̄iη göm Jisas n̄ip hag n̄iηagla. *

*An̄ibi b̄i kub m̄ideinaböl?
(Mad 18:1-5; Mak 9:33-37)*

46 Jisas b̄i n̄ipe an̄ib gau kale ke hag am̄il ap̄il göm, b̄i ap haga, “Yad b̄i kub m̄ideinam,” a ga. Pen b̄i ap pen haga, “Ne wasö, yad b̄i kub m̄ideinam,” a ga. *

47 Jisas b̄i n̄ipe gau gasi n̄iηla an̄ibu ke n̄iηöm, ñ̄i pro ap dap n̄ipe m̄ideia ba au löm haga,

48 “N̄ibi b̄i an̄ yip̄ gasi n̄iηöm, ñ̄i pai pro inbö rö udnab u, yip̄ abe udnab. Pen n̄ibi b̄i an̄ yip̄ udnab u, B̄i yip̄ yuö aunö n̄ip abe udnab. Pen b̄i an̄ an̄ kale au b̄i ȳihar̄iη yab̄i rö m̄idöp, b̄i an̄ibu nöp n̄ipe b̄i kub yab̄i,” a ga. *

49 Jisas an̄ig hageia, Jon haga, “B̄i Kub, hon n̄iηbun, b̄i ap hib ne hagöm, k̄ijaki aiön pi nan gau hag yua. Pen b̄i an̄ibu hon aip ajagpun rö, ‘Ne an̄ig gagmön,’ a ḡino,” a ga.

50 Hageia, Jisas haga, “N̄ihön ḡin̄ig n̄ip an̄ig hag ḡipeη N̄ibi b̄i kalöp n̄iηlö mulu lugagnab gau, b̄i n̄iηeb hon a ḡimim n̄iηmim,” a ga. *

* 9:44: Luk 9:22 * 9:45: Luk 18:34 * 9:46: Luk 22:24 * 9:48: Mad 10:40 * 9:50: Mad 12:30; Luk 11:23

Sameria kai Jisas n̄p udagla

51 Pen Nap n̄pe Jisas n̄p dam ram m̄n̄ōṅ n̄pe kumi kabō adō laṅ ud arep ñin u sōl ga n̄ṅōm Jisas, Jerusalem arnam a gōm, gasi klō gi n̄ṅōm me ara.

52 N̄pe bi n̄pe r̄imnap nōd hag yua. Kale amōm nan n̄p gi jin gin̄g, ram m̄n̄ōṅ Sameria aṅ au ram r̄iṅg aḡlō ap arla.

53 Pen Sameria n̄bi bi ram r̄iṅg aḡlō an̄bu hanm̄dal gau, Jisas Jerusalem arn̄g geia manō u n̄ṅōm, n̄p hag w̄hai udagla.

54 An̄g gailō, Jisas bi n̄pe Jems aip Jon aip n̄ṅmil, Jisas n̄p haglō, “Bi Kub, kumi kabō adō laṅ n̄bō mab m̄taṅ haglo, apōm n̄bi bi an̄g ḡpal gau kal̄p inn̄m aka?” ḡlō. *

55 An̄g hagailō, Jisas ado gōm kal̄p m̄hōṅ n̄ṅōm, an̄g gagnabun a gōm, kal̄p m̄hōṅ hag ga.

56 N̄bi bi an̄b gau Jisas n̄p udagnabōl u n̄ṅōm, ram r̄iṅg aḡlō an̄bu arō gōm, ram r̄iṅg aḡlō ke n̄bō ap arla.

Bi ap Jisas n̄p haga, “Yad ne aip ajeinabul,” a ga (Mad 8:19-22)

57 Pen adan aṅ gau arlō n̄ṅōl gi, bi ap apōm, Jisas n̄p haga, “Ram m̄n̄ōṅ gai gai arnabōn gau, yad aip ajeinabul,” a ga.

58 An̄g hageia, Jisas n̄p haga, “Yad aip uṯham ajeinabōn. Kain hapeb gau ram haneb kale m̄n̄ōṅ m̄ṅan gau m̄dōp; yaur gau rin kale u ke m̄dōp; pen Bi Ñi n̄pe, ka haneb n̄pe ap m̄dagōp,” a ga.

59 Pen Jisas bi ap n̄p haga, “Ne yad aip ajaial,” a ga. An̄g hageia, bi an̄bu pen pe haga, “Bi Kub, ȳp yau a gō, yad am bap yad r̄igōl gem aunam,” a ga.

60 Hageia, Jisas n̄p pen haga, “N̄bi bi ȳp n̄ṅ udagpal r̄imnap umaiōl, n̄bi bi ȳp n̄ṅagpal r̄imnap dam r̄igōl gōl. Ne pen ammōn, God n̄bi bi udōm abad m̄deinab manō u hag ñō arañ,” a ga.

61 Pen bi ap haga, “Yad ne aip ajeinabul u pen ȳp yau a gō, am ami bapi, añ mam yad gau kal̄p manō hag ñi aij gem, ñimagō pakem, aunam,” a ga. *

62 Hageia, Jisas pen haga, “N̄bi bi an wōg ad̄ṅ il gōm, gasi iru n̄ṅōm, nab au arō gin̄ab gau, God n̄bi bi udōm abad m̄deinab manō aij u hag ñeb bi wōg u gin̄m rō lagōp,” a ga.

10

Jisas bi n̄pe iru nōp hag yuō am ram m̄n̄ōṅ ke ke arla

1 Hainō Jisas bi n̄pe ñ̄njuōl m̄hau n̄ṅaṅ ado gi da m̄ṅan laṅ (72) udōm, kal̄p baluōm m̄hau ke, m̄hau ke, ram m̄n̄ōṅ gau ke ke yun̄g gōm haga, “Kale nōd ammim, manō yad u hag ñ̄be, yad hainō n̄nabin,” a ga. *

2 Pen kal̄p manō ap haga, “Nan wōg kub yab̄ḡ m̄dōp u pen n̄bi bi nan magō ral dauep gau iru m̄dagpal. An̄b u, Bi Kub wōg ad̄ṅ nap n̄bō u n̄p hag n̄ṅbe, n̄bi bi nan magō ral dauep r̄imnap halō hagō, am ral dauōl. *

3 Kale arim! Pen kalōp kaj sipsip pi rō kain hapeb m̄dpal aṅ au hag yuabin. *

4 Kale mani rin, wadi, ma r+r+p gau halö ud aragmim. N+bi b+ r+mnap aip adan an au manö hag m+lö m+dagaimim. *

5 Pen ram ap amjakmim, ram raul m+gan amöl g+, kal+p manö aij hag n+mim hagmim, 'God kalöp abad m+deian,' a g+mim.

6 An+g hageinabim, n+bi b+ God manö hain aij n+pe udep rö ap m+deinab u, manö hain kale an+bu udnab. Wasö u, manö hain hagnabim u kalöp ke ado g+ aunab.

7 Pen ram an+bu nöp m+daimim, nan magö dap n+naböl u n+nöl g+ m+daimim. B+ wög g+päl gau pen haj+ udpal. An+bu rö, kal+p manö aij u hag n+nabim rö, kale pen nan magö dap n+naböl. Pen kale ram ram g+gimim. *

8 Pen daun ap araimim, kalöp hag w+hai udöm, nan magö n+naböl u, halöwalö n+nimim. *

9 Ram m+nöy an+bu, n+bi b+ nan g+n+m gau kal+p g+pe, kam+n l+n+m. N+bi b+ gau magöhalö kal+p hag aij g+mim hagmim, 'God n+bi b+ udöm abad m+deinab u, ma it kalöp u auöp,' a g+mim.

10 Pen daun ap araimim, kalöp hag w+hai udagaiöl, adan an au ammim hagmim,

11 'Ram m+nöy kalöp i auajun u, hal+p+ ac+p ac+p ma hon udöp gau kale ke k+k g+ yu arabun. Pen n+n aij gim! God n+bi b+ udöm abad m+deinab u, ma it kalöp u auöp,' a g+mim. *

12 Yad kalöp hagabin, hainö manö kub n+naböl n+n u, daun kub Sodom n+bi b+ nan si nan naj nöp g+lö g+lö in hab+k n+n ara u, manö kub n+nöm ilön pro rö udnaböl; pen n+bi b+ manö kale am hagpe udagnaböl gau, manö kub n+nöm ilön kub yab+ udnaböl. *

Pen ilön kub udnaböl

13 "Korasin n+bi b+ gau abe, Bedsaida n+bi b+ gau abe, nan gagep rö u g+nö, n+nim arö g+pim rö, ilön kub yab+ udnabim. Pen daun kub m+höp Daia Saidon n+bi b+ gau kal+p, nan gagep an+bu rö r+mnap g+nö n+nblap u, kale wah+j g+ dö g+ lugöp r+mnap y+möm as+köm, run he ud yuöl g+ ud yuöl g+ m+döm, nan naj g+m+däl an+bu arö g+blap.

14 Manö kub n+naböl n+n u, Daia Saidon n+bi b+ gau ilön pro rö udnaböl; pen kale Korasin n+bi b+ gau abe, kale Bedsaida n+bi b+ gau abe ilön kub yab+ udnabim.

15 Pen n+n an+bu, kale Kapaneam n+bi b+ gau u rö nöp, kumi kabö adö lan au aragnabim; böy nöp ulöm m+gan kub yan arnabim," a ga.

16 Jisas b+ n+pe gau kal+p haga, "N+bi b+ manö kale udnaböl gau, manö kalöp nöp wasö, manö yad u u rö nöp udnaböl. Pen kalöp udagnaböl gau, kalöp nöp wasö, y+p u rö nöp udagnaböl. Pen y+p udagnaböl gau, y+p nöp wasö, B+ y+p hag yuö aunö u n+p u rö nöp udagnaböl," a ga. *

B+ n+pe hag yua gau ado g+ aula

17 Pen hainö b+ n+pe n+njuöl m+hau n+gan ado g+ da m+gan lan (72) an+b gau, ram m+nöy gau aj arö göm apöm, aij a göl g+ Jisas n+p hagla, "B+ Kub! K+jaki aiön pi n+bi b+ aban albal gau, hib ne hagun, 'Jisas m+döp rö arim!' a g+no, hagnun rö n+nöm arbal," a g+la.

* 10:4: Mad 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 * 10:7: 1Ko 9:6-14; 1Di 5:18 * 10:8: 1Ko 10:27

* 10:11: Ap 13:51; 18:6 * 10:12: Jen 19:24-25; Mad 10:15; 11:24 * 10:16: Mad 10:40; Luk 9:48;

18 Hageila, Jisas kalip haga, “Yad nɨŋ mɨdnö nɨŋöl gɨ, kɨjaki aiön pi nap kale Seden, aɨm aɨm rö udöm kumi kabö adö laŋ nɨbö ap lug paka. *

19 Kalöp hag lɨbin u me, re hainjo sara, gaiwadö, hauat, nan hapeb anɨb gau abe, Bɨ Kolmat klö nɨpe u abe, kalöp gɨ naj göl rö lagöp. *

20 Pen kɨjaki aiön pi nan gau hagnun rö nɨŋöm höŋ arbal a gɨmim, mɨñ mɨñ gagnim; God nɨpe hib hon kumi kabö adö laŋ au kalɨ klɨñ rɨköp, a gɨmim, mɨñ mɨñ gɨmim,” a ga. *

*Jisas Nap God nɨp aij a ga
(Mad 11:25-27; 13:16-17)*

21 Magö anɨbu, Ana Uɨ u Jisas nɨp ajman rau mɨdö nɨŋöl gɨ, nɨpe mɨñ mɨñ göl gɨ, Nap nɨpe nɨp haga, “Bapi, ne Bɨ Kub kumi kabö adö laŋ abe, mɨnör naböŋ it i abe abad mɨdpan u, gasɨ ne ke nɨŋö aij göp adö u nöp gɨpan. Hon nɨbi bɨ kub gasɨ nɨŋ kɨd hiikun ke nɨŋbun, a gɨpal gau, kalip manö aij it u yamagpan pen ñɨ pai pro gau, ne kalip gasɨ aij ñö, manö aij it u nɨŋbal u me, nöp aij a gabin,” a ga.

22 Jisas anɨg hagöm haga, “Nɨbi bɨ rɨmnap yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin u nɨŋagpal; Bapi nɨpe nöp yɨp nɨŋöb. Pen Bapi nɨpe bɨ aigale bɨ rö mɨdöp u, nɨbi bɨ rɨmnap nɨŋagpal; yad ke nöp nɨŋbin. Nɨpe yɨp pɨdör nan nɨpe gau magöŋhalö ñöb rö, nɨbi bɨ kalip yamnam a gɨnabin gau nöp, Bapi kalip yamnö nɨp nɨŋnaböl. Nɨbi bɨ rɨmnap halö Bapi nɨp nɨŋagnaböl,” a ga. *

23 Jisas anɨg hagöm, ado göm, bɨ nɨpe gau nöp kalip hagöm haga, “Nan anɨbi nɨŋabim u, mɨñ mɨñ gɨmim. God kalöp nöp me ud aij yabɨ gö nɨŋabim.

24 God manö hagep bɨ gau iru nöp abe, kɨŋ gau iru nöp abe, nan amgö nɨŋabim anɨbi nɨŋun a göm, abad mɨdmɨdal u pen kale nɨŋagla; manö apdi nɨŋabim anɨbi nɨŋun a göm, abad mɨdmɨdal u pen kale nɨŋagla.

Jisas, bɨ aij Sameria nɨbö u, manö hod rɨköm haga

25 Ñɨn ap aŋ au, bɨ lo manö hag ñeb bɨ ap, Jisas yɨp nɨhön manö hagnɨm a göm, apöm nɨp hag nɨŋöm haga, “Manö hag ñeb bɨ, yad nɨhön nɨhön gem, pör mɨdep magö u udnam?” ö ga. *

26 Hageia, Jisas nɨp haga, “Lo manö u kalɨ klɨñ rɨköm, nɨhön hagla?” ö ga.

27 Hageia, bɨ lo manö hag ñeb bɨ anɨbu haga, “Lo manö u nɨŋbin, Mosɨ kalɨ klɨñ rɨköm haga,

‘God Bɨ Kub ne u nɨp mɨñ mɨñ gɨmön,

gasɨ rɨmɨd ne u nɨp ñɨmön,

klö ne u magöŋhalö nɨp ñɨmön,

nɨp mɨdmagö yabɨ lɨmön.

Ne ke mɨdmagö lɨban rö,

nɨbi bɨ rɨmnap kalip u rö nöp mɨdmagö lɨmön,’ a ga,” a ga. *

28 Anɨg hageia, Jisas bɨ anɨbu nɨp haga, “Ne kabö göl hagpan; adö anɨbu nöp hain gɨmön, pör mɨdep magö u udnabön,” a ga. *

29 Jisas anɨg hageia, bɨ lo manö hag ñeb bɨ anɨbu, hib yad u pro gɨnab a göm, Jisas nɨp kauyan hag nɨŋöm haga, “Lo manö kalɨ klɨñ rɨka u, nɨbi bɨ rɨmnap kalip mɨdmagö lɨmim a göm, kalɨ klɨñ rɨka. Anɨb u, nɨbi bɨ mai kalip mɨdmagö lɨmim a göm, kalɨ klɨñ rɨka?” ö ga.

* 10:18: Jon 12:31; Rep 12:8-9 * 10:19: Sam 91:13; Mak 16:18 * 10:20: Plp 4:3; Rep 3:5

* 10:22: Jon 3:35; 10:15 * 10:25: Mad 22:35-40; Luk 18:18 * 10:27: Dud 6:5; Lep 19:18 * 10:28:

Lep 18:5

³⁰ Hageia, Jisas bî lo manö hag ñeb bî anîbu nîp, manö pen hagöl gî, aiud udöm haga, “Bî ap Jerusalem arö göm, daun kub Jeriko amnam a göm, adan aŋ au araiia nîjöm, bî nan si udep rîmnap apöm, nîp mîŋu magö paköm, walîj nan nîpe gau piî gî ud arlö nîjöl gî, nîpe adan aŋ au umnîg göm gî mîdeia.

³¹ Bî God nîp nan sabe gep bî ap, adan adö anîbu amöm bî anîbu umnîg göm gî mîdeia au nîjöm, böŋ lau nöp adan löm ara.

³² Pen bî Lipai î bî ap, adan adö anîbu nöp amöm, bî anîbu umnîg göm gî mîdeia au nîjöm, mîdeia söl au amöm nîj aij göm, böŋ lau nöp adan löm ara.

³³ Pen bî Juda wasö, ram mînörj Sameria nîbö bî ap, adan mîlö añî anîbu nöp amöm, bî anîbu umnîg göm gî mîdeia au nîjöm, nîp mög yabiî nîja.

³⁴ Nîp mög yabiî nîjöm, mîdeia söl au amöm, wös nîp gau wel rîmnap löm, ñîg wain rîmnap löm, wös nîp gau wama. Wös wamöm, ud donki adö nîpe u löm, ram mani rauöm hanmîdal u dam löm, abad mîd aij yabiî ga.

³⁵ Ruö arnîg göm, bî ram abad mîdmîdöp anîbu nîp silpa kîd mîhöp ñöm haga, ‘Ne bî anîbi nîp abad mîd aij gîmön. Pen mani aigeg hagnabön u, ado gî apem nöp ñînabin,’ a ga,” a ga.

³⁶ Jisas aiud anîbu udöm, nîpe bî lo manö hag ñeb bî anîbu nîp hag nîja, “Bî adan aŋ pak îla u, bî mîhau nîgaŋ padiöl göm arla gau, bî an nîpe ke mîdmagö la rö, nîp mîdmagö la?” ö ga.

³⁷ Hageia, bî lo manö hag ñeb bî u haga, “Bî nîp mög nîjöm gî aij ga u,” a ga.

Hageia, Jisas nîp haga, “Nîjö nöp hagpan. Me ne arammön, adö anîbu nöp gîmön,” a ga.

Jisas nîpe Mada Maria añîl mîhau ram kale ara

³⁸ Pen Jisas bî nîpe gau aip ram mînörj ap amjakeila, nîbi ram mînörj anîbu mîdeia ap apöm, kalîp uî gî dam ram nîpe u ara. Nîbi anîbu hib nîpe Mada.

³⁹ Ram nîpe u nîñîn ap mîdeia. Hib nîpe u Maria. Maria nîpe Jisas mîdeia söl au ap asîköm, Jisas manö hageia u nîjmîdeia. *

⁴⁰ Mada nîpe ke nöp nan magö lauöm, gasî iru nîjöm, ap Jisas nîp haga, “Bî Kub, Maria yîp arö gö, yad ke nöp nan magö hon lauabin u aij gagöp. Nîp hagö apöm yad aip nan magö lauul,” a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas haga, “Mada, Mada, ne nan iru nöp gasî iru nîjban u aij wasö.

⁴² Maria manö aij yad nîjnam a göm, gasî añî u nöp nîjöm, ap manö yad nîjmîdöp. Nîbi bî ap nan aij udöp anîbu piî gî udnîm rö lagöp,” a ga. *

11

God nîp sabe gînîg, anîg göl rö hagmim, a ga

(Mad 6:9-15; 7:7-11)

¹ Ñîn ap, Jisas ram mînörj ke mîgan ap mîdöm, Nap God nîp sabe göl gî mîdeia. Sabe gî piîs gö nîjöl gî, bî nîpe ap apöm nîp haga, “Bî Kub, God nîp aigöl gun sabe gun? Jon bî nîpe gau kalîp hag ñö nîjbal rö, ne hanîp u rö nöp hag ñö nîjun,” a ga.

² Hageia, Jisas kalîp haga, “God nîp sabe gînîg gîmim, anîgöl hagmim, ‘Bapi, nîbi bî gau hib ne haglö adö aran.

* 10:39: Jon 11:1; 12:2-3 * 10:42: Mad 6:33

Ne n̄bi b̄i udm̄on abad m̄ideinab̄on n̄in u ȳn̄id aun̄im.

³ Nan maḡo han̄ip n̄in añ̄i añ̄i p̄or p̄or n̄iban r̄o u n̄im̄on.

⁴ N̄ibi b̄i r̄imnap han̄ip ḡi naj̄i ḡil̄o,
kal̄ip pen n̄iηno mulu luḡo ḡi naj̄i gagpun r̄o,
hon nan si nan naj̄i ḡipun gau n̄iηm̄on ar̄o ḡim̄on.

Han̄ip abad m̄idaim̄on,

gas̄i ap wakain̄im, ḡi naj̄i gagun, ' a ḡimim, ' a ga.

⁵⁻⁶ Jisas man̄o an̄ibu haḡom, b̄i n̄ipe gau kal̄ip man̄o hod r̄ik̄om haga,
"Kale b̄i ap, s̄ib̄on an̄ kub yan̄, b̄i n̄iηeb n̄ipe ram am̄om hagnab,
'M̄idaimam, b̄i n̄iηeb yad ap m̄il̄o gau n̄ib̄o ap̄om ram yad u apjakaj̄ip. Pen
nan n̄ip n̄in̄o n̄iηim̄ u m̄idaḡop u me, n̄op auabin. Ȳip bred maḡo m̄ihau
n̄igan̄ n̄i, ' a ḡinab. Hageinab, b̄i n̄iηeb n̄ipe an̄ibu man̄o pen hagnab,

⁷ 'S̄ib̄on an̄ kub i ȳip ap unb̄o hagagm̄on! Yad n̄i pai yad gau aip aj̄on̄
ḡiηun hanabun. An̄ib u, yad aiḡol gem urakem, n̄op nan hagab̄on an̄ib gau
ud n̄inam?' o ḡinab.

⁸ Pen kal̄op hagabin, b̄i ram nap n̄ib̄o u, b̄i n̄iηeb yad a ḡom ȳn̄id ud
n̄agnab, j̄i n̄ip n̄i a ḡom abad m̄id̄ol ḡi, kl̄o ḡi m̄id̄o m̄id̄o, hagnab r̄o n̄inab.

⁹ An̄ib u, kal̄op hagabin, nan n̄ih̄on m̄idaḡain̄im, God n̄ip hag n̄iηbe, kal̄op
n̄inab. Nan n̄ih̄on ul̄hai n̄iηnabim u, udnabim. Han̄ip aj̄on̄ u hīikan̄ a ḡimim,
pak gu gu ḡipe, hīiknab.

¹⁰ N̄ih̄on ḡin̄ig: n̄ibi b̄i God n̄ip hag n̄iηnab̄ol gau, udnab̄ol. N̄ibi b̄i nan
ul̄hai n̄iηnab̄ol gau, udnab̄ol. N̄ibi b̄i han̄ip aj̄on̄ hīikan̄ a ḡom, pak gu gu
ḡil̄o, kal̄ip aj̄on̄ hīiknab.

¹¹ Kale n̄i pai nap gau, n̄i kale ap kabsā nan a geinab, re ap n̄inab̄on aka?

¹² Aka j̄i, yaur maḡo nan a geinab, hauāt ap n̄inab̄on akan̄ U r̄o n̄op an̄ig
gagnab̄on.

¹³ Kale n̄ibi b̄i aij was̄o u pen n̄i pai kale gau nan aij gau n̄op n̄inabim.
Bapi kumi kab̄o ad̄o lān̄ au m̄id̄op u B̄i aij yab̄i. N̄ipe nan naj̄i ap n̄agnab.
Ana Ūt u han̄ip n̄im̄on a geinabim u, Bapi kal̄op n̄inab, ' a ga.

Jisas Seden kl̄o ud̄om nan gagep r̄o gab, a ḡila

(Mad 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Pen b̄i ap n̄ip kijaki aban̄ al̄o, man̄o haḡom was̄o, ȳihar̄iη n̄op m̄ideia.
Jisas kijaki an̄ibu haḡo yūo, b̄i aban̄ alm̄ideia u man̄o haḡo n̄iη̄ol ḡi, n̄ibi b̄i
n̄iηm̄ideia gau aīo waīo ḡila.

¹⁵ Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap hagla, "N̄ipe kijaki aīon pi nap kale
Bielsebul kl̄o n̄ipe u ud̄om, kijaki aīon pi gau haḡo yuab, ' a ḡila. *

¹⁶ Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap, Jisas n̄ih̄on ḡinab a ḡom, hagla, "Nan
n̄iηagep ap ke kumi kab̄o ad̄o aul̄k̄ go n̄iηun me, God n̄op haḡo yūo auna u,
n̄iηnabun, ' a ḡila. *

¹⁷ Pen Jisas gas̄i piral kale ke n̄iηla u ke n̄iη̄om haga, "Ram m̄in̄on̄ kub añ̄i
ap, ud as̄ik ke ke l̄om, n̄ibi b̄i kale ke aip pen pen geinab̄ol u, ram m̄in̄on̄
an̄ibu lug paknab. N̄ibi b̄i īt añ̄i ap, u r̄o n̄op ud as̄ik ke ke l̄om, n̄ibi b̄i kale
ke aip pen pen aleinab̄ol u, n̄ibi b̄i īt añ̄i an̄ibu lug paknab.

¹⁸ An̄ib unb̄o r̄o n̄op, Seden īt u ud as̄ik ke ke leinab u, aigeḡo ḡom m̄id aij
ḡin̄im̄ Pen kale ȳip hagpim, 'Bielsebul kl̄o u ud̄om, kijaki aīon pi haḡo yūo
h̄on arab̄ol, ' a ḡipim.

¹⁹ An̄ig hagpim u, yam kale ke gau kijaki aīon pi gau aigeḡo ḡom haḡo h̄on
yubal̄j Yam kale ke hagnab̄ol, n̄ibi b̄i an̄ig ḡol r̄o laḡop.

* 11:15: Mad 9:34; 10:25 * 11:16: Mad 12:38

20 Pen yad God klö nîpe udem, kîjaki aiön pi nan gau hag höŋ yubin rö, kale nîŋnabim, God nîbi bî udöm abad mîdep ñîn u hanîp hadö auöp i, a gîmim nîŋnabim.

21 “Pen bî klö ap, wim po nîpe lî aij göm, ram nîpe u nîŋ mîdeinab, nîbi bî rîmnap nan nîpe ap pîŋ gî udöl rö lagnab.

22 Pen bî klö yabîŋ ap ke apöm, nîp aip pen pen göm pakeinab u, wim po ram au lî aij ga u halö pîŋ gî udöm, nan si udnab gau dam nîme lî ñînab. *

23 “Nîbi bî yîp pîg mîdagpal gau, wög yad gîpin u rîb wal gîpal. Nîbi bî kale nîbi bî rîmnap yîp dauageinaböl gau, nîbi bî yîp aunîg gaböl gau kalîp rîdîk dam yubal. *

Kîjaki aiön pi nan gau kauyanj ado gî aunîm rö löp, a ga

24 “Kîjaki aiön pi ap, nîbi bî abanj lî mîdö, hag höŋ yuö arnab u, am ram mînörŋ nöp anj gau aramöm, ka ap ulhai nîŋem mîdeinam, a göm, am anj anîb gau aj aj wasö nîŋöm, ‘Ram raul mîgan nöd mîdem aubin u arnam,’ a gînab.

25 Hagöm, amöm nîŋnab, ram anîbu lîk gî aij gî, kuö aij nöp mîdeinab.

26 Nîpe nîŋöm gau amöm, nîpe rö wasö, kîjaki aiön pi najj yabîŋ unbö mudun jîŋ u halö ul gî dapöm, mîgan anîbu am mîdeinaböl. Anîg gö, bî anîbu nöd aij pro rö mîdmîdöp rö wasö; uri nîpe böŋ nöp najj yabîŋ mîdeinab,” a ga.

27 Jisas manö anîbu hagö, nîbi bî iru mîdeila anj anîb au nîbi ap uraköm, wiñ al hagöm haga, “Name nöp yag dap ci ña u, mîñ mîñ yabîŋ gînîm,” a ga. *

28 Hageia, Jisas pen pe haga, “Anîg hagpan u pen nîbi bî an an God Manö u nîŋöm hagöp rö gînaböl gau, kale mîñ mîñ gînaböl,” a ga.

Nan ap ke gö nîŋun, a gîla

(Mad 12:38-42; Mak 8:12)

29 Pen nîbi bî iru yabîŋ nöp ap magum gîlö nîŋöl gî, Jisas kalîp haga, “Nîbi bî mîñî mîdpim anj aui, nan si nan najj göl gî mîdmim haggim, ‘Nan gagep rö ap kumi kabö adö lanj gö nîŋun,’ a gîpim. Pen yad kalöp hagabin, nan ap ke gînö nîŋagnabim. Bî God manö hagep Jona nîp ga adö u nöp yîp gö, nîŋnabim. *

30 Daun kub Ninepa nîbi bî gau, God manö hagep bî Jona apöm ga rö nîŋöm God nîp nîŋ udla rö, nîbi bî uri mîdpim gau, yad Bî Ñî nîpe gînabin rö nîŋmim, nîŋnabim.

31 Pen hadame nöp nîbi kwin ram mînörŋ mîlö mîdeia gau nîbö apöm, Kîŋ Solomon manö aij hagab u nîŋîn a göm aua. Pen kale nîbi bî mîñî mîdpim gau, bî kub Solomon rö wasö, yad Bî Kub yabîŋ apem anj kalöp aui mîdem, kalöp manö aij yabîŋ hag ñînö udagpim. Anîb u, manö kub hagep ñîn u, kwin anîbu uraköm kalöp nîbi bî mîñî mîdpim gau manö kub hagnab. *

32 Hadame nöp Jona am Ninepa nîbi bî gau kalîp hagö, nan si nan najj gîmîdal gau, nîhön gînîg anîg gîpun a göm arö göm, God nîp nîŋ udla. Jona nîpe hagö nîŋ udla u pen mîñî yad Bî Kub yabîŋ apem anj kalöp aui mîdem, manö aij yabîŋ hag ñînö, nan si nan najj gîpim gau arö gaggim. Anîb u, manö kub hagep ñîn u, Jona nîpe uraköm kalöp nîbi bî mîñî mîdpim gau manö kub hagnab. *

* 11:22: Kol 2:15 * 11:23: Luk 9:50 * 11:27: Luk 1:28,42,48 * 11:29: Mad 16:4 * 11:31:

Sib anj gau rō midagaimim

(Mad 23:1-26; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

33 "Nibi bi gau hapō lauōm rin cōg migan gau pi gagnabōl; adō au gilar rik lilō mailō gō, nibi bi gau ram raul migan anibu apōm waiō niḡnabōl. *

34 Pen amgō magō u hapō mailō rō midōp. Amgō magō u mid aij g+nab u, hañ roman anj danj mailō gōm mid aij g+nab, pen amgō magō mid aij gagnab u, hañ roman anj danj sib gōp u rō midnab.

35 Kale niḡ aij g+mim, anj kalōp danj mailō midōp aka sibōn midōpḡ Kale gasi niḡbim, anj hon danj mailō midōp a gi gasi niḡbim u pen sibōn aun+m rō lōp rō, kale ke niḡ aij g+mim.

36 Hañ roman kale anj danj magōḡhalō mailō gi midōl gi, migan pro marap sibōn midageinab u, hapō mailō gō kalōp mailō pak n+nab unbō rō linab," a ga.

Kale Perisi pri halō midpim, a ga

37 Pen Jisas manō hag juō niḡōl gi, bi Perisi ap niḡ haga, "Auō ram yad amul nan n+nul," a ga. Hageia, Jisas ram niḡpe amōm, raul migan yan nan niḡḡg asika.

38 Asikōm, nan niḡō niḡōl gi, bi Perisi anibu, gasi niḡpe ke anj gau nōp niḡōm, bi anibi niḡhōn g+nig hon Juda kai pōr g+pun rō, n+magō niḡpe u niḡg li yuōm wasō, yiḡariḡ nōp nan niḡḡab a gōm, gasi u niḡḡa.

39 Jisas gasi niḡḡa anibu ke niḡōm niḡ haga, "Kale Perisi kai, pler kap gau hōḡ adō gau niḡg pak aij g+pāl rō u g+pim u pen anj kale yan nan si nan naj g+pim pri u ajmanj rauōm midōp. Kale nibi bi nan aij kale gau udun a g+mim, gi naj yabḡ nōp g+m+dim.

40 Kale hauḡ halō yabḡ. God kalōp hañ u nōp gi laga; anj yan abe gi la.

41 Anib u, nan pler kap migan yan midōp u, nibi bi mōg gep rō gau kalḡp n+mim. Anig g+nabim u, nan kale magōḡhalō uḡ g+nab.

42 "Pen kale Perisi kai, niḡ aij yabḡ g+mim: kale marō kub yabḡ udnabim. Kamōḡ, dil, nan yiḡariḡ hañ aij auēp wōg adḡḡ ranab gau niḡbe, nan kub rō lō, wō ral niḡ dammim, s+duḡ laḡ arō, niḡme lun God niḡp aḡḡ ap n+n a g+mim, pōr niḡbim. Nan pro pro gau pōr anig g+mim g+pim u aij, pen niḡhōn g+nig manō il yabḡ u niḡḡmim hain gagpimḡ Nibi bi gau kalḡp kabō rō g+n+m adō u gagpim; kalḡp naj g+n+m adō u nōp g+pim. God niḡp midmagō lagpim. Anig g+mim, gi naj g+pim.

43 "Pen kale Perisi kai, niḡ aij yabḡ g+mim: kale marō kub yabḡ udnabim. Kale Juda magum gep ram gau ammim, bi kub mab po asikpāl adō u nōp asikpim. Gasi kale niḡbim u, nibi bi iru midpāl anj gau arno, 'Manō hag ḡeb bi auabōn e!' giḡlō, hanḡp aij g+nab a g+mim, niḡbim.

44 Pen kale Perisi kai, niḡ aij yabḡ g+mim: kale marō kub yabḡ udnabim. Nibi bi r+mnap niḡōm, kalōp bi aij yabḡ a g+pāl u pen wip riḡōl g+pāl hij naj midōp migan gau nibi bi niḡḡgōm adō laḡ ajpāl rō midpim," a ga.

45 Jisas anig hagō, lo manō hag ḡeb bi ap niḡ haga, "Manō hag ḡeb bi, manō klō yabḡ li hagpan anibu, hanḡp u rō nōp hag juban," a ga.

46 Hageia, Jisas haga, "Pen kale lo manō hag ḡeb bi gau, niḡ aij yabḡ g+mim. Kale marō kub yabḡ udnabim. Manō klḡḡ aij hagpim u, wadḡ marō kub gau rō, nibi bi gau kalḡp gam n+bim u pen kalḡp mōg niḡḡmim hag rau udagpim.

* 11:33: Mak 4:21; Luk 8:16

⁴⁷ Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîŋ aij yabîŋ gîmim. Kale marö kub yabîŋ udnabim. Nahai itaŋ kale gau hadame nöp bî God manö hagep bî gau kalîp al pak lîla. Pen kale God manö hagep bî gau wîp rîgöl kale gî lîbim.

⁴⁸ Gîpim anîbu, aij nöp pakla a gîmim gîpim. Nahai itaŋ God manö hagep bî gau al pak lîla; kale pen wîp rîgöl kalîp gî lîbim.

⁴⁹ Anîb u, God gasî aij ke nîŋöb u haga, 'Bî manö yad hagep gau, bî manö aij yad ud arep gau kalîp yunabin, pen kalîp jî nîŋöm, rîmnap gî naij göm, rîmnap böŋ nöp al pak lînaböl,' a ga.

⁵⁰ Pen hadame nöp, God mînönŋ nabönŋ il i gî lînîg ga ñîn u rîkôm, bî God manö hagep gau kalîp pör paklö auöp rö, nîbî bî mîñî mîdpim gai i, nan nabönŋ anîbu pen udnabim.

⁵¹ Marö anîbu me, bî Ebol nîp nöd il göm al pakôm, al pak dapöm, al pak dapöm, hainö Sekaraia nîp, ka nan sabe gî ñeb ram raul mîgan u lödaŋ, kabö kalum ud gîla bîd adö au i, aŋ au al pak lîla. Kalöp nîŋö yabîŋ hagabin, manö marö anîbu magöŋhalö, nîbî bî mîñî mîdpim gau udnabim.

⁵² Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîŋ aij yabîŋ gîmim. Kale marö kub yabîŋ udnabim. Manö aij u, gasî aij nîŋeb ram raul mîgan aŋöŋ ki u kale udmim, gau pi gîpim. Gau pi gîpim u, nîbî bî ram raul mîgan am nîŋun a göm gasî nîŋbal gau, kalîp pör adan magrem hag rîkîpim," a ga.

⁵³⁻⁵⁴ Jisas kalîp anîg hagöm höŋ arö nîŋöl gî, lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe nîp jî nîŋöl hagla, "Manö nîhön u hagno, pen hagö nîŋun, nîp dam manö kub hagun," a göm, Jisas nîp manö piral piral adö rîmnap haglö ara.

12

Nan pi göm gîpal gau waiö nîŋnaböl (Mad 10:26-27)

¹ Pen ñîn ap, nîbî bî iru yabîŋ nöp ap magum göm, pen pen cîro cîro ñöm nîbî bî rîmnap ma abö jö ma jö gîlö nîŋöl gî, Jisas bî nîpe gau kalîp haga, "Perisi kai pör gî naij gîpal u pi göm, mîd aij gîpun, a gî gasî nîŋbal. Kale anîb unbö rö gîmim rö löp u, kale yîs kale u nîŋ aij yabîŋ gîmim.

² Nan pi gîmim gîpim gau, hainö waiö lö nîŋnaböl. Manö agamîj hag pi gîpim gau, u rö nöp waiö lö nîŋnaböl. *

³ Pen manö sibön yaŋ hagpim u, mailö halö haglö nîŋnaböl. Manö agamîj raul mîgan yaŋ hagpim u, meg magö dap ranöm ram adö laŋ haglö, yag dam ram mînönŋ gau ud arnaböl," a ga.

God nîp nöp pîñîŋ gîmim (Mad 10:31)

⁴ "Nîbî bî yad gai i, kalöp hagabin, God nîp cîg gîno, hanîp al paknaböl a gîmim, pîñîŋ gîmim. U yîharîŋ hañ roman adö u nöp gî naij gîlö, hij gîñab. Hainö kale nan ap kalöp göl rö lagnab.

⁵ Anîb u, yad kalöp hagabin, kale pîñîŋ gînîg, Bî kalöp hañ roman al pak löm, hainö kalöp mab ke inab mîgan yaŋ ud yunîm rö löp, Bî anîbu nöp pîñîŋ gîmim. Nîpe nöp Bî pîñîŋ gep me; nîp nöp pîñîŋ gîmim.

⁶ "Kale nîŋbim, nîbî bî yaur pro unbö mamîd u sîkim göm, mani aî pro mîhöp nöp udpal. Yaur pro anîb gau, God aîŋ ap nîŋagnîm rö lagöp; magöŋhalö nîŋöb u nöp mîdpö.

* 12:2: Luk 8:17

7 Pen kale n̄bi b̄i gau nan yab̄i; yaur gau kale aip ad̄ip ad̄ip rō wasō. God nab̄i cōg umagō kale u magōḡhalō wō ralōp u me, kale p̄ñ̄ḡ gagmim, gas̄i halō m̄daimim,” a ga. *

*Jisas n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpim u, n̄bi b̄i gau waiō hagmim
(Mad 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

8 “Kalōp manō n̄ḡō hagabin, n̄bi b̄i Jisas lau adō m̄dpun a gōm, n̄bi b̄i m̄dpal an̄ au waiō hag h̄iḡkeinabōl gau, yad kal̄ip pen abe n̄bi b̄i gai i ȳip lau adō m̄dpal a gem, God ejol n̄ipe m̄dpal an̄ au waiō hag h̄iḡknabin.

9 Pen n̄bi b̄i Jisas lau adō m̄dagpun a gōm, n̄bi b̄i m̄dpal an̄ au waiō hageinabōl u, yad kal̄ip pen abe n̄bi b̄i gai i ȳip lau adō m̄dagpal a gem, God ejol n̄ipe m̄dpal an̄ au waiō hagnabin.

10 “B̄i N̄i n̄ipe n̄ip hag jueinabōl u, God n̄ḡōm arō ḡin̄ḡ arō ḡin̄ab; pen Ana Uḡ u n̄ip hag jueinabōl u, God n̄ipe n̄ḡōm arō gagnab.

11 “Pen kalōp manō kub hagn̄ḡ gōm, ud Juda magum gep ram au, aka gapman b̄i kub m̄dpal an̄ au, aka kin̄ m̄dpal an̄ au, daueinabōl u, pen manō n̄hōn u udun hagun a ḡmim, gas̄i iru n̄ḡagmim. *

12 Urak hagpe n̄ḡōl ḡi, magō an̄bu nōp Ana Uḡ n̄ipe kalōp gas̄i n̄ō n̄ḡōl ḡi, n̄ḡmim hagnabim,” a ga.

Nan iru udun, a ḡmim, gas̄i u n̄ḡagmim

13 N̄bi b̄i iru m̄deila an̄ an̄b au, b̄i ap Jisas n̄ip haga, “Manō hag n̄eb b̄i, ne nam yad u n̄ip hagō, bap̄i nan n̄ipe ud lōm uma gau, n̄ime l̄i ȳip bōḡ lau ke n̄an̄,” a ga.

14 Hageia, Jisas n̄ip pen haga, “Ȳip an̄ hagōp, ‘B̄i nan ud as̄ik n̄eb u m̄daimōn,’ a ga n̄ḡem nan kalōp gau ud n̄ime l̄i n̄inam?” ō ga.

15 Jisas an̄ḡ hagōm, n̄bi b̄i m̄deila gau kal̄ip haga, “N̄ḡ aij yab̄iḡ ḡmim. Nan iru nōp udun a ḡmim, gas̄i u n̄ḡagmim. Nan iru udun a ḡmim, gas̄i n̄ḡnabim u, m̄d aij ḡmim rō lagnab,” a ga. *

16 Pen Jisas manō ap kal̄ip manō hod r̄ikōm haga, “B̄i mani iru m̄deinab ap, wōḡ ad̄iḡ n̄ipe u, wid magō nan gau iru yab̄iḡ nōp m̄deinab.

17 Gas̄i n̄ipe gau nōp ke n̄ḡ damōm, ‘Nan n̄ḡeb yad iru nōp m̄dōp gau, ram raul m̄ḡan mai dap lem, n̄ḡ m̄deinam?’ ō ḡinab.

18 Pen gas̄i ap n̄ḡōm, ‘Ram pro gau r̄ib wal̄ ḡi yuem, ram kub kub gau nōp ḡi lem, wid magō yad abe, nan yad gau abe magōḡhalō ud ram raul m̄ḡan an̄ḡ gau dam l̄nabin.

19 Yad an̄ḡ gem, ȳip ke hagnabin, “B̄i me. Ne nan aij iru yab̄iḡ m̄dōp u m̄i iru yab̄iḡ nōp m̄dōm p̄is gagnab. An̄b u, wōḡ ne u arō ḡmōn, nan ne an̄b gau nōp n̄ḡōl ḡi, n̄ḡ n̄ḡōl ḡi, m̄ñ m̄ñ ḡōl ḡi, ḡi m̄daimōn,” a ḡinabin,’ a ḡinab.

20 An̄ḡ hagōm gas̄i n̄ḡnab, pen God n̄ip hagnab, ‘Ne b̄i hauḡ halō yab̄iḡ! M̄ñi s̄ib an̄ yan̄ nōp umnabōn. Nan ne iru nōp ḡi j̄in̄ ḡi lō m̄dōp an̄b gau, an̄ rō ud n̄ḡ m̄deinab?’ ō ḡinab.

21 “An̄bu rō me, n̄bi b̄i nan aij gau iru nōp ud magum gōm m̄ñ m̄ñ ḡipal u, pen God amḡō ilō n̄ipe au kale n̄bi b̄i mōḡ gep rō m̄dpal,” a ga. *

God han̄ip abad m̄deinab, a ḡmim, gas̄i iru n̄ḡagmim

* **12:7:** Luk 12:24; Ap 27:34 * **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15 * **12:15:** 1Di 6:9-10 * **12:21:** Mad 6:19-20

22 Jisas anig hagöm, bi nipe gau kalip haga, “Anib u, ‘Nan magö gai nibö udun ñiñ m’daiau, wañj gai nibö udun yim m’daiau,’ a g’imim, gasi kub u niñagmim.

23 Nan ñiñeb u nan kub wasö. Kamñi m’dep magö u nan yabiñ. Wañj nan gau nan kub wasö. Hañ romanj u nan yabiñ.

24 Yaur m’dpal gau niñim. Yaur gau, n’bi bi g’ipal rö, wid wög gi yimlö, po gö rik dauagpal. Wid magö rik dap magum gep ram kale ap m’dagöp. God nöp me nan ñiñeb kalip ñöb. Nipe nan pro gau gasi niñöm anig göp u, kale niñön ginig hanip n’bi bi abad m’dageinab a g’imim, gasi iru niñbimj Yaur gau nan pro; kale nan pro wasö.

25 Pen kale gasi iru niñeinabim u, umnig ginabim ñin u arö g’imim, magö ap halö m’deinabim aka?

26 U nan pro, pen kale ke nan pro anibu g’imim rö lagöp. Anib u, kale niñön ginig nan yiñariñ adö r’imnap gasi iru niñbimj?

27 Nan be gau ranöm, magö p’löm p’p’l yuöp u pen ke wañj göm r’ib adik ginim rö lagöp. God nöp gö, r’ib adik aij yabiñ g’im’idöp. Pen Kij Solomon r’ib adik aij yabiñ g’im’idöp u, gausi gau r’ib adik aij g’im’idöp u rö gagm’idöp.

28 Nan be gau ranöb anib gau nan yiñariñ; pör m’dageinab. M’ñi rö midöm, rol ruö r’ib gi dö gi mab laulö innab. God nipe nan yiñariñ gau gasi niñöm anig göp u, kale niñön ginig hanip wañj ñagnab a g’imim, gasi iru niñbimj Niñ udep magö kale u m’lö m’dagöp.

29 Hon nan magö, ñig, nan gau gai nibö udun ñiñjun a g’imim, gasi marö u niñagmim.

30 N’bi bi God niñ niñagpal gau, gasi anibu rö niñbal. Pen Nap kale u kalöp hauñ gagöp; nan kalöp m’dagöp gau niñöb.

31 Anib u pen, God n’bi bi udöm abad m’deinab u, hanip halö udnim a g’imim, gasi añ niñmim g’ipe arö me, kalöp abad m’idöl gi, nan anib gau kalöp ñinab.

Ram m’ñöñ kumi kabö adö lañ au nan aij aij ud magum g’imim

32 “Kaj sipsip bad pro yad gai i, Nap kale u, kalöp udem abad m’deinabin a göm niñöb u me, kale p’ñiñ gagmim.

33 Nan kale m’idöp rö gau, s’kim gi mani udmim, n’bi bi nan m’dagöp gau kalip ñimim. Anig ginabim u, mani rin kale p’p’l gagöm pör pör nöp m’deinab; nan aij aij kale kumi kabö adö lañ au m’idöm ur g’agnab; bi si udep apöm si udagnab; s’psop nan gau ñiñagnab. *

34 Pen nan aij kale gau m’ñöñ naböñ adö iñ u ud magum geinabim u, hibur gasi m’dmagö kale u u rö nöp m’ñöñ naböñ adö iñ u m’deinab. Pen nan aij kale kumi kabö adö lañ au ud magum geinabim u, hibur gasi m’dmagö kale u u rö nöp anib lañ m’deinab.

Gijin g’imim m’daimim

35 “Anib u, wañj kale u söl söl pa jö g’imim, dip nag’i p’ig li aij g’imim, hapö lau l’imim niñöl gi m’daimim. *

36 Bi wög gi ñeb gau hagnaböl, ‘Bi kub hon u, bi niñeb nipe n’bi udöm aip nan kub niñ m’idlö niñöl gi, söl ado g’i aunab,’ a göm, niñ nöp m’deinaböl. Bi kub kale u ado g’i apöm, ajöñ pak gu gu gö, yiñid hiñknaböl. Anib unbö rö kale anig g’imim.

37 Pen nipe ado g’i apöm, kale niñ m’deinaböl u niñöm, kalip ud aij yabiñ ginab. Bi kub anibu nipe ke, wañj nipe u söl söl pa jö göm, dip nag’i p’ig li

* 12:33: Luk 18:22 * 12:35: Mad 25:1-13

aij göm, kalip hagö, ap nan ñ+ñeb li ñ+ñbal ka u asik gi+gabö gi+lö, nipe ke nan ñ+ñeb gau dam kalip ñ+ñab.

³⁸ Pen bi kub sibön anj kub yan aka k+lak+l hagnab magö u apöm ni+ñab, bi nipe gau uhön hanageinabol, kalip ud aij yab+l gi+ñab.

³⁹ An+ñ u, ni+ñim. Ni+ñbi bi ram nap ni+bö gau, bi nan si udep bi aunab ni+n u a göm, ni+ñ m+daiblap u, ram kalip pi+laköm, nan kale gau si udagböp. *

⁴⁰ An+ñ unbö rö, Bi Ni+ñ nipe aunab a gi+mim, abad m+daimim. Auagnab a gi+mim gasi ni+ñabim magö an+ñbu nöp aunab,” a ga.

*God ni+ñ wög gi+ñ aij gi+mim
(Mad 24:45-51)*

⁴¹ Jisas an+ñ hagö, Pida haga, “Bi Kub, manö hod ri+kmön hagabön an+ñbu, han+ñ nöp hagabön aka ni+ñbi bi magöñhalö hagabön?” ö ga.

⁴² Hageia, Bi Kub pen haga, “Bi an gasi aij m+idö, wög gi+ñ aij gi+ñab u, bi kub nipe ram nipe u arni+g göm ni+ñ hagnab, ‘Bi wög yi+ñ gi+ñal ri+mnap kalip abad m+dmön, nan ñ+ñeb kalip gau ni+me li ñöl gi+ñ m+daimön,’ a göm, arnab.

⁴³ An+ñ u, hainö ado gi+ñ apöm, hagnab rö nöp gi+ñab u ni+ñjöm, ni+ñ ud aij yab+l gi+ñab.

⁴⁴ Yad kalöp hagabin, bi kub an+ñbu hagö, bi nipe gi+ñ aij gi+ñab an+ñbu nan nipe gau magöñhalö abad m+deinab. *

⁴⁵ Pen bi wög gi+ñeb nipe u, bi kub yad u yi+ñid auagöp a göm, ni+ñbi bi wög gi+ñeb ri+mnap kalip mi+ñu magö paköm, nan kub ni+ñjöm, ni+ñ wain iru ni+ñjöm, hau+l alöm, gi+ñ m+deinab.

⁴⁶ Pen bi kub nipe auagnab a göm ni+ñab ni+n u nöp apöm, ni+ñ ri+ñ gi+ñ dö mi+ñ dö göm, ni+ñbi bi manö ni+ñ ni+ñagpal anj kalip au hag yunab.

⁴⁷ “Bi wög gi+ñeb bi ap, bi kub nipe manö hagnab u ni+ñ aij gi+ñab, pen manö ni+ñ ri+ñ juöm, hagnab rö gagnab u, bi kub hagö, kale ni+ñ rap+ñ paknabol. *

⁴⁸ Pen bi wög gi+ñeb bi ap, bi kub nipe manö hagnab u ni+ñagöm, manö hagnab rö gagnab u, bi kub hagö, kale ni+ñ paköm ilön pro rö ni+ñabol. God ni+ñbi bi kalip nan iru ni+ñab gau, yi+ñ pen nan iru ni+ñmim, a gi+ñab; pen ni+ñbi bi kalip nan iru yab+l ni+ñab gau, yi+ñ pen nan iru yab+l ni+ñmim, a gi+ñab.

*Ni+ñbi bi ri+mnap Jisas ni+ñ udagöm asik ke ke li+ñabol
(Mad 10:34-36)*

⁴⁹ “Yad aubin u, m+ñnön nabön adö il i hapö pi+g yun+ñ aubin. Ram m+ñnön gau magöñhalö hadö inbö u aij!

⁵⁰ Yi+ñ ilön pak ni+ñni+g gaböl u, yi+ñ marö kub yab+l göp. Marö kub an+ñbu m+id dam dam, yi+ñ ilön pak pi+ñ gi+ñabol ni+n u nöp pi+ñ gi+ñab. *

⁵¹ Kale yi+ñ hagnabim, ni+ñbi bi ud j+im ni+ñni+g auub a gi+ñabim u, pen u wasö. Yad aubin rö, ni+ñbi bi gau gasi adö ke ke ni+ñjöm asik ke ke li+ñabol.

⁵² Mi+ñi ni+ñ i ri+köm, am+ñlap ap+ñlap unbö mam+id rö m+deinabol u, mi+hau ni+ñgan yi+ñ udlö, m+ñhöp yi+ñ udagm+l, asik ke ke li+ñabil. Pen wasö u, m+ñhöp yi+ñ udlö, mi+hau ni+ñgan yi+ñ udagöm, asik ke ke li+ñabol.

⁵³ Bi ap+l mi+hau, ni+ñ nipe aka nap yi+ñ udagö me, asik ke ke li+ñabil. Ni+ñbi am+l mi+hau, pai nipe aka ni+ñme yi+ñ udagö me, asik ke ke li+ñabil. Ni+ñme aip ni+ñ nipe ni+ñbin u aip, u rö nöp gi+ñabil; ni+ñme aka ni+ñ nipe ni+ñbin u yi+ñ udagö, asik ke ke li+ñabil,” a ga. *

* **12:39:** Mad 24:43-44; 1De 5:2 * **12:44:** Mad 25:21,23 * **12:47:** Jem 4:17 * **12:50:** Mak 10:38-39 * **12:53:** Mai 7:6

*Krais u auub a göm n+ηagla
(Mad 16:2-3; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Pen Jisas manö ap halö kalip haga, “Sidö wad arab lau adö kumi wamöb n+ηmim, m+ñi möñ alnig gab a g+mim n+η m+dpe, m+dö m+dö haggim rö nöp möñ alnab.

⁵⁵ Yigön kub gam+η n+bö gai i g+ auöp n+ηmim, m+ñi sidö kub ln+η gab a g+mim n+η m+dpe, m+dö m+dö haggim rö nöp sidö kub lnab.

⁵⁶ Kale b+ pir alep! Nan m+nöñ naböñ i+ i n+η aij g+mim, nan kumi kabö adö lan n+η aij g+mim g+pim u, pen n+hön g+n+g ñ+n kub pör abad m+dm+dim u, m+ñi hadö auöp a g+mim n+ηaggim?” ö ga.

*B+ nöp manö kub hagnab u aip manö ud as+kmim
(Mad 5:25-26)*

⁵⁷ “Kale ai g+n+g, adan an+bu aij, adan an+bu najj, a g+mim n+ηaggim?”

⁵⁸ Pen b+ ap nöp manö kub hagn+g dam arabin a gain+m, manö kub an+bu n+hön g+n+g arabul a g+mön, adan an au amöl g+, n+p aip manö hag ud as+kmim. Wasö u, nöp dam b+ kub manö n+ñeb ñ+magö adö n+pe u yuö, n+pe pen nöp dam polisman ñ+magö adö kalip gau lö, nöp böñ nöp dam nag+ lnaböl.

⁵⁹ An+bu u, yad nöp hagabin, ne nag+man nöp m+dmön, nan naböñ ne gau böñ nöp naböñ ral p+s g+mön me, höñ arnabön,” a ga.

13

Kale nan si nan najj g+pim u arö gagnabim u, umnabim

¹ Magö an+bu, n+bi b+ r+mnab apöm, Jisas n+p hagöm hagna, “Galili n+bi b+ r+mnab apöm, God sabe gep ram u nan sabe g+ ñ+lö n+ñöl g+, magö an+bu nöp gapman b+ kub Pailod kalip böñ nöp al pak la,” a g+la.

² Hageila, Jisas kalip haga, “Galili n+bi b+ an+bu gau nöp, nan si nan najj unbö ke g+lö an+g göp, pen Galili n+bi b+ r+mnab nan si nan najj pro pro g+päl rö an+g gagöp, a g+mim, n+ñbim ar?” *

³ U wasö! Yad kalöp hagabin, nan si nan najj g+pim gau n+hön g+n+g an+g g+pun, a g+mim, arö gagnabim u, n+bi b+ an+bu gau umla rö nöp, kale magöñhalö u rö nöp umnabim.

⁴ Pen Siloam wanö sol au, ram mlö kub pa jö göm n+bi b+ unbö kagol böñ dan (18) kalip pak la u, nan si nan najj unbö ke g+lö an+g göp, pen n+bi b+ Jerusalem m+dm+däl r+mnab nan si nan najj pro pro g+päl rö an+g gagöp, a g+mim, n+ñbim ar?

⁵ U wasö! Yad kalöp hagabin, nan si nan najj g+pim gau n+hön g+n+g an+g g+pun, a g+mim, arö gagnabim u, n+bi b+ an+bu gau umla rö nöp, kale magöñhalö u rö nöp umnabim.

Mab ap magö p+lagöp

⁶ Pen Jisas manö hod r+köm kalip haga, “B+ ap u+hem magö ap p+lan, a göm, y+η u ju dapöm, nag+ wain wög n+pe au y+mnab. Hainö adö g+ apöm n+ñnab magö ap p+lagöb.

⁷ B+ wög gep n+pe u n+p hagnab, ‘M+ m+hau n+gan m+ añ+ añ+ inö n+ñöl g+, pör apem n+ñbin u+hem y+mnö u magö ñ+ñeb ap p+lagöp. An+bu u, wög ad+η yad an au m+döp u aij gagöp. R+bu yul!’ a g+nab.” *

* 13:2: Jon 9:2 * 13:7: Luk 3:9

⁸ Hageinab, bɪ wög gɪ ñeb nɪpe hagnab, ‘Bɪ kub, uθhem iθ anɪbu mɪñi rɪb yuagep. Yad uθhem iθ anɪbu kɪpɪθ gɪ aij gem, nan uθaŋ uθaŋ rɪmnap dap lɪnõ,*

⁹ mɪ hainbö u magö pɪlnɪm u arö gɪmön; pen magö pɪlagnɪm u rɪb yumön,’ a gɪnab,” a ga.

Jisas nɪbi jöl magö dudu ga u gö, yɪdun ga

¹⁰ Pen Juda God nɪp sabe gep ñɪn ap, Jisas Juda magum gep ram ap amöm, kalɪp manö hag ñɪ mɪdeia.

¹¹ Ram raul mɪgan anɪbu nɪbi ap ap mɪdeia. Nɪbi anɪbu nɪp kɪjaki aiön pi gö, jöl magö nɪpe u dudu badu göl nöp ajmɪdöp mɪ unbö kagoθ böŋ daŋ (18) ina.

¹² Jisas nɪbi anɪbu nɪp hagö auaiia haga, “Nan nöp göp u kamɪŋ löp,” a ga.

¹³ Anɪg hagöm, nɪp ud nɪŋö nɪŋöl gɪ, magö anɪbu nöp jöl magö u yɪjɪg gö, God hib nɪpe u hagö adö ara.

¹⁴ Pen Jisas God nɪp sabe gep ñɪn u gö kamɪŋ la u nɪŋöm, bɪ kub Juda magum gep ram anɪbu abad mɪdmɪdöp u, Jisas nɪp nɪŋö mulu lugö, nɪbi bɪ ap mɪdeila gau kalɪp haga, “Kale nɪbi bɪ nan göp gau, wög gep ñɪn unbö kagoθ jɪŋ nöp aube kamɪŋ lɪnɪm. Mɪñi God nɪp sabe gep ñɪn i anɪg gagemim,” a ga.*

¹⁵ Anɪg hagö, Bɪ Kub nɪp pen haga, “Kale bɪ pir alep! Kaj kau, kaj donki kale gau adɪk lɪbe mɪdeinab au, God nɪp sabe gep ñɪn u ñɪg nan gö, kalɪp nagɪ hubɪkmim, dam arbe ñɪg ñɪŋnaböl aka wasö? *

¹⁶ Pen bac iθaŋ hom Ebraham rɪköm, rɪk dap lɪla pai i, Seden nɪp hadame nöp adɪk lö, mɪ in kagoθ böŋ daŋ mɪdöp u, nɪp mög nɪŋagpim arŋ Mɪñi God nɪp sabe gep ñɪn i, nagɪ nɪpe hubɪk yuajɪn, manö kub hagabim ar?

¹⁷ Jisas anɪg hagö, bɪ nɪp nɪŋlö mulu luga gau nable yabɪθ ga. Pen nɪbi bɪ rɪmnap gau, Jisas nan gagep rö gɪmɪdöp gau nɪŋöm, mɪñ mɪñ yabɪθ gɪla.

Mab masded magö u, manö hod rɪköm haga

¹⁸ Jisas manö ap halö hagöm haga, “God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u kalöp hag ñɪnɪg gabin u, aige gem hagnö, kale nɪŋ aij gɪnabim?”

¹⁹ Me manö adö hagnɪg gabin inbö rö mɪdöp. Bɪ ap mab masded magö u dam wög naböŋ nɪpe u yɪmö, ran kub göm ramö löm gau gau arnab, yaur gau apöm lö lö gau gau mɪdeinaböl,” a ga.

²⁰ Manö ap pen kauyaŋ haga, “God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u, aige gem hagnö, kale nɪŋ aij gɪnabim?”

²¹ Adö anɪbu rö, nɪbi ap yɪs bad pro pro ap udöm, plaua rin kub yaŋ halö ud ado malo gö mɪdöl gɪ, kub yabɪθ rannab rö u gɪnab,” a ga.

Ajöh pro u

(Mad 7:13-14,21-23)

²² Pen Jisas Jerusaleam arɪg göm, yɪjɪg göl araga. Nɪpe daun gau abe, nɪbi bɪ ram rɪŋɪg aglö mɪdeila gau abe, arŋ arŋ hanöl gɪ, manö hag ñöl gɪ ara.

²³ Nɪbi bɪ mɪdeila anɪb gau, bɪ ap Jisas nɪp haga, “Bɪ Kub, God yöp nɪbi bɪ mɪhöp nöp ud kamɪŋ yunab aka?” ga.

Hageia, Jisas kalɪp haga,

²⁴ “Anɪb u, kale klö gɪmim nöp, ajöh iθ pro ramö anɪbu arnabim. Nɪbi bɪ iru yabɪθ nöp, adan ramö pro anɪbu arun, a göm, am rua rɪk wasö nɪŋnaböl.

* 13:8: 2Pi 3:9,15 * 13:14: Eks 20:9-10; Dud 5:13-14 * 13:15: Luk 14:5

²⁵ Nihön gɨnɨg, bɨ ram nap nɨbö u adan gɨñnab, kale höj gau nöp mɨdmim, pak gu gu gɨmim hagnabim, 'Bɨ kub, adan hiɨk!' a gɨpe, nɨpe pen pe hagnab, 'Kale gai nɨböj Yad kalöp nɨɨagpin!' a gɨnab. *

²⁶ Hageinab, kale pen hagnabim, 'Ne nöd ram mɨnöhön hon u apön, nöp aip nan ñɨɨun ñɨg ñɨɨun gɨmɨdun; ne hanɨp manö hag ñɨmɨdan,' a gɨnabim.

²⁷ Kalöp pen hagnab, 'Yad kale nɨɨagmɨdin. Kale gai nɨbö yad nɨɨagpin. Kale nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpim u me, kalöp ajöh hiɨkagnabin. Arim!' a gɨnab. *

²⁸ Hainö kale nɨɨnabim, Ebrahim, Aisak, Jekop, bɨ God manö hagep bɨ gau, God ram mɨnöhön pör mɨdep u God aip mɨdeinaböl, pen kalöp hag höj yuö, mɨtöhön kub göl gɨ, meg magö hau rɨbɨköl gɨ nöp mɨdeinabim. *

²⁹ Pen nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö, sɨdö auab lau adö nɨbö, sɨdö wad arab lau adö nɨbö, gamɨɨ gau nɨbö, gajɨɨ gau nɨbö. God ram mɨnöhön pör mɨdep nɨpe u apöm, asɨköm jɨm ñöl nan kub ñɨɨnaböl. *

³⁰ Pen nɨbi bɨ uri jöl adö yabɨ au mɨdpal gau, hainö rɨmnap nöd am mɨdeinaböl. Pen nɨbi bɨ uri nöd araböl gau, hainö rɨmnap jöl adö yabɨ gau mɨdeinaböl," a ga. *

Jisas Jerusalem nɨjöh mög ga

³¹ Magö anɨbu nöp, bɨ Perisi rɨmnap apöm Jisas nɨp hagla, "Gapman bɨ kub Herod nöp al pak lɨnɨg gab. Anɨb u, ne ram mɨnöhön i arö gɨmön, ram mɨnöhön ke ap aru," a gɨla.

³² Hageila, Jisas haga, "Kale am kain hapeb anɨbu nɨp hagpe, nɨɨ mɨdainɨm. Mɨñi abe, rol abe, nɨbi bɨ kɨjaki aión pi abanɨ alöp gau gɨnöh kamɨɨ löm, nɨbi bɨ nan göp gau gɨnöh kamɨɨ löm, gɨnab. Ruö pen, ñɨn mɨhau nɨganɨ u me, wög yad u gɨ haknabin.

³³ Pen mɨñi, rol, ruö yad adan arɨn a gabin u arnɨg gabin. Bɨ God manö hagep gau kalɨp Jerusalem nöp al pak lɨnaböl.

³⁴ "Jerusalem! Jerusalem! God nɨpe manö hagep bɨ nɨpe kalöp a göm yua gau, nɨhön gɨnɨg pör kabö ud pak lɨbimɨ Kɨtakɨ pi ud auan mo gau löp rö u, yad pör ñɨ pai ne gau ud aij gɨnam, a gem, nɨɨbin u pen yɨp iru nɨɨmim wɨhö gɨpim.

³⁵ Anɨb u, nɨɨim. Ram kale u kuö nöp mɨdöp. Mɨdö, kale yɨp nɨɨagnabim; hainö gau, 'Bɨ anɨbi Bɨ Kub hag yuöp auab i, God gö, hib nɨpe adö lanɨ aranɨ,' a gɨnabim ñɨn u me, yɨp kauyanɨ nɨɨnabim," a ga.

14

Jisas, bɨ ñɨmagö ma hu ga ap nɨp gö, kamɨɨ la

¹ Juda God nɨp sabe gep ñɨn ap, Jisas am Perisi bɨ kub ap ram nɨpe u nan ñɨɨöh nɨɨöl gɨ, nɨbi bɨ mɨdeila gau, nɨpe nɨhön rö gɨnɨm, a göm, nɨɨ ij halö lɨ mɨdeila.

² Nihön gɨnɨg: ñɨn anɨbu, bɨ ñɨmagö ma hu ga ap ap mɨdeila.

³ Jisas, bɨ Perisi gau abe, bɨ lo manö hag ñeb bɨ gau abe, kalɨp haga, "God nɨp sabe gep ñɨn i, bɨ nan göp ap gɨno kamɨɨ lɨnab u aij aka wasöh Lo manö nɨhön hagöp?" ö ga. *

⁴ Hageia, manö ap pen hagagla. Anɨb u, Jisas bɨ ñɨmagö ma hu ga u nɨp ud nɨjöh kamɨɨ la. Kamɨɨ lö, Jisas bɨ anɨbu nɨp hag yuö ara.

* 13:25: Mad 25:10-12 * 13:27: Sam 6:8 * 13:28: Mad 8:11-12 * 13:29: Sam 107:3 * 13:30:

⁵ Jisas bɪ anɪbu hag yuöm, bɪ anɪb gau kalɪp haga, “Ñɪ pai kale ap aka kaj kau kale ap, God nɪp sabe gep ñɪn u ñɪg mɪlbim ulöm mɪgan yan lugeinab u, kale yɪɪd am ud yunabim aka wasö?” ga. *

⁶ Hageia, kale pen manö ap hagöl rö laga.

Hon hib kub mɪdeian, a gɪmim, gasɪ u nɪɪagmim

⁷ Pen nɪbi bɪ anɪb gau nan magö ñɪɪnɪg apöm, ka asɪkep aij aij gau nöp nɪɪun asɪkun, a göm asɪkla u, Jisas nɪɪöm, manö ap manö hod rɪköm haga,

⁸ “Bɪ ap nɪbi udnɪg göm, nan kub ñɪɪnɪg kalöp wɪñ alö ammim, ka asɪkep aij lɪnɪm adö u asɪkagmim. Nɪhön gɪnɪg: nɪbi bɪ kub rɪmnap auöl rö löp. *

⁹ Anɪb u, kale ka asɪkep aij adö anɪbu asɪk geinabim, bɪ kalöp wɪñ alnab u apöm hagnab, ‘Ne ke gau aru, bɪ kub i adö anɪb au asɪkan,’ a gö, nöp nable gö nɪɪöl gɪ, am lɪɪ gɪ am ba gau asɪknabön.

¹⁰ Pen kalöp, nan ñɪɪun, a göm, wɪñ alaiöl, am goɪ gau asɪk mɪdpe me, bɪ kalöp wɪñ alnab u apöm hagnab, ‘Bɪ mɪdeimam. Ne aumön ka adö aij i asɪk gɪ,’ a gö, nɪbi bɪ nan ñɪɪnɪg ap mɪdeinaböl gau nöp nɪɪöm, bɪ u anɪ bɪ kub nöp mɪdöp, a gɪnaböl.

¹¹ Anɪb unbö rö, nɪbi bɪ hon hib kub mɪdöp, a göm, nɪɪbal gau, God hib kalpe gö ap lugnab. Pen nɪbi bɪ ana udöm mɪdpal gau, God hib kalpe gö ap rannab,” a ga. *

¹² Jisas manö anɪbu hagöm, bɪ nan kub ñɪɪnɪg nɪbi bɪ wɪñ ala u nɪp haga, “Ne nan kub ñɪɪnɪg, bɪ nɪɪeb ne gau, nañɪn namam yam ne gau, nɪbi bɪ ram mɪnönɪg alog ne mani iru mɪdöp gau, kalɪp wɪñ alagmön. Nɪbi bɪ anɪb gau, nabön ñun, a göm, nöp pen nan ñɪɪnɪg wɪñ alöl rö löp.

¹³ Ne nan kub ñɪɪnɪg, nɪbi bɪ mög gep rö gau, nɪbi bɪ ñɪmagö ma kɪta göp gau, nɪbi bɪ ma najɪ göp gau, nɪbi bɪ amgö we göp gau, kalɪp wɪñ albe, aueinaböl, nan ñɪɪmim.

¹⁴ Nɪbi bɪ mög gep rö anɪb gau, nöp pen ñöl rö lagnab u me, hainö God nɪbi bɪ kamɪɪ aij nɪpe gau gö uraknaböl ñɪn u, nɪpe ke nöp pen ñɪnab,” a ga. *

Nan kub ñɪɪnaböl u, manö hod rɪköm haga

¹⁵ Pen manö anɪbu nɪɪöm, bɪ kale aip nan ñɪɪeila ap Jisas nɪp haga, “God nɪbi bɪ nɪpe udöm abad mɪdeinab u, nɪpe aip jɪm ñöl nan kub ñɪɪnaböl gau, mɪñ mɪñ yabɪl gɪnaböl,” a ga. *

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Bɪ ap nan kub ñɪɪnɪg göm, nɪbi bɪ iru nöp wɪñ alnab.

¹⁷ Pen nan kub ñɪɪeb ñɪn anɪbu aueinab, bɪ wög gɪ ñeb nɪpe u nɪp hagnab, ‘Mɪñ am nɪbi bɪ nöd hag lɪbin gau kalɪp am paɪd dau,’ a gɪnab. Bɪ wög gɪ ñeb nɪpe pen amöm hagnab, ‘Nan magöɪhalö dap gɪjɪn gɪpun; aube arun!’ a gɪnab.

¹⁸ Hageinab, nɪbi bɪ anɪb gau ap hagnab, ‘Yad arnam u pen mɪnönɪg nabön ap raubin u nɪɪnɪg arabin,’ a gɪnab.

¹⁹ Pen ap hagnab, ‘Yad arnam u pen kaj kau unbö sɪduɪ laɪ raubin u, wög gɪ aij göl aka gem, am nɪɪnabin,’ a gɪnab.

²⁰ Ap hagnab, ‘Yad arnam u pen nɪbi yad gɪsön nöp uɪpin u me, aunam rö lagöp,’ a gɪnab. *

* 14:5: Mad 12:11; Luk 13:15 * 14:8: Pro 25:6-7 * 14:11: Mad 23:12; Luk 18:14 * 14:14: Jon 5:29 * 14:15: Luk 13:29 * 14:20: 1Ko 7:33

21 Anig hageinaböl, bi anibu ado gi amöm, nibi bi gau kale nihön nihön hagnaböl u, bi kub nipe u nip hagnab. Hageinab, bi kub u hibur nipe u naji gö, bi nipe u nip kauyan hag yuöm hagnab, 'Ne yinid am adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nibi bi mög gep rö gau, nibi bi nimagö ma kila göp gau, nibi bi amgö we göp gau, nibi bi ma naji göp gau, kalip panid dau,' a ginab.

22 Hageinab, hagnab rö göm, hainö bi wög gi ñeb anibu hagnab, 'Bi kub, hagpan rö gipin u pen migan rimnap kau nöp midöp,' a ginab.

23 Hageinab, bi kub u bi wög gi ñeb nipe nip hagnab, 'Ne adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nibi bi manö klö gimön hagö, kale aulö, ram raul migan yad u böj nöp rib udnim.

24 Pen nibi bi nöd wiñ alnö auagpal gau, nibi bi ap nan yad pro pro rimnap ninagnab, wasö yabit, a ginab," a ga.

*Gas+ ninj aij gimim, yip lau adö aumim, a ga
(Mad 10:37-38)*

25 Jisas adan araia u, nibi bi iru yabit nip hain gila. Nipe ado göm kalip haga,

26 "Nibi bi gau yip lau adö arun a ginaböl u pen gasi kub kale areinab nime nap, nibi ni pai, ninin nimam kale, aka hañ roman kale ke u, yad ninjö nibi bi yad midaiöl rö lagöp. *

27 Nibi bi rimnap hagnaböl, Jisas nibi bi nipe midaiun u pen anig gino, nibi bi rimnap hanip gi naji göl rö löp, a göm, hañ roman kale ke nöp gasi ninjö gi mideinaböl u, nibi bi yad midaiöl rö lagöp.

28 Pen bi kale ap, ram mlö kub i adö lan ap ginig, nöd mani aige gö rö udem ginam, a göm, gasi ninj aij göm ginab.

29 Pen, ginam ginam, a göm, kabö nöd nöp ginab u pen hainö mani ulep gö, ram ulep gö, nibi bi gau nip hag juöm hagnaböl,

30 'Ake! Bi mlö i ram ginig göm rö gi damöm, ram adin arö göp,' a ginaböl.

31 Pen anibu rö, bi kinj ap, bi kinj ap aip pen pen ginig, nöd gasi ninj aij göm arnab. Pen nipe gasi ninj damöm, ami bi yad u den dausan nöp midöp; pen kinj anibu ami bi nipe dwedi dausan midöp; pen pen gun, nipe ami bi yad al pak linim rö löp, a ginab.

32 Gasi anibu ninjöm, kinj ap mlö gau hain auö ninjö gi, manö yuöm hagnab, 'Hol aige gul, manö hag jim ñul?' ö ginab.

33 Anib u, ninj aij gimim. Nan kale gau magöñhalö arö gimim, yip aip auagnabim u, nibi bi yad midaimim rö lagöp.

34 "Dö nan aij yabit u pen dö kal nipe arnab u, kale nihön gilö kauyan dö ginab?

35 Dö anibu rö, ud wög adin aka kilakih hib au yulö nan magö ran aij gagnab. Dö anibu rö wög ap midagöp; ud uep rö nöp löp. Kale nibi bi gasi rimid midainim gau, manö hagabin i rimid li ninj aij gimim," a ga.

15

*Kaj sipsip ap ur ga
(Mad 18:12-14)*

1 Pen bi dakis udep gau abe, nibi bi nan si nan naji gila gau abe, Jisas manö hagab u ninjun, a göm, ap ninj mideila.

* 14:26: Luk 9:23

² Pen bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, Jisas nïp hag juöm hagla, “Nïpe nïhön ginig bi nan si nan naij gïpal gau udöm, aip nan magö jïm ñöl ñïnjab?” ö gïla. *

³ Anig hageila, Jisas manö ap hod rïköm kalïp haga,

⁴ “Bi kale ap, kaj sipsip ñïnjuöl unbö mamïd u (100) muk mïdeinab. Pen añï nïbö ap ur geinab u, rïmnab dam mïnönj haññ haññ mïdöp gau löm, am kaj sipsip nïpe ur gïnab u ulhai nïj aj aj, nïp ulhai nïj dam dam nïj udnab. *

⁵ Kaj sipsip nïpe anïbu ulhai nïj udöm, aij a gö nïjöl gi, ud sïduj nïpe u adö laj lïnab.

⁶ Sïduj laj dap ram amöm, nïbi bi nïjeb nïpe gau, nïbi bi ram mïnönj alog nïpe gau, kalïp wïñ alöm, ap magum gïnaböl hagnab, ‘Kaj sipsip yad ur göp u, ulhai nïj adog udpin u, köl yad aip mïñ mïñ gun,’ a gïnab.

⁷ Anig unbö rö me, nïbi bi iru nöp gau, hon gi aij gun nan si nan naij gagpun, a göm, gasi nïjbal gau, kumi kabö adö laj au mïdpal gau nïjöm mïñ mïñ gagnaböl; pen nïbi bi añï ap, nan si nan naij gïpin gau nïhön ginig anig gïpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö laj au nïjöm mïñ mïñ gïnaböl.

Mani kabö magö ap ur ga

⁸ “Aka pen, nïbi ap mani silpa magö nïpe unbö sïduj laj mïdeinab. Pen magö ap, ram raul mïgan gau agamïj ap lugeinab u, nïpe nïhön gïnabj Nïpe hapö lau adö aulïk löm, ulhai nïj nïj ka acïp acïp ñïk ñïk, kabö magö nïpe anïbu udnab.

⁹ Mani silpa magö nïpe anïbu ulhai nïj udöm, aij a gö nïjöl gi, nïbi bi nïjeb nïpe gau, nïbi bi ram mïnönj alog nïpe gau, kalïp wïñ alöm, ap magum gïnaböl hagnab, ‘Kabö magö yad lugöp magö añï anïbu, ulhai nïj adog udpin u, köl yad aip mïñ mïñ gun,’ a gïnab.

¹⁰ Anïbu rö me, nïbi bi añï ap, nan si nan naij gïpin gau nïhön ginig anig gïpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö laj au God ejol nïpe gau nïjöm mïñ mïñ gïnaböl,” a ga.

Ñï ap nap nïp arïk ara u, manö hod rïköm haga

¹¹ Jisas manö anïbu hagöm haga, “Bi ap ñï nïpe mïhöp mïdeinab u.

¹² Ñï nïpe hain u, ap nap nïp hagnab, ‘Bapi, nan halïp mïhöj hagpan gau, ud asïk yïp gau ke ñï,’ a gö, nap nan kalpe mïhöj gau ud asïk ke ke ñïnab.

¹³ Ñö, ñï nïpe hain u magö utep magö ap mïdöm, nap nan nïp ud asïk ña gau magöjhalö sïkim göm, mani udöm, dam ram mïnönj mïlö gau arnab. Am anïb gau mïdöm, nïbi si nan naij gau göl gi, mani nan nïpe ud arnab gau, hañwafö nïbi bi gau ñï pïs gïnab.

¹⁴ Anig gö, mani nïpe pïs gö, ram mïnönj anïbu kïyö kub yabï lïnab. Pen nan magö rau ñïjnim mani ap mïdageinab.

¹⁵ Anig gö, nïpe amöm, bi ram mïnönj anïbu nïbö nap kale ap hag nïjö, nïp kaj mukep wög u hag lïnab.

¹⁶ Pen nïp kïyö kub yabï u lö gi mïdö mïdö, kaj mukmïdal womai hañ gau rïmnab ñïjnam a gïnab u pen nïbi bi rïmnab nïp nan magö ñagnaböl.

¹⁷ Pen gasi magö nïpe nïj ud arö gasi aij magö u auö hagnab, ‘Bapi yad bi nïp wög gaböl gau, nan magö iru mïdöp. Yad aui mïdpin, yïp kïyö kub yabï löp.

* 15:2: Luk 5:30 * 15:4: Esi 34:11,16; Luk 19:10

18 Anıb u, yad ram mınöñ i arö gem, bapi mıdöp au kauyañ ado gı amem, nıp hagnabin, “God amgö ilö adö nıpe u gı naj gem, amgö ilö adö ne u gı naj gem, gıpin rö, *

19 ne yıp nı yad a gı hagagmön. Yıp bı wög gı ñeb ne ap rö hag lımön gınabin,” a gınabin, a gınab.

20 Gası anıbu nıñöm, bapi ram ado gı arnabin, a göm, hadnab. Am am, nap nıpe mlö gau nıbö nı nıpe anıbu nıp yıjig nıñnab. Nap nı nıpe nıñöm, nıp mög yabıt gınab. Nıpe dip gı dö gı am nıp ud wabi göm, ud bom haluöm mulu nıñnab.

21 Nap anıg gö, nı hagnab, ‘Bapi, God amgö ilö adö nıpe u gı naj gem, amgö ilö adö ne u gı naj gem, gıpin rö, ne yıp nı yad a gı hagagmön,’ a gınab.

22 Nap pen, bı wög gı ñeb nıpe gau kalıp hagnab, ‘Kale yıñıd nöp am waıtıj mlö kub yad u dap nıp yım nımım, nımagö nıpe u rıñ lı nımım, ma rırup lı nımım, gim.

23 Anıg gımım, am kaj kau pi marep haıtın aij yabıt u pak dam laube, mıtıñ mıtıñ göl gı nan kub nıñjun.

24 Nı yad u böñ nöp uma rö la u, pen mıtıñ nıpe kauyañ kamıtıñ mıdöp. Nöd nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıtıñ nıp adog udpin,’ a gınab. Nap hagö, kale am kaj kau pi pak dapöm, nan magö laulö, mıtıñ mıtıñ gınaböl. *

25 “Pen nı nıpe nöd u, wög adıtıñ gau gı aj arö göm, ado gı yöp ram söl au apöm nıñnab, cacıtıñ, mab ij paköm, kugom ralöm, mıtıñ mıtıñ göl gı mıdeınaböl.

26 Anıg geınaböl, nap bı wög gı ñeb nıpe ap nıp hag nıñöm hagnab, ‘Nıñön gaböl?’ ö gınab.

27 Hageınab, hagnab, ‘Namam hain ne umöb a göm nıñöb u pen mıtıñı ado gı auö, nap kaj kau pi marep haıtın aij u pak lau nıñöl gı mıtıñ mıtıñ gaböl,’ a gınab.

28 Hageınab, nıp mulu kal yabıt lugö, ram raul mıtıgan aragnab; höñ au yañ nöp mıdeınab. Nap pen höñ amöm, auö ram raul mıtıgan arul, a göm, nıp manö hain hain hagöm hagnab.

29 Nap nıpe manö hain hain hageınab pen nı nöd nıpe hagnab, ‘Yad manö ne hagpan rö pör nöp hain gem, bı nagı wög gep ne rö mıdem, wög nöp pör pör gıñö gıñö mı iru yabıt nöp lugöp. Pen yıp kaj meme pi ap nıö, mıdeımam yad gau aıp pak lau nıñjun mıtıñ mıtıñ gagpun.

30 Pen nıtı ne anıbu, nan nıme lı nıtına gau damöm, nıbi si nan gau göm gı nıtıñ yu haköm auub, nıp mög nıñmön, kaj kau pi marep haıtın aij yabıt u pakpan!’ a gınab.

31 Anıg hageınab, nap nı nıpe nöd nıp hagnab, ‘Hol apıtı pör mıdpul rö, nan yad gau magöñhalö ne udnabön.

32 Namam hain ne u böñ nöp uma rö la u, pen mıtıñ nıpe kauyañ kamıtıñ mıdöp. Nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıtıñ nıp ulıtıñ nıtıñ adog udpin. Anıb u me, hon mıtıñ mıtıñ gun,’ a gınab,” a ga.

16

Bı wög abadep bı u, manö hod rıköm haga

* 15:18: Sam 51:4 * 15:24: Ep 2:1,5

1 Jisas bi nipe gau kalip haga, “Bi kub nan iru midnab ap, bi nan nipe abad midep bi ap hag lö, nan nipe gau abad mideinab. Pen bi kub u, manö ap ninjab, bi nan nipe abad midnab anibu, nan nipe gau halöwalo ginab.

2 Bi kub manö anibu ninjom, nip wifn alö aueinab hagnab, ‘Nan yad gau abad mid aij gagpan u, yip hag fnlö ninbin. Anib u, ne ammön, nan yad aigeg midöp gau magöthalö wö ral nin aij gimön, nibi bi gau kalip nan naböy yad aigeg midöp gau magöthalö wö ral nin aij gimön, ap yip hag fnmön, wög yip gipan u hainö gagnabön,’ a ginab.

3 Hageinab, bi nan nipe abad midep anibu, an nipe gau nöp gasi iru ninjom hagnab, ‘Bi kub u yip hag yunig gab u pen yad nfhön ginamj Yad bi pidöy midagpin rö, minön bning jö ginam rö lagöp. Nibi bi rimnap nan kale u asib hag gi njeinabin u, yip nable ginab,’ a ginab.

4 Pen hainö gasi nin aij göm hagnab, ‘Yad nfhön ginam u uri ninbin. Adö anibu ginö, hainö bi kub yad yip hag yunab fnn u, nibi bi rimnap yip udlö, ram kale au han mideinabin,’ a ginab.

5 Anig hagöm, nibi bi rimnap kalip bi kub nipe nan naböy mideinab gau wifn alnab. Wifn alö, bi nöd aunab u nip hagnab, ‘Ne bi kub yad nan naböy aigeg midöp?’ ö ginab.

6 Hageinab hagnab, ‘Wel fnjeb dham fnnjuöl añ ap,’ a ginab. Hageinab hagnab, ‘Diker i ud, yipid asikmön dham unbö sidun lan kal kfiñ rik,’ a ginab. Hageinab, hagnab rö nöp ginab.

7 Hainö bi ap aueinab, hagnab, ‘Ne bi kub yad nan naböy aigeg midöp?’ ö ginab. Hageinab hagnab, ‘Wid beg fnnjuöl unbö mamid u,’ a ginab. Hageinab hagnab, ‘Diker i ud, yipid asikmön beg fnnjuöl mthau mthau kal kfiñ rik,’ a ginab. Hageinab, hagnab rö nöp ginab.

8 Anig geinab, hainö bi kub nipe u ninjom hagnab, ‘Bi nan yad abad midep bi anibu, gasi nin aij göm, nfhön nfhön gem mid aij ginabin a göp u, nipe gi aij göp,’ a ginab. Anib u ninjim. Nibi bi minön naböy adö if i gasi ninjab gau hagnab, ‘Mfni aigöl gun hainö asik midep hon u mid aij ginim?’ ö göm, gasi u ninöl gi glö arab. Pen mailö aij ninjab nibi bi gau, anig unbö rö nöp glö arböp u aij.

9 “Mani nan minön naböy if i midöp gau, nibi bi rimnap gau fnbe me, hainö nan anib gau böy nöp pis ginab fnn u, God ram minön pör midep nipe au kalöp hag wifai udnab.

10 Mani nan pro ap, nibi bi ap fnmagö adö u lölö, abad mid aij ginab u, nan kub gau fnlö, u rö nöp ginab. Pen mani nan pro ap, nibi bi ap fnmagö adö u lölö, abad mid aij gagnab u, nan kub gau fnlö, u rö nöp ginab. *

11 Pen kale mani nan minön naböy adö if i midöp u udmim, pir almim, abad mid aij gagnabim u, bi an kalöp nan aij yabif adö lan nibö fnnab?

12 Bi ap mani nan nipe ud fnmagö adö kalöp lfnab u, kale pir almim, abad mid aij gagnabim u, bi an mani nan kalöp ke fnnab?

13 Bi añ ap, bi kub mthöp kalip wög ginim rö lagöp. Bi mthöngöl kalip wög ginab u pen nipe bi kub ap nip midmagö löm, bi ap nip midmagö lagnab. Aka bi kub ap nip midmagö löm, bi ap nip midmagö lagnab. Unbö rö, kale mani nan gau nan aij yabif a gimim njeinabim u, God nip wög gpim u arö gimim rö löp,” a ga. *

14 Bi Perisi gau, gasi kub kale mani adö u nöp ninmidal u me, Jisas manö haga u ninjom mthol göm hag jula.

* 16:10: Luk 19:17-26 * 16:13: Mad 6:24

15 Hag jueila, kalip haga, “Kale nabi bi amgö ilö adö u, hon nabi bi aij midpun, a gipim u, pen God hibur gasi midmagö an kalöp dan ninyöb. Nan nabi bi ninyöl aij göp gau, God ninyö nan naji rö löp. *

16 “Jon bi nig pak nebe auaga nin u, lo manö kalikliin rikla u abe, bi God manö hagep manö kalikliin rikla u abe haglö, nabi bi ninyöm, adö anibu gilö armidöp. Pen Jon aua nin u rikö, God nabi bi udöm abad mideinab manö aij u haglö, nabi bi ninyöm kale magönghalö adö anibu nöp arun, a göm, klö göm gilö arab. *

17 Kumi kabö adö lan abe minöng naböng il i abe ur ginim rö löp, pen lo manö u ading pro ap ur ginim rö lagöp. *

18 “Pen, bi ap nabi udöm arö göm, am nabi hain nibö ap udnab u, nabi si udnab. Pen bi ap uraköm, nabi u, bi udöm arö ginab nabi anibu, udnab u, nipe u rö nöp nabi si udnab.

Bi mani halö bi ap aip, Lasaras aip

19 “Bi ap mani nan nipe iru yabih midmidöp. Nipe walij aij aij nöp yimöm, nan ninyeb aij aij nöp ninyimidöp.

20 Pen ram ajöng il got nipe au, bi use use halö nan midagmidöp bi ap dap lilö midmidöp. Hib nipe Lasaras.

21 Gasi nipe u nöp ninyöm, ‘Bi nan iru midöp i nan ninyö, nan naböng naböng aban mo gai i lugnab u, yad ninyabin kiyö lagnab,’ a göm, ninyimidöp. Pen kain gau apöm, wös nipe gau batö gi ninyimidäl.

22 Hainö bi yigön anibu uma. Nipe umö, ejol gau apöm, nip dam ram minöng adö lan au amöm, Ebrahim böng nipe lau lö nan kub ninyä. Pen bi gep anibu abe umö, rigöl gila.

23 Bi gep anibu umöm, am mab ke inab yan au, nip ilön kub yabih gö ninyöl gi midmidöp. Pen midöm gilan gi ninyä, Ebrahim Lasaras aip ke ke au lan midailö.

24 Ninyöm, wiñ al hagöm haga, ‘Bapi Ebrahim, yip mög ninyömön, Lasaras nip hagö, nimagö milö nipe ap nig ap rauöm, dap atab yip u ud ninyö, yip hain ganj. Mab u inöm, yip ilön kub yabih göp,’ a ga.

25 Hageia, Ebrahim haga, ‘Ni nöng! Minöng naböng adö il yan midmidan nin u, ne nan aij aij ne udmidan, pen Lasaras nan naji naji nöp udmidöp. Pen mñi ram minöng i, nipe hain aij midö ninyöl gi, nöp ilön kub gab.

26 God nipe mot kub yabih an i gi la u me, hon nabi bi böng lai rala gun böng lau nun rö lagöp; pen kale böng lau rala gimim böng lai aumim rö lagöp,’ a ga.

27 Hageia, bi anibu haga, ‘Anig hagpan rö, Lasaras nip hagemön, nipe bapi yad ram amöm,

28 mam yad unbö mamid u kalip manö klö yabih hagö, ram minöng ilön ke naji pör nöp göp aui auagöl,’ a ga.

29 Hageia, Ebrahim haga, ‘Mosis abe, bi God manö hagep bi gau abe, manö kalikliin rikla u ninyöl,’ a ga.

30 Hageia, haga, ‘Bapi, anig gagnabol; pen nabi bi ap umöm uraköm, am hageinab me, ninyö hagöp, a göm, nan si nan naji gipal adö u, nihön ginig anig gipun, a göm, arö ginabol,’ a ga.

* 16:15: Mad 23:28; Luk 18:9-14 * 16:16: Mad 11:12-13 * 16:17: Mad 5:18

³¹ Hageia, Ebrahim haga, ‘Kale Mosıs abe, bı God manö hagep bı gau abe, manö kalı kılın rıkla manö anıbu nııagpal rö, bı ap umöm uraknab u, kale u rö nöp nııagnaböl,’ a ga,” a ga.

17

Nan si nan naij gep magö u (Mad 18:6-7; Mak 9:42)

¹ Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Bı ap aka nıbi ap nagı naij adö u göm, nıbi bı rımnap kalıp gası ñö, kale abe nagı naij adö anıbu göm ap lug paknaböl. Nagı adö anıbu nöd gımıdal, mıñi gıpal, hainö u rö nöp gınaböl. Pen nıbi bı kale gası naij ñınaböl gau, kale ilön unbö ke yabıl udnaböl.

² Pen bı ap aka nıbi ap, ñı pai gau añı ap anıg gınıg gınab u, nıp kabö kub wid paib Jakep kabö ap, uıam u halö nagı lı rıbıköm, dam ñıg solwara yublap u aij. Nıhön gınıg: nıpe kamıı mıdöm, ñı pai ap nıp gö ap lug paknab u, ilön kub yabıl udnab.

³ Anıb u, kale ke gası nıı aij gımim gımim.

“Nañın namam ne ap nan si nan naij gainım, nıp sıık hagpe, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, gası nııeinab u, gı naij ga anıbu nıımim arö gımim. * ”

⁴ Nan kalöp rö rımnap gı naij göm, hainö apöm, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, hageinab u, nan naij ga anıbu nıımim arö gımim. Pen ñın añı ap, anıg gö gö unbö mudun jıı u, u rö nöp nıımim arö gımim,” a ga.

Nıı udep magö u

⁵ Jisas anıg hageia, bı manö nıpe ud arep gau hagla, “Ne hanıp gö, nıı udep magö hon kub gınım,” a gıla.

⁶ Hageila, Jisas kalıp haga, “Nıı udep magö kub wasö, nıı udep magö kale mab masded magö pro yabıl u rö nöp mıdeinab u, kale mab anıbi, it halö ju ñıg solwara anı au danı ran mıdaı, a gımim hagpe, hagnabım rö gınab. * ”

Bı wög gı ñeb ap wög nıpe

⁷ “Kale gası nıhön nııbımı Bı wög gı ñeb bı ap mınöı naböı bı nııg ral pıs göm, aka kaj sipsip muk pıs göm, adö gı ram auö, bı nap nıpe u nıp manö nıhön hagnabı ‘Nöp kıyö löp u, ne auı asıkmön nan magö ñöı,’ a gınab aka?”

⁸ Wasö. Anıg hagagnab. Nıpe hagnab, ‘Walıı udö auö, dip nagı u pıg lımön, ñıg nan yad gau dap ñö ñıınam, hainö ñıg nan ne gau ñöı,’ a gınab.

⁹ Kale gası nıhön nııbımı Bı wög gı ñeb anıbu, bı kub hagnab rö geinab u, bı kub manö aij rımnap nıp hagnab akanı Wasö. Bı wög gı ñeb nıpe mıdöp u me, hagnab rö gınab.

¹⁰ Anıg unbö rö me kale. God kalöp wög hag lınab rö, gı pıs gımim, hagnabım, ‘Hon nıbi bı wög gı ñeb aij wasö. Nan adö ap ke gagpun; wög hon ke gep u rö nöp gıpun,’ a gınabım,” a ga.

Bı unbö sıduı lanı wös gısa la gau, Jisas gö, kamıı la

¹¹ Jisas Jerusalem arnam a göm, ram mınöı Sameria i, ram mınöı Galili lödanı anı au gıdanı am am,

¹² ram rııg aglö ap ajö nııöl gı, bı wös gısa la unbö sıduı lanı, nıp nable paköm, ke ke au danı mıdöm,

* 17:3: Mad 18:15 * 17:6: Mad 17:20; 21:21

¹³ meg magö dap ranöm hagla, “Jisas, Bî Kub, hanîp mög nînjmön,” a gîla.
*

¹⁴ Hageila, kalîp haga, “Kale ammim, bî God nîp nan sabe gep gau kalîp hañ kale gau yammim,” a ga. Anîg hagö, kale amöm, adan aŋ au arlö nînjöl gî, kalîp kamîj la. *

¹⁵ Pen kalîp anîg göl kamîj lö, bî Sameria nîbö ap, nîp kamîj la u nînjöm, manö kub hagöl gî, God hib u hagö adö arö nînjöl göm,

¹⁶ ado gî apöm, Jisas mîdeia söl ma ît au lug paköm, mulu adîj nîpe gîyan gî mînönj yaŋ nînjöm, Jisas nîp aij a ga.

¹⁷ Nîpe anîg gö, Jisas haga, “Yad gasî nîjbin e, bî unbö sîduŋ laŋ kamîj löp u, pen bî unbö ajîp laŋ gau mai?”

¹⁸ Bî rîmnap nîhön gînîg auagpalj Bî mîlö gau nîbö, bî Juda wasö u nöp apöm God nîp aij a göp ar?” a ga.

¹⁹ Jisas anîg hagöm bî anîbu nîp haga, “Jisas yîp gö kamîj lînab, a gîmön, nîj udpan rö, nöp kamîj löp aru,” a ga.

God nîbi bî udöm abad mîdeinab

(Mad 24:23-28)

²⁰ Pen ñîn ap bî Perisi gau Jisas nîp hag nînjöm, “God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñîn anîbu ñîn mai aunab?” ö gîla. Hageila, Jisas haga, “God nîbi bî udöm abad mîdeinab, a gîpim anîbu, kîj rîmnap gau, nîbi bî abad mîd mîd, nîj aij gîlö gîlö, hainö kîj kale auö, nîbi bî nîp amgö nînjöm, uri auöp, a gîpal, unbö rö gagnab.

²¹ ‘Mîdöp i,’ aka ‘Mîdöp dan,’ hagagnaböl. Nîhön gînîg: nîpe agamîj apöm, aŋ kalöp auî hadö mîdöp,” a ga.

²² Anîg hagöm, bî nîpe gau kalîp haga, “Hainö gau, Bî Ñî nîpe auö nîp nîjŋun, a gîmim, mîdmagö kalöp bîg ñöl nöp mîdnab, pen nîp nîjagnabim.

²³ Nîbi bî rîmnap kalöp hagnaböl, ‘Mîdöp i,’ aka ‘Mîdöp dan,’ a gînaböl u pen manö anîbu nîjög haggal, a gîmim, gî dö gî ammim, kalîp aip aragmim.
*

²⁴ Nîhön gînîg: Bî Ñî nîpe aunab ñîn u, aŋîm aŋîm udöm, mailö mîlöbö aröp nîjbal u rö aunab.

²⁵ Pen kale nîbi bî mîñî mîdpim gai i, Bî Ñî nîpe nîp iru nîjŋim, nîp udagmim, nîp marö kub yabîl ñînabim.

²⁶ Bî Ñî nîpe aunab ñîn anîbu, hadame nöp Noa mîdeia ñîn u ga rö, gînab.

²⁷ Noa mîdeia ñîn u, nîbi bî gau nan magö ñînjöl gî, ñîg ñînjöl gî, nîbi pen pen ñöl gî, gî mîdlö nînjöl gî, Noa amîlap apîlap ñîg magîb kub raul mîgan arlö nînjöl gî, möj asad kub yabîl alabin, a gö, ñîg uŋ apöm nîbi bî gau kalîp magöŋhalö ud yuö yuö umhakla.

²⁸ Pen bî Lod mîdeia ñîn u, Sodom nîbi bî gau u rö nöp nan ñînjöl gî, ñîg ñînjöl gî, nan gau sîkim göl gî, nan wög adîj gau göl gî, ram göl gî, gî mîdlö nînjöl gî,
*

²⁹ Lod ram mînönj anîbu arö göm, ram mînönj mîgan ap ke arö nînjöl gî, magö anîbu nöp, mab mîtaŋ kub kumi kabö adö laŋ nîbö apöm, Sodom nîbi bî kalîp magöŋhalö in habîk ñîj ara.

³⁰ Bî Ñî nîpe aunab ñîn u, anîg unbö rö nöp gînab.

* 17:13: Lep 13:45-46 * 17:14: Lep 14:2-3; Jon 3:3; 18:36 * 17:23: Mak 13:21; Luk 21:8

* 17:28: Jen 18:20; 19:25

31 “Ñin anibu, nibi bi ram adö lan midaiöl u, nan kale ram raul migan yan midöp u udnig ram raul yan aragnaböl. Pen nibi bi wög adin gau ajaiöl gau, nan rimnap udnig ado gi ram aragnaböl. *

32 Lod nibin nip ga adö u nöp gasi ninmim, ninj aij gimim.

33 Nibi bi an, yad ke ninj aij gem kaminj mideinabin a göm ninjab u, umnab; pen nibi bi an, Krais manö aij hagöp rö wög nip gi damem umnabin a göm ninjab u, kaminj mideinab. *

34 Kalöp hagabin, ñin anibu sibön yan bi mihöp abañ adö añ ap haneinabil u, ap udem, ap arö ginabin.

35 Pen nibi mihöp wid magö pa jö ma jö luğatug geinabil u, ap udem, ap arö ginabin.

36 Bi mihöp wög adin gau wög gi mideinabil u, ap udem, ap arö ginabin,” a ga.

37 Jisas anig hageia, kale hagla, “Bi Kub, manö hagabön anibu, ram minöj mai anig ginab?” ö gila.

Hageila, Jisas haga, “Wal wayöj ap umöl mideinab au, yaur gilgalö ninjöm ap sibaiba ginaböl,” a ga.

18

Bi manö ud asikep ap, nibi adu ap

1 Jisas, bi yad gau gasi iru ninjagöl, God nip sabe göl gi nöp midaiöl, a göm, kalip manö ap manö hod riköm haga, *

2 “Ram minöj ap, bi kub manö ud asikep bi ap mideinab. Pen bi anibu, God nip gasi u ninjagöm, nibi bi gau kalip mög ninjagnab.

3 Pen nibi adu ram minöj anibu nibö ap, pör nöp apöm nip hagnab, ‘Bi kolmał yad ap manö halip u ninjmön,’ a ginab.

4 Anig hagnab u pen bi manö ud asikep bi kub anibu manö nipe u udagnab. Pen nibi adu anibu, nipe pör pör apöm hag ninj gö gö, hainö bi kub anibu hagnab, ‘Yad God nip pñinj gagpin; nibi bi gau kalip mög ninjagpin;

5 pen nibi kanj i yip pör pör apöm hag ninj gö gö yip iru göp u me, yad am manö kub anibu ninjnam,’ a ginab,” a ga.

6 Bi Kub anig hagöm haga, “Bi manö ud asikep anibu nibi bi mög gaga, pen nipe manö nihön haga u ninj aij gimim.

7 Kale gasi nihön ninjimj God nipe nibi bi nipe ke hag löp gau, sidö an sibön yan nip sabe geinaböl u, manö kalip ninjöm mög ninjagnab, a gimim, ninjimj Kale mlö padö abadnaböl, a gimim, ninjimj?

8 Yad kalöp hagabin, nipe manö hagnaböl anibu ninjöm, kalip mög ninjöm, yinjid nöp bi kolmał kale gi najj ginaböl gau adan pit ginab. Pen Bi Ñi nipe minöj naböj il i ado gi aunab ñin u, nibi bi rimnap nip ninj udöl gi mideinaböl aka wasö?” ga.

Bi Perisi ap, bi dakis udep ap

9 Nibi bi rimnap, hon nibi bi aij, nibi bi rimnap gau nibi bi najj, a göm, ninjla rö, Jisas kalip manö ap manö hod riköm haga,

10 “Bi Perisi ap, bi dakis udep ap, God nip sabe ginig, God sabe gep ram u arnabil.

* 17:31: Mad 24:17-18 * 17:33: Luk 9:24 * 18:1: Kol 4:2; 1De 5:17

11 Bî Perisi anîbu, an nîpe gau nöp God nîp sabe göm hagnab, 'Nöp aij yabîl a gabin. Yad bî rîmnap gîpal rô, nan aij iru nöp udem, nan si udem, nîbi si udem, gagpin. Yad bî dakîs udep inbö î rô wasö.

12 Wik pör pör, ñî n mîhöp nan magö ñî ñagpin halö. Pör nan yad unbö sîduŋ laŋ udem, nöp aîñ nîbö ap ñîbin,' a gî nab. *

13 Pen bî dakîs udep anîbu, nîp nable gö, kumi kabö adö laŋ nî ñagöm, ke ke au daŋ ubör yîhön göm, pabîl nîpe ke paköm, gasî iru nî ñöm hagnab, 'God, yad bî nan si nan naij gîpin u, yîp mög nî ñmön,' a gî nab. *

14 Kalöp hagabin, bî dakîs udep u anîg hagö, God nîp, nan si nan naij gîpan u nî ñem arö gînabin, a gî nab. Pen bî Perisi u nîp God anîg hagagnab. Nîhön gî ñîg: nîbi bî hib kale ke dap rannaböl gau, God gö ap lug paknaböl. Pen nîbi bî ana udnaböl gau, God gö kale hib mîdeinab," a ga. *

Jisas ñî pai pro gau kalîp ud nî ña
(Mad 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Nîbi bî gau, Jisas ñî pai pro hanîp gai i ud nî ñan a göm, daueila. Jisas kalîp ud nî ñö nî ñöl gî, bî nîpe gau anîg gajal u nî ñöm, nîbi bî anîb gau kalîp sî ñîk hagöm hagla, "Kale unbö gagmim," a gî la.

16 Jisas pen ñî pai anîb gau wiñ alö aueila, bî nîpe gau kalîp haga, "Nîhön gî ñîg kalîp anîg hag gabimî ñî pai pro anîb gau arö gîpe yîp aulan. God nîbi bî udöm kumi kabö adö laŋ abad mîdeinab u, ñî pai pro anîb gau rô mîdeinaböl," a ga.

17 God Manö hag ñöm anîg göl mîdöp a geinaböl u, ñî pai pro gau God Manö anîbu nî ñöm, yî ñîd nî ñ udnaböl. Anîb u, yad kalöp nî ñö hagabin, nîbi bî ñî pai pro yîp nî ñ udpal rô, nî ñ udeinaböl gau, God kalîp udöm abad mîdeinab. Pen nîbi bî ñî pai pro yîp nî ñ udpal rô, nî ñ udageinaböl gau, God ram mî ñön nîpe au aragnaböl. *

Juda bî kub ap nan iru mîdeia
(Mad 19:16-22; Mak 10:17-22)

18 Juda bî kub ap Jisas mîdeia au apöm haga, "Bî manö hag ñeb bî aij yad. Yad nîhön gem, pör mîdep u udnam?" ö ga. *

19 Hageia, Jisas haga, "Yîp nîhön gî ñîg, 'Bî aij,' a gîpan? Nîbi bî ap aij mîdagöp; God aîñ me Bî aij mîdöp.

20 Pen ne God lo manö u nî ñban: 'Nîbi si bî si gagmim; wîp alagmim; nan si udagmim; manö kub hagnaböl gau am manö pîral hagagmim; name nap hagmil adö u nöp nî ñmim, hain gîmim,' " a ga. *

21 Anîg hageia, bî anîbu haga, "Yad ñî pro nöp rîkem, lo manö adö anîb gau magö ñhalö gî dap dap, mîñî ñî ñ i u rô nöp gî mîdpin," a ga.

22 Jisas manö anîbu nî ñöm haga, "Nan aîñ ap nöp gagpan. Nan ne gau magö ñhalö sîkim gîmön, mani udmön, nîbi bî mög gep rô gau kalîp ñîmön me, mîd aij gep ne u mîdeinab God ram mî ñön kumi kabö adö laŋ au. Hagpin rô gîmön, aumön, yad aîp ajaiul," a ga.

23 Juda bî kub anîbu, mani nan nîpe gau iru nöp mîdeia rô, Jisas manö anîbu hagö, nan nîpe hib gö, gasî mîlö la.

24 Gasî mîlö leia u, Jisas nîp nî ñöm haga, "Nîbi bî nan iru mîdeinab gau, u ñham yabîl God nîbi bî nîpe mîdlö, kalîp udöm, ram nîpe au abad mîdnab.

* 18:12: Ais 58:2-3; Mad 23:23 * 18:13: Sam 51:1 * 18:14: Mad 23:12 * 18:17: Mad 18:3

* 18:18: Luk 10:25 * 18:20: Eks 20:12-16; Dud 5:17-20

25 Kaj kamel gau kalɨ mauöt nagɨ yubal migan u arnɨg, uþham arnaböl u pen nɨbi bɨ uþpö kɨno nan gau iru nöp midöp gau, God ram mɨnönj nɨpe u uþham yabɨ arnaböl,” a ga.

26 Anɨg hageia, nɨbi bɨ mideila gau hagla, “Manö hagabön anɨbu, God nɨpe nɨbi bɨ ap ud kamɨj yunɨm rö lagöp aka nɨhön?” ö gɨla.

27 Hageila, Jisas haga, “Adö rɨmnap nɨbi bɨ göl rö lagöp u pen God nɨpe gɨnɨg, gɨnɨm rö nöp löp,” a ga.

28 Anɨg hageia, Pida haga, “Nöj! Ram nan hon gau magöjhalö arö gun, nöp aip nöp se gɨ ajmɨdun,” a ga.

29 Hageia, Jisas kalɨp haga, “Kalöp nɨjö hagabin, nɨbi bɨ, God manö aij nɨpe u ud ajaiun, a göm, ram, nɨbin, nɨmam, nɨme nap, nɨ pai kale gau arö gɨnaböl gau, God kalɨp hauɨ gagnab.

30 Mɨnɨ midpun nɨn an j, God nɨpe kalɨp abad mid aij gö, nan kale gau, nɨbi bɨ kale gau iru nöp mideinab. Pen nɨn hain u, nɨpe aip pör pör nöp mideinaböl,” a ga.

*Jisas kauyanj, “Yɨp al pak lɨlö, umem uraknabin,” a ga
(Mad 20:29-34; Mak 10:46-52)*

31 Jisas bɨ nɨpe unbö migan lanj kalɨp dam goɨ gau amöm haga, “Nɨjim. Mɨnɨ Jerusalem arabun. Amjaknabun u, Bɨ Nɨ nɨpe nɨp, God manö hagep bɨ gau hadame nöp God Manö u kalɨ kɨn rɨköm hagla rö nöp gɨnaböl. *

32 Nɨp udöm, bɨ Juda wasö gau nɨmagö adö kalɨp lɨlö, nɨp hag juöm, nɨlonj löl göm, kɨnu alöm, nagɨ ud paköm, böj nöp al pak lɨnaböl. *

33 Pen nɨn mɨhöp midöm, ruö nɨn mɨhau nɨganj u kauyanj uraknab,” a ga.

34 Pen Jisas anɨg hageia, bɨ nɨpe gau gasɨ pɨral hɨknɨm rö lagö, manö hagab adö u, a göm, nɨjagla. *

*Jisas bɨ amgö we ga u gö, amgö nɨl nɨja
(Mad 20:17-19; Mak 10:32-34)*

35 Pen hain, Jisas am Jeriko amjakö nɨjöl gɨ, bɨ amgö we ap mideia. Bɨ anɨbu nɨpe adan goɨ au asɨk midöm, mani nan nɨm, a göm, asɨb gɨ mideia.

36 Nɨbi bɨ iru nöp manö hag padilö nɨjöl gɨ, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hag nɨjöm haga, “Nɨhön gaböl?” ö ga.

37 Hageia hagla, “Jisas bɨ Nasared nɨbö u apöm padiab,” a gɨla.

38 Anɨg hageila, nɨpe wɨn kub alöm haga, “Jisas, Depid Nɨ nɨpe, yɨp mög nɨjömön!” a ga.

39 Hageia, nɨbi bɨ padieila gau nɨp hag göm hagla, “Nɨhön gɨnɨg ap ranabön? Agamɨj midl!” a gɨla. Anɨg hagla u pen nɨpe agamɨj midageia. Wɨn kub yabɨ alöl gɨ haga, “Jisas, Depid Nɨ nɨpe, yɨp mög nɨjömön!” a ga.

40 Hageia, Jisas nɨjöm pɨdön göm, nɨbi bɨ gau kalɨp haga, “Panɨd söl aui dauim,” a ga. Hagö, panɨd dauieila haga,

41 “Nöp nɨhön gɨnam?” ö ga.

Hageia haga, “Bɨ Kub, yɨp gö amgö magö u kauyanj nɨjɨn,” a ga.

42 Hageia, Jisas nɨp haga, “Jisas yɨp gö, amgö magö nɨl nɨjɨnabin, a gɨmön, gasɨ nɨj udpan rö, amgö magö nɨl nöj,” a ga.

43 Hagö, magö anɨbu nöp amgö nɨl nɨjöm, God hib nɨpe u hagö adö arö nɨjöl göm, Jisas areila au hain ga. Nɨbi bɨ magöjhalö Jisas ga anɨbu nɨjöm, God hib nɨpe u haglö adö ara.

19

Sakias, bɪ dakɪs udep ap

¹ Jisas Jeriko amöm, an anɪb au ap padia.

² Pen Jeriko au, bɪ mani nan gau iru mɪdmɪdöp ap, bɪ dakɪs bɪ udmɪdal gau kalɪp magöŋhalö abad mɪdmɪdöp. Hib nɪpe Sakias.

³ Jisas daun an au padiö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ iru nöp ap nɪŋnɪg geila. Sakias nɪpe bɪ udep magö u me, Jisas bɪ aigale bɪ rö mɪdöp u nɪŋn, a göm, nɪŋa u pen nɪŋaga.

⁴ Anɪg gö, nɪpe nöd gɪ dö gɪ am mab ur ap ran adö lan amöm, Jisas auaiä padö jɪŋ nɪŋöl gɪ mɪdeia.

⁵ Jisas pen mab ran mɪdeia ɪl anɪb au apöm, gɪlan gɪ nɪŋöm, Sakias nɪp haga, “Sakias, ne yɪŋɪd ɪl ɪ lug! Mɪñi am ram ne u aip mɪdeinabin,” a ga.

⁶ Hageia, Sakias ɪl yan lugöm, mɪñ mɪñ göl gɪ, Jisas nɪp uɔ gɪ dam ram nɪpe ud ara.

⁷ Nɪbi bɪ gau ga anɪbu nɪŋlö mulu lugö hagla, “Bɪ anɪbu am bɪ nan si nan naj göp ram u hannɪg arab,” a gɪla. *

⁸ Pen Sakias uraköm, Jisas nɪp haga, “Bɪ Kub, ne nöŋ! Mɪñi nan yad gau nɪme lɪ böŋ u lem, böŋ u nɪbi bɪ mög gep rö gau kalɪp ñɪnabin. Pen yad nöd pir alem, nɪbi bɪ rɪmnap nan kale si udnö rö löp gau pen ñɪnabin, a gem, nan añɪ ap si udnö rö, pen mɪhau mɪhau ñɪnabin; pen nan mɪhöp si udnö rö, pen unbö raleb jɪŋ u ñɪnabin. Anɪg gɪ dam dam magöŋhalö naböŋ ral pɪs gem, arö gɪnabin,” a ga. *

⁹ Hageia, Jisas haga, “Bɪ ɪ Ebrahim ñɪ nɪpe ap. Uri God nɪpe yam ram aui hanbal nan si nan naj gɪpal gau nɪŋöm arö göm ud kamɪŋ yuöp. *

¹⁰ Bɪ Ñɪ nɪpe aua u, nɪbi bɪ hir gɪpal gau, kalɪp uɔhai nɪŋem ud kamɪŋ yunam, a göm, aua,” a ga. *

Bɪ unbö sɪduŋ lan mani udla u, manö hod rɪköm haga

(Mad 25:14-30)

¹¹ Pen nɪbi bɪ anɪb gau, Jisas me, Bɪ Kub pör abad mɪdpun u, Jerusalem arö, nɪp kɪŋ hag lɪno, hanɪp abad mɪdö, mɪd aij yabɪ gɪnabun, a göm gasɪ u nɪŋla. Jisas, gasɪ kalpe nɪŋla anɪbu, ke nɪŋöm, kalɪp manö ap halö hod rɪköm haga.

¹² Jisas manö hod rɪköm haga, “Bɪ kub ap, bɪ kub abad mɪdep yad mɪdöp au arnö, yɪp kɪŋ hag lö, ado gɪ apem, nɪbi bɪ ram mɪnön yad gai ɪ kalɪp kɪŋ abad mɪdeinam, a göm, ram mɪnön mɪlö kub gau arnab.

¹³ Pen nöd bɪ wög gep nɪpe unbö sɪduŋ lan kalɪp wɪñ alö aueinaböl, bɪ kub nɪpe kabö magö gol añɪ añɪ ke ke nɪme löm hagnab, ‘Mani ñabɪn ɪ udmim, sɪkim gɪ ado malo gɪmim, iru ud lɪmim; hainö yad kauyan aunabin,’ a gɪnab.

¹⁴ Anɪg hagöm arnab u, pen nɪbi bɪ ram mɪnön nɪpe abad mɪdeia gau, nɪp mulu lugö nɪŋöl göm, bɪ rɪmnap hag yulö, hain amöm, bɪ kub yabɪ u nɪp hagnaböl, ‘Bɪ anɪbi nɪpe kɪŋ hon mɪdagnab,’ a gɪnaböl.

¹⁵ “Pen bɪ kub yabɪ u manö kale u udagöm, bɪ kub anɪbu nɪp kɪŋ kale hag lɪnab. Anɪg gö, nɪpe kauyan ado gɪ apöm, bɪ wög gɪ ñeb nɪpe gau kalɪp wɪñ alö aueinaböl, kɪŋ kale u hagnab, ‘Kabö magö gol ñɪbɪn gau, kale ud sɪkim gɪ ado malo gɪmim, pen aigöl gɪ udepim?’ ö gɪnab.

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1; Nab 5:6-7 * 19:9: Ap 16:31; Luk 13:16 * 19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1Di 1:15

16 Hagö, bî nöd u apöm hagnab, 'Bî kub, kabö magö gol añî yîp ñîna u, sîkim gî ado malo gem, pen unbö sîduj laj kabö magö gol udpin,' a gî nab.

17 Hageinab, bî kub nîpe u hagnab, 'Ne gî aij gîpan. Nan pro u ñînö wög gî aij gîpan rö, mîñî daun kub unbö sîduj laj nöp hagnö, abad mîdeinabön,' a gî nab. *

18 Pen bî ap apöm hagnab, 'Bî kub, kabö magö gol añî yîp ñîna u, sîkim gî ado malo gem, pen unbö mamîd u kabö magö gol udpin,' a gî nab.

19 Hageinab, bî kub nîpe u hagnab, 'Gîpan anîbu rö, mîñî daun kub unbö mamîd u nöp hagnö, abad mîdeinabön,' a gî nab.

20-21 Pen bî wög gep nîpe ap apöm hagnab, 'Bî kub, yad nöp nîñbin. Ne bî kal yabiî. Nîbi bî rîmnap nan kale gau, ne sîkim gî aij gîmön wasö, rau pîî gîmön rö udpan. Nan wög uîham gî yîmbal gau, ne klö gîmön nöp ñîñban. Anîb u, yad nöp pîññ gem me, kabö magö gol añî yîp ñîna u, dam apo rin ugan gî lînö mîdeia. Magö gol añî ne u mîñî daubin î,' a gî nab.

22 Hageinab, bî kub nîpe u hagnab, 'Manö ne hagpan u ud ado gem, manö kub ne aip hagnabin. "Ne bî kal yabiî, nîbi bî rîmnap nan kale gau, ne sîkim gî aij gîmön wasö, rau pîî gîmön rö udpan; nan wög uîham gî yîmbal gau, ne klö gîmön nöp ñîñban," a gîpan ar?

23 Anîb u, nîhön gîñîg kabö magö yad u dam beg pasbuk lö, ado gî apem sinîñ rîmnap halö udagpin?" ö gî nab.

24 Anîg hagöm, bî söl au mîdeinaböl gau kalîp hagnab, 'Kabö magö gol yad u pîî gî udmim, bî au kabö magö gol sîduj laj mîdöp u nîp ñîm,' a gî nab.

25 Hageinab hagnaböl, 'Bî kub. Nîpe kabö magö gol sîduj laj hadö mîdöp!' a gî naböl.

26 Hageinaböl hagnab, 'Kalöp hagabin, pör nîbi bî nan kale iru mîdeinab gau rîmnap halö udnaböl, pen nîbi bî nan kale pro mîdeinab gau gîlö, nan pro anîbu böñ nöp lug î arnab. *

27 Pen nîbi bî yîp nîñlö mulu lugö, bî anîbu nîpe kin hon mîdageinab, a gîla gau, kalîp am dapim, amgö ilö adö yad aui al pak lim,' a gî nab," a ga.

*Jisas Kin rö Jerusalem ara
(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

28 Jisas kalîp manö anîbu hagöm, bî nîpe gau aip Jerusalem arun, a göm, nîpe nöd ga.

29 Am am Olip Dum au, ram rîîg aglö Bedpagi Bedani goî au söl amjaköm, bî nîpe mîhöp kalîp nöd hag yuöm haga,

30 "Ram rîîg aglö mîgan lödañ ammil nîñnabil, kaj donki marep nîbi bî ud ajagpal ap, nagî adîk lîlö mîdeinab u, hubîk daumil.

31 Pen nîbi bî rîmnap apöm, 'Kaj donki u nîhön gîñîg hubîk ud arabil,' a gaiöl u, hagnil, 'Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, udnîg aubul,' a gîmil," a ga.

32 Anîg hagö, ammil nîñlö, haga rö nöp mîdeia.

33 Am nagî hubîk gîlö nîñöl gî, bî kaj donki nap nîbö gau apöm hagla, "Kaj donki marep u nîhön gîñîg gîmil nagî hubîkabil?" ö gîla.

34 Hageila haglö, "Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, apul nagî hubîkabil," a gîlö.

* 19:17: Luk 16:10 * 19:26: Mad 13:12; Luk 8:18

35 Anig hagmil, kaj donki marep anibu nag+ hub+kmil, u+ g+ dam Jisas mideia au amjakmil, waij kale bad rimnap ud jumil, ud kaj donki adö u limil, Jisas n+p ud kaj donki adö anib laj lila.

36 Jisas donki adö laj asiköm, adan adö u arö n+njöl g+, n+bi b+ gau waij nan kale rimnap dap adan adö anibu lilö n+njöl g+, kaj donki Jisas asik mideia anibu waij nan kale adö anibu abö göl g+ abö göl g+ ara.

37 Am am Jerusalem sösöl g+lö n+njöl g+, Olip Dum adan ramö giyan gep ka au, n+bi b+ n+pe gau iru yab+ nöp, magöñhalö n+p m+n m+n yab+ göl g+, nan n+hön n+hön ga gau gas+ u n+njöl g+, w+n kub alöl g+, God hib n+pe dap ranöm hagla,

38 “B+ Kub n+pe Kiñ han+p hag yuö auöp i,

God n+p ud aij g+n+m!

God ram m+nöñ kumi kabö adö laj au,
hibur hain hain magö u nöp m+döp.

God n+pe adö i g+lañ m+döm,

n+pe mailö aij unbö ke halö m+döp,” a g+la. *

39 Anig haglö n+njöl g+, b+ Perisi rimnap an anib au mideila gau, Jisas n+p hagla, “Manö hag ñeb b+. N+bi b+ ne gau kal+p hag gö, anig unbö rö haglañ,” a g+la.

40 Hageila, Jisas pen haga, “Kalöp hagabin, kale manö anibu rö hagagein-aböl u, kabö gau ke w+n alnaböl,” a ga.

Jisas Jerusalem n+njöm m+nöñ ga

41 Jisas Jerusalem sösöl göl g+, daun kub anibu n+njöm, amgö ñ+g lugö n+njöl g+ haga,

42 “Ram m+nöñ Jerusalem i, kalöp mög yab+ n+njabin. Yad kalöp ud God aip j+m ñem, hibur hain hain magö u kal+p ñ+n+g aunö u n+njebep u, aij yab+ g+böp. Pen m+n+ kale n+njagmim, amgö we rö m+d+pim.

43 Hainö b+ koñmañ kale apöm, daun kub kale i, uñ+n l+ g+gabö g+ m+döm,

44 apöm g+ naij yab+ g+lö, wög waryö, ram gau magöñhalö, kabö ap kabö ap adö laj waköm m+dageinab; n+bi b+, ñ+ pai, kabö waryö raul an yan mideinaböl gau ram halö pa jö ma jö g+ yunaböl. God kalöp udn+g auöp ñ+n i n+njagpim u me, anig ginab,” a ga. *

Jisas God sabe gep ram raul m+gan yan ara

(Mad 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Jisas anig hagöm, God sabe gep ram u amöm, n+bi b+ s+kim geila gau kal+p hag höñ yuöl g+ haga,

46 “God Manö u kal+ klñ r+köm hagla, ‘Ram yad u, y+p sabe gep ram mideinab,’ a g+la u pen kale s+kim g+ g+pe g+pe, n+bi b+ nan si udöm, dap pi göl hanbal ram ap rö löp,” a ga.

47 Pen Jisas n+pe pör pör, ñ+n añ+ añ+ am God sabe gep ram raul m+gan u, n+bi b+ gau kal+p manö hag ñ+m+döp. B+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau, b+ lo manö hag ñeb b+ gau, b+ manö ud as+kep gau, n+p al pak lun, a göm, gas+ añ+ u n+njeila. *

48 Anig gas+ n+njla u pen n+bi b+ magöñhalö, manö aij n+pe n+njun, a göm, n+p ñ+n+ l+lö n+njöl g+, kale Jisas n+p al pak löl rö laga.

* 19:38: Sam 118:26; Luk 2:14 * 19:44: Luk 21:6 * 19:47: Luk 21:37

20

*“Nöp an hagö anig gi ajabön?” ö gıla
(Mad 21:23-27; Mak 11:27-33)*

1 Pen ñin anj anıb au, Jisas nıpe God sabe gep ram raul mıgan u amöm, nıpe nıbi bı ud God aip jım ñöl lınab manö aij u hag ñi mıdeia nıñöm bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, bı manö ud asıkep gau abe aula.

2 Apöm nıp hagla, “An nöp hagö, ne apön anig gi ajabön?” ö gıla.

3 Hageila haga, “Yad kalöp pen hag nıñeb ap hag nıñnıg gabin.

4 Jon nıbi bı gau kalıp ñıg pak ñımıdöp u, God nıp hagö anig ga aka gası nıpe ke nıñöm ga?” ö ga.

5 Hageia, kale ke hag nıñ hag nıñ göm hagla, “ ‘God hagö, Jon nıbi bı gau kalıp ñıg pak ña,’ a gınabun u, nıpe hagnab, ‘Anıb u, manö nıpe u nıñön gıñg udagpım?’ ö gınab.

6 Pen, ‘Jon gası nıpe ke nöp nıñöm, nıbi bı gau kalıp ñıg pak ña,’ a geinabun u, nıbi bı gai i, God nıpe Jon manö hagep bı nıpe rö hag lö apöm gaia a göm nıñbal rö, kal juöm hanıp kabö ju pak lınaböl,’ a gıla.

7 Pen kale gası anıbu nıñöm, Jisas nıp pen hagla, “Jon apöm nıbi bı gau kalıp manö hag ñöm, ñıg pak ñöm ga u, hon nıñagpun, God hagö ga aka gası nıpe ke ga u nıñagpun,” a gıla.

8 Anıg hageila, Jisas kalıp haga, “Kale yıp pen hag ñagpım rö, yad pen an hagö apem gabin u, kalöp u rö nöp hag ñagnabin,” a ga.

*Bı wain wög adıñ abad mıdeila gau, manö hod rıköm haga
(Mad 21:33-46; Mak 12:1-12)*

9 Jisas nıbi bı gau kalıp manö hod rıköm haga, “Bı ap wain wög adıñ ap gi yımöm, nıbi bı rımnap hag löm, am ram mınöñ mılö gau mıdeinab. * ”

10 Pen wain magö po gınab magö u, bı nıpe ap hag yuöm hagnab, ‘Am nıbi bı wain wög gi mıdpal gau kalıp hagö, wain magö yıp rımnap ñılö daumön,’ a gınab. Hagö amjakö, nıbi bı wain wög gi mıdeinaböl gau nıp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gi aunab.

11 Anıg gılö, bı wain wög nap nıbö u, bı ap pen hag yuö arnab. Areinab nıp u rö nöp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gi aunab.

12 Anıg gılö, bı hainbö ap hag yuö amjakö, nıp mıñu magö paköm, tıp gi dam höñ au yan yunaböl.

13 Anıg gılö, bı wög adıñ nap nıbö u hagnab, ‘Yad ai gınamı Ñı mıdmagö yad u yunabin u, manö nıpe hageinab rö nıñöl rö löp,’ a göm yunab.

14 Yuö amjakö, nıbi bı wain wög gi mıdeinaböl anıb gau hagnaböl, ‘Ñı auöp i, nap wain wög u nıpe udnım rö löp. Nıp böñ nöp al pak lun, hon udun,’ a gınaböl.

15 Anıg hagöm, nıp tıp tıp gi dam höñ gau amöm, böñ nöp al pak lılö umnab.

“Pen anıg geinaböl u, bı wög adıñ nap nıbö u kalıp nıñön gınab?”

16 Nıpe apöm, nıbi bı anıb gau kalıp al pak löm, wög adıñ anıbu nıbi bı rımnap kalıp pen hagö abad mıdeinaböl,” a ga.

Jisas anıg hageia, nıbi bı nıñ mıdeila gau hagla, “Hagpan anıbu rö gagnım!” a gıla.

* 20:9: Ais 5:1

¹⁷ Hageila, Jisas kalip nɨŋ gusgus gôm haga, “Anɨg haggpim u pen anɨb u, God Manö kalɨ kɨiŋ rɨkla adɨŋ ap rɨk nɨŋmim il u yɨp hag ñɨmim. Adɨŋ hagabin anɨbu anɨg göl mɨdöp,

‘Bɨ ram gep gau, kabö ap aij gagnɨm a gôm arö gɨla u pen mɨñi ram padö aŋ yaŋ u bɨnɨg ñöl mɨdöp,’ a gɨla.

¹⁸ “Nɨbi bɨ an an ap lug kabö adö anɨbu paknaböl gau, kalip böŋ nöp pa jö ma jö gɨ lɨnab. Pen kabö anɨbu pɨg ju ap lug nɨbi bɨ pak rɨbɨknab u, kalip böŋ nöp paib waib jö gɨ lɨnab,” a ga. *

¹⁹ Jisas anɨg hageia, hanɨp nöp hagab a gôm, bɨ lo manö hag ñeb bɨ gau abe, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, uri nöp nɨp manö kub hagnu a gôm nɨŋla u pen nɨbi bɨ iru nöp nɨŋ mɨdeila gau nɨŋöm, pɨñɨŋ gôm arö gɨla.

“Rom bɨ kub Sisa nɨp dakɨs ñun aka wasö?” gɨla

(Mad 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Pen Jisas nɨp aige göl gun dam manö kub hagnɨg arun a gôm, am nɨbi bɨ rɨmnap kalip mumug gôm hagla, “Kale nɨbi bɨ aij rö halu lɨmim, am manö pir pir almim, nɨp manö rɨmnap hagpe, pen nɨhön hagnɨm nɨŋun, nɨp dam gapman bɨ manö kub ud asɨkep u ud arnabun,” a gɨla. *

²¹ Anɨg haglö, amöm nɨp manö rɨmnap piral hagöm hagla, “Manö hag ñeb bɨ, hon nɨŋbun ne böŋ lap nöp aragan; kabö göl nöp hagpan. God Manö u nɨbi bɨ gau kalip hag ñɨban u, u rö nöp kabö göl nöp hagpan.

²² Anɨb u, hon nɨhön gun? Rom gapman bɨ kub Sisa nɨp dakɨs ñun aka wasö?” gɨla.

²³ Kale manö pir pir hagla anɨbu nɨŋöm, Jisas kalip haga,

²⁴ “Mani dakɨs ñɨbal anɨbu ap yɨp ud yambe nɨŋɨn,” a ga. Hageia, ud yamla nɨŋöm haga, “Mani ba u, ana an rö mɨdöpŋ Hib kalɨ kɨiŋ rɨkla anɨbu, an hib rö mɨdöp?” ö ga.

Hageia hagla, “Sisa ana nɨpe u mɨdöm, hib nɨpe u mɨdöm göp,” a gɨla.

²⁵ Hageila, kalip haga, “Anɨb u, Sisa nan nɨpe mɨdainɨm, Sisa nɨp ñɨmim. God nan nɨpe mɨdainɨm, God nɨp ñɨmim,” a ga.

²⁶ Jisas nɨpe nɨbi bɨ mɨdeila aŋ anɨb au anɨg hageia, manö nɨpe rɨb juöl rö lagö, gasɨ iru nɨŋöm manö ap hagagla.

Nɨbi bɨ uraknaböl u, hag nɨŋeb ap

(Mad 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusi gau, nɨbi bɨ umöm uraknaböl a gôm, gasɨ u nɨŋmɨdal. Pen Sadyusi bɨ rɨmnap Jisas mɨdeia au apöm, nɨp hag nɨŋeb ap hag nɨŋla.

²⁸ Hag nɨŋöm hagla, “Manö hag ñeb bɨ. Mosɨs manö ap hanɨp kalɨ kɨiŋ rɨkôm haga, ‘Bɨ ap nɨbi udöm, ñɨ pai yag dapöm wasö yɨharɨŋ umnab u, nɨmam nɨpe ap pen nɨbi anɨbu udöm, ñɨ pai nɨpe u, a gôm, yag daunɨm,’ a ga.

²⁹ Anɨb u, bɨ il halö unbö mudun jɨŋ u mɨdeinaböl. Nɨmam nöd u nɨbi udöm, ñɨ pai yag dapöm wasö yɨharɨŋ umnab.

³⁰ Umö, nɨmam yɨgwö aŋ nɨbö u pen nɨbi anɨbu udöm, u rö nöp ñɨ pai yag dapöm wasö, yɨharɨŋ umnab.

³¹ Anɨg gö, nɨmam yɨgwö nɨgaŋ nɨbö u pen nɨbi anɨbu udöm, u rö nöp ñɨ pai yag dapöm wasö, yɨharɨŋ umnab. Anɨg gɨ dam dam, nɨmam unbö mudun jɨŋ magöŋhalö ñɨ pai yag dapöm wasö yɨharɨŋ umnaböl.

* 20:18: Ais 8:14-15 * 20:20: Luk 11:54

³² Hainö n̄bi an̄bu u rö nöp umnab.

³³ Pen umöm uraknaböl a ḡipan u, n̄bi añi an̄bu b̄i n̄ipe unbö ud mudun j̄iη linab u, hainö b̄i an n̄bi m̄ideinab?" ö ḡila.

³⁴ Hageila, Jisas kalip haga, "M̄ñi m̄idpun ñ̄n i, n̄bi gau b̄i udpal, b̄i gau n̄bi udpal.

³⁵ Pen n̄bi b̄i God gö uraköm, ram n̄ipe kumi kabö adö laη au arnaböl gau, n̄bi gau b̄i udagnaböl, b̄i gau n̄bi udagnaböl.

³⁶ Pen kale kauyaη umagnaböl; ejol gau rö pör pör nöp kam̄iη m̄ideinaböl. Kale uraknaböl u me, God ñ̄i pai n̄ipe m̄ideinaböl.

³⁷ N̄bi b̄i umöm urakpal manö u, Mos̄is u rö nöp mab ineia aiud u hagöm kal̄i kliñ̄ r̄ika. Mos̄is manö an̄bu kal̄i kliñ̄ r̄iköm haga, 'B̄i Kub n̄ipe Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale m̄idöp,' a ga.

³⁸ N̄bi b̄i nöd umla gau, 'God kale m̄idöp,' a ga rö, hon n̄iηbun, n̄bi b̄i nöd umla gau uri kam̄iη m̄idpal. God n̄iηöb, n̄bi b̄i n̄ipe magöηhalö kam̄iη m̄idpal," a ga.

³⁹ Jisas an̄g hageila, b̄i lo manö hag ñeb b̄i r̄imnap hagla, "Manö hag ñeb b̄i, manö kabö göl nöp hagpan!" a ḡila.

⁴⁰ Manö hag aij ga an̄bu n̄iηöm, p̄ñ̄iη göm, hainö manö r̄imnap n̄ip hag n̄iηagla.

"N̄ihön ḡin̄g ȳip Mesaia a göm n̄iηagpal?" ö ga

⁴¹ Pen Jisas kalip haga, "N̄bi b̄i gau n̄ihön ḡin̄g, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nöp m̄idöp, a ḡipal?"

⁴² Depid n̄ipe ke God Manö ad̄iη Sam a ḡipal u kal̄i kliñ̄ r̄iköm haga, 'B̄i Kub n̄ipe B̄i Kub yad n̄ip haga,

"Ne ñ̄imago ȳij̄ig yad lau adö as̄ik m̄idmön; *

⁴³ m̄id damöm yad kolmañ̄ ne gau kalip ḡinö, ma mo ne gau kalip abö ḡi r̄ib̄iknabön," ' a ga.

⁴⁴ Pen Depid n̄ipe Mesaia u n̄ip, 'B̄i Kub yad,' a ga rö, n̄ihön ḡin̄g, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nöp m̄idöp, a ḡipal?" ö ga.

*Lo manö hag ñeb b̄i gau ḡipal rö gagmim, a ga
(Mad 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)*

⁴⁵ N̄bi b̄i gau n̄iηm̄idlö n̄iηöl ḡi, Jisas b̄i n̄ipe gau kalip haga,

⁴⁶ "Kale lo manö hag ñeb b̄i gau ḡipal rö ḡimim rö löp u, n̄iη aij ḡimim. Kale ḡipal adö u, hon gau ajno hib hon u nöp ñ̄ilaη a göm, wañ̄i m̄ilö rol göm, n̄bi b̄i gau aip magum ḡilö, n̄bi b̄i gau kalip n̄iηöm, 'B̄i kub auabim e!' ḡinaböl u, m̄ñ̄ m̄ñ̄ ḡinaböl; Juda magum gep ram gau amöm, b̄i kub as̄ikpal sea adö u as̄ikpal; pen nan kub ñ̄iηnaböl ñ̄n u, am b̄i kub as̄ikpal ka u nöp as̄iknaböl.

⁴⁷ B̄i lo manö hag ñeb b̄i gau, n̄bi pañ̄pañ̄ ram nan kale gau si udöm, God n̄ip sabe ḡinabun u, n̄bi b̄i n̄iηöl, a göm, manö m̄ilö kub pir pir adö r̄imnap hagpal. An̄g ḡipal u, hainö ilön kub ke yab̄i udnaböl," a ga.

21

*N̄bi adu ap God n̄ip nan kub ña
(Mak 12:41-44)*

¹ Jisas God sabe gep ram raul m̄igan am m̄idöm n̄iηa, n̄bi b̄i mani halö gau mani r̄imnap ðap mab ij m̄igan u yueilla.

* **20:42:** Sam 110:1

² Pen n̄ibi adu mög gep rö ap mani a†† pro magö m†höp dap yua.

³ An†g ga n†ñöm Jisas haga, “Yad kalöp n†ñö hagabin, n̄ibi b† r†mnap mani pro yubal; pen n̄ibi adu mög gep rö i mani n†pe kub yab†† yuöp. *

⁴ Pen n̄ibi b† r†mnap mani kale iru nöp m†dö n†ñöl g† mani yubal; j† n̄ibi adu mög gep rö i mani n†pe m†döp rö magöñhalö yuöp. Nan rau ñ†ñeb ap m†dagöp,” a ga.

God sabe gep ram u g† najj g†naböl, a ga

(Mad 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Pen b† n†pe r†mnap hagla, “God sabe gep ram i kabö aij aij, nan aij aij dap God n†p ñöm r†b ad†k ñ†la u, aij yab†† m†döp,” a g†la. An†g hageila, Jisas kal†p haga,

⁶ “An†g haggim u pen hainö nan aij n†ñobim an†b gau m†dageinab. Magöñhalö ud wa† g† yulö, kabö ap kabö ap adö u m†dageinab,” a ga. *

Hainö m†ñör kub aunab, a ga

(Mad 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Hageia, n†p hag n†ñöm hagla, “Manö hag ñeb b†. Nan an†bu ñ†n mai rö an†g g†nab†† Pen nan n†ñön rö gö n†ñun, m†ñi g†n†g gab a g†nabun?” ö g†la.

⁸ Hageila, Jisas kal†p haga, “N†ñ aij g†mim! N̄ibi b† iru nöp apöm pir alöm, hib yad u udöm hagnaböl, ‘Yad nöp auabin. Ñ†n kub u auöp,’ a g†naböl. An†g hageinaböl u, n†ñö hagaböl a g†mim kal†p hain gaggim.

⁹ Pen ram m†nön† m†gan r†mnap uraköm, ram m†nön† m†gan r†mnap aip pen pen g†naböl. Ram m†nön† m†gan r†mnap kale ke nöp pen pen g†naböl. An†g geinaböl u n†ñmim, ñ†n kub haggal u aun†g gab n†ñöm an†g gaböl a g†mim, p†ñ†ñ gaggim. Ñ†n kub an†bu hainö aunab,” a ga.

¹⁰ An†g hagöm kal†p haga, “An†g m†nön† m†gan r†mnap uraköm, ram m†nön† m†gan r†mnap aip pen pen g†naböl. Kin† r†mnap yam kale uraköm, kin† r†mnap yam kale aip pen pen g†naböl.

¹¹ Ram m†nön† gau iru nöp munmon kub yab†† udöm, k†yö kub alöm, m†ñ†a kub yab†† göm g†nab. Nan kumi kabö adö la† au ke hain n̄bö löm, nan unbö ke p†ñ†ñ gep rö adö la† au l†nab.

¹² Nan an†b gau hainö an†g g†nab j† nöd y†p p†g aip m†dpim rö, kalöp g† najj g†naböl. Kalöp manö kub hagn†g, dam Juda magum gep ram gau amöm, manö kub hagöm, kalöp nag† löm, dam kin† gapman b† kub gau ud arnaböl.

¹³ Kalöp g†naböl an†bu, manö aij yad u kal†p waiö hag ñ†mim rö l†nab.

¹⁴ Pen kalöp manö kub hagaiöl u, manö n†ñön rö pen hagu† a g†mim, nöd ul†hai n†ñagmim. *

¹⁵ Yad ke kalöp gas† aij ñem manö magö ñ†nö, kale manö an†bu nöp hag ñ†be, kale pen hagöm ud yuep rö lagnab. *

¹⁶ Pen name nap, namam b†, b† r†d†k n†ñeb, b† n†ñeb kale ke r†mnap kalöp munug göm, ud ko†ma† ñ†magö adö l†lö, kalöp r†mnap böñ nöp al pak l†naböl. *

¹⁷ Y†p n†ñ u†pim rö, n̄ibi b† gau magöñhalö kalöp mulu kal n†ñnaböl.

¹⁸ Pen nab†c umagö kale a†† ap ur gagnab.

¹⁹ Pen y†p c†g p†dön† g† m†deinabim u, kam†ñ m†dep magö u u†dmim, pör pör nöp m†deinabim.

* 21:3: 2Ko 8:12 * 21:6: Luk 19:44 * 21:14: Luk 12:11-12 * 21:15: Ap 6:10 * 21:16: Mad 10:21-22

*Jerusalem gɨ najj gɨ naböl, a ga
(Mad 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ “Pen ami bɨ gau apöm, Jerusalem bɨnöm yu gɨgabö gɨ naböl ñɨn u, mɨñi söl mɨdöp Jerusalem gɨ najj gɨ naböl, a gɨmim nɨɲnabim.

²¹ Nɨbi bɨ ram mɨnön Judia mɨdaiöl gau, pɨñɨɲ gɨ no ilö gau aröl. Nɨbi bɨ Jerusalem mɨdaiöl gau, pɨñɨɲ gɨ hön adö aröl. Pen nɨbi bɨ hön adö mɨdaiöl gau, Jerusalem waryö raul aragöl.

²² Nɨhön gɨnɨg: ñɨn anɨbu me, kale God nɨp arö gɨpal rö, God manö hagep bɨ gau magöɲhalö God Manö kalɨ kɨñ rɨköm hagla rö nöp gɨ nab nɨɲöm kale pen ilön kub udnaböl. *

²³ Pen ñɨn anɨbu, nɨbi ñɨ mudun mɨdeinaböl gau abe, nɨbi ñɨ painɨɲ ci ñeinaböl gau abe, kalɨp mɨɲör kub yöl gɨ nab. God Juda nɨbi bɨ kalɨp mɨɲör kub yabɨ gɨnam a göm, nɨbi bɨ ram mɨnön anɨbi mɨdpal kalɨp gɨ najj yabɨ gɨ nab.

²⁴ Bɨ mɨlö gau nɨbö apöm, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp ru mɨlö kɨd udöm rɨb lɨnaböl, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp nagɨ löm dam ram mɨnön ke gau gau magöɲhalö ud arnaböl. Pen Juda nɨbi bɨ wasö gau apöm, Jerusalem gɨ najj gɨlö gɨlö, God ñɨn nɨpe haga u ap auö, arö gɨ naböl. *

*Bɨ Ñɨ nɨpe mailö halö aunab, a ga
(Mad 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Pen hainö, sɨdö rakɨn gapɨ nan ke ap waiö löm, ñɨg si ral apöm gu kub geinab. Pen ram mɨnön ñɨ i nɨbi bɨ ram mɨnön gau gau magöɲhalö gasɨ iru nɨɲöm, nɨhön gab a göm, gasɨ mɨlö löm pɨñɨɲ gɨ naböl. *

²⁶ Nan kumi kabö adö lanj mɨdöp gau, danj nɨbö i nɨbö gö, mɨnön nabön i nɨhön gɨnɨg göm gab, a göm, pɨñɨɲ göm, gasɨ magö rɨk auö umeb rö lɨnab.

²⁷ Anɨg gɨ nab ñɨn u, Bɨ Ñɨ nɨpe kumi anj au auö nɨɲöl gɨ, nɨbi bɨ kale pɨdön nɨpe u abe, mailö aij unbö ke yabɨ nɨpe u abe nɨɲnaböl. *

²⁸ Nan hagabin i geinab u, Bɨ Kub hanɨp ud kamɨɲ yunab ñɨn u söl mɨdöp, a gɨmim, amgö gɨlanj gɨmim nɨɲöl gɨ mɨdaimim,” a ga.

*Mab wasɨɲad u, manö hod rɨköm haga
(Mad 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Jisas anɨg hagöm, kalɨp manö hod rɨköm haga, “Mab wasɨɲad abe, mab rɨmnap abe,

³⁰ sɨɲip lö, mɨñi sɨdö lɨnɨg göm gab a gɨmim, nɨɲbim.

³¹ Anɨb u rö, nan hagpin gau gö, God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab ñɨn u söl auub a gɨmim, nɨɲnabim.

³² “Yad kalöp nɨɲö hagabin, nɨbi bɨ uri mɨdpal gai i magöɲhalö umagnaböl; rɨmnap kamɨɲ mɨdlö nɨɲöl gɨ, nan hagabin i magöɲhalö gɨ nab.

³³ Kumi kabö adö lanj abe, mɨnön nabön ñɨ i abe ur gɨ nab, jɨ manö magö yad gau ur gagnab.

Nɨɲ aij gɨmim mɨdaimim, a ga

³⁴ “Pen nɨɲ aij gɨmim. Kale ñɨg wain ñɨg klö iru ñɨɲmim hauɨ lɨmim, nan mɨnön nabön adö ñɨ i nöp gasɨ nɨɲ mɨdeinabim ñɨn anɨbu nöp, yaur kaj wal wayön hel lɨlö yɨɲɨd nöp udöp rö u gɨ nab.

* **21:22:** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 * **21:24:** Sam 79:1; Rep 11:2 * **21:25:** Ais 13:10; Esi 32:7; Joe 2:31; Rep 6:12-13 * **21:27:** Dan 7:13; Mad 26:64; Rep 1:7

³⁵ Gai i nöp gagnab; n̄ibi b̄i ram m̄+n̄öj il k̄ḡ+n̄ ȳma magöjhalö m̄+dpal rö ḡ+nab.

³⁶ An̄ib u, kale pör pör n̄+n̄ aij ḡ+mim, God n̄+p sabe göl ḡ+ nöp m̄+dmim hagmim, ‘Nan an̄ib gau han̄+p al pak lagn̄+m; ne han̄+p abad m̄+dö kam̄+n̄ arun, am B̄i N̄i n̄+pe amgö ilö adö n̄+pe u m̄+daiun,’ a ḡ+mim,” a ga.

³⁷ N̄+n̄ pro bad an̄ibu, Jisas pör am God sabe gep ram raul m̄+gan u am m̄+döm, n̄ibi b̄i gau kal̄+p manö hag n̄+m̄+döp. Pen sibön gö n̄+n̄öl göm, Jisas n̄+pe am ram m̄+n̄öj ap Olip Dum a gal u hanm̄+döp.

³⁸ N̄ibi b̄i gau magöjhalö, manö n̄+p u n̄+n̄un, a göm, hil̄+m halö yab̄+ uraköm, God sabe gep ram u arm̄+dal.

22

Judas Jisas n̄+p mumug ga

(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Juda kai Bred Ȳs Halö N̄+n̄agep n̄+n̄ kub kale u, Pasopa a ḡ+pal n̄+n̄ kub kale u, sösöl ga.

² B̄i God n̄+p nan sabe gep b̄i kub gau abe, b̄i lo manö hag n̄eb b̄i gau abe, Jisas n̄+p alun a ḡ+la u pen n̄ibi b̄i gau kal̄+p p̄+n̄+n̄ göm, aigöl gun alun a göm, hag n̄+n̄ m̄+deila.

³ Hag n̄+n̄ m̄+dölö n̄+n̄öl ḡ+, Seden n̄+pe apöm, Judas hib n̄+pe ap Iskarid a ḡ+m̄+dal u, n̄+p yuö hī+ka. B̄i an̄ibu Jisas b̄i n̄+pe unbö m̄+gan laj gau b̄i ap.
*

⁴ Yuö hī+kö, n̄+pe am God n̄+p nan sabe gep b̄i kub gau abe, God sabe gep ram abad m̄+dm̄+dal polisman b̄i kub kale gau abe m̄+deila gau amöm, Jisas n̄+p aigöl gem mumug ḡ+ dam n̄+n̄ö n̄+p al pak löl, a göm, manö an̄ibu kal̄+p aip hag n̄+n̄a.

⁵ Hagö, kal̄+p aij a gö n̄+n̄öl ḡ+ hagla, “Nöp mani n̄+n̄abun,” a ḡ+la.

⁶ Hageila, Judas n̄+pe, magö mai rö Jisas n̄ibi b̄i gau aip m̄+dageinab u, n̄+p mumug ḡ+ dam b̄i kub gau kal̄+p n̄+n̄abin, a göm, abad n̄+n̄ m̄+deia.

Pasopa nan n̄+n̄n̄ig ḡ+j̄+n̄ ḡ+la

(Mad 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Pen Bred Ȳs Halö N̄+n̄agep n̄+n̄ an̄ibu auö, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gep n̄+n̄ uri, a göm, *

⁸ Jisas n̄+pe Pida aip Jon aip kal̄+p m̄+h̄öj hag yuöm haga, “Kale m̄+h̄öj am Pasopa nan n̄+n̄n̄abun u ḡ+ l̄i aij ḡ+m̄+l,” a ga.

⁹ Hageia haglö, “Gai an̄ig gul?” ö ḡ+lö.

¹⁰ Hageila, Jisas haga, “Kale m̄+h̄öj daun kub u ammil n̄+n̄n̄abil, b̄i ap n̄+n̄ m̄+l daueinab. N̄+p nable pakmil, ar̄+n̄+m ram u ammil,

¹¹ b̄i ram nap n̄+bö an̄ibu n̄+p hagmil, ‘Manö Hag N̄eb B̄i nöp hag n̄+n̄öb, “Ram raul m̄+gan mai b̄i yad gau aip Pasopa nan n̄+n̄n̄abun?” ö göp,’ a ḡ+m̄+l.

¹² An̄ig hageinabil, kalöp m̄+h̄öj dam ram raul m̄+gan kub debol nan gau halö m̄+deinab adö laj u hageinab u, Pasopa nan n̄+n̄n̄abun gau raul m̄+gan an̄ibu ḡ+ j̄+n̄ ḡ+m̄+l,” a ga.

¹³ Hagö ammil n̄+n̄lö, haga haga rö nöp m̄+deia. An̄ib u, Pasopa nan n̄+n̄n̄ig ḡ+la gau ḡ+ l̄i aij ḡ+lö.

Jisas b̄i n̄+pe gau kal̄+p bred wain n̄a

(Mad 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

* 22:3: Jon 13:2,27 * 22:7: Eks 12:1-27

14 Pen ram dugöp magö u nan ñiηnig göm, bî manö nîpe ud arep gau aip debol u asîk gîgabö göm,

15 kalîp haga, “Gasî yad pör nîηbin u, kalöp aip Pasopa nan ñiηnig gabun i ñiηun me, hainö ilön kub udnam, a gem, gasî u nîηbin.

16 Pen yad kalöp hagabin, Pasopa nan u hainö kauyan ñiηagnabin; hainö Pasopa kaj sîpsîp pî pör pak ñiηbun îl anîbu waiö îlnab nîηöm God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab ñîn u nöp nan kub ñiηnabun,” a ga.

17 Jîsas anîg hagöm, ñîg wain kap udöm, God nîp aîj a göm, bî nîpe gau kalîp ñöl gî haga, “Ñîg ñabin i kale ke ud ñîηim.

18 Pen kalöp hagabin, mîñi ñîn i rîkô, ñîg wain kauyan ñiηagnabin; God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab ñîn u nöp ñîg wain kauyan ñiηnabin,” a ga.

19 Anîg hagöm, bred ap udöm, God nîp aîj a göm, ud jö göm kalîp ñöl gî haga, “Hañ romanî yad i kalöp ñabin. Kale udmim gasî yîp nöp nîηöl gîmim ñîηim,” a ga.

20 Kale nan ñîη haköm, Jîsas ñîg wain kap u udöm, kalîp ñöl gî haga, “Hagape yad lugö umnö me, God kalöp nîbi bî yad, a göm, udnabin a ga manö adö u am pîdöη gî nab u me, kalöp ñîg wain i ñabin.

21 Pen bî yîp kain gî dam arnab u aîp asîk mîdpun. *

22 Bî Ñî nîpe, God hadame ram haga adan adö u nöp hain göm umnab u pen bî nîp kain gî dam arnab u nîp mög nîηabin,” a ga.

23 Jîsas anîg hageia, bî nîpe gau kale ke nöp, an rö anîg gî nab, a göm, pen pen hag nîηöl gî mîdeila.

Bî nîpe gau, “Kale wasö, yad nöp bî kub mîdpin,” a gîla

24 Jîsas bî nîpe gau, kale wasö, yad nöp bî kub mîdpin, a göm, kale ke nöp pen pen hageila. *

25 Anîg hageila, Jîsas kalîp haga, “Kîη gau Juda nîbi bî wasö gau klö göm abad mîdöl gî hâgal, ‘Kalîp ud aîj yabîl gîpun,’ a gîpal. *

26 Pen kale unbö rö gâgmim. Bî kub kale gau, ñî praj rö mîdaiöl; bî kub yabîl gau, bî wög gî ñeb rö mîdaiöl. *

27 Mînöη naböη îl i gîpal nagî adö u, bî kub am asîklö, bî wög gî ñeb gau nan magö nan kalpe gau pîta pîta gîpal. Pen yad anî kalöp bî wög gî ñeb rö nöp mîdpin. *

28 “Yîp marö yabîl gîmîdöp u nîηmim yîp arö gâgpim; yîp abad mîdpim.

29 Anîg gîpim u, God yîp hagöp, ‘Ne Kîη mîdmön, nîbi bî gau kalîp abad mîdeinabön,’ a göp rö, yad pen u rö nöp kalöp hagabin, kale kîη rö mîdmim nîbi bî gau kalîp abad mîdeinabim.

30 Ñîn anîbu kale ram mînöη yad u ammim, yad aîp asîkmim nan magö ñîηmim ñîg ñîηmim gî nabim; kale kîη asîkpal sea adö u asîkmim, Isrel îl ke ke unbö mîgan lanî kalîp manö kub nîηnabim,” a ga. *

Pida, “Jîsas nîp nîηâgpî,” a gînab

(Mad 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Jîsas nîpe Pida nîp haga, “Saimon, Saimon, nöη. God nîpe Seden nîp yau a gö, kalöp bî, wid magö honî gîlö honî gîlö, magö yabîl u ke löm, adîη

* 22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 * 22:24: Luk 9:46 * 22:25: Mad 20:25-27; Mak 10:42-45

* 22:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 22:27: Jon 13:12-15 * 22:30: Mad 19:28

adɪŋ u ke löm gɪpal rö u göm, kale gɪ naj gɪnabim aka wasö gɪ nɪŋnab,” a ga.

³² Pen yad God nɪp sabe gɪpin rö, yɪp böŋ nöp arö gagnabön. Pen nan si nan naj gɪnabön u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpin, a gɪmön, yɪp kauyaŋ ado gɪ aunabön. Pen anɪg gɪmön, hainö apön namdamam ne rɪmnap kalɪp manö hag nɪ aij gö, kale klö göm yɪp hain göl,” a ga. *

³³ Jisas anɪg hageia Pida haga, “Bɪ Kub, yad nöp arö gagnabin. Mɪhöŋgöl nöp ajeinabul, nöp nagɪ löm, yɪp abe nagɪ löl. Pen nöp al pak löm, yɪp abe al pak löl,” a ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Pida, yad nöp hagabin, mɪñi sɪbön yaŋ kɪlakɪ wɪñ alagnab magö u, Jisas nɪp nɪŋagpin a gɪmön, ij mɪhau nɪgaŋ wai nɪnabön,” a ga.

Mani rin, wadɪ, ru mlö kɪd

³⁵ Jisas anɪg hagöm kalɪp haga, “Nöd kalöp hag yuem hagnö, ‘Mani rin, wadɪ, ma rɪrup gau udmim ud aragmim; yɪharɪŋ armim,’ a gɪnö. Hagnö arbe nɪn anɪbu, nan kale rɪmnap mɪdeia aka mɪdageia?” ö ga.

Hageia hagla, “Wasö, nan hon uŋep laga; mɪdeia nöp,” a gɪla. *

³⁶ Hageila, Jisas haga, “Pen mɪñi kale mani rin, wadɪ mɪdainɪm u, halö ud armim. Bɪ an ru mlö kɪd mɪdagainɪm u, kolsior nɪpe u bɪ rɪmnap kalɪp sɪkim göm mani udöm ru mlö kɪd ap raunɪm.

³⁷ Pen nɪŋim! Nöd God manö hagep bɪ Aisaia God Manö adɪŋ ap kalɪ klɪñ riköm haga, ‘ “Nɪpe bɪ nan si nan naj gep bɪ ap,” a gɪnaböl,’ a ga. Haga anɪbu yɪp nöp haga. Manö hagöm kalɪ klɪñ rɪka anɪbu mɪñi gɪnɪg gab,” a ga. *

³⁸ Jisas anɪg hageia, kale hagla, “Bɪ Kub, ru mlö kɪd hon mɪhöp mɪdöp,” a gɪla.

Hageila haga, “U anɪg hagagmim,” a ga.

Jisas Olip Dum au Nap nɪp sabe ga

(Mad 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jisas anɪg hagöl göm Jerusalem höŋ amöm, pör Nap nɪp sabe gɪmɪdöp Olip Dum au ara; bɪ nɪpe gau hain gɪla.

⁴⁰ Ram mɪnör anɪbu amjaköm kalɪp haga, “Gasɪ naj auö gɪ naj gɪmim rö löp u, God nɪp sabe göl gɪ mɪdaimim,” a ga.

⁴¹ Anɪg hagöm, kalɪp arö göm, nɪpe ke ke au amöm, kugom yɪmöm God nɪp sabe göm haga,

⁴² “Bapi, gasɪ yad nɪŋbin u nɪg asɪ kap yɪp nɪnɪg gabön u ñagmön. Pen yad gasɪ nɪŋbin adö u gɪgmön; gasɪ ne ke nɪŋban adö u nöp gɪmön,” a ga.

⁴³ Jisas anɪg hagö, ejol ap kumi kabö adö laŋ au nɪbö apöm nɪp pɪdör ña.

⁴⁴ Nɪp marö yabɪl gö, Jisas nɪpe Nap nɪp klö yabɪl göm sabe göl gɪ mɪdö nɪŋöl gɪ, hapɪl u hagape rö pa gɪ dö gɪ ɪl yaŋ luga.

⁴⁵ Nap nɪp sabe gɪ mɪd juöm amöm nɪŋa, bɪ nɪpe gau mɪŋör lugö nɪŋöl gɪ, hon haneila.

⁴⁶ Anɪg geila u nɪŋöm kalɪp haga, “Nɪhön gɪnɪg hon hanabimɪ Seden nɪpe gasɪ ñö kale gɪ naj gɪmim rö löp u, urakmim, sabe göl gɪ mɪdaiim,” a ga.

Jisas nɪp ud sisɪ lɪla

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

* 22:32: Jon 17:15 * 22:35: Luk 9:3; 10:4 * 22:37: Ais 53:12

47 Jisas manö anıbu hag mıdö nıñöl gı, bı nıpe Judas bı ugan kub ap ut gı dap apjaköm, Jisas nıp ud bom halunam a geia.

48 Anıg geia, Jisas nıp haga, “Judas, ‘Bı me i al pak limim,’ a gımön, yıp Bı Nı nıpe ud bom halunıg gabön ar?” a ga.

49 Anıg hagö nıñöl gı, bı nıpe gau nan nıhön gınıg geila anıbu nıñöm hagla, “Bı Kub, hon kalıp ru mılö kíd ud rıbun aka?” gıla.

50 Anıg hagöl göm, bı ap ru mılö kíd nıpe u udöm, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıt bı wög gı ñeb nıpe u, nıp rımıd yıjıg lau böñ nöp rıb gı dö gı yua.

51 Anıg geia, Jisas nıñöm haga, “Anıg gagmim! Me aij,” a ga. Anıg hagöm, rımıd u ud nıñö kamıñ la.

52 Pen God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, God sabe gep ram abad mıdmıdal polisman bı kub kale gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, ap nıp udnıg geila gau, kalıp haga, “Kale ru mılö kíd udmim, ur pakep udmim daubim u, yıp bı pen pen alep bı ap rö a gı gası nıñmim, ud sısı lınıg aubim ar?”

53 Yad kale aip pör pör God sabe gep ram u mıdainö yıp udagpe. Pen mıñi Seden, bı sıbön lau adö mıdöp u, ñın nıpe u me, anıg gabim,” a ga.

Pida, Jisas nıp nıñagpin, a ga

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

54 Jisas anıg hagö nıñöl gı, nıp ud sısı löm, dam God nıp nan sabe gep bı kub yabıt ram u ud arla. Pida pen hain hain nıñ ara. *

55 Ram anıbu apjaköm, ram goıt au mab lauöm asık mıdeila. Pida hain apjaköm kalıp aip asıka.

56 Pida aip asık mıdö nıñöl gı, pai ram anıbu wög gı ñımıdöp ap nıp nıñ dap ran lugöl gı haga, “Bı i abe Jisas aip mıdmıdöp,” a ga.

57 Hageia, Pida haga, “Pai, bı anıbu yad nıñagpin!” a ga.

58 Anıg hagöm, yöp pro magö ap mıdö nıñöl gı, bı ap pen apöm Pida nıp nıñöm haga, “Ne u rö nöp Jisas bı nıpe ap,” a ga.

Hageia, Pida haga, “Bı me, yad wasöl!” ga.

59 Pen hainö pro pro magö ap mıdö, bı ap pen apöm, klö göm haga, “Bı i Jisas aip mıdmıdöp me. Nıpe abe ram mınöñ Galılı nıbö,” a ga.

60 Hageia, Pida haga, “Bı me, manö hagabön u yad nıñagın me!” a ga.

Anıg hagö nıñöl gı, adıñ kılakıt wıñ ala.

61 Anıg gö, Jisas ado göm, Pida nıp nıñ ij halö lö, Pida pen Jisas, “Mıñi sıbön yan kılakıt wıñ alagnab magö u, Jisas nıp nıñagpin a gımön, ij mıhau nıgarı wai ñınabön,” a ga manö u gası nıña.

62 Anıg nıñöm, rugu mılep gö, maıt ral auö, höñ amöm mıtöñ ga.

Jisas nıp hag juöl gı, pakla

(Mad 26:67-68; Mak 14:65)

63 Bı Jisas nıp ud mıdeila gau nıp hag juöl gı, paköl gı gıla.

64 Nale waıtı bad ap ud amög nıp u paıt gı ñöm, nıp paköm hagla, “Ne bı ke nıñban u, nöp an pakab u hanıp hag ñı!” a gıla.

65 Pen manö naij anıbu rö, nıp rapın iru nöp hagla.

Juda bı kub manö ud asıkep gau Jisas nıp manö kub hagla

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

* 22:54: Sam 31:11

⁶⁶ Hil+m halö, Juda b+ manö ud as+kep gau löm, God n+p nan sabe gep b+ kub gau löm, b+ lo manö hag ñeb gau löm, ap magum g+lö, Jisas n+p u+ g+ Kansol kub an+bu m+deila an+ au ud daula.

⁶⁷ Pen Kansol b+ gau kale Jisas n+p hagla, "Pen ne ke hagemön, ne Mesaia u aka wasö," g+la.

Hageila, Jisas kal+p haga, "Pen yad kalöp hageinabin u, n+ñö hagöp a g+mim, n+ñagnabim. *

⁶⁸ Pen hag n+ñeb yad m+idöp u kalöp hag n+ñeinabin u, y+p pen hagnabim.

⁶⁹ Pen m+ñi r+köl m+id damöm hainö gau, B+ Ñ+ n+pe God B+ klö unbö ke halö m+idöp u, ñ+magö y+j+g adö n+pe au as+ik m+ideinab," a ga. *

⁷⁰ An+g hageila, b+ kansol gau magöñhalö n+p hagla, "An+u u, ne ke God Ñ+ n+pe u aka?" g+la.

Hageila, Jisas haga, "Me kale ke haggim me u," a ga.

⁷¹ Hageila haga, "N+hön g+n+g manö kub rap+n hag m+idun, b+ r+mnap hag n+ñno, Jisas an+g göp an+g göp a gaiölñ Maj m+gan n+pe ke hagöp n+ñbun u," a g+la.

23

Gapna Pailod Jisas n+p manö n+ña

(*Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ An+g hagöm, magöñhalö uraköm, Jisas n+p dam gapman b+ kub Pailod m+deila au arla.

² Damöm, n+p manö kub hagn+g, manö gau n+bö gau n+bö dapöm hagla, "Hon ulhai n+ñjun n+ñbun, b+ an+bi n+bi b+ hon gau manö piral hagöm hagöp, 'B+ kub Sisa n+p dak+s ñagmim, gapman kai manö u u rö nöp n+ñagmim,' a göp. Pen manö ap hagöp, 'Yad ke Mesaia u, yad ke kin+ an+bu,' a göp," a g+la.

³ Hageila, Pailod Jisas n+p hag n+ñöm haga, "Ne Juda kai kin+ kale u aka?" ga.

Hageila haga, "Me ne ke hagpan me u," a ga.

⁴ Hageila, Pailod pen b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, n+bi b+ y+har+ñ ap m+deila gau abe kal+p haga, "Yad n+ñbin, b+ i n+p manö kub hagep it ap m+dagöp," a ga.

⁵ An+g haga u pen kale manö klö hagöm hagla, "Gapman manö n+ñagöl, a göm, manö hag ñ+ ajöm, Juda n+bi b+ ram m+nöñ hon gau magöñhalö hag ñ+ ajm+idöp. Ram m+nöñ Galili r+köm, hag ñ+ aj dam dam m+ñi Jerusalem aui auöp," a g+la.

Jisas n+p dam kin+ Herod m+deila au arla

⁶ Hageila, Pailod kal+p hag n+ñöm haga, "B+ an+bi Galili n+bö aka?" ga.

⁷ Hageila, yau a g+la. Pen kin+ Herod ram m+nöñ Galili abad m+dm+idöp u, ñ+n an+ u apöm Jerusalem m+dm+idöp. An+u u, Jisas n+pe Galili n+bö b+ ap a g+la u n+ñöm, n+p Herod ñ+magö adö yunö manö kub i n+ñn+im, a göm, Pailod kal+p hagö, Jisas n+p dam Herod m+deila au ud arla. *

⁸ Herod, Jisas nan n+hön n+hön g+m+idöp u pör manö nöp n+ñöm, ñ+n mai rö nan gagep rö ap gö n+ñnabin, a göm, gas+ u nöp n+ñ m+dm+idöp rö, ñ+n an+bu Jisas n+p u+ g+ dapjklö, n+pe m+ñ m+ñ yab+ñ ga.

* 22:67: Jon 3:12 * 22:69: Ap 7:56 * 23:7: Luk 3:1

⁹ Pen Herod nɪpe Jisas nɪp manö iru nöp hag yɨgɨn wagɨn ga, pen Jisas manö ap pen hagaga.

¹⁰ Pen bɨ God nɪp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ lo manö hag ñeb bɨ gau abe, manö klö göm, bɨ iru nöp dagol dagol hagla.

¹¹ Herod abe, ami bɨ nɪpe gau abe, Jisas nɪp gɨ najj göl göm, ñɨñɨtonj löl göm, gapman bɨ kub rol gɨpal waɨj aij ap rol gɨ ñöm, kauyaŋ Pailod mɨdeia au yula.

¹² Nöd Herod aip Pailod aip koɨmaɨ mɨdmɨdil pen ñɨn anɨbu manö nɨŋ jɨm ñɨlö.

*Juda nɨbi bɨ gau, "Jisas nɪp al pak lɨmim," a gɨla
(Mad 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)*

¹³ Pen Pailod, bɨ God nɪp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manö ud asɨkep bɨ kub gau abe, nɨbi bɨ yɨharɨŋ gau abe kalɨp hagö ap magum gɨla.

¹⁴ Kale ap magum geila, nɪpe kalɨp haga, "Bɨ i manö aŋ ral hagöm, nɨbi bɨ gau kalɨp anɨg anɨg hagöp," a gɨpim u pen mɨñi amgö ilö adö kalöp i manö nɨŋbin u, nɪpe nan najj göp manö il ap nɨŋagpin.

¹⁵ Herod u rö nöp manö il ap uɨhai nɨŋagöp u me, adog hanpe ke ñöb. Yad nɨŋbin, nan najj ap gagöp; anɨb u nɪp al pak lep rö lagöp.

¹⁶ Anɨb u, ami bɨ yad gau hagnö, nɪp yɨharɨŋ paköm, hag yulö aran,," a ga.

¹⁷ Pen Juda kai ñɨn kub kale Pasopa u auö, Pailod pör mɨ aŋi aŋi nagɨman kale aŋi ap yɨharɨŋ hag yumɨdöp.

¹⁸ Pen ñɨn anɨbu kale magörjhalö maj mɨgan blätö gɨ wɨñ klö alöm hagla, "Bɨ anɨbu al pak lɨmim! Barabas nɪp hag yube hanɨp auan!" a gɨla.

¹⁹ Bɨ Barabas anɨbu nɪpe daun kub anɨbu nɨbi bɨ rɨmnap udöm, ram mɨnönj anɨbu abad mɨdmɨdöp bɨ kub anɨbu aip pen pen göm, wip ap böŋ nöp al pak la rö, nɪp manö kub hagöm nagɨ lɨla.

²⁰ Pen Pailod Jisas yɨharɨŋ hag yunö aran a gɨ nɨŋöm, kalɨp kauyaŋ hagöm anɨg haga.

²¹ Hageia, kale kauyaŋ maj mɨgan blätö gɨ wɨñ alöm hagla, "Nɪp mab ba laŋ al pak lɨmim! Nɪp mab ba laŋ al pak lɨmim!" a gɨla.

²² Hageila, Pailod kalɨp kauyaŋ hagöm haga, "Bɨ anɨbi nan nɨhön gɨ najj göŋŋ Yad nɨŋbin, nan najj ap gagöp rö, nɪp al pak lun rö lagöp. Anɨb u, ami bɨ yad hagnö, nɪp yɨharɨŋ paköm, hag yulö aran,," a ga.

²³ Hageia, kale klö yabɨ göm, Jisas nɪp al pak lɨlö umaŋ, a göm, meg mɨgan kale blätö gɨ dap ranöm, hag gɨlö gɨlö,

²⁴ Pailod manö kalɨp u udöm,

²⁵ bɨ ap, nɨbi bɨ rɨmnap udöm ram mɨnönj abad mɨdmɨdöp bɨ kub u aip pen pen göm, wip ap böŋ nöp al pak la bɨ anɨbu nɪp hag yuö kamɨŋ ara; pen ami bɨ nɪpe gau kalɨp haga, "Kale Jisas nɨhön gɨnɨg gun a göm hagaböl u nöp gɨmim,," a ga.

*Jisas nɪp mab ba laŋ cɨpɨt pak lɨla
(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Jisas nɪp al pak lɨnɨg ud arla. Aŋ au amöl göm, Sairini daun nɨbö bɨ ap Jerusalem aueia. Bɨ anɨbu hib nɪpe Saimon. Nɪp nable paköm, ud sisɨ löm, mab kros ud ka gɨ ñöm hagla, "Jisas arab u hain aru,," a gɨlö, ud hain ara.

²⁷ Pen Jisas nɪp ud arlö nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ iru nöp hain gɨla. Nɨbi bɨ areila aŋ anɨbu nɨbi rɨmnap Jisas nɪp mög nɨŋöm ham geila.

28 Anig gilö, Jisas ado gi nñöm kalip haga, “Kale Jerusalem nibi, yip ginig gab u ham gagmim. Kalöp gi naji göm, ni pai kale gau gi naji göm geinab anibu ham gimim.

29 Hainö marö kub u auö, hagnaböl, ‘Nibi ni pai yag dauagpal gau abe, nibi ni pai ci nagpal gau abe, kale nöp mñ mñ göl,’ a ginaböl. *

30 Niñ anibu, nihön ginig midaiun, a göm, böñ nöp umun, a göm, hagnaböl ‘Nö ilö gau pa jö gi apöm, hanip al pak linim aka kidip udöm hanip minöñ ninim u aij,’ a ginaböl. *

31 Yad mab kamij rö midpin pen yip anig göm gi naji gaböl. Pen kale mab mitep rö midpim rö, kalöp nihön rö gi naji ginaböl?” ö ga.

32 Pen bi gapman lo manö rib julö bi mihau, mab ba lanj al pak linig göm, udöm halö ud arla.

33 Dam ram minöñ Wip Nabic Cög Ij a gipal u amjaköm, Jisas nip dam mab ba lanj cipit pakla, bi gapman lo rib julö bi mihau kalip mihönj dam mab lap lap cipit pakla.

34 Anig gilö, Jisas haga, “Bapi, yip gaböl u, ai ginig anig gabun, a göm, nij aij göm gagaböl. Anib u, kale gi naji gaböl u niñmön arö gimön,” a ga.

Pen ami bi gau, Jisas walij nipe ud ju lilö mideia gau, kale ke sadu gipal rö u göm udlä. *

35 Nibi bi iru nöp niñmidlö niñöl gi, Juda bi kub gau Jisas nip paj hagöm hagla, “Nipe, ‘Yad Mesaia u; God yip udajip nipe aip midpul,’ a göm, nibi bi rimnap umbal gajip urakpal. Göp anibu rö, nipe ke u rö nöp anig göm kamij arö niñjun,” a gila. *

36 Pen ami bi gau u rö nöp, Jisas mideia söl au apöm nip paj hagöm, niñ wain asi nöl göm hagla, *

37 “Ne, ‘Juda Kinj kale midpin,’ a gipan u, ne ke gimön kamij aru!” a gila.

38 Pen Jisas nip cipit pak lila mab ba au gilan, mab po bad ap adö u manö kalä klij rikla:

JUDA KAI KIJ KALE ME I.

39 Bi gapman lo manö rib julö, mab ba lanj al pak lila mihau, bi ap Jisas nip hag juöm haga, “Ne Mesaia midpan u, ne ke gimön kamij ammön, hol mihönj u rö nöp gö, kamij arul!” a ga.

40 Hageia, bi ap pen nip hag göm haga, “Bi anibi ilön kub udöm umnig gab; hol mihönj u rö nöp ilön kub udul umnig gabul u, a gimön, God nip pinij gagpan ar?”

41 Hol mihönj naji gipul rö ilön udabul, pen bi anibi nan naji ap gagöp,” a ga.

42 Nipe anig hagöm, Jisas nip haga, “Ne ram minöñ ne au am kinj midmön, yip gasi niñmön,” a ga.

43 Anig hageia, Jisas nip pen pe haga, “Yad nöp niñjö yabit hagabin, mñi niñ i nöp ne yad aip am ram minöñ aij u mideinabul,” a ga.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Magö anibu, sidö anj auläk magö u sibön göm, mid damöm sidö aumij gai ga magö u kauyanj mailö ga.

45-46 Pen Jisas umnig göm haga, “Bapi, ana magö yad u niñmagö adö ne u labin,” a ga. Anig hagöm uma. Jisas uma, magö anibu nöp, God sabe gep

* 23:29: Luk 21:23 * 23:30: Hos 10:8; Rep 6:16 * 23:34: Ais 53:12; Sam 22:18 * 23:35: Sam

22:7-8 * 23:36: Sam 69:21

ram magö raul agamij migan yan, waij ud ajöñ pñ gila u, an yan pa bu göm, hi g lap lap arö, ajöñ hi+köl mideia. *

⁴⁷ Pen ami bi abad midep bi kub u, gaia anibu niñöm, God hib nipe u dap ranöl gi haga, “Niñö yabi! Bi anibi bi aij nö!” a ga.

⁴⁸ Niñi bi ap niñ mideila gau, nan ga anibu niñöm, mañul ral auö pabi paköl gi, ado göm ram kale arla.

⁴⁹ Pen Jisas niñi bi niñeb nipe gau abe, niñi Galili niñö niñ hain gila gau abe, kale ke ke au dan midöm, nan ga anibu niñ mideila.

Josep niñe Jisas hañ roman dam rigöl ga
(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pen Juda Kansol kub bi ap, hib niñe Josep. Niñe bi aij, manö ud asik gi aij gimidöp. Niñe Arimadia daun, ram niñön Judia an au niñö. Niñe Juda Kansol bi rimnap, Jisas niñ al pak lun, a göm, gasi niñla rö niñaga. Niñe, God niñi bi udöm abad mideinab niñ u aunab, a göm, abad midmidöp.

⁵² Niñe Jisas uma, wip he dam rigöl ginig göm, Pailod mideia u amöm, hag niñö yau a ga.

⁵³ Anib u, Josep niñe am wip he ud asik dap lugöm, waij rud aij ap ud wam wam göm, dam kabö migan gison nöñ lu löm wip rigöl gagla migan u rigöl ga.

⁵⁴ Pen Juda God niñ sabe gep niñ u söñ auub, a göm, Praide* dugo dugo magö u wip rigöl ga.

⁵⁵ Pen niñi ugan, Jisas aip Galili niñö aula gau, Josep arö niñöl gi hain gi damöm wip rigöl amjaköm, wip he aigegö rigöl ga u niñ aij göm, ado gi ram kale arla.

⁵⁶ Ram kale amöm, agnon niñ hañ aij auep rimnap wip he li niñig göm, gi li aij gila.

Ruö mañu nöñ daublup u pen Sarere niñ kub kale yihar niñ midep u niñöm me, yihar niñ mid mid hanla. *

24

Jisas uraka
(Mad 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Ruö Sade niñ u, ram gison rua magö u, niñi ugan anibu agnon niñ hañ aij auep u udöm, wip he hañ roman anöñ li niñ, a göm, dam wip rigöl gila u arla.

² Amöm niñla, kabö hañai kub wip rigöl migan pñ gila u, hi gi am ba lau mideia.

³ Pen kale migan anibu amöm niñla, Bi Kub Jisas hañ roman niñe midageia.

⁴ Ai göp, a göm, hag midlö niñöl gi, ad niñ bi miñau goñ anib au uraköl midailö. Bi miñau waij kale rud mailö halö unbö ke mideia.

⁵ Niñi gau kale niñöm, anin niñ gö pñ niñ göm, kugom yimöm yihön gilo niñöl gimil, bi anib miñau haglö, “Niñön ginig bi kam niñ midöp u niñ wip rigöl gipal an gai i ulhai niñ ajabim?”

* **23:45-46:** Luk 8:2-3 * **23:54:** Juda Sarere niñ kale u Praide dugo dugo il göm, gi damöm, Sarere dugo dugo pis gimidöp. * **23:56:** Eks 20:10; Dud 5:14

6 Nipe aui mɨdagöp; mɨdö nöp uraköp. Pen kalöp aip Galili mɨdöm manö haga u gasɨ nɨɨjim. *

7 Nipe kalöp haga, 'Bi Ñi nipe u nɨp, ud nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpal ñɨmagö adö kale lɨlö, nɨp mab ba laɨ al pak lɨlö, umöm ñɨn mɨhöp mɨdöm, ruö ñɨn mɨhau nɨgan u kauyaɨ uraknab,' a ga," a gɨlö.

8 Anɨg haglö nɨɨöl gɨ, gasɨ magö kale u pɨral hɨkö, Jisas nöd Galili mɨdöm, manö haga anɨbu gasɨ nɨɨ dam nɨɨla.

9 Nɨbi gau kale wɨp rɨgöl u arö göm, kauyaɨ adö gɨ amöm, nan ga nɨɨla anɨbu, Jisas bɨ nɨpe unbö agɨp laɨ gau abe, nɨbi bɨ nɨpe rɨmnap gau abe hag ñɨla.

10 Nɨbi ugan manö hag ñɨla anɨbu, Maria Magdala u, Joana u, Jems nɨme Maria u, nɨbi rɨmnap halö.

11 Pen kale manö hag ñɨla anɨbu apdi nɨɨöm, nɨɨö hagaböl, a göm, nɨɨagla. Ñɨñɨɨon löm rö hagaböl a göm gasɨ u nɨɨla.

12 Pen Pida manö anɨbu nɨɨöm, gɨ dö gɨ amöm, rɨgöl gɨla kabö mɨgan u sɨpsɨp nɨɨa, wɨp waɨɨ wam wam gɨla bad u nöp mɨdeia. Anɨbu nɨɨöm, nɨhön göp, a göm, gasɨ mɨlö yabɨl löl göm, wɨp rɨgöl u arö göm kauyaɨ ado gɨ ara.

*Bɨ mɨhöp ram rɨɨg aglö Emeas arlö
(Mak 16:12-13)*

13 Ñɨn anɨbu nöp, bɨ mɨhöp ram rɨɨg aglö Emeas, yöp Jerusalem söl anɨb au* arul, a gɨmil, adan amöl gɨmil,

14 nan nɨhön nɨhön geia nɨɨlö manö u agamɨɨ hag nɨɨöl gɨ arailö.

15 Arailö nɨɨöl göm, Jisas jöl adö apöm, kalɨp mɨhön uɨ göm ara.

16 Pen bɨ anɨb mɨhau Jisas nɨp nɨɨblep u pen God gasɨ magö kalɨp mɨhön u geia nɨɨöm gasɨ hauɨ alö, Jisas nɨp nɨɨlö bɨ unbö ke rö la.

17 Nipe kalɨp mɨhön hag nɨɨöm haga, "Manö u nɨhön manö haglö arab?" ö ga.

Anɨg hageia, kale yɨm gep rö pɨdön gɨ urak mɨdöl gɨmil,

18 bɨ Kliopas haga, "Ne nöp me, mɨñi ñɨn pro bad i Jerusalem aui am mɨdmön nan nɨhön nɨhön gab u nɨɨagpan ar?" a ga.

19 Hageia, Jisas haga, "Nan anɨbu nɨhön gö hagabil?" ö ga.

Hageia haglö, "Jisas Nasared nɨbö ga u me. Bɨ God manö hagep u, manö hag ñɨ aij göm, nan gagep rö gau gɨmɨdöp u me, God nɨp aij a göm, nɨbi bɨ gau kalɨp aij a göm ga.

20-21 Nipe anɨg gɨmɨdöp u, gasɨ hon nɨɨun hagno, 'God nɨp yuö hanɨp Isrel nɨbi bɨ udöm, abad mɨd aij gɨnab,' a gun nɨɨno u pen God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manö ud asɨkep bɨ kub gau abe, nɨp manö hag göm, dam Rom gapman bɨ kub u nɨp ñɨlö, nɨpe manö kub hagöm, nɨp ami bɨ nɨpe gau kalɨp ñö, dam mab ba laɨ al pak lɨlö una. Pen nan ga anɨbu ñɨn mɨhöp nöp ap ara me. *

22 Mɨñi sɨb halö magö u, nɨbi ugan hon ap, am nɨp rɨgöl gɨla ulöm mɨgan ka u nɨɨöm, ap hanɨp nan nɨhön nɨhön göp u hag ñɨlö nɨɨun pa gɨɨ gɨpun.

23 Nɨbi gau kale hagpal, 'Wɨp he mɨlö u mɨdagajɨp, pen ejöl mɨhau apil hagpil, "Nɨpe uraköm kamɨɨ mɨdöp," a gɨpil,' a gɨpal.

24 Anɨg haglö, bɨ hon rɨmnap nɨp rɨgöl gɨla ulöm mɨgan ka u amöm nɨɨbal, nɨbi gau hagajal rö nöp mɨdajɨp. Pen Jisas nɨp nɨɨagpal," a gɨlö. *

* 24:6: Luk 9:22 * 24:13: Grik 60 sidadia (11 kilomida) * 24:20-21: Luk 19:11; Ap 1:6 * 24:24: Jon 20:3-10

25 Anig hagailö, Jisas haga, “Kale m+höj gasi n+ij aij gagpil. Bi God manö hagep gau manö hagla u magöjhalö, n+hön ginig manö n+ijö hagpal a g+mil n+ijagpil?”

26 God haga rö, Mesaia u nöd ilön kub yab+ udnab me, pen hainö mailö aij ke halö m+ideinab,” a ga. *

27 Anig hagöm, Mosi+ abe, bi God manö hagep bi gau magöjhalö abe, Krai+ n+p God Manö kal+ kfiñ r+kla m+idöp manö an+bu magöjhalö kal+p hag n+i aij gö ara. *

28 Ram m+nöhj areila sö! an+bu au amjaköm, Jisas kal+p m+höhj abhak löm, arnig rö ga.

29 Pen kalpe m+höhj n+p manö klö g+mil haglö, “Dugöp i aubun. S+bön ginig gab n+ijöm ne auö hol m+höhj aip hanun,” a g+lö. Haglö, kalpe m+höhj aip ram arla.

30 Ram am m+idöm, nan n+ijng, n+ipe bred udöm, God n+p aij, a göm, ud jö göm kal+p m+höhj n+i n+ijöl gi,

31 gasi magö kalpe m+höhj u gasi wakö, u Jisas nöp, a g+mil n+ijlö n+ijöl göm, agam+i ur ga.

32 Anig ga u n+ijmil haglö, “Adan anj au apöl gun, manö r+imnap hag nöl gi, God Manö kal+ kfiñ r+kla manö i! u r+imnap hag nöl gaj+p u, m+idmagö hal+p u mab rö inöm p+u gi nöp,” a g+lö.

33 Anig hagemil, magö an+bu nöp kauyanj ado gi Jerusalem ammil n+ijlö, Jisas bi n+ipe unbö ag+p lanj, n+bi bi n+ijeb kale r+imnap halö aip ap magum göm m+idella.

34 Amjakmil kale n+ijlö, n+bi bi gau kale ke Jisas n+p manö hagem+idella. “N+ijö nöp! Jisas uma u pen kauyanj uraköm, ap Saimon m+daj+p au waiö laj+p n+ijöb,” a g+la. *

35 Manö hageila an+bu n+ijmil, bi m+hau haglö, “Hol m+höhj adan anj au arajul, Jisas hal+p nable pakaj+p, dam ram hol m+höhj u amun, nan n+ijng gun, n+ipe bred udöm, God n+p aij a gaj+p u, u Jisas nöp a gul n+ijbul,” a g+lö.

Jisas bi n+ipe gau n+p waiö n+ijla

(Mad 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Pen manö an+bu hag m+dailö n+ijöl göm, Jisas n+ipe ke m+idella anj au waiö li anj au g+lanj urak m+idöm haga, “God kalöp abad m+ideianj,” a ga.

37 Hageia, kale wip ana, a göm, an+n+n gö piñ+nj g+la. *

38 Piñ+nj geila, Jisas kal+p haga, “N+hön ginig piñ+nj gabimj Amgö kale ke n+ijbim u pen n+hön ginig gasi m+höp n+ijabim?”

39 N+imagö ma yad gau n+ijm. Yad nöp me! Yip ud po n+ijmim n+ijnabim. Wip ana hañ romanj le halö m+idagöp. Pen yad yuö abe, le abe m+idpin u, amgö kale ke hadö n+ijabim,” a ga.

40 Anig hagöl göm, n+imagö ma n+ipe gau kal+p yama.

41 Anig gö, kale m+ñ m+ñ göl gi, gasi m+lö lö! gi, u Jisas nöp aka göm, gasi m+höp n+ijlö n+ijöl göm, Jisas kal+p haga, “Nan n+ijeb kale r+imnap aui m+idöp aka?” ga.

42 Hageia, n+p kabsa! lau l+la ap n+la.

43 Kale n+ijm+idlö n+ijöl gi, n+ipe kabsa! an+bu ud n+ija.

* 24:26: Luk 9:22

* 24:27: Sam 22:1-21; Ais 53

* 24:34: 1Ko 15:4-5

* 24:37: Mad 14:26

44 Pen Jisas kalip haga, “Nöd yad kale aip m+dem, m+ñi y+ip göp unbö rö u g+nab, a gem, kalöp hag ñ+m+din. Mos+s y+ip manö kal+ k+ñ r+ka u, b+ God manö hagep y+ip manö kal+ k+ñ r+kla u, God Manö ad+ñ Sam a g+pal u y+ip manö kal+ k+ñ r+ka u, y+ip kal+ k+ñ r+kla rö nöp magöñhalö unbö rö nöp g+nab, a gem, kalöp hag ñ+ aij g+nö,” a ga. *

45 An+g hagöm, kalip haga, God Manö kal+ k+ñ r+kla u n+ñ aij g+lan, a göm, gas+ aij yab+ u kalip ña.

46 N+pe an+g göm, kalip haga, “Nöd gau kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘Mesaia u ilön kub udöm umö, r+göl g+lö, ñ+n m+höp m+döm, ñ+n m+höp n+gan u kauyan uraknab.

47 An+ b u, manö aij n+pe u ram m+nöñ Jerusalem il g+ hag ñöm, hag ñ+ damöm, n+bi b+ ram m+nöñ gau gau magöñhalö hag ñ+lö arö n+ñöl göm, n+bi b+ nan si nan naj g+pal gau, n+hön g+n+g an+g g+pun, a göm, arö göm, Krais n+ip c+g g+lö n+ñöl göm, nan naj pr+ kale u h+k g+ yunab,’ a g+la.

48 Pen y+ip ga an+bu amgö magö kale ke n+ñbim. *

49 Pen Bapi yad manö nöd hag la rö, yad kalöp ñ+nabin. An+ b u, kale daun kub aui nöp m+dmim, abad m+daimim. Kumi kabö adö lan au n+bö p+döñ ke apöm kalöp goñ leinab u n+ñmim arnabim,” a ga. *

*Jisas ap ran jak ram m+nöñ kumi kabö adö lan au ara
(Mak 16:19-20; Rep 1:9-12)*

50 An+g hagöm, kalip pañ+d damöm, Jerusalem arö göm, ram r+ñ+g aglö Bedani söl au amöm, God kalip abad m+deian, a göm, ñ+magö n+pe dap ranöm, God n+ip sabe ga.

51 Jisas an+g gö n+ñöl göm, God n+ip dam ap ran jak ram m+nöñ kumi kabö adö lan au ud ara.

52 An+g gö, kalip aij a gö n+ñöl g+, hib n+pe u haglö adö arö n+ñöl göm, ado g+ Jerusalem arla.

53 Amöm, pör pör nöp God n+ip sabe gep ram raul m+gan u amöm, God hib n+pe haglö adö arm+döp.

* 24:44: Luk 9:22 * 24:48: Jon 15:27; Ap 1:8 * 24:49: Jon 14:16; 15:26; Ap 1:4

Jon

Jisas Krais Manö Aij u Jon kalı kılıñ rıka

God Manö nıpe ram mınöñ ıt i aua

¹ Ram mınöñ hadame dagol gau gı laga ñın u, God Manö mıdeia. God Manö nıpe God aip mıdeia. God Manö nıpe u rö nöp God me. *

² Ram mınöñ hainö gı la; nöd yabıl God Manö nıpe God aip mıdeia.

³ God nıpe gö, God Manö nıpe nan gau magöñhalö gı la. Nan ap ke laga; nıpe ke gı la nan gau nöp mıdöp. *

⁴ God Manö nıpe kamıñ mıdep ıt u. Kamıñ mıdep magö anıbu nıbi bı kalıp mailö ña. *

⁵ Mailö anıbu amöm nıbi bı sıbön göp an au mıdpal gau ñı lab nıñöm sıbön mailö anıbu pałog göl rö lagöp. *

⁶⁻⁷ Nıbi bı gau magöñhalö Mailö anıbu nıp nıñ udöl, a göm, God bı ap nıp hag lö, nıpe apöm Bı Mailö halö anıbu manö hag ñımıdöp. Bı manö hag ñımıdöp bı anıbu hib nıpe Jon. *

⁸ Jon nıpe Mailö anıbu wasö. Nıpe yıharıñ bı an Mailö mıdöp manö u nıbi bı gau kalıp hag ñınıg aua.

⁹ Mailö nıñö yabıl anıbu nıpe ram mınöñ ıt i apöm nıbi bı gau magöñhalö kalıp mailö ñöl gımıdöp. *

¹⁰ God Manö nıpe ram mınöñ ıt i apöm mıdmıdöp. God nıpe gö, God Manö nıpe ke mınöñ naböñ ıt i gı löm, nıbi bı gau gı löm ga. Pen nıpe ke ram mınöñ ıt i ap mıdeia u, nıbi bı nıp amgö nıñöm Bı Kub u a göm nıñagla.

¹¹ Nıpe ram mınöñ nıpe ke aua u pen nıbi bı nıpe ke nıp udagla.

¹² Pen nıbi bı au, Krais manö aij nıpe u nıñ udöm, nıp Bı Kub hon, a göm, udla gau, kalıp geia God ñı pai nıpe mıdpal.

¹³ God ñı pai nıpe mıdpal u, bı ber gau udöm, ñı pai yag daulö mıdpal rö mıdagpal. God nıpe ke gö ñı pai nıpe mıdpal. *

¹⁴ Pen Manö anıbu, nıpe apöm bı hañ romanı löm, hanıp aip han mıdmıdöp. Anıb u, hon mailö magö aij nıpe hadö nıñbun. Nıpe Bap Ñı nıpe añı yabıl u me, Bap nıpe ke mailö magö aij ke halö mıdöp rö, Ñı nıpe u rö nöp mıdöp. Pen nıpe hañ romanı löm bı rö apöm, hanıp magöñhalö mög nıñöm mıdmagö yabıl löm, God Manö nıñö u magöñhalö hag ñı aij gımıdöp.

¹⁵ God Manö nıpe aua u, Jon nıpe nıñöm, wıñ alöm nıbi bı gau kalıp haga, “Bı mıñı auöp i nöp me, yad kalöp nöd hagnö, ‘Bı ap nıpe yad hain aunab u pen yıp yag dauagep adö u, nıpe hadame dagol gau mıdmıdöp. Anıb u, nıpe yad rö wasö; nıpe Bı Kub yabıl,’ a gıñö u, bı anıbu me u,” a ga.

¹⁶ Nıpe hanıp nıbi bı magöñhalö mög yabıl nıñöm, ud aij göm, nan aij aij iru nöp ñöb.

* **1:1:** Jon 17:5; 1Jn 1:1-2; Rep 19:13 * **1:3:** 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 * **1:4:** Jon 5:26 * **1:5:** Jon 3:19 * **1:6-7:** Mad 3:1; Luk 1:13-17,76 * **1:9:** Jon 8:12 * **1:13:** Jon 3:3-6; Plp 2:7; Jon 2:11; 1Pi 1:23

¹⁷ Apiabö u lo manö adö u, God Mosıs nıþ ñö, Mosıs hanıþ ña u pen God nıbi bı mög nıñöm ud aij gab manö nıñö anıbu, Jısas Kraıs aua u me, mıñi waiö nıñabun. *

¹⁸ Nıbi bı rımnap God nıþ nıñagal. Ñı añı nıpe u nöþ nıpe ke God. Nıpe Nap aip mıdpıl. Nıpe Nap nıpe hag waiö la nıñöm mıñi hon Bap God hadö nıñbun. *

Jon Bı Ñıg Pak Ñeb u, "Yad Mesaia u, wasö," ga
(Mad 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Juda bı kub Jerusalem nıbö gau kale bı God nıþ nan sabe gep bı rımnap abe, bı God sabe gep ram wög gı ñımıdal bı rımnap abe hag yuöm hagla, "Kale Jon mıdöp ammim, 'Ne an?' ö gımim hag nıñmim," a gıla.

²⁰ Kale Jon mıdeia u amjaköm, nıþ hag nıñöm hagla, "Ne bı an?" ö gıla.

Hag nıñeila, nıpe wai ñaga. Kalpe waiö hagöm haga, "Yad Kraıs u* wasö," ga.

²¹ Anıg hageia, kale pen hagla, "Anıg hagpan u, ne an? Ne İlaija aka?" gıla.

Anıg hageila, Jon haga, "Yad İlaija wasö," ga.

Anıg hageia, kale pen hagla, "Ne bı God manö hagep pör abad mıdpun u aka?" gıla.

Hageila, Jon wasö ga. *

²² Anıg hageia, bı anıb gau pen hagla, "Anıb u, ne an? Pen yad bı an a gımön hagnabön, hon amun bı kub hanıþ hag yubal gau kalıþ hag ñınabun," a gıla.

²³ Hageila, Jon kalıþ haga, "Yad mıñi gabin i, bı God manö hagep Aısaia nöd haga rö nöþ gabin. Nıpe haga,

'Yad bı ap ram mınön nıbi bı iru mıdagpal,

ram mınön kabö nöþ mıdöp an au mıdem, wiñ kub alem hagabin,

"Pör Bı Kub auab a gımim,

adan ĩk gı aij gımim," a gabin,' a ga.

Yad Jon mıñi gabin me u," a ga. *

²⁴ Pen bı Jon nıþ hag nıñng aıla anıb gau, bı Perısi rımnap aip aıla.

²⁵ Kale Jon nıþ hag nıñöm hagla, "Ne hagpan, yad Kraıs wasö, İlaija wasö, bı God manö hagep abad mıdpun u wasö gıpan gö jı nıñön gıñng nıbi bı gau kalıþ ñıg pak ñabön?" ö gıla.

²⁶ Hageila, Jon haga, "Yad kalıþ yıharıñ ñıg pak ñabin. Pen bı ap anı kalöp auı mıdöp, nıpe aigale bı rö mıdöp a gımim nıñagpım.

²⁷ Bı anıbu nıpe yad hain aunab pen nıpe yad rö wasö; nıpe bı kub yabı, yad bı pro. Yad ma rırup nıpe u nagı hubıknam rö lagöp," a ga. *

²⁸ Jon nıbi bı gau kalıþ ñıg pak ñımıdöp ram rıñg aglö Bedanı, ñıg Jodan goł böñ nö lödan nıñöm bı anıb gau apöm nıþ manö anıbu hag nıñla.

Jısas nıpe God Sıpsıp Pi nıpe

²⁹ Ruö Jısas auö nıñöl göm, Jon Jısas nıñöm nıbi bı gau kalıþ haga, "Nıñim! God Sıpsıp Pi nıpe hanıþ hag yuöp me u. Nıpe me nıbi bı mınön nabön ĩt i gau gau magönhalö nan si nan naij gıpal gac u ĩk gı yunab. *

* **1:17:** Eks 34:28; Ro 6:14 * **1:18:** Eks 33:20; Jon 6:46; 1Di 6:16 * **1:20:** manö "Kraıs u" abe, Hibru manö "Mesaia u" abe ĩt añı ap nöþ mıdöp: "God hag la Bı u." * **1:21:** Dud 18:15,18; Mad 11:14 * **1:23:** Aıs 40:3 * **1:27:** Jon 1:15 * **1:29:** Aıs 53:6-7; 1Pi 1:18-19

³⁰ Bî anîbu me, yad hagnö, 'Bî ap nîpe yad hain aunab u pen yîp yag dauagep adö u, nîpe hadame dagol gau mîdmîdöp. Anîb u, nîpe yad rö wasö; nîpe Bî Kub yabîl,' a gîñö. *

³¹ Bî kub anîbu bî an a gem nîḡagmîdin. Pen Isrel nîbi bî, bî kub anîbu bî aigale bî rö mîdöp u nîḡol a gem, kalîp nîḡ pak nîḡnîḡ aunö," a ga.

³²⁻³³ Pen Jon Jisas manö adö anîbu nöp hagöm haga, "Bî anîbi bî an, a gem, yad ke nîḡagbnep; pen bî yîp hag yuö apem nîbi bî kalîp nîḡ pak nîḡabin u haga, 'Ne nîḡnabön, Ana nîpe bî an apöm, aip mîdeinab, bî anîbu nöp nîbi bî gau kalîp Ana U† pak nîḡnab,' a ga. Haga anîbu me, mîñi Ana u kumi kabö adö laḡ nîbö yaur dapo rö u gî nîp auajîp *

³⁴ nîḡem yad nîḡ aij gem kalîp manö nîḡö hagabin, bî anîbi nîpe God Nî nîpe u nöp," a ga. *

Jisas bî nîpe mîhöp nöd uda

³⁵ Ruö pen, Jon bî nîpe mîhau aip, kauyanḡ ap nîḡ pak nîḡmîdöp ka u mîdlö nîḡol gî,

³⁶ Jisas ap padiö, Jon nîpe Jisas nîḡöm nîbi bî gau kalîp haga, "Bî anîbi God Sipsip Pi nîpe me u," a ga. *

³⁷ Anîḡ hagö, Jon bî nîpe mîhau, manö anîbu nîḡmil, Jisas areia mîḡan u hain arlö.

³⁸ Pen Jisas ado göm kalîp mîhön nîḡöm haga, "Nîḡhön gîḡnîḡ auabil?" ö ga. Hageia haglö, "Rabai! Ne hanban gai?" ö gîlö. Hibru manö hagöm "Rabai" a gîlö manö anîbu îl u "Manö Hag Nêb Bî."

³⁹ Pen kale anîḡ gîḡmil hag nîḡlö, Jisas haga, "Anîb u, yad aip ammil nîḡnabil," a ga. Haga nîḡn anîbu nöp dugo magö u ammil, nîpe aip mîdeila.

⁴⁰ Jon bî nîpe anîb mîhau, bî ap hib nîpe Edru. Edru nîmam nîpe me Saimon Pida. *

⁴¹ Edru magö anîbu nöp am nîmam Saimon nîp ulḡai nîḡöm haga, "Mesaia u aunab a gun pör abad mîdpun u mîñi nîḡbul," a ga. "Mesaia" a ga manö magö u, Grik manö hagöm "Krais" a gîpal.

⁴² Edru anîḡ hagöm, nîmam Saimon nîp ulḡ göm Jisas mîdeia u arö, Jisas Saimon nîp nîḡöm haga, "Jon nîḡ nîpe Saimon. Nöp Sipas a göl," a ga. Arameik manö hagöm, hib Sipas a ga manö magö anîbu, Grik manö hagöm Pida a gîpal. Sipas abe Pida abe îl añ anîbu "kabö." *

Jisas Pilip aip Nadanyel aip kalîp mîhön uda

⁴³ Ruö, Jisas ram mîñönḡ Galili arnîḡ, am Pilip nîp nîḡöm haga, "Yad aip arul," a ga.

⁴⁴ Pilip, Edru, Pida, ram mîñönḡ kale Bedsaida nîbö.

⁴⁵ Pen Pilip am Nadanyel nîp nîḡöm haga, "Hon bî u, Mosîs abe, bî God manö hagep rîmnap abe kalî kîñ rîköm hagla u, nîp mîñi nîḡbun. Nîpe me Jisas, Josep nîḡ nîpe. Ram mîñönḡ nîpe Nasared nîbö," a ga. *

⁴⁶ Pilip anîḡ hageia, Nadanyel haga, "Bî aij ap ram mîñönḡ naj anîbu nîbö auagnab," a ga.

Hageia, Pilip haga, "Anîḡ hagpan u, auö am nîḡul!" a ga.

* 1:30: Jon 1:15 * 1:32-33: Mad 3:16 * 1:34: Mad 3:17 * 1:36: Jon 1:29 * 1:40: Mad 4:18-20 * 1:42: Mad 16:18 * 1:45: Dud 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23

47 Anig hagöm, kale bi mihau ammil söl söl gilo niñöl gi, Jisas Nadanyel niñ niñöm haga, “Bi anibu bi Isrel yijig göl u me, niñe piral adö u hagagnab; niñe niñö nöp waiö hagnab,” a ga.

48 Anig hagö, Nadanyel haga, “Ne aige gimön yip niñban?” ö ga.

Hageia, Jisas haga, “Pilip nöp hainö ut ginig nöb; yad nöp nöd niñbin, ne asik midajan rauan il au,” a ga.

49 Anig hagö, Nadanyel haga, “Manö hag ñeb bi. Nöp niñbin! Ne God Ñi niñe, Isrel niñi bi Kij hon,” a ga. *

50 Anig hageia, Jisas haga, “Nöp yiharinj rauan il au niñbin a gipin u me, yip niñ udpan? Hainö nan ke niñbö rimnap niñnabön,” a ga.

51 Jisas anig hagöm haga, “Kalöp magöñhalö niñö hagabin, kumi kabö adö lan au piral hiikö, ejol gau apöm, yip Bi Ñi niñe niñ amil apil, niñ amil apil geinaböl niñnabim,” a ga. *

2

Jisas niñe ñig yabñ u gö ñig wain la

1-2 Ñin mihöp midöm, bi ap niñi udnig göm, niñi bi wiñ alö amöm, nan niñla Kena daun, ram minöñ Galili an au. Ñin anibu, Jisas abe, bi niñe gau abe, kalip u rö nöp wiñ alla arla. Pen Jisas niñe abe am ram anibu mideia.

3 Ñig wain u niñ hakeila, Jisas niñe apöm Jisas niñe haga, “Wain u niñ hakpal,” a ga.

4 Anig hageia, Jisas haga, “Yip anig gi anig gi, a gimön, yip hagagmön. Ñin yad u auagöp,” a ga. *

5 Hageia, niñe niñe am bi wög gi ñeb gau kalip haga, “Jisas manö ap hagainim, hagnim rö nöp gimim,” a ga.

6 Pen Juda niñi bi kabö udöm gipal rin kub yabñ unbö kagoñ jinj u ud lälö mideia. Rin kub añi añi ñig lida unbö niñnjuöl mamid u ml dap lep. Pen Juda niñi bi nagä adö kale gimidal rö, God amgö ilö niñi bi ut aij midaiun, a göm, rin anib gau ñig ml dap hon göm, niñ ma li yumidal.

7 Jisas pen, bi wög gi ñeb gau kalip haga, “Kabö rin gai i, ñig ml dapim hon gipe, ajman raunim,” a ga.

Hageia, haga rö geila haga,

8 “Miñi ñig ml dap libim u, ml dammim, bi nan niñnabun i abad midöp u niñ nimim,” a ga.

9 Hageia, ñig yabñ anibu ml dam bi kub u niñ ñeila, niñe udöm niñ niña, ñig wain aij u mideia. Pen niñe ñig wain anibu gai niñbö göm niñaga; bi wög gi ñeb gau kale nöp niñla. Pen niñe niñaga rö me, bi niñi udnig ga anibu niñ wiñ alö aueia haga,

10 “Pör nöp, ñig wain aij u nöd dap ñilö niñ haklö me, hainö ñig wain najj u ñilö niñbal. Pen ne ñig wain aij u dap lö midajip, miñi nöp dap ñabön,” a ga.

11 Jisas nan gagep nöd niñbö ga anibu, niñe Kena daun, ram minöñ Galili an au midöm ga. Nan gagep anibu göm, niñe aige bi rö mideia u yamö bi niñe gau niñöm, niñ niñ udl.

12 Pen Kena daun arö göm, Jisas niñe ke, niñe, niñmam hain, bi niñe gau aip daun pro Kapaneam amöm, yöp niñ bad ap anib au mideila. *

* 1:49: Mad 14:33; 16:16; Mak 3:11 * 1:51: Jen 28:12 * 2:4: Jon 7:30; 8:20 * 2:12: Mad 4:13

*God sabe gep ram u nan s'kim geila, Jisas kalip r'id'ik g'i höŋ yan yua
(Mad 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

13 Juda kai Pasopa ñ'in kub kale u söl ga n'ñöm Jisas Jerusalem ara. *

14 Jisas Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul u n'ña, b'i r'imnap kale kaj kau, kaj sipsip, yaur dapo gau dap s'kim göm, b'i r'imnap abañ bad gau löm, mab po adö as'iköm, mani y'mj'iköm geila.

15 Jisas n'ñöm, nag' ap udöm mal'iköm, kaj sipsip kaj kau gau r'id'ik g'i höŋ yan yuöm, mani dap pen pen y'mj'iköm geila abañ bad gau mani halö ud hon g'i yua.

16 An'ig göm, n'ibi b'i yaur dapo dap s'kim geila gau kalip haga, "Nan an'ib gau ud arim. Bapi yad ram n'ipe u g'ipe s'kim ram rö lagn'im," a ga.

17 Jisas an'ig geia, b'i n'ipe gau gasi kale ara God Manö kal' kliñ r'ikla manö ap adö u. Manö an'ibu kal' kliñ r'iköm hagla, "Sabe gep ram ne u m'idmagö yabiñ lem umnabin," a g'ila. *

18 Pen Juda b'i kub r'imnap apöm, Jisas n'ip hag n'ñöm hagla, "Nöp an hagajip apön an'ig gabön? God nöp hagö apem gabin a g'imön, nan gagep rö ap gö n'ñun, 'N'ñö hagpan,' a gun," a g'ila.

19 An'ig hageila, Jisas kalip pen haga, "Kale God sabe gep ram an'ibi r'ib wañ geinabim, ñ'in m'hau n'gan kauyan g'i l'nabin," a ga. *

20 An'ig hageia hagla, "God sabe gep ram an'ibi, m'i ñ'injuöl m'ihöp ado g'i da unbö kagoñ j'ij (46) g'i hakla u pen ne ñ'in m'hau n'gan kauyan g'i l'nabin a gan ar?" a g'ila.

21 Pen Jisas n'ipe sabe gep ram manö haga an'ibu, hañ roman n'ipe ke nöp haga. *

22 An'ib u me, hainö Jisas n'ipe umöm uraka u, b'i n'ip hain g'im'idal gau God Manö u abe, Jisas n'ipe ke manö haga an'ibu abe gasi n'ñöm, "N'ñö hagöp," a göm n'ñ udla. *

Jisas n'ibi b'i gau magöŋhalö n'ñöb

23 Jisas, Juda kai Pasopa ñ'in kub kale u Jerusalem m'idöm, nan gagep rö r'imnap geia u n'ñöm, n'ibi b'i gau, "N'ipe nöp Mesaia u," a göm n'ip n'ñ udla. *

24-25 Pen Jisas n'ibi b'i g'ipal adö u ke n'ñ aij göp rö, n'ibi b'i an'ib gau gasi kale adö mai araa u n'ñ aij ga u me, n'ipe kalip n'ibi b'i n'ñeb yad gau a göm udaga.

3

Jisas Nikodimas n'ip hag ñ'i aij ga

1 B'i Juda Kansol kub u b'i ap m'idm'idöp, hib n'ipe u Nikodimas. N'ipe Perisi b'i ap. *

2 N'ipe sib yan, Jisas n'ip n'ñn'ig, m'ideia u apöm haga, "Manö hag ñeb b'i. Hon n'ñbun, nan gagep rö g'ipan gau, ne ke gagbnap; God n'ipe ke nöp nöp aip m'idöp u me, nan gagep rö an'ib gau g'ipan. An'ib u, hon n'ñbun, God n'ipe nöp nöp yuö apön han'ip manö hag ñ'im'idan," a ga.

* 2:13: Eks 12:1-27 * 2:17: Sam 69:9 * 2:19: Mad 26:61; 27:40 * 2:21: 1Ko 6:19 * 2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16 * 2:23: Jon 7:31 * 3:1: Jon 7:50; 19:39

³ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp n+ñö yab+ hagabin, n+bi b+ ke kam+ñ hain n+bö l+ñaböl gau nöp, God kal+ñ udöm, ‘N+bi b+ yad’ a göm, abad m+deinab,” a ga. *

⁴ An+g hageia, Nikodimas aiö göm gas+ iru n+ñöm haga, “N+bi b+ r+k l+lö kub g+pal gau, kauyañ n+me mudun añ au arlö, kauyañ yag daulö, n+bi b+ ke kam+ñ hain n+bö l+l+ñ a g+mön hagabön aka n+hön?” ö ga.

⁵ Hageia, Jisas haga, “Nöp n+ñö yab+ hagabin, n+bi b+ au, ñ+g u abe, God Ana u abe udöm ke kam+ñ hain n+bö l+ñaböl gau nöp, God kal+ñ udöm, ‘N+bi b+ yad’ a göm, abad m+deinab.

⁶ N+bi b+ yag daubal rö yag daulö m+dpal, pen God Ana n+pe apöm ana magö kale añ dañ gö kam+ñ m+deinabim. *

⁷ An+ñ u, “Kale n+bi b+ magöñhalö ke kam+ñ hain n+bö l+mim,” manö hagaj+ñ an+bu, ne aiö g+mön gas+ iru n+ñagmön.

⁸ Y+gön u gas+ n+pe ke apöm arab. Y+gön udaj+ñ n+ñbim u pen auöp lau halö, aröp lau halö, kale n+ñagim. An+ñ u rö me, n+bi b+ God Ana ba lö, ke kam+ñ hain n+bö l+bal gau,” a ga.

⁹ An+g hageia, Nikodimas haga, “Ne hagabön adö an+bu, a+gegö g+n+m?” ö ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Ne Isrel n+bi b+ manö hag ñeb b+ kub kale ap, pen ne n+ñagpan ar?”

¹¹ Nöp n+ñö yab+ hagabin, hon ke nan n+hön n+ñ aij gun, nan n+hön amgö ke n+ñun, n+ñbun an+bu nöp kalöp hag ñ+bun u pen manö hagnun an+bu n+ñ udagpim.

¹² Yad kalöp m+nöñ naböñ i+ i göp rö hagnö, n+ñ udagpim rö, aige g+mim God ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au göp rö hagnö, n+ñ udnabim?”

¹³ Pen n+bi b+ ap God ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au ajöm n+ñaga; yad ke B+ Ñ+ n+pe nöp an+ñ lañ m+dem aunö.

¹⁴ “Pen hadame nöp haiño naij gau Isrel n+bi b+ kal+ñ haulö umla, n+ñöm Mos+ñ haiño naij an+ñ gau rö ap mab ba au lañ lö, n+bi b+ an an haiño an+ñ lañ n+ñla gau, kal+ñ kam+ñ la. An+ñ u rö me, B+ Ñ+ n+pe n+ñ mab ba lañ al pak l+lö, *

¹⁵ n+bi b+ an an n+ñ n+ñ udnaböl gau, kam+ñ pör m+dep u udnaböl. *

¹⁶ God n+bi b+ ram m+nöñ i+ i m+dpal gau kal+ñ m+dmagö yab+ löm, Ñ+ n+pe añ+ yab+ u kal+ñ nan a göm ña. An+ñ u, n+bi b+ an an Ñ+ n+pe an+bu n+ñ n+ñ udnaböl gau, kal+ñ kam+ñ pör m+dep u ñö, umöm ur gagnaböl. *

¹⁷ God Ñ+ n+pe yua u, n+bi b+ gau kal+ñ manö kub hagn+m, a göm yuaga; n+bi b+ gau ud kam+ñ yun+m, a göm yua. *

¹⁸ “N+bi b+ an an Ñ+ n+pe n+ñ n+ñ udnaböl gau, God kal+ñ manö kub hagnöm pen ilön ñagnab. Pen n+bi b+ n+ñ n+ñ udnagnaböl gau, God Ñ+ n+pe añ+ yab+ an+bu n+ñ n+ñ udnagnaböl rö, God kal+ñ hadö manö kub hagnöm, pen ilön udnaböl a ga. *

¹⁹ God n+bi b+ gau kal+ñ manö kub hagnöm pen ilön ñ+nab, i+ an+bu an+g göl m+dpöp: Mailö m+nöñ naböñ adö i+ i auöp u pen n+bi b+ gau, mailö m+dpöp

* 3:3: Mad 18:3; 1Pi 1:23 * 3:6: Jon 1:13 * 3:14: Nab 21:9; Jon 8:28; 12:32 * 3:15: Jon 20:31

* 3:16: Jon 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1Jn 4:9-10 * 3:17: Luk 19:10 * 3:18: Jon 5:24

au arun, a gɪ gasɪ u nɪŋagal. Kale nan si nan naij gɪ mɪdɪpal rō, sɪb gōp gau nōp mɪdaiun a gɪ gasɪ u nɪŋbal. *

²⁰ Mailō anɪbu nɪŋlō mulu lugō, ‘Naij gɪpun u, waiō nɪŋagal,’ a gōm, mailō mɪdōp au auagnabōl.

²¹ Pen nɪbi bɪ kabō rō gɪnabōl gau hagnabōl, ‘God hagōp rō nōp gabun u, waiō nɪŋlaŋ,’ a gōm, mailō mɪdōp au aubal,” a ga.

Jon Ñig Pak Ñeb Bɪ u, Jisas bɪ aigale bɪ rō mɪdōp, a gōm, manō hag ña

²² Hainō Jisas bɪ nɪpe gau aip am ram mɪnōŋ Judia aŋ gau am mɪdōl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp ñig pak ñɪ mɪdeia. *

²³ Ainon ram mɪnōŋ Salim sōl anɪb au mɪdeia. Pen ram mɪnōŋ Ainon au ñig iru mɪdeia. Anɪb u, ñɪn aŋ anɪb au, Jon nɪpe Ainon au mɪdōm, nɪbi bɪ gau iru nōp aueila nɪŋōm nɪpe kalɪp ñig pak ñɪ mɪdeia.

²⁴ Ñɪn anɪbu kale Jon bɪ ñig pak ñeb nɪp nagɪ lagla.

²⁵ Pen Juda bɪ ap apōm, Juda nagɪ adō kale, ñig lɪ yuun God amgō ilō mɪd aij gun a gɪmɪdal manō adō u hagōm, Jon bɪ nɪpe rɪmnap aip pen pen hagla.

²⁶ Pen pen hagōm, Jon bɪ nɪpe gau apōm nɪp hagla, “Manō hag ñeb bɪ. Bɪ au ñig Jodan goɪ bōŋ lödaŋ mɪdō, nɪp Bɪ Kub a gaina u, mɪñi ap nɪbi bɪ kalɪp ñig pak ñab nɪŋōm nɪbi bɪ magōŋhalō nɪp arabōl,” a gɪla.

²⁷ Anɪg hageila, Jon haga, “God gasɪ nɪpe ke nɪŋōb rō, hanɪp wōg adō ke ke hag lōp.

²⁸ Kale ke nɪŋbim yad kalōp hagnō, ‘Yad Kraiss wasō; God hagō yad yɪharɪŋ adan nɪpe u lɪk gabin,’ a gɪnō. *

²⁹ Bɪ ap nɪbi udnab ñɪn u, nɪpe nɪbi nɪpe udnab. Nɪbi anɪbu nɪbi nɪpe me u. Bɪ nɪbi udnab bɪ u, bɪ nɪŋeb nɪpe ap apōm nɪp gɪ ñɪnab. Mañ mai nɪbi nɪpe udnɪg aunab a gōm, nɪp abad mɪdeinab. Pen nɪpe nɪbi udnɪg apōm ‘Aubin’ a gɪnab u, bɪ nɪŋeb nɪpe mɪñ mɪñ gɪnab. Yad me anɪbu rō. Jisas nɪpe nɪbi bɪ gau kalɪp anɪg gōm gab u, yɪp aij gōp. Uri yad mɪñ mɪñ yabɪ gabin.

³⁰ Hib nɪpe ap ranō nɪŋōl gɪ, hib yad ap lugnab u aij.

³¹ “Bɪ kumi kabō adō laŋ au nɪbō auōp u, nɪpe nɪbi bɪ gau magōŋhalō adō laŋol mɪdōp. Bɪ mɪnōŋ nabōŋ iɪ i nɪbō bɪ u, nɪpe mɪnōŋ nabōŋ iɪ i nɪbō u me, mɪnōŋ nabōŋ iɪ i gasɪ nɪŋōm manō hagnal rō hagab. Pen bɪ kumi kabō adō laŋ au nɪbō auōp u, nɪpe nɪbi bɪ gau magōŋhalō adō laŋol mɪdōp. *

³² Nɪpe kumi kabō adō laŋ au mɪdōm nan nɪhōn amgō nɪŋōb u, manō nɪhōn apdi nɪŋōb u, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñab, pen manō nɪpe u udagabōl. *

³³ Pen nɪbi bɪ manō nɪpe nɪŋ udɪpal gau, God manō nɪŋō u nōp hagōp a gōm nɪŋ udɪpal.

³⁴ God nɪpe Jisas yua u, Ana nɪpe u nɪp ñō aɪman rauō, God manō magō nɪpe nōp hag ñab.

³⁵ Nap Ñɪ nɪpe nɪp mɪdmagō lōm, ‘Nan gau magōŋhalō abad mɪdaimōn,’ a gōm, ud ñɪmagō adō nɪpe u lōp. *

³⁶ Nɪbi bɪ an an Ñɪ nɪpe nɪp nɪŋ udɪpal gau, pōr mɪdep magō u hadō udɪpal. Pen nɪbi bɪ an an Ñɪ nɪpe nɪp nɪŋ udagnabōl gau, kale pōr mɪdep magō u

* 3:19: Jon 1:5,9; 8:12 * 3:22: Jon 4:1-2 * 3:28: Jon 1:20; Mad 11:10 * 3:31: Jon 8:23 * 3:32:

Jon 3:11 * 3:35: Mad 11:27; Jon 5:20

udagnaböl; God nîbi bî anîb gau kalîp hadö manö kub hagö, marö udöl gi nöp mîdeinaböl,” a ga. *

4

Jisas nîbi Sameria nîbö ap nîp manö hag ña

¹ Pen bî Perisi gau manö rîmnap apdi nîñla, nîbi bî iru nöp, Jisas pig mîdaiun, a göm, nîp aueila kalîp ñîg pak ña; pen nîbi bî iru nöp Jon nîp auagla. *

² Pen Jisas nîpe ke nîbi bî gau kalîp ñîg pak ñaga; bî nîpe gau nöp kalîp ñîg pak ñîla.

³ Pen Perisi kai manö anîbu rö hageila nîñöm Jisas ram mînönj Judia arö göm, ado gi ram mînönj Galili ara.

⁴ Pen adan anj au aramöm nîpe ram mînönj Sameria amjaka.

⁵ Pen ram mînönj Sameria anj au aramöm, Sikar daun amjaka. Sikar söl anîb au me, hadame nöp Jekop ñî nîpe Josep nîp mînönj nabönj ap haga. *

⁶ Pen Jekop ñîg ulöm uda u mîdeia u me, Jisas auö auö, sîdö anj lanj magö u iru ga rö, am ñîg ulöm goi söl anîb au asîka.

⁷⁻⁸ Pen bî nîpe gau nan magö raunîg, Sikar daun anîbu arla. Jisas ñîg ulöm söl au asîk mîdeia nîñöm nîbi Sameria nîbö ap ñîg mîlnîg aua. Aueia, Jisas nîñöm haga, “Yîp ñîg mîl ñö ñîñîñ,” a ga.

⁹ Hageia, nîbi anîbu haga, “Kale Juda nîbi bî, hanîp Sameria nîbi bî nîñmim, asî masî gi aij gîpim rö, nîhön gîñîg, ‘Yîp ñîg mîl ñö ñîñîñ,’ a gîmön hagabön?” ö ga. *

¹⁰ Anîg hageia, Jisas pen haga, “God nan aij nîbi bî ñîñîg gab u nîñmön, yad nöp ñîg mîl dap lîmön a gabin yad bî an rö mîdpin nîñbnap u, ne yîp hagbnap, yad nöp ñîg kamîñ magö ñeb ñîbnep. *

¹¹ Hageia, nîbi anîbu haga, “Bî kub. Ñîg mîlep rin ne ap mîdagöp; ñîg ulöm u rö nöp i gîyanj mîdöp. Anîb u, ñîg kamîñ magö ñeb anîbu gai nîbö udnabön?”

¹² Bac îlanj hon Jekop ñîg ulöm anîbi hanîp ña. Ñîg anîbi nöp, nîpe ke abe, ñî nîpe bî abe ñîñöm, kaj sîpsîp nan nîpe gau ñîñöm gîmîdal. Anîb u, yad bî kub, Jekop bî pro, a gi gasî nîñban ar?” a ga. *

¹³ Hageia, Jisas haga, “Nîbi bî ñîg i ñîñnaböl gau, kalîp kauyanj ñîg nan gîñîg gab;

¹⁴ pen nîbi bî ñîg yad ñîñö ñîñnaböl gau, kalîp kauyanj ñîg nan gagnab. Pen ñîg yad ñîñabin anîbu ñîñlö, kalîp anj danj ñîg ilam ajöñ rö juöl gi, kalîp pör mîdep u ñîñab,” a ga. *

¹⁵ Jisas anîg hageia, nîbi anîbu pen haga, “Bî kub. Yîp ñîg anîbu ñö ñîññö, hainö yîp ñîg nan gagnîm; apem ñîg i mîlagnam,” a ga.

¹⁶ Anîg hageia, Jisas haga, “Am nagamul ne panîd dau,” a ga.

¹⁷ Hageia haga, “Yad bî halö wasö,” ga.

Hageia, Jisas haga, “Manö anîbu nîñö hagabön.

¹⁸ Bî unbö mamîd u udna u pen bî mîñî aip mîdpil u, nagamul ne wasö. Anîb u, nîñö hagabön,” a ga.

* 3:36: Jon 3:16-18; 1Jn 5:12

* 4:1: Jon 3:22

* 4:5: Jen 33:19; Jos 24:32

* 4:9: Esr 4:1-5

* 4:10: Jon 7:37-38; Rep 21:6

* 4:12: Jon 8:53

* 4:14: Jon 6:35

19 Anig hageia, nibi anibu haga, “Bi kub. Yad niḥbin, ne bi God manö hagep bi ap.

20 Apis bac hon hadame nöp gau dum i God nip sabe gimidal rö, hon u rö nöp sabe gi midpun u pen kale Juda kai haggim, ‘Jerusalem nöp God nip sabe göl,’ a gipim,” a ga. *

21 Anig hageia, Jisas haga, “Yad manö niḥö hagabin anibi nöḥ. Hainö dum anibi abe Jerusalem abe Bapi nip sabe gagnabim.

22 Kale Sameria nibi bi sabe gipim pen bi aigale bi rö nip sabe gipim u niḥaggim; pen hon Juda nibi bi, Bi sabe gimidun Bi u niḥbun. Niḥön ginig: God nipe aige göm nibi bi ud kamḥ yunab u, hanip Juda nibi bi haga. *

23 Niḥn söl auub, pen mḥni hadö auöp i, God Ana nipe nibi bi gasi nö niḥöl gi, kale Bapi nip kabö rö sabe ginaböl; anig ginaböl u, nip aij ginab.

24 God nipe Ana midöp u me, nibi bi God nip sabe göm, ana kalip an dan niḥö nöp sabe göl. *

25 Jisas anig hageia, nibi anibu pen haga, “Yad niḥbin, hainö Mesaia u apöm, hanip nan magöḥhalö hag ni aij ginab,” a ga.

26 Hageia, Jisas haga, “Bi anibu me yad midpin. Ne aip manö hagabul i,” a ga. *

27 Jisas anig hageia niḥöm magö anibu bi nipe gau apjaköm niḥla, Jisas nibi ap aip manö gi midailö, niḥöm kale pa gila gila. Pen bi kale ap uraköm, nibi u nip “Ne manö niḥön midöp?” a göm hagagla. Jisas nip u rö nöp, “Niḥön ginig nibi anibu aip manö adḥ adḥ gajil?” a göm hagagla.

28 Pen nibi anibu, niḥ rin u arö göm, kauyan ado gi daun anibu amöm, nibi bi mideila anib gau kalip haga,

29 “Apim, nan gau magöḥhalö gipin rö hag niḥ bi u niḥim! Nipe Mesaia u aka?” ga.

30 Anig hageia, nibi bi anib gau daun anibu arö göm, Jisas nip niḥjun a göm auella.

31 Pen Jisas bi nipe gau Jisas nip neb neb göm hagla, “Manö hag niḥ bi. Nan niḥ!” a gila.

32 Hageila, nipe pen haga, “Nan niḥeb yad midöp u kale niḥaggim,” a ga.

33 Anig hageia, bi nipe gau kale ke nöp hag niḥ hag niḥ göm hagla, “Nibi bi riḥnap nip nan magö dap niḥbal aka?” gila.

34 Pen Jisas kalip haga, “Kalöp nan magö anib gau nan göp; yip pen nan magö anib gau nan gagöp. Bapi manö haga u nöp gasi lajip me, gasi anibu niḥem, wög hagöp u gi junam a gi gasi niḥbin. Nan niḥeb yad me u. *

35 Pen kale manö ap haggim, ‘Rakin miḥau miḥau midöl, wid magö po gö am rik daunabun,’ a gipim u pen mḥni anig hagagmim. Amgö kale u niḥ padimim niḥim! Wid wög gau po göm rik daupe rö midöp. *

36 Pen uri nöp, nibi bi wid po rik dauaböl nibi bi gau, mḥn mḥn göl gi wid po göp anibu rik dam kamḥ pör midep miḥan u löm, pe kale udaböl me u. Anib u me, nibi bi wid magö ranaḥ a göm dam yubal gau abe, nibi bi wid po göp rik dauaböl gau abe jim nöm, wid po u kamḥ pör midep miḥan u midnab u niḥöm, mḥn mḥn ginaböl.

* 4:20: Dud 12:5-14; Sam 122:1-5

* 4:22: 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5

* 4:24: 2Ko 3:17; Ro

12:1; Plp 3:3 * 4:26: Mak 14:61-62

* 4:34: Jon 6:38

* 4:35: Luk 10:2

³⁷ Hon manö ap haggpun, ‘Nibi bi rımnap wid magö yulö rannab, nıbi bi rımnap am rik daunaböl,’ a gıpun u, nıñö yabıñ haggpun.

³⁸ Yad kalöp hag yunö, am wid rik daubim. Wid wög anıbu kale wög klö gımim gagpe; nıbi bi rımnap klö kale u gılö ranöb. Kale yıharıñ am rik daumim nan aij udpim,” a ga.

³⁹ Nıbi Sameria nıbö anıbu am nıbi bi nıpe gau kalıp haga, “Bı anıbu nan gıpin gıpin gau magöñhalö yıp hag ñöb,” a ga u me, nıbi bi Sameria nıbö daun anıbu mıdeila gau iru nöp Jisas nıp nıñ udlı.

⁴⁰ Pen Sameria nıbi bı, kale Jisas mıdeila au apöm, Jisas manö neb neb göm hagla, hon aıp am mıdaiun a gılö, Jisas ñın mıñöp am kale aıp mıdöm,

⁴¹ manö hag ñö, nıbi bı rımnap halö iru nöp manö anıbu nıñöm nıp nıñ udlı.

⁴² Pen kale anıg göm nıñ udöm, nıbi anıbu nıp hagla, “Mıñi manö ne u nöp hagö nıñ udaggpun; Jisas manö nıpe u ke hagö nıñun nıñbun, nıpe nöp nıbi bı ram mıñönñ ıı ı mıdpal gau gau magöñhalö kalıp ud kamıñ yunıg aua. *

Jisas, bı kub ap ñı nıpe u nıp gö, kamıñ la

⁴³ Jisas ñın anıb mıñhau ram mıñönñ anıbu mıdöm, ruö ram mıñönñ Galili ara.

⁴⁴ Nıpe nöd manö ap haggöm haga, “Bı God manö hagep bı gau, ram mıñönñ kale ke au mıdöm manö hagnaböl u, manö kalıp udagnaböl,” a ga. *

⁴⁵ Pen Pasopa ñın u, Galili nıbi bı rımnap am Jerusalem mıdeila. Kale Jerusalem mıdeila nıñöl gı, Jisas nan gagep rö gau gö nıñla u me, Jisas uri ram mıñönñ Galili amjakö, kale nan gagep rö Jerusalem ga u gası nıñöm, nıp mıñ mıñ gıla. *

⁴⁶ Pen Jisas am Galili mıdöm, kauyanj Kena daun ara. Kena daun anıbu me, nöd ñıg yabıñ u gö ñıg wain la.

Pen daun pro Kapaneam au, bı kub ap ñı nıpe nan ga. *

⁴⁷ Bı kub anıbu manö ap nıña, Jisas ram mıñönñ Judia arö göm, ap ram mıñönñ Galili mıdeila. Anıb u, Jisas mıdeila u apöm, nıp neb neb göl gı haga, “Ñı yad u nan gö umnıg gab. Ne yıñıd am nıp gö kamıñ lañ!” a ga. *

⁴⁸ Anıg hageia, Jisas haga, “Kale yıharıñ yıp nıñ udagnabim; nan gagep rö rımnap gıñö nıñmim nöp, yıp nıñ udnabim,” a ga. *

⁴⁹ Pen bı kub anıbu haga, “Bı Kub! Auö arul! Wasó u, ñı yad u umnab!” a ga.

⁵⁰ Hageia, Jisas haga, “Aru! Ñı ne u mıdeinab,” a ga.

Anıg hageia, Jisas nıñö haggöp, a göm, hada. *

⁵¹ Adan anı au arö nıñöl gı, bı wög gı ñeb nıpe rımnap ap nıp nable paköm hagla, “Ñı ne u umaggöp; mıdöp,” a gıla.

⁵² Anıg hageila, ñı yad u magö mai rö kamıñ löp, a göm, kalıp hag nıñö hagla, “Rol sıdö gamıñ ga magö u, hañ pıböñ ga u kamıñ la,” a gıla.

⁵³ Anıg hageila ñı nap nıpe nıña, Jisas, “Ñı ne u mıdeinab,” a ga magö u nöp kamıñ la. Anıb u me, nıbi bı nıpe gau aıp magöñhalö Jisas nıp nıñ udlı.

* 4:42: 1Jn 4:14 * 4:44: Mad 13:57 * 4:45: Jon 2:23 * 4:46: Jon 2:1-11 * 4:47: Mad 8:5-6

* 4:48: Jon 2:18; 1Ko 1:22 * 4:50: Mad 8:13

⁵⁴ Pen Jisas nıpe nöd Kena apöm, nan gagep nöd nıbö göm, ñıg yabıt u gö ñıg wain la; hainö pen nan gagep yıgwö an nıbö u göm bı kub u ñı nıpe nıp gö kamıñ la. *

5

Bı nan ga ap ñıg wañö goł au mıdeia, Jisas gö kamıñ la

¹ Hainö pen Juda kai nan kub ñıñeb ñın u uri a göm, Jisas Jerusalem ara.

² Ram mınöñ Jerusalem anıbu, kaj sipsip dap amıl apıl gımıdal adan ramö goł au ñıg wañö kub ap mıdeia. Ñıg wañö anıbu Arameik manö löm, Bedesda a gımıdal. Pen ñıg goł mıhau mıhau abe ñıg ubıñ anı au mıdeia adö u abe, ram badö mılö unbö mamıd mıdeia.

³ Pen nıbi bı nan ga gau iru nöp ap ram bada anıb gau han mıdeila. Nıbi bı anıb gau, rımnap amgö we ga, rımnap ma naij ga nıñöm ajagmıdal, rımnap hañ romanı kale böñ nöp kała ga. Pen ñıg wañö u anıa gınab aka göm apöm han mıdeila.

⁴ Ñın rımnap God ejol ap apöm, ñıg wañö u anıa gö, nıbi bı an nöd ujanıd ñıg wañö anıb yanı lugnab u, nıpe nan nıñön gınab u kamıñ lımıdöp.

⁵ Pen bı ap nan gö, pör nöp um mıdö, mı in ñın juöl ado gı da kagoł böñ dañ (38) la, ñıg wañö goł au dam lıla mıdeia.

⁶ Jisas bı anıbu nıñöm, mılö padö anıgöl mıdmıdöp u nıñöm, nıp haga, “Nöp kamıñ lınım, a gımön, nıñban?” ö ga.

⁷ Hageia, bı nan ga anıbu haga, “Bı kub. Ñıg u anıa gö nıñöl gı, yıp ud ñıg wañö anı yanı löl nıbi bı ap mıdagpal. Yad ñıg anı yanı nöd arnam a gıpın u pen nıbi bı rımnap yıñıd nöp nöd arbal,” a ga.

⁸ Anıg hageia, Jisas pen nıp haga, “Urakmön, köp ne u wınıg ud aru,” a ga. *

⁹ Hageia, magö anıbu nöp nıp kamıñ lö nıñöl gı, uraköm köp nıpe u wınıg udöm, ud ara.

Pen Jisas bı anıbu nıp gö kamıñ la ñın anıbu, Juda kai God nıp sabe gep ñın kale u me,

¹⁰ Juda bı kub gau, bı kamıñ la anıbu nıp hagla, “Ñın i God nıp sabe gep ñın hon. Pen ne köp bad ne u ud ajabön u, lo manö hon u wıhö göp,” a gıla. *

¹¹ Hageila, haga, “Bı yıp gajıp kamıñ löp u hagöp, ‘Urakmön, köp bad ne u wınıg ud aru,’ a gajıp u me, ud ajabın,” a ga.

¹² Hageia, hagla, “Bı nöp hagö, köp bad wınıg ud ajabön bı anıbu bı an?” ö gıla.

¹³ Pen Jisas nıpe nıbi bı iru mıdeila anı anıb au agamıñ ara rö, bı kamıñ la anıbu, “Bı yıp gajıp kamıñ löp me i,” a göm, hagnım rö laga.

¹⁴ Hainö pen, Jisas bı anıbu nıp God sabe gep ram raul u nıñöm haga, “Nöñ! Nöp kamıñ löp. Anıb u, nan sı nan naij gımıdan u arö gımön. Wasö u, nöp nan kub yabıt gınım rö löp,” a ga.

¹⁵ Pen bı anıbu nıpe ado gı amöm, Juda bı kub gau kalıp haga, “Jisas nöp yıp gajıp kamıñ löp,” a ga.

¹⁶ Anıg hageia nıñöm, God nıp sabe gep ñın u gö kamıñ la, a göm, Juda bı gau Jisas nıp mulu kal nıñla.

17 Jisas pen kalip haga, “Bapi yad u pör nöp wög göl gɪ nöp midöp rö, yad u rö nöp gɪnam,” a ga.

18 Anɪg hagö, Juda bɪ kub gau, nöd nɪp alun, a göm gasɪ nɪŋla u, uri klö yabɪ göm nɪŋla. Kale hagla, “Nɪpe God nɪp sabe gep ñɪn hon u rɪb rɪköm, ‘Yad God Ñɪ nɪpe,’ a göp. Anɪb u, God nɪpe midöp rö, yad anɪb unbö rö nöp midpin, a göp,” a gɪla. *

Nap haga rö nɪjöm, Ñɪ nɪpe wög adö ke ke gab

19 Jisas pen kalip haga, “Kalöp nɪjö hagabin, Ñɪ u nɪpe ke nan ap gɪnɪm rö lagöp; Nap nan gɪnab gau nöp nɪjöm gɪnab. Anɪb u, Nap gɪnab rö, Ñɪ nɪpe u rö nöp gɪnab. *

20 Nap Ñɪ nɪpe nɪp midmagö löm, nan nɪpe göp göp gau magöŋhalö yamöb. Rɪmnap yamö me, nan ke yabɪ gau gö nɪjɪmɪm, kale magöŋhalö aiö gɪnabim.

21 Pen Nap nɪbi bɪ umbal gau gö urakpal rö, Ñɪ nɪpe u rö nöp, nɪbi bɪ rɪmnap, kalip gɪnö uraklan, a gɪnab u, gö uraknaböl.

22 Nɪbi bɪ nɪhön nɪhön gɪpal, gasɪ nɪhön nɪhön nɪjbal u, Nap nɪjöm kalip manö kub hagagnab; Ñɪ nɪpe nɪp hagö, nɪpe kalip magöŋhalö manö kub hagnab. *

23 Anɪb u me, nɪbi bɪ kale Nap hib nɪpe haglö adö arnab u rö, Ñɪ nɪpe hib u abe u rö nöp haglö adö arnab. Pen nɪbi bɪ God Ñɪ nɪpe u nɪp nɪjöm, hib nɪpe haglö adö aragnab gau, Nap Ñɪ nɪpe hag yua u abe u rö nöp hib haglö adö aragnab. *

24 “Kalöp nɪjö hagabin, nɪbi bɪ an manö yad u nɪjöm, Bɪ yɪp hag yuö aunö u nɪp nɪj udpal gau, manö kub hag ilön udep adö u nɪjagnaböl; kale pör mɪdep u hadö udpal. Anɪb u, kale umeb adö u arö göm, pör mɪdep adö u hadö mɪdpal. *

25 Kalöp nɪjö yabɪ hagabin, ñɪn hain pör abad mɪdpim u söl auab — pen mɪñi hadö auöp i — nɪbi bɪ umöl rö mɪdpal gau, God Ñɪ nɪpe manö hagö, manö anɪbu nɪjöm nɪj udnaböl gau, kamɪj lɪnaböl.

26 Bapi nan gau magöŋhalö kamɪj mɪdep ɪl u mɪdöp rö, yad Ñɪ nɪpe u rö nöp kamɪj mɪdep ɪl u mɪdpin.

27 Yad Ñɪ nɪpe pen, Bɪ Ñɪ nɪpe mɪdpin rö, yɪp hagö, nɪbi bɪ gau kalip manö kub hagem nɪme lɪnabin.

28 Manö hagabin anɪbu nɪjɪmɪm aiö gagmim: hainö yad hagnö, nɪbi bɪ umlö rɪgöl gɪla gau,

29 magöŋhalö manö yad nɪjöm, uraköm, nɪbi bɪ gɪ aij gɪla gau, am yad aip kamɪj mɪdeinaböl; pen nɪbi bɪ gɪ naij gɪla gau, uraköm manö kub nɪjöm pen ilön kub udnaböl. *

30 Pen yad nan nɪhön nɪhön gɪnabin gau, ke nɪjem gagnabin; Bapi yɪp hagnab rö nöp gɪnabin. Anɪb u, nɪbi bɪ manö kub hagem nɪme lɪnabin u, Bapi hagnab rö nɪjem, kabö göl nöp nɪme lɪnabin. Nɪhön gɪnɪg: yɪp aij gɪnab adö u manö kub hagagnabin. Bɪ yɪp hag yuö aunö Bɪ anɪbu nɪp aij gɪnab adö u nöp gasɪ nɪjem, manö kub hagem nɪme lɪnabin. *

* 5:18: Mad 26:4; Jon 7:1; 10:30 * 5:19: Jon 5:30 * 5:22: Jon 5:27; Ap 10:42 * 5:23: Plp 2:10-11; 1Jn 2:23 * 5:24: Jon 3:15-18 * 5:29: Dan 12:2; Mad 16:27; Ap 24:15 * 5:30: Jon 5:19; 6:38

Yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin u nɪɲim, a ga

31 “Yad ke, ‘God yɪp yuō aunō,’ a gɪɓnep u, manō anɪbu kabō rō gagöp a gɪbep.

32 Pen Bɪ ap halō* yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin u hagöp. Yad nɪɲbin, manō hagöp anɪbu nɪɲō nöp hagöp.

33 Kale Juda kai bɪ kale rɪmnap hag yube, kale Jon nɪp amöm, yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin, a göm hag nɪɲla u, nɪpe manō nɪɲō nöp kalɪp haga me u.

34 Jon aka bɪ ram mɪnōɲ ɪl i bɪ ap yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin u hagnab u, yɪp nan kub wasō. Pen kale Jon manō haga u nɪɲmim, manō nɪɲō yabɪɪ a gɪmim nɪɲ udmim, kamɪɲ arnabim a gem, Jon manō yɪp anɪg göl haga, a gɪpin.

35 Jon manō haga u, nɪpe hapō mɪɪaɲ mailō ñab rō mɪdō, kale manō haga anɪbu mailō rō nɪɲmim, magō pro ɪɪep magō ap nöp mɪñ mɪñ gɪpe.

36 “Jon kalöp hag aij ga pen u yɪharɪɲ manō nöp haga. Yad mɪnōɲ nabōɲ ɪl i apem, Bapi yɪp gɪmön a ga rō, nan ke yabɪɪ gau gɪpin u me, kale Bapi nɪpe nöp yɪp hag yua u, a gɪmim, waiō yabɪɪ nɪɲbep.*

37 Bapi yɪp hag yua u, nɪpe ke, yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin u, kalöp manō nɪɲō hagab. Pen kale meg magō nɪpe u apɪɪ nɪɲagpim. Nɪpe bɪ aigale bɪ rō mɪdöp u, a gɪmim nɪɲagpim.*

38 Kale yad bɪ nɪpe hag yua manō yad u nɪɲ udagpim rō, God Manō mɪdmagō kalöp aɲ daɲ mɪdagöp.

39-40 “Kale, pör mɪdep udun, a gɪmim, God Manō u amgö lɪ nɪɲ aij gɪpin u pen manō anɪbu, yɪp a göm kalɪ kliñ rɪkla rō nɪɲmim, pör mɪdep udun, a gɪmim, yɪp auagpim.*

41 “Nɪbɪ bɪ gau hib yad haglö adō araɲ a gem hagagabin.

42 Pen kale nɪbi bɪ aigale bɪ rō mɪdpin u hadō nɪɲbin. Kale God nɪp mɪdmagō lagpim u nɪɲem hagabin.

43 Bapi nɪpe ke yɪp hag yuō aunō u pen yɪp udagpim. Pen bɪ yɪharɪɲ ap gasɪ nɪpe ke nɪɲöm aueinab u, nɪp udnabim.

44 Nɪbɪ bɪ rɪmnap gau hib kale haglö adō areinab u, kalöp aij gɪnab. Pen Bɪ God aɲ nöp mɪdöp u hanɪp nɪɲō, aij gɪnɪm, a gɪmim, gasɪ u nɪɲagpim. Anɪb u, kale ai gɪmim yɪp nɪɲ udnabim?

45 “Pen Bapi manō yad udöm, kalöp manō kub hagnab, a gɪmim, gasɪ u nɪɲagpim, wasō. Mosɪs hanɪp gɪ ñɪnab a gɪpin u pen Bapi nɪpe Mosɪs manō nɪpe haga manō anɪbu udöm kalöp manō kub hagnab.

46 Mosɪs nɪpe God Manō kalɪ kliñ rɪköm manō rɪmnap yad bɪ aigale bɪ rō mɪdpin manō u kalɪ kliñ rɪka. Pen Mosɪs manō kalɪ kliñ rɪka manō anɪbu udagpe rō, manō yad hagabin u rō nöp udagnabim.*

47 Mosɪs manō kalɪ kliñ rɪka udagpim rō, kale ai gɪmim manō yad hagabin u udnabim?” ö ga.

6

Jisas bɪ unbö paip dausan nan ñö ñɪɲla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Pen Jisas anɪg gɪ mɪdöm, hainō ñɪg magɪɓ udöm, Ñɪg Wanjö Galili juöm, böɲ lödaɲ ara. Ñɪg Wanjö Galili anɪbu nöp me, hib ap Ñɪg Wanjö Daibirias a gɪmɪdal.

* 5:32: “Bɪ ap halō” a ga u, God nɪpe ke * 5:36: Jon 3:2; 14:11 * 5:37: Mad 3:17; Jon 5:32; 8:18

* 5:39-40: Luk 24:27 * 5:46: Ap 3:22

² Pen Jisas nıpe nıbi bı nan ga gau gö kamıñ la u nıñmıdal rö, nıbi bı iru nöp nıp hain gıla.

³ Pen Jisas bı nıpe gau aip am dum au gılan amöm, asık mıdeila.

⁴ Nın an anıb au Juda kai Pasopa nın kub kale u söl söl ga.

⁵⁻⁶ Jisas bı nıpe aip dum au asık mıdöm, amgö gılan göm nıña, nıbi bı iru yabıt nöp nıp aueila. Jisas nıñöm, nıpe nıñön nıñön gınab u ke nıña u pen bı nıpe Pilip nıñön hagnab, a göm, nıp haga, “Hon nan magö gai nıbö udun, nıbi bı iru nöp gai i kalıp nıno nıñnaböl?” ö ga.

⁷ Hageia, Pilip haga, “Mani silpa magö unbö nın juöl sıdun lan (200) rö yuun, bred rau dapun, ud jö gı pro pro gun, nıbi bı anıb gai i ñeinabun, magöñhalö nan pro pro nıñöl rö lınab,” a ga.

⁸ Anıg hagö, bı nıpe Edru, Saimon Pida nımam u haga,

⁹ “Nı pro ap bred bali plaua ud laubal bred magö unbö mamıd, kabsat mıñöp halö ud mıdöp i, pen nan anıbu nıbi bı iru yabıt gai i nan kub wasö,” ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Nıbi bı gau hagpe, asıklañ,” a ga. Hageia, bı nıpe gau nıbi bı gau kalıp hageila, nan uñan iru nöp ran aij ga gau adö anıb gau magöñhalö asıkla. Bı gau nöp me, paip dausan (5000) rö ara.

¹¹ Kale anıg göm asıkla nıñöm, Jisas bred magö anıb gau udöm, God nıp aij a göm, kalıp nıme la. Kabsat u, u rö nöp ga. Kalıp anıg göm nıme lö, nıbi bı gau kale magöñhalö bred kabsat aıgeg rö udun a gı gası nıñla rö nöp udla.

¹² Anıg göl nıñlö nıñlö mudun ga arö gıla. Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Nıbi bı nan nıñöm arö gıpal gau, ud danı i gagep,” a ga.

¹³ Hageia, bı nıpe gau bred adıñ adıñ gau hıhu wadı yaglö yaglö, wadı unbö mıgan lan u ajmañ raua.

¹⁴ Nıbi bı gau Jisas nan gagep rö ga anıbu nıñöm hagla, “Hon mıñi nıñbun, bı i me, Bı God Manö Hagep mıñön naböñ ıñ i aunab a gun pör hagabun bı me u,” a gıla.

¹⁵ Pen Jisas nıña, nıbi bı gau, yıp kın bı kub kale mıdeınam a göm apöm yıp klö göm ud arnaböl, a gı nıñöm nıpe kauyanı aramöm dum gau nıpe ke halö mıdeia. *

*Jisas nıg ut adö rauıd ara
(Mad 14:22-23; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Pen dugo magö u, Jisas bı nıpe gau am Nıg Wanö Galili yanı amöm,

¹⁷ Jisas auaga rö, sıbön gö, kale nöp nıg magıtıb udöm kauyanı daun pro Kapaneam arıñ hadla.

¹⁸ Areila nıñöl gı, yıgön kub udöm, nıg u rala.

¹⁹ Pen kale rapın nıg magıtıb nıg ut pırık anı au kilomida unbö mamıd aka kagoñ jıñ amöm nıñla, Jisas nıg adö u rauıd aueia. Kale nıñöm mıdmagö kub ara nıñöm pıñıñ gıla.

²⁰ Pen Jisas haga, “Kale pıñıñ gagmim. Yad nöp auabin,” a ga.

²¹ Anıg hagö, kale pıñıñ gagöm, nıp ud nıg magıtıb mıgan u lılö nıñöl gı, nıg magıtıb u urı nöp ram mıñön arıñ gıla mıgan u amjak ara.

Jisas nıp uthai nıñla

²² Ruö nıbi bı Nıg Wanö Galili böñ lödanı hanla gau gası nıñöm nıñla, rol dugo nıg magıtıb anı ap nöp mıdeia nıñöm Jisas bı nıpe gau nöp nıg magıtıb anıbu arla; Jisas nıpe ke nıg magıtıb anıbu araga.

* 6:15; Jon 18:36

²³ Mıdłö nıñöl gı, ñıg magıb rımnap nıbi bı rımnap daun kub Daıbirias nıbö apöm, Bı Kub nıpe God nıp aıj a göm nan ñö ñıñla ka u ñıg goł au pıdön gıla.

²⁴ Pen nıbi bı mıdeıla gau nıñla, Jısas abe bı nıpe gau abe mıdageıla; anıbu Jısas nıp ulhai nıñun a göm, kale ñıg magıb anıb gau amöm Kapaneam arla.

Yad bred rö, yıp udmim kamıñ mıdeınabım, a ga

²⁵ Ñıg Wañö Galılı am am böñ lödañ amjaköm, Jısas nıp nıñöm hagla, “Manö hag ñeb bı. Ne magö mai i auban?” ö gıla.

²⁶ Hageıla haga, “Kalöp manö nıñö hagabın, bred ñınö ñıñbe mudun ga rö, yıp ulhai nıñ ajabım; pen nan gagep rö gıpin gau manö ıf u nıñmım yıp ulhai nıñ ajagabım.

²⁷ Nan magö hij gıñg gab u udun, a gımım wög kłö gagmım; God nıpe Bı Ñı nıpe nıñebır hagö aua rö, nan magö pör mıdep nıpe ñınab u udun, a gımım, wög kłö gımım,” a ga. *

²⁸ Anıg hageıla hagla, “Hon wög nıñön gıno, God nıp aıj gıñab?” ö gıla.

²⁹ Hageıla, Jısas haga, “God nıpe Bı yuö aua u, Bı anıbu nıp nıñ udeınabım u, God nıp aıj gıñab,” a ga. *

³⁰ Anıg hageıla hagla, “Hon nan gagep rö ap nıñeinabun u, hagnabun, ‘God nöp nöp yuöp,’ a gun, nöp nıñ udnabun. Anıb u, hanıp nan gagep nıñön rö gıñabön?” *

³¹ Hadame nöp apıs bac bı ram mıñön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdöm, nan mana a gımıdal u ñıñmıdal. God Manö kalı kñıñ rıkóm hagla, ‘Nıpe bred kumi kabö adö lañ au nıbö rımnap kalıp ñö ñıñmıdal,’ a gıla,” a gıla. *

³² Anıg hagla u pen Jısas kalıp pen haga, “Kalöp manö nıñö yabıł hagabın, Moıs hadame gau bred kalıp ñö ñıñla bred anıbu, bred kumi kabö adö lañ au nıbö wasö. Bred kumi kabö adö lañ au nıbö bred nıñö anıbu, Bapı yad kalöp ñab.

³³ God bred nıpe u, God hag yuö, kumi kabö adö lañ au nıbö mıñön nabön ıf i apöm, nıbi bı gau kalıp kamıñ mıdep magö u ñab,” a ga.

³⁴ Jısas anıg hageıla hagla, “Bı Kub. Uri bred anıbu hanıp pör nöp ñöl gı nöp mıdımön,” a gıla.

³⁵ Hageıla, Jısas haga, “Yad nöp me bred kamıñ mıdep bred anıbu. Nıbi bı yıp aunaböl gau, kalıp kauyanı kıyö lagnab. Nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, kalıp kauyanı ñıg nan gagnab.” *

³⁶ Pen kalöp mıdö nöp hagajın, yıp amgö nıñbım u pen yıp nıñ udagpım.

³⁷ Bapı yıp hagöp nıbi bı gau kale magöñhalö yad aunaböl. Nıbi bı yad aunaböl gau, hag yuagnabın, wasö yabıł.

³⁸ Pen nıñön: yad kumi kabö adö lañ au nıbö aubın u, gası yad nıñbın adö u gınam a gem auagpın; Bapı yıp yuöp u, gası nıpe nıñöm hagöp rö gınam a gem aubın.

³⁹ Bapı nıbi bı yıp hagöp gau kalıp nıñ mıdnö, ap ur gagnım; manö kub hagep ñın u, yad gıñö, kale magöñhalö uraköl. Anıg gıñab u, Bapı yıp yua u, nıp aıj gıñab.” *

* 6:27: Jon 6:48-58 * 6:29: 1Jn 3:23 * 6:30: Mad 16:1; Jon 2:18 * 6:31: Eks 16:14-15; Nab 11:7-9; Sam 78:24 * 6:35: Jon 4:14 * 6:39: Jon 10:28-29; 17:12

40 Bapi yad n̄ip aij ḡinab u, n̄ibi b̄i an an ȳip n̄iñöm n̄iñ udnaböl gau, kale magöñhalö pör pör nöp kam̄iñ m̄ideinaböl. Pen manö kub hagep ñ̄+n u, yad ke ḡinö kale magöñhalö uraknaböl,” a ga.

41 Pen Jisas, “Yad me, bred kumi kabö adö lañ au n̄ibö aubin u,” a ga u me, Juda n̄ibi b̄i gau manö ahi gu gu geila.

42 Juda n̄ibi b̄i gau ahi gu gu gôm hagla, “B̄i i, n̄ime nap n̄ipe u hon ke n̄iñbun. N̄ipe Josep ñ̄i n̄ipe Jisas nöp. An̄ib u, n̄ipe aigöl ḡi hagöp, ‘Yad kumi kabö adö lañ au n̄ibö aubin,’ a göp?” ö ḡila. *

43 An̄ig hageila, Jisas pen haga, “Ahi gu gu gagmim.

44 N̄ibi b̄i ap n̄ipe ke ȳip n̄iñ udagnab. God n̄ip gasi aij ñö nöp me, ȳip auö, manö kub hagep ñ̄+n hain u yad ḡinö n̄ipe kauyañ uraknab. *

45 B̄i God manö hagep b̄i gau kale God Manö kali kl̄iñ r̄iköm hagla, ‘God n̄ipe n̄ibi b̄i an̄ib gau magöñhalö kalip hag ñ̄inab,’ a ḡila. N̄ibi b̄i Bap kalip manö hag ñö n̄iñ udnaböl gau, kale magöñhalö ȳip aunaböl. *

46 N̄ibi b̄i r̄imnap kale God n̄ip amgö n̄iñagpal; yad B̄i n̄ipe yuö aunö u nöp Bapi n̄ip amgö n̄iñbin. *

47 “Pen yad kalöp n̄iñö yab̄i hagabin, n̄ibi b̄i ȳip n̄iñ udnaböl gau, pör m̄idep magö an̄ibu hadö udöm, pör pör nöp m̄ideinaböl. *

48 Bred ñ̄iñöm kam̄iñ m̄ideinaböl u, yad me bred an̄ibu. *

49 Nahai iñañ b̄i hadame gau ram m̄inöñ kabö nöp m̄idm̄idöp añ gau m̄idöm, nan mana u ñ̄iñla u pen m̄id damöm umla.

50 Pen bred Bap hag yuö kumi kabö adö lañ n̄ibö auöp bred an̄ibu, n̄ibi b̄i ñ̄iñöm, kam̄iñ pör pör nöp m̄idöm umagnaböl.

51 “Yad ke bred kam̄iñ kumi kabö adö lañ au n̄ibö aubin u. N̄ibi b̄i an an bred an̄ibi ñ̄iñ añ yañ l̄inaböl u, pör nöp pör nöp kam̄iñ m̄ideinaböl. Bred hagabin an̄ibi hañ roman̄ yad u me. N̄ibi b̄i ram m̄inöñ iñ i pör nöp pör nöp kam̄iñ m̄idaiöl, a gem, hañ roman̄ yad u ñ̄inabin,” a ga.

52 Jisas an̄ig hageia, Juda n̄ibi b̄i an̄ib gau kale ke nöp manö pen pen hagöm, r̄imnap hagla, “B̄i i aigöl gôm, han̄ip hañ roman̄ n̄ipe u ñö ñ̄iñnabun?” ö ḡila.

53 Hageila, Jisas kalip haga, “Yad kalöp n̄iñö yab̄i hagabin, kale B̄i Ñ̄i n̄ipe hañ roman̄ n̄ipe, hagape n̄ipe ñ̄iñagnabim u, kam̄iñ m̄idep magö u kalöp añ ñ̄iñagnab.

54 N̄ibi b̄i an hañ roman̄ yad, hagape yad ñ̄iñnab u, n̄ipe kam̄iñ pör m̄idep magö u hadö udöp n̄iñöm manö kub hagep ñ̄+n u yad ḡinö n̄ipe kauyañ uraknab.

55 “Pen n̄ihön: hañ roman̄ yad u nan ñ̄iñeb yab̄i; hagape yad u ñ̄ig ñ̄iñeb yab̄i.

56 N̄ibi b̄i an an hañ roman̄ hagape yad ñ̄iñnaböl gau, yad añ ñ̄iñ m̄ideinaböl; yad kalip añ ñ̄iñ m̄ideinabin.

57 Bapi pör pör nöp kam̄iñ m̄idöp u, n̄ipe ȳip yua u, ȳip gö kam̄iñ m̄idpin u me, n̄ibi b̄i ȳip ud añ kalip ñ̄iñ l̄inaböl gau, kalip u rö nöp gö, kam̄iñ m̄ideinaböl. *

58 Manö adö an̄ibu me, bred kumi kabö adö lañ au n̄ibö auöp, a ḡipin. Bred an̄ibu, ap̄s bac b̄i nan mana a ḡipal u ñ̄iñöm m̄id damöm umla rö

* 6:42: Mad 13:55 * 6:44: Jon 6:65 * 6:45: Ais 54:13 * 6:46: Jon 1:18 * 6:47: Jon 3:15-16

* 6:48: Jon 6:32,58 * 6:57: 1Jn 3:24

wasö; n̄bi b̄ bred yad hagaj̄n u n̄iḡ aḡ yaḡ l̄naböl u, kam̄iḡ pör nöp pör nöp m̄ideinaböl,” a ga.

N̄bi b̄ iru nöp Jisas n̄ip arö ḡila

⁵⁹ Jisas Juda magum gep ram Kapaneam au m̄idöm, manö an̄bu hagö,

⁶⁰ n̄bi b̄ n̄ipe gau iru nöp n̄iḡöm hagla, “Jisas manö hagab an̄bu manö kl̄ö yab̄i. Manö n̄ipe n̄iḡ udun rö lagöp,” a ḡila.

⁶¹ Kale ali gu gu göm hageila, Jisas ke n̄iḡöm haga, “Manö hagd̄in an̄bu n̄iḡmim gas̄i iru n̄iḡmim arö gun a ḡipim ar?”

⁶² Pen B̄i N̄i n̄ipe kumi kabö adö laḡ au m̄idöm aua u, n̄ipe ka an̄b adö au laḡ kauyaḡ ado ḡi areinab u, kale gas̄i n̄ihön n̄iḡnabim?

⁶³ God Ana kam̄iḡ m̄idep magö u n̄ö, n̄bi b̄ kam̄iḡ l̄naböl; n̄bi b̄ kl̄ö kale ke kam̄iḡ lagnaböl, wasö yab̄i. Yad manö kalöp hagd̄in u, manö an̄bu gö, God Ana kalöp apöm, kam̄iḡ m̄idep magö u kalöp n̄inab n̄iḡöm kale kam̄iḡ l̄nabim,” a ga.

⁶⁴ Pen Jisas n̄ipe nöd nöp, n̄bi b̄ an n̄ip n̄iḡ udagnab, an n̄ip mumug n̄iḡnab u n̄iḡa u me, n̄ipe haga, “Kale r̄imnap ȳip n̄iḡ udagpim,” a ga. *

⁶⁵ Pen manö r̄imnap halö hagöm haga, “Adö an̄bu nöp kalöp hagd̄in, n̄bi b̄ ap gas̄i n̄ipe ke nöp n̄iḡöm ȳip n̄iḡ udagnab; Bapi nöp geinab u me, n̄bi b̄ ap ȳip apöm ȳip n̄iḡ udnab,” a ga. *

⁶⁶ Jisas manö an̄bu hag juö n̄iḡöl ḡi, n̄bi b̄ apöm manö n̄ip n̄iḡm̄idal gau, iru nöp n̄ip arö göm, ke ke arla.

⁶⁷ An̄ig göm arlö n̄iḡöl ḡi, Jisas b̄ n̄ipe unbö m̄igan laḡ u kal̄ip hag n̄iḡöm haga, “Kale u rö nöp ȳip ar̄ik arnabim aka?” ga.

⁶⁸ Hageia, Saimon Pida haga, “B̄i Kub. An n̄ip arun? Manö ne hagabön u n̄iḡun me, pör pör nöp m̄ideinabun.

⁶⁹ Hon nöp n̄iḡ udpun rö, hon n̄iḡbun, God n̄ipe B̄i Uḡ han̄ip yuöp u, ne B̄i an̄bu me u, a ḡi n̄iḡbun,” a ga. *

⁷⁰⁻⁷¹ Saimon Pida an̄ig hageia, Jisas pen Saimon Iskariod n̄i n̄ipe Judas u, hainö n̄ip mumug n̄iḡnab u n̄iḡöm, kal̄ip haga, “Yad kalöp b̄ unbö m̄igan laḡ udpin u pen b̄ kale añ̄ ap k̄ijaki b̄ n̄ipe,” a ga.

7

Jisas n̄imam hain n̄ip manö hagla

¹ Hainö pen Juda b̄ kub gau Jisas n̄ip aln̄ig geila n̄iḡöm Jisas ram m̄inöḡ Judia gau ajagm̄idöp; ram m̄inöḡ Galili gau nöp ajm̄idöp. *

² Pen Juda n̄in kub kale, ram bada pro göm n̄in r̄imnap hanbal n̄in u söl söl ga n̄iḡöm, *

³ Jisas n̄imam hain gau m̄ideia u apöm n̄ip hagla, “Ne m̄igan an̄bi arö ḡimön ram m̄inöḡ Judia ammön, n̄bi b̄ manö nöp n̄iḡbal gau kal̄ip nan gagep rö ḡipan u gö n̄iḡnaböl.

⁴ B̄i kale b̄ kub m̄idn̄ig ḡinaböl gau, nan kale gau pi göm gagnaböl; waiö yab̄i ḡinaböl. An̄b u, ne nan ke yab̄i ḡipan rö, n̄bi b̄ iru m̄idpal aḡ au nan gagep r̄imnap gö, n̄bi b̄ magöḡhalö n̄iḡnaböl,” a ḡila.

⁵ Pen Jisas n̄imam n̄ipe ke gau n̄ip n̄iḡ udagla. *

* 6:64: Jon 13:11 * 6:65: Jon 6:44 * 6:69: Mad 16:16 * 7:1: Jon 5:18 * 7:2: Lep 23:34

* 7:5: Ap 1:14

⁶ Anig hageila, Jisas pen kalip haga, “Kale ñ+n mai arun a gïnabim u arnig arnabim; pen ñ+n yad arep u auagöp n+nöm yade uri aragnabin.

⁷ Nibi bi m+nön nabön il i gau, kalöp bi mulu kal n+nöl il ap m+dagöp. Pen yad n+bi bi m+nön nabön il i gau, nan si nan naij g+pal u hag waiö l+nö y+p mulu kal n+nbal.

⁸ Anib u, Ram Bada ñ+n kub söl auab rö, kale Jerusalem armim; pen yad ñ+n arep u auagöp rö, yad aip aragnabin,” a ga.

⁹ Anig hagöm, n+pe ram m+nön Galili m+deia.

Ram Bada ñ+n kub aua n+nöm Jisas Jerusalem ara

¹⁰ Pen Jisas n+mam bi gau Jerusalem arla n+nöm Jisas n+pe agam+j hain ara.

¹¹ Juda bi kub gau, “Jisas mai?” ö göm, n+bi bi iru nöp ap m+deila gau kalip hag n+nla.

¹² Pen n+bi bi y+har+n gau, Jisas manö u kale ke hag n+n hag n+n göm, r+mnap hagla, “N+pe bi aij ap,” a g+la; r+mnap pen hagla, “Wasö, n+pe n+bi bi gau kalip wai ñöb bi,” a g+la.

¹³ Pen n+bi bi y+har+n gau, Juda bi kub an+ib gau kalip p+ñ+n g+la rö, kale manö r+mnap waiö hagagla.

¹⁴ Ram Bada ñ+n kub kale an+bu ñ+n r+mnap padia. Yöp ñ+n bad ap nöp m+do, Jisas apjaköm, God sabe gep ram u amöm, n+bi bi gau kalip manö hag ña.

¹⁵ Jisas manö hag ñ+n m+do n+nöl gi, Juda bi kub gau aiö göm hagla, “Bi i skul hagaga u pen aigöl göm manö gau magöñhalö n+nöb?” ö g+la. *

¹⁶ Anig hageila, Jisas haga, “Manö yad hag ñabin u, gasi yad ke n+nem hag ñagabin; Bi y+p hag yuö aunö u nöp y+p gasi ñö hag ñabin. *

¹⁷ Nibi bi an, God hagöp rö g+nam, a göm, gi ud arnab u, God n+pe manö y+p ñab hagabin aka manö yad ke hagabin u, n+nab.

¹⁸ Kale n+n+bim, n+bi bi an manö n+pe ke hagnab u, hib yad ap rann+m, a göm, manö gau n+bö gau n+bö udöm hagnab. Pen bi an n+pe bi n+pe hag yua hib n+pe nöp ap rann+m, a gi gasi n+nab u, bi an+bu bi kabö göl manö n+nö nöp hagab; n+pe manö piral r+mnap hagagnab. *

¹⁹ Mosis, God haga haga rö kalip lo manö hag ña u pen lo adö an+ib gau kale bi ap gagpim. Pen yad manö ap m+do wasö, y+p y+har+n alnig gabim,” a ga. *

²⁰ Jisas anig hagö, n+bi bi ap m+deila gau hagla, “Nöp an alnig gab? Nöp kijaki aban lajip hagabön,” a g+la. *

²¹ Hageila, Jisas haga, “Yad nan gagep añ+n ap g+nö, kale magöñhalö pa g+hi g+pe. *

²²⁻²³ Kale Mosis God lo manö haga rö, ñ+n kale gau yag daumim, ñ+n unbö mudun j+n u m+dmim, ruö raleb ñ+n u wan hañ r+kpim. G+pim an+bu, Mosis n+pe wasö, nahai ilan bi nöd il göm g+m+dal nag+i adö u me anig g+pim. Pen hañ r+kep ñ+n raleb an+bu, ñ+n r+mnap God n+p sabe gep ñ+n u nöp l+nab, pen m+ni God n+p sabe gep ñ+n u, a g+mim, arö gagpim; haöwalö hañ r+kpim. G+pim an+bu rö, yad God n+p sabe gep ñ+n u bi ap n+p g+nö, hañ roman magöñhalö kam+n löp u, kale ai g+nig y+p n+nbe mulu lugöp? *

* 7:15: Mad 13:54; Luk 2:47 * 7:16: Jon 12:49; 14:10 * 7:18: Jon 8:50 * 7:19: Ap 7:53; Ro 2:21-24 * 7:20: Jon 8:48; 10:20 * 7:21: God n+p sabe gep ñ+n u nan gagep ñig wanö Bedesda u ga u n+nöm pa g+hi g+la. * 7:22-23: Lep 12:3; Jen 17:9-13; Jon 5:8-10,16

24 Anıb u, hainö manö adö adö nöp n+ɲmim hagagmim; kabö rö gɲnab adö u nɲ aij gɲmim hagmim,” a ga.

“Jisas me Kraiss u aka?” gɲla

25 Jerusalem nɲbi bɲ rɲmnap hagla, “Juda bɲ kub gau bɲ alnɲg gaböl bɲ me i aka?”

26 Pen nɲɲim! Nɲpe nɲbi bɲ aɲ kub i manö hagö nɲɲöl gɲ, pen manö ap hagagaböl. Anıb u, kale ke nɲɲbal nɲpe Kraiss u yɲɲg göl rö löp!

27 Pen nɲpe Kraiss u auböp u, hon nɲpe ram mɲnörɲ gai nɲbö auöp u nɲɲagbnop; pen bɲ i nɲpe ram mɲnörɲ gai nɲbö auöp u hon magöɲhalö nɲɲbun. Anıb u, nɲpe Kraiss u wasö,” gɲla. *

28-29 Pen Jisas nɲpe God sabe gep ram raul yaɲ manö hag ñöl gɲ nöp mɲdöm, meg magö dap ranöm haga, “Kale gasɲ nɲɲbim, kale yɲp nɲɲ aij yabɲɲ gɲmim, gai nɲbö aunö u nɲɲbim. Pen wasö. Gasɲ yad ke nöp auagnö. Bɲ yɲp hag yuö aunö u, nɲpe Bɲ kabö göl, Bɲ manö nɲɲö nöp hagab. Yad nɲpe aip mɲdem, yɲp hag yuö aunö rö, nɲp nɲɲbin; pen kale nɲp nɲɲagpim,” a ga. *

30 Anɲg hagö, nɲp ud sɲsɲ lun a göm nɲɲla u pen ñɲn nɲpe auaga rö, bɲ ap nɲp ud sɲsɲ laga. *

31 Pen nɲbi bɲ anıb gau, nɲbi bɲ iru nöp Jisas nan gagep gau ga nɲɲöm hagla, “Kraiss u hain aunab a gɲpal u, pen nan gagep iru yabɲɲ göm, bɲ anɲbi gab rö gɲnɲm rö lagnab,” a gɲla. Gasɲ anɲbu nɲɲöm kale hagla, “Jisas nɲpe Kraiss u nöp,” a göm, nɲp nɲɲ udla.

Juda bɲ kub gau, Jisas nɲp am dauim, a göm, bɲ rɲmnap hag yula

32 Pen nɲbi bɲ gau Kraiss manö anɲbu agamɲɲ hageila nɲɲöm, Perisi bɲ kub gau abe, bɲ God nɲp nan sabe gep bɲ kub gau abe, Jisas nɲp am ud sɲsɲ lɲmim dauim, a göm, God sabe gep ram abad mɲdmɲdal polisman rɲmnap hag yula.

33 Jisas pen haga, “Yad rapɲn magö ap mɲdem, Bɲ yɲp yuö aunö u ado gɲ arnabin.

34 Yɲp gai aröp a gɲmim ulhainabim u pen nɲɲagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gɲmim rö lagnab,” a ga. *

35 Anɲg hageia, Juda bɲ kub gau kale ke nöp hagla, “Nɲpe gai arnab, nɲp nɲɲagnabun? Nɲpe am Juda nɲbi bɲ ju am Grik nɲbi bɲ aip mɲdpal gau amöm, nɲbi bɲ anıb gau kalɲp manö hag ñöl gɲ mɲdeinab aka nɲhön?”

36 Pen nɲpe ai gɲnɲg hagöp, ‘Yɲp gai aröp a gɲmim ulhainabim u pen nɲɲagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gɲmim rö lagnab,’ a göp?” ö gɲla.

God Ana nɲg ilam aɲöɲ rö juöm aunab

37 Juda Ram Bada ñɲn kub kale anɲbu, ñɲn hain, ñɲn kub yabɲɲ u, Jisas uraköm, meg magö dap ranöm haga, “Nɲbi bɲ an rugu mɲlep gɲnɲm u, yad apöm ñɲg nɲɲöl. *

38 Nɲbi bɲ yɲp nɲɲ udnaböl gau, God Manö hagöp rö, ñɲg kamɲɲ mɲdep u aɲ kalɲp dap nɲbö ilam juöm aunab,” a ga. *

39 Ñɲn anɲbu Jisas umöm uraköm Nap nɲp araga adö u me, Jisas nɲpe Ana u nɲbi bɲ gau kalɲp ñaga. Pen ñɲg ilam juöm aunab manö haga anɲbu il anɲgöl

* 7:27: Jon 7:41; 9:29 * 7:28-29: Mad 11:27; Jon 8:55 * 7:30: Jon 7:44 * 7:34: Jon 8:21; 13:36

* 7:37: Lep 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14 * 7:38: Ais 58:11

mîdöp: nîbi bî Jisas nîp nîŋ udnaböl gau, Jisas nîpe Ana u kalîp ñî nab, a göm haga. *

Kale ke ud asîk ke ke lîla

⁴⁰ Jisas anîg hagö, nîbi bî iru nöp mîdeila anîb gau, rîmnap manö haga anîbu nîŋöm hagla, “Bî i, nîpe bî God Manö hagep aunab a gun abad mîdmîdun u,” a gîla. *

⁴¹ Rîmnap hagla, “Wasö, nîpe Krais u!” a gîla.

Anîg hageila, rîmnap pen hagla, “Wasö, Jisas nîpe Galili nîbö; Krais u nîpe Galili nîbö auagnab! *

⁴² God Manö u hagöp rö, Krais u, Depid rîkö rîklö rîk dam dapîl göm, Krais u Depid daun nîpe Bedlehem au yag daunaböl,” a gîla. *

⁴³ Jisas manö anîbu hageia nîŋöm, nîbi bî iru mîdeila anîb gau asîk ke ke lîla.

⁴⁴ Rîmnap nîp ud sîsî lun dam manö kub hagnîg ud arun a gîla u pen bî añî ap nîp udaga.

Juda bî kub gau Jisas manö haga u nîŋ udagla

⁴⁵ Pen God sabe gep ram polisman gau ado gî arlö nîŋöl gî, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî Perisi gau abe kalîp hagla, “Bî anîbu nîp nîhön gînîg dauagpim?” ö gîla.

⁴⁶ Hageila, God sabe gep ram polisman anîb gau hagla, “Nîbi bî rîmnap gau bî anîbu manö aij yabiî hagöp rö hagagpal,” a gîla. *

⁴⁷ Anîg hageila, pen bî Perisi gau pen hagla, “Bî pir alöp anîbu, nîbi bî rîmnap nîpe nîŋö hagöp a göm nîŋbal rö, kale u rö nöp nîŋbim ar?”

⁴⁸ Hon bî kub bî ap aka bî Perisi bî ap Jisas nîp nîŋ udagpun. *

⁴⁹ Nîbi bî gai i kale lo manö u nîŋagpal rö, God kalîp mulu kal nîŋöm gî naj yabiî gî nab,” a gîla.

⁵⁰ Pen bî kale Nikodimas, bî au nöd sîböŋ yan amöm, Jisas nîp manö rîmnap hag nîŋa bî anîbu me, kalîp haga, *

⁵¹ “Hon Juda lo adö u, bî ap nîp yîharîŋ pen ilön ñun gî naj gagnabun; manö kub hagnun manö îl ap nîŋun nöp me, anîg gî nabun,” a ga.

⁵² Anîg hageia hagla, “Ne u rö nöp Galili nîbö rö? God Manö u amgö lî nîŋ dammön nîŋ nabön, bî God manö hagep ap Galili nîbö auagnab,” a gîla. *

⁵³ Anîg hageila kale ke ram kale arla.

8

Nîbi amöm bî ap aip udlö

¹ Pen Jisas Olip Dum ara.

² Ruö ram ru dam la nîŋöm, kauyan ado gî God sabe gep ram u auö, nîbi bî iru nöp apöm nîp bînîg gîgabö geila nîŋöm nîpe asîk mîdöm, kalîp manö hag ñî mîdeia.

³ Jisas anîg göl manö hag ñî mîdö nîŋöl gî, bî lo manö hag ñeb bî gau rîmnap abe, bî Perisi rîmnap abe, kale nîbi ap am bî ap aip udajîp, nîbi u nîp dap nîbi bî mîdeila amgö îlö adö au urak ñöm,

* 7:39: Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * 7:40: Jon 6:14 * 7:41: Jon 1:46 * 7:42: Sam 89:3-4; Mai 5:2

* 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42

⁴ Jisas n̄p hagla, “Manö hag ñeb b̄i. N̄bi i b̄i halö u pen b̄i ap aip udajil n̄ñun daubun me i.

⁵ Mos̄is lo han̄p ña u haga, ‘N̄bi an̄b gau rö, kabö ju pak lilö umöl,’ a ga. Pen ne n̄hön hagnabön?” ö ḡila. *

⁶ Kale manö piral haga an̄bu, an̄g hagno, Jisas n̄hön hagö, n̄p manö kub hagnu a göm hagla.

Pen Jisas n̄pe ubör ȳhön göm, haḥp̄t̄ adö u ñ̄imagö manö magö r̄mnap kal̄i kliñ riköl ḡi m̄ideia.

⁷ Pen kale Jisas n̄p manö an̄bu rö hag n̄ñöl ḡi m̄ideila, n̄pe jöl ȳj̄ig göm kal̄p haga, “B̄i nan si nan naij gagöp ap m̄idain̄m u, kabö ud n̄bi an̄bi nöd pakn̄m,” a ga. *

⁸ An̄g hagöm kauyan̄ ḡiyan̄ göm, m̄inön̄ yan̄ manö magö r̄mnap kal̄i kliñ rik̄ midö n̄ñöl ḡi,

⁹ b̄i Jisas n̄p manö kub hagnu a ḡila an̄b gau, Jisas manö haga an̄bu n̄ñöm, b̄i majö majö ar̄ik arla n̄ñöm b̄i gau magöñhalö añ̄t̄ añ̄t̄ arö göm ke ke am hakla; Jisas aip n̄bi u aip nöp m̄idailö.

¹⁰ Jisas n̄pe jöl ȳj̄ig göm, n̄bi an̄bu n̄p haga, “B̄i gau mai? B̄i nöp manö kub hagn̄m ap m̄idagöp ar?” a ga.

¹¹ Hageia, n̄bi u haga, “B̄i Kub. B̄i ȳp manö kub hagn̄m ap m̄idagöp,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Yad u rö nöp nöp manö kub hagagnabin. Pen nan si nan naij ḡim̄idan u hainö gagmön; uri ne aru,” a ga. *

N̄bi b̄i m̄inön̄ naböñ̄ il̄ i m̄idpal gau mailö kale me Jisas

¹² Jisas manö ap n̄bi b̄i gau kal̄p kauyan̄ hagöm haga, “N̄bi b̄i m̄inön̄ naböñ̄ il̄ i m̄idpal gau, yad mailö kale m̄idpin. N̄bi b̄i an̄ ȳp hain göm ajeinab u, sibön̄ ar̄ gau rö ajageinab; pör m̄iddep mailö aij u udöm ajeinab,” a ga. *

¹³ Jisas an̄g hageia, b̄i Perisi gau n̄p pen hagla, “Manö ne ke hag ñ̄iban u, hon n̄ñbun manö an̄bu udun rö lagöp,” a ḡila.

¹⁴ An̄g hageila, Jisas haga, “Manö an̄bu yad ke hagabin u pen manö n̄ñö hagabin. Pen n̄hön: yad aubin gau n̄ñem, arnabin gau abe n̄ñem ḡipin. Pen kale, yad aubin gau n̄ñagmim, arnabin gau abe n̄ñagmim ḡipim. *

¹⁵ Kale manö ud as̄ik göl ḡi, ‘Adö u ḡi aij ḡipim; adö u ḡi naij ḡipim,’ a gabim u, n̄bi b̄i m̄inön̄ naböñ̄ il̄ i gas̄i n̄ñöm hagpal rö nöp hagabim. Pen yad b̄i ap n̄p manö kub hagagabin. *

¹⁶ Bapi ȳp yuö aunö u, n̄pe yad aip m̄idpul rö, yad manö ud as̄ik ḡin̄g, n̄ñö nöp hagem manö ud as̄ik ḡinabin. *

¹⁷ Lo manö kale adö u hagn̄pim, ‘N̄bi b̄i m̄ihöp manö adö añ̄t̄ nöp hagnabil u me, n̄bi b̄i n̄ñöm hagnaböl, u n̄ñö hagn̄pil, a ḡinaböl,’ a ḡipim. *

¹⁸ Lo kale hagöp an̄bu rö, yad aigale b̄i rö m̄idpin u, yad ke manö hadö hagn̄pim; pen Bapi ȳp yuöp u abe yad aigale b̄i rö m̄idpin manö u hadö hagöp. Manö hol ap̄il manö añ̄t̄ nöp hagn̄pul u me, n̄ñö hagn̄pil a ḡibep,” a ga. *

¹⁹ An̄g hageia, n̄p hagla, “Nap ne mai?” ö ḡila.

* **8:5:** Lep 20:10; Dud 22:22-24 * **8:7:** Dud 17:7 * **8:11:** Jon 5:14 * **8:12:** Ais 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46 * **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28 * **8:15:** Jon 12:47 * **8:16:** Jon 5:30; 8:29 * **8:17:** Dud 19:15 * **8:18:** 1Jn 5:9

Hageila, Jisas pen haga, “Kale yɨp nɨŋagpim rō, Bapi yad nɨp u rō nōp nɨŋagpim. Yɨp nɨŋbep, Bapi yad u rō nōp nɨŋbep,” a ga.

²⁰ Jisas God sabe gep ram raul, mani kale God nɨp ñeb dap yubal mɨgan u, manō anɨbu hag ñɨ mɨdeia pen ñɨn nɨpe auaga rō, bɨ ap nɨp ud sɨsɨ laga.
*

Yad arnabin gau kale aragnabim

²¹ Jisas kalɨp kauyaŋ haga, “Yad arɨk areinabin; yɨp ulhai nɨŋnabim u pen kale nan si nan naij göl gɨ nōp mɨdmim umnabim rō, yad arnabin gau kale aragnabim,” a ga. *

²² Anɨg hageia, Juda bɨ kub gau hagla, “Nɨpe hagöp, ‘Yad arnabin gau kale aragnabim,’ a göp u, nɨhōn gɨnɨg anɨg hagöp? Nɨpe ke al pak lɨnɨg göm anɨg hagöp aka?” gɨla.

²³ Anɨg hagla u pen Jisas kalɨp haga, “Kale yaŋ nɨbö; yad laŋ nɨbö. Kale mɨnōŋ nabōŋ it i nɨbö; yad mɨnōŋ nabōŋ it i nɨbö wasö. *

²⁴ Anɨb u nɨŋem me hagpin, ‘Kale nan si nan naij göl gɨ nōp mɨdmim umnabim,’ a gɨpin. Pen yɨp, Yad Mɨdpin Rō Mɨdpin, * nɨŋ udageinabim u, nan si nan naij gac halō mɨdpim rō mɨdmim, umnabim,” a ga.

²⁵ Anɨg hageia, nɨp hag nɨŋōm hagla, “Ne an?” ö gɨla.

Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp pör nōp hag ñabin rō nōp mɨdpin.

²⁶ Kalöp manō kub hag gɨnam adö u, manō iru nōp mɨdöp. Bɨ yɨp hag yuö aunö u, magōŋhalō nɨŋ aij göp rō, yɨp gasɨ ñö nɨŋöl gɨ, yad pen nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñabin,” a ga.

²⁷ Jisas nɨpe Nap manō hag ña anɨbu nɨŋagla rō, kalɨp haga,

²⁸ “Bɨ Ñɨ nɨpe nɨp ud gɨlaŋ lɨnabim ñɨn u, gɨnab gɨnab rō nɨŋmim ñɨn añɨbu nɨŋnabim, Yad Mɨdpin Rō Mɨdpin me. Yad nan ap ke nōp nɨŋem gagpin; Bap manō yɨp hagöp rō nōp hag ñabin u, nɨŋnabim. *

²⁹ Bɨ yɨp yuö aunö u, yad aip mɨdöp. Nɨp aij göp adö u nōp pör pör gɨpin rō, yɨp arö gagöp; yad aip nōp mɨdöp,” a ga.

³⁰ Jisas manō anɨbu hagö nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ iru nōp nɨp Kraiss u a göm, nɨŋ udla.

³¹ Pen Jisas nɨpe Juda nɨbi bɨ nɨp Kraiss u a göm nɨŋla anɨb gau kalɨp haga, “Kale manō yad böŋ nōp nɨŋ udmim, hagpin rō nōp geinabim u me, nɨŋö nōp nɨbi bɨ yad mɨdeinabim.

³² Anɨg geinabim u, God nɨpe aigale Bɨ rō mɨdöp u nɨŋmim, nagɨ wög rō gɨpim u arö gɨmim, mɨd aij gɨnabim,” a ga.

³³ Anɨg hageia hagla, “Manō hagpan anɨbu nɨhōn? Hon bac Ebrahim ñɨ pai nɨpe mɨdpun u, hon nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp nagɨ wög rō gagpun. Anɨb u, hanɨp nɨhōn gɨnɨg, ‘Nagɨ wög rō gɨpim u arö gɨmim, mɨd aij gɨnabim,’ a gɨpan?” ö gɨla. *

³⁴ Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp nɨŋö yabɨl hagabin, nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpal gau, nan si nan naij gep magö u nōp nagɨ wög gep nɨbi bɨ rō mɨdpal. *

* **8:20:** Jon 7:30 * **8:21:** Jon 7:34; 13:33 * **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** God Manō adɨŋ Eksodas u (Eks 3:14) God hib nɨpe ke hagöm, Yad Mɨdpin Rō Mɨdpin a ga. Pen aui Jisas abe hib nɨpe ke hagöm, Yad Mɨdpin Rō Mɨdpin a ga. Anɨb u, Juda nɨbi bɨ gau rɨmnap, manō haga u nɨŋōm, Jisas nɨp mulu kal nɨŋōm, al pak lun a gɨla. * **8:28:** Jon 3:14 * **8:33:** Mad 3:9 * **8:34:** Ro 6:16,20

³⁵ Nagi wög gep bi ap, nap nipe ram u pör m+dnab; hainö bi ke n+bö mani yuöm n+p rauö, nap nöd n+bö ram nipe u arö göm, ram ke aramöm nap hain n+bö u n+p nag+ wög g+nab. Pen n+ ap nap ram au kuö nipe pör pör nöp m+dnab.

³⁶ God N+i nipe kalöp n+bi bi rauöm nag+ m+dpim u hub+k yueinab u, kale nag+ wög g+m+dim u böñ nöp arö g+mim, m+id aij yab+ g+nabim.

³⁷ Kalöp Ebrahim r+kö r+klö r+k dam dap+l göm auö m+dpim u n+ñbin u pen manö hagpin u udagmim, y+p al pak l+n+g gabim.

³⁸ Yad Bapi aip m+dem n+ñbin rö kalöp hag n+abin; pen kale, nap kale u manö hagöp adö u nöp gabim,” a ga.

³⁹ Hageia hagla, “Bapi hon me Ebrahim,” a g+la.

Hageila, Jisas haga, “Kale Ebrahim n+i pai n+pe m+daibep rö, n+pe g+m+idöp rö g+ibep. *

⁴⁰ Yad God manö hagöp rö n+ñem, manö n+ñö yab+ u kalöp hag n+bin u pen y+p al+n+g gabim. Pen kale g+n+g gabim an+bu rö, Ebrahim n+pe gaga.

⁴¹ An+ b u, nap kale ke u göp rö, kale ke an+ b unbö rö nöp gabim,” a ga.

An+g hageia hagla, “Han+p bi si udöm r+kagpal; God añ+ me Bapi hon yab+,” a g+la. *

Seden n+i pai n+pe

⁴² An+g hageila, Jisas pen haga, “ ‘God añ+ me Bapi hon yab+,’ a g+pim u pen God n+pe Bapi kale m+dböp, yad God n+bö apem, ur+ aui m+dpin u n+ñmim, y+p m+dmagö libep. Yad gau m+dem, gas+ yad ke n+ñem auagnö; God aip m+dul, y+p n+ñebir hag yua, aui aunö.

⁴³ An+ b u, manö yad u n+hön g+n+g n+ñ aij gagpin+ G+pim an+bu, hon n+ñagun a g+mim g+pim.

⁴⁴ Kale nap kale k+jaki n+i pai n+pe m+dpim u me, n+p aij göp adö u nöp gun a g+mim n+ñbim. N+pe nöd il göm, n+bi bi gau kal+p al pak l+m+idöp rö, nag+ adö n+pe an+bu an+g göl nöp m+idöp. Gas+ aij r+mnab, gas+ n+ñö r+mnab n+ñagöp yab+; n+pe manö n+ñö r+mnab n+ñagöp. Manö piral hagab u, manö yöl n+pe me u. N+pe pör nöp manö pir alab; pir alep il u k+jaki me u. *

⁴⁵ Pen yad kalöp manö n+ñö nöp hagabin u me, kale n+ñmim udagpin.

⁴⁶ Pen yad g+pim u n+ñmim, adö u nan si nan naij g+pan, a g+mim hagnim rö lagöp. An+ b u, yad manö n+ñö nöp hagpin u n+ñmim, kale n+hön g+n+g manö yad n+ñ udagpin? *

⁴⁷ N+bi bi God p+g m+dpal gau, manö n+pe u udpal. Pen kale n+p p+g m+dagpin rö, manö n+pe u udagpin,” a ga. *

Ebrahim hainö yag daula, yad nöd m+dpin, a ga

⁴⁸ Juda bi kub gau Jisas n+p hagla, “Ne bi Sameria n+bö, nöp k+jaki aban alöp, a g+pun u, n+ñö hagpun aka?” g+la. *

⁴⁹ Hageila, Jisas haga, “Y+p k+jaki aban alagöp. Yad Bapi hib n+pe u hagnö adö arab pen kale hib yad u hagpe au g+yan ap lugab.

⁵⁰ Hib yad u ke hagnö adö ar+n+ a g+ gas+ u n+ñagpin; pen God n+pe n+bi bi n+hön n+hön gajal n+ñ aij göp u, n+bi bi hib yad haglö adö aran a g+ gas+ u n+ñöb.

* **8:39:** Mad 3:9 * **8:41:** Ais 63:16 * **8:44:** 1Jn 3:8 * **8:46:** 2Ko 5:21; 1Pi 2:22 * **8:47:** 1Jn

4:6 * **8:48:** Mak 3:21-22

51 Kalöp nɨŋö hagabin, nɨbi bɨ an manö yad u nɨŋöm, hagpin rö gɨnab u, nɨpe umagnab; nɨpe pör nöp pör nöp kamɨŋ mɨdeinab,” a ga. *

52 Jisas anɨg hageia, kale hagla, “Ne manö hagpan anɨbu nɨŋun nɨŋbun, nöp kɨjaki abaj alöp hagabön. Ebrahim abe, bɨ God manö hagep gau magöŋhalö abe umla, pen ne nɨhön gɨmön hagpan, ‘Nɨbi bɨ an manö yad u nɨŋöm, hagpin rö gɨnab u, umagnab; nɨpe pör nöp pör nöp kamɨŋ mɨdeinab,’ a gɨpan?”

53 Bac hon Ebrahim abe, bɨ God manö hagep gau magöŋhalö abe umla rö, bɨ anɨb gau bɨ pro, yad bɨ kub a gɨ gasɨ u nɨŋban aka?” gɨla.

54 Hageila, Jisas haga, “Hib yad ke hagnö adö arböp, nan yɨharɨŋ rö lɨböp. Pen bɨ hib yad hagö adö arab bɨ anɨbu Bapi yad. Kale bɨ anɨ anɨbu nöp nɨp, God hon, a gɨpim.

55 God hon, a gɨpim u pen nɨp nɨŋagpim; pen yad nɨp nɨŋbin. ‘Nɨp nɨŋagpin,’ a gɨbnep, kale manö piral hagpim rö hagbnep. Anɨb u, yad nɨp nɨŋbin u me, manö hagöp rö gɨpin.

56 God hadame nöp nap Ebrahim nɨp hagöm, yad Jisas mɨñi apem mɨdpin ñɨn i nöp hagöm, ‘Ñɨn hain u aunab,’ a ga. Pen nap Ebrahim God manö haga u nɨŋöm, manö anɨbu God nɨŋö hagöp, a göm, gasɨ halö mɨdöm ñɨñɨ löl gɨ mɨdeia; ñɨn anɨbu nɨŋöm mɨñ mɨñ ga,” a ga.

57 Anɨg hageia, Juda bɨ gau hagla, “Mɨ ne ñɨn juöl mɨhöp ado gɨ da unbö sɨduŋ laŋ rö mɨdagpan u pen ne nɨhön gɨmön, Ebrahim hadame dagol gau ga u nɨŋnö, a gɨpan?” ö gɨla.

58 Hageila, Jisas kalɨp haga, “Kalöp nɨŋö yabɨl hagabin, Ebrahim nɨp yag dauagep adö u, Yad Mɨdpin,” a ga. *

59 Jisas anɨg hageia, nɨp kabö ju al pak lɨnɨg geila, pen God sabe gep ram raul mɨdeia u hil gɨ löm höŋ amöm ara.

9

Bɨ ap yag daula ñɨn u nöp amgö we ga, Jisas gö amgö ñɨl nɨŋa

1 Pen Jisas bɨ nɨpe gau aip amöl gɨ nɨŋla, bɨ yag daula ñɨn u nöp amgö we ga ap mɨdeia.

2 Jisas bɨ nɨpe gau bɨ anɨbu nɨŋöm Jisas nɨp hagla, “Manö hag ñeb bɨ. Bɨ an nan si nan naij gajɨp, bɨ anɨbi yag daula ñɨn u amgö nɨpe u we ga? Nɨpe ke aka nɨme nap gajɨl göp?” ö gɨla. *

3 Hageila, Jisas haga, “Amgö nɨpe we ga u, nɨpe ke aka nɨme nap nan si nan naij gajɨl gagöp. Pen amgö nɨpe we ga u, nɨbi bɨ gau God nɨpe Bɨ klö unbö ke a göm nɨŋ aij gɨlaŋ a göm ga. *

4 Mɨñi sɨdö aŋ magö i, Bɨ yɨp yuö aunö u, wög nɨp u gun. Sɨb gɨnɨg gab nɨŋöm hon wög gun rö lagnab.

5 Yad mɨnön nabön il i mɨdpin magö i, nɨbi bɨ mɨnön nabön il i mɨdpal gau mailö kale u yad mɨdpin,” a ga. *

6 Jisas manö anɨbu hagöm, mɨnön yaj kɨñu alöm, gö kɨtɨp lö, udöm bɨ amgö we ga u nɨp amgö nɨpe au löm, *

7 haga, “Siloam wanö ammön, amgö ne u ñɨg lɨmön,” a ga. Anɨg göm hag yuö, am ñɨg löm, amgö u ñɨl nɨŋöm, ram nɨpe ara. Siloam manö il u “Yuö Ara” a gɨpal.

* 8:51: Jon 5:24 * 8:58: Jon 1:1 * 9:2: Esi 18:20; Luk 13:2,4 * 9:3: Jon 11:4 * 9:5: Mad 5:14; Jon 8:12 * 9:6: Mak 8:23

8 Pen n̄ibi b̄i ram yam n̄ipe aip j̄im ñöl gau abe, nöd n̄ipe nan as̄ib ḡim+döp n̄iñm̄idal n̄ibi b̄i gau abe hagla, “B̄i i, b̄i au as̄ik m̄idöl ḡi, nan as̄ib ḡim+döp u r̄ö l̄öp,” a ḡila.

9 Hageila, r̄imnap hagla, “Yau me, b̄i an̄ibu n̄öp,” a ḡila. R̄imnap pen hagla, “Wasö. B̄i an̄ibu r̄ö l̄öp u pen b̄i i b̄i ke n̄ibö,” a ḡila. An̄ig hageila, b̄i an̄ibu n̄ipe ke hage, “Yad me b̄i an̄ibu,” a ga.

10 Hageila, n̄ip hagla, “Amgö n̄öp u aige ḡöm kam̄iñ l̄öp?” ö ḡila.

11 Hageila haga, “B̄i Jisas a ḡipal u, m̄in̄öñ yan̄ k̄iñu alöm, ḡö k̄i+ip lö, udöm amgö yad u löm hagöp, ‘Siloam wan̄ö ammön, amgö ne u ñ̄ig l̄imön,’ a ḡö, am amgö yad u ñ̄ig lem, ad̄iñ amgö ñ̄il n̄iñbin,” a ga.

12 Hageila hagla, “B̄i an̄ibu m̄iñi gai?” ö ḡila. Hageila haga, “Yad n̄iñgpin,” a ga.

B̄i Perisi gau, “B̄i amgö we ga u aige ḡöm kam̄iñ l̄öp?” ö ḡila

13-14 Pen Jisas ḡö amgö ñ̄il n̄iñja b̄i an̄ibu, Juda kai God n̄ip sabe gep ñ̄in kale u an̄ig ga u me, n̄ibi b̄i r̄imnap b̄i an̄ibu n̄ip dam b̄i Perisi m̄ideila au aula.

15 B̄i Perisi b̄i an̄ibu n̄ip hagla, “Ne aigöl ḡimön amgö ñ̄il n̄iñban?” ö ḡila. Hageila haga, “Jisas m̄in̄öñ k̄i+ip ap udöm, amgö yad u laj̄ip, yad am amgö yad u ñ̄ig lem, uri amgö ñ̄il n̄iñbin,” a ga.

16 An̄ig hageila, b̄i Perisi r̄imnap hagla, “God n̄ip sabe gep ñ̄in u an̄ig ga r̄ö, n̄ipe God n̄ip sabe gep ñ̄in lo u r̄ib jua. An̄ib u, hon n̄iñbun, God n̄ip yuö auagöp,” a ḡila. An̄ig hageila, b̄i kale r̄imnap pen hagla, “B̄i nan si nan naij gep ap m̄idaiböp, n̄ipe aigöl ḡöm nan gagep an̄ibu ḡiböp?” ö ḡila. An̄ig hagöm kale ke n̄öp ask ke ke l̄ila.

17 B̄i Perisi gau, b̄i an̄ibu n̄ip kauyan̄ hag n̄iñöm hagla, “‘B̄i amgö yad ḡö amgö ñ̄il n̄iñbin,’ a ḡipan u, ne b̄i an̄ibu b̄i n̄ihön, a ḡi gas̄i n̄iñban?” ö ḡila. Hageila haga, “Yad n̄iñbin n̄ipe b̄i God manö hagep b̄i ap,” a ga. *

18 Pen Juda b̄i kub gau, b̄i amgö we ga kam̄iñ la manö an̄ibu udagöm, n̄ime nap han̄ip auil, a ḡilö, ber m̄ihau aueilö,

19 hagla, “Ñ̄i i ñ̄i kale aka?” ḡila. Hageila haglö, “Yau, ñ̄i u ñ̄i hol,” a ḡilö. Hageilö hagla, “Kale n̄ip amgö we halö yag daulö aka?” ḡila. Hageila haglö, “Yau, n̄ip amgö we halö yag daulo,” a ḡilö. An̄ig hageilö hagla, “An̄ib u, uri aigöl ḡöm amgö ñ̄il n̄iñab?” ö ḡila.

20-23 Hageila, kale ber pen hadö n̄iñlö, Juda b̄i kub an̄ib gau nöd manö klö adö ap hagöm hagla, “N̄ibi b̄i an̄ an̄ Jisas n̄ipe Krai u a ḡöm waiö hagnaböl gau, Juda magum gep ram an̄ibu kauyan̄ auagnaböl,” a ḡila. Manö hagla an̄ibu hadö n̄iñmil me, p̄ir̄+kmil, haglö, “Ñ̄i u, ñ̄i hol m̄idöp u, n̄iñbul; ñ̄i hol an̄ibu amgö we halö yag daulo u abe n̄iñbul; pen m̄iñi aigöl ḡöm amgö ñ̄il n̄iñab u n̄iñgpin; b̄i an̄ n̄ipe gaj̄ip amgö n̄iñab u abe hol n̄iñgpin. Pen n̄ipe ñ̄i pro wasö; n̄ipe ke hag n̄iñeinabim u, hagnab,” a ḡilö.

24 An̄ig hagailö, b̄i kub gau b̄i an̄ibu n̄ip kauyan̄ w̄iñ allö aueia hagla, “Nöp kam̄iñ l̄öp an̄ibu, God amgö ilö n̄ipe u manö n̄iñ nöp hag. Hon n̄iñbun, b̄i hagajun u, b̄i an̄ibu b̄i nan si nan naij gep b̄i ap,” a ḡila.

25 An̄ig hageila, b̄i an̄ibu pen haga, “N̄ipe b̄i nan si nan naij gep b̄i ap aka wasö, yad n̄iñgpin. Yad nan añ̄i ap nöp n̄iñbin. Nöd amgö we ḡi m̄idainö pen m̄iñi amgö ñ̄il n̄iñbin,” a ga.

26 Hageila hagla, “Nöp aigege ḡöm gaj̄ip, amgö n̄iñban?” ö ḡila.

* 9:17: Jon 4:19

27 Hageila haga, “Yad kalöp mîdö nöp hag ñîbin u pen kale manö yad u udagpim. Nîhôn gîning manö mîdö nöp hagajin manö u kauyan hag a gîmim hagabim? Kale ke u rô nöp bî nîpe ap mîdun a gîmim hag nîjabim aka?” ga.

28 Anîg hageia, nîp mulu kal nîñöm, nîp manö naj hagöm hagla, “Hon Mosîs bî nîpe me, pen ne bî yîharîñ u bî nîpe ap!

29 God Mosîs nîp manö hag ñö hagnîdöp u nîñbun, pen bî i gai nîbö auöp u nîñagpun!” a gîla.

30 Hageila haga, “Ake! Bî game! Nîpe amgö yîp u gö kamîñ löp, pen nîpe gai nîbö u kale nîñagpim me!

31 Pen hon nîñbun, nan si nan naj göl gî, God nîp sabe gaiöl u, nîpe manö kale udagnab; nîbi bî God nîp nîñ udöm, manö hagöp rô göl gî, nîp sabe gaiöl u, nîpe manö kale nîñnab. *

32 Mîñörñ naböñ gî la ñîñ u rîköl, mîd dap mîñî mîdpun ñîñ i, nîbi bî amgö we halö yag daula ap gö kamîñ laga.

33 Bî anîbu God yuö auagböp, nîpe nan ap gîñim rô lagböp,” a ga.

34 Anîg hageia, kale pen hagla, “Name nöp yag daua ñîñ u, bî nan si nan naj gep u yag daula pen ne hanîp manö hag ñîñg gabön ar? Anîg hagnön, Juda magum gep ram i kauyan auagnabön,” a göm, nîp ud mamö gî dam höñ yan yula. *

Nîbi bî Jisas nîp nîñ udagpal gau, amgö we rô mîdpal

35 Pen bî anîbu nîp ud höñ yula, Jisas manö anîbu nîñöm, am nîp ulhai nîñöm haga, “Ne Bî Ñî nîpe nîp nîñ udpan?” ö ga.

36 Hageia haga, “Bî Ñî nîpe bî an? Bî anîbu me u, a gö, yad nîp nîñ udnam,” a ga.

37 Anîg hageia, Jisas haga, “Bî anîbu mîdö nöp nîñban. Me ne aip manö hagabul i,” a ga.

38 Anîg hageia, bî anîbu Jisas mîdeia ît au kugom yîmöm haga, “Bî Kub! Yad nöp nîñ udabin,” a ga.

39 Hageia, Jisas haga, “Yad mîñörñ naböñ ît i aubin u, nîbi bî mîñörñ naböñ ît i mîdpal gau kalîp nîme lîñg aubin. Nîbi bî amgö we ga gau mailö apöm nîñnaböl; pen nîbi bî hon hadö nîñ aij gîpun a göm, mailö arö göm, sîb yan aramöm nîñagnaböl.

40 Anîg hageia, bî Perisi söl anîb au mîdeila rîmnap, manö anîbu nîñöm hagla, “Anîg hagpan u, hon abe amgö we göp, a gîmön hagabön ar?” a gîla. *

41 Hageila, Jisas haga, “Kale amgö we mîdaibep rô, nan si nan naj gîpim u manö kub udagbep; pen nîñ aij gîpun, a gîpim u me, kale gac halö mîdmim manö kub udnabim,” a ga.

10

Kaj Sipsip Mukep Bî Aij u

1 Jisas manö ap hod rîköm haga, “Yad kalöp nîñö yabîl hagabin, kaj sipsip mîdpal waryö raul u arnîg, ajöñ ît yîñg göl mîgan u mîdö nîñöl gî, yîharîñ ramö au raña göm arnaböl gau, kale nan si udep nîbi bî.

2 Bî sipsip mukep u, yîharîñ ramö u raña göm aragnab; ajöñ ît yîñg göl mîgan u nöp amöm, waryö raul mîgan yan arnab.

* 9:31: Sam 34:15 * 9:34: Sam 51:5 * 9:40: Mad 15:14

³ “Pen bî sipsip mukep u amjakö, bî ajöñ it abad mîdöp u nîp nîñ aij gîñab rö, adan u hiiknab. Pen sipsip gau u rö nöp, bî anîbu maj mîgan nîp u nîñaböl rö, sipsip nîpe ke gau hib ñöl gî pañîd höñ arnab.

⁴ Sipsip nîpe pañîd höñ aramöm, nîpe nöd gö nîñöl gî, kale maj mîgan nîpe u nîñaböl rö, nîp hain gîñaböl.

⁵ Pen bî ke nîbö ap ap hagö, nîp hain gagnaböl; maj mîgan nîpe nîñagnaböl rö, pîrik arnaböl,” a ga.

⁶ Jisas anîgöl manö hod rîkôm haga pen manö hagab adö u a göm rîk nîñagla.

Jisas nîpe Sipsip Mukep Bî Aij u

⁷ Jisas manö rîk nîñagla rö, nîpe kauyañ haga, “Yad kalöp nîñö yabî hagabin, yad ke sipsip gau ajöñ arep mîdpin.

⁸ Pen, ‘Hon kaj sipsip mukep bî,’ a göm, nöd aula bî gau, kale magöñhalö nan si udep bî mîdmîdal. Sipsip gau manö kale u nîñagmîdal. *

⁹ Pen yad ke sipsip gau ajöñ arep rö mîdpin. Nîbi bî yîp apöm waryö raul mîgan arnaböl gau, kamîñ nöp mîdeinaböl. Ajöñ amîl apîl göl gî, nan uñañ uñañaböl.

¹⁰ Bî si udep gau, nan si udnîg, wip alnîg, gî naji gîñîg nöp aubal. Pen yad aunö u, kalöp gîñö, kale kamîñ pör mîdep magö anîbu udmim, kamîñ mîd aij gep adö u nöp mîdpe arañ a gem aunö.

¹¹ “Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Sipsip Mukep Bî Aij u, kaj sipsip gau a göm umnab. *

¹² Bî au mani udnîg kaj sipsip abad mîdeinab u, bî kaj sipsip mukep yîjîg göl wasö; sipsip gau sipsip nîpe wasö u me, kain hauñ gau auaiöl u nîñöm pîñîñ gî arnab. Anîb u me, kain hauñ anîb gau sipsip gau kalîp yu gî dam ke gau gau yunaböl. *

¹³ Bî anîbu mani udnîg kaj sipsip abad mîdöm, sipsip gau kalîp gasî nîñagnab u me, pîñîñ gî arnab.

¹⁴⁻¹⁵ “Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Bapi hol apîl pen pen nîñ aij gîpîl rö, yad sipsip gau aip pen pen nîñ aij gîpun. Anîb u, yad kalîp a gem umnabin. *

¹⁶ Sipsip waryö raul mîgan i mîdpal nöp wasö, sipsip rîmnap halö mîdpal. Sipsip anîb gau u rö nöp udnabin. Kale u rö nöp manö yad u nîñaböl. Sipsip raul mîgan añî ap magum gî mîdöm, bî mukep kale añî ap nöp mîdöm gîñab. *

¹⁷ “Yad kalîp nan a gem umem uraknabin rö, Bapi yîp mîdmagö löp. *

¹⁸ Nîbi bî rîmnap gasî kale nîñöm gîlö umagnabin; yad ke umnam a gem umnabin. Yad ke umnam a gem umnabin; yad ke uraknam a gem uraknabin. Anîb u, Bapi yad, ne unbö gîmôn a ga manö nîpe u udem, haga rö nöp gîñabin,” a ga.

¹⁹ Jisas manö anîbu hagö, Juda kai kauyañ asîk böñ u ke, böñ u ke löm,

²⁰ rîmnap hagla, “Nîpe kîjaki abañ alö, manö pîral hagab u, nîñön gîñîg manö nîpe u nîñabim?” ö gîla.

²¹ Anîg hageila, rîmnap pen hagla, “Nîpe kîjaki abañ alböp u, anîg hag aij gagböp. Pen kîjaki abañ alö, aigöl göm nîbi bî amgö we ga gau gö kauyañ nîñblap?” ö gîla.

* **10:8:** Jer 23:1-2; Esi 34:2-3 * **10:11:** Sam 23:1; Rep 7:17 * **10:12:** Ap 20:29 * **10:14-15:** Mad 11:27; 1Jn 3:16 * **10:16:** Ais 56:8; Esi 34:23 * **10:17:** Plp 2:8-9

22 Pen hainö Juda n̄bi b̄i, God sabe gep ram u† aij m̄döp u m̄ñ m̄ñ gep ñ̄n kub u m̄ñi, a göm, Jerusalem am magum ḡila. Pen ñ̄n kub an̄bu, ram ȳgön ñ̄n u me,

23 Jisas n̄pe God sabe gep ram hōj adö “Solomon Ram Bada” a ḡm̄dal u ajeia n̄ñöl ḡi,

24 Juda n̄bi b̄i gau Jisas m̄deia au apöm hagla, “Han̄p gö pör nöp abad m̄dagaiun; ne Kraiss u m̄daimön u, waiö hagö n̄ñun,” a ḡila.

25 Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp hadö hagnö pen manö yad u manö n̄ñö a ḡm̄im n̄ñ udagpe. Bapi yad klö n̄pe udem nan gagep gau ḡpin u n̄ñmim, manö yad u manö n̄ñö a ḡm̄im n̄ñ udbeb.

26 Pen sipsip yad m̄dagpim rö, manö yad u manö n̄ñö a ḡm̄im n̄ñ udagpe.

27 Sipsip yad gau manö yad hagabin n̄ñbal; yad kalip n̄ñbin n̄ñöm kale ȳp hain ḡpal.

28 Ȳp hain ḡpal gau, kalip kam̄ñ pör m̄dep magö u ñ̄abin u me, kale umagnaböl. Ñ̄magö adö yad m̄dpal rö, n̄bi b̄i r̄imnap apöm kalip †ip ḡi ud aröl rö lagöp. *

29 Bapi yad kalip ud ȳp ñ̄öb u, n̄pe B̄i klö unbö ke yab̄l m̄döp me. Ñ̄magö adö n̄pe m̄dpal rö, n̄bi b̄i r̄imnap apöm kalip †ip ḡi ud aröl rö lagöp.

30 Bapi ke, yad ke, wasö; hol ap̄l añ̄i yab̄l m̄dpul,” a ga.

31 Jisas an̄g hageia, Juda kai n̄p kauyan kabö ju pakn̄g geila.

32 An̄g geila, Jisas kalip pen haga, “Bapi ȳp hagö, kale m̄daibe n̄ñöl ḡi, nan aij ke ke iru nöp ḡnö. Pen nan aij ḡnö an̄b gau, adö mai ḡi naj ḡnö n̄ñmim, ȳp al pak l̄n̄g gabim?” ö ga.

33 Hageia hagla, “Nan aij adö an̄b gau n̄ñun, nöp al pak l̄n̄g gagabun; ne b̄i yab̄l pen, yad God rö m̄dpin, a ḡm̄ön, God hib n̄pe dap lug ḡpan u me, nape al pak l̄n̄g gabun,” a ḡila. *

34 An̄g hageila, Jisas haga, “Lo kale ke ad̄ñ ap kal̄i kliñ r̄iköm hagla, ‘God n̄pe haga, ‘Kale ke god rö m̄dpim,’ a ga,’ a ḡila. *

35 God Manö u manö ap piral hagagnab; pör nöp pör nöp n̄ñö nöp m̄deinab. God n̄pe n̄bi b̄i ȳhar̄ñ gau manö hagaj̄n an̄bi ñ̄öm, ‘Kale god rö m̄dpim,’ a ga.

36 Pen yad, yad m̄nön naböñ il i aubin u, Bapi ȳp wög n̄pe hag löm hag yuö aubin. Pen yad God Ñ̄i n̄pe m̄dpin a ḡnö manö an̄bu n̄ñmim, kale n̄ñön ḡn̄g, God hib n̄pe hag pro gab, a ḡm̄im, ȳp al pak l̄n̄g gabim?

37 Yad God wög n̄pe geinabin u, manö yad n̄ñ udmim. Wasö u, wasö.

38 Pen manö yad n̄ñ udagan, a ḡnabim u, yad nan gagep rö ḡpin gau n̄ñmim, n̄ñ udmim. Kale an̄g göl n̄ñ udmim me, yad Bapi aip m̄dpin Bapi yad aip m̄döp u n̄ñabim,” a ga. *

39 Jisas n̄p kauyan ud s̄is̄i lun a ḡila u pen agam̄j hil ḡi löm ara.

40 Jisas an̄g hil ḡi amöm, kauyan ñ̄ñg Jodan juöm böñ löd̄ñ amöm, Jon nöd m̄döm n̄bi b̄i ñ̄ñg pak ñ̄m̄döp ram m̄nön r̄igon̄ gau am m̄deia. *

41 N̄bi b̄i iru nöp m̄deia u apöm hagla, “Jon nan gagep rö r̄imnap gagm̄döp, pen n̄pe b̄i i n̄p a göm, manö n̄ñön n̄ñön hagm̄döp u, magöñhalö manö n̄ñö nöp hagm̄döp,” a ḡila.

* 10:28: Jon 3:16; 6:39 * 10:33: Lep 24:16 * 10:34: Sam 82:6 * 10:38: Jon 14:10-11 * 10:40: Jon 1:28

42 Anig hagöm, nibi bi migan anibu mideila gau iru nöp Jisas nüp nün udla.

11

Lasaras uma

1 Ram rihig aglö Bedani nibö bi ap nan ga; hib nipe u Lasaras. Bi anibu, niñin nipe mihöp midmidil; ap Maria, ap Mada. *

2 Maria me, Jisas nüp ma kid nipe u wel horj gi ñöm, umagö nipe ud hik gi yua nibi anibu. Nimam nipe Lasaras nan ga. *

3 Lasaras niñin mihau Jisas nüp manö b'g yumil haglö, "Bi Kub! Bi midmagö ne u nan göp," a gila.

4 Pen Jisas manö hag yulö anibu niñöm haga, "Nipe nan göp pen böñ nöp umagnab. Pen God nipe ke niñöb rö, nipe klö ke nipe gö, nibi bi gau God hib nipe u abe, God Ñi hib nipe u abe haglö adö arnab, a göm ga," a ga. *

5 Jisas nipe Mada, niñin nipe Maria, nimam kale Lasaras kalip yam midmagö limidöp.

6 Pen Lasaras nan ga manö anibu niñöm, Jisas nüp niñig yinid araga; ram m'ñönj mideia au ñin mihöp halö mideia.

7 Niñin mihöp lugö, bi nipe gau kalip haga, "Ram m'ñönj Judia ado gi arun," a ga.

8 Anig hageia, bi nipe gau hagla, "Manö hag ñeb bi. Rol magö u nöp, bi Juda gau nöp kabö ju paknig geila u pen ne kuöyan ram m'ñönj anibu ado gi arnig gabön aka?" gila.

9 Hageila, Jisas haga, "Kale niñbim, ñin añi ap, aua unbö migan lanj nöp midöp. Nibi bi mailö halö ajeinaböl gau, m'ñönj nabönj mailö anibu mailö ñö, nan r'nnap kalpe li ludö arö ap lug pakagnaböl.

10 Pen nibi bi siñön yan ajeinaböl gau, mailö kale midagö, nan r'nnap kalpe li ludö arö ap lug paknaböl," a ga.

11 Jisas anig hagöm, manö ap halö kalip hagöm haga, "Bi niñeb hon Lasaras hon hanab; pen yad amem nüp hagnö urak aunab," a ga.

12 Hageia, bi nipe gau pen hagla, "Bi Kub. Nipe hanab a gipan rö, kamünj linab," a gila.

13 Jisas nipe Lasaras hadö umöb u niñöm, "Lasaras hon hanab," a ga. Pen bi nipe gau Jisas manö nipe niñöm, Lasaras yiharünj hon hanab a gi gasi niñla.

14 Bi nipe gau niñagep adö mideila niñöm Jisas kalip waiö hagöm haga, "Lasaras hadö umöb.

15 Pen yad Lasaras aip midagainö umöb u, kalöp nan a gem m'ñ m'ñ gipin. Anig göp u me, kale manö yad niñ udmim rö löp. Pen Lasaras midöp au arun," a ga.

16 Hageia, Domas Didimas nipe Jisas bi nipe r'nnap gau kalip haga, "Hon magöñhalö manö hag ñeb bi hon aip ram m'ñönj Judia arno, nüp al pak löm, hanip abe al pak löl," a ga. *

Jisas Mada Maria añil mihau kalip manö haga

17 Pen kale ram rihig aglö Bedani amjakeila, nibi bi gau Jisas nüp hagla, "Lasaras uma rigöl gino, ñin mihau mihau padiöp," a gila.

* 11:1: Luk 10:38-39 * 11:2: Jon 12:3 * 11:4: Jon 9:3 * 11:16: Mak 14:31

18 Pen ram rihg aglö Bedani anıbu, Jerusalem söl au, kilomida unbö mihau nıgan rö nöp midmidöp rö me,

19 Lasaras umö, Juda nıbi bı iru nöp apöm, Mada Maria añıl mihau mög nıjöm mıtöj magö gi mıdeila.

20 Pen Jisas auab, a gıla, Mada nıjöm, nıñın Maria nıp ram u arö göm, am Jisas nıp nıjnıg ara.

21 Mada nıpe am Jisas nıp nıjöm haga, “Bı Kub. Ne i mıdaibnap, mam yad Lasaras umagböp.

22 Pen yad nıjbin, mıñi God nıp nan nıhön hag nıjeinabön, hagnabön rö ginab,” a ga.

23 Hageia, Jisas haga, “Namam kuöyan uraknab,” a ga.

24 Hageia, Mada haga, “Yad nıjbin manö kub hagep ñın u uraknab,” a ga.

*

25 Hageia, Jisas haga, “Yad ke ginö nıbi bı uraknaböl; yad ke ginö nıbi bı kamıj mıdeinaböl. Nıbi bı yıp nıj udöm umnaböl gau, kamıj mıdeinaböl.

26 Nıbi bı kamıj mıdöm yıp nıj udnaböl gau, umagnaböl; pör nöp pör nöp kamıj mıdeinaböl. Manö hagabin anıbi nıj udpan aka?” ga.

27 Jisas anıg hageia, Mada haga, “Bı Kub. Yaue, yad nıjbin, ne me Kraiss u, God ñı nıpe mınöj naböj i aunab, a gımdal u nöp,” a ga. *

28 Mada manö anıbu hagöm, ram ado gi amöm, nıñın nıpe Maria nıp rımdıl il gau mumug rıköm haga, “Manö hag ñeb bı hadö auub; nöp mai a göm hag nıjab,” a ga.

29 Maria manö anıbu nıjöm yıjıd uraköm, Jisas nıp nıjnıg ara.

30 Pen Jisas ram rihg aglö Bedani hadö auaga; Mada nıp nıja mıgan anıb au nöp mıdeila.

31 Maria nıpe anıg yıjıd arö, Juda nıbi bı nıp aip ram raul mıdeila gau hag nıjla e, wıp rıgöl danj mıtöj gıng arab, a göm, arö nıjöl gi hain arla.

32 Maria am Jisas nıp nıjöm, mıdeila ma il au maben yımöm haga, “Bı Kub, ne aui mıdaibnap, mam yad umagböp!” a ga.

33 Pen Maria abe, Juda nıbi bı nıpe aip aula gau abe mıtöj geila u nıjöm, Jisas gası hibur mıdmagö nıpe mög kub yabıl ga.

34 Anıg gö, Jisas haga, “Nıp rıgöl gıpım gai?” ö ga.

Hageia hagla, “Auö am nıjun,” a gıla.

35 Jisas amgö ñıg luga.

36 Jisas amgö ñıg lugeia u nıjöm, Juda nıbi bı gau nıjöm hagla, “Nıjim! Lasaras nıp mıdmagö yabıl löp!” a gıla.

37 Rımnab pen hagla, “Nıpe bı amgö we ga u nıp gö amgö ñıl nıja rö, nıhön gıng nan bı anıbi nıp ga u gö kamıj laga?” ö gıla. *

Jisas Lasaras nıp gö, uraka

38 Pen Jisas kuöyan gası hibur mıdmagö nıpe mög kub yabıl nıjöm, Lasaras nıp rıgöl gıla mıgan u amjaka. Wıp rıgöl gıla anıbu, kabö mıgan ap rıgöl gıla; pen kabö kub ap ud ajöj pıl gılö mıdeila.

39 Pen Jisas bı gau haga, “Kabö u ud yuım,” a ga.

Jisas anıg hageia, bı Lasaras uma anıbu nıñın nıpe Mada haga, “Bı Kub, wıp u umö rıgöl gıno, ñın mihau mihau padiöp u, halıj naij yabıl aunab,” a ga.

40 Hageia, Jisas pen haga, “Nöp n̄hön hagaj+n? Nöp hagpin, ‘Y+p n̄j ud m̄dmön me, God klö n̄pe ke n̄jñabön,’ a ḡpin,” a ga.

41 An̄g hageia, kabö u ud yulö, Jisas ḡlan̄ ḡ n̄jñöm haga, “Bapi, yad nöp hag n̄jñö ȳp n̄jñban u, nöp aij a gabin.

42 Yad nöp hag n̄jñö ȳp pör n̄jñban u hadö n̄jñbin, pen manö hagabin an̄bi, n̄bi b̄i aui urak m̄dpal gai, ne nöp ȳp yuö aunö u n̄jñ udöl, a gem hagabin,” a ga.

43 Jisas an̄g hagöm, meg m̄gan dap ranöm haga, “Lasaras, ne höj aui au!” a ga.

44 Hageia, wałj ñ+n ma n̄p wam wam haluöm, nab̄c maj m̄gan wałj wam wam göm, dam r̄göl ḡla wałj gau, an̄g göl m̄dö n̄jñöl ḡ, wip he m̄lö u urak wałj halö wam wam göm höj aua. Auö, Jisas b̄i gau kal̄p haga, “Wałj n̄p wam halubim gau hub̄k yube aran,” a ga. Hageia, haga rö ḡla.

Jisas n̄p alun a göm gas̄ u n̄jñla
(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Juda n̄bi b̄i Maria n̄p n̄jñg aula an̄b gau, Jisas Lasaras n̄p gö uraka u n̄jñöm, n̄bi b̄i iru nöp Jisas n̄pe Kraiss u a göm, n̄p n̄jñ udlä. *

46 Pen r̄mnap ado ḡi b̄i Perisi m̄deila au amöm, Jisas ga an̄bu kal̄p hag ñ̄la. *

47 Hag ñ̄ila, b̄i Perisi gau abe, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau abe, kale Juda Kansol manö ud asik l̄m̄dal b̄i kub gau kal̄p w̄ñ allö, am magum geila, kal̄p hagla, “B̄i an̄bu nan gagep iru nöp gab u, hon n̄hön ḡinabun?”

48 Hon n̄jñun arö ḡino, n̄pe an̄bu nöp gö arö, n̄bi b̄i magöñhalö n̄p n̄jñ udöm, kin̄ kub hon a geinabol u, Rom b̄i kub gau apöm, God sabe gep ram hon u ḡi najj göm, han̄p Juda n̄bi b̄i ḡi najj göm, ḡinabol,” a ḡla.

49 Pen m̄ an̄bu nöp, b̄i ap n̄p hag l̄lö, n̄pe b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub yab̄i u m̄deia. B̄i an̄bu hib̄ n̄pe Kaiapas. N̄pe magum geila an̄ u manö hagöm haga, “Kalöp gas̄ lagöp.

50 Yad kalöp hagabin, b̄i añ̄ ap umö hon magöñhalö kam̄jñ arnabun u aij; hon magöñhalö umnabun u najj,” a ga.

51 Kaiapas n̄pe manö haga an̄bu, n̄pe ke hagaga; n̄pe b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub yab̄i m̄ an̄bu m̄deia rö, n̄pe nan n̄hön n̄hön hainö ḡinab gau gas̄ n̄jñöm, Jisas n̄pe Juda n̄bi b̄i gau kal̄p a göm umnab, a ga.

52 Pen Juda kai kal̄p nöp wasö; n̄bi b̄i God ñ̄i pai n̄pe udn̄g gab gau magöñhalö ud j̄m ñöm lö, it n̄pe añ̄ yab̄i m̄deinabol, a göm umnab, a ga. *

53 An̄b u, ñ̄+n an̄bu it göm, Juda b̄i kub an̄b gau Jisas n̄p aige gun alun, a göm, pör nöp manö an̄bu nöp hag am̄l ap̄il ḡi m̄deila. *

54 Juda b̄i kub gau Jisas n̄p aln̄g geila u n̄jñöm, Jisas n̄pe ram m̄n̄ñ kale ram m̄n̄ñ Judia waiö ajagm̄döp; n̄pe b̄i n̄pe gau aip ram m̄n̄ñ Judia au ju am Epraim daun am̄jaköm, m̄n̄ñ naböñ kabö nöp m̄dm̄döp goł au m̄dm̄dal.

55 Pen Juda kai Pasopa ñ̄+n kub kale u söl söl ga n̄jñöm, n̄bi b̄i iru nöp ram m̄n̄ñ kale ke gau arö göm, hon God amgö ilö n̄bi b̄i uł aij m̄dun, Pasopa nan ñ̄+nun, a göm, wög adö kale hadame gau ḡim̄dal rö ḡin̄g Jerusalem arla.

* 11:45: Jon 7:31 * 11:46: Luk 16:31 * 11:52: Jon 10:16 * 11:53: Jon 5:18

⁵⁶ Kale Jerusalem apjaköm, Jisas nïp ulhai nïj mïdeila. Kale amöm God sabe gep ram raul mïgan u mïdöm, Jisas mai, a göm, pen hag nïjō pen hag nïjō göm hagla, “Kale nïhön gasi nïjbm? Nïpe Pasopa nïn i aunab aka waso?” gïla.

⁵⁷ Pen God nïp nan sabe gep bï kub gau abe, bï Perisi gau abe, manō ap hagla, “Nïbi bï ap Jisas nïp nïjainïm u, nïpe ap hanïp hageinab, hon am nïp ud sïsi lun,” a gïla.

12

Maria Jisas nïp wel hañij aij auelp li ña

(Mad 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Pasopa nan nïjñig gïla u, nïn unbö kagoł jïj u nöp mïdō nïjōl gï, Jisas Lasaras uma nïp gō uraka ram nïpe u ara. Ram rïñg aglō anïbu hib Bedani.
*

² Bedani amöm, nan nïjñun, a göm, Jisas u, Lasaras u, nïbi bï rïmnap abe, asik mïdeila nïjōm, Mada nan magō gau nïme la. *

³ Nïñin Maria pen, wel hañij aij mani kub yabił raubal barol ap dapöm, Jisas ma adō u hoñ gï ñöm, umagō nïpe u udöm ma nïpe lïñ ga. Anïg geia, wel hañij aij anïbu, ram raul anïbu magōñhalō hañij ara. *

⁴ Anïg geia, Judas Iskariod, Jisas bï nïpe au nïp hainō mumug nïja bï anïbu, hañij aij anïbu nïjōm haga,

⁵ “Mani kub yabił raubal wel anïbi rō yuöm, mani udöm, nïbi bï nan mïdagöp gau kalïp nïböp u aij. Bï wel anïb rō raunïg gab u, nïpe rakïn unbö sïduñ lan wōg göm mani udöm amöm wel anïbi raunab,” a ga.

⁶ Nïpe anïg haga u, nïbi bï nan mïdagöp gau mög nïjōm hagaga; nïpe mani wadï u ud ajöm, rïmnap agamij si udmïdöp u me anïg haga.

⁷ Pen Jisas haga, “Nïp hag gagmön. Yïp rïgöl gïñaböl nïn u li nïñig dap lōp u, uri dap li ñōb.

⁸ Nïbi bï mani mïdagöp gau aip pör mïdeinabim; pen yad aip pör mïdageinabim,” a ga. *

Lasaras nïp agamij alun, a gïla

⁹ Jisas Bedani ap mïdöp a gïla manō anïbu nïjōm, Juda nïbi bï iru nöp gau nïp nïjñig arla. Pen Jisas nïp nöp nïjñig aragla; Lasaras bï uma Jisas gō uraka bï anïbu nïp abe nïjñig arla.

¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras uma Jisas nïp gō uraka rō, Juda nïbi bï iru nöp nagï adō kale gï mïdmïdal u arō göm, Jisas nïp nïj udla. Anïg geila, bï God nïp nan sabe gep bï kub gau, Lasaras nïp abe alnabun, a göm gasi u nïjla. *

Jisas kiñ rō Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ruō, nïbi bï iru yabił Pasopa nan nïjñig aula gau, Jisas Jerusalem auab a gïla manō anïbu nïjōm,

¹³ nïp am nïjñun, a göm, galon ułan rïk dap löl gï, wïñ kub alöl gï hagla, “Bï Kub hib nïpe u hagno adō aran!”

“Bï Kub nïpe Bï nïpe anïbi yuō auöp me i!”

“Nïpe Bï aij. Hib nïpe hagno adō aran!”

“Nïpe Isrel Kiñ auab me i! Hib nïpe hagno adō aran!” *

* 12:1: Jon 11:1,43 * 12:2: Luk 10:40 * 12:3: Luk 7:37-38 * 12:8: Dud 15:11 * 12:10-11:

14 Jisas kaj donki marep ap udöm, adö anıbu asıköm areia. Anıg ga u, God Manö u kalı kılın rıköm hagla rö nöp ga. God Manö adın anıbu kalı kılın rıköm hagla, *

15 “Saion pai, ne pıñınj gagmön.

Kın ne u kaj donki marep adö u asıköm auab,” a gıla.

16 Ga ñın anıbu, Jisas bı nıpe gau, God nıpe anıg gınab a ga rö nöp gab u a göm nınjagla; pen hainö Jisas umöm uraköm, God ram mınönj kumi kabö adö lan au hadö ara ñın anıbu nöp, Jisas bı nıpe gau gası nınj aij göm nınjla, Jisas Jerusalem arai ñın anıbu nan nıhön nıhön nıp gıla gau, nöd God manö hagep bı gau God Manö kalı kılın rıköm hagla rö nöp gıla. *

17 Jisas Lasaras uma nıp gö uraka u, nıbi bı nınjöl mıdeila gau manö anıbu hag amıl apıl gı mıdeila.

18 Anıb u, nıbi bı iru nöp nan gagep ga anıbu nınjöm, Jerusalem arö göm, nıp adan an au nınjınj arla.

19 Kale anıg gıla rö, bı Perisi gau nınjöm, kale ke nöp manö hagöm hagla, “Nınjim! Hon nan ap gun rö lagöp. Nıbi bı mınönj nabön ıl i magöñhalö bı anıbu nıp hain gaböl,” a gıla.

Grik nıbi bı rımnap Jisas nıp nınjınj arla

20 Pen Pasopa ñın u auab, a göm, God nıp sabe gınıg Jerusalem arla ñın anıbu, Grik nıbi bı rımnap aıp arla.

21 Grik nıbi bı anıb gau apöm, Pilip ram mınönj Galili au Bedsaida daun nıbö bı u nıp hagla, “Bı kub nınjeb, hon Jisas nıp nınjun,” a gıla.

22 Anıg hageila, Pilip am Edru nıp hag ñöm, Edru aıp mınjögöl ammil Jisas nıp hag ñılö.

23 Hag ñailö, Jisas haga, “Mıñi God gö, Bı Ñı nıpe Bı mailö aij ke halö mıdöp u nınjnaböl ñın u hadö auöp. *

24 Yad kalöp nınjö yabıl hagabin, wid magö ap mınönj yan lugöm umagnab u, yıharınj wid magö añı ap nöp mıdeinab. Pen wid magö anıbu mınönj yan lugöm umeinab u, hainö ranöm magö iru nöp pınab. *

25 Nıbi bı an, ‘Mınönj nabön ıl i kamınj mıdep magö yad ke nöp gası nınjem mıd aij gınam,’ a göm gö arnab u, nıpe umöm böñ nöp umnab; pen nıbi bı an, ‘Mınönj nabön ıl i kamınj mıdep magö yad ke gası iru nınjagnam; mıd aij gınabin aka mıd aij gagnabin u nan kub wasö,’ a göm gö arnab u kamınj mıdep magö nıpe u pör nöp pör nöp mıdeinab. *

26 Pen nıbi bı an yıp wög gınıg gınabin a gınab u, nıpe yıp hain gınım; yad gai mıdeinabin u, nıbi bı wög gı ñeb yad aıp mıdeinab. Nıbi bı an wög yad gı ñınab, Bapı yad nıbi bı anıbu hib nıpe u dap rannab.

Jisas, “Umnabin,” a ga

27 “Mıñi yıp marö gab u nıhön hagnam? ‘Bapı yıp rarö rauö, yıp nan nıhön gınıg gab u gagnım,’ a gem hagnam aka? Wasö! Marö anıbu udnıg aunö. *

28 Pen Bapı, ne gö nıbi bı gau nınjnaböl, ne Bı mailö aij ke halö mıdpan,” a ga.

* 12:14: Sek 9:9 * 12:16: Jon 2:22 * 12:23: Jon 13:31-32; 17:1 * 12:24: 1Ko 15:36 * 12:25: Mad 16:25 * 12:27: Sam 6:3; 42:5; Mad 26:38

Jisas anig hagö nıñöl gi, manö ap kumi kabö adö lañ nıñbö apöm haga, “Yad gıñö, nıñi bı gau hadö nıñbal yad Bı mailö aij ke halö mıdpin. Pen yad kauyan gıñö, nıñi bı gau kauyan nıñnaböl,” a ga.

²⁹ Pen nıñi bı mıdeila gau, God manö haga anıbu nıñöm, rımnap hagla, “Rımu hagajıp,” a gıla; rımnap pen hagla, “Ejol ap Jisas nıñp manö rımnap hagajıp,” a gıla.

³⁰ Anıg hagla u pen Jisas kalıp haga, “Manö hagajıp anıbu yıp nan a göm hagagöp; kalöp nan a göm hagajıp.

³¹ Pen nıñön: mıñi nıñi bı mıñön nabön il i gau, kale nıñön nıñön gıpal u, God nıñe ke nıñöm, pen ñöm, kale balu ke ke lınab. Nıñi bı mıñön nabön il i yıp nıñ udagpal gau kalıp kın rö abad mıdöp bı naij anıbu, God nıñp rıdık gi yunab.

³² Yıp ud adö au lañ leınaböl u, yad nıñi bı ram mıñön ke gau nıñbö magöñhalö tıp gi dam udnabin,” a ga. *

³³ Jisas manö haga anıbu, yıp aige göl gılö umnabin, a göm, haga. *

³⁴ Pen nıñi bı iru nöp ap mıdeila anıñ gau Jisas nıñp pen hagla, “Lo manö hon u hagöp, ‘Krais u pör pör nöp kamıñ mıdeinab,’ a göp u pen ne ai gıñig gımön hagabön, ‘Bı Nı nıñe nıñp ud adö au lañ lınaböl,’ a gabön? Pen Bı Nı nıñe a gi hagabön u, an nıñp hagabön?” ö gıla. *

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Mailö u pro marap halö kalöp aip mıdeinab. Anıñ u, mailö kalöp aip mıdöp magö i, adan aj aij gımim; wasö u, sıñ apöm kalöp pañu gınab. Nıñi bı an sıñ u ajeinab, gai arnabin a göm nıñagnab. *

³⁶ Mailö kalöp aip mıdöp magö i, mailö u nıñp udmim. Mailö u nıñp udeinabim u, mailö ñı pai nıñe lınabim,” a ga. Jisas anig hagöm, nıñi bı anıñ gau arö göm ke gau aramöm pi göl mıdeia. *

Nıñi bı gau iru nöp Jisas nıñp nıñp udagla

³⁷ Jisas nıñe nan gagep iru nöp nıñi bı gau amgö ilö adö kale ga nıñla pen nıñp nıñp udagla.

³⁸ Nıñi bı Jisas nıñp nıñp udagla u, bı God manö hagep Aisaia hadame nöp God Manö adıñ ap kalı kılın rıñöm haga rö nöp gıla. Nıñe manö anıbu kalı kılın rıñöm haga,

“Bı Kub, manö aij ne kalıp hag ñıñun
pen kale manö anıbu manö aij a göm udagpal;
ne klö ke yabıl ne ke gımön gaina u nıñbal u
pen nöp Bı Kub a göm nıñp udagpal,” a ga. *

³⁹⁻⁴⁰ Anıñ u, kale Jisas nıñp nıñp udagla. Anıg gıla u, Aisaia God Manö adıñ ap kalı kılın rıñöm haga rö nöp gıla. Nıñe manö anıbu kalı kılın rıñöm haga,

“God nıñe nıñi bı gau kalıp gö
kale amgö we rö mıdpal;
God nıñe gö kale gası rıñıd aij mıdagöp.

God nıñe kalıp ga anıbu,
kale amgö magö nıñp aij göm,
gası rıñıd nıñp aij göm, yıp aublap,
yad gıñö kalıp kamıñ liböp, a göm ga,” a ga.

Adö anıbu nöp kale Jisas nıñp nıñp udöl rö laga.

* 12:32: Jon 3:14 * 12:33: Jon 19:6 * 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 * 12:35: Jon 8:12

* 12:36: Ep 5:8 * 12:38: Ais 53:1

41 Aisaia hadame nöp manö haga an+bu, n+pe Jisas mailö aij n+pe u n+ñjöm an+g haga. *

42 Pen Juda b+ kub gau kale magöñhalö Jisas n+p arö gagla; b+ kub iru n+banö n+p n+ñ udla. Pen, b+ Perisi han+ñ hag yulö hon Juda magum gep ram raul m+gan u kuöyan arep rö lagnab, a göm me, Jisas n+ñ udla u waiö hagagla. *

43 Jisas n+ñ udla u waiö hagagla an+bu, n+bi b+ gau hib hon haglö adö aran, a g+ gasi n+ñjöm, an+g g+la. Pen nan n+hön g+no God n+ñjö, n+ñ aij g+ñab a göm, gasi an+bu n+ñagla. *

Jisas manö aij n+pe u nöp n+bi b+ kal+ip manö kub hagnab

44 Pen Jisas meg magö dap ranöm haga, “N+bi b+ an y+ip n+ñ udnab u, y+ip nöp wasö, b+ y+ip hag yuö aunö n+ñ abe n+ñ udnab.

45 N+bi b+ an y+ip amgö n+ñnab u, y+ip nöp wasö, b+ y+ip hag yuö aunö n+ñ abe amgö n+ñnab. *

46 Yad m+ñnör naböñ il i apem n+bi b+ gau kal+ip mailö ñabin. An+ñ u, n+bi b+ y+ip n+ñ udnaböl gau, s+ñbön an gau m+ñdageinaböl.

47 “N+bi b+ manö yad u n+ñjöm hagabin rö gagnaböl gau, kal+ip manö kub hagnabin. Pen n+hön: yad n+bi b+ m+ñnör naböñ il i m+ñdpal kal+ip manö kub hagn+g auagnö; kal+ip ud kam+ñ yun+g aunö. *

48 Pen n+bi b+ y+ip udagöm, manö yad udagnaböl gau, manö kub hagep ñ+ñ u, manö yad haggin u nöp kal+ip manö kub hagnab.

49 N+hön g+ñ+g: manö yad haggin u, ke n+ñjem haggpin; Bapi y+ip hag yua u, an+g an+g haggmön, a göp rö nöp haggin.

50 Yad n+ñjbin, manö n+pe u n+ñ udeinaböl u, kal+ip pör m+ñdep u ñ+ñab. An+ñ u, manö yad hagabin u, Bapi manö an+g an+g rö haggmön, a göp rö nöp hagabin,” a ga.

13

Jisas b+ n+pe gau ma kal+ip ñ+g ñ+g g+yua

1 Ñ+ñ kub Pasopa ñ+ñeb ñ+ñ u rol a göm, Jisas n+ña, Nap n+ip m+ñnör naböñ il i hag la ñ+ñ u padi ara n+ñjöm n+pe ado g+ Nap arep ñ+ñ u söla aua. Pen n+bi b+ n+pe ke m+ñnör naböñ il i m+ñdmagö l+ m+ñdöm, m+ñd damöm, n+ñ al pak l+lö, umöm Nap ara.

2 K+ñjaki pen Saimon Iskariod ñ+ n+pe Judas n+ip gasi ñö, Jisas n+ip aige gem damem b+ kub gau kal+ip ñ+ñabin a göm, gasi u nöd nöp n+ñ pi g+ löm, hainö hon Jisas b+ n+pe gau Jisas aip Pasopa nan ñ+ñn+g as+ñkno. *

3 Jisas n+pe n+ñjöb, God n+pe nan gau magöñhalö ud ñ+ñmagö adö n+pe la. Jisas n+ñjöb, n+pe Nap God aip m+ñdöm m+ñnör naböñ il i apöm, m+ñdöm, hainö umöm, ado g+ Nap m+ñdöp arn+g ga. *

4 An+ñ u, Jisas uraköm, wañj m+ñlö kub n+pe u ud juöm, raul ap an au g+ñdan p+ñalöm,

5 ñ+g r+ñnap ud cög m+gan ap hon göm, han+ñ b+ n+pe gau ma hon u ñ+g löl g+, raul p+ñala an+bu ud ñ+g g+ yuöl g+ m+ñdeia.

6 Jisas an+g g+ dam dam, Saimon Pida ma n+pe ñ+g l+ñam, a gö, Pida n+ip haga, “B+ Kub. Ne ke ma y+ip u ñ+g ñ+g g+ yun+g gabön?” ö ga.

* 12:41: Ais 6:1 * 12:42: Jon 9:22 * 12:43: Jon 5:44 * 12:45: Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17

* 13:2: Luk 22:3; Jon 13:27 * 13:3: Jon 3:35; 16:28

⁷ Hageia, Jisas haga, “M+ñi gabin i, ne uri n+ñagan, pen m+dmön hainö n+ñnabön,” a ga.

⁸ Jisas an+g hageia, Pida haga, “Uri aka hainö gau, ma y+þ u ñ+g ð+k g+ yuagnabön, wasö yab+!” a ga.

Hageia, Jisas pen haga, “Ma nöþ ñ+g ð+k g+ yuagnabin u; b+ yad m+idageinabön,” a ga.

⁹ Jisas an+g hageia, Saimon Pida haga, “B+ Kub! An+g hagpan u, ma y+þ u nöþ ñ+g ð+k g+ yuagmön; ñ+magö k+ð, nab+ç yad abe ñ+g ð+k g+ yumön!” a ga.

¹⁰ An+g haga pen Jisas haga, “N+bi b+ an ñ+g hadö paköp, b+ an+bu hañ roman+ n+pe magöñhalö u+ aij m+ðöp. Kuöyan+ ñ+g pakagnab; ma k+ð u nöþ ñ+g ð+k g+ yunab. Kale u+ aij m+ðpim; pen kale a+ñ ap nöþ u+ aij m+ðagöp,” a ga. *

¹¹ Jisas haga u, n+þ mumug n+ñn+g geia b+ an+bu n+þ hadö n+ña u me, n+pe haga, “Kale a+ñ ap nöþ u+ aij m+ðagöp,” a ga.

¹² Pen Jisas ma han+þ u ñ+g ð+k g+ yu haköm, wa+ñj ud ju la u ud rol göm, am ka n+pe au as+köm haga, “Kalöp ma ñ+g ð+k g+ yubin manö iþ u, n+ñbim aka?” a ga.

¹³ An+g hagöm Jisas haga, “Y+þ Manö Hag Ñeb B+ aka B+ Kub hagpim u, n+ñjö hagpim. Yad Manö Hag Ñeb B+ kale abe B+ Kub kale abe m+ðpin.

¹⁴ An+þ u, yad Manö Hag Ñeb B+ kale, B+ Kub kale ma kalöp ñ+g ð+k g+ yubin rö, kale u rö nöþ pen pen ma ñ+g ð+k g+ yumim, ma ñ+g ð+k g+ yumim, g+mmim. *

¹⁵ Yad kalöp g+þin rö u n+ñmmim, kale pen am n+bi b+ r+mmnap kal+þ an+g unbö rö nöþ g+mmim a gem, kalöp adan aij an+þi yambin. *

¹⁶ Kalöp n+ñjö yab+ð hagabin, b+ wög g+ ñeb b+ u b+ kub, b+ n+þ abadöp b+ u b+ pro, m+ðagöp; u rö nöþ b+ manö ud areþ b+ u b+ kub, b+ n+þ yua u b+ pro, m+ðagöp. *

¹⁷ Nag+ aij hagaj+n n+ñbim adö an+bu g+pe arö, kale m+ñ m+ñ g+ñabim.

¹⁸ “ ‘Kale a+ñ ap nöþ u+ aij m+ðagöp,’ a gaj+n u, kalöp magöñhalö a gem hagaj+n. Pen yad kalöp b+ yad uðpin gau n+ñ aij g+þin. B+ ap y+þ mumug g+ñn+g g+ñab u, God Manö u kal+ k+ñ r+köm hagla rö nöþ g+ñab. Manö an+bu kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘B+ yad aip nan j+mm ñöl ñ+ñailo u, b+ ko+ma+ rö löm y+þ g+ najj ga,’ a g+la. *

¹⁹ Kalöp nöð, an+g göl an+g göl g+ñab a gem hagabin rö, hainö an+g unbö rö nöþ geinab u, ‘Yad M+ðpin Rö M+ðpin’ hagpin manö an+bu manö n+ñjö, a g+mmim n+ñ udnabim, a gem hagabin. *

²⁰ “Yad kalöp n+ñjö yab+ð hagabin, n+bi b+ yad hag yunabin gau, n+bi b+ an an kal+þ udnaböl gau, kal+þ nöþ udagnaböl; y+þ abe udnaböl. Pen n+bi b+ an y+þ udnaböl gau, y+þ nöþ udagnaböl; B+ y+þ hag yuö aunö u abe udnaböl,” a ga. *

Jon Jisas n+þ hag n+ña, “An nöþ mumug g+ñab?” ö ga

²¹ Jisas manö an+bu hagö, gas+ hibur m+ðmagö n+pe marö yab+ð gö, haga, “Kalöp n+ñjö yab+ð hagabin, kale b+ ap y+þ mumug g+ñab,” a ga.

* **13:10:** Jon 15:3; 6:64,70-71 * **13:14:** Mad 20:28; Luk 22:27 * **13:15:** Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pi 2:21

* **13:16:** Mad 10:24 * **13:18:** Sam 41:9 * **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:20:** Mad 10:40

22 Anig hageia, hon bi nipe gau, an nip hagab, a gun, gasi milo lun amgo pen pen niyno.

23 Pen Jisas bi nipe midmagö yabi! limidöp bi anibu, Jisas mideia sol au asik mideia u me,

24 Saimon Pida bi anibu nip amgo juju gom haga, "An nip hagab u hag noj," a ga.

25 Hageia, nipe Jisas mideia sol au hi! gi amom haga, "Bi Kub. Bi anibu bi an hagajan," o ga.

26 Hageia, Jisas haga, "Yad bred kid i ud nig kinan yan rauem nip ninabin bi me u," a ga. Anig hagom, bred kid udol midajip u nig acab yan rauom, ud Saimon Iskariod ni nipe Judas nip na.

27 Judas bred kid u udöp magö amom nöp Seden nipe Judas yuo an nipe yan hiika. Jisas Judas nip haga, "Nihon ginig gabon u, yinid gi!" a ga. *

28 Pen hon Jisas bi nipe, nihon ginig Judas nip anig hagab, a gun niyagno.

29 Judas nipe mani wadi u abad midmidöp rö, hon Jisas bi nipe rimnap gasi niyno, "Ne ammön Pasopa nan niynabun rimnap raumön," a gom hag yuab, a gi gasi niyno; hon rimnap pen gasi niyno, "Ne ammön nibi bi mani midagöp gau kalip mani rimnap nimön," a gom hag yuab, a gi gasi niyno.

30 Pen Judas bred kid anibu udöm höj ara. Ram hadö sib ga.

Bi Kub lo gisön nibö na

31 Judas höj ara niyöm Jisas haga, "Sol midöp God nipe gö nibi bi gau niynaböl, Bi Ni nipe mailö aij ke halö midöp. Pen Bi Ni nipe mailö aij ke halö midöp u niyöm, God mailö aij nipe abe niynaböl. *

32 Pen nibi bi kale Bi Ni nipe niy udeinaböl u, God mailö aij unbö ke halö midöp u niynaböl. Anib u, adiy God gö nibi bi gau Bi Ni nipe mailö aij unbö ke halö midöp u waiö niynaböl. *

33 "Ni midmagö yad gai! Yad kalöp aip rapin midageinabin. Yad areinabin, yip aröp gai a gimim yip uhai wasö niynabim. Pen Juda bi kub gau kalip hagpin rö, uri kalöp u rö nöp hagabin: yad arnabin u, kale armim rö lagöp. *

34 "Pen mifi kalöp lo hain nibö ap ninabin: pen pen midmagö limim. Yad kalöp midmagö libin rö u, kale u rö nöp pen pen midmagö limim. *

35 Pen pen midmagö leinabim u, nibi bi gau magöjhalö waiö niynaböl, kale bi yad midpim," a ga.

Jisas Pida nip haga, "Jisas nip niyagpin, a ginabön," a ga

36 Anig hageia, Saimon Pida haga, "Bi Kub. Gai arnig gabon?" o ga.

Hageia, Jisas haga, "Yad arnabin gau ne mifi hain nimön rö lagöp; pen hainö me, yip hain ginabön," a ga.

37 Hageia, Pida haga, "Nihon ginig mifi nöp hain gagnar? Nöp abadnabin; yip al pak linaböl u, manö midagöp," a ga.

38 Hageia, Jisas pen haga, "Aip umnabin a gajan manö anibu manö niyö hagan aka? Nöp niyö yabi! hagabin, kilakil hainö wif alnab; nöd nöp ij mihau nigay hagnabön, 'Yad Jisas nip niyagpin, a ginabön,' a ga.

* 13:27: Jon 13:2 * 13:31: Jon 12:23 * 13:32: Jon 17:5 * 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12,17; 1Jn 3:23; 2Jn 5

14

Jisas nîpe adan

¹ Pen Jisas haga, “Kale gasî mîñjör nîñmim pîñîñ gagmim. Bapi nîp nîñ udpim rō, yîp u rō nöp nîñ udmim.

² Bapi yad ram nîpe u raul mîgan iru nöp mîdöp. Yad amem kau kalöp gi jîñ gîñabin. Wasö u, anîg hagagbnep.

³ Yad am kau kalöp gi jîñ gem, apem kalöp u† gi dam, yad mîdeinabin au kale aip seg mîdeinabun. *

⁴ Yad arnîg gabin adan u kale nîñbim,” a ga.

⁵ Jisas anîg hageia, Domas haga, “Bî Kub! Ne gai arnabön u hon nîñagpun. Anîb u, hon aige gun adan arep nîñjun?” ö ga.

⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp adan; yad nöp manö nîñö; yad nöp kamîñ mîdep it u. Nîbi bî yîp aunaböl gau nöp, Bapi aunaböl. Nîbi bî yîp auagnaböl gau, Bapi auagnaböl. *

⁷ Yîp nîñ aij giñbep, Bapi yad u rō nöp nîñ aij giñbep. Pen uri kale Bapi hadö nîñbim; amgö magö kale ke Bapi hadö nîñbim. *

⁸ Anîg hageia, Pilip haga, “Bî Kub! Ne Bapi hanîp yammön, nîñjun, hainö nan ap nöp hag nîñagnabun,” a ga.

⁹ Hageia, Jisas haga, “Pilip. Yad kalöp aip mîlöd padö mîdainö u, yîp nîñagmön anîg hagabön ar? Nîbi bî yîp amgö nîñbal gau, Bapi abe hadö amgö nîñbal. Anîb u, ne nîhön giñîg hagabön, ‘Bapi hanîp yamö nîñjun,’ a gabön? *

¹⁰ Yad Bapi anî nîpe dan mîdpin, Bapi anî yad dan mîdöp manö u nîñ udagan ar? Manö kalöp hagabin u manö yad ke wasö. Pen Bapi nîpe anî yad dan mîdöm gö hol apil mîhau wög nîpe nöp gabul me u. *

¹¹ Anîb u, yad Bapi anî nîpe dan mîdpin, Bapi anî yad dan mîdöp manö u, manö nîñö a giñmim nîñ udbep. Pen manö hagpin u nîñ udagnabim u, Bapi gö hol apil mîhau nan gagep gau gabul u gasî nîñmim, ‘Ñî u Bapi anî nîpe dan mîdöp, Bapi Ñî nîpe anî dan mîdöp u me, anîg gabil,’ a giñmim nîñ udmim. *

¹² “Yad kalöp nîñö yabî† hagabin, nîbi bî yîp nîñ udnaböl gau, yad nan gagep giñpin gau, kale abe u rō nöp giñaböl. Pen yad Bapi arnabin rō, kale unbö rō nöp gagnaböl; kale ke yabî† giñaböl. *

¹³ Pen kale bî yad mîdpim rō, hib yad u hagmim, nan nîhön nîhön hag nîñnabim u, Bapi mailö aij ke halö mîdöp u nîñöl, a gem, hagnabim rō giñabin. *

¹⁴ Anîb u me, nan nîhön nîhön hib yad u hagmim hag nîñnabim u, hagnabim rō giñabin,” a ga.

Jisas haga, “Yad kalöp Ana U† u yunabin,” a ga

¹⁵ “Kale yîp mîdmagö leinabim u, kalöp hagpin rō nöp giñnabim. *

¹⁶ Kale anîg geinabim u, yad pen Bapi nîp hagnö, nîpe kalöp Bî A† Ba Gep u yuö apöm, kalöp aip pör nöp mîdöm, yad kalöp gi ñîmîdin rō, nîpe kalöp u rō nöp gi ñîñab. *

* 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 11:25; Ro 5:1-2 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3 * 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mad 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jn 5:3 * 14:16: Jon 14:26; 15:26; Jon 16:7

17 Bî A† Ba Gep nîpe Ana manö nîjō nöp hag ñab u. Nîpe God nîpe bî aigale bî rō mîdöp manö nîjō anîbu hag ñab. Nîbi bî mînōñ nabōñ i† i gau Bî A† Ba Gep nîp amgō nîjagpal; nîpe bî aigale bî rō mîdöp u nîjagpal. Anîb u, nîp nîj udöl rō lagöp. Pen mîñi Bî A† Ba Gep nîpe kalöp aip mîdöp; pen hainö an kale dan mîdeinab. Anîb u, kale nîp hadö nîjbm. *

18 Yad umem, kalöp ñî nap mîdagöp rō bōñ nöp arö gagnabin; yad kalöp ado gî aunabin.

19 Söl mîdöp, nîbi bî mînōñ nabōñ i† i mîdpal gau yîp nîjagnaböl pen kale yîp nîjnabim. Yad kamîñ mîdeinabin rō, kale u rō nöp kamîñ mîdeinabin.

20 Ñîñ anîbu yad Bapi yad an nîpe dan mîdpin manö hagnö i† u nîj aij gîñabin. Pen kale yîp an dan mîdpin, yad kalöp an dan mîdpin i† u u rō nöp nîj aij gîñabin. *

21 Nîbi bî manö yad hagpin u nîj udöm, hagpin rō nöp hain gîpal gau, yîp mîdmagö löm me, anîg gîpal. Pen nîbi bî yîp mîdmagö lîbal gau, Bapi yad kalîp u rō nöp mîdmagö lîñab; yad u rō nöp kalîp mîdmagö lem, yad bî aigale bî rō mîdpin kalîp yamnö, kale yîp nîj aij gîñaböl,” a ga.

22 Jîsas anîg hageia, Judas (Judas nîp mumug nîjα u wasö, Judas ke ap) nîpe Jîsas nîp haga, “Bî Kub. Nîhön gîñg ne bî aigale bî rō mîdpan u hanîp bî nöp yamnabön, pen nîbi bî mînōñ nabōñ ke ke gau nöp nîj udagpal gau kalîp yamagnabön?” ö ga.

23 Hageia, Jîsas haga, “Nîbi bî an yîp mîdmagö lîñab u, manö hagpin u udöm hagpin rō nöp gîñab. Bapi yad nîp mîdmagö löm, hol apîl nîp apul, nîp aip mîdeinabun.

24 Nîbi bî an yîp mîdmagö lagnab u, manö hagpin u udöm hagpin rō gagnab. Pen yad manö hagnö nîjbm u manö yad ke wasö; Bapi yîp hag yuö aunö u, manö nîpe me. *

25 “Yad kalöp aip mîdpin ñîñ i me, manö anîbi hag ñajîñ.

26 Yad arnabin pen Bapi nîpe Bî A† Ba Gep u, Ana U† u, yuö apöm wög yad gîpin rō gîñab. Ana U† u nîpe kalöp aip mîdöm manö aij u magöñhalö hag ñî aij göm, kalöp gasî aij ñö, kale yad manö nîhön nîhön hagpin gau magöñhalö gasî nîjöl gî mîdeinabin.

27 Yad arnabin pen kale agamîj mîd aij gîmim mîdaimim. Manö anîbu nîbi bî mînōñ nabōñ i† i gau yîharîñ hagpal rō hagagabin. Yad ke apem gîñö, nîbi bî agamîj mîd aij göl rō löp. Anîb u nîjem yad kalöp hagabin, agamîj mîd aij gîmim mîdaimim. Anîb u, hibur gasî mîdmagö mîjör nîjmim pîñîñ gîgmim.

28 “Yad amem ado gî aunabin, a gajîñ u nîjmim, kale ai gîñg hibur gasî mîdmagö mîjör nîjöl gî mîdpim? Kale yîp mîdmagö lîbep u, Jîsas amöm Nap God aip mîdnîg gab, a gîmim, mîñ mîñ göl gî mîdaibep. Ai gîñg: nîpe yad rō wasö; Bapi nîpe Bî kub. *

29 Anîb u, kalöp arîk aragîñ magö i, kalöp nöd hagabin me u; hainö areinabin, gasî gau uhai nîjagnabim; manö hagpin u nîj udnabim. *

30 Nîbi bî mînōñ nabōñ i† i yîp nîj udagpal gau kalîp kîñ rō abad mîdöp bî najî anîbu auab u me, yad kalöp aip manö mîlö kub hag mîdeinab rō lagöp. Pen bî najî anîbu yîp gî najî gîñabin a gab u, kîö nîpe mîdagöp.

31 Yad Bapi yad mîdmagö lîbin u, nîbi bî gau nîjöl a gem, Bapi yîp hagöp rō nöp magöñhalö gabin.

* 14:17: Jon 16:13 * 14:20: Jon 17:21-23 * 14:24: Jon 7:16 * 14:28: Jon 20:17 * 14:29: Jon 13:19

“Pen uri aube hadö arun,” a ga.

15

Jisas nipe ke nagî wain rö, nîbi bî nipe gau nagî lö lö gau rö

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad me nagî wain u; Bapi yad me bî wög naböñ nap nîbö u.

² Lö kîd yad ap magö pîlagnab u, Bapi nipe lö kîd anîbu rîb yunab. Pen lö kîd pîlnab u, hainö magö iru nöp pîlnab a göm, nipe rîb gî dö gî aij gî nab.

*

³ “Yad kalöp manö aij hag nîñö nîñbim rö, kale hadö u† aij rö mîdpim.

⁴ Yîp an dan mîdaimim; yad kalöp an dan mîdeinabin. Lö kîd gau, it halö jîm nîl mîdöm nöp, magö pîlnab; ke nöp mîdöm magö pîlagnab. Anîb unbö rö nöp, kale yîp jîm nîl mîdageinabim u, magö rîmnap pîlagnab.

⁵ “Yad me nagî wain u, kale me pîñ lö gau. Nîbi bî an an yad aip jîm nîl mîdeinaböl gau, magö iru nöp pîlnaböl; pen kale ke halö nöp mîdeinabim u, nan ap gagnabim.

⁶ Anîb u, nîbi bî an yîp an dan mîdageinab u, nagî lö rîb gî dö gîlö it yan lugöm mîlep gî nab rö u mîdeinab; nagî lö anîb gau ud dam laulö innab. *

⁷ Pen kale yîp an dan mîdmim, manö magö yad an kalöp dan nîñ udöl gî mîdeinabim u, nan nîñön nîñön hag nîñnabim u, Bapi hagnabim rö gî nab.

⁸ Kale nan magö iru nîbanö pîlnab u, nîbi bî yad nîñö yabî mîdeinabim. Anîb u, nîbi bî gau kale nîñöm, Bapi yad Bî mailö aij ke halö mîdöp u nîñnaböl. *

⁹ “Bapi yîp mîdmagö yabî löp rö, yad kalöp u rö nöp mîdmagö yabî lîbin. Anîb u, kale yîp cîg göl gî nöp mîdaimim, nîñem yad kalöp mîdmagö löl gî mîdeinabin.

¹⁰ Yad Bapi manö nipe u hain gîñö, yîp mîdmagö löl gî nöp mîdöp. Anîb unbö rö nöp, kale manö yad u hain geinabim u, yad kalöp mîdmagö löl gî nöp mîdeinabin. *

¹¹ “Manö kalöp hagabin anîbi, yad ai gîñg gem hagabin? Yad mîñ mîñ yabî gîpin rö, kale u rö nöp mîñ mîñ yabî gîmim, a gem, manö anîbi hagabin.

¹² Yad pen kalöp manö klö ap hagnabin: yad kalöp mîdmagö yabî lîbin rö u, kale abe u rö nöp pen pen mîdmagö yabî lîmim. *

¹³ Bî ap nipe bî nîñeb nipe gau gasî nîñöm kalîp a göm umnab u, bî anîbu bî nîñeb nipe mîdmagö yabî löm me, anîg gî nab. *

¹⁴ Yad hagnabin rö gî nabim u, kale bî nîñeb yad mîdeinabim. *

¹⁵ Pen uri yad kalöp bî wög gî ñeb yad hagagabin; kalöp bî nîñeb yad hagabin. Bî wög gî ñeb gau, bî abad mîdep kale, nan kale adö u nîñagpal. Pen yad Bapi manö nîñön nîñön yîp hag nîb u, kalöp waiö hag nîñbin rö, kalöp bî nîñeb yad hagabin.

¹⁶ Kale yîp udun a gîmim gagpe; yad me kalöp udnam a gem kalöp udnö. Kale arammim, nan magö iru nöp, nan magö pör pör nöp mîdeinab u pîlnam a gem, kalöp wög anîbu hag lîbin. Kale anîg geinabim u, Bapi nîp hib yad hagnabim, nan nîñön nîñön hag nîñnabim u, hagnabim rö kalöp nî nab.

* 15:2: Mad 3:10 * 15:6: Mad 7:19; 13:42 * 15:8: Mad 5:16 * 15:10: Jon 14:15 1Jn 2:5

* 15:12: Jon 13:34 * 15:13: Jon 10:11 1Jn 3:16 * 15:14: Mad 12:50

17 “Yad kalöp manö klö hagem hagabin, pen pen midmagö lîmim,” a ga.

*

Nîbi bî mîñöñ naböñ it i gau, kale Jisas nîbi bî kalîp mulu kal nîñbal

18 Jisas bî nîpe gau kalîp manö rîmnap halö hagöm haga, “Nîbi bî mîñöñ naböñ it i kalöp mulu kal nîñnaböl u, gasî kub anîbu nîñagmim; Jisas nîp nöd mulu kal nîñla rö, hanîp gaböl, a gîmim gasî u nîñmim.

19 Kale nîbi bî mîñöñ naböñ it i yîp nîñ udagpal gau rö mîdaibep u, kalöp, nîbi bî hon a göm, ud midmagö lîblap. Kalöp udagnö ñîñ u, mîñöñ naböñ it i gasî nîñbal rö gasî nîñmidim u pen kalöp udnabin a gem udnö bî yad mîdpim. Anîb u me, nîbi bî mîñöñ naböñ it i kalöp mulu kal nîñbal. *

20 Pen nöd kalöp manö hagnö u hauî gagmim: ‘Bî wög gî ñeb bî u bî kub, bî nîp abad mîdöp bî u bî pro, mîdagöp.’ Anîb u, nîbi bî gau rîmnap yîp gî naij gîpal rö, nîbi bî gau rîmnap kalöp u rö nöp gî naij gîñaböl; pen nîbi bî gau rîmnap manö yad nîñ udöm hain gîpal gau rö, nîbi bî gau rîmnap manö kale hag ñîñnabim u u rö nöp udöm hain gîñaböl. *

21 Kale bî yîp yuö aunö u nîp nîñagpal rö, kale bî yad mîdpim u nîñöm, kalöp gî naij gîñaböl.

22 “Yad apem kalîp manö aij hagagbnep u, nan si nan naij göm manö kub yabîñ udagblap. Pen yad apem kalîp hag ñîñ aij gîñö rö, adan kale arep ap mîdagöp; kale nan si nan naij gîpal u hadö nîñbal, pen uri kale u rö nöp nan si nan naij nîñebir gaböl.

23 Pen yîp mulu kal nîñbal rö, yîp nöp wasö, Bapi nîp abe mulu kal nîñbal.

*

24 Yad kalîp aip mîdem, nan gagep gau gagbnep u, nan si nan naij göm manö kub yabîñ udagblap. Pen yad apem nan gagep gau gîñö yîp mulu kal nîñbal rö, Bapi yad abe nîp mulu kal nîñbal u me, manö kub anîbu udnaböl.

25 “Gîpal anîbu, Depid nîpe God Manö au Juda kai lo hon a gîpal manö rîmnap kalî kîñ rîkôm haga rö nöp gîpal. Nîpe manö anîbu kalî kîñ rîkôm haga, ‘Manö it mîdö wasö, yîp yîharîñ nöp mulu kal nîñbal,’ a ga. *

26 “Pen yad am Bapi nîp hagnö, nîpe pen Bî Aî Ba Gep u nîp yuö, apöm kalöp abad mîdeinab. Ana manö nîñö nöp hag ñab u, yad bî aigale bî rö mîdpim u, kalöp gasî ñö, nîñnabim. *

27 Pen kale yad aip pör ajmîdim u rö, kale abe arammim nîbi bî gau kalîp, yad aigale bî rö mîdpim manö u hag ñîbe araj,” a ga.

16

1 Jisas manö hagöm haga, “Yad kalöp manö hagpin anîbi, nîñ aij gîmim me, hainö nîñhön gö, yîp arö gîmim ap lug pakagnabim, a gem hagpin.

2 Pen kalöp Juda magum gep ram gau hag höñ yuöm, ‘Kuöyay auagmim,’ a gîñaböl. Pen anîbu nöp wasö; hainö kalöp al pak lîñg gîñaböl u, anîg gîñabun God nîp aij gîñab a gî gasî nîñnaböl. *

3 Anîg gîñaböl u, Bapi hol apil nîñagpal rö, anîg gîñaböl. *

4 Yad kalöp nöd, anîg göl anîg göl gîñab a gem manö hagajîñ anîbu, hainö anîg unbö rö nöp geinab u, Jisas hanîp anîg gîñab a ga rö nöp gab a gîmim nîñnabim a gem, kalöp manö anîbi hagabin.

* 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14 * 15:20: Jon 13:16 * 15:23: Luk 10:16 * 15:25: Sam 35:19; 69:4 * 15:26: Jon 14:26 * 16:2: Mad 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22 * 16:3: Jon 15:21

Jisas, “Ana U† aunab,” a ga

“Pen nöd yad kale aip m†dm†din rö, kalöp manö an†bu nöd hagagnö.

5 M†ñi B† y†p yuö aunö u ado g† arabin pen kale b† ap y†p, ‘Gai arabön?’ ö göm, hag n†ñagab.

6 Manö yad an†bi n†ñmim, m†dmagö kalöp u b†g ñö, gas† m†lö n†ñabim.

7 Pen kalöp n†ñö hagabin, yad areinabin u, kalöp aij g†nab. Pen n†hön: yad aragnabin u, B† A† Ba Gep u kalöp auagnab; pen yad areinabin u, yad n†p hag yunö, kalöp aunab. *

8 N†pe apöm, n†bi b† m†nönj naböñ i† i m†dpal gau kal†p gas† klö ñö, kale nan s† nan naij göm gac halö m†dpal i† u n†ñöm, kale aige göm kam†ñ aij m†deinaböl i† u n†ñöm, God kal†p manö kub hagnab i† u n†ñöm, n†ñaböl.

9 An†b u, y†p n†ñ udagpal rö, B† A† Ba Gep u kal†p nan si nan naij gep i† u y†ñg göl hag ñöm, ‘Gac halö m†dpim,’ a g†nab.

10 Yad am Bapi aip m†deinabin n†ñöm kale y†p n†ñagnaböl rö, B† A† Ba Gep u n†bi b† gau kal†p kam†ñ aij m†dep i† u y†ñg göl hag ñöm, ‘Gac halö m†dpim,’ a g†nab.

11 Pen n†bi b† m†nönj naböñ i† i y†p n†ñ udagpal gau kal†p kin rö abad m†döp b† naij an†bu, God n†pe n†p manö kub hadö haga rö, B† A† Ba Gep u, Seden n†bi b† n†pe gau u rö nöp manö kub n†ñaböl, a g†nab. *

12 “Manö yad iru nöp m†döp pen manö an†b gau m†ñi udmim rö lagöp. *

13 Pen Ana n†pe aueinab u, God n†pe b† aigale b† rö m†döp manö n†ñö an†bu magöñhalö kalöp hag ñ† aij g†nab. Manö n†pe adö r†mnap ke udöm hagagnab; manö apdi n†ñnab manö an†bu nöp hag ñöl g†, hainö g†nab manö adö u kalöp hag ñ†nab.

14 Manö yad u udöm, kalöp hag ñ†nab. N†pe an†g gö, n†bi b† gau mailö aij ke yad u n†ñaböl.

15 Pen Bapi nan n†pe n†hön n†hön m†döp gau, magöñhalö nan yad m†döp. An†b u me hagn†, ‘Ana n†pe manö yad u udöm, kalöp hag ñ†nab,’ a g†pin.

16 “Yöp magö ap m†döp, y†p n†ñagnabim; pen hainö yöp magö ap m†dmim, y†p kauyan n†ñnabim,” a ga. *

17 Jisas an†g hageia, b† n†pe gau kale ke nöp hagla, “Manö au hagöp, ‘Yöp magö ap m†döp, y†p n†ñagnabim; pen hainö yöp magö ap m†dmim, y†p kauyan n†ñnabim,’ a göp u, manö an†bu i† n†hön m†döp? Pen manö ap hagöp, ‘Yad Bapi arnabin,’ a göp u, n†hön manö hagöp?’ ö g†la.

18 An†g hagöm, kale pen hag n†ñ pen hag n†ñ göm hagla, “Manö au hagöp, ‘Yöp magö ap’ a göp u, n†hön g†n†g göm hagöp? Hagöp u hon i† ap n†ñagpun,” a g†la.

19 An†g hagöm, Jisas n†p hag n†ñn†g geila, n†pe ke n†ñöm haga, “ ‘Yöp magö ap m†döp, y†p n†ñagnabim; pen hainö yöp magö ap m†dmim, y†p kauyan n†ñnabim,’ a g†pin manö u n†ñmim me, pen pen hag n†ñabim ar?”

20 Yad kalöp n†ñö yab†† hagabin, n†bi b† m†nönj naböñ i† i y†p n†ñ udagpal gau, nan kale ke gau nöp gas† n†ñöm m†ñ m†ñ g†naböl; pen kale mög gö m†ñg göl g† m†deinabim. M†ñg g† m†deinabim pen hainö kale kauyan m†ñ m†ñ yab†† g† m†deinabim.

21 N†bi ap ñ† pai ñ†ñö n†ñöl g†, ilön kub udöp, pen hainö ñ† pai r†k dap löm, magö u nöp n†pe ñ†ñan g†sön ram m†nönj au† auub u n†ñöm, ilön mab u hau† göm, m†ñ m†ñ göl g† nöp m†deinab.

²² Kale unbö rö, mîñi mîdmagö ilön kale abe big ñöl mîdöp pen yip kauyan nîjmim, mîñ mîñ yabî gî nabim. Nîbi bî rîmnap apöm mîñ mîñ gep kale u udagnaböl.

²³ “Ñîñ hain anîbu, kale nan ap yip hag nîjagnabim. Kalöp nîjô yabî hagabin, Bapi nîp hib yad haggim hag nîjeinabim u, hagnabim rö gî nab. *

²⁴ Kale nöð Bapi nîp haggim, hib yad haggim, nan ap hag nîjaggim. Pen mîñi, hib yad haggim hag nîjbe, hag nîjnabim rö nöð gî nab nîjöm kale mîñ mîñ yabî gî nabim.

²⁵ “Bapi manö nîpe adö u hagem, pör manö ba gau lem haggim u pen mîñi söl mîdöp, manö anîbu rö hagagnabin; waiö nöð hagnabin.

²⁶ Ñîñ anîbu auö, Bapi nîp hag nîjnabim u, hib yad haggim hag nîjnabim. Pen hib yad hag nîjnabim u, yad ke Bapi hag nîjnabim adö u hagagnabin, wasö; kale ke hib yad haggim Bapi hag nîjnabim u, nîjnab.

²⁷ Pen nîhön: Bapi nöð yip yuö aunö u nîj udmim, yip mîdmagö lîbim u me, nîpe ke kalöp mîdmagö löp. *

²⁸ Bapi aip mîdul arö gem mînöñ naböñ iî i aunö; mîñi mînöñ naböñ iî i arö gem kauyan Bapi mîdöp u amem aip mîdeinabul,” a ga.

²⁹ Jisas anîg hageia, bî nîpe gau hagla, “Mîñi manö ba gau lîmön hagagabön; waiö yabî hagabön.

³⁰ Uri hon nîjbun, ne manö gau magöñhalö hadö nîjban. Nîbi bî rîmnap manö hag nîjeb kale mîdeinab u, nöð hag nîjagpal magö u, ne ke nîjmön kalîp hag ñî nabön. Gîpan anîbu hon nîjbun, ne God aip mîdmön auna,” a gîla.

³¹ Anîg hageila, Jisas haga, “Anîb u, ‘Hon uri nîj udpun,’ a gî gasî nîjbim ar?”

³² Söl auab — pen mîñi hadö auöp I — yip arö gîmim kale ram ke ke arbe, yad ke halö mîdeinabin. Pen yad ke halö mîdageinabin; Bapi mîdöp rö, aip mîdeinabul. *

³³ “Pen kalöp manö hag ñajîñ anîbi, yad anî dan nöð mîdmim, agamîj mîd aij gîmim a gem hag ñajîñ. Mînöñ naböñ iî i mîdpim rö, kalöp mîjör ñî naböl. Pen gasî halö mîdaimim, nan nîhön nîhön mînöñ naböñ iî i kalöp gî nab u, yad klö anîbu magöñhalö ud raña mîgan yad u hadö lîbin,” a ga. *

17

Jisas Nap nîp sabe ga

¹ Jisas manö anîbu hag pîs göm, kumi kabö lan nîjöm haga,

“Bapi. Ñîñ yip hagna u mîñi auöp. Anîb u, ne gîmön, nîbi bî gau nîjnaböl, yad Ñî ne mailö aij unbö ke halö mîdpin; pen yad Ñî ne gînö, kale nîjnaböl, ne Bapi mailö aij unbö ke halö mîdpan.

² Nîhön gîñg: yip ke hagna rö, nîbi bî gau gau magöñhalö abad mîdem, nîbi bî yip hag lîna gau kalîp udem, kamîj pör mîdep magö u kalöp ñî nabim.

³ Nîbi bî kale, ne God nîjô añî nöð mîdpan u nîjöm, yip Jisas Kraiss yuna u nîjnaböl nîbi bî gau, pör pör nöð kamîj mîdeinaböl. *

* 16:23: Mad 7:7 * 16:27: Jon 14:21,23 * 16:32: Mad 26:31,56 * 16:33: Jon 14:27; Ro 5:1;

1Jn 5:4 * 17:3: 1Jn 5:20

4 Wög yip ram m+nöj if i hagna u, g+ damem g+ hakpin u me, n+bi b+ m+nöj naböj if i m+dpal gau kale n+nbal, ne B+ mailö aij unbö ke m+dpän.
*

5 Pen Bapi. Miñi ne g+mön, nöd ram m+nöj g+ laglo ñ+n u, hol ap+il mailö aij unbö ke halö m+daile u rö, uri kuöyan an+b unbö rö nöp m+deinabul. *

Jisas b+ n+pe gau a göm Nap n+ip sabe ga

6 "N+bi b+ m+nöj naböj if i gau r+mnay yip ñ+na. N+bi b+ an+b gau, kale n+bi b+ ne m+deila u pen y+ip ñ+na. Ne aigale b+ rö m+dpän u kal+ip hag ñ+nö. Yad manö aij ne kal+ip hag ñ+nö, kale n+ij udöm, hagöp rö nöp g+pal.

7 Uri kale hadö n+nbal, yad nan n+hön g+pin gau, yad ke gagpin. Kale n+nbal nan n+hön ne y+ip ñ+ban u nöp udem kal+ip ñ+bin.

8 Manö n+hön n+hön y+ip hagna u, kal+ip hag ñ+nö n+ij udpal. An+b u, yad nöd ne aip m+dm+dul, ne y+ip hag yuö m+nöj naböj if i aunö manö u, n+ij udpal.

9 "Kal+ip nöp sabe gabin. N+bi b+ m+nöj naböj if i nöp n+ijlö mulu lugöp gau sabe gagabin. N+bi b+ y+ip hagna gau nöp, n+bi b+ ne m+dpal rö, nöp sabe gabin.

10 N+bi b+ yad gau ke, n+bi b+ ne gau ke wasö, n+bi b+ hol ap+il aipen m+dpal me. Kale g+pal an+bu n+ijöm, n+bi b+ r+mnay gau n+nbal, yad b+ mailö aij ke halö m+dpän.

11 Pen uri yad m+dpän u n+nabin rö, kale ke halö m+deinaböl. Bapi U+! Ne klö ke halö m+dpän rö, y+ip hagaina yad u rö nöp m+dpän. Hib klö ke yab+ ne u udmön, kal+ip rarö raumön, hol ap+il j+m ñöl m+dpul rö, kale an+b unbö rö nöp j+m ñöl m+daiol.

12 Yad kal+ip aip m+dem, hib ne klö an+bu y+ip ñ+na u udem, kal+ip rarö rauem abad m+d aij g+pin. B+ ap ur gagöp. God Manö kal+ k+in r+köm, b+ ap böj nöp ap lug paköm ilön kub udnab a g+la rö, b+ an+bu nöp ur ga. Ga an+bu, God Manö nöd kal+ k+in r+kla rö nöp ga. *

13 "Pen ne m+dpän au n+nig gabin rö, m+ñi ulep magö ap m+nöj naböj if i m+dnabin u, kale n+ij m+dlö n+ijöl g+, nöp manö an+bi hagabin. An+b u, yad m+ñ m+ñ yab+ gabin rö, kale u rö nöp m+ñ m+ñ yab+ göl.

14 Manö aij ne u kal+ip hag ñ+nö n+ij udpal rö, n+bi b+ m+nöj naböj if i gau kal+ip mulu kal n+nbal. Yad n+bi b+ m+nöj naböj if i gas+ n+nbal rö gas+ n+ijagpin rö, kale u rö nöp n+bi b+ m+nöj naböj if i gas+ n+nbal rö gas+ n+ijagal. An+b u me, n+bi b+ m+nöj naböj if i kal+ip mulu kal n+nbal.

15 Pen kal+ip m+nöj naböj if i n+bö dam ne m+dpän au ud aru, a gem hagagabin; kal+ip m+nöj naböj if i abad m+daimön, Seden kal+ip g+ naj gagan, a gem hagabin. *

16 Yad n+bi b+ m+nöj naböj if i gas+ n+nbal rö gas+ n+ijagpin; kale u rö nöp n+bi b+ m+nöj naböj if i gas+ n+nbal rö gas+ n+ijagal.

17 Manö ne u, manö n+ijö nöp an+bu, kal+ip hag ñ+mön, kale u+ m+dnaböl.

18 Ne y+ip n+bi b+ m+nöj naböj if i m+dpal an gau yuna rö, yad kal+ip u rö nöp n+bi b+ m+nöj naböj if i m+dpal an gau yubin. *

19 Wög n̄hön n̄hön ȳp n̄iban u, yad ḡ haknabin. Yad an̄ig gabin u, b̄i yad gau kale ȳp n̄iñom, wög kale n̄hön n̄hön m̄ideinab u, kale u rō nöp ḡ haklan a gem, gabin.

Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe gau magōr̄halō a gōm, nap n̄ip sabe ga

20 “Yad nöp sabe gabin i, b̄i uri hagañin kal̄ip nöp sabe gagabin; kale manō hag n̄ilō, n̄ibi b̄i gau manō kale n̄iñ udōm, ȳp n̄iñ udnaböl gau, kal̄ip abe sabe gabin.

21 Bapi, ne yad an̄ dan̄ m̄idpan, yad nöp an̄ dan̄ m̄idpin. Hol ap̄il j̄im n̄öl m̄idpul rō, kale magōr̄halō an̄ib unbō rō nöp hol ap̄il aip j̄im n̄öl m̄idaiöl. An̄ig ḡinab u, ne nöp ȳp hag yuō aunō u, n̄ibi b̄i m̄inōñ nabōñ iñ i m̄idpal gau n̄iñ udöl.

22 Hol ap̄il j̄im n̄öl m̄idpul rō, kale u rō nöp j̄im n̄öl m̄idaiöl, a gem, ne mailō aij unbō ke ȳp n̄ina u, yad pen kal̄ip abe u rō nöp n̄ibin. *

23 An̄ib u, ne yad an̄ dan̄ m̄idpan rō, yad kal̄ip an̄ dan̄ m̄idnō me, kale j̄im n̄öl yab̄iñ m̄idaiöl. An̄ig gō me, n̄ibi b̄i m̄inōñ nabōñ iñ i gau n̄iñ naböl, ne nöp ȳp yuō aunō n̄iñom ne ȳp m̄idmagō l̄iban rō, kal̄ip u rō nöp m̄idmagō l̄iban.

24 “Bapi! Ȳp aij gōp u, n̄ibi b̄i ȳp n̄iban gau, am yad m̄ideinabin au aip m̄idm̄, m̄inōñ nabōñ ḡ laglo n̄in u, ȳp m̄idmagō l̄imōn mailō aij unbō ke ȳp n̄ina u n̄iñöl.

25 “Bapi! Ne me b̄i as̄iñ m̄idagōp! N̄ibi b̄i m̄inōñ nabōñ iñ i gau kale nöp n̄iñagal. Pen yad nöp n̄iñbin. N̄ibi b̄i yad gai i ne nöp ȳp yuō aunō u, n̄iñbal.

26 Ne aigale b̄i rō m̄idpan u, yad kal̄ip hag n̄inō. Pen hainō u rō nöp, ne aigale b̄i rō m̄idpan u yad kal̄ip hag n̄iñ aij ḡinabin. An̄ig gem, yad ke kal̄ip an̄ dan̄ m̄idnō, ne ȳp m̄idmagō l̄iban rō n̄iñ aij gōm, kale u rō nöp pen pen m̄idmagō löl,” a ga.

18

Jisas n̄ip ud s̄is̄i l̄ila

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Jisas Nap n̄ip sabe ḡ p̄is gōm, b̄i n̄ipe gau aip n̄ig pro Kidron juōm, bōñ lödan̄ amōm, mab olip wög ad̄iñ u arla.

2 Mab olip wög ad̄iñ an̄ibu Jisas b̄i n̄ipe gau aip pör am magum ḡim̄dal rō, Judas b̄i Jisas n̄ip mumug n̄iñn̄ig geia u, m̄igan an̄ibu n̄iñ aij ga.

3 Perisi b̄i gau abe, b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau abe, Judas n̄ip hageila, n̄ipe am ami b̄i r̄imnap uñ gōm, God sabe gep ram polisman r̄imnap uñ gōm, dam Jisas m̄ideia au amjaka. Kale pen pen alep nan r̄imnap udōm, hapō r̄imnap lam r̄imnap lau udōm, aueila.

4 Jisas n̄ip nan n̄ihön ḡin̄ig ga u n̄iñga u me, aueila u amōm haga, “An n̄ip uñhai n̄iñ ajabim?” ö ga.

5 Hageia hagla, “Jisas, b̄i Nasared n̄ibō u,” a ḡila.

Hageila, Jisas haga, “B̄i an̄ibu me yad i,” a ga. Pen magō an̄ibu, b̄i n̄ip mumug n̄iñga u, Judas, kale aip an̄ib au m̄ideia.

6 Pen Jisas, “B̄i an̄ibu me yad i,” a gō, kale jöl adō l̄iñ ḡ amōm ḡ dam pak la.

7 Jisas pen kal̄ip kauyan̄ haga, “An n̄ip uñhai n̄iñ ajabim?” ö ga.

Hageia hagla, “Jisas, b̄i Nasared n̄ibō u,” a ḡila.

* 17:22: Ap 4:32

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kalöp mîdö nöp hagpin, ‘Bî anîbu me yad i.’ Yîp ulhai nîŋ ajpim rō, bî gai i kalîp arō gîpe arōl,” a ga.

⁹ Ga anîbu, Jisas nōd Nap nîp haga rō nöp ga. Nîpe Nap nîp haga, “Bapi. Bî yîp ñîna gau, aîŋ ap ur gagōp,” a ga. *

¹⁰ Pen magō anîbu nöp, Saimon Pida ru mîlō kîd daua u tîp gî udöm, bî ap nîp rîmîd yîŋig lau bōŋ nöp rîb gî dō gî yua. Bî anîbu hib nîpe Malkas. Nîpe God nîp nan sabe gep bî kub yabîŋ u nîp bî wōg gî ñeb nîpe u mîdmîdöp.

¹¹ Pida anîg geia, Jisas haga, “Ru mîlō kîd udpan kuöyay lö aran! Ne Bapi ñîg asi yîp ñōb u ñîŋagnabin a gîmōn nîŋban ar?” a ga. *

Jisas ud Anas mîdeia au arla

¹² Jisas anîg hagō nîŋöl gî, ami bî gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nîp ud sîsî lōm, nagî lî pîdōŋ gōm,

¹³ kale nōd Jisas dam Anas mîdeia au arla. Bî Anas anîbu, Kaiapas nîma nîpe. Kaiapas me, mî aîŋ anîbu, God nîp nan sabe gep bî kub yabîŋ wōg u hag lîlō, wōg gî mîdeia.

¹⁴ Kaiapas nîpe me nōd Juda bî manō ud asîkep kalîp haga, “Bî aîŋ ap umō hon magōŋhalō kamîŋ arnabun u aij,” a ga. *

Pida, “Jisas nîp nîŋagpin,” a ga

(Mad 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Pen Jisas nîp anîg gōm, dam Anas ram u areila nîŋōm, Saimon Pida aip, yad Jon aip, holmîŋ hain hain arlo. Bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîŋ u yîp nîŋ aij ga rō, yad amem bōŋ nöp ram nîpe manō kub hagnîdal waryō raul yan arnō;

¹⁶ pen Pida nîpe hōŋ löyan adō mîdeia. Yad pen ado gî apem, nîbi ajōŋ îl abad mîdeia u nîp hagem, Pida nîp uŋ gî waryō raul yan arlo.

¹⁷ Pen nîbi ajōŋ îl abad mîdeia u, Pida nîp haga, “Ne u rō nöp Jisas bî nîpe ap ar?” a ga.

Hageia, Pida haga, “Yad wasō,” ga.

¹⁸ Pen Kaiapas nîp wōg gî ñeila bî gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, kalîp yîgōn gō, mab bîc run magō anîb au pîbōŋ mîdeia, urakōl mali mîdeila. Pida nîp u rō nöp yîgōn gō, ap anîb au se gōl, kalîp aip mab mali mîdeia.

Anas Jisas nîp manō hag nîŋa

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Pen Anas, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîŋ nōd mîdmîdöp u, Jisas nîp hag nîŋa, “Nîbi bî ne nîbi bî an? Ne manō nîhōn nîhōn nîbi bî ne hag ñîban?” a gî nîŋa.

²⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Yad manō rîmnap pi gem hag ñagnō; bî kale gau nîŋ mîdlō nîŋöl gî, Juda magum gep ram gau abe, God sabe gep ram u abe, pōr waiō hag ñîbin.

²¹ Anîb u, nîhōn gînîg yîp manō hag nîŋabōn? Nîbi bî manō hagnō nîŋ mîdeila rîmnap daumim hag nîŋmim. Manō nîhōn nîhōn hagnō u nîŋbal me,” a ga.

²² Jisas anîg hageia, God sabe gep ram abad mîdmîdöp polisman ap, nîp alaun u pakōm haga, “Nîhōn gînîg bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîŋ u nîp manō anîbu rō hagabōn?” ò ga.

* 18:9: Jon 17:12 * 18:11: Mad 26:39 * 18:14: Jon 11:49-51

²³ Hageia, Jisas haga, “Yad manö piral ap hagpin a gımön, manö piral hagpin anıbu nıbi bı gai i kalıp waiö hag nımön. Pen manö nıñö hagpin u, ne nıñön gıng yıp pakajan?” ö ga.

²⁴ Jisas nıp nagı lı rıbık gıla rö mıdö nıñöl gı, Anas hagö kale Jisas nıp dam, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı hain nıbö u, Kaiapas, ud arla.

Pida kuöyan, “Jisas nıp nıñagpin,” a ga

²⁵ Pen Pida nıpe anıg uraköl gı mıdöm mab mali mıdö nıñöl gı, bı rımnap nıp hagla, “Bı anıbu bı ap me ne i ar?” a gıla.

Hageila, Pida hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga.

²⁶ Pen bı au Pida rımıd rıb gı dö ga u, bı rıdık lö lö nıpe ap God nıp nan sabe gep bı kub u nıp wög gı mıdeia. Nıpe apöm, Pida nıp haga, “Yad nöp nıñbin, ne bı anıbu aıp mab olıp wög adıñ au mıdajan ar?” a ga.

²⁷ Hageia Pida kauyan hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga. Anıg hagö nıñöl gı, adıñ kıkakık wıñ ala. *

Jisas nıp dam Pailod mıdeia au arla

(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ram rık dam lö nıñöl gı, Juda kai kale Jisas nıp Kaiapas ram anıbu nıbö dam Rom gapman bı kub Pailod ram kub u arla. Juda kai hagla, “Hon Rom bı ram raul i arno, hanıp asıñ uł gınab nıñöm hon Pasopa nan nıñun rö lagnab,” a göm, höñ gıyan mıdeila.

²⁹ Anıb u, Pailod höñ amöm haga, “Bı i nıp nıñön manö nıñmim daubim?” ö ga.

³⁰ Hageia, kale hagla, “Nıpe nan naij ap gagböp, nöp anıg dauagbnoy,” a gıla.

³¹ Hageila, Pailod haga, “Kale dam lo kale adö u ke hagöp rö nıñmim, manö kub hagim,” a ga.

Hageia, Juda kai pen hagla, “Hon nıbi bı gau kalıp manö kub hagun, al pak lıno umöl, lo adö u mıdagöp. Rom gapman gau hanıp wasö gıpal,” a gıla. *

³² Juda kai anıg gıla u, Jisas yıp aigöl gılö umnabin, a göm, haga rö nöp gıla. *

³³ Pen Juda kai anıg hageila, Pailod kauyan ado gı ram raul yan amöm, Jisas auan a gö, aueia nıp haga, “Ne Juda kai kın kale u aka?” ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Manö yıp hag nıñabön u, maj mıgan ne u ke hagabön aka nıbi bı rımnap maj mıgan kale u udmön hagabön?” ö ga.

³⁵ Hageia, Pailod haga, “Yad Juda bı wasö. Juda kai ne gau nöp, bı God nıp nan sabe gep bı kub ne gau nöp me, nöp dapöm nımagö yad nıbal. Ne nan nıñön gaina anıg gıpal?” ö ga. *

³⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nıbi bı udem abad mıdeinabin u, kın mınön nabön it i mıdpal rö, mıdageinabin. Yad mınön nabön it i kın mıdnıg gaıbnep, Juda nıbi bı gau yıp nagı lun, a gılö, nıbi bı yad gau uraköm kale aıp pen pen alblap. Pen yad nıbi bı udem abad mıdeinabin nagı u ke mıdöp; mınön nabön it i rö wasö,” ga.

³⁷ Anıg hageia, Pailod haga, “Anıb u, ne kın ap aka?” ga.

Hageia, Jisas haga, “Me ne hapan me u. Adö anıbu nöp me, Bapi God gö, yıp mınön nabön it i yag daulö, majö gem, manö nıñö yuö yabıtı u hag nıbin.

Nibi bi manö niñö yabił udun, a gi gasi niñbal gau, manö yad u udpal,” a ga.

³⁸ Anig hageia, Pailod haga, “Pen manö gau nibö gau nibö ke ke iru nöp midöp u, hon aigöl gun manö niñö yabił me u, a gun niñun?” ö ga.

*Juda nibi bi Pailod nip hagla, “Jisas nip al pak limim,” a gila
(Mad 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)*

Pailod manö anibu hagöm, kauyan höñ amöm, Juda kai kalip haga, “Yad nipe nan naij ap gajip niñagpin.

³⁹ Pen hon Rom gapman, mi u mi u, Pasopa ñin kub u auajip, bi nagiman kale ap yiharñ hubik yubun. Anib u, Juda kai kin kale u, yiharñ hubik yunö arnim aka?” ga.

⁴⁰ Hageia, meg migan dap ranöm hagla, “Nip wasö! Hon Barabas nip hubik yumön!” a gila. Bi Barabas anibu, nibi bi gau wañ wañ gö gapman kai kalip aip pen pen alla.

19

Pailod Jisas manö kub haga

¹ Anig hageila, Pailod ami bi nipe gau hagö, Jisas nip nagı udöm pak ado malo gila.

² Anig göl paköm, nan kalı kalı halö rımnap udöm, kin libal rö usajıl bad ap göm, Jisas nip rol gi ñöm, wañj mu mlö bö ap li ñöm, *

³ nip kuöyan amöm kuöyan amöm hagla, “Ne Juda kai kin kale, ne pör nöp midaimön!” a gila. Anig hagöl gi, nip mulu maj migan pakla.

⁴ Pen Pailod kuöyan höñ amöm, Juda nibi bi kalip haga, “Niñim! Yad Jisas nip höñ i daunabin niñöm kale niñnabim, yad nipe nan naij göp ił ap ulhai niñagpin,” a ga.

⁵ Pen Jisas nip usajıl kalı kalı halö bad u rol gi ñöm, wañj mu mlö bö adö li ñila u halö auö niñöl gi, Pailod kalip haga, “Nip niñim!” a ga.

⁶ Anig hageia, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nip niñöm manö bıtö göm hagla, “Nip mab ba lañ al pak limim! Nip mab ba lañ al pak limim!” a gila. Anig hageila, Pailod haga, “Kale ke nip dammim, mab ba lañ al pak limim. Yad nan naij göp ił ap ulhai niñagpin!” a ga.

⁷ Hageia, Juda kai hagla, “Nipe, ‘Yad God Ni nipe,’ a ga u, lo hon ap hagöp, ‘Umnim,’ a göp,” a gila.

⁸ Anig hageila, Pailod niñöm, rapin piññi göm,

⁹ kuöyan ram raul yan amöm, Jisas nip hag niñöm haga, “Ne ram minönj gai nibö?” ö ga. Hageia, Jisas manö ap pen hagaga. *

¹⁰ Pailod haga, “Ne yip manö hagagnabön ar? Ne niñban. Yad nöp abad midpin. Anib u, nöp hubik yunig hubik yunabin; pen nöp mab ba lañ al pak löl, a ginö, al pak linaböl,” a ga.

¹¹ Hageia, Jisas haga, “Pen ne yip abad midpan u, ne ke wasö, God nöp hagö abad midpan. Anib u, yip gi naij gabön marö u, ne nöp udagnabön; bi yip udöm nöp ñöb u, marö kub yabił u udnab,” a ga. *

¹² Jisas anig hageia, Pailod nip yiharñ hag yuin, a göm, gasi niña u pen Juda kai nip bıtö gi hagöm hagla, “Ne Jisas nip hubik yunabön u, Rom bi

* 19:2: Luk 23:11 * 19:9: Mad 27:12 * 19:11: Jon 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1

kub Sisa bî nîjeb nîpe mîdageinabön. Bî, yad kinj mîdpin, a gîpal gau, Sisa aip pen pen al lun, a göm me, manö anîbu rö hagpal,” a gîla. *

13 Anîg hageila, Pailod manö anîbu nîjöm, am Jisas nîp uî gî hön amöm, nîpe am bî manö ud asîkep sea adö au laj gîla adö u asîka. Ka asîka anîbu, “Kabö Adan” a gîmîdal. Pen Arameik manö löm, “Gabada” a gîmîdal.

14 Pen nîn anîbu, Juda nîbi bî Pasopa nan kale magum gep nîn. Sîdö anj kub laj magö u, Pailod kalîp haga, “Kinj kale me il!” a ga.

15 Hageia, meg magö dap ranöm hagla, “Nîp al pak lî! Nîp mab ba laj al pak lî!” a gîla.

Hageila, Pailod haga, “Kinj kale anîbi mab ba laj al pak linam?” ö ga.

Hageia, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau hagla, “Kinj hon ap mîdagöp; Rom bî kub Sisa nöp mîdöp,” a gîla.

16 Pen anîg gî hag damöm, Pailod manö kalîp u udöm, ami bî gau kalîp haga, “Jisas nîp dam mab ba laj al pak limim,” a ga.

Jisas nîp mab ba laj al pak lîla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Pen nîp al pak lînîg gîla mab u, Jisas nîp nîlö, nîpe dam “Wip Nabîc Cög Ij” a gîpal dum u apjaka. Dum anîbu, Arameik manö löm “Golgoda” a gîmîdal.

18 Jisas nîp mab kros çîpîl pak löm, bî mîhöp, ap böj lap, ap böj lap, al pak lîla. Jisas anj au mîdeila.

19 Pen Pailod hagö, bî nîpe gau mab po ap udöm kalî kîlî rîköm, Jisas nîp al pak lîla mab ba nabîc au gîdanj dîlam gîla. Kalî kîlî rîkla manö u:

JISAS NASARED NIBÖ JUDA KAI KINJ KALE ME I.

20 Manö añî adö anîbu nöp, Arameik manö kalî kîlî rîköm, Ladin manö kalî kîlî rîköm, Grik manö kalî kîlî rîköm gîla me, Jerusalem söl anîb au mîdeila rö, Juda nîbi bî iru nöp angö lî nîjla.

21 Pen God nîp nan sabe gep bî kub gau am Pailod nîp haga, “Manö kalî kîlî rîkpan u kabö rö gagöp. ‘Juda kai kinj kale’ manö u mîdagainîm; yîharîj haggmön, ‘Nîpe hagöp, ‘Yad Juda kai kinj kale mîdpin,’ a göp,’ a gîmön, manö anîbu nöp kalî kîlî rîkmön,” a gîla.

22 Anîg hageila pen Pailod pen haga, “Yad manö nîhön kalî kîlî rîkpin u, anîg göl nöp mîdnab,” a ga.

23 Pen Jisas nîp mab ba laj al pak löm, ami bî mîhau mîhau Jisas waîj nîpe gau balu ke ke udöm, waîj mîlö bö göm al dör gagla u, u rö nöp balu udnîg hagla,

24 “Pabu gagon! Yîharîj sadu rö gun, bî an udnîm u, nîpe udnab,” a gîla. Gîla anîbu, God hadame nöp nîbi bî gau kalîp gasî nö, God Manö u kalî kîlî rîköm, hainö anîg gînaböl, a gîla u me, hainö anîg unbö rö nöp gîla. Manö anîbu kalî kîlî rîköm hagla,

“Waîj yad u balu ke ke udöm,

waîj mîlö bö yad u, sadu rö gun udun, a gîla,” a gîla. *

25 Pen nîn anîbu, Jisas nîme u, nîmañ u, Klopas nîbin Maria u, Maria Magdala u, ap Jisas nîp al pak lîla goî söl anîb au mîdeila. *

26 Yad Jon, Jisas yîp mîdmagö lîmîdöp bî u, u rö nöp ap söl anîb au mîdainö u me, Jisas yîp nîjöm, nîme Maria nîp haga, “Nîbi me, nî ne me u,” a ga. *

²⁷ Anig hagöm, nipe pen nime Maria ninyöm yip haga, “Name ne me u,” a ga. Anig hagö ninyöl gi, ñin anibu, Jisas nime nip ut gi ram yad u damem, aip midm+dul.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Jisas nina, wög adö nipe u magörhalö gi haka u me, God Manö haga u ninyö linim a göm haga, “Yip rugu mlep göp,” a ga. *

²⁹ Pen ñig wain asi barol ap dap anib u au lilo mideia u me, ami bi ap, nan hain bad ap udöm, wain asi anibu löm, ud mab hisop lö adin u abös alöm, dap ranöm Jisas maj hañ adö nip u la. *

³⁰ Jisas ñig wain asi anibu ninyöm haga, “Nabön juöp,” a göm, ubör yihön göm, ana nipe ña.

Jisas riglöm nipe u binin gila

³¹ Pen Juda bi kub gau, kagoñ ñin u dugo magö u hadö auajip ninyöm hagla, “Rol God nip sabe gep ñin hon u, wip gau mab ba lan midagaiöl,” a göm, am Pailod nip hagla, “Bi mab ba lan al pak libal gau, ami bi gau ma kalip gau pa jö gilo, yinid umlö, ud minön yan löl,” a gila. *

³² Hageila, Pailod ami bi gau kalip hagö, am bi Jisas aip al pak lila mihau, ma kalip gau pa jö gila.

³³ Pen Jisas ma nip u pa jö gun a göm ninla, nipe hadö uma. Anig ga u me, ma nipe u pa jö gagla.

³⁴ Pen ami bi ap, watab ap udöm, Jisas nip riglöm adin au binin gö, adin hagape halö, ñig halö luga.

³⁵ Anib u, kale nibi bi manö kali klin rikabin anibi ninabim gau abe Jisas nip nin udmim, a gem, yad Jon, Jisas nip ga u amgö yad ke ninbin rö, kalöp manö ninyö yabñ anibi hagem kali klin rikabin. *

³⁶ Pen ga anibu, God hadame nöp nibi bi gau kalip gasi nö, God Manö u kali klin riköm, hainö anig ginaböl, a gila u me, hainö anig unbö rö nöp gila. God Manö u kali klin riköm hagla, “Le nipe u, ap pa jö gagnaböl,” a gila. *

³⁷ Pen manö ap hagla, “Bi nip binin gajal u nip ninaböl,” a gila. *

Josep nipe Jisas hañ roman dam rigöl ga

(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Bi Arimadia daun nibö ap, Jisas manö nipe nin uda u pen, Juda bi kub kalip pinin göm, Jisas nip nin udmim, a göm, waiö hagagmidöp. Bi anibu hib nipe Josep. Nipe Jisas nip dam rigöl ginam, a göm, am Pailod nip hag ninö, yau a gö, ud ara.

³⁹ Nikodimas nipe Josep aip arlö. Nikodimas, bi au nöd am Jisas nip sibön yan nina bi u. Nikodimas nan hañin aij auep iru nöp, kilo unbö ñinjuöl ado gi da unbö ajip böñ dan (35) rö, udöm ara. Nan hañin aij auep anibu, mab mö cil u abe, mab alos cil u abe udöm gila. *

⁴⁰ Pen kale mihöp am wip he u ud asik dap lugmil, Juda nibi bi ginidäl rö, mab cil ud ara u, wip he gau anön li ñimil, linin ud waij rud gila pro mlö u udmil, wam wam gilo.

* 19:28: Sam 22:15 * 19:29: Sam 69:21 * 19:31: Dud 21:22-23 * 19:35: Jon 21:24 * 19:36: Eks 12:46; Nab 9:12; Sam 34:20 * 19:37: Sek 12:10; Rep 1:7 * 19:39: Jon 3:1-2

⁴¹ Jisas mab ba laŋ al pak lila ka anib söl au wög adin ap midea. Wög adin anibu an au kabö migan gison nöp luöm, wip rigöl gagla ap midea.

⁴² Juda kai God nip sabe gep nin kale u söl söl ga rö, yinid rigöl gul a gimil, kabö migan yöp söl anib au rigöl gilo.

20

*Wip rigöl gila u kuö nöp midea
(Mad 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ Sade nin u, ram riknig gö ninöl gi, Maria Magdala wip rigöl gila migan amöm ninja, kabö kub wip rigöl pti gila u, hti gi am goi au midea.

² Nipe ninöm, kauyan gi dö gi ap Saimon Pida hol mihön midailo u apöm haga, “Bi Kub u nip agamij ud arbal; pen dap libal au ninagpun,” a ga.

³⁻⁴ Anig hageia, Pida hol mihön nininig gi dö yabił gul hadlo. Yad nöd amjakem,

⁵ hön adö löyan nöp midem, kabö migan jin sipstip ninno wałij bad gau nöp midea.

⁶⁻⁷ Pen Saimon Pida nipe hain apöm, kabö migan u hiikid amöm ninja, Jisas nip wałij wam halö yula gau hubik gaga; rigöl gila rö nöp midea. Pen wałij nabic jin piral wam gıgabö gila u, u rö nöp hubikaga; piral gıgabö gila rö nöp asik gi ke au midea.

⁸ Yad nöd wip rigöl gila au apjknö pen uri yad u rö nöp kabö migan hiikid amem ninno, wałij gau wam halula rö midea u me, anibu Jisas uraköp, a gem nin udnö.

⁹ Pen nin anibu, God Manö kalı kłin riköm, Jisas umöm uraknim, a gila manö u, hol nin aij gaglo. *

¹⁰ Anig ninul ado gi ram arlo.

*Maria Magdala Jisas waiö lö ninja
(Mad 28:9-10; Mak 16:9-11)*

¹¹⁻¹² Pen Maria wip rigöl gila rigöl migan anibu hön adö au uraköl midöm mitön göl gi midea. Mitön göl gi midöl gi, jöl magö dudu gi kabö migan jin sipstip ninja, ejol wałij rud lilo mihau, Jisas wip he nöd midea ka anibu asik midöl gi, ap nabic adin jin, ap ma adin min, midailö.

¹³ Ejol anib mihau Maria nip haglö, “Nihön ginig mitön gabön?” ö gilo.

Hagailö haga, “Bi Kub yad u nip damöm gai dam libal u ninagpin!” a ga.

¹⁴ Anig hagöm, ado göm ninja, Jisas urak midea. Pen nip ninö, bi unbö ke rö la. Jisas ninja u pen u Jisas nöp a göm ninaga. *

¹⁵ Jisas pen Maria nip haga, “Nibi me. Nihön ginig mitön gabön? An nip ulhai ninabön?” ö ga.

Hageia, Maria haga e, bi wög adin nap nibö u nöp yip hagab, a göm haga, “Bi kub ninneb. Wip u ud arbin, a gimön, gai dam liban u yip hagaimön, yad ud arnam,” a ga.

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Maria!” a ga.

Hageia, Maria, Arameik manö löm, “Rabonai!” a ga. Manö haga anibu, “Manö Hag Neb Bi.”

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Yad ram minön il i arö gem, Bapi ado gi au laŋ aragin rö, yip u madagaimön. Pen ne arammön, mam bi kalip hagmön,

* **20:9:** Ap 2:24-32; 1Ko 15:4 * **20:14:** Luk 24:16; Jon 21:4

'Jisas hagöp, "Yad Bapi yad, Bapi kale, God yad, God kale mîdöp u ado gi arabin," a göp, ' a gîmön," a ga. *

¹⁸ Jisas anîg hageia, Maria Magdala am Jisas bi nîpe gau kalîp haga, "Yad Bi Kub u nîp nîjem auabin," a ga. Anîg hagöm, Jisas manö nîhön nîhön nîp haga u, Maria nîpe Jisas bi nîpe kalîp manö anîbu haga.

Jisas waiö lö bi nîpe gau nîjla

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Pen Sade nîn u, sidö wad ara nîjöm, bi nîpe gau Juda bi kub gau kalîp piñîj göm, ram raul amöm ajöj u giñ pîdöj göm, agamîj mîdeila nîjöm, Jisas ap anîb au waiö löm haga, "God kalöp abad mîdeian," a ga.

²⁰ Anîg hagöm, nîmagö ur nîpe gau kalîp yamöm, riğlöm böj lau yamöm ga. Bi nîpe gau nîjöm, u Bi Kub nöp, a göm, mîñ mîñ yabił gîla. *

²¹ Jisas pen kalîp kuöyan haga, "God kalöp abad mîdeian. Bapi yîp hag yuö apem wög nîpe gişin rö, kalöp pen abe hag yuabin," a ga.

²² Anîg hagöm, kalîp pu göl gişin, "Ana Uł u udmim.

²³ Nîbi bi rîmnap nan si nan naij gişin pal gau nîjmim arö gişinabim u, God u rö nöp nîjöm arö gişinab. Pen nîjmim arö gîgnabim u, God u rö nöp nîjöm arö gîgnab," a ga. *

Jisas waiö lö bi nîpe Domas nîp nîja

²⁴ Pen Jisas ap waiö löm kalîp manö haga nîn anîbu, bi nîpe Domas, hib ap Nî Ramö a gişinadal u, kalîp aip mîdageia.

²⁵ Anîb u, hainö Jisas bi nîpe Domas nîp hagla, "Bi Kub u nîjbun," a gîla.

Hageila, nîpe pen haga, "Anîg hagabim u pen nîmagö nîpe cişin pakla u abe, riğlöm bişin gîla u abe, amgö yad ke nîjem nîmagö yad ud nîjnabin u me, manö anîbu nîj udem, uraköp, a gem nîj udnabin; wasö u wasö," ga.

²⁶ Anîg hagöm, pen wik añî ap mîdöm, Jisas bi nîpe gau Domas aip kuöyan ram raul u mîdeila. Ajöj giñ pîdöj gîla u pen Jisas nîpe ap anîb au waiö löm haga, "God kalöp abad mîdeian," a ga.

²⁷ Jisas anîg hagöm, Domas nîp haga, "Nîmagö ne u, yîp cişin pakla u ud nöj. Nîmagö yad nöj. Riğlöm böj yad bişin gîla aui abe ud nöj. Gasî mîlö lagmön, yîp nîj udmön," a ga.

²⁸ Hageia, Domas haga, "Bi Kub yad, God yad!" a ga.

²⁹ Pen Jisas Domas nîp haga, "Yîp waiö nîjmön me, yîp nîj udmim. Pen nîbi bi yîp waiö nîjagöm, yîp nîj udnaböl gau, mîñ mîñ yabił gişinaböl," a ga. *

Jon manö anîbi nîhön gişin kalî kîñ rîka

³⁰ Pen manö kalî kîñ rîkabin anîbi, hon Jisas bi nîpe gau nîj mîdno nîjöl gişin, Jisas nan gagep ke ke iru nöp gişinadöp rö, magöjhalö kalî kîñ rîkagşin.

³¹ Pen kale, Jisas nöp me, Kraiş u, God Nî nîpe yabił u nöp, a gişinim, nîp nîj udpe, kalöp udö, nîp aip kamîj mîdeinabim, a gem, manö anîbi kalî kîñ rîkşin. *

21

Jisas waiö lö bi nîpe unbö mudun jîj u nîp nîjla

* 20:17: Ro 8:29; Hib 2:11-12 * 20:20: Jon 16:22; 1Jn 1:1 * 20:23: Mad 16:19 * 20:29: 1Pi

1:8 * 20:31: Jon 3:15; Ro 1:17; 1Jn 5:13

¹ Pen hainö hon Jisas bî nîpe gau Ñîg Wanö Daibirias au mîdaino nîjöm Jisas nîpe waiö lö nîjno. Nîhön ga u hagnîg gabin.

² Saimon Pida u, Domas u (hib ap Ñî Ramö a gal u), Nadanyel Kena daun, ram mînorj Galili au nîbö u, Sebedi ñî Jems hol mamil mîhau, Jisas bî nîpe mîhöp halö aip, jîm ñöl am Ñîg Wanö Daibirias au mîdaino.

³ Saimon Pida hanîp haga, “Yad kabsal nan arabin,” a ga. Hageia, “Hon aip arnabun,” a gun, am nîp aip ñîg magîb udun, gî ajno ajno ram rua pen kabsal rîmnap udagno. *

⁴ Pen sîdö lîm gö nîjöl gî, Jisas ap ñîg wanö go! au mîdeia. Nîp nîjno pen u Jisas nöp a gun nîjagno.

⁵ Nîpe hanîp haga, “Ñî game. Kale kabsal nan gî aj wasö nîjbim ar?” a ga. Hageia, hon yau a gîno.

⁶ Anîg hagaino, hanîp haga, “Uben u ud ñîg magîb ñîmagö yîjîg kîd lau adö yumim me, kabsal rîmnap udnabim!” a ga. Hageia, uben u ud ñîg anî yan yuun, kabsal iru yabîl nöp udun, tîp gîno aunîm rô laga.

⁷ Anîg geia, yad Jon, Pida nîp hagnö, “Bî anîbu Bî Kub u nöp,” a gîno. Anîg hagainö, Pida nîjöm, waijî nîpe au la u ud hib nab anî au gîdan pîralöm, ujanîd ñîg anî yanî la. *

⁸ Hon bî rîmnap ñîg magîb adö u mîdun, uben kabsal halö ap ran jaköm mîdeia u, tîp gî dap, mîlö gau wasö, mida unbö ñînjuöl mamîd (100) rô nöp, ñîg go! au aunö.

⁹ Go! anîb au apun nîjno, mab in bîc ara adö u, kabsal rîmnap in mîdeia. Bred rîmnap u rô nöp mîdeia.

¹⁰ Pen Jisas hanîp haga, “Kabsal mîñî udpim gau, rîmnap dauim,” a ga.

¹¹ Hageia, Saimon Pida ñîg magîb adö u amöm, nîpe aip uben kabsal iru nöp (153) mîdeia anîbu kabö kulup adö au tîp gî dauno. Uben u marö ga pen pa gî dö gaga. *

¹² Jisas pen hanîp haga, “Apim, nan ñîjim,” a ga. Hon pen nable gö, ne bî an ammön mîdpan a gun nîp hag nîjagno; u Bî Kub u nöp a gun, nîjrun arö gîno.

¹³ Jisas nîpe am bred u udöm, hanîp nîme löm, kabsal abe ud hanîp nîme löm gö, ñîjno.

¹⁴ Pen Jisas umöm uraköm, hanîp bî nîpe gau ij mîhau nîgan waiö lö nîp nîjno. *

Jisas Pida nîp manö haga

¹⁵ Pen hon nan ñîj pîs gun, Jisas Saimon Pida nîp hag nîja, “Saimon Jon ñî nîpe. Bî gai î rô wasö; ne yîp nîjöl nöp mîdmagö lîban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bî Kub. Yad nöp mîdmagö lîbin u, ne nîjban me,” a ga.

Anîg hageia, Jisas haga, “Sipsip pi yad gau, abad mîdaimön,” a ga.

¹⁶ Jisas anîg hagöm, kauyanî hag nîja, “Saimon Jon ñî nîpe. Ne yîp nîjöl nöp mîdmagö lîban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bî Kub. Yad nöp mîdmagö lîbin u, ne nîjban me,” a ga.

Anîg hageia, Jisas haga, “Sipsip yad gau abad mîdaimön,” a ga. *

* 21:3: Luk 5:4-7 * 21:7: Jon 13:23; Mad 14:29 * 21:11: Luk 5:6 * 21:14: Jon 20:19,26

* 21:16: Ap 20:28

¹⁷ Jisas kauyan pen hag n̄ɲa, “Saimon Jon n̄ɲ n̄ɲpe. Ne ȳɪp m̄ɪdmagö l̄ɪban aka?” ga.

Pen Jisas an̄ɪg göm, manö adö añɪ an̄ɪbu nöp, “Ne ȳɪp m̄ɪdmagö l̄ɪban aka?” hag n̄ɲöm hag n̄ɲöm gö me, Pida gasɪ iru n̄ɲöl gɪ haga, “Bɪ Kub. Ne nan gau magöŋhalö n̄ɲban. An̄ɪb u, yad nöp m̄ɪdmagö l̄ɪbin u, ne hadö n̄ɲban me,” a ga.

Hageia, Jisas haga, “An̄ɪb u, sipsip yad gau abad m̄ɪdaimön.

¹⁸ Yad nöp n̄ɲö yabɪɪ hagabin, ne bɪ praj rö m̄ɪdaina n̄ɲn u, walɪj gasɪ ne ke n̄ɲna rö ud l̄ɪmön ajm̄ɪdan. Pen ne hainö bɪ m̄ɪɪep l̄ɪnabön n̄ɲn u, ne n̄ɲmagö ne gɪlanj gɪ m̄ɪdö n̄ɲöl gɪ, bɪ ke n̄ɪbö ap nöp nagɪ adɪköm, aragnabön mol u uɪ gɪ ud arnab,” a ga.

¹⁹ Jisas manö haga an̄ɪbu, n̄ɪbɪ bɪ rɪmnap hainö Pida al pak l̄ɪnaböl u, Jisas nöd n̄ɲa me u. N̄ɪbɪ bɪ hain n̄ɪbö gau, Pida n̄ɪp nan n̄ɪhön gɪnaböl umnab u n̄ɲöm, God n̄ɲpe mailö aij unbö ke halö m̄ɪdöp u n̄ɲnaböl. Pen Jisas Pida n̄ɪp haga, “Ȳɪp hain gɪmön,” a ga. *

²⁰ Jisas manö an̄ɪbu haga n̄ɲöm Pida ado göm n̄ɲa, yad bɪ Jisas m̄ɪdmagö l̄ɪm̄ɪdöp u m̄ɪdainö. Yad bɪ an̄ɪbu me, nöd Jisas Pasopa nan n̄ɲɲ m̄ɪdeia iɪ au asɪk m̄ɪdem hag n̄ɲnö, “Bɪ Kub. An nöp mumug gɪnab?” ö gɪnö. *

²¹ Pida ȳɪp n̄ɲöm Jisas n̄ɪp haga, “Bɪ Kub. Bɪ i n̄ɪp n̄ɪhön gɪnab?” ö ga.

²² Hageia, Jisas haga, “U gasɪ yad. Yad hagnö n̄ɲpe m̄ɪdep nöp m̄ɪdö n̄ɲöl gɪ, ado gɪ aunabin u, manö ne wasö. Pen ne ȳɪp hain gɪmön,” a ga.

²³ Jisas manö haga an̄ɪbu, n̄ɪbɪ bɪ n̄ɪp n̄ɲ udla rɪmnap hagla, “Jisas bɪ n̄ɲpe an̄ɪbu umagnab,” a gɪla. Pen Jisas bɪ n̄ɲpe an̄ɪbu umagnab a göm manö an̄ɪbu hagaga; n̄ɲpe ȳɪharɪɲ haga, “Yad hagnö, n̄ɲpe m̄ɪdep nöp m̄ɪdö n̄ɲöl gɪ, ado gɪ aunabin u, manö ne wasö,” ga.

²⁴ Jisas bɪ n̄ɲpe an̄ɪbu me, n̄ɲpe ke manö an̄ɪbɪ kalɪ kɪɪɲ rɪköm, magöŋhalö manö n̄ɲö yabɪɪ nöp m̄ɪdöp u n̄ɲöm, kalɪ kɪɪɲ rɪköp me u. *

²⁵ Jisas nan adö ke ke iru nöp ga u pen manö an̄ɪbu yöp rɪmnap nöp aɲ aui kalɪ kɪɪɲ rɪköp. Yad n̄ɲnö, manö an̄ɪb gau magöŋhalö kalɪ kɪɪɲ rɪk buk iru nöp yanj l̄ɪblap, m̄ɪnöh naböŋ i pro gö, dam lep ka u m̄ɪdagaiböp. *

* **21:19:** Mad 16:24-25; 2Pi 1:14 * **21:20:** Jon 13:23-25 * **21:24:** Jon 19:35 * **21:25:** Jon 20:30

Aposil

Bî Jisas manö ud arep gau kale nan nîhön nîhön gîla

Luk Diopilas nîp kauyan kalî kliñ rîka

¹ Mam Diopilas. Yad nöp manö nöd kalî kliñ rîknö u, Jisas nîp yag daulö majö göm, wög it göm mîd damöm, nan nîhön nîhön göm, manö nîhön nîhön hag ñöm ga u, nöp köp nöd u kalî kliñ rîknö. *

² Hainö, God Jisas nîp dam ap ran jak kumi kabö lañ au ud ara. Pen nîpe kumi kabö adö lañ au arnîg ga magö u, nîpe gö Ana U† nîpe manö nîpe ud arep hag la bî gau kalîp hag ñî aij ga. Manö anîbu magöñhalö nöd kalî kliñ rîkem nöp ñînö u. *

³ Jisas uma pen kauyan uraköm, ñîñ unbö ñîñjuöl mîhöp (40) añ u ñîñ iru nöp waiö löm, manö nîpe ud arep bî nîpe gau aip mîdöm, God nîbi bî udöm abad mîdeinab manö u kalîp hag ñîmîdöp. Anîg gö, kale amgö magö kale ke nîñla nîpe kamîñ mîdeia. *

⁴ Pen umöm uraköm, mîñöñ naböñ adö it i mîdmîdöp ñîñ añ anîb au, ñîñ ap bî nîpe anîb gau aip nan magö ñîñöm haga, “Yad kalöp nöd hagnö rö, Bapi yad nan nîhön kalöp ñîñabin a ga u, Jerusalem aui nöp mîdmim, abad mîdaimim. *

⁵ Jon ñîg pak ñeb bî u nîbi bî kalîp ñîg u nöp pak ña, pen ñîñ mîhöp nöp ap arö, Ana U† u apöm kalöp pak ñîñab,” a ga. *

Jisas nîpe ram mîñöñ kumi kabö adö lañ au ap ran jak ara

⁶ Pen ñîñ ap Jisas nîpe bî nîpe anîb gau mîdeila añ au waiö lö, nîp hagla, “Bî Kub, ne mîñî kin hon mîdö, hon Isrel nîbi bî ram mîñöñ hon i kauyan ke abad mîdun, ram mîñöñ rîmnap abad mîdun gîñabun aka?” gîla. *

⁷ Hageila, kalîp haga, “Ñîñ mai gîñab u, Bapi gasî nîpe ke nîñöm hag la; nan kale wasö. *

⁸ Pen Ana U† nîpe kalöp auö, kale pîdöñ udmim ammim, Jerusalem nîbi bî, Judia nîbi bî, Sameria nîbi bî, nîbi bî ram mîñöñ gau gau magöñhalö gau, yad nîhön nîhön gîpin u kalîp hag ñîñabim,” a ga. *

⁹ Anîg hagöm, bî nîpe gau nîñmîdlö nîñöl gî, God nîp dam ap ran jak kumi kabö adö lañ au ud arö nîñöl gî, kumi bad ap apöm nîp harîka.

¹⁰ Pen nîpe areia, kale kumi kabö lañ nîñ mîdlö nîñöl gî, magö anîbu nöp bî walîj rud yîmlö mîhau ap kalîp pîg urak mîdailö.

¹¹ Bî anîb mîhau haglö, “Bî Galili nîbö gai i, kale nîhön gîñîg kumi kabö lañ nîñ mîdpim? Kale nîñöl gî mîdpe nîñöl gî, God nîpe gö, Jisas ap ran jak kumi kabö adö lañ au ud aröp u, hainö nîpe ke unbö rö nöp ado gî aunab,” a gîlö. *

Judas uma u Madaias kuö nîpe uda

* **1:1:** Luk 1:3 * **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 * **1:3:** Luk 24:36-49; Ap 10:41 * **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Ap 2:33 * **1:5:** Mad 3:11 * **1:6:** Luk 24:21 * **1:7:** Mak 13:32 * **1:8:** Mad 28:19; Luk 24:48 * **1:11:** Mad 26:64; Luk 21:27

12 Olip Dum laŋ m̄ideila u arö göm, Jerusalem ado ḡi arla. Adan m̄ilö wasö, Olip Dum Jerusalem n̄bö sö!; Juda God n̄p sabe gep ñ̄n u kale ajm̄idal rö nöp. * *

13 Jerusalem amöm, ram haneb kale am̄jaköm, ram raul adö laŋ m̄igan u arla. B̄i m̄ideila gau: Pida, Jon, Jems, Edru, Pilip, Domas, Badolomyu, Madyu, Alpias ñ̄i n̄ipe Jems u, Saimon Selod u, Jems ñ̄i n̄ipe Judas u. *

14 Kale pör pör magum göm, God n̄p sabe ḡim̄idal. Jisas n̄ime Maria u, Jisas n̄imam b̄i gau, n̄ibi r̄imnap halö pör an̄ig ḡim̄idal.

15 Pen ñ̄in an̄ an̄ib au, n̄ibi b̄i ñ̄injuöl unbö kagoŋ j̄iŋ (120) rö ap magum ḡilö n̄iŋöl ḡi, Pida uraköm kalip haga,

16 “Añ mam b̄i n̄inim. Ana Uŋ n̄ipe hadame nöp Depid n̄p gasi ñö, Judas Jisas n̄p mumug n̄iŋa b̄i u ḡinab rö n̄iŋöm kali k̄liñ r̄ikö, haga haga rö nöp ga. *

17 Jisas b̄i Judas an̄ibu udö, hon aip m̄idöm, wög n̄ipe u j̄im ñöl ḡim̄idun,” a ga.

18 Pen hainö n̄ipe Jisas n̄p mumug n̄iŋöm, mani uda u damöm, m̄inöŋ naböŋ ap rauöm, m̄id damöm, ñ̄in añ̄i ap ap lug paköm, mudun n̄ipe u pabu göm, hibur magöŋhalö l̄im ḡi höŋ hañauö uma. *

19 An̄ig göl umö, Jerusalem n̄ibi b̄i magöŋhalö n̄iŋöm, m̄inöŋ naböŋ rauöm uma an̄ibu, hib Akeldama a ḡila. Akeldama hagla manö il u, “Hagape Luga M̄inöŋ Nabö?,” a göm hagla.

20 Pida haga, “Depid hadame nöp God Manö ad̄iŋ Sam a ḡipal u kali k̄liñ r̄iköm haga,

‘Ram n̄ipe cög nöp m̄idain̄im;

N̄ibi b̄i r̄imnap ram n̄ipe am m̄idagaiöl,’ a ga.

Depid manö ap pen haga,

‘Wög n̄ipe u b̄i ap udn̄im,’ a ga. *

21 Haga an̄ibu, b̄i hon ke ap n̄inun udnabun. Hon B̄i Kub Jisas aip ajm̄idun u, b̄i hon aip pör ajm̄idöp b̄i ap n̄inun udnabun.

22 B̄i hon aip pör ajöm, Jon Jisas n̄p ñ̄ig pak ña u n̄iŋöm, m̄id damöm, Jisas umöm uraköm kumi kabö adö laŋ ara n̄iŋa b̄i ap n̄inun udnabun. B̄i an̄ibu rö udno me, B̄i Kub Jisas umöm uraka manö u hag ñ̄i aij ḡinab,” a ga. *

23 Pida an̄ig hagö, b̄i ne Madaias aip Josep aip kalip m̄ihöŋ hag l̄ila. Pen Josep ñ̄in r̄imnap hib n̄ipe ap Basabas, ap Jasdäs, a ḡim̄idal.

24-25 B̄i an̄ib m̄ihau kalip an̄ig göl hag löm, God n̄p sabe göm hagla, “B̄i Kub, Judas nöd ḡi naij göm umöm, ram n̄ipe m̄idain̄im au ara u, kuö n̄ipe u an udn̄im, a gun, b̄i m̄ihöp i hag l̄ibun. An̄ib u, ne n̄ibi b̄i magöŋhalö gasi n̄iŋöm ḡipal rö n̄iŋban u me, nöp hag n̄iŋabun, ne ke b̄i u a gö, hon n̄inun udnabun,” a ḡila.

26 An̄ig hagöm, b̄i an̄ib m̄ihau ilöŋ cal ud gulu ḡi udlö, Madaias hib apranö, Jisas manö ud arep unbö aḡip laŋ aip j̄im ñöm, kauyaŋ b̄i unbö m̄igan laŋ la.

2

Ana Uŋ n̄ipe aua

* 1:12: kilomida añ̄i ap nöp rö * 1:12: Luk 24:50-53 * 1:13: Mad 10:2-4 * 1:16: Sam 41:9

* 1:18: Mad 27:3-8 * 1:20: Sam 69:25; 109:8 * 1:22: Mad 16:19; Mak 1:9; Jon 15:27

1 N̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄iη udla gau, Pedikos ñ̄in kub u m̄ñi, a göm, ap ram raul m̄igan añ̄i ap m̄ideila. *

2 An̄ig göl m̄idlö n̄iηöl gi, ad̄iη gu kub kumi kabö adö laη n̄ibö hagöm, yigön rö udöm, ram raul m̄igan as̄ik m̄ideila au yaη aua.

3 Pen magö an̄ibu nöp n̄iηla, mab m̄iηaη ugan rö u apöm, p̄ilaj̄ik ke ke pa gi dö gi amöm, n̄ibi b̄i nab̄ic cög adö laη añ̄i añ̄i am m̄ideia. *

4 Am m̄idö n̄iηöl gi, Ana U† apöm, ana kal̄ip aη daη ajmaη raua n̄iηöm kale manö yab̄i† adö ke ke hagla. *

5 Pen ñ̄in an̄ibu, Juda n̄ibi b̄i gau, kale m̄igan ke ke, ram m̄inöη gau n̄ibö gau n̄ibö apöm, Jerusalem magum gi m̄ideila. N̄ibi b̄i an̄ib gau kale God Manö haga rö n̄iηöm gi m̄idal.

6 Gu kub an̄ibu hageia n̄iηöm, n̄ihön gab a göm, n̄ibi b̄i iru nöp ȳiη†d ram an̄ibu apöm n̄iηla, manö yab̄i† adö ke ke kabö göl nöp hageila.

7 Kale n̄iηöm, aiö waiö göm hagla, “N̄ibi b̄i gai i magöηhalö Galili n̄ibö.

8 Pen aige göm manö yab̄i† hon ke ke hagnun rö kabö göl hagaböl n̄iηabun?

9 Hon r̄imnap Padia n̄ibö, r̄imnap Midia n̄ibö, r̄imnap Ilam n̄ibö, r̄imnap Mesopodemia n̄ibö, r̄imnap Judia n̄ibö, r̄imnap Kapasodia n̄ibö, r̄imnap Podas n̄ibö, r̄imnap Esia n̄ibö,

10 r̄imnap Prijia n̄ibö, r̄imnap Pampilia n̄ibö, r̄imnap Ijip n̄ibö, r̄imnap ram m̄inöη Libia, Sairini daun go† gau n̄ibö, r̄imnap Röm n̄ibö auno.

11 N̄ibi b̄i Rom n̄ibö aula u, r̄imnap Juda n̄ibi b̄i ȳij̄ig göl, r̄imnap Juda n̄ibi b̄i wasö pen uri Juda n̄ibi b̄i gi pal rö adö u gi pal. R̄imnap Krir n̄ibö, r̄imnap Arebia n̄ibö auno. Pen hon n̄iη m̄idno n̄iηöl gi, manö yab̄i† hon ke ke hagnun rö kabö göl hagöm, God n̄ipe nan unbö ke yab̄i† göp, a göm, hib n̄ipe haglö adö arab, n̄iηabun,” a gi la.

12 An̄ig hagöm, gas̄i iru n̄iηöl gi, pen hag n̄iηö, pen hag n̄iηö göm hagla, “Ke yab̄i† gab an̄ibu n̄ihön gi n̄ig gab,” a göm, gas̄i iru yab̄i† n̄iηla.

13 N̄ibi b̄i r̄imnap pen kale ñ̄iñ̄iηon li hagla, “U ñ̄ig wain iru nöp ñ̄iηöm, hau† alöp hagaböl,” a gi la.

Pida manö hag ñ̄a

14 Pen Pida b̄i Jisas manö ud arep b̄i unbö aḡip laη aip uraköm, meg m̄igan dap ranöm, n̄ibi b̄i iru nöp m̄ideila gau kal̄ip haga, “Kale Juda n̄ibi b̄i hon abe, kale n̄ibi b̄i Jerusalem aui hanm̄idim abe, aui n̄ihön gaj̄ip u yad kalöp manö hagn̄ig gabin i n̄iη aij gi m̄im.

15 Kale r̄imnap hagn̄im, ‘B̄i gai i ñ̄ig wain iru nöp ñ̄iηöm, hau† alöp hagaböl,’ a gi pim u, pen kale ñ̄ig wain ñ̄iηlö hau† alagöp. M̄iñi s̄idö gi s̄ön nöp auöp magö u nöp me.

16 Pen manö yab̄i† ke ke hagaböl n̄iηabim an̄ibi, b̄i God manö hagep Joel hadame nöp hagöm kal̄i k̄iñ̄i r̄ika rö nöp gab me u. N̄ipe manö an̄ibu kal̄i k̄iñ̄i r̄iköm haga,

17 ‘God hagöp, “Ñ̄in hain u,

n̄ibi b̄i magöηhalö gau kal̄ip Ana yad yunabin.

Ñ̄i pai kale gau God Manö n̄ibi b̄i kal̄ip hag ñ̄iηaböl.

B̄i praj kale gau naböη n̄iηaböl.

B̄i majö kale gau hon n̄iηaböl. *

* 2:1: Lep 23:15-21; Dud 16:9-11 * 2:3: Mad 3:11 * 2:4: Ap 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

* 2:17: Joe 2:28-32

18 Ñin anıbu, nıbi bı yıp wög gı ñıbal gau, nıbi gau abe bı gau abe, kalıp Ana yad yunö, manö aij yad u nıbi bı gau kalıp hag ñınaböl.

19 Pen kumi kabö adö lañ nan ke gagep rö rımnap gem, mınöñ naböñ adö il i nan nıñeb nıñagep ke nıbö rımnap gınabin. Hagape göm, mab inöm, hadu adpıñ kub göm gınab.

20 Sıdö mailö gagnab; rakın hagape bö lınab.

Anıg geinab, hainö ñın unbö ke nıbö waiö lınab.

Bı Kub mailö aij unbö ke halö aunab.

21 Pen nıbi bı an an, Bı Kub yıp ud kamıñ yuañ, a göm, hag nıñnaböl gau, kalıp ud kamıñ yunab,” a ga.

22 Pida nıpe Joel kalı klıñ rıka manö anıbu hag pıs göm haga, “Kale Isrel nıbi bı, manö hagnıg gabin i nıñ aij gımim. Jısas bı Nasared nıbö u bı yıharıñ wasö; God nıpe ke nıp yuö aua. Ñı yad u yunö, nan gagep rö iru nöp göm, nan nıñeb nıñagep iru nöp göm gınab añ kalıp au nıñöm, bı anıbu God nıpe ke hag yuö aua u nıñlañ, a göm, nıp yuö aua. Jısas nıpe nan gagep rö añ kale ga u, kale ke hadö nıñbım.

23 God kale gınabım rö nöd nıñöm, Jısas nıp ud ñımagö adö kalöp u lö, kale dam nıbi bı nan si nan naij gıpal gau kalıp ñıbe, nıp mab ba lañ al pak lılo uma.

24 Nıpe ilön kub yabıñ udöm uma u pen böñ nöp wıp rıgöl au mıdöm, hij gı lug lı arnım rö laga. God gö kauyañ uraka.

25 Depid pen hadame nöp Jısas nıp manö kalı klıñ rıköm haga, ‘Yad nıñbin, Bı Kub yad aip pör pör mıdöp.

Nıpe ñımagö yijig yad lau adö mıdöp u me, yad pıñıñ gagnabin. *

26 Anıg göp u, hibur mıdmagö yad pılaiöp; yad ñıñı lem hagabin.

Hañ roman yad umnıg gab pen gası halö mıdem pıñıñ gagnabin.

27 Ai gıñıg? Ne yıp wıp rıgöl mıgan arö gagnabön.

Ne Bı Uñ ne arö gö, hañ roman nıpe hij gı lug lı aragnab.

28 Ne yıp kamıñ mıdep adan u yamna.

Yad ne aip mıdem, mıñ mıñ yabıñ gınabin,’ a ga,” a ga.

29 Pida Depid haga manö anıbu hag pıs göm haga, “Añ mam bı, yad kalöp manö kabö göl hagnö, nıñ aij gınabım. Bac ilañ Depid umö rıgöl gıla ulöm mıgan u mıdöp; ulöm mıgan anıbu mıñı hon u rö nöp nıñbun. *

30 Pen Depid nıpe God manö hag ñeb bı mıdmıdöp u me, nıpe nıña, God hadame nöp manö hag löm haga, ‘Ne ñı rıknabön rık damöm rık lınaböl ñı ap nıpe ka ne udöm, kın mıdeinab,’ a ga. *

31 Depid nan hainö gınab u nıñöm, Mesaia u* nıpe umöm uraknab, a göm, haga, ‘Nıp wıp rıgöl mıgan arö gaga. Hañ roman nıpe hij gı lug lı araga,’ a ga. *

32 “Mıñı God gö, Jısas nıpe uraköm kamıñ mıdöp. Nıpe kamıñ mıdöp u hon magöñhalö amgö magö hon ke nıñbun.

33 God Jısas nıp dam ñımagö yijig adö nıpe lau la. Löm nıpe Ana Uñ ñınabin a göm haga u, Jısas nıp ñö, nıpe pen hanıp ñö, apöm gu kub hagö, hon manö ke ke hagabun i nıñabım. *

* 2:25: Sam 16:8-11 * 2:29: 1Ki 2:10 * 2:30: 2Sa 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 * 2:31: Grik manö

“Krais u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añı ap nöp mıdöp: “God hag la Bı u.” * 2:31: Sam

16:10 * 2:33: Ap 5:32; 7:55-56

34 Pen Depid manö haga an+bu, n+pe ke hagaga. Depid n+pe minöŋ naböŋ iŋ i m+idöm, kumi kabö adö laŋ araga. Pen n+pe haga,
 ‘B+ Kub n+pe B+ Kub yad u n+ŋ haga,

“Ñ+magö y+ŋig yad lau adö as+ik m+idaimön me;

35 yad g+nö kauaŋ mauaŋ ne gau,
 raŋa m+gan ne gau m+deinaböl,” a ga,’ a ga.

*

36 “An+ŋ u, kale Isrel n+bi b+ magöŋhalö n+ŋ aij g+mim: Jisas b+ mab ba laŋ al pak l+be uma b+ an+bu nöŋ, God gö B+ Kub yab+ŋ m+idöp. N+pe nöŋ Mesaia pör abad m+dm+dun me u,” a ga. *

37 Pida manö an+bu hagö, n+bi b+ m+deila gau n+ŋöm ñaul ara. An+g gö, kale Pida abe, Jisas manö ud arep b+ gau abe, hag n+ŋöm hagla, “An+ŋ u, mam b+, hon m+ñi n+hön gun?” ö g+la.

38 Hageila, Pida haga, “Kale añ+ añ+ magöŋhalö m+dpim rö, nan si nan naj g+pim adö u, n+hön g+n+g an+g g+pun, a g+mim, arö g+mim, Jisas Kraiss n+ŋ n+ŋ udmim, ñ+g pakmim. An+g geinabim, God nan si nan naj g+pim u n+ŋöm arö göm, Ana Uŋ n+pe u kalöp ñ+ nab.

39 God hadame nöŋ haga, ‘Ana yad kalöp Isrel n+bi b+ ñem, ñ+ pai kale yag daunabim gau kal+p ñem, n+bi b+ m+lö gau kal+p abe ñem g+nabin,’ a ga. An+ŋ u, hon n+ŋbun, God n+bi b+ an an aulan a g+nab gau, kal+p magöŋhalö Ana Uŋ u ñ+ nab,” a ga. *

40 Pida kal+p mög n+ŋöm, manö iru nöŋ hagöm hagöm haga, “N+bi b+ uri m+dpal r+mnap halöwaŋö g+ naj g+p+al rö arö g+mim, m+id aij g+mim. Wasö u, ilön kub udnabim,” a ga.

41 N+bi b+ iru nöŋ Pida manö haga u n+ŋöm, Jisas Kraiss n+ŋ n+ŋ udöm, ñ+g pakla. Ñ+n an+bu nöŋ, n+bi b+ dri dausan (3000) rö Jisas Kraiss n+ŋ n+ŋ udöm, Jisas n+bi b+ n+pe aip j+m ñöl m+deila. *

42 An+ŋ u, kale pör pör apöm, b+ Jisas manö ud arep b+ gau aip se göl m+idöm, God Manö hag ñeila u n+ŋ aij gun, a göm, hag am+l ap+l göl g+, bred ud jö göm se göl ñ+ŋöl g+, God n+ŋ sabe göl g+ m+dm+dal. *

Jisas n+bi b+ n+pe gau g+m+idal rö

43 God b+ Jisas manö ud arep b+ gau kal+p p+idöŋ ñö, nan gagep rö iru nöŋ göm, nan n+ŋeb n+ŋagep iru nöŋ göm g+lö, n+bi b+ gau n+ŋöm, aiö waiö g+la.

44 N+bi b+ Jisas n+ŋ n+ŋ udla gau, se g+ m+idöm, n+bi b+ nan m+idageia gau, n+bi b+ r+mnap kal+p nan halöwaŋö ñ+la. *

45 M+nöŋ naböŋ, nan gau u rö nöŋ s+ikim göm, mani udöm, n+bi b+ nan m+idageia gau kal+p n+me l+ ñ+la.

46 Kale pör pör, ñ+n añ+ añ+, God sabe gep ram u am magum g+m+idal. Pen ram kale gau u rö nöŋ am magum göm, bred ud jö göm, m+dmagö apen löŋ g+, ñ+ñ+ löŋ g+, nan se göl ñ+n+m+idal.

47 Pen n+bi b+ m+deila gau magöŋhalö, Jisas n+ŋ udla n+bi b+ kal+p n+ŋöl, aij a ga. Pör pör, ñ+n añ+ añ+, B+ Kub n+pe n+bi b+ r+mnap halö ud kam+ŋ yuö, kale Jisas n+ŋ n+ŋ udöm, ap Jisas n+bi b+ n+pe nöd n+bö gau aip m+dm+idal. *

* 2:35: Sam 110:1 * 2:36: Ap 5:30-31 * 2:39: Ais 57:19 * 2:41: Ap 2:47; 4:4 * 2:42: Ap 20:7 * 2:44: Ap 4:32-35 * 2:47: Ap 6:7; 11:21

3

Bɪ ma naij ga u, Pida gö, kamɪŋ la

1-3 Bɪ nɪme yag daua ñɪn u nöp ma naij ga ap, nɪp ñɪn aɳɳ aɳɳ pör pör dapöm, God sabe gep ram ajörɪ il, Ajö? Kɪñ Aij, a gɪmɪdal u, goɳ au lɪlö asɪk mɪdmɪdöp. Mɪdöl gɪ, nɪbi bɪ God sabe gep ram raul mɪgan ap armɪdal gau, kale mani nan yɪp ap ñɪm, a gɪ asɪb gɪmɪdöp.

Pen mañ ap, Pida aip, Jon aip sɪdö gamɪŋ ga dugo magö u, God nɪp sabe gep magö u, God nɪp sabe gɪnɪg, ap padilö nɪŋöl gɪ, bɪ ma naij ga anɪbu kalɪp mɪhöŋ nɪŋöm haga, “Yɪp mani rɪmnap ñɪl,” a ga.

4 Hageia, kalpe mɪhöŋ nɪp nɪŋ ij halö lɪ mɪdmil, Pida haga, “Halɪp mɪhöŋ nöŋ!” a ga. *

5 Haga, yɪp nan ap ñɪnɪg gabil, a göm, kalɪp mɪhöŋ nɪŋ mɪdö nɪŋöl gɪ,

6 Pida haga, “Mani silpa, mani gol, yad mɪdagöp u pen nan yad aɳɳ ap mɪdöp u nöp ñɪnabin. Jisas Krais Nasared nɪbö u, hib nɪpe hagem nöp hagabin, ‘Urak aru!’ ” a ga. *

7 Pida anɪg hagöm, ñɪmagö yɪjɪg lau nɪp udöm, ud urak ñö nɪŋöl gɪ, magö anɪbu nöp ma abe, ma goɳ abe aij la.

8 Aij gö, yɪŋɪd urak amöl gɪ, raɳa raɳa göl gɪ, God nɪp aij a göl gɪ, kalɪp mɪhöŋ aip God sabe gep ram raul mɪgan u ara.

9 God nɪp aij, a göm, abö göl göm ajeia u, nɪbi bɪ mɪdeilla gau nɪŋöm,

10 bɪ ma naij pör apöm, God sabe gep ram ajörɪ il, Ajö? Kɪñ Aij, a gɪmɪdal u, goɳ au asɪk mɪdöm, mani nan gau asɪb gɪmɪdöp bɪ anɪbu, aigöl göm ma yabɪ abö gɪ auab, a göm, gasɪ iru nɪŋöm aiö waiö gɪla.

Pida manö hag ña

11 Bɪ anɪbu nɪpe, God sabe gep ram höŋ adö, Solomon Ram Bada, a gɪmɪdal, mɪgan u mɪdöm, Pida aip, Jon aip kalɪp mɪhöŋ an an lɪ ud mɪdö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ magörɪhalö aiö waiö göl gɪ, gɪ dö gɪ aula.

12 Nɪbi bɪ aueila, Pida nɪpe nɪŋöm haga, “Isrel nɪbi bɪ gai i, kale nɪhöŋ gɪnɪg gasɪ iru nɪŋmim halɪp bɪ mɪhöŋ nɪŋ ij halö gabim? ‘Kale mɪhöŋ bɪ klö, bɪ kamɪŋ aij mɪdmil gajɪl, bɪ anɪbi adan aj aij gab,’ a gɪmim, gasɪ u nɪŋabim ar? U wasö.

13 Ebrahim, Aisak, Jekop, bac ɪɳɳ hon bɪ gau sabe gɪmɪdal God anɪbu nöp nɪpe ke gö, bɪ wög gɪ ñeb nɪpe Jisas urakö, nɪbi bɪ gau nɪŋöm, nɪpe mailö aij unbö ke halö mɪdöp a göm, nɪŋbal. Kale pen Jisas nɪp udagpe. Pailod, Jisas nɪp hubɪk yuɳn a ga u pen kale ke, nɪp dam mab ba laŋ al pak lɪlaŋ, a gɪpe. *

14 Jisas nɪpe Bɪ Uɳ; nɪpe Bɪ Kamɪŋ Aij pör nöp God hagöp rö nöp göp. Pen kale hagpe, Jisas nɪpe bɪ nɪŋeb hon wasö; bɪ wip almɪdöp u hanɪp hubɪk yu, a gɪpe.

15 Anɪg gɪmim, Bɪ kamɪŋ mɪdep magö ñöb u nɪp al pak lɪbe. Pen God gö, nɪpe uraka u, hon amgö magö hon ke nɪŋul hagabul.

16 Bɪ ma naij pör nɪŋbim i, mɪñi kamɪŋ lajɪp nɪŋbim. Jisas klö nɪpe gö me, kamɪŋ löp. Jisas nɪŋ udul, hib nɪpe haglo, nɪpe gö böŋ nöp kamɪŋ löp.

17 “Pen mɪdeimam yad gai. Kale ke abe, bɪ kub kale gau abe, hauɳ halö mɪdmim, Jisas nɪp anɪg gɪpe. *

* 3:4: Ap 14:9 * 3:6: Ap 4:10; 16:18 * 3:13: Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Ap 2:23 * 3:17: Luk 23:34; 1Di 1:13

18 Pen God nıpe bı manö nıpe hagep gau kalıp hadame nöp gası ñö hagla, 'Hainö God Mesaia nıpe ilön kub yabıl udöm umnab,' a gıla u me, hagla rö nöp gıpe.

19 Anıb u, nan si nan naj gıpım u, nıhön gınıg anıg gıpun, a gımım, arö gımım, God nıp ado gı aube, nıpe nan si nan naj gıpım prı u lık gı yunab.*

20 Anıg gıpe, Bı Kub nıpe ana kalöp anı danı klö nıpe ñöm, Kraıs u kalöp hadame nöp hag la u hag yunab. Kraıs u Jısas me.

21 God nıpe hadame nöp hagö, bı manö hagep ul nıpe gau hagla rö, Jısas nıpe ram mınöñ kumi kabö adö lanı au mıdöp rö mıdö nıñöl gı, God nan magöñhalö kauyanı gı lı aıj gınab ñın u aunab.

22 Mosıs haga, 'Hainö Bı Kub God kale, nıpe bı manö hagep yad rö, bı ıf kale ke ap, hag yunab. Nıpe apöm, manö hagnab u magöñhalö nıñ aıj gımım.*

23 Nıbı bı manö nıpe udagnaböl gau, nıbı bı nıpe mıdageınaböl; kale böñ nöp höñ adö yanı amöm, umnaböl,' a ga.

24 "Bı God manö hagep Samyuel abe, bı God manö hagep hain aula gau abe magöñhalö nan uri waiö lab nıñabun u hadö hag ñıla.

25 God hadame nöp nahai ıhanı kale manö hag la u, kale ke nan ame udabım me u. God bac Ebraham nıp gınabın, a göm, manö hag la. Manö hag löm haga, 'Ñı pai ne rıkö, kale rık dam dapıl göm rıknaböl gau, bı ap mıdöm me, nıpe gö nıbı bı gau magöñhalö mıñ mıñ gınaböl,' a ga.*

26 Pen God Bı Wög Gı Ñeb nıpe Jısas ram mınöñ ıl i yua u, kalöp nöp a göm, nöd yuö aua. Isrel nıbı bı nan si naj najı gıpal u, nıhön gınıg anıg gıpun, a göm, adö anıbu arö göm, mıd aıj gılanı, a göm, kalöp Isrel nıbı bı gai i nöd yuö aua," a ga.*

4

Pida aıp Jon aıp kalıp manö kub hagla

1 Pida aıp, Jon aıp nıbı bı kalıp manö hag ñılö nıñöl gı, bı God nıp nan sabe gep bı gau abe, God sabe gep ram polısmın bı nabıc kale u abe, bı Sadyusı gau abe, amöm manö hagailö anıbu apdı nıñla.

2 Jısas umöm uraka rö, nıbı bı Jısas nıp nıñ udnaböl gau u rö nöp umöm uraknaböl manö u, nıhön gınıg hag ñabil, a gılo, mulu luga.

3 Anıb u, kale Pida aıp Jon aıp ud sısı göm, uri dugöp magö i wasö, rol manö kub hagnabun, a göm, kalıp bı mıhön dam nagı lıla.

4 Pen Pida Jon bı mıhau manö aıj anıbu hag ñailö, nıbı bı nıñöm, ıru yabıl nıñ udla. Anıb u, nıbı bı Jısas nıñ udla gau unbö paıp dausan (5000) rö ara.*

5 Pen ruö, Juda bı kub ram mınöñ anıbu abad mıdmıdal abe, bı manö ud asıkep gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, Jerusalem gau ap magum gıla.

6 God nıp nan sabe gep bı kub yabıl Anas aıp, Kaiapas aıp, yam kale bı Jon u, Aleksada u, bı yam kale rımnıap halö apöm, anı anıb au mıdeıla.

7 Kale magum göm haglö, Pida Jon kalıp mıhön ul gı dap anı au lılo, kalıp mıhön hag nıñöm hagla, "Bı ma najı ga u aıgöl gı gajıl kamıñ löp? Pıdönı gai nıbö udmıl, hib nıhön hagnıl, anıg gıpıl?" ö gıla.

8 Hageila, Ana U† nipe am Pida an dan ajman rauö n†njöl g†, Pida haga, “Kale Juda b† kub abe, b† manö ud as†kep abe, manö hagabin i n†njim.

9 B† mög gep ma najj ga u gailo kam†n† la u n†njim, ‘Kale aigöl g† gaj†l kam†n† löp?’ ö g†mim, hal†p manö kub hagabim ar?

10 An†b u, kale manö hagn†g gabin i n†n† aij g†mim. Isrel n†bi b† gau magöñhalö u rö nöp n†n† aij göl. Jisas Kraiss b† Nasared n†bö hib n†pe u nöp n†n† udul, hib n†pe haglo, n†pe gö, b† an†bi n†p böñ nöp kam†n† lö, aj aij gab n†n†abim. Kale Jisas Kraiss n†p mab ba lan† al pak l†be u pen God gö kauyan† uraka.*

11 B† Jisas an†bu n†p me, God Manö kal† kl†ñ r†köm hagla, ‘Kale b† ram gep gau, kabö m†lö ap, u kabö najj, a g†mim, arö g†pe u, uri ram padö an† yan† b†n†g ñöl m†döp,’ a g†la.*

12 God n†pe Jisas hib n†pe nöp han†p haga n†njöm Jisas n†pe nöp han†p ud kam†n† yun†m rö löp. M†ñöñ naböñ if i b† ke n†bö ap han†p ud kam†n† yun†m rö lagöp wasö yab††,† a ga.*

13 Pida Jon kale b† m†hau urakmil, p†ñ†n† gagmil, halöwalö kabö göl nöp haglö u, b† kub an†b gau n†njöm, aiö waiö göm hagla, “B† m†hai i kale skul hagaglö u pen kale Jisas aip m†dmil an†g g†mil g†pil,” a g†la.

14 B† ma najj ga kam†n† la u an† kale au m†dö n†njöl g†, kal†p m†höñ manö hag göl rö laga.

15 An†b u me, kale hagla, “Kansol ram i höñ yan† am m†dai††,† a g†la. Höñ yan† am m†dlö n†njöl g†, kale ke hag n†n† hag n†n† göm hagla,

16 “B† m†hai i hon n†höñ gun? Kale nan gagep rö u g†lö, Jerusalem n†bi b† magöñhalö hadö n†n†bal. An†b u, kale m†höñ nan gagep rö ap gagep† a gun rö lagöp.

17 Pen kale ammil, manö an†bu n†bi b† r†goñ r†mn†p haglö, kale u rö nöp n†njöl rö löp. An†g göp u, hon kal†p m†höñ manö klö hagun hagun, ‘Jisas hib n†pe u hainö n†bi b† r†mn†p hagagmil, wasö yab††,† a gun,” a g†la.

18 An†g hagöm, kal†p m†höñ haglö auailö hagla, “Jisas hib u hainö hagagmil; n†bi b† r†mn†p Jisas manö u hag ñagmil, wasö yab††,† a g†la.*

19 An†g hageila, Pida Jon kale pen pe haglö, “Hol God manö n†p u arö gul, manö kalöp u udlo, God n†p aij g†n†b aka wasö? Kale ke n†njim.*

20 Pen Jisas n†höñ n†höñ ga, manö n†höñ n†höñ haga u, hol n†bi b† gau kal†p hag ñ† arö gul rö lagöp,” a g†lö.

21-22 An†g hagailö, Kansol b† kub gau gas† kale ke n†njöm, ‘B† i m† ñ†n†juöl m†höp (40) m†döm, uri kam†n† löp i, n†bi b† gau n†njöm magöñhalö God n†p aij a gaböl. Hon b† an†b m†hai i kal†p nan ap gein†bun u, n†bi b† gai i kal† aun†böl,’ a göm, kal†p m†höñ y†har†n† manö klö hagöm, hag höñ yula.

N†bi b† Jisas n†p n†n† udla gau God n†p sabe g†la

23 Pida Jon kal†p m†höñ an†g göl hag höñ yulö, kale am Jisas n†bi b† n†pe gau kal†p n†njim†, b† God n†p nan sabe gep b† kub gau abe, b† manö ud as†kep gau abe, manö n†höñ n†höñ hagla u kal†p hag ñ†lö.

24 Hag ñeilö, kale n†njöm magöñhalö God n†p sabe göm hagla, “Ne B† Kub an† n†bö m†d†pan. Ne kumi kabö adö lan† g† l†mön, m†ñöñ naböñ if i g† l†mön,

* 4:10: Ap 3:6,13-16 * 4:11: Sam 118:22 * 4:12: Mad 1:21 * 4:18: Ap 5:28 * 4:19: Ap 5:29

ñig solwara gı lımön, nan nıhön nıhön mıdöp gau magöñhalö gı lımön, gı lına. *

25 Hadame nöp ne gö, Ana Uı nıpe bac hon Depid nıp gası ñö, manö nöp u hagöm haga,

‘Juda nıbi bı wasö gau kale nıhön gınıg kal jubal?

Nıbi bı gau nıhön gınıg gası nıñ aij göm wasö,

manö adö añı hag löm mumug manö hagpal? *

26 Kın ram mınöñ ke ke abad mıdpal gau abe, gapman bı kub ram mınöñ ke ke abad mıdpal gau abe, manö adö añı hag löm hagla,

“God Bı Kub aip, Mesaia nıpe aip, kalıp aip pen pen gun,” a gıla, a ga.

27 Kın Herod abe, gapman bı kub Podias Pailod abe, Juda nıbi bı wasö gau rımnap abe, Isrel nıbi bı gai i nıbö rımnap abe, Jerusalem i apöm, Bı Wög Gı Ñeb uı ne u Jisas, Mesaia hag lına u nöp, manö hag adö añı lıla. *

28 Pen ne Bı klö nöd gası ne ke nıñmön hagna, Krais nıp anıg anıg gınaböl a gına u me, kalıp göl rö la; yıharıñ u klö kale mıdagaıböp. *

29 Bı Kub, mıñı hanıp manö klö naij yabıl hagaböl u ne gası nıñmön. Hanıp nıbi bı wög gı ñeb ne abad mıdmön, pıdöñ ne hanıp ñö, hon pırıkagun, klö yabıl gun manö ne nıbi bı gau kalıp waiö hag ñun. *

30 Nıbi bı nan göp gau, ne gö, hon Bı Wög Gı Ñeb uı ne Jisas hib nıpe hagno, kalıp kamıñ lınım. Ne gö, hon Jisas hib nıpe hagno, nan gagep rö rımnap, nan nıñeb nıñagep rö rımnap gun,” a gıla.

31 Pen kale God nıp anıg gı sabe göl gı mıdlö nıñöl gı, ram mıdeıla u munmon rö udöm, Ana Uı nıpe ap añ kalıp dañ ajmañ rauö, pıñıñ gagöm, God Manö u klö yabıl göm hag ñıla.

Jisas nıbi bı nıpe nan nıme lı ñı aij gıla

32 Pen nıbi bı Jisas nıp nıñ udla anıb gau, manö adö añı hagöm, gası adö añı nıñöm, nan kale nan nıhön mıdeia gau, nan kale jım ñöl nöp mıdö, nan hon halö a göm nıñagla. *

33 Bı Jisas manö ud arep gau, nıbi bı gau kalıp manö klö gı hagöm hagmıdal, “Jisas nıp al pak lılö, umöm uraka, nıp amgö nıñño,” a gımıdal nıñöm God kalıp magöñhalö mög yabıl nıñöm ud aij yabıl gımıdöp.

34 Kale bı nan lugep mıdageia; magöñhalö nan mıdeia. Nıbi bı mınöñ naböñ aka ram rımnap mıdeia gau, sıkim gı mani udöm, *

35 bı Jisas manö ud arep gau kalıp ñımıdal. Kale pen udöm, nıbi bı nan mıdageia gau kalıp nıme lı ñımıdal.

36 Pen bı Lipai il rık damöm rıkla bı ap hib nıpe Josep. Ram mınöñ nıpe Saıpras nıbö. Bı anıbu nıpe nıbi bı rımnap kalıp manö hain hagöm hag ñı aij gö, kale nıñöm gası halö mıdmıdal rö, bı Jisas manö ud arep gau nıp Banabas a gıla.

37 Josep mınöñ naböñ nıpe ap hagö, nıbi bı rımnap raula nıñöm mani anıbu dap bı Jisas manö ud arep gau kalıp ña.

5

Ananias ber pir allö

* 4:24: Eks 20:11; Ne 9:6; Sam 146:6 * 4:25: Sam 2:1-2 * 4:27: Mad 27:1-2; Luk 23:7-11; Ap 3:13 * 4:28: Ap 2:23 * 4:29: Ep 6:19 * 4:32: Ap 2:44 * 4:34: Ap 2:45

1 Pen bɪ ber ap mɪdailö. Nugmul hib u Ananaias, nɪbin nɪpe hib u Sapaira. Ber mɪhau kale mɪnön naböŋ kale ap haglö raula.

2 Raulö, Ananaias nɪpe mani anɪbu böŋ lau kale ke nɪme löm, böŋ lau dam Jisas manö ud arep bɪ gau kalɪp ña. Nɪbin abe nɪŋa. *

3 Pen Ananaias mani anɪbu anɪg göl dap ñö, Pida haga, “Ananaias, Seden nöp gasɪ ñö, ne pir almön hagpan, Mɪnön raubal mani magöŋhalö daubin i, a gɪpan. Manö pir alban anɪbu, Ana Uɪ nɪp u rö nöp pir alban. Mani mɪnön naböŋ raubal anɪbu böŋ lap pi gɪmön auban. *

4 Mɪnön naböŋ anɪbu, mɪnön naböŋ ne. Sɪkim gɪnɪg, sɪkim gɪbnap; arö gɪnɪg, arö gɪbnap. Pen mɪnön sɪkim gö, mani raula anɪbu, magöŋhalö daunɪg, magöŋhalö daubnap; rɪmnap nöp daunɪg, rɪmnap nöp daubnap; magöŋhalö ram ne au arɪk aunɪg, arɪk aubnap. Manö mɪdagböp. Pen ne manö pir alban u, hanɪp bɪ nöp manö pir alagpan; God nɪp u rö nöp manö pir alban. Ne ai gɪnɪg anɪg gɪpan?” ö ga.

5 Pida anɪg hagö, Ananaias nɪŋöm, magö anɪbu nöp ap lug mɪnön yaŋ paköm böŋ nöp uma. Anɪg gö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ gau ga anɪbu nɪŋöm, anɪnɪn gö pɪñɪŋ gɪla.

6 Pen bɪ praj gau apöm, wip he mɪlö u waɪj wam wam göm, dam rɪgöl gɪla.

7-8 Pen nɪbin, nugmul nɪpe umö dam rɪgöl gɪla u nɪŋaga. Nɪpe yöp söl magö ap mɪdöm apjakö, Pida nɪp haga, “Mɪnön naböŋ kale ber u sɪkim gɪlö, mani anɪg unbö rö nöp raubal aka?” ga.

Hageia, nɪbin haga, “Raubal u dauub me u,” a ga.

9 Hageia, Pida nɪp haga, “Kale ber nɪhön gɪnɪg hag nɪŋmil anɪg gɪpil? Bɪ Kub Ana nɪpe manö pir anɪbu nɪŋagnab a gɪmil anɪg gɪpil? Nö?! Nagamul umajɪp, dam rɪgöl gɪpal bɪ gau mɪdpal ajön il aui. Nöp u rö nöp ud arnɪg gaböl,” a ga.

10 Anɪg hagö nɪŋöl gɪ, magö anɪbu nöp, Pida ma il au ap lug mɪnön yaŋ paköm uma. Bɪ praj ugan nugmul nɪp dam rɪgöl gɪla anɪbu apöm, nɪbin u rö nöp hadö böŋ nöp uma u nɪŋöm, nɪp dam nugmul nɪp rɪgöl gɪla böŋ lau rɪgöl gɪla.

11 Krai nɪp nɪŋ udla nɪbi bɪ gau abe, nɪbi bɪ rɪmnap gau abe, nan ga anɪbu nɪŋöm, magöŋhalö anɪnɪn gö pɪñɪŋ gɪla.

Nan gagep rö rɪmnap ke ke gɪla

12 Bɪ Jisas manö ud arep unbö mɪgan laŋ nan gagep rö iru nöp nɪbi bɪ mɪdeila aŋ au gɪ mɪdeila. Pen nɪbi bɪ God Manö nɪŋöm Krai nɪp nɪŋ udla gau, magöŋhalö ap magum gɪmɪdal God sabe gep ram höŋ adö “Solomon Ram Bada” a gɪmɪdal u. *

13 Nɪbi bɪ rɪmnap gau, Krai nɪp nɪŋ udla nɪbi bɪ gau kalɪp nɪŋlö aij a ga u pen, Krai nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal anɪbu, hon aige gun am kalɪp aip magum gun, a göm, pɪñɪŋ gɪla.

14 Pen pör pör nɪbi bɪ hain nɪbö iru yabɪ nöp, Bɪ Kub nɪp nɪŋ udöm, nɪbi bɪ nöd nɪbö gau aip ap magum gɪmɪdal.

15 Jerusalem nɪbi bɪ, bɪ Jisas manö ud arep gau gɪla rö nɪŋöm, nɪbi bɪ mɪña ga gau dap adan majö goɪ au löm, köp yad mɪgan mɪgan löm hagla, “Pida padiö, sɪdö mɪmɪtaŋ nɪpe u kalɪp pak ñö, kamɪŋ lɪnab,” a gɪla.

* 5:2: Ap 4:34-35 * 5:3: Jon 13:2 * 5:12: Ap 2:43; 14:3

16 Nibi bi yöp ram minöñ Jerusalem söl au mideila gau, u rö nöp nibi bi nan ga gau udöm, nibi bi kijaki aiön pi halö mideila gau udöm, daula. Daueila, kalip gilo, magöñhalö kamij la.

Jisas manö ud arep bi gau kalip gi naj göm nag i lila

17 Anig geila, bi God nip nan sabe gep bi kub yabñ u abe, bi niñeb niñe bi Sadyusi gau abe, kale nan gagep rö anig gilo hib hon lugnab, a göm, bi Jisas manö ud arep gau kalip niñlö mulu luga.

18 Kalip mulu lugö, bi Jisas manö ud arep gau kalip ud sisi löm, dam gapman kai kalip niñlö, nag i lila.

19 Nag i lila u, pen niñ anibu nöp sibön yan, Bi Kub hagö, ejol ap apöm, ajön u hiiköm, kalip ut gi dam höñ arla. *

20 Höñ arlö, ejol haga, "Kale God sabe gep ram u ammim, nibi bi gau kalip, God gö pör pör mideinaböl manö aij u magöñhalö hag niñ aij gimim," a ga.

21 Hagö, ram rua niñöl gi, God sabe gep ram u amöm, ejol u haga rö, nibi bi gau kalip il göm manö hag niñla. Anig göl hag niñlö niñöl gi, God nip nan sabe gep bi kub yabñ u abe, bi niñeb niñe gau abe apjaköm, bi manö ud asikep gau kalip magöñhalö wiñ allö, ap Kansol kub u magum gilo, bi God sabe gep ram abad midep bi gau hag yuöm hagla, "Bi Jisas manö ud arep gau nag i libun u miñi am ut gi dauim," a gila.

22 Hageila, bi God sabe gep ram abad mideila bi gau nag i lep ram u amöm niñla, bi Jisas manö ud arep gau midageila. Kale ado gi apöm hagla,

23 "Hon am niñbun, ajön u giñibal rö midajip, bi abad midep bi gau u rö nöp ajön il u niñ midajal u pen hon ajön hiikun, ram raul migang yan amun niñbun, bi ap midagajip yabñ," a gila.

24 Anig hageila, bi God sabe gep ram abad mideila bi kub kale u abe, God nip nan sabe gep bi kub gau abe, manö anibu niñöm, anig göp niñön ginab, a göm, gasi iru nöp niñla.

25 Anig göl gasi iru niñ midlö niñöl gi, bi ap apöm kalip haga, "Bi nag i libe gau, kale am God sabe gep ram u midöl göm, nibi bi gau kalip manö hag naböl," a ga.

26 Anig hageia, bi God sabe gep ram abad mideila bi kub kale u, bi niñe rimnap kalip ut göm, bi Jisas manö ud arep anib gau kalip udnig arla. Amöm, Jerusalem nibi bi gai i hanip kabö ju paknaböl, a göm, kalip hag gagla; agamij ut gi daula.

27 Jisas manö ud arep bi gau kalip agamij ut gi Kansol ap magum gi mideila an au daulö, God nip nan sabe gep bi kub yabñ u kalip haga,

28 "Kalöp, Jisas manö u hagagmim, a gun, manö klö gi hagnu hagnun u pen hag wasö niñjun arö gipun. Kale pen am Jerusalem nibi bi kalip magöñhalö Jisas manö u hag niñöl gi, hanip haggim, 'Kale nöp Jisas nip al pak libal,' a gipim," a ga. *

29 Anig hageia, Pida bi Jisas manö ud arep rimnap aip hagla, "Nibi bi manö hagnal u udagnabun; God manö niñe u nöp udnabun! *

30 Jisas nip mab ba lan al pak libe uma u pen, apis bac bi sabe gimidal God u nöp gö, kauyan uraka.

31 Uraköm, God niñe gö, am ram minöñ kumi kabö adö lan au amöm, God niñmagö yijig lau adö midöp. Anib u hon niñbun, niñe nöp Kin midöm,

* 5:19: Ap 12:7-10 * 5:28: Mad 27:25 * 5:29: Ap 4:19

hanip ud kamij yunab. Nipe hanip Isrel nibi bi mög niñöm, nan si nan naji gipun u, niñön ginig anig gipun, a gun, arö gino, nipe niñöm nan naji gipun u arö göm, hanip ud kamij yunab. *

³² God göp anibu, hon amgö magö rimid migan hon ke niñun, nibi bi gau kalip hag ñabun. Nibi bi manö nipe niñ udöm hagöp rö nöp ginaböl gau, God nipe Ana U u kalip ñö, nipe kalip u rö nöp manö aij anibu hag ñi aij gö niñaböl,” a gila.

³³ Bi Jisas manö ud arep gau anig hageila, bi manö ud asikep ap magum gi mideila anib gau kal juöm hagla, “Kalip böñ nöp al pak lun,” a gila.

³⁴ Anig hagla u pen, an anib au bi ap mideia, hib nipe u Gameliel. Nipe bi Perisi, lo manö hag ñeb bi kale ap. Juda nibi bi magörhalö niñ niñlö aij a gimädöp. Bi Gameliel anibu uraköm haga, “Bi ugan anibi kalip hagpe höñ aröl. Yad kalöp manö ap hag ñin,” a ga. Anig hagö, bi anib gau hag höñ yula.

³⁵ Bi anib gau hag höñ yulö niñöl gi, Gameliel nipe bi Kansol gau kalip haga, “Isrel bi gai i, kale bi gai i kalip niñön ginig gabim u, gasi niñ aij gimim gimim.

³⁶ Kale niñbim, nöd bi Dudas, yad bi kub a göm hagö, manö nipe hagmädöp u nibi bi iru nöp, po hadred rö, niñ udmidal. Pen hainö bi rimnap niñ al pak lälö, nibi bi manö niñ niñ udmidal gau ke ke arla pis ga. *

³⁷ Pen hainö, hib hon udla ñin u, u rö nöp bi Judas Galili nibö u haga, ‘Hon gapman gau aip pen pen gun, kalip ridik gi yunabun,’ a ga. Anig hagö, nibi bi iru nöp manö niñ udöm, urak gapman aip pen pen gila. Pen mid damöm, bi anibu niñ u rö nöp al pak lälö, nibi bi manö niñ niñ udmidal gau ke ke arla pis ga.

³⁸ Anib u me, yad kalöp hagabin, bi manö kub hagabun gai i kalip gi naji gagmim. Kalip yiharij hag yube aröl. Manö kale ke nöp hagnaböl u, kub ginim a gi wasö niñöm ap lugnab.

³⁹ Pen God nipe ke hagö ginaböl u, kale ke nöp nan ap gimim rö lagnab. Kalip gi naji gun, a ginabim u, kalip aip pen pen gagnabim; God aip pen pen ginabim,” a ga.

⁴⁰ Gameliel anig hagö, bi gau haga rö niñöm, bi Jisas manö ud arep gau kalip haglö aueila, kalip nagit ud rapin pakus paköm, “Jisas manö u hainö hagmim, wasö yabit,” a göm, kalip hag yulö arla. *

⁴¹ Pen bi Jisas manö ud arep gau, hanip niñön ginig anig gipal, a göm, niñagla. God hanip Jisas bi nipe kabö göl a göm gö, hanip anig gaböl, a göm, aij a gö niñöl gi, Kansol kub anibu arö göm arla. *

⁴² Amöm, pör pör God sabe gep ram höñ adö au amöm, ram ram gau amöm, Jisas nipe Kraisi u manö aij u hag ñimidal.

6

Nan balu ñeb bi unbö mudun jij hag lila

¹ Pen mid damöm, nibi bi Jisas niñ niñ udla gau iru yabit mideila. Pen Juda nibi bi Grik manö nöp niñla gau, Juda nibi bi Aremeik manö yidun göl niñla gau, kalip hag göm hagla, “Nibi adu kale gau kalip mani nan magö

* 5:31: Ap 2:33-34; Ep 1:20; Hib 2:10; 12:2 * 5:36: Ap 21:38 * 5:40: Ap 4:18 * 5:41: Mad 5:10-12; 1Pi 4:13

nan gau n+me l+ ñ+ aij g+pal pen n+bi adu hon gau kal+p n+me l+ aij gagpal,” a g+la. *

² An+g hageila, b+ Jisas manö ud arep unbö m+gan lan gau n+ñöm, n+bi b+ Jisas n+ñ udla gau magöñhalö w+ñ allö aueila hagla, “Añ mam b+. Hon God Manö hag ñ+bun u arö gun, n+bi b+ gau kal+p nan n+me l+ ñ+nabun u, kabö rö gagnab.

³ An+bu u, kale b+ unbö mudun j+ñ n+ñmim hag l+be, kal+p wög an+bu hag l+no, wög an+bu g+naböl. Pen God Ana kal+p ajman rauöm gas+ aij ñöb b+ gau nöp n+ñmim hag l+mim.

⁴ Hon pen God n+ñp sabe göl g+, n+bi b+ gau kal+p God Manö u hag ñöl g+, g+ m+deinabun,” a g+la.

⁵ Manö hageila an+bu n+ñlö, kal+p magöñhalö aij a gö, b+ unbö mudun j+ñ hag l+la. B+ an+bu gau me: ap S+idipen u. S+idipen n+pe God n+ñp n+ñ ud p+döñ yab+ñ g+m+idöp. Ana U+ n+ñp ajman rau m+dm+idöp. Ap Pilip u, ap Prokoras u, ap Naikena u, ap Dimon u, ap Pamenas u, ap Nikolás u. Nikolas n+pe daun kub Adiok n+bö. N+pe nöd b+ Juda wasö u pen hainö Juda n+bi b+ gas+ n+ñla rö n+ñ uda. Pen hainö n+pe Jisas n+ñp n+ñ uda.

⁶ B+ unbö mudun j+ñ an+bu gau hag löm, kal+p dam b+ Jisas manö ud arep b+ gau m+deila au daulö, kale God n+ñp sabe göm, ñ+magö nab+c kal+p adö lan l+la.

⁷ Pen kale God Manö hag ñ+lö, arö n+ñöl g+, Jerusalem n+bi b+ iru yab+ñ nöp Jisas n+ñp n+ñ udla. Pen b+ God n+ñp nan sabe gep b+ gau iru yab+ñ nöp Jisas manö aij u n+ñöm n+ñ udla. *

S+idipen n+ñp manö kub hagla

⁸ God n+pe S+idipen n+ñp ud aij yab+ñ göm, p+döñ n+pe n+ñp ñö, S+idipen n+pe nan gagep rö gau, nan n+ñeb n+ñagep gau, iru nöp n+bi b+ m+deila an gau g+m+idöp.

⁹ Pen Juda n+bi b+ ram m+nöñ ke ke gau n+bö r+mnap apöm Juda magum gep ram ap apöm God n+ñp sabe g+m+dal; Juda magum gep ram an+bu, “M+ñi Nag+ M+dagpun Ram” a g+m+dal. B+ Juda an+bu gau, r+mnap Sairini daun n+bö, r+mnap daun kub Aleksadria n+bö, r+mnap Silisia Propins n+bö, r+mnap Esia Propins n+bö. Kale S+idipen ga rö n+ñöm, klö yab+ñ göm n+ñp manö pen pen hagla u pen,

¹⁰ God Ana n+pe S+idipen n+ñp gas+ aij yab+ñ ñö n+ñöl g+, b+ Juda gau n+ñp manö n+ñön hagla u, gas+ n+ñ aij göm pen u rö nöp manö aij yab+ñ hagö, n+ñp pen hagöl rö laga. *

¹¹ Pen kale S+idipen n+ñp hag wasö n+ñöm, am b+ manö pir alep r+mnap kal+p agam+j hag aij g+lö, kale apöm hagla, “Hon n+ñbun, b+ i n+pe Mos+is manö kal+ kl+ñ r+ka u hag juöm, God n+ñp hag juöm göp,” a g+la.

¹² Kale manö piral an+bu hageila, n+bi b+ y+har+ñ gau löm, b+ manö ud as+kep gau löm, b+ lo manö hag ñeb b+ gau löm, hibur kal+p u naij gö, S+idipen n+ñp manö kub hagn+g dam Juda Kansol kub m+deila gau ud arla.

¹³ Damöb, b+ manö pir alep r+mnap halö daulö, kale hagla, “Hon n+ñbun, b+ an+bi pör nöp God sabe gep ram u+ i hag juöm, Mos+is lo manö kal+ kl+ñ r+ka u hag juöm göp.

¹⁴ Pen n+pe manö ap pen haga n+ñno u, haga, ‘Jisas b+ Nasared n+bö u, hainö God sabe gep ram i g+ naij göm, geinab, Mos+is manö han+ñp hag ña g+ipun u arö gun, manö hain n+bö udun hain g+nabun,’ a ga,” a g+la.

* 6:1: Ap 4:35 * 6:7: Ap 2:41; 16:5 * 6:10: Luk 21:15

15 Pen Juda Kansol kub m+deila b+ gau, S+idipen n+þ n+þ ij halö löm n+þla, mulu ad+þ n+þe u ejol mulu ad+þ rö la.

7

S+idipen Juda Kansol Kub b+ gau kal+þ Kraiss manö aij u manö haga

1 Kale manö piral an+g haglö, God n+þ nan sabe gep b+ kub yab+þ u S+idipen n+þ haga, “Manö nöþ hagnal an+bu n+þö hagnal aka pir albal?” ö ga.

2 Hageia, S+idipen haga, “Bapi mam b+, n+þim! Bac ilaþ hon Ebrahim hadame nöþ daun kub Haran araga adö u, ram m+nöþ Mesopodemia m+deia magö u, God mailö aij ke halö m+ðöp u n+þ haga, *

3 ‘Ram m+nöþ ne i arö g+mön, n+þi b+ ne gau arö g+mön, ram m+nöþ ke yad nöþ yannabin u armön,’ a ga.

4 “Hageia, Ebrahim ram m+nöþ kub Kaldia m+dm+ðöp u arö göm, daun kub Haran am m+dm+ðöp. Hainö Ebrahim nap umö, God hagö, ap ram m+nöþ kale m+ðpim aui m+dm+ðöp. *

5 Ñ+n an+bu God Ebrahim n+þ m+nöþ naböþ m+gan ap hagaga. Apöm y+har+þ nöþ m+dm+ðöp. Ñ+n an+bu Ebrahim ñ+ pai ap r+ikaga; y+har+þ nöþ m+dm+ðöp. Pen God Ebrahim n+þ haga, ‘Hainö m+nöþ naböþ an+þi, ne udnabön. Ñ+ pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, m+nöþ naböþ an+þi u rö nöþ udöm m+deinaböl,’ a ga. *

6 Pen God manö ap hagöm haga, ‘Ñ+ pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, am n+þi b+ r+imnap ram m+nöþ gau m+dlö, kal+þ magöþhalö nag+ löm, g+ naj yab+þ göm, nag+ wög rö hag l+lö, g+lö n+þöl g+, m+ unbö po hadred (400) innab. *

7 Pen n+þi b+ kal+þ an+g geinaböl gau, yad pen pe kal+þ g+ naj g+nabin. N+þi b+ ne gau, ram m+nöþ an+bu arö göm, ap y+þ sabe göl g+ m+deinaböl ram m+nöþ i,’ a ga. *

8 Pen God Ebrahim n+þ manö ap hag löm haga, ‘Ñ+ pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, kalöp abad m+deinabin u me, n+þaþ hagape b+ waþ hañ r+þ g+ dö g+mim,’ a ga. Hagö, hainö Ebrahim ñ+ n+þe Aisak n+þ yag dapöm, ñ+n unbö mudun j+þ m+ðöm, ñ+n raleb u ñ+ u n+þ waþ hañ r+þ g+ dö ga. Aisak pen Jekop n+þ yag daua. Jekop n+þe pen ñ+ unbö m+gan laþ gau kal+þ yag dauö me, hon Isrel n+þi b+ il ke ke m+ðpun. *

9 “Bac ilaþ hon an+þ gau, n+þam nañ+ b+ gau n+þam hain Josep n+þ gas+ naj n+þlö, mulu lugö, b+ r+imnap ñ+lö, n+þ rau dam ram m+nöþ Ijip ud arla. Ud arlö, m+ð aij gaga u pen God n+þ hauþ gaga. *

10 Nan m+þör Josep n+þ auaiia u, God n+þe n+þöm Josep n+þ abad m+ð aij g+m+ðöp. God n+þe Josep n+þ gas+ aij ñöm gö, Ijip Kiþ Pero, b+ Josep i gas+ n+þ aij yab+þ göp, a göm, n+þ hagö, m+nöþ naböþ Ijip abe, ram nan n+þe gau magöþhalö abe abad m+dm+ðöp. *

11 “Hainö ñ+n ap k+þö kub yab+þ u, ram m+nöþ Ijip abe, ram m+nöþ hon Kenan i abe auö, bac hon ram m+nöþ Kenan i m+deila gau nan magö uþai n+þöm, nan ñ+þeb ap m+ðageia, gas+ mlö yab+þ l+la. *

* 7:2: Jen 11:31; 12:1 * 7:4: Jen 11:31-12:5 * 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 * 7:6: Jen 15:13-14; Eks 12:40 * 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:9: Jen 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 * 7:10: Jen 41:37-44 * 7:11: Jen 41:54; 42:1-2

12 Pen nap kale Jekop manö ap n+ŋa, nan magö iru nöp ram m+nöŋ Ijip m+deia. An+ŋ u n+ŋöm ñ+ n+pe gau kal+ŋ hagö, nan magö raun+g Ijip arla.

13 Am rau dapöm, ñ+ŋ p+s göm, kauyaŋ pen raun+g arla. Arlö, n+mam Josep kal+ŋ haga, 'Mam b+, kale y+ŋ ban a g+mim n+ŋbim? Yad namam kale Josep nöp,' a ga. Hageia, Ijip Kiŋ Pero manö an+ŋbu n+ŋöm haga, 'U Josep n+mam b+ n+pe gau e!' ga. *

14 Josep pen, bap yad Jekop, n+ŋbi b+ n+pe gau aip y+ŋ+d auöl, a göm, manö hag yuö, nap Jekop n+ŋbi b+ ñ+njuöl m+hau n+gaŋ ado g+ da aj+ŋ böŋ dan (75) rö udöm, aip arla. *

15 Nap Jekop an+g göm, ram m+nöŋ Ijip am m+döm, uma. M+d damöm, bac b+ an+ŋb gau magöŋhalö um hakla. *

16 Pen hainö ñ+ kale gau nap le damöm, daun kub Sekem r+göl g+la. Wip r+göl an+ŋbu, bac ilaŋ Ebrahim, Hemor ñ+ n+pe gau kal+ŋ mani ap ñöm raua. *

17 "Pen God Ebrahim n+ŋp nöd g+nabin, a göm, manö hag la rö g+n+g göm ga u me, n+ŋbi b+ hon Isrel ram m+nöŋ Ijip m+deila gau, ñ+ pai r+k damöm r+k dam dap+ŋ göm, iru yab+ŋ nöp m+deila. *

18 N+ŋbi b+ hon Isrel iru nöp m+deila ñ+n an+ŋbu, ram m+nöŋ Ijip u kiŋ hain n+ŋbö waiö la. Kiŋ hain n+ŋbö an+ŋbu bac Josep n+ŋp n+ŋaga u me,

19 n+ŋbi b+ hon gau g+ naij yab+ŋ göm, manö k+ö hagö, ñ+ pai kale gau yag dapöm, höŋ adö gau yulö, ke m+döm umm+dal. *

20 An+g g+la u pen, ñ+n aŋ an+ŋb au, ber m+höp ñ+ hañ aij ke n+ŋbö ap yag dap+ŋ, hib n+pe Mos+s a g+lö. Ñ+ an+ŋbu n+ŋp rak+n m+hau n+gaŋ ram raul m+gan gau nöp pi g+lö m+dm+döp. *

21 Hainö ñ+n+ŋaŋ an+ŋbu n+ŋp dam höŋ au yaŋ l+lö, Pero pai n+pe u apöm, n+ŋp n+ŋöm, dam ñ+ yad, a göm, kabö laum+döp. *

22 N+pe an+g göm kabö lauö, kub gö, Ijip n+ŋbi b+ kale n+hön n+hön g+m+dal u, n+ŋp hag ñ+ aij g+la. N+pe b+ manö k+ö g+ hagöm, wög k+ö göm g+m+döp.

23 "Pen Mos+s m+ n+pe unbö ñ+njuöl m+höp (40) inö, n+ŋbi b+ yad Isrel kal+ŋ am n+ŋem au+n a ga.

24 Pen amöm n+ŋa, Ijip b+ ap Isrel b+ ap n+ŋp m+ñu magö pakaia. Mos+s n+ŋöm, b+ Isrel n+ŋp ud kam+ŋ yuöm, Ijip b+ u n+ŋp böŋ nöp al pak lö uma. *

25 Pen Mos+s gas+ n+pe n+ŋa u, 'N+ŋbi b+ yad Isrel hagnaböl, "God Mos+s n+ŋp gas+ ñö, apöm han+ŋp ud as+ŋk yuö, m+d aij g+nabun," a g+naböl,' a g+ n+ŋa u pen kale gas+ an+ŋbu n+ŋagla.

26 Pen ruö Mos+s amöm n+ŋa, Isrel b+ m+höp pen pen gailö. An+g g+lö n+ŋöm haga, 'B+ me, kale mam+ŋ m+hau m+dpil; pen pen gabil u arö g+l!' a ga.

27 "Hageia, b+ ap b+ ap n+ŋp pakaia u, Mos+s n+ŋp ud g+dan yuöm haga, 'Ne an hagö, b+ kub m+dmön, hal+ŋ b+ manö ud as+ŋkep rö abad m+dpän?'

28 Ne rol Ijip b+ u al pak l+na u, m+ñi y+ŋ pen al pak l+n+g hagabön aka?'

* 7:13: Jen 45:1-4,16 * 7:14: Jen 45:9-11; 46:27 * 7:15: Jen 46:1-7; 49:33 * 7:16: Jen 23:2-20;

33:19; Jos 24:32 * 7:17: Eks 1:7 * 7:19: Eks 1:11-22 * 7:20: Eks 2:2 * 7:21: Eks 2:3-10

* 7:24: Eks 2:11-15

29 Anig hagö, Mosıs bı al pak lıbin anıbu nıñbal, a göm, pıñıñ gı am ram mınöñ Midian amöm, bı yıharıñ ap rö mıdmıdöp. Nın anı au, nıpe nıbi udöm, nı mıhöp yag daua. *

30 Anig göm yıharıñ nöp mıdö mı nıñjuöl mıhöp (40) ina. Hainö nın ap ram mınöñ kabö nöp mıdöp Sainai Dum söl au mıdöm nıñ, ejol ap apöm, mab ur añı ap mıtanj geia anı au waiö lö nıñ. *

31 Anig geia Mosıs nıñöm, nan anıbu nıñön göp, a göm, am söl au apöm nıñö nıñöl gı, Bı Kub haga,

32 'Nahai ıñ Ebrahim, Aısak, Jekop, God kale yad mıdpın,' a ga. Anig hageia, Mosıs, u Bı Kub nöp hagab, a göm, pıñıñ göm gıl gıl göm, he göm amgö nıñaga.

33 "Pen Bı Kub Mosıs nıñ haga, 'Mınöñ nabön ut i am mıdpan rö, ma rırup ne u ud asık.

34 Ijip nıbi bı gau nıbi bı yad Isrel kalıp gı najı yabıtı gıpal, yad nıñbin. Kale mıtöñ gaböl u apdı nıñem, apem kalıp ud asık yunıg aubin. Anıbu u, ne ado gı Ijip armön,' a ga.

35 "Isrel nıbi bı nöd Mosıs nıñ hagla, 'Ne anı hagö, bı kub mıdmön, halıp bı manö ud asıkep rö abad mıdpan?' ö gıla. Pen hainö, God ejol nıpe hag yuö apöm, mab bıd mıtanj geia anı au Mosıs nıñ waiö lö, God nıpe ke Mosıs nıñ nıbi bı kub kale mıdöm kalıp ud asık yunıñ a göm, hag yua.

36 Pen Mosıs Ijip aramöm, nan gagep rö rımnap gau göm, nıbi bı nıpe Isrel kalıp udöm nıñ solwara 'Aıtı' a gıpal u amöm, nan gagep rö rımnap gau göm, hainö Isrel nıbi bı ut gı dam ram mınöñ aıpıtı nöp anı gau aramöm, nan gagep rö rımnap gau göl gı mıdmıdöp. Anıg gı mıdö mıdö, mı nıñjuöl mıhöp (40) ina. *

37 "Mosıs nıpe nöp me nıbi bı Isrel kalıp haga, 'God nıpe bı manö nıpe hagep ap, nı kale ke bı yad rö ap, hag yuö, kalöp aunab,' a ga.

38 Mosıs nıpe ram mınöñ aıpıtı nöp anı gau mıdeia; nıpe apıs bac hon aıp mıdeia; Sainai Dum gau ejol ap apöm Mosıs nıñ manö hag nı. Mosıs manö anıbu udöm hon Isrel nıbi bı hag nıñab, a göm, God nıpe manö kamıñ anıbu Mosıs nıñ nı. *

39 "Mosıs manö kamıñ anıbu hag nı u pen bac hon gau manö anıbu udagla. Kale Mosıs nıñ hag juöm, ado gı Ijip arun, a göm, gası u nıñla.

40 Mosıs nıñam Eron nıñ hagla, 'Bı ne Mosıs hanıp Ijip nıñbö dauub u, nıñ nıñön göp u nıñagpun. Anıbu u, ne hanıp nan god rö rımnap gö, bı hon rımnap god gıñabön anıbu gau ud nöd arlö, hon hain arun,' a gıla. *

41 Nın anıbu nöp, god pıral kaj kau pı rö ap gı löm, yaur nan gau pak dap sabe gı nıla. Kale nıñmagö kale gıla u nıñöm, u god hon a göm, mıñ mıñ göl gı nan kub lau nıñla. *

42 Anıg geila, God kalıp arö göm haga, 'Anıg gıpal u, sıdö, rakın, gapı gau halöwıtö sabe gılanı,' a ga. Nın anıbu kale nan anıbu gau nöp sabe gıla u me, bı God manö hagep ap God Manö u kalı kılın rıñköm haga, 'Isrel nıbi bı.

Kale nöd mı nıñjuöl mıhöp ram mınöñ aıpıtı nöp anı gau ajmıdim nın u,

kaj kau kaj sipsip nan gau pak yıp sabe gı nıñagmıdim. *

* 7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4 * 7:30: Eks 3:1-4 * 7:36: Eks 7:3; 14:21; Nab 14:33 * 7:38: Eks 19:3 * 7:40: Eks 32:1 * 7:41: Eks 32:2-6 * 7:42: Emo 5:25-27

43 Kale nan yihar+η piral m+höp kale ke g+pe u
n+ip nan pak sabe g+ ñi m+idöl g+, g+ m+dm+dim.

Nan an+bu, ap Molok a g+m+dim,
ap gap+ rö g+ limim, Repan a g+m+dim.

Nan god piral an+bu m+hau nöp,
sel ram g+ ud ajöl g+, sabe göl g+ m+dm+dim.

G+ m+dm+dim an+bu, yad kalöp hag yunö,
am nag+ m+deinabim daun kub Babilon ba lau, ' a ga.

44 "Bac bi hon gau ram m+nöh aip+ gau m+deila ñ+n u sel ram ud ajm+dal.
Sel ram an+bu m+deia u n+öhöm, God hon aip m+idöp a göm n+öh+m+dal. Sel ram
an+bu, God manö haga rö nöp g+ l+lö m+deia.

45 Hainö Josua bac bi hon aip sel ram an+bu nap bi kale n+bö udla. Hainö,
kale sel ram an+bu daueilö n+öhöl g+, God n+pe n+bi bi ram m+nöh aui m+deila
gau yu g+ yua. Sel ram an+bu m+idöm, m+id damöm, hainö Depid yag daula.
*

46 Bac Depid, bi God n+öh aij ga bi u, n+pe God n+ip hag n+öhöm haga, 'Ne
yau a gö, yad ram nöp aij ap g+ l+nö, ne God Jekop nöd sabe g+m+idöp u, ram
an+bu m+deinabön, ' a ga. *

47 Hageia pen God n+pe yau a gaga. Hainö Solomon n+pe God sabe gep
ram an+bu g+ la. *

48 "Pen God adö i g+lan m+idöp u, n+bi bi ñ+magö udöm g+ l+naböl ram gau
m+idageinab. Bi God manö hagep ap manö an+bu hagöm haga,

49 'Bi Kub u haga,

"Ram m+nöh kumi kabö adö lan au
sea kin yad rö adö au asik m+dem,
m+nöh naböh il i ma yad abö g+ löl g+ m+dpin.

Y+ip n+hön ram g+ l+be, yad han m+deinam?

Yad ram auai ake l+nam?

50 Nan gau magöñhalö ñ+magö yad ke g+ lagpin aka?" ga, ' a ga.

51 "Hon ke n+öh aij g+pun a g+mim, nan si nan naj nöp g+mim, God Manö
n+öh+gpin. Nahai bi g+m+dal rö nöp g+pin. Ana U+ n+pe kalöp gas+ aij ñö
n+öh+pep, pen pör wasö g+pin. *

52 Nahai bi gau, bi God manö hagep gau kal+ip magöñhalö g+ naj g+la. Bi
God manö hagep hadame gau, 'God Bi Wög G+ Ñeb aij yöl u aunab, ' a g+la.
Pen nahai bi gau kale bi an+bu gau u rö nöp al pak l+la. Pen m+ñi God Bi Wög
G+ Ñeb aij yöl an+bu auö me, kale n+ip mumug n+öh+mim al pak l+be. *

53 Pen God lo manö n+pe u, ejol n+pe gau kal+ip hag yuö daulö udpe, pen
hagöp rö n+öh+mim gaggim," a ga.

S+idipen n+ip kabö ju pak l+la

54 S+idipen manö an+bu hagö n+öhöl g+, kal+ip mulu kal yab+ lugö, meg magö
hau r+bi+köm kal jula.

55 Pen Ana U+ n+pe S+idipen ajman rau m+idö n+öhöl g+, n+pe g+lan g+ n+öhöm
kumi kabö adö lan au n+öh, God mailö aij unbö ke yab+ n+pe m+deia n+öhöm
Jisas n+pe God ñ+magö y+ig kid lau adö urak m+deia. *

* 7:45: Jos 3:14-17 * 7:46: 2Sa 7:1-16 * 7:47: 1Ki 6:1-38 * 7:51: Ais 63:10 * 7:52: Mad
23:31 * 7:55: Sam 110:1

56 Sɪdipen nɪŋɔm haga, “Nɪŋim! Yad nɪŋabin, kumi kabɔ adɔ laŋ au ajɔŋ hiik mɪdɔp. Bɪ Nɪ nɪpe u God nɪmagɔ yɪjg kɪd lau adɔ urak mɪdɔp!” a ga.
*

57 Sɪdipen anɪg hagɔ, rɪmɪd kale u nɪmagɔ ud pɪt gɔm, adɪŋ magɔŋhalɔ urakɔm, manɔ bɪlɔ gɔm manɔ kub yabɪt hagɔm, gɪ dɔ gɪ am nɪpe mɪdeia arla.

58 Nɪp ud sɪsɪ lɔm, dam dam daun kub anɪbu hɔŋ adɔ yaŋ ud arla. Bɪ nɪp manɔ pɪr alla gau kal juɔm, waɪj mɪlɔ kale gau ud juɔm, bɪ praj Sol mɪdeia sɔl au yulɔ, nɪpe abad mɪdɔ nɪŋɔl gɪ, kale Sɪdipen nɪp kabɔ ju pakla.

59 Nɪp anɪg gɔl paklɔ nɪŋɔl gɪ, Sɪdipen Bɪ Kub nɪp wɪn al hagɔm haga, “Bɪ Kub Jisas, ana magɔ yad ud,” a ga.

60 Anɪg hagɔm, kugom yɪmɔm, wɪn kub al hagɔm haga, “Bɪ Kub! Yɪp al pak labɔl i, nan sɪ nan naj gabɔl u nɪŋmɔn arɔ gɪmɔn,” a ga. Anɪg hagɔl gɔm uma.
*

8

1 Sɪdipen nɪp kabɔ ju pak lɪla nɪn u, Sol sɔl au mɪdɔm, paj hagɔm obi oteɔ ga.

Jisas nɪbi bɪ nɪpe kalɪp rɪdɪk gɪ yulɔ, ke ke arla

Nɪn anɪbu nɔp, Jerusalem kai ɪt gɔm, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udla gau kalɪp gɪ naj yabɪt gɪla. Anɪg gɪlɔ, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau kale magɔŋhalɔ pɪnɪŋ gɪ, ram mɪnɔŋ Judia gau abe, ram mɪnɔŋ Sameria gau abe, ke ke arla. Pen bɪ Jisas manɔ ud arep unbɔ mɪgan laŋ gau kale nɔp Jerusalem mɪdeila.

2 Pen God Manɔ hagɔp rɔ nɔp gɪmɪdal bɪ rɪmnap, Sɪdipen nɪp mɔg yabɪt gɔ, mɪtɔŋ kub yabɪt gɔl gɪ, wɪp dam rɪgɔl gɪla.

3 Sol pen, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ uɔpal gau gɪ naj yabɪt gɪnabin, a gɔm, ram ram gɔl gɪ, nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp haɔwaɔtɔ tɪp gɪ dam nagɪ lɪmɪdɔp.
*

Pilip ram mɪnɔŋ Sameria amɔm manɔ hag nɪa

4 Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ ud mɪdeila gau pɪnɪŋ gɪ am ram mɪnɔŋ ke gau gau mɪdeila. Pen anɪb gau am mɪdɔm, Jisas manɔ aɪj u dam nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp hag nɪmɪdal.

5-6 Bɪ ne Pilip u rɔ nɔp am daun kub ap ram mɪnɔŋ Sameria au mɪdɔm, nɪbi bɪ gau kalɪp, Mesaia aua manɔ aɪj u hag nɪa. Pilip manɔ haga u abe, nan gagep rɔ ga u abe nɪŋɔm, manɔ nɪpe nɪhɔn nɪhɔn haga u, rɪmɪd lɪ nɪŋ aɪj yabɪt gɪla.

7 Nɪpe nɪbi bɪ kɪjaki aɪɔn pi halɔ mɪdeila gau iru nɔp gɔ, nan anɪb gau aɪɔ gɔm hɔŋ arla. Nɪpe nɪbi bɪ nɪmagɔ ma pɪno gɔ kɪta ga gau iru nɔp abe, nɪbi bɪ ma gɪ ga be wa be ga gau iru nɔp abe kalɪp gɔ, kamɪŋ la.

8 Anɪg gɔ nɪŋɔl gɪ, nɪbi bɪ daun anɪbu hanmɪdeila gau magɔŋhalɔ mɪn mɪn yabɪt gɪla.

9 Pen daun kub anɪbu bɪ ap hanmɪdɔp, hib nɪpe u Saimon. Nɪpe kuj gɔm, nan gagep rɔ rɪmnap gɔ, Sameria nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ gasɪ iru yabɪt nɪŋmɪdal. Yad bɪ kub yabɪt mɪdpin, a ga.

10 Saimon nɪpe anɪg geia, nɪbi bɪ hib mɪdeia gau abe, nɪbi bɪ hib mɪdageia gau abe, Saimon manɔ haga rɔ nɔp nɪŋɔm hagla, “Bɪ anɪbi nɪpe god ‘Klɔ Kub’ a gɪpun u nɔp,” a gɪla.

* 7:56: Kol 3:1 * 7:60: Luk 23:34 * 8:3: Ap 9:1,13; 22:4; 26:9-11

11 Nan gagep rö gau pör g+mdöp n+ñöm n+bi bi gau gasi iru n+ñöm, manö haga rö nöp n+ñm+dal.

12 Pen hainö Pilip apöm, God n+bi bi udöm ram n+pe kumi kabö laj au abad m+deinab manö aij u abe, Jisas Kraiss manö aij n+pe u abe, hag ñö, n+bi bi gau kale manö n+pe n+ñ udöm, ñ+g pakla.

13 Saimon n+pe ke u rö nöp, Jisas n+p n+ñ udöm ñ+g paka. Pilip arö, Saimon n+p hain gö n+ñöl gi, Pilip nan gagep unbö ke rö gaia u n+ñöm, Saimon n+pe aiö waiö ga.

14 B+ Jisas manö ud arep gau Jerusalem m+dlö n+ñöl gi, kal+p manö ap hagla, "Sameria n+bi bi God Manö n+ñ udpal," a g+la. Kale manö an+bu n+ñöm, Pida Jon kal+p m+hön hag yulö, ram m+nön Sameria arlö.

15-17 Ammil n+ñlö, n+bi bi gau Jisas n+p n+ñ udlö, B+ Kub Jisas hib hagöm kal+p ñ+g pak ñ+la u pen Ana U+ n+pe kal+p auaga. An+bu u, Pida Jon b+ m+hön, Ana U+ n+pe kal+p auan, a g+mil, sabe g+mil, ñ+magö nab+ç cög kal+p adö laj l+lö, Ana U+ n+pe kal+p añ+ añ+ aua. *

18 Kalpe m+hön ñ+magö nab+ç cög adö laj l+lö, God n+pe Ana U+ n+bi bi gau kal+p ña u, Saimon n+ñöm, yad u rö nöp g+nam, a göm, kal+p m+hön mani yamöm haga,

19 "Mani i udmil, y+p p+dön an+bu ñ+lö, yad n+bi bi an an ñ+magö yad nab+ç cög adö laj l+nö, kale u rö nöp Ana U+ udnaböl," a ga.

20 An+g hageia, Pida haga, "God nan aij n+pe y+har+ñ ñöb an+bu, n+hön g+ñ+g mani raun+g gabön? Mani an+bu ne ke p+g hij gi lugnab!

21 Wög hol g+pul u ne aip wasö. Hibur gas+ m+dmagö ne n+ñ u m+dpau u, God n+ñö aij gagöp.

22 Nan si nan naj g+nam, a g+mön, gas+ n+ñban u arö g+mön, God n+p sabe geinabön u, gas+ naj yab+ñ n+ñban an+bu n+ñöm arö g+n+m rö löp," a ga.

23 Yad n+ñbin, nan aij kale au nan yad rö m+dböp a g+mön, n+ñmön, gas+ naj n+ñmön, nan si nan naj g+ m+dpau. An+bu u, ne nan si nan naj gep magö u, nag+ wög gep b+ rö m+dpau.

24 Hageia, Saimon haga, "Köl m+hön B+ Kub u n+p sabe g+lö, nan y+p g+n+m rö löp, a g+mil hagabil an+bu gagn+m," a ga.

25 Pen Pida aip Jon aip, Jisas kal+p m+hön n+hön n+hön ga manö u abe, B+ Kub manö aij u abe, n+bi bi gau kal+p hag ñ+ p+ç göm, ado gi Jerusalem arn+g, adan nab gau amöl gi, ram m+nön Sameria an au ram r+ñ+g aglö iru nöp n+bi bi gau kal+p Jisas manö aij u hag ñöl gi arlö.

Pilip n+pe b+ Idiopia n+bö ap n+p Jisas manö aij u hag ña

26 Pen B+ Kub ejol ap apöm Pilip n+p haga, "Jerusalem n+bö daun kub Gasa arbal adan m+lö u arammön," a ga.

27 Hagö, Pilip adan haga m+lö an+bu amöm n+ña, b+ kub ap, kaj hos +ip gi dam ajöp nan bad adö laj asiköm, adan m+lö an+bu areia. B+ an+bu n+pe n+bi kwin Kadaki, ram m+nön kub Idiopia abad m+deia n+bi u n+p wög göl gi, mani n+pe u abad m+dm+dpöp. Pen n+pe Jerusalem God sabe gep ram u amöm sabe göl gi m+id p+ç göm,

28 ado gi ram m+nön Idiopia aramöm, God Manö ad+ñ Aisaia kal+ k+ñ r+ka u udöm, amgö l+ n+ñöl gi areia.

29 Pen God Ana Pilip n+p haga, "Hos nan bad +ip gi dam arab dan am söl ba au ammön, b+ an+bu aip armil," a ga.

* 8:15-17: Ap 19:6

30 God Ana haga rö nöp, Pilip gı dö gı söl ba au amöm nıŋa, bı Idiopia nıbö anıbu, bı God manö hagep Aisaia God Manö adıŋ kalı kılıŋ rıka u, amgö lı nıŋöl gı areia. Pilip nıŋöm haga, “Ne köp amgö lı nıŋöl gı arabön yagol u, manö ıf u anıg hagöp a gımön nıŋabön aka wasö?” ga.

31 Hageia, nıpe haga, “Nıbi bı rımnap rö yıp hag nılö nıŋem rö hagnam,” a ga. Anıg hagöm Pilip nıp haga, “Ap adö aui asıkö hol aip arul,” a ga. Hagaiö, Pilip am adö anıbu asıka.

32 Bı anıbu God Manö adıŋ Aisaia kalı kılıŋ rıka anıbu amgö lı nıŋeia. Manö anıbu anıgöl mıdöp:

“Nıpe kaj sipsip uı gı dam al pak lıbal rö nöp mıdeia.

Kaj sipsip pi uŋ rıklö, aiö gı gagöp rö,
nıpe u rö nöp manö ap hagaga.

33 Nan naij ap gaga u pen nıp manö pir alöm, gı naij gıla.
Nıp bör nöp al pak lılö uma u me, hainö bı an rö mıdöm,
‘Anıg anıg gımıdöp,’ a gı nab?” ö ga. *

34 Bı kub Idiopia nıbö u manö anıbu nıŋöm, Pilip nıp haga, “Manö hagab anıbi, God manö hagep bı u nıpe ke hagab aka bı ke nıbö ap nıp hagab?” ö ga.

35 Hagö, Pilip God Manö adıŋ amgö lı nıŋajıl u nöp ıf gı hag dam dam, Jisas manö aij u hag nı aij ga.

36 Pen anıg göl manö gı damöl gımil nıŋöl nıg ap mıdeia. Bı anıbu Pilip nıp haga, “Nıg mıdöp i yıp nıg pak nı nabön aka?” ga. *

37 Hageia, Pilip haga, “Ne Kraıs nıp hibur gası mıdmagö yad nıŋö nöp nıŋ udpin a geınabön u, yad nöp nıg pak nı nabın,” a ga. Hageia, bı anıbu pen haga, “Jisas Kraıs nıpe God Nı nıpe mıdöp u, yad nıŋ udpin,” a ga.

38 Hagö, kaj hos nan fıp gı dam ajep adö asık aueılö u, hos u halö anıb au lımil, nıg yanı ammil, Pilip bı anıbu nıp nıg pak nıa.

39 Anıg göl nıg pak nıöm, goı au aulö nıŋöl gı, adıŋ Bı Kub Ana nıpe Pilip nıp udöm, ke mıgan ap ud arö nıŋöl gı, bı kub anıbu nıp nıŋaga. Nıpe pen mıŋ mıŋ yabıı göl gı adan ara.

40 Pen Bı Kub Ana nıpe Pilip nıp dam ram mınöŋ Asodas lö, nıbi bı ram mınöŋ anıb gau daun ke ke mıdeila gau kalıp magörhalö Jisas manö aij u hag nı dam dam, daun kub Sisaria amjaka. *

9

Sol Jisas nıp nıŋ uda

1 Pen Sol nıpe Bı Kub manö aij nıŋ udöm hain gımdal nıbi bı gau kalıp al pak lın, a göm, pör klö yabıı gımdöp. Maŋ ap nıpe am God nıp nan sabe gep bı kub yabıı u nıp haga, *

2 “Yıp köp rımnap kalı kılıŋ rık nıaimön, yad dam Juda magum gep ram ke ke mıdöp daun kub Damaskas amem, kalıp nı nabın. Köp anıbu kalı kılıŋ rıkmön hagmön, ‘Daun kub Damaskas au, kale nıbi bı Jisas nıp nıŋ udpal rımnap Juda magum gep ram gau mıdaiöl u, Sol nıp hagpe, kalıp nagı löm, Jerusalem daunım,’ a gımön, kalı kılıŋ rıkmön,” a ga.

3 Sol köp anıbu udöm, Damaskas söl söl gö nıŋöl gı, adıŋ mailö kumi kabö adö laŋ nıbö ap lugöm nıŋa.

* 8:33: Aıs 53:7-8 * 8:36: Ap 10:47 * 8:40: Ap 21:8 * 9:1: Ap 8:3

4 Sol kaj hos adö lanj n+bö ap lug m+nöj yanj pakö n+ñöl g+; manö ap n+p haga, "Sol, Sol, y+p n+hön g+nig g+mön pör g+ najj gabön?" ö ga.

5 Hageia, Sol haga, "B+ Kub, ne an?" ö ga.

Hageia, haga, "Yad Jisas, y+p pör g+ najj gabön u nöp hagabin.

6 Pen ne urakmön, Damaskas ammön, b+ ap apöm nöp manö hagn+m rö n+ñmön g+mön," a ga.

7 Pen b+ Sol aip aula gau manö magö u nöp n+ñöm, b+ n+me u n+ñagöm, gas+ m+lö löm, manö r+mnap hagagla.

8 Sol pen uraköm amgö hi+köm n+ña, amgö n+pe u böj nöp we ga. An+g gö, b+ n+pe aip aula gau n+magö kid n+pe u udöm, u+ g+ Damaskas arla.

9 N+p an+g göl amgö we gö, n+g, nan magö nan gau n+ñagöm, n+n m+hau n+ganj y+har+ñj nöp m+deia.

10 Pen Jisas n+p n+ñ uda b+ ap Damaskas m+deia, hib n+pe u Ananaias. B+ an+bu n+pe naböj n+ña, Jisas n+p haga, "Ananaias!" a ga.

Hageia haga, "B+ Kub, yad m+dpin," a ga.

11-12 Hageia, Jisas haga, "Sol b+ daun kub Dasas n+bö u, God n+p sabe göl g+, naböj n+ñöb, b+ Ananaias a g+pal u n+p am ud n+ñaj+p, amgö n+pe we ga u n+ñ n+ñöb. N+pe m+ñi y+p sabe göl g+ m+dpöp Judas ram u. An+bu u, ne adan 'Y+j+g' a g+pal u ammön, Judas ram u amjakmön kal+p hagmön, 'Sol n+p n+ñn+g auabin,' a g+mön," a ga.

13 Jisas n+pe an+g hageia, Ananaias haga, "B+ Kub. Yad n+ñbin n+bi b+ iru yab+ñ nöp haggal, 'B+ Sol an+bu n+bi b+ nöp lau adö m+dpal Jerusalem gau kal+p pör g+ najj yab+ñ göp,' a g+pal.

14 N+pe m+ñi Damaskas i auöp u, b+ God nan sabe gep b+ kub gau köp r+mnap n+p n+ñlö, n+bi b+ an an hib ne haglö adö arnab gau, kal+p nag+ l+n, a göm, auöp," a ga.

15 Ananaias an+g hageia, B+ Kub n+p haga, "Aru! B+ an+bu wög r+mnap yad ke n+p hag l+bin. N+pe manö aij yad u Isrel n+bi b+ kal+p hag nöm, Isrel n+bi b+ wasö gau kal+p hag nöm, kiñ gau kal+p hag nöm g+inab. *

16 Pen n+pe ake ranö, iru marö gö n+ñöl g+, wög an+bu g+inab. An+g g+inab u yad ke n+p hag n+ aij g+inabin," a ga. *

17 B+ Kub an+g hageia, Ananaias aramöm, Sol m+deia ram u apjaköm, raul yanj amöm, Sol n+p nab+c cög adö lanj n+magö löm haga, "Mam Sol. B+ Kub Jisas nöp adan anj au ap lugöm waiö la n+ñna u, y+p hag yuöp auabin i. Ne amgö ne kauyanj n+ñ n+ñmön, Ana U+ n+pe nöp am ajmanj raun+m, a göm, y+p hag yuö aubin i," a ga.

18 Ananaias an+g hagö n+ñöl g+, nan hag ga+ bad rö Sol amgö n+p har+köl m+deia u, wa+ g+ lugö n+ñöl g+, ad+ñ amgö n+ñ n+ña. Amgö n+ñöm, urak aramöm, n+g paka.

19 Sol nan n+ñöm klö uda.

Sol Damaskas n+bi b+ gau kal+p Jisas manö aij u hag ña

Pen Sol n+pe n+n r+mnap n+bi b+ Jisas n+p n+ñ udla gau aip Damaskas m+dpöl g+;

20 Juda magum gep ram gau ajöm, Jisas n+pe God N+ n+pe m+dpöp manö aij u n+bi b+ gau kal+p hag ña.

21 N+pe an+g göl hag n+ m+dpö n+ñöl g+, kale n+ñöm pa g+l g+l göm hagla, "B+ i me, Jerusalem n+bi b+ Jisas n+p n+ñ udla gau kal+p g+ najj g+m+dpöp me!

* 9:15: Ap 25:13; 27:24; Ro 1:5 * 9:16: 2Ko 11:23-28

Mñi rímnap halö nagí lî dam, bî God sabe gep bî kub gau kalîp ñînam a göm auöp,” a gîla. *

22 Pen Sol Jisas manö aij u hag ñî damöm, Jisas nîpe nöp Mesaia u manö kabö göl yabîl hagö, bî Juda Damaskas han mîdeila gau manö ap pen hagöl rö laga. *

23 Pen hainö mîd damöm, Juda kai ap magum göm, manö hag adö añî löm haga, “Sol nîp al pak lun,” a gîla.

24 Pen manö haga anîbu, bî ap nîñöm Sol hag ñîa. Daun kub anîbu, hadame nöp kabö waryö gî gîgabö gîla u me, adan ramö ajmîdal gau, Sol nîp alun, a göm, sídö an sîbön yan ulîñîñ lî mîdeila.

25 Anîg geila nîñöm Sol bî nîpe gau sîbön an yan nîp wadî mîgan kub ap yagöm, nagí adîköm, tîp gî waryö anîbu mîgan ap hön adö adö lan nîbö mîñöñ yan yulö, pîñîñ gî ara. *

Sol Jerusalem am mîdeila

26 Sol Jerusalem amöm, nîbi bî Jisas lau adö mîdeila gau aip mîdeinam, a geia pen kale nîñöm, bî i Jisas bî nîpe ap wasö, hanîp al pak lînîg auöp, a göm, pîñîñ gîla. *

27 Anîg geila, Banabas nîpe Sol nîp dam bî Jisas manö ud arep gau mîdeila au amöm, kalîp haga, “Bî anîbi nîp nîñîm pîñîñ gagmîm. Mañ ap daun kub Damaskas amöl gî, adan an au amöm, Bî Kub nîp nîñö, nîp manö rímnap haga. Hainö am Damaskas nîbi bî kalîp pîñîñ gagöm, Jisas manö aij u hałowalö nöp hag ñîa,” a ga. *

28 Banabas anîg hagö, Sol nîp udlö, kalîp aip Jerusalem mîdöm, daun kub anîbu mîgan mîgan gau amöm, Jisas manö aij u hałowalö yabîl nöp hag ñîa.

29 Pen bî Juda Grik manö nîñla gau nîp aip manö pen pen hag amîl apîl göm, nîp al pak lun, a göm, gasî u nîñla.

30 Pen bî Jisas nîp nîñ udlî rímnap manö anîbu nîñöm, nîp ut gî dam daun kub Sisaria amöm yulö, daun kub Dasas ara.

31 Ñîñ an anîb au, ram mîñöñ Judia, Galili, Sameria gau, nîbi bî Jisas nîp nîñ udlî gau mîd aij gîla. Ana Ut nîpe kalîp abad mîd aij göm, pîdön ñö nîñöl gî, kale klö göm, Bî Kub nîp gasî nîñöl gî mîdöm, nîbi bî rímnap halö Jisas manö aij u hag ñîlö, kale u rö nöp Jisas nîp nîñ udlî.

Pida Inias nîp gö urak ara

32 Pida ram mîñöñ ke ke gau gî ajöl gî, nîbi bî Jisas nîp nîñ udlî gau kalîp nîñ ajmîdöp. Anîg göl nîñ ajöm, mañ ap, nîbi bî Jisas nîp nîñ udlî gau kalîp nîñîñ, a göm, ram rîñîg aglö Lida ara.

33 Ram mîñöñ anîbu bî ap mîdeila, hib nîpe u Inias. Pen ñîmagö ma nîpe gau kîla gö, kuö adö nîpe u nöp han mîdmîdöp mî unbö raleb jîñ ina.

34 Pida bî anîbu nîp haga, “Inias. Nan nöp göp u Jisas gö kamîñ lîñab. Urakmön, kuö ne u yad aij gî,” a ga. Anîg hagö nîñöl gî, magö anîbu nöp Inias nîp kamîñ lö uraka.

35 Inias uraköm gî ajö nîñöl gî, ram rîñîg aglö Lida nîbi bî gau abe, ram mîñöñ Seron nîbi bî gau abe nîp nîñöm, Bî Kub nîp nîñ udlî.

Dabida uma, Pida gö, uraka

36 Pen Pida ram rîñîg aglö Lida anîbu mîdö nîñöl gî, nîbi Jisas nîp nîñ uda ap uma yöp daun kub Jopa au. Nîbi anîbu hib nîpe Dabida. Pen Grik manö

* 9:21: Ap 8:3 * 9:22: Ap 18:28 * 9:25: 2Ko 11:32-33 * 9:26: Gal 1:17-19 * 9:27: 1Ko 9:1

hagöm nîp Dokas a gîmîdal. Nîpe nîbi bî gau kalîp abad mîd aij göm, nîbi bî mög gep rō gau kalîp wög gî nîmîdöp.

³⁷ Nîbi anîbu nîp nan gö hadō umō, nîp nîg pak nîm wîp he dam ram raul mîgan adō laŋ lîla.

³⁸ Jisas nîbi bî nîpe Jopa mîdeila gau manō ap nîŋla, Pida ap mîdeia ram rîŋg aglō Lida au. Lida daun kub Jopa söl au mîdöp, nîŋöm kale bî mîhöp kalîp hag yulō, Pida mîdeia au ammil manō klō hagamîl haglō, “Ne hol aip yîŋîd auō arun,” a gîlō.

³⁹ Hagailō, Pida kalîp mîhōŋ aip Jopa amöm amjaklō nîŋöl gî, nîp ut gî dam Dabida uma dam lîla ram raul adō laŋ arla. Ut gî ud areilō nîŋöl gî, nîbi paŋpaŋ ap mîdeila gau, nîbi uma anîbu nöd kamîŋ mîdmîdöp u, waŋîj mîlō waŋîj rîmnap kalîp yîharîŋ nîmîdöp gau, Pida nîp yamöl gî, mîtōŋ gî mîdeila.

⁴⁰ Pida pen nîbi bî ap mîdeila anîb gau kalîp hag hōŋ yaŋ yuöm, kugom yîmöm, God nîp sabe göl gî, ado göm, wîp he nîŋöl gî haga, “Dabida, urak!” a ga. Hagō, Dabida amgō nîl Pida nîp nîŋöm, urak asîka.

⁴¹ Pida pen nîmagō kîd nîpe u udöm, ud urak nîm, nîbi paŋpaŋ gau abe, nîbi bî Jisas nîp nîŋ udla gau abe, kalîp magōŋhalō wîŋ alō aueila haga, “Dabida i,” a ga.

⁴² Pen Pida anîg geia, manō anîbu Jopa nîbi bî magōŋhalō nîŋöm, nîbi bî iru nöp Bî Kub nîp nîŋ udla.

⁴³ Pen Pida nîpe daun kub Jopa anîbu, bî kaj kau haŋ wög gîmîdöp bî ap aip nîŋ rîmnap rapîŋ mîdmîdîl. Bî anîbu hib nîpe Saimon.

10

Ejol ap apöm Konilias nîp manō haga

¹ Pen ami bî gau kalîp abad mîdmîdöp bî kub ap daun kub Sisaria mîdmîdöp. Hib nîpe u Konilias. Ami bî nîpe abad mîdmîdöp anîb gau kalîp “Idali Ami Bî” a gîmîdal.

² Bî kub Konilias anîbu aip, nîbi bî ram nîpe gau aip, God nîp nîŋ udla. Juda nîbi bî nan kale rîmnap mîdagmîdöp u, Konilias nîpe mani nan gau haŋōwaŋō nîmîdöp. Pen nîpe God nîp pör sabe gîmîdöp.

³ Maŋ ap sîdō gamîŋ ga magō u, Konilias nîpe nabōŋ nîŋa, God ejol ap apöm haga, “Konilias!” a ga.

⁴ Hageia, Konilias pîŋîŋ göm nîp nîŋ ij halō löm haga, “Bî kub, yîp nîhōn hagabōn?” ö ga.

Hageia, ejol u nîp haga, “Ne God nîp sabe gîmōn, nîbi bî mög gep gau kalîp nan haŋōwaŋō nîmōn gîpan u, God nöp aij göm nöp hauŋ gagöp.

⁵ Ne bî rîmnap hagō, kale am daun kub Jopa amöm, bî Saimon Pida a gîpal u nîp haglō aunîm.

⁶ Nîpe Saimon, bî kaj kau haŋ wög göp u aip mîdpîl nîg solwara goŋ au,” a ga.

⁷ Pen ejol manō anîbu hagöm arō nîŋöl gî, Konilias bî wög nîp gî nîmîdîl mîhau abe, ami bî God nîp nîŋ uda ap abe hagō aueila,

⁸ kalîp ejol u manō nîhōn nîhōn haga u hag nî aij göm hag yuō, Jopa arnîg hadla.

⁹ Kale am am adan aŋ au hanla. Ruō am am, sîdō aŋ aulîk magō u, Jopa söl söl gîla. Magō anîbu Pida God nîp sabe gînîg ara ram adō laŋ mîgan u.

¹⁰ Nîpe amöm, God nîp sabe gî mîdō nîŋöl gî, nîp kîyō kub yabîŋ la. Pen nîbi bî nîpe gau nan magō lau gîlō nîŋöl gî, nîpe nabōŋ ap nîŋa.

11 Pida nɪpe naböŋ nɪŋöm nɪŋa, kumi kabö adö laŋ mɪgan hi+köm, wadɪ kub ap ñon mɪlö mɪhau mɪhau goɪ lap lap adɪköl mɪdeia aŋ au lug lug mɪnönŋ iɪ yaŋ luga.

12 Wadɪ mɪgan anɪb yaŋ kaj, wal wayöŋ, re, yaur ke ke gau magöŋhalö nöŋ mɪdeia.

13 Manö ap pen nɪp haga, “Pida, urakmön nan ñɪŋeb anɪb yagol gau pak ñö?,” a ga.

14 Hageia, Pida pen haga, “Bɪ Kub. Wasö yabiɪ! Nɪhön gɪnɪg ñö? a gɪmön hagpan? Hon Juda nɪbi bɪ nan hil gep anɪb gau nan rɪmnap ñɪŋagpin yabiɪ,” a ga.*

15 Hageia, manö anɪbu kauyaŋ haga, “Nan nɪhön nɪhön God nan ñɪŋeb a ga gau, hil gep a gɪmön hagagmön,” a ga.*

16 Ga anɪbu, ij mɪhau nɪgaŋ ga. Hainö me, nan wadɪ kub anɪbu ado gɪ kumi kabö adö laŋ ara.

17 Anɪg gö, Pida naböŋ nɪŋbin anɪbu nɪhön gɪnab, a göm, gasɪ iru nɪŋ mɪdö nɪŋöl gɪ, Konilias bɪ hag yuö nɪp hagnɪg aula bɪ kabö u adan iɪ au apjakla.

18 Apjaköm hagla, “Bɪ Saimon Pida au mɪdöp aka?” gɪla.

19 Pida naböŋ nɪŋajɪp anɪbu gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdö nɪŋöl gɪ, God Ana nɪp haga, “Ne nö?! Bɪ mɪhau nɪgaŋ nöŋ ulhai nɪŋ auaböl.

20 Anɪb u, urakmön ram au gɪyaŋ arammön. Yad ke kalɪp hag yunö auaböl. Anɪb u, auö aip arun a gaiöl u, gasɪ iru nɪŋagmön aip armön,” a ga.

21 God Ana anɪg hagö, Pida au yaŋ amöm bɪ anɪb gau kalɪp haga, “Bɪ ulhai nɪŋobim bɪ u, yad me i. Yɪp manö ap hagnɪg aubim aka?” ga.

22 Hageia, hagla, “Bɪ kub Konilias, ami bɪ gau kalɪp abad mɪdöp bɪ kub u hanɪp hag yuö auabun. Nɪpe God nɪp nɪŋ udöm, God Manö hagöp rö göp; Juda kai nɪp nɪŋlö kalɪp magöŋhalö aij göp. Pen nɪpe naböŋ nɪŋa, God ejol ap apöm nɪp haga, ‘Ne bɪ rɪmnap yuö, am Saimon Pida nɪp uɪ gɪ daulö, manö hagainɪm u nɪŋmön,’ a ga,” a gɪla.

Pida Konilias ram ara

23 Anɪg hagailö, Pida kalɪp hagö ram raul mɪgan amöm hanla.

Ruö Pida, bɪ Jopa nɪbö Jisas nɪp nɪŋ udla rɪmnap udöm, Konilias yua bɪ ugan anɪbu aip am am adan aŋ au hanla.

24 Ruö u, Sisaria amjaköm, Konilias ram u amjakla. Pen Konilias nɪpe Pida auab, a göm, nɪbi bɪ nɪpe gau abe, mɪdeimam nɪpe gau abe, kalɪp wiñ alö ap magum gɪ mɪdeila.

25 Pida nɪpe amöm ram raul arnɪg gö nɪŋöl gɪ, Konilias nɪp nable paköm, nɪp bɪ kub a göm, am ma iɪ nɪpe au kugom yɪma.

26 Anɪg gö nɪŋöl göm, Pida pen nɪp ud urak ñöm haga, “Ne urak! Yad u rö nöŋ bɪ ap me,” a ga.*

27 Hagö, urakö nɪŋöl gɪ, manö hagöl gɪ, ram raul mɪgan yaŋ arlö. Ammil Pida nɪŋa, nɪbi bɪ iru nöŋ ap magum gɪ mɪdeila.

28 Pida kalɪp haga, “Kale ke nɪŋbim, hon Juda nɪbi bɪ asi masɪ gɪ aij gɪpun. Juda nɪbi bɪ wasö gau aip ajagpun; ram kale aragpun. Pen yad naböŋ nɪŋnö, God yɪp manö ap haga. Nɪpe manö haga anɪbu, yad nɪbi bɪ rɪmnap asi masɪ mɪdpal, a gem, kalɪp asi masɪ gɪnam rö lagöp.

* 10:14: Lep 11:1-47; Esi 4:14 * 10:15: Mak 7:15,19 * 10:26: Ap 14:13-15; Rep 19:10

29 Anib u nɨjem me, Konilias manö hagöp u nɨjem arö gagpin; hagöp rö nɨjem aubin. Anib u, yɨp nɨhön gɨnɨg hagpe aubin?" ö ga.

30 Pida anɨg hageia, Konilias haga, "Yad ruö nöp me, mɨñi sidö gamɨɨ göp magö u rö, ram raul mɨgan yaɨ God nɨp sabe gɨ midöl gɨ nɨɨnö, bɨ waiɨj rud yabiɨ yɨma ap apöm, midainö ba au uraköl mɨdeia.

31 Nɨpe yɨp haga, 'Konilias, ne God nɨp sabe gɨmön, mani nan gau nɨbi bɨ nan mɨdagöp gau kalɨp haɨwalaö ñimön gɨpan u, God nɨɨöb.

32 Anib u me, bɨ rɨmnap hag yuö, daun kub Jopa amöm, Saimon hib nɨpe ap Pida a gɨpal u, nɨp uɨ gɨ dauöl. Nɨpe Saimon bɨ kaj kau hañ wög göp u aip mɨdpil ñɨg solwara goɨ au,' a ga.

33 Ejol u yɨp anɨg hagö, yad yɨɨd nöp bɨ yad rɨmnap hagnö, nöp am uɨ gɨ dauajal, yɨp aij göp. Hon nɨbi bɨ aui God pɨg mɨdpun rö, Bɨ Kub manö kalɨp hag ñimön, a göm, nöp hag yuö auban u, mɨñi hanɨp hag ñö nɨɨun," a ga.

Pida Konilias nɨbi bɨ nɨpe gau kalɨp manö hag ña

34 Konilias anɨg hageia, Pida haga, "Yad mɨñi nɨɨbin, God nɨpe, bɨ söl aui nɨbö nöp bɨ aij, bɨ mɨlö gau nɨbö bɨ naij, a göm, nɨɨagöp. *

35 Ram mɨnönj ke ke gau nɨbö, ɨ ke ke gau nɨbö, nɨbi bɨ an an God nɨp nɨɨöm ana udöm, manö nɨpe nɨɨöm hagöp rö gɨnaböl gau, kalɨp magöɨhalö udnab.

36 Pen God nɨpe hanɨp Isrel nɨbi bɨ manö aij yua u nɨɨbim. Yad ke aip jɨm ñöl mɨdlaɨ, a göm, God nɨpe Jisas Krai nɨp hag yua. Jisas Krai nɨpe nöp me, nɨbi bɨ gau magöɨhalö Bɨ Kub kale mɨdöp.

37 Kale ke nɨɨbim, Jon bɨ ñɨg pak ñeb u, ñɨg pak ñöl gɨ, manö aij anɨbu ɨ göm, ram mɨnönj Galili hag ña. Anɨg göl hagö, hag damöm, hag damöm, nɨbi bɨ ram mɨnönj Isrel mɨdpal gau magöɨhalö nɨɨla. *

38 Pen kale nɨɨbim, Jisas Nasared nɨbö u God aip mɨdöm, Ana Uɨ u nɨp ñö, abad mɨdö nɨɨöl gɨ, klö nɨpe nöp udöm, ram mɨnönj ke ke gau magöɨhalö ajöl göm, nɨbi bɨ gau gɨ aij göl gɨ, nɨbi bɨ Seden kalɨp gö uɨtham mɨdeila gau kalɨp gö, kamɨɨ lɨmɨdöp. *

39 "Pen Jisas Juda nɨbi bɨ ram mɨnönj kale gau gɨ ajöl göm, Jerusalem gɨ ajöl göm, ga ga rö hon amgö hon ke nɨɨno u hagabin. Pen hainö nɨp mab ba laɨ al pak lɨlö uma.

40 Uma u pen ñɨn mɨhöp mɨdöm, God gö, ñɨn mɨhau nɨgan u kauyaɨ uraköm, am waiö lö amgö nɨɨno.

41 Nɨbi bɨ magöɨhalö nɨp amgö nɨɨagla. God hanɨp nɨbi bɨ hag la gau nöp Jisas nɨp amgö nɨɨno. Nɨpe umöm urakö nɨɨöl gɨ, aip mɨdun jɨm ñöl nan ñɨɨun ñɨg ñɨɨno. *

42 Jisas hanɨp haga, 'Manö aij yad u nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñimim hagmim, "God haga rö me, hainö Jisas nɨbi bɨ kamɨɨ mɨdeinaböl gau abe, nɨbi bɨ umnaböl gau abe, kalɨp magöɨhalö manö kub hagnab," a gɨmim,' a ga. *

43 Pen adö anɨbu, bɨ God manö hagep gau magöɨhalö Jisas Krai nɨp hagöm hagla, 'Nɨbi bɨ an an Krai hib klö yabiɨ nɨpe u udnaböl gau, nan si nan naij gɨpal u, God nɨɨöm arö gɨnab,' a gɨla," a ga. *

Juda nɨbi bɨ wasö gau Ana Uɨ udla

* 10:34: Dud 10:17; Ro 2:11 * 10:37: Mad 4:12-17 * 10:38: Mad 3:16; Luk 4:17-20 * 10:41: Ap 1:8; Luk 24:42-43 * 10:42: Ap 17:31; 1Pi 4:5 * 10:43: Ais 53:5-6; Jer 31:34

44 Pen Pida anig göl manö hag midö n+ñöl gi, Ana U† nipe n+bi b+ n+ñ m+deila gau kalip magöñhalö aua. *

45-46 Ana U† kalip auö, kale manö ke nöp, han ke nöp hagöl gi, God hib nipe haglö adö arö. Juda n+bi b+ Jisas n+ñ n+ñ udla Pida aip Jopa n+bö auala gau, God Juda n+bi b+ wasö gau kalip Ana U† ña me u, a göm, aiö waiö g+la.

Pida pen haga, *

47 “God nipe Ana U† hanip ña rö u, m+ñi n+bi b+ gai i kalip u rö nöp ñöb. An+bu u, kale ñ+g paknabun, a g+lö, n+bi b+ r+mnap kalip wasö göl rö lagöp,” a ga.

48 Pida anig hagöm b+ nipe r+mnap kalip haga, “N+bi b+ gai i kalip Jisas Krais hib nipe hagem ñ+g pak ñ+mim,” a ga. Ñ+g pak ñ+lö n+ñöl gi, kale hagla, “Pida, ne hon aip ñ+ñ pro magö ap aui m+daimön,” a g+la. Haglö, ñ+ñ pro magö ap kalip pig m+deia. *

11

Pida Jerusalem arö n+ñ manö hag g+la

1 Pen Jisas manö ud arep b+ gau abe, ram m+ñöñ Judia n+bi b+ Jisas n+ñ n+ñ udla gau abe n+ñla, Juda n+bi b+ wasö gau r+mnap God Manö n+ñ udla.

2 An+bu u, hainö Pida Jerusalem arö, Juda b+ wasö gau u rö nöp han r+ñ gi dö göl, a g+m+idal b+ gau, Pida n+ñ kal göm hagla,

3 “Ne n+ñön g+n+g b+ han r+ñ gi dö gagpal gau ram kale ammön, kalip aip nan j+m ñöl ñ+nabön?” ö g+la. *

4 An+g hagaila, Pida daun kub Jopa m+döm naböñ n+ñ aiaud u kalip hag ñöl gi haga,

5 “Yad daun kub Jopa m+dem, God n+ñ sabe gi m+dem, naböñ n+ñnö, kumi kabö adö lan n+bö, wad+ kub ap rö ñon m+lö m+hau m+hau got lap lap ad+köl m+deia lug lug il yad m+dainö au ap luga. *

6 Auö, yad wad+ an+bu m+deia söl au amem n+ñnö, kaj, wal wayöñ, re, yaur gau gau magöñhalö m+deia.

7 Pen manö ap y+ñ haga, ‘Pida, ne urakmön nan an+bu yagol gau pak ñöñ,’ a ga.

8 “Hageia, yad pen hagnö, ‘B+ Kub. Wasö yab+! N+ñön g+n+g ñöñ a g+mön hagnan? Hon Juda n+bi b+ nan hil gep an+bu gau nan r+mnap ñ+nagpin yab+,’ a g+ñö.

9 “An+g hagainö, manö an+bu kauyan haga, ‘Nan n+ñön God nan ñ+n+eb a ga gau, hil gep a g+mön hagagmön,’ a ga.

10 Ga an+bu, ij m+hau n+gan ga. Pen hainö nan wad+ kub an+bu ado gi kumi kabö adö lan ara.

11 “Pen magö an+bu nöp, b+ m+hau n+gan ram han m+dainö u apjakla. B+ an+bu gau b+ kub Konilias, Sisaria n+bö hag yuö, y+ñ u† g+n+g auala.

12 God Ana y+ñ haga, ‘Gas+ iru n+ñagmön, kalip aip hañwañö armön,’ a ga. An+g hageia, yad mam Jisas manö n+ñ udpal unbö kagoñ j+ñ udem, kalip aip Konilias ram u arno.

13 Amjakno, Konilias haga, ‘Ejol ap apöm y+ñ haga, “B+ r+mnap hagaimön, daun kub Jopa amöm, b+ ap Saimon Pida a g+pal u n+ñ u† gi dauöl.

* 10:44: Ap 11:15; 15:8 * 10:45-46: Ap 2:4; 19:6 * 10:48: Ap 2:38 * 11:3: Ap 10:28; Gal 2:12

* 11:5: Ap 10:9-48

14 U† g† daulö, n†pe nöp manö r†mnap hag ñö, n†bi b† ram ne aip m†dpim gau, God kalöp magöñhalö ud kam†ñ yuö, n†bi b† n†pe m†deinabim,” a ga,*

15 “Konilias y†p an†g hagö, yad †l gem manö hag ñ†nö n†ñöl g†, Ana U† n†pe han†p nöd aua rö, n†bi b† an†b gau kal†p u rö nöp aua.*

16 An†g gö, B† Kub han†p nöd haga manö u gas† n†ñnö. N†pe haga, ‘Jon kal†p ñ†g pak ña u pen söl m†döp God n†pe kalöp Ana U† u pak ñ†nab,’ a ga.*

17 Pen hon B† Kub Jisas Krais n†p n†ñ udno ñ†n u, God nan aij yab†l han†p ña rö, kal†p u rö nöp ña. An†b u, yad aigöl gem God n†p, ‘An†g gagmön,’ a g†bnep?” ö ga.

18 Pida an†g hageia, b† n†p manö kal hag g†la gau manö haga u n†ñöm, manö kal r†mnap halö hag gagla. God hib haglö adö arö n†ñöl g† hagla, “Han†p nöp wasö; Juda n†bi b† wasö gau u rö nöp, nan si nan naj g†pal u, n†hön g†n†g an†g g†pun, a göm, n†p sabe geinaböl u, n†pe n†ñöm, nan si nan naj g†pal gau arö göm, kam†ñ pör m†dep magö u kal†p ñ†nab,” a g†la.*

Adiok n†bi b† Jisas manö aij u n†ñ udla

19 Pen S†dipen n†p kabö ju pak †la ñ†n an† au, b† Juda Jerusalem m†deila gau, n†bi b† Jisas n†p n†ñ udla gau kal†p g† naj yab†l g†lö, kale p†ñ†ñ g† ke ke arla. R†mnap p†ñ†ñ g† ram m†nön Pönisia arla, r†mnap p†ñ†ñ g† ram †nön ñ†g r†b gus ga airan Saipras arla, r†mnap p†ñ†ñ g† daun kub Adiok arla. Amöm, Jisas manö aij u Juda n†bi b† wasö gau kal†p hag ñagla, n†bi b† kale ke Juda kai ju am an†b gau m†dm†dal gau kal†p nöp hag ñ†la.*

20 Pen n†bi b† Jisas manö aij u n†ñ udla r†mnap Saipras n†bö, r†mnap Sairini daun n†bö, p†ñ†ñ g† Adiok amöm, B† Kub Jisas manö aij u Juda n†bi b† wasö gau kal†p hag ñ†la.

21 B† Kub klö n†pe u kal†p aip m†deia u me, n†bi b† gau kal†p Jisas manö aij u hag ñ†lö, n†bi b† iru nöp B† Kub n†p n†ñ udla.

22 Pen Jerusalem n†bi b† Jisas n†p n†ñ udla gau, manö an†bu n†ñöm, b† kale Banabas n†p haglö, Adiok ara.*

23 Banabas n†pe Adiok amjaköm n†ña, God n†pe n†bi b† an†b gau mög n†ñöm gö, Jisas manö aij u n†ñ udla. An†b u me, n†pe ñ†ñ† löm, kal†p manö r†mnap halö hag ñöl g† haga, “B† Kub n†p n†ñ udpim u arö gagmim; n†p an† nöp hibur gas† m†dmagö kale an† dan n†ñ ud p†dön g†mim, c†g göl g† m†daimim,” a ga.

24 Banabas n†pe b† aij yöl. Ana U† n†pe Banabas apöm ajman† raum†döp. N†pe Jisas manö aij u böñ nöp n†ñ uda. N†pe Jisas manö aij u n†bi b† gau hag ñö, n†bi b† iru nöp B† Kub n†p n†ñ udla.

25 Banabas pen b† Sol n†p am daunam, a göm, daun kub Dasas ara.*

26 Banabas Dasas amjaköm, Sol n†p ulhai n†ñöm, u† g† ado g† am Adiok amöm, m† an† an†bu n†bi b† Jisas n†p n†ñ udla gau kal†p Jisas manö aij u hag ñöl g† m†dailö. Adiok n†bi b† Jisas Krais n†p n†ñ udla gau, nöd hib ñöm Krais N†bi B† a g†la.

27 Ñ†n an† an†b au, b† God manö hagep r†mnap Jerusalem n†bö Adiok arla.

* 11:14: Ap 16:31 * 11:15: Ap 2:4 * 11:16: Ap 1:5 * 11:18: Ap 13:48; 14:27 * 11:19: Ap 8:1-4 * 11:22: Ap 4:36 * 11:25: Ap 9:30

²⁸ Amöm, God Ana nipe bi kale ap Agabas nip gasi nõ haga, “Kiyö kub yabi ram m+nöj magöñhalö l+nig gab,” a ga. Hagö, haga rö kiyö kub yabi u, gapman bi kub Klodias abad m+dm+döp ñ+n u aua. *

²⁹ Anig göl kiyö kub la n+ñöm Adiok n+bi bi Jisas nip n+ñ udla gau hagla, “N+bi bi Jisas manö aij u n+ñ udpal r+mnap ram m+nöj Judia gau m+dlö n+ñöl gi, kalip kiyö kub yabi lõp u, hon añ+ añ+ kalip mani r+mnap magum gun ñ+n,” a gila.

³⁰ Anig hagöm, mani li magum göm, Banabas aip Sol aip kalip nõm hagla, “Kale bi m+höj mani i dammil, Kraiss n+bi bi nipe abad m+dpal bi kub gau kalip ñ+l,” a gila. *

12

Herod Jems nip al pak löm, Pida nip nagi la

¹ Ñ+n an an+bi au, gapman bi kub Herod, n+bi bi Jisas n+ñ udla gau r+mnap kalip gi naij göl gi, dam nagi lõl gi ga.

² Ami bi nipe gau r+mnap hagö, Jon n+mam Jems nip ru m+lö k+id udöm böj nõp al pak lõl uma.

³ Herod hagö anig geila, Juda n+bi bi gau n+ñöm ñ+ñ+l lila. Ñ+ñ+l lila u, Herod n+ñöm, Pida nip u rö nõp hagö, dam nagi lila. G+la an+bu, Juda n+bi bi Bred Y+s Halö Ñ+ñagep ñ+n an au gila.

⁴ Herod Pida nip anig göl dam nagi löm, ami bi unbö raleb böj dan (16) kalip n+me li y+gwo m+lö y+gwo m+lö löm haga, “S+idö an s+bön yan bi m+hau m+hau abad nõp m+daimim,” a ga. Herod gasi nipe u ke n+ñöm haga, “Pasopa ñ+n u ap arain+im me, hainö Pida nip dam n+bi bi m+deinabol an au amun manö kub hagnabun,” a göm n+ña.

⁵ Pida nipe anig göl nagi m+idö n+ñöl gi, n+bi bi Jisas nip n+ñ udla gau Pida nip gasi n+ñöm, klö göm God nip sabe göl gi nõp m+deila.

⁶ Pen gapman bi kub Herod Pida nip manö kub hagnam, a göm, n+ña ñ+n an+bu nõp s+bön au yan, Pida nip sen m+höp ad+köm, ami bi m+hau böj lap lap n+ñ m+dlö n+ñöl gi, Pida an yan haneaia. Ami bi r+mnap u rö nõp adan i+ u n+ñ m+deila.

⁷ Pen ad+ñ Bi Kub ejol nipe ap urak m+idö n+ñöl gi, mab m+tañ rö am nagi lep ram raul m+igan u ara. Ejol an+bu am Pida nip r+glöm pak n+ñöm haga, “Y+ñ+id urak!” a ga. Hagö, Pida urakö n+ñöl gi, sen nip ad+kla u hub+ka.

⁸ Ejol Pida nip haga, “Dip nagi ne u p+g l+mön, ma r+rup ne u g+mön gi,” a ga. Hagö, Pida ejol haga rö nõp gö, ejol u pen haga, “Wa+ñ m+lö kub ne u y+mö, yad aip arul,” a ga.

⁹ Hagö, wa+ñ m+lö kub nipe u y+möm, ram raul m+igan m+deia u arö göm, ejol u aip hadlö. Ejol ga an+bu, Pida nipe hag n+ña e, u naböj n+ñabin a göm n+ña.

¹⁰ Pen ami bi n+ñ m+deila ajöñ i+ m+hau hil g+mil, ajöñ klö yabi ain udöm gila ajöñ höj yan u ke hi+kö n+ñöl gi, höj arlö. Ammil, adan an gau amöl gi Pida n+ña, ejol u m+dageia. *

¹¹ Anig ga n+ñöm Pida haga, “M+ñi n+ñ aij g+pin. U Bi Kub nõp, ejol nipe u hag yuö, ap gapman bi kub Herod y+ip nagi p+idön lõp u hub+ik yuöp. Gapman bi kub Herod abe, Juda n+bi bi gau abe, nan naij y+ip g+nig g+pal u, göl rö lagöp,” a ga.

* 11:28: Ap 21:10 * 11:30: Ap 12:25 * 12:10: Ap 5:19

12 Anig hagöm, gasi nıj aij göm, bi ne Jon Mak nıme Maria ram u ara. Ram anıbu nıbi bi iru nöp apöm, God nıp sabe gi mıdeila.

13 Pida apöm, ajön u pa gu gu gö, pai Roda, ram anıbu wög gimıdöp u ajön u hiıknig aua.

14 Pai anıbu ajön apöm nıña, Pida maj mıgan u nöp hageia. Nıpe anig nıñöm, nıñi yabıt löm, hauı padö ajön hiıkaga; am nıbi bı gau kalıp haga, "Pida ap mıdöp höj yan," a ga.

15 Hageia, kale hagla, "Ne hauı alajıp hagabön," a gıla. Anig hageila, nıpe kđö yabıt göm haga, "Piral hagagın; nıñö yabıt hagabin. Pida mıdöp höj yan," a ga. Hageia hagla, "U ana nıpe u rö löp ap mıdöp," a gıla.

16 Pen Pida nıpe ajön u kauyan pak gu gu gö gö gö, am ajön u hiıköm nıñla, Pida nöp mıdeia nıñöm aiö yabıt gıla.

17 Aiö gılö nıñöl gi, Pida kalıp nın mııc gi nöm haga, "Manö hagagmim!" a ga. Anig hagöm, nagı lep ram mıdö nıñöl gi, God ejol ap yuö apöm, nıp nıñön nıñön göm daua manö u kalıp hag nöm haga, "Manö anıbi Jems abe, nıbi bı Jisas nıp nıj udpal gau abe, kalıp hag nımim," a göm, ke mıgan ap ara.

18 Ruö ram ruö nıñöl gi, ami bı gau Pida mıdageia u nıñöm, nıñön göp, a göm, hag ap ran ap lugöl gi mıdeila. Pıñıj göm, "Mai," a göm, uıhaila u pen nıñagla. *

19 Herod ami bı anıb gau kalıp, Pida nıp yıñıd uıhai nıñmim dauim, a gö, uıhai wasö nıñlö, kalıp manö kub hagöm, manö hagö ami bı nıpe rımnap ami bı anıb gau böj nöp al pak lıla.

Herod uma

Hainö Herod ram mıñöj Judia arö göm, am daun kub Sisaria mıdmıdöp.

20 Herod am Sisaria mıdöm, daun kub mıñöp Daia Saidon nıbi bı gau kalıp nıñö mulu luga. Pen Daia Saidon nıbi bı apöm, bı Herod ram nıpe abada bı Blasdas nıp mıñön gi nöm hagla, "Hanıp pör kıyö lö, apun Herod ram mıñön nıpe i nan magö rau ud arbut halö. Anıb u, hanıp kal kal juagmim; agamıj jım nöl mıdaiun," a gıla. Hageila, Blasdas nıpe pen haga, "U nıñö hagpim," a ga.

21 Pen Herod manö anıbu nıñöm, nın ap manö hagnabin, a göm, hag la. Hainö hag la nın anıbu auö, nıpe kıj kai yımbal rö waij aij aij yabıt gau yımöm, sea kıj kub nıpe adö u asıköm, nıbi bı gau kalıp manö hag nıa.

22 Herod manö anıbu hag nıñ nıñöl gi hagla, "U bı ap rö hagagab; god ap rö hagab," a gıla.

23 Pen Herod manö anıbu nıñöm, "Yıp manö anıbu rö hagagmim; God hib nıpe nöp hagpe adö aran," a gaga. Anıb u, Bı Kub ejol nıpe ap hag yuö, apöm Herod nıp gö, mıñıa kub göm, gıse lö böj nöp uma. *

24 Pen God Manö u hag nıñlö arö nıñöl gi, ram mıñön gau kıd kıd ara. *

25 Pen Banabas aip Sol aip Jerusalem mıdmil, gınıg aulo u hadö gıpul, a gımil, Jon Mak nıp uı gi adö gi Adiok arla. *

13

Banabas aip Sol aip manö hag nöl gi arlö

1 Daun kub Adiok anıb au bı God manö hagep bı rımnap, bı God manö hag nıeb bı rımnap mıdeila. Bı anıb gau me, ap Banabas; ap Simion. Bı

* 12:18: Ap 5:22-24 * 12:23: Dan 5:20 * 12:24: Ais 55:11 * 12:25: Ap 11:29-30; 15:37

Simion anıbu nıþ Bı Pır a ɡımıdal. Bı ap Lusias, nıpe Sairini daun nıþö. Bı ap Maneyen, nıpe Kirı Herod bı nıþeb nıpe ap. Pen bı ap Sol.

² Pen nın ap kale nan magö nınagöm, Bı Kub nıþ nöp sabe ɡı mıdlö nınöl ɡı, Ana Uł nıpe kalıþ haga, “Kale Banabas aip Sol aip hagaimim, wög kalıþ hag linö u ɡılö arnım,” a ga. *

³ Anıg hagö, kale nan magö nınagöm, God nıþ sabe göm, Banabas aip Sol aip kalıþ nınmagö adö laı löm, God kalıþ mıþöhı abad mıdeıan, a göm, kalıþ hag yula. *

⁴⁻⁵ Ana Uł nıpe kalıþ abad mıdö nınöl ɡı, bı nı Jon Mak, wög halıþ pro pro rımnıþ ɡı nın, a ɡımil, nıþ uł ɡı Selusia daun nıg ɡol yarı amöm, nıg magıþ udöm, ram mınöhı nıg rıþ gus ga airan Saıpras arla. Amöm, daun kub Salamis amöm, Sol aip Banabas aip Juda magum gep ram gau amöm, nıþı bı gau kalıþ God Manö hag nınlö. *

⁶ Pen nıþı bı Saıpras mıdeıla anıþ gau kalıþ God Manö hag nı dam dam, daun kub Pepos amıaköm, Juda bı ap kuj cage aimö gep bı ap nable paklö. Bı anıbu hib nıpe Ba-Jısas. Nıpe manö pıral hagöm haga, “Yad God manö hageþ bı ap,” a ga.

⁷ Daun kub Pepos au, Saıpras ɡapman bı kub yabıł hanmıdöp, hib nıpe Segias Polas. Bı anıbu nıpe bı ɡası nın ګıd yabıł hııköm nınmıdöp. Nıpe Banabas aip Sol aip, God Manö yıþ haglö nının, a göm, kalıþ hagö apıl, nıþ God Manö hag nınlö. Pen bı kuj cage aimö gep bı u nıpe bı kub anıbu bı nıþeb nıpe ap.

⁸ Bı Ba-Jısas anıbu, Grik manö hagöm nıþ Elimas a ɡımıdal. Banabas aip Pol aip kale Segias Polas nıþ God Manö aıj u hag nınlö, nıpe rımıd lı apdı nın aıj ga u pen, bı kuj aimö gep bı u nınöm, Banabas Pol manö naij kek hagöm, Segias Polas Jısas manö u nın udagnım, a göm, nıþ haga, “Bı anıþ mıþhau manö pıral bı nınagmön,” a ga.

⁹ Sol hib nıpe ap me Pol a ɡımıdal. Ana Uł nıpe Pol nıþ ajmanı rauöm ɡası aıj nöh nınöl ɡı, bı kuj aimö gep bı u nın nın ij halö lı mıdöm haga,

¹⁰ “Ne ګıjaki pi yag daua; naij nöp ګıpan. Nan nıþöhı nıþöhı aıj mıdöp u arö ɡımön, nıþı bı gau kalıþ pıral nöp ɡabön. Ne pör; pör Bı Kub manö nınö nıpe u udmön manö pıral rö labön. Ne nın mai ګı naij ɡabön u arö ګınabön?”

¹¹ Anıg ɡabön u, God gö, nın bad ap amgö ne we gö sıdö mailö nınagnabön,” a ga.

Pol manö anıbu hagö, adın Ba-Jısas nını, kumi pır rö bad ap amgö nıpe harıkö böı nöp sıþ ga. Anıg gö, bı ap yıþ nınmagö ud adan yamanı, a göm, ud rırıkol göl ګı mıdeıla. *

¹² Banabas Pol kale bı mıþöhı Bı Kub manö u nıþ hag nınılö u nınöm, Segias Polas nıpe aıö ga. Anıþ u, Ba-Jısas ga u nınöm, nıpe Jısas nıþ nın uda.

Banabas Pol kale daun kub Adiok, ram mınöhı Pisidia au arlö

¹³ Pen Pol bı nıpe gau aip nıg magıþ udöm, Pepos arö göm, Pega daun, ram mınöhı Pampılia au arla. Am mıdöm, Jon Mak nıpe kalıþ mıþöhı au arö göm, ado ګı Jerusalem ara. *

¹⁴ Kale pen Pega daun arö ګımil, daun kub Adiok, ram mınöhı Pisidia au arlö. Am mıdöm, Juda God nıþ sabe gep nın u, Juda magum gep ram u ammil, asık mıdailö.

* 13:2: Ap 9:15 * 13:3: Ap 6:6 * 13:4-5: Ap 12:12; 15:39 * 13:11: Ap 9:8 * 13:13: Ap 15:38

15 Juda magum ram abad midmidal bi gau urakom, Mosi lo manö kali klin rika adin rimnap abe, bi God manö hagep gau kali klin rika adin rimnap abe, amgö li nin nabi bi mideila gau kalip hagla. Kale manö hag pis göm, bi ap hag yulö Banabas Pol asik midailö au amöm haga, "Mamil mihön. Nabi bi gai i nin udep manö rimnap midainim u, hanip hag nilö ninun," a gila.

16 Hagailö, Pol urakom manö hagnig ninmagö dap ranöm haga, "Kale Juda nabi bi gau abe, Juda nabi bi wasö God nip sabe gimdim gau abe, manö hagnig gabin i rimid li ninim.

17 God nipe hadame nöp apis bac bi hon gau uda. God anibu nipe Isrel nabi bi God hon me. Hainö kale ram ninön Ijip am mideila, God kalip abad mid aij gö, ni pai yag dapöm, iru yabul nöp mideila. Bi kub Pero kalip, aragnabim, a ga u pen God kö ke yabul nipe u göm, kalip ul gi dam Ijip hön adö aula. *

18 Kale mi ninjuöl mihöp (40) ram ninön kabö nöp midmidöp an au midöm, God nip manö iru nibanö sasim li gimidal u pen God kalip abad mid aij ga. *

19 Pen nöd ram ninön Kenan nabi bi rigon ke ke unbö mudun jin mideila, pen God nabi bi nipe kalip abad mid aij göm pidön nipe nö, nabi bi rigon ke ke unbö mudun jin nöd mideila gau kalip aip pen pen göm, ridik gi yu al pak löm, ram ninön anibu ram ninön kale ke rö udla. *

20 Kale Ijip midlö m ina u wö ralöm, ram ninön aipul nöp an gau midlö m ina u wö ralöm, nabi bi ridik gi yuöm, ram ninön kale udla m ina u abe wö ralöm gilo me, mi unbö po hadred pipdi (450) ina.

"Pen God kalip dam ram ninön Kenan aui löm, bi manö ud asikep rimnap hag lö, kalip abad midmidal. Hainö bi God manö hagep Samyuel mideia nin u, *

21 nabi bi Isrel gau kale Samyuel nip hagla, 'Ne kin ap hag lö, hanip nabi bi magorhalö abad mideinab,' a gila. Hageila, God bi ne Kis ni nipe Sol nip hag lö, kin kale midmidöp. Bi anibu Benjamin kigin rik damöm rik damöm rik lila. Sol kin kale midö, mi ninjuöl mihöp (40) ina. *

22 Pen hainö God nipe gö Sol kin midageia. God nipe Depid kin kale hag la. God nipe Depid manö hagöm haga, 'Hibur gasi midmagö yad ke gasi göp rö u, Jesi ni nipe Depid hibur gasi midmagö nipe abe unbö rö nöp gasi göp; nan nihön nihön gan a gi ninjabin u, nipe anig unbö rö nöp ginab,' a ga. *

23 "Pen God nipe gö, Depid ni pai rikö, rik dam dapil göm, Jisas nip yag daula. Anib u, God nöd manö kö häg la rö, nipe Isrel nabi bi kalip Ud Kamij Yuep Bi ap yua. *

24 Pen Jisas il göm wög gaga magö u, Jon nipe apöm, Isrel nabi bi kalip haga, 'Nan si nan naji gipim u, nihön ginig anig gipun, a gimim, arö gipe, kalöp nig pak ninabin,' a ga. *

25 Jon wög nipe gi pis ginig geia nin an u, nabi bi gau kalip haga, 'Kale yip bi an, a gimim, gasi ninjim? Bi Kub por abad midpim bi u, yad wasö. Bi anibu hainö aunab. Ma rirup nipe u ud hubiknam rö lagöp,' a ga. *

* 13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 * 13:18: Nab 14:34; Dud 1:31 * 13:19: Dud 7:1; Jos 14:1 * 13:20: Jaj 2:16; 1Sa 3:20 * 13:21: 1Sa 8:5,19; 10:20-24 * 13:22: 1Sa 13:14; 16:12; Sam 89:20 * 13:23: 2Sa 7:12-16 * 13:24: Mad 3:1-2 * 13:25: Jon 1:20,27

26 “Añ mam yad, kale rımnap Ebrahim ñ+ pai nıpe mıdpim; kale rımnap Juda nıbi bı wasö pen God nıp sabe gımdım. Krais nıbi bı ud kamıñ yuep manö Jon hag ñ+ mıdmıdöp anıbu, God nıpe hanıp nan a göm haga.

27 Jerusalem nıbi bı gau abe, bı kub kale gau abe, Jisas nıpe Krais u auub a göm nıñaqla. Jisas nıp al pak lılo umañ a gıla u, God manö hagep manö kalı kılın rıkla rö nöp gıla. Pen God nıp sabe gıñıg Juda magum gep ram pör aumıdal u, kale manö kalı kılın rıkla anıbu pör pör nöp nıñımdal.

28 Nıpe nan naij ap göp aka göm uhai wasö nıñöm gapman bı kub Pailod nıp hagla, ‘Ne hagö nıp al pak lılan,’ a gıla. *

29 Pen God Manö haga rö, magöñhalö nöp Jisas nıp gıla. Hainö nıbi bı nıpe gau apöm, wıp he ud asık dam kabö mıgan rıgöl gıla. *

30 Rıgöl gıla u pen God gö kauyan uraka.

31 Nıpe uraköm, kamıñ mıdö nıñöl gı, nıbi bı nıpe aıp Galılı nıbö Jerusalem aula gau, nıp ñın iru nöp nıñla rö, uri Isrel nıbi bı kalıp Jisas manö aij u hag ñaböl. *

32 “Pen hol bı mıhön aubul i, kalöp Krais manö aij u hagnıg aubul. God hadame nöp apıs bac bı hon kalıp manö klö hag lóm gıñabin a ga manö anıbu nöp

33 gası nıñ mıdöm, God nıpe Jisas nıp ud urak ña. Ga anıbu apıs bac bı gau nıñaqla u pen ñ+ pai rık lep kale gau mıñi hon nıñbun. Depid nıpe God Manö adıñ Sam a gıpal au Kımap yıgwö an nıbö kalı kılın rıköm haga, ‘Ne Ñı yad.

Yad mıñi Nap ne mıdpin,’ a ga. *

34 God nıpe gö, Jisas uraka u me, hainö umöm hañ romanı hij gı lug lı arnım rö lagöp. Manö anıbu God Manö adıñ ap anıgöl mıdöp: ‘Yad Depid nıp manö u+ klö nıñö hag lınö u

kalöp nöp ñınabin,’ a ga. *

35 Pen God Manö adıñ ap anıgöl mıdöp:

“ ‘Ne Bı U+ ne arö gö,

hañ romanı nıpe hij gı lug lı aragnım,’ a ga. *

36 “Pen Depid nıpe God wög nıp hag la u, nıbi bı nıpe mıdmıdal ñın anıbu gı damöm uma. Pen Depid nıpe umö, nap nıhi bı kalıp rıgöl gımdal gau dam rıgöl gılo, hañ romanı nıpe hij gı lug lı ara.

37 Pen God nıpe gö uraka Bı anıbu, hañ romanı nıpe hij gı lug lı araga.

38 “Anıb u, mıdeımam nıñim. Jisas nıpe umöm uraka u me, God nan si nan naij gıpım u nıñöm arö gıñab manö aij u kalöp hagabul.

39 Hon Juda lo manö adö u nöp nıñun geınabun u, God nan si nan naij gıpun u nıñ nöp mıdeınab. Pen Jisas mab ba lanı al pak lılo uma u me, hon Jisas nıp nıñ udeınabun u, God nan si nan naij gıpun u nıñöm, arö göm, hanıp nıbi bı aij yad, a gıñab. *

40 Pen bı God manö hagep gau hadame nöp hagla rö hanıp gagnım, a gımım gası u nıñ aij gımım. Kale hagla,

41 ‘Kale nıbi bı yıp a+ab a+ab ñıñım gau nıñim!

Kale mıdpım magö i, nan ke nıbö ap gıñabin.

Nan gıñabin anıbu kalöp nöd hageınaböl u,

ñıñon lı hagaböl, a gı nıñnabım.

* 13:28: Mad 27:22-23 * 13:29: Mad 27:59-60 * 13:31: Ap 1:3,8 * 13:33: Sam 2:7 * 13:34:

Ais 55:3 * 13:35: Sam 16:10 * 13:39: Ro 10:4

Anib u, kale pa gil gil gimim

böŋ nöp um hir gimim!' a gila," a ga. *

⁴² Pol aip Banabas aip manö anibu hagmil, Juda magum gep ram anibu höŋ arlö nŋöl gi, nibi bi gau hagla, "God nŋp sabe gep nŋn hain u kauyaŋ apil, hanŋp manö anibu rŋmnap halö hag nŋmil," a gila.

⁴³ Nibi bi gau magum gi mideila gau ram u arö göm, ke ke arlö nŋöl gi, Juda nibi bi kabö göl rŋmnap abe, nibi bi gau nibö Juda kai nŋmŋdal rö nŋŋ udla rŋmnap abe, Pol aip Banabas aip kalŋp hain göm arla. Adan aŋ au amöl gi, bi mŋhau kalŋp haglö, " 'God hanŋp mög nŋŋöm ud aij göp,' a gimim, gasi u nŋŋöl gi nöp mŋdaimim," a gilö.

⁴⁴ Pen Juda God nŋp sabe gep nŋn hain u, nibi bi daun kub anibu mideila gau magöŋhalö rö, Bi Kub manö nŋŋŋŋ ap magum gila.

⁴⁵ Pen Juda bi kub gau nibi bi iru nŋbanö aula u nŋŋlö, mulu lugö, Pol Banabas kalŋp bi mŋhau kalŋp nŋŋöm gasi naij nŋŋla. Pol manö nŋhön nŋhön nibi bi gau kalŋp haga u hag juöm, hib nŋpe u hag pro gila.

⁴⁶ Juda bi gau anig gailö, Pol aip Banabas aip pŋnŋŋ gagmil, manö pen klö hagmil haglö, "God Manö aij u kalöp Juda nibi bi nöd hagul a gŋpul u pen kale manö aij anibu udagmim, hon pör mŋdep magö u nŋŋ udun rö lagöp, a gŋpim u me, mŋŋi Juda nibi bi wasö gau kalŋp hag nŋnabul. *

⁴⁷ Nihön gŋŋŋ: Bi Kub hanŋp hagöm manö anig göl haga, 'Yad hagnö, kale Juda nibi bi wasö gau kalŋp mailö kale mŋdmim, ram mŋnöh ke ke gau ammim,

nibi bi gau magöŋhalö mailö anibu nŋŋlö nŋŋöl gi,

yad kalŋp ud kamŋŋ yunabin,' a ga," a ga. *

⁴⁸ Juda nibi bi wasö gau manö anibu nŋŋöm, mŋŋ mŋŋ göm, Bi Kub manö u, manö aij unbö ke yabiŋ, a gila. Anib u, nibi bi God, pör pör mŋdaiöl, a göm, hag la gau magöŋhalö manö aij anibu nŋŋ udla.

⁴⁹ Pen Bi Kub manö u, ram mŋnöh anib gau magöŋhalö haglö ara.

⁵⁰ Anig ga u, Juda nibi bi gau nŋŋlö mulu lugö, am Adiok nibi kub God nŋp nŋŋ udla rŋmnap abe, bi kub ram mŋnöh anibu abad mŋdmŋdal gau rŋmnap abe, kalŋp haglö, kale am nibi bi iru nöp dapöm, Pol aip Banabas aip kalŋp gi naij göm, ram mŋnöh kale gau hag höŋ yula.

⁵¹ Anig gi hag höŋ yulö, bi mŋhau kale Adiok arŋk amöl gi, manö aij dam hag ŋajul udagpim, a gimil, ma kale acŋp acŋp gau ŋŋk gi yumil ammil, daun kub Aikoniam arlö. *

⁵² Pen Ana Uŋ nŋpe nibi bi Jisas nŋp nŋŋ udla gau ajman rauö, kale mŋŋ mŋŋ yabiŋ göl gi mideila.

14

Pol aip Banabas aip daun kub Aikoniam ajailö

¹ Pol aip Banabas aip am daun kub Aikoniam mŋdmil, Juda magum gep ram u ammil, manö hag nŋŋ aij gilö nŋŋöl gi, Juda nibi bi gau löm, Juda nibi bi wasö gau löm, iru nöp Jisas nŋp nŋŋ udla.

² Pen Juda nibi bi rŋmnap, Jisas manö hagabil u nŋŋ udagnabun, a göm, amöm Juda nibi bi wasö gau kalŋp manö nŋŋeb nŋŋagep piral hageila nŋŋöm kale nibi bi Jisas nŋŋ udla gau kalŋp nŋŋlö mulu kal luga.

* 13:41: Hab 1:5 * 13:46: Ap 3:26; 18:6 * 13:47: Ais 49:6 * 13:51: Mad 10:14; Ap 18:6

3 Pen Pol aip Banabas aip, manö anıbu nıñmil, ram mınöñ anıbu arık araglö. Kale au nöp mıdmıl, Bı Kub manö u klö göm waiö nöp hag ñımıdıl. Bı Kub kalıp mıhön aip abad mıdö nıñöl gı, nan gagep rö rımnap, nan nıñeb nıñagep rö rımnap gailö, nıbi bı rımnap nıñöm hagla, “Anıb u, manö hagabil anıbi nıñö nöp hagabil,” a göm, nıñla. *

4 Pen Aikoniam nıbi bı anıb gau asık ke ke löm, böñ u Juda nıbi bı gau manö hagla rö nıñla, böñ u bı Jisas manö ud arep bı gau hagla u nöp nıñla.

5 Pen Juda nıbi bı rımnap gau löm, Juda nıbi bı wasö rımnap gau löm, bı kub kale gau abe, Pol aip Banabas aip kalıp gı naij gun, kabö ju pak lun, a göm, gası u nıñla. *

6 Kalpe mıhön pen manö anıbu nıñmil, pıñıñ gı am daun kub mıhau Lisdra Debi, ram mınöñ Likonia au arlö.

7 Ammil, anıb gau gı ajöl gı, Krais manö aij u hag ñımıdıl.

Bı ma naij ga u, Pol gö, kamıñ la

8 Pen daun kub Lisdra anıbu, bı ap nıme nıp yag daua ñın u nöp ma naij gö, adan ajagmıdöp bı ap mıdmıdöp.

9 Bı anıbu nıpe ap asık mıdöm, Pol manö hageia u nıñ mıdeia. Pol bı anıbu nıp nıñ ij halö löm gası nıñga, bı anıbi, God yıp gö kamıñ lınım rö löp, a gı gası nıñmıdöp.

10 Anıbu, Pol nıp nıñöm, meg mıgan dap ranöm haga, “Urak!” a ga. Hagö, bı anıbu yıñıd uraköm, ma abö göm ara.

11 Pol anıg gö, nıbi bı nıñ mıdeila gau manö yabıt kale Likonia manö u hagöm hagla, “Bı kumi kabö adö lan nıbö gau, god mıhöp nıbi bı rö lımil ap hagabil i,” a gıla. *

12 Anıg hagöm, Banabas nıp, god Sus, a gıla. Pen Pol nıpe manö iru nöp hagmıdöp rö, nıp, god Hemis, a gıla.

13 God pıral Sus sabe gımıdal anıbu, sabe gep ram u yöp gı lıla daun got anıb au me, god pıral Sus sabe gep bı kub u abe, nıbi bı au mıdeila gau abe, god Sus pör sabe gıpun u mıñi auöp i, a göm, kaj kau nıbar rımnap udöm, mab pıpıt aij aij rımnap ud dauö, nıbi bı iru yabıt aula.

14 Pen Pol aip Banabas aip, geila anıbu nıñmil, wañı kale gau ud bıñıt gımıl, nıbi bı iru nöp mıdeila anıb au ammil haglö.

15 “Kale nıñön gıñıg anıg gabım? Hol mıhön god wasö! Kale nıbi bı yabıt mıdpım rö, hol u rö nöp unbö rö mıdpun. Hol Jisas Krais manö aij nıpe u kalöp hag ñıñıg aubul. God nıpe kumi kabö lan gı löm, mınöñ nabön ıf i gı löm, ñıg solwara u gı löm, nan nıñön nıñön mıdöp gau magönhalö gı löm, ga. Hol kalöp Krais manö aij u haglo, nan yıharıñ pıral sabe gabım gau arö gımım, God kamıñ mıdöp u nöp sabe gı mıdaimım, a gul, kalöp hagabul. *

16 Pen nöd nıbi bı ram mınöñ ke ke gau mıdöm, gası kale ke nıñöm nan yıharıñ sabe gıla u, God nıñöm kalıp gı naij gaga. *

17 Pen kale yıharıñ mıdagpım; nıp nıñıg, nıñnabım. Nıpe pör pör kalöp ud aij göp. Nıpe nöp gö, möñ alöm, nan magö iru nöp mıdö nıñöl gı, mıñ mıñ göl gı nan ñıñbım. Anıb u, nıpe anıg gab u nıñmım, nıñö nöp God hon mıdöp u hadö nıñbep,” a gılö. *

18 Anıg haglö u pen, nıbi bı anıb gau, bı anıb mıhai i kumi kabö adö lan nıbö aubıl, a göm, kaj kau nıbar rımnap pak sabe gı ñıñıg geila, uñham yabıt hag hag wasö gılö.

* 14:3: Mak 16:20; Hib 2:4 * 14:5: Ap 14:19 * 14:11: Ap 28:6 * 14:15: Ap 10:26; Sam 146:6

* 14:16: Ap 17:30 * 14:17: Jer 5:24

Pol nɪp kabö ju pakla

¹⁹ Pen kalpe mɪhõrj daun kub Lisdra anɪbu nöp mɪdlö nɪñöl gɪ, Juda kai daun kub Adiok, ram mɪnõrj Pisidia au mɪdmɪdal nɪbi bɪ rɪmnap abe, daun kub Aikoniam mɪdmɪdal nɪbi bɪ rɪmnap abe apöm, nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp piral hagöm hagla, “Bɪ mɪhau manö aij hagagabil; piral hagabil,” a gɪla. Anɪg hageila, nɪbi bɪ anɪb gau nɪñöm, Pol nɪp kabö ju pak löm, bõrj nöp umöb, a göm, ɪɪp gɪ dam kabö waryö gɪgabö gɪla u hõrj adö löyan yula. *

²⁰ Anɪg gɪla nɪñöm nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪñ udla gau ap bɪnɪg gɪgabö gɪlö nɪñöl gɪ, Pol uraköm daun kub anɪbu ado gɪ ara. Pen ruö Pol aip Banabas aip Lisdra arö gɪmil Debi arlö.

²¹⁻²² Pol aip Banabas aip Debi ammil, Jisas manö aij u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñailö, nɪbi bɪ iru nöp Jisas nɪp nɪñ udla. Pen kalpe mɪhõrj nõd aubul adö u nöp arul, a gɪmil, ado gɪ Lisdra, Aikoniam, Adiok ram mɪnõrj Pisidia au amöl gɪ, nɪbi bɪ Jisas manö aij u haglö nɪñ udla gau kalɪp kauyan hag ñɪ aij göl gɪ arlö. Kalɪp hag ñɪ aij göl gɪ haglö, “Jisas manö aij u arö gagmim; nɪñ udpim rö nöp nɪñ ud mɪdaimim. Anɪg gɪpe, kalöp mɪñõrj iru ñɪnaböl pen gasɪ u nɪñagmim; God hanɪp udöm abad mɪdeinab, a gɪmim, klö gɪmim u nöp nɪñbe arnɪm,” a gɪlö. *

²³ Anɪg hagmil, cöc ke ke anɪb gau, nɪbi bɪ Jisas nɪñ udla gau bɪ nabɪc mɪdaiöl, a gɪmil, bɪ rɪmnap wög anɪbu hag lɪlö. Anɪg gɪmil, kalpe mɪhõrj nan magö ñɪñagmil, God nɪp sabe göl gɪ haglö, “Bɪ Kub, bɪ gai i nöp nɪñ udpal rö, kalɪp abad mɪdaimön,” a gɪlö.

Pol aip Banabas aip daun kub Adiok, Siria Propins au arlö

²⁴ Anɪg göl ram mɪnõrj Pisidia gau ajmil, ram mɪnõrj Pampilia arlö.

²⁵ Pampilia ammil, Jisas manö aij u nɪbi bɪ Pega daun gau kalɪp hag ñɪmil, daun kub Adalia arlö.

²⁶ Adalia ammil, ñɪg magɪb udmil, daun kub Adiok, Siria Propins au, nõd mɪdmil aulö u ado gɪ arlö. Kale nõd arnɪg gailö, Adiok nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪñ udla gau, God nɪp sabe göm hagla, “Manö aij ne u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪnɪg arabil rö, kalɪp mɪhõrj abad mɪd aij gɪmön,” a göm, kalɪp mɪhõrj hag yulö, ammil, manö anɪbu hag ñɪ ajmɪdil. *

²⁷ Anɪb u, ado gɪ Adiok apil, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪñ udla gau kalɪp wɪñ allö aueila, God nɪpe gö kale nɪhön nɪhön gɪla gau magõñhalö hag ñɪ aij gɪla. Juda nɪbi bɪ wasö gau iru nöp Jisas manö aij u nɪñ udla aiud u abe hag ñɪla. *

²⁸ Kalɪp anɪg göl hag ñɪmil, kalɪp aip ñɪn bad ap rapɪn mɪdailö.

15

Bɪ kub Jerusalem ap magum göm manö hagla

¹ Pen bɪ rɪmnap ram mɪnõrj Judia nɪbö Adiok apöm, bɪ Juda wasö Jisas nɪp nɪñ udla gau kalɪp hag ñɪla, “Mosɪs hadame nöp hanɪp Juda nɪbi bɪ haga, ‘Ñɪñajj gɪsõn yag dapim, waj hañ kale rɪb gɪ dö gɪmim,’ a ga. Anɪb u, kale u rö nöp hañ rɪb gɪ dö gagnabim u, God kalöp ud kamɪñ yuagnab,” a gɪla. *

² Anɪg hageila, Pol aip Banabas aip manö u kabö rö hagagaböl, a gɪmil, kalɪp aip manö pen pen haglö ara. Anɪg geila, Adiok nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪñ udla gau, nɪbi bɪ kale ke rɪmnap abe, Pol Banabas bɪ mɪhau abe hag löm

* **14:19:** Ap 17:13; 2Ko 11:25 * **14:21-22:** Ap 15:32; 1De 3:3 * **14:26:** Ap 13:1-2 * **14:27:** Ap 15:4,12 * **15:1:** Gal 5:2

hagla, “Kale Jerusalem ammim, manö anibi dam, bi Jisas manö ud arep bi gau abe, Jisas nibi bi nipe gau kalip abad midpal bi gau abe kalip hag nimmim, kale pen hag amil apil göm gasi nihön nihönaböl u nihmmim, ap hagpe nihjun,” a gila. *

3 Anig hagöm, kalip hag yulö, kale am ram minöh Pönisia anj au amöl gi, Juda nibi bi wasö gau Jisas nip nih udla manö anibu hag nilö nihöl gi, añ mam nihöm magöthalö nini lila. Ram minöh Pönisia anibu arö göm, kale amöm ram minöh Sameria anj au amöl gi, manö u rö nöp hag nilö nihöl gi, añ mam gau u rö nöp nihöm nini lila.

4 Pen kale ram minöh Sameria arö göm, amöm Jerusalem amjakeilö, nibi bi Jisas nip nih udla gau abe, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi nipe gau kalip abad mideila bi gau abe, kalip hag wihai udöm aij auabim a gila. Hageila, Pol aip Banabas aip, God nipe gö nan nihön nihön gila u magöthalö kalip hag ni aij gila. *

5 Anig hagailö, Perisi bi Jisas nip nih udla gau rimnap uraköm hagla, “Juda nibi bi wasö gau Jisas nip nih udnaböl u, hañ rih gi dö göm, Mosi lo u hagab hagab rö nöp gilan,” a gila.

6 Anig hageila, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi nipe abad mideila bi gau abe, manö anibu hag aij gun, a göm, ap magum gila.

7 Ap magum göm, manö anibu hag amil apil gi midlö nihöl gi, Pida uraköm haga, “Mam bi. Kale nihbim, nöd God hanip nime löm, Juda nibi bi wasö gau Jisas manö aij u nih udöl, a göm, yip hag lö, yad am kalip Krai manö aij u hag ni ajmidin. *

8 God gasi rimid midmagö hon magöthalö nihöb u, Ana Ut hanip na rö, Juda nibi bi wasö gau kalip u rö nöp na. Anig ga u hon nihbun, nipe kalip abe ud aij göp. *

9 Hanip Juda kai manö ap ke hagöm, Juda nibi bi wasö gau kalip manö ap ke hagöm gagöp. Krai manö aij u nih udla u me, God nipe nan si nan naj gila gac midmagö kalip anj danj mideila u ik gi yua.

10 God Juda nibi bi wasö gau böj nöp uda rö, kale nihön ginig, neb neb göl gi hagnim, ‘Mosi lo manö kal kliñ riköm haga haga rö nöp lo pro ap gagnabim u, God kalöp ud kamih yuagnab,’ a gipim? Asi masi gi aij gimim, a gipim u, apis bac bi gi wasö nihla. Hon u rö nöp gi wasö nihbun u, pen uri Juda nibi bi wasö Jisas nip nih udla gau kalip, mihör anibu udöl, a gimim, hagabim ar? *

11 U aij wasö. Bi Kub Jisas hanip Juda kai mög nihöb u, il añ anibu nöp me, Bi Kub Jisas nipe ke gö, hon nip nih udno, hanip ud kamih yunab. Anib unbö rö nöp, Bi Kub Jisas Juda nibi bi wasö gau kalip mög nihöb u, il añ anibu nöp me, Bi Kub Jisas nipe ke gö, kale nip nih udlö, kalip u rö nöp ud kamih yunab,” a ga. *

12 Pen nibi bi ap mideila gau magöthalö, manö ap hagöm wasö, agamij midailö nihöl gi, Banabas aip Pol aip kalip aiud udöm, kalpe mihör ram minöh ke gau gau amöl gi, Juda nibi bi wasö gau Jisas manö aij u hag ni ajailö nihöl gi, God nipe nan gagep rö gau, nan nihb nihagep gau ga u, aiud u magöthalö kalip hag ni aij gilo.

* 15:2: Gal 2:1 * 15:4: Ap 14:27 * 15:7: Ap 10:1-43 * 15:8: Ap 10:44; 11:15 * 15:10: Mad 11:30; Gal 3:10 * 15:11: Gal 2:16; Ep 2:5-8

13 Pen bî mîhau manö hag pîs gîlô nîjöl gî, Jems uraköm haga, “Mam bî. Manö hagnig gabin i nîjîm! *

14 God Juda nîbi bî wasö gau kalîp mög nîjöm ud aij göm, nîbi bî yad ke mîdeinaböl, a göm, hadö uda u, Saimon uri nöp manö hagöp u nîjîbun.

15 God ga anîbu, God manö hagep gau hadame nöp hagöm kalî kliî rîkla rö nöp ga. Manö anîbu kalî kliî rîkôm hagla,

16 ‘Bî Kub nîpe hagöp,

“Hainö yad ado gî apem,
Depid ram pa lutö gî pa jö gî luga u,
yad ke kauyan gî aij gînö, pîdör yabî mîdnab.

17 Anîb u, Juda nîbi bî wasö ram mînör ke gau nîbö gau nîbö,
rîmnab nîbi bî yad mîdeinaböl a gîpin gau, yîp ulhai nîjnaböl.

18 Nan nîhön nîhön hainö gînab u,
yad Bî Kub hadame dagol gau hag lînö u me, anîg hagabin,” a ga, ‘ a gîla,” a ga. *

19 Jems manö anîbu hagöm haga, “Gasî yad nîjîbin u, Juda nîbi bî wasö Jisas nîp nîj udnaböl gau, kalîp mîjör rîmnab ñagun.

20 Pen kalîp köp kalî kliî rîk yuun hagn, ‘Nîbi bî rîmnab god pîral gau nîp nan sabe gî ñîng, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ñîjagmîm. Nîbi si bî si gagnîm. Wal kaj nan gau, hagape u ñîjagmîm. Wal kaj nan gau rugu ud bu gîlô umnîm u ñîjagmîm,’ a gun. Manö gau rö hagagun. *

21 Pen ai gîng: bac bî hadame nöp gîla rö, mîñi u rö nöp daun gau gau magörhalö, God nîp sabe gep ñîn u Juda magum gep ram u am magum göm, pör pör manö Mosis hagöm kalî kliî rîka u amgö lî nîjîmdal,” a ga.

Juda nîbi bî wasö gau kalîp köp kalî kliî rîk yula

22 Jems anîg hagö, bî Jisas manö ud arep gau löm, bî Jisas nîbi bî nîpe gau kalîp abad mîdeila bî gau löm, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau magörhalö löm, hagla, “Hon bî hon rîmnab hag lîno, Pol Banabas bî mîhau aip Adiok arlan,” a gîla. Anîg hagöm, bî Jisas nîbi bî nîpe gau abad mîdeila bî mîhön Judas Basabas aip, Sailas aip, kalîp hag lîla.

23 Köp ap kalî kliî rîkôm, Pol Banabas bî gau ñîla. Köp anîg göl kalî kliî rîkla:

Mam bî, kale mîdpîm?

Hon namam kale, Jisas manö ud arep bî gau abe, Jisas nîbi bî nîpe gau kalîp abad mîdpîl bî mîhau abe, kalöp Juda nîbi bî wasö daun kub Adiok abe, Siria Propins abe, Silisia Propins abe mîdmîm Jisas nîp nîj udpîm gau, köp kalî kliî rîk yuabun.

24 Ai gîng: manö ap auub nîjîbun, nîbi bî hon gai i rîmnab, hanîp hag nîjöm wasö, gasî kale ke u nöp nîjöm, am manö kub kalöp gasî mîlö lîmîm rö manö rîmnab kalöp hag ñeila.

25 Anîb u, hon bî rîmnab hon ke hag lîno, bî mîdmagö hon aij yabî Pol Banabas bî mîhau seg nînaböl.

26 Pol Banabas bî mîhau gau ajmîl, halîp al pak lînaböl, a gîmîl, gasî u nîjagpîl. Bî Kub Jisas Kraîs manö aij nîpe u nîbi bî gau kalîp hag ñul, a gîmîl, gasî añî anîbu nöp nîjîmîl, halöwaö hag ñî aij göl gî ajmîdil.

27 Judas Sailas bî mîhau yunîg gabun. Kale ammîl köp kalî kliî rîkabun i manö adö u nöp kalöp hag ñî aij gînabil.

* 15:13: Gal 2:9 * 15:18: Emo 9:11-12 * 15:20: Eks 34:15-17; Lep 17:10-16

28 Hon magum gun, manö an+bu hag amil apil gino n+ñöl gi, Ana Ut nipe han+p gas+ aij ñö, köp kal+ kliñ r+kun m+ñör r+mnap kalöp ñagnabun, a gino. Y+har+? manö m+höp nöp hagnabun a gun hagno. *

29 Nibi bi r+mnap god piral gau sabe g+nig, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ñ+ñagmim. Wal kaj nan gau, hagape u ñ+ñagmim. Wal kaj nan gau rugu ud bu gilö umn+im u ñ+ñagmim. Nibi si bi si gagmim. Nan hagabun i arö g+nabim u, gi aij g+nabim.

Manö haggun me u. Kale m+id aij g+mim.

Köp kal+ kliñ r+kla u me u.

30 Köp an+bu kal+ kliñ r+köm bi gau ñ+lö, kale Jerusalem arö göm, daun kub Adiok, Siria Propins gau ado gi arla. Amjaköm, nibi bi Jisas n+p n+ñ udla gau haglö, magöñhalö ap magum g+la n+ñöm köp daula u ñ+la.

31 Köp ñ+lö, nibi bi kale manö an+bu amgö li n+ñöl, kal+p aij yab+ gö, gas+ halö m+idöm hibur kal+p ñ+ñ+ yab+ la.

32 Judas Sailas bi God manö hagep bi m+hau m+dm+idil me, ñ+n bad ap Adiok m+dmil, Jisas nibi bi nipe gau kal+p manö iru nöp hag ñ+ aij g+lö n+ñöl gi, kale Jisas manö aij nipe n+ñ ud p+idöñ göm gas+ halö m+deila.

33-34 Anig g+mil hag ñ+ p+is g+mil, arnig g+lö n+ñöl gi, nibi bi Jisas n+p n+ñ udla an+b gau ap magum göm, sabe göm, Bi Kub kalpe m+höñ abad m+id aij gö, kale agam+j m+id aij gi, a göm, kal+p m+höñ hag yula.

35 Pen Pol aip Banabas aip Adiok au m+dmil, bi an+b gau n+bö r+mnap aip, Bi Kub manö aij u nibi bi gau kal+p hag ñöl gi m+deila.

Pol Banabas ke ke arlö

36 Pen m+id damöm, Pol nipe Banabas n+p haga, “Hol m+höñ nöd ajul Bi Kub manö haglo ara ram m+nöñ gau, n+ñ ud p+idöñ göl gi nöp m+dpal aka gul, am n+ñul auul,” a ga.

37 Hageia, Banabas haga, “An+b u, Jon Mak n+p abe ut gi ud arul,” a ga. *

38 Hageia, Pol haga, “Ñ+ an+bu nöd ut gi ud arlo, wög gi haköm auaga; nipe Pampilia nöp amöm ar+k ara. An+b u, m+ñi n+p ut gi ud aragnabul,” a ga. *

39 Pol an+g hageia, kalpe m+höñ ke nöp pen pen hagemil, Banabas nipe Jon Mak aip ñ+g mag+ib udmil, ram m+nöñ ñ+g r+ib gus ga airan Saipras arlö.

40 Pol nipe pen Sailas n+p uda. Nibi bi Jisas n+p n+ñ udla gau, sabe göm, Bi Kub nipe Pol Sailas kal+p m+höñ abad m+deian, a göm, bi m+hau hag yula.

41 Pol nipe Siria Propins gau abe, Silisia Propins gau abe gi ajöl gi, nibi bi Jisas n+p n+ñ udla gau kal+p God Manö r+mnap halö hag ñ+ aij gö, kale n+ñöm n+ñ ud p+idöñ gi m+deila.

16

Pol ram m+nöñ ajm+idöp gau kawayan ado gi ara

1 Pol Sailas kalpe m+höñ aj aj l+mil, Debi ammil, Lisdra amjaklö. Ram m+nöñ an+b gau Jisas n+p n+ñ uda bi ap m+deia; hib nipe u Dimodi. Bi an+bu ñ+me nipe u Juda n+bö nibi ap pen Jisas n+p n+ñ uda. Nap nipe u Grik n+bö bi ap. *

2 Lisdra nibi bi Jisas n+p n+ñ udla gau abe, Aikoniam nibi bi Jisas n+p n+ñ udla gau abe, Dimodi bi aij a g+la. *

* 15:28: Mad 23:4 * 15:37: Ap 12:12,25 * 15:38: Ap 13:13; Kol 4:10 * 16:1: Ap 14:6; 2Di 1:5

* 16:2: Plp 2:19-22

³ Pol pen, Dimodi yad aip Jisas manö u hag ñ+ ajaiul, a göm n+ηa u pen, Juda n+bi b+ gau hagnaböl, “Dimodi nap n+pe u Grik b+ ap rö, ñ+ n+pe hañ r+ib g+ dö gaga rö, manö n+pe u udagun,” a g+inaböl, a g+ gas+ n+ηöm, Dimodi n+ip dam arö hañ r+ib g+ dö g+la.

⁴ Pol Sailas Dimodi kalpe daun dauu gau g+ ajöl g+, b+ Jisas manö ud arep gau abe, b+ Jisas n+bi b+ n+pe gau kal+ip abad m+deila b+ gau abe, Jerusalem gau magum göm manö n+ñhön n+ñhön hagla u, n+bi b+ Jisas n+ip n+η udla gau kal+ip hag ñöm, an+g an+g g+mim, a g+la. *

⁵ An+g göl gau gau g+ ajöl g+, n+bi b+ Jisas n+ip n+η udla gau, kal+ip Jisas manö aij u hag ñ+ aij g+lö, kale manö an+bu n+η udöm, klö göm, n+pe haga rö nöp g+ m+deila. Ñ+n añ+ añ+ pör pör n+bi b+ r+mnap halö Jisas manö aij u n+ηöm, Jisas n+ip n+η udla.

Pol naböη n+ηa

⁶ Pol b+ n+pe gau aip Esia Propins m+dpal n+bi b+ gau kal+ip Kraiss manö aij hag ñun a göm, arn+g geila u pen Ana U+ n+pe, aragmim, a ga. An+bu u, ram m+nöη Prija aη gau ajöm, Galesia Propins aη gau ajöm geila. *

⁷ Kale am am, ram m+nöη Misia sösöl apöl g+, Bidinia Propins arun a geila u pen Jisas Ana n+pe kal+ip, aragmim, a ga.

⁸ Jisas Ana n+pe an+g hagö, kale Bidinia Propins aragla; ram m+nöη Misia aη au aramöm daun kub Droas arla.

⁹ Droas amöm, sibön aη yan Pol naböη n+ηa, b+ Masedonia Propins n+bö ap uraköl m+dom, n+ip manö neb neb g+ hagöm haga, “Ne ñ+g ju böη i Masedonia aumön, han+ip g+ ñ+mön,” a ga.

¹⁰ Pol an+g g+ naböη n+ηaia, hon hagno, “U God nöp, Masedonia n+bi b+ kal+ip Jisas manö aij u am hag ñim, a göp,” a gun, magö an+bu nöp Masedonia arn+g gun nan g+ j+n g+no.

N+bi Lidia Jisas n+ip n+η uda

¹¹ Am ñ+g mag+ib udun, Droas arö gun, ram m+nöη ñ+g r+ib gus ga airan Samodres arno. Ruö pen Samodres arö gun, Niapolis daun amjakno.

¹² Ñ+g mag+ib udun, Pilipai, Masedonia Propins aη au amjakno. Rom gapman n+bi b+ iru nöp aram Pilipai m+dom abad m+dm+dal. An+bu u, ram m+nöη aη au Pilipai daun kub yab+ m+deia. Hon ñ+n bad ap Pilipai gau m+daino.

¹³ Juda God n+ip sabe gep ñ+n u, God n+ip sabe gep ka ap m+deinab, a gun, daun ajöη arö gun, ñ+g go+ gam+η arno. Amun n+ηno, n+bi r+mnap ap m+deila. An+bu au as+kun, kal+ip manö hag ñ+no.

¹⁴ N+bi n+η m+deila an+bu gau, n+bi ap daun kub Daiadaira n+bö, hib n+pe u Lidia. N+pe wal+η mu gau g+ lö, raum+dal. N+pe God n+ip sabe g+m+döp. B+ Kub n+pe n+bi an+bu n+ip gas+ aij ñö, Pol manö aij haga u, n+ηö hagab, a göm, n+η uda.

¹⁵ Pen Lidia abe, n+bi b+ ram n+pe aip hanla gau abe, kal+ip ñ+g pak ñ+no, Lidia haga, “Yad B+ Kub kabö göl n+η udpin, a g+mim n+ηbim u, kale ap ram yad han m+daimim,” a ga. Han+ip an+g hagö, manö n+pe udun, am ram n+pe u hano.

Pol Sailas kal+ip m+ñöη nag+ l+la

¹⁶ Hon mañ ap God n+ip sabe gep ka u amun, pai nag+ wög gep ap n+ip nable pakno. Pai an+bu n+ip kijaki aban alö, nan n+ñhön n+ñhön hainö g+inab

* 16:4: Ap 15:23-29 * 16:6: Ap 18:23

u, n̄bi b̄i gau kal̄p hag ñö, n̄p mani ñ̄m̄idal. N̄pe an̄g gö, b̄i n̄p rau daulö, naḡi wög kal̄p ḡm̄döp gau, mani kub udm̄idal.

17 Hon araino n̄ñöl ḡi, pai an̄bu han̄p hain göl ḡi haga, “B̄i gai i, God adö i ḡilañ m̄döp u n̄p wög ḡipal. Kale nan n̄hön n̄hön geinabim, God kalöp ud kam̄ñ yunab, manö u nöp hagaböl,” a ga. *

18 Pen pai u manö an̄bu rö pör pör hag hag hag, ñ̄n ap Pol iru yab̄i gö, ado göm k̄jaki pai abañ ala u n̄p haga, “Jisas Kraiss hib n̄pe u n̄ñmön, pai an̄bi n̄p arö ḡimön aru!” a ga. Ad̄i? k̄jaki n̄p abañ ala u höñ ara.

19 Pen pai an̄bu n̄p mani raulö, kal̄p naḡi wög ḡm̄döp b̄i gau, Pol k̄jaki hag yua manö u n̄ñöm, mani kub udpun u hainö udagnabun, a göm, Pol Sailas kal̄p m̄hön ud s̄is̄i udöm Rom b̄i kub m̄deila gau manö kub hagn̄g, ñ̄p ḡi dam manö hagep kuö u arla.

20 Rom b̄i manö ud as̄ikep b̄i kub gau manö kub hagöm hagla, “B̄i m̄hön i b̄i Juda n̄bö. Daun kub hon i apil ḡilö, hon n̄bi b̄i ram m̄nön hon nuö n̄bö i ḡilö yuö kal lugöp. *

21 Hon Rom n̄bi b̄i manö nöd n̄bö adö u ke m̄döp pen kale manö ḡisön n̄bö manö hon n̄ñagep u, n̄ñmim ḡimim, a ḡimil, hag ajabil,” a ḡila.

22 N̄bi b̄i n̄ñ m̄deila gau u rö nöp, manö adö an̄bu nöp hagöm, Pol Sailas kal̄p m̄hön manö kub haglö, b̄i manö ud as̄ikep b̄i kub gau hagla, “Wañ kal̄p m̄hön gau ud jumim, ur ud pakim,” a ḡila. *

23 Haglö, ur ud pak ado malo göm, dam naḡi lep ram raul m̄gan u yuöm, b̄i naḡi lep ram abad m̄deia u n̄p hagla, “Kal̄p m̄hön n̄ñ aij ḡi m̄daimön,” a ḡila.

24 Haglö, b̄i naḡi lep ram abad m̄dm̄döp u, kal̄p m̄hön uñ ḡi dam ram raul m̄gan yab̄i au yan löm, ma k̄id kal̄p m̄hau ud mab kub m̄gan u yulö arö, pa r̄ib̄ik p̄idön ga.

25 Pen s̄ibön an̄ kub yan, Pol Sailas kalpe m̄hön God n̄p sabe göl ḡi, k̄map r̄imnap hag m̄idlö n̄ñöl ḡi, b̄i naḡiman r̄imnap kale apdi n̄ñ m̄deila.

26 An̄g gailö n̄ñöl ḡi, nabön munmon kub yab̄i u udöm, naḡi lep ram u halö ud dan̄ i göm, ajön gau ke hīköm, b̄i naḡiman gau kal̄p sen ad̄kla gau magöñhalö hub̄ika.

27 An̄g gö, b̄i naḡiman gau kal̄p abad m̄deia b̄i u uraköm n̄ñ, ajön gau magöñhalö hīköl m̄deia. N̄pe n̄ñöm, “B̄i naḡiman gau, ajön hīkö, p̄ññ ḡi amhakpal rö, b̄i kub yad u ȳip al pak linab,” a göm, ru m̄lö k̄id n̄pe ke u ud ñ̄p ḡi udöm, n̄pe ke b̄ig lin̄g geia. *

28 Pol pen n̄p w̄ñ kub al hagöm haga, “N̄hön ḡin̄g ne ke b̄ig lin̄g gabön? Hon p̄ññ ḡi aragpun. Magöñhalö m̄dpun i,” a ga.

29 Pol an̄g hagö, naḡiman abad m̄deia b̄i u w̄ñ alöm haga, “Hapö ȳñd dauim,” a ga. Hagö, hapö daulö, n̄pe dam ḡi dö ḡi ram raul m̄gan yan amöm, an̄n̄n gö, ḡil ḡil göl ḡi, am Pol Sailas m̄dailö ñ̄ au kugom ȳma.

30 Pen an̄g göl kugom ȳmöm, uraköm, kal̄p m̄hön uñ ḡi höñ yan amöm haga, “B̄i kub aij yad m̄hai, yad n̄hön geinam, God ȳip ud kam̄ñ yunab?” ö ga. *

31 Hageia, n̄p haglö, “B̄i Kub Jisas n̄p n̄ñ udeinabön u, ne ke abe, n̄bi b̄i ne aip hanban gau abe, kalöp ud kam̄ñ yunab,” a ḡilö.

32 An̄g hagn̄m, b̄i an̄bu n̄p abe, n̄bi b̄i n̄pe aip hana gau magöñhalö abe, kal̄p B̄i Kub manö aij u hag ñ̄lö.

* 16:17: Mak 1:24 * 16:20: Mak 13:9 * 16:22: 2Ko 11:25; 1De 2:2 * 16:27: Ap 12:18-19

* 16:30: Ap 2:37

³³ Anig hag ñilö, kalip mihöñ sɨbön an kub yan nöp damöm, hañ roman pakla gau ñig li yua. Anig gö, magö anɨbu nöp nɨp abe, nɨbi bɨ nɨpe gau abe, kalip magöñhalö ñig pak ñilö.

³⁴ Kalip magöñhalö ñig pak ñilö, bɨ nagɨman gau kalip abad mɨdeia bɨ u, kalip mihöñ uɨ gɨ dam ram nɨpe damöm, nan magö ñö, ñiñlö. Bɨ anɨbu nɨpe ke abe, nɨbin ñɨ pai nɨpe gau abe, mɨñi hon God nɨp nɨñ udpun, a göm, mɨñ mɨñ yabɨl göl gɨ mɨdeila.

³⁵ Ruö pen, Rom bɨ kub gau polisman gau kalip hagla, “Bɨ nagɨ mɨdpil mɨhau kalip hubɨk yube, arɨl,” a gɨla.

³⁶ Haglö, bɨ nagɨman gau kalip abad mɨdeia bɨ anɨbu, manö anɨbu dam Pol Sailas mɨdailö u amöm haga, “Manö ud asɨkep bɨ kub gau kalöp hagpal, ‘Hubɨk yube arɨl,’ a gɨpal. Anɨb u, kale mihöñ arɨl. Bɨ Kub kalpe abad mɨd aij gö, agamɨñ mɨd aij gɨ mɨdaimim!” a ga.

³⁷ Hageia, Pol haga, “Hol mihöñ u rö nöp bɨ Rom nɨbö mɨhau pen manö kub nɨñöm wasö, nɨbi bɨ anɨ au halɨp mihöñ ur ud pak ado malo göm, dam nagɨ lɨbal u, aij gagöp. Anɨb u, halɨp mihöñ agamɨñ pi göl hag yuun, a göm, hagaböl ar? Bɨ kub gau kale ke nagɨ lep ram i apöm, halɨp bɨ mihöñ uɨ gɨ damöm, seg höñ yan arun,” a ga.

³⁸ Pol anig hagö, polisman gau manö anɨbu nɨñöm, ado gɨ am manö ud asɨkep bɨ kub gau kalip hag ñilö, Pol Sailas kale Rom nɨbö bɨ mɨhau manö u nɨñöm, pɨñiñ gɨla.

³⁹ Pɨñiñ göm, kale am Pol Sailas kalip bɨ mihöñ uɨ gɨ damöm, seg höñ yan amöm, manö hain hain göm hagla, “Kalip mihöñ aij geinab u, daun kub anɨbi arö gɨmil arɨl,” a gɨla.

⁴⁰ Pol Sailas nagɨ lep ram u arö gɨmil, nɨbi Lidia ram u am mɨdmil, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨñ udla gau aip magum göm, Bɨ Kub manö aij kalip hag ñilö kale nɨñöm, manö aij anɨbu udöm gasɨ halö mɨdöm mɨñ mɨñ gɨla.

17

Desalonaika nɨbi bɨ Pol Sailas kalip mihöñ al pak lɨnig gɨla

¹ Pen Pol Sailas kalpe mihöñ daun kub Pilipai arö gɨmil, ammil daun kub Ampipolis amjaklö. Ampipolis arö gɨmil, am daun kub Apolonia amjaklö. Pen Apolonia arö gɨmil, am daun kub Desalonaika amjakmil nɨñlö, Juda magum gep ram ap mɨdeia.

² Nɨñmil, Pol pör gɨmɨdöp rö, Juda God nɨp sabe gep ñɨn mɨhau nɨgan, nɨbi bɨ gau aip Juda magum gep ram raul mɨgan u amöm, kalip aip manö hag amɨl apɨl ga.

³ God Manö ɨl u kalip hag ñɨ aij göm, God manö hagep bɨ gau hadame gau, Mesaia u ilön kub udöm umöm kauyanɨ uraknab a gɨla manö anɨbu hag ñɨ aij göm, “Mesaia u Jisas, bɨ kalöp hagabin i,” a ga.

⁴ Pol anig hagö, nɨbi bɨ rɨmnap nɨñö hagöp, a göm, manö haga rö nöp nɨñ udöm, Pol Sailas kɨd u arla. Nɨbi hib halö iru nöp abe, Grik nɨbi bɨ God nɨp nɨñ udla iru nöp abe, Pol haga manö anɨbu nɨñ udla.

⁵ Pol Sailas manö haglö nɨbi bɨ iru nöp nɨñ udeila u, Juda bɨ gau rɨmnap nɨñlö, mulu lugö, bɨ naj yɨharɨñ daun adan anɨ au mɨdeila gau rɨmnap udlö, kale pen am nɨbi bɨ iru nöp dap löm, manö pi pug kub yabɨl gɨla. “Pol Sailas kalip mihöñ ulhai nɨñun, nɨbi bɨ gai i kalip ñɨno, bɨ mɨhau al pak lɨlan,” a göm, am Jeson ram u urön gɨgabö göm ulhai wasö nɨñla.

⁶ Ulhai wasö nɨñöm, Jeson nɨp udöm, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨñ udla rɨmnap halö udöm, dam gapman bɨ kub mɨdeila au amöm, manö kub hagla. Manö

kub hagöm hagla, “Pol Sailas bî mîhau ram mînörj ke gau gau magörjhalö ajmil haglö, nîbi bî gau magörjhalö manö pen pen manö hauł gîpal. Pen mîñi ap mîdpil ram mînörj hon i.

⁷ Kale gapman bî kub hon Sisa manö nîpe rîb juöm, kinj hon ke ap mîdöp, a göm, bî Kinj anîbu Jisas a gîpal. Pen bî Jeson i, bî anîb mîhau kalîp dam ram nîpe u lö han mîdajîl,” a gîla. *

⁸ Anîg hageila, nîbi bî iru nöp ap mîdeila gau abe, daun gapman bî kub gau abe nîjöm, manö hauł kub yabîł gîla.

⁹ Manö hauł kub yabîł göm, Jeson nîp mani rîmnap udöm, nîbi bî nîp aip daula gau mani rîmnap udöm, hagla, “Hainö manö anîbu kuöyay gînabim u, mani kale anîbi börj nöp udnabun,” a gîla. Anîg hagöm, kalîp hag höj yula.

Daun kub Beria nîbi bî iru nöp Jisas manö aij u nîj udla

¹⁰ Sîbön ga magö u nöp, nîbi bî Krais nîp nîj udla gau Pol Sailas kalîp mîhörj dam yulö, daun kub Beria arlö. Beria amjakmil, Juda magum gep ram u arlö.

¹¹ Ammil, Jisas manö aij u hag ñîlö, Juda nîbi bî Beria mîdeila gau, nîbi bî Desalonaika mîdeila gau rö wasö; manö kalîp mîhörj u nîjöl, aij gö nîjöl gî, “Pol nîjöl hagab aka?” göm, God Manö u ñîñ añî añî pör pör amgö lî nîj aij gîmîdal.

¹² Pen Juda magum gep ram anîbu nîbi bî aula gau iru nöp Jisas nîp nîj udla. Grik nîbi hib mîdeila gau u rö nöp, iru nöp Jisas nîp nîj udla. Grik bî u rö nöp, iru nöp Jisas nîp nîj udla.

¹³ Pen Pol am Beria nîbi bî kalîp God Manö hag ñab, a gîlö, Juda nîbi bî Desalonaika mîdmîdal gau manö anîbu nîjöl, mulu lugö, apöm, Beria nîbi bî kalîp manö neb neb gîlö, kal junîg geila.

¹⁴ Anîg gö nîjöl gî, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau, Pol nîp dam yulö, ñîg solwara goł gau ara. Pen Sailas Dimodi bî mîhau Beria au mîdailö.

¹⁵ Pen bî rîmnap Pol nîp dam daun kub Adens yuöm, ado gî arnîg geila nîjöm Pol kalîp haga, “Sailas Dimodi kalîp mîhörj hagpe, yîjîd auîl,” a ga.

Pol daun kub Adens mîdeila

¹⁶ Pol nîpe Sailas Dimodi kalîp mîhörj daun kub Adens au abad mîdöl gî nîja, nîbi bî anîb gau god piral kale sabe gîmîdal nan gau, iru yabîł nöp mîdeila. Nîpe nîjöl, hibur nîp u naij yabîł ga.

¹⁷ Anîg gö, Juda magum gep ram u amöm, Juda nîbi bî gau rîmnap abe, Grik nîbi bî God nîp nîj udla rîmnap abe, kalîp aip manö hag amîl apîl gîmîdöp. Pen ñîñ añî añî pör pör manö hagep kuö au amöm, nîbi bî ap mîdeila gau, kalîp aip u rö nöp manö hag amîl apîl gîmîdöp. *

¹⁸ Daun kub Adens anîbu, nîbi bî gasî adö ke ke nîjla gau, hib ke ke hagöm, rîmnap Epikorian nîbi bî a gîla, rîmnap Sîdowîk nîbi bî a gîla. Ñîñ ap, Pol nîbi bî anîb gau kalîp Jisas umöm uraka manö aij u hagö, Epikorian bî gasî aij nîjeb rîmnap, Sîdowîk bî gasî aij nîjeb rîmnap, Pol manö haga u nîjöm, nîp aip hag amîl apîl göm, rîmnap hagla, “Bî manö hib ñîg löp manö u nîhön manö hagnîg gab?” ö gîla. Pen rîmnap hagla, “Nîbi bî mîlö gau sabe gîpal god kale gau rö nöp hagab,” a gîla.

¹⁹⁻²⁰ Pen Pol nîp dam kansol kai mîdeila u amöm hagla, “Ne manö gîsön ke nîbö nîbi bî gau kalîp hagabön u, mîñi hanîp u rö nöp hag ñî aij gö, hon abe manö îł anîbu nîj aij gun,” a gîla.

* 17:7: Luk 23:2; Jon 19:12 * 17:17: Ap 18:19

21 Pen n̄ibi b̄i Adens n̄ibō gau abe, n̄ibi b̄i ke gau n̄ibō apōm Adens m̄ideila gau abe, manō ḡisōn n̄ibō r̄imnap n̄iηjun hag m̄idaiun, a gōm, gas̄i u nōp n̄iηm̄idal.

22 Pol pen n̄ipe kansol kai m̄ideila aη au urakōm haga, “Kale Adens n̄ibi b̄i. Yad n̄iηbin kale k̄lō yab̄i ḡimim, nan r̄imnap sabe gun, a ḡimim, gas̄i u n̄iηbim.

23 Yad gai i ajem n̄iηbin, kale kabō ana ke ke ḡi l̄imim, nan ke ke sabe ḡipim rō, hib u adō an̄ibu kal̄i k̄liñ r̄ikpe. Pen kabō b̄id nan sabe ḡi ñeb ap ḡi l̄ibe u, hib u kal̄i k̄liñ r̄ikpe, ‘B̄i sabe ḡipal n̄iηagpun u, kabō ana n̄ipe me i,’ a ḡipe. Manō n̄iηagpun, a ḡimim, kal̄i k̄liñ r̄ikpe an̄ibu, m̄iñi kalōp manō iñ u hagn̄ig gabin.

24 “God m̄inōñ nabōñ iñ i ḡi lōm, nan m̄inōñ nabōñ iñ i m̄idōp gau magōñhalō ḡi lōm ga u, n̄ipe B̄i Kub yab̄i. Kumi kabō adō laη abe, m̄inōñ nabōñ iñ i abe, B̄i Kub m̄idōm abad m̄idōp. N̄ibi b̄i gau God sabe gep ram ñ̄imagō kale ḡi l̄ilō, n̄ipe ap ram aη an̄ib gau m̄idagnab, wasō. *

25 N̄ipe han̄ip ḡi lōm, ake bad u yuō, ake lōl ḡi m̄idpun. Nan hon gau magōñhalō n̄ipe nōp ñōb. N̄ipe B̄i k̄lō naij an̄ibu, hon ñ̄imagō hon nan aij ap gun n̄ip ñun rō lagōp. *

26 N̄ipe b̄i añ̄i ap nōp, Adam n̄ip ḡi lō, Adam n̄ipe pen r̄ik damōm, r̄ik dam dap̄il ḡilō, m̄iñi n̄ibi b̄i ke ke gau m̄inōñ nabōñ iñ i r̄igoñ r̄igoñ magōñhalō gau m̄idpun. Pen God n̄ipe nōp nōd gas̄i n̄iηōm gaia me, n̄ibi b̄i r̄imnap ram m̄inōñ ap ap m̄idōm, m̄id damōm, hainō n̄ipe ke haga ñ̄in u, n̄ibi b̄i gau n̄ibō r̄imnap ap ka kale an̄ibu udpal.

27 God n̄ipe ke gas̄i n̄iηōm gab u, ñ̄in r̄imnap uñham m̄idōm, ȳip uñhai n̄iηōm, ud r̄ir̄ikoñ gōl ḡi ḡi, ȳip uñhai n̄iη udōl, a gōm, gab. Pen n̄ip n̄iη udn̄ig geinabōl u, n̄ipe hon magōñhalō m̄ilō gau m̄idagōp. Hon aip m̄idōp i. *

28 Ñ̄imagō adō n̄ipe u me, hon m̄idpun. Pen b̄i manō kal̄i k̄liñ r̄ikep kale ke r̄imnap, ‘Hon abe ñ̄i pai n̄ipe m̄idpun,’ a ḡipal u, n̄iηō hapgal.

29 “Pen hon God ñ̄i pai n̄ipe m̄idpun rō, gol, silpa, kabō gau udun, gas̄i hon ke n̄iηun, ñ̄imagō hon ke nan r̄imnap ana ḡi lun, sabe gagun. *

30 Nōd God manō aij n̄ipe n̄iηagm̄idal rō, kal̄ip manō kub hagaga. Pen uri n̄ibi b̄i ram m̄inōñ ke gau gau magōñhalō kal̄ip hagab, ‘Nan si nan naij ḡipim u, n̄ihōn ḡin̄ig an̄ig ḡipun, a ḡimim, arō gim,’ a gab.

31 Hainō n̄ipe ke nōp n̄iηōb ñ̄in u, B̄i n̄ipe hag la u n̄ip yuō apōm, n̄ibi b̄i m̄inōñ nabōñ iñ i m̄idpal magōñhalō manō kub hagōm, n̄ime l̄inab. Hon n̄iηbun, B̄i manō kub hagnab an̄ibu, n̄ip al pak l̄ilō umō, God gō kauyaη uraka. An̄ig ga u, n̄ibi b̄i gau magōñhalō n̄iηōm, manō kub hagnab haga u, waiō nōp haga u n̄iηlaη a gōm ga,” a ga. *

32 Pol, b̄i ap umōm urakōp manō hagaj̄ip u n̄iηōm, n̄ibi b̄i m̄ideila gau r̄imnap hag m̄ihol ḡila; pen r̄imnap hagla, “Ñ̄in r̄imnap halō manō an̄ibu kauyaη hagaimōn n̄iηun,” a ḡila.

33 An̄ig haglō n̄iηōl ḡi, Pol kansol kai m̄ideila gau kal̄ip ar̄ik ara.

34 Pen daun kub Adens an̄ibu, n̄ibi b̄i r̄imnap Pol manō n̄ip u udōm, J̄isas n̄ip n̄iη udl̄a. N̄ibi b̄i an̄ib gau me, b̄i ap hib n̄ipe u Dionisias. N̄ipe b̄i kub

* 17:24: 1Ki 8:27; Ap 7:48 * 17:25: Sam 50:12 * 17:27: Sam 145:18; Jer 23:23 * 17:29: Ais 40:18-20; 44:10-17; Ap 19:26 * 17:31: Sam 96:13

kansol kub kale ram m+nöŋ an+bu n+bö b+ ap. N+bi ap hib n+pe u Damaris. Pen n+bi b+ r+mnap halö abe Jisas n+p n+ŋ udla.

18

Pol am daun kub Korid gau m+deia

1 Pol daun kub Adens arö göm, daun kub Korid gau ara.

2 Pol Korid amöm n+ŋa, b+ Juda ber m+hau m+dailö. Nugmul hib u Akwila; n+p ram m+nöŋ Podas yag daulö, kub göm n+pe ju dam ram m+nöŋ Idali, daun kub Rom söl au, m+dm+döp. Pen hainö gapman b+ kub Klodias, Juda n+bi b+ r+mnap Rom m+dagaiöl, a gö, Akwila aip n+bin n+pe Prisila aip, Idali arö g+mil, am Korid au m+dailö. Pen Pol, ber an+ b m+hau am n+ŋn+g göm, ram kalpe ara. *

3 B+ ber an+bu, kale sel ram g+m+dil. Pen Pol u rö nöp wög an+bu rö g+m+döp u me, am kal+p aip han m+döm, sel gau g+m+idal. *

4 Pol n+pe pen, Juda n+bi b+ gau abe, Grik n+bi b+ gau abe, kale magöŋhalö Jisas manö aij u n+ŋ udlaŋ, a göm, Juda God n+p sabe gep n+n u, n+pe pör pör Juda magum gep ram u amöm, klö göm kal+p aip manö hag am+l ap+l g+m+döp.

5 Pen hainö Sailas aip Dimodi aip Masedonia Propins arö g+mil, Pol Korid m+deia au aulö, Pol n+pe pör pör Jisas manö aij u hag n+ dam dam, Juda n+bi b+ gau kal+p manö hag nöm, Mesaia pör abad m+dm+dun u me Jisas nöp, a g+m+döp. *

6 Pol an+g hageia, Juda n+bi b+ gau manö n+pe u n+ŋagöm, n+p hag juöm, manö naij haglö n+ŋöl g+, Pol n+pe, Jisas manö aij u n+hön g+n+g arö g+päl, a göm, wal+ŋ n+pe u p+päl paköl g+ haga, "Yad kalöp Jisas manö aij u hag n+nö n+ŋagpim rö, God kalöp ud kam+ŋ yuagnab u, nan kale ke. M+ni kalöp Juda n+bi b+ arö gem, Juda n+bi b+ wasö gau kal+p am hag n+nabin," a ga. *

7 Pol an+g hagöm, kal+p arö göm, b+ Juda wasö ap ram u ara. B+ an+bu hib n+pe Didias Jasdias. N+pe God n+p sabe g+m+döp. Ram n+pe u Juda magum gep ram goł söl au.

8 Pen Krispas, b+ Juda magum gep ram abad m+dm+döp b+ u, n+bi b+ n+pe aip han m+deila gau aip Jisas n+p n+ŋ udla. Daun kub Korid gau, n+bi b+ r+mnap iru nöp, Pol Jisas manö aij haga u n+ŋöm, n+ŋö hagöp, a göm, manö an+bu n+ŋ udöm, n+g pakla.

9 N+n ap s+bön yaŋ Pol naböŋ n+ŋa, B+ Kub n+p haga, "Ne p+n+ŋ gagmön. Ne gas+ halö m+dmön, klö g+mön, manö aij yad u n+bi b+ gau kal+p hafowatö hag nö aran.

10 Yad nöp aip m+dpin. Daun kub i n+bi b+ yad iru yab+ł nöp m+dpal; n+bi b+ r+mnap nöp g+ naij göl rö lagöp," a ga. *

11 B+ Kub an+g hagö, Pol Korid nöp m+döm, m+ a+n ap rak+n unbö kagoł j+ŋ u, n+bi b+ gau kal+p God Manö u hag n+ m+dm+döp.

12 Pen Rom b+ kub gau Galio n+p hag l+lö, n+pe amöm Akaia Propins abad m+deia n+n u, Juda n+bi b+ gau, Pol n+p n+ŋlö mulu lugö, manö hag adö a+n löm, n+p ud s+s+ l+ dam manö kub hagn+g arla.

13 Pol n+p manö kub hagöm hagla, "B+ i n+bi b+ gai i kal+p hagöm, 'Kale God n+p sabe g+n+g g+mim, an+g an+g g+pe,' a göp. Pen manö hagab u udöm geinaböl u, kale lo hon r+ b junaböl," a g+la.

* 18:2: Ro 16:3 * 18:3: Ap 20:34 * 18:5: Ap 17:14-15 * 18:6: Ap 13:46,51; 20:26 * 18:10: Jos 1:9; Ais 41:10

14 Anig hageila, Pol pen hagnig gabin a gi nija u pen, Galio pen urakom, Juda nibi bi gau kalip haga, "Kale Juda nibi bi. Bi i nan naj ap gaibop, manö kub hagnig gabim u nijbnep.

15 Pen kale yiharinj manö magö gau nibö gau nibö udmim pen pen hagnim, bi hib kale nila gau u rö nöp udmim, manö pen pen hagnim, u manö kub wasö; manö yiharinj anibu yad nijagnabin. U manö yad wasö. Manö anibu kale ke hagnim!" a ga.

16 Anig hagöm, bi polisman nipe gau hagö, manö kub hagep migan u kalip ju dam höj yan yula.

17 Kale höj amöl gi, bi Juda magum gep ram abad midmidöp u, Sosdenes, polisman gau nip ur udöm pak gus gila. Gapman bi kub Galio nijöm, manö ap hagaga.

Pol kauyan daun kub Adiok, Siria Propins au ara

18 Pen Pol Korid rapin midöm, nibi bi Jisas manö nij udla gau kalip, "Kolarö au midaim," a göm, Akwila Prisila ber mihau aip ram minöj Siria arun, a göm, Senkria daun, nig solwara gof au arla. Senkria gau am midöm, Pol manö klö nijö nijö nöp God nip hagabin a göm, umagö nipe rika. *

19-21 Nig magib udöm, Senkria arö göm, am am daun kub Epesas amjakla. Pol nipe Juda magum gep ram raul migan u amöm, Juda nibi bi gau aip manö hag amil apil geia. Anig gö, nibi bi gau nip hagla, "Nin rimnap halö hon aip aui midaimön," a gila. Pen manö kalip u udagöm haga, "Kale u midaim. God yip, yau, a geinab u, hainö ado gi kalöp aunabin," a ga. Anig hagöm, Akwila Prisila ber mihau kalip nibi bi anib gau aip Epesas gau hag löm, nipe nig magib udöm hada.

22 Nig magib anibu am am Sisaria amjakö, Pol nig magib anibu arö göm, if aramöm Jerusalem ara. Jerusalem amjaköm, nibi bi Jisas nip nij udla gau, "Kale midpim?" a göm, kalip aip manö rimnap haga. Pol anig göm, Jerusalem arö göm, nig magib kauyan udöm, daun kub Adiok, Siria Propins au ara.

23 Pol Adiok amöm, yöp rapin nin bad ap mid arö göm, am Galesia Propins gau abe, ram minöj Prijia gau abe gi ajöl göm, nibi bi Jisas nip nöd nij udla gau, kale Jisas manö aij u nij ud pädöj göl, a göm, kalip magöjhalö hag nin aij ga.

Bi ne Apolos manö u

24 Pen bi Juda daun kub Aleksadria nibö ap, apöm Epesas mideia. Hib nipe u Apolos. Nipe bi gasi aij nijöm manö hag aij gep bi. Nipe God Manö adinj nöd kali klij rika u nij aij ga.

25 Bi rimnap nip Bi Kub Adan Arep manö rimnap nöp hag nila. Anib u me, nipe klö yabif göm, Jisas nipe gai nibö apöm bi aigale bi rö mideia u nibi bi gau kalip kabö göl nöp hag nimidöp. Pen manö hag nimidöp anibu, jon bi nig pak neb hag nimidöp rö nöp nijöm hag nimidöp. Manö rimnap halö nijaga.

26 Pen Apolos pininj gagöm, Juda magum gep ram u amöm, manö anibu haöwalo yabif hag nimidöp. Pen nin ap manö hag nin mideia nijöm Prisila Akwila ber mihau nijmil, nip ut gi dam ram kale u amöm, God Adan Arep manö nijaga magö rimnap hag nin aij yabif gilo.

27-28 Hainö Apolos nipe Akaia Propins arnig gö, Epesas nibi bi Jisas nip nij udla gau, Apolos nipe am kalip manö aij u hag ninab u aij, a göm, Akaia

* 18:18; Nab 6:18; Ap 21:24

nibi bi Jisas nip nɨj udla gau kalip kɔp ap kalɨ kliɨn rikɔm hagla, "Bi God wɔg gep Apolos amjakɔ, nɨp udmim," a gɨla. Anɨg gɨlɔ me, Apolos Akaia Propins amjakɔm, kɔp anɨbu yamɔ, Akaia nibi bi God kalip mɔg nɨjɔm gasɨ aij nɔ, Jisas nɨp nɨj udla gau Apolos nɨp udla. Nɨp udlɔ, nɨpe pen ka kalip udɔm, manɔ hagep kuɔ au Juda nibi bi gau aip manɔ hag amɨl apɨl gɔm, God Manɔ adɔ u hag nɨ aij gɔl gɨ, "Mesaia, a gɨmim, abad mɨdpim u Jisas nɔp," a ga. Anɨg gɔm, hag nɨ aij gɔ, nɨp manɔ ap pen hagɔl rɔ laga. Anɨg gɔ, nibi bi Jisas nɨp nɨj udla gau kalip gɨ nɨ aij gɔ, mɨd aij gɨla. *

19

Pol Epesas am mɨdɔm Kraiss manɔ aij u hag nɨa

¹ Apolos Korid mɨdeia nɨn anɨb au, Pol nɨpe am Galesia Propins gau abe, ram mɨnɔn Prijia gau abe, anɨ au gɨ ajɔl gɔm, daun kub Epesas amjaka. Amjakɔm nɨja, nibi bi Jisas nɨp nɨj udla rɨmnap mɨdeila. *

² Pol kalip hag nɨja, "Kale Jisas nɨp nɨj udpe nɨn u, Ana Uɨ halɔ udpe aka wasɔ?" ga.

Hageia, hagla, "Wasɔ. Ana Uɨ ap mɨdɔp, a gun, hon nɨjagpun," a gɨla. *

³ Anɨg hageila, Pol kalip haga, "Pen kale nɨg pakpe u, ɨt u nɨhɔn, a gɨ gasɨ nɨjɨbim?" ɔ ga.

Hageia, hagla, "Hon Jon hagemɨdɔp manɔ u udun me, nɨg pakno," a gɨla.

⁴ Anɨg hageila, Pol haga, "Jon Isrel nibi bi gau hagɔ, nɨg pakmɨdal u, nan si nan naj gɨpun u, nɨhɔn gɨnɨg anɨg gɨpun, a gɔm, nɨjɔl me, kalip nɨg pak nɨmɨdɔp. Pen Jon kalip hagemɨdɔp, 'Bi Kub hainɔ aunab u auɔ, nɨp nɨj udmim,' a gɨmɨdɔp. Bi hainɔ aunab a ga anɨbu, Jisas nɔp," a ga. *

⁵ Pol anɨg hageia, Bi Kub Jisas nɨp nɨj udun, nibi bi nɨpe yabɨl mɨdaiun, a gɔm, nɨg pakla.

⁶ Kale nɨg paklɔ nɨjɔl gɨ, Pol nɨmagɔ nɨpe kalip adɔ au lɔ, Ana Uɨ kalip auɔ, adɨj manɔ yabɨl unbɔ ke ke hagɔm, God manɔ aij u hag nɨla. *

⁷ Bi unbɔ mɨgan laɨ rɔ anɨg gɨla.

⁸ Pol rakɨn mɨhau nɨgan, Juda nibi bi magum gep ram aula gau aip, God nibi bi udɔm abad mɨdeinab manɔ u nɨj udlɔ, a gɔm, kɔ gɔm, waiɔ nɔp manɔ hag amɨl apɨl gɨ mɨdmɨdɔp.

⁹ Pen nibi bi rɨmnap gasɨ mɨdmagɔ kale u gasɨ mɨdmagɔ kale anɨ gau nɔp mɨdeia nɨjɔm Pol manɔ haga u udagnabun, a gɔm, nibi bi magɔnhalɔ mɨdeila anɨ au amɔm, Bi Kub Adan Arep u manɔ naj hagla. Anɨg haglɔ, Pol nibi bi Jisas nɨp nɨj udla gau kalip nɔp uɨ gɨ dam, Diranas skul ram kub u amɔm, kalip manɔ hag nɨ mɨdmɨdɔp.

¹⁰ Pol anɨg gɔl hag nɨ mɨdɔ, mɨ mɨhɔp inɔ me, Juda nibi bi gau lɔm, Grik nibi bi gau lɔm, Esia Propins mɨdeila gau magɔnhalɔ Jisas manɔ aij u nɨjla.

Sipa nɨ nɨpe gau

¹¹ God nɨpe Pol aip mɨdeia nɨjɔm nɨpe nan gagep rɔ ke yabɨl rɨmnap gɨmɨdɔp. *

¹² Nibi bi rɨmnap kale Pol agsi walɨj bad nɨpe gau dam, nibi bi mɨɨa ga gau haɨ romanɨ kalip lɨlɔ, urak armɨdal; kɨjaki aiɔn pi nibi bi abanɨ almɨdɔp gau kale u rɔ nɔp hɔj armɨdal. *

* 18:27-28: Ap 9:22 * 19:1: 1Ko 3:6 * 19:2: Ap 8:16 * 19:4: Mad 3:11 * 19:6: Ap 8:17; 10:44,46 * 19:11: Ap 14:3 * 19:12: Ap 5:15

13 Juda n̄bi b̄ r̄mnap kuj nan gau ḡm, k̄jaki aiōn pi nan gau hag h̄j yu ajm̄dal. Pen hainō, Pol gaia r̄o n̄j̄m, hon u r̄o n̄p B̄ Kub J̄isas hib hagno, k̄jaki aiōn pi h̄j arlan̄, a ḡm, k̄jaki aiōn pi n̄bi b̄ aban̄ alla gau kal̄p hagla, “J̄isas, Pol manō n̄ipe hagn̄m̄d̄p b̄ u, hib n̄ipe hagabun u n̄j̄m̄n, h̄j aru!” a ḡla.

14 Pen b̄ God n̄p nan sabe gep b̄ kub yab̄l̄ ap Sipa, ñ̄ n̄ipe unbō mudun j̄j an̄ig ḡ m̄deila.

15 Pen mañ ap kale, k̄jaki aiōn pi hag yuun, a ḡm, an̄ig haglō n̄j̄l̄ ḡ, k̄jaki b̄ aban̄ ala u manō kale u n̄j̄m̄ kal̄p pen haga, “Yad J̄isas n̄j̄bin, Pol n̄p n̄j̄bin u pen kale b̄ an?” ō ga.

16 An̄ig hagōm, b̄ k̄jaki aban̄ ala u kl̄o ke yab̄l̄ kal̄p rata ḡm, m̄ñu magō pak ado malo ḡm, waīj kal̄p gau ud b̄l̄l̄ ḡ yuō, kale magō n̄p me ram an̄bu arō ḡm, hagape halō p̄ñ̄j̄ ḡ arla.

17 Pen manō an̄bu, Juda n̄bi b̄ abe, Grik n̄bi b̄ abe, Epesas m̄deila gau magōñhalō n̄j̄m̄, an̄n̄n̄ gō p̄ñ̄j̄ ḡm, B̄ Kub J̄isas hib n̄ipe u n̄p haglō adō ara. *

18 An̄ig ḡo, n̄bi b̄ J̄isas n̄p n̄j̄ udla gau iru n̄p ap magum ḡm, nan n̄h̄n̄ n̄h̄n̄ ḡ naij̄ ḡla gau hag waiō l̄la.

19 Kuj nan gau ḡm, buk kal̄ kl̄iñ r̄k l̄m̄dal gau, n̄bi b̄ r̄mnap daulō, n̄bi b̄ r̄mnap gau n̄j̄ m̄dlō n̄j̄l̄ ḡ, kale mab pak laulō ina. Buk nan an̄b gau, mani kabō magō silpa rauep wō ralō, p̄p̄di dausan (50,000) r̄o ara.

20 Pen daun kub Epesas an̄bu an̄ig geila me, B̄ Kub manō aij u gau gau aramōm p̄d̄ōj̄ yab̄l̄ ga.

Epesas n̄bi b̄ manō haul̄ ḡla

21 Pen hainō, God Ana n̄ipe Pol n̄p gas̄ ñ̄o, Pol haga, “Yad Masedonia amem, Akaiā amem, Jerusalem arnabin. Pen hainō Rom u r̄o n̄p arnam,” a ga. *

22 An̄ig hagōm, b̄ m̄hau n̄ipe aip w̄g ḡm̄dil, Dimodi aip Erasdas aip kal̄p hag yuō, Masedonia Propins arlō. N̄ipe pen Esia Propins rap̄n̄ ñ̄n̄ bad ap m̄deila.

23 Pol Epesas m̄deila ñ̄n̄ an̄b au, Epesas n̄bi b̄ r̄mnap urakōm, B̄ Kub Adan Arep manō aij an̄bu n̄j̄ udla n̄bi b̄ gau kal̄p n̄j̄l̄, mulu lugō, pen pen ḡn̄ig r̄o geila. *

24 Pen b̄ ap, hib n̄ipe Demidrias u, b̄ n̄ipe r̄mnap aip kabō silpa udōm, god piral sabe ḡm̄dal, hib Ademis, a ḡm̄dal u, ram pro kl̄iñ aij r̄mnap ḡ l̄l̄l̄, n̄bi b̄ r̄mnap apōm, rau dam lōm, n̄bi kub hon Ademis n̄p sabe gep ram u, a ḡm, sabe ḡm̄dal. B̄ an̄b gau w̄g an̄bu ḡm, mani kub yab̄l̄ udm̄dal.

25 Demidrias n̄ipe, b̄ n̄p w̄g ḡm̄dal gau abe, b̄ w̄g kale ḡm̄dal an̄bu r̄o ḡm̄dal b̄ gau abe hagō, ap magum geila, haga, “Kale n̄j̄bim, hon w̄g añ̄ an̄bu gun me, mani kub yab̄l̄ udpun.

26 Pen uri b̄ an̄b Pol apōm, n̄bi b̄ gau kal̄p manō piral hagōm hagōp, ‘Ñ̄magō udōm nan ḡpal gau nan sabe gep wasō, ’gōp. An̄ig hagaj̄p, Epesas aui abe, Esia Propins gau abe, n̄bi b̄ iru yab̄l̄ n̄p manō n̄ipe udpal.

27 Pol manō piral u hagō, n̄j̄ udōm, nan ḡ l̄no raum̄dal u, hainō rauagnabōl. Pen adō an̄bu n̄p hagagabin. Hon ke abe, n̄bi b̄ Esia Propins gau magōñhalō abe, n̄bi b̄ ram m̄n̄ōj̄ ke gau gau magōñhalō abe, god kub

* 19:17: Ap 5:11 * 19:21: Ap 23:11; Ro 1:13 * 19:23: 2Ko 1:8

Ademis u nɪp sabe gɪpun. Pen nɪp arö göm, ram kub nɪp sabe gɪpal u u rö nöp arö göl rö löp, a gem, hagabin,” a ga.

²⁸ Demidrias anɪg hagö, bɪ anɪb gau nɪɲlö, mulu kal yabɪɪ lugö, meg mɪgan dap ranöm hagla, “Ademis Epesas nɪbö nɪpe kub yabɪɪ! Ademis Epesas nɪbö nɪpe kub yabɪɪ!” a gɪla.

²⁹ Anɪg göl manö kub haglö arö nɪɲöl gɪ, nɪbɪ bɪ daun kub anɪbu magöŋhalö apöm, Pol bɪ nɪpe mɪhau ud sɪsɪ lɪ tɪp gɪ dam manö hagep ka u ud arla. Pol bɪ nɪpe anɪb mɪhau nɪpe aip Masedonia Propins nɪbö ap mɪdailö. Hib kalpe mɪhönj u, Gaias aip Arisdakas aip. *

³⁰ Pol pen, nɪbɪ bɪ ap magum göm, manö hageila anɪ au arnam, a ga u pen nɪbɪ bɪ Jisas nɪp nɪɲ udla gau nɪp wasö gɪla.

³¹ Pen Esia Propins gapman bɪ kub rɪmnap, Pol nɪp bɪ nɪɲeb nɪpe u me, nɪp manö yuöm hagla, “Nɪbɪ bɪ manö hagep ka au ap magum göm, manö hagaböl au aragmön wasö,” gɪla.

³² Pen nɪbɪ bɪ iru nöp ap magum göm, manö kub hagöm, manö ke ke yabɪɪ nöp hagla. Nɪbɪ bɪ iru nöp kale manö ɪɪ mɪdöp nɪɲun hagabun u, a göm, nɪɲagla; haɪöwaɪö nöp hagla.

³³ Pen bɪ Juda rɪmnap, bɪ hon Aleksada kalɪp hag aɪj gɪnab, a göm, nɪp nɪbɪ bɪ amgö ɪlö au yuöm, nɪbɪ bɪ rɪmnap manö adö rɪmnap anɪg anɪg hagnɪm, a göm, wɪɲ al hagaila pen nɪpe manö hagnɪg göm, kale manö hagagmim a göm, nɪmagö ud mɪɪc gɪ nɪa.

³⁴ Aleksada nɪmagö ud mɪɪc gɪ nɪö nɪɲöl gɪ, nɪbɪ bɪ gau nɪɲla, nɪpe Juda nɪbö bɪ ap, nɪɲöm maj mɪgan dap ranöm, manö adö aɲɪ nöp wɪɲ kub al hagöm hagla, “Ademis Epesas nɪbö nɪpe kub yabɪɪ! Ademis Epesas nɪbö nɪpe kub yabɪɪ!” a göm, manö adö aɲɪ anɪbu nöp seg wɪɲ mɪlö padö yabɪɪ al hag mɪdeila.

³⁵ Kale du aua nöp anɪg wɪɲ al hag mɪdö mɪdö, hainö bɪ daun gapman wög göm, kalɪ kliɲ rɪkep bɪ kub kale u uraköm, kalɪp haga, “Agamɪj mɪdaiim!” a ga. Anɪg hagö hagö, agamɪj mɪdlö nɪɲöl gɪ, nɪpe haga, “Epesas nɪbɪ bɪ. Ram mɪnörj hon ɪ, god kub Ademis kabö ana nɪpe kumi kabö laɲ nɪbö ju aua u udun, ram gɪ lɪ aɪj gun, sabe gɪpun u, bɪ an nɪɲagöp, a gɪmim, manö hauɪ gabim?”

³⁶ Manö anɪbu, nɪbɪ bɪ gau magöŋhalö hadö nɪɲbal. Anɪb u, kale agamɪj mɪdmim dui gagmim.

³⁷ Pen bɪ daubim mɪhai ɪ, god hon Ademis nɪp hag jumil, ram sabe gɪpun gau nan rɪmnap si udagpil u pen kalɪp aui daubim.

³⁸ Anɪb u, Demidrias aka bɪ nɪpe rɪmnap bɪ ap nɪp manö kub hagnɪg gɪnaböl u, bɪ kub manö ud asɪkep bɪ gau mɪdpal gau amöm manö haglö, kale manö kub anɪbu nɪɲnaböl.

³⁹ Pen manö mɪɲör rɪmnap mɪdainɪm u, gapman bɪ manö ud asɪkep nɪɲ mɪdeinaböl amgö ɪlö kale au hagpe nɪɲöl.

⁴⁰ Hon mɪɲni aui ap magum gun, manö pɪg gabun u, manö ɪɪ ap mɪdö hagagabun. Gapman bɪ kub yabɪɪ ap, ‘Nɪhön gɪnɪg ap magum gɪmim anɪg gabim,’ a gö, pen manö ap hagun rö lagöp,” a ga.

⁴¹ Nɪpe anɪg hagöm, nɪbɪ bɪ gau kalɪp hag yuö, ke ke arla.

20

Pol Masedonia Propins amöm, Akaia Propins ara

* 19:29: Ap 20:4; 27:2; Kol 4:10; Plm 24

1 Pen n̄bi b̄i gau manö pi p̄ig hag m̄id arö göm, am ram kale ke ke gau arla. Pol n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄n̄j udla gau kal̄ip w̄iñ alö, aueila, kale gas̄i halö m̄idöm Jisas n̄p n̄n̄j ud p̄idöñ göl ḡi m̄ideilan̄ a göm, n̄ipe manö r̄imnap hag ñ̄i aij göm, “Kale au m̄idaim,” a göm, kal̄ip arö göm Masedonia Propins ara.

2 Amöm, an̄ib gau ḡi ajöl göm, n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄n̄j udla an̄ib gau, kale gas̄i halö m̄idöm Jisas n̄p n̄n̄j ud p̄idöñ göl ḡi m̄ideilan̄ a göm, n̄ipe manö r̄imnap hag ñ̄i aij ḡi damöm, Akaia Propins amjaka.

3 Akaia amjaköm, rak̄in m̄ihau n̄igan̄ an̄ib gau m̄idöm, ñ̄ig maḡib udem Siria Propins arnam a ga u pen n̄ipe manö ap n̄n̄ja, Juda kai n̄p al pak l̄in̄g geila. Manö an̄ibu n̄n̄jöm me haga, “Iñ adö nöp ado ḡi Masedonia ar̄in,” a ga.

4 Pen Pol n̄ipe aip ajeila b̄i gau me: Piras ñ̄i n̄ipe Sopada daun kub Beria n̄bö u; Arisdakas aip Sekadas aip daun kub Desalonaika n̄bö m̄ihau u; Gaias daun kub Debi n̄bö u; Dijikas aip D̄ropimas aip Esia Propins n̄bö m̄ihau u; Dimodi u.

5 B̄i an̄ib gau kale nöd amöm, daun kub Droas amöm, han̄ip abad m̄ideila.

6 Pen ñ̄in kub Bred Ȳis Halö Ñ̄n̄jagep ñ̄in u m̄idno, ap arö n̄n̄jöl ḡi, ñ̄ig maḡib udun, ñ̄in unbö mam̄id u an̄ hanun, Droas amun, b̄i nöd arla gau aip am seg m̄idun ñ̄in unbö mudun j̄in̄ an̄ib gau m̄idaino.

Pol ñ̄i uma ap n̄p gö, kauyan̄ uraka

7-8 Wik añ̄i ap Droas m̄idaino an̄ibu, wañ̄ign̄bö yan̄ ñ̄in u, bred ud jö ḡi ñ̄in̄ig gun, ram raul m̄igan̄ adö lan̄ am magum gun, Pol, rol arnabin a göm manö hagö n̄n̄jöl gun, n̄n̄j m̄idaino. An̄ig göl n̄n̄j m̄idno m̄idno, sibön gö, hapö m̄itan̄ iru nöp lau ado au lan̄ lun, Pol manö hageia u n̄n̄j m̄idaino.

9 Pen b̄i praj ap wido adö u asiköm, Pol manö hagaia u n̄n̄j m̄ideia. Hib n̄ipe u Yudikas. N̄ipe an̄ig ḡi n̄n̄j m̄id m̄idö, hon kal yab̄i auö me, amgö juju ḡi ḡi böñ nöp ram adö yab̄i lan̄ n̄bö ḡi dam m̄inöñ au yan̄ paka. An̄ig gö, kale am au yan̄ ud n̄n̄ja, böñ nöp hadö umöl m̄ideia.

10 Pol n̄ipe pen au yan̄ amöm, ñ̄i an̄ibu n̄p nab nab l̄i udöm, haga, “Gas̄i iru n̄n̄jagmim; n̄ipe kam̄in̄ m̄idöp,” a ga.

11 An̄ig hagöm, kauyan̄ ram raul adö lan̄ amöm, bred r̄imnap ud jö göm, j̄im nöl ñ̄in̄jöm, Pol kauyan̄ manö hag m̄idö m̄idö, ram ru mailö la u ara.

12 Pen b̄i praj ap lug paköm uma u n̄p kam̄in̄ ram damöm m̄iñ m̄iñ yab̄i ḡila.

Pol Droas arö göm, Midilini ara

13 Pol han̄ip haga, “Kale ñ̄ig maḡib udmim, daun kub Asos am m̄idaimim; pen yad iñ adö apem, daun kub an̄ibu ñ̄ig maḡib seg udun ram m̄inöñ Midilini arun,” a ga. An̄ig hagö, hon ñ̄ig maḡib udun, Asos arno.

14 Asos amun, Pol n̄p udun, ram m̄inöñ Midilini arno.

15-16 Ruö Midilini arö gun, ram m̄inöñ ñ̄ig r̄ib gus ga airan Kaios söl au amjakno. Ruö u, ram m̄inöñ ñ̄ig r̄ib gus ga airan Semos amjakun, Pol n̄ipe gas̄i ap n̄n̄ja, Epesas amun, hain nöp ḡi ajöl gun, Pedikos ñ̄in u Jerusalem n̄n̄jagun rö löp, a ḡi gas̄i n̄n̄ja. An̄ib u me, hon Epesas lau hil gun, böñ nöp daun kub Mailidas arno.

Pol Epesas n̄bi b̄i kal̄ip haga, “Yad böñ nöp arabin,” a ga

17 Daun kub Mailidas amjakun, Pol manö yuö, Epesas arö, n̄bi b̄i Jisas n̄n̄j udla gau kal̄ip abad m̄idm̄idal b̄i gau kal̄ip haga, “Yad m̄idpin i auim,” a ga. *

* 20:17: Ap 18:21

18 Anig hagö, bi anib gau aueila, kalip haga, “Nöd Esia Propins kale au apem, kale aip midem, mid damem, nihön nihön gimidin u nihim.

19 Hib yad udnö adö araga. Bi Kub nip wög u ginö nihöl gi, Juda nibi bi yip gi naj gun a glö nihöl gi, mitöng göl gi manö hag ñinö ara.

20 Kale nihim, yad Jisas manö aij nipe ap arö gagnö, pen magum gipim ka gau abe, ram kale gau abe amem, nihön manö kalöp gi ñinab u magöñhalö halöwalo hag ñinö ara.

21 Kale Juda nibi bi gau löm, Grik nibi bi gau löm, manö klö hagem, hag ñi aij gem, hagnö, ‘Nan si nan naj gipim u, nihön ginig anig gipun, a gimim, arö gimim, God hagöp manö u udmim, Bi Kub hon Jisas nip nih udmim,’ a ginö.

22 “Pen miñi nihim! God Ana yip nagit rö löm, dam Jerusalem ud arab u, yip nihön rö ginab u nihagpin.

23 Pen yad nihim, daun kub gau gau amjahnö, Ana U+ nipe yip pör hagöp, ‘Ne Jerusalem arnabön, nöp nagit lölö, u+ham mideinabön,’ a göp. *

24 Pen u manö midagöp. Yad ke nöp mid aij ginam, a gem, gasi u nihagpin. Yip paknaböl, a gem, pñih gagpin, wasö. Bi Kub Jisas, wög yip haga u nöp gasi nihem, God hanip mög nihöm udöp manö aij u, hag ñöl gi nöp mideinabin. Yad gasi añi anibu nöp nihem, amem, adan anibu böñ nöp arnabin. *

25 “Pen yad nihim, kale nibi bi gau gai magöñhalö, God nibi bi udöm abad mideinab manö anibu hagnö nihim gau, yip kauyan nihagnabim, wasö.

26 Miñi arnig gem me, kalöp waiö hagabin, nibi bi an an God manö aij u nih udagöm, ilön kub udnaböl u, u nan kale ke; yad wasö.

27 Yad God nan nihön nihön ginig gab manö u ap arö gagpin, wasö; magöñhalö yabul kalöp hag ñinab.

28 Kale ke nih aij gimim, nibi bi Ana U+ nipe hagö abad midpim gau abe nih aij gimim midaimim. Bi kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale gau abad mid aij gipal rö, kale u rö nöp, God nibi bi nipe, hagape nipe ke rau adog uda nibi bi anib gau me, kalip abad mid aij gimim midaimim. *

29 Yad nihim, yad arnö, kain hau gau apöm, kaj sipsip kale mukpim gau rimnap hau ñihaböl. *

30 Pen nibi bi an kale au midpal rimnap u rö nöp, nibi bi Jisas nip nih udpal gau kalip tip gi ud arno, kale hon aip arun, a göm, kalip manö piral hagnaböl.

31 Pen yad mi mihau nigan, ram minöh kale Epesas midem, sidö an, sibön yan, kalöp mög gö, mitöng göl gem, kalöp magöñhalö añi añi hag ñi aij ginö. Manö hag ñinö anibu hau gagmim; nih aij gi midaimim. *

32 “Yad kalöp God ñimagö adö u lem, manö aij nipe u, nipe nibi bi mög nihöb manö aij anibu adö u lem, arabin. God kalöp aip mideinab. God manö aij nipe u nih udeinabim u, nipe gö, kale Jisas nip nih ud pidöh gimim nibi bi nipe ke midmim, nan aij aij nibi bi nipe ñinig gab u udnabim.

33 Yad kale aip midainö ñin u, nibi bi rimnap mani gol, mani silpa, walij nan kale gau asib hagagnö. *

34 Kale nihim, ñimagö yad u ke nöp wög gem, bi yad aip ajmidun gau aip nan magö ñihun walij rau yimun midmidun. *

* 20:23: Ap 9:16; 21:11 * 20:24: Ap 21:13; 2Di 4:7 * 20:28: 1Di 4:16; 1Pi 5:2-4 * 20:29: Mad 7:15; Jon 10:12 * 20:31: 1De 2:11 * 20:33: 1Ko 9:11-12 * 20:34: Ap 18:3; 1De 2:9

³⁵ Pen yad gipin anibu rö, kale u rö nöp gimim, nibi bi mög gep rö gau kalip ud aij gimim gi nimim. Bi Kub hon Jisas nipe ke manö haga u niñ midaimim. Nipe haga, 'Bi r+mnap kalöp nan ñ+naböl u, kalöp aij g+nab; pen kale nibi bi r+mnap kalip nan ñ+nabim u, kalöp aij yabiñ g+nab,' a ga," a ga.

³⁶ Pol manö anibu hag pis göm, Epesas nibi bi Jisas niñ udla gau kalip abad midm+dal bi gau aip kugom y+möm, God nip sabe ga.

³⁷ Pol sabe gö niñöl gi, kale miñön göm, nip am ud wabi göm, mulu rö niñöm bom halula.

³⁸ Hainö mulu adin yad u niñagnabim, a ga, manö u nöp niñöm, kale mög yabiñ niñöm, miñön gila. Anig göl göm, Pol nip an an li dam ñig magib migan u yula.

21

Pol ñig magib udöm Jerusalem arnig ara

¹ Pen hon Epesas nibi bi gau kalip, au midaiim, a gun, ñig magib udun, hadno. Yigön u ap aij gö, yijig göl nöp am am, ram m+ñön ñig r+ib gus ga airan Kos arno. Pen ruö u, Kos arö gun, ram m+ñön ñig r+ib gus ga airan Rodos arno. Pen ruö u, Rodos arö gun, daun kub Padara arno.

² Daun kub Padara amun niñno, ñig magib ap ram m+ñön Pönisia arnig geia. Anib u, hon ñig magib anibu udun hadno.

³ Am am, ram m+ñön ñig r+ib gus ga airan Saipras ñimagö s+dagö lau adö midö niñöl gi, am am, ram m+ñön Siria söl apun me, nan kago gau ud yunig am daun kub Daia p+dön gino.

⁴ Daia am p+dön gun, am nibi bi Jisas nip niñ udla gau kalip ulhai niñun, kalip aip wik añi ap midaino. Pen God Ana nipe kalip gasi ñö, kale Pol nip hagla, "Jerusalem arnig gabön u, aragmön," a gila. *

⁵ Pen arnig gino magö u, nibi bi Jisas nip niñ udla anib gau, nibi bi, niñ pai kale gau magöñhalö hanip dam daun kub anib höñ adö ñig goñ au amun, kalip aip kugom y+mun, God nip sabe gino.

⁶ Pen hon, "Kale au midaiim," a gino, kale pen, "Kale gau arim," a gilo, hon am ñig magib u raul migan u arno niñöl gi, kale ado gi ram kale arla.

Agabas, Pol nip anig anig g+naböl, a ga

⁷ Pen hon ñig magib udun, daun kub Daia arö gun, am daun kub Dolemais p+dön gino. P+dön gun, nibi bi Jisas nip niñ udla gau kalip, "Kale midpim?" a gun, ñin bad ap kalip aip an anib au midaino.

⁸ Ruö u kalip arö gun, am Sisaria amjakun, Pilip ram u am hannö. Nipe Jisas manö aij hag niñ ajep bi ap. Nipe me, nöd Jerusalem midöm, bi unbö kagoñ jin u aip nan magö nime lim+idöp. *

⁹ Pen bi Pilip anibu, pai nipe miñhau miñhau, Jisas manö aij u hag niñ+idal. Pai anib gau kale bi udagla.

¹⁰ Hon Pilip aip midaino ñin an anib au, bi God manö hagep Agabas ram m+ñön Judia nibö aua. *

¹¹ Agabas apöm, Pol dip nag+ nipe u udöm, ñimagö ma nipe ke nag+ löm haga, "Ana Uñ hagöp, 'Bi dip nag+ nap nibö anibi, Juda kai Jerusalem au nip nag+ löm, dam Juda nibi bi wasö gau kalip ñ+naböl,' a göp," a ga. *

* 21:4: Ap 20:23 * 21:8: Ap 6:5; 8:40 * 21:10: Ap 11:28 * 21:11: Ap 20:23; 21:33

12 Hon magöŋhalö manö anibu niŋun, Pol niŋ neb neb gun hagno, "Jerusalem aragmön," a gino.

13 Hagaino, Pol pen pe haga, "Yip niŋhön ginig mög gö mitöŋ giŋe, midmagö yad ilön göp. Yad Jerusalem amem, 'Bi Kub yad Jisas,' a ginabin. Kale manö u niŋlö, mulu lugö, yip nagit linig geinaböl aka böŋ nöŋ al pak linig geinaböl u, piŋiŋ gagnabin. Haŋowaŋö am hagnabin," a ga. *

14 Pen hon Pol niŋ anig git hag wasö niŋun, arö gun, hagno, "Bi Kub niŋpe ke niŋöb rö ginab," a gino.

Jerusalem niŋi bi Pol niŋ hag jula

15 Pen hon anig göl Sisaria midun, Jerusalem arnabun, a gun, nan hon gau git jin git lun, hadno.

16 Niŋi bi Jisas niŋ niŋ udla Sisaria niŋbö rimmnap aip Jerusalem arno. Kale hanip dam Neson ram u lilo, aip hanno. Bi Neson anibu Saipras niŋbö. Niŋpe Jisas niŋ nöŋ nöŋ niŋ uda.

17 Jerusalem amjakno, niŋi bi Jisas niŋ niŋ udla gau magöŋhalö hanip niŋlö aij ga.

18 Rol Pol hon aip Jems niŋ manö hagnig arno. Jerusalem niŋi bi Jisas niŋ niŋ udla gau kalip abad midmidal bi gau magöŋhalö ap magum göm mideila.

19 Pen hon amjakun, Pol kalip, "Kale midpim?" a göm, God niŋ abad midö niŋöl git, ram minöŋ gau gau ajöm, Juda niŋi bi wasö gau nan niŋhön niŋhön ga u magöŋhalö, bi anib gau kalip aiud anibu haga. *

20 Pol anig göl aiud anibu hageia niŋöŋ, God niŋ aij a göm, Pol niŋ hagla, "Mam. Ne niŋban, Juda niŋi bi iru niŋbanö Jisas niŋ niŋ udpal u pen klö yabit göm haggal, 'Hon Juda niŋi bi midpun. Anib u, Juda lo adö u nöŋ gun,' a gitpal. *

21 Pen Juda niŋi bi gau rimmnap Jerusalem i apöm haggal, 'Pol niŋpe, Moŋis hadame nöŋ lo manö kalit klit rika u arö göm, hon Juda kai gitpun adö u arö göm, Juda niŋi bi ju am Juda niŋi bi wasö ram minöŋ an gau midpal kalip hagöŋ, "Ni kale gau haŋ rib git dö gagmim, Juda kai gitpal rö gagmim," a göp,' a gitpal.

22 Ne uri Jerusalem i auban, manö anibu gau gau arö niŋnaböl. Anib u, hon aige gun a gun, manö anibu hag amil apil gino.

23 Manö hag amil apil gun, manö adö aŋit hag lino u uri nöŋ hageinabun, ne niŋmön, hain gitmön. Bi hon i bi miŋhau miŋhau, manö klö niŋö niŋö God niŋ hagabun, a gitpal.

24 Anig gitpal rö, God niŋ nan pak sabe git niŋig gaböl. Anib u, ne am niŋ rimmnap kalip aip midmön, nan niŋhön niŋhön göm God amgö ilö ut mideinaböl u, git aij gitmön, nan God niŋ sabe git niŋnaböl gau ne rau niŋmön, kalip git niŋmön me, hainö nabic umagö kale u riknaböl. Anig geinabön u me, niŋi bi gau magöŋhalö niŋnaböl, nöŋ manö hagla anibu piral nöŋ hagla. Kale niŋnaböl, ne Juda niŋbö u me, hon Juda kai gitmidun rö nöŋ gitmidan. *

25 Pen Juda niŋi bi wasö Jisas niŋ niŋ udla gau kalip köp kalit klit rik niŋ hagno, 'Niŋi bi rimmnap nan yiŋarŋ piral gau sabe göm, wal kaj pakaiöl, kale niŋnagmim. Wal kaj nan gau hagape niŋnagmim. Wal kaj nan gau rugu

* 21:13: Ap 20:24 * 21:19: Ap 15:12 * 21:20: Ap 15:1,5 * 21:24: Nab 6:1-20; Ap 18:18

bu gılö umain+m u, ñ+ñagmim. N+ñi si b+ si gagmim, ' a gun, köp kal+ kñiñ r+rkpun, " a g+la. *

²⁶ An+g hageila, Pol manö kal+p u udöm, ruö b+ m+hau m+hau nan sabe g+ ñ+n+g g+la b+ an+ñ gau aip, kale nan n+hön n+hön göm God amgö ilö u+ m+deinaböl u, g+ aij göm, God sabe gep ram u arla. Amöm, Pol b+ abad m+deila gau kal+p haga, "Hon ñ+n unbö kago+ j+ñ u m+dun, ñ+n mudun j+ñ u God n+p nan r+mnap ke ke dapun, n+p sabe g+ ñ+nabun, " a ga. *

Juda n+ñi b+ Pol n+p ud s+s+ l+la

²⁷ Pol an+g hagöm, kale nan n+hön n+hön göm, God amgö ilö u+ m+deinaböl u, g+ damöm, mudun j+ñ ñ+n u söl gö n+ñöl g+, Juda n+ñi b+ Esia Propins midöm aula r+mnap n+ñla, Pol God sabe gep ram raul u m+deia. N+ñe m+deia au n+ñöm, n+ñi b+ m+deila gau manö haglö, kale kal juöm Pol n+p ud s+s+ l+la.

²⁸ Pol n+p ud s+s+ löm, w+ñ kub alöm hagla, "N+ñi b+ Isrel gai. B+ an+ñi n+ñe ram m+nöñ ke gau gau magöñhalö ajöm, n+ñi b+ gau kal+p manö piral hagöm, hon Isrel n+ñi b+ abe, lo hon abe, God sabe gep ram i abe manö naj hagab. Pen adö an+ñu nöp, uri n+ñe Juda n+ñi b+ wasö gau God sabe gep ram raul m+gan au aragep gau, kal+p ha+öwa+ö u+ g+ dauub. An+ñ u, n+ñe ram u+ an+ñi g+ naj göp, " a g+la.

²⁹ Kale manö hagla an+ñu, gas+ kale ke nöp n+ñöm piral hagla. Pol y+har+ñ D+ropimas aip God sabe gep ram söl gau ajailö n+ñöl göm, gas+ kale ke n+ñöm hagla, "Pol b+ ne D+ropimas Epesas n+ñö u aip God sabe gep ram raul m+gan u arbil, " a g+la. *

³⁰ Pen kale an+g haglö, manö an+ñu n+ñi b+ gau magöñhalö n+ñöm, ke n+ñö ke n+ñö apöm Pol n+p ud +p g+ dam God sabe gep ram höñ yañ yulö n+ñöl g+, ad+ñ ajön g+ ñ+la.

³¹⁻³² N+ñi b+ iru yab+ñ manö hau+ kub hagöl göm, kal ju Pol n+p böñ nöp al pak l+n+g geila. Pen geila manö an+ñu Rom ami b+ kub yab+ñ m+deia au arö, n+ñe ami b+ abad m+dm+dal b+ kub n+ñe r+mnap udöm, ami b+ r+mnap udöm, lel am n+ñi b+ magum g+ m+deila au amjakla n+ñöm Pol n+p pak ado malo geila u arö g+la.

³³ Ami b+ kub an+ñu apöm, Pol n+p ud s+s+ löm, b+ n+ñe gau kal+p haga, "Kale n+p sen m+höp l+mim, " a ga. Hagö, haga rö g+la. Pen n+ñe b+ nöd m+deila gau kal+p hag n+ñla, "N+ñe nan n+hön gaj+p n+p an+g gab+m?" ö ga.

³⁴ Hageia, kale manö ke ke hagöm, manö p+g kub yab+ñ g+la. An+g g+lö, ami b+ kub u manö il ap n+ñagöm, b+ n+ñe gau kal+p haga, "N+p dam ram kub p+idön kale ud arim, " a ga.

³⁵ Hagö, ami b+ kale Pol n+p dam ajön il go+ au amjaklö n+ñöl göm, n+ñi b+ iru yab+ñ nöp se göl amöl göm Pol n+p s+ñköm, ud pakun, a göm, pen pen g+ yueila n+ñöm b+ ami b+ r+mnap Pol n+p ud ka göm, ram raul kale ud arla.

³⁶ Pen n+ñi b+ gau kale kal hagöm hagöm, hagla, "N+p böñ nöp al pak lim!" a g+la. *

³⁷ Pen ami b+ gau Pol n+p dam ram raul m+gan yañ arn+g g+lö n+ñöl g+, Pol ami b+ kub yab+ñ u n+p haga, "Manö yad nöp ap hagnam aka?" ga.

Hageia, ami b+ kub yab+ñ u haga, "Yad n+ñbin ne Grik manö n+ñban.

³⁸ Yad gas+ n+ñbin e, ne me, b+ au l+jip n+ñö b+ pen pen g+p+al po dausan (4,000) nöp udöm, dam ram m+nöñ kabö nöp m+döp an gau pi göl m+deila,

* 21:25: Ap 15:29 * 21:26: 1Ko 9:20 * 21:29: Ap 20:4 * 21:36: Luk 23:18

bì u nöp, a gî nîhbin. Pen ne Grik manö nîhban u me, ne bì anîbu wasö,” ga. *

³⁹ Hageia, Pol haga, “Wasö, yad bì Juda ap. Yîp yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Daun kub yad u hib mîdöp. Pen yîp yau, a gîmön, yad nîbi bì gai i kalîp manö ap hag ñînam,” a ga.

⁴⁰ Hageia, ami bì kub u yau, a gö, Pol kabö ubîh ran arep adö u abö gî mîdöm, ñîn mîhc gö, nîbi bì gau manö arö gîlö nîhöl gî, Juda nîbi bì hagnîdal manö u löm, kalîp manö haga.

22

¹ Pol nîpe Juda nîbi bì hagnîdal manö u löm, haga, “Bapi mam bì. Manö kalöp hagnîg gabin u nîh mîdaim,” a ga.

² Anîg hageia, nîpe Juda nîbi bì hagnîdal manö yöl haga rö nîhöm, manö manö gagöm, agamîj yabî nöp mîdeila.

³ Kale agamîj mîdlö nîhöl gî, Pol kalîp haga, “Yad Juda nîbö u pen yîp yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Pen yad ap Jerusalem i, manö hag ñeb bì Gameliel aip mîdem, kub gînö u me, apîs bac bì lo manö nîhön nîhön hagla u magörhâlö yîp hag ñö, nîhbin. Anîb u, kale God nîp ud aij gun, a gîmim, kîñ aij nöp gîpim rö, yad u rö nöp gîmîdin. *

⁴ Nîbi bì Jisas Adan anîbu arla gau kalîp gî naj yabî gîmîdin. Kalîp al pak lîn, a gem, nîbi abe bì abe kalîp hałowafö nagî lem, dam nagî lîmîdin. Pen rîmnap gî naj gî dam pak lînö, böh nöp ummîdal. *

⁵ Gîmîdin anîbu, God nîp nan sabe gep bì kub yabî u abe, bì manö ud asîkep Kansol mîdpal bì kub gau abe, kalîp hag nîhbe, pîral hagöp, a göm, hagagnaböl; nîhög hagöp, a gînaböl. Ñîn ap yad Damaskas arnîg gainö, bì kub anîb gau yîp köp rîmnap nîmam bì kale Damaskas mîdeila gau kalî kîñ rîk ñîla. Köp anîbu kalî kîñ rîköm hagla, ‘Pol nîp abad mîdaimim. Damaskas nîbi bì Jisas nîp nîh udpal gau kalîp nagî löm, dam Jerusalem i daunîm,’ a gîla. Yad köp anîbu udem, kalîp nagî lî Jerusalem daunö, ilön udnaböl, a gem, Damaskas arnö.

Pol nöd Jisas nîp nîh uda, aiud u haga

⁶ “Pen yad köp anîb gau udem, bì rîmnap aip am am sîdö an aulîk magö u, Damaskas sösöl gîno nîhöl gî, adîh mailö kub unbö ke kumi kabö adö lan nîbö ap lugöm yîp nîha.

⁷ Anîg gö, yad ap lug mînöh yan paknö nîhöl göm, manö ap yîp haga, ‘Sol, Sol, yîp nîhön gîng gîmön pör gî naj gabön?’ ö ga.

⁸ “Hageia, yad hagnö, ‘Bî Kub! Ne ban?’ ö gînö.

“Hagainö, haga, ‘Yad bì Jisas Nasared nîbö; yîp pör gî naj gabön u nöp hagabin,’ a ga.

⁹ Bî yad aip araino gau, mailö kub u nîhla u pen manö magö yîp haga u apdi nîhagla.

¹⁰ “Yad pen hagnö, ‘Bî Kub. Nîhön gînam?’ ö gînö.

“Hagainö, yîp haga, ‘Ne urakmön, Damaskas ammön, bì ap apöm, nîhön nîhön gînabön u nöp hagnab,’ a ga.

¹¹ Mailö anîbu mailö kub yabî göm, amgö yîp u böh nöp we ga. Anîg gö, bì yad aip araino gau, yîp ñîmagö kîd u udöm, uî gî Damaskas arno.

* 21:38: Ap 5:36-37 * 22:3: Ap 5:34 * 22:4: Ap 8:3

12 “Pen daun kub anibu bi ap mideia. Hib nipe u Ananaias. Nipe lo hon u niŋ aij göm, hagöp hagöp rö nöp gimädöp. Bi anibu nöp, Juda nibi bi Damaskas mideila gau magöŋhalö hagla, ‘U bi aij yabił,’ a gila.

13 Pen nipe yad mädainö söl au apöm yip haga, ‘Mam Sol. Amgö magö ne kauyaŋ ñil nöŋ,’ a ga. Anig hagö niŋöl gi, adiŋ amgö yad we ga u böŋ nöp kamŋ lö, ñil niŋem niŋ niŋnö.

14 “Anig gö, Ananaias yip haga, ‘God apis bac bi hon sabe gimädal God u nöp, nöp uda. Udöm, nipe nan niŋhön niŋhön ginig gabin a ginab u nöp yamö niŋnabön. Nipe gasi niŋjöb, ne Bi Kamŋ Aij nipe u waiö niŋmön, manö maj migan nipe ke hagainim manö u ne ke waiö niŋnabön.

15 God wög gi ñeb bi midmön, nöp niŋhön niŋhön ginig gajip amgö niŋban u, manö niŋhön niŋhön hagajip apdi niŋban u, nibi bi gau magöŋhalö kalip hag ñinabön.

16 Anib u, abad midagaimön. Urakmön, God nip sabe gimön, ñig pakeinabön, nipe nan si nan naij gipan gac u lik gi ke yunab,’ a ga.

“Juda nibi bi wasö gau kalip manö aij yad u hag ñimön,” a ga

17 “Anig hagö, haga rö nöp ginö. Hainö Jerusalem i apem, God sabe gep ram u amem, God nip sabe gi midem, naböŋ niŋnö.

18 Naböŋ niŋem, yad Bi Kub niŋnö niŋöl göm, nipe yip haga, ‘Yiŋid Jerusalem arö gimön, ram mŋnön ke gau armön. Nibi bi gai i manö aij yad hageinabön u niŋagnaböl,’ a ga. *

19 “Anig hageia, yad hagnö, ‘Bi Kub. Kale ke yip niŋbal, yad nöd Juda magum gep ram gau ajem, nibi bi nöp niŋ udla gau kalip nagı lem, mifnu magö nöp pakmidin. *

20 Pen ñin ap bi manö aij ne hagep Sidipen nip kabö ju pak lılo niŋöl gem, yad bi nip pak leila gau walij kale ud ju lıla gau abad midem, paj hagnö,’ a ginö. *

21 “Anig hagainö, Bi Kub yip haga, ‘Yad nöp hag yunö ammön Juda nibi bi wasö mlö gau midpal gau arnabön,’ a ga,” a ga. *

Ami bi kub u Pol nip abad mideia

22 Juda nibi bi Pol manö hageia u niŋ mid damöm, Juda nibi bi wasö manö u nöp hagajip u niŋjöm, kale meg magö dap ranöm manö kub yabił hagöm hagla, “Nip ud al pak lim! Bi unbö rö kamŋ midagnim,” a gila.

23 Manö kub anig hagöl gi, walij kale rimnap ud ju löm, haipı gau lıhu udlö, lıhu udlö, haipı ap rana.

24 Anig geila, ami bi kub yabił u, bi nipe rimnap kalip haga, “Nip dam ram raul migan dammim, pakaimim, nibi bi gai i niŋhön ginig nip manö kub hagaböl il u kalöp hag ñinim,” a ga.

25 Anig hagö, nip paknig damöm, nagı adık lıla. Pen Pol nipe ami bi kub söl anib au urak mideia u nip haga, “Hon Rom nibi bi lo ap anig göl midagöp. Bi Rom nibö kabö göl gau yiharŋ pakagnaböl. Kale nöd manö kub hagöm, manö ud asiköm, ginaböl,” a ga. *

26 Pol anig hagö, ami bi kub anibu am bi kub yabił u nip haga, “Ne niŋhön ginig gabön? Bi anibu nipe bi Rom nibö rö,” a ga.

27 Anig hageia, ami bi kub yabił u apöm, Pol nip haga, “Ne niŋjö bi Rom nibö rö aka? Yip hagö, niŋin,” a ga.

* 22:18: Ap 9:29-30 * 22:19: Ap 8:3; 26:9-11 * 22:20: Ap 8:1 * 22:21: Ap 9:15 * 22:25: Ap 16:37

Hageia, Pol haga, “Yau. Niñö, yad bi Rom niñö rö,” a ga.

²⁸ Hageia, ami bi kub yabi u haga, “Yad mani kub yabi u yuem me, Rom bi midpin,” a ga.

Hageia, Pol pen haga, “Yip Rom niñö rö yag daula u me, yad bi Rom niñö rö midpin,” a ga.

²⁹ Pol anig hageia, bi nip nagi lila gau pinin gila. Ami bi kub yabi u, “Bi i Rom niñö rö u pen nip nagi labin,” a göm, u rö nöp pinin ga. *

³⁰ Ruö pen ami bi kub yabi u, Juda kai Pol nip manö niñon hagabol u nin aij gin, a göm, God nan sabe gep bi kub gau abe, Juda kansol bi gau magorhalo abe, auim a gö, ap magum gilö ninöl gi, Pol nip am hubik gi dapom, mideila an au la.

23

Pol Juda Kansol kub bi gau kalip manö haga

¹ Pol nipe Juda Kansol kub bi anib gau kalip nin ij halö löm haga, “Mam bi. Yad God hagöp rö por gipin u me, gasi milö ninöl gem midagpin,” a ga.

² Pol anig hageia, Ananias, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u, bi sol au mideila gau kalip haga, “Maj han nip pakmim,” a ga. *

³ Anig hageia, Pol Ananias nip haga, “Ne mulu sgi lauöl midpan. Nibi bi gau nöp ninlö, bi aij rö midpan u pen gasi magö ne ninban u naij yabi göp. Anig hagpan anibu, God nöp pen pe paknab. Hon Juda gipun rö ninmon, yip manö kub hagpan u pen Juda gipun adö u arö gimön, ‘Nip halowato pakim,’ a gipan,” a ga. *

⁴ Pol anig hageia, bi sol au mideila anib gau hagla, “God nip nan sabe gep bi kub yabi u nip hag juabon aka?” gila.

⁵ Hageila, Pol pen pe haga, “Mam bi. Nipe God nip nan sabe gep bi kub yabi hagöp a gem ninagpin. God Manö u kali klin riköm hagla, ‘Bi kub kale gau kalip hag juagmim, wasö,’ gila,” a ga. *

⁶⁻⁸ Pen Pol nipe ninja, bi Kansol kub mideila anib gau rimnap Sadyusi nibi bi ninja rö ninja, rimnap Perisi nibi bi ninja rö ninja. Bi Sadyusi gau gasi kale u ninom hagmidal, “Ejol gau midagpal. Ana midagöp. Nibi bi gau umom, böñ nöp umom, uraknabol,” a gimidal. Pen bi Perisi gau unbö gasi ninagmidal. Gasi kale u ninom hagmidal, “Ejol gau midpal. Ana midöp. Nibi bi gau umom, böñ nöp umom wasö, uraknabol,” a gimidal. Pol nipe yam ke ke mideila anibu ninom, manö kub hagom, haga, “Mam bi. Bac bi yad gau magorhalo Perisi niñö; yad u rö nöp Perisi niñö nöp. Yad nibi bi umom uraknabol manö hagnö u me, yip pen manö kub hagabol,” a ga. Anig hageia, bi Sadyusi Kansol kub gau asik ke ke löm, bi Perisi Kansol kub gau asik ke ke löm, manö pen pen hagla. *

⁹ Manö pen pen hagom, manö blatö göm, manö hau gila. Hageila, Perisi kai bi lo hag neb bi kale rimnap urakom, manö pen pen hagom, hagla, “Bi i nan naij ap göp, a gun, hagagabun. Nipe Damaskas areia nin u, ana ap aka ejol ap nip hagö ninja rö löp; hon ninagpun,” a gila.

¹⁰ Anig hagom, pen pen hag ud areila ninom, ami bi kub yabi u ninom, midö midö anig hag damom Pol nip ud gi dö gi adin adin löl rö löp, a göm, ami bi nipe gau kalip hagö, Pol nip ut gi dam ram kub raul kale dap lila.

* 22:29: Ap 16:38 * 23:2: Jon 18:22-23 * 23:3: Mad 23:27 * 23:5: Eks 22:28 * 23:6-8: Mad 22:23; Ap 26:5

11 Pen ñ+n anibu sib an yan B+ Kub apöm Pol m+deia söl au urak m+dom haga, "Gas+ halö m+daimön. Manö aij yad u Jerusalem i hagpan rö, daun kub Rom ammön, u rö nöp hagnabön," a ga. *

Pol n+p al pak linabun, a g+la

12-13 Ruö pen Juda b+ ñ+njuöl m+höp rö ap magum göm, manö hag adö añ+ löm hagla, "Hon Pol n+p böj nöp al pak linabun. N+p al pak lagpun magö i, nan ñ+agun, ñ+g ñ+agnabun!" a g+la.

14 Anig hagöm, am God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, kal+p hagla, "Hon manö klö manö n+jö n+jö God n+p hagpun. Nan magö ñ+agnabun; Pol n+p böj nöp al pak lun me, hainö nan ñ+gnabun.

15 An+b u, kale abe Juda Kansol kub b+ gau abe, Rom ami b+ kub yab+ u n+p manö yumim, piral haggim, 'Pol n+p ut g+ i daube, n+p manö r+mnap halö hag n+g aij gun!' a g+mim. Kale piral an+g hageinabim, hon u+ñ+n l+ m+du, i auö n+jö gun, n+p böj nöp al pak linabun," a g+la. *

16 Pen Pol pi y+ñ n+pe u, Pol n+p pakn+g g+la manö an+bu n+jö, n+bp Pol n+p dam l+la ram u amöm, n+p hag ña.

17 Hag ñö, Pol n+jö, ami b+ kal+p abad m+deia b+ ap w+ñ alö, aueia, n+p haga, "B+ praj i manö n+pe ap m+döp. N+p ut g+ ami b+ kub yab+ m+döp u arö, manö an+bu hagan," a ga.

18 Pol hagö, ami b+ an+bu pi y+ñ n+pe an+bu n+p ut g+ ami b+ kub yab+ m+deia u ammil, haga, "B+ nag+man Pol u hagöp, 'B+ praj i manö ap m+döp n+jö n+p ut g+ dam ami b+ kub yab+ m+döp u arö, manö an+bu hagan,' a gaj+p, n+p ut g+ dauabin i," a ga.

19 Anig hagö, ami b+ kub yab+ u, n+bi b+ r+mnap n+gnaböl, a göm, ñ+ an+bu n+p ñ+magö k+id u udöm, ut g+ ke ke go+ gau amöm, haga, "Y+p manö hagn+g gabön u hag," a ga.

20 Hageia, ñ+ praj an+bu haga, "Juda b+ gau rol nöp manö yuöm, piral hagnaböl, 'Pol n+p dam Juda Kansol kub m+dpal u auaimön, manö r+mnap halö hag n+g aij gun,' a g+gnaböl.

21 An+b u, manö kale hagaiöl u n+gnmön, wasö. B+ kale ñ+njuöl m+höp rö Pol n+p al pak lun nöp me, kauyan nan magö ñ+njun ñ+g ñ+njun g+gnabun, a göm, manö hag l+bal. Kale manö nöp u n+njun, an+g gun, a göm, abad m+dpal," a ga.

22 Ñ+ praj an+g hageia, ami b+ kub yab+ u n+jö, n+p hag yuöl g+ haga, "N+bi b+ r+mnap kal+p n+gmön, 'Ami b+ kub yab+ u n+p an+g an+g g+ hagem auabin,' a g+mön, haggmön, wasö yab+," a göm kabö la.

Pol gapman b+ kub Piliks m+deia ara

23 Ami b+ kub yab+ u an+g hagöm, ami b+ abad m+dep n+pe m+hau kal+p w+ñ alö, aulö, haga, "Ami b+ gau ñ+njuöl unbö s+duñ lan (200) udmil, ami b+ kaj hos adö as+k göl pen pen g+pal gau ñ+njuöl m+hau n+gan ado g+ da unbö s+duñ lan (70) udmil, ami b+ wim gasa+ pen pen g+pal gau ñ+njuöl unbö s+duñ lan (200) udmil, m+ñ+ sib an yan nöp Sisaria armil.

24 Pol n+p kaj hos r+mnap halö ñ+mön, n+p ut g+ dam aij g+mil, gapman b+ kub Piliks m+döp u yumil, aumil," a ga.

25 Anig hagöm, n+pe b+ kub Piliks n+p köp ap kal+ kl+ñ r+ka:

* 23:11: Ap 27:24; 28:16,23 * 23:15: Ap 25:3

26 Yad Klodias Lisias. Nöp gapman bi kub Piliks köp i kalı klifı rıkabın. Ne midpan?

27 Bi nöp yuabin i, Juda nıbi bi nıp ud sıstı löm, pak lınıg geila, pen yad nıñnö nıpe bi Rom nıbö rö u nıñem me, ami bi yad rımnıap aıp am nıp uı gı daunö. *

28 Dapem, nıp al pak lınıg gıla manö if anıbu nıñnam, a gem, nıp dam Juda Kansol kub manö hagep kale au amem nıñnö, *

29 Juda nıbi bi kale gıpal rö lo manö adö rımnıap nöp mıdeia. Pen nıpe nan rımnıap gö, nıp böñ nöp al pak lep aka nagı lep manö if ap mıdageia.

30 Pen manö ap hagla, 'Bi anıbu nıp ulıñın lun, alnabun,' a gıla nıñem, ne midpan u yuabin. Bi nıp manö hagla anıbı gau rımnıap hag yunö, amöm, nöp manö if anıbu hagnaböl.

Manö hagpin me u. *

31 Ami bi kub yabıl u anıg hagöm, köp anıbu gı ñö, ami bi gau Pol nıp sıbön yarı nöp uı gı damöm, daun kub Adıpadrı amjakla.

32 Ruö ami bi if ajmıdal gau magöñhalö ado gı Jerusalem arla. Ami bi kaj hos adö asık göm pen pen gımıdal gau nöp Pol nıp dam daun kub Sisaria arla.

33 Sisaria amjaköm, am köp dauajal u, gapna ram mınöñ anıbu abad mıdmıdöp u nıp köp anıbu ñöm, Pol ñımagö adö nıpe u lıla.

34 Gapna nıpe köp anıbu amgö lı nıñöm, Pol nıp haga, "Ram mınöñ ne gai nıbö?" ö ga. Hageia, Pol haga, "Yad Silisia Propins nıbö," a ga.

35 Pol Silisia Propins nıbö bi mıdeia manö u nıñöm, bi kub nıp haga, "Bi nöp manö hagnaböl gau aueınaböl, manö kub ne hagnabun," a ga. Anıg hagöm, bi nıpe rımnıap kalıp haga, "Nıp dam Herod ram kub gı la u lımim, abad mıd aıj gımim," a ga.

24

Juda bi kub gau Pol nıp manö kub hagla

1 Pol nıp dam Herod ram gı la u lılo, ñın unbö yıgwo mlö u mıdeia. Ruö mamıd ñın u, God nıp nan sabe gep bi kub yabıl Ananias, daun kub Sisaria u arnıg, bi manö ud asıkep rımnıap uı gı, bi manö hagep kale Dedalas aıp Sisaria arla. Manö kub hagep ram u amöm, kale gapman bi kub Gapna Piliks u nıp, Pol anıg göl anıg göl ga u manö kub hagnıg gabun, a gıla.

2 Pol ram raul u daulö nıñöl gı, bi manö hagep Dedalas Gapna Piliks nıp haga, "Ne me mlö padö hanıp abad mıdajan, pen pen gun gı gagun, mıd aıj gıpun. Ne gası nıñ aıj gımön gajan u me, ram mınöñ hon i nan aıj nan hain nıbö waıo löp u, hon mıd aıj gıpun.

3 Ram mınöñ hon i rıgoñ rıgoñ gau magöñhalö pör nöp gı aıj gabön anıbu nıñun hon nöp aıj yabıl a gabun.

4 Pen nöp manö mlö kub hagagnabin. Manö ulep magö ap hagnıg gabin u, rımıd pak nıñmön.

5 "Bi auı mıdöp i, hon nıñbun nıpe pör nöp gı naij göp. Nıbi bi gau kalıp manö pıral hagö, kale manö pıral anıbu nıñ udöm, nıpe gı naij göp rö anıg unbö rö nöp gı naij gıpal. Ram mınöñ ke gau gau magöñhalö ajom manö pıral hagöm, Juda kai kalıp ud asık ke ke lö nıñöl göm, kale gapman manö hag juöm, pen pen gıpal. Nıbi bi Jısas bi Nasared nıbö u nıp nıñ uđpal gau, bi kub kale ap me anıbu. *

* 23:27: Ap 21:30-33; 22:25-27 * 23:28: Ap 22:30 * 23:30: Ap 24:5-8 * 24:5: Ap 17:6

6-7 Nipe God sabe gep ram gi naji ginig geia, hon niñun nip ud sisi lun nan hanip gi naji ga anibu lo hon ke manö kub hagnig gaino, ami bi kub yabih Lisias kal ju apöm, *

8 nip damöm haga, 'Bi u nip manö kub hagnig gipal gau, bi kub Piliks midöp au amöm, manö kub hagöl,' a ga. Anig hagö me, hon mñi aubun. Manö anibu Pol nip hag niñaimön, nipe ke, nip manö kub hagnun manö il u hagö, niñabön," a ga.

9 Dedalas anig hagaiö, bi Juda ap mideila gau, manö nipe haga adö u nöp hagöm, hagla, "Niñö yabih hagöp," a gila.

Pol gapna Piliks nip manö haga

10 Gapna Piliks nipe niñmagö dap ranöl göm, Pol nip, manö hag, a gö, Pol haga, "Ne mi iru nöp ram miñöñ i abad midmön, niñ aij gimön, manö ud asik aij gipan rö, yijig göl nöp hagnabön. Anib u niñem yip aij gö niñöl gem nöp manö hagabin.

11 Ne bi gau kalip hag niñaimön, hagnaböl niñ unbö migang lan araga nöp, yad Jerusalem aramem, God sabe gep ram u sabe ginabin, a gem, arnö.

12 Yad niñi bi rimmnap udem, God sabe gep ram u aka Juda magum gep ram gau aka Jerusalem an u, hibur naji gep rö manö rimmnap hagagnö, wasö.

13 Yip mñi manö kub hagaböl u, ne niñabön manö il ap midageinab, wasö.

14 Pen nöp manö ap waiö hagnig gabin. Yip hagal, 'Pol hon Juda gipun u rö rimmnap gagöp; nipe pir alöm, Adan gisön niñbö u arab,' a gipal. Yip Adan gisön niñbö ajab, a gipal u, niñö hagal. Yad Adan gisön niñbö ajem, bac bi sabe gimidal God añ anibu nöp sabe gimidin. Mosi Lo manö kal kiiñ rika u abe, bi God manö hagep gau manö kal kiiñ rika u abe, magöñhalö niñ udöl gi midpin.

15 Bi Juda aui midpal, niñi bi aij gau abe, niñi bi naji gau abe, magöñhalö umöm uraknaböl, a göm niñbal rö u, yad u rö nöp niñbin. *

16 God aip am mideinabin, a gem, yad halöwalö gagin, wasö. God niñöm aka niñi bi gau niñöm, Pol kabö rö gagöp, a ginaböl u niñem, pör niñ aij gem, mid aij gipin.

17 "Pen yad mi rimmnap Jerusalem aragnö. Pen niñi bi yad nan midagöp gau kalip mani rimmnap ñem, God nip nan sabe gi niñ, a gem, Jerusalem arnö.

18 Jerusalem amem, hon Juda bi God amgö ilö mid aij gun, a gun, niñön niñön gimidun u, ginö. Anig gi pis gem, God nip nan sabe gi niñ, a gem, God sabe gep ram u am midainö. Anig göl gi midainö u, bi aui kale apöm yip niñla. Pen niñi bi iru nöp yad aip ap midageila. Pen pen hagep manö rimmnap hagagnö. *

19 Pen Juda niñi bi Esia Propins niñbö gau Jerusalem apöm, God sabe gep ram au mideila. Manö kale midaiböp u, kale aui apöm, manö anibu hagblap.

20 Auagpal u, bi Juda Kansol kub gai i yip Jerusalem manö kub hagöm, yad nan naji ginö manö il niñla u haglö, ne nöñ!

21 Pen yip manö kub hagla niñ u, yad manö añi ap nöp hagnö. Meg migang dap ranem hagnö, 'Yad niñi bi umöm uraknaböl, a gem, gasi u nöp niñbin u me, yip manö kub hagabim i,' a ginö," a ga. *

* 24:6-7: Ap 21:28-30

* 24:15: Jon 5:28-29

* 24:18: Ap 21:12-28

* 24:21: Ap 23:6

22 Pol anig hagö nıñöl göm, Gapna Piliks, Adan u a gımıdal manö u nıñ aij ga u me, Juda bı gau manö hageila u udagöm, haga, “Hainö ami bı kub yabıñ u Lisias auö, manö nıpe u nıñjem, manö anıbu hagnabin,” a ga. *

23 Anıg hagöm, bı nagıman kai kalıp abad mıdeia u nıp haga, “Pol nıp abad mıd aij gımön; nıp bön nöp nagı pıdön lagmön. Nıpe nan rımnap mıdagainım, nıbi bı nıpe gau kalıp hag nıñö, nıp ñöl,” a ga.

Pol mı mıhöp nagı mıdeia

24 Nın pro bad ap arö, ñın ap Piliks nıbin nıpe Drusila aip aulö. Nıbi Drusila anıbu nıpe Juda nıbö nıbi. Pen kale ber apil, nugmul nıpe Pol nıp wıñ alö, apöm, Kraıs Jisas nıp aigöl göm nıñ uđpal manö u hagö, Piliks nıñ mıdeia.

25 Pol nıpe manö hag damöl gı, hon aigöl gun gı aij gınabun manö u abe, hon aigöl gun hıbur gası mıdmagö hon gası göp rö nöp gagnabun manö u abe, God hainö hanıp manö kub hagnab manö u abe Piliks nıp haga. Pen Pol anıg hagö, Gapna Piliks manö anıbu nıñöm, pıñıñ göm, Pol nıp haga, “Ne mıñı am mıdaimön. Hainö yad ñın ap nöp wıñ alnö, aumön,” a ga.

26 Pen gapman bı kub anıbu, gası nıpe ke gau nöp nıña, “Yad Pol nıp pör pör wıñ alnabin u, nıpe pen gası nıñnab, ‘Yad bı i nıp agamıj mani rımnap ñınö, hagö, arnam,’ a göm, yıp mani rımnap ñınab,” a gı gası u nıña. Pen gası anıbu nöp nıñ mıdöm, Pol nıp dugo ruö wıñ alö, apöm, manö hagnıdıl.

27 Mı mıhöp pıs ga nıñöm bı ne Posias Pesdas, Piliks kuö nıp udöm, ram mıñön anıbu gapna mıdeia. Pen Piliks, Juda kai yıp bı aij a gınaböl u aij a göm, Pol nagı mıdeia u hubıkaga.

25

Pesdas Pol nıp manö kub nıña

1 Pen Pesdas daun kub Sisaria u am gapna wög anıbu udöm, ñın mıhau nıgan nöp mıdöm, Jerusalem ara.

2-3 Pesdas Jerusalem arö nıñöl göm, God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, Juda bı kub rımnab abe nıp am nıñöm, Pol anıg göl anıg göl gı naij ga manö anıbu nıp hagla. Juda bı gau kale ke agamıj manö adö anı hagöm, Pol nıp adan anı au uñın lun, al pak lınabun, a göm, hagla, “Hanıp mög nıñmön, bı ne rımnab hagaimön, Pol nıp yıñıd uł gı Jerusalem dauöl,” a gıla. *

4 Anıg hageila, Pesdas haga, “Pol nagı mıdöp Sisaria. Anıb u, yad Sisaria arnıg gabin rö,

5 nıp manö rımnab mıdainım, bı kub kale rımnab hagpe, yad aip Sisaria amöm, nıp manö kub hagöl,” a ga.

6 Pesdas anıg hagöm, ñın raleb jıñ aka sıduñ lanı halö Jerusalem mıdöm, ado gı Sisaria ara. Ruö, Pesdas nıpe manö kub hagep ram raul mıgan u amöm, Pol nıp dauım, a ga.

7 Pol nıp daueila, Juda bı Jerusalem nıbö aula gau apöm nıp bınıg gıgabö göm, manö adö ke ke iru nöp hagla. Pen manö hagla adö anıb gau manö it mıdö, hagagla. *

8 Kale manö hageila, Pol uraköm pen haga, “Yad Juda nıbi bı lo manö kale u rıb rıkagın; yad God sabe gep ram u nan naij ap gagın; yad Rom Empra Sisa nıp manö naij ap hagagın,” a ga.

* 24:22: Ap 23:26 * 25:2-3: Ap 23:15; 24:1 * 25:7: Ap 24:5-6

9 Hageia, bi kub Pesdas, Juda n̄bi bi gau ȳp bi aij a ḡnaböl u aij, a göm, Pol n̄p hag n̄ñöm, haga, “Manö kub hagabun an̄bi, Jerusalem amun hagun aka?” ga.

10 Hageia, Pol haga, “M̄ñi Sisa manö kub adö n̄pe u hadö m̄d̄pin. Yad Juda n̄bi bi kal̄p nan naj ap gagpin u, ne u rö nöp hadö n̄ñban.

11 Pen nan naj ap ḡnö, ȳp manö kub hagöm, al pak lun, a ḡl̄p u, p̄ññ gagbne; an̄b u ȳp al pakblap. Pen manö kub hagöm, manö il ap m̄dagöp u, bi ap ȳp Juda n̄bi bi kal̄p ñññm rö lagöp. An̄b u, ne ȳp Sisa m̄döp u yuö, n̄pe ke manö an̄bi n̄ñnab,” a ga.

12 Pol an̄g hagö, bi kub Pesdas am bi n̄pe gau aip manö an̄bu hag amil apil göm, ado ḡ apöm, haga, “‘Sisa manö kub yad u n̄ñnab,’ a gan u me, nöp Sisa m̄döp u hag yunabin,” a ga.

Kinj Agripa aip n̄ññ n̄pe Benis aip

13 Pen yöp ññ m̄höp lugö n̄ñöl ḡi, Kinj Agripa aip n̄ññ n̄pe Benis aip, Pesdas ḡsön nöp gapna aua rö n̄p am n̄ñul a ḡmil, Sisaria ammil, Pesdas aip ññ bad rap̄n ap m̄dailö.

14 Kale ññ iru rö au m̄dn̄g ḡlö n̄ñöl ḡi, Pesdas n̄pe Kinj Agripa n̄p haga, “Nöd Piliks gapna m̄deia ññ u, n̄pe bi ap naḡ la. Pen gapna wög n̄pe u arö göm, bi an̄bu naḡ lep ka u ar̄k ara. *

15 Yad Jerusalem arainö, bi Juda God n̄p nan sabe gep bi kub gau abe, Juda n̄bi bi manö ud as̄kep bi kub gau abe, bi an̄bu n̄p ȳp manö kub hagöm, hagla, ‘Ne hagmön, Pol n̄p al pak l̄lan,’ a ḡla.

16 Pen manö il ap hagageila n̄ñöm yad kal̄p hagnö, ‘Hon Rom n̄bi bi lo ap an̄g göl m̄dagöp. N̄bi bi ȳhar̄ñ al pakagun. Manö kub hagun n̄ñöm bi manö m̄dain̄m gau amöm, bi kal̄p ḡ naj ga amgö ilö n̄pe au manö waiö hageinaböl; n̄pe manö pen hageinab; manö il ap m̄deinab u, n̄p al pak löl a ḡnabun,’ a ḡnö.

17 An̄g hagem, Juda bi gau yad aip Sisaria i apem, ruö me, am manö kub hagep ram raul m̄gan u as̄kem, Pol n̄p am dauim a ḡnö, daula.

18 Yad gas̄ n̄ñnö e, manö kub yab̄l m̄döp, a ḡnö u pen manö kub hagla gau manö haglö n̄ñöl gem n̄ñnö manö kub m̄dageia, wasö.

19 Kale ȳhar̄ñ hagla, ‘God manö u, hon hag aij ḡpun rö hagagöp. Pen bi Jisas u hadö uma u pen Pol hagöp n̄pe kam̄ñ m̄döp a göp,’ a ḡla.

20 Manö hageila u yad n̄ñ aij gagpin rö, Pol n̄p hag n̄ñnö, ‘Ne Jerusalem areinabön, nöp manö kub hagnaböl aka?’ ḡnö.

21 Hagainö, n̄pe wasö ga. N̄pe haga, ‘Yad naḡ m̄deinabin. Hainö Empra Sisa n̄pe ke manö an̄bu hagnab,’ a ga. An̄g hagö, yad n̄p Sisa m̄döp gau yunabin, a gem, naḡ l̄bin rö m̄döp,” a ga.

22 Pesdas an̄g hageia, Kinj Agripa haga, “Pesdas. Bi an̄bu manö n̄pe ke hagö, yad n̄ñnabin,” a ga. Hageia haga, “An̄b u, rol n̄ñnabön,” a ga.

23 An̄g hagö, ruö, Agripa n̄ññ Benis aip, wal̄ñ aij aij nöp ȳmmil, ami bi kub r̄mnap abe, bi kub yab̄l r̄mnap abe ut göm, n̄bi bi kub auabun, a göm, ñññ löl ḡi manö kub n̄ñeb ram raul m̄gan u arla. Ap m̄dlö n̄ñöl göm, Pesdas bi n̄pe r̄mnap kal̄p haga, “Pol n̄p am dauim,” a ga.

24 Hagö, daueila, Pesdas haga, “Kinj Agripa abe, n̄bi bi ap m̄dpim gai i abe, bi i n̄p n̄ñim. Juda n̄bi bi n̄p manö kub hagöm, bi an̄bi böñ nöp al pak lep, a ḡpal. Yad Jerusalem m̄dainö, ȳp an̄g unbö nöp hagla. Aui auaj̄n, unbö nöp halag.

* 25:14: Ap 24:27

²⁵ Yad nıñbin, nıbi bı gau nan naij yabıl gılö, ñın rımnap al pak lıbal u pen bı i nıþ manö kub hagem nıñnö, nan anıbu rö ap gaga, wasö. Pen nıpe ke haga, ‘Empra nıpe ke manö yad hagnab,’ a ga. Anıb u me, yad nıþ Sisa nıþ yunıg gabin.

²⁶ Bı anıbi Empra nıþ hag yunabin u pen nıpe nan nıñhön nıñhön göp manö il u, köp halö kalı kılın rık ñınam rö lagöp. Anıb u, ne Kın Agripa abe, nıbi bı rımnap gai i abe, bı anıbi nan nıñhön nıñhön göp manö il u nıñnabım. Kale manö nıpe u nıñmım, manö il magö u yıþ hagnabım yad kalı kılın rıkem, Sisa mıdöp au yunam.

²⁷ Pen gası yad nıñbin u, bı nagıman Sisa mıdöp au yıharıñ yuem, lo nıñhön nıñhön rıb rıka u hagagnabin u, aıj gagöp, wasö,” ga.

26

Pol Kın Agripa nıþ manö haga

¹ Pen Kın Agripa Pol nıþ haga, “Yad nöþ apdı nıñöl mıdþın, manö hag!” a ga.

Anıg hagö, Pol ñımagö dap ranöl göm haga,

² “Kın Agripa. Ne nöþ apön yıþ manö hag, a gajan, Juda nıbi bı manö yıþ hagaböl u, nöþ hagnıg gabin u, yıþ aıj göp.

³ Hon Juda nıbi bı gıþun gıþun adö u abe, manö pen pen hagnıg gabin adö u abe, ne magöñhalö hadö nıñban u me, nöþ hagnıg gabin i, yıþ aıj göp. Anıb u, yad manö hagnö, yıþ iru nıñagmön.

⁴ “Yad ñı pro ram mınön yad ke gau mıdainö ñın u abe, hainö am Jerusalem mıdainö ñın u abe, yad bı aıgale bı rö mıdþın u, Juda nıbi bı gau magöñhalö hadö nıñbal.

⁵ Kale yıþ mılö padö nıñmıdal. Yad bı Perisi, Juda lo manö nıñem, klö gem, ası ması gı aıj yabıl gıþın. Kale nöþ manö anıbu waiö hageınaböl u, yad manö nıñö hagabin u a gıñmön nıñnabön. *

⁶ Pen God hadame nöþ apıs bac bı kalıþ manö aıj hagö, gası halö abad mıdþıdal manö anıbu nöþ nıñ udþın u me, kale yıþ manö kub hagaböl.

⁷ Hon Juda il ke ke unbö mıgan lañ magöñhalö, God apıs bac bı kalıþ haga manö aıj u abad mıdþın. God nıpe nan aıj ñınabin a ga nan aıj anıbu udun a gun, sıdö an sıbön yañ nıþ sabe göl gı mıdþın. Pen Kın Agripa, ne nö?! Manö haga anıbu manö nıñö nöþ hagöp a gem nıñ udöl gı mıdþın u me, yıþ manö kub hagaböl. *

⁸ Pen kale nıñhön gıñıg nıbi bı umbal gau, God gö urakagnaböl, a gıñmım, nıñbım?

⁹ “Pen nöd yad ke, Jisas Nasared nıbö manö hageıla gau kalıþ gı naij gıñnam, a gem, gı nıñmıdın. *

¹⁰ Pen Jerusalem mıdem, yad u rö nöþ gainö. God nıþ nan sabe gep bı kub gau yıþ haglö, nıbi bı Jisas nıþ nıñ udla gau iru nöþ am daunö, nagı lımıdal. Yad ke bı manö ud asıkep gau aıþ yau a gıñö, rımnap böñ nöþ al pak lılö umla, kalıþ paj hagnıdın.

¹¹ Juda magum gep ram gau ajem, nıbi bı Jisas nıþ nıñ udla gau kalıþ mulu kal nıñem, kale Jisas manö nıpe u arö gılan, a gem, kalıþ gı naij gıñmıdın. Yad gası adö aıñı ap nöþ nıñem, ñın rımnap nıbi bı anıb gau kalıþ ulhai nıñın, a gem, ram mınön mılö kub gau ajmıdın.

* 26:5: Plp 3:5-6 * 26:7: Ap 23:6; 28:20 * 26:9: Ap 8:3

Jisas Kraiss Pol n+ip uda u, Pol aiud an+ibu haga

12 “Pen ñ+n ap Damaskas n+bi b+ Jisas n+ip n+ij udla gau kal+ip nag+ i daunam, a g+nö, God n+ip nan sabe gep b+ kub gau, yau, a göm, köp kali kñ+n r+k ñ+lö, udem hadnö.

13 Pen b+ kub aij nõj! Yad sidö añ aul+k aua magö u, adan añ au amöl g+ n+ijnö, mailö kub unbö ke kumi kabö adö lañ n+ibö yad b+ r+imnap aip araino gau pak ña. Mailö pak ña an+ibu, sidö mailö rö wasö; mailö an+ibu ke yab+ i ga.

14 An+ig gö, hon magöñhalö m+nöñ yan ap lug pakun, yad n+ijnö, manö ap, manö yab+ i hon Arameik manö hagöm, y+ip haga, ‘Sol! Sol! Y+ip n+ihön g+n+ig pör g+ naj gabön? Nöp pör adan aij yamnam, a g+ipin u pen ne yad aip pen pen gabön u, nöp ke ilön gab,’ a ga.

15 “Hageia, yad hagnö, ‘B+ Kub, ne ban?’ ö g+nö.

“Hagainö, B+ Kub haga, ‘Yad Jisas, y+ip pör g+ naj gabön u nöp hagabin,’ a ga.

16 An+ig hagöm y+ip haga, ‘Pen uri ne urak! Yad nöp manö hagn+ig aubin. Ne wög g+ ñeb b+ yad m+idmön, y+ip m+ñi amgö n+ijban u abe, yad nöp hainö yamnabin u abe, n+bi b+ r+imnap gau kal+ip hag ñ+nabön.

17 Yad nöp hag yunö, ne ammön Juda n+bi b+ gau abe, Juda n+bi b+ wasö gau abe hag ñö, nöp g+ naj g+lö n+ijöl gem, nöp abad m+idem ud as+ik yunabin.

18 Ne manö aij yad kal+ip hag ñö, amgö we m+idpal u amgö ñ+l n+ijaböl. Ne manö aij yad kal+ip hag ñö, s+ib gau m+idpal u arö göm mailö aunaböl. Ne manö aij yad kal+ip hag ñö, Seden p+idöñ magö n+ipe mo gau m+idpal u arö göm God n+ip aunaböl. An+ig geinaböl, nan si nan naj g+ipal gau, Bapi n+ijöm arö gö, n+bi b+ nöd y+ip n+ij udpal gau aip seg kam+ij m+ideinaböl,’ a ga. *

Pol God n+ip wög gim+idöp manö u haga

19 “Pen Kiñ Agripa. Yad naböñ ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au n+ibö apöm manö haga n+ijnö an+ibu arö gagnö.

20 Damaskas amem, n+bi b+ an+ib gau kal+ip manö aij an+ibu hag ñ+nö. Hainö am Jerusalem n+bi b+ kal+ip hag ñem, ram m+nöñ Juda n+bi b+ m+idpal gau magöñhalö kal+ip hag ñem, Juda n+bi b+ wasö gau hag ñem, g+nö. Kal+ip hag ñem hagnö, ‘Nan si nan naj g+ipim u, n+ihön g+n+ig an+ig g+ipun, a g+mim, arö g+mim, God n+ip añ+n+ij udmim, nan naj gau hadö arö g+ipun u n+ijöl a g+mim, hagöp rö nöp g+mim,’ a g+nö.

21 Yad an+ig g+nö u me, ñ+n ap God sabe gep ram au arainö, Juda b+ aui kale y+ip ud sis+ löm, al pak l+n+ig g+la.

22 Pen God y+ip pör nöp abad m+idöp rö, yad uri magö i nöp aui urak m+idem, manö aij n+ipe u, n+bi b+ hib m+idöp gau abe, n+bi b+ hib m+idagöp gau abe hag ñöl g+ m+idpin. Manö hag ñabin an+ibu, adö ap ke wasö; b+ God manö hagep b+ gau abe, b+ ne Mosis abe, hainö g+nab a göm kali kñ+n r+kla manö u nöp hag ñabin.

23 God manö hagep b+ Aisaia God Manö kali kñ+n r+köm haga, ‘Krais apöm, ilön udöm umnab, pen n+ipe b+ nöd nöp kauyan uraknab u me, Juda n+bi b+ gau abe, Juda n+bi b+ wasö gau abe n+ijaböl, God kal+ip u rö nöp ud kam+ij yun+m rö löp. An+ig g+nab u n+ipe kal+ip mailö rö pak ñ+nab,’ a ga,” a ga. *

* 26:18: Ais 42:16; Ep 2:2; Kol 1:13 * 26:23: Luk 24:44-47; 1Ko 15:20

24 Pol manö anıbu hagö nıñöl gı, Gapna Pesdas manö kub hagöm haga, “Pol, ne bı manö adö ke ke nıñban rö, nabıc jın mo ne mıtep göp hauı almön hagabön,” a ga.

25 Hageia, Pol pen haga, “Bı kub aij yad Pesdas. Yad hauı alö hagagabin. Gası nıñöl nıñ aij gem, manö nıñö yabıı u hagabin.

26 Yad nıñön manö hagabin i, Kın Agripa nıpe ke hadö nıñöb. Jisas nıñ nıñön nıñön göm manö nıñön nıñön göm gıla u pi göm gagla. Waiö nöp gıla u me, yad nıñbin, Kın Agripa nıpe magöñhalö hadö nıñöb. Anıg gö nıñem yad nıñ pıñıñ gem hagagabin, wasö,” ga.

27 Pol anıg hagöm Kın Agripa nıñ nıñöm haga, “Kın Agripa. Ne bı God manö hagep gau manö hagla u, nıñö hagla, a gımön, gası nıñban aka? Yad nıñbin, manö anıbu nıñö hagla, a gımön, nıñban,” a ga.

28 Pol anıg hagö, Kın Agripa pen haga, “Pol. Ne yıp, manö pro ap hagnö, Jisas bı nıpe ap mıdeian, a gımön, yıp manö anıbu hagabön aka?” ga.

29 Hageia, Pol haga, “Manö ıtep hagnam aka manö mılö hagnam, yad gası anı ap nöp nıñem, God nıñ sabe gem hagabin, ne abe, nıbi bı manö hagabin nıñaböl gai i magöñhalö abe, yad mıdpın rö mıdaiim, a gem, sabe gabın. Pen yıp sen adıkpıl rö kalöp löl, a gem, sabe gagabin,” a ga.

30-31 Pol anıg hagö, Kın Agripa u, Gapna Pesdas u, Agripa nıñın Benis u, nıbi bı mıdeila gau magöñhalö uraköm, höñ amöm, hagla, “Nıbi bı rımnıp gı naij gılö me, manö kub hagöm, rımnıp nagı löm, rımnıp böñ nöp al pak lınaböl. Pen bı i nan naij ap gagöp, wasö,” gıla.

32 Anıg hagöm, Kın Agripa nıpe Pesdas nıñ haga, “Mıñı nagı lep ram arö göm höñ arböp u pen nıpe, ‘Sisa manö kub yad nıñnıb,’ a göp u me, nagı mıdöm, bı kub Sisa mıdöp u arnab,” a ga.

27

Pol Rom arnıg göm ñıg magıb uda

1 Gapna Pesdas Pol Rom uri arnım a göm hagö, ami bı gau abad mıdeıe bı kub Julias u, Pol abe nagıman bı rımnıp halö abe udöm abad mıdeia. Ami bı anıb gau kalıp “Empra Ami Bı Nıpe” a gımıdal.

2 Pen ñın anıbu, ñıg magıb ram mınön Adramıdım nıbö u, Esia Propins arnıg göm, Sisaria am pıdön ga. Anıb u, ñıg magıb anıbu udun ñıg anı yan arno. Bı daun kub Desalonaıka, Masedonia Propins au nıbö bı ap aıp arno. Hib nıpe u Arısdakas. *

3 Ruö daun kub Saidon amjak am pıdön gıno. Julias Pol nıñ ud aij göm haga, “Am mıdeımam bı kalıp nıñmön, nöp nan nıñön mıdagainım gau nöp ñöl,” a ga.

4 Pen hon Saidon arık arnıg gun nıñno, yıgön kub yabıı u apöm, ñıg solwara u abe ral auıaıa. Anıg gö, ram mınön ñıg rıb gus ga airan Saıpras böñ lau arno.

5 Anıg gun, am am Silisia Propins hil gun, am ram mınön Pampılia hil gun, am Lısa Propins amun, daun kub Maira amjak pıdön gıno.

6 Amjak pıdön gun, ami bı kub bı nagıman gau kalıp abad mıdeia u nıña, ñıg magıb Aleksadria nıbö ap ram mınön İdali arnıg geia. Anıb u, nıpe hanıñ hagö, ñıg magıb anıbu arno.

7 Ñıg magıb anıbu amun, ñıg anı kub yanı amun, hain hain nöp uıham am am daun kub Kınıdos amjakno. Pen yıgön kub auageia nıñöm yıñıg göl arep

* 27:2: Ap 19:29

rö laga. Anib u me, böŋ lau nöp am am ram m+nöŋ Salmoni hil gun, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan Krir ba lau nöp amun,

8 ułham am am ram m+nöŋ pro ñig goł au ap, “Ñig Mag+ib M+id Aij Gep Kuö,” a g+m+idal, amjak p+döŋ g+no. Ram m+nöŋ an+bu Lasia daun söł au.

9 Hon an+ig gun, hain hain nöp g+ ajno n+ŋöl göm me, Juda n+bi b+ nan ñ+ŋagla ñ+n u ap arö, ñig solwara kub ral auap ñ+n u hadö aua.

10 Pen Pol n+pe kal+p haga, “B+ gai i. Arep rö lagöp rö, areinabun u, nan wim wañ+ib nan gau magöŋhalö najig göm, ñig mag+ib abe najig gö, hon magöŋhalö ñig ñ+nun rö löp,” a ga.

11 Pol an+ig haga u pen, ñig mag+ib b+ wög g+m+idal abad m+idm+idöp b+ kub u abe, b+ ñig mag+ib nap n+bö u abe, manö ke hagailö n+ŋöm, ami b+ kub Julias, Pol manö arö göm, manö kal+p u uda.

12 B+ iru nöp hagla, “Ram m+nöŋ i ram m+nöŋ najig. Y+gön kub udöp ñ+n i, ram m+nöŋ najig an+bi m+idagaiun; Piniks söł m+idöp au am m+idaiun. Y+gön kub auab ñ+n u, ñig mag+ib dam ram m+nöŋ an+bu l+no, najig gagn+m,” a g+la. Piniks daun an+bu, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan Krir m+idöp. Ñig mag+ib Piniks aum+idöp u, y+gön kub s+idö auab lau adö aueinab u, ñig mag+ib agam+ij s+idö wad arab lau adö arnab; pen y+gön kub s+idö wad arab lau adö aueinab u, ñig mag+ib agam+ij s+idö auab lau adö arnab.

Y+gön kub apöm, ñig solwara rala

13 Pen kale an+ig haglö, au m+idaino n+ŋöl g+, y+gön pro pro auaia u n+ŋöm, “M+ñi amun arnabun,” a göm, b+ ñig mag+ib wög g+m+idal gau, aga yula u t+p g+ udöm, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan Krir ñig goł adö u arno.

14 An+ig gun arno n+ŋöl g+, ad+ŋ hadal majö yab+ı, airan Krir böŋ lap n+bö, ñig mag+ib arn+ig g+no lau adö apöm, ñig mag+ib ud j+nomno ga.

15 An+ig gö, b+ ñig mag+ib wög g+m+idal gau n+ŋöm, dam y+ŋig göł arun, a göm, g+ wasö n+ŋöm, arö g+ılö, han+p halö dam ñig solwara aŋ kub gau ud ara.

16 Hadal an+ig göm ud arö, am am ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan pro Kauda a g+m+idal u, böŋ lap araino n+ŋöm hadal kub auaia u hain ga. An+ig gö n+ŋöl gun, hagno, “Y+gön pro auab rö, ñig mag+ib pro bad u udun, ñig mag+ib kub m+igan u ud lun,” a gun, ułham yab+ı ud l+no.

17 Ñig mag+ib pro bad u ud l+ aij göm, ñig mag+ib kub u pa jö g+ı+nab rö löp, a göm, ñig mag+ib gau n+bö gau n+bö nag+ı ad+ıköm, t+p g+ l+ p+döŋ g+la. Pen, “Y+gön kub auab i, ñig mag+ib hon u dam kabö kułup Södis a g+m+idal gau amöm, kabö kułup najig u b+n+ŋ gö, najig g+ı+nab,” a göm, sel ad+ıkla u hub+ık yulö, an+n+n gö p+ñ+ŋ göł g+ arno.

18 Y+gön kub u apöl g+ m+ideia u me, ruö ñig mag+ib u p+ta gaŋ, a göm, wim wañ+ib nan gau ud ñig yula.

19 Ruö u, u rö nöp, y+gön ud nöp m+ideia u me, nan n+ıhön n+ıhön ñig mag+ib m+id aij gaŋ a göm raul m+igan l+lö m+ideia u, magöŋhalö n+ŋebir ud ñig yaŋ yula.

20 Pen hon pör pör s+idö gap+ı gau n+ŋm+idagun, wasö. Y+gön u an+ig göł udöl nöp m+ideia u me, gas+ı ap n+ŋun, hagno, “Ram m+nöŋ ap aragnabun; um haknabun,” a gun, gas+ı n+ŋno.

21 Pen m+ılö padö kale nan magö ñ+n+m+idagal. Hainö Pol m+ideila aŋ au uraköm haga, “B+ gai i, manö yad hagnö u n+ŋbep rö, hon airan Krir nöp m+ıdun, wim wañ+ib nan gau ud ñig yaŋ yuagbnop.

22 Pen yad kalöp hagabin, uri gasi iru niḡagmim; gasi halö mɨdaimim. Hon ap umagnabun. Niḡ magib u nöp böḡ nöp naij giḡnab.

23 Yad God niḡ wög gi ḡneb bi niḡpe mɨdpin u me, mɨni siḡ yanḡ God ejol niḡpe ap yuö, apöm yad mɨdajin söḡ au apöm yiḡp hagöp,

24 'Pol, ne piḡniḡ gagmön! Mɨdmön, bi kub Sisa mɨdöp au ammön, manö kub niḡnabön. Pen niḡbi bi niḡ magib raul miḡan mɨdpal gau, God kalip u rö nöp abad mɨdö umagnaböl. God niḡpe nöp möḡ niḡjöm, kamniḡ mɨdep magö kale u nape niḡb, 'a göp. *

25 Anib u, bi gai i, kale piḡniḡ gagmim; gasi halö mɨdaimim. Yad niḡbin, God niḡp niḡ uḡpin u, niḡpe hagöp rö nöp giḡnab.

26 Pen hon am am, ram mɨnönḡ niḡ riḡb gus ga airan ap arno, niḡ magib kabö kuḡup biḡniḡ giḡ piḡdön giḡnab," a ga. *

Niḡ magib böḡ nöp naij ga

27 Pen yiḡön u hanip anig göḡ ud dam dam niḡn unbö siḡduḡ böḡ danḡ ara niḡjöm siḡbön yanḡ me, niḡ solwara Edriadik, a gal u, anḡ au amöl gun, bi niḡ magib wög giḡmɨdal gau, gasi ap niḡjöm, söḡ ram mɨnönḡ ap apjaknabun rö löp, a giḡla.

28 Kale gasi anibu niḡjöm, kabö kuḡup söḡ mɨdöp aka göm, nan niḡ li niḡbal ap löm niḡla mɨlö kub kub 40 mida mɨdeia. Yöp pro pro magö ap amöm, nan anibu kuöyanḡ löm niḡla 30 mida mɨdeia.

29 Anig gö, hon kabö kub haḡai adö au arun rö löp, a göm, piḡniḡ göm, aga mɨhau mɨhau yula niḡjöm, niḡ magib piḡdön ga. Piḡdön gö niḡjöl gi, God niḡp sabe göm hagla, "Ram yiḡniḡd ruöm siḡdö lanḡ," a giḡla.

30 Pen bi niḡ magib wög giḡmɨdal gau, ram mɨnönḡ niḡ riḡb gus ga airan anibu yöp söḡ anib au arniḡ, niḡbi bi gau niḡ mɨdeila rö, piral wai niḡm, hagla, "Niḡ magib pro u dam niḡ magib nabic lau adö yuun, aga riḡmnap halö yuun," a giḡla.

31 Kale piral anig giḡlö niḡjöl gi, Pol niḡjöm, Julius ami bi niḡpe gau aip kalip haga, "Bi niḡ magib wög gaböl i, kale niḡ magib pro u udöm piḡniḡ giḡ areinaböl u, kale magöḡhalö um haknabim," a ga.

32 Pol anig hagö, ami bi gau, niḡ magib niḡ yanḡ yuniḡ geila nagi u, böḡ nöp riḡb giḡ dö giḡ yulö, niḡ anḡ yanḡ luga.

33 Pen ram runig ga magö u, Pol kalip haga, "Niḡn unbö siḡduḡ böḡ danḡ u gasi iru niḡmim, nan magö niḡagmim, yiḡharniḡ nöp mɨdpin.

34 Anib u, uri nan riḡmnap niḡjömim. Wasö u, aige göḡ giḡmim mɨdeinabim. Niḡbi bi aḡi ap nabic unḡ aḡi ap lugagnab," a ga.

35 Pol anig hagöm, bred riḡmnap udöm, kale mɨdeila anḡ au God niḡp aij a göm, ud jö göm, nan riḡmnap niḡja.

36 Pol niḡpe niḡjö niḡjöl göm, kale u rö nöp hibur aij gö, nan riḡmnap ud niḡla.

37 Hon söḡ niḡn juöl unbö siḡduḡ böḡ danḡ (276) niḡbi bi niḡ magib miḡan anibu mɨdaiḡo.

38 Pen nan niḡniḡ piḡs gun, niḡ magib piḡta ganḡ, a gun, wid mɨdeia gau ud niḡ yanḡ yuno.

39 Ram ruö niḡjöl gun, ram mɨnönḡ anibu niḡjomo. Pen bi niḡ magib wög giḡmɨdal gau ram mɨnönḡ anibu niḡhön, a göm, niḡjagla. Pen kale niḡla, niḡ

* 27:24: Ap 23:11 * 27:26: Ap 28:1

solwara lajɪŋ waj hak ara u, kabö kuɫup aij nöp mɪdeia lau u me, hagla, “Ñig magɪb adö anɪbu kabö rö arnabun,” a gɪla.

⁴⁰ Anɪb u, ñig magɪb aga yula nagɪ gau böŋ nöp rɪb gɪ dö göm, ñig magɪb böŋ böŋ lɪla sɪdia mɪhau hubɪk paliöm, sel kub u hubɪk lɪla u, kauyaŋ dap ran adɪköm, hadla.

⁴¹ Am am me, ñig magɪb mulu adɪŋ u, kabö kuɫup adö u bɪnɪŋ göm, paköl gɪ pɪdöŋ ga. Anɪg göl paköl gɪ pɪdöŋ gö, ñig solwara u ral apöm, ñig magɪb himgan adɪŋ böŋ nöp pa jö ma jö gɪ ud ara.

⁴² Anɪg gö, ami bɪ rɪmnap apöm, bɪ kub kale Julias nɪp hagla, “Ñig magɪb i naj gab. Bɪ nagɪman gau pɪñɪŋ gɪ arlö, hanɪp hag gɪnaböl. Anɪb u, kalɪp al pak lun,” a gɪla.

⁴³ Anɪg hagla u pen Julias, Pol nɪp gasɪ nɪŋöm, kalɪp wasö göm, haga, “Bɪ ñig uɫaŋ pɪrɪk nɪŋbal gau nöd ñig uɫaŋ pɪrɪk aröl.

⁴⁴ Hainö bɪ ñig uɫaŋ pɪrɪk nɪŋagpal gau, mab po naböŋ naböŋ gau udöm, ud sɪsɪ löm aröl,” a ga. Hagö, haga rö nöp gɪno. Bɪ ap ñig ñɪŋagno; magöŋhalö kamɪŋ arno.

28

Pol ram mɪnörj Molda am mɪdeia

¹ Pen hon ram mɪnörj ñig rɪb gus ga anɪbu arno, nɪbi bɪ anɪb gau mɪdeila gau hanɪp hagla, “Ram mɪnörj i Molda,” a gɪla.

² Anɪg hagöm, hanɪp udöm gɪ aij gɪla. Hanɪp möŋ al kɪla ga rö, hanɪp ud aij göm, mab dap laulö, mali aij gɪno. *

³ Pol pen am mab lö lö rɪmnap lɪhu dapöm lauö nɪŋöl gɪ, hauaɫ ap mab lö lö daueia aŋ anɪb au mɪdeia u me, pɪböŋ gö, ap ranöm Pol nɪp ñɪmagö kɪd u hau ij halö la.

⁴ Anɪg gö, nɪbi bɪ ram mɪnörj anɪbu mɪdeila gau nɪŋöm, kale ke hagla, “Bɪ nagɪman i gɪ naj göp rö kamɪŋ arnɪm rö lagöp. Ñig solwara aŋ au mɪdöm, ñig magɪb u naj gö umagöp u pen mɪñi umnab,” a gɪla.

⁵ Anɪg hagla u pen Pol ñɪmagö nɪpe u pɪpal pakö, hauaɫ anɪbu lugöm, ñöl ina. Pen Pol nɪp nan ap gaga. *

⁶ Anɪg gö, nɪbi bɪ anɪb gau kale ke hagla, “Bɪ i nɪp hauaɫ hauöp u hu gɪnɪm aka hu gagö yɪŋɪd umnɪm,” a göm, rapɪn nöp nɪŋ mɪdeila. Pen anɪg gɪ nɪŋ mɪdlö, nɪp nan ap gaga, wasö. Kale nɪŋöm, hagla, “Bɪ anɪbu bɪ yabɪɫ ap wasö; nɪpe god ap,” a gɪla. *

⁷ Pen bɪ kub ram mɪnörj anɪbu abad mɪdeia u hib nɪpe u Pablias. Ram mɪnörj nɪpe u söl anɪb au mɪdeia u me, hanɪp dam ram nɪpe u amun, ñɪn mɪhau nɪgaŋ abad mɪd aij yabɪɫ ga.

⁸ Bɪ kub anɪbu nap nɪpe u hañ romaŋ nɪpe u mab rö inöm, hib yuö göm, um mɪdeia. Pen Pol nɪpe Pablias nap nɪp nɪŋöm, God nɪp sabe göm, nɪp ñɪmagö lö nɪŋöl gɪ, nan ga anɪbu böŋ nöp kamɪŋ la.

⁹ Anɪg gö me, nɪbi bɪ ram mɪnörj anɪbu nan ga gau aulö nɪŋöl gɪ, Pol nɪpe God nɪp sabe gö, kalɪp kamɪŋ la.

¹⁰ Pol anɪg gö me, hanɪp abad mɪd aij yabɪɫ göm, ñig magɪb udun arnɪg gaino ñɪn u, nan nɪhön nɪhön mɪdageia gau hanɪp haɫowalö ñɪla.

Pol daun kub Rom amjaka

* 28:2: 2Ko 11:27 * 28:5: Mak 16:18 * 28:6: Ap 14:11

11 Pen ram m̄nōḡ an̄bu, ḡḡ maḡḡ Aleksadria n̄bō ap, u rō nōp ap m̄deia. ḡḡ maḡḡ an̄bu hib n̄pe u “ḡḡ Ramō” a ḡḡla. ḡḡn an̄bu yḡḡn kub udep ḡḡn u aua u me, arep rō lagō, an̄b au m̄deia. Hon abe ram m̄nōḡ an̄bu m̄dno, rak̄n m̄hau n̄ḡanḡ luga.

12 Pen yḡḡn kub auagep ḡḡn u, ḡḡ maḡḡ ḡḡ Ramō an̄bu amun, daun kub Sairakius amjak p̄dōḡ ḡḡno. Amjak p̄dōḡ ḡḡn, ḡḡn m̄hau n̄ḡanḡ an̄b au m̄dno.

13 ḡḡ maḡḡ an̄bu nōp udun, Sairakius arō ḡḡn, daun kub Regium arno. Ruō yḡḡn kub ap jōl adō apōm, ḡḡ maḡḡ u udōm, yḡḡd arō me, ḡḡn m̄hōp nōp ḡḡn an̄b au m̄dun, Pudiolai daun amjak p̄dōḡ ḡḡno.

14 Ram m̄nōḡ an̄bu n̄bi b̄ Jisas n̄p n̄ḡ udla r̄mnap m̄deila u me, han̄p hagla, “Hon aip m̄dmim, armim,” a ḡḡla. Hageila, kal̄p aip ḡḡn unbō mudun j̄ḡ m̄dun, “Rom arun,” a ḡḡn, hadno.

15 Pen Rom n̄bi b̄ Jisas n̄p n̄ḡ udla gau, “Pol b̄ gau aunabōl,” a ḡḡlō, n̄ḡōm, r̄mnap ap han̄p Apias Maker an̄b u nable pakla rō, r̄mnap ap han̄p Ram Haneb M̄hau ḡḡanḡ m̄deia ram m̄nōḡ u nable pakla. Pol kal̄p n̄ḡō, hibur n̄pe aij ḡō, God n̄p aij a ga.

16 Pen hon am Rom m̄dno, gapman b̄ kub u Pol n̄p haga, “Ram ne ap ke hanmōn,” a ga. An̄ḡ hagō, Pol n̄pe ram ap ulhai n̄ḡōm han m̄dō n̄ḡōl ḡḡ, ami b̄ ap n̄p abad m̄deia.

Pol Jisas manō aij u daun kub Rom au hag ḡḡ

17 Pol ḡḡn m̄hau n̄ḡanḡ m̄dōm, Juda b̄ kub ram m̄nōḡ an̄bu m̄deila gau kal̄p w̄ḡ alō, ap magum geila, haga, “Mam b̄. Yad n̄bi b̄ hon gau nan naj ap gagem, ap̄s bac b̄ manō hagla u r̄b juaḡn u pen Juda b̄ kub Jerusalem n̄bō gau ȳp ud s̄s̄ lōm, dam Rom gapman b̄ kub an̄b gau kal̄p ḡḡla.

18-19 Rom gapman b̄ gau ȳp manō kub hagōm n̄ḡla manō ḡḡ ap m̄dageia. Ȳp al pak lōl rō laga. An̄b u, ȳp, hub̄k yuun, a ḡōm, n̄ḡla u pen Juda kai m̄deila gau klō yab̄ḡ ḡōm, ȳp kauyanḡ manō kub hagla. An̄ḡ gailō me, yad hagnō, ‘Sisa n̄pe ke manō yad u n̄ḡnab,’ a ḡḡnō. Pen yad n̄bi b̄ yad Juda gau kal̄p manō ap hagn̄ḡ auaḡn. *

20 Pen hon Juda kai B̄ Kub n̄p gas̄ halō abad m̄dpun manō aij n̄pe u nōp hag ḡḡnō, ȳp naḡ l̄bal i. Manō an̄bu hagn̄ḡ me kalōp w̄ḡ alnō aubim,” a ga. *

21 Pol an̄ḡ hageia, n̄p pen hagla, “B̄ ram m̄nōḡ Judia n̄bō an̄b gau, i apōm aka kōp ḡḡlō auō, manō naj r̄mnap nōp haglō, n̄ḡapgun.

22 Pen hon n̄ḡban, Juda n̄bi b̄ gau gau magōḡhalō haggal, ‘N̄bi b̄ gas̄ ne n̄ḡban rō n̄ḡbal gau, n̄bi b̄ aij wasō,’ a ḡḡpal. An̄b u, ne manō ne ke hagō, hon ke n̄ḡun,” a ḡḡla. *

23 Pen kale an̄ḡ hagōm, ḡḡn ap manō hagnabun, a ḡōm, hag la. ḡḡn hag la an̄bu nōp, n̄bi b̄ nōd aula rō wasō, n̄bi b̄ iru yab̄ḡ nōp Pol m̄deia ram u s̄b halō nōp ap magum ḡḡla. An̄ḡ ḡōm, ap magum ḡḡlō n̄ḡōl ḡḡ, Pol n̄pe, God n̄bi b̄ udn̄ḡ ḡōm, ḡḡ n̄pe hag yuō, K̄n rō aua manō u hag ḡḡn̄ḡ, Mos̄s abe, b̄ God manō hagep b̄ gau abe, hadame nōp Jisas an̄ḡ an̄ḡ ḡōm ḡḡnab, a ḡōm, kal̄ k̄ḡn r̄k̄la manō u kal̄p hag ḡḡ. Jisas manō u hagnō n̄ḡlanḡ, a ḡōm, Pol manō an̄bu hag m̄dō n̄ḡōl ḡōm, s̄dō wad ara.

24 Pen manō haga an̄bu, r̄mnap haga rō n̄ḡ udla pen r̄mnap n̄ḡ udagla.

* 28:18-19: Ap 25:11; 26:31 * 28:20: Ap 26:6-7 * 28:22: Ap 24:14

²⁵ Pol n̄ibi b̄i n̄iη udagla gau kal̄ip haga, “Hadame n̄öp Ana U† n̄ipe Aisaia n̄ip go? lö, ap̄is bac kale gau kal̄ip manö n̄iηö yab̄i† haga.

²⁶ Manö an̄ibu Aisaia n̄ipe God Manö ad̄iη ap kal̄i k̄iñ riköm haga, ‘Juda n̄ibi b̄i gau kal̄ip ammön hagnmön,

“Manö hagnaböl n̄iηnabim u

pen manö hagöp u, a ḡimim, n̄iηagnabim.

Amgö n̄iηnabim u

pen nan ap n̄iηagnabim.

²⁷ N̄ibi b̄i gai i manö yad hagpin u

kal̄ip iru gö n̄iηagpal.

God Manö n̄iηno, han̄ip gö,

n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idaiun rö löp a göm,

r̄im̄id p̄i† göm, amgö ju göm n̄öp m̄idpal,” a ḡimön,’ a ga.

²⁸ “An̄ib u, Juda n̄ibi b̄i gai i n̄iηim! Kale Juda kai, God manö aij u arö ḡipim rö, n̄ipe hagö, manö aij an̄ibu Juda n̄ibi b̄i wasö m̄igan r̄imnap arnab n̄iηöm kale manö an̄ibu udnaböl,” a ga.

²⁹ Pol kal̄ip manö an̄ibu hag p̄is gö n̄iηöl göm, Juda n̄ibi b̄i gau kale ke amöl ḡi, pen hagö pen hagö göl ḡi arla.

³⁰ Pen Pol daun kub Rom han m̄idm̄idöp ram u rauöl ḡi han m̄ideia, m̄i m̄ihöp ina. N̄ibi b̄i n̄ip n̄iηn̄ig aueila gau kal̄ip magöñhalö hag w̄ihai udöm, ud aij ga.

³¹ N̄ibi b̄i n̄ip aula gau, God n̄ibi b̄i udn̄ig göm, Ñ̄i n̄ipe hag yuö, K̄iη rö aua manö u kal̄ip hag ñöm, B̄i Kub Jisas Krai manö aij u hag ñöm, ḡim̄idöp. N̄ipe an̄ig geia, Rom gapman b̄i kub gau n̄ip hag gagla u me, n̄ibi b̄i gau kal̄ip manö k̄tö ḡi hagöm, kabö göl n̄öp hag ñ̄im̄idöp.

Rom Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i k̄liñ r̄ika

Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i k̄liñ r̄ika

¹ Yad Pol. Kraiſ Jisas wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe m̄idpin. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö aij ud arep b̄i ap m̄idpin. God n̄ipe ȳip udö, God manö aij u ud ajm̄idin. *

² Pen manö aij an̄ibu, God hadame nöp b̄i manö hagep n̄ipe gau kal̄ip hagö, kale God Manö u Manö U† u kal̄i k̄liñ r̄iköm hagla rö nöp ga. *

³ Manö U† kal̄i k̄liñ r̄iköm hagla an̄ibu, kale God Ñ† n̄ipe manö u nöp hagla. Ram m̄inöñ il i lau u, b̄i ne Depid r̄ikö, r̄ik dam dap̄il göm, n̄ip yag daula.

⁴ Pen n̄ipe ke God, n̄ipe ke u† yab̄i u, n̄ipe umöm uraka u me, klö ke yab̄i an̄ibu n̄inun n̄inbun, n̄ipe God Ñ† n̄ipe yab̄i, B† Kub hon Jisas Kraiſ.

⁵ Jisas Kraiſ ȳip mög n̄iñöm ud aij ga. Jisas Kraiſ hib n̄ipe adö aran̄, a göm, God b̄i gau abe ȳip abe hag löm haga, kale m̄inöñ naböñ gau r̄iğon̄ r̄iğon̄ n̄ibi b̄i magöñhalö yab̄i kal̄ip Jisas manö aij hag ñ̄ibe, kale manö aij an̄ibu n̄iñ udöm, hagöp rö nöp göl, a ga. *

⁶ Pen kale Rom n̄ibi b̄i m̄idpim au, God kalöp u rö nöp Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe ke hag la.

⁷ An̄ib u, kalöp Rom kai, God, n̄ibi b̄i yad m̄ideilan̄, a göm ud m̄idmagö yab̄i löp gau, kalöp k̄öp i kal̄i k̄liñ r̄ikabin. Bapi God, B† Kub Jisas Kraiſ, kalöp ud aij ḡimil, abad m̄id aij ḡilö me, kale agam̄ij m̄id aij ḡimim. *

Pol daun kub Rom arnam, a göm, gas̄i u n̄iña

⁸ Manö nöd hagn̄ig gabin u, kale Jisas Kraiſ n̄iñ udpim u, n̄ibi b̄i ram m̄inöñ go† adsagö gau magöñhalö aiud an̄ibu n̄iñöm haglö arab. An̄ib u, yad Jisas Kraiſ n̄ip sabe gem, God n̄ip aij a gabin.

⁹⁻¹⁰ Yad God Ñ† n̄ipe manö aij u, gas̄i añ† u nöp n̄iñem klö gem, hag ñ̄i ajem, God n̄ip wög ḡim̄idin. God n̄ipe n̄iñöb, yad n̄ip sabe gem, pör nöp hib kale hagabin. God n̄ipe adan hi†kö, kale m̄idpim au am n̄iñabin, a gem, n̄ip sabe gabin. *

¹¹ Jisas manö aij n̄ipe r̄imnap kalöp hag ñ̄inö, God Ana n̄ipe ana kalöp nan aij ap ñö, ana kalöp an̄ dan̄ p̄idöñ m̄idaimim, a gem, kale m̄idpim au am n̄iñam a gem gas̄i u pör n̄iñabin.

¹² Pen adö an̄ibu nöp wasö. Yad aunabin u, yad Jisas Kraiſ n̄iñ udpin rö n̄iñmim, kale ana kalöp an̄ dan̄ p̄idöñ udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄iñ ud p̄idöñ yab̄i ḡinabim. Pen an̄ig unbö rö, kale Jisas Kraiſ n̄iñ udpim rö n̄iñem, yad u rö nöp ana yad an̄ dan̄ p̄idöñ udem, Jisas Kraiſ n̄ip n̄iñ ud p̄idöñ yab̄i ḡinabin.

¹³ Añ mam b̄i. Yad kalöp am n̄iñam, a gem, gas̄i u pör n̄iñm̄idin u pen adan m̄idageia. Amem, Jisas Kraiſ manö aij u hag ñ̄inö, kale manö aij u n̄iñmim, hagöp rö nöp n̄iñ udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄iñ udpe, n̄ipe kalöp ud asik̄ yun̄im, a ḡi gas̄i n̄iñbin. M̄inöñ naböñ ke ke gau, n̄ibi b̄i r̄imnap an̄ kal̄ip gau ḡinö rö, am an̄ kalöp au u rö nöp ḡibnep. *

* **1:1:** Ap 9:15 * **1:2:** Ro 16:25-26 * **1:5:** Ap 26:16-18; Gal 2:7-9 * **1:7:** Nab 6:25-26 * **1:9-10:**

Ap 19:21; Ro 15:23 * **1:13:** Ap 19:21

14 Pen Jisas Kraiss yip ud kamij yua u me, yad gasi nijnbin yad nan naböj midöp. Yad nibi bi gau manö aij nipe u hag ñnam. Grik nibi bi gau abe, Grik nibi bi wasö gau abe, nibi bi kalı klij nijnbal gau abe, nibi bi kalı klij nijnagal gau abe, kalıp magöjhalö manö aij nipe u hag ñnam, a gem, gasi u nijnbin.

15 Anib u me, yad kale daun kub Rom midpim gau u rö nöp, am Jisas manö aij u kalöp hag ñnam, a gem, gasi añi u nöp nijnabin.

16 Jisas Kraiss manö aij nipe u God pidöj halö hagab u me, nibi bi manö anibu nijn udeinabol u, manö aij anibu kalıp ud asik yunab; Juda nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, kalıp magöjhalö ud asik yunab. Anib u, yad Jisas manö aij nipe u gasi nijem, gasi halö nöp midpin. *

17 Jisas manö aij u nijun nijnbun, God nipe aigöl göm nibi bi nan si nan naj gıpal gau kalıp nibi bi aij, a gınab. Nibi bi gau kale gi aij gıpal u nijöm, God kale nibi bi kamij aij, a gınab; kale Jisas manö aij u nij udpal u nijöm, kale nibi bi kamij aij, a gınab. Adö anibu nöp, God Manö kalı klij riköm hagla, "Nibi bi God Manö hagöp rö nijn udnabol gau, God kalıp nibi bi aij, a gö, kale kamij yöl mideinabol," a ga. *

Nibi bi Jisas Kraiss nip nijn udagnabol gau manö kub nijnabol

18 Nibi bi God Manö nijö nijnblap u pen nibi bi rımnap God nip gasi nijnagöm, gi naj göm, God Manö nijö u palu gıpal. Anib u me, God nipe kal göm, kalıp manö kub hagnig gab.

19 God nipe aigale Bi rö midöp, nipe ke waiö lö nijnbal. *

20 Nipe hadame dagol gau minöj naböj gi la ñin u rikö, nipe God klö halö yabı pör pör midöp u waiö midö nijnbal. God nipe nan nihön nihön gi la gau nöp nijöm, nipe aigale Bi rö midöp u nijnblap. Nijnageinabol u, nan kale. *

21 Anib u, God nip nijnbal u pen nip aij, a göm, hib nipe u haglö adö aragöp. Gası hatöwalö nijnöm, hauı alöm, sibön göp gau rö midpal. *

22 Hon nibi bi gası aij nijmidun, a gıpal u pen kale nibi bi hauı rö midpal. *

23 God pör midöp u nip hauı göm, nan yıharıj rımnap udöm, nibi bi rö gi löm, wal yaur rö gi löm, haijo sara rö gi löm, nan anib gau, god hon, a göm, sabe gıpal. *

24 Anig gılö, God kalıp arö gö, kale gası naj yabı nijnöm, nibi si bi si göm, nagı naj adö anibu amöm, hañ romanı kale ke gi naj gıpal.

25 God Manö nijö u arö göm, manö pıral nijn udpal. God nan gi la gau nöp sabe göm, nipe nan gi la gau nöp hib haglö adö aröp. Pen God nan magöjhalö gi la u, hib nipe haglö adö arböp. Hib nipe nöp pör pör nöp hagno adö aranı. Anib unbö rö aij.

26 Kale anig göl gi naj yabı geila u me, God kalıp arö gö, nan nable yabı göp adö u nöp gımidal. Nibi gau, bi kabö göl ud midöl rö arö göm, nibi rımnap aip nagı naj adö rımnap gıpal.

27 Bi gau u rö nöp, nibi kabö göl ud midöl rö arö göm, bi ap bi ap nip nijö mab rö inö, bi gau kale ke nöp gi naj yabı gıpal. Anig göm pen ilön udpal. *

* **1:16:** Mak 8:38; 1Ko 1:18-24; Ap 13:46 * **1:17:** Ro 3:21-22; Hab 2:4 * **1:19:** Ap 14:15-17; 17:24-28 * **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 * **1:21:** Ep 4:17-18 * **1:22:** Jer 10:14 1Ko 1:20 * **1:23:** Dud 4:15-19; Sam 106:20 * **1:27:** Lep 18:22; 20:13; 1Ko 6:9

²⁸ Hainö God manö n+ñagnabun, a göm, gasi n+ñla u me, God kalip arö gö, nan naj nan gagep kalip m+dmagö p+tu göp gau nöp g+pal.

²⁹ Pen kalip nan naj gep adö u gasi a+ñi u nöp lö, kale naj yab+ñ nöp göl göm, nan gau hon nöp m+dañ, a göm, gasi u n+ñöl göm, ha+öwa+ö g+ naj göl göm, g+pal. N+bi b+ nan aij kale gau yad rö lagöp a göm, gasi naj n+ñöm, wip alöm, pen pen göm, piral hagöm, gasi naj nöp n+ñbal. Pen, nöp hagöp y+ñ hagöp, a göm,

³⁰ n+bi b+ hag juöm, God n+ñp mulu kal n+ñöm, n+bi b+ hag pro göm, han+ñp nöp n+bi b+ kub, a g+ n+ñlañ, a göm, hib kale u ke dap ranbal. Gasi hain n+bö adö r+mnap n+ñun g+ naj gun, a göm, gasi kale an+bu nöp n+ñbal. N+me nap manö hagnal u r+ñ jubal.

³¹ Kale gasi r+mid lagöp. Manö ke hag l+bal adö u hain g+pal. N+ñ pai am+ñp ap+ñp kale ke gau m+dmagö lagpal. N+bi b+ r+mnap n+ñlö, mög gagöp.

³² G+pal an+bu, God wasö gö ilön kub udep u n+ñbal u pen kale ke göm aka n+bi b+ r+mnap aip göm, u g+ aij gabun, a g+pal.

2

God manö kub hagöm, manö kabö göl nöp ud as+knab

¹ Pen kale n+bi b+ r+mnap kalip hag jumim hagnabim, “N+bi b+ gau n+ñön g+ñg nan si nan naj g+pal,” a g+ñabim u pen kale ke u rö nöp g+ñim u me, God n+ñöm kalöp manö kub hageinab u, kale abe manö pen hagnim rö lagnab.*

² Hon n+ñbun, God n+ñpe manö n+ñö nöp hagöp. An+ñ u, n+bi b+ an+ñ unbö rö g+ñaböl gau, kalip manö kub hagnab u, manö kabö göl nöp hagnab.

³ N+bi b+ nan si nan naj g+pal gau, a g+ñim, hag junabim u pen kale ke u rö nöp g+ñim. An+ñ u, kale gasi n+ñön n+ñbim? God han+ñp manö kub hagnab a g+ñim n+ñbim aka?

⁴ God b+ aij, kalöp n+bi b+ pör mög yab+ñ n+ñöm, agam+ñ hain rik damöm, y+ñ+d kal gagöp u n+ñbe, n+ñpe b+ y+har+ñ ap rö löp ar? Pen n+ñim! N+ñpe agam+ñ hain rik m+ñöp u, yad y+ñ+d kal juageinabin, kale nan si nan naj g+pal gau, n+ñön g+ñg an+ñ g+ñpun a göm, arö göl, a göm, agam+ñ hain rik m+ñöp.*

⁵ Pen God agam+ñ hain rik m+ñöm y+ñ+d kal gagöp u, kale nan si nan naj g+ñim u, n+ñön g+ñg an+ñ g+ñpun, a g+ñim, arö g+ñim. Kale manö n+ñpe j+ n+ñmim, nan si nan naj g+ñim gau nöp göl g+ m+ñim. An+ñ u, God n+bi b+ g+ñaböl g+ñaböl rö n+ñöm, manö kub hagnab n+ñ u, kale manö kub yab+ñ n+ñnabim. N+ñ an+bu, n+ñpe manö kub hagöm, kabö rö nöp hagnab u, waiö n+ñnaböl. Nan si nan naj g+ñim u, n+ñpe n+ñöm kal göm kalöp ilön pen n+ñnab.

⁶ “N+bi b+ a+ñ a+ñ g+ñaböl g+ñaböl rö n+ñöm, God kalip u rö nöp a+ñ a+ñ pen n+ñnab.”*

⁷ N+ñ an+bu n+bi b+ an, God han+ñp mailö aij n+ñpe n+ñöm, manö aij hagöm, kam+ñ pör m+ñdep magö u n+ñnab, a göm, n+bi b+ r+mnap kalip pör pör g+ aij g+pal gau, God kalip kam+ñ pör m+ñdep magö u n+ñnab.

* **2:1:** Mad 7:1-2; Jon 8:7 * **2:4:** Ep 1:7; 2Pi 3:15 * **2:6:** Sam 62:12; Pro 24:12; Mad 16:27; 2Ko 5:10

⁸ Pen n̄ibi b̄i an an, nan hañ roman̄ kale ke n̄öp gas̄i n̄iñöm, naḡi aij adö an̄ibu j̄i n̄iñöm, naḡi naji adö u arnaböl gau, God kal̄ip n̄iñö mulu yab̄i lugö, kal juöm, ilön kub yab̄i ñ̄inab. *

⁹ Pen Juda n̄ibi b̄i gau abe, Juda n̄ibi b̄i wasö gau abe, naḡi naji adö u geinaböl u, God kal̄ip hagö, kale magöñhalö uñham m̄idöl göm, gas̄i m̄ilö yab̄i löl göm, ḡi m̄ideinaböl.

¹⁰ Pen Juda n̄ibi b̄i gau abe, Juda n̄ibi b̄i wasö gau abe, ḡi aij geinaböl u, God kal̄ip magöñhalö mailö aij n̄ipe ñöm, manö aij hagöm, ud aij gö, m̄id aij ḡinaböl.

¹¹ N̄ihön ḡin̄ig: God n̄ipe böñ lap aka böñ lap aragnab. Kabö göl n̄öp n̄iñöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ip ud as̄ik ke ke linab.

¹² Juda n̄ibi b̄i wasö gau, lo Mos̄is haga n̄iñagal gau, nan si nan naji geinaböl u, lo manö n̄iñagal u pen kale ram m̄inöñ naji arnaböl. Pen n̄ibi b̄i lo Mos̄is haga n̄iñbal gau, nan si nan naji geinaböl u, God lo manö an̄ibu udöm, kal̄ip manö kub hagnab.

¹³ N̄ibi b̄i lo manö n̄iñm̄idal gau, God kal̄ip, n̄ibi b̄i aij yad, a göm hagagnab. N̄ibi b̄i lo manö hagöp rö n̄öp ḡinaböl gau n̄öp, God kal̄ip, n̄ibi b̄i aij yad, a ḡinab.

¹⁴ Juda n̄ibi b̄i wasö gau lo Mos̄is haga n̄iñagal. Pen kale gas̄i kale ke n̄iñöm, lo manö hagöp rö geinaböl u, gas̄i magö kale ke lo rö m̄idöp. *

¹⁵ Kale an̄ig göl gas̄i n̄iñöm ḡipal u me, hon n̄iñun n̄iñbun, lo manö u an̄ kale dan̄ m̄idöp. N̄in r̄imnap ḡi damöm, an̄ kale yan̄, “Ḡi naji gabun,” a göm n̄iñbal. Pen ñ̄in r̄imnap ḡi damöm, an̄ kale yan̄, “Ḡi aij gabun,” a göm n̄iñbal.

¹⁶ Jisas Krai manö aij hag ñ̄i ajm̄idin u hagab, manö kub hagep ñ̄i u, God Jisas Krai n̄ip hagö, n̄ibi b̄i nan si nan naji pi göl ḡipal gau hag hiik waiö lö, n̄ipe gas̄i magö kale ke m̄idmagö an̄ kale dan̄ n̄ihön n̄ihön hagöp u n̄iñöm, kal̄ip manö kub hagnab.

God n̄ipe lo manö han̄ip ñ̄a u me, hon Juda kai n̄ibi b̄i n̄ipe ke yab̄i m̄idpun, a ḡila

¹⁷ Pen kale Juda n̄ibi b̄i gau, hib kale ke dap ranöl ḡi haggim, “God n̄ipe lo manö han̄ip ñ̄a u me, n̄ibi b̄i n̄ipe ke yab̄i m̄idpun.

¹⁸ Hon lo manö n̄iñbun u me, naḡi adö an̄ibu aij, naḡi adö an̄ibu naji, a ḡi gas̄i n̄iñun, God n̄ip aij göp adö u n̄öp ḡipun,” a ḡipim.

¹⁹ Pen manö adö ap haggim, “N̄ibi b̄i n̄iñagal gau kal̄ip hag ñ̄i aij gun, n̄ibi b̄i amgö we gö s̄ibön göp rö m̄idpal gau kal̄ip hag ñ̄i aij gun,

²⁰ n̄ibi b̄i lo manö n̄iñagal gau kal̄ip hag ñ̄i aij gun, ñ̄i pai pro gau kal̄ip hag ñ̄i aij gun ḡipun,” a ḡipim. Haggim an̄ibu haggim, “God n̄ipe lo manö han̄ip ñ̄a u me, gas̄i aij magöñhalö abe, gas̄i n̄iñö magöñhalö abe hadö n̄iñbun,” a ḡipim. *

²¹ Kale lo manö u n̄iñmim, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄ibim u pen manö n̄ibi b̄i gau hag ñ̄ibim rö kale ke gaggim. N̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip haggim, “Nan si udagmim,” a ḡipim u pen kale ke nan si udpim aka? *

²² N̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip haggim, “N̄ibi si b̄i si gaggim,” a ḡipim u pen kale ke an̄ig ḡipim aka? N̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip haggim, “Nan halöwatö gau God rö sabe gaggim,” a ḡipim u pen ram sabe ḡipal m̄igan an̄ib gau ammim, nan dap l̄ibal gau r̄imnap si udpim aka?

* 2:8: 2De 1:8 * 2:14: Ap 10:35 * 2:20: 2Di 3:5 * 2:21: Mad 23:3-4

²³ Hib kale u ke dap ran l̄mim hagpim, “God lo u han̄ip Juda n̄ibi b̄i ña,” a ḡipim u pen manō n̄ipe u r̄ib jubim rō, hib n̄ipe u rō n̄öp hag jubim aka?

²⁴ Ḡi naij ḡipim an̄ibu, b̄i ap nōd God Manō kal̄i kliñ rikōm haga rō n̄öp ḡipim. N̄ipe haga,

“Kale Juda n̄ibi b̄i, God lo manō n̄iñbun a ḡipim u
pen kale ke m̄id aij gaggim rō,
Juda n̄ibi b̄i wasō gau,

God n̄ip hag jubal,” a ga. *

²⁵ Kale Juda kai, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idaiun, a ḡimim, ñi gau yag dapim, p̄ör p̄ör wan hañ r̄ib ḡi dō ḡipim. Pen lo manō n̄ipe u r̄ib jumim, ke n̄iñnabim rō ḡinabim u, n̄ibi b̄i ȳihar̄iñ ñi wan hañ r̄ib ḡi dō ḡagal rō u m̄idnabim.

²⁶ An̄ib unbō rō, n̄ibi b̄i au Juda wasō, ñi hañ r̄ib ḡi dō ḡagal gau, lo manō hagöp rō geinaböl u, God kal̄ip n̄ibi b̄i ñi hañ r̄ib ḡi dō ḡipal u rō n̄iñnab. *

²⁷ Juda n̄ibi b̄i wasō, ñi hañ r̄ib ḡi dō ḡagal gau, lo manō hagöp rō ḡipal. Pen kale Juda kai, Mos̄is lo kal̄i kliñ r̄ika u udmim, ñi hañ r̄ib ḡi dō ḡipim u pen lo manō r̄ib jubim u me, kalöp manō kub m̄ideinab.

²⁸ Hon n̄ibi b̄i r̄imnap hagpun, n̄ibi b̄i ñi hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau n̄öp Juda n̄ibi b̄i kabō göl, a ḡipun u pen u manō n̄iñö hagagpun. N̄ibi b̄i an kale Juda n̄ibi b̄i kabō göl m̄idpal? Hañ roman̄ n̄öp n̄iñun, Juda n̄ibi b̄i aka Juda n̄ibi b̄i wasō, gun, hagagnabun.

²⁹ Juda n̄ibi b̄i kabō göl gau, an kale dan̄ n̄iñun hagnabun, b̄i an̄ibi n̄ipe Juda n̄ibō kabō göl, a ḡinabun. M̄idmagō n̄ipe u hañ r̄ib ḡi dō ḡi m̄idöp n̄iñnabun u, b̄i u b̄i Juda kabō göl, n̄ibi u n̄ibi Juda kabō göl, a ḡinabun. Lo Mos̄is kali kliñ r̄ika u gö, m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō ḡagep; God Ana n̄ipe n̄öp m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō ḡinab. N̄ibi b̄i m̄idmagō kale unbō rō m̄idöp gau, n̄ibi b̄i gau kal̄ip n̄iñlō hib m̄idagöp, pen God n̄iñö hib m̄idöp. *

3

God hagab rō n̄öp gab

¹ An̄ig hagabin u, b̄i ap hagnab, “Juda n̄ibi b̄i wasō, hañ r̄ib ḡi dō ḡagal rō m̄idaibnop aij ḡiböp,” a ḡinab u pen adō an̄ibu hagagin.

² Juda n̄ibi b̄i m̄idpun u aij yab̄i m̄idpun. Manō yad ke n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip hag ñöl, a göm, God han̄ip Juda n̄ibi b̄i n̄öp manō aij n̄ipe ña.

³ Pen Juda n̄ibi b̄i r̄imnap n̄ihi b̄i manō klō hagla rō gagla. An̄ig ḡila u, God manō klō kal̄ip haga u arō ḡinab aka?

⁴ Wasō yab̄i, arō gagnab. N̄ibi b̄i gau magōñhalō ñin r̄imnap piral hagnaböl, pen God n̄ipe b̄i n̄iñö yab̄i hagöm, hagab rō n̄öp ḡinab. Manō an̄ibu rō God Manō u kal̄i kliñ rikōm hagla,

“God, ne manō kabō göl n̄öp hagpan u,
n̄öp manō r̄imnap pen hagöl rō lagöp.

N̄öp manō kub hageinaböl u,

manō iñ ap m̄idageinab,” a ga. *

⁵ “Hon p̄ör p̄ör ḡi naij ḡinabun u, n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iñöm, God p̄ör p̄ör ḡi aij göp u waiō n̄iñnaböl. An̄ib u, God han̄ip kal göm manō kub hagnig gab u aij gagöp,” a ḡinabun aka? (Pen manō an̄ibu, n̄ibi b̄i n̄iñöm hagpal rō n̄öp hagabin.)

⁶ Wasö yabi! God nibi bi magöñhalö manö kub hagnab u, böñ lap aka böñ lap aragnab; kabö göl adö u nöp hagnab.

⁷ Pen kale rímnab hagnabim, “Hon pör pör piral adö rímnab gínabun u, nibi bi rímnab nñöm, God pör pör nñö nöp hagöp u waiö nñöm, Bi mailö halö yabi! midöp, a göm, hib nipe haglö adö arnab. Anib u, nñön gínig God hanip nibi bi nan si nan naij gep, a göm, manö kub hagöm, ilön kub ñnab?” ö gínabim.

⁸ Manö piral anibu rö hagnabim, “Nan si nan naij u nöp gíno gíno, God hanip mög yabi! nñöm, nan si nan naij ke ke iru yabi! gínabun anibu nñöm arö gínab u, nibi bi gau nñöm, nipe bi aij unbö ke a göm hib nipe haglö adö arnab,” a gínabim. Pen nibi bi rímnab yip ke hag juöl gi, Pol manö anibu rö hagöp, a gípal. Manö anibu rö yad hagagin! Piral hagnal rö, God nñö, kalip manö kub hagöm, pen ilön kub ñnab.

Nibi bi aij ap midagpun

⁹ Anib u, nñön hagnu? God nñö, hon Juda nibi bi gau mid aij gípun; Juda nibi bi wasö gau mid aij gápal, a gun aka? Wasö! Midö nöp me hagnin rö, hon nibi bi magöñhalö, Juda nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, nan si nan naij nagí adö anibu hanip klö gi tip gi ud arnig gab. *

¹⁰ Manö anibu rö, God Manö u kali klññ riköm hagla,

“Nibi bi pör gi aij gínaböl rö rímnab midagpal. *

¹¹ Nibi bi, nagí adö anibu aij,
nagí adö anibu naij, a göm nñbal gau rímnab midagpal.

Nibi bi, ‘God lau adö arun,
nip aip midaiun,’ a gi nñbal gau rímnab midagpal.

¹² Nibi bi gau magöñhalö God nip arö göm,
nibi bi naij rö midöm,
nan si nan naij nöp gípal.

Kale magöñhalö unbö rö nöp gípal.

¹³⁻¹⁴ Aṭab kale u ado malo göm,
pör piral yabi! nöp hagnal.
Rugu migan kale u, wip umö paṭu gi aij gaglö,
haññ naij auöp u rö midöp.

Nibi bi rímnab kalip nñjö mulu lugö, hag juöm,
manö naij hagnal u, re naij hauat rö midpal. *

¹⁵ Kal naij yabi! juöm,
nibi bi gau kalip ilön ñun,
al pak lun, a göm,

gasí u nöp nñöm, *

¹⁶ nibi bi gau kalip pör gi naij gílö,
gasí iru yabi! nöp nñbal.

¹⁷ Nibi bi gau aip midöm,
agamij mid aij göl rö lagöp.

¹⁸ God bi kub nñ midöp, a göm,
piñññ gápal,” a gíla. *

¹⁹ God lo manö anibu hanip Juda nibi bi nöp ña u me, manö anibu magöñhalö hanip Juda nibi bi hagab. Anib u, God manö kub hagnab ññ u,

* **3:9:** Ro 1:18-2:24; 3:23 * **3:10:** Sam 14:1-3; 53:1-3 * **3:13-14:** Sam 5:9; 10:7; 140:3 * **3:15:**
Ais 59:7-8 * **3:18:** Sam 36:1

nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau gau magɔŋhalɔ manɔ pen ap hagɔl rɔ lagnab; kale magɔŋhalɔ manɔ mɪdeinab.

²⁰ Anɪb u, bɪ ap lo manɔ hagɔp rɔ geinab u, God bɪ anɪbu nɪp, bɪ aij yad, a gagnab. Pen God lo hagɔp rɔ nɪŋun, hon nan si nan najj gɪpun, a gun nɪŋnabun. *

Nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udpal gau nɔp, kalɪp nɪbi bɪ asɪŋ mɪdagɔp aij yad, a gɪnab

²¹⁻²² Anɪbu, pen mɪŋi, Mosis abe, bɪ God manɔ hagep bɪ gau abe, gɪnab a gɔm, kalɪ kɪŋ rɪkɔm hagla rɔ, Jisas Kraiss hanɪp a gɔm uma u me, nɪp nɪŋ udno, God hanɪp hagnab, “Kale nɪbi bɪ aij yad,” a gɪnab. Pen hon Juda nɪbi bɪ gau abe, Juda nɪbi bɪ wasɔ gau abe, lo adɔ u nɔp nɪŋun gɪno, anɪg hagagnab. *

²³ Hon nɪbi bɪ magɔŋhalɔ nan si nan najj gɪpun rɔ, God mailɔ magɔ aij nɪpe ŋɔb udun rɔ lagɔp u pen

²⁴ God hanɪp mɔg nɪŋɔm, Kraiss Jisas yuɔ apɔm hanɪp rau adog uda u me, God hanɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab. *

²⁵ Yad aigɔl gem, nɪbi bɪ nan si nan najj gɪpal gau kalɪp nɪbi bɪ aij yad, a gɪnabin u nɪŋɔl, a gɔm, God nɪpe Kraiss Jisas nɪp nan sabe gep rɔ mɪnɔŋ nabɔŋ il i hag yua. God nɪpe nɪbi bɪ nan si nan najj nɔd gɪla gau, manɔ kub hagɔm, kal juɔm, ilɔn pen ŋɔm, bɔŋ nɔp al pak lɪbɔp u pen nɪpe agamɪ hain rɪk mɪdɔm, anɪg gaga. Pen uri Kraiss Jisas nɪpe apɔm, nɪbi bɪ nan si nan najj gɪpal gau magɔŋhalɔ haŋ romanɪ nɪpe ke udɔm ilɔn kub udɔm uma. Anɪb u me, nɪbi bɪ an an, hagape nɪpe nan si nan najj yad ɪk gɪ yuɔp, a gɔm, Jisas nɪŋ udeinabɔl gau, God kalɪp nɪŋɔm kal juɔm ilɔn pen ap ŋagnab.

²⁶ Yad aigɔl gem, nɪbi bɪ nan si nan najj gɪpal gau kalɪp nɪbi bɪ aij yad, a gɪnabin u nɪŋɔl, a gɔm, God nɪpe anɪg ga. Manɔ kub hagem, nan si nan najj gɪpal rɔ pen ilɔn u rɔ nɔp ŋɪnabin, a ga u me, nɪpe haga rɔ nɔp gɔm, Kraiss Jisas nɪp nan sabe gep rɔ hag yuɔ, nɪbi bɪ nɪp nɪŋ udnabɔl gau kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab.

²⁷ Anɪb u, lo adɔ u gɪno, God hanɪp nɪbi bɪ aij yad a gɔm udɔ, nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun, a gun, hib hon ke hagno adɔ arnɪm rɔ lagɔp. Jisas hanɪp a gɔm uma manɔ aij u nɪŋ udun me, God nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun.

²⁸ Anɪb u, nɪbi bɪ gau lo manɔ hagɔp rɔ gɪpal, a gɔm, God kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gagnab. Nɪbi bɪ Kraiss Jisas ga manɔ aij u nɪŋ udpal, a gɔm me, God kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab.

²⁹ God nɪpe hon Juda nɪbi bɪ, God hon nɔp wasɔ; nɪpe Juda nɪbi bɪ wasɔ gau God kale abe mɪdɔp. *

³⁰ Nɪhɔn gɪnɪg: God nɪpe aŋɪ u me, nɪbi bɪ ŋɪ haŋ rɪb gɪ dɔ gɪpal gau abe, nɪbi bɪ rɪb gɪ dɔ gagpal gau abe, kale adan aŋɪ u nɔp arlɔ, God kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab. Anɪb u, kale magɔŋhalɔ Kraiss Jisas ga manɔ aij anɪbu nɔp nɪŋ udɔl. *

³¹ Pen hon Jisas manɔ aij u nɪŋ udno, God hanɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab, a gɪpin u, lo manɔ gau arɔ gɪnabun a gem hagagabin, wasɔ. Nɪbi bɪ Jisas manɔ aij u nɪŋ udnabɔl gau, kale manɔ aij anɪbu hagɔp rɔ nɔp gɪlɔ, lo manɔ u am pɪdɔŋ gɪnab. *

* 3:20: Sam 143:2; Ro 7:7; Gal 2:16 * 3:21-22: Gal 2:16 * 3:24: Ro 5:1 * 3:29: Ro 10:12

* 3:30: Dud 6:4; Gal 3:20 * 3:31: Mad 5:17

4

God Ebrahim nɪp bɪ aij yad a ga

1 Hon Juda nɪbi bɪ, bac ilaŋ hon il gōm rɪkō, rɪk amɪl apɪl gōm, rɪklō mɪdpun gau me, bɪ ne Ebrahim. Pen God Ebrahim nɪp uda u, aige gōm Ebrahim udan

2 Ebrahim nɪpe ke nan aij ap gō, God ne bɪ aij yad, a gɪbōp, Ebrahim bɪ gau hagōm “Yad bɪ aij,” a gɪbōp. Pen God nɪŋōb Ebrahim hib nɪpe ke dap raneb il ap mɪdageia.

3 Pen ai gɪnɪg Ebrahim hib nɪpe ke dap ranagbōp? God Manō hagab, “Ebrahim nɪpe God manō haga u nɪŋ uda u me, God nɪp ‘Ne bɪ aij yad,’ a ga.” *

4 Bɪ ap wōg gōm pe udōm, mani anɪbi yɪharɪŋ udpin a gagnab; wōg gainō pen u mani i udpin a gɪnab.

5 Pen nɪbi bɪ, hon God nɪp klō hon ke wōg geinabun, nɪpe hanɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab, a gɪ gasɪ nɪŋnabōl gau, God kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gagnab. Pen nɪbi bɪ, nan si nan naj gɪpun u pen God nan si nan naj gɪpun anɪbu yɪharɪŋ arō gōm, hanɪp nɪbi bɪ kamɪŋ aij yad a gɪnab nɪŋbal gau, kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab.

6 Manō hagabin i rō, Depid u rō nōp hadame nōp God Manō u kalɪ kliŋ rɪkōm, nɪbi bɪ nan aij ap gagnabōl pen God kalɪp nɪbi bɪ aij yad a gɪnab gau nɪŋnɪ lɪnabōl, a ga. Nɪpe haga,

7 “Nɪbi bɪ nan si nan naj gɪpal gau,

God nan si nan naj kale nɪŋōm arō gɪnab rō,

aij gō nɪŋōl gɪ mɪdeinabōl.

Nɪbi bɪ nan si nan naj gɪpal gau,

God nan si nan naj kale manō kub hagagnab rō,

mɪŋ mɪŋ gōl gɪ mɪdeinabōl.

8 Nɪbi bɪ nan si nan naj gɪpal gau,

Bɪ Kub nan si nan naj kale kɪk gɪ yunab rō,

nɪŋnɪ lōl gɪ mɪdeinabōl,” a ga. *

9 Depid nɪŋnɪ lep magō haga u, nɪbi bɪ nɪ haŋ rɪb gɪ dō gɪpal gau nōp manō u udnabōl? Wasō yabɪ! Nɪbi bɪ nɪ haŋ rɪb gɪ dō gagpal gau abe udnabōl. God Manō kalɪ kliŋ rɪkōm hagla adɪŋ anɪbu uri nōp hagajɪn: “Ebrahim nɪpe God manō haga u nɪŋ uda u me, God nɪp, ‘Ne bɪ aij yad,’ a ga.”

10 Bac ilaŋ hon Ebrahim, haŋ rɪb gɪ dō gaga nɪn u, God manō haga u nɪŋ udō, God nɪp, “Ne bɪ aij yad,” a ga.

11 “Ebrahim manō yad nɪŋ uda u me, yad, ‘Ne bɪ aij yad,’ a gɪpin u, nɪbi bɪ gau nɪŋlɔŋ,” a gōm, hainō God hagō, Ebrahim haŋ rɪb gɪ dō ga. God anɪg ga u nɪŋbun. Anɪb u, nɪbi bɪ nɪ haŋ rɪb gɪ dō gagōm, God Manō nɪŋ udlō, kalɪp, “Nɪbi bɪ aij yad,” a gɪnab nɪbi bɪ gau, Ebrahim bac ilaŋ kale mɪdōp. *

12 Pen nɪbi bɪ nɪ haŋ rɪb gɪ dō gɪpal pen, Ebrahim haŋ rɪb gɪ dō gaga nɪn u, God manō nɪpe nɪŋ udmɪdōp rō, u rō nōp nɪŋ udnabōl nɪbi bɪ gau abe, Ebrahim bac ilaŋ kale u rō nōp mɪdōp.

13 Pen Ebrahim lo adō gau nɪŋōm gō, God nɪp, “Ne bɪ aij yad,” a gōm udaga. Ebrahim nɪpe God manō haga u nɪŋ uda u me, God nɪp, “Ne bɪ aij

* 4:3: Jen 15:6; Gal 3:6 * 4:8: Sam 32:1-2 * 4:11: Jen 17:10-11

yad,” a gôm, manö klö nîjô hagôm Ebrahim abe ñi pai nîpe anîb gau abe kalîp haga, “Kale ram mînrôj il i gau gau magôrhâlô udnabim,” a ga. *

14-15 God manö klö nîjô haga u, nîbi bî lo adö u nîjôm gî naböl gau hagböp, God manö klö nîjô haga anîbu nan yîharîj rô lîböp. Nîhôn gînrîg: nîbi bî lo adö u hain gôm, God nîbi bî nîpe mîdeinabun a gôm nîjbal gau, kale magôrhâlô lo manö u rîb junaböl nîjôm God kal juöm, manö kub hagôm, pen ilôn ñî nab. God manö klö nîjô haga u, nîbi bî lo adö u nîjôm gî naböl gau hagböp, God manö haga nîj udpal u nan yîharîj rô lîböp. Ai gînrîg: nîbi bî God manö haga nîj udnaböl gau nîj aij gagôm, dui gî naböl. God manö klö nîjô Ebrahim nîp haga u udagnaböl. *

16 Anîb u, hon nîjbun, God gî nabun a gôm, manö klö nîjô hag la anîbu, nîbi bî God manö haga nîj udnaböl gau nöp kalîp haga. Anîb u, God gasî nîpe ke nîbi bî mög nîjôm, yîharîj ud aij gî nab u me, Ebrahim ñî pai nîpe gau magôrhâlô God manö klö nîjô haga u rô udnaböl. Nîbi bî kalîp lo manö ña gau abe, nîbi bî Ebrahim rô hañ rîb gî dö gagôm God manö nîj uda rô, nîj udpal gau abe, kale magôrhâlô manö klö nîjô haga u nöp udnaböl. Ebrahim nîpe bac îlan hon magôrhâlô mîdöp me u. *

17 God Manö u kalî klîñ rîkôm hagla, “God Ebrahim nîp haga, ‘Yad gînrö, nîbi bî il ke ke iru nöp mîdpal gau, nöp bac îlan hon, a gî naböl,’ a ga,” a gîla. Anîb u, God amgö ilö adö nîpe u, hon nîbi bî il ke ke gau nîb nîp nîj udpun gau magôrhâlô bac îlan Ebrahim ñî pai nîpe yabîl mîdpun. God nîpe nîbi bî umbal gau gö, kale urakpal. God nîpe nöp gö, nan nöd mîdagmîdöp u mîñi waelöp. *

Ebrahim God nîp nîj uda rô nöp gun

18 Pen Ebrahim mîlep yabîl löm, ñî pai rîknîm rô lagö, God nîp haga, “Ne, il gîmôn, nîbi bî ñî pai ne hainö mîdeinaböl gau, il ke ke iru yabîl mîdeinabim,” a ga. Anîg hagö Ebrahim, God manö nîjô hagöp, a gôm, gasî halö mîdöm me, haga rô nöp me, nîbi bî ñî pai nîpe il ke ke iru yabîl nöp mîdpal. *

19 Pen Ebrahim nîja, hañ roman kalpe ber mîhau bir bir gî mîhau luga. Ebrahim mî nîpe söl ñî juöl unbö mamîd lanj (100) ara u me, ñî pai rîkep rô laga. Nîbin nîpe Sera u rô nöp mîlep yabîl la, ñî pai rîkep rô laga. Pen nîpe God manö nîp haga u nîj ud pîdöj gî damöm, gasî halö mîdeia. *

20-21 God nîpe Ebrahim nîp manö klö nîjô haga u, Ebrahim gasî mîhöp nîjaga; nîpe böj nöp nîj uda. God Bî pîdöj halö, manö klö nîjô haga rô nöp gî nab, a gôm, God manö haga u nîj udöl gî mîdeia rô, gasî magö nîpe u pîdöj rîmnap halö udöm, nîpe God manö haga u ud pîdöj yabîl gôm, God hib nîpe u hagö adö ara.

22 Ebrahim ga anîbu, God Manö u kalî klîñ rîkôm hagla, “Ebrahim nîpe God manö haga u nîj uda u me, God nîp, ‘Ne bî aij yad,’ a ga,” a gîla. *

23 “God nîp, ‘Ne bî aij yad,’ a ga,” manö kalî klîñ rîkla anîbu, Ebrahim nîp nöp kalî klîñ rîkagla.

24 Hanîp abe, nîjöl a gôm, kalî klîñ rîkla. God nîpe gö, Bî Kub hon Jisas uraka anîbu nîj udpun u me, nîpe hanîp abe nîbi bî aij yad a gî nab.

25 Pen nan si nan naj gun asîj mîdaino rô, God hanîp mög nîjôm, Ñî nîpe Jisas Kraîs nîp yuö apöm, “Kale nan si nan naj gîpal anîbu God nîjôm

* 4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 * 4:14-15: Ro 3:20; 5:13; Gal 3:18 * 4:16: Gal 3:7 * 4:17: Jen 17:5 * 4:18: Jen 15:5 * 4:19: Jen 17:17 * 4:22: Jen 15:6

arö g+n+m,” a göm, uma. Pen Jisas umö, God gö, kauyan uraka rö, as+η kub gac han+ηp u† ga an+bu kam+ηη l+n+m rö löp. *

5

God n+ηp n+ηη udeinabun u, han+ηp n+ibi b+ as+ mas+ m+idagöp a g+nab

¹⁻² Pen God han+ηp mög n+ηjöm ga an+bu n+ηη udno u me, han+ηp n+ibi b+ as+ mas+ m+idagöp a göm, uda. An+ηb u, B+ Kub hon Jisas Kraiss n+ipe gö, hon God aip j+m ñöl m+idun, agam+ηj m+id aij g+pun. Pen ram m+nöη hon hag löp u amun, God mailö aij n+ipe u n+ηjun, n+ηp aip m+ideinabun a gun, aij gö n+ηjöl g+ m+idpun.

³ M+ηjör auö, u†ham m+idpun u, m+ñ m+ñ göl g+ m+idpun. N+ηhön g+n+g: m+ηjör auö, u†ham m+ideinabun u, hon klö gun, Jisas Kraiss c+g aij gun, arö gagnabun. *

⁴ Hon klö gun, Jisas Kraiss c+g aij gun, g+ dam dam, hon n+ibi b+ gas+ magö p+idöη halö m+ideinabun. Pen gas+ magö p+idöη halö m+ideinabun u, hon gas+ halö m+ideinabun.

⁵ Pen an+g göl gas+ halö m+ideinabun u, y+har+ηη m+idageinabun. N+ηhön g+n+g: God n+ipe Ana U† u han+ηp ñöm han+ηp m+idmagö yab+† l+ibil.

⁶ Pen hon n+ibi b+ m+nöη naböη adö il i m+idpun gau, nan si nan najj g+ damun gac halö m+idaino, God aip j+m ñöl m+iddep rö laga. Hon adan arun ap m+idageia. Pen God n+ipe hag la n+n u nöp, Kraiss han+ηp n+ibi b+ najj nan a göm uma.

⁷ Pör n+ibi b+ r+imnap, b+ aij ap n+ηp n+ηjöm, “Yad n+ηp nan a gem umnö, n+ipe kam+ηη aran,” a göm umagnaböl. Pen ñ+n añ+ añ+ r+imnap b+ ap b+ aij yab+† ar rö n+ηjöm, “Yad n+ηp nan a gem umnö, n+ipe kam+ηη aran,” a göm umnab aka n+ηjagpun.

⁸ Pen hon nan si nan najj g+ m+idaiun ñ+n an+bu nöp, Kraiss han+ηp nan a göm uma. An+ηb u, hon n+ηjbun, God han+ηp m+idmagö yab+† löp. *

⁹ Kraiss n+ipe han+ηp a g+ umöm, hagape n+ipe lugö, God han+ηp n+ibi b+ aij yad a ga. An+ηb u me, hon n+ηjbun, God kal ju manö kub hagnab ñ+n u, Kraiss n+ipe han+ηp ud kam+ηη yunab. *

¹⁰ God kolma† n+ipe m+idaino ñ+n u me, Ñ+ n+ipe umöm, han+ηp Nap aip j+m ña. Uri Nap aip j+m ñöl m+idpun u me, Ñ+ n+ipe uraköm kam+ηη m+idöp u, han+ηp n+ηjöp nöp ud kam+ηη yunab!

¹¹ Pen an+bu nöp wasö. Hon God aip j+m ñöl m+idpun rö, B+ Kub hon Jisas Kraiss n+ipe nöp gö, God aip j+m ñöl m+idpun, a gun, hib kale apil m+ihau dap ranöl gun, aij a gö n+ηjöl g+ m+idpun.

Adam yam n+ipe umbal pen Jisas yam n+ipe kam+ηη pör m+iddep udpal

¹² Pen nan si nan najj göl umeb il u, Adam nöp il göm gö me, as+η n+ipe an+bu n+ibi b+ r+ik lep n+ipe gau magöηhalö umbal. N+ηhön g+n+g: God n+ηjöl, Adam ga an+bu, hon n+ibi b+ r+ik lep n+ipe gau magöηhalö an+g g+no. Ñ+n an+bu han+ηp yag dauagla u pen hon aip g+no. *

¹³ God Mosis n+ηp lo manö ña adö u, nan si nan najj gep gas+ u m+nöη naböη adö il i nöd m+ideia. Pen lo m+idageia ñ+n u, God nan si nan najj g+la u n+ηjöm, hainö pen ñ+naböl, a göm, gas+ n+ηη m+idageia. *

* 4:25: Ais 53:4-5 * 5:3: Jem 1:2-3; 1Pi 1:5-7 * 5:8: Jon 3:16; 1Jn 4:10 * 5:9: Ro 1:18; 2:5

* 5:12: Jen 3:6; Ro 6:23 * 5:13: Ro 4:15

14 Pen Adam il göm gi najj gö, asiŋ nɩpe anɩbu nɩbi bɩ gau kalɩp uɗ gö, magõŋhalõ um dap dap, Mosɩs lo manõ hag ña ñɩn u aua. Adam God manõ nɩp haga u rɩb jua rö, rɩmnap rɩb juagla u pen Adam ga rö magõŋhalõ umla. Adam nɩpe Bɩ hainõ aunab Bɩ u rö.

15 Adam gi najj ga u ke; Jisas Kraiss nan aij ña u ke. Adam nan si nan najj gö, nɩbi bɩ magõŋhalõ umbal. Pen Jisas Kraiss nɩbi bɩ mög nɩŋõm uma rö, God nɩbi bɩ gau magõŋhalõ mög yabɩɩ nɩŋõm, ud aij göm, nan aij yabɩɩ ña.

16 Bɩ aɩɩ anɩbu nan si nan najj ga u ke; God nan aij ña u ke. Adam nan si nan najj aɩɩ anɩbu ga u, God nɩŋõm manõ kub hagõm, ne umnabõn a ga. Pen Adam ñɩ pai nɩpe nan si nan najj gi dam dam, Jisas Kraiss nan aij yɩharɩŋ ñõ, God, “Nɩbi bɩ gau magõŋhalõ pör pör kamɩŋ mɩdaiõl rö lõp,” a ga.

17 Nöd bɩ aɩɩ ap nan si nan najj gö, asiŋ klõ najj yabɩɩ anɩbu hanɩp magõŋhalõ uɗ ga. Pen hainõ, anɩg adõ anɩb unbõ rö wasõ, God nɩbi bɩ mög yabɩɩ nɩŋõm ud aij yabɩɩ gö, nɩbi bɩ asiŋ mɩdagõp a gɩnab gau, bɩ aɩɩ Jisas Kraiss gö, kale kamɩŋ mɩdõm nɩpe aip aij gö nɩŋõl gi mɩdeinabõl.

18 Adam nan si nan najj magõ aɩɩ ap nöp gö, asiŋ anɩbu nɩbi bɩ magõŋhalõ uɗ gö, God manõ kub hagõm, “Nɩbi bɩ magõŋhalõ umnabõl,” a ga. Pen Jisas Kraiss ñɩn aɩɩ ap nöp nan aij yabɩɩ gö, God nɩbi bɩ magõŋhalõ kalɩp nɩbi bɩ aij yad a göm, kamɩŋ mɩdep magõ u ñɩnɩm rö lõp. *

19 Bɩ aɩɩ ap God manõ haga u rɩb jua rö, God nɩŋõ, hon nɩbi bɩ magõŋhalõ nan si nan najj gɩno. Ñɩn anɩbu hanɩp yag dauagla u pen hon aip gɩno. Anɩb unbõ rö nöp, bɩ aɩɩ ap God manõ haga rö nɩŋõm umõ, God nɩbi bɩ magõŋhalõ kalɩp nɩbi bɩ yad a gɩnɩm rö lõp. *

20 Nɩbi bɩ nöd nan si nan najj gi mɩdmɩdal; God nɩpe lo manõ hainõ ña. God lo manõ ña u, nɩbi bɩ, lo manõ rɩb juun nan si nan najj gɩpun u nɩŋõl, a göm, lo manõ ña. Anɩb u, nan si nan najj gɩla gau iru yabɩɩ nöp gɩlõ ara. Pen God nɩbi bɩ nan si nan najj gɩla gau kalɩp mög yabɩɩ nɩŋõm, ud aij yabɩɩ ga.

21 Anɩb u, nan si nan najj asiŋ anɩbu klõ yabɩɩ göm, nɩbi bɩ magõŋhalõ uɗ gö, wip umbal rö mɩdeila. Pen God anɩg göl nɩbi bɩ gau kalɩp mög yabɩɩ nɩŋõm, ud aij yabɩɩ göm, nɩbi bɩ aij yad a göm, kamɩŋ pör mɩdep anɩbu ñɩnab. Bɩ Kub hon Jisas Kraiss nɩpe gi aij ga u me, God anɩg gɩnab. *

6

Jisas aip umun um haul gɩno a gun, nan si nan najj gep gasɩ adõ u nɩŋagun

1 God hanɩp mög nɩŋõb anɩbu, nɩbi bɩ rɩmnap hagnabõl, “Nan si nan najj halõwatõ göl gi mɩdno mɩdno, God hanɩp nöd nɩŋõm ud aij göp rö wasõ, hainõ hanɩp mög yabɩɩ nɩŋõm ud aij yabɩɩ gɩnab,” a gɩnabõl.

2 Pen manõ piral anɩg rö hagagun! Hon nan si nan najj gep nagɩ adõ u, hon hadõ umno. Anɩb u, mɩdmagõ hon pɩtu gö, nan si nan najj gun rö lagõp.

3 Kale nɩŋbim, hon nɩbi bɩ Kraiss Jisas aip jɩm ñõl mɩdaiun a gun ñɩg pakno gau, “Nɩpe uma rö jɩm ñõl umbun,” a gun, ñɩg pakno. *

4 Hon ñɩg pakno u, Kraiss Jisas aip wip rɩgõl mɩgan lugun umno rö la. Nɩhõn gɩnɩg: Kraiss nɩpe umõ, kabõ mɩgan u rɩgõl gɩla pen Nap klõ ke yabɩɩ nɩpe u gö, urakõm kamɩŋ mɩdõp rö, hon unbõ rö wip rɩgõl mɩgan rö mɩdpun u urakun, kamɩŋ hain nɩbõ adõ u mɩdeinabun. *

⁵ Krais aip j̄m ñöl umno u me, n̄pe kauyaŋ uraköm kam+ŋ m̄döp rö, hainö hon u rö nöp urakun kam+ŋ m̄deinabun.

⁶ God n̄pe gasi n̄ŋa, nan si nan naij gep nag+ u böŋ nöp r+ib g+ dö gö, hainö n̄bi b+ gau kalip nag+ wög gep b+ rö, adan naij u ud t+ip g+ dam aragn+m, a g+ gasi n̄ŋa. An+ib u me, nag+ adö naij g+m+idun u, Krais aip mab ba laŋ al pak l̄lō uma. *

⁷ Pen n̄hön, n̄bi b+ um hauŋ g+pal gau, nan si nan naij gep magö u m̄dmagö kale pi+u gö göl rö lagöp.

⁸ Hon n̄ŋbun, Krais aip umno u me, n̄pe aip kam+ŋ m̄deinabun.

⁹ Hon n̄ŋbun, Nap n̄pe gö Krais uraka rö, n̄pe kauyaŋ umagnab. Uri umeb magö u Krais n̄p nan ap g+n+m rö lagöp.

¹⁰ Krais n̄pe ñ+n aŋ+ ap nöp uma u pen nan si nan naij gep p+döŋ u böŋ nöp hir göp. Krais kauyaŋ uraköm, am God aip m̄dpil.

¹¹ An+ib u me, Krais Jisas aip u+ gun, nan si nan naij gep adö u um hauŋ gun, urak God aip kam+ŋ m̄dpun, a g+mim n̄ŋmim. *

¹² Nan si nan naij gep magö u, kalöp ad+ik t+ip g+ dam, b+ nag+ wög gep rö mo gau m̄dmim, nan si nan naij g+nabim, a g+nab. Pen kale w+hö g+mim. *

¹³ Pen gasi naij kale u, hañ romaŋ ñ+n ma kalöp ad+ŋ ap, nan si nan naij g+n+m, a göm, t+ip g+ gain+m rö, kale hañ romaŋ kale ad+ŋ ad+ŋ gau magöŋhalö böŋ nöp w+hö g+mim. Jisas aip umun urakpun u me, gasi m̄dmagö r+m+id hon God n̄p ñun, hañ romaŋ ad+ŋ gau God n̄p ñun, n̄pe hagöp rö nöp gun, a g+mim n̄ŋmim. *

¹⁴ Nöd lo manö adö u n̄ŋun gun, a g+ gasi u n̄ŋbe, nan si nan naij gep gasi u nöp lö, an+g g+m+dim. Pen m+ñi adö an+bu rö m̄dagpim. God kalöp mög n̄ŋöm udö, Krais n̄bi b+ n̄pe m̄dpim u, n̄p c+g g+mim, nan si nan naij gau arö g+nabim. *

Nag+ as+ŋ m̄dagöp aij adö u nöp arun

¹⁵ Pen God lo manö adö u g+no, God n̄ŋöm han+ip udagnab; n̄pe ke han+ip mög n̄ŋöm, Krais n̄p yuö apöm, han+ip a göm uma rö, udnab. An+ib u, nan si nan naij nöp g+ m̄daiun aka? Wasö yab+! An+g gagun.

¹⁶ Kale n̄ŋbim, kale b+ kub ap n̄p, hon b+ nag+ wög gep ne m̄dun, wög n̄hön hagnabön g+nabun, a geinabim u, kale b+ kub an+bu mo n̄pe gau m̄dpim. Kale nan si nan naij gep n̄p nag+ wög gep b+ rö m̄deinabim u, nan si nan naij gep mo gau m̄dmim umnabim. Pen kale God manö hagöp nag+ wög gep b+ rö m̄deinabim u, God manö hagöp mo gau m̄dpe, n̄pe kalöp n̄bi b+ aij yad a g+nab. *

¹⁷ Nöd kalöp nan si nan naij gep gasi u nöp lö, b+ nag+ wög gep rö m̄dmim, adö an+bu nöp g+m+dim. Pen hainö, Jisas manö aij u n̄ŋmim, böŋ nöp udpim. An+g g+pim u, yad God n̄p aij a gabin.

¹⁸ God n̄pe gö, kale nan si nan naij mo gau m̄dmim, yöñ udmim, God nag+ wög gep n̄bi b+ rö m̄dmim, n̄pe hagöp rö g+ aij g+pim.

¹⁹ Pen kale ke klö m̄dagpim rö, manö hagn+g gabin i, yad waiö nöp hagnö n̄ŋ aij göl, a gem, waiö nöp hagnabin.

Nöd kale gasi naij yab+ŋ n̄ŋmim, nag+ wög gep n̄bi b+ rö m̄dmim, hañ romaŋ ñ+n ma kale gau nan si nan naij yab+ŋ g+ dammim, g+ naij yab+ŋ nöp g+m+dim. Pen m+ñi gasi aij yab+ŋ n̄ŋmim, nag+ wög gep b+ rö m̄dmim, hañ

* 6:6: Gal 5:24 * 6:11: 2Ko 5:15; Gal 2:19 * 6:12: Jen 4:7 * 6:13: Ro 12:1 * 6:14: 1Jn 3:6

* 6:16: Jon 8:34; 2Pi 2:19

romanj ñin ma kale gau God manö hagöp rö nöp gı dammim, kamıñ aij nöp mıdeinabim.

²⁰ Nöd nan si nan najj gep nagı wög gep nıbi bı rö mıdmıdim u, God manö hagöp adö u kalöp abadö, mo nıpe gau mıdagmıdim.

²¹ Pen nöd gı najj gımdim anıbu, mıñi nıñmim hagnabim, “Pör anıg gı najj gımdıdun u, nable göp. Anıg gun nan aij ap udagpun,” a gınabim. Nıbi bı anıg gıpal gau umnıg gınaböl.

²² Pen mıñi God nıpe gö, kale nan si nan najj mo gau mıdmim, yöñ udmim, God nagı wög gep nıbi bı rö mıdmim, God nıñö aij gınab adö u nöp gımim, kamıñ pör pör mıdep u udnabim.

²³ Nan si nan najj gep adö u gı damun, pe udun umnabun; pen Bı Kub hon Jisas Krais aip jım ñöl mıdeinabun u, God hanıp kamıñ pör pör mıdep magö u yıharıñ ñınab. *

7

Krais hañ romanj nıpe mıdpim rö, nıpe aip umbe

¹ Kale añ mam lo manö nıñbim gau. Kale nıñbim, nıbi bı kamıñ mıdpal gau nöp lo manö hain gınaböl; umeinaböl, marö kalıp rımnap mıdag nab.

² Manö ap ba gau rö ap mıdöp. Lo manö ap haga, bı nıpe mıdeinab, nıbin nıpe nugmul aip mıdaiñım; pen nugmul umnab u, lo anıbu pıs gınab.

³ Nıbi u nugmul mıdö nıñöl gı, am bı hain nıbö ap nıñöm udeinab u, nıp hagnaböl, “Lo manö rıb jumön, ne bı si udep nıbi,” a gınaböl. Pen nugmul umö, am bı hain nıbö nıñöm udeinab u, manö mıdagöp; “Lo manö rıb jumön, ne bı si udep nıbi,” a göm, hagagnaböl.

⁴ Pen añ mam bı. Anıb unbö rö nöp, kale Krais hañ romanj nıpe mıdpim gau, nıpe aip umbe rö, lo manö ud sısı lımıdim u arö gıpe nıñöm Bı ap kalöp udnab. Bı au umöm uraka Bı u kalöp udö, kale God nıp aij gınım adö u nöp gınabim. *

⁵ Nöd pen Krais hon udaga ñin u, nan si nan najj gep magö u hanıp ud sısı lımıdöp. Lo manö adö u nöp hain gun a gı mıdmıdun u pen gası najj an hon dan pıral hiıkö, mab ası ñıñ ımeb magö u waiö lö, mıd aij gımdıdun. God aip mıdep rö laga.

⁶ Pen mıñi Krais aip umbun rö, lo manö hanıp nagı rö löm ud sısı lımıdöp u pak gulu gı lun me, Juda lo manö kalı kılñ rıkla adö u nıñun gagpun; God Ana gası ñöb adö u nöp nıñun gıpun. *

Lo mıdöp rö, nan si nan najj gıpun u waiö nıñbun

⁷ Anıb u, hon nıñön hagnu? God lo manö hagö hagla u, manö najj hagöp, a gun aka? Wasö yabi! Ü anıg hagagun.

Lo mıdagböp, yad nan si nan najj aıgeg rö mıdöp u nıñagbnep. Lo manö adö ap kalı kılñ rıköm hagla, “Nıbi bı rımnap nan kale gau nan yad rö mıdaıböp, a gımim, gası u nıñagmim,” a gıla. Anıb u me, yad nıñbin, nıbi bı rımnap nan kale gau nan yad rö mıdaıböp a gı gası nıñeinabin u, nan si nan najj gınabin. *

⁸ Anıb u, yad gası nıñbin, hainö yad nan si nan najj gem, nıbi bı rımnap nan kale gau nan yad rö mıdaıböp, a gı gası u nıñagnabin. Yad anıgöl gası nıñmıdın u pen adıñ nan si nan najj gep magö u am gası rımıd yad tıp gı dam arö, nıbi bı rımnap nan kale gau ıru yabıñ nöp nan yad rö mıdaıböp a

* 6:23: Ro 5:12,15 * 7:4: Ro 6:2,11 * 7:6: Ro 8:2; 6:4 * 7:7: Eks 20:17; Dud 5:21

gɨ gasɨ u nöp nɨŋnö. Pen lo manö mɨdagböp, nan si nan naj gep magö klö mɨdagböp, bɨ hadö umöb rö mɨdböp.

⁹ Lo manö, u gɨmön, u gaggmön, a gab u, yad nöd nɨŋaŋmɨdin. Yad anɨg gem kamɨŋ mɨdainö. Pen lo manö u auö, nan si nan naj gep magö u, bɨ kamɨŋ mɨdöp rö löm, klö udöm yɨp ɨp gɨ ud arö, umnö.

¹⁰ God lo manö ña u, hanɨp adan pör mɨdep u yamböp, pen yɨp umeb magö nöp ña.

¹¹ Anɨb u, yad gasɨ nɨŋbin, hainö yad nan si nan naj gem, nɨbi bɨ rɨmnap nan kale gau nan yad rö mɨdaiböp a gɨ gasɨ u nɨŋagnabin. Yad anɨgöl gasɨ nɨŋmɨdin u pen, adɨŋ nan si nan naj gep magö u am gasɨ rɨmɨd yad ɨp gɨ dam arö, nɨbi bɨ rɨmnap nan kale gau nan yad rö mɨdaiböp a gɨ gasɨ nɨŋnö. Nan si nan naj gep magö u, God lo manö haga u nöp udöm, yɨp al pak la. *

¹² Anɨb u, hon nɨŋbun, God lo manö u uɨ mɨdöp. Hon nɨŋbun, “Nɨbi bɨ rɨmnap nan kale gau nan yad rö mɨdaiböp a gɨ gasɨ u nɨŋagmim,” lo manö anɨbu, God nɨpe ke manö klö haga u, uɨ nöp, kabö rö nöp, aij nöp mɨdöp. *

¹³ God lo aij anɨbu yɨp al pak la umnö aka nɨhön? U wasö! God lo manö aij u hagö nɨŋbun rö, marö kub anɨbu udagnabun. Nan si nan naj gɨpun rö, marö kub anɨbu udnabun. Pen nɨpe hanɨp lo manö haga anɨbu, gasɨ ap ke nɨŋöm hagaga; nan si nan naj gep magö u gac kub yabɨ mɨdöp u nɨŋöl, a göm, lo manö haga. Anɨb u, God lo manö u haglö nɨŋbin rö, umagnö; nan si nan naj gep magö u, lo manö aij anɨbu udöm, yɨp al pak lö umnö.

Nan gagan a gun gasɨ nɨŋbun gau nöp gabun

¹⁴ Hon nɨŋbun, lo manö u, God gasɨ ñö kali klɨŋ rɨkla. Anɨbu pen yad bɨ nöp mɨdpin; yad nagɨ wög gep bɨ rö mɨdem, hibur gasɨ rɨmɨd yad u pör arab nan si nan naj gep adö u.

¹⁵ Anɨb u me, nan aij gɨnam, a gɨ gasɨ nɨŋbin adö u gaggpin; yad nan si nan naj gep adö u, yad magö anɨbu mulu kal nɨŋbin u, yad anɨg gaganam, a gɨpin adö u nöp gɨpin. Pen nɨhön gɨnɨg anɨg gɨpin u nɨŋagpin. *

¹⁶ Yad gɨ naj gaganam, a gɨ gasɨ nɨŋbin adö u nöp gɨpin rö, yad nɨŋbin, gasɨ magö yad abe God lo manö u abe adɨp adɨp rö mɨdöp.

¹⁷ Uri yad ke nan naj gaggpin me. Yad ke naj gɨnam, a gem, gaggpin; nan si nan naj gep magö u gasɨ hibur mɨdmagö yad anɨ dan mɨdöp u nöp göp.

¹⁸ Yad nɨŋbin, yad bɨ nöp mɨdpin rö, mɨdmagö prɨ anɨ yad dan mɨd aij gagöp. Gasɨ hibur mɨdmagö yad gasɨ aij ñö, nan aij ap gaganabin. Gasɨ magö yad u, gɨ aij gɨnam a gem nɨŋbin u pen yad gɨnam rö lagöp.

¹⁹ Anɨg gö me, gɨ aij gɨnam, a gɨ nɨŋbin adö u gagabin; gɨ naj gaganam, a gɨ nɨŋbin adö u nöp pör gɨnö arab.

²⁰ Anɨb u, yad gɨ naj gaganam, a gɨ nɨŋbin adö u nöp gabin rö, yad ke nan naj gagabin. Nan si nan naj gep magö u gasɨ hibur mɨdmagö yad anɨ dan mɨdöp u nöp gö gö gab nɨŋem gabin.

²¹ Anɨb u, yad nɨŋbin, yad gɨ aij gɨnam a gɨ nɨŋbin u pen pör gɨ naj gɨnam rö löp.

²²⁻²³ Gasɨ yad u God lo ña u ñɨñɨ yabɨ lɨbin u pen gasɨ hibur mɨdmagö yad anɨ dan unbö ke göm, gasɨ magö yad u aip pen pen gö, nan si nan naj gep magö u hañ romanɨ yad anɨ gau mɨdöm, yɨp ud sɨsɨ lö, yad bɨ nagɨman rö mɨdpin. *

²⁴ Yad ñiñi lagpin; bi mög gep rö midpin. Gasi hibur midmagö yad u yip al pak linig gab; bi an yip ud kamiñ yunab?

²⁵ Bi Kub hon Jisas Kraiis nöp! God nip aij a gabin!

Pen manö hagpin i, anig göl midöp: gasi yad u God nip nagı wög gep bi rö midpin u pen midmagö pri an yad dan au, nan si nan naij gep magö u nagı wög gep bi rö midpin. *

8

God Ana hon aip mideinab u, hon aigale nibi bi rö mideinabun

¹⁻² Pen hon Kraiis Jisas aip jim ñöl midpun u, Kraiis Jisas nipe umö, God Ana kamiñ magö ñeb u nipe hanip ud kamiñ yuö, hon uri nan si nan naij gep magö u abe, umeb magö u abe, kalip nagı wög gep nibi bi rö midagpun. Anib u, God hanip manö kub hagagnab.

³ Pen nibi bi aij midagpun rö, God lo adö u gi damun, mid aij gun rö lagö, God Ni nipe ke u yuö, bi yabıl hañ roman hibur midmagö hon unbö rö löm, aua. Nipe umöm nan si nan naij gep magö u böñ nöp gi ke yuan, a göm, God nipe Ni nipe ke nan sabe gep rö yuöm, nan si nan naij gep magö u nibi bi midmagö pri an kale dan midöp u, manö kub hagöm, pis göp a ga.

⁴ God anig ga u, kale gasi naij midmagö pri an hon yan nıbö auöp adö u arö göm, God Ana gasi ñab adö u gi damöm, lo manö yad hagab rö gi aij ginaböl, a göm ga. *

⁵ Nibi bi gasi naij midmagö pri an kale yan nıbö auö, adö anıbu nöp gilö aröp gau, hibur midmagö kale nıhön gasi göp adö u nöp gasi nıñbal. Pen nibi bi God Ana kalip gasi ñö gilö aröp gau, God Ana nıhön gasi göp adö u nöp gasi nıñbal.

⁶ Nibi bi hibur midmagö kale nıhön gasi göp adö u nöp gasi nıñbal gau, adö anıbu nöp nan si nan naij göm umnaböl. Pen nibi bi God Ana nip aij ginab u nöp gasi nıñbal gau, adö anıbu nöp gi aij göm, God aip jim ñöl kamiñ midöm, mid aij ginaböl.

⁷ Nibi bi hibur midmagö kale nıhön gasi göp adö u nöp gasi nıñbal gau, gasi magö kale God nip kauat mauat rö midöp. Gası magö kale God lo nıpe nıñagöp; God lo nıpe nıñnım rö lagöp.

⁸ Nibi bi gasi naij midmagö pri an kalip yan nıbö auö, adö anıbu gilö aröp gau, God nip aij ginım adö u göl rö lagöp.

⁹ Pen kale nibi bi God Ana kalöp an dan midöp gau, gasi naij midmagö pri an kale yan nıbö auö, adö anıbu gagabim; God Ana kalöp gasi ñab adö u nöp gabim. Nibi bi Kraiis Ana nıpe kalip an dan midagöp gau, Kraiis nibi bi nıpe midagpal. *

¹⁰ Kraiis nıpe an kalöp dan mideinab u, nan si nan naij gep magö u gö, hañ roman kale umnig gab; pen Jisas umö God kalöp nıñö, nıbi bi aij rö midpim u rö, Ana nıpe gö, ana kale kamiñ mideinab. *

¹¹ God gö Jisas uraka u, Ana nıpe an kalöp dan midöp u me, God añ anıbu nöp kalöp u rö nöp gö, Ana nıpe kalöp an dan midöp u nıpe hañ roman kale kamiñ midep magö ñinab.

¹² Anıbu u, añ mam bi, hon naböñ midöp. Gası naij midmagö pri an hon dan piñu gi ñö adö anıbu gun, naböñ anıbu ñagnabun.

* 7:25: 1Ko 15:57 * 8:4: Gal 5:16,25 * 8:9: 1Ko 3:16; 12:3 * 8:10: Gal 2:20

13 Adö anıbu gıpe arö, umnıg gabim. Pen God Ana u kalöp gı ñö nıñöl gı, kale nan si nan naij gı+pım anıbu böñ nöp arö gı+nabım u, God aıp kamıñ mıdeınabım. *

14 God Ana gası ñö nıñöl gı ajaböl nıbi bı gau, God ñı pai nıpe mıdpal.

15-16 Ana kale udpım u, kalöp tıp gı dam arö, kale nöđ pıñıñ gı+mıdim rö kauyañ pıñıñ gı+mım, nagı wög gep nıbi bı rö mıdagnabım. Ana kale udpım u, nıpe gö, God ñı pai nıpe mıdpım. Anıg nıñöm hon nıp “Aba! Bapı!” a gabun. *

17 Ñı pai nıpe mıdpun u me, nan aij nıñön nıñön ñı pai nıpe ñı+nab u, hon udnabun. Pen Kraıs nıp hag juöm gı naij gıla rö, hanıp u rö nöp gı naij gılo, pıñıñ gagnabun u, God Kraıs nıp ud aij ga rö, hanıp u rö nöp ud aij gı+nab. *

Hainö mıd aij gı+nabun

18 Gası yad nıñbin, Kraıs nıp cıg mıdun, marö rımnap gö, uñham mıdeınabun u, u nan pro. Hainö God nıpe nan aij yabıtı hanıp ñö, nıpe aıp mıd aij gı+nabun u, u nan kub.

19 God nan nıñön nıñön gı la gau magöñhalö mıñı mıd aij gı+nım rö lagöp. Nan gau magöñhalö abad mıdö, God nıpe ñı pai nıpe waiö udnab ñın u nöp, nıpe gö, nan anıb gau kauyañ mıd aij gı+nab.

20-21 Göp anıbu, God hadame nöp nıñebir gı+nab a ga rö nöp göp. Pen God hadame gau nıña, ñı pai yad waiö udnabın ñın u, yad gı+nö, ñı pai yad ñıñı löm mıd aij yabıtı gı+naböl rö, nan magöñhalö gı lıñö gau u rö nöp, hij gı lugagöm, ñıñı löm mıd aij yabıtı gı+nab.

Pen nan gı la anıb gau, nöđ mıd aij gagnab. Pen hanıp gö, ñı pai nıpe ke yabıtı mıdun nıpe aıp mıd aij gı+nabun ñın u nöp me, kauyañ gö nan anıb gau mıd aij gı+nab. *

22 Hon nıñbun, nan God gı la anıb gau magöñhalö mıd aij gı+nıg gab u pen hadame nöp marö gö, nıbi ñı pai rıknıg gılo ilön göp rö u gı+mıdöp.

23 Pen hon abe marö anıbu mıdöp. Hainö kalıp böñ nöp udnıg gabin, a göm, God nıpe Ana u nöđ nöp yuö apöm hanıp añ dañ mıdöp u, pen ñın mai rö hanıp ñı pai nıpe ke kabö rö yabıtı waiö udö, hañ romañ gıson nıbö halu lun, a gun, mıdmagö hon añ dañ marö anıbu gö nıñöl gı, mıñöñ naböñ adö itı abad mıdpun. *

24 God nan hainö waiö lınab a ga manö u nıñ udno, hanıp uda. Pen nan nıñön nıñön hainö waiö lınab u magöñhalö hadö nıñbnop, mıñı gası halö mıdun ñın hain u abad mıdagabnop. Nan hadö nıñbal u abadagnaböl.

25 Pen, nan hainö waiö lınab, a gı gası u nıñun me, iru gö nıñöl gı abad mıdagpun; gası halö abad mıdpun.

26 Nıbi bı pıdöñ mıdagpun rö, Ana hanıp gı ñöl gı mıdöp. Hon God nıp sabe gun a gıpun u pen aıge gun God nıp sabe gı+nabun u nıñagun. Pen Ana hanıp ab hak löm, God nıp sabe gı+nıg gab. Manö nıbi bı nıñeb rö wasö; kadkad manö löm hagnıg gab.

27 God pen gası hon magöñhalö nıñöb; nıpe Ana gası nıpe u abe nıñöb. Ana nıpe hon Kraıs Jıas nıbi bı nıpe marö udöm, God nıp hagö, hagab rö gı+nab. Ana nıpe God nıp hagab u, God gı+nam a göm nıñöb adö u nöp hagab. *

* 8:13: Gal 6:8; Kol 3:5 * 8:15-16: 2Di 1:7; Mak 14:36; 2Ko 1:22 * 8:17: Gal 4:5-7; Rep 21:7

* 8:20-21: Jen 3:17-19 * 8:23: 2Ko 5:2-4 * 8:27: Sam 139:1

²⁸ Hon nɨɲbun, God nɨp mɨdmagö lɨbun nɨbi bɨ gau, God nɨpe hanɨp abad mɨdö nɨɲöl gɨ, nan rɨmnap ke gagnab; mɨd aij gɨnabun adö u nöp hanɨp gɨnab. God nɨpe hadame gau gasɨ nɨɲöm haga rö, hanɨp yɨp aumim a ga. *

²⁹ Pen adö anɨbu nöp, God nɨbi bɨ nöd nɨɲa gau, “Yad gɨnö, kale Ñɨ yad mɨdöp rö löm, nɨñɨn nɨmam hain nɨpe iru yabiɨ mɨdeinaböl,” a ga. *

³⁰ Anɨb u, nɨbi bɨ Ñɨ yad rö mɨdeinaböl a ga nɨbi bɨ gau, kalɨp yɨp aumim a ga. Nɨbi bɨ yɨp aumim a ga nɨbi bɨ gau, kalɨp nɨbi bɨ asɨɲ mɨdagöp a ga. Nɨbi bɨ kalɨp asɨɲ mɨdagöp a ga gau, Ñɨ yad mailö aij halö mɨdöp rö, kale u rö nöp mɨdeinaböl a ga.

Hanɨp mɨdmagö löm abad mɨd aij göp

³¹ Pen hanɨp anɨg göm ud aij göp u, an hanɨp gɨ najj gɨnab? Bɨ ap hanɨp gɨ najj gɨnɨm rö lagöp, wasö yabiɨ! *

³² God nɨpe pɨñɨɲ gagöm, Ñɨ nɨpe ke u hanɨp nan a göm yuö apöm uma u nan kub yabiɨ. Pen God hanɨp anɨg ga u me, nɨpe hanɨp ud aij göm, nan aij aij nöp hanɨp u rö nöp ñɨnab.

³³ Pen God nɨpe hanɨp hag löp rö, an hanɨp manö kub hagnab? God nɨpe ke gö asɨɲ mɨdagöp rö mɨdpun u, manö mɨdagöp, a ga. *

³⁴ Anɨb u, bɨ an hanɨp manö kub hagnab? Bɨ ap anɨg hagnɨm rö lagöp. Krais Jisas hanɨp nan a göm umöm, uraköm, am God ñɨmagö yɨjɨg kɨd nɨpe lau adö mɨdöm, hanɨp a göm, Nap nɨp sabe göl gɨ mɨdöp.

³⁵ Krais hanɨp mɨdmagö yabiɨ löp u me, an nɨp wasö göm hanɨp ud asɨk ke lɨnab? Nan ap ke waiö löm, hanɨp ud asɨk ke lɨnɨm rö lagöp.

Hanɨp marö rɨmnap gɨnab aka,

uɨham mɨdeinabun aka,

kɨyö kub leinab aka,

waɨɨj mɨdageinab aka,

gasɨ mlö nɨɲnabun aka

bɨ rɨmnap hanɨp, Krais pɨg mɨdpal, a göm,

hanɨp gɨ najj gɨnaböl aka,

al pak lɨnaböl aka,

nan nɨhön gɨnab,

Krais aɨp jɨm ñöl nöp mɨdeinabun.

³⁶ Manö anɨbu rö God Manö kalɨ kliñ rɨköm hagla,

“Nöp pɨg mɨdpun rö, pör hanɨp nɨɲöm,

kaj sipsip rö al pak lun a göm nɨɲbal,” a gɨla. *

³⁷ Anɨb u, umeb rö anɨ u mɨdpun u pen Krais, bɨ hanɨp mɨdmagö löm uma u aɨp mɨdun, aij gö nɨɲöl gɨ nöp mɨdun, nan anɨb gau pɨñɨɲ gagnabun.

³⁸ Adö anɨbu yad nɨɲbin, umnabun aka mɨdeinabun, God hanɨp mɨdmagö lɨ nöp mɨdeinab nɨɲöm nan ap hanɨp ud asɨk ke lɨnɨm rö lagöp. God ejöl nɨpe gau, nan pɨdör halö kumi kabö adö laɲ mɨdöp gau, nan kal najj gau, nan mɨñi mɨdöp gau, nan hainö mɨdeinab gau,

³⁹ nan adö galɨk mɨdöp gau, nan mo gayɨk mɨdöp gau, nan nɨhön nɨhön mɨdöp gau magöɲhalö, nan ap hanɨp ud asɨk ke lɨnɨm rö lagöp. Bɨ Kub hon Krais Jisas mɨdöp rö, God hanɨp mɨdmagö lɨ nöp mɨdeinab.

9

God gasi nipe ke niñom Isrel kai kalip udnig ga

¹ Manö hagabin anibi, yad Krai bî nipe midpin rö, piral hagagabin. Ana U† u gasi magö yad hagab, manö hagabön anibu manö niñö hagabön, a gab.

²⁻³ Pen añi mam bî. Isrel niñi bî rîmnap Krai nîp udagpal gau hainö manö kub niñöm, ilön kub udnaböl u, yîp mög yabi† göp. Anib u, yad gasi iru yabi† niñbin. Midmagö yad pör ilön kub göp. Yad niñö nöp hagabin, adan midböp, yad añi mam yad gau kalip nan a gem ilön udnö, kale pen kamîj arblap. *

⁴ Pen niñön: God Isrel kai nöp kale ñi pai yad mideilan a göm, mailö aij nipe kalip nöp yamöm, yad kalöp unbö ginabin a göm manö klö niñö kalip nöp hag ñöm, lo manö nipe u kalip nöp hag ñöm, kale aigöl göm God sabe gep ram u kabö rö sabe göl manö u kalip nöp hag ñöm, yad aigöl gem niñi bî kalip ud aij ginam manö aij u kalip nöp hag ña. *

⁵ Isrel niñi bî niñi ilan kale Ebrahim, Aisak, Jekop bî gau me. Ebrahim, Aisak, Jekop ñi pai riklö, rik dam dapil gi damöm, Isrel niñi bî kalip rik daula. Kigin añi u nöp rik dam dapil gi damöm, Krai nîp bî yabi† rik daula. Krai nipe ke God midöm, niñi bî magöñhalö abadab. Kale magöñhalö hib nipe u pör haglö adö aran.

⁶ God Manö haga u, haga rö nöp ga. Isrel ñi pai riklö, rik dam dapil gi damöm, rik daula gau rîmnap Isrel niñi bî kabö rö midagpal.

⁷ Ebrahim ñi pai riklö, rik dam dapil gi damöm rik daula gau rîmnap Ebrahim ñi pai nipe kabö rö midagpal. God Ebrahim nîp haga, “Aisak ñi pai riknab gau nöp ñi pai adö nape rö mideinaböl,” a ga. *

⁸ Anib u, Ebrahim ñi pai riklö, rik dam dapil gi damöm, rik daula gau rîmnap God ñi pai nipe midagpal. God manö klö niñö hagö, Ebrahim ñi pai yag daunaböl ñi pai gau nöp, kale God ñi pai nipe midnaböl. *

⁹ God Ebrahim nîp manö klö niñö anibu hagöm haga, “Ñin yad hag linö ñin u nöp yad ado gi aunö, nabin ne Sera ñi ap yag daunab,” a ga. *

¹⁰ Pen apis hon Rebeka ñi nipe mihau bî añi nöp rika. Bî anibu bac hon u Aisak.

¹¹⁻¹² Pen God gasi nipe ke niñöb rö ginab. Niñi bî an hag linabin a ginig gab u, hag linab. Kale nan aij rîmnap ginaböl u niñöm hag lagnab. God gasi nipe ke niñöb rö ginab. Anib unbö rö nöp me, apis bac hon Aisak Rebeka ber mihau ñi ramö rikaglö magö u, God nipe Rebeka nîp haga, “Ñi ne nañi riknabön u, bî kub rö midageinab; nipe ñi ne hain u nîp wög gi ñinab,” a ga. Ñi mudun an gau nöp midailö nime yag dauaga adö u nöp, nan aij nan naji ap gîlö niñöm wasö, God gasi nipe ke niñöm anig haga. *

¹³ God Manö adin ap kali kîñ rikla u, God manö hagöm haga, “Yad Jekop nîp midmagö lîbin pen Iso nîp midmagö lagpin,” a ga. *

God nipe gab u, kabö rö nöp gab

¹⁴ Anib u, God kabö rö gagab, a gun? Wasö! Nipe kabö rö nöp gab.

¹⁵ God nipe Mosis nîp haga, “Niñi bî mög niñnabin gau kalip mög niñnabin.

* 9:2-3: Eks 32:32 * 9:4: Eks 9:4 * 9:7: Jen 21:12 * 9:8: Gal 4:23 * 9:9: Jen 18:14

* 9:11-12: Jen 25:23 * 9:13: Mal 1:2-3

Nibi bi midmagö lem ud aij ginabin gau

kalip midmagö lem ud aij ginabin,” a ga. *

16 Anib u nijnbun, hane ke klö gun gipun u nijnöm hanip udagnab; hane ke klö gun gasi halö midpun u nijnöm hanip udagnab. Nipe ke mög nijnab nibi bi gau nöp udnab. *

17 God Manö adinj ap kali klin rikla u, God manö hagöm Pero nip haga, “Yad gasi nijnö, nibi bi ram minöj gau gau midpal gau magöjhalö nijnaböl, ne kin Ijip nibö u bi kub bi klö yabi! pen yad God ginö ne bi yiharinj rö midnabön. Anig ginab, kale nijnöm, manö anibu hag amil apil göm hib yad u haglö ram minöj gau gau magöjhalö arnab. Adö anibu nöp yad ke gainö, ne Ijip kin midpan,” a ga. *

18 Anib u nijnbun, God gasi nipe ke nijnöb rö, nibi bi rimnap mög nijnab pen nibi bi rimnap kalip nijnibir gö, gasi naj kale nijnab u kidil arnab.

19 Kale rimnap God göp anibu rö nijnim hagnabim, “God nipe nöp gö, gasi kale u kidil aröp u, nhön ginig pen, mid aij gagpim, a göm, hanip manö kub hagnab? God nipe ke, ‘Nan anib gau ginab,’ a ginab u, bi an nipe pe, ‘Nan gau gagnab,’ a ginab?” ö ginabim.

20 Anig hagnabim u pen kale bi kub an rö midmim, manö nipe u naböj udnabim?

Adö anibu rö, God Manö u bi ne Aisaia kali klin riköm haga, “Bi ap minöj udöm, rin cög ap gö, ‘Yip nhön ginig anig göl gipan,’ a göm pen ado göm hagagnab. Wasö yabi!” a ga. *

21 Bi rin cög ginig gab bi u, nipe gasi nipe ke nijnöb rö ginab. Minöj bad añ ap ud gi dö gi dapöm, rin aij aij ñin añ añ lauep ap löm, rin yiharinj pör pör lauep ap löm, ginab. U manö midagöp; gasi nipe. *

22-23 Anib unbö rö me, God göp. Nipe nibi bi gi naj gi midpal gau nijnö, iru yabi! gö, kalip al pak linim rö löp u pen, nipe mulu halö midöp u nijnöm klö nipe midöp u nijnlan, a göm, kalip yinjid anig gagöp. God hadame dagol gau gasi nipe ke nijnöm haga, nibi bi mög nijnem ud aij ginabin nibi bi gau mailö aij yad u nijnöl, a ga. Anib u, nibi bi anib gau mailö aij yad u nijnöl a göm, nipe nibi bi gi naj gi midpal gau gö, gasi hibur naj kale u kidil aröp.

24 Nibi bi mög nijnem ud aij ginabin a ga u, hanip Juda nibi bi abe, Juda nibi bi wasö gau abe, haga.

25 Manö adö anibu rö, God manö haga rimnap bi ne Hosea God Manö adinj ap kali klin riköm haga,

“Nibi bi yad midagmidal gau,

kalip ‘nibi bi yad’ a ginabin.

Pen nibi bi midmagö lagmidin gau,

kalip ‘nibi bi midmagö yad’ a ginabin.

Pen Hosea God Manö adinj ap halö kali klin riköm haga, *

26 Nöd ‘Nibi bi yad midagpim,’ a ginö u, ram minöj añ anibu nöp kalip,

‘God pör kaminj midöp ñi pai nipe,’ a ginabin,” a ga. *

27 Pen God Manö adinj ap, bi God manö hagep Aisaia manö blaö göm hagab,

“Isrel kai kabö kulup ñig gol gau midöp rö

* 9:15: Eks 33:19 * 9:16: Ep 2:8 * 9:17: Eks 9:16 * 9:20: Ais 29:16; 45:9 * 9:21: Jer 18:6

* 9:25: Hos 2:23 * 9:26: Hos 1:10

iru nöp mïdeinaböl u pen
Bï Kub nïpe yöp pro bad ap nöp
ud kamïŋ yunab. *

²⁸ Nïhön gïniŋ: Bï Kub nïpe dip nöp
nïbi bï mïnönŋ nabön ït i mïdpal gau
magöŋhalö manö kub hagöm
böŋ nöp pen ñïnab,” a ga.

²⁹ Gïnab anïbu, Aisaia nïpe nöd God Manö adïŋ ap kalï kïïŋ rïköm haga,
“Bï Kub ke pïdöŋ halö mïdöp u,
hanïp ñï pai yöp bad ap nöp arö gagböp,
Sodom Gomora nïbi bï kalïp ga rö u,
hanïp gïböp,” a ga. *

Isrel kai abe Jisas manö aij u nïŋ udlan

³⁰ Anïb u, nïŋim! Juda nïbi bï wasö gau, nöd, mïd aij gun God aip jïm ñöl
mïdaiun a göm gasï u nïŋagla u, pen mïñi Jisas manö aij u nïŋ udlö, God
kalïp asïŋ mïdagöp a gö, nïpe aip jïm ñöl mïdpal.

³¹ Pen Isrel nïbi bï nöd God lo manö u udöm, hagöp hagöp rö gun a gïla u
pen mïñi nïpe aip jïm ñöl mïdagpal.

³² Pen nïhön, God nïp nïŋ udöm wasö, hon ke adö rïmnap gun, nïpe aip
jïm ñöl mïdeinabun, a göm, God nïpe kabö aij la adö u arun a gïlö nïŋöl gï,
ma kale u li yuö ap lug pakpal. *

³³ Manö anïbu rö, Aisaia nïpe God manö haga rö kalï kïïŋ rïköm haga,
“Nïŋim! Yad daun kub Saion kabö ap lïnö,
nïbi bï ma adö anïbu li yuö ap lug paknaböl;
pen nïbi bï nïp nïŋ udnaböl gau,
God nïp nïŋöm ana udagnaböl,” a ga. *

10

God nïpe ke gö, kale nïbi bï nïpe asïŋ mïdagöp rö mïdeinaböl u, Isrel nïbi bï kale nïŋagal

¹ Mïdeimam yad gau. Gasï klö yïp auöp u, God nïbi bï yad Isrel kai kalïp
ud kamïŋ yunïm, a gem, nïp pör nöp sabe göl gï mïdpin.

² Yad kale gïpal rö nïŋem hagabin, hon God nïbi bï nïpe mïdaiun, a göm,
klö yabïl gïpal u pen gasï nïŋ aij göm gagpal.

³ “Krais uma rö, God hanïp, ‘Nïbi bï asïŋ mïdagöp yad,’ a gïnab,” a göm
gasï u nïŋblap u pen adö anïbu nïŋ aij gagöm, gasï kale ke adö u nöp nïŋöm
hagla, “Lo adö u gïno areinab u, nïbi bï aij nïpe mïdeinabun,” a gïla. Anïb
u, lo manö adö anïbu hain gun a göm gï damöm, hainö ap lug pakla.

⁴ Krais ga anïbu, uri lo u pïs göp. Anïb u me, nïbi bï an an Jisas manö aij
u nïŋ udnaböl gau, God kalïp magöŋhalö nïbi bï asïŋ mïdagöp yad a gïnab.

Nïbi bï ram mïnönŋ gau gau magöŋhalö kamïŋ aröl rö löp

⁵ God Manö u, Mosis manö rïmnap kalï kïïŋ rïköm, lo manö udöm asïŋ
mïdagöp rö mïdeinaböl manö adö u hagöm, Isrel kai kalïp haga, “Lo manö
u udmim, hagöp rö nöp gïmim me, kamïŋ arnabim,” a ga. *

* 9:27: Ais 10:22-23 * 9:29: Ais 1:9 * 9:32: Ais 8:14 * 9:33: Ais 28:16; 1Pi 2:6 * 10:5: Lep 18:5

⁶ God Manö u, Mosıs manö rımnap kalı kılıñ rıköm, Krais nıp nıñ udöm asıñ mıdagöp rö mıdeınaböl manö adö u hagöm, Isrel kai kalıp haga, “Kale, ‘Bı an adö lañ arnab?’ ö gagmım,” a ga. (Manö haga u il u me, kale am kumi kabö adö lañ au nıbö Krais nıp uł gı dauagnaböl.) *

⁷ Anıb unbö rö nöp, “Kale, ‘Bı an wıp ana ram mıdöp mo gayık arnab?’ ö gagmım,” a ga. (Manö haga u il u me, kale am wıp ana ram mıdöp mo gayık nıbö Krais nıp uł gı dauagnaböl.)

⁸ Pen God Manö adıñ anıbu, Mosıs manö adö rımnap nıñön nıñön kalı kılıñ rıköm Isrel kai kalıp haga. Nıpe haga, “Manö magö anıbu mılö gau mıdagöp. Manö magö anıbu mıdmagö an kale dañ mıdöp pör hagpım adö u nöp,” a ga. Mosıs nıpe Jısas manö aıj, manö nıñ udep anıbu nöp haga. Manö aıj nıñ udep anıbu nöp hon pör nöp hag ñabun u me.

⁹ Anıb u, God gö Jısas uraköp a gımım, gası u nıñ mıdmım, “Jısas nıpe Bı kub yad,” waiö hagnabım u, God kalöp nıbi bı asıñ mıdagöp yad a göm, kalöp ud kamıñ yunab.

¹⁰ Pen nıñön, kale gası mıdmagö an kale dañ manö nıpe nıñ udnabım u, God kalöp nıbi bı asıñ mıdagöp yad a gınab. Meg mıgan kale manö hagnım, nıbi bı gau waiö hag ñınabım u, God kalöp ud kamıñ yunab.

¹¹ Adö anıbu rö, Aısaia nıpe God Manö adıñ ap kalı kılıñ rıköm haga, “Nıbi bı nıp nıñ udnaböl gau, God nıp nıñöm ana udagnaböl,” a ga. *

¹² Juda nıbi bı gau, Juda nıbi bı wasö gau, ke ke mıdagpal. Bı Kub nıpe nıbi bı gau nıbö gau nıbö magörhalö Bı Kub añı nöp mıdöp. Nıbi bı gau nıbö gau nıbö an an nıp sabe gınaböl gau, kalıp ud aıj yabıl gınab. *

¹³ Adö anıbu nöp, bı ne Joel, God Manö adıñ ap kalı kılıñ rıköm haga, “Nıbi bı an an Bı Kub nıp, yıp ud kamıñ yu, a göm hag nıñlö, kalıp ud kamıñ yunab,” a ga. *

¹⁴ Pen kale Bı Kub nıp nıñ udagnaböl u, kale nıp aıgöl göm sabe gınaböl? Pen kale Jısas manö aıj u apdı nıñagnaböl u, kale aıgöl göm manö aıj anıbu nıñ udnaböl? Pen nıbi bı rımnap apöm Jısas manö aıj adö u hag ñagnaböl u, kale aıgöl göm manö anıbu apdı nıñnaböl?

¹⁵ Pen nıbi bı Krais Jısas nıñ udpal gau kalıp hag yuagnaböl u, kale aıgöl göm arnaböl? Adö anıbu nöp, Aısaia nıpe God Manö adıñ ap kalı kılıñ rıköm haga, “Nıbi bı manö aıj daunaböl gau, gı aıj yabıl gınaböl,” a ga. *

¹⁶ Pen Isrel nıbi bı Krais Jısas manö aıj u nıñla gau rımnap nıñ udagla. Manö adö anıbu nöp, Aısaia nıpe God Manö adıñ ap kalı kılıñ rıköm haga, “Yad manö aıj ne u hagnö jı bı an nıñ udöp?” ö ga. *

¹⁷ Anıb u, nıbi bı rımnap God manö hag ñılö, nıbi bı nıñöm manö anıbu nıñ udnaböl. Pen God manö hag ñılö, nıñ udnaböl u, Krais manö aıj u me.

¹⁸ Pen Isrel kai manö anıbu nıñagla aka nıñön? Wasö yabıl! Nıñla. Kale nöd nıñla u me, Depid nıpe God Manö adıñ ap kalı kılıñ rıköm haga,

“Kale ram mınöñ gau gau magörhalö amöm,
manö anıbu hag ñıbal;
kale manö hag ñılö,

mınöñ naböñ gau rıgöñ rıgöñ magörhalö yabıl aröp,” a ga. *

* **10:6:** Dud 30:12-14 * **10:11:** Aıs 28:16 * **10:12:** Ap 15:9 * **10:13:** Joe 2:32 * **10:15:** Aıs 52:7 * **10:16:** Aıs 53:1 * **10:18:** Sam 19:4

19 Pen yad hag niḡeb ap halö midöp: Isrel kai manö anibu niḡöm il u niḡagla aka niḡön? Wasö yabi! Il u niḡla. Mosi niḡe God manö haga u udöm, God Manö adiḡ ap kali kliñ riköm haga,

“Yad niḡi bi hauḡ halö miḡan riḡnap kalip udem, ud aij giñö,
kale Isrel niḡi bi kalip mulu kal niḡmim,

God hanip rö anig gagöp, a giḡmim niḡnabim,” a ga. *

20 Aisaia niḡe God manö haga u udöm God Manö adiḡ ap kali kliñ riköm waiö yabiḡ hagöm haga,

“Niḡi bi yiḡ niḡun a göm ulhai niḡagal gau
yiḡ ulhai niḡbal;

kale yiḡ niḡun a göm hag niḡagal

pen yad ke kalip waiö lajin yiḡ niḡbal,” a ga. *

21 Pen Isrel giḡpal rö, Aisaia niḡe God manö haga u udöm, God Manö adiḡ ap kali kliñ riköm haga,

“Yad pör bi niḡeb kale rö midem,

“Yad auim!” a giḡpin pen yiḡ auagal.

Kale aḡeb aḡeb ñöm,

gasi kale ke niḡbal rö nöḡ giḡpal,” a ga. *

11

God Isrel kalip böḡ nöḡ arö gagöp

1 Anib u, yad hag niḡeb ap midöp: God Isrel niḡi bi gau kalip böḡ nöḡ arö göḡ aka? Wasö yabiḡ! Kalip böḡ nöḡ arö gagöp. Yad Pol u rö nöḡ Isrel niḡö bi. Ebrahim rikö, rik damöm, Benjamin niḡ riklö; Benjamin pen rik dam dapil ga il u, yad midpin. *

2 Pen God niḡi bi hadame nöḡ niḡöm, niḡi bi yad midaiöl, a giḡ gasi niḡa gau kalip arö gagöp. Kale bi Ilaija niḡ aiud udöm God Manö kali kliñ rikla u hadö niḡbim. Ilaija God niḡ sabe göm haga,

3 “Isrel niḡi bi gau magörḡhalö nöḡ arö göm, bi manö ne hagep gau kalip al pak löm, kabö kinaḡ göm nan pak nöḡ sabe gep kabö gau, pa jö ma jö giḡ yubal. Yad aḡi nöḡ midpin u pen yiḡ u rö nöḡ, al pak lun, a göm, riḡk giḡ ud ajaböl,” a ga. *

4 Hagö, God niḡ pen haga, “Bi yad iru yabiḡ nöḡ sepen dausan rö (7,000) midpal gau, Bal god piral u niḡ, ‘Bi kub hon,’ a göm, niḡ sabe gagpal,” a ga. *

5 Anib u rö, God niḡi bi möḡ yabiḡ göḡ u me, niḡe hanip niḡi bi Isrel yöḡ bad ap möḡ niḡöm hag lö midpun.

6 Hanip möḡ niḡöm udöp anibu, lo adö u gaino aka nan riḡnap ke gaino niḡöm udagöp. Hanip yiḡharḡ möḡ niḡöm udöp a giḡ gasi niḡbun u, pen hon nan ap ke gaino hanip uidaiböl, hon anig gasi niḡagbnop. *

7 Niḡi bi Isrel klö yabiḡ göm, ulhai niḡ damöm, udagla. Niḡi bi God udnabin a göm hag la gau nöḡ udla. God niḡe ke gö, niḡi bi riḡnap manö niḡe u niḡöm niḡagla.

8 Adö anibu nöḡ, Mosi God Manö adiḡ ap kali kliñ riköm haga,

“God niḡe gö, kale hon hanöm,
amgö ju ju giḡ mideila;

* 10:19: Dud 32:21 * 10:20: Ais 65:1 * 10:21: Ais 65:2 * 11:1: 1Sa 12:22; Sam 94:14; Plp 3:5

* 11:3: 2Ki 19:10,14 * 11:4: 1Ki 19:18 * 11:6: Gal 3:18

nipe gö, kalip amgö we gö,
 amgö n+ηageila;
 nipe gö, kalip hauḷ alö,
 manö apdi n+ηageila;
 an+bu nöḡ m+id damöm,

uri unbö rö nöḡ m+idpal,” a ga. *

⁹ Pen Depid God Manö adiḡ ap kal+ kḷiñ r+iköm haga,
 “Kale pör nan kub ñ+ηbal u,
 kalip wanaḡ hel rö ud s+si l+n+m.

Arun a g+ gas+ n+ηnaböl adan an+bu p+ḡ g+nab.

An+bu u, kale g+ najj g+pal u, kale pen udnaböl. *

¹⁰ Amgö kale we gö amgö n+ηagöl.

M+ηör kub auö pör uḷham wabi g+ ud ajaiöl,” a ga.

God Juda n+bi b+ wasö gau udab

¹¹ Pen Isrel kai ap lug pakpal u, böḡ nöḡ ap lug pakagpal. Kale nan si nan najj g+la rö, God kalip arö göm, Juda n+bi b+ wasö gau kalip udöp. Udöp an+bu, “Isrel kai, ‘Han+ḡ rö an+ḡ göm udagöp,’ a göm n+ηlaḡ,” a göm göp. *

¹² Pen Isrel kai nan si nan najj geila rö, n+bi b+ ram m+nöḡ gau gau nan aij yab+ḡ udpal. God Isrel kai arö ga rö, Juda n+bi b+ wasö gau nan aij yab+ḡ udpal. An+bu u, God n+bi b+ Isrel ud kam+ḡ yunab ñ+n u, n+bi b+ n+pe gau magöḡhalö nan aij aij yab+ḡ udnaböl.

¹³ Yad uri kalöp Juda n+bi b+ wasö gau hagabin. Krais Jisas y+ḡ, “Juda n+bi b+ wasö gau kalip manö aij yad hag ñ+mön,” a ga u me, kalöp Juda n+bi b+ wasö gau Jisas manö aij u hag ñ+ m+dnö y+ḡ aij göp.

¹⁴ Pen yad kalöp Jisas manö aij u hag ñ+nö n+ηbe, n+bi b+ yad ke Isrel r+mnap n+ηöm, “God kalip udöp rö han+ḡ udagöp,” a göm n+ḡ auaiöl u, y+ḡ aij yab+ḡ g+nab.

¹⁵ God Isrel kai kalip arö ga rö, Juda n+bi b+ wasö gau kalip, n+bi b+ yad, a göm udöp. An+bu u, hainö Isrel kai kalip udö, wip umöm kauyaḡ uraknaböl u rö g+nab.

¹⁶ Kale bred adiḡ ap God n+ḡ sabe g+ ñ+naböl u, bred magö magöḡhalö God nan n+pe. Kale hagnaböl, “Mab olip iḷ u God mab iḷ n+pe,” a g+naböl u, ramö löm lö pa gau gau arnab u abe God nan n+pe.

¹⁷ Pen God n+pe mab olip lö kid nöḡ n+bö gau hak yuöm, kalöp olip lö be gau n+bö rö dapöm d+m ñö, d+m ñöl m+dpim. An+bu u me, mab olip nöḡ n+bö u kam+ḡ m+ḡdöm m+nöḡ yaḡ n+bö ñ+ḡ u udö, lö hain n+bö u m+id aij göp. *

¹⁸ Kale mab lö nöḡ n+bö u, lö y+har+ḡ, a g+mim gas+ u n+ηagmim. Kale n+ηmim, kale mab lö hain n+bö u ñ+ḡ udmim mab iḷ u ñ+agpim; mab iḷ yaḡ ñ+ḡ udöm kalöp mab lö aja ñöb.

¹⁹ Kale hagnabim, “God n+pe, ‘Olip lö be gau n+bö dapem ud d+m ñ+nab,’ a göm, olip lö nöḡ n+bö gau hak yuö, ka an+bu udun m+dpun,” a g+nabim.

²⁰ Manö an+bu n+ḡ hagnabim u pen n+ḡ aij g+mim. Isrel kai Krais n+ḡ n+ḡ udaglö, kalip arö ga; kale pen Krais n+ḡ n+ḡ udpe, kalöp uda. Pen kale ana udmim, hib kale ke hagpe adö aragn+m.

²¹ N+ḡhön g+n+ḡ: God mab olip lö nöḡ n+bö gau hak yua rö, kale u rö nöḡ g+n+m rö löp.

* 11:8: Dud 29:4; Ais 29:10 * 11:9: Sam 69:22-23 * 11:11: Ap 13:46 * 11:17: Ep 2:11-19

²² God nɪpe bɪ hain aij yabɪl u pen nɪpe bɪ kl̥o yabɪl r̥o mɪd̥öp. Nɪbi bɪ nɪp ar̥o gɪla gau kalɪp bɪ kl̥o r̥o l̥om ar̥o ga. Pen kalöp agamɪj hain rɪk̥om, mɪdmag̥o l̥om, uda. Kale anɪg̥ göl Krai s nɪp nɪj ud̥öl gɪ mɪdeinabim u, kalöp agamɪj hain rɪk̥om, mɪdmag̥o l̥öl gɪ mɪdeinab. Pen Isrel kai kalɪp ga r̥o, hanɪp u r̥o n̥öp gɪnɪm r̥o l̥öp, a gɪmim, nɪj aij gɪmim. *

²³ Isrel nɪbi bɪ anɪb gau hainö Krai s nɪp nɪj udnaböl u, God kalɪp ud pa dɪm nɪnab. God kalɪp ud pa dɪm nɪnɪm r̥o l̥öp.

²⁴ Pen nɪh̥on, kalöp mab olip lö be gau nɪbö dap̥om, mab olip yabɪl pa dɪm n̥o mɪdpim u, olip lö kabö göl gau kauyan pa dɪm nɪnɪg, pa dɪm nɪnab.

Hainö Isrel nɪbi bɪ mag̥oñhalö kalɪp udnab

²⁵ Pen añ mam bɪ. Hib kale ke hagpe adö arnɪm r̥o l̥öp. Anɪb u, manö n̥öd nɪjagmɪdun ap kalöp hagnɪg gabin. Isrel nɪbi bɪ iru n̥öp mɪn̥i amg̥o we r̥o mɪdpal u pen p̥or anɪg gagnab. God Juda nɪbi bɪ wasö gau kalɪp udnabin a göm gasɪ nɪja gau mag̥oñhalö udnab.

²⁶ Nɪbi bɪ anɪb gau ud pis göm, hainö Isrel nɪbi bɪ kalɪp mag̥oñhalö ud kamɪj yunab. Manö adö anɪbu r̥o, God manö haga u ud̥om God Manö adɪj ap kalɪ kɪn̥ rɪk̥om hagla,

“God haga,

‘Jekop kɪgɪn yɪp ar̥o gɪla gau kalɪp ud kamɪj yunab bɪ u,

daun kub Saion nɪbö aunab. *

²⁷ Yad kalɪp aip manö kl̥o nɪj̥o hagnö r̥o,

nan si nan naj gɪpal gac u ɪk̥ gɪ yunabin, ’ a ga, ” a gɪla. *

²⁸ Isrel kai Krai s nɪj udagla r̥o, kale God kauaɪ mauaɪ nɪpe mɪdpal. Pen kale Krai s nɪj udmim, mɪn̥ mɪn̥ göl gɪ mɪdpim. Pen God hadame n̥öp Isrel kai nɪhi ɪɪn̥ kale Ebrahim Aisak Jekop bɪ gau kalɪp manö kl̥o nɪj̥o haga u nɪj̥om, God Isrel kai mɪdmag̥o l̥öl gɪ n̥öp mɪd̥öp.

²⁹ God nɪpe nan aij ap n̥om, hainö gasɪ hain nɪbö nɪj̥om, nan aij anɪbu adog udagnab. Anɪb unbö r̥o n̥öp, God nɪpe, gɪnabin a göm, manö kl̥o nɪj̥o hageinab, hainö gasɪ hain nɪbö nɪj̥om, ke gagnab. Manö hagnab u ar̥o gagnab. Hagnab r̥o n̥öp gɪnab.

³⁰ Kale n̥öd God manö haga u ud yumɪdim pen hainö Isrel nɪbi bɪ God manö nɪpe ar̥o gɪl̥o, kalöp pen mög nɪj̥om ud aij gö, nɪpe aip mɪd aij gɪpim.

³¹ God kalöp mög nɪj̥om uda u, Isrel nɪbi bɪ nɪj̥l̥o, mulu lugö, Krai s manö aij u ud yula, pen hainö God kalɪp u r̥o n̥öp mög nɪj̥om udnab.

³² Anɪb u nɪj̥un, Isrel nɪbi bɪ gau abe, Juda nɪbi bɪ wasö gau abe, God manö haga u ud yula r̥o, God kalɪp mag̥oñhalö nɪj̥ebir ar̥o gö, kale bɪ nagɪman r̥o mɪd̥om, nan si nan naj gɪ dam dam ud ar̥l̥o, hainö kalɪp mög nɪj̥om udnab.

God hib nɪpe p̥or hagno adö aran

³³ Anɪb u, yad nɪj̥bin, God nan mag̥oñhalö nɪj̥öb;

gasɪ nɪpe gasɪ aij yabɪl.

God nɪpe gasɪ nɪj̥ kɪd yabɪl nɪj̥ hiɪk̥om,

adö anɪbu ke yabɪl göp.

God nɪpe gasɪ nɪj̥om,

nan anɪg anɪg gɪnabin a göm, gasɪ aij nɪj̥öb r̥o,

bɪ ap gasɪ aij unbö r̥o mɪdagöp.

Hon God gasɪ rɪmɪd nɪpe nɪj̥un,

* 11:22: Jon 15:2,4 * 11:26: Ais 59:20-21 * 11:27: Jer 31:33-34

nıpe ke göp rö gun a gun, gagnabun! *

³⁴ God Manö u kali kliñ rıköm hagla,

“Nıbi bı an, Bı Kub gası aij nıñöb rö u nıñöb?

Nıbi bı an, Bı Kub nıp, ‘Ne anıg gı, anıg gı,’ a gıñab? *

³⁵ Pen nıbi bı an, nan aij ap God nıp ñö, pen ñınım?

Wasö yabı! Nıbi bı ap nıp anıg göl rö lagöp,” a gıla. *

³⁶ Nıhön gınıg: God nıpe nan gau magöñhalö gı la;

klö nıpe nöp nan anıb gau magöñhalö mıdöp;

nan anıb gau magöñhalö God nıp ñıñı löl gı mıdöl.

Anıb u, hib nıpe u pör pör nöp hagno adö arnım!

Anıb unbö rö aij. *

12

God lau adö mıdpun, a gımim, nıp aij gınım adö u gıpe arnım

¹ Anıb u, añ mam bı. Kalöp mög nıñöm udöp rö, kale pe nan God nıp sabe gı ñıbal rö, hañ romanı gası rımıd kale u, nan kamıñ halö rö, nan uñ rö, God nıp ñımim. Nan damöm, God nıp sabe gı ñıbal gau, nan naij naij gau ñagpal. Nan aij aij nan ap gagöp gau nöp ñılö me, nıpe ñıñı löm udöp. Anıg unbö rö me, God hanıp nan nıp sabe gı ñıbal rö udnım, a gımim, nıp nıñ udöl gı mıdmim, hagöp hagöp rö nöp gımim. *

² Pen nıbi bı mınör adö il i gası nıñöm gıpal nagı adö u rö gagmim. Pen God nıp hag nıñbe, nıpe kalöp gası aij ñö, gası rımıd mıdmagö kale anı danı hain nıbö lımim, nıbi bı ke hain nıbö rö lımim. Anıb u, kale nıñnabım, hon aıgöl gıno, God nıp aij gınım. Kale nıñnabım adan nıhön adan aij yabı; kabö göl nöp gıñab adö u nıñnabım. Pen kale anıg göl nıñ aij gımim, anıg unbö rö nöp gınabım.

³ God yıp mög nıñöm udö, wög nıpe gıpin. Anıb u, kalöp magöñhalö hagabın, hon nıbi bı kub a gı gası nıñnabım. God nıpe nıñ udep magö u kalöp ke añı añı ñöb. Anıb u me, kale ana udmim, hon aıgale nıbi bı rö mıdpun a gımim nıñmim. *

⁴ Hon nıñnabım, hon magöñhalö hañ romanı añı mıdöp u pen adıñ adıñ ke ke ıru nöp mıdöp. Adıñ gau wög ke ke mıdöp; ma u wög nıpe u ke göp, ñımagö u wög nıpe u ke göp, amgö u wög nıpe u ke göp. Anıb u, il ke ke mıdöp rö, il ke ke nöp gıpal. *

⁵ Anıb u rö, hon Kraıs lau adö mıdpun gau u rö nöp wög ke ke gıpun u pen nıbi bı kıgın nıpe jım ñöl añı u nöp mıdpun.

⁶ God hanıp añı añı mög nıñöm ud aij göm, nan aij hanıp ke ke ñöb rö, adö anıbu nöp nıñun gıñabun. God nıbi bı rımnap nan aij ñöm, manö yad nıbi bı gau hag ñımön, a geınab u, nıpe God nıñ udep magö ñöb rö hag ñınab. *

⁷ God nıbi bı rımnap nan aij ñöm hagnab, nıbi bı gau wög rımnap gı ñımön a gıñab u, nıbi bı gau wög rımnap gı ñınım. God nıbi bı rımnap nan aij ñöm hagnab, nıbi bı ñı pai bı gau manö aij rımnap hag ñımön, a gıñab u, nıbi bı ñı pai manö hag ñınım.

* **11:33:** Aıs 55:8-9 * **11:34:** Aıs 40:13; 1Ko 2:16 * **11:35:** Job 41:11 * **11:36:** 1Ko 8:6 * **12:1:** Ro 6:11,13; 1Pi 2:5 * **12:3:** 1Ko 12:11; Ep 4:7 * **12:4:** 1Ko 12:12,27 * **12:6:** 1Ko 12:4-11; 1Pi 4:10-11

⁸ God n̄bi b̄ r̄mnap nan aij n̄öm hagnab, añ mam ne ap iru gain̄m u, n̄p manö hag n̄i aij ḡmön, n̄pe gas̄i aij n̄iñm n̄iñi l̄n̄im, a ḡinab u, n̄pe unbö rö ḡin̄m. God n̄bi b̄ r̄mnap nan aij n̄öm hagnab, n̄bi b̄ gau mani nan gau utep göp u, kal̄p mani nan r̄mnap n̄imön a ḡinab u, mani nan r̄mnap abönamö n̄in̄im. N̄bi b̄ r̄mnap nan aij n̄öm hagnab, n̄bi b̄ r̄mnap kal̄p abad m̄dmön a ḡinab u, n̄pe gas̄i n̄iñ aij göm kal̄p abad m̄dn̄m. N̄bi b̄ r̄mnap nan aij n̄öm hagnab, n̄bi b̄ r̄mnap kal̄p mög n̄iñmön ud aij ḡmön a ḡinab u, n̄pe n̄iñi löi ḡi mög n̄iñmön ud aij ḡin̄m.

N̄bi b̄ gau kal̄p m̄dmagö limim

⁹ “N̄bi b̄ gau kal̄p m̄dmagö labun,” a ḡmim, piral hagagmim; kal̄p m̄dmagö yab̄i limim, ud aij yab̄i ḡmim. Nan si nan naij gep magö u n̄p kol̄mā kale rö mulu kal̄ n̄iñmim. Pen klö ḡmim naḡi aij adö u nöp udmim.

¹⁰ N̄bi b̄ añ mam b̄ pen pen m̄dmagö l̄bal rö, kale Krai la u adö m̄dpim u rö nöp añ mam b̄ pen pen m̄dmagö limim. Añ mam b̄ kale gau hib kale hagepe adö arn̄im; pen hib kale ke ḡipe adö aragn̄im. *

¹¹ Wög iru maru gagmim; klö ḡmim ḡmim. B̄ Kub hon u n̄p wög gabun a ḡmim, aij gö n̄iñöl ḡi ḡmim.

¹² B̄ Kub han̄p udnab, a ḡmim, aij a gö n̄iñöl ḡi, n̄p abad m̄daimim. Kalöp marö r̄mnap auain̄im, agam̄ij m̄daimim. God n̄p sabe gep u arö gagmim, pör nöp sabe göl ḡi m̄daimim. *

¹³ N̄bi b̄ God lau adö m̄döm, mani nan kale utep göp gau, kal̄p mani nan r̄mnap n̄ime l̄i n̄imim. N̄bi b̄ m̄lö gau n̄bö auaiöl, ut̄ ḡi dam ram kale ud armim. *

¹⁴ N̄bi b̄ r̄mnap kalöp ḡi naij gaiöl u, pen pe, “God n̄p sabe ḡino kal̄p ḡi naij gan̄,” a ḡmim sabe gagmim; “God n̄p sabe ḡino kal̄p ḡi aij gan̄,” a ḡmim sabe ḡmim. *

¹⁵ N̄bi b̄ r̄mnap kale n̄iñi löi ḡi m̄daiöl, kale kal̄p aip n̄iñi löi ḡi m̄daimim; pen r̄mnap mög gep rö m̄daiöl, kale kal̄p aip mög gö n̄iñöl ḡi m̄daimim.

¹⁶ N̄bi b̄ hib m̄döp gau kal̄p ud aij gun, n̄bi b̄ hib m̄dagöp gau kal̄p ud aij gagun a ḡmim, gas̄i u n̄iñagmim. Kal̄p magöñhalö ad̄p ad̄p rö ud aij ḡmim. Hon n̄bi b̄ hib m̄döp, a ḡmim, gas̄i u n̄iñagmim. N̄bi b̄ hib m̄dagöp gau aip an̄ hakmim m̄daimim. Hon nöp n̄iñ aij ḡipun, a ḡmim gas̄i u n̄iñagmim. *

¹⁷ Pen n̄bi b̄ r̄mnap kalöp n̄iñöl mulu lugö, ḡi naij gaiöl u, kal̄p pen u rö nöp ḡi naij gagmim. N̄bi b̄ gau n̄iñöl, aij ḡin̄im adö u nöp ḡmim. *

¹⁸ N̄bi b̄ r̄mnap aip pen pen gun, a ḡmim gas̄i u n̄iñagmim. N̄bi b̄ gau magöñhalö agam̄ij j̄im n̄öl m̄daiun, a ḡmim gas̄i u nöp n̄iñmim.

¹⁹ Pen n̄bi b̄ aij yad gau. N̄bi b̄ r̄mnap kalöp ḡi naij gaiöl u, kal̄p pen ḡi naij gun, a ḡmim, gas̄i u n̄iñagmim. U God nan n̄pe, a ḡmim n̄iñmim. Yad kal̄p pen abe ḡi naij ḡin, a göm, ke gas̄i n̄iñöb rö ḡinab. Mos̄is n̄pe God manö haga u udöm, God Manö ad̄iñ ap kal̄i kliñ riköm haga, “God hagöp, ‘Kalöp ḡi naij gaiöl u, yad kalöp pen abe ḡi naij ḡinabin; u gas̄i yad,’ a göp,” a ga. *

²⁰ An̄b u, b̄ ne Solomon God Manö ad̄iñ ap kal̄i kliñ riköm haga, “N̄bi b̄ kalöp nöd ḡi naij ḡila gau

* 12:10: 1Pi 1:22 * 12:12: 1De 5:16-18 * 12:13: Hib 13:2 * 12:14: Mad 5:44; 1Ko 4:12

* 12:16: Pro 3:7 * 12:17: 1De 5:15 * 12:19: Dud 32:35; Mad 5:39

kale kɨyö lɨnɨm u, nan magö ñɨmim;
kale ñɨg nan gɨnɨm u, ñɨg ñɨmim.

Anɨg gɨnabim u, bɨ kalöp nöd gɨ najj gɨla gau

nabɨc kale adö laŋ mab ineb ineb rö yunabim innab nɨŋnaböl,” a ga. *

²¹ Anɨb u me, kalöp gɨ najj gaiöl, kalɨp pen gɨ najj gagmim; kalöp gɨ aij gɨpe, ke hain gö arɨm.

13

Gapman kai hagöl rö gɨmim

¹ Pen hon magöŋhalö gapman hagöl rö nɨŋun. Ke gasɨ nɨŋöm, gapman mɨdagöp; God hagö, gapman mɨdöp. *

² Anɨb u, nɨbi bɨ an gapman manö rɨb jueinab, God haga gapman mɨdöp manö nɨpe u abe rɨb juɨnab. Bɨ anɨbu God nɨp manö kub hagnab.

³ Nɨbi bɨ gɨ aij gɨnaböl gau, bɨ gapman bɨ kub gau anɨnɨn gö pɨñɨŋ gagnaböl; nɨbi bɨ gɨ najj gɨnaböl gau nöp, bɨ gapman bɨ kub gau anɨnɨn gö pɨñɨŋ gɨnaböl. Anɨb u, bɨ gapman bɨ kub gau pɨñɨŋ gagun, a gɨ nɨŋnabim u, mɨd aij gɨmim nɨŋöm bɨ gapman gau, “Kale gɨ aij gɨpim,” a gɨnaböl. *

⁴ Pen nɨhön: God hagö, gapman bɨ gau, wög gep bɨ nɨpe rö mɨdöm, kalöp abad mɨdlö me, kale mɨd aij gɨnabim. Pen kale nɨŋ aij gɨmim, gɨ najj gagmim; gapman bɨ ru mɨlö kɨd ud ajaböl u, yɨharɨŋ ud ajagaböl. God hagö, gapman bɨ gau, wög gep bɨ nɨpe rö mɨdöm, nɨbi bɨ gau gɨ najj geinaböl u, kalɨp dam manö kub hagöm, pen ilön ñɨnaböl.

⁵ Anɨb u, pen ilön udun rö löp a gun, gapman manö u hain gagun; God gapman nɨŋebir hag lö, hanɨp abad mɨdpal u me, nɨhön gɨnɨg gapman manö rɨb juun a gun, manö kale hain gun agamɨj mɨd aij gun.

⁶ Adö anɨbu nöp me, dakɨs u rö nöp ñun. God gapman bɨ gau kalɨp nɨŋebir hagö, gapman wög kale anɨbu göm, pe udpal. *

⁷ Nan naböŋ kale nan nɨhön nɨhön rö mɨdainɨm u, naböŋ magöŋhalö ral pɨs gɨmim. Gapman dakɨs ñeb u, kalɨp dakɨs ñɨmim. Nɨbi bɨ rɨmnap dakɨs adö ke rɨmnap ñeb u, kalɨp u rö nöp dakɨs ñɨmim. Nɨbi bɨ manö kale nɨŋ udeŋ gau, manö kale nɨŋ udmim. Nɨbi bɨ hib dap raneb gau, hib kale dap ranmim.

Pen pen mɨdmagö lɨmim

⁸ Nan naböŋ kale rɨmnap mɨdainɨm, böŋ nöp naböŋ ral pɨs gɨmim. Pen hon nan naböŋ aɨɨ ap mɨdöp hon naböŋ ral pɨs gɨpun, a gun hagagnabun; nɨbi bɨ pen pen mɨdmagö lep naböŋ anɨbu hagabin. Nɨbi bɨ gau kalɨp mɨdmagö lɨnabun u, God lo manö haga haga rö nöp gɨnabun. *

⁹ God nɨpe ke manö klö haga u, Mosɨs nɨpe God Manö adɨŋ rɨmnap kalɨ klɨñ rɨköm haga, “Nɨbi si bɨ si gagmim; wɨp al pakagmim; nan si udagmim; nɨbi bɨ rɨmnap nan kale gau nan yad rö mɨdaiböp, a gɨmim gasɨ u nɨŋagmim,” a ga. God manö klö rɨmnap halö haga. Pen God manö klö nɨhön nɨhön haga u manö il aɨɨ u nöp mɨdöp: “Kale ke mɨdmagö lɨbim rö, nɨbi bɨ gau kalɨp u rö nöp mɨdmagö lɨmim.” *

* **12:20:** Pro 25:21-22; Mad 5:44 * **13:1:** Dai 3:1; Pro 8:15 * **13:3:** 1Pi 2:13-14 * **13:6:** Mad 22:21 * **13:8:** Mad 22:39-40; Jem 2:8 * **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dud 5:17-19,21

¹⁰ Kale n̄bi b̄i r̄imnap m̄idmagō l̄inabim u, kal̄ip ḡi naj̄i ḡagnabim. Adō an̄ibu n̄öp, kale n̄bi b̄i m̄idmagō l̄inabim u, God lo manō haga haga u magōr̄halō hain ḡinabim. *

¹¹ N̄in m̄idpun an̄ an̄ibi n̄iḡ aij ḡimim. Jisas n̄ip hadame n̄öp n̄iḡ udun, hainō God n̄ipe n̄ibi b̄i yad ke, a ḡöm, han̄ip b̄ör̄ n̄öp dam ram n̄ipe adō laḡ au ud arnab, a ḡi gas̄i n̄iḡm̄idun. Pen m̄i r̄imnap ap ara, n̄in an̄ibu uri s̄öl m̄idöp. An̄ib u me, n̄ihōn ḡinḡ hon han hauḡ ḡi m̄idpim? Urakmim, gas̄i n̄iḡöl ḡi m̄idaimim. *

¹² Rap̄in s̄ibōn an̄ m̄idpun r̄ö, ram run̄ig gab. An̄ib u me, kale nan n̄ihōn n̄ihōn s̄ib an̄ yaj̄ r̄ö ajōm ḡi naj̄i ḡim̄idal adō u arō gun, Seden aip pen pen gep sior klō usaj̄il bad klō nan mailō halō God n̄öb gau ud ȳimun. *

¹³ An̄ib u, hon Jisas mailō aij n̄ipe adō u m̄idpun, a gun, ḡi aij ḡöl ḡi m̄ideinabun. Pen nan iru yab̄il n̄iḡöm, n̄iḡ klō n̄iḡ hauḡ l̄öm, n̄ibi si b̄i si ḡöm, haḡōwalō ḡöm, pen pen ḡöm, nan kale nan yad r̄ö m̄idaiböp a ḡöm ḡipal gau gagun. *

¹⁴ Pen kale B̄i Kub Jisas Kraiss ud wal̄ij r̄ö ȳimim, m̄idmagō pr̄i an̄ hon dan gas̄i göp adō u aiḡöl gun ḡinabun a ḡimim gas̄i u n̄iḡagmim. *

14

As̄i mas̄i ḡipal gau kal̄ip hag ḡagmim

¹ N̄ibi b̄i r̄imnap Kraiss Jisas n̄ip n̄iḡ udpal u pen n̄iḡ ud p̄idōḡ gagōm, gas̄i m̄ihōḡḡöl n̄iḡbal gau, “Kal̄ip udun hag am̄il ap̄il ḡino, gas̄i n̄iḡ aij ḡöl,” a ḡimim, hag ḡagmim; kale Jisas Kraiss n̄ip n̄iḡ udpal u, n̄ibi b̄i hon, a ḡimim, ud aij ḡimim. *

² Hon n̄iḡbun, n̄ibi b̄i r̄imnap Kraiss Jisas n̄ip n̄iḡ ud m̄idöm, nan gau abōnamō n̄iḡbal; pen n̄ibi b̄i r̄imnap, Kraiss Jisas n̄ip gas̄i adō adō n̄öp n̄iḡ udöm, n̄ip aij ḡagnab, a ḡöm, kaj wal wayōḡ nan gau hil ḡöm, ȳihar̄iḡ nan magō haḡi n̄öp n̄iḡbal. *

³ Pen n̄ibi b̄i nan haḡōwalō n̄iḡbal gau, n̄ibi b̄i nan hil ḡipal gau kal̄ip hag juagöl. N̄ibi b̄i nan hil ḡipal gau, n̄ibi b̄i nan abōnamō n̄iḡbal gau, God n̄iḡö nan si nan naj̄i gaböl, a ḡöm, kal̄ip hag gagöl. N̄ihōn ḡinḡ: God n̄ibi b̄i an̄ib gau kal̄ip udō, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal. *

⁴ B̄i wōḡ gep ap b̄i kub n̄ipe n̄ip wōḡ r̄imnap geinab, ne n̄iḡm̄ön, ḡi aij ḡipan aka ḡi aij gagpan, a ḡim̄ön hagagnabōn. B̄i kub n̄ipe ke n̄iḡöm, ḡi aij ḡipan aka ḡi aij gagpan, a ḡinab. Pen n̄ipe ḡi aij ḡinab me; B̄i Kub n̄ipe ke n̄ip ḡi n̄ö, n̄ipe aij ḡin̄im r̄ö löp. *

⁵ Pen n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iḡöl, n̄in ap God n̄in kub n̄ipe r̄ö löp, n̄in ap n̄in ȳihar̄iḡ r̄ö löp. Pen n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iḡöl, n̄in ap God n̄in kub n̄ipe r̄ö lagöp, n̄in magōr̄halō n̄in ke ke r̄ö m̄idagöp. An̄ib u, kale ke ke m̄idpim r̄ö, gas̄i kale aij n̄iḡbim adō an̄ibu n̄iḡmim ḡipe arn̄im. *

⁶ N̄in ap God n̄in kub n̄ipe r̄ö löp, a ḡöm n̄iḡbal gau, B̄i Kub n̄ip gas̄i n̄iḡöm me an̄iḡ ḡöl gas̄i n̄iḡbal. Pen n̄ibi b̄i kaj wal wayōḡ nan gau n̄iḡbal gau, God n̄ip aij a göp a ḡöm n̄iḡbal. N̄ibi b̄i as̄i mas̄i ḡi aij ḡöm, nan r̄imnap n̄öp n̄iḡbal gau u r̄ö n̄öp, God n̄ip aij a göp a ḡöm n̄iḡbal.

* **13:10:** 1Ko 13:4-7 * **13:11:** Ep 5:14; 1De 5:6-7 * **13:12:** 1Jn 2:8 * **13:13:** Luk 21:34; Ep 5:18

* **13:14:** Ep 5:11 * **14:1:** Ro 15:7 * **14:2:** Jen 9:3-4 * **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Mad 7:1; Jem

4:11-12 * **14:5:** Gal 4:10-11

7 Hon kamɪŋ mɪdun, hon ke halö mɪdpun, a gun gasɪ u nɪŋagun. Umnɪg gɪnabun u, hon ke halö mudun umnabun, a gun gasɪ u nɪŋagun.

8 Nɪhön gɪnɪg: hon kamɪŋ mɪdun, nɪbi bɪ Bɪ Kub hib haglö adö aranj a gun, gasɪ u nöp nɪŋun mɪdnabun. Umnɪg gɪnabun u, nɪbi bɪ Bɪ Kub hib haglö adö aranj a gun, gasɪ u nöp nɪŋun umnabun. Anɪb u, mɪdeinabun aka umnabun, hon Bɪ Kub nɪbi bɪ wög gep nɪpe mɪdpun. *

9 Adö anɪbu nöp, Kraiss nɪpe umöm uraka. Anɪb u me, hon kamɪŋ mɪdpun gau abe, hadö umla gau abe, hon magöŋhalö Bɪ Kub nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun.

10 Anɪb u, kale nɪhön gɪnɪg añ mam Kraiss lau adö mɪdpal rɪmnap kalɪp, anɪg gɪpim, anɪg gɪpim, a gɪmim manö hag gabim? Pen kale nɪhön gɪnɪg añ mam Kraiss lau adö mɪdpal rɪmnap kalɪp nɪŋbe, kale nɪbi bɪ yɪharɪŋ rö löp. Nɪŋ aij gɪmim: hon magöŋhalö God amgö ilö adö nɪpe u mɪdno, hanɪp manö kub hagnab. *

11 Aisaia God Manö adɪŋ ap kalɪ kliŋ rɪköm haga,

“Bɪ Kub hagöp, ‘Yad nɪŋö yabɪl hagabin,
hainö nɪbi bɪ gau magöŋhalö yɪp nɪŋöm,
nable udöm, kugom yɪmöm,

“God nɪpe añ Bɪ Kub mɪdöp,” a gɪnaböl,’ a göp,” a ga. *

12 Anɪb u, nɪŋim. Hon añ añ mɪdpun rö, God hon magöŋhalö hag nɪŋö, hon kamɪŋ mɪdun nan nɪhön nɪhön gɪpun gau hag ñun, ai gɪnɪg anɪg gɪpun a gun hagnabun.

Añ mam Kraiss lau adö mɪdpal rɪmnap kalɪp gasɪ nɪŋmim

13 Anɪb u, añ mam Kraiss lau adö mɪdpal rɪmnap kalɪp, anɪg gɪpim, anɪg gɪpim, a gɪmim manö hag gabim u arö gɪmim. Kale gasɪ nɪŋmim, yad gɪnö añ mam Kraiss lau adö mɪdöp ap dui göm, adan uɪham ajep rö u aramöm, lug paköm gɪ naj gɪnab, a gɪmim, agamɪj mɪdmim, adö anɪbu nöp gɪpe arnɪm.

14 Bɪ Kub Jisas bɪ nɪpe mɪdpin rö, gasɪ yad u nɪŋ aij gɪpin, nan hil gep rɪmnap mɪdagöp. Nɪbi bɪ rɪmnap gasɪ kale ke nɪŋöm, nan hil gɪpal. Pen nan anɪbu ñɪŋno, God nɪŋö aij gagnab a göm hil gɪnaböl u, nan anɪbu ñɪŋagöl.
*

15 Pen kale, añ mam Jisas kalɪp a göm uma anɪb gau kalɪp mɪdmagö lagmim, nan kale asɪ masɪ gɪpal gau halöwatö ñɪŋbe, kale gasɪ iru nɪŋöm ap lug paköl rö löp. Adö anɪbu gɪ naj gɪnabim. *

16 Kale ke nɪŋmim, adö rɪmnap gɪmim rö lɪnab u pen nɪbi bɪ rɪmnap anɪg gɪnabim u nɪŋöm hagnaböl, “Kraiss lau adö mɪdpun a gɪpal u pen kale nɪŋebir nan si nan naj gaböl u me, hon nɪŋbun, Jisas manö aij nɪpe manö nɪŋ udep a gɪpal u piral hagpal,” a gɪnaböl.

17 Nɪhön gɪnɪg: God nɪpe kin hon mɪdöp manö adö anɪbu hageinabun u, nan ñɪŋeb ñɪg nɪŋeb manö anɪbu hagagnabun; gɪ aij gep manö adö u nöp hagnabun; agamɪj hain rɪk mɪdep manö adö u nöp hagnabun; mɪñ mɪñ göl gɪ mɪdep manö adö u nöp hagnabun. Nan aij anɪb gau Ana Uɪ nɪpe ñö udnabun me.

18 Hon Kraiss nɪp nɪŋ udun anɪg göl geinabun u, God nɪŋö aij gɪnab; nɪbi bɪ gau nɪŋöm, gɪ aij gɪpal, a gɪnaböl.

* 14:8: Gal 2:20 * 14:10: 2Ko 5:10 * 14:11: Ais 45:23; Plp 2:10-11 * 14:14: Ap 10:15; Dai 1:15 * 14:15: 1Ko 8:11-13

¹⁹ Hon aigöl gun añ mam aip agamij jim ñöl midun, hon magöñhalö Kraiss manö aij nipe u nñj ud p+döñ gun, a g+mim, adan an+bu nöp klö g+mim hain g+mim. *

²⁰ Nan magö r+imnap hil gagep. Pen bi ap gasi gasi löm, nan gau halöwaö ññjaiö, Kraiss n+p nñj udöp n+bi bi ap nñjom, duu göm, Kraiss nñj udöp u arö göm ap lug paknab u, bi halöwaö ññjnab bi an+bu nipe gi najj ginab. Nan magö ññjom, God wög nipe gi najj ginab. Kale anig unbö rö gagmim. *

²¹ An+u, hon ññjno añ mam ap lug pakn+im rö löp, a gi nñjnabim u, kaj yuö gau arö g+mim, ññg wain gau arö g+mim, nan gau arö g+mim ginabim u aij. Nñhön g+no añ mam ap lug pakn+im rö löp, a gi nñjnabim u, añ mam a g+mim, anig gagmim.

²² Yad nan ññheb ññjagep manö hagpin u, kale nñhön gasi nñjbim u, kale ke God aip. God han+p gasi aij ñöb rö nñjun gun, añ mam r+imnap rau ñagnabun u, ñññ+ löl gi m+deinabun.

²³ Pen nan r+imnap gasi m+lö lun ññjnabun u, manö m+deinab. Nñhön ginig: anig geinabun, God n+p aij gin+im a gi gasi u nñjun ññjnagnabun; n+p aij gin+im aka aij gagn+im a gi gasi u nñjun ññjnabun. Hon anig göl rö halöwaö geinabun u, nan si nan najj ginabun.

15

N+bi bi r+imnap m+id aij göl rö adö u nöp nñjun a g+mim

¹ Hon n+bi bi Kraiss n+p nñj ud p+döñ gi m+dpun gau, han+p ke aij ginab adö u nñjun gagun.

² N+bi bi n+p nñj ud p+döñ gagpal gau, n+p nñj ud p+döñ göl a gun, gasi u nñjun gun. Hon ke aij ginab u nan kub wasö; pen n+bi bi r+imnap, Kraiss n+p nñj ud p+döñ ginaböl aka n+p nñj ud p+döñ gagnaböl u nan kub. *

³ Kraiss u rö nöp, ke aij ga adö u gaga. Kraiss nipe Nap n+p manö haga r+imnap, Depid nipe God Manö ad+ñ ap kal+ kññ r+köm haga, “Nöp hag jubal u uri yip u rö nöp hag juaböl,” a ga. *

⁴ Kale nñj aij göl a göm, God nipe geia nñjom bi nöd n+bö gau God Manö u kal+ kññ r+kla. God Manö an+bu amgö li nñjun, manö aij an+bu nñj udun, Jisas Kraiss nñj ud p+döñ gun, klö gun gi aij gun, agamij ñññ+ löl gi gasi halö m+deinabun. Adö an+bu nöp God nipe geia, God Manö an+bu kal+ kññ r+kla. *

⁵ God nipe gö, kale Jisas Kraiss nñj ud p+döñ g+mim, klö g+mim gi aij g+mim, agamij ñññ+ löl gi gasi halö m+deinabim. Pen Kraiss Jisas ga rö nñjun anig rö gun a g+mim, n+p anig göl hain g+mim, God nipe gö, kale gasi adö añ nñjmim, jim ñöl m+dmim, g+mim.

⁶ Kale anig g+mim, gasi añ nöp, maj m+gan añ ad+p ad+p u nöp, Bi Kub hon Jisas Kraiss Nap hib nipe u hagpe adö arn+im.

God Isrel n+bi bi wasö gau kal+p u rö nöp mög nñjöb

⁷ Gasi nñj aij gagep ññn u, Kraiss kalöp mög nñjom ud aij gö, n+bi bi nipe m+dpim u, kale ke agamij pen pen mög nñjmim, ud aij g+mim, m+dmagö li m+dp, n+bi bi r+imnap nñjom God hib nipe haglö adö arnab. *

* 14:19: Ro 12:18; 15:2 * 14:20: 1Ko 8:13 * 15:2: 1Ko 10:24,33 * 15:3: Sam 69:9 * 15:4: 2Di 3:16 * 15:7: Ro 14:1

8 God hadame nöp Juda kai nîhi îtaŋ kale gau kalîp manö klö nîŋö haga u, haga rö nöp gî nab u, nîŋöl a göm, Krais nîpe Juda kai kalîp nan a göm aua. *

9 Anîb u, Juda nîbi bî wasö gau, God nîpe hanîp mög yabîl nîŋöb, a göm hib nîpe haglö adö arnîm, a göm aua. Krais nöd Nap God nîp manö haga rö, Depid God Manö adîŋ rîmnap kalî kliî rîkôm haga,

“ ‘Anîb u, yad Juda nîbi bî wasö aŋ gau mîdem,

kîmap hagem, hib ne u hagnö adö arnab, ’ a göp, ” a ga. *

10 Manö ap Mosîs God Manö adîŋ ap kalî kliî rîkôm haga,

“Kale Juda nîbi bî wasö gau, God nîbi bî nîpe aip

pa jîm ñîmîm, mîñ mîñ gîmîm, ” a ga. *

11 Pen manö ap Depid God Manö adîŋ ap kalî kliî rîkôm haga,

“Kale Juda nîbi bî wasö gau magöŋhalö

Bî Kub hib nîpe hagpe adö araŋ.

Kale nîbi bî ram mînön ke gau gau magöŋhalö

kîmap hagöl gî, hib nîpe hagpe adö i gîlaŋ araŋ, ” a ga. *

12 Pen Aisaia u rö nöp God Manö adîŋ ap kalî kliî rîkôm haga,

“Bî Jesi rîkô rîk damöm rîk daunabol ap apöm,

nîbi bî ram mînön ke ke mîdpal gau magöŋhalö abad mîdeinab.

Juda nîbi bî wasö gau, Bî anîbu nöp gasî nîŋöm,

gasî halö mîdeinabol, ” a ga. *

13 God nîpe ga u nîŋun, gasî halö mîdpun. God gö, kale nîp nîŋ ud pîdön gîmîm, mîñ mîñ göl gî, agamîj hibur hain hain göl gî mîdmîm. Anîg göl gî mîdaibe, Ana Uî nîpe pîdön halö gasî rîmîd mîdmagö aŋ kalöp dan apöm gö, kale gasî halö nöp mîdeinabîm.

Pol nîhön gînîg manö klö hagöm köp kalî kliî rîkan

14 Pen aŋ mam bî. Gasî yad nîŋbin kale nîbi bî aij yöl; nagî adö nîhön gîmîm God nîp aij gî nab u nîŋ aij gîpîm; kale aŋ mam kale gau God Manö aij u pen pen hag ñî aij gîmîm rö löp.

15 Pen kalöp köp kalî kliî rîkabin anîbi, manö klö rö rîmnap hagpin. God yîp mög nîŋöm, ud aij göm, wög gep bî nîpe hag la u me, yad kalöp manö klö anîbu, kauyaŋ hagnö nîŋ aij gîm a gem hagpin.

16 God yîp hag lö, yad Krais Jisas wög gep bî nîpe mîdem, Juda nîbi bî wasö gau gî ñem, God manö aij u kalöp hag ñabin. Yad God manö aij hag ñabin u, yad God nîp nan sabe gep bî rö mîdem, manö aij nîpe hag ñabin. Anîg gînö, Juda nîbi bî wasö gau, God nîp nan sabe gî ñîbal nan aij yabîl nan gagöp rö lîlö, God nîp aij gî nab. Ana Uî nîpe gö, kale nîbi bî ke kamîŋ aij rö lîlö, God kalîp ñîñî löm udnab. *

17 Krais Jisas aip jîm ñöl mîdpin u me, yîp aij gö nîŋöl gî, God nîp wög gî mîdpin.

18-19 Krais geia yad nîp wög gem, yad wög nîhön nîhön gîpin u nöp hagnabin. Yad Juda nîbi bî wasö gau kalîp Krais manö aij u hag ñî ajainö nîŋöl gî, Ana nan gagep rö rîmnap gö nîŋöl gî, Juda nîbi bî wasö gau nîŋöm, God manö u udpal. Yad ram mînön Jerusalem urakem, Krais manö aij u magöŋhalö kabö göl nöp adan mîlö yabîl hag ñî aij gî dam dam ram mînön lîrîkam amem, ado gî aunö.

* 15:8: Mad 15:24 * 15:9: Ap 3:25; Sam 18:49 * 15:10: Dud 32:43 * 15:11: Sam 117:1

* 15:12: Ais 11:10 Rep 5:5 * 15:16: Ro 1:5; 11:13

²⁰ Gası yad pör nıñbin u, nıbi bı Kraıs manö nıpe nöd nıñagla ram mınönğ gau nöp amem, hag nınam a gem nıñbin. Bı Kraıs manö hag ñeb rımnap nöd amöm padö bınıñ gıla adö u ram gınam a gem nıñagpin. *

²¹ Aısaia nıpe God Manö adıñ ap kalı kliñ rıköm haga, “Kalıp manö aij nıpe hag ñagal; pen kale nıñnaböl.

Nıbi bı manö aij nıpe apdı nıñagal gau, kale nıñöm nıñ aij gıñnaböl,” a ga. *

Pol daun kub Rom arnam, a ga

²²⁻²³ Anıb u, mı iru yabıl nöp, ram mınönğ gai i hag nı aj aj, daun kub kale Rom arnam a gıñıdın u pen nınam rö laga. Pen mıñı ram mınönğ rıñğon gai i wög gınam rö lagöp nıñem yad kalöp nıñnıg nıñabin. *

²⁴ Yöp söl mıdöp, ram mınönğ Spen arnıg gabin. Gası yad nıñbin u, am kale aip pro magö ap mıdnö aij gö nıñöl gı, hainö yıp dam Spen adan ramö u yumım, a gı gası nıñbin.

²⁵⁻²⁶ Pen Masedonia Propins nıbi bı abe, Akaia Propins nıbi bı abe, Jerusalem nıbi bı Kraıs lau adö mıdöm mani nan kale mıdagöp gau, kalıp mani nan kale gau abönamö nıla u, mıñı kalıp nınam a gem nıñabin. *

²⁷ Gası kale ke nıñöm gıpal anıbu, gı aij gıpal. Juda nıbi bı Kraıs manö aij u dam, Juda nıbi bı wasö gau kalıp hag nıbal rö, God mani nan kalıp nıb gau rımnap Juda nıbi bı kalıp pen nıñnaböl u aij. *

²⁸ Pen mani yıp nıbal anıbu magöñhalö dam Jerusalem bı gau ñem, Spen adan u amem, kale mıdpım u nıñabin.

²⁹ Nıñ anıbu apem kalöp nıñnö, Kraıs gası aij nıpe nıb, kale nıp nıñ ud sısı lımım nıñı yabıl lınabım. *

³⁰ Añ mam yad gau. Bı Kub Jısas Kraıs lau adö mıdpım u, God Ana añ kalöp dañ mıdöm kalöp mıdmagö lep magö u ñab rö, yad a gıñım, God nıp sabe göl gı nöp mıdaimım. *

³¹ God nıp sabe gı mıdaimım, yad Jerusalem arnıg gem, ram mınönğ Judia areınam, Judia nıbi bı Kraıs nıp nıñ udagpal gau yıp gı naij gaiöl, yıp ud kamıñ yunım. Pen God nıp sabe gı mıdaimım, yad Jerusalem amjakem, Kraıs nıbi bı nıpe gau kalıp nan nıñon nıñon gı nıñıg gabin u gıñö, kalıp aij gö nıñöl gı, aip jım nıb mıdaiun.

³² Anıb u, God yıp yau a gainım, kale mıdpım u amem, magö ap mıdnö aij gö nıñöl gı, kalöp aip mıdeınabun.

³³ God kalöp magöñhalö abad mıdö nıñöl gı, agamıñ jım nıb mıdmım mıd aij gıñım. Anıb unbö rö aij.

16

Pol, “Kale mıdpım?” a ga

¹ Pen añ hon Pıbi, Senkria daun au cöc wög gab nıbi u, nab. Nıpe nıbi aij yabıl. Kale mıdpım u amjakö, nıp ud aij gıñım.

² Yıp aij gıñab u, kale mıdpım u amjakö, kale Bı Kub nıñ udpım rö, Bı Kub nıbi bı nıpe pen pen ud aij gıpal u rö, nıp ud aij gıñım. Nan rımnap

* 15:20: 2Ko 10:15-16 * 15:21: Aıs 52:15 * 15:22-23: Ro 1:13 * 15:25-26: 1Ko 16:1-4; 2Ko 8:1; 9:2,12; Ap 24:17 * 15:27: 1Ko 9:11 * 15:29: Ro 1:11 * 15:30: 2Ko 1:11; Kol 4:3; 2De 3:1

mīdagain+m, halōwalō ñ+mim. Nīpe nībi bī gau iru nōp kalīp ud aij gōm, yīp abe ud aij gōm gōp.

³ Pen nībi Prisila abe, nugmul Akwila abe, Kraiis nīp wōg jīm ñun gīm+dun ber mīhau kalīp hāgmim, “Pol kalōp ber mīhōn, ‘Mīdpil?’ a gōp,” a gīmim. *

⁴ Nōd yīp al pak līnīg geila, ber aij yad mīhau mīdmil, yīp amdam gīlō. Pen halpe ke al pak lōl a gīmīl gasī u nīnagmil anīg gīlō, yīp aij gōm, Juda nībi bī wasō ram mīnōn ke mīlō gau hag ñīnō Kraiis Jisas nīn udpal gau kalīp abe aij gōm gōp.

⁵ Pen nībi bī Kraiis Jisas nīn udpal ram kalīp ber u magum gīpal gau kalīp u rō nōp hāgmim, “Pol kalōp, ‘Mīdpim?’ a gōp,” a gīmim.

Mam mīdmagō yad Epinidas nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim. Esia Propins au, Kraiis nīp nōd uda bī me anību.

⁶ Nībi Maria kalōp klō yabīl wōg gī ñīm+dōp u nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

⁷ Pen bī rīdīk yad nīneb rō, Adronaikas abe, Junias abe, kalīp mīhōn hāgmim, “Pol kalōp mīhōn, ‘Mīdpil?’ a gōp,” a gīmim. Kalpe mīhōn Kraiis nīp nōd nīn udlō, yad hainō nīn udnō. Yīp nagī līla rō, kalīp mīhōn u rō nōp nagī līlō, jīm ñun mīdm+dun. Pen bī Jisas manō ud arep gau, bī anīb mīhau kalīp nīn aij yabīl gīpal.

⁸ Mam mīdmagō yad Ampliedas, Kraiis nīp cīg aij gōp u, nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

⁹ Mam Urbanīs nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim. Mam anību yad aip Kraiis nīp wōg jīm ñōl gīm+dul. Mam aij Sīdakīs nīp u rō nōp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

¹⁰ Apeles, marō auō, Kraiis nīp nīn ud pīdōn gōm mīd aij gōp bī u, nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

Nībi bī Arisdobiulas ram mīdpal gau kalīp hāgmim, “Pol kalōp, ‘Mīdpim?’ a gōp,” a gīmim.

¹¹ Bī rīdīk yad nīneb Herodion nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

Nībi bī Nasisas ram u mīdōm, Bī Kub nīn udpal gau kalīp hāgmim, “Pol kalōp, ‘Mīdpim?’ a gōp,” a gīmim.

¹² Nībi Draipina abe Draiposa abe, Bī Kub nīp nīn udōl gī, nīp wōg gīpil nībi anīb mīhau kalīp hāgmim, “Pol kalōp mīhōn, ‘Mīdpil?’ a gōp,” a gīmim.

Añ aij yad Persis, Bī Kub nīp nīn udōl gī, nīp wōg klō gōp nībi anību nīp u rō nōp, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim.

¹³ Bī Rupas, Kraiis nīp wōg klō gōm gōp u, nīp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim. Nīme nīpe u, ami yad rō lōp u, nīp u rō nōp hāgmim, “Pol nōp, ‘Mīdpan?’ a gōp,” a gīmim. *

¹⁴ Asinkridas, Pligon, Hermes, Padrobas, Hermas, nīmam kale aip mīdpal gau abe magōnhalō kalīp, “Pol kalōp, ‘Mīdpim?’ a gōp,” a gīmim.

¹⁵ Pilologas, Julia, Nereus, Nereus nīn nīpe Olimpas, Kraiis nībi bī nīpe kale aip mīdpal gau magōnhalō, “Pol kalōp, ‘Mīdpim?’ a gōp,” a gīmim.

¹⁶ Kale Bī Kub nīp nīn udpim rō, pen pen hag wīhai udōl gī, alaun bom halumim.

* 16:3: Ap 18:2 * 16:13: Mak 15:21

Krais n̄bi b̄ n̄pe gai i God n̄p sabe ḡn̄ig c̄oc ke ke magum ḡpal gau,
 “Kale m̄dpim?” a ḡpal. *

Manö piral hagal gau udagmim

17 Añ mam aij yad gau, n̄ñ aij ḡmim. N̄bi b̄ r̄mnap manö gau n̄bö gau
 n̄bö dapöm, n̄bi b̄ Krais lau adö m̄dpal gau kal̄p hag ñ̄lō ñ̄lō, gas̄ aij
 n̄d n̄ñla adö u arö ḡöm, manö piral hagal an̄bu udöm, as̄k ke ke l̄bal.
 Kalöp an̄b unbö rö nöp ḡn̄im rö löp u, manö piral hagaiöl u udagmim. *

18 N̄bi b̄ an̄g ḡpal gau, B̄ Kub hon Krais n̄p wög u gun, a ḡöm gas̄ u
 n̄ñöm gagpal; kal̄p ke aij göp adö u nöp gas̄ n̄ñöm ḡpal. Kale manö hain
 hain rö, n̄bi b̄ hib dap raneb manö u nöp hag hag ḡ m̄dlö n̄ñöl ḡi, n̄bi
 b̄ n̄ñ aij gagpal gau manö piral kale n̄ñ udöm dui ḡpal. *

19 Kale pen God manö aij u ud aij ḡmim, hagöp rö ḡm̄dim, n̄bi b̄ gau
 magöñhalö n̄ñbal u, ȳp aij yab̄l̄ göp. Nan n̄ñön God amgö ilö n̄pe aij
 ḡn̄im u, kale n̄bi b̄ gas̄ n̄ñeb rö m̄dmim, nan n̄ñön God amgö ilö n̄pe
 nan si nan naj rö m̄dn̄im u, kale n̄bi b̄ gas̄ haū rö m̄dmim u, ȳp aij
 ḡnab. *

20 Söl m̄döp, God n̄bi b̄ abad m̄d aij göp u, n̄pe Seden n̄p ud rāa mo
 kale gau lö, klö n̄pe m̄dageinab.

Yad God n̄p sabe gabin, B̄ Kub hon Jisas kalöp mög n̄ñöm ud aij gö n̄ñöl
 ḡi, kale m̄d aij ḡmim. *

21 B̄ yad aip wög j̄im ñöl ḡpul, Dimodi, kalöp hagab, “M̄dpim?” a gab.
 B̄ r̄d̄ik n̄ñeb yad gau Lusias, Jeson, Sosipada u rö nöp kalöp, “M̄dpim?”
 a gaböl. *

22 Pen yad b̄ Dedias, Pol hagö köp kal̄ kl̄ñ r̄kabin i, u rö nöp kale Rom
 kai Krais lau adö m̄dpim gau kalöp, “M̄dpim?” a gabin.

23 B̄ Gaias, ȳp Pol dam ram n̄pe u löm, abad m̄d aij göp u, kalöp,
 “M̄dpim?” a gab. B̄ an̄bu nöp Krais lau adö m̄dpal n̄bi b̄ gau hagö,
 ram n̄pe u amöm magum ḡpal, kal̄p ud aij ḡ m̄döp.

Pen b̄ kuskus pe ñeb Erasdas abe, mam hon Kwodas abe, u rö nöp kalöp,
 “M̄dpim?” a gabil. *

24 Yad God n̄p sabe gabin, B̄ Kub hon Jisas Krais kalöp magöñhalö mög
 n̄ñöm ud aij gö n̄ñöl ḡi, kale m̄d aij ḡmim. An̄b unbö rö aij!

25-26 Pen God hib n̄pe hagno adö ar̄n̄im. N̄pe nöp me kalöp abad m̄dö
 n̄ñöl ḡi, n̄p cig aij ḡmim m̄dmim rö löp. Jisas manö aij an̄bu nöd pi göl
 m̄dm̄döp u pen m̄ñi, b̄ God manö hagep gau, manö n̄pe God Manö kal̄
 kl̄ñ r̄kla u waiö lö, manö aij an̄bu n̄bi b̄ gau kal̄p pör hag ñ̄bin. God
 nöp hagö me, n̄bi b̄ ram m̄n̄öñ ke gau gau magöñhalö hag ñ̄no, n̄p n̄ñ
 udöm hagöp rö göl. *

27 God añ̄ gas̄ aij gas̄ klö ḡöm n̄ñöb u, Jisas Krais n̄p han̄p nan a ḡöm
 yuö aua rö, hib n̄pe pör nöp pör hagno adö aran̄. An̄b unbö rö aij me.

* 16:16: 1Ko 16:20; 1Pi 5:14 * 16:17: Mad 7:15; Dai 3:10 * 16:18: Plp 3:19; 2Pi 2:3 * 16:19:
 Ro 1:8; 1Ko 14:20 * 16:20: Jen 3:15 * 16:21: Ap 16:1-2; 19:22; 20:4 * 16:23: Ap 19:9; 1Ko 1:14
 * 16:25-26: Ep 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Ro 1:5

1 Korid

Pol köp nöd u Korid n̄bi b̄ kalip kal̄ k̄l̄ñ r̄ika

¹⁻²Yad Pol. God n̄pe ke ȳip hag la rö, Krajs Jisas manö ud arep b̄ n̄pe ap m̄dpin. Mam hon Sosdenes aip au m̄dul, köp an̄bi, kalöp daun kub Korid au God n̄bi b̄ n̄pe m̄dpim gau kal̄ k̄l̄ñ i r̄ikabin. Kale Krajs Jisas n̄p n̄ñ udpe u, God hagö, kale n̄bi b̄ ke kam̄ñ aij n̄pe m̄dpim. B̄ Kub hon Jisas Krajs n̄p sabe ḡipal n̄bi b̄ ram m̄nön̄ gau gau magöñhalö, God kalip n̄bi b̄ u† n̄pe m̄daiöl a göm hag la. Krajs Jisas n̄pe B̄ Kub hon m̄döp; n̄pe u rö nöp B̄ Kub kale m̄döp.

³God Bapi hon abe, B̄ Kub Jisas Krajs abe, kalöp mög n̄ñmil ud aij ḡlö, kale m̄d aij ḡmim.

Pol God n̄p aij a ga

⁴Krajs Jisas n̄p c̄g m̄dpe, God n̄pe kalöp ud aij göm nan aij ña u n̄ñem, yad pör God n̄p aij a gabin.

⁵Nihön ḡñg: kale Krajs n̄p c̄g m̄dpe, Krajs kalöp ud aij yab̄t gö, kale gas† n̄ñ aij ḡmim, manö hag ñ† aij ḡpim.

⁶God n̄pe gö, Krajs manö aij u an̄ kale dañ auö, kale n̄ñ udmim, hagöp rö gabim.

⁷An̄b u, B̄ Kub hon Jisas Krajs aunab a ḡmim abad m̄dpim ñ†n i, God Ana nan aij ñab gau hadö magöñhalö udpim.

⁸B̄ Kub hon Jisas Krajs kalöp abad m̄döm ḡ ñ† aij gö, kale ram m̄nön̄ i† i m̄dmim, manö aij n̄pe u n̄ñ udöl ḡ m̄dmim, n̄p arö gagnabim. B̄ Kub hon Jisas Krajs aunab ñ†n u, kale manö r̄mnap n̄ñagnabim. *

⁹God hagab rö nöp gab. N̄pe kalöp hag lö, kale ñ† n̄pe B̄ Kub hon Jisas Krajs aip j̄m ñöl m̄dpim. *

Krajs n̄bi b̄ gau gas† ud adö añ† n̄ñöm, j̄m ñöl m̄daiöl

¹⁰Añ mam b̄. B̄ Kub hon Jisas Krajs lau adö m̄dpun u me, manö ke ke adö r̄mnap lagmim. Gas† adö añ† n̄ñmim, manö adö añ† haggmim, j̄m ñöl yab̄t m̄daimim. *

¹¹Pen n̄bi Klowi n̄bi b̄ n̄pe r̄mnap apöm ȳip hagö n̄ñbin, kale añ mam yad r̄mnap kale ke pen pen hagabim.

¹²An̄b u, r̄mnap haggim, “Hon Pol n̄bi b̄ n̄pe,” a ḡpim. R̄mnap haggim, “Hon Apolos n̄bi b̄ n̄pe,” a ḡpim. R̄mnap haggim, “Hon Sipas n̄bi b̄ n̄pe,” a ḡpim. R̄mnap haggim, “Hon Krajs n̄bi b̄ n̄pe,” a ḡpim. *

¹³Haggim an̄bu Krajs n̄p ud as̄k ke ke l̄bim rö löp. Yad mab ba lañ al pakl̄lö kalöp nan a gem umnö rö, hib yad haggmim Pol n̄bi b̄ n̄pe m̄dpun a ḡpim akan̄ Pol hib haggmim ñ†g pakpe akan̄ An̄b u, “Hon Pol n̄bi b̄ n̄pe,” “Hon Apolos n̄bi b̄ n̄pe,” a ḡpim u pir albim.

¹⁴Pen am kale aip m̄dainö ñ†n u, n̄bi b̄ iru ñ†g pak ñagnö. B̄ m̄thöp nöp Krispas Kaias nöp ñ†g pak ñ†nö. An̄b u, God n̄p aij a gabin. *

¹⁵Wasö u, ȳhar̄ñ piral haggim, “Pol hib n̄pe hagnu ñ†g pakno,” a ḡbep.

* 1:8: 1De 3:13; 5:23 * 1:9: 1Jn 1:3; 1De 5:24 * 1:10: Plp 2:2 * 1:12: 1Ko 3:4; Ap 18:24-28

* 1:14: Ap 18:8; Ro 16:23

16 Pen hauſ gipin. Yad Sidepanas nibi bi nipe gau kalip abe ñig pak ñinö. Pen nibi bi rimnap halö ñig pak ñinö aka nijaḡpin. *

17 Krais yip, “Nibi bi gau kalip ñig pak ñimön,” a göm hagaga. “Kalip manö aij yad u hag ñimön,” a ga. Anib u, manö aij nipe u hag ñimidin. Pen nibi bi rimnap gasi kid hiik nijöm hagnaböl rö hag ñagmidin. Manö anig göl hagnö, Krais mab ba laſ al pak lila manö u manö y+harin ap rö lö, nibi bi gau nin udagöl, a gem, manö aij nipe u kabö göl nöp hag ñimidin.

18 Nibi bi mab ke inab adan anibu araböl gau, Krais mab ba laſ hanip nan a göm uma manö u ninlö, manö hauſ rö linab. Pen God hanip ud kaminj yuab nibi bi gau, Krais mab ba laſ hanip nan a göm uma manö anibu ninjun, God pidöſ halö, nipe ke hanip ud kaminj yuöp, a gun ninjun. *

19 Adö anibu God Manö u, Aisaia nipe God manö haga u kal klif riköm haga,

“Nibi bi gasi kid hiik ninjun a gipal gau,
gasi kale u ke ninjöm, gasi aij ninbal.
Pen yad ginö, gasi ninjöm hagnaböl rö lagnab,
manö halöwalö hagnaböl rö linab,” a ga. *

20 Anib u, nibi bi gasi ninjeb gau, nibi bi koles kub arbal gau, nibi bi manö nihön nihön hag amil apil gipal gau, manö kub aij aij kale ninbal u, God ninjö, manö hauſ rö lö, böſ nöp ap lug paknig gaböl. *

21 God nipe ke ninj aij göp rö, nibi bi gasi hon u ke ninjun a göm, ke ulhai ninjaböl gau, nipe aigale bi rö midöp u ninjagnaböl. Nibi bi anib gau Krais manö aij hag ñabun u ninjö, kalip manö hauſ rö linab. Pen God nipe ke ginabin a göm hag la rö, nibi bi manö hauſ hag ñabun anibu ninj udeinaböl gau, God kalip ud asik yuab. *

22 Juda nibi bi gau hagnaböl, “Nan gagep rö rimnap gipe ninjun, ninjög hagnaböl a gun ninjagnaböl,” a gipal. Pen Grik nibi bi gau gasi aij aij hain nibö adö rimnap ninjun, a göm pör nöp ulhai ninbal.

23 Anib u me, Krais hanip nan a göm uma manö u hagnaböl, Juda nibi bi gau ninjög hagnaböl, “Manö iru göp u nihön ginig hagnaböl,” a ginaböl. Pen Juda nibi bi wasö gau hagnaböl, “Manö hain nibö ulhai ninjagnaböl u hagnaböl. U manö ñinlöſ limum hagnaböl,” a ginaböl. *

24 Pen God hanip Juda nibi bi rimnap abe, Grik nibi bi rimnap abe, udnabin a göm hag la ninjög hon Krais nip ninjun ninjun, God pidöſ halö midöp rö, Krais abe unbö rö nöp pidöſ halö midöp; God gasi kid hiik ninjög rö, Krais abe unbö rö nöp gasi kid hiik ninjög. *

25 Nibi bi gau Krais apöm uma u ninjög, God nipe klö midagöp a ginaböl; pen God nipe klö nipe ke ga gasi u ninjagnaböl. Nibi bi gau Krais apöm uma u ninjög, God nipe gasi aij midagöp a ginaböl; pen God nipe gasi aij nipe ke gasi ninja il u rik ninjagnaböl. *

26 Añ mam bi. Kale ke ninjim! God kalöp wiñ ala ñin u, kale aigale nibi bi rö midabe kalöp wiñ alaſ Nibi bi gasi ninjeb a gipal gau, nibi bi kub gau, nibi bi hib midöp gau, kalöp iru wiñ alaga. *

* 1:16: 1Ko 16:15 * 1:18: Ro 1:16 * 1:19: Ais 29:14 * 1:20: Ais 19:12; 33:18; 44:25; Job 12:17

* 1:21: Mad 11:25 * 1:23: Ro 9:32; 1Ko 2:14 * 1:24: Kol 2:3 * 1:25: 2Ko 13:4 * 1:26: Mad 11:25; Jem 2:5

²⁷ Nibi bi gasi kid hiik niɲbun a gɪpal gau nable gaɲ, a gɔm, God nibi bi gasi aij niɲagpal gau uda. Nibi bi klɔ mɪdpun a gɪpal gau nable gaɲ, a gɔm, God nibi bi klɔ mɪdagɔp gau uda.

²⁸ Nibi bi hib halɔ mɪdpun a gɪpal gau nibi bi yɪharɪɲ rɔ mɪdeilaɲ a gɔm, God kalɪp arɔ gɔm, nibi bi ramɔ gau hib mɪdagɔp a gɪpal gau kalɪp uda.

²⁹ God nɪpe anɪg ga u, nibi bi rɪmnap God amgɔ ilɔ adɔ u, hib kale ke haglɔ adɔ arnɪm rɔ lagnab, a gɔm ga. *

³⁰ God gɔ, Krai Jisas aip jɪm ñɔl mɪdpim. Anɪb u, God gɔ, Krai Jisas nɪp niɲ udun, nɪp aip jɪm ñɔl mɪdun, nɪp gasi niɲɔl gɪ mɪdpun u me, hon gasi kid hiik niɲeb nibi bi rɔ mɪdpun. Krai aip jɪm ñɔl mɪdpun u me, God hanɪp niɲɔm nibi bi kamɪɲ aij yad a gab. Krai aip jɪm ñɔl mɪdpun u me, God hanɪp niɲɔm nibi bi asɪɲ mɪdagɔp yad ke a gab. Krai aip jɪm ñɔl mɪdpun u me, God hanɪp niɲɔm nan si nan naij gɪpal gac u Ñɪ yad hadɔ hɪk gɪ yua a gab. *

³¹ Manɔ adɔ anɪbu God Manɔ u kalɪ kliɲ rɪkɔm hagla, "Nibi bi mɪɲ mɪɲ gun a gɔl u, kale Bi Kub hanɪp nan niɲhɔn niɲhɔn ñɔb u gasi niɲɔm, mɪɲ mɪɲ gɔl," a gɪla. *

2

Pol Krai hanɪp mab kros ba laɲ uma manɔ u hag ñɪmɪdɔp

¹ Pen aɲ mam bi. Am kale aip mɪdainɔ ñɪn u, God Manɔ niɲɔ yabɪ u hag ñɪnam a gem, manɔ kliɲ aij auub gau rɔ aka gasi kid hiik niɲeb manɔ gau rɔ hag ñagnɔ.

² Am kalɪp aip mɪdem, gasi rɪmnap ke niɲem kalɪp manɔ hag ñagnabin; Jisas Krai nɪp mab ba laɲ al pak lɪlɔ hanɪp nan a gɔm uma gasi adɔ aɲ anɪbu nɔp niɲem, kalɪp hag ñɪnabin, a gem, gasi u nɔp niɲɔn.

³ Anɪb u, kalɔp aip mɪdainɔ u, haɲ roman yad klɔ mɪdageia; yad anɪnɪn gɔ piɲɪɲ gem, gɪl gɪl gɔl gɪ mɪdainɔ. *

⁴ Nibi bi rɪmnap manɔ ke ulɪai niɲɔm, manɔ dɔ kal adɪp adɪp adɔ anɪbu nɔp rɔ hagun a gɔm gɪpal rɔ gagnɔ. God Ana u yɪp pɪdɔɲ nɪpe u ñɔ niɲɔl gɪ, Jisas manɔ aij u pɪdɔɲ halɔ hag ñɪnɔ u waiɔ niɲbe. *

⁵ God anɪg ga u, bi rɪmnap manɔ kliɲ aij u haglɔ, yɪp niɲ udagɔl; pen yad klɔ yad ke gɪnɔ, kale yɪp niɲ udɔl, a gɔm, God anɪg ga.

God Ana gasi aij ñab

⁶ Pen yad am nibi bi Krai nɪp kabɔ rɔ niɲ ud pɪdɔɲ gɪpal gau aip am mɪdem, kalɪp gasi kid hiik niɲeb manɔ rɪmnap hag ñɪmɪdin. Pen ram mɪnɔɲ adɔ il i gasi kid hiik niɲbal rɔ hag ñagmɪdin. Kiɲ gau bi kub gau, kale gasi kid hiik niɲbal rɔ hag ñagmɪdin. Kiɲ gau bi kub gau kale hir gɪnabɔl.

⁷ Pen yad kalɪp manɔ hag ñɪmɪdin anɪbu, God gasi kid hiik niɲeb manɔ pi gɔl mɪdmɪdɔp u hag ñɪmɪdin. Gasi kid hiik niɲeb manɔ anɪbu hadame dagol gau ram mɪnɔɲ gɪ laga ñɪn u nɔp pi gɔl mɪdmɪdɔp. God nɪpe hadame dagol gau ram mɪnɔɲ gɪ laga ñɪn u nɔp, Krai Jisas aip mailɔ halɔ mɪdeinabɔl a gɔm, gasi kid hiik niɲeb manɔ aij anɪbu hag lɔ, mɪlɔ padɔ yabɪ pi gɔl mɪdmɪdɔp. Yad gasi kid hiik niɲeb manɔ anɪbu nɔp kalɪp hag ñɪmɪdin.

* 1:29: Ep 2:9 * 1:30: Jer 23:5-6 * 1:31: Jer 9:24 * 2:3: Ap 18:9; 2Ko 10:1 * 2:4: 1De 1:5

⁸ M̄inōṛj nabōṛj adō iḷ i kiṛj gau abe, b̄i kub gau abe, gasi k̄id hiik n̄iṛeb manō an̄ibu r̄ik n̄iṛagla. N̄iṛblap rō hagep, B̄i Kub mailō halō kumi kabō adō laṛj n̄ibō aua u n̄ip al pak lagblap.

⁹ Pen God Manō u kal̄i k̄liṇ r̄ikōm hagla,

“N̄ibi b̄i God n̄ip m̄idmagō l̄ibal gau,

God kal̄ip ud aij yab̄iḷ gōm, nan aij aij ṇ̄inab.

Amgō n̄iṛagla; hag ṇ̄ilō apdi n̄iṛagla;

gas̄i ke nōp n̄iṛjōm, an̄ig ḡinab, a gōm n̄iṛagla;

God kal̄ip nan aij aij ke nōp ṇ̄in̄ig gab,” a ḡila. *

¹⁰ Pen manō n̄iṛagm̄idal an̄ibu, God n̄ipe Ana n̄ipe han̄ip ṇō n̄iṛbun.

God Ana nan gau magōṛjhalō ul̄hai n̄iṛab. God n̄ipe nan pi ga gau abe ul̄hai n̄iṛab.

¹¹ Hon gas̄i n̄ihōn n̄ihōn n̄iṛbun u, n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iṛagpal, pen ana hon ke aṛj daṛj m̄idōp u nōp n̄iṛjōb. An̄b unbō rō nōp, God n̄ipe gas̄i n̄ihōn n̄ihōn n̄iṛjōb u, God Ana n̄ipe nōp n̄iṛjōb.

¹² Pen hon n̄ibi b̄i m̄inōṛj nabōṛj adō iḷ i gas̄i n̄iṛbal rō gas̄i n̄iṛagpun. God n̄ipe Ana n̄ipe ke han̄ip yuō aua n̄iṛjōm God nan aij han̄ip abōnamō ṇōb u r̄ik n̄iṛbun.

¹³ God han̄ip nan aij abōnamō ṇōb manō adō an̄ibu nōp hag ṇ̄abun. B̄i gas̄i k̄id hiik n̄iṛbal r̄imnap han̄ip manō an̄ibu haglō n̄iṛagun; God Ana gas̄i ṇōb rō manō an̄ibu n̄iṛun me, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ṇ̄abun. God Ana han̄ip manō hagō n̄iṛjun, n̄ibi b̄i God Ana aṛj kale daṛj m̄idōp n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ṇ̄abun.

¹⁴ Pen n̄ibi b̄i God Ana aṛj kale daṛj m̄idagōp n̄ibi b̄i gau, God Ana nan aij abōnamō ṇōb nan gau udagnabōl. Manō aij an̄ibu n̄iṛjō, manō hauḷ rō lō, r̄ik n̄iṛagnabōl. God Ana n̄ibi b̄i aṛj kale daṛj m̄ideinab u, God Ana nan aij ṇōb gau r̄ik n̄iṛnabōl.

¹⁵ Pen n̄ibi b̄i God Ana aṛj kale daṛj m̄idōp gau, kale nan gau magōṛjhalō n̄iṛjōm r̄ik n̄iṛj aij ḡinabōl. Pen n̄ibi b̄i God Ana aṛj kale daṛj m̄idagōp gau, kale n̄ibi b̄i God Ana aip m̄idōp n̄ibi b̄i gau kal̄ip r̄ik n̄iṛagnabōl.

¹⁶ God Manō u, Aisaia ad̄iṇ ap kal̄i k̄liṇ r̄ikōm haga,

“N̄ibi b̄i an, B̄i Kub n̄ihōn gas̄i n̄iṛjōb u r̄ik n̄iṛjōm,

n̄ip, ‘An̄ig ḡimōn, an̄ig ḡimōn,’ a ḡinab?” ō ga.

Pen Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun gau, han̄ip gas̄i n̄ipe n̄iṛjōb rō ṇō n̄iṛjōl ḡi, hon n̄iṛj aij ḡipun. *

3

J̄im ṇōl m̄idmim, asik ke ke lagmim

¹ Añ mam b̄i. Nōd kale aip m̄idainō ṇ̄in u, n̄ibi b̄i God Ana aṛj kale daṛj m̄idōp gau kal̄ip hag ṇ̄im̄idin rō, kalōp u rō nōp hag ṇ̄ibnep, pen kale Kraiṣ n̄ip n̄iṛj udmim, ṇ̄i painaṛj rō nōp m̄idm̄idim. An̄b u, kalōp n̄ibi b̄i ram m̄inōṛj iḷ i rō hag ṇ̄im̄idin.

² ṇ̄i painaṛj ci ṇ̄iṛeb rō u m̄idm̄idim u me, yad kalōp ci nōp ṇ̄im̄idin; kale nan magō yab̄iḷ ud ṇ̄iṛj yumim rō lagm̄idōp u me, yad nan magō yab̄iḷ kalōp ṇagm̄idin. M̄idpim ṇ̄in i u rō nōp, kale nan magō yab̄iḷ ud ṇ̄iṛj yumim rō lagōp; kale ṇ̄i painaṛj rō nōp m̄idpim. *

* 2:9: Ais 64:4 * 2:16: Ais 40:13 * 3:2: Hib 5:12-13; 1Pi 2:2

³ Mɨɔpim ñɨn i u rö nöp, kale nɨbi bɨ ram mɨnönj il i gasɨ nɨɨbal rö nöp gasɨ nɨɨbim. Nɨbi bɨ rɨmnap nan kale gau nan yad rö mɨdaiböp a gɨmim nɨɨbim. Mulu lugö, pen pen hag mɨɔpim. Anɨg gɨmim, nɨbi bɨ yɨharɨɨj mɨnönj nabönj il i gɨpal rö nöp gɨ mɨɔpim. *

⁴ Rɨmnap haggim, “Hon Apolos nɨbi bɨ nɨpe mɨɔpun,” a gɨpim. Rɨmnap haggim, “Hon Pol nɨbi bɨ nɨpe mɨɔpun,” a gɨpim. Anɨb u, kale yɨharɨɨj nɨbi bɨ mɨnönj nabönj il i gasɨ nɨɨöm haggal rö gɨpim. *

⁵ Apolos hol mɨhönj bɨ kub nɨhön rö mɨɔpul nɨɨmim manö anɨbu haggim? Hol yɨharɨɨj bɨ wög gep mɨhau nöp mɨɔpul. Bɨ Kub wög nɨhön ke ke hag la u gɨ mɨɔdul, Jisas Krais manö aij u hag ñailo kale nɨɨmim nɨɨj udpe.

Pen Bɨ Kub halɨp mɨhönj wög ke ke haga rö nöp gɨpul. *

⁶ God yɨp haggajɨp, ram mɨnönj kale u nöɔ amem nan yɨɨj u yɨmnö. God Apolos nɨp haggajɨp, hainö amöm, ñɨg am mɨɨ dapöm, nan yɨmnö anɨbu honj ga. Pen God nɨpe nöp geia rana.

⁷ Anɨg gö, hol bɨ yɨharɨɨj nan yɨɨj yɨmul, ñɨg honj gul gɨpul u, hib hol u hagpe adö aragnɨm. God geia rana rö, hib nɨpe u nöp hagpe adö arnɨm.

⁸ Nɨbi bɨ nan yɨɨj yɨmbal gau, nɨbi bɨ ñɨg dap honj gɨpal gau, wög adö añɨ yabɨɨ gɨpal u me, God wög gɨpal gɨpal rö nɨɨöm, kalɨp pen ñɨnab. *

⁹ Hol mɨhönj God wög u jɨm ñöl gajul, wög nabönj nɨpe u kale mɨɔpim. *

Kale God ram nɨpe mɨɔpim

Pen manö ap: kale God ram nɨpe mɨɔpim.

¹⁰ God yɨp mög nɨɨöm ud aij göm nan aij ña u udem, bɨ ram gep nɨpe yabɨɨ u mɨdem, ram padö kub anj yanj u bɨnɨɨj gɨ aij gɨnö; pen hainö bɨ ap apöm ram adɨɨj adɨɨj mɨɨeinab gau gab. Pen nɨbi bɨ rɨmnap apöm, ram anɨbu gun a gaiöl u, nɨɨj aij göm göl.

¹¹ God ram nɨpe u Jisas Krais nɨp padö kub anj yanj hadö böɨ nöp bɨnɨɨj göp u, nɨbi bɨ rɨmnap padö ke hain nɨbö ap bɨnɨɨj göl rö lagöp. *

¹² Jisas Krais padö kub bɨnɨɨj göl mɨɔöp u, nɨbi bɨ rɨmnap, ram adɨɨj adɨɨj gun a göm, gol, silpa, kabö aij aij dapöm gɨnaböl; pen nɨbi bɨ rɨmnap mab lö, wid lö adɨɨj adɨɨj, nan uɨɨɨj uɨɨɨj gau dapöm gɨnaböl.

¹³ Pen Krais apöm nɨbi bɨ manö kub hagnab ñɨn u, wög gɨ aij gɨla adö u ke waiö mɨɨdö nɨɨnaböl, haɨwaaɨ gɨla adö u ke waiö mɨɨdö nɨɨnaböl. Mab mɨɨɨɨj apöm wög aij gɨnaböl u mɨɨeinab; pen wög adö adö gɨnaböl u böɨ nöp in habɨk arnab me. *

¹⁴ Padö kub bɨnɨɨj göl mɨɔöp adö u, nɨbi bɨ wög gɨ aij göm ram adɨɨj ap gɨlö, mab mɨɨönj apöm ram adɨɨj anɨbu in habɨk aragnab u, kale pen uɨnaböl.

¹⁵ Pen nɨbi bɨ rɨmnap wög adö adö nöp göm ram adɨɨj ap gɨlö, mab mɨɨönj apöm ram adɨɨj anɨbu in habɨk arnab u, God kalɨp ke ud kamɨɨj yunab pen nɨbi bɨ mög gep rö, ram inö, ɨɨp gɨ höɨj yulö, nan mɨɨdagöp rö u mɨɨeinaböl ram nɨpe adö lanj au.

¹⁶ God sabe gep ram nɨpe u kale mɨɔpim; God Ana anj kale danj mɨɔöp. *

¹⁷ Nɨbi bɨ rɨmnap apöm God sabe gep ram u gɨ naij geinaböl u, kalɨp pen abe gɨ naij gɨnab. God sabe gep ram anɨbu ram nɨpe ke nöp. Pen sabe gep ram nɨpe u kale nɨbi bɨ mɨɔpim.

¹⁸ Nɨɨj aij gɨmim. Kale rɨmnap gasɨ kub nɨbi bɨ mɨnönj nabönj il i gasɨ nɨɨöm haggal rö nɨɨmim, yɨharɨɨj gau uɨhai nɨɨbal rö nöp nɨɨjun, nɨbi bɨ

* 3:3: 1Ko 1:10-11 * 3:4: 1Ko 1:12 * 3:5: Ap 18:4,11 * 3:9: Mad 13:3-9; Ep 2:20-22 * 3:11:

gası kíd hiık nı̄neb mı̄dpun a gınabim u pen hauı alö anı̄g hagnabim. Hon nı̄bi bı̄ hauı halö mı̄dpun a gımim me, gası aij yöl u ulhai nı̄nabim.

19 Nı̄hön gını̄g: mınöñ naböñ il i manö kub kub rö hagöm hagpal adö u, God nı̄ñö, manö hauı nı̄nagep rö löp. God Manö u kalı̄ kılın rı̄köm hagla,

“Nı̄bi bı̄ gası kíd hiık nı̄ñun,
nı̄ñ aij gı̄pun a gı̄pal gau,
nı̄pe gö, gası kíd hiık nı̄neb magö anı̄bu,
hel ap rö löm,
gası rımı̄d mı̄dmagö kalı̄p ud sı̄sı̄ lö,

bı̄ nagı̄man rö mı̄deinaböl,” a gı̄la. *

20 God Manö adı̄ñ ap halö, Depid kalı̄ kılın rı̄köm haga,

“Nı̄bi bı̄ gası kíd hiık nı̄ñbun a gı̄pal gau,
manö rı̄mnap haglö,
Bı̄ Kub nı̄pe nı̄ñö,

manö il ap mı̄dagöp,” a ga. *

21 Anı̄b u, nı̄bi bı̄ rı̄mnap, nı̄bi bı̄ kub mı̄dpal a gımim, hib hagpe adö aragnım. Pen nı̄bi bı̄ aka nan nı̄hön nı̄hön mı̄döp gau, God kalöp nı̄ñöm gı̄ la mı̄döp.

22 Yad Pol, Apolos, Sipas, hon wög gep bı̄ kale nöp mı̄dpun. Mınöñ naböñ il i nı̄hön nı̄hön mı̄döp gau, God kalöp gı̄ ñı̄lan, a göm, kalöp ñöb. Kamı̄ñ mı̄dep magö u abe, umeb magö u abe, God kalöp ñöb. Mı̄ñi mı̄dpim rö, hainö mı̄deinabim rö, God kalöp gı̄ ñı̄an a göm magöñhalö kalöp ñöb.

23 Pen Bı̄ Kub kale Kraıs; Kraıs nı̄pe God Nı̄ nı̄pe.

4

Jı̄sas manö ud arep bı̄ gau

1 Anı̄b u, God manö aij pi göl mı̄dmı̄döp u, Kraıs nı̄pe Apolos Pol kalı̄p bı̄ mı̄hön hag lö, kale wög gep bı̄ nı̄pe mı̄dpil, a gımim gası u nı̄ñmim.

2 Bı̄ kub ap, bı̄ wög gı̄ ñeb rı̄mnap aip manö hag löm, wög ap kalı̄p hageinab u, bı̄ wög gep bı̄ gau nap kale hagnab rö nöp göl. *

3 Pen kale yı̄p manö kub hageinabim u, yad gası ı̄ru nı̄ñagnabin. Nı̄bi bı̄ rı̄mnap gau yı̄p manö kub hageinaböl u, yad u rö nöp gası ı̄ru nı̄ñagnabin. U yı̄p nan yı̄harı̄ñ ap rö löp. Yad u rö nöp yad ke manö kub hagagabin.

4 Yad ke nı̄bi bı̄ rı̄mnap gı̄ naij gagpin a gem nı̄ñbin u pen yad anı̄g hagnö, Bı̄ Kub yı̄p bı̄ ası̄ñ mı̄dagöp a göm hagagnab. Bı̄ Kub nı̄pe ke nöp yı̄p manö kub hagnab.

5 Anı̄b u, mı̄ñi ñın i manö kub hagagmim. Bı̄ Kub nı̄pe ke apöm manö kub hagnab. Bı̄ Kub nı̄pe gö, nan nı̄hön nı̄hön pi göl gı̄pal gau magöñhalö waiö lınab; gası mı̄dmagö rımı̄d anı̄ kale danı̄ gası nı̄hön nı̄hön nı̄ñbal u, u rö nöp waiö lınab. Nı̄n anı̄bu, God nı̄pe nı̄bi bı̄ magöñhalö ke ke anı̄ anı̄ gı̄ aij gı̄pal gı̄pal rö kalı̄p manö aij hagnab. *

6 Pen anı̄ mam yad gau. Apolos hol mı̄hön manö kalöp hagpin anı̄bi, kale manö magö ap il u nı̄ñ aij gımim, a gem, kalöp hagpin. Manö magö anı̄bu hagab: “Gası kale ke wasö; nan nı̄hön kalı̄ kılın rı̄kla u nöp nı̄ñmim hain gımim.” Hagab rö geinabim u, bı̄ ap hib dap ranmim, bı̄ ap hib dap lugmim, gagnabim. *

7 Hon n̄ibi b̄i kub, n̄ibi b̄i gau n̄ibi b̄i pro, a ḡimim n̄iᅇbim u aij wasö. Kalöp n̄ihön aij m̄idöp u, God n̄ipe nöp kalöp ñöb. An̄i b̄ u, kale ai ḡin̄g, hon ke ḡi aij ḡipun a ḡimim, hib kale ke hagpe adö arab? *

8 Gas̄i kale ke n̄iᅇbim u, hon ke nan magöᅇhalö hadö udpun; nan pro ap uᅇp gagöp, a ḡimim gas̄i n̄iᅇbim. Gas̄i kale ke n̄iᅇbim u, hon ke n̄ibi b̄i gep rö hadö m̄idpun; b̄i ap han̄ip gas̄i r̄imnap hag ñagnab, a ḡimim gas̄i n̄iᅇbim. Gas̄i kale ke n̄iᅇbim u, hon ke kin̄ rö hadö m̄idpun, a ḡimim n̄iᅇbim. Pen gas̄i kale n̄iᅇbim u, Jisas manö aij ud arep b̄i gau kin̄ rö m̄idagal, a ḡimim gas̄i n̄iᅇbim. Pen kale n̄iᅇyö yab̄i kin̄ m̄idaibep, hon m̄iñ m̄iñ gun, kalöp aip kin̄ m̄idbnop.

9 Gas̄i yad n̄iᅇbin u, God n̄ipe han̄ip Jisas manö aij ud arep b̄i gau dam, n̄ibi b̄i gau m̄idpal an̄ au, b̄i naij al pak lep rö dam löp. B̄i r̄imnap ḡi naij geinabol u, b̄i kub manö kub hagöm, n̄ibi b̄i n̄iᅇ m̄idlö n̄iᅇöl ḡi, kal̄ip al pak lö, a ḡinabol. Gas̄i yad n̄iᅇbin u, God n̄ipe gö, hon an̄iᅇ unbö rö nöp m̄idpun. N̄ibi b̄i m̄inöᅇ naböᅇ iᅇ i abe, ejol kumi kabö adö lan̄ abe, n̄iᅇ m̄idlö n̄iᅇöl ḡi, han̄ip b̄i naij rö al pak lin̄g gaböl.

10 Kraiᅇ n̄ip n̄iᅇ udun wög n̄ip ḡino, han̄ip b̄i hauᅇ a göm n̄iᅇbal u, pen kalöp n̄iᅇm, Kraiᅇ n̄ibi b̄i n̄ipe gas̄i klö n̄iᅇeb gau, a göm n̄iᅇbal. Hon b̄i ȳihar̄iᅇ hain u, pen kale n̄ibi b̄i kal yab̄i. Hon b̄i hib m̄idöp b̄i u rö wasö, pen kale n̄ibi b̄i hib m̄idöp u rö m̄idpin.

11 Hadame nöp dagol gau r̄iköl, m̄id damöm, m̄iñi m̄idpun ñ̄in i kiyö lö, rugu m̄iᅇp gö, waiᅇj m̄idagö, ram m̄idagö, umeb rö lö, hon pör pak ḡilö ḡilö uᅇham yab̄i m̄idpun. *

12 Ke nöp ilön mab udun, nan ñ̄iᅇbun. Han̄ip hag juöm ḡilö, kal̄ip pen God kal̄ip abad m̄ideian̄ a gun, n̄ip sabe ḡipun. Han̄ip ḡi naij ḡilö, aᅇaḡipun. *

13 Han̄ip manö naij hagpal, pen manö hain hagpun. An̄i b̄ u, hon nan ȳihar̄iᅇ nan haᅇp̄i ad̄iᅇ ad̄iᅇ ap rö m̄idno m̄idno ñ̄in i auöᅇ.

14 Manö kal̄i kl̄iñ r̄ikabin i, kale nable udmim a gem hagagabin; kale ñ̄i pai m̄idmagö yad gau a gem r̄im̄id ukem hagabin.

15 B̄i Kraiᅇ lau adö m̄idpal gau, iru yab̄i apöm kalöp ud aij göm manö hag ñ̄inabol. Pen b̄i Kraiᅇ lau adö m̄idpal gau, kalöp nap añ̄i nöp m̄idöp. Yad nöd Kraiᅇ Jisas manö aij n̄ipe u kalöp hag ñ̄inö, kale Kraiᅇ Jisas n̄iᅇ udpe u me, yad nap kale m̄idpin. *

16 An̄i b̄ u, kalöp hagabin, yad ḡipin ḡipin rö n̄iᅇmim, adö an̄i b̄u nöp ḡimim. *

17 Adö an̄i b̄u nöp, ñ̄i m̄idmagö yad Dimodi, Kraiᅇ Jisas manö hag ñ̄inö n̄iᅇ aij göm, B̄i Kub wög ḡi aij göp u yunö n̄inab. Amjaköm, yad Kraiᅇ Jisas n̄ip n̄iᅇ udem, Kraiᅇ Jisas aip j̄im ñ̄öl m̄idem, aige gö rö gem ḡipin u kalöp ȳiswem kauyan̄ hagö n̄iᅇnabim. Yad Kraiᅇ n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip magöᅇhalö pör hag ñ̄iᅇbin manö u u rö nöp hain gem Kraiᅇ Jisas aip j̄im ñ̄öl m̄idpin. *

18 Pen kale r̄imnap, Pol auagnab, a ḡimim, aᅇb aᅇb ñ̄öl ḡi m̄idpin.

19-20 Pen B̄i Kub u ȳip yau a gö, ȳiᅇd n̄inabin. Ȳihar̄iᅇ manö nöp hagöm, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idagal; klö n̄ipe u udöm me, n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i m̄idpal. An̄i b̄ u, amjakem n̄ibi b̄i aᅇb aᅇb ñ̄ibal gau manö nöp hagabol aka God klö n̄ipe udöm m̄idpal a gem n̄iᅇnabin. *

* 4:7: Ro 12:6 * 4:11: 2Ko 11:23-27 * 4:12: Ap 18:3; 2De 3:8; Mad 5:44 * 4:15: Gal 4:19

* 4:16: Plp 3:17 * 4:17: Ap 19:22 * 4:19-20: 1Ko 2:4

²¹ Anıb u, yad apem kalöp nıhön gınam? Ur ap daunam aka kalöp mıdماغö lem, manö hain hain hagnam? Yad nıhön gınö, kalöp aij gınab?

5

Bı ap nap nıbin nıpe u nıp sı uda

¹ Manö ap halö haglö auö yıp haggal, “Kale God pig mıdpım gau bı kale ap uraköm nap nıbin nıpe u nıp sı udöp,” a gıpal. Pen nıbi bı God nıp nıngapal gau nan sı nan naij anıbu rö gagpal me. *

² Pen gası kale nınbım u, hon nıbi bı aij, a gıpım. Pen namam kale ap unbö göp u, kale mög gıböb; bı anıbu hag hörı yubep; nıbi bı Bı Kub lau adö mıdpım gau ap magum gınabım nın u, bı anıbu kale aip magum gagböb. Pen namam kale u anıg gö kalöp nable göm mög gagöp ar?

³ Yad mılö ke gai i mıdpın u pen kalöp gası nıngöl gı nöp mıdpın. Bı nan sı nan naij göp anıbu, nıp nıhön nıhön gınabun u yad hadö nıng lıbin. *

⁴ Kale nıbi bı Bı Kub hon Jısas lau adö mıdpım gau ap magum gınabım nın u, Pol hanıp gası nıngab a gımım, Bı Kub hon Jısas klö nıpe kalöp nıö udmım,

⁵ bı anıbu nıp hag gıpe, kale aip magum gagnım. Seden aip nöp ajöm me, hañ romanı nıpe naij gö, gası hain nıbö nıngöm, Bı Kub manö kub hagnab nın u, ana nıpe kamıng mıdainım rö löp. *

⁶ Pen kale bı nan naij göp u aip jım nıl mıdmım, mıd aij gıpun a gımım gası u nınbım u aij gagöp. Bred gun a gaiöl, nan yıs pro marap nöp ud plaua rin yanı halö lılö, yıs pro u geınab plaua anıbu magöngıhalö kub yabıt rannab. *

⁷ Kale mıñı bred yıs halö mıdagöp rö mıdpım u, nan yıs nöd nıbö u magöngıhalö ud ke gau yumım, bred yıs mıdagöp rö, nıbi bı asıng mıdagöp nöp mıdaimım. Kale nıbi bı asıng mıdagöp hadö mıdpım me. Nıhön gıng: Pasopa nın u Juda kai sipsıp pi pak God nıp sabe gı nöm, God nıpe kalıp ud asık yua u aij gö nıngöl gı mıdeıla. Pen Kraıs nıp Pasopa sipsıp pi hon rö hadö pak sabe gıla u me, God angö ilö nıpe u hon nıbi bı asıng mıdagöp hadö mıdpun. *

⁸ Anıb u, Kraıs nıp nan sabe gep rö al pak lılö, God hanıp ud kamıng yua u, gası nıngun, Pasopa hon u aij göp a gun nıngun. Pen Pasopa hon nıngınabun u, yıs halö, nan sı nan naij gau halö, nıngagnabun; gası aij magö u nöp nıngun, manö nıngö u nöp nıngun, bred yıs mıdagöp gau nöp udun nıngınabun. *

⁹ Kalöp köp ap kalı kılñ rıkem hagnö, “Nıbi sı udep bı gau, bı sı udep nıbi gau, kalıp aip jım nıl mıdagaimım,” a gınö.

¹⁰ Pen kale hagnabım, “Pol hagöp, ‘Nıbi bı Kraıs nıp nıngı udpal gau kale nıbi bı Kraıs nıp nıngı udagal gau kalıp magöngıhalö arö gılanı,’ a göm hagab,” a gınabım. Pen u wasö. Nıbi bı Kraıs nıp nıngı udagal gau, nıbi bı sı göm, pör nöp nan aij rımnıap halö udun a göm, nıbi bı rımnıap nan kale pıt gı udöm, nan yıharıngı gau god hon a göm sabe göm gımıdal nıbi bı gau, mınöngı naböngı ıı i pro mıdagpal. Ram mınöngı gau magöngıhalö mıdpal u, kalıp arö gun rö lagöp.

¹¹ Pen köp nöd nıbö kalı kılñ rık yunö manö anıbu mıñı hag aij gınabın. Bı Kub Jısas nıngı udpun a gıpım nıbi bı gau bı ap aka nıbi ap urak, nıbi bı bı sı göm, pör nöp nan aij rımnıap halö udun a göm, nan yıharıngı gau god

* 5:1: Lep 18:7-8; Dud 22:30 * 5:3: Kol 2:5 * 5:5: 1Di 1:20 * 5:6: Gal 5:9 * 5:7: Aıs 53:7;

1Pi 1:19 * 5:8: Dud 16:3

hon a göm sabe göm, n̄bi b̄ gau manö naj hagöm, n̄bi b̄ r̄mnap nan kale r̄mnap p̄t̄i ḡ udöm, ñ̄g wain ñ̄g klö iru n̄ñlō hauſ alō, ḡm̄dal n̄bi b̄ gau kal̄p aip ajagmim, j̄m ñ̄l nan ñ̄ñagmim. *

12-13 N̄bi b̄ Kraiſ n̄p n̄ñ udagpal gau, nan si nan naj gaiöl u, n̄hön ḡn̄g an̄g ḡpim, a gem, kal̄p manö kub hagagnam. God n̄pe nöp manö an̄bu kal̄p hagnab. Pen B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpun a ḡpim n̄bi b̄ gau, nan si nan naj gaiöl u, n̄hön ḡn̄g an̄g ḡpim, a ḡmim, kal̄p manö kub hagnam. God Manö u Moſis ad̄ñ ap kal̄i k̄ñ r̄köm haga, “N̄bi b̄ nan si nan naj ḡm̄dal gau hag hön yube aröl,” a ga. *

6

Krais n̄bi b̄ r̄mnap manö m̄deinab u, kale ke ud as̄kmim

1 Pen namam kale Kraiſ n̄p n̄ñ udöp ap manö m̄dö, b̄ Kraiſ n̄p n̄ñ udpal gau nöp manö kub an̄bu n̄ññaböl. Pen ai ḡn̄g b̄ Kraiſ n̄p n̄ñ udagpal gau manö kub an̄bu n̄ññöl?

2 Hon Kraiſ n̄bi b̄ n̄pe, hainö n̄bi b̄ ram m̄nön̄ i i gau gau magöñhalö kal̄p manö kub hagnab ud as̄knabun. Pen kale n̄bi b̄ ram m̄nön̄ i i magöñhalö manö kub hagnam ud as̄knabim u, kale n̄bi b̄ kale ke r̄mnap manö m̄dn̄g gab u n̄ñmim hag ud as̄knabim. *

3 Hon hainö ejol gau kal̄p abe manö kub hagnab ud as̄knabun. An̄b u, m̄nön̄ naböñ i i manö m̄dnab u, ke hagnab.

4 Kraiſ n̄bi b̄ n̄pe gau, kale manö kub ud as̄kep b̄ kub r̄mnap n̄ññöm, Kraiſ manö n̄ñ udagal a göm, kal̄p gas̄i m̄ññör n̄ññal. An̄b u, manö kub r̄mnap m̄dain̄m, kale ai ḡn̄g b̄ kub an̄b gau arbim?

5 Manö hagnab an̄bi, kalöp nable ḡn̄m a gem hagnab. Kale ke b̄ gas̄i aij n̄ññöb b̄ ap, Kraiſ n̄bi b̄ añ hon aui manö kub hagnab n̄ññm b̄ ap m̄dagöp a ḡpim akan̄

6 An̄b unbö rö nöp ḡibep u aij. Pen kale unbö rö gagpim. Kraiſ n̄ñ udöp n̄m̄m ap urak, Kraiſ n̄ñ udöp n̄m̄m n̄pe ke dam Kraiſ n̄ñ udagpal n̄bi b̄ gau m̄dpal añ au manö kub hagnab.

7 Pen kale B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpim r̄mnap urakmim, naññ namam kale ke r̄mnap dam manö kub hagnab u n̄ñem n̄ññbin, kale B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpal n̄bi b̄ ḡipal rö gagpim. B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpim naññ namam r̄mnap kalöp ḡ naj gaiöl u, arö ḡn̄abim u aij; urakmim kal̄p dam manö kub hagnabim u aij wasö. B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpim naññ namam r̄mnap nan kalöp t̄p ḡ udaiöl u, arö ḡn̄abim u aij; urakmim kal̄p dam manö kub hagnabim u aij wasö.

8 Pen kale ado ḡmim, urakmim, B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpim naññ namam kale ke r̄mnap nan kalöp t̄p ḡ udpim. Kale urakmim B̄ Kub Jiſas n̄ñ udpal naññ namam kale ke r̄mnap kal̄p ḡ naj ḡpim.

9 Pen kale n̄ñ aij ḡmim. N̄bi b̄ ḡ naj ḡm̄dal gau, God kal̄p dam ram aij n̄pe lañ ud aragnab. N̄ñ aij ḡmim, dui gagpim. Nan ȳhar̄ñ gau god hon a göm sabe göm ḡm̄dal n̄bi b̄ gau; n̄bi si b̄ si göm ḡm̄dal n̄bi b̄ gau; b̄ n̄bi aip wasö b̄ ap nöp aip ḡ ajöm ḡm̄dal b̄ gau; God kal̄p dam ram aij n̄pe lañ au ud aragnab. *

10 N̄ñ aij ḡmim. Nan si udm̄dal n̄bi b̄ gau; pör nöp nan aij r̄mnap halö udun a ḡ gas̄i n̄ñm̄dal n̄bi b̄ gau; n̄bi b̄ ñ̄g wain ñ̄g klö iru n̄ññöm

* 5:11: 2De 3:6; Dai 3:10 * 5:12-13: Dud 13:5; 17:7 * 6:2: Rep 3:21 * 6:9: Gal 5:19-21; Ep 5:5; Rep 22:15

hauf alö g+im+dal n+bi b+ gau; n+bi b+ r+imnap kal+ip manö najj manö piral hagd+dal n+bi b+ gau; n+bi b+ r+imnap nan kale p+it+ g+ udm+dal n+bi b+ gau; God kal+ip magöñhalö dam ram aij n+pe lañ ud aragnab. U n+ñ aij g+mim, dui gaggim.

11 Kale r+imnap nöd an+g rö g+ m+dm+dim. Pen B+ Kub Jisas Kraiss han+ip a göm uma u me, God hon Ana n+pe u apöm, nan si nan najj gac kale u h+k g+ yuöm, kalöp God n+ip wög gep n+bi b+ ke löm, n+bi b+ as+ñ m+dagöp m+dpim a ga. *

12 Kale r+imnap haggim, “Yad nan n+hön g+nam a g+nabin u g+nabin; u manö m+dagöp,” a g+ipim. An+g haggim u pen adö r+imnap geinabin y+ip nan aij ap g+ ñagnab. Kale haggim, “Yad nan n+hön g+nam a g+nabin u g+nabin; u manö m+dagöp,” a g+ipim. An+g haggim u pen yad adö r+imnap gem, g+ dam dam m+idö m+idö yad b+ nag+iman rö m+dem, adö an+bu nöp gas+ n+ñem g+nabin; y+har+ñ m+deinam rö lagnab. An+ib u n+ñem, yad an+g göl gagnabin. *

13 Kale r+imnap pen haggim, “Han+ip mudun m+idöp u me, nan ñ+ñöl g+ nöp m+deinabun,” a g+ipim. An+g haggim u pen God gö mudun u abe, nan an+ib gau abe p+is g+nab. God n+bi b+ hañ roman kale g+ la u, n+bi si b+ si göl a göm g+ laga. Hañ roman klö kale u, B+ Kub n+ip wög göl g+ m+dmim a göm ga. B+ Kub n+pe nöp hañ roman kalöp nan ñ+m+idöp. *

14 God klö n+pe u nöp gö me, B+ Kub uraka. Klö n+pe u nöp gö me, hon u rö nöp uraknabun. *

15 N+ñ aij g+mim. Kale Kraiss aip j+m ñöl m+dpim u, ñ+ñ k+id ma k+id n+pe ke u m+dpim. Kraiss hañ roman n+pe u, b+ si udep n+bi aip j+m ñagn+m, wasö yabi! *

16 God Manö u, Mos+is ad+ñ ap kal+i kl+ñ r+köm haga, “B+ n+bi udöm aip j+m ñöl m+deinabil u, kale m+höñ hañ roman añ+ ap nöp m+deinabil,” a ga. An+ib u rö, b+ an n+pe b+ si udep n+bi ap ud aip j+m ñöl m+deinab u, kale m+hau hañ roman añ+ ap nöp m+deinabil. *

17 Pen n+bi b+ an B+ Kub aip j+m ñöl m+deinab u, ana n+pe B+ Kub Ana n+pe aip j+m ñöl m+deinabil. *

18 N+bi si b+ si gaggim. N+bi b+ nan si nan najj r+imnap g+naböl gau, hañ roman höñ adö g+naböl, pen n+bi si b+ si g+naböl gau hañ roman kale ke g+ najj g+naböl.

19 N+ñ aij g+mim. God n+pe Ana U+ u yuö apöm, añ kalöp dañ m+idöp. Hañ roman kale u Ana U+ ram raul n+pe m+dep u. An+ib u, ke gas+ n+ñbun rö gun a gun gas+ u n+ñagun. Hañ roman gas+ r+m+d m+dmagö kale nan kale wasö. God n+pe kalöp rau adog uda.

20 Kraiss n+pe nan aij yabi! yuöm kalöp rau adog uda. An+ib u me, hañ roman kale gau g+ aij göl g+ m+dp+ n+ñöl g+, God n+ñö, n+ip aij g+n+m; n+bi b+ gau n+ñöm God n+ip aij a göl. *

7

Ber m+hau hañ roman kale añ+ ap m+idöp

* 6:11: Dai 3:3-7 * 6:12: 1Ko 10:23 * 6:13: 1De 4:3-5 * 6:14: Ro 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14
* 6:15: Ep 5:30 * 6:16: Mad 19:5 * 6:17: Jon 17:21-23; Ro 8:9-11 * 6:20: 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19

¹ Yip köp kalı kliš rıkmim manö hagpe u, kalöp pen hagnig gabin. Bı gau nıbi udagnaböl u aij.

² Pen nıbi si bı si gıpal u naij göp rö, bı gau nıbi kale ke udöm mıdeinaböl u aij; nıbi gau bı kale ke udöm mıdeinaböl u aij.

³ Pen anıg gı mıdöl gı, nıbi gınıg a gainım u, nugmul yau a gınım. Nugmul nıpe gınıg a gainım u, nıbi nıpe u rö nöp yau a gınım.

⁴ Nıbin hañ romanı u nan nıpe ke wasö; nugmul aip nan kale jım ñöl. Nugmul hañ romanı u u rö nöp nan nıpe ke wasö; nıbin aip nan kale jım ñöl.

⁵ Anıb u, nugmul hagö, nıbin wasö gagnab. Nıbin hagö, nugmul wasö gagnab. Yau nöp gımil gımil. Pen God nıp gası añı nıñul, sabe göl gı nöp mıdaiul a gımil, manö hag adö añı ap lımil, ñın rımnay yıharıñ mıdmil, God nıp sabe göl gı mıdeinabil. Hainö kauyanı gınabil. Wasö u, yıharıñ mıdeinabil rö, gası rımnay nıñmil gılö arö, Seden kalöp ap udö, ap lug pakmil rö löp.

⁶ Pen kale ber ñın rımnay yıharıñ mıdmil, God nıp sabe gı mıdmil, u hagagabin. Pen kale ke ber mıhau manö hag adö añı ap lımil, ñın rımnay yıharıñ mıdul, God nıp sabe gı mıdaiul, a geinabil u, u manö mıdagöp, a gem hagabin.

⁷ Gası yad nıñbin u, nıbi bı magöñhalö yad yıharıñ mıdpin rö mıdaimim u aij. Anıg göl gası nıñbin u pen God gası nıpe ke nıñöb rö, hanıñ nan aij ke ke ñöb. Nıbi bı rımnay nan aij ap ñö, adö rımnay ke gıpal; pen nıbi bı rımnay nan aij ap ke ñö, adö rımnay ke gıpal. Anıg rö, kale magöñhalö yad yıharıñ mıdpin rö mıdaimim a gem hagagabin.

⁸ Pen nıbi praj bı praj mıdpim gau abe, nıbi palpal gau abe, yad yıharıñ mıdpin rö mıdeinabim u aij.

⁹ Pen nıbi bı rımnay yıharıñ mıdöm, si gun a göm gası u nöp auö, mıd aij gagnaböl. Anıg gainım u, bı gau nıbi kale ke ke udöl, nıbi gau bı kale ke ke udöl. Wasö u, anı kale yanı mab rö inö, mıd aij gagnaböl. *

¹⁰ Bı ber bı gau, kalıp manö ap hagnig gabin. Pen yad nöp wasö; Bı Kub u manö nıpe. Nıbi gau nugmul bı kale arık aragmim. *

¹¹ Pen rımnay arık araiöl u, bı hain nıbö udagöl; yıharıñ nöp mıdaiöl. Bı udnıg, am nugmul kale nöd nıbö u nıp kauyanı udöl. Kale bı gau u rö nöp, nabin bı kale u rö nöp hag yuagmim.

¹² Pen kalöp nıbi bı rımnay gau manö ap hagnig gabin. Pen Bı Kub manö nıpe u udem, kalöp hagagabin; gası yad ke nıñbin rö u kalöp hagabin. Pen bı ap, nıpe nıbi Kraıs nıñ nıñ udagöp nıbi ap udöl gı mıdeinabil u, nıbi anıbu, nugmul aip mıdaiul, a geinab u, nugmul nıpe, nıbi Kraıs nıñ nıñ udagöp a göm, ası ması göm hag yuagnab.

¹³ Pen nıbi ap, nıpe bı Kraıs nıñ nıñ udagöp bı ap udöl gı mıdeinabil u, bı anıbu, nıbin aip mıdaiul, a geinab u, nıbin nıpe, nugmul Kraıs nıñ nıñ udagöp a göm, ası ması göm arık aragnab.

¹⁴ Nıbi Kraıs nıñ nıñ udöp u me, bı Kraıs nıñ udagöp bı nıpe u nıbin aip jım ñöl mıdlö, God nıñö, nıbin u abe nugmul u abe nıbi bı nıpe ke mıñöñ mıdpil. Pen bı Kraıs nıñ nıñ udöp u me, nıbin Kraıs nıñ udagöp nıbin nıñ u nugmul aip jım ñöl mıdlö, God nıñö, nugmul u abe nıbin nıpe u abe nıbi bı nıpe ke mıñöñ mıdpil. Wasö u, ñı pai kale gau nıbi bı Kraıs nıñ udagpal ñı pai rö lıblap. Pen nap kale aka nıme kale Kraıs nıñ nıñ udpal rö, God u rö nöp nıñö, ñı ñı pai nıpe ke rö mıdpal.

15 Bɪ ber bɪ udöl mɪdpal gau, nugmul nöp Krais nɪp nɪŋ udöm mɪdö, nɪbin nɪpe Krais nɪp nɪŋ udöm mɪdageinab u nɪpe klö göm nugmul nɪpe nɪp arɪk arnɪg gainɪm u, nugmul nɪpe, nɪbi yad a göm, ud rɪbɪkagnɪm; yau a gö, arnɪm. Wasö u, pen pen gɪmil mɪd aij gagnabil. Pen nɪbi u Krais nɪp nɪŋ udöm mɪdö, nugmul nɪpe Krais nɪp nɪŋ udöm mɪdageinab u nɪpe klö göm nɪbin nɪpe nɪp arɪk arnɪg gainɪm u, nɪbin nɪpe, bɪ yad a göm, ud rɪbɪkagnɪm; yau a gö, arnɪm. U manö mɪdagöp. Wasö u, pen pen gɪmil mɪd aij gagnabil me. God agamɪj mɪd aij gɪlanɟ a göm hanɪp udöp. *

16 Pen kale nɪbi gau, Krais nɪp nɪŋ udpim u, nagamul Krais nɪŋagöp u aip mɪdmil, nɪpe Krais nɪŋ udnɪm rö löp. Pen kale nugmul bɪ gau, Krais nɪp nɪŋ udpim u, nabin Krais nɪŋagöp u aip mɪdmil, nɪpe Krais nɪŋ udnɪm rö löp. *

17 Nɪbi bɪ Krais lau adö mɪdpal ram gau magöŋhalö kalɪp pör hagnɪdin, “Kale ke nɪhön nɪhön gɪmim rö mɪdaibe, God kalöp wɪñ alöm uda u, adö anɪbu nöp mɪdaimim,” a gɪmɪdin.

18 Bɪ hañ hadö rɪb gɪ dö gɪla ap, hainö God nɪp wɪñ alöm udnab u, nɪpe anɪg göl mɪdpin a göm gasɪ iru nɪŋagnɪm. Pen bɪ hañ rɪb gɪ dö gagla ap, hainö God nɪp wɪñ alöm udnab u, yɪp hañ rɪb gɪ dö gagal a göm gasɪ u nɪŋagnab; nɪp hañ rɪb gɪ dö gagöl.

19 God nɪpe nɪŋö, bɪ hañ rɪb gɪ dö gɪpal aka rɪb gɪ dö gagal u, u nan yɪharɪŋ yabɪɪ; God hagö nɪŋun gɪnabun u, u nan kub yabɪɪ. *

20 Kale ke nɪhön nɪhön gɪmim rö mɪdaibe, God kalöp wɪñ alöm uda u, adö anɪbu nöp mɪdaimim.

21 Kalöp rɪmnap bɪ rɪmnap rauöm dam wög kale u hag lɪlö, pe u udagmim, hagpal hagpal rö gɪmim, nagɪ wög rö gɪpim. Pen God kalöp wɪñ alöm udö nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim u, nagɪ wög rö gɪpim u arɪk arun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Pen hainö arö gɪmim yɪharɪŋ mɪdmim rö lainɪm u, arö gɪmim yɪharɪŋ mɪdaimim.

22 Nɪbi bɪ an an, bɪ rɪmnap rauöm dam wög kale u hag lɪlö, pe udagmim, hagpal hagpal rö nöp nagɪ wög rö gɪmim gɪ mɪdpe, hainö Bɪ Kub kalöp wɪñ alöm, nan aij yabɪɪ yuöm, kalöp rau adog udö, nɪbi bɪ nɪpe ke mɪdpim. Pen nɪbi bɪ an an, bɪ rɪmnap hagpal hagpal rö nöp nagɪ wög rö gɪmim gɪ mɪdagpe, hainö Bɪ Kub kalöp wɪñ alöm, nan aij yabɪɪ yuöm, kalöp rau adog udö, nɪbi bɪ nagɪ wög gep nɪpe ke mɪdpim. *

23 Krais nɪpe nan aij yabɪɪ yuöm kalöp rau adog udö, nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim. Anɪb u, nɪbi bɪ rɪmnap nagɪ wög gep nɪbi bɪ kale mɪdaiun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim.

24 Anɪb u, añ mam bɪ. Kale ke nan nɪhön nɪhön gɪmim rö mɪdaibe, God kalöp wɪñ alöm uda u, adö anɪbu nöp mɪdaimim.

25 Pen nɪbi udmim aka nɪbi udagmim, manö hag nɪŋbe u hagnɪg gabin. Manö anɪbi Bɪ Kub u hagö nɪŋem kalöp hagagabin. Pen nɪpe yɪp mög nɪŋöm udöm wög ke hag la rö, gasɪ nɪŋ aij gem kalöp manö hagnɪg gabin anɪbi, manö nɪŋö a gɪmim nɪŋmim.

26 Nɪbi bɪ Krais nɪp nɪŋ udpun uri mɪŋör udun uɪham mɪdnabun u, mɪdpim rö nöp mɪdaimim u aij.

27 Kale bɪ nɪbi halö mɪdpim gau, nɪbi hon gau arö gun yɪharɪŋ mɪdaiun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Pen kale bɪ nɪbi halö mɪdagpim gau, nɪbi udun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim.

* 7:15: Ro 14:19 * 7:16: 1Pi 3:1 * 7:19: Ro 2:25; Gal 5:6; 6:15 * 7:22: Plm 16; 1Pi 2:16

28 Pen kale bɪ gau, nɪbi udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Kale nɪbi praj gau, bɪ udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Udmim uθham mɪdaimim a gem gasɪ u nɪjem kalɔp hagabin.

29 Añ mam bɪ. Mɪdpun ñɪn i mɪlə padɔ mɪdagnab. Kale nɪbi halɔ mɪdpim bɪ gau, nɪbi halɔ bɪ mɪdagpim rɔ mɪdaimim.

30 Mɪtɔŋ gɪpim nɪbi bɪ gau, mɪtɔŋ gagep nɪbi bɪ rɔ mɪdaimim. Mɪñ mɪñ gɪpim nɪbi bɪ gau, mɪñ mɪñ gagep nɪbi bɪ rɔ mɪdaimim. Nan raubim nɪbi bɪ gau, nan mɪdagɔp nɪbi bɪ rɔ mɪdaimim.

31 Mɪnɔŋ nabɔŋ il i nan gau udmim gɪpim nɪbi bɪ gau, gasɪ adɔ añɪ anɪbu nɔp nɪŋmim gagmim. Mɪnɔŋ nabɔŋ il i ke hain nɪbɔ lɪnab ñɪn u sɔl mɪdɔp.
*

32 Yɪp aij gɔp u, kalɔp marɔ kub gagnɪm. Bɪ nɪbi udagpal gau, Bɪ Kub nɪp gasɪ nɪŋɔm, nan nɪhɔn gɪnɔ, Bɪ Kub nɪp aij gɪnab a gɔm, gasɪ u nɪŋnabɔl.

33 Pen bɪ nɪbi udpal gau, nɪhɔn gɪnɔ, nɪbi yad u nɪp aij gɪnɪm a gɔm, nan mɪnɔŋ nabɔŋ il i gasɪ kub nɪŋɔm gɔ arnab.

34 Anɪg gɔ, nɪpe gasɪ mɪhɔp nɪŋnab. Pen nɪbi bɪ udagɔp u, Bɪ Kub nɪp nɔp gasɪ añɪ nɔp nɪŋnab. Hañ roman gasɪ rɪmɪd mɪdmagɔ yad magɔŋhalɔ Bɪ Kub nɪp nɔp ñem, nɪp mɪdmagɔ lem, wɔg gɪnam a gɔm, gasɪ u nɔp nɪŋnab. Pen nɪbi bɪ udpal gau, nɪhɔn gɪnɔ, bɪ yad u nɪp aij gɪnɪm a gɔm, nan mɪnɔŋ nabɔŋ il i gasɪ kub nɪŋɔm gɔ arnab.

35 Manɔ hagabin anɪbi, kalɔp wɪhɔ gem hagagabin; kalɔp gasɪ nɪjem, Bɪ Kub nɪp añɪ nɔp gasɪ nɪŋɔl gɪ, mɪdmagɔ lɔl gɪ mɪdaimim a gem hagabin.

36 Pen bɪ ap yɪharɪŋ mɪdɔ, nɪp nɪbi dap ñɪlɔ, yad bɪ wasɔke mɪdeinabin a gɔm, mɪd damɔm, hainɔ nɪbi anɪbu nɪp nɪŋɔm, nɪpe mɪd aij gagɔp, a gɔm, nɪp mɔg nɪŋɔm udnabin a gɪnab u, udnɪm. Manɔ mɪdagɔp. Nɪpe nan si nan najj ap gagnab. Nɪbi udnab u aij.

37 Pen bɪ ap yɪharɪŋ mɪdɔ, nɪp nɪbi dap ñɪlɔ, yad bɪ wasɔke mɪdem mɪd aij gɪnabin a gɔm, gasɪ adɔ anɪbu nɔp kɔtɔ gɪ nɪŋ damɔm, nɪbi udagnabin a gɪnab u, udagnɪm. Manɔ mɪdagɔp. Nɪpe u rɔ nɔp gɪ aij gɪnab. Nɪbi udagnab u aij.

38 Anɪb u, nɪbi dap ñɪlɔ, udnɪm u, gɪ aij gɪnab. Pen nɪbi dap ñɪlɔ, udagnɪm u, gɪ aij yabɪl gɪnab.

39 Nɪbi gau, nugmul kamɪŋ mɪdeinab u, aip mɪdeinabil. Umnab u me, am bɪ hainɔ udnabin a gɪnab u, udnab; gasɪ nɪpe. Pen udnɪg gɪnab u, Bɪ Kub lau adɔ mɪdɔp bɪ ap nɔp udnab.
*

40 Pen gasɪ yad nɪŋbin u, nugmul umɔ, nɪbi yɪharɪŋ adu mɪdpal rɔ mɪdainɪm u aij. Nɪpe ñɪñɪ lɔl gɪ mɪdɔm, mɪd aij gɪnab. Yad gasɪ nɪŋbin, God Ana nɪpe yɪp gasɪ ñɔ nɪŋɔl gɪ kalɔp manɔ anɪbi hagabin.

8

“Nan pak god piral wip haj nan gau sabe gɪpal u ñɪŋun aka wasɔ?” gɪla

1 Pen nɪbi bɪ nan piral wip haj nan gau sabe gɪpal gau, nan ap dap pak nan piral anɪb gau kalɪp sabe gɪ ñeinabɔl u, ñɪŋun aka ñɪŋagun a gɪmim yɪp hag nɪŋbim u, kalɔp pen hagnɪg gabin. “Hon nɪbi bɪ magɔŋhalɔ gasɪ ke ke mɪdɔp,” a gɪpim u, nɪŋɔ nɔp haggim. Pen gasɪ rɪmɪd hon ke nɪŋun, nɪŋ aij gɪpun a gɪnabun u, hib hon ke hagno adɔ arnɪm rɔ lɔp. Pen nɪbi bɪ gau kalɪp mɪdmagɔ lɪnabun u, kɔtɔ rɪmnab halɔ udun, Kraisi haga rɔ nɔp gɪ aij gɪno arnab.
*

² Pen hon gasi n̄jeb m̄dpun a ḡipal n̄bi b̄i gau, ȳihar̄iṅ adō adō n̄p n̄jōm an̄g hagpal. *

³ N̄bi b̄i God n̄p m̄dmagō l̄ibal gau, God n̄pe kal̄ip n̄jōb.

⁴ Pen n̄bi b̄i nan ap dap pak nan p̄iral an̄b gau n̄p sabe ḡi ñeinabōl u, ñ̄j̄un aka ñ̄j̄agun? Pen hon n̄jbun, nan p̄iral sabe ḡipal an̄b gau nan n̄jō w̄ihō, u nan ȳihar̄iṅ. Hon n̄jbun, God aṅi n̄p m̄dōp. *

⁵ N̄bi b̄i r̄imnap, god iru n̄p, b̄i kub iru n̄p kumi kabō adō laṅ abe m̄nōṅ nabōṅ iṅ i abe m̄dpal, a ḡōm gasi u n̄jbal.

⁶ Pen God hon u aṅi yab̄i m̄dōp. N̄pe Bapi hon nan gau magōṅhalō ḡi lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄jōl ḡi me, hon m̄dpun. B̄i Kub Jisas Kraiṅ u, u rō n̄p aṅi n̄p m̄dōp. N̄pe m̄dō me, God nan gau magōṅhalō ḡi lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄jōl ḡi me, hon m̄dpun. *

⁷ Pen n̄bi b̄i r̄imnap manō an̄bu n̄jagpal. Naḡi adō u aij, naḡi adō u naij, a ḡōm n̄j aij ḡagal. An̄b u, god p̄iral gau n̄p nan pak sabe ḡi ñ̄ibal nan u ñ̄jōm, n̄hōn ḡiṅ god p̄iral ñ̄ibal nan ñ̄j̄bun a ḡōm gasi iru n̄j̄nabōl.

⁸ Pen nan as̄i mas̄i ḡinabun aka haḷōwalō ñ̄j̄nabun u, God n̄jō, manō m̄dagōp.

⁹ Pen kale n̄bi b̄i n̄j aij ḡipim gau, nan ap ñ̄j̄no, aṅ mam hon n̄j aij ḡagal gau n̄jōm ap lug pakōl rō lōp a ḡimim gasi u n̄jōl ḡimim nan ñ̄j̄mim. *

¹⁰ N̄hōn ḡiṅ: kale n̄bi b̄i n̄j aij ḡipim gau, am god p̄iral sabe ḡipal ram raul m̄gan u ammim, nan ñ̄j̄be, naṅin namam n̄j aij ḡagal gau, ap kalōp n̄jōm, kale u rō n̄p ñ̄jōl rō lōp.

¹¹ An̄b u, kale n̄j aij ḡipun a ḡimim ḡipe, naṅin namam Kraiṅ udnabin a ḡōm uma ap gasi m̄lō lōl ḡōm u rō n̄p nan an̄bu ñ̄jōm, ap lug paknab. *

¹² Kale an̄g geinabim u, adō an̄bu n̄p naṅin namam kale gau n̄jōm, adan aij mai, adan naij mai, n̄j aij ḡagnabōl. An̄b u, kale naṅin namam gau kal̄ip nan si nan naij ḡimim, Kraiṅ n̄p nan si nan naij ḡinabim.

¹³ An̄b u, nan ñ̄j̄eb r̄imnap ñ̄j̄nō, aṅ mam ap n̄jōm ap lug pakeinab u, yad nan yuō r̄imnap ñ̄j̄agnabin; ȳihar̄iṅ haḷi maj nan ñ̄j̄em umnabin. *

9

Pol pe udagm̄dōp u n̄p aij ga

¹ Yad Jisas manō ud arep b̄i ap m̄dpin. Yad B̄i Kub hon Jisas n̄p amgō yad ke n̄j̄nō. Kale B̄i Kub n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim u, yad B̄i Kub n̄p w̄ōg gem, manō aij n̄pe u hag ñ̄ainō, n̄j udmim me, n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim. An̄b u, nan ap ȳip adan wamagōp. *

² Yad Jisas manō ud arep b̄i ap m̄dpin u, pen n̄bi b̄i r̄imnap ȳip n̄jōm, Pol Jisas manō ud arep b̄i ap m̄dōp, a ḡōm n̄j̄agnabōl. Pen gasi yad n̄j̄bin, kale n̄bi b̄i gau, n̄jō n̄p Pol Jisas manō ud arep b̄i ap m̄dōp a ḡimim n̄j̄bim. N̄bi b̄i gau pen, kale B̄i Kub n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim u n̄j̄einabōl u, n̄jō n̄p B̄i Kub n̄pe ke Pol manō n̄pe ud arep b̄i ap hag lō m̄dōp, a ḡinabōl. *

* 8:2: Gal 6:3 * 8:4: Gal 4:8; Dud 4:39; 6:4 * 8:6: Ep 4:5,6 * 8:9: Ro 14:13-15; Gal 5:13

* 8:11: Ro 14:15,20 * 8:13: Ro 14:21 * 9:1: Ap 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9 * 9:2: 2Ko 3:2-3

3 Nibi bi rɪmnap yɪp manö kub hagpal gau kalɪp, pen anɪg hagabin.

4 Kalöp wög gi ñɪbin u rö, pen nan magö udnam rö lagöp akanj *

5 Wög kalöp gɪpin rö, yad pen nɪbi Jisas nɪp nɪj udöp ap udem, dam Jisas manö aij hag ñɪ ajöl gi, nan ñɪjul rö lagöp akanj Bɪ Jisas manö ud arep bi rɪmnap abe, Bɪ Kub nɪnam hain nɪpe gau abe, Pida abe, pör nɪbi kale gau halö dam, Jisas manö aij hag ñɪ ajmɪdal.

6 Aka Banabas hol mɪhøj nöp mani wög gul nan ñɪjnabal?

7 Bɪ ami gau wög gɪpal rö, nan kale ke ulhai nɪjagpal. Kalɪp nan ñɪlö ñɪjbal. Bɪ wain wög gi yɪmbal gau, yɪmbal rö, wain magö rɪmnap ral dapöm ñɪjbal. Bɪ kaj sipsip mukpal gau, mukpal rö, ci rɪmnap udöm ñɪjbal.

8 Manö hagabin anɪbu nɪjbe, nɪbi bi gau gasɪ nɪjbal rö nöp hagab a gɪnabim rö löp. Pen lo manö adö anɪbu nöp hagab me.

9 God Manö u, Mosɪs adɪj ap kalɪ kɪñ rɪköm haga,
“Kale kaj kau gau paɪɪd dapim,

wid hon abhib jaklö,

magö u ke löm, cög u ke löm gaɪ a gɪmim

dap libe wög gɪlö nɪjöl gi,

maj mɪgan kale u nagɪ lɪ rɪbɪk gagmim.

Wög gɪnaböl rö rɪmnap ñɪjnaböl,” a ga.

Pen God nɪpe kaj kau gau gasɪ nɪjöm manö anɪbu hagaga. *

10 Hanɪp nɪbi bi gasɪ nɪjöm haga. Nibi bi wög kɪö yabɪ göm wög yɪmbal gau, nɪbi bi wög kɪö göm nan ral daubal gau, wög gɪpal rö kalɪp rɪmnap ñɪlö ñɪjöl gi, aij a gö nɪjöl gi wög göl a ga. *

11 God manö hagöp nan aij u mɪdmagö aɪ kalöp daɪ yɪmbun u rö, kale pen nan mɪnøj nabøj iɪ i mɪdöp rɪmnap hanɪp ral dap ñɪnabim u aij. *

12 Pen bi rɪmnap kalöp manö aij u hag ñɪlö, mani nan gau ñɪbim rö, Banabas hol bi mɪhau kalöp pör hag ñɪmɪdul u, halɪp bi ñagnabim akanj

Pen kalöp hag nɪjblöp, mani nan gau udblop, pen nɪbi bi rɪmnap nɪjöm hagblap, “Mani nan a gɪ asɪb göl gi ajabil u, pen piral lɪmil, ‘Krais manö aij u hag ñɪ ajabul,’ a gɪpil,” a gɪblap. Anɪg rö anɪbu nɪjul, Krais manö aij u nɪjagnaböl rö löp, a gul, mani nan kale gau udagul. Mani hol ke wög gul, nan rau ñɪjöl gul, Krais manö aij u hag ñɪ ajpül. *

13 Pen kale nɪjbim: bi God sabe gep ram raul mɪgan wög gɪpal gau, nan God nɪp dap ñɪbal gau rɪmnap udöm ñɪjbal. Bɪ God wög göl gi, yaur wal bɪd adö pak sabe gɪpal gau rɪmnap udöm ñɪjbal. *

14 Anɪb unbö rö nöp, Bɪ Kub hagö, manö aij nɪpe hag ñɪnaböl nɪbi bi gau, kalɪp pen nan kale Bɪ Kub nɪp ñeb rɪmnap ñeinaböl, dam nan ñɪjeb nan kale gau rauöm, mɪd aij göl gi wög anɪbu geinaböl. *

15 Pen kalöp Krais manö aij u hag ñɪ ajnö udpim rö, mani nan ñɪjeb kale rɪmnap udagpin u yɪp aij yabɪ göp. Mɪñi köp kalɪ kɪñ rɪkabin i, nan kale rɪmnap udnam a gem hagagabin. Wasö yabɪ! Mani yad ke wög gem, nan rau ñɪjnabin; wasö umnabin. Yad nan kale rɪmnap udnagnabin.

16 Pen manö hag ñɪ ajmɪdin anɪbu, gasɪ yad ke hag ñɪ ajagmɪdin. Wög Bɪ Kub nɪp gɪmɪdin anɪbu, nɪpe ke gɪmön a ga rö nöp gɪmɪdin; gasɪ yad ke nɪjem gagmɪdin. Anɪb u, yad Jisas manö aij u arö gɪnam rö lagöp; hag ñöl gi nöp mɪdeinabin. *

* 9:4: Luk 10:8 * 9:9: Dud 25:4; 1Di 5:18 * 9:10: 2Di 2:6 * 9:11: Ro 15:27 * 9:12: Ap 20:34; 2Ko 11:9 * 9:13: Dud 18:1-3 * 9:14: Mad 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6 * 9:16: Jer 20:9

17 Gası yad ke nıñem Jisas manö aij u hag ñıbnep, yad nan aij rımnap udbnep. Pen gası yad ke wasö, Bı Kub hagö, manö aij nıpe hag ñabin u rö, yad yıharıñ wög yıp hag la u gabin.

18 Anıbu u, yad nan aij udagem, kalöp yıharıñ hag ñımıdın u, yad nan nıñon nıñon pen udnam? Pen udmıdın u, mani nan rımnap udagem, Jisas manö aij u hag ñınö, nıbi bı gau kale nan rımnap ñagöm, yıharıñ manö aij anıbu nıñöm, Jisas nıp nıñ udnaböl, a gı gası u nöp nıñmıdın; pen yad udmıdın me u.

19 Yad, bı rau dap lılö, nagı wög gıpal rö bı ap mıdagpin u pen nıbi bı iru nöp God lau adö mıdeilan a gem, nıbi bı ram mınöñ ke ke gau mıdpal magöñhalö kalıp nagı wög gep bı ap rö mıdpın.

20 Juda kai mıdpal an u amem, Krais manö aij u hag ñınö nıñ udlan a gem, kale gımıdal adö u nöp gımıdın. Yad lo Mosıs kalı kılñ rıka haga anıbu nıñem hain gagabin u pen Mosıs kalı kılñ rıka lo anıbu hain gıpal nıbi bı gau mıdpal an u amem, Krais manö aij u hag ñınö nıñ udlan a gem, yad lo manö anıbu u rö nöp hain gımıdın. *

21 Pen nıbi bı lo manö u nıñagpal an u amem, Krais manö aij u hag ñınö nıñ udlan a gem, nıbi bı lo manö nıñagpal gau gıpal rö gımıdın. Pen anıg gem, hałowalö göl gı God lo manö u arö gagpin; Krais lo manö u hain gımıdın.

22 Nıbi bı Krais nıñ ud pıdöñ gagal an u amem, Krais manö u hag ñınö nıñ udlan a gem, manö kal manö klö wasö, manö hain nöp hag ñımıdın. Anıbu u, nıbi bı ke ke mıdpal rö, rımnap Krais nıp nıñ udlö, kalıp ud kamıñ yunım a gem, kalıp aip mıdem, kale gımıdal rö nöp gımıdın. *

23 Gımıdın anıbu, Krais manö aij u hag ñı aij gınö, nıbi bı nıp nıñ udlö, nıpe kale aip yad aip ud kamıñ yunab, a gem, anıg gımıdın.

Klö yabıt gıno areinab me, mıd aij yabıt gınabun

24 Kale nıñbım: nıbi bı resıs gıpal gau iru nöp resıs gıpal, pen bı añı ap nöd amjaknab u nöp nan aij udnab. Anıbu unbö rö, kale u rö nöp klö gımım, adan dip am aij gımım, nan aij udnabım.

25 Nıbi bı resıs göm, nöd amjakun a göm gası u nıñbal gau, ası ması gı aij göm, pör klö göm eksais gı dam dam, hainö resıs gınaböl. Usajıl bad pör mıdep wasö u, nan pro nöp udun a göm, anıg gıpal. Pen hon usajıl bad pör mıdep udun a gun, anıg gıpun. *

26 Anıbu u me, yad resıs gımıdın u, ke gau nıñagpin; adan arnıg gıpin mıgan u nöp nıñem, dip nöp gem armıdın. Pen bı yıharıñ hałpi ñöm pen pen pakpal gau, hałowalö pakagpal, nıñ aij göm pakpal rö u gıpin.

27 Pen yad hañ romanı gası rımıd yad ke klö kal gem eksais gı aij gımıdın. Anıg gem, nıbi bı gau kalıp Jisas manö aij u hag ñınö, Jisas nıñ udmö nan aij udlö, yad u rö nöp abe nan aij udnam, a gem, anıg gınö armıdöp. *

10

Apıs bac bı gau gıla u hauł gagun

1 Pen añ mam bı. Apıs bac ıñanı hon gau aiud u hauł gagmım. God kumi bad rö löm, kalıp rarö rauöm abad mıdö, magöñhalö kamıñ arla. Kale ñıg solwara Atı a gal aula u, God nıpe gö, ñıg anıbu ıñı gı lap lap arö, magöñhalö böñ lai kamıñ aula. *

* 9:20: Ap 21:20-26 * 9:22: 2Ko 11:29 * 9:25: Plp 3:14; 2Di 4:7-8; 2:4-5 * 9:27: Ro 8:13; 13:14

* 10:1: Eks 13:21-22; 14:22-29

² Kale magöñhalö Mosıs aip jım ñöl mıdöm, kumi bad au abe, ñıg solwara au abe, ñıg pakla.

³ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñımdöp nan u ñıñmıdal. *

⁴ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñıg ñımdöp u ñıñmıdal. God kabö ap ña, kalöp aip areia nıñöm ñıg anıbu kabö anı au nıbö auö ñıñmıdal. Kabö anıbu me Krais nöp. *

⁵ Pen God nıpe nıbi bı anıb gau ñıñı laga. Nıpe kal juöm kalıp al pak lö, wıp mılö iru nöp ram mınöñ kabö nöp anı gau hij gı lug ara. *

⁶ Pen apıs bac ılan bı gau anıg ga u, God hanıp nıbi bı hainö yag daula gau, bı nöd nıbö pör mıdmagö gası rımid kale nan si nan najı gau nıñeıla rö gagöl a göm ga. *

⁷ Apıs bac ılan bı gau rımnıap nan pıral gau sabe gı mıdmıdal; kale u rö anıg gagmım. God Manö u, Mosıs adıñ ap kalı kılın rıka manö anıbu hadö nıñbım: “Asıköm nan ñıñöl gı, ñıg ñıñöl gı, urak kugom ral hałpi ñöm gılö aröp,” a gıla. *

⁸ Pen rımnıap nıbi si bı si göl gı mıdmıdal; u rö hon anıg gagun. Nıbi bı anıb gau anıg göl gö gılö arö nıñöl gı, ñın anı ap dwedi dri dausan (23,000) nıbi bı um hakla. *

⁹ Kale rımnıap Bı Kub nıp ałeb ałeb ñımdıdal; hon unbö rö gagun. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God nıpe gö re hauał gau kalıp haua hadö umla. *

¹⁰ Kale rımnıap God nıp hag jumıdal; kale u rö anıg gagmım. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God ejöl nıbi bı al pak lep u yuö apöm kalıp al pak la umla. *

¹¹ Pen God nıpe apıs bac ılan bı gau anıg ga u, nıbi bı rımnıap gau nıñöm, gası nıñ aıj göm, anıg unbö rö gagöl a göm ga. Pen ga anıbu, God Manö u kalı kılın rıköm hagla u, God hanıp nıbi bı hainö yag daula gau, Krais kauyanı adö gı aunab a gun abad mıdpun ñın i, gası nıñ aıj göm, apıs bac ılan bı gau gı najı gıla rö gagöl a göm, bı manö hagep nıpe gau kalıp gası ñö, God Manö adıñ ap kalı kılın rıkla. Hon God Manö adıñ anıbu amgö lı nıñun hadö nıñbun.

¹² Pen nıbi bı ke nıñ aıj gıpun a gıpım gau, ap lug pakun rö löp, a gımım, nıñ aıj gımım.

¹³ Nan si nan najı gun a gun gası adö ke ke auöp u kalöp nöp gagöp; nıbi bı gau iru nöp kalıp u rö nöp anıg göp. Pen God nıpe nan nıñön nıñön hagnab u, hagnab rö nöp gınab. Anıb u, kalöp abad mıd aıj gö, Seden apöm, nan si nan najı göl a göm, kalöp gası najı rımnıap ñeinab u, God nıpe gö, rapın gınım rö lagnab. Seden kalöp gası najı rımnıap ñınab u, God nıpe adan ap yameınab, adan anıbu arnabım ap lug pakagnabım.

Bred magö adıñ ñıñmıdun u me, hañ romanı aıñı nöp mıdpun

¹⁴ Anıb u, nıbi bı nıñeb aıj yad gau. Nan pıral gau, nan yıharıñ gau, sabe gagmım.

¹⁵ Kale nıbi bı gası rımdı halö mıdpım u me, manö hagnıg gabin i, manö nıñö aka gımım, kale ke nıñmım.

¹⁶ Hon magum gun, ñıg kap u udun, God nıp aıj a gun ñıñmıdun u, Krais hagape nıpe ñıñmıdun. Pen bred magö ud jö gı ñıñmıdun u, Krais hañ romanı nıpe ñıñmıdun. *

* **10:3:** Eks 16:35 * **10:4:** Eks 17:6; Nab 20:11 * **10:5:** Nab 14:29-30 * **10:6:** 1Ko 10:11; Nab 11:4,34 * **10:7:** Eks 32:6 * **10:8:** Nab 25:1-9 * **10:9:** Nab 21:5-6 * **10:10:** Nab 16:41-49
* **10:16:** Mad 26:26-28

17 Hon n̄bi b̄i iru n̄p m̄dpun u pen j̄m n̄öl m̄idun bred magö ad̄iη añi n̄iηm̄idun u me, hañ roman̄ añi n̄p m̄dpun. *

18 Pen Juda kai ḡipal u n̄iηbim. Meme sipsip nan gau damöm, pak God n̄p sabe ḡi n̄m̄idal. Pen kale n̄öd gas̄i adö añi ap gas̄i n̄iηöm, aip j̄m n̄öl meme sipsip nan an̄bu pak sabe ḡi n̄m̄idal; hainö n̄bi b̄i an̄b gau aip j̄m n̄öl ad̄iη r̄imnap n̄iηm̄idal. *

19 Pen yaur wal nan gau god piral n̄p sabe ḡi n̄ibal u, god piral an̄bu nan yab̄i hagagabin; u nan ȳihar̄iη. M̄inöη ap, mab ap, kabö gol ap udöm, kaj kau kaj kau pi ana ap ḡi löm, sabe ḡim̄idal nan piral an̄b gau, nan yab̄i a gem hagagabin; nan piral an̄b gau ȳihar̄iη m̄inöη, mab ad̄iη, kabö gol ad̄iη n̄p. *

20 Pen kalöp hagabin: n̄bi b̄i God n̄p n̄iηagpal gau, nan piral an̄b gau sabe gun, yaur wal nan dap pak kabö b̄id adö u lun, a geinaböl u, kale k̄ijaki wip haj wip ana kabö ad̄iη mab ad̄iη yuau nan gau sabe göm pakm̄idal; God n̄p sabe ḡi pakagm̄idal. An̄b u n̄iηem, kale yaur wal nan k̄ijaki n̄p sabe ḡi pak n̄ibal yaur wal nan gau n̄bi b̄i gau aip j̄m n̄öl n̄iηmim, k̄ijaki kai aip j̄m n̄öl m̄deinabim a gem, kalöp manö an̄bi hagabin. *

21 Krais n̄bi b̄i n̄ipe aip magum ḡimim, B̄i Kub n̄ig n̄ipe aip n̄iηmim, ammim k̄ijaki n̄ig n̄ipe aip n̄iηmim r̄ö lagnab; B̄i Kub nan n̄ipe aip n̄iηmim, ammim k̄ijaki nan n̄ipe aip n̄iηmim r̄ö lagnab. *

22 An̄g geinabim, B̄i Kub n̄p aleb aleb n̄imim ḡinabim. Kale n̄bi b̄i klö m̄idagöp, B̄i Kub b̄i klö yab̄i n̄p an̄g geinabim u, han̄p pen ilön n̄agn̄m, a ḡipim akan̄ *

23 Kale r̄imnap haggim, “Hon n̄hön n̄hön gun a ḡinabun u, ḡinabun; u manö m̄idagöp,” a ḡipim. Me pen adö r̄imnap geinabun u, pen han̄p ḡi naj ḡinab. Kale haggim, “Hon n̄hön n̄hön gun a ḡinabun u, ḡinabun; u manö m̄idagöp,” a ḡipim. Pen adö r̄imnap geinabun u, n̄bi b̄i Krais lau adö m̄idpal gau kal̄ip nan aij ap ḡi n̄agnab. *

24 Hon ke m̄id aij ḡinabun a gun adö u n̄p n̄iηun gagun; n̄bi b̄i r̄imnap kal̄ip gas̄i n̄iηun, kale m̄id aij göl a gun adö u n̄p n̄iηun gun. *

25 Kale yaur wal nan pak dam maker laiöl u, k̄ijaki wip haj nan gau pak sabe ḡi dap maker l̄ibal̄ aka ḡimim, gas̄i iru n̄iηmim, kal̄ip hag n̄iηagmim. Haöwalö rau n̄iηmim.

26 N̄hön ḡin̄g: God Manö u Depid n̄ipe ad̄iη ap kal̄i kliñ r̄iköm haga, “Ram m̄inöη il̄i i abe, nan m̄inöη naböη il̄i i m̄idöp nan gau abe, magöηhalö B̄i Kub nan n̄ipe m̄idöp,” a ga. *

27 Pen n̄bi b̄i Krais lau adö m̄idagpal r̄imnap kalöp, “Aube nan n̄iηun,” a gaiöl, ram kal̄ip arun a gaibe u, gas̄i iru n̄iηmim aragmim. Am kal̄ip aip as̄ikmim, kale yaur wal nan gau dam ad̄iη kalöp n̄inaböl gau, k̄ijaki wip haj nan gau pak sabe ḡi dap n̄aböl aka ḡimim, gas̄i iru n̄iηmim, kal̄ip hag n̄iηagmim. Nan n̄iηeb kalöp n̄inaböl r̄ö haöwalö ud n̄iηmim.

28 Pen n̄bi b̄i r̄imnap apöm kalöp hagaiöl, “Nan an̄bu k̄ijaki wip haj nan gau pak sabe ḡi dap l̄ibal̄,” a gaiöl u, r̄ik n̄iηmim, hon n̄iηno, n̄bi b̄i han̄p hag n̄ajal gau gas̄i iru n̄iηaböl, a ḡimim, arö ḡimim. Wasö u, gas̄i magö kale an̄ dan̄, u aij u naj hagab gas̄i magö an̄bu, dui ḡinab. *

* 10:17: Ro 12:5 * 10:18: Lep 7:6 * 10:19: 1Ko 8:4 * 10:20: Dud 32:17; Rep 9:20 * 10:21:

2Ko 6:15-16 * 10:22: Dud 32:21 * 10:23: 1Ko 6:12 * 10:24: Ro 15:1-2 * 10:26: Sam 24:1

* 10:28: 1Ko 8:7

29 Pen gasi magö kalpe hagagabin; nibi bi rimnap kalöp hag ñinaböl gau, gasi magö kale an dan midöp anibu naj ginab a gem, hagabin.

Pen gasi magö yad ke nñem, nan ñihön ñihön ginam a ginabin u, ginabin; nibi bi ke gasi magö kale nñem, anig gagnar, a gagnarbin.

30 Nan ññjeb anib gau, God nip aij a gem ññjnabin u, ñihön ginig nibi bi rimnap yip manö hag ginaböl? *

31 Anib u, nan ññnjig ginabim aka ñig ññnjig ginabim aka nan ñihön ñihön ginig ginabim, God hib nipe adö arnim a gimim gasi u nöp nñmim gimim. *

32 Pen Juda nibi bi gau aka Grik nibi bi gau aka Krais lau adö midpal nibi bi gau nñjö, aij gagnarim adö u gagemim. *

33 Yad gimidin adö u, yip ke aij ginim adö u gagemidin; nibi bi gau iru yabit nöp Jisas manö aij u nñj udlö, kalip ud kamñj yunim, a gem, adö u nöp gimidin. *

11

1 Anib u, yad Krais göp adö u nñjem gipin rö, kale u rö nöp yad gipin adö u nöp nñmim gimim. *

Nibi bi God nip sabe ginig magum geinaböl u, kale ñihön rö midö!

2 Yad nan ñihön ñihön gimidin u nñj dammim, Jisas manö aij u dapem kalöp hag ñinö u, nñj dammim, nñjö g+ nöp midmim gipim u, kalöp nibi bi aij yabit a gabin.

3 Pen mññi hagnig gabin i, nñmim. Bi gau nabic kale Krais; nibi gau nabic kale nugmul bi; Krais nabic nipe God. *

4 Pen bi gau nabic kale paü göm, God nip sabe göl gi, aka nibi bi gau kalip God Manö hag ñöl gi geinaböl u, nabic kale dap lugnaböl.

5 Pen nibi gau nabic kale u waiö midö nñjö gi, God nip sabe göl gi, aka nibi bi gau kalip God Manö hag ñöl gi geinaböl u, nabic kale dap lugnaböl. Nibi ap anig geinab u, nibi nan naj ginab nable gan a göm umagö böñ nöp riklö nable ginab u, u rö nöp linab.

6 Pen nibi ap umagö paü gagnar u, umagö nipe u rik sösöl lep; wasö u rik yuö lep. Pen anig göl nable göp a gainim u, umagö nipe paü ginim.

7 Bi gau, God kalip nipe ke rö gi lö midpal u rö, nabic kale u paü gagöl. Pen nibi gau, God kalip bi rö gi lö midpal. *

8 God nibi riglöm kid u udöm, bi gi laga; bi riglöm kid u udöm, nibi gi la. *

9 Pen nibi ke halö midöp u naj göp a göm, nugmul nip gi laga; bi ke halö midöp u naj göp a göm, nibin nip gi la.

10 Adö anibu, nibi nabic paü göl gi mideinab. Anig ginab u, nibi bi nñjöm, nibi anibu manö nñjab, a ginaböl. Anig ginab u, ejol gau nñjö nable gagnar.

11 Pen nñj aij gimim. Bi Kub amgö ilö u, nibi ke halö midagöp; bi ke halö midagöp. God nipe nibi abe bi abe mihöngöl gi la.

12 God bi riglöm kid u udöm, nibi gi la u pen mññi nibi gau ññ yag daulö nñjö gi, majö gi kub göm, bi linaböl. Pen magöñhalö God nipe if aññ anibu nöp midöp.

* 10:30: 1Di 4:4 * 10:31: Kol 3:17 * 10:32: Ro 14:13 * 10:33: 1Ko 9:20-22 * 11:1: 1Ko 4:16 * 11:3: Jen 3:16; Ep 5:23 * 11:7: Jen 1:26-27 * 11:8: Jen 2:18-23

13 Pen n̄ibi gau nabɪc kale waiö m̄idö n̄iñöl gɪ, God n̄ip sabe gɪnaböl u, aij gɪnab aka, kale ke n̄iñim.

14 God n̄ipe aige göm bɪ gɪ löm, n̄ibi gɪ löm, gɪ la u n̄iñmim rɪk n̄iñnabim u, bɪ gau umagö m̄löl m̄ideinab u najj gɪnab,

15 pen n̄ibi gau umagö m̄löl m̄ideinab u aij gɪnab u, a gɪmim n̄iñnabim. Umagö m̄löl nabɪc paɫu gaŋ a göm, God umagö m̄löl n̄ibi gau ña.

16 Pen n̄ibi bɪ r̄imnap manö hagabin adö an̄bi n̄iñöm, manö m̄idainim u, yad manö an̄bi nöp hagn̄ig gabin. Yad pör an̄ig unbö rö nöp gɪpin. N̄ibi bɪ Kraiŋ lau adö m̄idpal ram m̄inöŋ gau magöŋhalö an̄ig unbö rö nöp gɪpal. Adö ap ke gagpal.

17 Pen manö kub kalöp hagn̄ig gabin i, kalöp manö aij r̄imnap hagnam rö lagöp. N̄ihön gɪn̄ig: kale Kraiŋ lau adö m̄idpim n̄ibi bɪ gau aip magum gɪm̄idim u, añ mam kale gau gasɪ n̄iñmim, gɪ aij gagm̄idim.

18 Pen n̄ibi bɪ r̄imnap yɪp hagla n̄iñö, kale Kraiŋ lau adö m̄idpim n̄ibi bɪ ammim magum gɪm̄idim ñin u, kale asik ke ke l̄im̄idim. An̄ig hagpal u, kale r̄imnap an̄ig gɪm̄idim a gem n̄iñbin. *

19 Pen gasɪ adö ke ke n̄iñmim gɪpe arab an̄bu, n̄ibi bɪ gau Kraiŋ n̄iñ ud p̄idöŋ gɪpal, pen n̄ibi bɪ gau Kraiŋ n̄iñ ud p̄idöŋ gagpal, a gun, waiö n̄iñnabun.

20 Kraiŋ n̄ibi bɪ n̄ipe aip magum gɪmim nan ñiñm̄idim an̄bu, Bɪ Kub ñig nan j̄im ñöl ñiñmim a ga rö ñiñagm̄idim; piral adö u gɪm̄idim.

21 Kale nan ñiñn̄ig aum̄idim u, kale nöd apim añ mam auagnaböl gau gasɪ n̄iñmim abadagm̄idim. Nöd auaiöl u, ñig wain nan gau iru nöp abönamö ñiñöm ñiñ hakm̄idal. An̄ig göl, n̄ibi bɪ r̄imnap hainö aulö k̄iyö l̄im̄idöp; n̄ibi bɪ r̄imnap nöd apöm ñig wain iru ñiñjö haut alm̄idöp.

22 Pen ram kale m̄idagö, magum gep ram u ammin, nan ñiñöl gɪ, ñig ñiñöl gɪ gɪpim akan̄ Aka, kale God n̄ibi bɪ n̄ipe m̄idpim u, nan ȳihar̄iñ rö löp akan̄ Kale an̄ig gɪmim, n̄ibi bɪ nan m̄idagöp gau hag jum̄idim. An̄ig gɪm̄idim u, kalöp n̄ihön hagnam? Kalöp n̄ibi bɪ aij a gɪnam? Wasö yabɪ! Kalöp an̄ig hagagnabin.

23 Bɪ Kub yɪp manö hag ña u, yad kalöp hag ñinö: Bɪ Kub Jisas, bɪ n̄ip kain ga ñin u, ram duga magö u, bred magö ap uda.

24 Bred magö ap udöm, God n̄ip aij a göm, ad̄iñ ad̄iñ ud jö göm ad̄iñ bɪ n̄ipe gau kal̄ip ñöl gɪ haga, “Hañ roman̄ yad kalöp ñabin i. An̄ig gɪmim, yɪp gasɪ n̄iñöl gɪ m̄idaimim,” a ga.

25 Pen nan ñiñ hakeila, ñig wain kap u u rö nöp ud God n̄ip aij a göm, kal̄ip ñöl gɪ haga, “Ñig wain kap an̄bi, yad umem hagape yad lugö, n̄ibi bɪ gau God aip j̄im ñöl rö l̄inab, a gem, kalöp ñabin me u. Ñig wain kap an̄bi hainö ñiñmim, an̄ig unbö rö nöp gɪmim, yɪp gasɪ n̄iñöl gɪ m̄idaimim,” a ga. *

26 An̄b u, Jisas ado gɪ auagöp ñin i, bred magö u abe ñig wain kap u abe ñiñöl gɪ nöp m̄ideinabim u, Jisas han̄ip a göm uma manö aij an̄b u, n̄ibi bɪ gau kal̄ip waiö hagnabim. An̄ig gɪmim, pör ñiñ m̄idpe m̄idpe, n̄ipe ado gɪ aunab arö gɪnabim.

27 Pen n̄ibi bɪ r̄imnap gasɪ aij n̄iñöm wasö, Bɪ Kub bred ad̄iñ ñig wain kap hañwalaö ud ñiñeinaböl u, Bɪ kub han̄ip a göm umöb hañ roman̄ hagape n̄ipe u, nan ȳihar̄iñ rö lö, an̄ig gɪnaböl. God n̄iñö, kale Kraiŋ hañ roman̄ hagape n̄ipe u nan si nan najj gɪnaböl; manö kub n̄iñnaböl. *

* 11:18: 1Ko 1:10-12 * 11:25: Eks 24:6-8; Hib 8:8-13 * 11:27: Hib 10:29

²⁸ An+bu u, aigeg rö m+dpim u, nöd hibur gas+ m+dmagö aŋ kale daŋ ke n+ŋmim as+ik aij g+mim, hainö bred wain u ud n+ŋmim.

²⁹ Nihön g+nig: n+bi b+ an bred n+g wain u Jisas hañ romaŋ n+pe u a g+ gas+ n+ŋöm wasö, halöwałö bred wain a göm ud n+ŋeinaböl gau, nan si nan najj göm manö kub n+ŋnaböl.

³⁰ Adö an+bu nöp, n+bi b+ kale r+mnap masös göm, nan göm göp; r+mnap böŋ nöp umbal.

³¹ An+bu u, aigeg rö m+dpun u, nöd hibur gas+ m+dmagö aŋ hon daŋ ke n+ŋjun as+ik aij gun, hainö bred n+g wain ud n+ŋeinabun u, nan si nan najj gun manö kub n+ŋagnabun.

³² Pen hon nan si nan najj geinabun u, n+bi b+ n+pe m+dpun rö, B+ Kub han+p r+m+id uknab. R+m+id ukö me, gas+ n+ŋjun, n+bi b+ m+nöŋ naböŋ ił i halöwałö nan si nan najj g+pal gau aip mab ke inab ka m+gan yaŋ aragnabun. *

³³ An+bu u, añ mam b+ yad, kale nan n+ŋn+g aunabim u, kale nöd apim añ mam auagnaböl gau gas+ n+ŋmim abadmim, j+im nöl n+ŋmim.

³⁴ Pen kalöp r+mnap k+yo l+nab u, ram kale gau nan n+ŋmim aumim. Wasö u, halöwałö g+nabim u, manö kub udnabim.

Manö ad+ŋ r+mnap, hainö m+dpim u amem, hag n+ aij g+nabin.

12

God Ana nan aij n+ab

¹ Pen añ mam b+. God Ana n+pe nan aij han+p añ+ añ+ ke ke n+öb u, m+n+ manö an+bu kalöp hag n+ aij g+n+g gabin.

² Kale n+ŋbim: nöd Krais n+p n+ŋ udagmim m+dm+dim n+n u, m+nöŋ, mab ad+ŋ, kabö gol, nan gau ud g+ l+bal nan gas+ m+dagöp an+bu gau, gas+ kalöp t+p gö, nan piral an+bu gau sabe göl g+ m+dm+dim. *

³ An+bu u, yad kalöp hagabin, God Ana n+bi b+ kal+p aip aŋ daŋ m+deinab u, Jisas n+p manö najj hagöm hag juep rö lagnab. Pen n+bi b+ an, Jisas B+ Kub yad a g+nab u, Ana Uł n+p aip aŋ daŋ m+idö n+ŋöl g+ an+g hagnab. *

⁴ God Ana n+pe nan aij aij añ+ añ+ ke ke n+ab u pen Ana nan aij n+ab an+bu n+pe Ana añ+ yab+ł m+idöp. *

⁵ Wög adö añ+ añ+ ke ke g+pun u pen B+ Kub n+p wög g+pun u n+pe B+ Kub añ+ yab+ł m+idöp.

⁶ Nan aij ke ke udun wög adö añ+ añ+ ke ke g+pun u pen God añ+ yab+ł u n+pe ke gö, hon añ+ añ+ wög adö ke ke g+no arab.

⁷ God Ana han+p nan aij ke ke n+ö, wög adö ke ke g+pun an+bu, Krais lau adö m+dpal n+bi b+ gau ud aij gun g+ aij g+no, n+bi b+ n+pe magöŋhalö m+id aij g+laŋ a göm göp.

⁸ God Ana n+pe han+p n+bi b+ r+mnap gas+ aij n+ö, gas+ n+ŋ aij gun Krais manö aij u n+bi b+ gau hag n+ibun. Pen Ana añ+ an+bu n+pe han+p n+bi b+ r+mnap gas+ aij n+ö, Krais manö aij u ił u gas+ n+ŋ k+id hi+kun n+bi b+ gau hag n+ aij g+pun.

⁹ Ana añ+ an+bu han+p r+mnap gas+ aij n+ö, Krais n+p n+ŋ ud p+idöŋ yab+ł g+pun; Ana añ+ an+bu han+p r+mnap gas+ aij n+ö, n+bi b+ r+mnap nan göp gau g+no kam+ŋ löp.

¹⁰ Ana han+p r+mnap nan gagep rö g+laŋ a göm p+idöŋ u n+öb. Ana han+p r+mnap gas+ aij n+ö, God manö n+pe ke hagab manö an+bu n+ŋjun n+bi b+ gau

waiö hag ñibun. Ana hanip rımnap gası aij ñö, God Ana aka ana ke nıbö ap kalıp aban alö hagaböl u nıñbun. Ana hanip rımnap gası aij ñö, manö yabıl ke ke gau nıbö nöd nıñagmıdun yıñıd magö anıbu nöp nıñun hagpun. Ana hanip rımnap gası aij ñö, manö yabıl ke ke haglö nıñun, ado gun nıbi bı gau kalıp hag ñıbun.

11 Pen God Ana añı yabıl mıdöp u, gası nıpe ke nıñöb rö, hanip nıbi bı añı añı nan aij ke ke ñö nıñöl gı, wög adö ke ke gıno arab. *

Krais hañ romanı nıpe añı nöp mıdpun

12 Hañ romanı hon añı yabıl mıdöp u pen adıñ adıñ ke ke iru nöp mıdöp. Adıñ adıñ ke ke anıb gau magöñhalö aip jım ñöl hañ romanı añı nöp mıdöp. Krais abe anıg unbö rö mıdöp. *

13 Anıg unbö rö nöp, hon Juda nıbi bı gau abe, Juda nıbi bı wasö gau abe, nıbi bı nıbi bı rımnap kalıp nagı wög gıpal gau abe, nıbi bı gası kale ke nıñöm gıpal gau abe, God Ana añı anıbu nöp hanip magöñhalö pak ñö, Krais hañ romanı nıpe añı nöp mıdpun. God nıpe Ana añı anıbu nöp hanip ñöb mıdmagö anı hon danı mıdöp. *

14 Hañ romanı hon añı yabıl mıdöp u pen adıñ adıñ ke ke iru nöp mıdöp.

15 Ma kıd u, ñın kıd u nıñöm, yad ñın kıd mıdbnep u aij, pen ma kıd mıdpın u rö, hañ romanı adıñ ap mıdagpın, a geınab u, hon ma kıd anıbu hañ romanı adıñ ap mıdagöp, a gun hagagnabun.

16 Rımıd u, u rö nöp, amgö u nıñöm, yad amgö mıdbnep u aij, pen rımıd mıdpın u rö, hañ romanı adıñ ap mıdagpın, a geınab u, hon rımıd anıbu hañ romanı adıñ ap mıdagöp, a gun hagagnabun.

17 Pen hanip gı la ñın u, amgö gau magöñhalö gaiböp u, aige gun manö haglö rımıd pak nıñbnop? Pen rımıd magöñhalö nöp gaiböp u, aige gun hañı nıñbnop?

18 Pen God gası nıpe ke nıñöm, hañ romanı adıñ adıñ ke ke magöñhalö gı lı aij ga.

19 Adıñ adıñ ke ke mıdagböp u, hañ romanı u rö nöp mıdagböp.

20 Anıb u me, adıñ adıñ ke ke iru nöp mıdöp pen magöñhalö aip jım ñöl hañ romanı añı nöp mıdöp.

21 Pen amgö u, ñın kıd u nıp, “Nıñön gıñıg yad aip mıdpan? Wög ne ap mıdagöp,” a göm, asık am ke nöp mıdöm, mıd aij gagnab. Nabıc cög magö u, u rö nöp, ma kıd u nıp, “Nıñön gıñıg yad aip mıdpan? Wög ne ap mıdagöp,” a göm, asık am ke nöp mıdöm, mıd aij gagnab.

22 Pen hañ romanı adıñ rımnap klö mıdagöp, a gun gau, wög kale abe mıdöp. Asık ke ke lö, hañ romanı mıd aij gıñım rö lagöp.

23 Pen adıñ anıbu adıñ yıharıñ a gıpun adıñ gau, gası nıñ aij gun, wañı rıb adık gı aij gıpun. Pen adıñ anıbu adıñ nıñagep a gıpun adıñ gau, gası nıñ aij gun, wañı rıb adık gı aij gun.

24 Pen adıñ anıbu adıñ aij a gıpun adıñ gau, gası nıñ aij gun, ke gagpun. Pen God nıpe ke hañ romanı adıñ adıñ gau udöm, adıñ anıbu adıñ yıharıñ a gıpun adıñ gau, ud aij yabıl göm, adıñ magöñhalö gı jım ñö, hañ romanı añı nöp mıdöp.

25 Anıb u, hañ romanı añı nöp mıdöm, asık ke ke lagöm, nıbi bı nıpe rımnap aip adıp adıp rö mıdöm, pen pen mıdmagö löl.

* 12:11: 1Ko 7:7 * 12:12: 1Ko 10:17 * 12:13: Gal 3:28

²⁶ Pen adɨŋ ap marö gainɨm, adɨŋ rɨmnap magöŋhalö abe marö gɨnab; pen adɨŋ ap nɨp hib haglö adö arainɨm u, adɨŋ rɨmnap magöŋhalö abe mɨñ mɨñ gɨnaböl.

²⁷ Pen kale magöŋhalö Kraiss hañ romanɨ nɨpe mɨdpim. Hañ romanɨ nɨpe u gö kale añi añi adɨŋ adɨŋ mɨdpim. *

²⁸ Nɨbi bɨ iɨ nɨpe mɨdpun aŋ u, nɨpe hanɨp hag löp rö wög ke ke gɨpun. Nöd u, rɨmnap Jisas manö ud arep bɨ gau mɨdpun; yɨgwö aŋ nɨbö u, Jisas manö aij u hag ñeb bɨ gau mɨdpun; yɨgwö nɨgaŋ nɨbö u, Jisas manö aij u nɨbi bɨ ñi pai kalɨp hag ñeb nɨbi bɨ gau mɨdpun; pen hon rɨmnap nan gagep rö gau gɨpun; rɨmnap nɨbi bɨ nan göp gau kalɨp gɨno kamɨŋ löp; rɨmnap nɨbi bɨ mög nɨŋun ud aij gɨpun; rɨmnap nɨbi bɨ gau kalɨp abad mɨdno nɨŋöl gɨ, mɨd aij gɨpal; rɨmnap manö yabɨ ke ke gau hagpun. *

²⁹ Pen hon magöŋhalö Jisas manö ud arep bɨ mɨdagpun. Hon magöŋhalö Jisas manö aij u hag ñeb bɨ mɨdagpun. Hon magöŋhalö Jisas manö aij u nɨbi bɨ ñi pai kalɨp hag ñeb nɨbi bɨ gau mɨdagpun. Hon magöŋhalö nan gagep rö gau gagpun.

³⁰ Hon magöŋhalö nɨbi bɨ nan göp gau kalɨp gɨno kamɨŋ lagöp. Hon magöŋhalö manö yabɨ rɨmnap ke ke hagapun. Hon magöŋhalö manö yabɨ ke ke haglö nɨŋun, ado gun nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñagpun.

³¹ Ke Ana nan aij ñab anɨb gau, gasɨ rɨmɨd mɨdmagö aŋ kale dan gasɨ nɨŋmim, nan aij aij ñab anɨb gau udnabun a gɨmim gasɨ u nɨŋmim.

Pen uri yad kalöp adan aij yabɨ u hagnɨg gabin. *

13

Nɨbi bɨ ke nɨbö gau kalɨp mɨdmagö lɨnabun u, u nan kub yabɨ

¹ Manö yabɨ ke ke hagnabun aka ejol manö hagpal rö hagnabun u pen nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagnabun u, manö hon nɨŋlö belo paklö paklö hagab u rö lɨnab.

² God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨŋun, nɨbi bɨ gau waiö hag ñɨnabun u pen nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagnabun u, hon nɨbi bɨ yɨharɨŋ rö lɨnabun. Gasɨ nɨŋ kɨd hiɨkun, Kraiss manö aij u nɨŋ aij gɨnabun u pen nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagnabun u, hon nɨbi bɨ yɨharɨŋ rö lɨnabun. Kraiss manö aij u manö iɨ u gasɨ nɨŋ kɨd hiɨknabun u pen nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagnabun u, hon nɨbi bɨ yɨharɨŋ rö lɨnabun. Hon nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagun, Kraiss nɨp nɨŋ ud pɨdöŋ yabɨ gun, ilö magö rɨmnap hagno ke gau arnab u pen hon nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp mɨdmagö lagnabun u, hon nɨbi bɨ yɨharɨŋ rö lɨnabun. *

³ Pen nan hon magöŋhalö mɨdöp rö, nɨme lun nɨbi bɨ nan mɨdagöp gau kalɨp ñɨnabun aka God wög u gɨno nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ rɨmnap hanɨp nɨŋlö, mulu lugö, hanɨp mab inab aŋ u ud yulö umnabun u, God nɨp aij gɨnab a gɨnabun u pen mɨdmagö lagnabun u, nan yɨharɨŋ rö lɨnab.

⁴ Hon mɨdmagö leinabun u, kalɨp manö hain hain hagnun, ud aij gun, gɨ aij gɨnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nan aij kale gau hon rö lagöp, a gun gasɨ u nɨŋagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, hib hon ke hagno adö aragnab. Hon mɨdmagö leinabun u, hon nöp nɨbi bɨ kub nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gun gasɨ u nɨŋagnabun.

⁵ Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ kalɨp manö naij hagnun, hañöwalö gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör nan nɨhön nɨhön hane ke aij

gɪnɪm adö u gasɪ nɪɲun gagnabun. Hon mɪdmagö leinabun u, yɪɲɪd kal juun manö pen pen hagagnabun. Hon mɪdmagö leinabun u, nɪbi bɪ rɪmnap hanɪp gɪ naj gɪnaböl u, manö anɪbu gasɪ nɪɲöl gɪ mɪdagnabun.

6 Hon mɪdmagö leinabun u, nagɪ naj adö anɪbu nɪɲun ñɪñɪ lagnabun; nan nɪhön nɪɲö nöp mɪdöp u nöp nɪɲun mɪñ mɪñ gɪnabun. *

7 Hon mɪdmagö leinabun u, marö nɪhön nɪhön rɪmnap hanɪp aunɪm, gasɪ halö mɪdeinabun. Hon mɪdmagö leinabun u, pör Bɪ Kub nɪp nɪɲ ud pɪdön göl gɪ nöp mɪdeinabun. Hon mɪdmagö leinabun u, pör Bɪ Kub nɪp nɪɲ udöl gun gasɪ halö mɪdeinabun. Hon mɪdmagö leinabun u, pör klö gun Bɪ Kub hagöp rö göl gɪ mɪdeinabun. *

8 Hon mɪdmagö leinabun u, rol ruö pör pör nöp anɪg gɪ damun, am Bɪ Kub aip kumi kabö adö laɲ au mɪdeinabun ñɪn u, mɪdmagö löl gɪ nöp mɪdeinabun. God Ana hanɪp nan aij ñö, God manö nɪpe ke hagab manö anɪbu nɪɲun, nɪbi bɪ gau waiö hag ñɪɲun u, hainö anɪg gagnabun. God Ana hanɪp nan aij ñö, manö yabɪ ke ke aka ejol manö hagpal rö hagpun u, hainö anɪg gagnabun. God Ana hanɪp nan aij ñö, Krai manö aij u manö ɪ u nɪɲ kɪd hiɪkpun u, hainö anɪg gagnabun.

9 Nɪhön gɪnɪg: God Ana hanɪp nan aij ñö, Krai manö aij u manö ɪ u nɪɲ kɪd hiɪkpun a gɪ gasɪ nɪɲun u pen uri rɪmnap nöp nɪɲun. God Ana hanɪp nan aij ñö, God manö nɪpe ke hagab manö anɪbu nɪɲun nɪbi bɪ gau waiö hag ñɪɲun a gɪ gasɪ nɪɲun u pen God Manö nɪpe rɪmnap nöp nɪɲun, nɪbi bɪ gau hag ñɪɲun.

10 Pen Krai Bɪ aij unbö ke aunab u, hon nan gau rɪmnap nöp nɪɲagnabun; hon nɪbi bɪ magöɲhalö nan gau magöɲhalö waiö nɪɲ hagnabun.

11 Ñɪ painaɲ mɪdmɪdun ñɪn u, ñɪ painaɲ gasɪ nɪɲbal rö gasɪ nɪɲun, ñɪ painaɲ hagpal rö hagun mɪdmɪdun. Pen hainö majö gun, nɪbi bɪ kub lun, ñɪ painaɲ gasɪ nɪɲöm gɪpal rö u böɲ nöp arö gɪpun.

12 Uri ñɪn anɪbi, ñɪg ana rö ral nɪɲbal rö u nɪɲun, nan gau magöɲhalö nɪɲ aij gɪpun. Rɪmnap nɪɲun; rɪmnap nɪɲagpun. Pen ñɪn hain anɪbu, nan gau rɪmnap nöp nɪɲagnabun; hon nɪbi bɪ magöɲhalö nan gau magöɲhalö amgö magö hon ke waiö nɪɲun, nɪɲ hagnabun. Uri ñɪn anɪbi, God nɪpe aigale Bɪ rö mɪdöp u rɪmnap nɪɲun, rɪmnap nɪɲagpun. Pen ñɪn hain anɪbu, God hanɪp nɪɲ aij yabɪ göp rö u, nɪp u rö nöp nɪɲ aij yabɪ gɪnabun.

13 Anɪb u, manö kub mɪhau nɪgaɲ pör mɪdöp: Krai nɪp nɪɲ udep u; Krai nɪp gasɪ halö abad mɪdep u; mɪdmagö lep u. Pen manö kub yabɪ u me, mɪdmagö lep u. *

14

God Ana nɪbi bɪ nɪpe kalɪp nan aij ñab

1 Nɪbi bɪ gau kalɪp mɪdmagö lɪnabun u, u nan kub yabɪ; kale gasɪ anɪgöl nɪɲmim gɪmim. God Ana nan aij ñab anɪb gau, gasɪ rɪmɪd mɪdmagö aɲ kale daɲ gasɪ nɪɲmim, nan aij ñab anɪb gau udnabun a gɪmim gasɪ u nɪɲmim. Pen nan aij aij yabɪ u, Krai manö aij u nɪbi bɪ kalɪp hag ñɪnabun, a gɪmim gasɪ u nɪɲmim. *

2 Pen nɪbi bɪ manö ke nɪbö manö nɪɲagep rö hageinaböl u, kale nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hagagaböl; kale God nɪp nöp hagaböl. Nɪbi bɪ rɪmnap manö

* 13:6: Ro 12:9 * 13:7: 1Pi 4:8 * 13:13: 1De 1:3 * 14:1: 1Ko 12:31; 14:39

anþbu nþjöm nþjagnaböl. God Ana þidöj ñö manö nþjö pi göl mþdöp gau hagaböl.

³ Pen nþbi bþ Kraiss manö aij u waiö hag ñeinaböl u, nþbi bþ rþmnap manö kale u rö nöþ nþjöm nþj aij gþnaböl. Manö anþbu nþjöm Kraiss manö aij u nþj aij göm þidöj rþmnap halö udöm, gasþ halö mþdöl gþ, nan nþhön gþnab u gasþ iru nþjagnaböl.

⁴ Nþbi bþ manö ke nþbö manö nþjagep rö hageinaböl u, kale ke nöþ manö anþbu rþk nþjöm, kale ke nöþ þidöj rþmnap halö udnaböl. Pen nþbi bþ Kraiss manö aij u waiö hag ñeinaböl u, nþbi bþ Kraiss lau adö mþdpal gau magöjhalö u rö nöþ nþjöm, þidöj rþmnap halö udnaböl.

⁵ Kale magöjhalö manö ke nþbö manö nþjagep rö hageinabim u, yþ aij gþnab u pen yþ aij yabþ gþnab u, Kraiss manö aij u waiö hag ñþnabim. Bþ ap manö ke nþbö manö nþjagep rö hagöm, hainö nþpe ke iþ haggþin u anþg anþg göl mþdöp a gþnab u, nþbi bþ apdi nþjbal gau þidöj rþmnap halö udnaböl. Anþg gþnab u aij. Wasö, manö ke nþbö manö nþjagep rö hagep u nan pro; Kraiss manö aij u waiö hagep u nan kub.

⁶ Pen mþdpim u amem, manö ke nþbö manö nþjagep rö hagem God Manö hageinabin u, kale aigöl gþmim nþjmim, Kraiss nþp nþj ud þidöj gþnabim? Pen God Ana yþ manö rþmnap hagö, kalöp hag ñþnabin u aij gþnab. Aka God Ana gö, gasþ rþmþd yþ auöp rö kalöp hag ñþnabin u aij gþnab. Aka God Ana yþ gasþ ñö, Kraiss manö aij rþmnap kalöp hag ñþnabin u aij gþnab. Yad kalöp hag ñþnö, kale Kraiss Jisas manö aij nþj aij gþmim, hagöp rö gþnabim u, aij. Kraiss manö iþ u rþmnap hag ñeinabin u, Kraiss nþp nþj ud þidöj gþmim rö lþnab.

⁷ Nan gau rþmnap gasþ mþdagöp pen manö hagab. Gabu gþda nan gau manö hagab. Pen gabu gþda manö hag aij gageinab u, nþbi bþ gau nþjöm manö nþhön nþhön hagöp a göm dui göm kþmap hagagnaböl.

⁸ Pen aþj magö u, u rö nöþ, hag aij gageinab u, bþ an uraköm pen pen gþnþg gabun a göm, abad mþdeinab?

⁹ Anþb u rö me, kale nþbi bþ gau kalþp manö ke nþbö manö nþjagep rö haggmim, God Manö hageinabim u, kale aigöl göm manö hagaböl me u a göm, nþjöl? Kale ke nöþ hag hag ju lþnabim.

¹⁰ Mþnöj naböj iþ i manö yabþ ke ke iru nöþ mþdöp rö, manö iþ u mþdö nþjöl gþ haggþal; yþharþj haggþal.

¹¹ Nþbi bþ rþmnap manö haglö nþjagnabun u, hanþp nþjöl, nþbi bþ mþlö gau rö lþnab. Hon pen kalþp nþjno, unbö rö gþnab.

¹² Kalöp anþb unbö rö nöþ gþnab u, nþj aij gþmim. Gasþ rþmþd mþdmagö anþ kale danþ gasþ nþjmim, God Ana nan aij ñab anþb gau udnabun a gþmim gasþ u nþjbim u aij. Pen nþbi bþ Kraiss lau adö mþdpal gau magöjhalö Kraiss nþp nþj ud þidöj göl a gþmim, nan aij God Ana ñab gau udmim, klö gþmim gþ mþdeinabim u aij yabþ.

¹³ Anþb u rö me, kale nþbi bþ gau kalþp manö ke nþbö manö nþjagep rö haggmim, God Manö hageinabim u, God nþp hag nþjbe, kalöp gasþ ñö nþjöl gþ, manö hagnabim anþbu ud ado gþmim, anþg anþg hagajun a gþmim, kalþp u rö nöþ hag ñþmim.

¹⁴ Nþhön gþnþg: manö ke nþbö manö nþjagep rö hagem, God nþp sabe gþnabin u, ana yad sabe gþnab pen manö iþ anþg göl hagabin u a gem nþjagnabin.

¹⁵ Anþb u, yad ana yad u God nþp sabe gþnabin; pen yad u rö nöþ gasþ rþmþd yad u nþjöl gþ nöþ mþdem God nþp sabe gþnabin. Yad ana yad u God

nɪp kɪmap hagnabin; pen yad u rō nöp gasɪ rɪmɪd yad u nɪjöl gɪ nöp mɪdem God nɪp kɪmap hagnabin.

¹⁶ Kale ana kale u nöp God nɪp aij a gɪmim sabe geinabim u, nɪbi bɪ gau manö hagnabim u nɪjöm rɪk nɪjagnaböl. Anɪb u, kale God nɪp sabe gɪmim aij a gɪnabim manö anɪbu ɪt u rɪk nɪjöm, aij a göp a göm “Nɪjō” a göl rō lagnab.

¹⁷ God nɪp aij a göl gɪ mɪdeinabim u pen nɪbi bɪ anɪb gau manö hagnabim u nɪjöm, gasɪ rɪmnap halö udöm pɪdōj rɪmnap halö udagnaböl.

¹⁸ Pen God Ana nan aij ñö, manö ke nɪbö manö nɪjagep rō hagnap u, kalöp nöp ñagöp. Yɪp u rō nöp ñajɪp, manö ke nɪbö manö nɪjagep rō ɪru nöp pör hagnɪdɪn u, God nɪp aij a gɪpin.

¹⁹ Pen Krais lau adö mɪdpun nɪbi bɪ gau aip magum gun, manö ke nɪbö manö nɪjagep rō hagnö nɪbi bɪ rɪmnap nɪjöm rɪk nɪjagnaböl u, u yɪp aij gagnab. Manö nɪjeb mɪhöp nöp hagnö, nɪbi bɪ rɪmnap nɪjöm gasɪ rɪmnap halö udnaböl u, u yɪp aij gɪnab.

²⁰ Pen añ mam bɪ. Ñɪ painaj gasɪ nɪjbal rō gasɪ u rō nɪjagmim; nɪbi bɪ kub gasɪ nɪjbal rō gasɪ u rō nɪjmim. Nan si nan naj gagep adö u nöp ñɪ painaj rō mɪdmim. *

²¹ God manö haga rɪmnap hagöm, Aisaia God Manö adɪj ap kalɪ kliñ rɪköm haga,

“Bɪ Kub hagöp,

‘Yad nɪbi bɪ gai i rɪmɪd uknö,
nɪbi bɪ mɪlö gau nɪbö hagnö apöm,
manö yabɪ kale ke hagnaböl,

pen nɪbi bɪ gai i manö yad hagnabin anɪbu nɪjagnaböl,’ a göp,” a ga. *

²² Anɪb u nɪjbun, God Ana nan aij ñö, manö ke nɪbö manö nɪjagep rō hagnap u, nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udpal gau nɪjöl a göm ñagöp; nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udagpal gau nɪjöl a göm ñöb. Pen God Ana nan aij ñö, nɪbi bɪ Krais manö aij u waiö hag ñɪbal u, nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udpal gau, nɪp nɪj ud aij göl a göm ñöb; nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udagpal gau, nɪp nɪj udöl a göm ñagöp.

²³ Pen kale nɪbi bɪ Krais lau adö mɪdpim gau ap magum gɪmim, magöjhalö manö ke nɪbö manö nɪjagep rō hagpe nɪjöl gɪ, nɪbi bɪ manö anɪbu nɪjagpal gau rɪmnap aka nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udagpal gau rɪmnap raul mɪgan anɪbu aueinaböl u, manö kale anɪbu nɪjöm, nɪbi bɪ gau haut alö hagaböl, a gɪnaböl. *

²⁴ Pen Krais manö aij u waiö hag ñöl gɪ mɪdpe nɪjöl gɪ, nɪbi bɪ Krais nɪp nɪj udagpal gau rɪmnap aka nɪbi bɪ manö anɪbu nɪjagpal gau rɪmnap raul mɪgan anɪbu aueinaböl u, manö kale anɪbu nɪjöm, kale nan si naj naj gɪpal u nɪjöm, gasɪ kub nɪjnaböl. *

²⁵ Gasɪ kub nɪjlö nɪjöl gɪ, nan nɪhön nɪhön gasɪ rɪmɪd mɪdmagö kale pi göl mɪdöp gau waiö lö nɪjnaböl. Kale anɪg göl gasɪ nɪjöm, God nɪp nɪjlö anɪnɪn gö, kugom yɪmöm, God hib nɪpe haglö adö arö nɪjöl gɪ hagnaböl, “Nɪjō! God kalöp aip mɪdöp,” a gɪnaböl.

God nɪp sabe gɪnɪg am magum gɪmim u, kabö rō nöp gɪmim

²⁶ Anɪb u, añ mam bɪ, manö hagnɪg gabin i nɪjmim. Kale ap magum gɪnabim ñɪn u, bɪ ap kɪmap ap hagnab; bɪ ap Krais manö aij u adɪj ap

* 14:20: Ep 4:14 * 14:21: Ais 28:11-12 * 14:23: Ap 2:13 * 14:24: Jon 16:8

manö hag ñ+nab; b+ ap God Ana gas+ ñ+nab rö manö u hag ñ+nab; b+ ap manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagnab; b+ ap manö hagnab an+bu, adö göm an+g an+g hagaj+p a g+nab. An+ö u me, n+bi b+ Krai la u adö m+dpal gau Krai n+p n+ñ ud p+ödör göl a g+mim gas+ u nöp n+ñmim g+mim. *

27 Pen b+ r+mnap manö ke n+bö manö n+ñagep rö hageinaböl u, b+ m+höp aka m+hau n+gan nöp manö hagöl. Iru nöp hagagöl. Pen b+ añ+ ap nöp uraköm manö hagnab; b+ seg hagagöl. B+ añ+ ap an+g göl uraköm manö hageinab, b+ ke n+bö ap pen uraköm, manö haga u ud adö göm, an+g an+g hagaj+p, a g+inab.

28 Pen manö adö göm, an+g an+g hagaj+p a göm hag ñeb b+ ap m+dagain+m u, manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagn+g gaböl b+ gau manö an+bu hagagöl; kale ke agam+ij kal+p ke abe God n+p abe hagöl.

29 B+ m+höp aka m+hau n+gan Krai manö aij u hag ñ+lö n+ñöl g+, b+ r+mnap kabö rö hagaböl aka göm, n+ñ m+daiol. *

30-31 Pen b+ as+ik n+ñ m+deinaböl an+ö gau, b+ ap God Ana gö, gas+ aij p+ral hi+kö, b+ nöd uraköm hagain+m u gas+ an+bu n+ñöm as+kö, b+ hain uraköm hagn+m. Pen pen ab ralöm hagagöl. Añ+ añ+ uraköm hagöl. An+ö u, kale magöñhalö Jisas Krai manö aij u hag dapim apim g+mim me, Jisas Krai gas+ r+mnap halö udmim, gas+ halö m+deinabim.

32 N+bi b+ God kalöp nan aij ñö, Krai manö aij u hag ñ+m+dim gau, gas+ kale ke n+ñ aij g+mim, manö hag ñ+mim. Pen kale u rö nöp gas+ n+ñ aij g+mim, manö hagn+m me u a g+mim arö g+mim.

33 N+ñön g+n+g: God gö n+bi b+ Krai la u adö m+dpal gau hañöwañö gagpal; gas+ n+ñöl g+ g+lö arö, agam+ij m+id aij g+pal.

Pen kale ap magum g+mim, Krai la u adö m+dpal n+bi b+ ram m+nöñ gau gau magöñhalö g+m+dal rö g+mim.

34 Kale ap magum g+mim, God n+p sabe g+m+dim ñ+n u, n+bi gau manö hagagöl. B+ gau nöp haglö, n+bi gau y+har+ñ apdi n+ñöl. Juda lo manö an+ö unbö rö nöp hagöp. *

35 N+bi gau manö r+mnap halö n+ñun a geinaböl u, kale ram kale ke gau amöm, nugmul b+ kal+p hag n+ñöl, hag ñöl. Pen n+bi b+ Krai la u adö God Manö n+ñun a göm magum geinaböl an+ au, n+bi ap uraköm manö hag ñ+nab u, g+ naij yab+ñ g+nab.

36 Kale n+bi b+ Korid nöd api Jisas manö aij u udmim n+bi b+ gau dammim hag ñagpe. Pen hon Jisas manö aij ud arep b+ gau, manö aij an+bu damun, kalöp n+bi b+ Korid nöp hag ñagno.

37 Kale b+ an an, God Ana han+p nan aij ñö, Jisas manö aij u n+bi b+ gau hag ñ+m+du a g+mim gas+ n+ñbim gau, yad B+ Kub hagöp rö hagabin me u a g+mim n+ñmim. *

38 Pen b+ an manö hagabin an+bi n+ñagnab u, manö n+pe u rö nöp n+ñagmim.

39 An+ö u, añ mam b+. Gas+ kub kale u Jisas manö aij u hag ñun a g+mim gas+ u n+ñmim. Pen n+bi b+ manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagaiöl u, arö gim a g+mim hagagmim.

40 Pen kale n+bi b+ Krai la u adö m+dpim gau apim God Manö n+ñnabim ñ+n u, nan n+ñön n+ñön geinabim, magöñhalö gas+ n+ñ aij göl g+ g+pe arn+m.

* 14:26: 1Ko 12:8-10

* 14:29: 1De 5:21

* 14:34: 1Ko 11:3; 1Di 2:12

* 14:37: 1Jn 4:6

15

Krais umöm kauyaŋ uraka

1 Añ mam b+. Krais manö aij u nöd hag ñainö udmim, manö n+ŋö yab+ a g+mim n+ŋ ud p+döŋ g+pim u, kauyaŋ hag ñ+ aij g+n+g gabin.

2 Manö aij an+bu kalöp hagnö n+ŋmim udpe u, n+ŋ ud p+döŋ göl g+ m+deinabim u, God kalöp ud kam+ŋ yunab. Pen n+ŋ ud p+döŋ göl g+ m+deinabim u, kale manö n+ŋö an+bu y+har+ŋ n+ŋ udpim rö l+ nab.

3 Manö yad nöd n+ŋnö an+bu, manö kub manö aij yab+ a gem kalöp hag ñ+nö. Hon nan si nan naij g+pun rö, Krais han+p a göm uma u, God Manö kal+ kliñ riköm, g+nab a g+la rö nöp ga. *

4 Krais umö r+göl g+lö, ñ+n m+höp m+döm, ñ+n m+hau n+gan u kauyaŋ uraka u, u rö nöp God Manö kal+ kliñ riköm, g+nab a g+la rö nöp ga. *

5 Pen Jisas kauyaŋ uraköm, Pida m+deia au waiö lö, n+p nöd n+ŋa. Hainö waiö lö, b+ manö n+pe ud arep unbö m+gan laŋ u n+ŋla. *

6 Hainö ñ+n ap, Krais kauyaŋ waiö lö, ñ+n añ+ an+bu nöp añ mam paip hadred (500) rö n+ŋla. Añ mam an+b gau r+mnap umla pen magöŋhalö rö m+dpal.

7 Hainö ñ+n ap, Krais kauyaŋ waiö lö, Jems n+ŋa. Ñ+n ap pen, b+ manö n+pe ud arep gau magöŋhalö n+ŋla. *

8 Pen n+bi b+ r+mnap n+p n+ŋla ñ+n u ap arö, hainö Jisas yad ke waiö la n+ŋnö. An+b u, yad ñ+ le pi yag daubal rö ap m+dainö y+p uda. *

9 Yad n+bi b+ Krais lau adö m+deila gau kal+p g+ naij yab+ g+ m+dm+din u, Jisas manö aij ud arep b+ m+dnam rö laga. *

10 Pen God y+p mög n+ŋöm ud aij gö, b+ n+pe m+dem, ke yab+ g+pim. Jisas manö aij ud arep b+ r+mnap wög g+pal rö gagpin; y+p mög n+ŋöm ud aij yab+ gö, wög kub yab+ u g+pim. *

11 Yad nöp God n+p wög g+pim a gem hagagabin; kale nöp g+pal a gem hagagabin. Hon magöŋhalö Krais manö aij u, adö añ+ hag ñ+no arö, kale n+ŋmim udpim.

N+bi b+ umla gau kauyaŋ uraknaböl

12 Pen Krais umöm uraka a gun manö pör hagpun u, kale r+mnap n+hön g+n+g n+ŋagmim, wip gau umöm kauyaŋ urakagnaböl a g+mim n+ŋbim?

13 Pen wip gau umöm kauyaŋ urakagnaböl a g+nabim u, Krais n+pe ke kauyaŋ urakagöp a g+nabim.

14 Pen Krais kauyaŋ urakagböp u, Krais manö aij hag ñ+m+dun manö u, manö y+har+ŋ rö l+böp. Krais kauyaŋ urakagböp rö hagep, Krais manö aij n+ŋ udpim u manö y+har+ŋ rö l+böp.

15 Wip umöm uraköl rö lagaiöp u, God Krais n+p gö urakagböp. An+b u, God gö Krais uraka manö aij pör hag ñ+m+dun u, manö piral rö l+böp.

16 N+hön g+n+g: wip gau umöm kauyaŋ urakagnaböl a g+nabim u, Krais n+pe ke u rö nöp kauyaŋ urakagöp a g+nabim.

17 Pen Krais kauyaŋ urakagböp, Krais manö aij n+ŋ udpim u manö y+har+ŋ rö l+böp. Krais kauyaŋ urakagböp, nan si nan naij g+pim gac u l+k g+ yuagböp.

* 15:3: Ais 53:5-12 * 15:4: Mad 12:40; Ap 2:24-32 * 15:5: Luk 24:34; Mad 28:16-17 * 15:7: Luk 24:50 * 15:8: Ap 9:3-6 * 15:9: Ep 3:8; 1Di 1:15 * 15:10: 2Ko 11:23

18 Pen Kraiſ kauyaſ urakagbö, n̄bi b̄i Kraiſ n̄p n̄ſ udöm umla gau, hadö böſ nöp um lug l̄i arblap.

19 Hon Kraiſ n̄p udun me, gas̄ halö m̄dpun. Pen m̄nör naböſ i l̄i m̄dpun, böſ nöp umaibnop, n̄bi b̄i mög gep rö yab̄l m̄daibnop.

20 Pen Kraiſ uraköm kam̄ſ m̄dpun u me, n̄bi b̄i Kraiſ n̄p n̄ſ udöm umbal gau, u rö nöp uraköm kam̄ſ m̄deinaböl.

21 B̄i ap gö, n̄bi b̄i umnaböl; b̄i ap gö, n̄bi b̄i uraknaböl. *

22 Manö hagabin an̄bu, Adam n̄bi b̄i yam n̄pe m̄dpun u magöſhalö umnabun, pen Kraiſ n̄bi b̄i yam n̄pe m̄dpun u magöſhalö uraknabun.

23 Pen God Kraiſ n̄p nöd gö uraköm, am n̄pe aip m̄dpun u me, hainö apöm n̄bi b̄i n̄p lau adö m̄dpun gau gö, magöſhalö uraknabun. *

24 Seden kijaki ana naij n̄pe gau n̄bi b̄i gau ḡi naij ḡinaböl u pen Kraiſ n̄pe kal̄p pa jö ḡi yuöm, n̄bi b̄i n̄pe abad m̄deinab gau Bapi God n̄p n̄ſnab; an̄bu n̄ſn hain an̄bu aunab.

25 N̄hön ḡin̄g: Kraiſ n̄bi b̄i nan gau abad m̄d damöm, Nap gö, kołmał n̄pe magöſhalö gau Kraiſ ma mo gau m̄deinaböl. *

26 Kołmał añ̄ ap nöp m̄deinab: umeb magö u nöp. Pen n̄ſn hain an̄bu, u abe ḡi p̄s ḡinab. *

27 Pen n̄pe gö, n̄bi b̄i nan gau magöſhalö ma mo n̄pe gau m̄dpun a göm kal̄ k̄l̄ñ r̄kla u, God Kraiſ mo n̄pe gau m̄dpun hagagla. God n̄pe nöp gö, magöſhalö Kraiſ mo n̄pe gau m̄dpun. *

28 N̄bi b̄i nan gau magöſhalö, N̄i n̄pe Kraiſ mo n̄pe gau m̄dlö n̄ſöl ḡi, n̄pe hagnab, “Bapi m̄ñi ne n̄bi b̄i nan gau magöſhalö abad m̄dpun. M̄ñi yad mo nöp gau m̄deinabin,” a ḡinab. An̄bu u me, God añ̄ nöp nan n̄hön n̄hön m̄dpun gau magöſhalö yab̄l abad m̄deinab.

29 N̄bi b̄i umbal gau, uraknaböl a ḡipin u n̄ſbim. Urakagnaböl u, n̄bi b̄i ai ḡin̄g n̄mdamam umbal gau kal̄p nan a göm n̄ſg pakpal? Kale uraknaböl a göm nöp an̄ſg ḡipal.

30 Pen hon u rö nöp, hon n̄hön ḡin̄g manö aij an̄bu hagnab, b̄i han̄p ḡi naij ḡin̄g gaböl gau gas̄ iru n̄ſagpun? *

31 Yad pör n̄ſagpin, n̄ſn i b̄i ap ȳp al pak l̄inab aka wasö u n̄ſagpin. Yad kalöp n̄bi b̄i gas̄ n̄ſem, B̄i Kub hon Kraiſ Jiſas n̄p n̄ſñ̄ lem aij a göp a gabin.

32 Pen yad daun kub Epesas i apem, kain hapeb gau rö aip pen pen ḡipin. Ummön böſ nöp umnabön a ḡipim u, yad n̄hön ḡin̄g an̄ſg ḡipin? “M̄ñi m̄dpun n̄ſn i, nan aij aij n̄ſöl ḡi, n̄ſg aij aij n̄ſöl ḡi, ḡi m̄daiun; umun böſ nöp umnabun,” a ḡibnep. Manö aij hag n̄i ajpin u ar̄k arbnep. *

33 Pen n̄bi b̄i gas̄ n̄ſem rö n̄ſbal gau, aip m̄dagaimim. N̄bi b̄i m̄d aij ḡipal gau, n̄bi b̄i ḡi naij ḡipal gau aip magum gaiöl, adö an̄bu nöp ḡinaböl.

34 Pen gas̄ adö ke n̄ſmim nan si nan naij ḡipim u arö ḡimim, m̄d aij ḡimim. Kale r̄mn̄ap God n̄p gas̄ n̄ſagpin u, kale nable ḡiböp.

Kauyaſ uraköm hañ roman̄ kale u aige rö m̄deinab?

35 Pen kale r̄mn̄ap hagnabim, “N̄bi b̄i umbal gau aigöl göm uraknaböl? Uraköm, hañ roman̄ kale u aige rö m̄deinab?” ö ḡinabim.

* 15:21: Ro 5:12 * 15:23: 1De 4:16; Rep 20:5 * 15:25: Mad 22:44 * 15:26: Rep 20:14

* 15:27: Sam 8:6 * 15:30: Ro 8:36 * 15:32: Ais 22:13

36 Pen manö hagnab u manö hauſ rö. Nan y+ſ magö gau yube, halö m+đdöm kam+ſ lagnab; umöm nöp kam+ſ l+nab. *

37 Wid magö aka nan n+hön magö yubim u, ran kub göp rö ju y+magnab; magö pro gau nöp yubim.

38 Pen magö ke ke yubim an+ſ gau, God rann+m a göm n+ſ la rö ranöb.

39 Hañ romanſ gau u rö nöp ke ke m+đdöp. N+ſi b+ gau ke la; kaj wal gau ke la; yaur gau ke la; kabsaſ gau ke la.

40 Hañ romanſ kumi kabö adö laſ gau ke m+đdöp; hañ romanſ m+nöſ naböſ adö iſ i gau ke m+đdöp. Hañ romanſ kumi kabö adö laſ aij u ke m+đdöp; hañ romanſ m+nöſ naböſ adö iſ i aij u ke m+đdöp.

41 Pen s+đdö mailö u aij u ke la; rak+n mailö u aij u ke la; gap+ mailö u aij u ke la. Pen gap+ gau u rö nöp ke ke m+đdöp rö mailö u aij ke ke la.

42 N+ſi b+ umöm uraknaböl u an+ſbu rö. Wip r+göl g+naböl hañ romanſ u hij g+ lagnab; uraknaböl hañ romanſ u hij g+ lugagnab.

43 Nan mög gep rö ulöm l+bal; uraköm mailö halö m+đdnab. Nan klö m+đdagöp ulöm l+bal; uraköm p+đdöſ halö m+đdnab. *

44 Hañ romanſ ulöm l+bal u hañ romanſ m+nöſ naböſ adö iſ i ajpal rö m+đdöp; uraköm ana kumi kabö adö laſ ajpal rö m+đdnab.

45 Adö an+ſbu nöp, God Manö ad+ſ ap Moſis kal+ kl+ſ r+köm haga, “Adam nöd n+bö u n+pe ke b+ kam+ſ halö la,” a ga. Adam hain n+bö u pen Ana m+đdöp; n+pe n+ſi b+ gau kam+ſ m+đdep magö u n+ab. *

46 An+ſb u me, nöd hañ romanſ m+nöſ naböſ adö iſ i ajep; hainö hañ romanſ ana ajep.

47 B+ nöd n+bö u m+nöſ nöp aua; B+ hain n+bö u kumi kabö adö laſ au n+bö aua.

48 N+ſi b+ m+nöſ naböſ adö iſ i m+đdpal gau, b+ nöd n+bö m+đm+đdöp u rö nöp m+đdpal. N+ſi b+ kumi kabö adö laſ m+đdpal gau, B+ kumi kabö adö laſ m+đdöp rö m+đdpal.

49 M+ñi hon b+ m+nöſ aua rö m+đdpun; hainö B+ kumi kabö adö laſ au n+bö aua rö m+đeinabun.

50 Añ mam b+, yad kalöp hagabin, hañ romanſ y+har+ſ u God ram m+nöſ aij u arep rö lagöp. Nan um hij g+ lagnab u pör pör m+đdain+m rö lagöp.

51 Pen manö nöd n+ſagm+đal ap kalöp hagn+g gabin. Hon Kraſ n+ſi b+ n+pe m+đdpun gau magöſhalö umagnabun. Pen hon magöſhalö ke hain n+bö rö l+nabun. *

52 A+ſſ magö hagö, añ+m añ+m y+ſ+đ nöp mailö göp rö, n+ſi b+ umbal gau urak hañ romanſ hij g+ lugagep m+đeinaböl; pen hon magöſhalö ke hain n+bö rö l+nabun. *

53 Hañ romanſ hij g+ lagnab u, hij g+ lugagep l+n+m; hañ romanſ umeb u, pör pör m+đdep l+n+m. *

54 Hañ romanſ hij g+ lagnab u, hij g+ lugagep l+nab; hañ romanſ umeb u, pör pör m+đdep l+nab n+n an+ſbu, manö kal+ kl+ſ r+köm hagla rö g+nab. B+ God manö hagep Aſaia God Manö kal+ kl+ſ hagöm haga, “B+ Kub umeb magö u al pak lö hadö böſ nöp p+ſ göp,” a ga. *

55 Pen b+ God manö hagep Hoſea God Manö kal+ kl+ſ r+köm haga, “Umeb magö, uri klö ne m+đdöp gai?

Umeb magö, uri ilön ne m+đdöp gai?” ö ga *

* 15:36: Jon 12:24 * 15:43: Plp 3:20-21 * 15:45: Jen 2:7 * 15:51: 1De 4:15-17 * 15:52:

Mad 24:31 * 15:53: 2Ko 5:4 * 15:54: Ais 25:8 * 15:55: Hoſ 13:14

⁵⁶ Umeb magö ilön u nan si nan naj gep n+bö; nan si nan naj gep klö u lo manö n+bö. *

⁵⁷ Pen God n+pe B+ Kub hon Jisas Kraiss n+p yuö apöm han+p ud asik yuö kam+ñ arabun. An+bu n+ñun, God n+p aij a gun.

⁵⁸ An+ib u, añ mam aij yad gau, kale p+döñ g+mim, ke gau aragmim. B+ Kub n+p wög g+pun u y+har+ñ gagun a g+mim, pör nöp klö g+mim, B+ Kub n+p wög göl g+ m+daimim.

16

Nan God n+p ñeb

¹ Mani ud magum g+mim, God n+bi b+ kal+p ñ+nabim manö u hagn+g gabin. Kraiss Jisas n+bi b+ Galesia Propins m+dpal gau kal+p hagnö rö, kale u rö nöp g+mim. *

² Kale n+bi b+ ke ke magöñhalö wik añ+ añ+ ñ+n nöd u mani udpim rö u n+ñmim r+mnap ud ke gau l+mim ud magum g+mim. An+g g+nabim u, yad apjakem mani nan a gem hag ajageinam.

³ Pen yad n+nabin u, b+ kale n+ñmim b+ aij m+dpal gau r+mnap hagpe, yad kal+p köp kal+ kl+ñ r+k ñ+nö, kale pen köp u abe mani ñ+nabim u abe dam Jerusalem ud aröl.

⁴ Pen y+p arep rö leinab yad ke kal+p u+ g+ ud arnabin.

⁵ Pen yad Masedonia Propins u amem, m+dpim u n+nabin. *

⁶ Amjakem, kale aip pro magö ap m+deinam rö löp. Y+baud i kalöp aip m+dem, ram m+nöñ r+mnap arn+g g+nö, y+p dam adan an u yube arnabin. *

⁷ Kalöp y+har+ñ mailö s+dö an n+ñöl arep u y+p aij gagöp. B+ kub yau a geinab, am kale aip rap+n m+dem hainö arnabin.

⁸ Yad daun kub Epesas i m+dem, Pedikos ñ+n kub u ap padiö n+ñem hainö n+nabin.

⁹ Daun kub Epesas i, B+ Kub wög kub gabin, pen n+bi b+ iru nöp y+p j+ n+ñbal. *

¹⁰ Pen Dimodi m+dpim u auain+m, n+p ud aij g+mim, n+pe p+ñ+ñ gagnab. N+pe yad B+ kub u n+p wög g+pim rö nöp göp u n+ñmim, *

¹¹ n+p arö gagmim. Kale magöñhalö n+p ud aij g+mim. Hainö arn+g gain+m u, n+p dam adan an u yuaimim, yad m+dpim i ado g+ aun+m. Mam r+mnap halö aip aunaböl a gem abad m+dpim. *

¹² Pen mam hon Apolos n+p manö klö hagem hagpin, mam r+mnap arajal rö, aip armön a g+pim u, pen n+pe m+ñi nagnab. Hainö neb rö lain+m n+nab. *

Manö naböñ r+mnap abe haga

¹³ Kale n+bi b+ n+ñöl g+ m+daimim. God n+p n+ñ ud p+döñ g+mim g+ m+daimim. Nan ap p+ñ+ñ gagmim. Klö yab+ñ g+mim g+ m+daimim.

¹⁴ Pen nan n+hön n+hön g+nabim, n+bi b+ gau kal+p m+dmagö l+mim g+mim.

¹⁵ Añ mam b+. Kale n+ñbim, Grik kai Kraiss n+p n+ñ udla gau, Sidepanas n+bi b+ yam n+pe gau nöd n+ñ udla. N+ñ udöm me, n+bi b+ Kraiss lau adö

* **15:56:** Ro 7:13 * **16:1:** Ro 15:25-26; 2Ko 8:1-9 * **16:5:** Ap 19:21 * **16:6:** Ro 15:24 * **16:9:** Ap 19:8-10; 2Ko 2:12 * **16:10:** 1Ko 4:17 * **16:11:** 1Di 4:12 * **16:12:** 1Ko 3:6

mıdpal gau kalıþ mıdماغö löm wög gı ñöl gı nöþ mıdpal. Anıb u, añ mam yad kalöp hagabin, *

¹⁶ nıbi bı aij anıb gau rö abe, añ mam kale aip wög gıpal gau abe nıñmim, hagöl rö nöþ gımim.

¹⁷ Pen kale ap yıþ nıñmim rö lagö, Sıdepanas, Podyunedas, Akaikas apöm yıþ nıñbal u yıþ aij yabıñ göþ.

¹⁸ Anıg gıpal anıbu yıþ aij göm kalöp aij göm göþ. Bı aij anıb gau manö hagnaböl u nıñ aij gımim.

¹⁹ Pen nıbi bı God lau adö mıdpal Esia Propins i, kalöp Korid nıbi bı gau, “Añ mam bı, kale mıdpım?” a gıpal. Akwila nıbi nıpe Prisila aip kalöp Korid nıbi bı, “Bı Kub kalöp abad mıdeıaıñ,” a gıpal. Nıbi bı apöm ram kale ber mıhau magum göm God nıþ sabe gıpal gau u rö nöþ haggal. *

²⁰ Pen añ mam Krais lau adö mıdpal gai i magöñhalö, “Kale mıdpım?” a gıpal. Kale Bı Kub nıþ nıñ udpım rö, pen pen hag wıhai udöl gı, alaun bom halumim.

²¹ Yad Pol, manö naböñ magö i ñımagö yad u ke kalı klıñ rıkem “Kale mıdpım?” a gabin.

²² Nıbi bı an, Bı Kub nıþ mıdماغö lagnab u, pen ilön udnım. Anıb u, Bı Kub hon, ne aumön! *

²³ Bı Kub hon Jisas kalöp mög nıñöm ud aij gınım.

²⁴ Añ mam yad Krais Jisas lau adö mıdpım gau, yad kalöp magöñhalö mıdماغö lıbin. Anıb unbö rö aij.

* 16:15: 1Ko 1:16 * 16:19: Ap 18:2,18,26 * 16:22: Gal 1:8-9

2 Korid

Pol köp hain u Korid n̄bi b̄i kal̄ip kal̄i kliñ r̄ika

¹Yad Pol. God ȳip hag lö, Krajs Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idem, mam hon Dimodi aip aui m̄idul, kalöp God n̄bi b̄i n̄ipe daun kub Korid m̄idpim gau abe, Akaia Propins an̄ an̄ gau gau magöñhalö m̄idpim gau abe, köp an̄bi kal̄i kliñ r̄ikab̄in.

²Kalöp hagabin, ȳip aij göp u, Bapi God abe B̄i Kub Jisas Krajs abe kalöp mög n̄iñmil ud aij ḡlō, agam̄ij m̄id aij ḡmim.

Pol God n̄ip aij a ga

³B̄i Kub hon Jisas Krajs Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Bapi God ñ̄i pai n̄ipe mög mög n̄iñöm, ud aij göm, pör pör abad m̄id aij yab̄iñ göp. *

⁴Marö r̄imnap han̄ip auaj̄ip, n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp u me, hon pen ado gun, n̄bi b̄i r̄imnap marö auaj̄ip, kal̄ip u rö nöp ud aij gun abad m̄id aij ḡnabun.

⁵Krais p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe ilön uda rö hon u rö nöp ilön r̄imnap udpun. Pen Krajs p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe han̄ip pör pör abad m̄id aij göp n̄iñöm hon gas̄i halö m̄idpun. *

⁶Kale m̄id aij ḡmim gas̄i halö m̄idmim, am n̄ipe aip pör pör m̄ideinabim a göm, Krajs Jisas n̄ipe marö r̄imnap han̄ip ñ̄im̄idöp. Pen Krajs n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp rö, hon gas̄i halö m̄idpun u n̄iñabim u me, marö r̄imnap kalöp aueinab u, Krajs han̄ip u rö nöp abad m̄id aij ḡnab n̄iñöm m̄id aij gun a ḡmim, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁷Gas̄i hon n̄iñbun u, kale Krajs n̄ip arö gagnabim. Hol b̄i m̄ihau ilön udupul rö, kale u rö nöp ilön udnabim; pen God hal̄ip m̄ihöñ ud aij göp rö, kalöp u rö nöp ud aij göm abad m̄id aij gö, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁸Pen añ̄ mam b̄i n̄iñmim. Hol b̄i m̄ihau Esia Propins m̄idul, marö kub udul uñ̄ham yab̄iñ m̄idailo. Kam̄iñ m̄idaiul rö lagöp, hadö umnabul a ḡlō. *

⁹Hadö umn̄ig gabul a ḡlō. Pen ga adö an̄bu, hol gas̄i kub yab̄iñ n̄iñm̄idul u me, hol ke klö m̄idpul a gul hagagpul; God n̄bi b̄i umbal gau gö urakpal u nöp hal̄ip abad m̄idö n̄iñöl ḡi m̄idpul, a ḡipul.

¹⁰⁻¹¹Hal̄ip böñ nöp al pak löl rö la u pen n̄ipe hal̄ip ud kam̄iñ yua u me, uri n̄ipe hal̄ip kauyan ud kam̄iñ yun̄ig gab. Kale God n̄ip sabe göl ḡi m̄idpe, hainö gau abe n̄ipe u rö nöp hal̄ip ud kam̄iñ yunab a gul gas̄i halö m̄idpul. An̄b u, n̄bi b̄i iru nöp God n̄ip sabe göl ḡi m̄idlö, God n̄ipe n̄iñöm hal̄ip b̄i m̄ihau ud kam̄iñ yuö me, n̄bi b̄i iru nöp hal̄ip ḡnab u n̄iñöm hib n̄ipe haglö adö arnab. *

Pol kal̄ip am n̄iñaga, manö u haga

¹²M̄idmagö hol an̄ dan̄ n̄iñbul, n̄bi b̄i gau aip m̄idul nan n̄ihön n̄ihön ḡipul gau, God hal̄ip aip m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ip gas̄i n̄iñöl ḡi ḡipul. Hol manö n̄iñö nöp hagul ḡi aij nöp ḡipul. Yad waiö hagabin, kalöp pör pör an̄b unbö rö nöp ḡipul. Pen n̄bi b̄i gau gas̄i n̄iñbal rö gas̄i n̄iñul an̄ig gagul. God hal̄ip mög n̄iñöm ud aij göm gas̄i ñ̄o an̄ig ḡipul.

* 1:3: Ro 15:5 * 1:5: Sam 34:19 * 1:8: Ap 19:23; 1Ko 15:32 * 1:10-11: 2Di 4:18

13-14 Köp kalöp kali kñiñ ríkmiðdin gau, manö ba gau rö hagem ríkagmíðdin; amgö li nñjmim, il u yñjíd nñjmim a gem, waiö nöp ríkpin. Mññi ke ke rö mídþun u me, kale yñp nñjbim pen yñp nñj aij gaggim; pen yñp aij göp u, yñp nñj aij gñpe me, hainö Bñ Kub hon Jisas ado gñ aunab ññn u, ap magum gun, yad kalöp nñjem mññ mññ gñabin; kale pen u rö nöp yñp nñjmim mññ mññ gñabin. *

15-16 Adö anñbu nöp me, nöð Masedonia Propins aragnö ññn u, yad gasñ ap nñjem köl am nñjñg nñabin a gñö. Yad Masedonia nñbi bñ kalñp nñjñg arnabin, pen nöð am kalöp nñjem arnam, a gñö. Pen ado gñ apem, Judia arñg, adan mlö aññ anñbu nöp apem, kalöp kauyañ nñjöl gñ ap paðinam, a gñö. Anñg gñö me, kale mññ mññ gñmim yñp pen gñ ññmim nan magö rímnap ññbe ññjöl gñ, Judia arnam, a gñö. *

17 Gasñ anñbu rö nñjem me, kalöp nöð manö bñg yunö u pen hainö nagnö. Anñg gñö u, yñp pen hagnabim, “Bñ mlö u nñp ke aij göp adö u hain göm, ‘Gñabin gñabin,’ a göm, manö nöp hagöð, hainö gagöp. Nñpe yñharñj bñ manö ññg pak ajöp mlö u,” a gñabin rö löp u pen,

18 God bñ nñjö yabñl nöp hagöp u pñg mídþin rö u, yad gasñ mñhöp nñjem kalöp hagapñ.

19 Yad, Sailas, Dimodi, hon kalöp God Ññ nñpe Jisas Krais manö hag ññno. Jisas Krais gasñ mñhöp mídagöp. Nñpe yau a göm, hainö wasö gagnab. Manö nñhön nñhön hagöp u, hagöp rö nöp gñab. *

20 God manö adö nñhön nñhön haga u, Jisas Krais apöm, anñb unbö rö nöp magöñhalö göp. Hon nñpe anñg göp anñbu nñjbun u me, God nñp sabe gun u, Jisas Krais hib nñpe hagun, “Nñjö” a gñpun. Anñg gñpun u, God hib nñpe u adö lañ arañ a gun anñg gñpun. *

21 God nñpe nöp gö me, hon abe, kale abe Krais nñp cñg aij gun mídþun. Nñpe nöp me hanñp “Nñbi bñ yad ke,” a göm, hag löm,

22 Ana nñpe u hanñp ñö, apöm mídmagö añ hon danj goñ li mídöp. Anñb u hon nñjbun, hon God nñbi bñ nñpe ke mídþun nñjöm nñpe haga haga rö nöp magöñhalö hanñp ññab. *

23 Pen yad kale Korid kai mídþim gau nñjñg gainö u pen amem manö kub hagnö, kale ilön udmim rö löp nñjem me, kalöp mög nñjem me nagnö. God nñpe mídmagö yad añ danj nñjöp yad piral hagagabin.

24 Pen manö yad u nöp hain göl a gem gasñ u nñjagpin. Kale ke Krais nñp gasñ nñjbim u me, yad am kalöp hagnö, kale klö gñmim Krais nñp nñj aij gñmim cñg pídöñ gñmim mññ mññ göl gñ mñdeinabim, a gem hagabin. *

2

1 Pen yad gasñ ap nñjem hagnö, “Kalñp kauyañ am nñjem manö klö hagnö, kalñp kauyañ ilön udöl rö löp u, am nñjagnam,” a gñö. *

2 Pen yad gñö kale ilön udeinabim u, an pen mídöm yñp geinab mññ mññ gñabin? Nñbi bñ anñbu rö rímnap mídageinaböl.

3 Anñbu nñjem me, kalöp köp kali kñiñ ríkñö. Yad gasñ nñjñö, “Amjakem nñbi bñ gau nñjem mññ mññ yabñl gñbñep pen wasö, amjakem kalñp nñjñö, yñp mñjör yabñl gññim rö löp u me, yad aragnabin,” a gñö. Yad gasñ nñjñö, “Yad ke mññ mññ gñabin u, kale abe mññ mññ gñabin,” a gñö.

* 1:13-14: 2Ko 5:12; Plp 2:16 * 1:15-16: 1Ko 16:5-6 * 1:19: Ap 18:5 * 1:20: Rep 3:14 * 1:22:

Ep 1:13-14; 2Ko 5:5 * 1:24: 1Pi 5:3 * 2:1: 1Ko 4:21

⁴ Kōp kalɩ klɩñ rɩknō anɩbu, mɩdmagō yad u ilōn gō, gasɩ mɩlō lōl gɩ, amgō ñɩg ud gɩ dō gɩ yuōl gɩ kalɩ klɩñ rɩknō. Kalōp marō kub gɩnɩm a gem rɩkagnō; kalōp mɩdmagō yabɩ lɩbin rō nɩŋmim, a gem rɩknō. *

Bɩ nan naij ga u, uri nan naij ga anɩbu arō gɩmim nɩp mɩdmagō lɩmim udmim

⁵ Pen yad gasɩ nɩŋbin bɩ ap gō marō ga u, yɩp gaga, kalōp nɩbi bɩ gau mɩdpim kalōp magōŋhalō ga.

⁶ Pen kale magōŋhalō rō nɩp arō gɩpe u, nɩpe ilōn udōm, gɩ naij ga u hadō nɩŋōb. Anɩb u, mɩñi anɩg gagmim; arō gɩmim.

⁷ Mɩñi gɩ naij ga anɩbu arō gɩmim, nɩp manō hain hain hagmim. Nɩhōn gɩnɩg: nɩp anɩg gagpe, mōg kub yabɩ gō, bōŋ nōp ap lug paknɩm rō lōp.

⁸ Anɩb u, yad kalōp hagabin, nɩp mam hon a gɩmim mɩdmagō lɩbim u, nɩp hagpe nɩŋ aij gɩnɩm.

⁹ Yad kalōp kōp kalɩ klɩñ rɩknō u, manō yad u udmim, manō nɩhōn nɩhōn hagnabin magōŋhalō hain gɩmim gɩnabim aka gem kōp kalɩ klɩñ rɩknō.

¹⁰ Pen nɩbi bɩ kale gau rɩmnap gɩ naij gɩnabōl kale arō gɩnabim u, yad u rō nōp gɩ naij gɩnabōl anɩbu arō gɩnabin. Pen yad gɩ naij gɩnabōl arō gɩnabin u, Kraiŋ yɩp nɩŋ mɩdōp, a gem, kalōp nan a gem arō gɩnabin.

¹¹ Pen wasō u, Seden hanɩp Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe rɩmnap gō, ap lug pakun rō lōp. Seden pōr, gɩnō ap lug pakōl a gōm nɩŋōb u, nɩŋbun. *

¹² Pen Kraiŋ manō aij u Droas nɩbi bɩ kalɩp hag ñɩnam a gem, Droas arainō, Bɩ Kub yɩp adan hiɩkō, wōg nɩpe u ram mɩnōŋ anɩbu gɩnam rō la u pen, *

¹³ mam yad Daidas Droas au ulhai nɩŋagnō u me, yad gasɩ kub nɩŋem, Droas nɩbi bɩ kalɩp, “Aui mɩdaiim” a gem, Daidas nɩp nɩŋnɩg Masedonia Propins aui aunō. *

¹⁴ Anɩb u, God gōp rō nɩŋem, nɩp aij yabɩ a gɩpin. Ñɩ nɩpe Kraiŋ nɩp yuō, apōm Seden nɩp ud raɩa mɩgan nɩpe gau lōm, hanɩp uda. Nɩpe hanɩp udōm, ami bɩ kub rō hanɩp ul gɩ arō nɩŋōl gɩ, nɩbi bɩ ke ke gau hanɩp nɩŋōm Kraiŋ manō aij nɩpe haɩŋ aij yabɩ rō nɩŋbal.

¹⁵⁻¹⁶ Kraiŋ mab haɩŋ aij auep ud God nɩp lau sabe gɩ ñōb u rō, hon mɩdpun. Nɩbi bɩ Kraiŋ kalɩp ud kamɩŋ yuab gau haɩŋ anɩbu nɩŋōm haɩŋ aij unbō ke nɩŋlō, kalɩp kamɩŋ mɩdep magō u ñōb. Pen nɩbi bɩ Kraiŋ nɩp arō gɩpal gau, haɩŋ aɩñ anɩbu nōp nɩŋōm wɩp haɩŋ naij u a gɩlō, kalɩp umeb magō u ñōb. Pen nɩbi bɩ an wōg anɩbu gɩnɩm rō lōp? *

¹⁷ Nɩbi bɩ iru nōp mani nan gau iru nōp udun a gōm, God Manō aij nɩpe u hag aɩpal. Pen hon unbō rō gagpun. God nɩpe hanɩp hag lɩ yuōm nɩŋ mɩdō nɩŋōl gɩ, hon Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe mɩdun manō nɩŋō yabɩ nōp hagnun a gun, God Manō aij nɩpe u kabō gōl nōp hag ñɩbun.

3

¹ Pen manō kalɩ klɩñ rɩkabin anɩbi, “Yad kōp kalɩ klɩñ rɩknō, hanɩp ud aij gōl,” a gem, rɩkagabin. Hon nɩbi bɩ yɩharɩŋ rō mɩdun, hanɩp udmim, a gun, nɩbi bɩ kale nɩŋbim rɩmnap kalɩp hagno, kōp rɩmnap kalɩ klɩñ rɩk ñɩlō, hon dap kalōp ñɩno nɩŋmim, hanɩp udagnabim. Pen kale, “Bɩ gai i kalɩp

* 2:4: Ap 20:31 * 2:11: Luk 22:31 * 2:12: Ap 14:27; 1Ko 16:9 * 2:13: Ap 20:1 * 2:15-16: Luk 2:34; 2Ko 3:5-6

udmin,” a g̃imim, köp r̃imnap kalı k̃liñ r̃ık ñıbe, hon dam ñıbi b̃ı r̃imnap kalıp ñagnabun. *

² Pen köp m̃ıdmagö aŋ hon daŋ kalı k̃liñ r̃ık m̃ıdöp rö me, kale ñıbi b̃ı m̃ıdpim. Gası hon ñıŋbun u, kalöp manö hag ñıno ñıŋmim udpim u me, ñıbi b̃ı gau kalöp ñıŋöm, hon b̃ı aigale b̃ı rö m̃ıdpun u ñıŋaböl. *

³ Pen hon Kraıs ñıp wög g̃ıno, Kraıs ñıpe ke köp añıbi kalı k̃liñ r̃ıköm hanıp ña. Yıg nan kalı k̃liñ r̃ıkep udöm r̃ıkpal rö wasö; kabö adö u kalı k̃liñ r̃ıkpal rö wasö. God pör kamıŋ m̃ıdöp Ana ñıpe u Kraıs manö aij ñıpe u ñıbi b̃ı m̃ıdmagö aŋ kale daŋ r̃ıköp. *

⁴ Yad manö hagabin añıbi, God ñıhön ñıhön hagöp u Kraıs magöŋhalö añıb unbö rö nöp g̃ınab, a gem hagabin.

⁵ Hon ñıŋbun, hon k̃lö hon ke g̃ıno wög aij arnım rö lagöp; God nöp me hanıp g̃ı ñö ñıŋöl g̃ı, g̃ıno wög aij arnab.

⁶ God ñıpe nöp gö, hon wög g̃ı ñeb b̃ı ñıpe m̃ıdun, God Manö hain ñıbö hag löp u, damun ñıbi b̃ı gau kalıp hag ñıbun. God Manö hain ñıbö hag löp añıbu, lo manö u rö wasö; manö hain ñıbö hag löp u, God Ana ñöb. Lo manö gö, ñıbi b̃ı umnaböl; pen God Ana gö, ñıbi b̃ı kamıŋ m̃ıdeinaböl. *

⁷ Lo manö añıbu, God kabö haıai bad adö u kalı k̃liñ r̃ıkö, Mosıs dauö ñıŋöl g̃ı, mailö kub yabıı ga. Mailö kub añıbu Mosıs mulu maj m̃ıgan ñıpe mailö g̃ı m̃ıdöp. M̃ıdö m̃ıdö mailö kub añıbu hadö ur gaia pen Isrel ñıbi b̃ı Mosıs mulu maj m̃ıgan ñıpe ñıŋöl rö laga. Lo manö umeb magö daua u pen mailö kub yabıı halö aua. *

⁸ Pen God Ana wög ñıpe gab u mailö aij unbö ke halö m̃ıdöp.

⁹ Manö kub hagep lo manö u mailö halö aua rö, hon God amgö ilö adö ñıpe u ñıbi b̃ı kamıŋ aij rö lep manö aij añıbu mailö halö unbö ke yabıı aua. *

¹⁰ Mailö aij unbö ke uri hadö aub u me, lo manö nöd mailö halö aua u uri mailö gagöp.

¹¹ Lo manö u pör m̃ıdagöm ur g̃ıng gaia pen mailö halö aua; añıb u me, manö aij u pör pör m̃ıdöm ur gagnab u mailö aij unbö ke halö m̃ıdöp.

¹² Añıb u, hon gası halö m̃ıdun, ana udagun, k̃lö gun Kraıs manö aij u waiö hag ñıbun.

¹³ Mosıs ga rö gagan. Ñıpe lo manö u damöm, mulu majmanı ñıpe u mailö kub yabıı ga, pen m̃ıdö m̃ıdö mailö kub ga añıbu pro gö auö ñıŋöl g̃ı, Mosıs ñıpe ñıbi b̃ı gau pro gajıp añıbu ñıŋagöl a göm, usajıı bad ap udöm, mulu majmanı ñıpe u paıu ga. *

¹⁴⁻¹⁵ Pen gası kale ñıŋ aij gagla. Ñıhön g̃ıng: usajıı bad rö gası kale wam wam göm m̃ıdeia u me, God nöd hadame nöp manö ñıŋö hag lep haga manö u amgö lı ñıŋla u pen manö il u ñıŋagla. M̃ıñı u rö nöp kale lo manö añıbu amgö lı ñıŋbal pen nan usajıı bad rö gası kale wam wam gö, manö il ñıŋagpal. Nan usajıı bad rö gası kale wam wam göp u, Kraıs ñıpe nöp ud ke gau yunım rö löp.

¹⁶ Pen ñıbi b̃ı Bı Kub u ñıp aunaböl u, ñıpe usajıı bad gası kale paıu göm m̃ıdöp u, ud waı g̃ı yuöm, gası kale pıral hiıkö, ñıŋaböl. *

* **3:1:** 2Ko 5:12; Ap 18:27 * **3:2:** 1Ko 9:2 * **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esi 36:26-27 * **3:6:**

Jer 31:31; 1Ko 11:25; Jon 6:63 * **3:7:** Eks 34:29 * **3:9:** Dud 27:26; Ro 1:17 * **3:13:** Eks 34:33

* **3:16:** Eks 34:34

17 Bî Kub hagabin u, Ana u me. Ana nîpe hon aip mîdeinab u, nan nîhôn nîhôn gôm hanîp bî nagîman rō lînîm u, nîpe pa jō gî ke gau yuôm hanîp ud asîk yunab. *

18 Pen mulu majmanî hon u paŭu gî pi gun mîdagpun rō, hon magōrhalō Bî Kub mailō aij nîpe u waiō nîrîbun. Nîpe gō, hon magōrhalō nîpe ke mailō aij halō mîdōp rō lînabun. Magō aîrî nōp nîpe mîdōp rō lagnabun; pen nîrîn aîrî aîrî nîpe pōr nōp hanîp gî gî gō, hon mailō aij nîpe mîdōp rō lînabun. Bî Kub anîg gab u Ana u me.

4

Mînōrî ud rin cōg gîpal rō u, hon nîbi bî mîdpun

1 God hanîp mōg nîrîm udōm, wōg anîbi hag lō gîpun u me, hon gasî iru nîrîagpun.

2 Pi gōm gîpal adō u abe, nable gō nîrîl gî gîpal adō u abe hon gagpun. Nîbi bî gau kalîp manō pîral hagagpun. Hon God Manō hag nîrîg gabun u, manō hon rîmnap halō hagun hag nîagpun. Nan nîhôn nîhôn gîpun gau pîral adō u gagpun. God Manō aij nîpe u kabō gōl nōp waiō hag nîrîbun. Anîg gîno, nîbi bî gau hanîp nîrîm, mîdmagō anî kale daî nîrînabōl, hon God amgō ilō adō nîpe u bî aigale bî rō mîdpun. *

3 Nîbi bî umabōl gau nōp, manō aij waiō hag nîrîbun u nîrîm, usajîl bad rō manō aij adō mîdōp nîrîm nîrîagun a gîpal.

4 Kale nîrîagpal u, Seden ram mînōrî îl î god rō mîdōp u, gasî kale wam wam gō, Kraîs manō aij mailō halō mîdōp manō u nîrîagpal. God nîpe mîdōp rō, Kraîs u rō nōp mîdōp u nîrîagpal. *

5 Pen manō hag nîrîbun u, hon bî aigale bî rō mîdpun manō u hag nîagpun; Jîsas Kraîs nîpe nōp Bî Kub mîdōp nîrîm Jîsas wōg nîp gun, wōg gî nîeb bî kale mîdpun a gun, manō aij kalōp hag nîrîbun.

6 God nōd “Sîbōn anî yanî mailō ganî,” a ga. God aîrî anîbu nōp mailō nîpe mîdmagō anî hon daî nî lab. Anîb u, God mailō aij nîpe u Kraîs mulu majmanî mailō gab u hadō nîrîbun. *

7 Mînōrî ud rin cōg gî lîbal rō u, hon nîbi bî mîdpun. Pen God nîpe nan aij unbō ke anîbi hanîp anî daî lōp. Anîb u nîrîbun, klō hon ke wasō; God klō nîpe ke nîo udun anîg gōl mîdpun u nîrîbun. *

8 Hanîp bōrî bōrî rîdîk gîpal u pen hon pak gulu gî arbun. Gasî iru nîrîbun u pen gasî halō mîdpun. *

9 Hanîp yu gî yubal u pen mam hon pōr aip mîdōp. Hanîp yîharîrî gabi pakpal umagpun.

10 Jîsas nîp pakōm al pak la rō, hanîp u rō nōp pakōm al paknîg gîlō bîstam mîdpun. Pen anîg gō, nîbi bî gau haî romanî hon nîrîm, Jîsas kamîrî mîdōp u waiō nîrînabōl. *

11 Hon kamîrî mîdpun u, Jîsas nîp nîrî udpal, a gōm, hanîp pōr pōr nōp al pak lînîg gabōl. Pen gabōl anîbu, nîbi bî gau haî romanî hon nîrîm Jîsas kamîrî mîdep magō nîpe u nîrîl a gōm, God kalîp arō gō anîg gabōl. *

12 Hon pōr pōr umun rō lōp u pen hon anîg gîno, kale kamîrî mîdmîm rō lōp.

* 3:17: Jon 8:36; Ro 8:2 * 4:2: 2Ko 2:17; 1De 2:5 * 4:4: Ep 2:2; Kol 1:15; Hib 1:3 * 4:6: Jen 1:3; Aîs 9:2; 2Ko 3:18 * 4:7: 2Ko 5:1 * 4:8: 2Ko 1:8; 7:5 * 4:10: 1Ko 15:31 * 4:11: Ro 8:36

¹³ God Manö u bɪ ap kalɪ klɪñ rɪkōm haga, “God nɪp nɪŋ udpin u me, anɪg hagpin,” a ga. Anɪb u rö, hon u rö nöp God nɪp nɪŋ udpun u me, manö hagpun. *

¹⁴ Hon nɪŋbun, God gö Bɪ Kub Jisas kauyaŋ uraka rö, hanɪp u rö nöp gö urakno, hanɪp abe kalöp abe dam Jisas mɪdöp au lɪnab. *

¹⁵ Nan hagabin anɪb i magöŋhalö kalöp nan a gem hagabin. Anɪg gɪno, ñɪn añɪ añɪ God nɪpe nɪbi bɪ gau gau iru nöp ud aij göm abad mɪdö, kale God nɪp aij a göl gɪ gɪlö nɪŋöl gɪ, hib nɪpe u i adö laŋ ap rannab.

God nɪp nɪŋ udun gasɪ halö mɪdpun

¹⁶ Anɪb u, hon gasɪ halö mɪdpun. Hañ romaŋ ñɪn ma hon hainö gɪ lugnɪm rö löp u pen God hanɪp pör pör ana aŋ hon daŋ klö ñö nɪŋöl gɪ kamɪŋ mɪdpun. *

¹⁷ Marö pro udpun anɪb gau nan kub wasö; yɪharɪŋ magö ulep ap nöp udpun. Pen marö anɪb gau udun, am Kraiss aip mɪdun pör nöp pör nöp mailö aij kub yabɪ gau mɪd aij gɪnabun. *

¹⁸ Mɪnönj nabönj adö il i mɪdun, nan amgö magö nɪŋeb gau gasɪ iru nɪŋagpun; nan adö laŋ au amgö magö nɪŋagep gasɪ nɪŋbun. Nan amgö magö nɪŋeb gau magö ulep nöp mɪdeinab; nan amgö magö nɪŋagep gau pör nöp pör nöp mɪdeinab. *

5

¹ Hañ romaŋ hon mɪñi mɪdöp ñɪn aŋ i, ram bada bad rö mɪdöp. Pen ram bada anɪbu ud waɪ gɪlö aka asöl gö, God nɪpe hanɪp ram hain nɪbö ap ram mɪnönj nɪpe kumi kabö adö laŋ au gɪ lö mɪdeinabun. Ram anɪbu bɪ ram gɪpal rö wasö; God nɪpe ke gɪ lö, pör nöp pör nöp mɪdeinab. *

² Ram hain nɪbö anɪbu yɪŋɪd udun waɪŋ rö rol gun, a gɪ gasɪ nɪŋöl gun abad mɪdpun. *

³ Nɪhön gɪnɪg: God nɪpe hanɪp waɪŋ rö rol gɪ ñeinab u, magö nöp mɪdageinabun.

⁴ Mɪñi ram bada anɪbi mɪdun, marö gö nɪŋöl gɪ ake gabun. Pen arö gun, magö nöp mɪdaiun a gɪ gasɪ u nɪŋagpun; kumi kabö adö laŋ mɪdep hañ romaŋ u udun a gɪ gasɪ u nɪŋbun. Hañ romaŋ kamɪŋ mɪdep u apöm, hañ romaŋ umeb nöd nɪbö u böŋ nöp ñɪŋ haknab, a gɪ gasɪ u nɪŋbun.

⁵ God gasɪ nɪpe ke nɪŋöm, hañ romaŋ hain nɪbö ñɪnam a göm, Ana nɪpe u nöp yuö apöm hanɪp aip mɪdöp u me, God nɪpe haga rö nöp gɪnab u nɪŋ aij gɪpun.

⁶ Anɪb u me, hon pör pör gasɪ halö mɪdpun. Pen hañ romaŋ anɪb i halö mɪdpun ñɪn aŋ i, Bɪ Kub ram nɪpe kumi kabö adö laŋ au mɪdagpun. *

⁷ Bɪ Kub nɪp gasɪ nɪŋöl gɪ ajpun u pen amgö nɪŋagpun.

⁸ Hon gasɪ halö mɪdpun. Hañ romaŋ hon i arö gun, am Bɪ Kub aip ram mɪnönj nɪpe kumi kabö adö laŋ au mɪdaiun, a gɪ gasɪ u nɪŋbun. *

⁹ Anɪb u, ram mɪnönj hon aui hañ romaŋ mɪdeinabun aka arö gun Bɪ Kub ram nɪpe am mɪdeinabun u, nɪp aij gɪnab adö u nöp gun, a gɪ gasɪ u nɪŋbun. *

* 4:13: Sam 116:10 * 4:14: 1Ko 6:14 * 4:16: Ep 3:16 * 4:17: Ro 8:17-18 * 4:18: Kol 1:16

* 5:1: 2Ko 4:7 * 5:2: Ro 8:23 * 5:6: Hib 11:13-16 * 5:8: Plp 1:23 * 5:9: Kol 1:10; 1De 4:1

10 Nihön g+nig: hon magöñhalö am Kraiss amgö ilö adö nipe au midno, mñi hañ roman halö midun nihön nihön g+pun, aij g+pun aka aigöl g+ rö g+pun u n+nöm, pen an+bu rö ñ+nab. *

11 B+ Kub nipe B+ p+ñ+n gep midöp u n+nun, klö gun, n+bi b+ gau n+p n+n udöl a gun, kal+p manö aij n+pe hag ñ+nun. Hon b+ aigale b+ rö midpun u, God n+n aij göp; kale u rö nöp, hon b+ aigale b+ rö midpun u abe n+nim rö löp.

12 Manö kal+ kl+ñ r+kabin an+bi, hon b+ aij han+p udmim manö u rö, kalöp hagabin. Manö kal+ kl+ñ r+kabin an+bi n+nim, han+p nan a g+mim gas+ n+nim m+ñ m+ñ g+mim, a gem kal+ kl+ñ r+kabin. An+g g+nö, n+bi b+ midmagö an+ dan wasö, hañ roman hön adö u nöp nihön rö midöp u gas+ n+nbal gau, kal+p manö pen hgmim a gem manö an+bu kal+ kl+ñ r+kabin.

13 Pen manö hagabun i, kale r+mnap hagnabim, hau+ alö manö an+bu hagab, a g+inabim. Pen kale an+g rö hageinabim u, Pol b+ gau God hib n+pe haglö adö aran a göm an+g hagaböl, a g+mim gas+ u n+nim. Pen b+ hau+ wasö, b+ gas+ midöp rö hagaböl u, a geinabim u, Pol b+ gau manö hagaböl u han+p nan a göm hagaböl a g+mim, manö hon n+n udmim.

14 Kraiss n+pe b+ an+ yab+ u n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma rö, hon n+bi b+ magöñhalö aip umno, a gun n+nun. Kraiss han+p n+bi b+ magöñhalö midmagö löp u n+nun, gas+ hon adö u ke n+nun gagpun.

15 Kraiss n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma. An+u, mñi r+köl hainö, han+p ke aij g+nab adö u n+nun gagun; B+ Kub han+p nan a göm umöm kauyan uraka u n+p aij g+nab adö u nöp gun. *

16 N+bi b+ minön nabön il i n+bö gau n+nbal rö nöp n+nun, "N+bi b+ gau aij, n+bi b+ gau naij," a gun n+nun. Kraiss n+p nöd gas+ piral adö an+bu rö nöp n+nno u pen uri n+p adö an+bu rö n+nun.

17 N+bi b+ Kraiss n+p c+g g+pau gau, God gö kam+n g+sön n+bö adö u midpal. Nan nöd n+bö u p+s gö, nöd midmidal rö midagpal; nan g+sön n+bö hadö auub. *

18 Hon kam+n g+sön n+bö midpun an+bu, God n+pe nöp gö midpun. Nöd n+bi b+ al ñ+nep n+pe midaino u pen hainö Kraiss n+p yuö apöm, han+p ud God aip j+m ñöl löm, n+bi b+ r+mnap halö God aip j+m ñöl midaiöl, a göm, han+p wög an+bu hag la. *

19 Kraiss kal+p nan a göm uma u me, God n+bi b+ gau magöñhalö nan si nan naij g+pau gau n+nem arö g+nö, yad aip j+m ñöl midaiöl, a göm ga. Pen God n+pe han+p manö aij an+bu ñöm, n+bi b+ gau magöñhalö hag ñ+nim a göm, han+p n+bi b+ wög gep n+pe hag löp. *

20 Hon me, Kraiss b+ an+ n+bö n+pe midun, God manö aij hagöp u udun n+bi b+ gau kal+p hag ñ+nidun. Kraiss b+ n+pe midpun u me, kalöp hagabin, Kraiss manö aij u n+n udmim, yau a g+pe, God kalöp ud aij göm n+p aip ud j+m ñ+nab.

21 Kraiss nan si nan naij ap gaga pen God nan si nan naij hon magöñhalö Kraiss n+p ña. God ga an+bu, hon Kraiss aip midun, God kam+n aij middep magö n+pe u halö udnabun a göm ga. *

* 5:10: Ekl 12:14 * 5:15: Ro 14:7-8 * 5:17: Ro 8:1; Gal 6:15 * 5:18: Ro 5:10 * 5:19: Ro 3:23-25 * 5:21: Hib 4:15

6

1 Hon God aip j+m ñöl wög gipun rö, kalöp manö klö g+ hagun hagabun, God kalöp mög n+ñöm ud aij göp u, arö gagmim.

2 God n+pe hagöp,

“Manö ne n+ñnam a gem m+dainö ñ+n u,
y+ip hag n+ñaina n+ñnö.

Nöp ud kam+ñ yunam a gainö ñ+n u,
nöp g+ ñ+nö,” a ga.

Pen n+ñjim! M+ñi ñ+n i nöp God n+bi b+ gau manö n+ñnam a göm m+idöp. M+ñi ñ+n i nöp God n+bi b+ gau kal+ip ud as+ik yuö, kam+ñ arnaböl. *

3 God n+ip wög gipun u ar aij g+n+m, a gun, n+ñ aij gun gipun. N+bi b+ r+imnap han+ip n+ñöm, gas+ r+imnap auö, ap lug paknaböl adö u gagpun.

4 Pen n+ñhön n+ñhön g+ipun u, God n+ip wög gabun u n+ñöl, a gun, nag+ aij adö u nöp gipun. An+ib u, God n+ip wög gun b+stam m+idun arö gagpun. M+ñjör n+ñhön n+ñhön gö, u+tham m+idpun a gun gas+ an+ibu n+ñagpun.

5 Han+ip ñ+n r+imnap m+ñu magö pakpal; ñ+n r+imnap nag+ l+ibal; ñ+n r+imnap ram m+nöñ ap b+ uraköm polisman aip aka ami b+ aip pen pen göm söl han+ip an au abe al pak l+ibal; ñ+n r+imnap wög g+ dam dam ake lagpun; ñ+n r+imnap han aij gagpun; ñ+n r+imnap k+yö hanbun. *

6 Pen gas+ aij nöp n+ñun, n+ñ aij gun, n+bi b+ kal+ip n+ñno, hon mulu lugö wasö, kal+ip ud aij gipun. Hon aige göl gun an+ig gipun? Ana U+ han+ip an dan m+idöp u me, n+bi b+ m+idmagö yab+ l+ibun; *

7 God han+ip klö n+pe ñö, Krai manö aij u kabö göl nöp hagpun; g+ aij gep u ha+un gas+ hon rö ñ+nmagö y+ig abe ñ+nmagö s+dagö abe m+idöp.

8 N+bi b+ r+imnap hib hon haglö adö aröp; n+bi b+ r+imnap hib hon udlö yagol lugöp. R+imnap han+ip manö aij hagpal; r+imnap han+ip manö naj hagpal. Hon b+ piral hagep a g+ gas+ n+ñbal u pen hon manö n+ñö nöp hagpun;

9 hon n+bi b+ hib m+idagöp yab+ a g+ gas+ n+ñbal u pen hib hon n+ñbal; hadö umbun rö löp u pen kam+ñ m+idpun. Han+ip m+ñu magö pakpal u pen umagpun; *

10 m+ñjör kub göp u pen m+ñ m+ñ göl g+ m+idpun; b+ mög gep rö m+idpun u pen wög hon g+ipun adö u n+bi b+ iru nöp n+bi b+ gep rö m+idpal; nan m+idagöp rö m+idpun u pen magöñhalö udupun.

11 Korid n+bi b+ gau, kalöp manö pi gun hagagabun, waiö yab+ hagabun; kalöp m+idmagö l+ibun.

12 Hon kalöp m+idmagö l+m+idun u, uri u rö nöp an+ig göl nöp gipun pen kale han+ip m+idmagö l+m+idim nag+ adö u pen dam gai yubim.

13 Kalöp ñ+n pai yad rö lö me hagabin: hon kalöp m+idmagö l+ibun rö, kale u rö nöp hon m+idmagö l+mim. *

N+bi b+ Krai n+ip n+ñ udagpal gau aip j+m ñagmim

14 Kale n+bi b+ Krai n+ip n+ñ udagpal gau aip j+m ñagmim. N+bi b+ g+ aij g+ipal gau, aige göl göm n+bi b+ g+ aij gagpal gau aip j+m ñöl g+lö arö aij g+ñab? N+bi b+ mailö m+idpal gau, aige göl göm n+bi b+ s+ñön yan m+idpal gau aip j+m ñöl g+lö arö aij g+ñab? *

* 6:2: Ais 49:8 * 6:5: 2Ko 11:23-27 * 6:6: 1Di 4:12 * 6:9: 2Ko 4:10 * 6:13: 1Ko 4:14

* 6:14: Ep 5:11; 2Sa 7:14; Jer 31:9

¹⁵ Kraiss aip kɨjaki aip manö hag adö añi lagnabil. Nibi bi Kraiss nɨp nɨŋ udpal gau, nibi bi Kraiss nɨp nɨŋ udagpal gau aip u rö nöp gasi adö añi nɨŋagnaböl.

¹⁶ God kamɨŋ u, hon sabe gep ram nɨpe mɨdpun. God nɨpe haga, “Yad aŋ kalɨp gau mɨdem,

God kale u mɨdnö,
kale pen nibi bi yad
mɨdeinaböl,” a ga.

Pen God sabe gep ram aip, nan yɨharɨŋ sabe gɨpal nan piral gau aip, manö ap hag adö añi löm gɨlö arnɨm rö lagöp. *

¹⁷ Anɨb u, Bi Kub nɨpe haga,

“Kalɨp arö gɨmim,
kale ke mɨdaimim.

Nan yɨp asɨŋ la gau ut maɨ gageinabim u,
kalöp udnabin. *

¹⁸ Nap kale mɨdnö,
kale ñi pai yad mɨdeinabim.

Yad Bi Kub unbö ke, bi gep yabɨŋ u,
anɨg hagabin,” a ga.

7

¹ Mɨdaimam aij yad gau. God hanɨp manö aij manö nɨŋö anɨbu hagöp rö, nan si nan naij gɨpun gau hañ romanɨ hon abe gasi rɨmɨd hon abe gɨ naij göp u, nan asɨŋ böŋ nöp arö gun, God nɨp pɨñɨŋ gun, pör pör nöp gɨ aij nöp gɨ mɨdaiun.

Pol miñ miñ ga

² Kale hanɨp ud mɨdmagö lɨmim. Hon nibi bi kalöp ap manö piral hagu, gɨ naij gun, hałowälö gun gagno.

³ Yad kalöp hag pro gɨnɨg hagagabin. Nöd kalöp hagnö rö, hon kalöp mɨdmagö yabɨŋ lɨbun; kalöp aip kamɨŋ mɨdeinabun aka umnabun u, kalöp mɨdmagö lun jɨm ñöl nöp mɨdeinabun.

⁴ Kalöp gasi ke nɨbö rɨmnap nɨŋagpin, aij göp nöp nɨŋöl gɨ mɨdpin. Yad kalöp gasi nɨŋem, ñiñi lem gasi halö mɨdpin. Hanɨp marö yabɨŋ gab u pen yad mañ mañ göl gɨ mɨdpin.

⁵ Pen hon Masedonia Propins apjakno ñin u, magö ap ake lun yɨharɨŋ mɨdagaino. Mɨŋör ke ke iru yabɨŋ mɨdö, hanɨp pen pen gɨlö, gasi iru yabɨŋ nɨŋno. *

⁶ Pen God nibi bi mög nɨŋbal gau ud aij göp u, Daidas nɨp yuö auö, hanɨp ud aij ga.

⁷ Daidas nɨpe aui apöm, kale nɨhön nɨhön gɨmim nɨp ud aij gɨpe manö adö u hagöm; yɨp gasi nɨŋ aij gaibe manö adö u hagöm; kale yad aip gasi adö añi nöp nɨŋagaino u kale mög gaia manö adö u hagöm; kale yad aip kauyaŋ jɨm ñöl mɨdaiun, a gasi nɨŋaibe manö adö u hagöm; yɨp manö anɨbu haga nɨŋem yad aij yabɨŋ ga.

⁸ Köp kalɨ kliñ rɨknö u nɨŋbe, kalöp mög yabɨŋ ga u yad magö ap gasi kub nɨŋnö; pen uri yad gasi kub nɨŋagpin. Manö kɨlo hagem köp kalɨ kliñ rɨk yunö anɨbu, kale nɨŋbe, mög ga u pen u yɨharɨŋ magö ɨlep magö ap nöp ga. *

* 6:16: 1Ko 3:16; Lep 26:12 * 6:17: Ais 52:11; Rep 18:4 * 7:5: 2Ko 2:13 * 7:8: 2Ko 2:4

⁹ Hainö me, an hon i nagı naj adö u gagun, a gımim mög nıñmim arö gıpe u, yad mıñ mıñ gıpin. Kalöp mög ga anıbu, God gınam a göm nıñ a rö nöp kalöp gı aij ga u me, köp kalı kılın rıknö anıbu, aij nöp rıknö.

¹⁰ Nıbi bı God nıp gası nıñöm, nan si nan naj gıpal u nıñön gıñıg anıg gıpun a göm, nagı naj gıpal adö u arö gılö, God kalıp ud kamıñ yunab u aij göp. Pen nıbi bı God nıp gası nıñagöm, yıharıñ nöp nan dui gıpin u nıñön gıñıg anıg gıpin a gınaböl u, umöm God nıp aragnaböl. *

¹¹ Pen kale nan si nan naj gıpim u nıñön gıñıg anıg gıpun a gıpe anıbu, God gaia, gası nıñ aij gımim gıpe. Kale klö gımim, an hon i gı naj gagpun nıñlan a gıpe. Kale pıñıñ gımim, kal gımim, bı an kale au gı naj ga bı anıbu nıp gası ñun a gıpe. Klö gımim, mıdmagö yabıl lıbe u, hon nıñbun kale nan anıbu gı naj gagpim.

¹² Kalöp köp nöd kalı kılın rık yunö u, bı nan si nan naj ga u aka bı nıp gı naj ga u gası nıñem kalı kılın rıkagnö. Kalöp nıbi bı nöp gası nıñem, God nıñ mıdö nıñöl gı, kale hanıp mıdmagö lıbim u kale ke nıñ aij gınabim, a gem, köp kalı kılın rıknö.

¹³ Pen kale köp anıbu nıñmim, hanıp ud aij yabıl gıpim u me, hon mıñ mıñ gun gası halö mıdpun.

Pen Daidas kalöp am nıñöm apöm aiud udöm mıñ mıñ gaia u nıñun, hon u rö nöp mıñ mıñ gıpun. Daidas nıp ud aij gıpe u, mıñı nıpe ñıñ löm mıd aij göp.

¹⁴ Daidas nıp nöd, añ mam Korid gau nöp ud aij gınaböl a gıñö rö nöp gıpe u me, yad nable gagöp. Manö kalöp hagpin gau pör nıñö nöp hagpin rö, manö Daidas nıp hagnö u, rapın hagnö u pen u rö nöp nıñö yabıl nöp hagnö.

¹⁵ Pen Daidas apjaköm kalöp manö hagö, kale pa gıl gıl göl gı, manö nıpe u udmim, nıp ud aij gıpe u gası nıñöm, nıpe kalöp mıdmagö yabıl löp.

¹⁶ Pen yad mıñı nıñ aij gıpin, kale adö ap ke gagnabim; gı aij nöp gınabim u me, yad mıñ mıñ yabıl gıpin.

8

Masedonia nıbi bı mani kub ñıla

¹ Pen añ mam bı. Nıbi bı Krais pıg mıdpal Masedonia Propins rıgoñ gau, God nıpe kalıp mög nıñöm ud aij yabıl göp. *

² Manı kale mıdagö, uıham mıdeila u pen kale mıñ mıñ göl gı mani kale God nıp ñeb haöwalö ñıla.

³ Yad ke nıñbin, manı kale iru mıdageia u pen manı kale ñeb an u nöp ñagla; kale kub yabıl rö ñıla. Gası kale ke nıñöm,

⁴ hanıp manö klö hagöm hagla, nıbi bı Krais lau adö mıdpal gau kıyö kub lö yıharıñ mıdpal gau kalıp manı ñun a gıla.

⁵ Pen göl a gıno rö gagla. Kale gası nıñla, “Bı Kub nıbi bı nıpe mıdpun u me, hanıp wög nıñön ñınab u gınabun,” a gıla. Anıg hagöm, Bı Kub nıp wög göl gı, God nıp aij ga u rö hanıp wög rımnab gı ñımim a gıno u, kale anıb unbö rö nöp gıla.

⁶ Pen Daidas nıpe nöd am kalöp hagö, wög aij anıbu il gımim gıñıg gaibe rö, nıp hagpin, “Am Korid nıbi bı gau aip mıdaimön, kale nıbi bı gau mıdmagö lep wög aij gıñıg gıpal anıbu, ne gı ñımön böñ nöp gılan,” a gıpin.

⁷ Kale me, Krais nıp nıñ ud pıdön gıpim; manö aij nıpe u nıñ aij gıpim; manö il u nıñ aij gıpim; klö yabıl gıpim; hanıp mıdmagö lıbim. Anıb u me,

* **7:10:** Mad 27:3-5; Hib 12:16-17 * **8:1:** Ro 15:26; 2Ko 9:1-2

māni mani nībi bī gau nīnīg gabim u, wōg anību u rō nōp gī aij yabīl gīmim.
*

8 Pen yad manō klō hagem anīg gīmim hagagabin. Yad yīharīn manō hain hain hagabin. Anīb u, nībi bī rīmnap hanīp mīdmagō lībal u, kale u rō nōp hanīp mīdmagō lībal aka wasō u nīn aij gīnabin.

9 Bī Kub hon Jisas Kraiss hanīp mōg nīnōm ud aij ga rō nīnīm; nīpe ram nīpe au mīdōm, nan ap ulep gaga me. Mīd aij yabīl gaia u pen kalōp nan a gōm, magōnhalō mīdeia au arō gōm, il i apōm, bī mōg gep rō yabīl u mīdeia. Nīpe anīg ga u, kale nībi bī gep rō, nībi bī nan ap ulep gagōp rō mīdaimim a gōm, anīg ga. *

10 Mī nōd nībō u, kale nōd nōp gasī nīn aij gīmim, anīg gīnabun a gīpe. Pen anīg gōl gasī nīnīm, kale u rō nōp nōd nōp mani nībe. Anīb u, gasī yad nīnīm u kalōp hagabin.

11 Mī nōd nībō u kale gasī klō nīnīm gīnabun a gīpe u gasī nīnōl gī mīdaimim, pen uri u rō nōp gasī klō anību nōp nīnīm, nīhōn gīnabun a gīpe u hadō gī gī pīs gīmim. Mani kale uri mīdainīm gau nīme līmim, kalīp nēb rō u mānī bōn nōp nīmim.

12 God nīp aij gōp u, mani God nīp nēb u haḥōwalō nūn. Pen haḥōwalō nūn, a gīno, pro nōp nēb rō lō, u abe God nīp aij gōp. God mani nan hon mīdōp gau nōp wō ralōb; mani nan hon mīdagōp gau halō wō ralagōp. *

13 Nībi bī mani nīnabim gau kale mīd aij gīlō, kale pen uḥam mīdaiim, a gem hagagabin.

14 Pen mani nan kale uri iru mīdōp rō, kalīp rīmnap nīme lī nībe me, hainō kalōp mīdagainīm nīn u, kale pen kalōp rīmnap nīme lī nōl. Anīg gīmim, kalīp aip adīp rō mīdeinabim.

15 God Manō u kalī klīn rīkōm hagla, “Nībi bī nan mana a gīpal u iru nōp līhu udla gau nīnīla kub rō gaga; kale nīnēb rō u nōp mīdeia. Pen nībi bī pro līhu udla gau kalīp u rō nōp rīk daga; kale u rō nōp nīnēb rō u nōp mīdeia,” a gīla. *

Pol nīpe Daidas nīp Korid yua

16 God Daidas nīp gasī nō, yad ke klō gem kalōp ud aij gīnam, a gem nīnīm u rō nōp Daidas gasī nīnōb u, God nīp aij a gabin.

17 Daidas am kalīp nīnīmōn au a gīnō, nīp ke aij gōp rō, nīnī lōm kalōp au nīnab.

18 Pen bī aij hon ap halō Daidas aip yunabun. Bī anību nīpe Kraiss nībi bī ram mīnōn pro ke ke gau kalīp manō aij u hag nī ajō nīnōl gī, nīp aij yabīl a gīpal.

19 Hon nībi bī gau gī nīno, kale Bī Kub hib nīpe haglō adō arān a gī gasī nīnīm u me, hon mani anību ud arnabun. Pen Kraiss nībi bī ke ke gau mīdīpal Daidas nīp hag lōm, nīpe hanīp aip arāmōm wōg aij anību gīnīm, a gīla.

20 Pen Kraiss nībi bī nīpe mani kub nībal u udun abad aij gun, dam bī gau kalīp nīno, kale pen udōm nīme lī nībi bī nan mīdagōp gau nīme lī nīnabōl. Magōnhalō gasī nīn aij gun, gī aij nōp gīnabun u, hanīp manō ap hagōl rō lagnab.

21 Bī Kub abe nībi bī gau abe hon gī aij nōp gīpun u nīnōl a gī gasī u nīnībun.

²² Pen mam hon ap halö yunabun. Mam an+bu n+pe pör klö göm m+ñ m+ñ göm wög göp. Pen uri n+pe kale n+bi b+ aigale b+ rö m+dpim u n+ñöm, n+pe m+ñ m+ñ göl g+ au n+inab.

²³ M+damam Daidas n+p yuabun u, n+pe me yad aip wög j+ñm ñöl gul, kalöp manö aij hag ñ+bul. Pen b+ n+pe aip nabil m+ihau, Krais n+bi b+ n+pe gau kal+p m+höñ wög an+bu hag l+lö, Krais hib n+pe haglo adö arn+m a g+ gasi n+ñmil nabil.

²⁴ Pen kale yagol u amjaklö, kal+p m+dmagö yab+ l+mim, ud aij g+mim. An+g g+pe me, manö an+bu kub arö, Krais n+bi b+ n+pe m+dpal ram m+nörj ke ke gau n+ñöm hagnaböl, “Pol n+pe Krais n+bi b+ Korid au m+dpal gau hib kale hagö adö ara u, n+ñö nöp hagöp,” a g+inaböl. *

9

Pol, “N+bi b+ Krais lau adö m+dpal gau ud aij g+mim,” a ga

¹ Pen Krais n+bi b+ n+pe Jerusalem m+dpal gau mani ñ+mim, a gabin manö u, y+har+ñ hagpin; kale ke n+ñ aij g+pim. *

² Kale Akaia Propins m+dpim gau, m+ nöd u, mani kale ñ+n+g gaibe u, yad n+bi b+ Masedonia Propins m+dpal gau kal+p rap+n hagem hagn+din. Kale Akaia n+bi b+ ñ+n+g gaibe u, Masedonia kai kal+p manö hagnö, uri n+bi b+ iru nöp gasi n+ñ aij göm mani kale ñ+aböl.

³ Pen mam hon uri hagaj+n gau kalöp hag yuabin u, kale mani kale God n+p ñeb u ud l+ aij g+mim g+ j+n g+ m+dppe, Masedonia n+bi b+ gau, Pol manö nöp hagöp a göm hagagöl, a gem kal+p yuabin.

⁴ Kale mani l+ magum g+ aij gagnabim u, Masedonia n+bi b+ r+mnap u+ g+ Korid amjakno, han+p nable g+inab. Pen kalöp nable yab+ l+mim rö löp.

⁵ An+u u, mam hon gau kal+p nöd hag yuabin. Kale am kalöp aip m+dlö, mani ñ+nabun a g+pe u, l+ magum g+pe m+dain+m. Hainö yad amjaknabin u, kale ñ+ñ+löl g+ mani ñ+nabim an+bu g+ j+n g+ m+deinab.

⁶ Kale n+ñbim, n+bi b+ nan y+ñ iru y+magnaböl gau, nan iru udagnaböl; n+bi b+ nan y+ñ iru y+maböl gau nöp, nan iru nöp udnaböl. *

⁷ An+u u, kale n+bi b+ añ+ añ+ m+dpim rö, gasi kale ke n+ñmim mani ñ+mim. Iru gö n+ñöl g+ ñ+gmim. N+bi b+ r+mnap kalöp neb neb g+lö n+ñmim, ñ+gmim. B+ m+ñ m+ñ göm mani ñ+nab u, God b+ an+bu n+p m+dmagö löp.

⁸ God n+pe nan aij kalöp ñ+n+g gab u, nan pro ñ+gnab; rap+n nöp ñ+nab rö löp. An+u u, pör nöp kale ke nan iru m+deinab n+ñöm n+bi b+ mani ulep löp gau nan iru ñ+mim rö l+inab.

⁹ Adö an+bu rö, God Manö u kal+ kliñ r+iköm hagla, “N+pe n+bi b+ mög gep gau kal+p nan aij abönamö ñ+nab.

N+pe pör nöp kal+p ud aij göm g+ aij g+inab,” a g+la. *

¹⁰ God han+p pör nan y+ñ ñöm, nan magö ñöm göp u, kalöp nan y+ñ iru yab+ l+mim. Pen n+pe gö ran aij geinab n+ñöm kale udmim r+mnap n+bi b+ nan ulep löp gau n+me l+ ñ+be me, aij yab+ l+mim rö löp. Mani nan kale ñ+nabim u, God n+pe gö nan magö iru yab+ l+mim nöp p+l+inab. *

¹¹ Kalöp pör gö, nan kale iru nöp m+idö, hałowalö ñeb rö l+inab u me, nan ñöl g+ m+dppe, hon damun Krais n+bi b+ Jerusalem m+dpal gau dam ñ+no, n+bi b+ iru nöp God hib n+pe haglö adö arnab. *

* 8:24: 2Ko 7:13-14 * 9:1: 2Ko 8:1-7 * 9:6: Pro 11:24-25 * 9:9: Sam 112:9 * 9:10: Ais 55:10 * 9:11: 2Ko 1:11; 4:15

¹² Anig g+mim, Krai n+bi b+ nan ulep göp gau kal+þ g+ aij g+nabim u, kale nan ulep göp an+bu udöm m+ð aij göm God hib n+pe haglö adö arnab.

¹³ Anig g+pe, n+bi b+ gau kale God n+þ gas+ n+nöm hagnaböl, “Krais n+bi b+ n+pe korid m+ðpal gau, kale Krai manö aij u udöm, hagöp rö nöp göm, han+þ mani abönamö ñöm, n+bi b+ gau kal+þ abönamö ñöm g+pal u, nöp aij yab+þ a gabun,” a g+naböl.

¹⁴ God kalöp mög n+nöm ud aij yab+þ göp rö n+nöm, gas+ kale am kalöp wam wam gö aij gö n+nöl g+, kalöp nan a göm God n+þ sabe g+naböl.

¹⁵ God n+pe nan aij unbö ke han+þ ñöb u rö, n+þ aij göp a gun me!

10

Pol, “Kale y+þ manö piral hagaböl,” a ga

¹⁻² N+bi b+ r+mnap y+þ hagpal, “Pol n+pe hon aip m+ðöm, b+ hain manö hagagep b+ u m+ðöp u pen am m+lö gau m+ðöm, köp kal+þ kliñ r+köm, manö klö göm hagöp,” a g+pal. Pen kale manö adö ap hagöm hagpal, “Pol n+pe n+bi b+ m+nöñ naböñ il i n+bö gau n+nbal rö nöp n+nöm hagöp,” a g+pal. Krai n+pe B+ hain aij agam+j m+ðöp rö, hib n+pe hagem yad ke Pol kalöp manö klö gem hagabin, kale gas+ n+n aij g+mim g+ aij g+mim. Yad amem n+bi b+ y+þ manö naj hagaböl gau kal+þ manö kub hagnabin. Pen kale g+ aij g+pe, kalöp an+g unbö rö gagnabin u y+þ aij g+nab. *

³ Hon m+nöñ naböñ il i m+ðpun u pen n+bi b+ m+nöñ naböñ il i pen pen g+pal rö gagpun.

⁴ Wim po hon udun pen pen g+pun u, m+nöñ naböñ il i ud pen pen g+pal rö wasö. Wim po hon udun pen pen g+pun u, God klö halö m+ðöp u me, hon wim po an+bu damun, k+jaki aban+þ klö g+ löp gau am g+ naj g+no, n+bi b+ pen hagöl rö lagöp. *

⁵ N+bi b+ gau kale God gas+ n+n+eb u arö göm, gas+ kale ke u n+nöm, hib kale ke haglö adö aröp u pen hon God klö n+pe udun manö aij n+pe hagno, n+bi b+ an+þ gau manö aij an+bu pen hagöl rö lagöp; hon gas+ kale ud nag+ lino, kale Krai manö aij n+n udöm hagöp rö nöp g+lö arab.

⁶ Pen kale Krai hagöp rö göl g+ m+daibe n+nun me, hainö n+bi b+ Krai n+þ aleb aleb ñ+bal gau gas+ ñ+no n+nöl.

⁷ Kale r+mnap amgö nöp n+n+be. N+n aij g+mim. B+ ap Krai b+ n+pe m+ðpin a g+ gas+ n+nöb u, Pol u rö nöp Krai b+ n+pe m+ðöp u n+n+n+m.

⁸ B+ Kub u nöp y+þ wög hag lö, kalöp n+bi b+ abad m+ðpin a g+pin u, rap+n hagpin u pen, y+þ nable gagöp. Pen Krai n+pe y+þ wög hag la an+bu, kalöp hagnö ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnö Krai manö aij u n+n ud aij g+mim n+þ c+g aij g+mim a göm y+þ hag la. *

⁹ Pen kalöp köp kal+þ kliñ r+ik yubin u, n+n+mim p+ñ+n g+mim a gem yuagpin.

¹⁰ N+bi b+ r+mnap y+þ hagpal, “N+pe m+lö gau m+ðöm, köp nöp kal+þ kliñ r+ik yuöm, manö klö yab+þ hagöp u pen aui auub n+n+bun u b+ kub manö hagpal rö hagagöp,” a g+pal.

¹¹ Pen n+bi b+ an+g hagpal an+b gau n+n m+daiol. Yad amjakem, adö ap ke gagnabin; m+lö gai i m+dem, köp kal+þ kliñ r+ikem hagpin rö nöp g+nabin.

¹² Pen n+bi b+ hib kale ke haglö adö arab gau, kale kub aka yad kub aka gem, gas+ u ulhai n+n+ag+n. Kale gas+ laga rö hagpal, “Hon nöp me aij. N+bi b+ hon g+pun rö g+pal gau, g+ aij g+pal; n+bi b+ hon g+pun rö gagpal gau, g+ aij gagpal,” a g+pal.

* 10:1-2: 1Ko 2:3; 4:21 * 10:4: Ep 6:13-17 * 10:8: 2Ko 13:10

13 Pen yad God wög u gi aij gipin aka manö anibu rö hagnig gabin u, God nibi bi ke nibö gau kalip wög ke hag la u, yad manö hagagnabin; God nipe yip ke wög hag la u nöp hagnabin. Pen Kraiss manö aij kalöp hag ñeb wög anibu, God nipe yip ñöb. *

14 Yad kale midpim au amjakagbnep, manö anibi hagagbnep. Pen kale midpim gau yad ke nöd nöp amem, kalöp Kraiss manö aij u nöd hag ñinö.

15 God nipe wög yip hag la. Ram minöñ ke nibö gau nipe nibi bi rimnap kalip hag la. Kale ram minöñ anib gau amöm wög gipal u, yad aiud ap udagnabin. Pen yip aij ginab u, kale Kraiss manö aij u ninj ud klö yabıl gi midaipe, yad kalöp anj gau wög klö ginö, wög adinj kub rö lö, nan magö pil aij ginab.

16 Hainö me kalöp dauba gi apem, am ram minöñ nöd hag ñagla dagol gau amem, Kraiss manö aij u nibi bi anib gau kalip hag ñinabin. Ram minöñ ke nibö gau nipe wög anibu nibi bi rimnap kalip hag la. Kale ram minöñ anib gau amöm wög gipal u, yad aiud ap udagnabin.

17 "Nibi bi hib haglö adö arnig ginab gau, Bi Kub u hib nipe haglö adö arnim." *

18 Hib hon ke hagno adö arnab u, God ninjö udep rö lagnab; pen Bi Kub u hib hon hagö adö arnab u me, God ninjö udep rö linab. *

11

Jisas manö hagabun, a göm, piral hagpal gau

1 Yad manö hauı rö hagnabin u pen manö il midö ninöl gi hagnig gabin.

2 God kalöp midmagö löp rö, yad kalöp u rö nöp midmagö libin. Kalöp me nibi praj mid aij göp u dam bi añi ap nip ñinö. Bi anibu me Kraiss. *

3 Pen yad piniñ gipin u, hadame nöp hainjo u pir alö, Ip ninj uda rö, nibi bi rimnap kalöp u rö nöp manö piral gau hag ud arlö, gasi kale ninjal rö ninjim, Kraiss nip gasi añi ninjim ud aij gipim u, arö gimim rö löp. *

4 Manö hagabin u, yad ninbin, kale nibi bi gau nibö rimnap kalip ka ñibe, Jisas yad manö hag ñibin u rö hag ñagpal; Jisas ap ke rö manö u hag ñilö, abönamö udabim. Pen kale Ana u abe, manö aij u abe u rö nöp nöd udpe u wasö; ke hain nibö ap rö u udabim. *

5 Pen gasi yad ninbin, Kraiss manö aij ud arep bi aij aij kale anib gau bi kub, yad bi ramö gau rö ap midagpin. *

6 Manö kale u, dö kal yabıl hagpal u pen, yad hagpin rö manö il ninj aij göm hagagal. Kale ninbim, yad pör nöp manö il ninj aij gem kalöp manö hag ñibin. *

7 Pen kalöp God manö aij hag ñinö u pen mani nan rimnap ñimim a gem hagagnö. Yad kalöp anj au midem anig ginö u, yad bi pro rö midnö kale nibi bi kub rö li midaimim a gem, anig ginö. Ginö anibu, yip bi ramö gau rö ap a gimim ninbim aka ninhon? *

8 Yad kalöp aip midem Kraiss manö aij u hag ñimdin u, Kraiss nibi bi ram minöñ ke nibö rimnap yip mani nan ñila. Mani kale si udem, Kraiss manö aij kalöp hag ñinö. *

* 10:13: Ro 12:3 * 10:17: 1Ko 1:31 * 10:18: 1Ko 4:4 * 11:2: Ep 5:26-27 * 11:3: Jen 3:4,13

* 11:4: Gal 1:8-9 * 11:5: 1Ko 15:10; 2Ko 12:11 * 11:6: 1Ko 2:1,13 * 11:7: 1Ko 9:18 * 11:8:

Plp 4:15-16; 2Ko 12:13

⁹ Kale aip mɪdainö ñin u, nan kale ap udagnö. Añ mam Masedonia nɪbö aula gau nöp, nan yɪp nɪhön udep ga gau yɪp dap ñila. Pen hainö u rö nöp, nan kale rɪmnap hag nɪɲagnabin.

¹⁰ Manö hagabin anɪbi, hagöl gɪ nöp mɪdeinabin. Yad Akaia Propins rɪgoŋ rɪgoŋ gau amɪl apɪl gɪ ajeinabin u, mani nan kale rɪmnap udagnabin. Kraiŋ bɪ nɪpe mɪdpin rö, nɪŋö yabiɪ hagabin.

¹¹ Pen manö hagabin anɪbi, kalöp mɪdmagö lagpin aka nɪhön? Wasö yabiɪ. God nɪŋöb yad kalöp mɪdmagö lɪbin.

¹² Pen mani nan kale gau udagmɪdin u hainö u rö nöp gɪnö, nɪbi bɪ manö piral hag aɲpal gau, hon Pol nɪp rö adɪp adɪp mɪdpun a göm hagöl rö lagnab.

¹³ Kale hön adö u Kraiŋ manö ud arep bɪ rö löm, Kraiŋ wög gabun a gɪpal u pen Kraiŋ manö ud arep bɪ mɪdagpal. Manö piral ud arep bɪ mɪdpal.

¹⁴ Pen ñin rɪmnap Seden nɪpe ke, God ejol mailö aij nɪpe ap rö halu löm auöp.

¹⁵ Seden anɪg göp u, bɪ nɪp wög gɪpal gau, bɪ wög aij göm gɪ aij gɪpal rö halu löm auaiöl, hon gasɪ kub nɪɲagun. Pen hainö gau nɪhön nɪhön gɪnaböl gau pen udnaböl.

Pol God wög göl gɪ marö uda

¹⁶ Yad kauyanɲ hagabin, kale rɪmnap yɪp bɪ hauɪ a gɪmim gasɪ u nɪɲagmim. Pen yɪp bɪ hauɪ a gɪmim nɪɲeinabim u, yɪp arö gɪpe, bɪ hauɪ gau hib kale ke haglö adö aröp rö yad u rö nöp manö rɪmnap hagnabin.

¹⁷ Hib yad ke hagnɪg gabin u, Bɪ Kub gö anɪg gagnabin; bɪ hauɪ alö hib kale ke haglö adö aröp rö gɪnɪg gabin.

¹⁸ Pen nɪbi bɪ iru nöp rɪmnap gasɪ ke nɪŋöm, hib kale ke haglö adö aröp rö u, yad u rö nöp gɪnabin.

¹⁹ Kale gasɪ nɪɲ aij yabiɪ gɪpim rö, bɪ hauɪ gau manö am haglö, kalöp iru gagöp.

²⁰ Nɪbi bɪ gau kalöp wög gɪ ñeb bɪ kale rö mo kale gau löm, kalöp ɪɪp gɪ damöm, haɫöwaɫö göl gɪ, mulu maj mɪgan kalöp paklö, kale manö mɪdagöp.

²¹ Pen yad bɪ hain bɪ yɪharɪŋ rö mɪdem, anɪg gagpin u, yad nable göp. Pen yad manö hauɪ rö hagabin u, hib kale ke haglö adö aröp rö, unbö rö hagabin. *

²² Kale Hibru nɪbi bɪ? Yad u rö nöp Hibru bɪ ap. Kale Isrel nɪbi bɪ? Yad u rö nöp Isrel bɪ ap. Kale Ebrahim il ap? Yad u rö nöp Ebrahim il u mɪdpin.

²³ Kale Kraiŋ nɪp wög gɪpal? Yad bɪ hauɪ yabiɪ rö, hib yad ke hagnö adö arab u pen yad wög klö gɪ, marö adö ke ke udpin rö, nɪbi bɪ piral gɪpal gau gagpal. Yɪp ñin iru nöp nagɪ lɪla. Yɪp ñin iru nöp mɪñu magö pakla. Yad ñin iru nöp um dam aŋ lem aunö. Nɪbi bɪ gau anɪg unbö rö gagpal. *

²⁴ Juda kai ñin ke ke unbö mamɪd u, nagɪ udöm, yɪp ij iru yabiɪ nöp pak gus göm ñin juöl ado gɪ da mamɪd böŋ danɲ pakla (39). *

²⁵ Rom kai u rö nöp ñin ke ke ñin mɪhau nɪgan yɪp ur udöm pakla. Ñin ap nɪbi bɪ iru nöp yɪp kabö ju pakla. Ñɪg magɪb kub aɲainö, ñin ke ke mɪhau nɪgan ñɪg magɪb u böŋ nöp pɪral paka. Ñɪg magɪb naij ga ñin anɪb gau, mañ ap nan adɪŋ bad ap ud sɪsɪ lem, ñɪg solwara uɫ adö lanɲ ap ran ap lug sɪsɪb göl gɪ mɪdnö mɪdnö, sidö wad amöm, sɪböŋ göm gɪ damöm, ram rua. *

²⁶ Yad pör nöp amɪl apɪl gɪ aɲmɪdin. Pör aɲpin gau, uɫham yabiɪ aɲpin. Ñɪg aɫɪ au jubin; nan si udep bɪ mɪdpal aŋ au aɲpin; nɪbi bɪ yad ke aka Juda nɪbi

bɪ wasö anɟ gau gɪ ajem, uʔham yabɪʔ ajpin; daun kub gau aka be gau aka ñɪg solwara anɟ gau gɪ aramem, uʔham yabɪʔ arbin; nɪbi bɪ aɳ mam a gɪpal u pen Krai nɪbi bɪ nɪpe mɪdagpal anɟ gau gɪ ajem, uʔham yabɪʔ ajpin. *

²⁷ Yad wög goslam gem, uhön hanem wasö, ñin iru nöp nan magö mɪdagö, kɪyö lö, ñɪg nan gö, waɳɪj mɪdagö, yɪgön göm göp.

²⁸ Pen marö adö ap me, nɪbi bɪ Krai lau adö mɪdpal ram mɪnönɟ ke ke gau, mɪd aij gɪpal aka gem, gasɪ iru nɪɳabin.

²⁹ Krai nɪbi bɪ rɪmnap lug paknɪg gɪlö, klö yad ke u rö nöp lugnab rö u nɪɳbin. Pen nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp ʔɪp gɪlö nan si nan naij gɪlö, mɪdmagö yad anɟ danɟ ilön göp.

³⁰ Hib yad ke adö rɪmnap hagnam u, yad bɪ klö mɪdagöp u nɪɳmim a gem manö anɳbu hagnabin.

³¹ Bɪ Kub Jisas Nap God, pör nöp hib dap raneb God u, yad piral hagagabin u nɪɳöb.

³² Yad Damaskas mɪdainö, ki? Aredas bɪ nɪpe Damaskas abad mɪdmɪdöp u, yɪp nagɪ lin a göm, polisman gau hagö, Damaskas adan ramö gau magöɳhalö bɪnöm rɪk hakla.

³³ Anɪg gɪla u pen mam hon rɪmnap yɪp ud wadɪ kub mɪgan u löm, nagɪ adɪköm, dam kabö waryö gɪgabö gɪla ajön pro mɪgan u ʔɪp gɪ yulö, am am mɪnönɟ yanɟ amem, pɪrɪkem ke gau arnö. *

12

Pol nabön nɪɳa manö u hag ña

¹ Hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagnab u pen Bɪ Kub u bɪ ap nɪp gö nabön nɪɳa manö u hagnɪg gabin.

² Mɪ unbö sɪduɳ böɳ danɟ luga u, Krai bɪ nɪpe ap nɪɳbin u, God nɪp dam ram mɪnönɟ aij kumi kabö adö lanɟ au ud ara. Pen bɪ anɳbu haɳ romanɟ halö anɪg adö lanɟ ara aka, haɳ romanɟ arö göm ana nöp ara aka, nɪɳagpin; God nöp nɪɳöb.

³ Pen yad nɪɳbin, bɪ anɳbu — haɳ romanɟ halö aka ana nöp aka, nɪɳagpin; God nöp nɪɳöb —

⁴ God nɪp dam ram mɪnönɟ aij kumi kabö adö lanɟ au ud ara. Pen anɳ lanɟ amöm, manö ke yabɪʔ nɪɳa. Manö nɪɳa anɳbu, manö hagagep, nɪbi bɪ hag ñeb rö wasö; manö ke yabɪʔ u nɪɳa.

⁵ Bɪ ga anɳbu yad klö gem hib nɪpe nöp hagnö adö arnab u pen hib yad ke gɪnö adö aragnab. Hib yad ke manö rɪmnap hagnɪg gabin u, yad bɪ klö mɪdagöp rö nöp mɪdpin manö anɳbu nöp hagnabin.

⁶ Pen hib yad ke dap raneb manö rɪmnap hagbnep yad bɪ hauʔ rö hagagbnep; nɪɳö nöp hagbnep. Pen anɪg hagnö, nɪbi bɪ rɪmnap yɪp nɪɳöm, “Bɪ u bɪ aij ke mɪdöp,” a gɪblap u yɪp aij gaghöp. Yɪp aij göp u, gɪpin gɪpin rö nɪɳöm aka manö hagpin hagpin rö nɪɳöm me, yad bɪ aigale bɪ rö mɪdpin u ke nɪɳöl.

⁷ God yɪp ud arö, nɪbi bɪ rɪmnap nɪɳagla rö nɪɳnö anɳbu, hib yad ke hagnö adö arnɪm rö löp a göm, God yɪp nan ilön ñeb ap ñöb. Nan anɳbu Seden bɪ nɪpe rö ap apöm, yɪp kalɪ rö bɪnɪg ij bö mɪdöp. *

⁸ Bɪ Kub u nɪp ñin mɪhau nɪganɟ hagnö, yɪp anɪg gab rö gagnɪm a gɪnö u pen

* 11:26: Ap 9:23; 14:5 * 11:33: Ap 9:23-25 * 12:7: Job 2:6

⁹ yip haga, “Ne ke nöp mîd aij gîmön rö lagöp u pen yad nîbi bî klö mîdagöp gau kalîp mög nîjem klö yad nîno nîjöl gî kale aij nöp mîdeinaböl,” a ga. Anîg haga u me, hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagöp; yip aij göp u, yad klö mîdagöp bî ap rö mîdpin u hag mîdnö nîjöl gî, Kraiis yip ud aij göl gî mîdainîm. *

¹⁰ Yad klö mîdagöp; yip hag jubal; yad nan rîk dö; yip gî najî gîpal; yad uþham mîdpin. Pen Kraiis lau adö mîdpin rö, yip aigöl aigöl gînaböl u, mîñ mîñ nöp gînabin. Pen yad ke klö mîdagöp u nîj mîdeinabin u, God nîpe gö, klö nîpe udem klö göl gî mîdeinabin.

Pol Korid nîbi bî gau kalîp mîdmagö la

¹¹ Yad bî hauî rö hagajî. Pen kale nöp gajim yad anîg gîpin. Yip ud aij gîmim, manö aij rîmnap hagbep u pen yip arö gîmim, bî rîmnap kalîp udpim. Yad bî mîgan nîbö bî ap rö mîdpin u pen Kraiis manö aij ud arep bî aij aij kale anîb gau bî kub yad bî pro gasî u nîjagpin. *

¹² Yad kale aip mîdem, hon Kraiis manö aij ud arep bî gau gîpun rö nöp gî mîdainö. Kale nan gagep nan nîjagep gainö u nîjmim, yad Kraiis manö aij ud arep bî nîpe mîdpin u hadö nîjbim. *

¹³ Anîb u, Kraiis nîbi bî nîpe mîdpal mîgan rîmnap kalîp gîno gîno rö nöp kalöp u rö nöp gîno u pen adö añî ap nöp ke gîno. Adö anîbu me, nan yip ram bî da gau, yip nîm a gem hagagnö. Pen kalöp gî najî rö gîno u nîjmim arö gîmim. *

¹⁴ Kalöp nöd nîn mîhöp am nîjnö; mîñi kauyan u nînîg gabin. Nan kalöp ap udnam a gem nagnabin; kalöp nîjnam a gem nînabin. Nîme nap bî nan ud lî aij göm, nî pai bî kale gau kalîp nîmîdal. Pen nî pai bî gau, nîme nap bî kalîp anîg gagmîdal.

¹⁵ Anîb u, gasî yad nîjbin u, kalöp nan a gem, mani nan yad gau magöñhalö yu haknabin aka wög gî dam dam Kraiis manö aij u hag nî dam dam umnabin u, manö mîdagöp. Pen yad kalöp mîdmagö yabñ lîbin u nîjnabim u, yip pen mîdmagö lagnabim akan

¹⁶ Pen kale hagnabim, “Mani nan hon udagpan pen ne manö piral hagö hon dui gîpun,” a gînabim.

¹⁷ Yad kalöp mam rîmnap yunö u, mani nan kalöp gau amgö amgö lî udnaböl a gem yunö akan

¹⁸ Yad kalöp nan a gem Daidas nîp yuîn a gem, nîp hag nîjnö yau a ga nîjem mam hon ap halö nîpe aip yunö. Pen yad nîjbin Daidas nan kalöp rîmnap þip gaga. Daidas yad gîpin adö u nöp göp; nîpe adö ap ke gagöp. *

¹⁹ Pen yad nîhön gînîg manö anîbi kalî kñîñ rîkajî? Kale gasî nîhön nîjbim? Pol manö hagab u, hib nîpe ap lugagnîm a göm hagab a gîpim ar? Pen adö anîbu hagagajî wasö. God nîpe nîj mîdö nîjöl gî, hon Kraiis nîbi bî nîpe mîdun manö hagajun. Añ mam aij yad kale klö gîmim Kraiis nîp çg aij gîmim, a gun gasî nîjun hagajun.

²⁰ Yad pîñîj gîpin u, yad am kalöp nîjnabin nîn u, kale gîpim rö nîjnö, yip aij gagnab. Anîbu rö, kale yip nîjnabim u, yad gîpin rö nîjbe, kalöp aij gagnab. Kale pen pen hagmim asîk ke ke lîmim, nan kale gau hon nöp udun a gîmim, añ mam rîmnap nîjbe mulu lugö, kalöp ke nöp aij gînîm adö u nöp gasî nîjmim, nîbi bî rîmnap kalîp manö najî hagmim, kalîp manö udmim, hib kale ke dap ranmim, haföwatö gîmim, gîmim rö lînîm u yad pîñîj gîpin.

* 12:9: Plp 4:11-13 * 12:11: 2Ko 11:5 * 12:12: Ro 15:19 * 12:13: 2Ko 11:9 * 12:18: 2Ko 8:6,16-18

²¹ Pen yad piñiñ gipin u, yagol au kauyan amem niñnabin, kale rímnap gasi naj adó u niñmim, niñi si bi si gipim u, niñhón ginig anig gipun a gimim aró gagmim, niñi si bi si gi dammim, gasi naj niñmim gi dammim, hañowañó göl gi nöp mideinabim. Ginabim anibu God niñjöb a gem, yad bi migan niñbö gau ap rö mitem, nable gö niñjöl gi, kalöp nan a gem miñtön göl gi mideinabin. *

13

¹ Yad nöd kalöp ñin miñhöp am niñnö. Miñi pen kauyan niñniñg gabin. God Manó u kalí kñiñ rikóm hagla, “Niñi bi rímnap kalip manó kub hagnig gaböl u, niñi bi miñhöp aka miñhau niñan rö amgö kale ke niñ miñdló niñjöl gi, gi naj gila u apöm waiö hagaiöl, niñjö rö linab,” a gila. *

² Ruö ñin yigwö an niñbö u kalöp am niñnem, niñi bi nan si nan naj gi mideila gau hainö apem kalip hag ginabin a gem kalip hag aunö. Miñi kalöp aip mīdagpin pen kauyan manó nöd hagnó rö u nöp hagabin, yad am jakem, niñi bi nöd nan si nan naj gi mideila gau abe, niñi bi miñi nan si nan naj gabim gau abe, kalöp mög niñagnabin.

³ Pen kale Pol Krais aip mīdöp aka wasö gi gasi niñnim u, niñ aij gimim. Krais nan rímnap ram miñnön an kale gau gö niñnabin, niñpe bi yiñharñ wasö; niñpe Bi kñó ke niñbö.

⁴ Niñpe bi yiñharñ rö lö, niñ mab ba lan al pak lñlö uma u pen God kñó niñpe u gö, kauyan urakóm kamñ mīdöp. Anib u rö, hon Krais aip mīdun bi yiñharñ rö mīdun, pen Krais kamñ u hanip God kñó niñpe u ñö, kalöp nan a gun wög ginabun. *

⁵ Pen kale Krais niñ niñ udun niñ cñg gipun aka wasö gimim gasi amil apil gimim, Krais kalöp aip mīdöp u ke niñnabin. Aka pen gasi niñ dammim Krais kalöp aip mīdagöp a gimim u ke niñnabin. *

⁶ Pen yad gasi niñbin, hanip bi gasi niñ dammim me, Krais hon aip mīdöp u ke niñnabin.

⁷ Hon kalöp nan a gun, God niñ sabe gun hagabun, “Kalip abad mīdaimön, naj adó u gagöl,” a gabun. Pen God niñ sabe gabun anibu, kale mīd aij gñpe hib hon ap rannim a gun, sabe gagabun. Hib hon lugnab u nan yiñharñ; kale gi aij nöp ginabim u nan kub.

⁸ Pen Krais manó aij u kub ginim adó u nöp gun; Krais manó aij u pro ginim adó u gagun.

⁹ Hanip aij göp u, hon niñi bi kñó mīdagöp rö lun, kale pen niñi bi kñó limim. Anib u, God niñ sabe gipun, “Kalip abad mīdaimön, nagí adó aij nöp göl,” a gipun.

¹⁰ Bi Kub niñpe yip wög hag la anibu, kalöp hagnó ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnó Krais manó aij u niñ ud aij gimim niñ cñg aij gimim a göm yip hag la. Adó anibu nöp yad mīlö kub gai i mitem, kalöp nöd nöp kóp anibi kalí kñiñ rik yuabin. Kale manó yad anibi niñmim, hagabin rö gi mīdeinabim me, yad amjakem manó kñó hagnig gasi niñbin u aró ginabin. *

¹¹ Añ mam bi. Miñi manó hag junig gem, “Kale mīdaiim” a gabin. Kóp kalí kñiñ rikabin anibi aunab u niñmim, hon nan aij adó u nöp gun a gimim kñó nöp anig göl gi mīdaimim, manó kalí kñiñ rikabin i udmim, manó hag

* 12:21: 2Ko 13:2 * 13:1: Mad 18:16; 1Di 5:19 * 13:4: Pp 2:7-8 * 13:5: 1Ko 11:28 * 13:10: 2Ko 10:8

adö añi lɪmim, agamij mɪd aij gɪmim. Anig gɪpe me, God nɪbi bɪ mɪdmagö löm ud aij göp u, kale aip nöp mɪdeinab.

¹² Kale Bɪ Kub nɪp nɪŋ uɔpim rö, pen pen hag wɪhai udöl gɪ, alaun bom halumim.

¹³ Krais nɪbi bɪ aui mɪdpal magöŋhalö, kalöp añ mam gau “Mɪdpim?” a gɪpal.

¹⁴ Bɪ Kub Jisas Krais kalöp magöŋhalö mög nɪŋöm ud aij göl gɪ mɪdainɪm; God nɪpe kalöp magöŋhalö mɪdmagö löl gɪ mɪdainɪm; Ana Uɔ nɪpe kalöp magöŋhalö aɔ ba göl gɪ mɪdainɪm.

Galesia

Pol Galesia n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i k̄liñ r̄ika

¹ Yad Pol, b̄i Jisas manö ud arep ap m̄idpin. Pen wög ḡipin an̄ibu, n̄ibi b̄i r̄imnap hagl̄ö aka gas̄i yad ke n̄ijem gagpin; Jisas Kraiss abe, Nap n̄ip ḡö uraka u abe, kale apil m̄ihau nöp hagl̄ö ḡipin.

² Hon añ mam Kraiss p̄ig m̄idpun gai i, kalöp añ mam Kraiss lau adö Galesia Propins m̄idpim gau, “Kale m̄idpim?” a gabun.

³ Bap God abe, B̄i Kub hon Jisas Kraiss abe, kalöp mög n̄ijmil abad m̄idlö m̄id aij ḡimim.

⁴ Hon nan si nan najj göl ḡi m̄idaino pen B̄i Kub hon Jisas Kraiss, Bap hon God haga manö u udöm, nan si nan najj ḡipun gau pr̄i u ðk ḡi yunam, a göm, han̄ip nan a göm ilön udöm uma. Uma u, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡim̄idal an̄ gau m̄idaino, han̄ip ud kam̄ij yun̄ig uma. *

⁵ An̄ib u, God Bap hon hib n̄ipe u pör pör nöp hagno adö arn̄im. An̄ib unbö rö aij.

Jisas han̄ip nan a göm uma manö aij an̄ibu nöp n̄ij udun

⁶ Yad gas̄i iru yab̄i n̄ijbin. God kalöp mög n̄ijöm, Jisas n̄ip hagö, kalöp a göm uma u pen ȳij̄id nöp God n̄ip arö ḡimim, manö aij n̄ipe u arö ḡimim, manö hain n̄ibö ke daubal r̄imnap, manö i manö aij, a ḡimim, n̄ij udn̄ig gabim.

⁷ Manö an̄ibu, Kraiss manö aij u wasö; ȳihar̄ij n̄ibi b̄i r̄imnap apöm, manö piral ke n̄ibö r̄imnap kalöp hagl̄ö, kale dui ḡimim, “Manö an̄ibu n̄ijun aka?” ḡimim gas̄i u n̄ijabim. *

⁸ Kraiss manö aij kalöp nöd hag ñino u, manö n̄ijö yab̄i u hag ñino. Pen hon ke aka ejol kumi kabö adö lan̄ n̄ibö ap apöm, manö ke n̄ibö manö piral r̄imnap kalöp hag ñinab u, God b̄i an̄ibu hagö mab ke pör inab u aram pör pör nöp au m̄idnab u aij. *

⁹ Manö an̄ibu kalöp kauyan̄ hagabin. B̄i ap apöm, manö aij nöd n̄ij udpe u ba gau löm, manö ke n̄ibö manö piral r̄imnap kalöp hag ñinab u, God b̄i an̄ibu hagö mab ke pör inab u aram pör pör nöp au m̄idnab u aij.

¹⁰ Manö hagabin an̄ibi, n̄ibi b̄i gau hib yad u hagl̄ö adö aran̄, a gem, hagabin. God ȳip n̄ijöm ñiñi l̄in̄im a gem hagabin. Yad n̄ibi b̄i gau kal̄ip wañ wañ göl ḡi hagabin. Ai ḡin̄ig: yad an̄ig gem wañ wañ göl ḡi hagbnep u, Kraiss wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe ap m̄idagbnep. *

God nöp hagö Pol wög n̄ipe ḡim̄idöp

¹¹ Añ mam b̄i. Yad kalöp n̄ijö hagabin. Manö aij kalöp nöd hag ñinö u, n̄ibi b̄i manö hagpal rö wasö. *

¹² Manö an̄ibu, b̄i ap hagö n̄ijagnö; manö an̄ibu b̄i ap ȳip hag ñö udagnö. Jisas Kraiss n̄ipe ke nöp ȳip waiö hag ñö n̄ijñö.

¹³ Pen nöd yad Juda n̄ibi b̄i gas̄i n̄ijm̄idal rö gas̄i n̄ijm̄idin u, kale n̄ijbim. God n̄ibi b̄i n̄ipe gau böj nöp umlan̄, a gem, kal̄ip ḡi najj yab̄i ḡim̄idin. *

* 1:4: Gal 2:20 * 1:7: Ap 15:1,24 * 1:8: 1Ko 16:22 * 1:10: 1De 2:4 * 1:11: Mad 16:17
* 1:13: Ap 8:3

14 Bac bî manö u nîŋ udem, klö yabîl gîmîdin; bî Juda yad aip adîp adîp kub gîno gau, kale gîmîdal rö wasö, yad añî Juda lo manö nîŋ aij yabîl gem, bac bî hagnîdal rö klö gem gîmîdin. *

15 Pen ami yîp yag dauaga ñîn u, God yîp mög nîŋöm ud wög gî ñeb bî nîpe ap hag la. Hainö kub gîno, God nîpe ke aij ga ñîn u nöp, *

16 Ñî yad Jisas Pol nîp yamnö, nîŋ aij göm, Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij yad u hag ñî aij gînab, a göm, Ñî nîpe yîp yamö, nîŋ aij gîno. Anîg gö, Jisas manö u aigege rö mîdöp, a gem, nîbi bî rîmnap hag nîŋagnö.

17 Pen Jisas nöd hag lö manö aij ud arep bî nîpe mîdeila gau kalîp nîŋnam, a gem, Jerusalem aragnö. Yîharîŋ ram mînoŋ mîlö kub Arebia am mîdem, ado gî apem, daun kub Damaskas mîdmîdin.

18 Mî mîhau nîgan inö, Pida Jerusalem mîdeila u nîŋnîg amem, nîpe aip ñîn iru mîdagainö; yîharîŋ ñîn unbö aij bî böŋ dan mîdainö. *

19 Pen yad bî Jisas manö ud arep rîmnap halö nîŋagnö; Pida aip Jisas nîmam Jems aip kalîp nöp nîŋnö.

20 Manö kalî kliñ rîkabin anîbi, God nîŋ mîdöp u, kalöp nîŋö yabîl hagabin.

21 Pen yad hainö Siria Propins amem, Silisia Propins amem, gîno. *

22 Nöd ñîn anîbu, nîbi bî Kraiss lau adö Judia ram mînoŋ pro ke ke mîdeila gau amgö magö kale u yîp nîŋagla u

23 pen nîbi bî rîmnap manö yad u yag damöm hagla, “Bî Jisas manö aij nîpe u hag juöm, hanîp gî naij göm gîmîdöp bî u, mîñî Jisas manö aij u nîbi bî gau kalîp hag ñî ajab,” a gîlö

24 nîŋöm God hib nîpe u haglö adö armîdöp.

2

Pol Kraiss manö aij ud arep bî rîmnap aip magum göm, manö hag jîm ñîla

1 Pen mîd damem, mî in unbö sîduŋ böŋ dan lugö, mam Banabas hol bî mîhau, Daidas nîp ut gî Jerusalem arno. *

2 God yîp waiö hagö Jerusalem arno. Amun, nîbi bî Jisas nîp nîŋ udla bî kub rö mîdmîdal gau aip am mîgan ap bîs gun, kale nîhön rö hagöl, a gem, Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij nîhön rö hagnîdin manö anîbu kalîp hag yamnö. Wög nöd gîno u abe wög hainö gînam u abe lug pakagnîm a gem, manö anîbu kalîp hag aij gîno.

3 Bî yad Daidas nîpe Grik nîbö u pen nîp hañ rîb gî dö gînab a göm hagagla.

4 Pen bî rîmnap pir alöm, Kraiss Jisas bî nîpe rö löm, agamîj apöm hon aip ut gî mîdeila. Pen hon Kraiss Jisas nîp cîg mîdun, Juda lo manö ke ke adö u gagun, mîd aij gîmîdun rö, kale nîŋlö, hibur kale naij ga. Juda lo manö ke ke adö u gîlan, a göm, apöm manö piral anîbu hagla. *

5 Pen Kraiss manö aij u manö nîŋö nöp mîdnîm, nîŋöm kale manö nîŋö anîbu nöp nîŋ udmim, a gun, manö piral hagla anîbu udagno.

6 Pen nîbi bî Jisas nîp nîŋ udla bî kub rö mîdmîdal gau kale yîp manö rîmnap hagagla. Bî kub rö hagabin pen kale bî kub aka bî pro u yîp nan yîharîŋ rö löp. God nîpe bî kub ud aij gînam bî pro ud aij gagnam a göm gasî anîbu rö nîŋagöp.

* 1:14: Ap 22:3 * 1:15: Ais 49:1; Gal 2:7 * 1:18: Ap 9:26 * 1:21: Ap 9:30 * 2:1: Ap 15:2

* 2:4: Gal 1:7; 5:1,13

7 Pen kale nɪŋla, God nɪpe Pida abe yɪp abe manö aij nɪpe hag ñi ajep wög anɪbu hag la. God Pida nɪp hag lö, hañ rɪb gɪ dö gɪpal nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñi ajmɪdöp rö u, yɪp u rö nöp hag lö, hañ rɪb gɪ dö gagpal nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñi ajmɪdin. *

8 Anɪb u nɪŋöm me hagla, “God Pida nɪp klö nɪpe ñöm abad mɪdö nɪŋöl gɪ, nɪpe am hañ rɪb gɪ dö gɪpal nɪbi bɪ gau kalɪp Krais manö aij ud arep bɪ mɪdöp rö, Pol nɪp u rö nöp klö nɪpe ñöm abad mɪdö nɪŋöl gɪ, nɪpe am hañ rɪb gɪ dö gagpal nɪbi bɪ gau kalɪp Krais manö aij ud arep bɪ mɪdöp,” a gɪla.

9 Jems, Pida, Jon kalɪp bɪ kub a gɪpal bɪ gau, God yɪp wög anɪbu ña nɪŋla u me, wög hon adö añi gɪpun, a göm, Banabas halɪp bɪ mɪhau ñimägö pakla. Anɪg göl hon manö hag adö añi lɪno nɪŋöm kale hagla, “Banabas Pol bɪ mɪhau ammɪl Juda nɪbi bɪ wasö gau kalɪp Krais manö aij u hag ñimɪl, hon am hañ rɪb gɪ dö gɪpal nɪbi bɪ gau kalɪp Krais manö aij u hag ñun,” a gɪla.

10 Pen kale manö añi ap hagöm hagla, “Ammɪl ram mɪnönj anɪb gau ajmɪl, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udpal gau kalɪp hagaimɪl, nɪbi bɪ mög gep rö Jerusalem i mɪdpal gau kalɪp hauɪ gagöl; kalɪp mani rɪmnap yuöl,” a gɪla. Manö hagla anɪbu, yɪp aij ga adö u nöp hagla. *

Pol Pida nɪp hag ga

11 Pen hainö Pida daun kub Adiok apöm, adö unbö ke gö, gɪ aij gagöp, a gem, nɪp waiö hag gɪnö.

12 Nɪhön gɪnɪg: nɪpe nöd Juda nɪbi bɪ wasö aŋ gau mɪdöm, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau aip nan jɪm ñöl ñɪmɪdöp. Pen hainö Jems bɪ nɪpe rɪmnap Jerusalem nɪbö aula. Jems bɪ gau yɪp hagnaböl, “Bɪ hañ rɪb gɪ dö gagpal gau aip nɪhön gɪnɪg nan ñɪŋabön,” a gɪnaböl, a göm, piñɪŋ göm, hainö Juda nɪbi bɪ wasö gau aip nan ñɪŋaga. *

13 Anɪg gö, Juda nɪbi bɪ nöd ju am ram mɪnönj anɪb gau mɪdeila gau, piral ga anɪbu nɪŋöm, u rö nöp gɪla. Pen mam Banabas u rö nöp nɪŋöm, kale gɪla adö anɪbu hain ga.

14 Pen Jisas manö aij u anɪg arö geila u nɪŋem, nɪbi bɪ gau magöŋhalö nɪŋmɪdlö nɪŋöl gɪ, yad Pida nɪp hagnö, “Ne bɪ Juda nɪbö u pen Juda nɪbi bɪ wasö gau rö mɪdmɪdan. Pen mɪñi nɪhön gɪnɪg ke asɪk lɪmön, Juda nɪbi bɪ wasö gau kalɪp, hon Juda nɪbi bɪ gɪpun gɪpun rö gɪmim, a gɪmön, hagabön?” ö gɪnö.

15 Ami bapi hanɪp yag daula u, Juda nɪbi bɪ yag daula. Hanɪp Juda nɪbi bɪ wasö gau rö yag dauagla.

16 Pen hon Juda nɪbi bɪ nɪŋbun, nɪbi bɪ lo manö adö u gɪlö arö, God nɪŋöm, nɪbi bɪ kamɪŋ aij yad a göm hagagnab. Nɪbi bɪ gau Jisas Krais hanɪp a göm uma, a göm, nɪp nɪŋ udpal nɪbi bɪ gau nöp me, God nɪŋöm, nɪbi bɪ kamɪŋ aij yad, a gɪnab. Hon u rö nöp lo manö adö u gɪno arö, God nɪŋö nɪbi bɪ kamɪŋ aij nɪpe mɪdagpun. Krais Jisas hanɪp a göm uma, a gun, nɪp nɪŋ udno nɪŋöl gɪ, God nɪŋö nɪbi bɪ kamɪŋ aij nɪpe gau mɪdpun. *

17 Gasɪ hon nɪŋbun u, Krais manö aij u nɪŋ udno, Krais hanɪp ud nɪpe ke aip ud jɪm ñi lɪnab u me, God nɪpe hanɪp nɪbi bɪ kamɪŋ aij yad a gɪnab. Pen Krais manö aij u nɪŋun, hon nɪbi bɪ magöŋhalö nan si nan najj gɪpun u waiö nɪŋbun. Hon Juda nɪbi bɪ nɪŋbun, Juda nɪbi bɪ wasö gau nɪbi bɪ nan si nan najj gep mɪdpal rö, hon ke u rö nöp mɪdpun. Anɪg göp u, nɪbi bɪ rɪmnap

* 2:7: Ap 22:21 * 2:10: Ap 11:29-30 * 2:12: Ap 11:3 * 2:16: Ap 15:10-11; Ro 3:20-28; Gal 3:11

hagnaböl, Kraiss nan si nan naj gep nagı u gı pıdörj lınab a gınaböl. Pen wasö yabıl.

¹⁸ Hon uri nıñbun, Juda lo manö ke ke hagöp rö gıno, God wö ralöm hanıp nıbi bı kamıñ aij nıpe mıdpım a gagnab. Hon uri nıñbun manö anıbu manö pır alep. Pen yad manö pıral manö nöđ nıbö anıbu kauyan nıbi bı gau manö nıñö rö hag nınabın u, yad nan si nan naj gınabın.

¹⁹ Lo manö yıp al pak la nıñöm uri yad wıp he rö mıdem lo manö u nıñagpın. Pen uri yad God nıp aij gınım adö u nöp gınam. Kraiss mab ba lañ al pak lıla u, yıp Kraiss aıp al pak lılö umnö.

²⁰ God Nı nıpe yıp mög nıñöm uma u, yad nıp cıg gem me, nıpe uma u, yad aıp umlo. Anıb u, nıp cıg gem, nöđ mıdmıdın rö mıdagpın. Kraiss yad anı danı kamıñ mıdöp. Mıñı kamıñ yabıl mıdem, nıp gası nıñöl gı, yıp gası nıb adö u nöp gıpın. *

²¹ God nıpe nıbi bı gau kalıp mög nıñöm rau adog uda manö aij u hag juagnabın. Nıbi bı gau lo manö ke ke adö u gılö arö, God nıñöm, nıbi bı kamıñ aij yad, a gıböp u, Kraiss hanıp uma u yıharıñ umböp.

3

Nan klıñ aij gımıdal rö wasö; Jısas nıp cıg gun me, God aıp jım nıñ mıdeınabun

¹ Galesia nıbi bı, kale gası aij mıdagöp. Bı an gö kalöp hauı halö löp. Hon Jısas Kraiss nıp mab ba lañ al rıbık lıla manö aij u hag nı aij gıno nıñbe.

² Pen yad kalöp manö anı ap hag nıñabın. Kale nöđ nıñön nıñön gaıbe, God nıpe Ana nıpe u kalöp nıñ Kale lo manö hagöp rö gıpe, God nıpe Ana nıpe u kalöp yua aka kale manö aij hag nıno u nıñ udpe, God nıpe Ana nıpe u kalöp yuanı

³ God Ana u nıp udmım me, nıbi bı kamıñ aij nıpe mıdpım u pen mıñı hauı alö, klö hon ke gun, mıd aij gınabun, a gımım, nıñbım aka?

⁴ Nöđ Kraiss nıp nıñ udpe, kalöp gı naj yabıl gıla nın u, nıp arö gagpe. Pen mıñı nıñön gınıg, lo manö ap haglö, manö kale anıbu udmım, Kraiss nıp arö gınıg gabım?

⁵ Yıp hagpe nıñın. Kale lo manö hagöp rö gıpe, God nıpe Ana nıpe u kalöp yuöm nan gagep rö anı kale gau göp aka kale Kraiss manö aij nıñmım nıñ udpe, God nıpe Ana nıpe u kalöp nöm nan gagep rö anı kale gau göp?

⁶ Pen Ebraham nıp gası nıñmım. God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, “Ebraham God manö haga u nıñ uda nıñöm God nıp, bı kamıñ aij yad, a ga,” a gıla. *

⁷ Anıb u, nıñım. Nıbi bı God Manö hagöp u nıñöm, “Nıñö hagöp,” a göm nıñ uđpal gau, Ebraham rıdık nıpe mıdpal.

⁸ God Manö hadame gau haga, Juda nıbi bı wasö gau, God manö hagöp u nıñ uđlö, God kalıp nıbi bı kamıñ aij yad a gınab, a ga. Adö anıbu nöp, God Manö hadame nöp Kraiss manö aij u Ebraham nıp haga, “Ne mıdpan u me, God nıpe nıbi bı gau magörhalö nan aij nınab,” a ga.

⁹ Ebraham God manö haga u nıñ uđö, God nıp uđ aij ga rö, nıbi bı God Manö hagöp u nıñöm, nıñö hagöp a göm nıñ uđpal gau, kalıp u rö nöp uđ aij gınab.

¹⁰ Pen nıbi bı lo manö adö u nöp nıñun gıno, God hanıp uđnab, a gıpal nıbi bı gau, ilön kub yabıl uđnaböl. Nıñön gınıg: God Manö u kalı klıñ

* 2:20: Gal 1:4 * 3:6: Jen 12:3; Ro 4:3,16

rîkôm hagla, “Nîbi bî an, God lo manö kalî kliñ rîkla rîkla rô magöñhalö hain gagnab u, ilön kub udnab,” a gîla. *

11 Pen manö ap God Manö kalî kliñ rîkôm hagla, “Nîbi bî yîp nîñ udpal gau nöp me, nîbi bî kamîñ aij yad mîdôm, kamîñ mîdeinaböl,” a gîla. Anîb u nîñbun, nîbi bî lo manö adö u nöp nîñjöm gîlö arnab gau, God nîbi bî kamîñ aij yad, a göm, kalîp udagnab. *

12 Pen lo manö hagöp rô gep u ke, Krais manö aij u nîñ udep u ke. Nîbi bî lo manö hagöp rô klö hon ke gîñabun a gîñaböl u, dui gîñaböl. God Manö kalî kliñ rîkôm hagla, “Bî lo manö ke ke magöñhalö hain gîñab bî anîbu me kamîñ arnab,” a gîla.

13 Hon God lo manö adö u gî wasö nîñjun, ilön kub udnîg gîno u pen Krais ilön kub anîbu udöm hanîp rau adog uda. God Manö kalî kliñ rîkôm hagla, “Mab ba lanj al pak lîlö umnaböl bî gau, God nîpe ke pen ñö, ilön udnaböl,” a gîla. *

14 Pen Krais hanîp rau adog uda u, God Ebrahim nîp manö aij haga u, Krais Jisas gö Juda nîbi bî wasö gau nan aij anîbu udöl a göm, anîg ga. Juda nîbi bî wasö gau manö aij anîbu nîñ udlö, God nîpe Ana nîpe hanîp Krais nîbi bî nîpe ñîñîg ga.

Lo manö u ke; God gîñabin a göm hag la manö u ke

15 Añ mam bî. Yad kalöp manö ap hagnam. Bî rîmnap manö hag adö añî löm, hagnaböl rô nöp gîñaböl. Bî ap apöm manö rîb rîkôm hałowawö gagnab.

16 God nîpe Ebrahim aip ñî nîpe aip manö nîñö hag lep hagöm haga u, God Manö anîbu kalî kliñ rîkôm, “Ñî gau aip,” kalî kliñ rîkagla; “Ñî ne u aip,” kalî kliñ rîkla. Ñî añî hagla anîbu, Krais nîp nöp hagla. *

17 Pen yad hagabin u, God Ebrahim nîp gîñabin a göm hag la manö u, mî iru nöp (430) mîd damöm, hainö God lo manö u ña. Lo manö hainö ña anîbu, aige göl göm manö nîñö hag lep nöd haga u nan yîharîñ rô lîk gî yu ke gau yunab? Anîg gagnab. *

18 Pen nîbi bî lo manö hain gîlö God nan aij ñîböp u, God nöd anîg gîñabin a ga manö u gasî nîñöl gî mîdôm nan aij ñagböp. Pen God nîpe Ebrahim nîp nöd haga manö anîbu nöp gasî nîñöl gî mîdôm, nîpe ke Ebrahim nîp haga rô nöp ga. *

19 Pen kale hagnabim, “God Ebrahim nîp nan aij haga u yîharîñ ñöb u rô, God nîpe nîhön gîñîg lo manö ña?” ö gîñabim. Pen God nöd yabî Ebrahim nîp manö haga; hainö yabî ñî haga u aua. Pen ñîñ au au nîbi bî nan si nan naij ke ke gîmîdal rô, kale naij gîmîdal u nîñöl a göm, God kalîp lo manö ña. Pen lo manö u, God ejol gau nöp dap bî ap nîp ñeila, nîpe pen dam nîbi bî gau kalîp hag ña. *

20 Pen Ebrahim ñî nîpe gîñab manö haga anîbu manö kub yabî u me, God nîpe ke apöm Ebrahim nîp haga.

Lo manö u hanîp gasî rîmîd ukab

21 Kale gasî ap nîñmim hagnabim, “God hanîp manö mîhöp haga. Pen lo manö haga anîbu, yad gîñabin a göm manö nîñö hag la manö anîbu aip adîp adîp mîdagöp,” a gîñabim. “Manö anîb mîhau ke ke mîdöp,” a

* 3:10: Dud 27:26 * 3:11: Gal 2:16 * 3:13: Ro 8:3; Dud 21:23 * 3:16: Jen 12:9 * 3:17: Eks 12:40 * 3:18: Ro 4:14 * 3:19: Ro 5:20; Ap 7:38

gɪnabim. Pen manö ke ke wasö. God nɪbi bɪ kamɪŋ mɪdep lo manö ap hagaiböp, hon lo adö anɪbu nöp nɪŋun gɪno, God nɪpe nɪŋöm hanɪp nɪbi bɪ kamɪŋ aij nɪpe a gɪböp. Pen lo anɪbu rö ap hagaga. *

²² God Manö kalɪ klɪŋ rɪkla rö nöp mɪdöp. Nɪbi bɪ ram mɪnönŋ gau magöŋhalö nan si nan naij adö u gɪlö gɪlö, gac anɪbu kalɪp wam wam gö, ke kamɪŋ aröl rö lagöp. Pen nɪbi bɪ Jisas Kraiss nɪp nɪŋ udnaböl gau, God gɪnabin a göm hag la rö, nan aij haga anɪbu kalɪp nɪnab.

²³ Pen Kraiss auaga nɪn u, nɪp nɪŋ udagno u me, lo manö hanɪp bɪ nagɪman waryö raul aŋ yaŋ mɪdpal rö u, gɪ gɪgabö ga. *

²⁴ Hanɪp gɪgabö göm, gasɪ rɪmɪd uk damöm, gasɪ nɪn nɪŋöl gɪ mɪdno, Kraiss auö, manö aij nɪpe u nɪŋ udno, God hanɪp nɪbi bɪ kamɪŋ aij nɪpe a göp. *

²⁵ Kraiss manö aij u nɪŋ udpun u me, uri lo manö hanɪp gasɪ rɪmɪd uk dam gagöp.

²⁶ Kale Kraiss Jisas nɪp nɪŋ udpim u me, kale magöŋhalö God nɪ pai nɪpe mɪdpim. *

²⁷ Kale nɪŋ pakmim Kraiss nɪp cɪg gɪpim u me, ke hain nɪbö Kraiss nɪpe ke rö halu lɪbim. *

²⁸ Anɪb u, Juda ɪt u ke, Grik ɪt u ke mɪdagpim; nɪbi bɪ nagɪ wög gɪpim gau ke, nɪbi bɪ gasɪ kale ke nɪŋmim gɪpim gau ke mɪdagpim; nɪbi ɪt u ke, bɪ ɪt u ke mɪdagpim; kale Kraiss Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim rö, ɪt aɪŋ yabɪ mɪdpim. *

²⁹ Kale nɪbi bɪ Kraiss lau adö mɪdpim u, kale Ebrahim nɪbi bɪ ɪt nɪpe mɪdpim nɪŋöm God Ebrahim nɪp gɪnabin a göm haga u, kalöp u rö nöp gɪnab. *

4

Kraiss nöp gö God nɪ pai nɪpe mɪdpun

¹ Manö yad hagabin u anɪg göl mɪdöp: nɪbi bɪ gau umlö, nan kale gau nɪ pai kale gau kalɪp hag lɪbal. Anɪb u, nɪ pai anɪb gau nan iru mɪdöp u pen kale nɪ pai pro mɪdpal rö, kale nɪbi bɪ nagɪ wög gɪpal rö nöp mɪdpal.

² Pen nɪbi bɪ nɪ pai anɪb gau kalɪp abad mɪdpal gau, anɪg anɪg gɪmim, a göm, hag damöm, mani nan kale gau abad mɪdlö mɪdlö, nap hag la nɪn u nöp, nan kale anɪb gau udpal.

³ Pen anɪb unbö rö nöp, hon nɪ pai pro rö mɪdun gasɪ nɪŋ aij gagun, kɪjaki, wɪp haji, nan nɪhön nɪhön gau manö nɪhön hagla u udun, kalɪp nɪbi bɪ nagɪ wög gep rö mɪdmɪdun. *

⁴ Pen God hag la nɪn u hadö aua u me, God Nɪ nɪpe u nɪp yuö, Juda nɪbi ap Nɪ anɪbu nɪp yag daua. Yag dauö, nɪpe Juda lo manö adö u nɪŋöm, mɪd damöm, *

⁵ Juda nɪbi bɪ lo manö nɪŋbal gau rau adog uda. Kalɪp rau adog uda u, hon God nɪ pai nɪpe yabɪ rö mɪdeinabun a göm ga.

⁶ Kale nɪ pai nɪpe yabɪ mɪdpim rö, God nɪpe Nɪ nɪpe Ana nɪpe u yuö, Ana u apöm hanɪp aɪ ba göp u me, God nɪp “Aba, * Bapi,” a gɪpun. *

* **3:21:** Ro 8:2-4 * **3:23:** Gal 4:3 * **3:24:** Ro 10:4 * **3:26:** Jon 1:12 * **3:27:** Ro 6:3 * **3:28:** Ro 10:12 * **3:29:** Ro 4:13 * **4:3:** Kol 2:20 * **4:4:** Jon 1:14; Ro 1:3 * **4:6:** Jisas Arameik manö hagmɪdöp. “Aba” a ga manö magö anɪbu ɪt u “Bapi.” * **4:6:** Ro 8:15-17

7 Anþb u, kale nþbi bþ, Seden nþp nþbi bþ nagþ wög gep rö mþdmþdim gau, mþñi God ñþ pai nþpe mþdpim u me, God ñþ pai nþpe kalþp manö nþjö hag lep hagöm, “Kalöp nan aij gau ñþnabin,” a ga manö u, manö kale yabþl.

Pol Galesia nþbi bþ, “Kalöp gasþ iru nþjabin,” a ga

8 Pen nöd God nþp nþj udagmþdim ñþn u, kale nþbi bþ nagþ wög gep rö mþdmim, nan piral gau sabe göl gþ, pþñþj göl gþ, gþ mþd dammim, mþd aij gaggmþdim.

9 Pen mþñi God nþp nþj udpim. Pen kale nþp nþjmim udagpe; nþpe nöp kalöp nþjöm uda. Pen nþhön gþnþg kale ado gþ ammim, nöd gþ najj gþmþdim rö kauyaþ gþnþg gabim? Gabim anþbu, kauyaþ nþbi bþ nagþ wög gep gau rö uþham mþdun, a gþmim, gabim aka?

10 Pör ñþn kub a gþpal u nöp nþjmim, rakþn kub a gþpal u nöp nþjmim, sþdö kub a gþpal u nöp nþjmim, mþ kub a gþpal u nöp nþjmim gþpim. Anþg gþmim, gþ najj gþpim. *

11 Anþb u, yad manö aij kalöp hag ñþnö nþjbe u, mþñi arö gþnþg gabim rö löp a gem, kalöp gasþ iru nþjabin.

12 Añ mam bþ. Yad kalöp mög nþjem hagabin! Yad nöd Juda lo manö nþjmþdin rö arö gem, kale yþharþþ mþdmþdim rö mþdpin u, kale u rö nöp lo manö anþbu arö gþmim, yad mþdpin rö mþdmim. Nöd kale yþp gþ najj gagpe.

13 Kale nþjþim, nöd yþp nan ga u me, am ram mþnöþ kale u mþdem, kalöp manö aij u hag ñþnö.

14 Yad nan gaia u, kale uþham mþdaibe pen yþp iru nþjmim, arö gagpe; God ejol ap aka Krajs Jisas nþp ke ud aij gþþep rö u, yþp unbö rö nöp ud aij gþpe me.

15 Kale nöd mþñ mþñ yabþl gþmim yþp ud aij gþmim, mög nþjmim, amgö magö kale gau ud ju yþp ñeb rö lþþöp, haþowaþö ud ju ñþþep.

16 Pen mþñi yþp nþhön gþnþg arö gþpim? Manö nþjö hagnö adö u nþjmim mulu lugö yþp iru nþjþim aka?

17 Nþbi bþ kalöp rþmþd ukpal gau, kale gasþ najj nþjöm anþg gþpal. Pol bþ gau arö gþmim, manö hon hagpun u nöp hain gþmim a göm anþg gþpal.

18 Nþbi bþ klö göm kalöp gþ aij gþnaböl u aij. Pen kale pör nöp anþg göl. Yad kale aip mþdeinabin ñþn u abe, mþlö gau mþdeinabin ñþn u abe kalöp gasþ nþjöm gþ aij gþnaböl u aij. Pen yad mþlö gau mþdeinabin ñþn u kalöp piral gþpal u, aij gagöp.

19 Pen ñþ pai mþdmagö yad gau. Nöd, “Krais manö aij u hag ñþnö, nþj udlö, Krais kalþp aþ daþ mþdeiaþ,” a gem, kalöp hag ñþ aij gþmþdin u, nþbi gau ñþ pai yag daunþg gþlö, ilön kub göp rö u, yþp ga. Pen mþñi kauyaþ Krajs kalöp aþ daþ mþdeiaþ a gem, kalöp hag ñþ aij gþnabin u, nþbi ñþ pai yag daunþg gþlö, ilön göp rö u, yþp kauyaþ gab.

20 Yad kale aip mþdaibnep u, manö mai udem hagnam, a gem, nþjþnep u pen mþlö gai i mþdpin u me, yad kalöp gasþ iru nþjþö, gasþ yad rþkö auub.

21 Pen kale lo manö nöp nþjun, a gþpim gau, lo manö rþmnap nþjagmim rö löp.

22 Manö anþbu kali klþñ rþköm hagla, “Ebrahim ñþ mþhöp yag daua. Ñþ nþpe ap, nþbi praj ap Ebrahim nþbin u nþp nagþ wög gþmþdöp nþbi u nþp udöm yag daua; ñþ nþpe ap, nþbin nþpe yabþl u aip yag daua,” a gþla. *

* 4:10: Ro 14:5; Kol 2:16 * 4:22: Jen 16:15; 21:2

²³ Nîbin nagî wög gîmidöp ñî yag daua u, ñî pai yag daubal rö nöp yag daua; pen nîbin nöd u, ñî pai wem mîdöm, God Ebrahim nîp ñî ap yag daunabön a göm manö hag la rö, ñî ap yag daua. *

²⁴ Aiud adö anîbu rö, manö rîmnap ba gau mîdöp. Nîbi mîhöp, manö nîjög hag lep mîhöp. Manö nîjög hag lep ap Sainai Dum nîbö apöm, ñî pai yag dauö kale nagî wög göl gî nöp mîdeinaböl; Hega me u.

²⁵ Nîbi Hega nîpe Sainai Dum ram mînönj Arebia au rö me. Nîpe daun kub Jerusalem mîñi mîdöp u rö mîdöp. Nîhön gîng: Jerusalem abe ñî pai nîpe abe nagî wög gîpal.

²⁶ Pen Jerusalem kumi kabö adö laj mîdöp au, nîbi bî wög göm aragnaböl. Ram mînönj anîbu ami hon. *

²⁷ Hadame nöp kîmap ap God Manö kalî kliñ rîkôm hagla,

“Nîbi ñî pai wem ñî pai yag dauagöp u,
mîñ mîñ yabîl gî nab.

Nîbi ñî pai daunîg göm ñîjagöp u,

aîj gö nîjöl gî, ñîñî lî nab.

Nîbi ñî pai wem u,

il nîpe kub mîdnîg gaböl;

pen nîbi nugmul aîp ajmîdîl u,

il nîpe kub mîdagnaböl,” a gîla. *

²⁸ Añ mam bî. God nîpe manö klö nîjög hag lö, Sera Aisak yag daua. Pen anîb unbö rö nöp, God manö klö nîjög hag lö, kale ñî pai nîpe mîdpim. Anîb u, kale Aisak rö mîdpim. *

²⁹ Ñîñ anîbu, Ebrahim ñî nîpe nîbi bî ñî pai yag daubal rö nöp yag daua ñî u, uraköm, nîmam ado God Ana gö yag daua u nîp nîjög, mulu lugö, gî naij ga. Anîb u, mîñi Juda nîbi bî lo manö nîjbal gau, hanîp nîbi bî Jîsas nîp nîj udpun gau u rö nöp gîpal. *

³⁰ God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, “Nîbi wög gî ñeb amîl mîhau kalîp hag yumön. Nîbi nagî wög gî ñeb ñî nîpe u, nîbi kabö göl udmön ñî yag daua u, nan nîpe rîmnap udagnab,” a gîla.

³¹ Anîb u, añ mam bî nîjim! Hon nîbi nagî wög gîmidöp ñî pai nîpe rö mîdagnun; hon nîbi kabö göl nagî wög gagmîdöp ñî pai nîpe rö mîdpun.

5

Nagî mîdaino, Krais hanîp rau adog uda u me, Juda lo manö gau lo hon wasö

¹ Krais hanîp böj nöp rau adog uda u, hainö Juda lo manö ap hanîp manö kub hagagnîm, a göm, hanîp rau adog uda. Krais anîg ga u gasî nîjöl gî nöp mîdaimim; nöd Juda lo manö u bî kub kale rö lö, nîp nîbi bî nagî wög gep rö mîdmîdim u, kauyan ado gî aragmim.

² Yad Pol kalöp manö hagabin i nîj aîj gîmim! Juda kai manö hon udmim a gîpal gau kalîp yau a gîpe, hañ kalöp rîb gî dö geinaböl u, hainö Krais kalöp gî ñîñîm rö lagnab.

³ Yad kalöp kauyan hag aîj gîng gabin! Bî gau manö hon udmim a gîpal gau kalîp yau a gîpe, hañ kalöp rîb gî dö geinaböl u, hainö kale Juda lo manö u magöñhalö udmim hain gîmim.

* 4:23: Ro 9:7-9 * 4:26: Hib 12:22; Rep 21:2,10 * 4:27: Ais 54:1 * 4:28: Ro 9:7 * 4:29: Jen 21:9-10; Jon 8:35

4 Kale, "Juda lo manö hain gino arö, God hanip ninyöm, 'Nibi bi kaminy aij yad,' a ginab," a gi gasi ninyim nibi bi gau, Krais nip arö gipim; nibi bi nipe midagpim. Kale anig gimim ninyim rö, Krais kalöp mög ninyöm udnim rö lagöp.

5 Pen God Ana hanip aij dan midöp nibi bi gau, God hanip ninyöm, "Nibi bi kaminy aij yad," a ginab nin u abad midun aij gö ninyöl gi, gasi halö midpun.

6 Nibi bi Krais Jisas nip cig midpal gau, hañ rib gi dö göp aka rib gi dö gagöp u nan yihariny. Nan kub añ nöp midöp: Krais nip niny udun, nibi bi gau kalip midmagö lun. *

7 Kale nöd aij gimidim u pen mñi bi an kalöp adan binöm rikajip ninyöm manö ninyö u arö gipim?

8 God kalöp adan binöm rikajip ninyöm manö ninyö u arö gagpim. Nipe nöp me kalöp wñ alab.

9 Nibi bi gau nan yis a gal u manö ap hagöm haggal, "Yis pro marap plaua rin kub yan halö lölö, yis anibu ke aram aram aram plaua anibu kub yabıl rannab," a gıpal. *

10 Krais aip jim nöl midpun u me, yad ninybin manö yad hagaiñ anibi kale ke anib unbö rö nöp ninyabim. Pen bi an nipe apöm manö piral hagö, kale gasi ap ap ninyabim u, bi anibu manö kub ninyöm pen ilön udnab. *

11 Pen añ mam bi ninyim! Krais nibi bi niny udpal gau kalip hañ rib gi dö gimim a gibnep, bi gau yip gi naij gagblap. Yad hañ rib gi dö gimim a gibnep, Krais nipe nibi bi gau a göm, mab ba lanj uma manö aij anibu ninylö mulu lugagböp.

12 Pen gasi yad, bi manö piral haglö dui gipim bi anib gau kalip ke böñ nöp rib gi dö ginaböl u aij!

13 Pen añ mam bi. Krais hanip böñ nöp rau adog uda u, hainö juda lo manö ap hanip manö kub hagagnim, a göm, hanip rau adog uda. Pen gasi anibu ninyim, gasi kale ke ninyim, hañöwañ gagmim; nibi bi gau kalip mög ninyim, ud aij gimim. *

14 God lo manö u magöñhalö ud jim nöl, manö magö añ ap nöp midöp: "Kale ke midmagö libim rö, nibi bi rimnap kalip u rö nöp midmagö limim." *

15 Anib u, kale ke niny aij gimim. Kaj kain gau gıpal rö mulu lugö, pen pen ginabim u, magöñhalö ap lug paknabim.

Gasi ke ninyim adö u arö gimim, God Ana u gasi ninim rö gimim

16 Anib u, kalöp hagabin, God Ana gasi nöp adö u nöp gimim. Anig geinabim me, gasi kale ke ninyim, nan si nan naij gimidim adö u arö ginabim.

17 Gasi anib mihau, ap böñ lap tip gi ud arnab, ap böñ lap tip gi ud arnab u me, gun a ginabim adö u gimim rö lagnab. *

18 Pen God Ana kalöp gasi nö ninyöl gi gıpe arö, juda lo manö gau lo kale wasö.

19 Pen nibi bi gasi kale ke ninyöm gimidal adö u, nibi si bi si göm, hañöwañ gi ajöm, gi naij yabıl göm; *

* 5:6: 1Ko 7:19; Gal 6:15 * 5:9: 1Ko 5:6 * 5:10: Gal 1:7; 2Ko 11:15 * 5:13: 1Pi 2:16 * 5:14: Ro 13:9 * 5:17: Ro 7:15-23 * 5:19: 1Ko 6:9-10

²⁰ nan y+har+ŋ gau sabe göm, kuj göm, aiön paköm; n+bi b+ gau kalip mulu kal n+ŋöm, pen pen göm, nan kale gau yad rö m+dagöp a göm, hibur naij gö, yad ke b+ kub m+dnam a göm, pen pen hagöm, am ke ke asik m+dom,

²¹ nan kale gau yad rö m+daiböp, a göm; ñig klö ñ+ŋöm hau! alöm, nan magö iru nöp ñ+ŋöm, nan n+ŋeb n+ŋagep göm, g+ naij yab+! g+pal. Yad kalöp nöd hagnö manö u m+ñi kauyaŋ kalöp hagabin: n+bi b+ an+bu rö g+ m+dpal gau, God kalip udöm abad m+dayeinab.

²² Pen n+bi b+ God Ana kalöp gas+ ñö n+ŋöl g+ g+lö arab gau, n+bi b+ gau m+dmagö löm, m+ñ m+ñ göm, hibur hain hain m+dom, n+bi b+ r+mnap gau mög n+ŋöm, g+ aij göm, manö kale ke hagnaböl u an+bu unbö rö nöp göm,

²³ n+bi b+ r+mnap aip manö hain hagöm ud aij göm, n+bi b+ r+mnap kalip g+ naij g+lö, pen kal juagnaböl. An+g g+ naböl u, lo manö ap kalip manö kub hagagnab.

²⁴ Krai Jisas n+bi b+ n+pe gau, gas+ ke n+ŋöm ha!öwa!ö g+m+dal nag+ adö an+bu arö g+pal. Nag+ adö g+m+duan an+bu, mab kros ba laŋ Krai Jisas aip umöb. *

²⁵ An+bu u, God Ana u nöp han+ŋ kam+ŋ hain n+bö ñö, kam+ŋ m+dpun u me, God Ana nan n+hön han+ŋ hagn+m u, an+bu unbö rö nöp gun.

²⁶ Pen hon ke hib kub m+dan, a gun, pen pen hagnun, nan kale gau nan yad rö m+daiböp, a gun, gas+ n+ŋagun. *

6

N+bi b+ gau m+dmagö l+mim, g+ aij g+mim

¹ Añ mam b+. N+bi b+ hon r+mnap nan si nan naij adö r+mnap gaiöl u, kale n+bi b+ God Ana kalöp aŋ dan m+düp n+bi b+ gau, kalip manö hain hain hagnim, hag aij g+pe, kauyaŋ m+id aij göl. “Ñ+n r+mnap hon u rö nöp g+nabun rö löp,” a g+mim, n+ŋ aij g+mim. *

² N+bi b+ hon r+mnap m+ŋör gain+m, kalip mög n+ŋmim abad m+dp, m+id aij göl. An+g g+nabim u, Krai lo n+pe haga rö g+nabim. *

³ Hon ke nan aij ap m+dagöp. N+bi b+ r+mnap, hon ke n+bi b+ aij a g+naböl u, pir alnaböl.

⁴ B+ an+bu b+ aij aka yad b+ aij, a g+mim, gas+ u n+ŋagmim; yad ke g+ aij g+pin aka g+ aij gappin a g+mim, gas+ u nöp n+ŋmim.

⁵ N+hön g+nig: hon añ+ añ+ marö ke ke m+düp rö n+ŋun, n+hön n+hön gun m+id aij g+nabun u, ke n+ŋ aij gun. *

⁶ Pen n+bi b+ Krai manö aij hag ñ+bal gau, n+bi b+ manö an+bu n+ŋbal gau, manö hag ñeb n+bi b+ an+bu gau kalip hau! gagöl; nan aij kale m+düp gau kalip r+mnap n+me l+ ñöl. *

⁷ Pen, God b+ hau!, yad nan si nan naij g+nabin n+pe n+ŋagnab, a g+mim, n+ŋagmim. G+nabun rö, han+ŋ pen u rö nöp g+nab. Hon n+ŋbun, nan y+mnabun rö nöp halnabun; nan ke r+mnap hal dauagnabun. *

⁸ An+bu u, gas+ hon ke n+ŋbun rö nan y+mun a g+nabun u, adan naij amöl g+, böŋ nöp lug pakun, mab pör inab u halnabun. Pen God Ana gas+ ñöb rö nan y+mun a g+nabun u, God Ana u han+ŋ gö, kam+ŋ pör m+dep magö u nöp halnabun.

* 5:24: Ro 6:6; Kol 3:5 * 5:26: Plp 2:3 * 6:1: Mad 18:15 * 6:2: Ro 15:1 * 6:5: Ro 14:12

* 6:6: 1Ko 9:11,14 * 6:7: Ro 8:13

⁹ Anþb u, iru nþn, gþ aij gþpun u arö gagun, klö gþ nan yþmun, ñþn hain u nan magö aij halnabun.

¹⁰ Pen nan ñþneb anþbu pþdörj gagöp ñþn i, nþbi bþ Kraiss lau adö mþdpal gau kalþp ud aij gun rö leinab u, ud aij gun. Pen nþbi bþ yþharþj gau kalþp magörjhalö u rö nöþ gun.

Krais hanþp a göm mab kros ba laj uma u nöþ nan kub yabþ

¹¹ Yad hagnö, mam ap köp anþbi kalþ kþiñ rþköp. Pen mþñi ñþmagö yad ke kalþ kþiñ rþkabin u me, manö magö kub kub rö kalþ kþiñ rþkabin.

¹² Bþ hañ romanj nöþ nþjöm, u aij, u naij, a gþmþdal bþ gau, kale klö göm hañ rþb gþ dö gþmim a gþpal. Kraiss uma manö u nöþ hagno, bþ Juda rþmnap kal juöm, hanþp gþ naij gþnaböl, a göm me, anþg hagaböl.

¹³ Hañ kale ke rþb gþ dö gþpal u pen Juda lo manö gau magörjhalö hain gagpal. Kalöp hañ rþb gþ dö gþmim a gþpal u, hainö kale ñþñþ löm, Juda bþ gau rþmnap kalþp hagnaböl, “Hon hagno manö hon udöm hañ romanj kale anþg anþg gþpal,” a gþnaböl.

¹⁴ Pen yad nan añþ ap nöþ gasþ nþjem mþñ mþñ gabin: Jissas yþp, a göm, mab kros ba laj umö, yad aip umnö rö löp u nþjem me, mþñ mþñ gabin. Nþpe aip umnö anþbu, bþ böj nöþ umöb rö u mþdnö, nþbi bþ mþnörj nabörj i nþbö nan kale mþñ mþñ gþpal gau, yad aij gagöp. Pen nþbi bþ anþb gau u rö nöþ yþp nþjlö, yad nan yþharþj ap rö lö, bþ böj nöþ umöb bþ ap rö mþdpin.

¹⁵ Hañ rþb gþ dö göp aka rþb gþ dö gagöp u nan yþharþj. Pen God gö, nþbi bþ hain nþbö lun, nþbi bþ nþpe mþdpun u nan yabþ. *

¹⁶ Manö hagajþn hain gþpim nþbi bþ gau abe, God nþbi bþ nþpe gau magörjhalö abe, God kalöp mög nþjöm ud aij gö nþjöl gþ kale agamþj mþd aij gþ mþdmim.

¹⁷ Yad manö magö añþ ap mþdöp u, kalöp hagnþg gabin. Jissas manö aij u hagnö, yþp pakpal adþai gau mþdöp u me, bþ rþmnap apöm yþp mþjör rþmnap ñagöl. *

¹⁸ Añ mam yad gau. Bþ Kub hon Jissas Kraiss kalöp mög nþjöm, abad mþdainþm. Anþb unbö rö aij.

Epesas

Pol Epesas n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i k̄liñ r̄ika

¹ Yad Pol. God ȳip hag lö, Krai Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idem, kalöp God n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Epesas m̄idpim gau, k̄öp an̄ibi kal̄i k̄liñ r̄ikabin. *

² God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Krai abe, kalöp mög n̄iñmil ud aij ḡilö, kale m̄id aij ḡimim.

Krais piğ m̄idpun u, n̄ipe ana hon nan aij ñab

³ B̄i Kub hon Jisas Krai Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Ñ̄i n̄ipe n̄ip yuö apöm han̄ip udö me, n̄ip c̄ig ḡino, kumi kabö adö lañ nan aij aij m̄idöp gau magöñhalö ana han̄ip ñöb. *

⁴ Ram m̄inöñ hadame dagol gau ḡi laga ñ̄in u God haga, “Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄ideinaböl gau, kale n̄ibi b̄i u†, n̄ibi b̄i as̄iñ m̄idagöp yad gau m̄ideinaböl,” a ga.

An̄ib u, hadame dagol gau God n̄ibi b̄i m̄idmagö löm, *

⁵ ñ̄in an̄ibu nöp, gas̄i n̄ipe nöp n̄iñöm haga, “Ñ̄i yad Jisas Krai n̄ibi b̄i kal̄ip udnab gau, ñ̄i pai yad ke rö l̄ilö, yad ke kal̄ip udem kabö launabin,” a ga. *

⁶ An̄ig hagöm, Ñ̄i m̄idmagö n̄ipe u ha†öwa†ö yuö apöm, han̄ip ud Nap ñ̄imago adö n̄ipe la u me, aij ḡö n̄iñöl ḡi hib n̄ipe u hagno adö arab.

⁷ Jisas Krai hagape n̄ipe lugö umöm han̄ip rau adog udö, God, B̄i aij yab̄i† u, han̄ip mög yab̄i† göm, nan si nan naij ḡipun gau n̄iñöm arö göp. An̄ib u, hon n̄iñbun God n̄ipe n̄ibi b̄i gau mög yab̄i† göp. *

⁸ God n̄ipe gas̄i n̄iñ k̄id hi†köm nan magöñhalö gau n̄iñöb u, han̄ip nan aij aij an̄ib gau ha†öwa†ö ñöb.

⁹ Pen God n̄ipe Krai aip n̄ihön ḡin̄ig ga u, nan pi göl m̄idm̄idöp an̄ibu han̄ip waiö hagö n̄iñbun. *

¹⁰ God ñ̄in hain hag la ñ̄in u, nan kumi kabö adö lañ au abe, nan m̄inöñ naböñ il i abe, Krai n̄ipe a†iñ nöp magöñhalö abad m̄ideinab. *

¹¹ God n̄ipe ke gas̄i n̄iñöm hag la u, magöñhalö ḡin̄ig gab. God n̄ipe ke gas̄i n̄iñöm hag la, hon Krai c̄ig ḡipun n̄ibi b̄i gau, n̄ibi b̄i n̄ipe ke l̄inabun. God n̄ipe hadame dagol gau an̄ig gas̄i n̄iñga. *

¹² N̄ipe ga an̄ibu, hon n̄ibi b̄i Krai n̄ip nöd n̄iñ udno gau, God hib n̄ipe hagno adö arn̄im, a göm ga.

¹³ Pen kale u rö nöp, Krai manö aij n̄ibi b̄i ud kam̄iñ yuep manö n̄iñ an̄ibu n̄iñ udpe, God kalöp udöm, Ana U† kalöp an̄iñ dan̄ löm, Krai n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i† hag löp.

¹⁴ God Ana han̄ip an̄iñ dan̄ m̄idöp u me, hon n̄iñbun, God nan aij aij n̄ibi b̄i yad hainö ñ̄inabin a ga nan gau, hainö udun m̄id aij yab̄i† ḡinabun. An̄ib u, God hib n̄ipe hagno adö arañ. *

Pol God n̄ip sabe ga

* 1:1: Ap 18:19-21; 19:1 * 1:3: Ep 2:6 * 1:4: Jon 15:16 * 1:5: Jon 1:12 * 1:7: Ep 2:7; Kol 1:14 * 1:9: Ro 16:25 * 1:10: Kol 1:16,20 * 1:11: Ro 8:28-29 * 1:14: 2Ko 1:22

15 Anıb u, yad nöd nıñnö, kale Bı Kub Jisas nıp nıñ udmim, nıbi bı nıpe gau kalıp mıdmagö lıbım u,

16 yad hauł gagem, pör nöp kalöp a gem God nıp aıj a göp a gem, sabe göl gı mıdpın.

17 Bı Kub hon Jisas Kraıs God nıpe u, Bap aıj unbö ke u, nıp pör hag nıñem hagabın, nıpe Ana kalöp nıñnab nıñöm nıpe kalöp gası aıj nöm, God nıpe aıgale bı rö mıdöp u kalöp yamö, kale God nıp nıñ aıj gıñabım. *

18 God nıp sabe gem hagabın, nıpe mıdmagö kale añ dañ mailö nıpe nıñ lö, Kraıs nıbi bı nıpe nan aıj unbö ke nıñıg gab u nıñnabım. Nan aıj anıbu nıñnabın a göm, God kalöp wıñ ala me.

19 God nıp sabe gem hagabın, nıpe mıdmagö kale añ dañ mailö nıpe nıñ lö, nıpe Bı kłö unbö ke yabıñ mıdö, hon nıbi bı Kraıs manö aıj nıñ udpun gau kłö anıbu udpun u nıñnabım. Kłö anıbu God nımagö nıpe nöp mıdöp. *

20 Kraıs böñ nöp umö, God kłö anıbu nöp Kraıs urak nöm, kumi kabö adö lañ au dam nımagö yıjıg böñ nıpe lau la. *

21 Kraıs God aıp am bıś göp u, ana kumi kabö lañ nöd abad mıdmıdal gau abe, ana kumi kabö lañ hainö abad mıdeınaböl gau abe, hib kale magöñhalö yagol mıdö, Kraıs hib nıpe u i adö lañ mıdö nıñöl gı, magöñhalö mo nıpe gau mıdöp.

22 God nıpe nıbi bı nan gau magöñhalö Kraıs mo nıpe gau la. Pen hon Kraıs nıbi bı nıpe gau magöñhalö, God Kraıs nıp bı nabıc u hag la. *

23 Kraıs nıbi bı nıpe gau, hon hañ romanı nıpe mıdpun. Kraıs nabıc abe hañ romanı abe mıdöp me u. *

2

Kraıs nöp gö, hon kamıñ mıdpun

1 Kale nan sı nan naij gımıdim u, kale nıbi bı böñ nöp umla nıbö rö mıdmıdim. *

2 Nıbi bı ram mınöñ ıñ i nan sı nan naij gıpal rö, kale ke nöd u rö nöp gımıdim. Nıñ anıbu ana kumi au lañ mıdpal bı kub kale göp rö, kale nöd u rö nöp gımıdim. Ana anıbu nıpe nıbi bı God Manö udagpal gau kalıp añ dañ mıdöp. *

3 Pen nöd hon magöñhalö anıbu rö nöp gımıdun. Gası hon ke nıñmıdun rö göl gı, gası rımnap ke nıñeb rö lagö, nan sı nan naij nöp gımıdun. Anıb u, nıbi bı gau gı naij gılö God kalıp pen ilön kub nıñıg gab rö u, hon u rö nöp gımıdun. *

45 Anıb u, hon nıbi bı böñ nöp umla nıbö rö mıdaino, God aıp mıdep rö lagö, God nıbi bı pör nöp mög nıñöb u, hanıp mıdmagö yabıñ löm, Kraıs aıp ud kamıñ löp. God nıpe kalöp mög nıñöb u me, kalöp ud kamıñ yuöp. *

6 God hanıp Kraıs aıp urak nöm, kumi kabö adö lañ au dam Kraıs Jisas aıp asık ña. *

* 1:17: Kol 1:9 * 1:19: Kol 1:11 * 1:20: Sam 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12; 1:16; 2:10 * 1:22: Sam 8:6 * 1:23: Ep 4:10,15; Ro 12:5; Kol 1:18 * 2:1: Kol 1:21; 2:13 * 2:2: Kol 3:7; Dai 3:3 * 2:3: Kol 3:6 * 2:4-5: Ro 6:13 * 2:6: Kol 2:12

7 Pen God ga anɪbu, nɪbi bɪ hainö yag daunaböl gau, kale God nɪpe hanɪp a göm, Kraiſ Jisas nɪp yuöm hanɪp gɪ aij yabiɪ ga u nɪnöm, God nɪpe bɪ aij ke yabiɪ, nɪbi bɪ mög yabiɪ nɪnjöb u nɪnöl a göm ga.

8 God kalöp mög nɪnöm ud kamɪn yuöp. Kraiſ manö aij u nɪn udpe u me, nɪpe anɪg ga. Pen kale Kraiſ nɪn udpe kalöp udöp u, kɪö hon ke gɪno hanɪp udöp a gɪmim hagagmim. God nɪpe nöp kalöp nan aij u yɪharɪn nöp.

9 Kale Kraiſ nɪn udpe kalöp udöp u, kale nan aij ap gagpe. Anɪb u, hib kale ke hagpe adö arnɪm rö lagöp. *

10 Pen God hanɪp udöm Kraiſ Jisas nɪbi bɪ nɪpe gɪ la u, God hadame gau nɪbi bɪ gau kalɪp gɪ aij göl a göm, hanɪp anɪg ga. *

Kraiſ Juda nɪbi bɪ gau aip, Juda nɪbi bɪ wasö gau aip ud jɪm n̄a

11 Kale nɪnɪbim, name nap kale Juda nɪbi bɪ wasö nɪnöm kalöp yag daula u, kale u rö nöp Juda nɪbi bɪ wasö. Juda nɪbi bɪ gau hib kale ke hagöm, “hañ rɪköp” a gɪmɪdal. Bɪ gau kale hañ romanɪ anɪg gɪpal. Pen kalöp Juda nɪbi bɪ wasö gau hib hagöm, “hañ rɪkagöp” a gɪmɪdal.

12 Pen hauɪ gagmim. Kale nöd Kraiſ lau adö mɪdagaipe; kale Isrel it u hö? adö mɪdaibe; God manö nɪnög hag la u nɪnagpe; kale ram mɪnönj it i mɪdmɪdim pen God nɪp nɪnagmɪdim. *

13 Kale nöd God mɪdöp mɪlö au mɪdmɪdim pen mɪñi Kraiſ hagape nɪpe luga u me, Kraiſ Jisas aip God mɪdöp au söl aubim. *

14 Anɪb u, Kraiſ nɪpe uma rö, hon Juda nɪbi bɪ gau, Juda nɪbi bɪ wasö gau mulu kal nɪnjon pen pen gɪmɪdun waryö anɪ u rɪb ju yuöm, it mɪhöp ud jɪm n̄öl lö, hon it añɪ ap nöp mɪdpun. *

15 Jisas hañ romanɪ löm uma rö, Juda lo manö ke ke gau magöñhalö böñ nöp pɪs ga. Jisas uma u, hainö Juda nɪbi bɪ gau it u ke, Juda nɪbi bɪ wasö gau it u ke mɪdöm pen pen gagnaböl; nɪbi bɪ magöñhalö gau it añɪ ap nöp mɪdöm agamɪj mɪdeinaböl a göm uma. *

16 Jisas hañ romanɪ nɪpe mab kros ba laɪ uma u, it mɪhöp anɪb gau ud God aip jɪm n̄a; pen pen gep nagɪ u abe al pak la. *

17 Nöd ke ke yabiɪ mɪdmɪdun u pen Kraiſ manö aij God aip jɪm n̄öl mɪdep u damöm, kalöp nɪbi bɪ mɪlö kub gau rö mɪdmɪdim gau hag n̄öm, hon Juda nɪbi bɪ söl gau mɪdmɪdun gau hag n̄öm ga. *

18 Kraiſ ajön hanɪp adö añɪ hiika anɪbu, God Ana nɪpe añɪ mɪdöp u nöp gö, hon it mɪhöngöl Bapi mɪdöp arun rö löp.

Hon Kraiſ lau adö mɪdpun gau, God ram nɪpe rö mɪdpun

19 Anɪb u, mɪñi nɪbi bɪ ram mɪnönj ke gau nɪbö ju apöm mɪdpal rö u mɪdagpim. Nɪbi bɪ adö gau ajpal rö mɪdagpim. God nɪbi bɪ nɪpe nöd nɪbö gau aip magum gɪmim, nɪbi bɪ nɪpe yɪjg göl mɪdpim. *

20 Anɪb u, hon God sabe gep ram u rö mɪdpun. Kraiſ Jisas ram padö ud mɪdep kub anɪ yanɪ mɪdöp. Bɪ Jisas manö ud arep gau abe, bɪ God manö hagep gau abe, ram padö pro pro auan gau bɪnɪn gɪpal rö u mɪdpal; ram bagö bɪg gɪgabö gɪpal rö u kale mɪdpim. *

* 2:9: 1Ko 1:29-31; 2Di 1:9 * 2:10: Dai 2:14 * 2:12: Kol 1:21; Ro 9:4 * 2:13: Kol 1:20 * 2:14: 1Ko 12:13 * 2:15: Kol 2:14 * 2:16: Sek 9:10; Kol 1:20,22 * 2:17: Ais 57:19 * 2:19: Ep 3:6 * 2:20: 1Ko 3:11

²¹ Krais Jisas ram padö kub anɣ yanɣ mɔdö, ram anɣbu magöŋhalö jɔm ñöl kub göm, Bɔ Kub sabe gep ram uɔ nɔpe lɔnab. *

²² Anɣbu u, kale Epesas nɔbi bɔ Krais lau adö mɔdpim gau, God nɔpe kalöp u rö nöp ud ram anɣbu aip ud jɔm ñöl lö, ram raul mɔgan aij nɔpe u God Ana amöm mɔdnab. *

3

Pol Krais manö aij u Juda nɔbi bɔ wasö gau kalɔp hag ñɔmɔdöp

¹ Yad Pol, Krais nɔp wög gɔ ñöl gɔ, kalöp Juda nɔbi bɔ wasö gau hag ñɔ ajnö, nɔbi bɔ rɔmnap yɔp nɔɣlö mulu lugö nagɔ lɔlö mɔdpin. *

² Pen kale hadö nɔɣbim, God yɔp mög nɔɣöm manö aij nɔpe yɔp hag ñö, yad manö aij anɣbu kalöp hag ñɔ ajpin. *

³ God yɔp mög nɔɣöm, manö nɔpe nöd pi göl mɔdmɔdöp rɔmnap yɔp yamö nɔɣnö u, kalöp nöd köp kalɔ klɔɣ rɔkpin. *

⁴ Kale manö kalɔ klɔɣ rɔkabin i nɔɣ aij gɔmim me, God hadame dagol gau Krais hainö gɔnab hag la manö u nɔɣmim, yad manö nöd pi göl mɔdmɔdöp anɣbu nɔɣ aij gɔpin u, nɔɣnabim.

⁵ God Ana nɔpe hanɔp bɔ Jisas manö aij ud arep bɔ nɔpe ke gau abe, bɔ God manö hagep bɔ nɔpe ke gau abe waiö hagöm gasɔ ñö, manö nɔbi bɔ nöd nɔɣagmɔdal u nɔɣbun.

⁶ Manö pi göl mɔdmɔdöp anɣbu anɔg göl mɔdöp: Juda nɔbi bɔ gau abe, Juda nɔbi bɔ wasö gau abe, God nan aij nɔbi bɔ ñɔnabin a ga u udnaböl. Kale mɔhönögöl haɣ romanɣ aɣ nöp mɔdö, God nɔpe Krais Jisas hag yuöm nɔbi bɔ kalɔp gɔ aij gɔnabin a ga manö aij anɣbu manö kale magöŋhalö. Krais Jisas manö aij u me u. *

⁷ God Bɔ klö yabɣ u yɔp mög nɔɣöm ud aij göm, nan aij ke ñöm, yɔp Krais manö aij u wög gɔ ñeb bɔ ap hag lö mɔdpin. *

⁸ God nɔbi bɔ nɔpe rɔmnap nɔbi bɔ kub, rɔmnap nɔbi bɔ pro. Yad bɔ pro yabɣ u pen God yɔp mög nɔɣöm gɔ aij gö, Juda nɔbi bɔ wasö gau kalɔp Krais hanɔp gɔ aij yabɣ göm ud aij yabɣ göp manö aij u hag ñɔbin. Pen manö anɣbu adɔɣ juagöp. *

⁹ Pen God nɔpe ram mɔnönɣ ð i mɔdöp nan gau, nan kumi kabö adö lanɣ mɔdöp nan gau magöŋhalö gɔ la u, nɔpe ke nöp gö manö anɣbu pi göl mɔdmɔdöp. Pen uri God yɔp hag lö, yad manö pi göl mɔdmɔdöp anɣbu nɔbi bɔ magöŋhalö gau kalɔp waiö hag ñabin.

¹⁰ God ga anɣbu, uri Krais nɔbi bɔ nɔpe ram mɔnönɣ ð i mɔdpal gau gɔlö nɔɣöl gɔ, eɣol kumi kabö adö lanɣ abad mɔdpal gau, God bɔ gasɔ nɔɣ kɔd hiɣköm nɔɣöb u nɔɣöl, a göm ga.

¹¹ God ga anɣbu, nɔpe hadame dagol gau gasɔ nɔɣa rö nöp, Bɔ Kub hon Krais Jisas nɔp hag yuöm, nan anɣbu ga.

¹² Krais Jisas nɔp nɔɣ udun cɔg gɔpun u me, God nɔp pɔñɔɣ gagun, gasɔ halö nöp nɔpe mɔdöp söl au arun. *

¹³ Anɣbu u, kalöp hag ñɔ ajnö, yɔp gɔ naij gɔlö, uɔham mɔdpin u, gasɔ iru nɔɣagmim; yad uɔham mɔdpin pen God kalöp nan aij ñnab.

* 2:21: 1Ko 3:16 * 2:22: 1Pi 2:5 * 3:1: Plp 1:7,13 * 3:2: Kol 1:25 * 3:3: Ep 1:9-10; Kol 1:26
* 3:6: Ep 2:13,16-19 * 3:7: Kol 1:25 * 3:8: 1Ko 15:9-10 * 3:12: Jon 14:6; Ro 5:2

Krais n̄ibi b̄i m̄idmagö yab̄# löp

14 Adö an̄ibu nöp yad Bapi n̄ip kugom ȳmem sabe ḡipin.

15 Bapi n̄ipe ke ḡi lö, yam m̄inöŋ naböŋ il i m̄idpal gau abe, yam kumi kabö adö laŋ au m̄idpal gau abe, hon magöŋhalö yam n̄ipe m̄idpun.

16 Bapi God n̄ip sabe gabin, n̄ipe B̄i mailö aij ke halö, ñ̄i-magö n̄ipe nan aij yab̄# m̄idöp n̄iŋöm n̄ipe Ana n̄ipe kalöp ñö, hibur gasi m̄idmagö aŋ kale dan̄ p̄idöŋ m̄ideinabim.

17 Bapi God n̄ip sabe gabin, kale Krais n̄ip n̄iŋ udpe, Krais m̄idmagö aŋ kale dan̄ m̄ideinab. Yad sabe gabin, kale nan n̄ihön ḡi+n̄g gabim u, God abe n̄ibi b̄i gau abe m̄idmagö l̄imim ḡinabim. *

18 Yad sabe gabin, kale abe Krais n̄ibi b̄i magöŋhalö gau abe, Krais n̄ipe pör nöp n̄ibi b̄i m̄idmagö yab̄# löp u n̄iŋnabim.

19 Krais n̄ibi b̄i gau m̄idmagö yab̄# löp u n̄iŋnabim. Pen an̄ibu nöp wasö. Yad God n̄ip sabe gabin u, n̄ipe kalöp m̄idmagö yab̄# löp u, hibur gasi m̄idmagö aŋ kale ke dan̄ n̄iŋnabim. An̄ib u, God n̄ipe ke aŋ kale dan̄ ajman̄ raunab.

20 Hon God n̄ip hag n̄iŋabun, pen n̄ipe hag n̄iŋabun rö nöp gagnab; hon gasi n̄iŋbun rö nöp gagnab. Klö n̄ipe ke u han̄ip aŋ dan̄ wög göm, n̄ipe ḡi map̄# ḡinab.

21 An̄ib u, hon Krais Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idun n̄ip c̄ig m̄idpun gau, hib n̄ipe pör nöp pör nöp ud arno adö aran̄! An̄ib unbö rö aij.

4*Krais hañ roman̄ n̄ipe j̄im ñöl m̄idmim*

1 Yad B̄i Kub wög ḡinö ȳp naḡi l̄ilö m̄idpin u, manö hagabin i n̄iŋmim. God kalöp n̄ibi b̄i aij yad m̄idaimim a göm uda u, kale an̄ib unbö rö nöp ḡi m̄idaimim. *

2 N̄ibi b̄i kub m̄idpun a ḡimim kal juagmim; n̄ibi b̄i hain aij gau m̄idaimim. Kale pen pen manö hain hain hagnim m̄idmagö l̄imim. *

3 God Ana kalöp ud j̄im ñöl lö, j̄im ñöl m̄idpin rö, an̄ig gun nöp agam̄j m̄idaiun a ḡimim ḡipe arn̄im. *

4 Hon Krais n̄ibi b̄i n̄ipe hañ roman̄ añi ap nöp m̄idöp. Ana u añi ap nöp m̄idöp. Kale magöŋhalö nan aij añi ap nöp hainö udnabun a ḡimim gasi halö m̄idpin. God nan aij an̄ibu ñ̄inabin a göm kalöp w̄iñ ala.

5 B̄i Kub hon u añi ap nöp m̄idöp. Krais n̄ip n̄iŋ udep adan u añi ap nöp m̄idöp. Ñ̄ig pakep u añi ap nöp m̄idöp.

6 N̄ibi b̄i magöŋhalö m̄idpal gau kale God añi ap nöp, Bapi añi ap nöp m̄idöp. N̄ipe n̄ibi b̄i magöŋhalö gau B̄i Kub m̄idöp. N̄ipe n̄ibi b̄i hag lö, kale magöŋhalö wög n̄ipe ḡipal. N̄ipe n̄ibi b̄i magöŋhalö gau aŋ kale dan̄ m̄idöp. *

7 Pen Krais han̄ip añi añi ke ke nan aij ke ap n̄ime lö udpun. *

8 An̄ib u, God Manö u kal̄i kl̄iñ r̄iköm hagla,

“Ram m̄inöŋ adö laŋ ara ñ̄in u,
kaua! maua! n̄ipe gau naḡi löm,
kal̄ip dam t̄ip ḡi ud aramöm,

n̄ibi b̄i gau kal̄ip nan aij aij ña,” a ḡi-la. *

* 3:17: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 * 4:1: Kol 1:10 * 4:2: Kol 3:12-13 * 4:3: Kol 3:14-15 * 4:6: 1Ko 12:6 * 4:7: Ro 12:3,6 * 4:8: Sam 68:18

9 Nipe ram m+nönj adö laj ara a gila il u, aige göl göm rö m+idöp? Me nipe nöd m+nönj naböj anj yanj aramöm, hainö ram m+nönj adö laj ara. *

10 An+bu u hon n+njbun, b+ m+nönj naböj anj yanj ara u, b+ an+bu nöp adö laj aramöm kumi kabö adö laj au ara. An+g ga u, ram m+nönj au g+yanj abe, ram m+nönj adö laj au abe, ram m+nönj magöjhalö yabi+l arnabin a göm, an+g ga.

11 B+ an+bu nöp n+bi b+ nipe nan aij aij nöm, r+mnap hag lö, Jisas manö aij ud arep wög u g+pal; r+mnap God manö hagep wög u g+pal; r+mnap n+bi b+ Kraiss n+p n+nj udpal gau kal+p Kraiss manö aij u hag n+bal; r+mnap n+bi b+ Kraiss n+p n+nj udpal gau kal+p abad m+idöm hag n+ aij g+pal; r+mnap n+bi b+ n+ pai gau kal+p Kraiss manö aij u hag n+bal. *

12 God n+bi b+ nipe n+p wög g+lö, Kraiss hañ romanj nipe kub göm p+idönj l+n+m a göm, n+bi b+ nipe gau kal+p nan aij aij an+bu gau n+a.

13 Kraiss hañ romanj p+idönj lö, hon magöjhalö hanj romanj an+ ap rö manö aij nipe n+nj udun, God N+ nipe aigale B+ rö m+idöp u n+nj aij gun, hon n+ pai pro rö wasö, n+bi b+ majö Kraiss nipe ke m+idöp rö l+nabun. *

14 An+g geinab u, hainö hon n+ pai pro rö m+idageinabun. N+n hain an+bu, B+ God Manö hagabun a göm, manö ke ke gau n+bö gau n+bö ud ud piral piral hagpal gau, han+p y+gön udöm n+g solwara ud ado malo göp rö u gagnaböl.

15 N+n hain an+bu, hon n+bi b+ gau kal+p m+idmagö lun manö n+nj nöp hagn, nan n+hön n+hön g+nabun u, Nab+ c n+hön g+böp u n+njun, an+bu unbö rö nöp gun. Nab+ c Kraiss me. *

16 Kraiss nab+ c m+idö, hañ romanj k+id ke r+mnap k+id ke ke r+mnap pen pen m+idmagö löm, wög ke ke g+lö, k+id+l aram hañ romanj k+id ke ke ud j+m nö, hañ romanj magöjhalö kub göm, p+idönj l+nab.

Kraiss n+bi b+ nipe m+idpun rö, nag+ g+sön n+bö adö u gun

17 An+bu u, B+ Kub manö nipe u udem kalöp manö klö hagem hagabin: n+bi b+ God n+nj udagpal gau g+m+idal rö nag+ adö u rö gagmim. N+bi b+ an+bu gau gas+ kale m+idagöp. *

18 Kale s+bön böj au m+idpal. Kale gas+ ap m+idagöp yabi+l. Gas+ r+m+id m+idmagö kale ke pri göm manö n+njagal. An+bu u, God kam+nj nipe kal+p anj danj m+idagöp.

19 Nan si nan najj n+hön n+hön g+pal gau kale nable gagöp. An+bu u, kale nan si nan najj abönamö g+ dam dam, uri nan si nan najj hain n+bö r+mnap gun a göm rap+n halöwaö g+lö arab.

20 Pen nöd Kraiss manö aij u hag n+no n+nj udpe u, Kraiss kale nag+ adö an+bu g+mim a göp kalöp hag n+no n+njagpim.

21 Kalöp Jisas manö n+njö u nöp hag n+no n+njbim me.

22 Nan si nan najj nöd g+m+dim u, gas+ r+m+id m+idmagö kale gac g+nab. An+bu u, nan si nan najj g+m+dim u böj nöp arö g+mim. *

23 Gas+ aij g+sön n+bö adö u nöp n+njmim. *

24 Pen God gö n+bi b+ g+sön n+bö m+idaimim rö löp. An+bu u, nag+ g+sön n+bö adö u ud halu l+mim, God kam+nj aij m+idöp rö u, God nipe u+ ke m+idöp rö u m+idaimim. *

* 4:9: Jon 3:13 * 4:11: 1Ko 12:28 * 4:13: Kol 1:28 * 4:15: Kol 1:18; 2:19 * 4:17: 1Pi 1:14; Ro 1:21 * 4:22: Ro 8:13; Kol 3:9 * 4:23: Ro 12:2 * 4:24: Jen 1:26; Kol 3:10

25 An+ib u, hon magõrhalö Krais hañ roman n+pe añ+ nõp m+dpun u me, kale magõrhalö n+bi b+ gau kal+p piral hagn+dim u arö g+mim, manö n+ñö nõp hagnim. *

26 Ñ+in r+mnap n+bi b+ kalöp g+ najj g+lö kale mulu lugnab. Pen mulu lugö, nan si nan najj gagnim. An+g göl mulu n+ñöl g+ m+dp e n+ñöl g+, s+idö wad aragnim. *

27 Wasö u, Seden kalöp gas+ najj ñö, nan si nan najj g+mim rö löp.

28 N+bi b+ nan si udm+dal gau hainö nan si udagöl; klö ke wög göm nan m+idö n+ñöl g+, r+mnap n+bi b+ mög gep rö gau kal+p ñöl.

29 Manö hagn+g gabim u, manö najj r+mnap hagnim. Manö aij n+bi b+ n+ñöm, God n+p c+g aij göl rö lin+im gau nõp hagnim. *

30 God ñ+in hain u han+p böñ nõp udnabin a göm n+ñ löm, Ana U+ n+pe u nõd yuö apöm kalöp añ dan m+idöp u me, najj g+mim God Ana U+ n+p marö ñagnim. *

31 Hibur najj gö, n+bi b+ r+mnap n+ñbe mulu lugö, kal jumim, manö pen pen hagnim, n+bi b+ hag jumim, g+ najj g+mim g+pim u magõrhalö arö g+mim. *

32 Pen pen mög n+ñmim, m+dmagö l+mim. Kale Krais lau adö m+dp e, God kalöp nan si nan najj g+pim u n+ñöm arö göp rö u, kale u rö nõp pen n+ñmim arö g+mim pen n+ñmim arö g+mim g+mim. *

5

Mailö adö u ajaiun

1 Kale God ñ+ pai m+dmagö aij n+pe m+dpim u, n+pe göp rö g+mim. *

2 Krais han+p n+bi b+ m+dmagö löm, God n+p nan dap sabe g+lö hañ? aij auöp rö u, han+p nan a göm mab ba lan uma. Krais ga an+bu n+ñmim, kale ke an+ib unbö rö nõp n+bi b+ gau kal+p m+dmagö löl g+ m+daimim. *

3 Pen God n+bi b+ n+pe ke yab+ñ m+dpim u, n+bi si b+ si g+mim, gau ajmim hañowañö g+mim, nan aij kale gau yad udnam a g+mim, nag+ adö an+bu rö magõrhalö böñ nõp arö g+mim.

4 Urañañ hagnim, ñ+lon l+mim, manö najj hagnim gagnim. Manö an+bu rö hagagep yab+ñ. Kale pen God n+p aij a göp a g+mim.

5 N+? aij g+mim: n+bi si b+ si g+pal n+bi b+ gau abe, gau ajöm hañowañö g+pal n+bi b+ gau abe, nan aij kale gau yad udnam a g+pal n+bi b+ gau abe kale God Krais apil m+hau ram m+nöñ kumi kabö adö lan abad m+dpil au aragnaböl yab+ñ. Kale nan si nan najj an+ib gau gas+ n+ñbal u, nan an+ib gau god kale rö löp. *

6 Nag+ najj hagaj+in an+ib gau, n+bi b+ r+mnap kalöp piral hagöm hagnaböl, "Nan an+ib gau nan si nan najj wasö," a g+ñaböl. Kalöp piral haglö n+ñmim rö löp u, n+ñ aij g+mim manö kale udagnim. Nan si nan najj hagaj+in an+ib gau g+pe, God kal juöm kalöp g+ najj yab+ñ g+ñab. *

7 Manö kal+p n+ñmim kal+p aip ajagnim.

* 4:25: Kol 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20 * 4:29: Kol 4:6 * 4:30: Ais 63:10;

1De 5:19; Ep 1:13-14 * 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mad 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 * 5:1: Mad 5:48

* 5:2: Hib 10:10; Eks 29:18 * 5:5: 1Ko 6:9-10; Kol 3:5 * 5:6: Kol 2:4,8; Ro 1:18

⁸ Nöd sîbön aŋ gau mîdmîdim u pen mîñi Bî Kub nîbi bî nîpe lîmim mailö nîpe adö u mîdpim. Mîñi mailö nîpe adö u mîdpim rö, nîbi bî mailö adö u ajpal rö ajmim. Mailö ñî pai rö mîdaimim. *

⁹ Mailö magö u nan aij aij iru nöp pîlnab: gî aij gep magö ke ke iru yabî pîlnab; nan nîhön nîhön God nîŋö aij gî nab nan gau magöŋhalö pîlnab; nan nîhön nîhön nîŋö nöp mîdöp pör nöp pîlnab.

¹⁰ God nîp aij gî nîm adö u nöp nîŋ aij gî mîm gîpe arnîm.

¹¹ Sîbön yaŋ ajöm nan si nan naij gî pal u kale aip gagmim. Nan si nan naij gî pal u mailö adö u hagpe nîŋöl.

¹² Kale nan si nan naij pî göl gî pal u, hon nan anîb gau manö nöp hagnabun u, nable gî nab.

¹³ Ram ruö magöŋhalö waiö nîŋbun. Anîb u rö, God mailö nîpe auö, nan nîhön pî göm gî pal u waiö nîŋnaböl. *

¹⁴ Mailö auö, magöŋhalö nîŋbun. Adö anîbu nöp, nîbi bî rîmnab hagpal, “Ne umöl mîdpan u, mîñi urakö,

Krais mailö nîpe u nöp mailö pak ñî nab,” a gî pal. *

¹⁵ Anîb u, nîbi bî rîmnab manö nîŋagöm haŋwawö gî pal rö gagmim. Nî? aij gî mîm gî mîdaimim. *

¹⁶ Nîbi bî nan si nan naij nöp gî pal ñî n anîbi, kale pör nöp nîŋ aij gî mîm gî aij gî mîm.

¹⁷ Anîb u, bî hauŋ rö gagmim; Bî Kub nîp aij gî nab adö u nöp nîŋmîm gî mîm.

¹⁸ Ñîg wain ñîŋbe, hauŋ alagnîm; adan anîbu arnabim lug paknabim. Pen, God Ana apóm hanîp aŋ daŋ ajman raunîm, a gî mîm God nîp sabe geinabim u aij. *

¹⁹ God Manö adîŋ Sam a gî pal gau rîmnab pen pen hagöl gî, Krais manö aij u kîmap ap pen pen hagöl gî, Bî Kub hib nîpe dap raneb kîmap ap pen pen hagöl gî gî mîm. Aij a gö nîŋöl gî, mîdmagö kale aŋ daŋ kîmap rîmnab Bî Kub nîp hagnabim. *

²⁰ Bî Kub hon Jîsas Krais nîbi bî nîpe mîdpun u me, nan nîhön nîhön gî nîm, kale pör nöp nan magöŋhalö gau Bapî God nîp aij a göl gî mîdaimim. *

²¹ Krais Bî Kub hon mîdöp a gî pim u me, aŋ mam Krais nîbi bî nîpe mîdpim gau pen pen ud aij gî mîm. Aŋ mam ap manö rîmnab hagnabim u, manö nîpe udmim. *

Ber bî gau

²² Kale nîbi gau, Bî Kub manö nîŋmîm hain gî pim rö, nagamul bî hagöl rö nîŋmîm hain gî mîm. *

²³ Adö anîbu anîg göl mîdöp: Krais nîbi bî nîpe gau haŋ roman nîpe ke mîdöp; nîpe ke nabîc mîdöp. Krais nîbi bî nîpe ud kamîŋ yuöp. Krais nîbi bî udöm nabîc mîdöp rö, bî gau nîbi kale udöm nabîc mîdpal. *

²⁴ Krais nîbi bî nîpe gau kalîp hagö manö nîpe hain gî pal rö, nîbi gau, bî kale gau hagöl rö magöŋhalö hain göl.

* 5:8: Ep 2:13; Kol 1:13; 1Pî 2:9; Jon 12:36 * 5:13: Jon 3:20-21 * 5:14: Ais 26:19; Ro 13:11

* 5:15: Kol 4:5 * 5:18: Luk 21:34 * 5:19: Kol 3:16 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21: 1Pî 5:5

* 5:22: Kol 3:18; 1Pî 3:1 * 5:23: 1Ko 11:3; Ep 1:22

25 Pen kale bî gau, Krai nîbi bî nîpe gau mîdmagö löm uma rö nînmim, nîbi kale gau u rö nöp mîdmagö yabî lîmim. *

26-27 Krai nîbi bî nîpe gau mîdmagö löm uma u, cöc nîpe u nîp manö nîpe hagöm, nîg löm, u† matî gî aij göm, cöc mailö halö, gac pro ap, nan naij pro ap, manö pro ap wasö yabî, u† nöp mîdö, nîpe udöm nîp ke nînab. *

28 Anîb unbö rö nöp, kale bî gau nîbi kale gau kalîp mîdmagö lîmim. Hañ romanî kale ke gî aij gîpim rö, nîbi kale gau u rö nöp gîmim. Bî nîbi nîpe mîdmagö löp u, nîpe ke mîdmagö löp.

29 Hañ romanî hon u mulu kal nîngapun; ke nîngö aij gö, nan magö nîl gî nîl gî abad mîd aij nöp gîpun. Anîb unbö rö nöp, Krai nîbi bî nîpe abad mîdöp.

30 Nîhön gîng: hon Krai hañ romanî nîn kîd ma kîd nîpe gau rö mîdpun.

31 Pen God Manö u kalî klîñ rîköm hagla, “Bî ap nîbi udnîg, nîme nap kalîp arö göm, nîbi udöm jîm nîl mîdmil, hañ romanî añî rö lö mîdpil,” a gîla. *

32 Manö anîbu î† ap mîdöp pen kale nöd nîngamîdal. Yad gasî nîngbin manö anîbu Krai abe nîbi bî nîpe gau abe hagab. *

33 Pen kale bî gau magöḡhalö, hañ romanî kale u ke mîdmagö lîbim rö, nîbi kale gau u rö nöp mîdmagö lîmim. Kale nîbi gau magöḡhalö, nagamul bî manö kale udmim.

6

Nî† pai gau; nîme nap gau

1 Kale nî† pai gau, Bî Kub hain gîpim rö, name nap manö hagöl rö udmim. Nagî aij me adö anîbu. *

2 God manö unbö sîdu? laḡ haga u hagöm haga, “Name nap bî kalîp ud aij gîmim, hagnîl rö gîmim,” a ga. Pen God manö anîbu nöp hagöm manö ap halö hagöm haga, “Kale unbö geinabim, yad kalöp nan aij ap nînabin,” a ga. *

3 God haga, “Anîg gînabim u, yîngîd umagnabim; mînöḡ naböḡ adö î† i mîlö padö mîdmim, mîd aij gînabim,” a ga.

4 Pen nap bî, nî† pai kale gau mîd aij gîlaḡ a gîmim, kalîp pa jî nîḡeb rö manö u rö hagagmim. Anîg gîpe, nî† pai kale gau pa jî nîḡöm, manö hagnabim rö nîngagnaböl. Pen nî† pai kale gau kub gîlö nîḡöl gî, kale nap bî God Manö hag nî† aij gîmim, nagî aij adö anîbu hag nîl gî mîdmim. *

Bî nagî wög gîpal gau; bî kub kalîp abad mîdpal gau

5 Pen kale nîbi bî, bî kub kalöp mani rau dap lîlö kalîp nagî wög gî nîmîdmim gau, Krai manö hagö, pîñîḡ gîmim ud aij gîpim rö, bî kub kale mînöḡ naböḡ adö î† i gau manö haglö, kale u rö nöp pîñîḡ gîmim ud aij gîmim. *

6 Bî kub gau nîngmîdlö nîḡöl gî, wög gî aij gîno, kalîp aij gaḡ a gîmim gasî anîbu nöp nîngamim; Krai nîp nagî wög gîbep rö, God nîp aij gaḡ a gîmim, pör wög gî aij gîmim.

* 5:25: Kol 3:19; 1Pî 3:7 * 5:26-27: 2Ko 11:2; Kol 1:22; Dai 3:5 * 5:31: Mad 19:5 * 5:32: Rep 19:7 * 6:1: Kol 3:20 * 6:2: Eks 20:12 * 6:4: Kol 3:21; Sam 78:4; Pro 22:6 * 6:5: Kol 3:22-23; Dai 2:9-10; 1Pî 2:18

7 Nibi bi minöŋ naböŋ il i kalip nöŋ wög gabun a gımim nıŋagmim; Bi Kub u nıŋ wög gabun a gımim, aij gö nıŋöl gı wög gımim.

8 Kale nıŋbim, nıbi bi nagı wög gıpal gau abe nıbi bi gası kale ke nıŋöm wög gıpal gau abe, Bi Kub wög kale nıŋöm, wög gı aij geinaböl u kalip u rö nöŋ pen nıŋab. *

9 Pen kale bi kub nıbi bi hanıŋ nagı wög gılan a gımim mani rau dap libim gau kalip gı aij gımim. Manö klö hagpe pıŋıŋ göl gı wög gagöl. Bi Kub kumi kabö adö lanı mıdöp u, nıpe nıbi bi nagı wög gıpal Bi Kub kale abe, nıbi bi kalip abad mıdpal Bi Kub kale abe mıdöp. Bi Kub nıpe nıbi bi gau kub, nıbi bi gau pro, a göm nıŋagöp; amgö ilö nıpe u adıŋ adıŋ mıdpal nıŋöm nıpe goŋ ap aka goŋ ap aragnab. *

Wim po God nıöb u lıhu magum gı aij gum mıdaiun

10 Manö hag naböŋ junıŋ gabin i nıŋ aij gımim. Bi Kub nıŋ cıg gıpe, nıpe klö nıpe kalöp nıŋıŋm.

11 Seden hanıŋ pör gı naij gıŋıg göp u, wim po nan God hanıŋ nıöb gau magöŋhalö ud rol gımim, adan ramö au uŋıŋın lı mıd aij gaimim. *

12 Nıbi bi haŋ romaŋ hagape mıdöp gau aip pen pen gagabun. Kıjaki aiön pi nan naij gau bi kub kale il ke ke kumi kabö lanı abad mıdöm, sıbön yanı ajpal gau aip pen pen gabun. *

13 Anıŋ u, wim po nan God hanıŋ nıöb gau magöŋhalö ud rol lı aij gımim mıdpe me, nıŋ bıslam mıdeŋ u auö, klö gımim nöŋ mıdpe, nan rımnap kalöp göl rö lagnab.

14 Anıŋ u, God Manö nıŋö u, dip nagı rö pıg lı aij gımim. Abad alnaböl a gımim, pör nöŋ kabö rö gep magö u, sıor pıdöŋ libal rö, ud pabıŋ ba kale u lımim. *

15 Ma rırup libal rö, God aip jım nıl mıdeŋ manö aij u ud armim. Nıbi bi rımnap kalip manö aij anıbu hagnıg pör gı jın gı mıdmim, gası anıbu nöŋ nıŋmim ma rırup rö lımim. *

16 Haŋaun rıŋ albal rö, God hanıŋ abad mıdeinab a gımim nıŋ gası nıŋ udöl gı mıdpe me, nıpe gö Bi Naij Gep po nıpe mab rö inö nıŋöl gı alnab gau böŋ nöŋ hoŋ gıŋab. Gası anıbu nöŋ nıŋmim, haŋaun rö rıŋ gımim.

17 Usajıl pıdöŋ bad libal rö, God kalöp mög nıŋöm ud kamıŋ yuöp gası u, ud nabıŋ adö lanı usajıl bad rö lımim. Ru mılö kıd ud arbal rö, God Ana ru mılö kıd kalöp nıöb u ru mılö kıd rö ud armim. God Ana ru mılö kıd u God Manö nıpe me. *

18 Ana nıpe gası nıö nıŋöl gı, God nıŋ manö adö ke ke hag nıŋöl gı mıdaimim. Gası halö mıdmim, nıbi bi Kraıs lau adö mıdpal gau magöŋhalö God nıŋ pör nöŋ sabe göl gı mıdaimim. *

19 Yıŋ u rö nöŋ God nıŋ sabe gıpe, yıŋ abad mıdöm manö magö nıpe ke yıŋ nıö nıŋöl gı, pıŋıŋ gagem, Kraıs manö aij nöd nıŋagmıdal u, nıbi bi gau kalip haŋöwaŋ hag nıŋam. *

20 Yad Kraıs bi nıpe mıdem, manö aij nıpe u nöŋ hag ajainö yıŋ nagı lılo mıdpın u, pen God nıŋ sabe gıpe yad pıŋıŋ gagem haŋöwaŋ hag nıŋam. Yad u rö nöŋ gıŋam aij. *

* 6:8: 2Ko 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9: Kol 4:1; Ro 2:11 * 6:11: Ro 13:12; 2Ko 10:4 * 6:12: 1Pi 5:8-9 * 6:14: Ais 11:5; 59:17; 1De 5:8 * 6:15: Ro 10:15 * 6:17: Hib 4:12 * 6:18: Luk 18:1; Kol 4:2; 1De 5:17 * 6:19: Kol 4:3-4; 2De 3:1 * 6:20: 2Ko 5:20; Plm 9

Manö naböŋ magö r+imnap

²¹ Pen yad aigöl rö gem m+dpin u, wög n+hön n+hön g+pin u, mam aij hon Dijikas, b+ God n+p pör nöp wög g+ aij göp u, am jaköm kalöp magöŋhalö hag ñ+nab. *

²² Hon aige rö m+dpun u, Dijikas amöm hagö n+ŋmim, gas+ halö m+daimim, a gem, n+p m+dpim au yuabin.

²³ Bapi God B+ Kub Jisas Krais apil m+hau kalöp abad m+dlö n+ŋöl g+, God Manö n+ŋ ud p+döŋ göl g+ m+dmim, añ mam gau aip agam+j m+dmim, pen pen m+dmagö l+ m+daimim.

²⁴ B+ Kub hon Jisas Krais n+p m+dmagö löl g+ nöp m+dpim gau, God kalöp magöŋhalö mög n+ŋöm ud aij yab+ŋ g+n+m.

* 6:21: Ap 20:4; Kol 4:7-8; 2Di 4:12

Pilipai

Pol Pilipai n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i k̄liñ r̄ika

¹Yad Pol. Dimodi hol m̄ihöŋ Kraiŋ Jis̄as n̄ip wög ḡipul rö, n̄ipe apöm m̄idö n̄iñöl ḡi, kalöp k̄öp i kal̄i k̄liñ r̄ikabin. Kraiŋ Jis̄as n̄ip c̄ig ḡimim n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Pilipai gau m̄idpim kalöp magöŋhalö k̄öp i kal̄i k̄liñ r̄ikabin. Kalöp magöŋhalö, Kraiŋ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim gau; Kraiŋ n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄idpim b̄i kub gau; b̄i abad m̄idep gau kal̄ip wög ḡi ñ̄ibim n̄ibi b̄i gau; kalöp magöŋhalö manö an̄ibi hagabin. *

²God Bap̄i hon abe, B̄i Kub Jis̄as Kraiŋ abe, kalöp mög n̄iñmil ud aij ḡilö, m̄id aij ḡimim.

Pol Kraiŋ n̄ibi b̄i Pilipai gau sabe göm, God n̄ip aij a ga

³Yad kalöp gas̄i n̄iñem God yad n̄ip aij a gabin.

⁴⁻⁵God n̄ip n̄iñ udpe ñ̄in u r̄ikö, yad Kraiŋ manö aij u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄im̄idin u, kale pör ȳip ḡi ñ̄im̄idin. An̄b u, kalöp magöŋhalö God n̄ip sabe gem, yad pör nöp m̄iñ m̄iñ gem sabe ḡipin.

⁶Yad n̄iñbin, God kalöp nöd n̄ibi b̄i n̄ipe uda u, kalöp arö gagnab me; n̄ipe wög aij an̄ibu ḡi dam dam kalöp abad m̄id dam dam, Kraiŋ Jis̄as ado ḡi aunab. *

⁷Yad nöd gau gau aramem, Kraiŋ manö aij u hag ñ̄ainö, n̄ibi b̄i r̄imnap manö pen pen haglö n̄iñöl ḡi, yad kal̄ip aip manö hag am̄il ap̄il gem, Kraiŋ manö aij u manö n̄iñö yab̄i m̄idöp u hag ñ̄i ajm̄idin abe, m̄iñi aui naḡi m̄idpin u abe, God ȳip hag lö wög n̄ip ḡim̄idin u, kale magöŋhalö pör nöp ȳip ḡi ñ̄im̄idin. An̄b u, yad kalöp m̄idmagö lem, gas̄i n̄iñöl ḡi nöp m̄idpin me.

⁸God n̄iñöb Kraiŋ Jis̄as kalöp m̄idmagö löp rö u, yad kalöp an̄b unbö rö nöp m̄idmagö l̄ibin.

⁹Yad God n̄ip sabe gem hagpin, kale pen pen m̄idmagö l̄i m̄idpe, m̄idmagö lep magö u kub gö n̄iñöl ḡi, kale manö n̄iñö u gas̄i n̄iñ aij ḡimim, manö ud as̄ik ḡi aij yab̄i ḡinabim.

¹⁰An̄b u, adan mai adan aij yab̄i u n̄iñ aij ḡimim, adan aij yab̄i adö an̄bu nöp arammim, aij yab̄i göp adö u nöp ḡi m̄idpe me, kalöp manö ap m̄idageinab n̄iñöl ḡi Kraiŋ ado ḡi aunab. *

¹¹An̄b u, Jis̄as Kraiŋ n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄ip ḡi ñö, kale ḡi aij ḡipal rö u, n̄ipe kalöp u rö nöp gö, kale ḡi aij göl ḡi nöp m̄idpe, n̄ibi b̄i gau n̄iñöm God hib n̄ipe haglö adö arn̄im.

Pol naḡi l̄ila au m̄ideia pen Jis̄as manö aij u kub ara

¹²Pen añ mam b̄i n̄iñim! Kraiŋ manö aij u n̄iñaglan̄ a göm, ȳip naḡi l̄ila u pen naḡi m̄idpin rö, Kraiŋ manö aij u amöm kub aröp.

¹³N̄ibi b̄i gapman b̄i kub Sisa n̄ip wög ḡi ñ̄ibal gau magöŋhalö abe, n̄ibi b̄i ȳihar̄iñ gau iru nöp abe, yad Kraiŋ manö u nöp hag ñ̄inö, ȳip naḡi l̄ibal u n̄iñbal. *

¹⁴Pen yad naḡi m̄idpin u me, añ mam iru yab̄i nöp B̄i Kub n̄iñ ud p̄idön göm, p̄iñiñ gagöm, k̄lö göm God Manö u waiö hag ñ̄ibal.

* 1:1: Ap 16:12-40 * 1:6: 1Ko 1:8 * 1:10: 1De 5:23 * 1:13: Ap 28:30

15 Niŋö nöp, r+mnap y+p mulu lugö, hon u rö nöp g+no, hon hib kub m+deian a göm, Kraiŋ manö hag ŋ+bal. Pen r+mnap, y+p gas+ n+ŋ aij göm, Kraiŋ manö hag ŋ+bal.

16 God y+p hag lö, Kraiŋ manö aij u manö n+ŋö yabi+ m+idöp u hag ŋ+bin u niŋöm, y+p m+dmagö löm, kale u rö nöp Kraiŋ manö aij u hag ŋ+bal.

17 Pen ni+bi b+ y+p mulu lugö Kraiŋ manö hag ŋ+bal gau, gas+ m+ihöp m+idö, y+p gi+lö u+ham m+deinabin, kale pen hib kub udnaböl a göm, an+g gi+pal.

18 Pen u manö m+idagöp! Kale y+p gas+ aij n+ŋöm Kraiŋ manö aij u hag ŋ+bal aka y+p gas+ naij n+ŋöm Kraiŋ manö aij u hag ŋ+bal u, nan kub u kale Kraiŋ manö aij u hag ŋ+bal. An+ib u, yad m+iñ m+iñ gi+pin.

Pol, Kraiŋ y+p abad m+deinab, a ga

Yad m+iñ m+iñ gi+pin u, hainö u rö nöp m+iñ m+iñ gi+nabin.

19 Yad n+ŋbin, kale God n+p sabe göl gi+ midpe, Jisas Kraiŋ Ana n+pe y+p abad m+idö, yad nag+ m+idpin i höŋ arnabin. *

20 Pen y+p aij gi+nab u, yad nan ni+hön ni+hön gi+nabin, kam+iŋ m+deinabin aka umnabin, yad gas+ halö m+dem hañ roman yad klö gem Kraiŋ manö aij n+pe u hag ñem, hib n+pe u hagnö adö arö n+ŋöl gi+ yad nable gagn+m. Nöd an+g ga u, hainö an+ib unbö rö nöp gi+n+m u aij.

21 Kam+iŋ yad u Kraiŋ me; umnabin u, m+iñ m+idpin rö wasö, m+id aij yabi+ gi+nabin. *

22 Hañ roman an+bi kam+iŋ m+deinabin u, wög gi+nö nan magö r+mnap p+lnab. An+ib u, yad umnabin aka m+deinabin u n+ŋagpin.

23 An+ib u, yad gas+ m+ihöp m+idöp, pen umem am Kraiŋ aip m+deinam a gi+ gas+ n+ŋbin. An+g gi+böp, y+p aij yabi+ gi+böp. *

24 Pen gas+ yad ap m+idöp u, hañ roman an+bi m+dem, kalöp gi+ ñö, m+id aij gi+mim u nan kub.

25 An+ib u, yad ke gas+ klö n+ŋbin u, umagnabin; kalöp gi+ ñ+nö, Kraiŋ manö aij n+pe u n+ŋ ud aij göl gi+, n+p c+g p+idöŋ göl gi+, gi+ dammim, m+iñ m+iñ göl gi+ m+deinabim.

26 An+ib u, kale m+idpim u kauyan amjakem seg m+deinabun u, kalöp aij gö, Jisas Kraiŋ m+iñ m+iñ yabi+ göl gi+ m+deinabim.

Kale p+iñ+iŋ gagmim

27 Pen nan kub u, Kraiŋ manö aij u hagöp rö nöp n+ŋmim gi+ aij gi+mim. An+g geinabim u, yad m+idpim u n+nabin aka gai i m+idnö manö auö, kale gas+ añ+ nöp n+ŋmim, klö yabi+ wög j+m ñöl gi+mim, Kraiŋ manö aij u n+ŋ ud p+idöŋ gi+mim, ni+bi b+ gau hag ŋ+nabim. *

28 Pen ni+bi b+ kalöp gi+ naij gi+pal gau n+ŋmim, p+iñ+iŋ gagmim. J+m ñöl m+dmim p+iñ+iŋ gagpe, kale n+ŋnaböl, God kal+p al pak löm, kalöp pen ud kam+iŋ yunab.

29 God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiŋ n+p n+ŋ udpim. Pen God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiŋ ni+bi b+ n+pe m+dmim, ni+bi b+ r+mnap kalöp mulu lugaj+p kale ilön udpim. *

30 Yad b+ n+pe m+idnö y+p gi+ naij gi+pal rö, m+iñ kalöp u rö nöp gi+pal. Kale aip m+idnö y+p gi+ naij geila u+ham m+dm+din u amgö kale ke n+ŋbim. M+iñ u rö nöp, y+p gi+ naij gi+pal u, ni+bi b+ r+mnap kalöp manö hag ñ+lö, n+ŋbim.

* 1:19: 2Ko 1:11 * 1:21: Gal 2:20 * 1:23: 2Ko 5:8 * 1:27: Ep 4:1; 1De 2:12 * 1:29: Ap 16:19-40

2

Añ mam gau kalip midmagö lun

¹ Krais kalöp mög nñöm udöp u me, kale pïdöŋ lïmim gasi iru nñagpim. Krais kalöp midmagö löp u me, kale gasi halö midpim. Ana nïpe kalöp añ dan midöp u me, kale nïp jïm ñïl midmim, añ mam gau pen pen mög nñmim ud aij gïpim.

² Anïb u, gasi adö añi nñmim, pen pen midmagö lïmim, gasi kale jïm ñïl midaimim. Anïg geinabim me, yïp aij yabïl gïnab.

³ Hon nïbi bi kub midno, nïbi bi rïmnap hanïp nñöm hib hon haglö adö aran, a gïmim gasi u nñagmim. Hon nöp nïbi bi kub, nïbi bi rïmnap gau nïbi bi pro a gïmim gasi u nñagmim. Nïbi bi gau magöŋhalö ud aij gep nïbi bi midpal a gi gasi u nñmim. *

⁴ Hon nöp mid aij gun a gïmim gasi u nñagmim; nïbi bi rïmnap u rö nöp mid aij gi laŋ a gïmim gasi u nñmim. *

Krais Jisas gasi nñöm ga rö u gïmim

⁵ Krais Jisas gasi nñöm ga rö u gïmim:

⁶ Krais Jisas hadame dagol gau
pör nöp God midöp rö nöp midöp u pen
God klö midöp rö u,

adïp adïp midaiul a gi gasi u nñaga. *

⁷ Gasi nïpe ke nñöm,

nan nïpe magöŋhalö gau arö gem,
bi nagï wög gep rö mideinam a gö,
nïme nïp yag dauö ññan ap nöp löm,
nïbi bi midpal rö nöp mideia. *

⁸ Pen gasi yad ke nñem gïnab a göm gaga;

God haga rö nöp gi dam arö nñöl gi,
bi naji yabïl kalip pen ilön ñïbal rö u,
nïp mab kros ba laŋ al pak lïlö uma. *

⁹ Krais ga anïbu, God nïp dam

ram mïnöh kumi kabö adö laŋ au löm,
nïp hib ke yabïl hib adö laŋ midöp ap ñö,
hib magöŋhalö hib nïpe mo gau midpal. *

¹⁰ Anïg ga u, Jisas hib nïpe dap rannïg,

kale magöŋhalö,
kumi kabö adö laŋ au midpal gau abe,
mïnöh naböh adö i i midpal gau abe;
mïnöh naböh mo gau midpal gau abe;
kugom yïmöm, *

¹¹ kale magöŋhalö waiö hagöm,

Jisas Krais nïpe Bi Kub midöp a gïnaböl.
Manö anïbu hageinaböl u,
Bapi God mailö aij nïpe u nñnaböl. *

Hapö mailö paköp u rö, mailö göl gi midaiun

* 2:3: Gal 5:26 * 2:4: 1Ko 10:24 * 2:6: Jon 1:1-2; 17:5 * 2:7: 2Ko 8:9; Jon 1:14 * 2:8: Hib 5:8; 12:2 * 2:9: Ap 2:33; Ep 1:20-21; Hib 1:3-4 * 2:10: Ro 14:11 * 2:11: Ro 10:9

12 An+bu, n+bi b+ m+dmagö yad gau. Kale aip m+dainö n+n u, manö hagnö n+nmim g+m+dim. Pen m+ñi gai i m+dpin u, manö kalöp hagabin an+bi, an+bu unbö rö nöp n+nmim g+mim. God n+bi b+ n+pe ram m+nöñ kumi kabö adö lanj au ud arnab a ga manö aij u manö hon a g+mim, pör nöp God n+p gas+ aij n+nmim, n+pe hagöp rö nöp n+nmim, klö yab+ñ g+ m+daimim.

13 God n+pe nöp klö göm m+dmagö kale anj danj gas+ ñö, n+p aij g+nab adö u gun a g+mim an+g g+pim.

14 Mulu lugö, pen pen hagagmim.

15-16 Kale an+g g+mim, ram m+nöñ i+ i m+dmim, n+bi b+ naj yab+ñ nan si nan naj g+m+dal gau aip m+dpim u pen kale God n+ pai n+pe aij yab+ñ as+ñ m+dagöp m+deinabim. Kam+ñ ñeb manö u ud n+bi b+ nan si nan naj g+m+dal gau kal+p n+mim, gap+ magö kumi kabö lanj n+ lab rö u, kale mailö n+ limim. An+bu u, Krais ado g+ aunab n+n u, Krais manö aij kalöp pör hag n+bin u, hagnö pak l+ aragöp, n+ñöm adö an+bu nöp g+pal a gem, m+ñ m+ñ yab+ñ g+nabin. *

17 Kale God n+p n+ñ udpim u, n+p nan pak sabe g+ ñ+lö n+p aij göp rö u göp. Pen Krais manö aij u pör hag n+nö y+p al pak l+lö hagape yad lugnab u, manö m+dagöp. U y+har+ñ n+g wain ud nan pak sabe g+pal adö u hon g+pal rö u m+döp. Kale God n+p n+ñ udpim u nan pak sabe gep; hagape yad lugnab u n+g wain adö u hon gep. An+g gö, hon se göl God n+p nan sabe g+ n+no, n+p aij g+nab u n+ñem, n+ñ+ñ lem kalöp aip m+ñ m+ñ g+nabin.

18 An+bu u, kale u rö nöp m+ñ m+ñ g+mim aij gö n+ñöl g+ m+daimim. *

Dimodi n+ñab

19 Kale m+d aij g+pim aka aigöl g+ rö m+dpim u n+ñagpin. B+ Kub Jisas yau a gö, söl m+döp Dimodi n+p yunö am kalöp n+ñöm apöm manö an+bu hagö, y+p aij g+n+im.

20 Dimodi b+ aij, yad kalöp mög n+ñem m+dmagö l+bin rö n+pe kalöp u rö nöp mög n+ñöm m+dmagö löp. B+ ap unbö gagöp.

21 B+ r+mnap an+g g+pal; kal+p ke aij g+n+im rö gas+ n+ñöm g+pal; Jisas Krais n+p aij g+n+im rö gas+ n+ñöm g+pal. *

22 Dimodi n+pe b+ aij yab+ñ m+döp u amgö kale ke hadö n+ñbim. N+pe n+ñ yad rö m+dö, b+ apil m+hau rö Jisas manö aij u hag n+ ajpgul.

23 Yad gas+ n+ñbin u, söl m+döp nag+ m+dpin u manö haglö n+ñem, y+p nan n+hön g+naböl manö u Dimodi n+p hagnö, n+pe amöm kalöp hag n+ñab.

24 Gas+ yad u, B+ Kub yau a gö, söl m+döp yad ke u rö nöp m+dpim u n+ñabin.

Epprodaidas n+ñab

25 Pen kale mam hon Epprodaidas n+p hag yube apöm, y+p abad m+dö n+ñöl g+, hol ami b+ g+pal rö klö gul God wög n+pe u j+im ñöl g+pul. Pen m+ñi n+p hag yunö kauyanj au ado g+ n+ñab. *

26 N+pe kalöp m+dmagö löm am n+ñnam a göp. N+pe nan göp a g+la u n+nmim mög n+ñabe u n+pe n+ñöm gas+ iru n+ñab.

27 Epprodaidas n+p nan kub gö, mel uma u, God n+p mög n+ñöm gö, urak ara. Pen n+p nöp wasö; God y+p u rö nöp mög n+ña. Mam an+bu umböp, y+p mög yab+ñ g+böp.

28 An+bu u, Epprodaidas n+p y+ñ+d yunö amjakö, kalöp aij gö n+ñöl g+, yad gas+ iru n+ñbin rö n+ñagnam.

* 2:15-16: Dan 12:3; Plp 1:10; 1De 2:19 * 2:18: Plp 3:1; 4:4 * 2:21: 2Di 4:10 * 2:25: Plp 4:18

29-30 Kale nöd mlö kub gau m+daibe, b+ y+p abadep ap m+dagö, b+ kale an+bu hagpe, KraiS wög u g+nam a göm, apöm y+p abad m+dom, mel uma. B+ r+mnap unbö rö g+pal gau ud aij g+mim. An+u, n+pe amjakö, B+ Kub n+p wög göp mam hon u auab a g+mim, n+p hag w+hai udmim m+n m+n yab+ g+mim.

3

Krais n+p n+ij udpin u me, God y+p n+ijöm b+ kam+ij aij yad hagöp

1 Añ mam b+. Yad manö söl hag jun+g gem, kalöp manö ap halö hagn+g gabin. B+ Kub n+bi b+ n+pe m+dpim rö, m+n m+n g+mim. Manö kalöp nöd hagnö u, kauyan hagnam a g+nö, y+p marö gagöp. Kauyan hagnö m+id aij geinabim u aij.

2 Kain hau gau n+ij aij göl g+ m+daimim. Kale nan naij yab+ g+pal. Kale hañ roman r+ib g+ dö g+pal.

3 Hon me God n+bi b+ n+pe y+ijg göl m+dpun. N+hön g+n+g: God Ana n+pe u han+p aip m+do, God n+p sabe gun. KraiS Jisas n+p c+g gun aij a gö n+ijöl g+ m+dpun u me, God n+bi b+ n+pe y+ijg göl m+dpun. Hon hañ roman nan gau g+pal gas+ n+jun God n+bi b+ n+pe m+idgeinabun, a g+ gas+ n+ibun u me, God n+bi b+ n+pe kabö göl m+dpun. *

4 Pen hañ roman nan gau g+pal manö u hagöm, hon b+ kub m+dpun a g+inaböl u, yad hagnabin, kale hañ roman nan an+u gau b+ kub wasö, yad ke nöp b+ kub m+dpin. *

5 Y+p yag dapöm n+n unbö raleb u m+dom, wan hañ u r+ib g+ dö g+la. Bac itan hon Isrel, n+ n+pe hain Benjamin it u me, yad b+ Hibru y+ijg göl m+dpin. Pen Juda lo manö hagnal u, yad b+ Perisi m+dainö rö, manö an+bu hagöp rö magöñhalö n+ij aij gem g+ m+dm+din. *

6 Juda manö an+bu n+ij damem klö yab+ juem, KraiS n+bi b+ kal+p n+jem, g+ naij yab+ g+m+din. Hon Juda n+bi b+ lo manö pro pro ke ke gau g+m+din rö, b+ kub gau y+p manö ap hagöl rö laga. *

7 Pen hainö gas+ n+ij aij gem, nöd g+m+din adö an+bu n+ij aij gem gagm+din u n+jem, KraiS y+p göp u nöp nan aij a g+ gas+ añ+ u nöp n+ijöl gem, nöd g+m+din nan gau magöñhalö nan y+har+ij rö böñ nöp arö g+nö. *

8 Pen nöd g+m+din nan gau nöp wasö. Gas+ yad n+ibun u, KraiS Jisas B+ Kub yad n+ibun u nan kub yab+. Nan r+mnap gau magöñhalö nan y+har+ij yab+. KraiS Jisas n+p wög g+nam a gem, nan gau magöñhalö arö g+nö. KraiS b+ n+pe m+dem, n+p n+ij aij g+nam a gem, nan gau magöñhalö ac+p ac+p rö n+ibun.

9 Yad KraiS aip jim nöl nöp m+deinam. Yad Juda lo manö adö u geinabin u, God y+p n+ijöm b+ kam+ij aij yad hagagnab. Pen KraiS n+p n+ij udpin u me, God y+p n+ijöm b+ kam+ij aij yad hagöp. *

10 An+u, KraiS n+p n+ij aij gem, n+pe uraka u klö an+bu n+jem, n+pe marö kub uda u rö marö udem, n+pe uma u rö umem, *

11 n+pe uraka u rö God gö yad u rö nöp uraknabin.

Pol klö göm ga

* 3:3: Ro 2:29 * 3:4: 2Ko 11:18 * 3:5: Luk 1:59; 2Ko 11:22; Ap 23:6 * 3:6: Ap 8:3 * 3:7: Mad 13:44,46 * 3:9: Ro 3:21-22 * 3:10: Ro 6:3-5; 8:17

12 Yad nan hagaj+n an+bi magöñhalö udem b+ as+ñ m+dagöp m+dpin u hagagabin. Pen Krai Jisas y+p udö b+ aigeg b+ rö m+deinabin a göm ga u rö udnam a gem, klö gem dip arabin. *

13 Añ mam b+. Nan aij an+bu hadö udpin a gem hagagabin. Pen yad gas+ añ+ ap m+idöp. Nöd g+m+din u hau+ gem, le löm nan aij adan au n+ñem dip arabin.

14 God nan aij y+p ñ+nab u udnam a g+ gas+ añ+ u nöp n+ñöl gem, adan au kabö rö nöp g+ dö g+ amem, res p+is g+nab nag+ an+bu dip arabin. God y+p w+ñ alöm nan aij ñ+nab u, Krai Jisas y+p gö ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au pör m+deinabin. *

15 Hon n+bi b+ God n+p c+g aij g+ m+dpun gau magöñhalö, gas+ an+bu rö nöp n+ñun. Pen manö adö r+mnap gas+ ke n+ñeinabim u, God kalöp gas+ y+j+g göl n+ñeb u yamnab. *

16 Pen Krai manö aij n+ñ udpun u arö gagun; manö an+bu n+ñ aij göl g+ g+no arn+m.

17 Añ mam b+. Yad g+pin rö g+ dammim, n+bi b+ an+ñ rö g+lö aröp gau n+ñmim, kal+p udmim. *

18 N+ñön g+n+g: kalöp pör hagn+din rö m+ñöñ gem kauyañ hagabin, n+bi b+ iru nöp gau nan si nan naij göm, Krai mab kros ba lañ uma u kaua+ maua+ rö m+dpal.

19 Kale ram m+nöñ naij yañ u arnaböl. Hañ roman+ kale gas+ göp adö u nöp gas+ n+ñbal. Nan si nan naij g+lö nable g+ñöp pen kale b+ gau kal+p waiö hagnal. Nan m+nöñ naböñ adö il i m+idöp nöp gas+ n+ñbal. *

20 Pen ram m+nöñ hon u ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au m+idöp. Kumi kabö adö lañ au n+ñö, B+ n+bi b+ kal+p kam+ñ yunab u, B+ Kub Jisas Krai, abad m+dpun. *

21 N+pe B+ klö yab+ñ hagö, nan gau magöñhalö manö n+pe n+ñöm hain g+nab. B+ Kub Jisas Krai klö an+bu gö, hañ roman+ ña hon hij g+ lugöp gau gö, hañ roman+ aij yab+ñ, hañ roman+ n+pe ke rö lö m+deinabun. *

4

M+id aij g+mim

1 An+bu u, n+bi b+ aij yad gau. M+lö kub gai i m+dem, kalöp m+dmagö lem, am n+ñnam a gem, gas+ u n+ñöl g+ m+dpin. Kalöp n+ñem, ñ+ñ+ lem gas+ halö m+dpin. Manö kal+ kl+ñ r+ikpin an+bi n+ñmim, an+g g+mim, B+ Kub n+ñ ud p+idöñ göl g+ m+daimim. *

2 Yuodia aip Sidiki aip, yad kalöp n+bi m+hau hagabin, kale B+ Kub u n+p gas+ n+ñbil rö, pen pen hagagmil, j+m ñöl m+daimil.

3 Pen b+ yad aip j+m ñöl wög g+pul, nöp hagabin, n+bi an+ñ m+hau kal+p g+ ñ+mön, m+id aij g+mim. Nöd n+bi an+ñ m+hau, yad u, Klemen u, n+bi b+ r+mnap gau aip j+m ñun, Krai manö aij n+pe u n+bi b+ gau hag ñ+m+idun. God hib kale buk pör m+dep yañ r+kö m+idöp. *

4 B+ Kub n+p c+g g+mim, m+ñ m+ñ göl g+ m+daimim. Kauyañ u kalöp hagabin, m+ñ m+ñ göl g+ m+daimim!

* 3:12: 1Di 6:12,19 * 3:14: 1Ko 9:24 * 3:15: 1Ko 2:6 * 3:17: 1Ko 4:16 * 3:19: Ro 16:18

* 3:20: Ep 2:6,19 * 3:21: 1Ko 15:28,43-53 * 4:1: 1De 2:19-20 * 4:3: Luk 10:20

⁵ Nibi bi hain aij yabił midaimim, nibi bi gau magõrhalõ nıjõl. Bi Kub söl aunab. *

⁶ Gası kub nıjagmim. God nıp hag nıjõl gı, aij a gõl gı, nan magõrhalõ nıp sabe gõl gı gımim. *

⁷ Anıg gıpe, Krais Jisas nıp cıg aij gı midpim u me, God hibur hain hain gası midmagõ kale anı danı lõ, kale pıñıj gımim gası iru nıjagnabim. Nibi bi nõp midpun rö, God aigegeõ göm anıg göp u nıjagpun. *

⁸ Añ mam bi. Yad manõ söl hag junıg gem, kalõp manõ ap halõ hagnıg gabin.

Nan nıhõn u nıjõ;

nan nıhõn u yıjıg gõl;

nan nıhõn u kabõ rö;

nan nıhõn u asıj midagõp;

nan nıhõn u midmagõ lep;

nan nıhõn u nıbi bi nıjõm ñıñı lıbal;

nan nıhõn u aij yõl;

nan nıhõn u nıbi bi nıjõm aij a gıpal;

nan anıb gau nõp gası nıjõl gı midaimim.

⁹ Kalõp aip midem, nan nıhõn gınõ nıjbe u, manõ nıhõn hagnõ nıjbe u, nıjbe rö nõp gımim. Anıg geinabim, God kalõp aip midõm, gası midmagõ kale abad midõ, gası iru nıjagnabim. *

Pilipai nıbi bi Pol nıp nan ñeila, mıñ mıñ ga

¹⁰ Yad hagnõ e, yıp hauł gıpal a gı gası nıjñõ u pen wasõ; yıp gası nıjõl gı midaipe pen adan midageia nıjõm kale yıp nan ap yuagpe. Pen mıñı yubim rö, yıp gası nıjõl gı midpim u nıjem, Bi Kub hon u nıp mıñ mıñ yabił gabin.

¹¹ Ñın rımnıp yıharıj midpin gası u nıjem hagagabin; Bi Kub yıp gası ñõ uri nıjbin, yıp nıhõn nıhõn gınab u, manõ midagõp.

¹² Ñın rımnıp nan iru midõp; ñın rımnıp midagõp. Midõp ñın gau ñıjbin; midagõp ñın gau yıharıj midpin. Göp anıbu, nan iru midõ aka midagõ, gası kub nıjagpun.

¹³ Bi Kub yıp abad midõm klõ ñõb u me, yıp nıhõn nıhõn gö a gınab u gınabin. *

¹⁴ Pen yıp mıjõr gaia, kale yıp gası nıjmim nan ñıbim u, aij yabił gıpim.

¹⁵ Kale Pilipai nıbi bi nıjbim, kale Jisas manõ aij nıpe u nõd api nıjbe ñın u, yad Masedonia Propins arõ gem, God Manõ hag ñı ajmıdin, God nıbi bi nıpe mideila gau rımnıp yıp nan ñagla. Kale Pilipai nıbi bi nõp yıp mani nan gau ñımidim. *

¹⁶ Pen amem dauı kub Desalonaika midainõ ñın u, yad nan ap midageia pen kale yıp mani nan gau põr ñımidim.

¹⁷ Pen mani nan gau a gem hagagabin; gası kale ke nıjmim, nan halõwałõ ñıbe, God kalpe mıñ mıñ yabił göm, kale gıpe u hauł gagnab, a gem hagabin.

¹⁸ Nan yube magõrhalõ uđpin. Bi kale Epaprodaidas nıp mani nan gau ñıbe, dapõm yıp ñõ, mıñı nan iru yabił midõ mid aij gıpin. Yıp yube anıbu, God nıp nan lauõm ñılõ, hañıj aij auõ nıp aij gımidõp rö u gıpim.

* 4:5: Hib 10:25; Jem 5:8-9 * 4:6: Mad 6:25-34; Kol 4:2 * 4:7: Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

* 4:9: Ro 16:20 * 4:13: 2Ko 12:10 * 4:15: 2Ko 11:9

¹⁹ Kale Krajs Jisas n̄bi b̄i n̄pe m̄dmim, ȳp nan yubim u, God yad b̄i gep yab̄i u kalöp abad m̄döm, nan n̄hön m̄dagain̄m gau kalöp ñ̄n̄m.

²⁰ An̄b u, God Bapi hon hib n̄pe pör nöp pör nöp hagno adö arn̄m. An̄b unbö rö aij.

Manö naböŋ magö r̄imnap

²¹⁻²² Krajs Jisas n̄bi b̄i n̄pe b̄i kub Sisa aip m̄dpal gau, kalöp Krajs Jisas n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim gau, “Kale m̄dpim?” a ḡpal. An̄b u me, God n̄bi b̄i n̄pe aūi m̄dpun magöŋhalö, kalöp Krajs Jisas n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim gau magöŋhalö, “Kale m̄dpim?” a gabun.

²³ B̄i Kub Jisas Krajs kalöp magöŋhalö mög n̄ŋöm abad m̄dain̄m.

Kolosi

Pol Kolosi n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄ipe ke ȳip hag lö, Krais Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idpin. Pen m̄iñi mam hon Dimodi yad aip m̄idö n̄iñöl ḡi, kalöp Krais Jisas n̄ip n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim añ mam daun kub Kolosi m̄idpin gau, k̄öp an̄ibi kal̄i kliñ r̄ikabin.

God Bapi hon kalöp mög n̄iñöm ud aij gö, m̄id aij ḡimim.

Pol Krais n̄ibi b̄i Kolosi gau sabe göm, God n̄ip aij a ga

3-4 Haglö n̄iñbun, kale Krais Jisas n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ip n̄iñ udpal gau kal̄ip magöñhalö m̄idmagö l̄ibim. An̄ib u, sabe gun, kalöp gas̄i n̄iñun, p̄ör n̄öp God B̄i Kub hon Jisas Krais Nap n̄ipe u n̄ip aij a ḡipun. *

5 Ram m̄inöñ kumi kabö adö lañ au aramun nan aij udnabun a ḡi gas̄i n̄iñbim u me, kale Krais Jisas n̄ip c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ipe gau m̄idmagö l̄ibim. Manö n̄iñö, Krais manö aij u, n̄öd auö, nan aij kalöp kumi kabö adö lañ au m̄idöp u hadö n̄iñbe. *

6 Nöd api Krais manö aij u n̄iñmim, God n̄ibi b̄i gau mög n̄iñöm ud aij göp manö yuö yab̄i u n̄iñmim, kale ke halö n̄iñ udpim ñ̄in u r̄ikö, Krais manö aij u kalöp an̄iñ dañ magö p̄ilöm kub ranöm arab rö u, an̄ib unbö rö n̄öp me, ram m̄inöñ gau gau k̄id k̄id magöñhalö gau, Krais manö aij u aramöm n̄ibi b̄i an̄iñ kale dañ magö p̄ilöm kub ranöm arab.

7 Epapras, hon aip naḡi wög göm, Krais n̄ip wög p̄ör ḡi aij göp u, kalöp n̄öd api Krais manö aij u hag ñ̄a. An̄ig ga u, han̄ip ḡi ñ̄a.

8 Epapras aui apöm, Ana kalöp an̄iñ dañ m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i gau m̄idmagö l̄ibim u, han̄ip hag ñ̄a. *

9 An̄ib u, Epapras n̄ipe n̄öd api han̄ip manö hag ñ̄ö n̄iñno ñ̄in u r̄ikö, kalöp nan a gun God n̄ip p̄ör n̄öp sabe ḡipun. God n̄ip sabe gun hagabun, n̄ip aij ḡin̄im adö u n̄öp, Ana n̄ipe kalöp gas̄i ñ̄ö kale gas̄i n̄iñ k̄id hīkmim nan n̄iñhön God n̄ip aij ḡinab u n̄iñ aij ḡimim, a gabun. *

10 An̄ib u, B̄i Kub n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i rö ḡi m̄idmim, n̄ip aij ḡinab adö u n̄öp ḡipe arn̄im. An̄ig ḡimim, nan aij ke ke iru n̄öp ḡi dammim, God n̄ipe aigale b̄i rö m̄idöp u n̄iñ aij yab̄i ḡinabim. An̄ig ḡipe, nan magö iru n̄öp p̄ilnab.

11 God n̄ipe B̄i klö unbö ke yab̄i mailö halö m̄idöp u, n̄ipe klö n̄ipe magöñhalö kalöp ñ̄ö, kale p̄idöñ n̄ipe udmim, marö r̄imnap auö gas̄i an̄ibu n̄iñagmim, gas̄i halö m̄idmim, m̄iñ m̄iñ göl ḡi, *

12 Bapi n̄ip aij a göl ḡi m̄idaimim. Krais n̄ibi b̄i n̄ipe ram m̄inöñ p̄ör mailö ḡim̄idöp au nan aij udnaböl u, Bapi n̄ipe kalöp gö, kale u rö n̄öp nan aij an̄ibu udnabim. *

13 Seden, b̄i s̄ibön böñ gau abad m̄idöp u, han̄ip naḡi ad̄ik p̄idöñ l̄im̄idöp u pen God n̄ipe han̄ip hub̄ik yuö, m̄iñi Ñ̄i m̄idmagö n̄ipe han̄ip ud aij göm abad m̄idöp. *

14 Ñ̄i n̄ipe n̄öp han̄ip nan a göm umöm, naḡi m̄idaino u hub̄ik yua; n̄ipe nan si nan naij ḡipun gau n̄iñöm arö ga. *

* 1:3-4: Ep 1:15,16 * 1:5: Ep 1:13; 1P1 1:4 * 1:8: Kol 4:12; Plm 23 * 1:9: Ep 1:16,17 * 1:11: Ep 1:19; 3:16 * 1:12: Ep 1:11,18 * 1:13: Luk 22:53; Ep 2:2 * 1:14: Ep 1:7

Krais nan gau magöŋhalö abad mîdöp

15 Nap God nîp waiö nîŋun rö lagöp u pen Ñî nîpe me Nap rö mîdöp. Nîbi bî nan gau gî laga ñîn u, Ñî Nap aip mîdeia. Nîbi bî nan gau magöŋhalö yagol rö mîdöp; Krais nîpe adö laŋol mîdöp. *

16 Nan kumi kabö adö laŋ gau abe, nan mînönj naböŋ iŋ i abe, nan amgö nîŋbun gau abe, nan amgö nîŋagpun gau abe, ana nan gau abad mîdpal gau abe, magöŋhalö nîpe nöp gî la. Gî la u, Krais hib nîpe haglö adö arnîm a göm gî la.

17 Ram mînönj hadame dagol gau gî laga ñîn u, Krais mîdeia. Nîpe mîdöp u me, nan gau magöŋhalö ka ke u mîdöm jîm ñîl mîdöp. *

18 Krais nîpe nabîc magö rö mîdöp; nîbi bî nîpe gau, cöc u, hañ romanj nîpe mîdöp. Nîpe gö cöc hañ romanj kamîŋ mîdöp. Nîpe iŋ göm umöm kauyan uraka u me, nan nîhön nîhön mîdöp gau yagol rö mîdöp; nîpe nöp adö laŋol mîdöp. *

19 God gasî nîpe ke nîŋöm gö, God nîpe mîdöp rö nöp, Krais anîb unbö rö nöp mîdöp. *

20 Anîb u, nan nîhön nîhön mînönj naböŋ iŋ i mîdöp abe, ram mînönj kumi kabö adö laŋ au mîdöp abe, nan gau magöŋhalö God aip jîm ñînîm rö löp. Nöd nan gau God nîp kauaŋ mauaŋ rö mîdmîdöp. Pen Ñî nîpe, Nap nîpe ke mîdöp rö nöp mîdöm, mab kros ba laŋ hagape lugö umö, uri nan gau magöŋhalö God aip jîm ñînîm rö löp. *

21 Kale nöd nan si nan naij gasî nîŋöl gî, anîb unbö rö nöp göl gî mîdmim, God nîbi bî al ñîŋeb nîpe mîdmim, mîlö gau rö mîdmîdim. *

22 Mîñi pen Ñî nîpe hañ romanj löm uma rö, kalöp ud nîpe ke aip jîm ñîl lö, ram mînönj nîpe kumi kabö adö laŋ au arammim, God amgö ilo nîpe au nîbi bî ut, nîbi bî asîŋ mîdagöp, nîbi bî manö ap mîdagöp, mîdeinabim. *

23 Pen kale Krais manö aij nîŋ udpîm u, ram padö rö nîŋ udöl gî mîdmim, God nan aij kalöp ñînab u gasî mîdmagö kale aŋ daŋ pîdöŋ lîmim gasî nîŋöl gî mîdaimim. Manö aij kalöp haglö nîŋbim anîbu, kalöp nöp wasö, nîbi bî ram mînönj gau kîd kîd magöŋhalö hag ñîlö ara. Yad Pol u rö nöp wög adö anîbu nöp gîpin.

Pol Krais nîp wög geia

24 Kalöp nan a gem Krais manö aij hag ñînö yîp gî naij gîlö marö udnö u, mîñi yad mîñ mîñ gîpin. Krais nîpe ke marö kub yabîŋ uda u rö, Krais nîbi bî marö kub yabîŋ udöl a gem, Krais hañ romanj nîpe u, cöc nîpe u, gî ñînam a gem, hañ romanj yad marö rîmnap udpin.

25 God yîp hag lö, kalöp God Manö u magöŋhalö hag ñî aij gîmîdin u me, cöc nîpe u nîp wög gî ñeb bî ap mîdpin. *

26 Manö aij anîbu hadame gau mî iru yabîŋ pi göl mîdmîdöp pen mîñi God nîpe Krais nîbi bî nîpe kalîp manö anîbu waiö la. *

27 God gasî nîŋöm manö hag la u, manö aij yabîŋ, manö mailö halö pi göl mîdmîdöp u, nîbi bî gau magöŋhalö nîŋöl a göm, nîbi bî nîpe kalîp waiö yamnab. Manö aij anîbu iŋ u anîg göl mîdöp: Krais mîdmagö kale aŋ daŋ

* 1:15: 2Ko 4:4; Jon 1:18 * 1:17: Jon 1:1; 8:58 * 1:18: Ep 1:22-23; Ap 26:23; Rep 1:5 * 1:19: Kol 2:9 * 1:20: Ep 1:10; 2:16 * 1:21: Ro 5:10; Ep 2:12 * 1:22: Ep 2:14-16; 5:27 * 1:25: Ep 3:2,7-8 * 1:26: Ro 16:25-26; Ep 3:5,9

mıdöp; anıbu u kale ram mınöy kumi kabö adö lan au arammim, God mailö ke halö au mıdöp aip pör mıdeınabım.

²⁸ Anıbu u, hon Kraıs nöp hag nııbuın. Kale magöñhalö Kraıs nııp cıg aıı göl gı, manö nııpe nııñ aıı göm, hagöp rö nöp göl gı mıdeınaböl a gun, gası nııñ aıı gun nııbi bı gau kalııp magöñhalö rımıd ukun, Kraıs manö aıı u hag nıımıdun.

²⁹ Adö anııbu nöp, Kraıs klö naiı nııpe ke magöñhalö yııp nııb u udem, klö gem wög nııpe göl gı mıdpın. *

2

Kalöp manö pıral hagöl u, udagmım

¹ Pen nııñım! Kale Kolosi nııbi bı gau abe, Leodıısa nııbi bı gau abe, nııbi bı rımnap halö mulu adııñ yad nııñagpal gau abe, mıd aıı gımım a gem, wög klö yabııł gabın.

² Kale gası halö mıdöm, gası aıı ap nöp nııñöm, pen pen mıdmagö löm, gası nııñ kıd hııköm, God Manö pı göl mıdmıdöp u magöñhalö nııñ aıı göl, a gı gası nııñbın. God Manö pı göl mıdmıdöp u Kraıs.

³ Kraıs nııp anııñ nöp God gası aıı aıı magöñhalö pı göl mıdöp u me, nııpe ke nöp God gası aıı anııbu waiö lınım rö löp. *

⁴ Nııbi bı rımnap pıralöm, manö klııñ aıı rımnap haglö nııñöl gı, manö pıral kale anııbu nııñ udmım rö löp a gem, kalöp manö anııbi hag nıı aıı gabın. *

⁵ Yad ram mınöy mılö auı mıdpın u pen gası yad u kalöp lau adö mıdö nııñöl gı, kalöp gası nııñöl gı mıdpın. Pen kale Kraıs nııp nııñ u pıdöñ gımım, agamıı mıdmım, jım nöl mıdpım u, yııp aıı yabııł göp. *

Kraıs aıı mıdun nııpe hagöp rö nöp gun

⁶ Kale Jıısa Kraıs nııp nııñ udmım, Bı Kub hon a gımım udpım u me, adö anııbu nöp nııñmım gııpe arnım.

⁷ Kraıs nııp cıg aıı gımım, manö nııñö nııpe hag nıılö nııñbe u nııñ u pıdöñ gımım, hagöp rö nöp gımım, God nııp aıı a göl gı nöp mıdaimım. *

⁸ Pen nııñ aıı gımım. Nııbi bı rımnap kalöp manö yııharııñ manö pıral haglö, kale manö pıral anııbu udmım kıd kale gau ammım rö löp. Manö yııharııñ manö pıral hagpal u, bac bı aııud kale abe, ana naiı nan gau mınöy naböñ ııı a abad mıdpal gau aııud abe udöm hagpal. Kraıs manö aıı u udöm hagapal.

⁹ Nııñön gııng: Kraıs haıı romanıı halö mıdöp u pen God mıdöp rö u, Kraıs nııpe anııb unbö rö nöp mıdöp. *

¹⁰ God nııpe gö, kale Kraıs nııp cıg gımım, nııp aıı jım nöl mıdmım, kamııñ yabııł mıdpım. Nııpe nöp me, ana naiı nan gau mınöy naböñ ııı a abad mıdpal gau magöñhalö adö lagod mıdöp. *

¹¹ Kale Kraıs aıı jım nöl mıdpım u me, kale hadö Juda nııbi bı haıı rııb gı dö gıpal rö u mıdpım. Juda nııbi bı gau ru pı nıımagö udöm haıı rııb gı dö gıpal, pen Kraıs aıı jım nöl mıdpım u me, nııpe nan sıı nan naiı gıımıdıı nagıı u rııb gı dö göp. *

* 1:29: Ep 3:7,20; Plp 4:13 * 2:3: 1Ko 1:24,30 * 2:4: Ro 16:18 * 2:5: 1Ko 5:3 * 2:7: Ep 3:17 * 2:9: Jon 1:14,16 * 2:10: Ep 1:21-22 * 2:11: Ro 2:29

12 Kalöp ñig pakla u, kalöp Krais aip rīgöl gīla; kale God klō nīpe Jisas ud urak ña u nīn udpe u me, God kalöp Krais aip ud urak ñō, nībi bī kamīn gīsōn nībō nīpe mīdpim. *

13 Kale nōd nan si nan naij adō u nōp gīmīdim, Krais nīpe nan si nan naij gīmīdim nagī u rīb gī dō gaga ñīn u, kale nībi bī hadō umbal rō mīdaibe. Pen God nīpe ke gō, uri kale Krais aip kamīn mīdpim. God nan si nan naij gīno u magōrhalō nīnōm arō ga. *

14 Nan si nan naij gīno u, kōp an̄ yan kalī kīñ rīkōm, lo manō ke ke pen ñeb manō u halō kalī kīñ rīkla u, God kōp an̄bu ud mab kros ba laj cīpī pak lō, bōr nōp pīs ga. *

15 Mab kros ba laj Krais nīpe ana naij nan gau mīnōr nabōr il i abad mīdpal gau mo nīpe gau lōm, nībi bī gau nīn mīdlō nīnōl gī, kalīp nagī adīkōm ud tīp gī ud ara.

16 Anīg ga rō, kale nan magō rīmnap gau ñig rīmnap gau ñīrbe, nībi bī rīmnap kalōp hag pro gaiōl, gasī iru nīnagmim. Mīñi God nīp sabe gep ñīn kub a gōm asī masī gīnabōl u hain gagpe, kalōp hag pro gaiōl, gasī iru nīnagmim. Mīñi rakīn gīsōn auōp ñīn kub a gōm asī masī gīnabōl u hain gagpe, kalōp hag pro gaiōl, gasī iru nīnagmim. Mīñi Juda God nīp sabe gep ñīn kub a gōm asī masī gīnabōl u hain gagpe, kalōp hag pro gaiōl, gasī iru nīnagmim. *

17 Krais auaga ñīn u, nan anīb gau ana rō nīnōm gīmīdal; pen nan yabīl u Krais. *

18 Anīb u, nībi bī rīmnap apōm, manō mīlō hagōm, nabōr nīn̄bun rō, kale anīg anīg gīmīm, aka nībi bī ramō rō mīdmim, aka ejol gau sabe gīmīm, a gaiōl u, manō kale udmim, God nan aij kalōp ñīnab nan u arō gagmim. Nībi bī anīb gau, Krais manō aij u nīnagpal; gasī kale ke nōp nīnōm, gasī pīral gau nībō gau nībō udōm, hon nībi bī kub a gōm, aiud yīharīn mīlō yabīl udabōl.

19 Nībi bī anīb gau, Krais nīp arō gōm adō anību arbal. Pen Krais nīpe nabīc magō mīdōm, hañ roman̄ nīpe u, magōrhalō kīdīl goī rō jīm ñōl lōm, nan aij ñōm, abad mīd aij gō nīnōl gī, God nīp aij gīnīm rō u, hañ roman̄ kub gō gō arab. *

20 Krais cīg gīpim u me, nīp aip umbe, ana naij nan gau mīnōr nabōr il i abad mīdpal gau mo kale gau mīdagpim; kalōp nan ap gīnīg klō ap mīdagōp. Anīb u, nīhōn gīnīg nībi bī gau gasī nīn̄bal rō gasī nīn̄bim?

21 “Nan u ñīmagō udagmim! Nan u ñīnagmim! Nan u ud nīnagmim,” a gīpal, *

22 pen nan magō ñig nan hagpal nan gau magōrhalō ñīn̄lō pīs gīnab. Manō kīñ aij hag ñībal gau magōrhalō nībi bī gasī ke nīnōm hagpal adō u nōp nīnōm hag ñībal. *

23 Nībi bī anīb gau, ejol abe sabe gun a gōm, nībi bī mōg gep rō mīdno aij gīnab a gōm, nan asī masī gōm, bīstam mīdpal. Anīg gīlō, nībi bī rīmnap nīn̄lō, manō nīn̄ō rō līnab u pen nan si nan naij gep gasī u auō, nan pīral gau nōp gasī nīnōm, Krais nīp cīg mīdagpal rō, nan ap klō ñō, hañ roman̄ ke gasī gōp u arō gōl rō lagōp.

* 2:12: Ro 6:4 * 2:13: Ep 2:1,4-5 * 2:14: Ep 2:14-16; 1Pi 2:24 * 2:16: Ro 14:1-12 * 2:17: Hib 8:5 * 2:19: Ep 2:21; 4:16 * 2:21: Gal 4:3,9; 1Di 4:3 * 2:22: Mad 15:9

3

God hanip gö, Kraiss aip urakno

1-2 Pen kale Kraiss aip urakmim kam+η gisön n+bö m+dpim u, m+nöη naböη adö it i nan gau gas+ u n+ηagmim. Gas+ kub kale u arn+im nan ram m+nöη kumi kabö adö laη m+döp gau. Kraiss n+pe uraköm adö laη au aramöm, God ñ+magö y+j+g böη lau as+ik m+döp. *

3 Kale Kraiss aip umbe u me, kam+η m+dep magö kale u God Kraiss kal+η apil m+hau aip pi göl m+döp.

4 Kam+η m+dep magö kale it u Kraiss. Hainö n+pe aunab ñ+u u, amun n+pe aip mailö unbö ke halö m+d aij g+nabun.

Nöd m+dm+dim u ke, uri m+dpim u ke

5 An+ib u, nan n+hön hañ romanη gas+ göp u al pak l+mim. N+bi si b+ si g+mim, gas+ naj n+ηmim, hałowalö g+mim, nan si nan naj nöp gun a g+mim, u+öp k+no k+ibap gol mani nan gau iru nöp udun a g+mim g+pe aragn+im. U+öp k+no k+ibap gol mani nan gau iru nöp udun a g+ gas+ n+ηbal n+bi b+ gau, kale n+bi b+ nan piral sabe g+pal rö nöp m+dpal. *

6 Adö an+ib gau nöp g+lö, God kal+η kal juö, ilön kub yab+η udnaböl.

7 Kale ke nöd nag+ naj adö an+ibu nöp gas+ n+ηmim, an+ib unbö rö nöp g+m+dim.

8 Pen m+ñi nag+ naj adö u böη nöp arö g+mim. Nöd mulu kal n+ηmim, kal yab+η jumim, gas+ naj n+ηmim, n+bi b+ gau kal+η hag pro g+mim, uraηaη hagmim g+m+dim rö, m+ñi gagmim. *

9 Manö piral hagmim, pen hagö pen hagö g+m+dim u, u rö nöp hagagmim. Kraiss aip umbe u me, g+ naj g+m+dim nag+ u kalöp wa+η rö wam wam ga u, hibur gas+ m+dmagö nöd n+bö kale u, ud as+ik ke gau yubim. *

10 Hibur gas+ m+dmagö nöd n+bö kale u, ud as+ik yumim, hibur gas+ m+dmagö hain n+bö kale u, wa+η rö rol l+im. N+bi b+ g+isön n+bö m+dmim, God kalöp g+ la u pör nöp gö, kale n+pe ke m+döp rö nöp l+mim, n+η n+η aij yab+η g+inabim. *

11 God an+g ga u me, Grik n+bi b+ gau ke, Juda n+bi b+ gau ke m+dagpal. N+bi b+ hañ r+ib g+ dö g+pal gau ke, n+bi b+ hañ r+ib g+ dö gagpal gau ke m+dagpal. N+bi b+ köp kal+η kliñ amgö l+ n+ηbal gau ke, n+bi b+ köp kal+η kliñ amgö l+ n+ηagpal gau ke m+dagpal. N+bi b+ w+ayap gau ke, n+bi b+ uböl gau ke m+dagpal. N+bi b+ rau dam l+lö nag+ wög g+pal gau ke, n+bi b+ gas+ kale ke n+ηöm wög g+pal gau ke m+dagpal. N+bi b+ g+isön n+bö m+dpun u me, Kraiss n+pe ke nöp han+η magöηhalö m+dmagö raul anη danη m+dö, nan r+mnap magöηhalö nan y+har+η rö löp. *

12 God n+bi b+ n+pe m+dpim. N+pe kalöp m+dmagö löm, n+bi b+ n+pe ke hag la. An+ib u, wa+η rol l+bal rö, g+ aij gep nag+ u rol l+mim. N+bi b+ gau kal+η mög n+ηmim, ud aij g+mim; hib kale ke hagpe adö aragn+im; n+bi b+ hain aij m+dmim; n+bi b+ gau manö hain hagmim kal juagmim. *

13 Kraiss n+bi b+ n+pe r+mnap kalöp g+ naj gaiöl, kal+η pen g+ naj gagmim. Manö r+mnap m+dain+im, B+ Kub kale nan si nan naj g+pe n+ηöm arö göp rö u, n+bi b+ gau kalöp g+ naj gaiöl u, u rö nöp n+ηmim arö g+mim. *

* 3:1-2: Mad 6:33; Mak 12:36; 16:19; Ep 1:20 * 3:5: Ro 6:6,11; Ep 4:19; 5:3-6 * 3:8: Ep 4:25-29;
5:4 * 3:9: Ep 4:22,25 * 3:10: Ep 4:24 * 3:11: Gal 3:28 * 3:12: 1P1 2:9 * 3:13: Ep 4:2,32

14 Pen kale nagɨ aij anɨbu rol gɨmim, hɔŋ adɔ lagod au mɨdmagɔ lep magɔ u rol gɨmim. Nɨbi bɨ mɨdmagɔ lep magɔ u, nan aij gau magɔŋhalɔ wam wam ud jɨm nɔm lɔ, nan aij ap ulep gagnɨm. *

15 God kalɔp udɔm hañ romanɨ aɨñ nɔp jɨm nɔl la u, kale agamɨj mɨdmim pen pen ud aij gɨmim a gɔm ga. Anɨb u, Krai hibur hain hain nɔb u nɨp hag nɨŋmim, mɨdmagɔ kalɔp aŋ daŋ hibur hain hain magɔ anɨbu lɔ, agamɨj mɨdmim, nan nɨhɔn nɨp aij gɨnab u nɨŋnabim. Anɨb u, nɨp aij a gɔl gɨ nɔp mɨdaimim. *

16 Krai manɔ aij u aŋ kalɔp daŋ aŋmanɨ rauɔm rɔ mɨdainɨm nɨŋɔl gɨ, manɔ nɨpe u nɨŋ aij yabɨ gɨmim me, pen pen hag nɨ aij gɔl gɨ, God Manɔ adɨŋ Sam a gɨpal rɨmnap, God hib nɨpe dap raneb kɨmap rɨmnap hagɔl gɨ, God nɨp aij a gɔl gɨ mɨdaimim. *

17 Pen manɔ hagnɨg aka nɨhɔn nɨhɔn gɨnɨg, Bɨ Kub Jisas nɨbi bɨ nɨpe mɨdpun a gɨmim, God Jisas kalɨp apil mɨhau aij a gɔl gɨ nɔp gɨpe arnɨm. *

Krais nɨbi bɨ nɨpe gau mɨd aij gɔl

18 Kale nɨbi gau, kale Krai nɨŋ udpim rɔ, nagamul bɨ manɔ hagɔl u hain gɨmim. *

19 Pen kale bɨ gau, nɨbi kale gau kalɨp manɔ klɔ gɨmim hagagmim; kalɨp mɨdmagɔ lɨmim. *

20 Kale nɨ pai gau, kale Krai nɨŋ udpim rɔ, name nap hagɔl rɔ magɔŋhalɔ hain gɨmim. Anɨg geinabim God nɨp aij gɨnab. *

21 Pen kale nap bɨ, nɨ pai kale gau kalɨp manɔ klɔ gɨmim hagpe hagpe, gasɨ naij nɨŋɔm, mɨd aij gagɔl rɔ lɔp u, nɨŋ aij gɨmim. *

Nɨbi bɨ nagɨ wɔg gɨpal gau; bɨ kub kale gau

22 Kalɔp nɨbi bɨ, bɨ rɨmnap nagɨ adɨk lɨ daulɔ, kalɨp nagɨ wɔg gɨ nɨmɨdim gau, manɔ rɨmnap hagnɨg gabin. Bɨ kub nɨŋmɨdal magɔ u nɔp nɨŋmɨdlɔ nɨŋɔl gɨ wɔg gɨno, kalɨp aij gaŋ a gɨmim gagmim. Gasɨ mɨhɔp nɨŋagmim, Bɨ Kub hon kumi kabɔ adɔ laŋ u nɨŋ mɨdɔp rɔ, gɨ aij gun a gɨmim, aij gɔ nɨŋɔl gɨ gɨmim. *

23 Kale nan nɨhɔn nɨhɔn geinabim, nɨbi bɨ mɨnɔŋ nabɔŋ iɨ i rɨmnap kalɨp wɔg gabun a gɨmim gagmim; Bɨ Kub kumi kabɔ adɔ laŋ u nɨp wɔg gabun a gɨmim, klɔ gɨmim gasɨ aij nɨŋɔl gɨ gɨmim.

24 Wɔg gɨ nɨbim u, Bɨ Kub Krai nɨp wɔg gɨ nɨbim. Kale nɨŋbim Bɨ Kub nɨpe pen nɔm kalɔp nan aij nɨnab.

25 Pen God nɨpe nɨbi bɨ gɨ naij gɨnabɔl gau manɔ kub hagnɨg, nɨbi bɨ kub gau, nɨbi bɨ prɔ gau a gɔm, manɔ kub gagnab; adɔ aɨñ u nɔp hagɔm, ilɔn nɨnab. *

4

1 Anɨb u, kale bɨ kub rɔ mɨdpim gau, Bɨ Kub kale kumi kabɔ adɔ laŋ mɨdɔp u gasɨ nɨŋɔl gɨmim, nɨbi bɨ kalɔp nagɨ wɔg gɨ nɨbal gau kalɨp abad mɨd aij gɨmim, nan kalɨp nɨb rɔ u haɔwɔɔ nɨmim. *

* 3:14: Ro 13:8-10 * 3:15: Plp 4:7; 1Ko 12:27; Ep 4:4 * 3:16: Ep 5:19 * 3:17: 1Ko 10:31; Ep 5:20 * 3:18: Ep 5:22 * 3:19: Ep 5:25 * 3:20: Ep 6:1 * 3:21: Ep 6:4 * 3:22: Ep 6:5-8 * 3:25: Ro 2:11 * 4:1: Ep 6:9

God nɪp sabe göl gɪ mɪdaimim

² Kale gasɪ nɪŋ aij göl gɪ, aij a göl gɪ, God nɪp sabe göl gɪ mɪdaimim. *

³ Hanɪp u rö nöp God nɪp sabe göl gɪ mɪdpe, God nɪpe adan hi+kö, Kraismanö aij pi göl mɪdmɪdöp u nɪbi bɪ gau kalɪp waiö hag nɪnabun. Kraismanö aij u nöp hagnö, yɪp nagɪ leila mɪdpin. *

⁴ Pen God nɪp sabe gɪpe, yɪp abad mɪdö nɪŋöl gɪ, manö anɪbu hag nɪ aij gɪnö, nɪbi bɪ nɪŋ aij göl. Yad unbö rö nöp gɪnam u aij.

⁵ Kale pör nöp gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdpe, adan hi+knɪm, nɪbi bɪ Kraismanö nɪŋ udagpal gau, gasɪ nɪŋ aij göl gɪ, kalɪp ud aij gɪmim, Kraismanö aij u hag nɪmim. *

⁶ Maj mɪgan kale u dö sol dö kal rö lainɪm. Anɪg gö, nɪbi bɪ manö kale nɪŋlö, dö gö, nɪŋ aij gɪnaböl. Kalöp manö nɪhön rö hag nɪŋnaböl, kalɪp pen hag nɪ aij gɪmim. *

Pol Dijikas Onesimas bɪ mɪhau kalɪp yua

⁷⁻⁸ Mam mɪdmagö hon Dijikas, yad Bɪ Kub nɪp wög klö gɪpin rö göp u, nɪp yunö nɪnab. Nɪpe mɪdpim u amöm, yad aigegö rö mɪdpin u kalöp hag nɪ nɪŋmim mɪñ mɪñ gɪmim a gem yunabin. *

⁹ Pen mam mɪdmagö hon Onesimas, bɪ kalpe ke u, Dijikas aip nɪnabil. Onesimas nɪpe u rö nöp, yad Bɪ Kub nɪp wög klö gɪpin rö, u rö nöp göp. Ammil, nan nɪhön nɪhön gai i gab u magöŋhalö kalöp hag nɪ aij gɪnabil. *

Pol manö hag naböŋ jua

¹⁰ Bɪ Arisdakas, yad aip nagɪ mɪdpul u abe, bɪ hon Mak abe kalöp, "Mɪdpim?" a gɪpil. Mak me, bɪ hon Banabas nɪmdanɪ nɪpe u. Bɪ anɪbu nöp nöd manö yuem hagnö, "Nɪp yagol u amjakö ud aij gim," a gɪnö. *

¹¹ Bɪ hon Jisas, hib nɪpe ap Jasdas a gɪpal u, u rö nöp kalöp, "Mɪdpim?" a göp. Bɪ Juda mɪhau nɪganɪ anɪb gau me yad aip wög gɪpun. Juda rɪmnap yɪp gasɪ ap ap nɪŋöm jɪm nɪl wög gagpun; kale yam nöp yad aip God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö aij u hag nɪbun.

¹² Bɪ kale Epapras, Kraismanö Jisas nɪp wög göp u, kalöp, "Mɪdpim?" a göp. Nɪpe pör pör klö göm kalöp God nɪp sabe göm hagöp, "Kale gasɪ rɪmnap nɪŋagöm, Kraismanö aij u nɪŋ ud pɪdöŋ göm, nɪp cɪg aij göm, hagnabön rö nöp gɪlö arnɪm," a göp. *

¹³ Amgö yad ke nɪŋem kalöp hagabin, nɪpe klö göm kalöp wög göm, Leodisia nɪbi bɪ kalɪp wög göm, Hirapolis nɪbi bɪ kalɪp wög göm göp.

¹⁴ Pen bɪ aij hon, wös wameb bɪ Luk abe, Demas abe kalöp, "Mɪdpim?" a gɪpil.

¹⁵ Añ mam daun kub Leodisia gau, nɪbi bɪ apöm nɪbi Nimpa ram God nɪp sabe gɪpal gau magöŋhalö, "Pol kalöp, 'Mɪdpim?' a göp," a gɪmim.

¹⁶ Kalöp köp yuabin i nɪŋmim, nɪbe arö, Kraismanö nɪbi bɪ Leodisia mɪdpal gau u rö nöp nɪŋöl. Pen Leodisia nɪbi bɪ kalɪp köp yubin u, kale u rö nöp udmim nɪŋmim.

¹⁷ Pen Akipas nɪp hagnim, "Bɪ Kub wög nöp hag la u gɪ udmön," a gɪmim. *

* 4:2: Ep 6:18; Plp 4:6 * 4:3: Ro 15:30; Ep 6:19 * 4:5: Ep 5:15-16 * 4:6: Ep 4:29; 1Pi 3:15

* 4:7-8: Ep 6:21-22 * 4:9: Plm 10-12 * 4:10: Ap 12:12; 15:37-39; 13:13 * 4:12: Kol 1:7; 2Di

4:10-11; Plm 23-24 * 4:17: Plm 2

¹⁸Yad Pol, m+ñi ñ+magö yad u ke, manö ad+η magö i kal+ kññ r+kabin. Y+p sen udöm nag+ p+döη l+bal u, y+p hauł gagmim. God kalöp mög n+ηöm ud aij gö, m+d aij g+mim. *

* **4:18:** 1Ko 16:21

1 Desalonaika

Pol köp nöd u Desalonaika nïbi bï kalïp kalï klïñ rïka

¹ Hon Pol, Sailas, Dimodi, kalöp Bapi God Bï Kub Jisas Kraiss apil mïhau nïbi bï kale daun kub Desalonaika mïdpim gau, köp anïbi kalï klïñ rïkabun. God kalöp mög nïjöm ud aij gö, mïd aij gïmim. *

Desalonaika nïbi bï Kraiss nïp nïj udöm cig aij gïla

² Sabe gun, kalöp magöñhalö pör nöp God nïp aij a gïpun.

³ Bapi God nïp sabe gun, pör nöp kalöp gasï nïjun, kale aige göl rö gïpim u gasï nïjun, God nïp aij a gïpun. Kale Bï Kub hon Jisas Kraiss nïp nïj udmim cig aij gïmim, nïp wög gï aij gïpim; kale Bï Kub hon Jisas Kraiss nïp mïdmagö lïmim, klö gïmim nïp wög göl gï mïdpim; kale Bï Kub hon Jisas Kraiss aip ram mïnönj kumi kabö adö laj au arammim nan aij udnabim a gïmim, marö auö gasï iru nïjagpim. *

⁴ Añ mam aij. Hon nïjbun kale me, God mïdmagö löm nïbi bï nïpe ke uda nïbi bï gau mïdpim.

⁵ Kraiss manö aij nïpe u dam ram kale gau amun, kalöp manö magö nöp hag ñagno. Ana U† nïpe hanïp aij dan mïdöm, klö nïpe hanïp ñö nïjöl gï, Kraiss manö aij u manö nïjö yabïl mïdöp a gun, kalöp manö yïjig göl yabïl u hag ñino nïj udpe. Kalöp aip hanmïdun u, kalöp nan a gun anïg göl gï mïdmïdun u, kale ke hadö nïjbim. *

⁶ Bï Kub gïmïdöp u nïjmim, hon ke gïmïdun u nïjmim, anïb unbö rö nöp gï mïdaibe. Kale bïslam yabïl mïdmïdim pen Ana U† nïpe gö, kale Kraiss manö aij u nïjmim, mïñ mïñ göl gï nïj ud mïdaibe. *

⁷ Anïg göl gï aij gïpe anïbu, Kraiss nïbi bï nïpe Masedonia Propins mïdeila gau abe, Akaia Propins mïdeila gau abe nïjöm, anïb unbö rö nöp gï aij gï mïdeila.

⁸ Kale God nïp nïj udpe u, manö anïbu aram aram, Masedonia Propins, Akaia Propins gau nöp wasö, ram mïnönj gau gau magöñhalö ara nïjöm nïbi bï gau magöñhalö hadö nïjbal.

⁹ Anïb u, hon ram mïnönj rïmnap amjakno, nïbi bï anïb gau ke aiud udöm haggal, "Desalonaika nïbi bï kalïp manö aij u hag ñaibe, kalöp ud aij göm, nan piral sabe gïmïdal gau arö göm, God nïjö pör kamïj mïdöp u nïp nïj udöm, nïpe hagöp rö nöp göm,

¹⁰ Ñï nïpe Jisas umö, God gö uraka u, kumi kabö adö laj au nïbö ado gï aunïm a göm, abad mïdpal," a gïpal. Jisas hanïp nan a göm uma u me, God kal juöm pen ilön kub ñïnab u udagnabun.

2

Pol Desalonaika mïdöm Bï Kub nïp wög ga

¹ Añ mam bï, kale ke nïjbim, nöd ram kale auno u, yïharïj auagno.

² Daun kub Pilipai nöd amun hag ñino, nïbi bï rïmnap hanïp manö najj hagöm gï najj gïla u pen God hanïp abad mïdöm gï nö, gïla anïbu gasï iru

* 1:1: Ap 17:1-9

* 1:3: 1Ko 13:13; Kol 1:4-6

* 1:5: 1Ko 2:4-5

* 1:6: Ap 17:5-9

nɨŋagun, Desalonaika amun Kraiss manö aij u hag ñino, hanɨp u rö nöp gɨ naj gɨla u pen halöwalö hag ñi mɨdaino. *

³ Manö kalöp hagpun u dui gun, gasɨ naj nɨŋun, piral hagun, hag ñagpun.

⁴ Kraiss manö aij ud aröl a göm, God nɨpe ke hanɨp hag lö, manö aij anɨbu hag ñibun. Kraiss manö hag ñino, nɨbi bɨ gau nɨŋlö, kalɨp aij gan a gun gagun; God nɨpe nɨŋö, nɨp aij gan a gun gabun. God nɨpe nöp gasɨ mɨdmagö hon an dan aigöl rö gɨ mɨdpun u nɨŋöb. *

⁵ Kale ke nɨŋbim, kalöp aij gɨnim a gun manö kliñ aij rɨmnap kalöp hag ñagno; mani nan gau udun a gun manö hag ñagno. God nɨpe u rö nöp nɨŋöb.

⁶ Kale Desalonaika nɨbi bɨ hib hon happe adö arnim a gun manö hag ñagno. Nɨbi bɨ rɨmnap gau hib hon haglö adö arnim a gun manö hag ñagno.

⁷ Bɨ Jisas manö ud arep mɨdpun rö, kalöp manö yɨŋɨd hag ñeb rö, pen hane hagagno. Nɨbi gau ñi painan kale ud aij gɨpal rö u, kalöp hain aij gun ud aij gɨno.

⁸ Kalöp mɨdmagö yabɨ lɨ mɨdmɨdun. God Manö aij nɨpe u kalöp hag ñaino, hanɨp al pak lɨnɨg gɨblap arö gagbnop. Kale añ mam mɨdmagö hon me.

⁹ Añ mam bɨ, kale nɨŋbim, kalöp aip mɨdun wög klö gun uɨham mɨdmɨdun. Kalöp aip mɨdun, God manö aij nɨpe u kalöp hag ñi ajun, uɨham nan magö hanɨp ral dapöm ñinabol a gun, sɨdö an sɨböŋ yan mani wög rö gun nan ñiŋmɨdun. *

¹⁰ Kale nɨŋbim, hon kalöp nɨbi bɨ Kraiss nɨp nɨŋ udpim gau aip mɨdöl gun, kalöp gɨ aij nöp gun, bɨ asɨŋ mɨdagöp, bɨ manö ap mɨdagöp rö nöp mɨdaino. God nɨpe ke u rö nöp nɨŋöb.

¹¹ Kale nɨŋbim, nap bɨ ñi pai kale ke hag ñi aij gɨpal rö kalöp gɨno. *

¹² God kalöp udö, nɨbi bɨ nɨpe nöp mailö halö mɨdeinabim. Anɨb u, kale God göp anɨbu nɨŋmim, gasɨ nɨŋ aij gɨmim, nagɨ aij adö u nöp gɨ mɨdaimim a gun, kalöp manö hain hag ñino. Kale gasɨ halö mɨdmim, kalöp gɨ naj gɨla u gasɨ iru nɨŋagmim, klö gɨmim, nagɨ aij adö u arö gagmim, a gun, manö anɨbu rö kalöp hag ñimɨdun.

¹³ Kalöp God manö aij nɨpe hag ñino nɨŋmim, manö kale ke nöp hagagabol, God manö nɨpe ke hagagabol, a gɨmim nɨŋ udpe. Nɨŋö me, manö hag ñibun u, God manö kamɨŋ gasɨ mɨdmagö kale an dan wög gö, magö pɨlöp. Anɨb u, hon pör nöp God nɨp aij a göl gɨ mɨdpun. *

¹⁴ Pen añ mam bɨ. Kraiss nɨbi bɨ nɨpe ram mɨnön Judia gau cöc ke ke gau ap magum göm God nɨp sabe gɨlö, Juda nɨbi bɨ gau kalɨp gɨ naj gɨla rö nöp, nɨbi bɨ kale ke Desalonaika gau mɨdpal kalöp u rö nöp gɨla. *

¹⁵ Juda nɨbi bɨ gau kale God manö hagep bɨ gau kalɨp al pak löm, Bɨ Kub Jisas nɨp al pak löm, hanɨp yu gɨ yula. God kalɨp nɨŋöm ñiñ lagöp. Kale nɨbi bɨ gau magöŋhalö nɨŋlö mulu lugöp. *

¹⁶ Kraiss nɨp nɨŋ udlö kalɨp kamɨŋ gɨsön ñinab a gun, Kraiss manö aij nɨpe u Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp hag ñino, Juda nɨbi bɨ gau kal juöm, hanɨp adan urön gɨpal. Gɨpal anɨbu, kale pör nöp nan si nan naj gɨmɨdal rö nöp gɨ dam dam dam arö, nan si nan naj kale asmen kub yabɨ rö mɨdöp. Pen mɨñi God kalɨp kal juöm gö marö kub yabɨ kalɨp auöp.

Pol kalöp kauyan am nɨŋnan, a ga

* 2:2: Ap 16:19-24; 17:1-9 * 2:4: Gal 1:10 * 2:9: Ap 20:34 * 2:11: Ap 20:31 * 2:13: 2De 2:13 * 2:14: Ap 17:5 * 2:15: Ap 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19

17 Añ mam bi. Kale aip midno, Juda nibi bi hanip yu gi yula u, mög gö nñöl gi midpun. Hañ roman hon aui midpun pen gasi hon kalöp aip midöp. Anib u, kalöp kauyan am nñjun a gun, gasi u nöp nñ midpun.

18 Kalöp am nñjun a gi gasi nñjun, yad Pol, ñin mihöp aka mihau nigan amnabin a ginö, pen Seden hanip adan wamöb.

19 Krai nibi bi rimnap halö gipal rö, kale abe gipe me, hon gasi halö midpun; kale gipe, miñ miñ göl gi midpun; kale gipe, Bi Kub hon Jisas aunab ñin u, manö aij ne hag ñino magö pñöp i, a ginabun. *

20 Kale nöp gasi nñjun, miñ miñ göl gi, aij a göl gi nöp midpun.

3

1 Pen kalöp mög nñjun am nñjun a gun, yñid am nñeb rö lagö, yad Pol, Sailas, hol mihöp daun kub Adens midul, *

2-3 mam hon Dimodi, hol aip God nip wög göm, Krai manö aij nipe u hag ñi ajöp u, nip hag yulo na. Kalöp gi naji gñlö, nibi bi rimnap Krai nip arö ginaböl rö löp, Dimodi amöm, kalöp aip midöm Krai manö aij u hag ñi aij gö, kale Krai nip nñj ud pñdöp gimim, gasi halö mñdeinabim a gul, nip hag yulo na. Pen kale nñbim, Krai nibi bi nipe midpun rö, hanip gi naji gñlö marö udnabun. *

4 Kale aip midun, hanip gi naji ginaböl a ginö u, kale anib unbö rö nöp gñla u hadö nñbim.

5 Anig geila, kalöp mög yabiñ nñjem, gasi iru nñjem, aige göl gimim midpim u nñnñm a gem, Dimodi nip hag yunö. Gasi yad nñnñ u, Seden nipe kalöp ñip gö manö uñham hag ñino nñjbe u arö gimim rö löp, a gi gasi nñnñ.

Dimodi ado gi apöm, mid aij gñpim, a ga

6 Pen Dimodi kalöp am nñjöm apöm hagöp, Krai nip nñj udmim cig aij gimim, nibi bi gau kalip midmagö lñmim, halip mihöp gasi nñjöl gi ñññ libim. Hol mihöp mñlö gai i midul, kalöp mög nñbul rö, kale pen u rö nöp ram mñnöp kale gau midmim, halip mihöp mög nñbim, a göp. *

7 Pen hanip gi naji gñlö mid aij gagno ñin u, Dimodi apöm, kale Krai nip nñj ud pñdöp gñpim manö u hagö, hanip midmagö pñu göp. *

8 Kale Bi Kub cig aij gimim nip aip jim ñöl midpim u nñjun, hon kamñj yabiñ midpun.

9 Mid aij gñpim u nñjun, God nip aij a gun. God nipe gö, kalöp gasi nñjun, miñ miñ yabiñ gñpun. Anib u, nip aij a göl gi midpun.

10 Kauyan am kalöp nñjun, Krai manö aij u hag ñino, Krai nip nñj ud pñdöp gimim a gun, klö gun God nip sidö an sñbön yan sabe göl gi midpun.

11 Anib u, Bapi God nipe ke abe, Bi Kub hon Jisas abe hanip adan hiñklö, midpim u nñnabun. *

12 Hon kalöp midmagö yabiñ libun rö, Bi Kub kalöp gi ñö, kale ke u rö nöp pen pen midmagö lñmim, nibi bi gau kalip magöñhalö midmagö lñmim gimim.

13 Bi Kub Jisas kalöp klö nipe ñöm abad mid damöm, nibi bi uñ nipe gau magöñhalö udöm ado gi aunab ñin u, nipe apöm kalöp udö, God Bapi hon amgö ilö adö nipe u, kalöp manö ap middagö nibi bi uñ nipe mñdeinabim.

* 2:19: Plp 2:15-16; 4:1; 2De 1:4 * 3:1: Ap 17:15 * 3:2-3: Ap 16:1-3; 2Di 3:12 * 3:6: Ap 18:5

* 3:7: 2De 1:4 * 3:11: 2De 2:16

4

God nɪp aij gɪnɪm adö u nöp gɪmim

¹ Añ mam bɪ. Kale aip mɪdaino ñɪn u, kale aige göl gɪmim God nɪp aij gɪnab adö u nöp gɪnabim u kalöp hag ñɪno. Manö hag ñɪno u kale udmim anɪb unbö rö nöp göl gɪ mɪdpim. Pen uri hon Bɪ Kub Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun rö, yad kalöp hagabin kale gɪ aij gɪmɪdim u, uri adö anɪbu nöp kɪö gɪmim rapɪn nöp gɪpe arɪm.

² Bɪ Kub Jisas hanɪp hagö kalöp manö nɪhön nɪhön hag ñɪno u kale hadö nɪɲbim.

³ God nɪp aij gɪnab u, kale nɪbi bɪ ke kamɪɲ aij mɪdmim, nɪbi si bɪ si gagnabim. *

⁴ Kale magöɲhalö, God nɪp aij gɪnab adö u nöp hañ romanɲ kale abad mɪd aij gɪpe, nɪbi bɪ gau nɪɲlö kalöp manö ap mɪdagnab. *

⁵ Nɪbi bɪ God nɪp nɪɲagpal gau, gasɪ naj nɪɲöm nɪbi si bɪ si udun a göm, gɪ aɲpal rö gagmim.

⁶ Pen kale Kraiss nɪbi bɪ añ mam gau nan sɪkim gɪmim nan kale pɪɪ gɪ udagmim. Nɪbi bɪ rɪmnap anɪg geinaböl u, God kalɪp magöɲhalö pen ilön ñɪnab. Manö anɪbu kalöp nöd hag ñɪ aij gɪno.

⁷ Nan si nan naj gɪmim a göm, God hanɪp manö aij nɪpe hagöm udaga; gɪ aij göl gɪ nöp mɪdmim, nɪbi bɪ ut mɪdaimim a göm hanɪp uda. *

⁸ Anɪb u, nɪbi bɪ manö hagabun anɪb i jɪ nɪɲnaböl gau, hanɪp jɪ nɪɲagnaböl; God nɪp jɪ nɪɲnaböl. Pen God nɪpe Ana Ut nɪpe kalöp ñab. *

⁹ Kraiss nɪbi bɪ añ mam gau kalɪp mɪdmagö lɪmim a gun manö u kalɪ kɪɪñ rɪkagun. God kalöp gasɪ aij ñö, kale ke nɪɲmim hadö pen pen mɪdmagö lɪbim. *

¹⁰ Kraiss nɪbi bɪ nɪpe Masedonia Propins mɪdpal gau magöɲhalö u rö nöp hadö mɪdmagö lɪbim. Pen kalöp manö kɪö hagun hagabun, kɪö gɪmim pör nöp adö anɪbu nöp gɪpe kub arɪm.

¹¹⁻¹² Pen kalöp nöd hagno rö, nɪbi bɪ gau aip agamɪɲ mɪd aij gun a gɪmim gɪpe arɪm. Wög waryö kale gau ke gɪmim nan ñɪɲmim. Anɪb u, nan magö, mani nan kale gau ke mɪdö nɪɲöl gɪ, nan asɪb hag nɪɲagnabim me, nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪɲagpal gau, kalöp nɪɲlö aij gɪnab. *

Bɪ Kub ado gɪ aunab

¹³ Pen añ mam bɪ. Kalöp manö ap hag ñɪ aij gɪnabun. Nɪbi bɪ kale rɪmnap umaiöl, böɲ nöp umbal a gɪmim, nɪbi bɪ rɪmnap mög gö mɪtöɲ gɪpal rö gagmim.

¹⁴ Jisas uma u, God gö uraköm kamɪɲ mɪdöp a gun nɪɲbun rö, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪɲ udöm umla gau, Jisas ado gɪ aunab ñɪn u, God gö, Jisas nɪbi bɪ nɪpe umla anɪb gau dap halö aunab a gun, nɪɲbun. *

¹⁵ Pen Bɪ Kub nɪpe ke manö hag ñɪmɪdöp rö nɪɲbun, hon nɪbi bɪ kamɪɲ mɪdno nɪɲöl gɪ Bɪ Kub ado gɪ aunab gau, nɪbi bɪ nöd umla gau kalɪp arɪk aragnabun. *

¹⁶ Manö kub ap kumi kabö adö lanɲ nɪbö hagöm, ejol magöɲhalö gau abad mɪdöp ejol kub u wɪñ gauɪ gö nɪɲöl gɪ, God aɪɲ magö u hagö nɪɲöl gɪ, Bɪ

* 4:3: 1De 5:23; 1Pi 1:16 * 4:4: 1Ko 6:13 * 4:7: 1Pi 1:15-16 * 4:8: Luk 10:16; 2Ko 1:22

* 4:9: Jon 13:34 * 4:11-12: Ep 4:28 * 4:14: Ro 14:9; 1Ko 15:3-4,12 * 4:15: 1Ko 15:51-52

Kub nıpe ke kumi kabö adö laŋ au nıbö aunab. Bı Kub auö, nıbi bı Kraıs nıp nıŋ udöm umla gau, nöđ uraknaböl.

¹⁷ Kale uraknaböl nıŋöm God nıpe hanıp nıbi bı nıpe kamıŋ mıdeınabun gau kalıp aıp uŋ gö, kumi kabö laŋ ap ran jak am Bı Kub aıp magum gıınabun. Anıb u, hon Bı Kub aıp pör nöp pör nöp mıdeınabun.

¹⁸ Anıb u, manö hagabun anıb i pen pen hag amıl apıl gımım, gası halö mıdaimım.

5

Bı Kub hon ado gı aunab u nıŋun mıđ aij gun abad mıđaiun

¹ Pen añ mam bı. Bı Kub nıpe nın mai aunab, nıbi bı nan nıhön gılö nıŋöl gı aunab u, kalöp hagagun.

² Kale ke nıŋbım, Bı Kub aunab u, nıp abad mıdeınaböl nın u auagnab. Bı nan si udep gau nıbi bı han arbal magö u aubal rö u aunab. *

³ Mıñi agamıj mıđ aij gıpun, hanıp mıñi nan ap gagnab a gınaböl nın u nöp yıŋıđ auö, gası kub yabıl nıŋnaböl. Nıbi nı painıŋıŋ yag daunıg gılö ilön göp rö u gınab; yıŋıđ nöp ilön naij udlö pıñıŋ gı aröl rö lagnab. *

⁴ Pen añ mam bı. Bı nan si udep gau apöm ram nap bı udlö, mıđmagö kale pılu gınab. Pen kale sıbön böŋ au mıđagpım rö, nın kub anıbu auö, mıđmagö kale pılu gagnım.

⁵ Kale magöŋhalö mailö nı pai mıđpım; kale magöŋhalö sıđö aŋ nı pai mıđpım. Hon sıbön nı pai wasö. *

⁶ Nıbi bı rımnıŋ uhön hanbal rö mıđagaiun; gası nıŋ aij gun mıđaiun.

⁷ Nıbi bı uhön hanbal gau, sıbön yaŋ nöp hanbal. Nıbi bı nıg kłö nıŋöm hauŋ lıbal gau, sıbön yaŋ nöp gıpal.

⁸ Pen hon nıbi bı sıđö aŋ aıpun gau, gası nıŋöl gı mıđaiun. God Manö nıŋ udun, God nıp mıđmagö lı mıđaiun; anıg gıno, sıor pıđöŋ ami bı rol lıbal rö, pabıl mıgan hon u mıdeınab. Bı Kub hon Jısas Kraıs aıp ram mıñöŋ kumi kabö adö laŋ au aramun nan aij udnabun a gıpun u, gası nıŋöl gı mıđaiun; anıg gıno, usajıl pıđöŋ bad lıbal rö, nabıç cög hon u mıdeınab. *

⁹ Nıhön gınıg: God hanıp ga u, ilön kub udlıŋ a göm gaga; Bı Kub hon Jısas Kraıs gö, nıp aıp ram mıñöŋ kumi kabö adö laŋ au aramun nan aij udnabun a göm ga.

¹⁰ Kraıs hanıp a göm uma u, kamıŋ mıđno aunab aka umöl mıđno aunab u manö mıđagöp; amun pör pör nöp nıpe aıp kamıŋ mıdeınabun. *

¹¹ Anıb u, Kraıs nıbi bı nıpe pen pen Kraıs manö aij u hag nımım, nıŋ ud pıđöŋ gımım, gası halö mıđmım. Pen hagajın i kale anıb unbö rö nöp hadö gıpım.

Manö hag naböŋ juöm, kale mıđpım, a ga

¹² Añ mam bı. Bı kub kalöp uŋham wög gı nöl gı, manö ud asıköl gı, manö hag nöl gı mıđpal gau, kalıp ud aij gımım.

¹³ God ke hagö wög anıg gıpal u, kalıp mıđmagö lımım ud aij gımım. Pen kale magöŋhalö agamıj jım nöl mıdaimım.

¹⁴ Añ mam bı nıŋım. Nıbi bı wög gagöm mıđ aij gagpal gau kalıp manö kłö hagmım. Nıbi bı mög gö gası mıđöl lı mıđpal gau kalıp manö hain hagmım

* 5:2: Mad 24:42-43; 2Pı 3:10; Rep 3:3 * 5:3: Mad 24:39; Luk 21:34-35 * 5:5: Ro 13:12 * 5:8: Aıs 59:17; Ep 6:14,17 * 5:10: Ro 14:8-9; 1De 4:14

hag ñi aij g+mim. N+bi b+ hain gau kal+þ g+ ñ+mim. N+bi b+ gau magõñhalõ kal+þ pör nöp manõ hain hagemim agam+ij m+daimim. *

¹⁵ N+bi b+ r+mnap kalöp g+ naj gaiöl, pen naj gagmim. Pen pen ud aij g+mim, pen pen g+ aij g+mim. Pen n+bi b+ ke n+bõ gau abe, an+þ unbõ rö nöp g+mim. *

¹⁶ Pör nöp m+ñ m+ñ göl g+ m+dmim; *

¹⁷ pör nöp God n+þ sabe göl g+ m+dmim;

¹⁸ pör nöp God n+þ aij a göl g+ m+dmim. Krais Jisas n+bi b+ n+pe m+dmim an+g göl g+ m+daibe me, God n+þ aij g+ñab. *

¹⁹ God Ana han+þ gas+ ñ+n+m a g+mim n+ñöl g+ m+daimim. *

²⁰ N+bi b+ God manõ hagep gau manõ hagaiöl arõ gagmim.

²¹⁻²² Pen n+bi b+ r+mnap piral hagöl rö löp u, n+ñ aij yab+ g+mim. God Manõ y+ij+g göl u hagaiöl n+ñmim udmim; piral hagaiöl n+ñmim udagmim. Naj adõ r+mnap gagmim. *

²³ God han+þ n+bi b+ ud aij göp agam+ij m+d aij g+pun u, n+pe ke kalöp abad m+dom gö, kale n+bi b+ ke kam+ñ aij n+pe m+deinabim. God n+pe ke gö, B+ Kub hon Jisas Krais aunab ñ+n u, ana kale gau, gas+ r+m+d m+dmagõ kale gau, hañ roman+ kale gau magõñhalõ, as+ñ ap m+dagn+m. *

²⁴ God kalöp manõ aij n+pe haga u, manõ n+pe hagöp rö, an+þ unbõ rö nöp göp. An+þ u n+ñbun, au+ hagaj+n rö kalöp g+ñab.

²⁵ Añ mam b+. Han+þ gas+ n+ñmim, God n+þ sabe g+mim.

²⁶ Kale B+ Kub n+þ n+ñ udpim rö, Krais n+bi b+ añ mam magõñhalõ pen pen hag w+hai udöl g+, alaun bom halumim.

²⁷ B+ Kub hon u n+ñ m+döp rö kalöp hagabin, manõ kal+ k+ñ r+kabin an+þi, añ mam gau kal+þ magõñhalõ amgõ l+ hagpe n+ñöl.

²⁸ B+ Kub hon Jisas Krais kalöp mög n+ñöm, ud aij göl g+ m+dain+m.

* 5:14: 2De 3:6,11 * 5:15: Ro 12:17; 1Pi 3:9 * 5:16: Plp 4:4 * 5:18: Ep 5:20 * 5:19: Ep 4:30 * 5:21-22: 1Jn 4:1 * 5:23: 2De 3:3

2 Desalonaika

Pol köp hain nïbö u Desalonaika nïbi bï kalïp kalï kliñ rïka

1 Hon Pol, Sailas, Dimodi, kalöp Bapi hon God Bï Kub Jisas Krais apil mïhau nïbi bï kale daun kub Desalonaika mïdpim gau, köp anïbi kalï kliñ rïkabun.

2 God Bapi hon abe, Bï Kub Jisas Krais abe, kalöp mög nïñmil ud aij gïlö, kale mïdmagö anj kale danj agamïj mïd aij gïmim. *

Krais auö, God nïpe nïbi bï gau kalïp manö kub hagnab

3 Pen añ mam bï. Nöd Krais nïñ udmïdim rö wasö; nöd kale pen pen mïdmagö lïmïdim rö wasö; uri kale klö gïmim Krais nïp nïñ ud pïdönj gïmim, kale magöñhalö Krais nïbi bï añ mam gau pen pen mïdmagö lïbim u nïñun, pör nöp God nïp aij a gun.

4 Krais nïbi bï nïpe mïdpe, nïbi bï rïmnap kalöp gï najj gïlö, mïñör auö uñham mïdpim u pen gasï iru nïñagmim, Krais nïp nïñ ud pïdönj gïmim cïg aij yabïl gïpim. Anïb u, God cöc nïpe ram mïñönj ke ke gau aramun, Krais manö aij hag ñï ajun, pör nöp kale anïg gïpim u kalïp hagpun. *

5 Anïb u hon nïñbun, God nïpe manö ud asïk aij göp nïñöm nïpe hagö kale God ram mïñönj kumi kabö adö lanj au am mïdeinabim. Uri pen manö aij anïbu hagpe kalöp gï najj gïlö marö udöl gï mïdpim.

6 God nïpe manö ud asïk aij göp rö, nïbi bï kalöp marö ñïbal gau kalïp pen u rö nöp marö ñïnab. *

7 Pen kale nïbi bï marö udöl gï mïdpim gau, God kalöp abe hanïp abe ud aij gïnab. Bï Kub Jisas kumi kabö adö lanj nïbö ejol klö nïpe gau uñ gï, mab mïñan rö inö nïñöl gï waiö aunab ñïn anïbu nöp God nïpe anïg gïnab. *

8 Nïbi bï God nïp gasï nïñagöm, Bï Kub hon Jisas manö aij nïpe u nïñ udöm, hagöp rö gagpal nïbi bï gau kalïp pen ilön ñïnab. *

9 Nïbi bï anïb gau, Bï Kub ram mïñönj aij nïpe klö halö mailö halö mïdeinab kumi kabö adö lanj au aröl rö lagnab; pör höñ adö mïdöm ilön kub udöl gï mïdeinaböl. *

10 Bï Kub auö, nïbi bï uñ nïpe hib nïpe haglö adö arnab; nïbi bï nïp nïñ udpal gau, nïp nïñöm aiö waiö gïnaböl. Pen Krais manö aij kalöp hag ñïno nïñ udpe rö, kale ke abe anïb unbö rö nöp gïnabim. *

11 Adö anïbu nöp, kalöp gasï nïñun God nïp pör sabe gïpun hagpun, “Desalonaika nïbi bï gau nïbi bï ne ke udna rö, klö ne gïmön kale nïbi bï ne ke gïpal rö göl; klö ne gïmön kale gï aij gun a gï gasï nïñbal u, anïb unbö rö nöp göl; Krais nïbi bï nïpe mïdun nïpe hagöp rö nöp gun a gïpal u, klö ne gïmön anïg unbö rö nöp göl,” a gïpun. *

12 God Bï Kub Jisas Krais kale apil mïhau kalöp mög nïñmil ud aij gïpil rö, kale gï aij nöp göl gï mïdpe nïñöl gï, nïbi bï gau nïñöm Bï Kub hon Jisas Krais bï mailö aij ke halö mïdöp u nïñnaböl. Pen kale Jisas Krais nïbi bï

* 1:2: Ro 1:7 * 1:4: 2Ko 7:4; 1De 2:19 * 1:6: Ro 12:19 * 1:7: 1De 3:13 * 1:8: Ais 66:15

* 1:9: Ais 2:10 * 1:10: Kol 3:4 * 1:11: Kol 1:9; 1De 1:2-3

nipe midpim rö, mailö aij ke nipe anibu kalöp abe pak ñ+nab. Anig ginim a gun, God nip sabe gipun.

2

Bï najj u

¹ Añ mam bi. Bï Kub hon Jisas Kraiss ado gi apöm hanip lihu udö nipe aip mideinabun manö u hagnabin.

² Pen nïbi bi rimnap hagnal, Bï Kub ado gi aunab ñ+n u böñ nöp auöp a gipal. Pen Pol bi gau God Ana gasi ñö manö hagla u nñjun kalöp hagabun a gaiöl, aka Pol bi gau anig haglö bi rimnap nñjöm manö daubal u nñjun kalöp hagabun a gaiöl, aka Pol bi gau köp kali kliñ riköm yulö auöp i a gaiöl u, midmagö kale piñu gö, Pol bi gau kale ke manö anibi hag yula a gimim gasi iru nñjagmim.

³ Pen nñj aij gimim. Nïbi bi rimnap kalöp manö piral hagaiöl, manö kale u udagmim. Bï Kub ado gi aunab ñ+n u hainö aunab. Pen nöd u, nïbi bi iru nöp God nip arö göm, gasi kale ke hain göm hatöwatö ginaböl. Anig gilö nñjöl gi, God nip kaua maua midöp bi u waiö lö nïbi bi nip nñjaböl. Pen hainö Bï Najj yabñ anibu mab ke yan arnab me. *

⁴ Bï Najj anibu nan nñhön nñhön hib god a gipal gau abe, nan nñhön nñhön sabe gipal gau abe hag pro göm, hib nipe ke nöp hagö adö arnab. Nipe am God sabe gep ram u am asiköm, yad me God a ginab. *

⁵ Kale aip midem, anig ginab a gem hagnö u pen hau gipim rö löp.

⁶ Kale nñjbim, nan ap Bï Najj adan wamöb u me, mñni anig ginim rö lagöp. God nipe ke hag la ñ+n u nöp anig ginab.

⁷ Pen mñni ñ+n i, God nip kaua maua midöp bi u auö, ginaböl adö u hadö gaböl u pen pro nöp gaböl; kub giblap pen bi adan wamöb bi anibu midö nñjöl gi, God nip kaua maua midöp bi u, nïbi bi gau rapin tip gi kid nipe gau dam arnim rö lagöp. Anib u, nan si nan najj pro rö gi dam dapñ gñlö nñjöl gi, God gö bi adan wamöb u ke gau arnab.

⁸ God gö bi adan wamöb u ke gau arnab u, God nip kaua maua midöp bi u waiö linab. Pen Bï Kub Jisas aunab ñ+n anibu, nipe rñb adtk göm apöm manö nöp hagö, Bï Najj u böñ nöp ap lug paknab. *

⁹ God nip kaua maua midöp bi aunab u, nipe Seden klö nipe magöñhalö udöm, pir alöm, nan gagep ke ke iru yabñ nöp, nan nñjeb nñjagep ke ke iru yabñ nöp gi dam midö nñjöl gi, nïbi bi aiö waiö ginaböl. *

¹⁰ God nip kaua maua midöp bi u, nïbi bi gau kalip pir alöm, neb neb hagöm, tip tip göm gi dam midö nñjöl gi, mab ke yan arnig ginaböl nïbi bi gau manö nipe u udnaböl. Kale Kraiss manö aij u nñjöm manö nñjö a göm nñj udöm midmagö an kale dan liblap u, God kalip nïbi bi nipe ke rö udböp. Pen kale anig gagla; kale manö aij u ji nñjla.

¹¹⁻¹² Nñhön ginig: Kraiss manö nñjö u udagöm, nan si nan najj göm ñññ libal. Anib u, God gö kale magöñhalö manö piral anibu rapin nñj udnaböl nñjöm nipe kalip manö kub hagöm mab ke yan hag yunab.

¹³ Pen kalöp añ mam Bï Kub midmagö löp gau gasi nñjun, pör nöp God nip aij gun. Nñhön ginig: hadame dagol gau God gasi nipe ke nñjöm haga, nïbi bi gau manö aij yad u nñj udlö, Ana yad ana kale an dan midöm gasi

* 2:3: 1Di 4:1; 1Jn 2:18; 4:3 * 2:4: Dan 11:36; Esi 28:2 * 2:8: Ais 11:4; Rep 19:15 * 2:9: Rep 13:11-13

aij ñö kale n+bi b+ u+ m+dlö n+ñöl g+, yad kal+ip n+bi b+ yad ke udnabin a ga. God n+pe an+g haga u, kalöp nöp n+ñöm hag la. *

14 Hon Kraiss manö aij kalöp hag ñaino n+ñöl g+, nan aij hagabin an+bi God n+pe ke kalöp ñ+nabin a ga. God ga an+bu, B+ Kub hon Jisas Kraiss mailö aij unbö ke halö m+dlöp u, kale n+pe aip m+dmim mailö aij n+pe an+bu r+mnap udmim m+ñ m+ñ göl g+ m+deinabim, a göm ga.

15 An+u me, añ mam b+, B+ Kub Jisas Kraiss aip m+id aij g+inabun a g+mim, klö g+mim, manö kalöp hag ñ+no n+ñbe u abe, manö kal+ k+ñ r+kun hagno n+ñbe u abe n+ñ ud p+dlöp g+mim m+daimim.

16 Bapi God han+ip m+dmagö löm ud aij yab+ gö nan aij udnabun a gun gas+ halö m+dpun. Bapi God abe, B+ Kub hon Jisas Kraiss n+pe ke abe,

17 apil m+ihau kalöp abad m+dlö, gas+ halö m+dmim, wög kale apil m+ihau u arö gagmim, manö aij kale u hag ñ+mim, g+ aij göl g+ nöp m+daimim.

3

Han+ip gas+ n+ñmim, God n+ip sabe g+mim

1 Pen añ mam b+, manö añ+ ap m+dlöp. Han+ip God n+ip sabe göl g+ m+daimim. Kalöp B+ Kub manö aij hag ñ+no n+ñ udpe, n+bi b+ kale r+mnap kalöp n+ñöm B+ Kub manö aij u rö nöp n+ñ udlö, n+bi b+ r+mnap iru nöp k+id k+id gau manö aij u n+ñöm, B+ Kub manö aij n+pe ke nöp m+dlöp u a göm n+ñ udla. An+u u, God n+ip hag n+ñmim, B+ Kub manö aij u n+bi b+ ram m+ñöñ añ au m+dpal kal+ip hag ñ+no, nöd kalöp añ au ga rö, an+u unbö rö nöp g+in+im.

2 Pen God n+ip sabe g+mim nan ap n+ip hag n+ñbe: God n+pe gö b+ naij nan si nan naij nöp g+m+idal gau, han+ip nan ap göl rö lagn+im. N+ñön g+in+g: n+bi b+ r+mnap Kraiss manö aij u n+ñ udagpal.

3 Pen B+ Kub hagöp rö, pör nöp an+u unbö rö nöp göp. N+pe kalöp gö kale manö n+pe n+ñ ud p+dlöp g+mim n+ip c+g p+dlöp g+mim g+ m+idpe Seden kalöp +ip göm naij g+in+im rö lagnab.

4 Pen B+ Kub han+ip gas+ ñö gas+ halö m+idun n+ñbun, manö kalöp hag ñ+no u, kale udmim an+u unbö rö nöp göl g+ m+deinabim. *

5 B+ Kub n+ip sabe g+ipun hagpun, n+pe kalöp gas+ aij ñö, God n+bi b+ m+dmagö löp rö n+ñmim, Kraiss ilön kub uda pen klö göm nan n+ñön g+in+g ga u arö gaga u n+ñmim, an+g unbö rö nöp g+inabim.

Wög g+mim nöp nan ñ+ñnabim

6 Añ mam b+. B+ Kub Jisas Kraiss manö yad n+bi b+ gau hag ñ+mim a ga rö kalöp hagabun. Mam r+mnap wög gagöm y+har+ñ nöp g+ ajöm, hagpun rö gagaiöl, kal+ip aip manö manö hagagmim. *

7 Kale ke n+ñbim, hon kale aip m+idun g+m+idun adö u geinabim, B+ Kub n+ip aij g+inab. Hon y+har+ñ m+idagm+idun. *

8 N+bi b+ r+mnap nan magö kale y+har+ñ ñ+ñagun a gun, s+idö añ s+ibön yan klö ilön gun nöp nan ñ+ñm+idun. *

9 God wög g+ipun rö, kalöp hag n+ñun nan halöwalö udun ñ+ñbnop u pen kalöp nag+ aij adö u yamno n+ñmim an+g unbö rö nöp g+mim a gun, ke klö ilön gun nan ñ+ñm+idun. *

10 Pen kale aip m+idun hagm+idun, “N+bi b+ wög gagöl nan ñ+ñagöl,” a g+m+idun u n+ñbim.

* 2:13: 2De 1:3; Ep 1:4 * 3:4: 2Ko 7:16; Gal 5:10 * 3:6: Ro 16:17 * 3:7: Plp 3:17 * 3:8:

1De 2:9 * 3:9: 1Ko 9:4; 1De 1:6

¹¹ Manö ap n+ɲbun u, n+bi b+ kale r+ɲnap wög gagöm, y+har+ɲ nöp m+ɲdöm, gau gau a+jöm, manö pi p+g hagöm, n+bi b+ gau an+g g+pal an+g g+pal a g+pal.
*

¹² B+ Kub Jisas Kraiss n+p wög g+pun rö, n+bi b+ an+ɲb gau kal+p manö klö gun hagabun, agam+ɲ m+ɲd aij g+mim, wög ke g+mim nan n+ɲmim. *

¹³ Pen añ mam b+. Kale nag+ aij adö u nöp g+ dammim, iru maru gain+m, nan aij n+hön u nöp n+ɲmim göl g+ m+ɲdaimim. *

¹⁴ Manö köp kal+ kl+ɲ r+ɲkun hagabun i, n+bi b+ r+ɲnap n+ɲagaiöl, n+bi b+ an an an+g g+pal u n+ɲ aij g+mim, kal+p manö manö hagagmim; y+har+ɲ m+ɲɲe kal+p nable g+ɲ+m.

¹⁵ Pen kal+p kaua+ maua+ rö n+ɲagmim; mam hon a g+mim hag n+ aij g+mim. *

Pol, "Kale m+ɲɲim?" a göp

¹⁶ B+ Kub han+p gö gas+ iru n+ɲagun u, n+ɲe ke kalöp magöɲhalö aip m+ɲdö, kale pör nöp nan n+hön n+hön g+ɲabim u, m+ɲd aij g+mim gas+ iru n+ɲagnabim.

¹⁷ Yad Pol. Manö naböɲ i n+ɲmagö yad ke kal+ kl+ɲ r+ɲkem, "Kale m+ɲɲim?" a gabin. N+ɲmagö yad ke manö kal+ kl+ɲ r+ɲkpin u, pör an+ɲb i rö nöp kal+ kl+ɲ r+ɲkpin u me, n+ɲɲabim.

¹⁸ B+ Kub hon Jisas Kraiss kalöp magöɲhalö mög n+ɲöm, ud aij göl g+ m+ɲɲain+m.

1 Dimodi

Pol köp nöd u Dimodi nîp kalî kliñ rîka

1 Dimodi. Yad Pol. God Ud Kamîñ Yuep Bî Kub hon u abe, Krajs Jisas hon nîñ udun gasî halö mîdpun Bî Kub u abe, apil mîhau yîp hag lîlö, Krajs Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdpin.

2 Dimodi. Krajs manö aij u nöp hag ñainö, Krajs Jisas nîñ udpan u me, nöp ñî aij yad, a gabin. Bapi God, Bî Kub hon Krajs Jisas, nöp mög nîñmil, ud aij gîmil, abad mîd aij gîlö me, ne agamîj mîd aij gîmön. *

Manö piral nîñ udöl rö löp u, kalîp hag ñî aij gîmön, a ga

3 Yad nöd Masedonia Propins arnîg gem, nöp daun kub Epesas ud lem manö hag ñînö u, mîñi u rö nöp kauyan hagnîg gabin. Ne Epesas u mîdmön, nîbi bî God Manö hagabun, a göm, manö piral piral hagpal gau kalîp wasö gîmön, hag aij gîmön.

4 Manö aiud piral udöm hagpal u, “Apîs bac hon anîg göl anîg göl rîklö auöp,” a gîpal u, hagnön arö göl. Manö adö anîbu hagöm, pen pen nöp hagpal. Manö piral adö anîbu nîbi bî gau kalîp haglö, God nîpe nîbi bî ud kamîñ yunîg gab manö aij u nîñagnaböl. Anîb u, kale Krajs manö aij u nîñ udöl rö lagnab. *

5 Nîbi bî Jisas nîñ udpal gau kale pen pen mîdmagö löl, a gem, nöp manö anîbi hagabin. Mîdmagö kale anî dan, nagî ubîñ adö u aij, nagî ubîñ adö u naij, nîñ aij göm, nagî ubîñ aij adö anîbu areinaböl u, kale nîñö nöp añ mam gau mîdmagö lîñaböl. Kale anîgöl añ mam gau pen pen mîdmagö leinaböl u, kale nîñö nöp Krajs manö aij u nîñ udöm, hagöp rö nöp gîpal, a gîñabun.

6 Pen nîbi bî rîmnap Krajs manö aij u hagöp rö arö göm, bî hauî rö manö yîharîñ gau hag amîl apîl gîpal.

7 Hon God lo hag ñeb bî mîdno, a göm, ana udagöm nîbi bî gau kalîp hag ñîbal u pen kale kîö göm manö hagabun îñ anîbu mîdöp me u, a göm, îñ anîbu nîñagal.

8 Hon nîñbun, God lo manö nîpe haga u, manö kabö göl, manö aij yöl mîdöp. Pen hon God lo manö aij anîbu udun, gasî hon ke nîñjun hainö gun, abönamö geinabun u, aij wasö. Nîpe haga rö nöp hag ñeinabun u, aij gîñab; wasö wasö. *

9 Pen hon nîñbun, God lo manö nîbi bî gî aij gîpal gau kalîp hagagab; nîbi bî lo manö rîb jubal gau kalîp hagab. Nîbi bî God nîp nîñagal gau abe, nîbi bî nan si nan naij gîpal gau abe, kalîp hagab. Nîbi bî God nîp sabe gagal gau abe, nîbi bî God nîp manö naij hagpal gau abe, kalîp hagab. Nîbi bî nîme nap kale ke al pak lîbal gau abe, nîbi bî wîp albal gau abe, kalîp hagab.

10 Nîbi si bî si gîpal gau abe, bî kale nîbi ap aip wasö bî ap aip göm gîpal gau abe, kalîp hagab. Nîbi bî kale nîbi bî ñî paî rîmnap si ud dauöl, wög kalîp gîpal, bî gau abe, nîbi bî manö piral hagpal gau abe, nîbi bî “God amgö îlö nîñö hagpin,” a göm, piral hagpal gau abe, kalîp hagab. Nîbi bî Krajs manö aij nîpe u rîb jubal gau kalîp hagab.

11 Manö aij anîbu Krajs manö aij nîpe u nöp. Manö aij anîbu God mailö halö u yîp manö hag ñî ajep bî nîpe hag la.

* 1:2: Ap 16:1-3; Dai 1:4 * 1:4: 1Di 4:7; Dai 1:14 * 1:8: Ro 7:12,16

Bı Kub Pol nıþ mög nıþa

12 Yad Kraıs Jısas Bı Kub hon u nıþ aıj a gabin. Yıþ, bı aıj yad, a göm, udöm, klö nıpe u yıþ ñö, bı wög gep nıpe mıdþın. *

13 Pen nöd yad mıd aıj gagmıdın. Yad God nıþ hag juem, Kraıs Jısas nıbi bı nıpe gau kalıþ gı nıj gem, bı nıj, bı kal yabıþ mıdmdıdın. Pen God nıþ nıþagem, manö haga ıf u nıþagem gınö u me, yıþ mög nıþöm uda. *

14 Bı Kub yıþ mög yabıþ nıþöm, ud aıj göm, Kraıs Jısas nıþ udep magö u abe, nıbi bı gau mıdmagö lep magö u abe, mıdmagö yad aıj daıj yım la.

15 Manö böıj nöþ nıþ udep ap hagnıg gabin: Kraıs Jısas ram mınöıj ıf ı aua u, nıbi bı nan sı nan nıj gıþal gau kalıþ ud kamıþı yunıg aua. Bı nan sı nan nıj kub yabıþ gımıdöp u yad nöþ. *

16 Pen Kraıs Jısas yıþ mög nıþöm, ud kamıþı yunam, a göm, haga, “Bı nan sı nan nıj yabıþ gımıdöp anıbu nıþ ud kamıþı yunö, nıbi bı gau magöıhalö nıþöm hagnaböl, ‘Kraıs Jısas nıpe bı nıj anıbu nıþ ud kamıþı yua rö, yıþ u rö nöþ ud kamıþı yunab,’ a gınaböl,” a ga. Anıþ u, kale Jısas nıþ nıþ udlö, nıpe kalıþ pör mıdeþ magö u ñınab. Adö anıbu nöþ, yıþ mög nıþöm ud kamıþı yua.

17 Kın kub nıpe hadame dagol mıdmdıdöp, uri mıdöp, hainö pör pör nöþ mıdeınab. Nıpe kamıþı mıdeþ magö u nöþ mıdöp; umeb magö u mıdagöp. Nıbi bı nıþ amgö nıþagpal. Nıpe nöþ God aıþı nöþ mıdöp. Bı Kub mailö unbö ke halö anıbu, hıb nıpe pör pör nöþ hagno adö aranı. Anıþ unbö rö aıj.

Pol Dimodi nıþ manö ap haga

18-19 Ñı yad Dimodi. Nöþ manö ap hagnıg gabin. Manö hagnabin anıbu, God nöd nıbi bı rımnap gası ñö, ne hainö nıþön gınabön u hagla rö nöþ hagnabin. Manö anıbu udmön, Kraıs Jısas manö aıj u klö gı nıþ udmön, nan nıþön aıj, nan nıþön nıj, a gı nıþ aıj gımön, nagı ubıþı aıj adö u nöþ ammön, kıjaki yam nıpe gau aıþ klö gımön pen pen gımön. Nıbi bı rımnap anıg gagöm, God kalıþ gası aıj ñöb u arö göm, ap lug pakpal.

20 Bı ne Haimenias aıþ Aleksada aıþ anıg gılö hagnö, “Anıg gıþıl u, hon aıþ yım ñöl God nıþ sabe gagun. Kalıþ bı mıþöıj arö gıno, Seden böıj u mıdmıl, marö yabıþ gö, God nıþ hag jubıl u arö gımıl rö löp,” a gınö. *

2

God nıþ sabe gep

1 Manö hagnıg gabin u anıg göl mıdöp: hon nıbi bı gau magöıhalö gası nıþun, kalıþ God nıþ sabe gun; nıbi bı gau kalıþ nan nıþön mıdagainım, God nıþ hag nıþun; nıbi bı gau God kalıþ gı ñöm abad mıd aıj gınım, a gun, sabe gun; nıbi bı gau magöıhalö God nıpe gı aıj göþ u gası nıþun, God nıþ aıj a gun.

2 God nıþ hag nıþno, kın gau abe, gapman bı kub gau abe, kalıþ magöıhalö abad mıd aıj gınım. Anıg gö me, hon agamıþ mıd aıj gun, God nıþ gası nıþöl gı, gı aıj göl gı mıdeınabun.

3 Anıþ unbö rö gınabun aıj. God, Ud Kamıþı Yueþ Bı hon u, nıþ u rö nöþ aıj gınab.

4 “Yad nıbi bı gau magöıhalö ud kamıþı yunıg gabin u, kale magöıhalö manö aıj yad u nıþ udöm, manö aıj manö ıf u nıþ aıj göl,” a gı gası u nıþöb.

* 1:12: Ap 9:15; Gal 1:15-16; 1Ko 15:9-10

* 1:13: Ap 8:3; 9:1-5

* 1:15: Luk 19:10

* 1:20: 2Di

4:14-15; 1Ko 5:5

⁵ Nihön ginig:

God añt ap nöp midöp.

Pen Bt an nübö u, u rö nöp añt ap nöp midöp.

God böj lap midöp;

hon nibi bt böj lap midpun.

Pen Bt añt ap nöp nibi bt ud God aip jim ñ+nim rö löp.

Bt anibu Krajs Jisas, nipe ke bt yabıt ap.

⁶ Nan si nan naij nibi bt gau magöñhalö gıpal gau,
Krais Jisas nipe mab ba lañ hañ roman nipe ke udöm,
ilön kub udöm, umöm, pen kub hon anibu böj nöp raua.

Anıb u, God hag la ñin u,

Krais Jisas ga anibu nibi bt niñöm niñ udnaböl gau,

nipe kalıp magöñhalö ud kamıñ yunab. *

⁷ Adö anibu nöp, Krajs Jisas yıp hag lö, yad Jisas manö aij ud arep bt ap midem, manö aij anibu nibi bt gau magöñhalö hag ñi aij gem, Juda nibi bt wasö gau kalıp Krajs Jisas manö niñö u hag ñi ajpin. Yıp wög hag la anibu, niñö yabıt hagabin. *

⁸ Bt gau, ram mınörj magöñhalö gau, bt rımnap kalıp mulu lugagö, pen pen hagagöm, agamıj jim ñöl nöp midöm, pör nöp God hagöp rö nöp göm, niñ ñimagö gılañ göl gı sabe gaiöl u, yıp aij gıgab.

⁹ Pen nibi gau u rö nöp agamıj mid aij göl. Umagö kale malıkagnaböl. Nan gol udöm kliñ aij gıpal gau, aka bis kıbap rö mani kub rauep gau, aka wañj mani kub rauep gau yımagnaböl. Nibi nan aij hañ roman yımbal gau, nibi bt rımnap hanıp niñlö aij gañ, a göm, gıpal u, God niñ aij gagöp.
*

¹⁰ Pen nibi God niñ niñ udun sabe gıpun, a gıpal gau, kale nibi bt rımnap gau kalıp ud aij göm, wög rımnap gı ñöm, kalıp gı aij göm, göl. Anıg gıgaböl u, God niñ aij gıgab. *

¹¹ Bt gau God Manö hag ñaiöl u, nibi gau agamıj midöm, niñ aij göl.

¹² Yad nibi gau kalıp hagın, kale God Manö bt gau kalıp hag ñagnaböl; kale bt gau kalıp abad midageinaböl. Bt gau God Manö hag ñaiöl u, nibi gau kale manö rımnap hagagöl. *

¹³ God Adam niñ nöd gı löm, hainö nibi nipe Ip niñ gı la. *

¹⁴ God mab magö wasö ga u, kıjaki manö pıral hageia Adam niñaga. Nıbin Ip kıjaki manö pıral u niñöm gı naij ga. *

¹⁵ Pen nibi gau ñi pai yag dapöm, ana udöm, Krajs Jisas niñ niñ udöl gı, nibi bt gau kalıp midmagö löl gı, Krajs Jisas manö aij nipe hagöp rö nöp göl gı, gı midainaböl u, God kalıp ud kamıñ yunab.

3

Nibi bt Krajs Jisas niñ uđpal gau kalıp abad midep bt gau

¹ Manö niñö yabıt hagnıg gabin. Bt rımnap, Krajs Jisas niñ wög gun, nibi bt niñ niñ uđpal gau kalıp abad midaiun, a göm, gası u niñbal gau, gası aij yabıt niñbal. *

* **2:6:** Ro 3:29-30; Gal 1:4 * **2:7:** Ap 9:15; Gal 2:7-8; 2Di 1:11 * **2:9:** 1Pi 3:3-5 * **2:10:** 1Di 5:10

* **2:12:** 1Ko 14:34 * **2:13:** Jen 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9 * **2:14:** 2Ko 11:3; Gal 3:1-6 * **3:1:** Ap 20:28

2 Pen kale n̄bi b̄ Jisas n̄ŋ udpal gau kal̄p abad m̄dep b̄ r̄mnap udun, a ḡnabim u, b̄ ḡ aij ḡpal gau n̄p n̄ŋmim udmim. N̄bi kale añ̄ ap n̄p ud̄m, b̄ hain aij, gas̄ n̄ŋ aij ḡm, nan naij gaḡm, n̄bi b̄ m̄l̄o gau n̄b̄o hag w̄hai dam ram kale aip aŋ dan ud̄m, n̄bi b̄ Kraiss Jisas n̄ŋ udpal gau kal̄p hag ñ̄ aij ḡm, ḡpal b̄ gau n̄p n̄ŋmim udmim. *

3 Pen b̄ ñ̄g wain iru ñ̄ŋbal gau, b̄ kal yab̄ñ̄ jubal gau, b̄ man̄o pen pen hagpal gau, b̄ ut̄p̄o k̄l̄no k̄bap mani m̄dmaḡo l̄bal gau, kal̄p n̄ŋmim udagmim. B̄ agam̄j hain r̄k̄m, m̄d aij ḡl̄o u n̄p n̄ŋmim udmim.

4 B̄ n̄bi ñ̄ pai am̄lap kale gau kal̄p abad m̄d aij ḡl̄o, ñ̄ pai kale gau pen, bap̄i n̄ŋo haḡp, a ḡm, n̄ŋbal b̄ gau n̄ŋmim udmim.

5 Pen b̄ n̄bi ñ̄ pai n̄pe ke gau abad m̄d aij gagnab u, n̄pe aiḡl̄o ḡm God n̄bi b̄ n̄pe gau kal̄p abad m̄d aij ḡn̄m?

6 B̄ Kraiss Jisas n̄p ḡs̄on n̄p n̄ŋ udpal gau n̄ŋmim udagmim. B̄ Kraiss Jisas n̄p ḡs̄on n̄p n̄ŋ ud̄p̄o u, b̄ kub m̄dp̄in, a ḡm, lug pak̄o, God n̄p man̄o kub haḡm, hag ke gau yun̄m r̄o l̄p̄. K̄jaki hadame n̄p, yad b̄ kub m̄dp̄in, a ḡm, God n̄p ar̄o ḡo, God pen n̄p hag yua r̄o u, n̄p u r̄o n̄p ḡn̄ab.

7 B̄ udnabim an̄b u, n̄bi b̄ Kraiss man̄o aij u n̄ŋ udagpal gau n̄ŋm̄, b̄ u b̄ aij, a ḡm gas̄ n̄ŋbal, b̄ an̄b r̄o n̄p n̄ŋmim udmim. Was̄o u, n̄bi b̄ Kraiss Jisas n̄p n̄ŋ udagpal gau b̄ an̄bu n̄p hag jul̄o, k̄jaki hel n̄p udn̄m r̄o l̄p̄. *

8 Pen kale b̄ abad m̄dep kal̄p w̄g ḡ ñ̄eb b̄ r̄mnap udun, a ḡnabim u, n̄ŋ aij ḡmim udmim. N̄bi b̄ gau, b̄ u b̄ aij, a ḡm gas̄ n̄ŋbal, b̄ gau n̄p n̄ŋmim udmim. Kale man̄o n̄ŋo n̄p haḡm, man̄o p̄iral hagaḡm, ñ̄g wain iru ñ̄ŋaḡm, ut̄p̄o k̄l̄no mani nan t̄ip ḡ udaḡm, ḡpal b̄ gau n̄p n̄ŋmim udmim.

9 God Man̄o u maḡŋhal̄o man̄o n̄ŋo n̄p, a ḡm, kl̄o ḡ n̄ŋ ud̄m, m̄d aij ḡpal b̄ gau n̄p n̄ŋmim udmim.

10 An̄b u, n̄d w̄g pro r̄mnap kal̄p hagpe, kale ḡ aij geinab̄l u, hagpe, b̄ abadep b̄ gau w̄g ḡ ñ̄eb b̄ m̄daīl̄.

11 Pen b̄ abadep kal̄p w̄g ḡ ñ̄eb n̄bi r̄mnap udun, a ḡnabim u, u r̄o n̄p n̄ŋ aij ḡmim udmim. N̄bi an̄b gau u r̄o n̄p n̄bi aij n̄p m̄daīl̄. N̄bi b̄ gau, n̄bi u n̄bi aij, a ḡm gas̄ n̄ŋbal, n̄bi an̄b r̄o n̄p n̄ŋmim udmim. N̄bi b̄ r̄mnap kal̄p hag juaḡm, n̄bi agam̄j hain r̄k̄m, ñ̄g wain iru ñ̄ŋaḡm, man̄o p̄iral hagaḡm, nan r̄mnap si udaḡm, p̄r gas̄ n̄ŋ aij ḡ m̄deinab̄l, n̄bi an̄b r̄o n̄p n̄ŋmim udmim. *

12 Pen b̄ abadep kal̄p w̄g ḡ ñ̄eb b̄ gau, n̄bi kale añ̄ ap n̄p ud̄m, n̄bin ñ̄ pai am̄lap kale gau kal̄p abad m̄d aij ḡpal b̄ gau n̄p n̄ŋmim udmim.

13 W̄g ḡ ñ̄eb n̄bi b̄ gau w̄g kale ḡ aij geinab̄l u, n̄bi b̄ Jisas n̄ŋ udpal aŋ u hib aij ud̄m, Kraiss Jisas n̄p n̄ŋ ud p̄id̄ŋ ḡ m̄deinab̄l.

14 Yad n̄p ȳŋid n̄nabin, a gem, n̄p k̄p i kal̄i kl̄ñ̄ r̄kabin.

15 Pen ȳŋid nagnabin u, ne k̄p i ud n̄ŋm̄, hon God n̄bi b̄ n̄pe, n̄bi b̄ God p̄r kam̄ŋ m̄d̄p̄ u n̄p n̄ŋ udun c̄c n̄pe m̄dp̄un gau, hon aiḡl̄o gun ḡ aij ḡnabun u, n̄ŋnab̄n. Hon God n̄bi b̄ n̄pe gau, j̄m ñ̄l̄ ram pad̄o kl̄o yab̄ñ̄ r̄o m̄dno me, man̄o n̄ŋo n̄pe u ur ḡn̄m r̄o laḡp.

16 N̄ŋo n̄p, God man̄o n̄pe haḡp u man̄o n̄ŋo yab̄ñ̄ haḡp:

Kraiss Jisas b̄ hañ̄ romaŋ l̄o, n̄bi b̄ n̄p waīo n̄ŋla.

God Ana, Jisas ḡ aij yab̄ñ̄ n̄p ḡp, a ga.

* 3:2: Dai 1:6-9 * 3:7: 2Ko 8:21 * 3:11: Dai 2:3

Ejol kumi kabö adö laŋ au nɪp nɪŋla.
 Nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau gau aŋɔm,
 manö aij nɪpe nɪbi bɪ gau kalɪp hag ņeila.
 Nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau nɪp nɪŋ udla.
 Nap nɪpe nɪp ud mailö aij unbö ke halö
 kumi kabö adö laŋ au ud ara. *

4

God manö aij hag ņabun, a gɪnaböl u pen manö piral hagnaböl

1 God Ana waiö hagöm hagab, “Nɪn hain nɪbi bɪ rɪmnap Krajs Jisas manö aij nɪŋ udla u arö göm, kɪjaki manö piral anɪbu nɪŋɔm, kɪjaki aion pi yam nɪpe gau manö piral hag ņɪbal u nɪŋ udöm adö anɪbu nöp hain gɪnaböl,” a gab.

2 Nɪbi bɪ kɪjaki manö piral hag ņɪbal gau, kale nagɪ adö u aij, nagɪ adö u naij, a gɪ gasɪ nɪŋagpal. Gasɪ rɪmɪd magö kale u, u aij, u naij, a gɪböp, pen gasɪ rɪmɪd magö kale u ain mɪtɪŋ rö lau inö böŋ nöp hir ga. Kale manö piral nöp hag ņɪbal.

3 Nɪbi bɪ anɪb gau manö piral hagöm hagnap, bɪ gau nɪbi udagöl, nɪbi gau bɪ udagöl, a gɪpal. Kale hagnap, nan magö anɪb gau nan ņɪŋeb pen nan magö anɪb gau nan ņɪŋagap asɪ masɪ göl, a gɪpal. Pen God nɪpe nan magö gɪ löm, nɪbi bɪ yɪp nɪŋ udöm manö nɪŋö yad nɪŋbal gau, kale nan magö gau magöŋhalö aij, a göm, ņɪŋnaböl, a göm, gɪ la. *

4 God nan gɪ la gau magöŋhalö aij u nöp gɪ la. God nan magöŋhalö aij gɪ la mɪdöp gau me, hon nɪbi bɪ nan ap asɪ masɪ gagnabun. Nan aij gɪ la mɪdöp gau, magöŋhalö aij, a gun, ud ņɪŋnabun.

5 Nɪhön gɪnɪg: God nɪp sabe gun, aij a göp, a geinabun u, God manö nɪpe hagöp rö, nan magö anɪb gau magöŋhalö ke kamɪŋ aij rö nöp mɪdnab.

Nɪbi bɪ gau kalɪp hag ņɪ aij gɪmön

6 Manö hagabin i, nañɪn namam rɪmnap gau kalɪp hag ņɪ aij geinabön u, ne Krajs Jisas wög gɪ ņeb bɪ aij mɪdeinabön. Ne nöd ņɪ pro mɪdmön, Krajs Jisas manö aij nɪpe nöp hag ņɪla u nɪŋ aij gɪmön, hagöp rö nöp hain gɪmön, gɪ dammön, uri u rö nöp manö aij u nɪŋmön hain gabön.

7 Pen aiud yɪharɪŋ gau hag amɪl apɪl gɪpal gau nɪŋagmön. Ne klö gɪmön, God nɪp aij gɪnab adö u nöp gɪ mɪdaimön. *

8 Nɪbi bɪ rɪmnap klö göm eksais gɪpal gau, hañ roman kale klö gɪnab. Pen ne klö gɪmön, God Manö hagöp rö nöp geinabön u, klö ke udnabön. God nɪp aij gɪnab adö u nöp geinabön u, ram mɪnɔŋ iɪ i mɪdeinabön ņɪn i abe, ram mɪnɔŋ adö laŋ au mɪdeinabön ņɪn u abe, mɪd aij gɪnabön.

9 Manö hagnɪg gabin anɪb i, manö nɪŋö yabɪl, a gɪmön, böŋ nöp nɪŋ udmön.

10 God pör kamɪŋ mɪdöp u nɪŋ udpun u me, gasɪ halö mɪdpun. Krajs Jisas nɪpe nɪbi bɪ gau magöŋhalö ud kamɪŋ yunabin, a göm, uma. Nɪbi bɪ Krajs Jisas anɪg ga u nɪŋ udeinaböl gau, God pör kamɪŋ mɪdöp u kalɪp magöŋhalö böŋ nöp ud kamɪŋ yunab. Hon gasɪ adö añɪ anɪbu nöp nɪŋun, wög klö gɪ mɪdpun. *

11 Manö hagabin i, ne nɪbi bɪ gau kalɪp hag ņɪaimön nɪŋöl.

* **3:16:** Jon 1:14; 2Pi 3:3; 1Jn 2:18 * **4:3:** Jen 9:3; Ro 14:6; 1Ko 10:30-31 * **4:7:** 1Di 1:4 * **4:10:** 1Di 2:3-4

¹² Nibi bi rimnap, nöp bi praj, a göm, manö hagnabön u niñagnaböl rö löp u, ne niñ aij g+mön. Pen ne gi aij g+mön nöp gö arö, nibi bi Krai Jisas niñ n+ñ udpal gau, ne manö aij hagpan rö, ne gi aij giñpan rö, ne nibi bi m+dmagö l+ban rö, ne Krai Jisas niñ n+ñ ud p+dön giñpan rö, ne nag+ ub+ñ aij adö u nöp arabön rö niñöm, kale ke u rö nöp giñaböl. *

¹³ Yad niñabin u pen yip abad m+dpän niñ i, nibi bi gau kalip God Manö u amgö l+ hagöl gi, manö il u hag nöl gi, gi m+daimön.

¹⁴ Pen nöd gau nibi bi Krai Jisas niñ udpal kalip bi abadep bi gau, niñmagö kale ud nab+c adö ne u löm, God kalip gas+ nö, ne hainö niñhön niñhön rö giñabön manö u haglö, God nöp nan aij ke ña u hauł gagmön. *

¹⁵ Nan hagaj+ñ i, ne gas+ adö añ+ nöp niñmön, klö yabił giñmön. Anig geinabön u, ne Krai Jisas adan aij niñe u klö giñmön, gi dö gi arabön u, nibi bi gau magöñhalö niñnaböl.

¹⁶ Ne niñ aij giñmön, God Manö hagöp rö nöp göl gi m+daimön. Niñ aij giñmön, God Manö hagöp rö nöp gas+ niñöl gi m+daimön. Anig göl klö gi dam dam gi m+deinabön u, ne ke abe, nibi bi manö ne niñnaböl gau abe, kalip ud kam+ñ yunabön.

5

Krais nibi bi niñe gau kalip abad m+id aij giñmön

¹ Bi nap bi rimnap kalip hag gagmön; nap ne ke hag niñ aij giñpan rö u, kalip u rö nöp hag niñmön. Bi praj gau, namam ne ke gi aij giñpan rö u, kalip u rö nöp giñmön.

² Nibi majö gau, name bi ne ke gi aij giñpan rö u, kalip u rö nöp giñmön. Nibi praj gau, nañ+ñ ne ke gi aij giñpan rö u, kalip u rö nöp giñmön. Ne gas+ aij adö u nöp niñmön, gas+ naij rimnap niñagnmön.

Nibi yadu

³ Nibi yadu niñ pai kale m+dagöp gau kalip abad m+id aij giñmön.

⁴ Pen nibi yadu niñ pai kale rimnap m+daiöl, kalip hagaimön, Krai Jisas niñ n+ñ udpal rö, niñ+is niñe bi nöd kalip nan magö niñm+idal rö, uri kalip pen nan magö niñm abad aij göl. Anig geinaböl u me, God niñ aij giñab.

⁵ Nibi yadu ke halö yabił m+döp u, niñe God añ+ yip abad m+deinab, a göm, sidö an sib an yan God niñ sabe göl gi nöp m+döp.

⁶ Pen nibi yadu m+ñ m+ñ gi ajpal gau, kam+ñ m+dpun a göm niñbal u pen umeb rö m+dpal.

⁷ Manö hagabin anibi, nibi bi gau kalip hag niñ aij giñmön niñöm nibi yadu abe niñ pai bi kale gau abe manö anibi niñöm hain g+lö, kalip manö ap m+dagnab.

⁸ Pen nibi bi an, nibi bi niñe ke yabił gau, niñ+is niñe bi niñe ke gau, ud aij göm nan niñeb niñm gagnab u, niñe Krai manö aij niñe u arö göm anig giñab. Nibi bi Krai niñ n+ñ udagpal gau, naij yabił göp anibu rö gagpal.

⁹ Pen nibi yadu rimnap hagöm, “Hib hon u nibi yadu gau aip kal+ kl+ñ r+kmim han+ñ abe nan niñeb nan gau niñmim,” a gaiöl, niñ aij giñmim hib kale udmim. Nibi m+lep m+ unbö niñ juöl m+hau niñgan (60) ina, bi añ+ ap nöp udö uma, nibi yadu gau nöp udmim.

¹⁰ Nibi yadu nibi bi rimnap niñöl aij giñab nibi yadu u nöp udmim. Nibi nag+ aij adö u nöp göm, niñ pai pro abad m+id aij göm rim+id ukö m+id aij giñpal gau, nibi bi gau niñbö aulö ud aij göm nan magö niñm, nibi bi Krai niñ

* 4:12: Dai 2:15 * 4:14: 2Di 1:6

nɪŋ udpal gau kalɪp wög rɪmnap gɪ ñöm, nɪbi bɪ uʔham mɪdöm gasɪ mɪlö lɪ mɪdpal gau kalɪp ud aij göp, nɪbi yadu u nöp udmim.

11 Nɪbi yadu mɪlep lagpal rɪmnap, hib kale udagmim. Kraiss nɪp cɪg gɪnabun a gɪnaböl u pen mɪd damöm, mɪdmagö kale pɪtu gö, bɪ hain nɪbö udun nɪp cɪg gun, a göm, Kraiss nɪp arö göm bɪ hain nɪbö udnaböl.

12 Manö kale ke nöd hagla u rɪb junaböl u, God nɪŋjö naij gö, manö mɪdeinab.

13 Pen nɪbi yadu mɪlep lagpal gau, wög yabɪʔ gagöm, yɪharɪŋ ram ram gɪ ajöl göm, nɪbi bɪ rɪmnap hag juöl gɪ, manö piral hagagep gau hagöl gɪ, anɪg gɪpal anɪg gɪpal, a göl gɪ, gɪ mɪdeinaböl. *

14 Nɪbi yadu kale bɪ hain nɪbö udöm, ñɪ pai rɪköm, ram kale ke wög göm, mɪd aij gɪnaböl u aij. Mɪd aij gɪnaböl u, nɪbi bɪ God nɪp mulu lugö nɪŋbal gau, hanɪp hag juöl rö lagnab. *

15 Pen nɪbi yadu rɪmnap Kraiss Jisas nɪp arö göm hadö Seden nɪp hain gɪpal.

16 Manö ap, nɪbi Kraiss Jisas nɪp nɪŋ udpal gau, nɪbi yadu yam kale ke ap mɪdainɪm, kale ke abad mɪdaiöl. Anɪg gɪlö me, nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udpal gau jɪm ñöl, nɪbi yadu ke halö yabɪʔ mɪdpal gau nöp abad mɪdeinaböl. Wasö u, nɪbi yadu iru mɪdlö, uʔham yabɪʔ abad mɪdeinaböl.

Nɪbi bɪ Kraiss nɪŋ udpal gau kalɪp bɪ abad mɪdep bɪ gau

17 Bɪ kale nɪbi bɪ Kraiss Jisas nɪŋ udpal gau kalɪp abad mɪd aij gɪpal gau, nɪbi bɪ Kraiss nɪŋ udpal gau, bɪ anɪb gau rö kalɪp ud aij göm pe aij ñöl. Bɪ klö göm Kraiss manö aij u hag ñɪ ajaböl gau abe, bɪ klö göm Kraiss manö aij u nɪbi bɪ nɪpe kalɪp hag ñaböl gau abe, bɪ anɪb gau rö kalɪp ud aij göm pe aij ñöl.

18 God Manö kalɪ klɪñ rɪköm hagla, “Nan wid magö abhib jaklö, magö gau ke löm, cög gau ke löm gan, a gɪmim, kaj kau paŋɪd dammim, wid magö rɪmnap ñɪŋnaböl, a gɪmim, meg magö kale nagɪ lɪ rɪbɪk gagmim; wög gɪpal rö u, rɪmnap ñɪŋnɪg ñɪŋöl,” a gɪla. Pen manö ap hagla, “Bɪ wög gɪpal gau, pe ñeb,” a gɪla. *

19 Bɪ aɪñ ap nöp apöm hagnab, “Nɪbi bɪ Kraiss nɪŋ udpal kalɪp bɪ abad mɪdep bɪ u, anɪg göl anɪg göl gɪ naij göp,” a gainɪm u, nɪŋagmön. Nɪbi bɪ mɪhöp aka nɪbi bɪ mɪhau nɪgan rö nɪŋöm, apöm hagaiöl u, nɪŋjö haggal rö löp, a gɪmön, nɪŋmön. *

20 Nɪbi bɪ Kraiss nɪŋ udpal kalɪp bɪ abad mɪdep bɪ u, nan si nan naij göp u arö gagnab u, Kraiss nɪbi bɪ am magum gɪnaböl ñɪn u, magöŋhalö nɪŋmɪdlö nɪŋöl gɪ, nɪp hag gɪmön. Anɪg geinabön u, nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋöm, ana udöm, hainö anɪg gagnaböl. *

21 Bɪ yad gau gɪ naij gaggal, bɪ kale gau nöp gɪ naij gɪpal, a gɪmön, gasɪ u nɪŋagmön. Manö ñɪ mɪdainɪm u, nɪŋ aij gɪmön nöp, haggmön. Nöp manö anɪbi yɪharɪŋ hagagabin; God, Kraiss Jisas, ejol nɪpe hag la gau nɪŋmɪdlö nɪŋöl gɪ hagabin.

22 Pen Jisas nɪbi bɪ kalɪp abadep bɪ gau, yɪŋɪd ñɪmagö ne nabɪc kalɪp adö u lɪmön, wög anɪbu hag lagmön. Nɪbi bɪ rɪmnap nan si nan naij gaiöl u, ne aip gaggmön. Ne bɪ asɪŋ mɪdagöp rö nöp mɪdaimön.

* 5:13: 2De 3:11 * 5:14: 1Ko 7:9 * 5:18: 1Ko 9:9; Mad 10:10 * 5:19: 2Ko 13:1 * 5:20: Ep 5:11

²³ Pen nöp nan pör pör göm, yuö hauub u, ne uri ñig nöp ñiηagmön, ñig wain pro pro rïmnap halö ñiηmön.

²⁴ Nibi bi nan si nan naij gïpal u, rïmnap waiö gïlö, yïηid nöp nïηun manö hag gïpun. Pen nibi bi rïmnap nan si naij agamij pi göl gïlö, yïηid nïηagnabun. Hainö nïηnabun. Wasö u, God manö kub hagnab ñin u nöp waiö lïnab.

²⁵ Pen anïb unbö rö nöp, nibi bi kale nibi bi rïmnap kalïp gi aij geinaböl u, rïmnap waiö midö, yïηid nöp nïηnabun. Pen yïηid nïηagnabun u, pi göl midainim rö lagöp.

6

Nibi bi nagï wög gep gau

¹ Krais nibi bi nïpe rïmnap kale nagï wög gep nibi bi midpal gau, bi kub kalïp rau daula gau ud aij göl. Anig geinaböl, nibi bi rïmnap nïηöm, God nïp hag juöm, Krais Jisas manö aij hag ñibun u hag juöm, gagnaböl. *

² Pen nibi bi Krais nïp nïη udpal gau, bi Krais nïp nïη udpal rïmnap kalïp nagï wög gi ñöl gi, gasï naij nïηöm, Krais nibi bi mam hon ke gau nïhön giñg kalïp nagï wög gabun, a göm, hagagöl. Mam aij hon Krais nïp nïη udpal gau kalïp wög gi ñabun, a göm, wög kalïp u gi aij yabiï göl. Manö kalï kïñ rïkabin i nibi bi gau kalïp hag ñi aij gö nïηöl. *

Nan iru udun, a göm, gasï u nïηbal

³ Nibi bi rïmnap, Bi Kub hon Jisas Krais nïpe manö aij haga u abe, manö aij nïpe pör hag ñibun u abe arö göm, manö ke rïmnap hag ñinaböl gau, *

⁴ hon nöp nibi bi kub midpun, a göm, hau alöm gasï midagö, anig gïpal. Anïb u, nibi bi rïmnap kalïp gasï naij nïηöm, manö magö adö u nöp pen hag amïl apïl göm, nibi bi rïmnap nïηlö mulu lugö, kal juöm, manö naij hagöm, gasï naij nïηbal.

⁵ Kale Jisas manö nïηö nïpe u arö göm, God adan arnabun utpö kïño mani nan gau udnabun, a göm, gasï naij nöp nïηöm, pör pör nöp manö pen pen hagal. *

⁶ Pen hon Krais Jisas nïη udun, nan hon hadö midöp u ñiñi lïnabun u, hon nan aij yabiï ap udun, mid aij yabiï ginabun. *

⁷ Ami bi hanïp yag daula ñin u, nan rïmnap halö udun dauagno. Pen umnabun ñin u, u rö nöp nan rïmnap halö udun aragnabun. *

⁸ Anïb u, nan ñiηeb rïmnap, waïj hon rïmnap midainim, nan hon rö pro me u, a gun.

⁹ Pen nibi bi nan iru udun a göm gasï nïηbal gau, hau alö, gasï aïñ anïbu kalïp tïp gi ud arö, wal nan ñiηnig aulö, hel udö, adïη ilön kub udpal u rö kalïp giñab. Kalïp böη nöp naij giñab.

¹⁰ Nibi bi utpö kïño kïbap mani nan gau midmagö lïbal gau, nan si nan naij adö ke ke iru nöp gïpal. Rïmnap gasï anïbu nïηöm, God nïp gasï u arö göm, mid aij gagöm, kalïp ke mög naij yabiï göp. *

God nan ñimagö adö nöp lï ña u, ud aij giñmön

¹¹ Dimodi. Ne God bi nïpe midpan u me, nan naij nan piral hagajin i magöñhalö hil giñmön, gi aij giñmön, God hagöp rö nöp giñmön, Krais Jisas

* 6:1: Ep 6:5 * 6:2: Plm 16 * 6:3: Gal 1:6-9 * 6:5: 2Di 3:8; 4:4; Dai 1:14 * 6:6: 1Di 4:8;

Plp 4:11-12; Hib 13:5 * 6:7: Job 1:21 * 6:10: Ep 5:5

nɪŋ udmön, nɪbi bɪ gau mɪdmagö lɪmön, klö gɪmön gɪ dammön, bɪ agamɪj hain rɪkmön, gɪ mɪdmön. *

¹² Ne Jisas nɪŋ udpan rö, ñɪn rɪmnap mɪŋör auö, ułham mɪdeinabön, pen ne klö gɪmön, Kraiss manö aij u hain gɪmön. Nɪbi bɪ iru nɪŋmɪdlö nɪŋöl gɪ, yad Kraiss Jisas nɪp nɪŋ udpin, a gɪna ñɪn anɪbu, nɪpe pör mɪdep magö u nöp ñöb. Pör mɪdep magö anɪbu ud pɪdöŋ gɪmön. *

¹³ God nan gau magöŋhalö kamɪŋ magö ñöb u abe, Kraiss Jisas Podias Pailod nɪp manö kabö göl haga u abe, kale nɪŋ mɪdlö nɪŋöl gɪ, nöp klö gem hagabin, *

¹⁴ manö nöp hagabin i magöŋhalö nɪŋ aij gɪmön, hain gɪmön, gɪ aij gɪmön gö arö, Bɪ Kub hon Jisas Kraiss ado gɪ aunab. Ne anɪg geinabön, nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋöm nöp hag juöl rö lagnab.

¹⁵ Jisas ado gɪ aunab ñɪn anɪbu, God nɪpe ke hag la. Ñɪn hag la ñɪn anɪbu nöp Jisas nɪpe kauyan ado gɪ aunab. God Bɪ aij ke yabɪł. Nɪpe añɪ nöp nan gau magöŋhalö abad mɪdöp. Nɪpe kɪŋ gau magöŋhalö Kɪŋ kale mɪdöp. Nɪpe bɪ kub gau magöŋhalö Bɪ Kub kale mɪdöp. *

¹⁶ Pen nɪpe añɪ nöp umnɪm rö lagöp; pör yabɪł nöp mɪdeinab. Mailö aij nɪpe u ke yabɪł mɪdöp. Nɪbi bɪ rɪmnap nɪp amgö nɪŋagpal yabɪł; nɪp amgö magö nɪŋeb rö lagöp. Nɪbi bɪ ap nɪpe mɪdöp söl au aröl rö lagöp. Nɪpe God Bɪ klö yabɪł unbö ke u, nɪbi bɪ magöŋhalö nɪŋöm, hib nɪpe u pör pör nöp haglö adö aran. Anɪb unbö rö aij.

¹⁷ Nɪbi bɪ ułpö kɪlno kɪbap mani nan iru mɪdöp gau kalɪp hagaimön, hon nöp nɪbi bɪ ke yabɪł mɪdpun, a göm, nan yɪŋɪd hir gɪnab gau gasɪ nɪŋagöl; God hanɪp nɪbi bɪ abad mɪdöm, mɪd aij gɪnaböl, a göm, nan aij aij iru nöp hanɪp pör ñab u nöp nɪŋ udöm, gasɪ halö mɪdaiöl. *

¹⁸ Anɪb u, kalɪp hagaimön, nan iru mɪdöp rö, nɪbi bɪ gau ud aij göm, kalɪp mög nɪŋöm, nan kale rɪmnap kalɪp hałował ñöl. Kale nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gɪ aij göm, gɪ ud arlö ud arlö, kalɪp iru gagnɪm.

¹⁹ Anɪb unbö rö geinaböl u, kale nan aij yabɪł kale ap mɪdeinab God ram mɪnön nɪpe kumi kabö adö lan au, nɪŋöm kale amöm kamɪŋ pör mɪdep magö u böŋ nöp udöm, pör nöp pör nöp kamɪŋ mɪdeinaböl. Kamɪŋ mɪdep anɪbu, kamɪŋ nɪŋö yabɪł. *

²⁰ Dimodi. God nan ñɪmagö adö nöp ñɪ la u, ud aij gɪmön. God nɪp gasɪ nɪŋagöm manö piral manö yɪharɪŋ pör pör hag amɪł apɪł gɪpal gau abe, manö haut alö pen pen hagaböl gau abe, udagmön.

²¹ Nɪbi bɪ rɪmnap, manö piral kale anɪbu udöm, uri God Manö kabö rö nɪŋbun, a göm, ke padö u aramöm, Jisas manö aij nɪpe nɪŋ udla u böŋ nöp arö gɪpal.

God nöp mög nɪŋöm, abad mɪdainɪm. *

* 6:11: 2Di 2:22 * 6:12: 1Ko 9:25-26; 2Di 4:7 * 6:13: Jon 18:36-37 * 6:15: Rep 17:14 * 6:17: Luk 12:20 * 6:19: Mad 6:20 * 6:21: 1Di 1:6; 2Di 2:18

2 Dimodi

Pol köp hain nîbö u Dimodi nîp kalî kliñ rîka

¹ Yad Pol. God geia nîjöm yad Kraiss Jisas nîp cîg gem, kamîj gîsön nîbö kamîj pör mîdep hag la u udpin. Anîg nîjöm, God nîpe ke hagö, Kraiss Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdpin.

² Nî mîdmagö yad Dimodi, nöp köp anîbi kalî kliñ rîkabin. Bapi God, Bî Kub hon Kraiss Jisas, nöp mög nîjmil, ud aij gîmil, abad mîd aij gîlö me, ne agamîj mîd aij gîmön. *

God manö hagun u, nable gagnîm

³ Apîs bac bî God nîp wög gî mîdmîdal rö u, yad u rö nöp gasî mîhöp nîjagem God nîp nöp gasî nîjem, wög nîpe gîmîdin. Yad sîdö an sîb an yan God nîp sabe gîmîdin u, yad pör nöp hib ne hagem, God nîp aij a gabin. *

⁴ Mîtöj gîna u nîjöl gî mîdpin. Anîb u, nöp am nîjem, yad mîñ mîñ yabîl gînabin.

⁵ Ne gasî añî adö nöp nîjöm Kraiss Jisas nîp nîj ud pîdöj gîpan u, nîjöl gî mîdpin. Napîs Lois aip, name Yunis aip, Kraiss Jisas nîp nîj ud pîdöj gîmil mîdmîdil rö, ne u rö nöp nîp nîj ud pîdöj gîpan, a gî gasî nîjbin. *

⁶ Ne Kraiss Jisas nîp nîj ud pîdöj gîpan rö, yad nöp hagabin, nîmagö yad ud nabîc adö ne u lînö, God nöp nan aij ña u, gasî nîjöl gî mîdmön. Nan nöp an dan mîdöp anîbu, pu gaimön Mîtöj gînîm. *

⁷ God nîpe Ana nîpe hanîp ñö, pîñîj gagun; God Ana nîpe gö, pîdöj halö mîdun, nîbi bî gau kalîp mîdmagö lun, gasî hañ romanî hon ke gasî göp adö u gagun, gînabun. *

⁸ Anîb u, ne Bî Kub hon manö aij nîpe hagmön, nable gagnîm. Nîbi bî gau kalîp halöwalö hag nîmön. Yad Bî Kub manö aij nîpe hag ñainö, yîp nagî lîla u, nöp u rö nöp nable gagnîm. Pen God nîpe pîdöj nîpe nöp ñöb rö, Jisas manö aij u hag ñî ajmön. Anîg gaimön, nöp gî naij gaiöl, gasî iru nîjagmön.

⁹ God hanîp ud asîk yuöm, nîbi bî uî yad ke mîdeinabim, a ga. Hon nagî aij adö u arno nîjöm God hanîp udaga; nîpe ke nöd anîg gînabin, a ga rö, hanîp nîbi bî mög yabîl nîjöm uda. Ram mînöj hadame dagol gau gî laga ñîñ u, God nîbi bî mög yabîl nîjöm, Kraiss Jisas nîbi bî gau kalîp ud asîk yunab, a göm gasî u nîja. *

¹⁰ Pen mîñî, God nîbi bî mög yabîl nîjög u, waiö nîjbun. Kraiss Jisas apöm, hanîp nîbi bî nan a göm uma u me, God hanîp nîbi bî magöjhalö mög yabîl nîjög u, waiö nîjbun. Kraiss Jisas hanîp nîbi bî nan a göm ilön udöm uma u me, urî umeb magö u klö ap mîdagöp. Jisas anîg geia u me, kamîj mîdep magö u abe, pör pör mîdep magö u abe, hanîp nîbi bî waiö yamöb. *

¹¹ Manö aij anîbu nîbi bî gau magöjhalö nîjlan, a göm, Kraiss Jisas nîpe ke yîp hagajîp, yad Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdem, manö aij anîbu nîbi bî gau magöjhalö hag ñî aij gem, manö yuö u hag ñî aij gem, gîpin. *

* 1:2: Ap 16:11; 1Di 1:2 * 1:3: Ap 23:1 * 1:5: Ap 16:1 * 1:6: 1Di 4:14 * 1:7: Ro 8:15
* 1:9: Ep 2:8-9; Dai 3:5 * 1:10: Hib 2:14 * 1:11: 1Di 2:7

¹² Jisas manö aij n̄pe u hag n̄i ajainö u me, ȳp ḡi najj ḡilö, uḥam m̄dpin. Pen yad ana arö n̄ñöl ḡi m̄dagpin; yad gas̄i halö m̄dpin. B̄i n̄ñ udpin u, B̄i an̄bu hadö n̄ñbin. Yad n̄p nan n̄bin u, n̄pe nan an̄bu ud abad m̄d aij göm, ḡi dam dam, n̄ñ hain u aunab.

¹³ Manö hagnö n̄ñban u, kabö göl nöp m̄döp, a ḡimön, n̄bi b̄i gau kalip hag n̄imön. An̄ig ḡimön, Krais Jisas n̄p n̄ñ udöl ḡi, n̄bi b̄i gau kalip m̄dmagö löl ḡi, ḡi m̄daimön. Krais Jisas n̄p c̄ig aij ḡipan u me, ne an̄ig ḡimön rö löp.

¹⁴ God nan aij n̄magö adö ne la u, ud aij ḡimön. Ana Uḥ han̄p an̄ dan m̄döp u, klö n̄pe nöp ḡi n̄ö, ud aij ḡimön. *

¹⁵ Ne n̄ñban, n̄bi b̄i Esia Propins n̄bö gau magöñhalö ȳp arö ḡila. Pigelas abe, Hemogenis abe, an̄ig unbö rö nöp ḡilö.

¹⁶⁻¹⁷ B̄i Kub n̄pe Onesiporas n̄bi b̄i ram n̄pe gau mög n̄ñöm ud aij ḡin̄m. N̄ñhön ḡin̄g: n̄pe daun kub Rom ap m̄deia n̄ñ u, nable udnabin, a göm, ȳp arö gaga. Yad aui naḡi m̄dpin, n̄pe uḥam uḥai n̄ñöm, apöm ȳp n̄ñja. N̄ñ iru nöp apöm n̄ñjaia, ȳp aij yab̄i ga.

¹⁸ An̄b u, n̄ñ kub hain u, B̄i Kub n̄pe Onesiporas n̄p mög n̄ñöm ud aij ḡin̄m. Epesas m̄dainö, ȳp ud aij göm nan ke ke n̄ñhön n̄ñhön iru nöp ḡi n̄m̄döp u, ne ke n̄ñ aij ḡipan.

2

Jisas n̄p c̄ig gun, ami b̄i n̄pe rö m̄daiun

¹ Pen n̄i yad Dimodi. Ne Krais Jisas n̄p hain geinabön u, n̄pe nöp mög n̄ñöm ud aij ḡinab. An̄b u, ne gas̄i añi nöp n̄ñmön, klö ḡi m̄daimön.

² Manö aij n̄bi b̄i gau kalip pör hag n̄m̄din n̄ñban u, n̄bi b̄i Krais Jisas manö aij hain ḡipal r̄imnap uḥai n̄ñmön, hag n̄i aij ḡimön; kale pen n̄bi b̄i n̄i pai r̄imnap kalip hag n̄i aij ḡinaböl.

³ Krais Jisas n̄p wög ḡipun rö, n̄bi b̄i r̄imnap han̄p ḡi najj ḡilö, uḥam m̄dpun. Ne u rö nöp, Jisas Krais ami b̄i aij n̄pe m̄dpan u me, ȳp u rö nöp ḡinaböl, a ḡimön, p̄ññ ḡimön, n̄p arö gagmön; wög n̄pe u haḥowaḥö ḡimön. *

⁴ Ami b̄i gau, b̄i kub kale u n̄p aij gan̄, a göm, gas̄i añi u nöp n̄ñbal. Nan hön adö gau, a göm, gas̄i u n̄ñagpal.

⁵ N̄bi b̄i res̄is ḡipal gau, b̄i res̄is abad m̄dpal gau hagpal hagpal rö nöp göm, nan aij udpal. *

⁶ Pen n̄bi b̄i maj wög ḡipal gau, le ilön ḡipal rö, kale ke nöd ral n̄ñöl. Hainö n̄bi b̄i r̄imnap ral n̄ñnaböl. *

⁷ Manö hagabin i, ne n̄ñöl ḡi m̄dö, B̄i Kub nöp gas̄i n̄ö, n̄ñ aij ḡinabön.

⁸ Jisas Krais n̄p gas̄i n̄ñöl ḡi m̄daimön. Depid n̄i r̄ikö, r̄ik dam dapil göm, Jisas n̄p yag daula. N̄pe umöm uraka. Jisas Krais manö aij hagabin u, manö an̄bu me u. *

⁹ Yad manö aij an̄bu hag n̄ainö, ȳp b̄i najj gep rö naḡi l̄ilö m̄dpin. Pen God Manö u naḡi m̄dagöp. *

¹⁰ An̄b u, God n̄bi b̄i udn̄ig gabin, a göm, n̄ñ la gau, Krais Jisas kalip ud as̄ik yuö, kale God aip mailö aij n̄pe halö pör pör nöp kam̄ñ m̄daiöl, a gem, n̄bi b̄i gau ȳp mulu lugö ḡi najj gaiöl, yad p̄ññ gem arö gagnabin.

* 1:14: 1Di 6:20 * 2:3: 2Di 1:8 * 2:5: 2Di 4:8 * 2:6: 1Ko 9:7 * 2:8: 1Ko 15:4; Ro 1:3

* 2:9: Ep 3:1,13; Plp 1:12-14

11 Manö böŋ nöp n+ŋ udep ap hagn+g gabin:
Hon Jisas aip umno u me,

n+pe aip pör pör nöp kam+ŋ m+deinabun. *

12 Kraiss Jisas n+ŋ wög gaino,
n+bi b+ gau han+ŋ mulu lugö g+ naij gaiöl,
p+ñ+ŋ gun arö gagnabun u,

n+pe Kiŋ m+dom n+bi b+ gau abad m+deinab ñ+n u,
hon n+pe aip m+du, u rö nöp n+bi b+ gau abad m+deinabun.

Kraiss Jisas n+ŋ n+ŋagpun, a g+inabun u,

han+ŋ u rö nöp, kal+ŋ n+ŋagpin, a g+inab. *

13 Pen Kraiss Jisas manö aij hagöp rö gagnabun u,
n+pe manö aij n+pe hagöp rö nöp g+inab.

N+hön g+n+g: Kraiss pör nöp manö n+ŋö nöp hagöp;

manö n+ŋö an+bu arö g+n+m rö lagöp. *

God wög hag la u, klö g+mön g+ aij g+mön

14 Manö kal+ kl+ñ r+ikabin an+bi, n+bi b+ gau kal+ŋ pör pör hag ñ+ aij g+mön
haul gagöl. God n+ŋ m+do n+ŋöl g+, n+bi b+ gau kal+ŋ hag aij g+mön, kale
manö magö adö u nöp pen pen hag am+ŋ ap+ŋ gagöl; manö magö pen pen
hagnaböl u, nan aij ap gagnab; n+bi b+ manö an+bu n+ŋnaböl gau kal+ŋ g+
naij yab+ŋ g+inab. *

15 Yad God n+ŋ wög g+ aij gem, manö n+ŋö n+pe u kabö rö nöp hag ñ+ aij
g+inabin u, God y+ŋ aij a g+inab, a g+mön, gas+ adö añ+ an+bu nöp n+ŋmön, klö
g+mön g+ m+idaimön. *

16 God n+ŋ gas+ n+ŋagöm manö y+har+ŋ pör pör hag am+ŋ ap+ŋ g+inaböl u,
ne aip hagagmön. Hag dam dap+ŋ göm, kale God Manö n+ŋö u arö göm, m+lö
gau arnaböl. *

17 Manö piral hag ñ+naböl an+bu, wös pro ap löm, m+d damöm, hainö wös
g+sa kub yab+ŋ löp rö u g+inab. B+ hag ñeb b+ Haimenias aip, Pailidas aip, kale
adö an+bu g+pil. *

18 B+ gau God Manö n+ŋö u arö göm hagpal, “Hon hadö urakno; umun
kauyan urakgnabun,” a g+pil. Pen kale manö piral an+bu haglö, n+bi b+
r+imnap Jisas manö aij u hadö arö g+pil.

19 Pen God ram padö b+n+ŋ g+ aij ga u p+döŋ m+do. Padö an au kal+
kl+ñ r+imnap m+do: “B+ Kub n+pe n+bi b+ n+pe ke n+ŋöb.” Manö ap abe
m+do: “N+bi b+ kale B+ Kub n+bi b+ n+pe m+dpun, a g+pil gau, nag+ naij adö
u aragöl.” *

20 Pen ram kub yab+ŋ gau, k+nan ke ke m+do. K+nan r+imnap, gol aka silpa
udöm g+pil. R+imnap pen mab aka m+nöŋ nöp udöm g+pil. R+imnap udöm,
nan pr+ wasö, nan aij aij gau nöp l+bal; pen r+imnap nan y+har+ŋ haöwatö
gau l+bal.

21 N+bi b+ Kraiss Jisas n+ŋ udpal gau magöŋhalö unbö rö nöp. N+bi b+ an
an nan pr+ nan haöwatö gau as+ mas+ g+inaböl gau, kale n+bi b+ u+ n+pe ke
m+dom, wög aij n+hön n+hön m+deinab gau kale m+ñ m+ñ göl g+ g+inaböl.
An+ŋ u, B+ Kub n+bi b+ u+ n+pe ke an+ŋ gau n+ŋöm, kal+ŋ wög aij r+imnap
hag l+inab.

* 2:11: 2Ko 4:11 * 2:12: Mad 10:33 * 2:13: Ro 3:3-4; Dai 1:2 * 2:14: 1Di 6:4; Dai 3:9 * 2:15:
1Di 4:6 * 2:16: 1Di 4:7 * 2:17: 1Di 1:20 * 2:19: Jon 10:14; 1Ko 8:3; Ais 52:11

²² Pen n̄bi praj b̄i praj r̄imnap gasi naj n̄n̄bal r̄o u n̄n̄agm̄on. Ne pen gi aij ḡim̄on, God haḡop r̄o n̄op ḡim̄on, Kraiſ Jisas man̄o aij n̄iſe n̄n̄ udm̄on, n̄bi b̄i gau m̄idmaḡo l̄im̄on, kl̄o ḡim̄on ḡi damm̄on, b̄i agam̄ij hain r̄ikm̄on, ḡi m̄idaim̄on. N̄bi b̄i m̄idmaḡo as̄iŋ m̄idaḡop r̄o m̄id̄om B̄i Kub n̄iſ sabe ḡiſal gau aip j̄m̄ n̄il m̄idm̄on, hagaj̄n ad̄o an̄ibu n̄op ḡi m̄idaim̄on. *

²³ Pen man̄o yihar̄iŋ hag am̄il ap̄il ḡom, pen pen hagpal gau, ne aip hagagm̄on. N̄h̄on ḡin̄g: an̄g geinab̄ol u, hain̄o mulu luḡo, kal jūom, man̄o naj haḡom, pen pen gasi naj n̄n̄ab̄ol. *

²⁴ N̄bi b̄i B̄i Kub n̄iſ w̄og geinab̄ol gau, pen pen hagaḡom, agam̄ij m̄id̄om, n̄bi b̄i ud aij ḡom, hag n̄i aij ḡinab̄ol. Kal̄iſ ḡi naj ḡil̄o, pen ḡi naj gaḡol.

²⁵ Pen n̄bi b̄i r̄imnap man̄o kale udagaīol, kale pen agam̄ij hag n̄i aij ḡol ḡi m̄idl̄o, God n̄bi b̄i an̄ib gau kal̄iſ gasi aij n̄o, nan si nan naj ḡiſal u n̄h̄on ḡin̄g an̄ig ḡiſun, a ḡom, ado ḡi n̄iſ lau ad̄o ap̄om, man̄o n̄n̄j̄o yūo yab̄iſ u n̄n̄ ud̄ol r̄o l̄op.

²⁶ An̄g ḡol agam̄ij hag n̄i aij ḡol ḡi m̄idl̄o, gasi aij aūo, Seden kal̄iſ pir pir al̄om ud̄o, k̄id n̄iſe u m̄id̄om, man̄o p̄iral n̄iſe n̄n̄m̄idal u ar̄o ḡom, m̄id aij ḡinab̄ol.

3

N̄n̄ hain an̄ibi n̄bi b̄i ḡi naj yab̄iſ ḡinab̄ol

¹ Pen ne n̄n̄ban, n̄n̄ hain an̄ibi n̄bi b̄i uſham m̄ideinab̄ol. *

² Kale hañ roman kale n̄op gasi n̄n̄j̄om, uſp̄o k̄iſno k̄ibap mani n̄op m̄idmaḡo l̄om, hon n̄op b̄i kub m̄idp̄un, a ḡom, hib kale ke dap ran̄om, n̄bi b̄i gau kal̄iſ hag jūom, n̄ime nap b̄i kal̄iſ man̄o r̄ib jūom, n̄bi b̄i kal̄iſ ḡi aij ḡiſal gau kal̄iſ aij a ḡop hagaḡom, God n̄iſ gasi n̄n̄agnab̄ol.

³ Kale n̄bi b̄i r̄imnap m̄idmaḡo laḡom, n̄bi b̄i kal̄iſ ḡi naj ḡinab̄ol u n̄n̄j̄om ar̄o gaḡom, n̄bi b̄i r̄imnap kal̄iſ man̄o naj man̄o p̄iral haḡom, agam̄ij hain r̄ikaḡom, kal naj yab̄iſ ḡom, nan n̄h̄on n̄h̄on aij m̄id̄op u n̄n̄j̄o, kal̄iſ mulu luḡnab̄ol.

⁴ Kale mumug n̄n̄j̄om, haſ̄owaſ̄o ḡi naj ḡom, hon n̄op n̄bi b̄i kub m̄idp̄un a ḡom, hañ roman hon ke aij ḡin̄m̄ ad̄o u n̄op gun, m̄iñ m̄iñ gun, a ḡom, God n̄iſ m̄idmaḡo lagnab̄ol.

⁵ Hon n̄bi b̄i an̄ib gau n̄n̄un, n̄bi b̄i God n̄iſ n̄n̄ uſpal r̄o n̄op ḡiſal, a ḡinabun u pen God Ana n̄iſe ḡo, p̄id̄oŋ hal̄o m̄idun, God haḡop r̄o n̄op gun, a ḡom, gasi u n̄n̄agnab̄ol. N̄bi b̄i an̄ib unb̄o r̄o ḡiſal gau ar̄o ḡim̄on, aip magum gagm̄on. *

⁶ B̄i an̄ib gau r̄o r̄imnap, agam̄ij ram ram uſhai am n̄n̄ arl̄o n̄n̄j̄ol ḡi, n̄bi gasi aij m̄idaḡop gau, kal̄iſ hag w̄hai ram raul kale ud arl̄o, kale man̄o p̄iral kal̄iſ hag n̄ail̄o, n̄bi an̄ib gau b̄oŋ an̄ib lau ad̄o arnab̄ol. N̄bi an̄ib gau, nan si nan naj ḡiſun gau p̄i u, aiḡol gun l̄ik ḡi yuun, m̄id aij gun, a ḡom, m̄n̄j̄or kub yab̄iſ n̄n̄j̄om, gasi kub n̄n̄j̄ol ḡi m̄idpal. Pen m̄idmaḡo kale p̄iſu ḡo, gasi naj ke ke iru n̄op am kal̄iſ ud dan̄ i ḡom, adan naj an̄ib gau ud ſiſ ḡin̄g gab.

⁷ N̄bi an̄ib gau r̄o, man̄o gau n̄b̄o gau n̄b̄o n̄n̄ab̄ol u pen Kraiſ Jisas man̄o aij u n̄n̄einab̄ol u, u man̄o n̄n̄j̄o me u, a ḡom, n̄n̄agnab̄ol.

⁸ Pen b̄i Janis Jabris b̄i m̄ihau Moſis man̄o haga u j̄i n̄n̄j̄o u r̄o, b̄i p̄iral hagpal gau u r̄o n̄op Kraiſ Jisas man̄o n̄n̄j̄o u j̄i n̄n̄bal. Kale gasi naj yab̄iſ

* 2:22: 1Di 6:11 * 2:23: 1Di 4:7 * 3:1: 1Di 4:1 * 3:5: Mad 7:15,21; Dai 1:16

nöp n+ñöm, Krais Jisas manö aij u j+ n+ñbal rö, God kalip u rö nöp j+ n+ñöb.
*

9 Pen gipal adö an+bu rap+n g+ilö arn+m rö lagöp. Janis Jabris b+ m+hau g+ naj g+ilö, n+bi b+ waiö n+ñla rö u, n+bi b+ m+ñi an+ñb unbö rö nöp manö piral hag ñ+bal gau u rö nöp waiö n+ñgaböl.

Jisas Krais manö aij u n+ñ ud aij g+mön

10 Pen yad aip m+idul, gas+ adö añ+ nöp n+ñul, Jisas Krais manö aij u hag ñ+bin u abe, nag+ aij adö yad g+pin u abe, ne hadö n+ñ aij g+mön an+g unbö rö nöp g+pan. Krais n+ñ n+ñ ud p+dön gem, wög n+pe klö yab+ñ nöp göl gem, n+bi b+ gau kalip m+dmagö lem, m+ñör auö u+tham m+dem arö gagpin u, ne n+ñban.

11 Krais manö aij hag ñainö y+ip g+ naj g+ilö u+tham m+dainö u, ne hadö n+ñban. N+bi b+ daun kub Adiok, Aikoniam, Lisdra gau y+ip g+ naj g+ilö g+ilö, u+tham yab+ñ m+dainö u pen B+ Kub y+ip ud kam+ñ yua u, ne n+ñban. *

12 N+bi b+ Krais Jisas n+ñ c+g göm, hagöp rö nöp g+n+g gaböl gau, kalip magöñhalö m+ñör ñ+lö, u+tham m+deinaböl. *

13 Pen n+bi b+ naj manö piral adö u nöp hag ñ+bal gau, naj yab+ñ g+ilö g+ilö arö, kale nöd n+bi b+ naj m+dm+dal rö wasö, hainö n+bi b+ naj unbö ke m+deinaböl. Kale ke God adan aij u n+ñagöm, n+bi b+ r+mnap kalip manö piral an+bu hag ñ+lö, kale u rö nöp God adan aij u n+ñagnaböl.

14 Pen ne ñ+ pro nöp m+dmön, nöp Krais Jisas manö n+ñö u hag ñ+lö, n+ñmön böñ nöp n+ñ udpan manö aij u klö g+mön, n+ñ udöl g+, hagöp rö nöp göl g+, g+ m+daimön. Hon n+bi b+ nöp manö aij u hag ñ+no n+ñna u, ne hadö n+ñban.

15 Ne n+ñban, ñ+ pro yab+ñ m+daina ñ+n u, ne God Manö U+ u hadö n+ñna. Hon God Manö U+ u amgö l+ n+ñeinabun u, God Manö U+ u han+ip gas+ k+id hi+k n+ñeb magö an+bu ñö, Krais Jisas n+ñ n+ñ udno han+ip ud as+knab manö i+ u n+ñ aij g+ñabun.

16 God Manö u magöñhalö, God n+pe ke ake löm Ana n+pe u pu ga. An+bu u, God Manö u magöñhalö udun, n+bi b+ gau kalip hag ñun, n+bi b+ manö n+ñö arö g+pal gau kalip r+m+id ukun, n+bi b+ g+ naj g+pal gau kalip hag gun, n+bi b+ kale, aigöl gun God Manö hagöp rö gun, a g+ gas+ n+ñbal gau, kalip hag ñ+ aij g+ñabun. *

17 An+g geinabun u, God n+ñ wög g+ ñeb n+bi b+ n+pe gau, God Manö u n+ñ aij yab+ñ göm, God kalip wög aij n+ñön n+ñön hag l+ñab u, kale gas+ n+ñ aij yab+ñ göm, g+ aij yab+ñ g+ñaböl.

4

God Manö kabö göl u hag ñ+mön

1 Nöp manö an+bi y+har+ñ hagagabin. Krais Jisas n+bi b+ gau magöñhalö Kij kale abad m+deinabin, a göm, ado g+ aueinab ñ+n u, n+pe n+bi b+ kam+ñ m+deinaböl gau abe, n+bi b+ umla gau abe, n+me ke ke l+n+g gab. An+bu u, God abe, Krais Jisas abe n+ñm+dlö n+ñöl g+, nöp manö an+bi hagn+g gabin.

2 God Manö aij u hag ñ+mön. N+bi b+ gau ñ+ñ+ linab aka ñ+ñ+ lagnab, a g+mön, j+ n+ñagmön; m+ñi udnaböl aka udagnaböl, gas+ u n+ñagmön; klö g+mön nöp God Manö aij u hag ñ+mön. N+bi b+ g+ naj g+pal gau hag g+mön,

* 3:8: Eks 7:11 * 3:11: Ap 13:14-52; 14:5,8-20 * 3:12: Mad 16:24; Jon 15:20; Ap 14:22 * 3:16: Ro 15:4

nibi bi manö nɨjō arō gɨpal gau rɨmɨd ukmön, nibi bi kale, aigöl gun God Manö hagöp rö gun, a gɨ gasɨ nɨɨbal gau, kalɨp agamɨj hain rɨkmön hag ñɨ aij gɨmön, gɨmön.

³ Nɨhön gɨnɨg: ñɨn hain u, God Manö kabö göl u nɨjöm, udagnaböl; hag ñeb nibi bi iru nöp uɨ gɨ daulö, kale manö piral manö yɨharɨɨ yɨharɨɨ gasɨ kale ke aröp adö u nöp hag ñɨlö, kale nɨjöm mɨñ mɨñ göl gɨ udnaböl. *

⁴ God Manö nɨjō u arō göm, aiud yɨharɨɨ gau haglö, yɨɨɨd nɨjɨnaböl.

⁵ Pen ne ke, nan nɨhön nɨhön gɨnab u, gasɨ nɨɨ aij göl gɨ mɨdaimön. Mɨjör auainɨm, gasɨ iru nɨjagmön. Ne klö gɨmön, Krajs Jisas manö aij u nibi bi gau hag ñɨ ajmön. Ne God wög gɨ ñeb bi mɨɨpan u me, God nöp wög nɨhön nɨhön hag la u, magöjhalö gɨ dam dam arö, böj nöp gɨ haknab.

Yad söl umnig gabin, a ga

⁶ Yad Krajs wög nɨpe gɨnö, yɨp nagɨ lɨlö mɨɨdnö mɨɨdnö, mɨñi pak lɨno hagape nɨp lugnɨm, a göm, yɨp gaböl. Anɨb u, mɨnönj naböj adö il i mɨɨɨpin i, anɨk arep ñɨn u söl auub. *

⁷ Yad klö gem, Seden aip pen pen gɨ damem, adan söl au hadö aubin. Yad klö gem, Krajs Jisas manö aij u nibi bi gau hag ñɨ dam dam arö, Krajs Jisas nɨp nɨɨ udöl gɨ mɨɨdem, wög yɨp haga u arö gagpin; haga rö nöp magöjhalö gɨpin. *

⁸ Nɨpe Bi Kub, nɨpe manö ud asik aij göm hagöp u me, nɨhön nɨhön gɨpin u nɨɨ mɨɨdöm, ñɨn kub nɨpe u auö, yɨp bi kamɨɨ aij yad, a gɨnab. Pen yad nöp wasö; nibi bi, Bi Kub aunab, a göm, aij gö nɨjöl gɨ abad mɨɨɨpal gau, kalɨp magöjhalö u rö nöp gɨnab. *

⁹ Dimodi. Adan mɨɨɨainɨm u, yad mɨɨɨpin i yɨɨɨd aumön.

¹⁰ Bi yad aip mɨɨmɨɨɨdun gau, mɨñi yad aip aui mɨɨdagpal. Bi ne Demas, nan mɨnönj naböj adö il i mɨɨɨmagö löm, yɨp böj nöp arö göm, hadö daun kub Desalonaika ara. Bi yad Kresej Galesia Propins ara. Daidas Dalmesia Propins ara. *

¹¹ Bi añɨ Luk nöp yad aip mɨɨɨpul. Krajs Jisas nɨp wög gabin aui, Mak nɨpe gɨ ñɨ aij gɨnab. Anɨb u, ne Mak nɨp ammön uɨ gɨ dauö, yad aip mɨɨɨdul, wög anɨbu gul.

¹² Dijikas nɨp hag yunö Epesas ara.

¹³ Aunabön ñɨn u, daun kub Droas apön, kolsior mɨlö yad u, bi ne Kapas ram ud lɨnö u udmön daumön; adan mɨɨɨainɨm u, köp yad wam wam gɨ mɨɨdöp gau magöjhalö udmön daumön; wasö u, köp kaj meme sipsip hañ hib halö kalɨ klɨñ rɨkla gau nöp magöjhalö udmön daumön. *

¹⁴ Bi kapa wög göp Aleksada yɨp gɨ naj yabɨ ga. Yɨp ga anɨbu, God nɨp pen u rö nöp gɨnab. *

¹⁵ Krajs Jisas manö aij haggun u, Aleksada nɨpe jɨ naj yabɨ ga u me, yɨp gɨ naj ga rö, nöp u rö nöp gɨnɨm rö löp u, nɨɨ aij gɨmön.

¹⁶ Yɨp nöd manö kub hagla ñɨn u, nibi bi ap yɨp jöl gau nɨɨ mɨɨdö manö kub hagagnö; kale magöjhalö yɨp arö gɨla. Pen God kalɨp gasɨ anɨbu nɨjöl gɨ mɨɨɨgainɨm.

* 4:3: 1Di 4:1 * 4:6: Plp 2:17 * 4:7: 1Di 6:12 * 4:8: 1Ko 9:24-25 * 4:10: 2Ko 8:23; Ap 15:37-39; Kol 4:14 * 4:13: Ap 20:6 * 4:14: 1Di 1:20; Sam 62:12; Ro 2:6

¹⁷ Yip manö kub hagla an+bu, B+ Kub yip abad midö n+ñöl g+, manö aij nipe u n+bi b+ gau n+bo iru nöp apöm m+deila gau, kal+p hañowañö hagainö n+ñla. B+ Kub gö, kaj laiön yip hau n+ñöl rö laga.

¹⁸ Yad n+ñbin, B+ Kub yip abad midö, nan naj ap yip g+n+m rö lagnab; yip ud kam+n yuöm, dam ram m+nöñ aij n+pe kumi kabö adö lañ au ud arnab. B+ Kub an+bu, hib nipe u pör pör nöp haglö adö aran. An+b unbö rö aij.

Pol hagöp, “Kale midpim?” a göp

¹⁹ N+bi ne Prisila abe, nugmul nipe Akwila abe, b+ ne Onesiporas n+bi b+ ram n+pe midpal gau abe kal+p hagnöm, Pol “Kale midpim?” a göp, a g+mön. *

²⁰ B+ ne Erasdas aui auaga; midöp daun kub Korid u. B+ ne Dropimas n+p nan gö, ar+ik aunö daun kub Mailidas. *

²¹ Y+gön kub auöp n+n u söl midöp rö, adan midain+m u, y+gön auagnab adö u y+ñ+d aumön.

Pen Yubulas, Pudens, Lainas, Klodia, Krais Jisas n+bi b+ n+pe daun kub Rom i midpal gau magöñhalö nöp, “Ne midpan?” a gaböl.

²² Dimodi, B+ Kub nöp aip midain+m.

God kalöp magöñhalö mög n+ñöm ud aij g+n+m.

* 4:19: Ap 18:2; 2Di 1:16-17 * 4:20: Ap 19:22; 20:4; Ro 16:23

Daidas

Pol Daidas n̄p kōp kal̄ k̄l̄ñ r̄ka

¹Yad Pol. God ȳp hag lö wög ḡ ñeb b̄ n̄pe ap m̄dem, Jisas Kraiss manö aij n̄pe ud ajep b̄ n̄pe ap m̄dp̄in.

God ȳp hag la u, n̄bi b̄ n̄pe udn̄g gab gau kal̄p God Manö u hag ñ̄nō kale manö an̄bu n̄ñ ud p̄idōñ gōm, manö n̄ñō yuō u n̄ñ aij gōm, hagōp rō nōp gōl, a gōm, God ȳp wög an̄bu hag la.

²God n̄pe manö p̄iral ap hagagōp. N̄pe hadame dagol gau ram m̄nōñ ḡ laga ñ̄n u manö n̄ñō hagōm haga rō, n̄bi b̄ an an manö n̄ñō n̄pe an̄bu n̄ñ udōm, manö n̄ñō yuō u n̄ñ aij gōm, u rō nōp ḡnabōl gau, n̄pe kal̄p p̄or m̄dep magō u ñ̄nab. *

³Ñ̄n n̄pe ke hag la ñ̄n u nōp, God manö n̄pe waiō la. God, Ud Kam̄ñ Yuep B̄ hon u, ȳp hag lö, manö aij n̄pe waiō hag ñ̄ ajp̄in.

⁴Daidas, nōp kōp an̄bi kal̄ k̄l̄ñ r̄kabin. God Manö u nōp hag ñ̄ainō, Kraiss Jisas n̄ñ udm̄n, manö aij adō añ̄ n̄ñbul u me, nōp ñ̄ aij yad, a gabin. Bapi God abe, Ud Kam̄ñ Yuep B̄ hon Kraiss Jisas abe, nōp mōg n̄ñmil, ud aij ḡm̄il, abad m̄d aij ḡlō, ne agam̄j m̄d aij ḡm̄n. *

⁵Yad nōp ram m̄nōñ ñ̄g r̄ib gus ga airan Krir hag lem, hagnō, “N̄bi b̄ kal̄p Kraiss manö aij u hag ñ̄lo gau kauyan̄ am n̄ñm̄n, wög r̄m̄nap gaglo u gōl ḡ, b̄ kub kal̄p abad m̄dep ram m̄nōñ ke ke m̄dp̄al gau hag l̄m̄n,” a ḡnō.

⁶Pen n̄bi b̄ Kraiss n̄ñ udp̄al gau b̄ kub kal̄p abad m̄dep r̄m̄nap udn̄g, b̄ ȳhar̄ñ udagm̄n. B̄ ḡ aij ḡp̄al gau nōp n̄ñm̄n udm̄n. N̄bi kale añ̄ ap nōp udōm, ñ̄ pai kale gau kal̄p abad m̄d aij ḡlō, Kraiss n̄p n̄ñ udōm, ami bapi manö udōm hain gōm hañōwalō gagpal, b̄ gau nōp n̄ñm̄n udm̄n. *

⁷Kraiss n̄bi b̄ n̄pe abad m̄dep b̄ gau kale God wög n̄pe ke abad m̄dp̄al. An̄b u, b̄ abad m̄dep b̄ gau kale ḡ aij nōp ḡlō, n̄bi b̄ r̄m̄nap kal̄p manö hag juōl rō lagn̄m. Pen b̄ manö pen pen hagpal gau, b̄ ȳñ̄id kal̄ jubal gau, b̄ ñ̄g klō ñ̄ñōm hau l̄bal gau, b̄ urak pen pen pakpal gau, b̄ ut̄pō k̄l̄no mani si udn̄g ḡpal gau, kal̄p n̄ñm̄n udagm̄n.

⁸Pen n̄bi b̄ Kraiss n̄ñ udp̄al gau b̄ kal̄p abad m̄dep gau, n̄bi b̄ m̄lō gau n̄bō hag w̄hai dam ram kale aip an̄ ðan̄ udōm, nan n̄ñhōn n̄ñhōn aij m̄dōp gau m̄dmagō lōm, gas̄ hañ roman̄ kale ke gas̄ gōp rō gagōm, n̄bi b̄ gep abe n̄bi b̄ ramō gau abe magōñhalō ud aij gōm, b̄ ut̄ m̄dun a gōm, p̄or nōp God Manö hagōp rō nōp gas̄ n̄ñōm, klō gōm hagōp rō nōp gōm, gaiōl.

⁹Kraiss manö n̄ñō nōd hag ñ̄lō n̄ñla u nōp n̄ñ ud p̄idōñ gōl ḡ, Kraiss n̄bi b̄ gau kal̄p Kraiss manö ȳdun gōl u nōp hag ñ̄ aij ḡlō, kale n̄ñ udōm gas̄ halō m̄deinabōl. Pen n̄bi b̄ manö ȳdun gōl an̄bu r̄ib jubal gau, kal̄p manö ȳdun gōl adō u hag ñ̄ aij geinabōl, manö pen hagōl rō lagnab.

¹⁰N̄ñhōn ḡñ̄g: n̄bi b̄ Kraiss n̄bi b̄ n̄pe m̄dp̄un a ḡpal gau iru nōp God Manö u r̄ib juōm, manö p̄iral gau n̄bō udōm n̄bi b̄ r̄m̄nap kal̄p hag ñ̄m, adan naij u t̄ip ḡ ud arbal. B̄ an̄b gau iru nōp b̄ Juda n̄bō. Kale Kraiss n̄p

* 1:2: Kol 1:27 * 1:4: 2Ko 8:23; Gal 2:3; 2Di 4:10; Ro 1:7 * 1:6: 1Di 3:2-7; 2Di 2:24-26

n+ŋ udpal u pen Juda n+bi b+ wasö gau kale Kraiss n+ŋ udöm, hañ r+ŋ g+ dö göm me, Kraiss n+bi b+ n+pe m+dnaböl a g+pal. *

¹¹ Ne g+mön manö piral u arö g+lan. Mani nan gau udun a göm kale manö piral an+bu nöp hag ñ+lö, b+ r+mnap n+bi b+ ñ+ pai ram kale aip hanbal gau magöŋhalö manö piral an+bu udpal. *

¹² Pen b+ manö hagep kale ke Krir n+bö b+ ap haga, “N+bi b+ Krir n+bö gau pör nöp manö pir alöm, nan naij nöp göm, kale iru gö wög gagöm, nan aij iru nöp udun a göm, kain hapeb rö m+dpal,” a ga.

¹³ B+ Krir n+bö manö haga an+bu n+ŋö yab+ŋ haga. An+g g+pal an+bu ne kal+ŋ manö klö yab+ŋ hagnöm, manö piral hagnal u arö göm, Kraiss manö aij u y+idun göl nöp n+ŋ udöl. *

¹⁴ Kal+ŋ manö klö hagnöm, Juda n+bi b+ aiud y+har+ŋ hadame gau hagn+dal gau arö göl; n+bi b+ Kraiss manö n+ŋö j+ n+ŋbal gau an+g an+g g+mim a g+pal gau, manö kale udagöl. *

¹⁵ God n+bi b+ aij n+pe gau nan r+mnap hil gagnal; nan aij a göm halöwalö udpal. Pen n+bi b+ nan si nan naij nöp g+m+dal gau abe, n+bi b+ Kraiss n+ŋ n+ŋ udagnal gau abe, nan iru nöp hil g+pal.

N+bi b+ an+ŋ gau rö, gas+ r+m+d kale böŋ nöp naij gö, gas+ n+ŋ aij gagnal.

¹⁶ God Manö n+ŋ udun, n+bi b+ n+pe m+dpun a g+pal u pen kale g+pal rö n+ŋun n+ŋbun, kale God n+bi b+ n+pe wasö. Kale God Manö aij hagnöp rö j+ n+ŋbal u me, kale nan aij ap göl rö lagöp. G+pal an+bu God n+ŋö mulu lugöp. *

2

Kraiss n+bi b+ n+pe gau kal+ŋ abad m+id aij g+mön

¹ Pen ne n+bi b+ gau kal+ŋ God Manö kabö göl adö u nöp hag ñ+mön.

² B+ majö rö gau kal+ŋ hag ñ+ aij g+mön, ñ+g wain iru ñ+ŋagöl; gas+ n+ŋ aij göm, nan naij gagöl; hañ roman kale ke gas+ göp rö nöp gagöl; nan n+hön gain+m, kale klö göm Kraiss manö aij n+pe u n+ŋ ud p+döŋ göm, Kraiss n+ŋ c+g p+döŋ göm, n+bi b+ gau m+dmagö yab+ŋ löm, klö göm g+ damöm, b+ agam+ŋ hain r+köm, g+ m+daiöl.

³ N+bi majö rö gau kal+ŋ u rö nöp hag ñ+ aij g+mön, kale n+bi God Manö hagnöp rö nöp göm g+ aij g+pal rö nöp göl; kale n+bi b+ r+mnap hib hag juöm hagnö lugagn+m; ñ+g wain iru ñ+ŋagöl; kale n+bi ñ+ pai b+ gau kal+ŋ nag+ aij adö u nöp hag ñ+ aij göl. *

⁴⁻⁵ An+g göl m+id aij göm, kale n+bi ma i+ g+sön l+bal gau kal+ŋ hag ñ+ aij g+lö, kale pen nugmul b+ kal+ŋ m+dmagö löm, ñ+ pai kale gau kal+ŋ m+dmagö löm, hañ roman kale ke gas+ göp rö nöp gagöl, as+ŋ m+dagöp rö nöp m+döm, wög ram kale gau g+ aij göm, n+bi b+ r+mnap gau ud aij göm, nugmul b+ manö hagnö mo gau m+döl. An+g g+lö, n+bi b+ r+mnap n+ŋöm, God Manö u hag juagnaböl. *

⁶ Pen b+ praj gau kal+ŋ manö klö hagnöm, kale hañ roman kale ke gas+ göp rö nöp gagöl.

⁷ Pen ne manö n+hön n+hön kal+ŋ hag ñ+nabön u, ne ke pör nöp nan magöŋhalö an+g unbö rö nöp g+mön, b+ praj gau nöp n+ŋöm, kale an+g unbö

* 1:10: 1Di 4:7 * 1:11: 1Pi 5:2; 2Di 3:5-6 * 1:13: 2Di 4:2 * 1:14: 1Di 4:7 * 1:16: 1Jn 1:6;
2:4 * 2:3: 1Di 3:11 * 2:4-5: Ep 5:22

rö nöp göl. Pen ne n̄bi b̄i gau manö hag n̄inabön u, m̄hol m̄hol göl ḡi hagagmön; gas̄i n̄iη aij ḡimön God Manö kabö göl nöp hag n̄i aij ḡimön. *

⁸ Manö magö hagnig gabön u n̄iη aij ḡimön hagnmön, n̄bi b̄i han̄iη n̄iηlö mulu lugöp gau manö r̄imnap ulhai wasö n̄iηöm kal̄ip nable ḡin̄im. *

⁹ Pen Kraiis n̄bi b̄i n̄ipe, n̄bi b̄i r̄imnap rau daulö, naḡi wög rö ḡipal gau kal̄ip hagnmön, b̄i kub yad aij ḡin̄im adö u nöp ḡinam a göm, manö r̄imnap pen hagagöm, b̄i nap kale gau hagöl rö nöp göl. *

¹⁰ Nap kale gau nan si udagöm, pör nöp nap nan kale gau magöηhalö abad aij göm, wög magöηhalö ḡi aij göm göl. Anig göl ḡi aij geinabol u, n̄bi b̄i gau n̄iηöm, God Ud Kam̄iη Yuep B̄i hon u manö n̄ipe n̄iηöm hagnabol, manö an̄ibu manö n̄iηö manö n̄iη udep a ḡinabol.

¹¹ Pen God n̄bi b̄i gau magöηhalö mög yabīl n̄iηöb rö, Kraiis Jisas ram m̄nön̄ i i waiö apöm umö, n̄bi b̄i gau magöηhalö ram n̄ipe kumi kabö adö lan̄ au pör nöp Kam̄iη m̄idaiöl rö löp.

¹² God n̄ipe han̄iη mög yabīl n̄iηöb u n̄iηun n̄iηbun, nan si nan naij ḡipun gau abe, hañ roman̄ hon ke gas̄i göp rö gun a ḡipun u abe, arö gun, ram m̄nön̄ i i m̄idpun i, gas̄i n̄iη aij gun, n̄bi b̄i r̄imnap nan naij ap gagun, klö gun God Manö hagöp rö nöp gun. *

¹³ An̄b u, God hon Jisas Kraiis han̄iη ud Kam̄iη yuöp u, mailö halö ado ḡi aunab a gun, gas̄i halö m̄idun aij gö n̄iηöl ḡi m̄idpun.

¹⁴ Jisas han̄iη a göm uma u, “Nan si nan naij ḡipal gau magöηhalö pen n̄inö, kale n̄bi b̄i asiη m̄idagöp yad ke m̄idöm, ḡi aij nöp gun a ḡi gas̄i n̄iη m̄idaiöl,” a göm, han̄iη a göm uma. *

¹⁵ Manö hagaj̄in an̄ibi n̄bi b̄i gau kal̄ip hag n̄i aij ḡimön. Pen n̄bi b̄i hañwalo ḡipal gau kal̄ip klö ḡimön hag n̄imön, maj m̄igan ne u sip̄ip̄ n̄iηagöl. *

3

Krais n̄bi b̄i kale aige göl ḡinabol

¹ Kraiis n̄bi b̄i gau kal̄ip hagnmön, kin̄ gau abe, gapman b̄i kub gau abe manö hagöl rö nöp göl. Pör nöp n̄bi b̄i r̄imnap gau kal̄ip ḡi aij göl rö l̄in̄im u, kal̄ip ḡi aij göl. *

² Pen n̄bi b̄i r̄imnap gau kal̄ip manö piral haglö hib kale lugagn̄im; pen pen hagagöm, n̄bi b̄i r̄imnap gau hag ud aij göm, n̄bi b̄i gau magöηhalö aip n̄bi b̄i hain m̄id aij göm, göl.

³ Pen n̄ihön: hon ke nöd u rö nöp gas̄i n̄iη aij gagun, God Manö hagöp rö j̄i n̄iηun, hañ roman̄ hon ke gas̄i göp rö nöp gun a gun, b̄i naḡiman rö m̄idm̄idun. Hon nan si nan naij nöp göl ḡi m̄idm̄idun; n̄bi b̄i gau kal̄ip gas̄i naij n̄iηun, nan kale gau nan hon rö m̄idaiböp, a gun, kal̄ip pen n̄iηno mulu lugö pen n̄iηlö mulu lugö ḡim̄idun. Pen j̄i n̄iηlö pen j̄i n̄iηun ḡim̄idun. *

⁴ Nöd anig ḡim̄idun u pen hainö God, Ud Kam̄iη Yuep B̄i hon u, God n̄bi b̄i mög n̄iηöm m̄idmagö löp u han̄iη n̄bi b̄i waiö la.

⁵ God n̄ipe han̄iη ud Kam̄iη yua. Han̄iη ud Kam̄iη yua u, hon ke nan aij r̄imnap ḡino han̄iη ud Kam̄iη yuaga. N̄ipe han̄iη mög yabīl n̄iηöb u me,

* 2:7: 1Di 4:12 * 2:8: 1Pi 2:15 * 2:9: 1Di 6:1 * 2:12: 1Jn 2:16 * 2:14: Gal 1:4; Eks 19:5; Dud 4:20; 7:6; Esi 37:23; 1Pi 2:9 * 2:15: 1Di 4:12 * 3:1: Ro 13:1-7; 1Pi 2:13-14 * 3:3: 1Ko 6:11; Ep 2:2; 5:8

hanip ud Kaminj yua. Ga anibu, Ana Ut u hanip yuo apom, gac hon u hik gi yuo, nibi bi hain nibo yabih libun. *

⁶ God nipe Ana Ut hanip boh nop yuo apom hanip an dan midop u, Jisas Krais hanip nan a gom umom ud Kaminj yua u me, anig ga. *

⁷ God ga anibu, hanip mog ninjom nibi bi Kaminj aij nipe ro udom, Kaminj por middep u udun a gipun u, hanip ninabin, a gom ga.

⁸ Mano ninjo yabih me anibu.

Mano hagajin anibu nin aij gimon klo gimon hag ninmon, God nip nin udpal nibi bi gau gasi an anibu nop ninjom, nibi bi rimnap kalip gi aij gol gi midaiol. Anig ginabol u gi aij yabih ginabol. Mano anibi mano aij yabih; ram minon gau gau ud arlo, hagop ro nop geinabol u, nibi bi magonhalo agamij mid aij ginabol.

⁹ Pen nibi bi rimnap mano halowalo hag amil apil gom, apis bac hon gau anig anig gol riklo auop, a gom, Juda lo mano u anig anig gol midop, a gom, pen pen hagaiol u, ne aip hagagmon. Mano anib gau ih ap midagop; nibi bi mano yiharinj anibu ninjom agamij mid aij gol ro lagop. *

¹⁰ Anib u, nibi bi rimnap God Mano kabö gol u arö gom, mano rimnap ke hagaiol, mañ añ ap hagmon. Pen ninagaiol, mañ u ro nop hagmon. Mañ u ro nop ninagaiol, kalip boh nop arö gimon. *

¹¹ Ne ninban, nibi bi anig gipal gau kale gasi naji nop ninjom, nan si nan naji nop gol gi midlo, gasi midmagö an kale dan gac midop u waiö lö ninbun.

¹² Yad hainö Ademas aka Dijikas hag yunö, nop am hagö, ne yinid auep ro lainim yinid Nikopolis daun aumon. Yinbaud gom yigon ginab nin u yad am mideinabin ram minon anibu. *

¹³ Bi ne Sinas lo mano ninjob u aip, bi ne Apolos aip, kalip ud aij gimon, adan arnig gaimil u, nan kale rimnap midagainim ninmon ud armil. *

¹⁴ Krais nibi bi nipe Krir midpal gau, kale wög gol gi midlo nan ninheb pinim. Kale klo gom por nop gi aij gol gi midom, wög gol gi midom, nan magö ninjom, nibi bi nan midagop gau kalip rimnap ninabol. *

¹⁵ Daidas. Nibi bi yad aip midpun aui nop, "Midpan?" a gipal. Pen hon Krais mano aij nin udpun ro nin udom, hanip midmagö libal gau kalip, "Midpim?" a gimon.

God kalop magonhalo mög ninjom abad midainim.

* 3:5: 2Di 1:9; Ep 5:26 * 3:6: Ap 2:17-18 * 3:9: 2Di 2:14,16 * 3:10: Mad 18:15-17 * 3:12: Ep 6:21-22; Kol 4:7-8 * 3:13: Ap 18:24; 1Ko 3:5-6; 16:12 * 3:14: Ep 4:28

Pilimon Pol Pilimon n̄p kōp kal̄i k̄iñ r̄ika

¹ Yad Pol. Krais Jisas n̄p wōg gainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄dpin. Yad mam hon Dimodi aip m̄dul, kalōp kōp an̄bi kal̄i k̄iñ r̄ikabul.

Mam aij hon Pilimon, hon wōg j̄m ñōl ḡipun.

² Ne u, añ hon Apia u, b̄i hon aip God wōg klō gōm gōp Akipas u, Krais Jisas n̄bi b̄i n̄pe ram ne apim God n̄p sabe ḡipim gau magōḡhalō, kalōp kōp i kal̄i k̄iñ r̄ikabul. *

³ God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Krais abe, kalōp mōg n̄ḡmil ud aij ḡimil abad m̄dlō, kale agam̄ij m̄d aij ḡi m̄daimim.

N̄bi b̄i God n̄p n̄ḡ udpal gau kal̄ip m̄dmagō l̄iban, a ga

⁴⁻⁵ Ne B̄i Kub Jisas n̄p n̄ḡ udōl ḡi, God n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄ip magōḡhalō m̄dmagō l̄iban u ȳip haglō n̄ḡem, yad God yad n̄p sabe gōl ḡi, nōp gas̄i n̄ḡem p̄or nōp aij a ḡipin.

⁶ N̄p hagḡin, “Bapi. Hon Pilimon aip Krais manō aij u hag am̄il ap̄l gun me, han̄p n̄bi b̄i Krais n̄p n̄ḡ udun c̄ig gōl ḡi m̄dpun gau nan aij n̄ḡon n̄ḡon ñ̄iban u, Pilimon n̄pe magōḡhalō n̄ḡ aij ḡin̄m,” a ḡipin.

⁷ Pen mam aij yad Pilimon nōḡ! Ne God n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄ip m̄dmagō yab̄l̄ l̄iban u, kale m̄dmagō an̄ kale dan̄ m̄ñ m̄ñ ḡipal. Yad u rō nōp n̄ḡem m̄ñ m̄ñ gōl ḡi gas̄i halō m̄dpin. *

Onesimas n̄p mulu n̄ḡagmōn, a ga

⁸ Ne God n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄ip m̄dmagō yab̄l̄ l̄iban u n̄ḡem, ne yad Krais b̄i n̄pe mam̄il m̄ḡau m̄dpul rō, yad nōp manō klō hagem ne an̄ḡ ḡimōn a ḡibnep.

⁹ Yad Pol uri b̄i m̄ḡep l̄ibin. Krais Jisas manō aij u hag ñ̄i ajainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄dpin rō, nōp manō klō hagn̄ḡ hagb̄nep u pen nōp an̄ḡ hagagnabin. Ne b̄i m̄dmagō yad m̄dpan rō, yad hagnam rō ḡimōn.

¹⁰ Pen manō yad u, Onesimas n̄pe ñ̄i yad ke rō lōp. Nōp wōg gōm ar̄ik ara u, aui yad aip naḡi m̄dul, Krais manō aij u hag ñ̄inō n̄ḡ udōp u me, yad nap n̄pe rō m̄dpin; n̄pe ñ̄i yad ke rō m̄dōp. *

¹¹ Nōd n̄pe nōp wōg ḡi ñ̄i aij ḡagm̄dōp; pen uri n̄pe nōp wōg ḡi ñ̄i aij gōm ḡinab.

¹² Pen ñ̄i m̄dmagō yad rō u nōp yuabin.

¹³ Nōd hag n̄ḡem manō ne u udem rō, n̄p yuagb̄nep. Krais manō aij hagainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄dpin i, ne apōn ȳip abad m̄daimōn rō lagōp u, Onesimas ȳip abad m̄daibōp.

¹⁴ Pen yad ke Onesimas n̄p ud m̄deinabin u kabō rō gagnab a gem, n̄p nōd yuem, nōp hainō hag n̄ḡabin. Ȳip lau adō kauyan̄ yun̄ḡ yumōn.

¹⁵ Yad gas̄i n̄ḡbin e, God n̄pe ke gō, Onesimas nōp magō pro marap arō gōm arōp u me, uri nōp ado ḡi apōm ne aip p̄or p̄or m̄daimim.

¹⁶ Pen m̄ñi n̄p ȳihar̄iḡ naḡi wōg gep b̄i ne ap n̄ḡagnabōn; m̄ñi n̄p mam m̄dmagō hol m̄ḡōḡ ȳij̄ig gōl rō n̄ḡnabōn. N̄pe mam m̄dmagō yad yab̄l̄, pen n̄pe b̄i naḡi wōg ḡi ñ̄eb ne m̄dōp u me, ne m̄ñ m̄ñ ḡimōn b̄i naḡi wōg ḡi ñ̄eb aij ap abe, B̄i Kub b̄i n̄pe mam aij ap abe udnabōn. *

* 1:2: Kol 4:17; 2Di 2:3 * 1:7: 2Ko 7:4 * 1:10: Kol 4:9; 1Ko 4:15 * 1:16: 1Di 6:2

¹⁷ Anı̄b u, yı̄p bı̄ nı̄neb ne yabı̄t rō, Bı̄ Kub wōg aip gı̄pul, a gı̄mōn nı̄nban u, nı̄ Onesimas nı̄p hag gı̄nam a gı̄mōn gası̄ u nı̄nagmōn. Yad amjaknō yı̄p ud aij gı̄bnap rō u, nı̄p u rō nōp ud aij gı̄mōn.

¹⁸ Pen nı̄pe nōp gı̄ najj ga aka nan rı̄mnap pen nı̄aga, a gı̄mōn, manō rı̄mnap mı̄dainı̄m, nı̄p hagagmōn; manō anı̄bu yı̄p hagmōn. Hagō, yad nōp pen nı̄nabin.

¹⁹ Nı̄nō hagpin rō, hı̄b yad ke kōp halō kalı̄ kłı̄n rı̄kem labin. Pen yad Kraıs manō aij u nōp hag nı̄nō ne nı̄n udmōn, Kraıs Jı̄sas bı̄ nı̄pe mı̄dpan u, nōp hagagnabin; ne ke nı̄nban.

²⁰ Mam yad. Bı̄ Kub nı̄p wōg aip gı̄pul rō, hagabin rō nōp gı̄mōn. Kraıs halı̄p mı̄hōn ud aij gö mamil mı̄hau mı̄dpul rō, ne anı̄g gı̄mōn nı̄nōm yad mı̄n mı̄n gı̄nabin.

²¹ Yad hagpin rō nōp wasō, ne nı̄nban adō u nōp nı̄nōm, Onesimas nı̄p abe adō anı̄bu nōp gı̄nabōn, a gem, aij a gö nı̄nōl gı̄ nōp kōp anı̄bi kalı̄ kłı̄n rı̄kabin.

²² Manō anı̄ ap mı̄dōp u hagagpin. Yı̄p ram magō raul mı̄gan ap nı̄nōm ud lı̄ aij gı̄mōn. Kale magōnhalō God nı̄p sabe gı̄pim rō, sōl mı̄dōp nagı̄ arō gem nı̄nam rō lōp a gem gası̄ halō mı̄dpin. *

Manō hag jua

²³ Bı̄ ne Epapras u rō nōp Kraıs Jı̄sas manō hag nı̄eia, nı̄p nagı̄ leila, yad aip mı̄dpul i. Nı̄pe nōp “Mı̄dpan?” a göp. *

²⁴ Bı̄ wōg jı̄m nı̄l gı̄pun Mak u, Arisdakas u, Demas u, Luk u nōp “Mı̄dpan?” a gı̄pal. *

²⁵ Bı̄ Kub Jı̄sas Kraıs kalōp nı̄bi bı̄ gau mög nı̄nōm abad mı̄dainı̄m.

* 1:22: Plp 1:25; 2:24 * 1:23: Kol 1:7 * 1:24: Kol 4:10-12,14; 1Di 4:10-11

Hibru Hibru n̄bi b̄ Kraiſ lau adō m̄deila gau kal̄p kōp kal̄i kl̄iñ r̄ika

God Ñ̄i n̄ipe han̄ip manō aij ñ̄a

¹ Nöd God n̄ipe ap̄is bac hon Juda n̄bi b̄ gau kal̄p manō hagn̄ig, b̄i manō hagep n̄ipe gau adan ke ke gas̄i ñ̄ö, kale n̄iñöm hag ñ̄im̄idal.

² Pen ñ̄in hain m̄idpun i, Ñ̄i n̄ipe ke yuö ap̄öm han̄ip manō hag ñ̄a. God hagö, Ñ̄i n̄ipe ram m̄inöŷ nan gau magöŷhalö hadame dagol gau ḡi la. God hagö, Ñ̄i n̄ipe ram m̄inöŷ nan gau magöŷhalö abad m̄ideinab. *

³ Nap mailö kub halö yab̄i m̄idöp rö u, Ñ̄i u rö nöp mailö kub halö yab̄i m̄idöp. Nap b̄i aigege b̄i rö m̄idöp u, Ñ̄i n̄ipe u rö nöp unbö rö nöp m̄idöp. Ñ̄i manö klö yab̄i n̄ipe hagö, ram m̄inöŷ nan gau magöŷhalö m̄idep nöp m̄idöp. Ñ̄i n̄ipe ap̄öm, han̄ip n̄bi b̄i magöŷhalö a göm umöm, n̄bi b̄i magöŷhalö gau nan si nan naij ḡipal gau magöŷhalö ðik ḡi ke gau yuöm, kauyaŷ urak ap jak Nap klö ke halö m̄idöp u ñ̄imagö ȳiñg böŷ lau adö asiköm aip m̄idpil. *

Ejol gau yagol rö m̄idpal; God Ñ̄i me B̄i Kub yab̄i m̄idöp

⁴ God n̄ipe gö, Kraiſ n̄ipe ejol gau rö wasö; n̄ipe B̄i Kub m̄idöp. God Kraiſ n̄ip Ñ̄i yad a ga u, hib n̄ipe ejol hib rö wasö; hib n̄ipe i adö laŷol au m̄idöp. *

⁵ God Manö ad̄iŷ ap God manö hagöm haga,
“Yad m̄iñi nöp hagabin, ne Ñ̄i yad m̄idpan,
yad Nap ne m̄idpin,” a ga.

Pen manö an̄ibu God n̄ipe ejol ap hagaga. *

⁶ Pen Ñ̄i n̄ipe nöd u m̄inöŷ naböŷ i yun̄ig ga ñ̄in u, God n̄ipe ejol n̄ipe kal̄p haga,

“God ejol gau magöŷhalö hib n̄ipe haglö adö aran,” a ga. *

⁷ Pen ejol gau manö hagöm God haga,

“God ejol n̄ipe gau gö,
ñ̄in ap ȳigön rö udöm aubal.

Wög ḡi ñ̄eb b̄i n̄ipe gau gö,

ñ̄in ap mab m̄iŷaŷ rö udöm aubal,” a ga. *

⁸ Pen God n̄ipe Ñ̄i n̄ipe n̄ip manö hagöm haga,

“Ne God. Ne Kiŷ pör nöp pör nöp m̄idmön,
n̄bi b̄i ne gau pör nöp abad m̄ideinabön.

N̄bi b̄i ne abad m̄idmön, ḡi aij ḡimön,

kabö rö nöp ḡimön, abad m̄ideinabön. *

⁹ N̄bi b̄i ḡi aij gilö,

ne ñ̄iñi l̄iban,

pen n̄bi b̄i nan si nan naij gilö,

ne mulu kal n̄iŷban.

* 1:2: Jon 1:3 * 1:3: Ap 2:33-34; Kol 1:20; Hib 8:1 * 1:4: Plp 2:9 * 1:5: Ap 13:33; 2Sa 7:14;
1Kr 17:13 * 1:6: Ro 8:29 * 1:7: Sam 104:4 * 1:8: Sam 45:6-7

Aniḅ u, yad, God ne, giṇö,
ne nöp Bi Kub ke yabiḥ mǎdpan;
bi niḅeb ne gau mo ne gau mǎdpal,” a ga.

¹⁰ God manö rǎmnap halö hagöm haga,
“Bi Kub, ne ke hadame dagol gau nöp mǎdmön,
mǎnörḅ nabörḅ iḥ i gi löm, kumi kabö au ṅimägö ne gi lǎna. *

¹¹⁻¹² Nan aniḅ gau magö ap mǎdöm, ur giṅig gab,
pen ne mǎdep nöp mǎdeinabön.
Nan aniḅ gau, waḥij papḥ lǎ lugö,
ud asḥk ke au löm, giṣön niḅö rol giḅal rö giṅabön.

Pen ne Bi Kub, nöd mǎdmǎdan rö,
uri aniḅ unbö rö nöp mǎdpan;
ke ap lagnabön; uri mǎdpan rö
hainö aniḅ unbö rö nöp nöp pör pör nöp mǎdeinabön,” a ga.

¹³ God Manö adḥij ap God manö hagöm haga,
“Ne ṅimägö yiḅig böḅ yad aui asḥk mǎdö,
nan niḅön niḅön nöp kauaḥ mauaḥ rö mǎdöp gau magörḅhalö,
raḥa miḅgan ne gau lǎnabin,” a ga.

Pen manö aniḅu God niḅe ejol ap hagaga. *

¹⁴ Aniḅ u, ejol gau niḅön rö mǎdpal? God kalḅ hag yuö, niḅ wög gi ṅöl gi,
niḅi bi Kraiṣ ud kamḥij yuö kumi kabö adö laḅ au God aip pör nöp kamḥij
mǎdeinaböl gau kalḅ gi ṅibal. *

2

God hanḥij uda u nan kub yabiḥ

¹ Aniḅ u, manö hag ṅilö niḅbun u, niḅij ud piḅörḅ gun, gasḥ niḅöl gi nöp
mǎdaiun. Pen niḅij ud aij gagnabun u, gasḥ piraḥ rǎmnap niḅjun, manö piraḥ
böḅ gau arun rö löp.

² Ejol gau nöp lo manö u damöm, Mosiṣ niḅ ṅila u pen manö aniḅu manö
niḅö nöp mǎdö niḅöl gi, niḅi bi manö aniḅu magö ap hagöp rö gagla gau
abe, niḅi bi magö ap riḅ rikla gau abe, ilön pen udla. *

³ Aniḅ u, hon God Ni niḅe manö aij dauöp u arö giṅabun u, hon kamḥij
arun rö lagnab. Bi Kub niḅe ke manö aniḅu dap auö, niḅi bi manö niḅe
aniḅu niḅla gau, hanḥij manö niḅö yabiḥ aniḅu niḅmim a göm, hag ṅi aij
giḥa. *

⁴ Pen gasḥ kale u nöp niḅöm hagagla; God kalḅ aip mǎdö niḅöl gi, nan
niḅeb niḅagep rö rǎmnap göl gi, nan gagep rö rǎmnap göl gi, hanḥij hag
ṅila. God gasḥ niḅe ke niḅöm, Ana Uḥ niḅe u niḅi bi rǎmnap nan aij ṅö
ke yabiḥ geila u, u rö nöp niḅjo. Aniḅ u me, Kraiṣ manö aij u niḅö yabiḥ
hagaböl a gun niḅbun. *

Jiṣas hanḥij rau adog udöm hanḥij aṅ mam yad a göp

⁵ Pen God hanḥij ud niḅe aip kumi kabö ado laḅ au pör nöp mǎdeinabun
manö hagpin adö u, ejol gau bi kub adö laḅöl rö, hon yagol rö
mǎdageinabun.

⁶ Manö adö aniḅu, God Manö u kalḥ kliḅ rǎköm hagla,
“God. Ne niḅi bi gau kalḅ gasḥ niḅmön udpan.

* **1:10:** Sam 102:25-27 * **1:13:** Sam 110:1 * **1:14:** Sam 34:7; 91:11 * **2:2:** Gal 3:19 * **2:3:**
Hib 10:29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20; 1Ko 12:4,11

Pen kale ne ke rö mîdagpal;
kale nîbi bî yîharîŋ rö u,

ne nîhôn gînîg kalîp abad mîd aij gîpan? *

7 Ne gaina, magö ulep ap ejol gau bî kub rö mîdeila,

nîbi bî gau yagod au rö mîdeila u

pen mîñi nîbi bî gau kalîp gö, kale hib mîdö,

8 nan magöŋhalö gau abad mîdeinaböl," a gîla.

God gö nîbi bî nan magöŋhalö gau abad mîdeinaböl a gîla u, hon nîŋbun nan magöŋhalö nîbi bî mo kale au mîdnab. Pen mîñi hon nîŋbun nan magöŋhalö nîbi bî mo kale au mîdagöp.

9 Pen Jisas ga u nîŋbun. God Jisas nîp yuö mînön naböŋ adö î i apöm mîdeila ñîn u, ejol gau nîbi bî kub rö mîdeila; Jisas nîpe bî yîharîŋ pro rö mîdeila. Pen God nîpe nîbi bî mög nîŋöb rö, Jisas nîbi bî magöŋhalö gau ud kamîŋ yunam a göm îlön kub udöm umö, God gö mîñi Bî Kub mailö halö mîdö nîŋöl gî, hib nîpe haglö adö arab. *

10 God nîpe nan gau magöŋhalö gî löm abad mîdöp u, nîbi bî iru nöp ud ram mînön aij yabîl nîpe u ud lînîg, Jisas yuö apöm îlön ke yabîl udö, God nîp ka aij ke yabîl nîpe ke u ña. Nîhôn gînîg: Jisas nîpe ke ga manö aij u nîŋ udöm, nîbi bî iru nöp ka aij ke yabîl anîbu Jisas aip am mîdeinaböl.

11 Pen nîbi bî nan si nan naij gac u îk gî yuab Bî anîbu abe, nîbi bî uri gac halö mîdagpal gau abe, Nap kale añî. Anîb u, Jisas nîbi bî anîb gau kalîp añ mam yad bî gau a göm hagö nable gagöp. *

12 Jisas nîpe God nîp haga,

"Añ mam bî yad gau kalîp aiud nöp u ud ñînabin;

nöp sabe gînîg magum gun, kîmap hagöl gî,

hib ne hagnö adö arnab," a ga. *

13 Pen manö ap haga,

"God nîpe yîp abad aij gînab a gî gasî u nîŋem

gasî halö mîdeinabin," a ga.

Pen manö ap haga,

"God ñî pai yîp ña gau aip mîdpin i," a ga. *

Krais nîbi bî udnam a göm, bî rö löm, auu

14 Ñî pai haga anîb gau kale nîbi bî u me, nîpe bî yabîl ap löm apöm, Seden nîbi bî îp gî udö umbal bî u nîp al pak lînîg uma. *

15 Anîg gö me, nîbi bî umnabun a göm pör nöp gasî mîlö löm bî nagîman rö mîdeila gau, kalîp hubîk yuö pör pör nöp kamîŋ mîdaiöl rö löp.

16 Pen Krais anîg ga u, ejol gau ud aij gînam a göm gaga; Ebrahim ñî pai ud aij gînam a göm anîg ga.

17 Adö anîbu nöp, Krais apöm hon añ mam nîpe mîdpun rö bî yabîl löm, bî God nîp nan sabe gep aij yabîl u mîdöm, nîbi bî mîd aij gappal gau kalîp mög nîŋöm ud aij göm, pör nöp God nîp wög gî ñî aij göl gî mîdö, God nîpe nîbi bî nan si nan naij gîpal gau gac anîbu nîŋöm arö gînab.

18 Pen apöm mînön naböŋ adö î i mîdöm, hanîp marö nîhôn nîhôn göp u, nîp u rö nöp gö me, nîpe ke nîŋ aij göp rö, hanîp mög nîŋöm abad mîd aij gînab.

* 2:6: Sam 8:4-6 * 2:9: Plp 2:8-9 * 2:11: Mad 25:40 * 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Ais 8:17,18

* 2:14: 1Jn 3:8; Rep 12:10

3

Jisas b+ kub; Mosıs b+ pro

1 Añ mam b+ yad. God kalöp u rö nöp manö aij n+pe hagö, hon God n+bi b+ n+pe ke m+dpun. Jisas n+pe b+ God manö aij dam ñeb b+ u. Jisas n+pe b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+ u. Jisas manö aij n+ñ udun, God Manö hagöp rö nöp g+n+g gun u, n+pe pör nöp han+ip g+ ñöb. An+bu u, kale pör nöp Jisas n+ip nöp gas+ n+ñöl g+ m+daimim. *

2 Mosıs God manö haga u n+ñöm God n+bi b+ n+pe udöm abad m+id aij g+m+idöp. An+g unbö rö nöp Jisas God manö haga u n+ñöm magöñhalö g+ aij ga. God Jisas n+ip wög an+bu hag la.

3 B+ ap ram g+ l+nab u, ram hib haglö adö aragnab; b+ ram g+ l+nab b+ an+bu nöp hib n+pe haglö adö arnab. Adö an+bu rö nöp, God Mosıs n+ip ud aij göm gö, n+bi b+ Mosıs b+ kub a g+pal; pen Jisas hib kub yab+ m+idöp rö, n+bi b+ hib n+pe haglö adö lanol a arañ.

4 Ram haneb ap ke waiö lagöp; b+ geia m+idöp. Adö an+bu rö nöp, nan n+hön n+hön m+idöp gau magöñhalö God n+pe geia m+idöp.

5 Mosıs God n+bi b+ n+pe añ au wög g+ ñ+ aij göl g+, God han+ip hainö manö n+hön hagnab u, manö aij r+mnap hag ña. *

6 Pen Kraıs God Ñ+ n+pe y+ig göl m+idöp u me, han+ip God it n+pe m+dpun gau, b+ ram nap n+bö rö m+idöm abad m+id aij göp. Nan aij hainö udnabun u n+ñ udun gas+ halö m+deinabun u, n+bi b+ n+pe nöp m+deinabun.

God manö aij u n+ñ udöl g+ g+mim, arö gagmim

7 An+bu u, Ana U+ haga rö n+ñun. N+pe haga, “Ñ+n i God manö apdi n+ñeinabim u,

manö n+pe u n+ñ udmim. *

8-9 Napıs nahai b+ hadame nöp, m+ ñ+n juöl m+hau ram m+nöñ kabö nöp m+idöp añ gau m+dlö, kal+ip nan gagep rö gau göl g+, abad m+id aij gainö u pen
God n+pe han+ip n+hön g+nab a göm, manö yad u n+ñagöm, gas+ kale ke nöp n+ñöm g+lö arm+idöp.

Napıs nahai b+ g+la rö u, kale God manö hag juagmim. *

10 An+g g+lö, yad napıs nahai b+ gau n+ñnö mulu lugö hagnö, ‘Kale pör nöp y+ip j+ n+ñöm, manö yad hain gagpal,’ a g+nö.

11 An+g g+la u, yad kal+ip n+ñnö mulu lugö, ‘Ram m+nöñ aij aramöm, yad a+ip m+idöm, ake löm m+id aij göl a g+nö u, aragnaböl,’ a g+nö.

Manö klö hagem böñ nöp wasö g+nö!” a ga. *

12 An+bu u, añ mam b+. Nan si nan naij g+mim, God kam+ñ m+idöp u manö n+pe u arö g+mim, gas+ kale ke n+ñmim rö löp u, n+ñ aij g+mim.

13 God Manö ad+ñ hagaj+n u, “Ñ+n i God manö apdi n+ñeinabim u, manö n+pe u n+ñ udmim,” a göp. An+bu u, uri hon “Ñ+n i” m+dpun u, pör pör ñ+n añ+ añ+ nañ+n namam gau a+ip Kraıs manö aij u hag am+il ap+il göl g+, pen pen hag ñ+mim, gas+ halö m+dmim. Wasö u, Seden kalöp nan si nan naij gep manö piral r+mnap hagöm kalöp ++p g+ ud arö Kraıs manö aij u arö g+ñabim.

* 3:1: Hib 4:14; 7:26; Nab 12:7 * 3:5: Nab 12:7 * 3:7: Sam 95:7-11 * 3:8-9: Eks 17:7; Nab 20:2-5 * 3:11: Nab 14:21-23

14 Nöd Kraiss manö aij nipe u nɨjun, manö nipe nɨj ud pɨdöŋ gun, nɨp cɨg aij gɨno u rö, hainö pör nöp klö gun anɨb unbö rö nöp Kraiss manö aij nipe u nɨj ud pɨdöŋ gun, nɨp cɨg aij gun gasɨ halö mɨdeinabun u, Kraiss nɨbi bɨ nipe mɨdun nɨp aip jɨm ñöl wög gɨpun.

15 God Manö adɨŋ hagajɨn u hagöp,

“Ñɨn i God manö apdi nɨjeinabim u,
manö nipe u nɨj udmim.

Napɨs nahai bɨ hadame nöp,

God nipe hanɨp nɨhön gɨnab a göm, manö yad u nɨjagöm,
gasɨ kale ke nöp nɨjöm gɨlö armɨdöp.

Napɨs nahai bɨ gɨla rö u, kale God manö hag juagmim,” a ga. *

16 Mosɨs nipe Isrel nɨbi bɨ nöp udöm Ijip nɨbö daua nɨbi bɨ anɨb gau magöŋhalö God manö nɨjöm jɨ nɨjla. *

17 Mɨ ñɨn juöl mɨhau Isrel nɨbi bɨ nöp nan si nan naj gɨ mɨdlö, God kalɨp mulu lugöl gɨ mɨdö nɨjöl gɨ, ram mɨnöŋ kabö nöp mɨdöp an gau mɨdöm iru nöp um hakla. *

18 Pen Isrel nɨbi bɨ nöp pör nöp God nɨp jɨ nɨjöm, manö nipe hagöp rö gagla u me, God nipe manö klö hagöm, “Yad kalöp nɨjñö mulu lugö, ram mɨnöŋ aij arammim, yad aip mɨdmim ake lɨmim mɨd aij gɨmim a gɨnö u, aragnabim,” a göm, böŋ nöp wasö ga.

19 Anɨb u nɨjɨbun, manö nipe nɨj udagla u me, am ram mɨnöŋ aij ake löm mɨd aij gɨblap au aröl rö laga.

4

1 “Kale ram mɨnöŋ aij arammim, yad aip mɨdmim ake lɨmim mɨd aij gɨnabim,” a ga manö u Isrel napɨs nahai bɨ nɨj udagla. Pen uri God hanɨp nöp manö nɨjñö anɨbu hagöp. Anɨb u, kale magöŋhalö nɨj aij gɨmim, hon magöŋhalö ram mɨnöŋ aij aramun, God aip mɨdun ake lun mɨd aij gun, a gɨ gasɨ nɨjɨmim. Nɨj aij gɨpe, God kalöp nɨbi bɨ aɨñ ap, nan aij nöp ñɨnabin a gɨnö u udagnabön, a gagnɨm.

2 God gö Kraiss manö aij u Isrel nɨbi bɨ kalɨp hag ñɨlö nɨjla rö, hanɨp u rö nöp Kraiss manö aij u hag ñɨlö nɨjño. Pen Isrel nɨbi bɨ Kraiss manö aij u nɨjöm, nɨjñö hagöp a göm, nɨj udagla. Anɨb u, Kraiss manö aij u kalɨp gɨ ñaga.

3 Pen hon nɨbi bɨ Kraiss manö aij u nɨjun, nɨjñö hagöp a gun nɨj udpun gau, “Kale ram mɨnöŋ aij arammim, yad aip mɨdmim ake lɨmim mɨd aij gɨnabim,” a ga u, manö nɨjñö anɨbu haga rö gɨnabun. God haga,
“Anɨg gɨla u, yad kalɨp nɨjñö mulu lugö,

‘Ram mɨnöŋ aij aramöm, yad aip mɨdöm,
ake löm mɨd aij göl a gɨnö u, aragnaböl,’ a gɨnö.

Manö klö hagem böŋ nöp wasö gɨnö!” a ga.
God anɨg haga u pen nipe hadame dagol gau ram mɨnöŋ i gɨ laga ñɨn u, nan magöŋhalö gɨnab gau magöŋhalö hadö gasɨ nɨjöm gɨnabin a ga. *

4 God Manö u adɨŋ ap amgö lɨ nɨjɨmön, ñɨn mudun u manö rɨmnap nɨjɨnabön. Manö anɨbu kalɨ kliñ rɨköm hagla, “God ñɨn unbö kagoj jɨŋ ram mɨnöŋ nan gau magöŋhalö gɨ lɨ haköm, ñɨn mudun jɨŋ u ake lɨnam a göm, yɨharɨŋ mɨdeia,” a gɨla. *

* 3:15: Hib 3:7-8 * 3:16: Nab 14:1-35 * 3:17: 1Ko 10:10 * 4:3: Sam 95:11; Hib 3:11 * 4:4:

5 Pen God Manö adıñ mıdö nöp hagajın anıbu, God haga, “Ram mınöñ aij aramöm, yad aip mıdöm, ake löm mıd aij göl a gınö u, aragnaböl,” a ga. *

6 God gö Krais manö aij u Isrel nıbi bı kalıp hag ñıla pen nıñöm, nıñö hagöp a göm, nıñ udagla. Anıb u me, ram mınöñ aij aramöm, God aip mıdöm ake löm mıd aij gıblap u, aragla. Pen nıbi bı ke nıbö rımnap arnaböl.

7 Anıb u, nıbi bı manö nıpe nıñöm arö gıla gau umlö, mı iru nöp inö, bac ıñaj Depıd God Manö kalı kılın rıköm, manö magö uri nöp hagajın u hagöm haga,

“Ñın i God manö apdı nıñeinabım u,
manö nıpe u nıñ udmım.

God manö nıpe nıñmım

ıru göp a gımım jı nıñagmım,” a ga.

Pen God kauyañ u, “Ñın i” a ga u me, hon nıñbun, ñın nıpe nıbi bı udnab ñın u auagöp; mıdep nöp mıdöp. *

8 Pen kale hagnabım, “God hadame nöp, ‘Ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdmım ake lımım mıd aij gınabım,’ a ga u, bı kub Josua apıs bac bı kalıp dam ram mınöñ Kenan arö, mıd aij gıla adö u haga,” a gınabım. Pen ñın anıbu nöp hagaga; kale amöm ram mınöñ Kenan mıdlö nıñöl gı, manö anıbu kauyañ haga. *

9 Anıb u, God nıpe ñın mudun u ake löm mıd aij ga rö, nıbi bı nıpe u rö nöp ake löm mıd aij gınaböl.

10 God ñın kagoñ jıñ wög göm, ñın mudun jıñ u ake löm yıharıñ mıdeia rö, nıbi bı an an God ram mınöñ aij au arnaböl gau, kale anıb unbö rö nöp wög geila u arö göm, ake löm, yıharıñ am nıpe aip mıd aij gınaböl. *

11 Anıb u, ram mınöñ aij anıbu aramun, God aip mıdun ake lun mıd aij gınabun a ga manö u, kłö gun, nıñ ud pıdöñ gun, God Manö hagöp rö nöp göl gı mıdaiun. Anıg unbö rö gınabun u, Isrel nıbi bı nöd God manö haga u nıñ udagöm ram mınöñ aij aragöm, ap lug pakla rö u, hon nıbi bı añı ap unbö gagnab.

12 Nıñön gınıg: God Manö u kamıñ nöp mıdöp. God Manö u, nan nıñön gınıg gınab. Ru mılö kıd gau magöñhalö kañu göp; God Manö u kıd yabıñ. An hanıp yañ amöm, gası rımıd mıdmagö ke löm ana ke löm gınab; an hanıp yañ amöm, le goñ ke löm le çıl ke löm gınab; an hanıp yañ amöm, gası aij nıñbun aka gası naj nıñbun u, ud höñ lö nıñ aij gınabun. *

13 Nıñön nıñön gınabun gau, God nıñ mıdö nıñöl gı gınabun; agamıñ pi göl gun rö lagöp. Pen nıpe nöp hanıp manö kub göm, nıñön nıñön gıpun manö u hag nıñö nıñöl gı nıp hag ñınabun.

Jısas God nıp nan sabe gep Bı Kub yabıñ mıdöp

14 Anıb u, God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıñ hon u, God Ñı nıpe Jısas u, amöm Nap aip mıdöp rö, Krais manö aij nıñ udpun u, nıñ ud pıdöñ göl gı mıdaiun. *

15 God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıñ hon u apöm mınöñ ıñ i mıdmıdöp rö, nan sı nan naj hanıp fıñ gı ud arnım rö löp gau abe, marö hanıp nıñön nıñön göp gau abe, nıp u rö nöp ga u pen nıpe gı naj gaga. Anıb u, marö nıñön nıñön hanıp gınab u, God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıñ hon u nıñ aij göp rö, hanıp mög yabıñ nıñöm,

* 4:5: Sam 95:11 * 4:7: Sam 95:7-8 * 4:8: Dud 31:7; Jos 22:4 * 4:10: Hib 4:4 * 4:12: Ep 6:17; Rep 1:16; 19:13-15 * 4:14: Hib 3:1; 10:23

¹⁶ bi an nîbö hon aij yabîl u midöp. Anîb u, hon gac halö midpun u, God anînin göp Bî u nîp piñîj gun, arö gagun. God hanîp mög nîñöm, Ñî nîpe nîp yuö apöm uma rö, God sea Kin asîk midöp söl au areinabun u, nîpe hanîp mög nîñöm ud aij göm abad mid aij gö agamîj mid aij gî nabun. *

5

¹ Bî God nîp nan sabe gep bi kub gau magöñhalö, bi yîharîj nîbi bi an gau nîbö u pen God kalîp hag lö, bi an nîbö midöm wög nîpe u gîpal. Nîbi bi nan si nan naij gîpal u nîñöm, kaj meme aka kaj sipsip dap bi God nîp nan sabe gep bi kub ñîlö, kale pen bîd adö u pak lauöm, God nîp sabe gî ñîbal. Wög kale ap pen, nîbi bi God nîp gasî nîñlö aij gö, nan rîmnap dap bi God nîp nan sabe gep bi kub ñîlö kale nan anîb gau God nîp sabe gî ñîbal.

²⁻³ Pen bi God nîp nan sabe gep bi kub anîb gau, bi yabîl gau me, kale ke u rö nöp nan si nan naij gîpal. Anîb u, nîbi bi rîmnap gau nan si nan naij kale gîpal u abe, kale ke nan si nan naij gîpal u abe gasî nîñöm God nîp nan sabe gî ñîbal. Anîb u, nîbi bi nîj aij gagpal gau ap lug paknîg rö geinabol u, God nîp nan sabe gep bi kub u kalîp mög nîñöm, manö hain hagpal. *

⁴ Kale ke, bi kub midno a göm, wög anîbu udagpal; God Eron nîp hag lö wög anîbu gimîdöp rö, kalîp anîg unbö rö nöp hag lö gîpal. *

⁵ Adö anîbu nöp, Kraîs nîpe ke, yad bi God nîp nan sabe gep bi kub yabîl midëinam a göm hagaga; God nöp nîp haga,

“Ne Ñî yad;

mîñî yad Nap ne,” a ga.

⁶ Pen God Manö u adîj ap amgö lî nîjun, God manö ap halö haga u nîjbun. Ñî nîpe nîp haga,

“Melkisedek nîpe yîp nan sabe gep bi midmidöp rö u,

ne yîp nan sabe gep bi pör nöp midëinabön,” a ga. *

⁷ Pen Jîsas mîñöj naböj adö îl i midöm, nîp alnîg geila, Nap nîp mîñöj göl gî, meg mîgan dap ranöm sabe göl gî midëia. Nap nîp hag nîñöm haga, “Yîp abad midaimön. Pen anîg anîg gimön hagagabin; ne ke nîjban rö yîp gimön,” a ga. Jîsas anîg hagö, God manö nîpe nîñöm, hag nîja rö nöp ga. *

⁸ Jîsas nîpe God Ñî nîpe yabîl u pen nîpe mîñör udöm uñham midmidöp u, yad aige gö Nap manö hagnab rö gî nabîn a gî gasî nîñöm, anîg unbö rö nöp geia.

⁹ Pen Nap manö nîhön haga, magöñhalö ga u me, nîpe nîbi bi manö nîpe nîj udöm hain gîpal gau ud asîk yuö, kale ram mîñöj aij kumi kabö adö lan au aramöm pör pör nöp kamîj nöp mid aij gî naböl.

¹⁰ Pen adö anîbu nöp, God Jîsas nîp haga, “Melkisedek nîpe yîp nan sabe gep bi midmidöp rö u, ne yîp nan sabe gep bi kub yabîl midëinabön,” a ga.

God manö yuö yabîl u nîj aij gimim, nîj ud pîdöj gimim

¹¹ Manö kalî kliñ rîkabin anîb i rö iru midöp u pen yîjîd nîjagpim u rö, uñham hagnö nîj nabîm.

¹² Kalöp God Manö pör hag ñîbun u nîj aij gimim nîbi bi rîmnap kalîp hag ñîbep u pen yîjîd nîjagpim rö, manö nöd nîjeb gau kalöp kauyan hag ñun rö löp. Mîñî nan klö ñîjeb rö u pen ci ñîj nöp midpim. *

* 4:16: Hib 10:19 * 5:2-3: Lep 9:7; 16:6 * 5:4: Eks 28:1 * 5:6: Sam 110:4; Hib 6:20; 7:1

* 5:7: Mad 26:36-46; Plp 2:6-8 * 5:12: 1Ko 3:1-3

¹³ Ñi paiŋaŋ ci ñiŋ nöp m+dpal gau, nag+ adö u aij, nag+ adö u naij a göm n+ŋagpal.

¹⁴ Pen n+bi b+ gas+ halö gau g+ damöm, adö u gep, adö u gagep a göm n+ŋ aij g+pal. Kale nan magö yab+ ñiŋbal.

6

God manö yuö u n+ŋ udun

¹ Kraiŋ manö aij kalöp pör hag ñ+bal gau, kauyaŋ hagem kauyaŋ hagem hagagnabin. Ram g+nig, padö b+n+ŋ göm kauyaŋ ud juöm, kauyaŋ u b+n+ŋ göm, kauyaŋ u b+n+ŋ göm gagpal. An+bu u, hon ke nöp kliñ aij gun me, God n+bi b+ n+pe m+deinabun a gun gas+ n+ŋm+dpun u böŋ nöp arö gun, God Ñ+ n+pe n+p yuö han+p a göm uma manö aij u böŋ nöp n+ŋ udun. Padö u ud juöl, rol göl, ud juöl, rol göl, unbö gagun.

² Ñ+g pakpal manö u; God kal+p ud aij g+n+im a göm ñ+magö nab+ic adö l+bal manö u; n+bi b+ umöm urakpal manö u; God n+bi b+ magöŋhalö manö kub hagöm kal+p n+me lö r+mnap ilön pör udnaböl manö u; manö an+bu kauyaŋ hagagnabin. Kraiŋ manö aij nöd n+ŋbe an+bu gau, gas+ n+ŋ nöp m+dpal g+, Kraiŋ manö aij r+mnap halö n+ŋnabim u aij.

³ An+bu u, God han+p abad m+dpal n+ŋöl g+, Kraiŋ manö aij r+mnap halö hag ñ+no n+ŋnabim.

⁴ N+bi b+ Kraiŋ manö aij n+pe n+ŋ udöm, hainö arö g+naböl gau, kale kauyaŋ nan si nan naij g+pal u mög n+ŋöm, Kraiŋ manö aij n+pe u n+ŋ udagnaböl. Kale God mailö aij n+pe u hadö n+ŋla; God nan aij kumi kabö adö laŋ n+bö ñöb u hadö n+ŋla; Ana U+ n+pe kal+p aŋ daŋ hadö aua.

⁵ God Manö aij u dö yab+ göp u hadö n+ŋla; God n+pe n+bi b+ ram m+nöŋ iŋ iŋ abad m+dpal gab u, klö n+pe u hadö n+ŋla.

⁶ Nan an+bu gau magöŋhalö hadö n+ŋla u pen Kraiŋ manö aij u arö g+la. An+bu u, kale kauyaŋ nan si nan naij g+pal u mög n+ŋöm, Kraiŋ manö aij n+pe u n+ŋ udagnaböl. N+ŋön g+nig: God Ñ+ n+pe u kauyaŋ mab kros ba laŋ al pak l+lö n+bi b+ gau n+p hag junaböl. *

⁷ M+nöŋ au y+ŋ y+mlö, möŋ paköl g+ paköl g+, y+ŋ ran aij göm nan magö p+l aij gö, n+bi b+ ñ+ pai wög an+bu ñ+ŋnig gaböl gau ñ+ŋöl. An+g gö God m+nöŋ an+bu ñ+ñ+ löm nan aij ñ+nab.

⁸ Pen m+nöŋ au y+ŋ y+mlö, möŋ paköl g+ paköl g+, k+p+l kal+ kal+ halö gau nöp ranö, nan magö p+lagnab u, m+nöŋ an+bu m+nöŋ naij yab+. God m+nöŋ an+bu manö klö hagö mab ke yaŋ inn+im rö löp. *

⁹ Pen b+ n+ŋeb aij yad gau. Manö kub rö hagabun u pen kale ke Kraiŋ manö aij u arö g+pim a gun hagagabun; n+ŋ aij g+mim a gun hagabun. N+ŋön g+nig: Kraiŋ n+bi b+ n+pe m+dmim, n+bi b+ n+pe gau g+pal rö g+pim u n+ŋbun.

¹⁰ God haöwalö gagnab; hagöp rö nöp g+nab. Kale nöd God n+p wög g+mim, m+dmagö l+mim, n+bi b+ n+pe kal+p ud aij g+mim g+ ñ+be u abe, m+ñi u rö nöp ud aij g+mim g+ ñ+bim u abe, n+pe hau+ gagnab. *

¹¹ Pen han+p aij g+nab u, kale magöŋhalö adö an+bu nöp pör nöp göl g+ m+dpal dammim m+dpal dammim, amun God aip pör nöp m+dpal aij gun a g+mim gas+ n+ŋbim rö, g+nab.

¹² Kalöp iru maru g+n+im rö löp u, n+ŋ aij g+mim. Kraiŋ manö aij n+pe u n+ŋ ud p+döŋ göm, marö auö klö göm gas+ halö m+dpal n+bi b+ gau, God nan

* 6:6: Mad 12:31; Hib 10:26-27; 1Jn 5:16

* 6:8: Jen 3:17-18

* 6:10: Hib 10:32-34

aij ñ+nabin a ga u udnaböl. Kale an+bu unbö rö nöp göl g+ midpe, kalöp nan aij an+bu ñ+nab.

¹³ God bac itaŋ Ebrahim n+ip manö n+ñö u hagn+g, b+ kub God rö ap halö m+idageia n+ñöm, n+bi b+ r+mnap hib kale hagaga; hib n+pe ke hagöm haga,

¹⁴ “Yad m+dpin rö, nöp manö n+ñö yab+I hagabin, nöp abad m+dnö n+ñöl g+, n+bi b+ ne iru yab+I m+deinaböl,” a ga. *

¹⁵ Ebrahim manö n+pe an+bu n+ñöm, agam+ij abad m+idö m+idö, God nan aij haga u uda.

¹⁶ Hon n+bi b+, manö klö n+ñö yab+I hagn+g, b+ kub ap hib n+pe hagn, n+ñö yab+I hagabun a g+pun. An+g g+no, n+bi b+ gau n+ñöm, u rö nöp u n+ñö yab+I hagaböl a gal.

¹⁷ An+bu rö, God hib n+pe ke hagöm, “Yad m+dpin rö, nöp manö n+ñö yab+I hagabin,” a ga u, n+bi b+ gau ñ+ pai yag daunaböl gau, yad gas+ hain n+ñem adö ke gagnabin u, n+ñ aij göl a göm, manö an+bu rö haga.

¹⁸ An+bu u, hon n+bi b+ nan si nan naij gun, p+ñ+g God n+ip lau adö aubun gau, n+ñö nöp nan aij kal+ip ñ+nabin a ga u udn+g gabun a gun, gas+ halö m+idaiun. God hib n+pe ke hagöm, yad m+dpin rö, a ga; nöp manö n+ñö yab+I hagabin, a ga. Manö m+höp haga u, God manö piral hagn+m rö lagöp. Ke gagnab. *

¹⁹ God Ram Magö Raul M+gan U+ Ke Yab+I u wa+ij bad yuö yuö gö, n+ip amgö n+ñagpun u pen manö n+ñö yab+I u hagö, gas+ a+ñ+ an+bu nöp n+ñun, gas+ halö n+ip abad m+dpun. Manö n+ñö yab+I an+bu, God ram magö raul m+gan n+pe u aröp u me, kabö klö rö m+idöp; an+ aña gagnab. *

²⁰ Melkisedek n+pe b+ God n+ip nan sabe gep b+ m+idm+idöp rö u, Jisas n+pe God N+ip Nan Sabe Gep B+ Kub Yab+I hon u löm, God Ram Magö Raul M+gan U+ Ke Yab+I u nöd amöm, han+ip a göm Nap n+ip sabe göl g+ m+idöp. N+pe God N+ip Nan Sabe Gep B+ Kub Yab+I pör pör nöp m+deinab.

7

Kiñ ap b+ God n+ip nan sabe gep b+ m+idm+idöp

¹ Melkisedek an+bu n+pe Kiñ m+idöm, n+bi b+ ram m+ñöŋ Salem abad m+idöl g+, b+ God klö halö yab+I u n+ip nan sabe gep b+ u u rö nöp m+idm+idöp. Pen Kiñ r+mnap apöm, bac itaŋ Ebrahim n+ip g+ naij geila, kal+ip yu g+ yuöm, nan aij aij kale gau dap auö n+ñöl g+, Melkisedek apöm n+ip adan an+ au n+ñöm, God n+ip sabe göm, Ebrahim n+ip abad m+idaimön a ga. *

² Melkisedek an+g ga n+ñöm Ebrahim nan p+I+ g+ daua gau, magöñhalö n+me I+ Melkisedek n+ip magö a+ñ+ ap ñöm, n+pe ke magö unbö a+ip lañ uda. Pen Melkisedek hib n+pe u I+ m+höp m+idöp. Hib n+pe Melkisedek u ud ado göm, “Kiñ Aij Yab+I Nöp Göp” a g+pal. Pen n+pe ram m+ñöŋ Salem Kiñ m+idm+idöp u, hib an+bu ud ado göm, “Kiñ Agam+ij M+dep Magö Ñöb” a g+pal.

³ Melkisedek n+pe b+ God n+ip nan sabe gep b+ u pen n+me I+ u an+g göl m+idöp, nap n+hi I+ u an+g göl m+idöp a göm haglö n+ñagpun. Pen n+ip kal+I k+ñ+ r+kla ñ+n u, n+me yag daua ñ+n u a göm haglö n+ñagpun; uma ñ+n u a göm u rö nöp haglö n+ñagpun. N+pe pör nöp b+ God n+ip nan sabe gep b+ m+idöp rö, n+pe God Ñ+ n+pe rö m+idöp.

⁴ God bac itaŋ Ebrahim n+ip n+ñö aij gö, b+ kub m+deinabön a ga u n+ñbun n+pe b+ kub m+deia. Pen Ebrahim Melkisedek n+ip b+ kub yab+I m+deia u

* 6:14: Jen 22:16-17 * 6:18: Nab 23:19 * 6:19: Lep 16:2-3 * 7:1: Jen 14:17-20

nɪŋöm, nan pɪɪ gɪ daueia gau, nɪme lɪ nɪp magö añɪ ap ñöm, nɪpe ke magö unbö ajɪp laɪ u da.

5 U nöd yabɪɪ anɪg ga. Hainö Mosɪs nɪp yag daueila kub göm, God Manö u adɪŋ ap kalɪ klɪɪ rɪköm haga, “Ebrahim rɪkö rɪk damöm, nɪbi bɪ Lipai ɪ mɪdɪpal gau God nɪp nan sabe gep wög gɪ mɪdlö nɪŋöl gɪ, kale Isrel nɪbi bɪ gau magöŋhalö, mani nan nɪhön nɪhön udnabim gau, kalɪp nɪme lɪ magö añɪ añɪ dap ñɪmim, kale ke unbö ajɪp laɪ u udnim,” a ga. Anɪb u, hon Mosɪs lo adö u nɪŋun nɪŋbun, kale magöŋhalö Ebrahim ɪ nɪpe mɪdmɪdal u, pen namam Lipai ɪ mɪdmɪdal gau kalɪp pör magö añɪ ap nɪme lɪ ñɪmɪdal.*

6 Pen God bac Ebrahim nɪp haga, “Nɪbi bɪ ne gau ud aij gɪnabin,” a ga. God manö haga ñɪn u, Ebrahim nɪpe bɪ rɪmnap kalɪp nan ñagmɪdöp; pen Melkisedek apöm Ebrahim nɪp nɪŋöm, God nɪp sabe göm, Ebrahim nɪp abad mɪdaimön a gö, Ebrahim nan daua gau magö añɪ ap nɪme lɪ Melkisedek nɪp ña. Pen Melkisedek Lipai ɪ bɪ ap mɪdagmɪdöp.

7 Hon nɪŋbun, bɪ ap apöm bɪ ap God nɪp sabe göm, bɪ anɪbi nɪp abad mɪdaimön a geinab u, bɪ God nɪp sabe gɪnab u bɪ kub, bɪ ap bɪ pro. Anɪb u, hon nɪŋbun Melkisedek bɪ kub, bac Ebrahim bɪ pro.

8 Bɪ Lipai ɪ Isrel nɪbi bɪ magö añɪ nɪme lɪ ñɪmɪdal u udöm, mɪd damöm mɪŋep löm umla. Pen Melkisedek nɪpe Ebrahim magö añɪ ap nɪme lɪ ña u da u, God Manö u kalɪ klɪɪ rɪköm, Melkisedek umöm wög nɪpe arö ga a göm, hagagla.

9-10 Ebrahim Melkisedek nɪp nan nɪme lɪ ña anɪbu, ñɪ pai rɪk dauaga ñɪn u ña. Hainö me, Aisak nɪp rɪkö, Aisak pen Jekop nɪp rɪkö, Jekop Lipai nɪp rɪkö, rɪk amɪl apɪl gɪlö, Lipai bɪ anɪb gau God nɪp nan sabe gep bɪ wög gɪlö nɪŋöl gɪ, Isrel nɪbi bɪ gau mani nan kale gau kalɪp nɪme lɪ ñɪmɪdal. Pen Ebrahim Melkisedek nɪp nan nɪme lɪ ña u, kalɪp rɪk dauagla magö u ña u me, Ebrahim abe, bac nɪpe Lipai ɪ abe, Melkisedek nɪp nɪme lɪ ñeb rö nöp mɪdeila u nɪŋbun.

Bɪ God nɪp nan sabe gep gɪsön nɪbö u, bɪ nöd nɪbö gau ka kalɪp u u da

11 Mosɪs God Manö kalɪ klɪɪ rɪköm, anɪg anɪg gɪmim a ga nɪŋöm, Juda nɪbi bɪ kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, Lipai ɪ God nɪp nan sabe gep bɪ gau kalɪp ñɪlö, kale pak lauöm God nɪp sabe gɪ ñɪmɪdal. Kale anɪg göl God nɪbi bɪ nɪpe mɪdaɪblap, God Bɪ hain nɪbö Melkisedek rö ke ap yuagbö; Lipai bɪ gau, God nɪp nan sabe gɪ ñöl gɪ nöp mɪdaɪblap. Pen God Bɪ hain nɪbö Melkisedek rö ap yua.

12 Bɪ God nɪp nan sabe gep hain nɪbö anɪbu apöm, bɪ God nɪp nan sabe gep nöd nɪbö gau ka kalɪp udeinab u, lo hain nɪbö u rö nöp apöm, lo nöd nɪbö u ka u udnɪm.

13 Pen God Manö adɪŋ hagajɪn i, bɪ God nɪp nan sabe gep hain nɪbö u, Bɪ Kub hon u nöp. Lipai nɪbi bɪ ɪ u rɪk damöm nɪp rɪk dauagla; Bɪ Kub hon ɪ nɪpe u bɪ añɪ ap God nɪp nan sabe gep wög u gaga.

14 Juda nɪbi bɪ ɪ u nöp rɪk damöm Bɪ Kub hon nɪp rɪk daula. Pen Mosɪs bɪ Juda ɪ rɪmnap God nɪp nan sabe gep wög göl a göm manö rɪmnap hagaga.*

15 Pen Bɪ God nɪp nan sabe gep hain nɪbö anɪbu, Melkisedek bɪ God nɪp nan sabe gep mɪdmɪdöp rö mɪdöp u me, nan hagabin anɪbi waiö yabɪɪ mɪdöp.

* 7:5: Nab 18:21 * 7:14: Ais 11:1; Mad 2:6; Rep 5:5

16 Bî Kub hon u, bî it nîhön mîdöp lo ap hagö, God nîp nan sabe gep bî ap mîdagöp. Pen nîpe bî klö ke halö mîdöp, nan ap nîp al pak lînim rö lagöp u me, God nîp nan sabe gep bî ap mîdöp.

17 Nîhön gîniḡ: God Manö adîḡ ap kalî kîiñ rîköm, God manö rîmnap Kraiss nîp haga u kalî kîiñ rîköm haga,

“Bî yîp sabe gep Melkisedek rö pör nöp mîdeinabön,” a ga.

18 Lo God Mosîs nîp hagö Mosîs nîbi bî kalîp hag ña lo anîbu, nîhön gîniḡ geia u gînim rö laga; manö yîharîḡ rö la u me, God nîpe ud ke gau la.

19 Lo God Mosîs nîp hagö Mosîs nîbi bî kalîp hag ña lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nîpe nan aij hanîp ñöb; nan nöd nîbö u wasö. Anîb u, gasî halö mîdpun. Nan aij hain nîbö u nîḡ udun, God mîdöp au söl aunabun. *

20 Bî God nîp nan sabe gep nöd nîbö gau wög kale nöd udla ñîḡ u, God manö klö rîmnap hagaga. Pen Bî Kub hon God nîp nan sabe gep bî la ñîḡ u, God manö klö ke hagöm haga.

21 Bî Kub hon God nîp nan sabe gep bî lîniḡ, God manö klö ke hagöm haga, “Yad Bî Kub, yad manö nîḡo yabîḡ hagabin; hainö manö ap ke hagagnabin.

Ne pör nöp yîp nan sabe gep bî mîdeinabön,” a ga. *

22 God manö klö hagöm manö nîḡo yabîḡ haga u me, hon nîḡbun Jisas uma u me, God manö hain nîbö aij yabîḡ u ud ke gau lagnab. *

23 Bî God nîp nan sabe gep nöd nîbö gau, iru nöp rö wög anîbu udla. Ap umö, bî God nîp nan sabe gep hain nîbö ap haglö, wög anîbu gî mîdmîdöp; u umö hain nîbö u mîdmîdöp; u umö hain nîbö u mîdmîdöp. Anîbu me, ap pör mîdagmîdal.

24 Pen Jisas anîbu rö gagöp; nîpe pör kamîḡ mîdöp u rö, wög anîbu arö gagöp. God nîp nan sabe gep bî pör nöp mîdeinab.

25 Jisas pör nöp kamîḡ mîdeia, uri kamîḡ mîdöp, hainö pör nöp kamîḡ mîdeinab u me, nîbi bî God nîbi bî nîpe mîdniḡ, Jisas kalîp a göm uma manö aij u nîḡ udeinaböl u, nîpe pör nöp kalîp ud asîk yunîm rö löp. *

26 Jisas nîpe bî uḡ yabîḡ; nîpe nan si nan naij pro pro rîmnap gagöp; nîpe asîḡ mîdagöp. Jisas ram mîñöḡ it i nîbi bî nan si nan naij gîpal gau aip mîdeia u pen God nîp ud ke dam ram mîñöḡ aij kumi kabö adö lagod au la. God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîḡ hon me u. Hanîp gî ñî aij gînim rö löp.

27 Bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîḡ yîharîḡ gau, ñîḡ añî añî pör nöp nan si nan naij kale ke gîpal rö, nan pak God nîp sabe gî ñöm, hainö nîbi bî ke nîbö gau nan si nan naij gîpal rö, nan pak sabe gî ñîbal. Pen Jisas hanîp nîbi bî gau magöḡhalö, nan si nan naij gîpun u nîḡöm, mañ añî yabîḡ mab ba laḡ nîp ke sabe gî ña. Me aij! *

28 Lo God Mosîs nîp hagö Mosîs nîbi bî kalîp hag ña lo u hagöp rö göm, bî nan si nan naij gîpal gau kalîp hag lîlö, kale bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîḡ mîdpal. Pen hainö u, God manö ke klö hagöm manö nîḡo yabîḡ haga u, God Ñî nîpe ke hag la. God nan nîhön nîhön Ñî nîpe gîniḡ gab a göm gasî nîḡa u, Ñî nîpe nan magöḡhalö gînim rö löp.

8

Jisas nîpe God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîḡ hon

1 Pen manö hagabun il u anig göl midöp: God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon u amöm God kumi kabö adö laj au mailö halö midöp u ñimagö yijg böj lau adö asik midöp.

2 God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon anibu, nipe God sabe gep ram au wög göp. God sabe gep ram au wög göp u, nibi bi gi lagla; God sabe gep ram nîjō u, God Bî Kub nipe ke gi la.

3 Bî God nip nan sabe gep bi kub yabîl minōj adö il i gau magōjhalö, nibi bi nan si nan naji gipal gau kaj meme aka kaj sipsip nan gau dap nan sabe gep bi kub yabîl ñilö, kale pen rîmnap pak God nip aij a göm sabe gi ñimidal; rîmnap pen pak nan si nan naji göm gac halö midpal u God nîjmön arö ginim, a göm, bid adö u pak lauöm God nip sabe gi ñimidal. Anib unbö rö nöp, God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon nan rîmnap God nip ñinig ga.

4 Jisas ram minōj kumi kabö adö laj midöp u me, nipe God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl midöp. Pen nipe ram minōj il i midböp, God nip nan sabe gep bi ap midagaiböp. Nihōn ginig: God haga rö, bi Lipai il yag daubal gau nöp, God nip nan sabe gep wög göl gi, Mosîs lo manö kalî kliñ rîka rö nîjōm, nan pak God nip sabe gi ñibal.

5 Pen minōj nabōj adö il i God nip nan sabe gep wög gipal u, ana ral nîjōm gipal rö nöp gipal; nan yabîl u ram minōj kumi kabö adö laj au midöp. Adö anibu nöp, Mosîs God sabe gep sel ram u ginig ga u, God nip haga, “Nö ilö gau midmön, yad nöp yamnö nîjna rö nöp magōjhalö anib unbö rö nöp ginmön,” a ga. *

6 God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon Jisas, bi God nip nan sabe gep bi kub yabîl nöd nîbö gau ginidal rö gagab; nipe wög kub yabîl gab. God Nip Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon Jisas gö God nibi bi nipe udnab manö u, Mosîs kalî kliñ rîka manö u rö midagöp. God nibi bi nipe udnab manö u hagnig, nipe manö klö hagöm haga, “Yad kalöp manö nîjō hagabin, nibi bi yad kalip nan aij yabîl ñinabin,” a ga. *

7 Pen God manö nöd hag la u aij gaiböp, manö gîsön nîbö u dauagböp.

8 Nibi bi gau mid aij lagla rö, God kalip hag ginig, bi manö hagep nipe ap gasî ñö, God Manö kalî kliñ rîkōm haga,

“Yad Bî Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel nibi bi gau abe
Juda nibi bi gau abe

kalip manö aij gîsön nîbö hagnabin. *

9 Nipîs nîhi ilaj gau kalip ñimagö adö lem
ud Ijip nîbö daunö u

pen manö hag adö añi lem hagnö u nîjageila u me,
yad kalip arö ginö.

Anib u, manö anibu rö,
kalip kauyan hagagnabin.

10 Yad Bî Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel nibi bi gau
kalip manö hain nîbö hagem manö hag adö añi lem,
lo yad u gasî midmagö an kale dan li ñinö,
nîj aij göm gasî nîjöl gi mideinaböl.

Anib u, yad God kale mideinabin;
kale nibi bi yad mideinaböl.

* 8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40 * 8:6: Hib 7:22 * 8:8: Jer 31:31-34

11 Ñin anıbu, nıbi bı yad gau,
 nımdamam nıbi bı rımnap kalıp,
 ‘Bı Kub nıpe God u nıñ udmim,’ a gôm, hagagnaböl.
 Nıhön gınıg: nıbi bı pro abe, nıbi bı kub abe,
 kale magöñhalö yıp nıñaböl.

12 Nan si nan naij gıpal gau,
 kalıp mög nıñem arö gınabin.

Nan si nan naij gıpal gau
 gası nıñöl gı mıdem kalıp manö kub hagagnabin,” a ga.

13 God nıpe manö aij hain nıbö anıbi hag löm, “manö aij gısön nıbö” haga u me, hon nıñbun manö nöđ nıbö u mıñi ram luđ göp rö wög mıdagöp a ga; nan luđ göp u söl böñ nöp ur gınıg gab.

9

God nıñ nan sabe gep bı nöđ nıbö gau, meme sipsip hagape u udöm, God nıñ sabe gıñıla

1 God manö aij nöđ haga adö u hain gôm, God nıñ sabe gınıg geila u, yıharıñ sabe göl rö laga; kılın aij göl gı nöp sabe gımdal. God nıpe hagö, sel ram ap gı löm am nıñ sabe gıla. *

2 Sel ram anıbu, ram raul mıgan mıñöp geila. Ram magö raul mıgan ap gı löm, Ram Raul Mıgan U† u a gıla. Raul mıgan anıbu hapö mıtıñ lauep nan ap löm, abañ bad ap löm, God nıñ sabe gı ñeb bred u pör pör dam abañ adö anıbu lımdal.

3 Pen ram magö raul mıgan ap, wañj kub yabıt u pıt gıla. Raul mıgan anıbu, Ram Raul Mıgan U† Ke Yabıt u a gıla. *

4 Raul mıgan anıbu, mab abañ bad ap gı löm, kabö gol ud pak goł bad löm magöñhalö harı göl, nan haññ aij auöp u adö anıbu laumıdal. Kes kabö gol udöm gıla kub ap, God Manö Aij Kes Magö a gımdal u, u rö nöp mıdeia. Kes mıgan anıb yañ, God lo manö kalı kılın rıka kabö mıhau u abe, Eron ilöñ adıñ ud ajep marep ga u abe, nan mana rin kabö gol udöm gıla mıgan u rım leila mıdeia u abe lılö mıdmıdöp. *

5 God mıdöp i a gôm, Kes Magö mıdeia adö adö au gılan, ejol rö mıhau auan bad halö böñ böñ geila. Nan si nan naij gıpun gac u, God nıñöm arö gañ a gôm, hagape pro pro dap sabe gı ñımdal anıbu. Nan anıb gau manö u, mıñi hag mılöbö lem kalı kılın rıknam rö lagöp. *

6 Pen nan anıb gau magöñhalö gılö mıdö nıñöl gı, bı God nıñ nan sabe gep gau pör pör, sel ram raul mıgan hön adö u amöm, God nıñ wög u gımdal. *

7 Pen bı God nıñ nan sabe gep yıharıñ anıb gau, ram raul magö anı yan aröl rö laga. Mı añı añı, God nıñ nan sabe gep bı kub yabıt u nöp, sipsip hagape dam nöp, raul mıgan anıbu armıdöp. Nan si nan naij nıpe ke ga gau gac u abe, nıbi bı nıñ aij gagöm nan si nan naij gıla gau gac u abe God nıñöm arö gınım a gôm, hagape u dam raul mıgan anıbu amöm, God nıñ sabe gı ñımdöp. *

* 9:1: Eks 26:1-30; 25:23-40 * 9:3: Eks 26:31-33 * 9:4: Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nab 17:8-11; Dud 10:3-5 * 9:5: Eks 25:18-22 * 9:6: Nab 18:2-6 * 9:7: Lep 16:2-34

⁸ Ga anıbu, Ana U† u hanıþ yamö niþbun, sel ram anıbu ram raul miþgan miþöp halö miþmiþöp rö, Ram Raul Miþgan Kamıñ Aij U† Ke Yabı† anıbu aröl rö laga.

⁹ Pen giþmiþdal anıbu, God hanıþ niþi bi miþni miþpun ñin i gası niþun a göm haga. Pen nan ñiþmiþdal u abe, kaj meme kaj siþsip nan gau damöm, pak God niþ sabe giþmiþdal u abe, nan si nan naiþ giþlö gac miþmagö añ kale dañ miþdeia u ñk giþ yuö, God niþi bi asiñ miþdagöp niþe miþdaiöl rö laga. *

¹⁰ Anıg giþmiþdal u, kale yiþariñ nan ñiþeb, ñıg ñiþeb, ñıg pakep, nan adö adö gau nöþ niþöm giþmiþdal. Lo manö nöþ niþö anıb gau niþöm nan kfiñ aij giþmiþdal anıbu, yiþariñ God manö aij giþsön niþö hagnıg ga manö anıbu abad miþdöl giþ, ana rö niþöm giþpal rö u giþmiþdal.

God niþ nan sabe gep bi hain niþö u, hagape niþe u ke dam God niþ sabe giþ ña

¹¹ Pen Krais geia nan aij hadö aua gau, niþe ke nan aij gau God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabı† miþöp. Pen ram niþe au bi añ niþö hon miþdöm hanıþ giþ ñab ram anıbu, niþi bi giþ lılo sel ram nöþ niþö miþmiþöp rö miþdagöp; God miþnöñ naböñ i giþ löm, Krais wög gab ram u giþ laga. Krais wög gab ram u ram aij unbö ke.

¹² Krais kaj meme kaj kau pi paköm, hagape dam God niþ sabe giþmiþdal rö gaga; hagape niþe u ke yua u nöþ God niþ sabe giþ ña. Pen bi God niþ nan sabe gep nöþ niþö gau pör pör nöþ hagape hoñ göm sabe giþ ñiþmiþdal rö gaga; hanıþ ud God aip jım ñiþniþg, hagape niþe ke mañ añi yabı† dam Ram Raul Miþgan U† Ke Yabı† lañ ara u me, hon pör pör nöþ kamıñ miþdaiun rö löp.

¹³ Niþi bi lo nöþ niþö niþöm nan kfiñ aij giþblap rö gagöm asiñ miþmiþdal niþi bi gau aulö, bi God niþ nan sabe gep gau, ñin riþmnap kaj meme ap pak hagape u udöm, niþi bi anıb gau yuö piþsmas giþ paköm kamıñ liþmiþdöp; ñin riþmnap kaj kau niþbar ap pak hagape u udöm, anıg giþmiþdal; ñin riþmnap kaj kau neþ pi ap mab laulö böñ nöþ in biþ riþka bad riþmnap udöm, ñıg halö u† maþi göm udöm u rö nöþ niþi bi kalıþ gau yuö piþsmas giþ paköm kamıñ liþmiþdöp. *

¹⁴ Hagape yiþariñ piþsmas giþ yuö kamıñ liþmiþdöp anıbu niþun niþbun, Ana pör pör nöþ miþdöp u Krais Bi U† Ke Yabı† u aip miþdöm, hanıþ a göm umö, hagape yua u hanıþ gö, nan si nan naiþ giþpun gac u miþmagö añ hon dañ miþdöp u ñk giþ yuö, nagı ubıñ ap lug paköm umnaböl adö u arö gun, God pör kamıñ miþdöp u niþ nöþ wög giþ ñun. *

Krais hagape niþe yua rö, hanıþ God aip ud jım ñöl la

¹⁵ Krais God manö aij giþsön niþö dapöm bi añ niþö miþdöp u, God niþi bi yad udnam a göm hag la gau, kalıþ nan aij ñinabin a ga nan gau udnaböl a göm göp. Krais uma u me, niþi bi Mosıs lo manö ña u riþ juöm, nan si nan naiþ giþpal gau gac anıbu ñk giþ yunım rö löp.

¹⁶⁻¹⁷ Niþi bi riþmnap manö klö hagöm hagpal, “Yad umnö, nan yad gau hagpin rö niþe liþmim,” a giþlö, manö anıbu niþöm, yiþariñ nöþ miþdlö miþdlö, böñ nöþ umlö nöþ, hagpal rö niþe liþbal. Kale kamıñ miþdlö niþöl giþ, nan kale niþe lagpal.

¹⁸ Anıb u rö, God manö aij nöþ niþö Isrel niþi bi kalıþ haga u, nan ap dap paklö hagape lugö uma me, manö anıbu piþdöñ ga.

* 9:9: Hib 10:1-2

* 9:13: Lep 16:15-16; Hib 10:4; Nab 19:9,17-19

* 9:14: 1Pi 1:18-19

19 God Mosís níp hagö Mosís lo manö köp kalí kliñ ríka. God manö aníbu hagö, Mosís nínjöm manö aníbu magöñhalö níbi bí gau magöñhalö kalíp hag ñí naböñ juöm, kaj kau pí pak hagape udöm, kaj meme pak hagape udöm, ñíng rímnap halö honj göm, nan hisöp a gal lö kíd u udöm, sipsip unj u ud adínj lanj adíköm, ñíng hagape aníbu rauöm, lo manö köp aníbu abe, níbi bí apöm mídeilla gau magöñhalö abe yuö písmas gí pakö haga, *

20 “Hagape yunö köp abe kalöp abe písmas gí pakab aníb i, God manö aij u klö hagöm hagöp u, kale aníb unbö rö nöp gímim a ga u, hadö nínjbun a gem yuabin,” a ga.

21 Pen hagape rímnap udöm, God sabe gep sel ram u yuö písmas gí paköm, nan nínhön God níp nan sabe gíníng líla ram aníbu mídeia gau magöñhalö yuö písmas gí paköm ga. *

22 Lo manö Mosís kalí kliñ ríka aníbu amgö lí nínjun nínjbun, nan nínhön God níp nan sabe gíníng líla ram aníbu mídeia gau magöñhalö rö, ke ut aij mídageia; hagape ud yulö písmas gí pakö nöp, ut aij mídmíddöp. Lo manö Mosís kalí kliñ ríka aníbu amgö lí nínjun nínjbun, níbi bí nan sí nan najj gíló, nan ap dap paklö hagape lugö me, gac aníbu lík gí yumíddöp. *

Krais haníp a göm umöm, gac haníp lík gí yuöp

23 Nan aníb gau, nan ram mínöñ kumi kabö adö lanj au míddöp gau ana rö nínjöm gípal rö nöp mídmíddöp. Pen nan ana rö mídmíddöp gau, sipsip ap hagape lugö me, gac aníbu lík gí yua u me, nan yabíł u ram mínöñ kumi kabö adö lanj au míddöp u, nan yíharínj aníb rö wasö, nan aij ke yabíł sabe gí ñeb. *

24 Sel ram nöd níbö Isrel níbi bí gí löm God níp sabe gí ñímídal u, nan ram mínöñ kumi kabö adö lanj au míddöp gau ana rö nínjöm gípal rö nöp mídeia. Pen Krais ram mígan raul aníbu rö araga. Nípe ram mínöñ kumi kabö adö lanj au aramöm, uri haníp bí anj níbö rö míddöm God míddöp aip míddöp.

25 Isrel God níp nan sabe gep bí kub yabíł gau, mí añí añí, hagape kale ke wasö, sipsip nan gau paköm hagape udöm, God níp sabe gí ñíníng, Ram Raul Mígan Ut Ke Yabíł raul mígan u armídal. Pen Krais adö aníbu rö, ñín iru nöp níp ke sabe gí ñíníng ram mínöñ kumi kabö adö lanj au araga.

26 Kale gímídal rö, Krais abe unbö rö gíböp u, God hadame dagol gau mínöñ naböñ i gí la ñín u ríköm, míd damöm mídpun ñín i, Krais pör pör mí añí añí haníp a göm, ilön kub udöm umböp. Pen uri ñín hain níbö mídpun i, nan sí nan najj gac u, níbi bí nöd mídmídal gau gíla, níbi bí uri mídpun gau gípun, níbi bí hainö mídeinaböl gau gínaböl, nan sí nan najj gac u magöñhalö, mañ añí yabíł níbi bí magöñhalö a göm ram mínöñ íł i apöm uma. *

27 Níbi bí gau magöñhalö mañ añí yabíł umöm, hainö manö kub u nínjnaböl rö,

28 Krais nípe mañ añí nöp níbi bí nan sí nan najj gac kale magöñhalö lík gí yuníng uma. Nípe bí añí nöp; kale níbi bí iru yabíł. Krais kauyanj aunab. Pen kauyanj ado gí aunab ñín u, níbi bí nan sí nan najj gípal gau kalíp kauyanj nan sabe gí ñínam a göm auagnab; nípe aníg hadö böñ nöp ga. Pen níbi bí níp aij gö nínjöl gí abad mídpal gau kalíp böñ nöp udöm nan aij ñínabin a ga u ñíníng aunab.

* 9:19: Eks 24:6-8 * 9:21: Lep 8:15,19 * 9:22: Lep 17:11 * 9:23: Hib 8:5; 10:1 * 9:26: Hib 10:10

10

Sabe gep nöd nïbö u, nan si nan najj gac u ðik gï yuagnab

¹ Mosís lo manö kalí klîñ ríka rô nîñöm, sipsip nan gau pak sabe gïpal u, yïharîñ hainö gau gîñg gab u ana ral nîñöm gïpal rô gïpal. Gïpal anïbu, mï añï añï pör gïpal. Anïb u, nïbi bï God nïp aunîg gaböl gau, nan sabe gep lo gau hain göm, God nïbi bï asiñ mïdagöp nïpe mïdöl rô lagöp.

² Sipsip nan gau pak God nïp sabe gï ñïlö, God nan si nan najj gac kale u böñ nöp ðik gï yuböp u, gasï iru nîñöm, kauyan gun kauyan gun a göm gagblap; mañ añï ap nöp göm arö gïblap.

³⁻⁴ Kaj kau nïbar hagape u abe, kaj meme hagape u abe, nan si nan najj gïpal gac u ðik gï yunïm rô lagöp u me, mï añï añï pör nöp nan gau pak God nïp sabe gïpal u, kale nïbi bï nan si nan najj gac halö mïdpal u hauñ göl rô lagöp. *

⁵ Anïb u, Kraís mïñöñ naböñ adö ði i aunîg göm, nïpe God nïp haga, “Nïbi bï kale sipsip nan gau pak nöp sabe gïpal u nöp aij gagöp.

Nïbi bï nan nöp ñeb ap dam nöp ñïbal u nöp aij gagöp.

Pen ne yïp bï hañ roman ap gï ðïban. *

⁶ Pen kaj kau kaj sipsip nan anïb gau halö laulö böñ nöp in bïc rïköp u abe, nïbi bï nan si nan najj gïpal gac u gasï nîñöm sipsip nan gau pak sabe gïpal u abe, u rô nöp ne nîñö aij gagöp.

⁷ Pen manö rïmnap halö hagem hagnö, ‘God, yad mïdpin.

Hadame nöp köp u kalí klîñ rïköm hagla rô u,

yad aubin u, gasï ne nöp nîñmön hagnabön rô gïnabin,’ ” a ga.

⁸ Kraís manö anïb mïhau haga. Manö ap u God nïp hagöm haga, “Nïbi bï kale sipsip nan gau pak nöp sabe gïpal u ne nîñö aij gagöp; nïbi bï nan ñeb ap dam nöp ñïbal u abe ne nîñö aij gagöp; kaj kau kaj sipsip nan anïb gau halö laulö böñ nöp in habïk lugöp u abe ne nîñö aij gagöp; nïbi bï nan si nan najj gïpal gac u gasï nîñöm sipsip nan gau pak sabe gïpal u, u rô nöp ne nîñö aij gagöp,” a ga. Mosís lo manö kalí klîñ rïkö mïdöp rô nöp sabe gï ñïmïdal u pen Kraís nîñöm, “God nïp aij gagöp,” a ga.

⁹ Pen Kraís manö ap God nïp hagöm haga, “God, yad mïdpin. Yad aubin u, gasï ne nöp nîñmön hagnabön rô gïnabin,” a ga. Anïb u, nïbi bï nan pak God nïp sabe gï ñï mïdeila manö nöd nïbö u, God nïpe wasö göm, manö aij hain nïbö u gö pïdöñ gö ara.

¹⁰ Anïb u, Jisas Kraís Nap manö u nîñöm, nan si nan najj gïpun gac u ðik gï yunîg, mañ añï yabï hañ roman nïpe ke böñ nöp sabe gï ña u me, hon nïbi bï magöñhalö nan si nan najj gac u ðik gï ke gau yuö nïbi bï uñ nïpe mïdpun. *

¹¹ Bï God nïp nan sabe gep gau ñïñ añï añï wög kale gïpal. Ñïñ añï añï kale pör pör nan gau pak God nïp sabe gïpal. Pen anîg gïlö, nïbi bï nan si nan najj gïpal gac u ðik gï yunïm rô lagöp. *

¹² Pen Kraís nïbi bï nan si nan najj gac u ðik gï yunam a göm nïp ke mañ añï ap nöp sabe gï ñöm, wög anïbu gï udpin a góm, am God ñïmagö yïjg adö böñ lau asïka.

* 10:3-4: Hib 9:13 * 10:5: Sam 40:6-8 * 10:10: Hib 9:12 * 10:11: Eks 29:38

13 Krais God ñimagö yijig adö böŋ lau asik midö nñöl gɪ, God nɪpe Krais nɪp kauat mauat midpal gau ma ara nɪpe mo gau linab. *

14 Krais nɪpe mañ añi nöp uma u, nɪbi bɪ nan si nan najj gac kale ðik gɪ yuöp gau, kale nɪbi bɪ ut nɪpe hadö midpal. Pen kale nɪbi bɪ ut nɪpe pör nöp mideinaböl.

15 Ana Ut u rö nöp hanɪp manö anɪbu rö hag ñöb. Nɪpe manö hagep bɪ nɪpe ap nɪp gasɪ ñö, God Manö u adɪŋ ap kalɪ kfiñ rɪköm haga,

16 “Yad Bɪ Kub hagabin,
hainö yad manö hain nɪbö kalɪp hagem manö hag adö añi lem,
lo yad u gasɪ midmagö aŋ kale dan ði ññö,

nɪŋ aij göm gasɪ nñöl gɪ mideinaböl,” a ga. *

17 Pen manö ap haga,

“Nan si nan najj gɪpal u nɪjem arö gem,

hainö gasɪ nñöl gɪ midageinabin,” a ga. *

18 Anɪb u hon nɪŋbun, God nɪpe nɪbi bɪ magöŋhalö nan si nan najj gɪpal gac u hadö nñöm arö göp rö, God nɪp nan sabe gep bɪ gau wög ap midagöp yabɪ.

God midöp söl auun

19-20 Añ mam bɪ. Jisas hañ romanɪ nɪpe ke hagape nɪpe ke nöp sabe gɪ ñöm ilön udöm uma u me, waŋɪ kub Ram Raul Mɪgan Ut Ke Yabɪ pɪ ðila u pak gɪ dö gö, adan gɪsön nɪbö adan kamɪŋ arep ap hon böŋ nöp hiika. *

21 Krais nɪpe hon God il nɪpe midpun gau, bɪ ram nap nɪbö rö midöm, God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪ hon u midöp.

22 Anɪb u me, Krais nan si nan najj gɪpun gac u hadö ðik gɪ yuö, gasɪ magö hon mid aij göp nñöm hon ñig pak aij gɪpun rö ut nöp midun, God manö aij u nɪŋ ud pɪdöŋ gun, gasɪ añi nöp nɪŋun, God midöp au söl arun. *

23 God pör nöp hagöp rö nöp gɪnab u me, God hanɪp dam ram mɪnöh kumi kabö adö lan au ud arnab a göp manö nñö anɪbu nɪŋ ud pɪdöŋ gun gasɪ halö abad midaiun. God hainö anɪg gɪnab manö u nɪbi bɪ gau hag ñibun rö, hon ke gasɪ añi anɪbu nöp nɪŋ ud pɪdöŋ göl gɪ midaiun.

24 Pen añ mam bɪ rɪmnap kalɪp midmagö lun gɪ aij gɪno, kale pen nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp midmagö löm gɪ aij gɪlö, añ mam gau pen pen ud aij gun, gɪ ñun, pen pen midmagö lun, gɪ aij gun. Gasɪ u nöp nñöl gɪ midaiun.

25 Nɪbi bɪ rɪmnap God Manö nɪŋun a göm apöm magum gɪmidal u pen hainö arö gɪpal rö, gagun. Bɪ Kub ado gɪ apöm manö kub hagnab ñin u söl midöp a gun, ap magum gun, manö aij nɪŋbun u, pen pen hag ñöl gun, jɪm ñöl midaiun. *

Krais nɪp arö gɪnabun u, böŋ nöp ap lug pakun rö löp

26 Krais manö aij manö yuö u haglö nɪŋ aij gun, pen ado gɪ nan si nan najj adö u kauyan göl gɪ midnabun u, nan ap God nɪp sabe gɪ ñno gac hon u ðik gɪ yunɪm rö lagöp. *

27 Adö anɪbu, adan hon ap midageinab. God nɪp pɪñɪŋ gun, manö kub u abe, mab mɪtaŋ kub God koŋmaŋ nɪpe gau kalɪp in hij gɪ lugnɪg gab u abe abad mideinabun. *

* **10:13:** Sam 110:1 * **10:16:** Jer 31:33; Hib 8:10 * **10:17:** Jer 31:34 * **10:19-20:** Mad 27:51; Hib 4:16 * **10:22:** Lep 8:30; Esi 36:25; Ep 5:26 * **10:25:** Hib 3:13 * **10:26:** Hib 6:4-8 * **10:27:** Ais 26:11

²⁸ Mosıs lo manö kalı klič rıka u, nıbi bı nıñlö, nan yıharıñ rö lö, rıb rıkeila u, nıbi bı mıhau aka mıhau nıganı amgö nıñlö, manö kub gımıdal nın u, kalıp mög nıñnım rö lagö, bı manö ud asıkep gau manö anıbu nıñ aij göm haglö böñ nöp al pak lımıdal. *

²⁹ Anıb u, nıbi bı God Nı nıpe u nöp azeb azeb nınaböl u, God nıbi bı manö kub hagnab nın u kalıp manö kub hagöm, kalıp pen ilön naij nınıg gab. God Nı nıpe nıp azeb azeb nınaböl anıbu, Krais hagape nıpe ke hanıp God aip ud jım nöl lınam a göm yua u, kalıp nan yıharıñ rö lö, anıg gınaböl. Pen God Ana kalıp mög nıñöb u, nıp u rö nöp azeb azeb nınaböl. *

³⁰ Hon nıñbun God Bı Kub nıpe haga, “Nıbi bı nan si nan naij gıpal gau, yad añı kalıp pen gı naij gınabin,” a ga. Pen manö ap haga, “Bı Kub nıpe ke nıbi bı nıpe gau kalıp manö kub hagnab,” a ga. *

³¹ Pen God Bı Kub pör pör mıdöp u, nıbi bı gau kalıp manö kub hagnab u nıñlö anının gö pıñıñ gınaböl.

God Manö hagöp rö nöp gıno arnım

³² Pen nöd gımıdim u hauı gagmim. Krais mailö aij kalöp pak nıö manö aij nıpe u nıñ udpe, nıbi bı rımnap kalöp marö kub nııla u pen nıp arö gagpe.

³³ Nın rımnap kalöp manö naij hagöm, gı naij gımıdal u pen gası anıbu nıñagmim, Krais nıbi bı mıgan rımnap kalıp gı naij geila anıb gau adö armıdim.

³⁴ Nıbi bı Krais manö aij u nıñ udlö, nagı lıla gau, mög nıñmıdim. Bı kub ram mınöñ kale abadpal gau apöm nan kale magöñhalö ud gau nıbö gau nıbö pıñı gı ud arlö, gası iru nıñagmim, aij gö nıñöl gı, kale nan pıñı gı ud aragep, nan aij yabı pör pör nöp mıdnab u gası nıñöl gı nöp mıdmıdim. *

³⁵ Anıb u, hain hain gagmim; klö gımim gası halö mıdeinabım u, God kalöp pen nan aij yabı nınab.

³⁶ Krais manö aij nıñ udpım u arö gagmim. God Manö hagöp rö nöp gıpe arö me, God Manö hagöp rö nöp kalöp nan aij anıbu nınab.

³⁷ God Manö u nıñun nıñbun, manö ap kalı klič rıköm hagla, “Magö ulep nöp ap mıdöp

Bı aunıg gab u aunab. *

³⁸ Pen nıbi bı kamıñ aij yad gau, yıp nıñ udöm kamıñ mıdeinaböl. Pen nıbi bı rımnap yıp arö gınaböl u, yıp aij gagnab,” a gıla.

³⁹ Pen hon nıbi bı God nıp arö göm ap lug paknaböl rımnap mıdagpun; nıbi bı nıp nıñ udöm, pör pör nöp kamıñ mıdeinaböl gau mıdpun.

11

Nıñ udep magö u

¹ Nıbi bı God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, God nıp nıñ udpal gau, God Manö hainö kalöp gı aij gınabin a göp u, kale gası mıhöp wasö, God Manö hagöp rö nöp nıñ ud pıdön gıpal. Nıbi bı God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, God nıp nıñ udpal gau, God Manö nan anıb gau anıg göl anıg göl mıdöp a göp u, kale nan anıb gau amgö nıñagpal u pen kale gası mıhöp wasö, God Manö hagöp rö nöp nıñ ud pıdön gıpal. *

* 10:28: Dud 17:6; 19:15 * 10:29: Eks 24:8 * 10:30: Dud 32:25-36 * 10:34: Mad 6:20; 19:29

* 10:37: Hab 2:3-4 * 11:1: 2Ko 5:7

² Nibi bi rımnap hadame nöp gau, mñi nöp kalı kliñ rıkejın rö gıla rö, God nıp aij ga.

³ God nıp nıj udun, God Manö hagöp u manö nıjög hagöp a gıpun u me, nan kumi kabö adö lanj abe, nan mınöj naböj il i abe, God nan ap udöm gı laga, God manö u nöp hagö la u, nıjbun. *

Ebol, Inok, Noa God nıp nıj udla

⁴ Hadame nöp bi ne Ebol God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a ga u me, nan dapöm God nıp pak sabe gı ñö, God nıjög aij ga. Pen nımam Ken nan dapöm sabe gı ña u, God nıjög aij gaga.

Ebol nıpe God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a ga u me, God nıp pen bi kamıj aij yad a göm, nan sabe gı ña u nıjöm, yıj aij göp a ga. Ebol umöm arö, mñi aip mıdagpun u pen, nıpe God nıp nıj uda aıud anıbu, hanıp nıbi bi rımnap gası ñöl gı nöp mıdöp. *

⁵ Pen Inok nıpe u rö nöp God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a göm, God nıp nıj ud mıd damöm umaga. God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a ga u me, God nıp pen bi kamıj aij yad a göm, kamıj nöp ud ara. Nıbi bi nıp ulhai ulhai nıj wasö gıla; God nıpe ke nıp dam ram mınöj kumi kabö adö lanj au ud ara. *

⁶ Nıbi bi God nıp nıj udöm, God Manö hagöp u manö nıjög hagöp a gınaböl gau nöp, God nıjög aij gınab. Nıhön gıng: nıpe kamıj mıdöp rö, nıp sabe gıno, hanıp manö hagöp rö gınab a gıpal nıbi bi gau nöp ud aij gınab.

⁷ Pen Noa nıpe u rö nöp God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a göm, God hagöp rö nöp gınab a göm, haga rö nöp ga. God Noa nıp möj kub paknab a gö, Noa amgö nıjaga u pen God nıp nıj uda rö, manö nıjög hagöp a göm, ñıg magıb kub u gı la. Ñıg magıb kub anıbu gı löm, nıbi nıpe ñı pai nıpe gau magöjhalö raul mıgan anıbu arlö, möj kub yabıı u ala pen kamıj mıdeila. Pen God möj kub paknab a gö, amgö nıjaga ñın u, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a göm gö arö ñıg magıb gı la u me, God nıp bi kamıj aij yad a ga. Nıpe kamıj arö nıjöl gı, nıbi bi manö nıpe rıb jula gau nıbi bi nan si nan naij nöp göl gı mıdeila u waiö mıdöp. *

⁸ Bac ilanj Ebrahim u rö nöp God nıp nıj udöm, God manö hagöp u manö nıjög hagöp a göm, haga rö nöp ga. Nap ram mınöj u mıdö nıjöl gı God haga, “Ñı pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, kalöp ram mınöj kub ap böj nöp hagnabin u me, ammön anıb gau mıdaimön,” a ga. God anıg hagö, Ebrahim ram mınöj anıbu mıdöp gau a göm nıjaga; God yıj abad mıdeinab a göm, haöwalo ara. *

⁹ Pen God ram mınöj nıp hag la am mıdeia ram mınöj anıbu ram mınöj nıpe wasö, nıbi bi rımnap ram mınöj kale. Nıpe bi mılö gau nıbö rö mıdeia. Nıpe anıg göl mıdöm, sel ram nöp göm han ajöm, ñı nıpe Aisak nıp yag daua. Yag dauö kub göm, nap ga rö nöp sel ram nöp han ajeia. Aisak ñı nıpe Jekop nıp yag dauö kub göm, u rö nöp sel ram nöp han ajeia. Pen God ram mınöj nıp hag löm Ebrahim nıp haga u, ñı nıpe Aisak Jekop kalıp u rö nöp hag la. *

¹⁰ Pen Ebrahim God ram mınöj klö aij pör mıdeinab a göm gı la u, am mıdeinabin a gı gası nıjöl gı mıdeia.

* 11:3: Jen 1:1; Sam 33:6; Jon 1:3 * 11:4: Jen 4:3-10 * 11:5: Jen 5:21-24 * 11:7: Jen 6:13-22;
7:1 * 11:8: Jen 12:1-5 * 11:9: Jen 35:12

11 Ebrahim bi m̄lep l̄öm, n̄bin Sara n̄bi wasöke m̄lep yab̄t̄ l̄öm, m̄dailö. Pen Ebrahim God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, hagöp rö nöp hal̄p ḡnab a göm, n̄ Aisak n̄p yag daulö. *

12 Ebrahim bi hadö umöb rö m̄deia u pen n̄ n̄pe an̄bu rikö, rik dam dap̄l ḡlö, hon n̄bi bi iru n̄banö yab̄t̄, gap̄i kumi kabö lan̄ au iru n̄banö yab̄t̄ m̄döp rö, kabö kutup airan n̄g got au iru n̄banö yab̄t̄ m̄döp rö, wö ral n̄jagpal rö u, m̄dpun. *

13 Bi hadame nöp hagabin an̄b gau, God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, hagöp rö nöp han̄p ḡnab a göm, umla. God kal̄p n̄hön n̄hön hagö, hagöp rö nöp han̄p ḡnab a göm, n̄p n̄j udöm m̄deila u pen God haga an̄bu gö n̄jög umagla. God kal̄p n̄hön n̄hön haga u, amgö n̄jagöm, m̄lö gau n̄bö rö gas̄i kale nöp n̄jög, hainö God nan aij han̄p n̄nab a ga u han̄p n̄nab, a göm, aij gö n̄jöl gi m̄döm umla. M̄nön naböj adö il̄ i m̄döm hagam̄dal, “Hon n̄bi bi ke gau n̄bö ȳhar̄j apun m̄nön naböj adö il̄ i m̄dpun,” a ḡm̄dal. *

14 N̄bi bi manö an̄bu rö haggal gau, ram m̄nön hon ȳjg göl ap m̄döp u a gi gas̄i u n̄jög, an̄g haggal.

15 Ram m̄nön kale arö göm aula u gas̄i arö, ado gi arblap pen ado gi aragla.

16 Pen gas̄i kub kale ara God ram m̄nön aij kumi kabö adö lan̄ au. God n̄pe pen kal̄p ram m̄nön ap ḡi li aij ga u me, kale God n̄p God hon a ḡpal u, n̄pe n̄jög nable gagöp.

17-19 Pen God, Ebrahim hagnabin rö ḡnab aka göm, n̄p haga, “N̄i ne Aisak, ‘Rikö riklö rik dam dap̄l ḡlö iru m̄deinaböl,’ a ḡnö n̄i u nöp, n̄p dam al pak l̄mön, ȳp sabe gi n̄mön,” a ga. Hagö, Ebrahim God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, ȳp hagöp rö nöp ḡnab a göm haga, “N̄i yad an̄bu rikö riklö rik dam dap̄l ḡlö iru m̄deinaböl a ga manö u arö gagnab; n̄i yad añi yab̄t̄ u al pak l̄nö, n̄pe gö kauyan uraknab,” a göm, n̄i n̄pe Aisak n̄p dam b̄id adö u naḡi adik l̄öm, ru udöm bi ḡ l̄nig gö, God haga, an̄g ḡgmön a ga. An̄b u, n̄i n̄pe Aisak n̄p hadö böj nöp uma rö la u pen n̄p kam̄j udöm dam ado gi ara. *

20 Aisak pen kub göm n̄i m̄hau yag daua. N̄i ap hib n̄pe u Jekop; n̄i ap hib n̄pe u Iso. Pen nap Aisak u rö nöp God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, bi m̄lep yab̄t̄ l̄öm, God hagöp rö nöp ḡnab a göm, n̄i n̄pe m̄hau kal̄p nan aij hainö ḡnab manö u r̄mnap nöd hag n̄a. Umö, hainö haga rö nöp ga. *

21 Pen n̄i n̄pe Jekop u rö nöp God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, hagöp rö nöp ḡnab a göm, bi m̄lep yab̄t̄ l̄öm söl umn̄g ga n̄n u, ilöj ad̄j ud ajep n̄pe u udöm, God hib n̄pe hagö adö arö n̄jöl gi, n̄i n̄pe Josep n̄i r̄ika m̄hau u kal̄p hagöm, God kal̄p m̄hau ud aij göm abad m̄d aij ḡn̄m, a ga. *

22 Pen n̄i n̄pe Josep u rö nöp God n̄p n̄j udöm, God manö hagöp u manö n̄jög hagöp a göm, hagöp rö nöp ḡnab a göm, bi m̄lep yab̄t̄ l̄öm söl umn̄g ga n̄n u, Isrel n̄bi bi n̄pe gau kal̄p haga, “Hainö ram m̄nön Ijip i arö ḡm̄m, ado gi ram m̄nön Kenan arnabim. N̄n an̄bu, le yad gau halö

* 11:11: Jen 18:11-14; 21:2; Ro 4:19 * 11:12: Jen 15:5; 22:17 * 11:13: Jen 23:4; 1Kr 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * 11:17-19: Jen 21:12; 22:1-14; Ro 4:17 * 11:20: Jen 27:27-29,39-40 * 11:21: Jen 47:31-48:20

dammim an+g an+g g+mim,” a ga. Hagöm umö, hainö kal+p haga rö nöp g+la. *

Mosis n+p yag dapil pi gilö

23 Mosis n+me nap ber u rö nöp God n+p n+η udmil, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a g+mil, hagöp rö nöp g+nab a g+mil, n+ Mosi s n+p yag daumil, k+ñ aij m+deia u n+ηmil, rak+n m+hau n+gan pi gilö m+deia. Ijip Kiη Pero n+p pi+n+η g+glö. *

24 Mosis kub göm, n+pe u rö nöp God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, hagöp rö nöp g+nab a göm haga, “Y+p Pero pai n+pe n+ n+pe hagöglö.

25-26 M+nöη naböη adö il i nan si nan naij göl g+ m+dnö, y+p aij g+gnab; pör pör m+deinam a gem, Mesaia n+p n+η udnö, y+p hag junaböl u aij; pen Ijip n+bi b+ arep auep nan aij aij kale gau y+p aij gagöp a ga. Yad n+bi b+ God lau adö m+dlö, kal+p g+ naij g+p+al gau aip magum gem m+deinam,” a ga.

27 Pen Mosis n+pe God amgö n+ηagep u n+p n+η udöm, waiö n+η+n+ηm rö lö, Kiη Pero n+p mulu kal n+ηa u pi+n+η gaga. God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, hagöp rö nöp y+p abad m+deinab a göm, God haga rö nöp göm, Isrel n+bi b+ kal+p u+ g+ Ijip arö göm aua.

28 Pen Mosis n+pe God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, hagöp rö nöp han+p g+nab a göm, hagö. Isrel n+bi b+ Pasopa sip sip pi gau paköm, hagape udöm ajöη il böη böη yulö p+smas g+ pakö, naböη adö laη abe yulö p+smas g+ pakö, ejol apöm Ijip n+bi b+ n+ nöd yag daula gau magöηhalö al pak löl g+, Isrel n+bi b+ ram kale u amöm n+ nöd kale gau al pak laga. *

29 Isrel n+bi b+ God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, hagöp rö nöp han+p g+nab a gilö, Ijip kai kal+p r+id+k gilö, amöm n+g solwara Hagape u r+ikn+g gilö n+ηöl g+, God gö n+g an+bu h+ñ g+ böη böη arö, m+nöη m+lep adö u rö amöm, böη lödaη arla. Pen Ijip kai kal+p yu g+ dam aη an+bu aueila, n+g apöm kal+p pa+u gö magöηhalö n+g n+ηöm um hakla me. *

30 Pen hainö Isrel n+bi b+ God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, hagöp rö nöp g+nab a göm, amöm daun kub Jeriko kabö waryö klö u n+η unbö mudun u g+gabö gilö gilö, kabö waryö u böη nöp lug paka. *

31 B+ si udep n+bi Rehap u, God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, n+bi b+ n+pe God manö n+pe arö g+la gau aip umaga. N+ñön g+n+g: b+ Isrel m+hau daun kub Jeriko arlö, kal+p m+höη al pak l+n+g gilö, God Rehap hagö, ram m+nöη hon n+η l+n+g aubil a göm, ud amdam gö, kam+η m+dmil ado g+ arlö. *

32 Pen n+bi b+ God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a gilö, kal+p ke yab+ñ ga aiud gau aige göl gem m+löbö hagnam. B+ ne Gidion, Barak, Samson, Jepda, Depid, Samyuel b+ gau abe, b+ God manö hagep gau abe g+la g+la rö hagnö, manö m+lö kub arnab. *

33 N+bi b+ an+η gau God n+p n+η udöm, God manö hagöp u manö n+ηö hagöp a göm, r+mnap n+bi b+ ram m+nöη ke r+mnap kal+p yu g+ yula. Kale

* 11:22: Jen 50:24-25; Eks 13:19 * 11:23: Eks 1:22; 2:2 * 11:28: Eks 12:21-30 * 11:29: Eks 14:21-31 * 11:30: Jos 6:12-21 * 11:31: Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 * 11:32: Jaj 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa 16:1-1Ki 2:11; 1Sa 1:1-25:1

gı aij gıla rö, God gınabin a ga rö nöp kalıp ga. Rımnap kalıp kain hapeb laiön mıdeila an u ud yula, God kalıp abad mıdö hauagla. *

34 Pen rımnap mab kub ineia an u ud yula inaga. Rımnap ru mlö kíd udöm kalıp bıñg lun a gıla u pen pıññ gı arla. Nıbi bı rımnap nıbi bı hain u pen God kalıp abad mıdeia kal klö yabıt mıdeila. Pen pen göl gı, amöm ami bı ram mınöñ ke nıbö gau kalıp yu gı yula. *

35 Nıbi rımnap nugmul bı ñı pai kale gau umeila, God nıp nıñ udöm sabe gılö, nıpe gö kauyan urakla.

Nıbi bı rımnap God nıp nıñ udeila rö, kalıp ilön ñıla. God nıp arö gıblap, kalıp hubık yulö kamıñ arblap u pen, umno God hanıp gö urakun ram mınöñ aij nıpe au pör pör mıd aij gun a göm, God nıp cıg göl gı nöp mıdöm nıp arö gaglö, kalıp rapın gı naj göm ilön mab ñılö ñılö umla. *

36 Rımnap kalıp hag juöm, ilöñ ud rapın pakla. Rımnap adıköm nagı yula. *

37 Rımnap kabö ju pak lılö umla. Rımnap kalıp so udöm rıb gı dö gı adıñ adıñ lıla. Rımnap ru mlö kíd udöm, kalıp böñ nöp bıñg lıla. Rımnap kalıp pör nöp gı naj göm, yuk gılö gılö utham yabıt mıdöm, nıbi bı mög gep rö mıdöm, kaj meme sipsip hañ udöm wañj rö yımöm gı ajmıdal. *

38 Pen nıbi bı gau nıbi bı aij yabıt; nıbi bı naj gau an kale au mıdagaıblap. Hon aip mıdep rö lagöp a göm, kalıp gı naj gılö gılö, pıññ gı am ram mınöñ kabö nöp mıdöp an gau mıdöm, kabö mıgan mınöñ mıgan gau han ajmıdal.

39 Nıbi bı hagabin anıb gau, God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, hagöp rö nöp gınab a gılö, God kalıp magöñhalö, gı aij yabıt gımim nıbi bı kamıñ aij yad mıdpım, a ga. Pen God kalıp nan aij ñınabin a ga u, nan aij u ñın anıbu udagla.

40 Nıñön gıñg: God hanıp nan aij yabıt ñınñ gabin a göm gası nıñö rö, ñın hain anıbu nöp, kale nıbi bı gau abe, hon nıbi bı abe hanıp magöñhalö udö, seg am jım ñöl nıbi bı uł nıpe mıdeınabun.

12

1 Pen nıbi bı iru nöp hagajın anıb gau hanıp bıg gıgabö göl gı mıdpal rö, nan gası kub nıñbun gau arö gun, nan si nan naj hanıp yıñıd cıg gınım rö löp u arö gun, klö gun adan hanıp hag la u gı dö gı arun. *

2 Jısa haga rö, hon God nıp nıñ udun, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a gun, hainö God manö hagöp u magöñhalö waiö nöp nıñ aij gınabun. Jısa nıp mab kros ba lan al pak lınñ gılö, yıp bı naj rö al pak lılö nable udnabın a göm hagaga. Hainö ram mınöñ kumı kabö adö lagod au mıñ mıñ yabıt gınabin a göm, hanıp nıbi bı a göm umöm, urak am God ñımagö yıñg adö böñ lau asıka. Anıb u, pör pör nöp Jısa nıp nöp gası nıñöl gı mıdaiun.

3 Nıbi bı iru nöp Jısa nıp mulu kal nıñöm gı naj göm gılö arö, nıpe pıññ gı a nıñmim. Jısa ga adö anıbu nıñmim, anıg unbö rö nöp gımim, gası halö mıdmim, God hagöp rö nöp göl gı mıdaimim.

4 Jısa nıpe Seden aip pen ren ga u, bı gau nıp mab ba lan al pak lılö uma. Kale pen, Seden kalöp nan si nan naj gıñgıp gö, anıg gagun a gımim, nıp aip pen pen gıpım u, kalöp al pak lagpal.

5 God kalöp ñı pai yad a göm manö aij hagö God Manö u kalı klıñ rıkla u hauı gıpım akañ Nıpe haga,

* 11:33: Dan 6:1-2 * 11:34: Dan 3:23-27 * 11:35: 1Ki 17:17-24; 2Ki 4:25-37 * 11:36: 1Ki 22:26-27; 2Kr 18:25-26; Jer 20:2; 37:15; 38:6 * 11:37: 2Kr 24:21 * 12:1: 1Ko 9:24-25

“Ñi pai yad gai i!

Bi Kub u kalöp rimið uknið marö ñinab u,
gasu kub niñagmim.

Bi Kub kalöp hag ñinab u,
hanip böñ nöp arö göp a gimim,
gasu iru niñagmim.

6 Bi Kub niñi bi miðmagö löp gau kalip rimið uknab.

Ñi pai niñe gau me, kalip magöñhalö marö ñinab,” a ga. *

7 Anib u, uþham miðeinabim u, gasu iru niñagmim; God hanip rimið ukab a gimim gasu halö miðaimim. Kale niñbim, nap bi gau ñi pai kale gau magöñhalö rimið ukpal. *

8 God niñe ñi pai niñe magöñhalö rimið uknab. God kalöp rimið ukagnab u, kale ñi pai niñe wasö, ñi pai nap halö miðagpim u me, kalöp rimið ukagnab.

9 Bapi hon minöñ naböñ adö il i gau, hanip rimið uklö, aij ukpal u a gun niñbun. Anib u rö, Bapi hon kumi kabö adö lanj miðöp u hanip rimið ukö, aij yabul anig göp a gun niñun kamñj miðaiun.

10 Bapi hon minöñ naböñ adö il i rimið ukpal gau, ñi pai miðaino pro magö u nöp, gasu kale ke niñöm hanip rimið ukpal. Pen God hanip a göm, uþ miðpin rö nöp miðeilanj a göm, hanip rimið uköp.

11 God hanip rimið uköp magö u aij gagöp u pen rimið ukö, nagi aij adö anibu niñun, agamiñ miðdun gi aij göl gi nöp miðeinabun. *

God nan niñe gau nöp gasu niñöl gi miðaimim

12 Anib u me, ñin ma kata gö auöp u, yþharñj göp a gimim, urak amil apil giñe klö ginim. *

13 Adan yijig göl aij aij adö u arbe, rimiñap ma pið juainim, klö gimim ammim giñe giñe, kamñj linab. *

14 Niñi bi gau aip magöñhalö jim ñöl miðaiun a gimim miðaimim u pen God niñi bi uþ niñe miðaimim. God niñi bi uþ niñe gau nöp Bi Kub u niñ niñnaböl.

15 Kale niñ aij gimim, God hanip mög niñöm ud aij göp u arö gagmim. Niñ aij gimim, anj kale gau niñi ap bi ap gasu naj niñöm, kiyö lö, nan niñin gasu naj anibu hageinab u, kale pen u rö nöp gilö gilö, niñi bi iru nöp kalip asñj uþ ginim rö löp.

16 Niñ aij gimim, anj kale gau niñi bi ap niñi si bi si gagnim. Kale magöñhalö God nan niñe gau nöp gasu niñöl gi miðaimim. Iso hadame nöp ga rö gagmim. Iso niñe God nan niñe gau gasu niñagöm, kiyö lö, nan niñin a göm, God nap Aisak nan aij ña u, Aisak ñi niñe nöd u Iso niñ ñinig ga u, Iso ñi nöd miðöm udböp u, pen nan aij anibu nan yþharñj rö lö arö göm, nan magö u nöp uda. *

17 Pen kale niñbim, nap Aisak nan aij ñi nöd Iso niñ ñinig ga nan aij anibu, Iso udaga u me, hainö mög gö miþöñ göl gi, kauyanj udnam a göm, adan udnim ap miðdagö, mög yabul gö miþöñ gi miðeia. *

God pör kamñj miðöp u ram minöñ niñe u aubim

* 12:6: Job 5:17; Pro 3:11-12; Rep 3:19 * 12:7: Dud 8:5 * 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3
* 12:13: Pro 4:26 * 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40

18 Isrel n̄bi b̄ ram m̄n̄n̄j Sainai Dum m̄d̄öp u amöm dum an̄bu īl au aulö, mab kub yab̄ī inöm, s̄b̄ön yab̄ī apöm, ȳḡön kub udöm gö, amgö kale ke n̄ījla. Pen kale ram m̄n̄n̄j an̄bu rö auagpim. *

19 Añ magö manö kub u hagöm, manö kumi kabö adö lañ n̄bö ap hagö, n̄bi b̄ gau p̄ñ̄īj göm Mos̄s n̄p hagla, “Ake! Manö hagab an̄bu rö, manö r̄imnap hagö n̄ījagun,” a ḡila. *

20 N̄ihön ḡīn̄g: God manö nöd hag la u Isrel n̄bi b̄ gau hag ñ̄n̄īg göm Mos̄s n̄p haga, “N̄bi b̄, kaj meme, kaj sipsip nan gau dum an̄bi auaiöl, kabö ju böñ nöp pak lep,” a ga. Manö an̄bu n̄ījlö m̄idmagö aröp. *

21 Nan ga an̄bu n̄ījöm p̄ñ̄īj ḡila u, Mos̄s u rö nöp n̄ījöm haga, “Yad ḡil ḡil gem p̄ñ̄īj gabin,” a ga. *

22 Kale pen Sainai Dum an̄bu auagpim; kale Saion Dum aubim. Saion Dum aubim u, God pör kam̄īj m̄d̄öp u ram m̄n̄n̄j n̄pe u aubim, ram m̄n̄n̄j Jerusalem kumi kabö adö lañ, ejol iru n̄banö yab̄ī ñ̄ñ̄ī lölö ḡī m̄idpal au, ram m̄n̄n̄j an̄bu aubim.

23 N̄bi b̄ Krai manö aij u n̄īj udlö, God kal̄p ñ̄ī nöd rö udöm, ñ̄ī pai yad a göm, hib kale ram m̄n̄n̄j n̄pe kumi kabö adö lañ au kal̄ī k̄īñ̄ r̄īköp; kale magum göm m̄ñ̄ m̄ñ̄ gölö ḡī m̄idpal au, ram m̄n̄n̄j an̄bu ammim, Krai n̄p n̄īj udpal kal̄p aip j̄m̄ ñ̄öl m̄idpim. Krai n̄p n̄īj udpim u me, God n̄bi b̄ gau magöñhalö manö kub hagnab God u aip j̄m̄ ñ̄öl m̄idpim. N̄bi b̄ ram m̄n̄n̄j īl ī m̄idöm, God n̄p n̄īj udöm, God Manö hagöp rö göm, n̄bi b̄ kam̄īj aij n̄pe m̄idöm, umöm ana kale am God aip n̄bi b̄ uñ̄ n̄pe m̄idpal gau, kal̄p aip j̄m̄ ñ̄öl m̄idpim.

24 J̄sas n̄pe God manö aij ḡisön n̄bö dapöm b̄ an̄ n̄bö m̄d̄öp u, n̄p nöp aubim. Ken n̄mam Ebol n̄p al pak lö hagape yua u, manö kub yab̄ī uda; pen J̄sas hagape n̄pe u han̄p a göm yua rö, God aip j̄m̄ ñ̄öl m̄idaiun rö löp. *

N̄īj aij ḡimim

25 An̄b u, n̄īj aij ḡimim. N̄bi b̄ Sainai Dum īl au m̄idöm, God manö haga u udagla gau, kam̄īj aröl rö laga rö u, God ram m̄n̄n̄j kumi kabö adö lañ au n̄bö manö aij ḡisön n̄bö u haga u arö ḡinabun u, han̄p u rö nöp kam̄īj arun rö lagnab yab̄ī. *

26 Ñ̄in nöd an̄bu God kal̄p manö hagö n̄ījöl ḡī, munmon rö uda. Pen han̄p haga, “Hainö unbö rö kauyañ ḡinö, m̄n̄n̄j naböñ īl ī abe, kumi kabö adö lañ abe magöñhalö an̄ an̄a ḡinab,” a ga. *

27 “Kauyañ” a ga an̄bu n̄ījbun, nan pör m̄idageinab a göm ḡī la gau magöñhalö ur ḡinab; nan pör pör m̄ideinab a ga nan gau nöp m̄ideinab.

28 An̄b u, hon ram m̄n̄n̄j an̄a gagep, ram m̄n̄n̄j pör pör nöp p̄d̄öñ m̄idep, ram m̄n̄n̄j aij yab̄ī arnabun rö, aij a gölö ḡī m̄idun, God n̄p n̄īj ud p̄d̄öñ gun, b̄ kub klö halö m̄d̄öp u gas̄ī n̄ījöl gun, hib n̄pe hagno adö arñ̄m.

29 God hon mab ke inab rö m̄d̄öp. *

* 12:18: Eks 19:16-20; Dud 4:11-12 * 12:19: Eks 20:18-21; Dud 5:22-27 * 12:20: Eks 19:12-13

* 12:21: Dud 9:19 * 12:24: Hib 8:6; Jen 4:10 * 12:25: Hib 2:1-3; 10:26-29 * 12:26: Hag 2:6

* 12:29: Dud 4:24; 9:3

13

Añ mam r+imnap kalip m+dmagö yab+ł lun

¹ Krais n+bi b+ gau aip añ mam rö pen pen m+dmagö löł g+ nöp m+daimim.

² Krais n+bi b+ gau n+bö kalöp lau adö auaiöl, kalip ud aij g+mim. N+bi b+ r+imnap, n+bi b+ gau n+bö aulö, n+bi b+ y+har+ıj gau n+bö auaböl a göm, hag w+hai udöm, n+bi b+ wasö, ejol r+imnap kalip hag w+hai udla. *

³ Krais n+bi b+ r+imnap nag+ m+daiöl, hon aip nag+ m+dpun a g+ gas+ n+ıj mim kalip g+ aij g+mim. Krais n+bi b+ r+imnap u+tham m+daiöl, hon aip u+tham m+dpun a g+ gas+ n+ıj mim kalip g+ aij g+mim.

⁴ Ber m+hau udmil, g+ aij g+pil. Kalip ber m+hau g+ naij gagöl. Pen ber m+hau udmil, hainö n+bi si b+ si g+nabil gau abe, b+ praj n+bi praj n+bi si b+ si g+naböl gau abe, God kalip manö kub yab+ł hagnab. *

⁵ Nan hon udpun gau pro göp a g+mim, u+tpö k+no k+ıap gol mani nan gau gas+ kub u n+ıj agmim. Nan pro hon m+döp u mel m+döp a g+mim gas+ u n+ıj mim. God haga,

“Kalöp arö gagnabin;

kale aip pör pör nöp m+deinabin,” a ga. *

⁶ An+ıb u, gas+ halö m+dpun hagnab,

“B+ Kub y+ıp abad m+döp rö, p+n+ıj gagnabin.

N+bi b+ r+imnap y+ıp g+ naij göl rö lagöp,” a gun. *

⁷ B+ kub kalöp God Manö aij haglö n+ıj be u gas+ n+ıjöl g+ m+daimim. Kale God n+ıp n+ıj udöm, manö n+ıpe hagöp rö g+ılö arö umla u gas+ n+ıjöl g+ m+dmim, an+ıg unbö rö nöp göl g+ m+daimim. *

⁸ Jisas Krais nöđ m+dm+döp rö, uri an+ıb unbö rö nöp m+döp; pen uri m+döp rö, hainö pör pör nöp an+ıb unbö rö nöp m+deinab.

⁹ N+bi b+ r+imnap kalöp manö piral ke ke hagaiöl u, udagmim. God kalöp mög n+ıjöm, ud aij göm, abad m+d aij göp u nöp gas+ n+ıj mim, m+dmagö an kale daı p+döıj udmim, gas+ halö m+daimim. Pen nan n+ıj be lo gau gas+ ap n+ıj agmim. N+bi b+ nan n+ıj be lo gau hain göm m+d aij gagnaböl. *

¹⁰ God n+ıp nan sabe gep b+ gau, God sabe gep ram u m+döm, nan pak b+ıd adö au God n+ıp sabe g+ıpal gau, nan b+ıd hon adö m+döp u n+ıjöl rö lagöp.

¹¹ God n+ıp nan sabe gep b+ gau kaj kau kaj meme paköm hagape u dam God n+ıp nan sabe gep b+ kub yab+ł u n+ıp n+ılö, n+ıpe pen n+bi b+ nan si nan naij g+m+ıdal a göm, God n+ıp sabe g+n+ıg, dam Ram Raul M+ıgan U+ Ke Yab+ł u hoı göp. N+ıme u pen dam, m+dpal hoı adö au laulö böıj nöp in hab+ık lugöp. *

¹² An+ıb u rö, Jisas n+bi b+ nan si nan naij g+ıpal gac an+ıbu hagape yad ke k+ık g+ yunam a göm, daun kub Jerusalem aıjör hoı adö au amöm, ilön kub udöm, hagape lugö uma. *

¹³ An+ıb u, n+ıp hain gun, n+bi b+ y+har+ıj gau g+ılö aröp adö u arö gun, hoı adö u arno, n+ıp hag jula rö han+ıp u rö nöp hag juöl. *

¹⁴ N+ıhön g+n+ıg: m+nöıj naböıj adö i+ı pör pör m+daiun ka ap m+ıdagöp u pen hainö ram m+nöıj kumi kabö adö laıj au amun pör pör m+daiun a gun abad m+dpun. *

* **13:2:** Ro 12:13; Jen 18:1-8; 19:1-3 * **13:4:** Ep 5:5 * **13:5:** Dud 31:6,8; Jos 1:5 * **13:6:** Sam 118:6 * **13:7:** 1Ko 4:16 * **13:9:** Ro 14:17 * **13:11:** Lep 16:27 * **13:12:** Jon 19:17 * **13:13:** Hib 12:2 * **13:14:** Hib 11:10,16; 12:22

15 Anı̄b u, hon pör pör nöp Jisas Bı Kub hon a gun hib nı̄pe hagno adö arnı̄m. Anı̄g gı̄no, God amgö ilö nı̄pe nan sabe gep aij rö lınab. *

16 Nı̄bi bı rı̄mnap gau kalı̄p ud aij gun gı̄ aij gun, nan hon rı̄mnap kalı̄p nı̄me lı̄ nı̄un. Anı̄g gı̄no, God nı̄nı̄m nan sabe gep aij rö lö, nı̄nı̄ lınab. *

17 Bı kub kalöp abad mı̄dpal gau, manö kale udmim, hagnaböl rö gı̄mim. God wög gı̄pun u, God nı̄nı̄ aij gı̄nı̄m a göm gası̄ u nı̄nı̄l gı̄ kalöp pör nöp nı̄nı̄ aij göm abad mı̄d aij gı̄pal. Anı̄b u, kale nan nı̄hön gı̄mim a gı̄naböl u, u rö nöp gı̄mim. Anı̄g geinabim u, aij gö nı̄nı̄l gı̄ wög kale gı̄naböl. Pen hagnaböl rö gagnabim u, wög gı̄nı̄g gı̄naböl u gı̄naböl u pen aij gö nı̄nı̄l gı̄ gagnaböl. Anı̄g gı̄lö, kalöp abad mı̄d aij göl rö lagnab. *

God nı̄p sabe gı̄pe, nı̄pe hanı̄p abad mı̄dainı̄m

18 Pen God nı̄p sabe gı̄pe, nı̄pe hanı̄p abad mı̄dainı̄m. Hon gası̄ mı̄höp wasö, gası̄ añı̄ nöp nı̄nı̄un, nan nı̄hön gı̄nabun, God Manö hagöp rö nöp göl gı̄ mı̄daiun a gı̄ gası̄ u nöp nı̄nı̄bun. *

19 Yad nan kub ap klö gem kalöp hag nı̄nı̄abin: God nı̄p sabe gı̄pe, nı̄pe gö, mı̄dpim u yı̄nı̄d nı̄nam.

20-21 God manö aij pör pör mı̄dep u, Bı Kub Hon Jisas hagape nı̄pe lugö uma manö aij anı̄bu mı̄dep nöp mı̄döp. Hagape nı̄pe lugö umö God gö nı̄pe urak Sipsip Mukep Bı Kub Yabı̄t mı̄döp. God nı̄bi bı ud aij gö aganı̄j mı̄d aij gı̄naböl u, kalöp u rö nöp nan aij nı̄ö, nan nı̄hön nı̄hön God gı̄mim a gı̄nab u, gı̄nabim. Pen Jisas Kraıs mı̄dmagö ar hon dan mı̄döm, God nı̄pe hanı̄p nı̄bi bı aigale nı̄bi bı rö mı̄deinabun a gı̄nab u, Jisas Kraıs hanı̄p gö anı̄b unbö rö nöp lınabun. Anı̄b u, Jisas Kraıs hib nı̄pe pör pör nöp hagno adö arnı̄m. Anı̄b unbö rö aij. *

Manö naböy rı̄mnap

22 Pen añ mam bı. Köp ulep kalı̄ klı̄n rı̄kpin anı̄bi, manö hagabin u nı̄nı̄ aij gı̄mim udmim.

23 Mam hon Dimodi nı̄p nagı̄ lı̄la u, mı̄nı̄ höy auöp. Söl aueinab u, aip nı̄nabul.

24 Bı kub kale gau abe, God nı̄bi bı nı̄pe gau abe, kalöp magöñhalö “Mı̄dpim?” a gabun. Kraıs nı̄bi bı nı̄pe ram mı̄nönı̄ İdali nı̄bö gau kalöp “Mı̄dpim?” a gaböl.

25 God kalöp magöñhalö mög nı̄nı̄m ud aij göm abad mı̄danı̄.

* 13:15: Sam 50:14,23 * 13:16: Plp 4:18 * 13:17: 1De 5:12 * 13:18: Ap 24:16; 2Ko 1:12

* 13:20-21: Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

Jems

Jems köp kalî klîñ rîka

¹Yad Jems. God, Bî Kub Jisas Kraiss, kalîp apil mîhau wög gî ñabin. Kalöp nîbi bî Jisas Kraiss manö aij nîpe u nîñ udmim, ju am ram mîñöñ ke gau gau mîdpim gau, köp anîbi kalî klîñ rîkem, “Kale mîdpim?” a gabin. *

Marö nîhön nîhön aunab, kale gasî iru nîñagmim

²Añ mam bî. Marö nîhön nîhön aunab, gasî iru nîñagmim; mîñ mîñ göl gî nöp mîdaimim. *

³Kale nîñbim, marö auö bîslam mîdeinabim u, kale Jisas Kraiss nîp cîg aij gîñabim. Anîb u, hainö marö nîhön nîhön kalöp aunab, kale pîñîñ gagmim, Jisas Kraiss nîp nîñ ud pîdöñ gîmim, nîp cîg aij gîmim. *

⁴Uñham mîdmim, Jisas Kraiss nîp cîg aij göl gî nöp mîdmim, gî dammim me, kale nîbi bî klö, nîbi bî aij, nîbi bî asîñ mîdagöp, mîdeinabim.

⁵Pen kale nîbi bî rîmnap, hon nîhön nîhön gîno aij arnab, a gîñabim u, God bî hanîp ud aij yabîl göp u nîp hag nîñbe, nîpe kalöp gasî aij kabö göl u ñîñab. God nîp hag nîñeinabim u, yîp nîhön gîñîg anîg hag nîñbim, a göm, hagagnab. *

⁶Pen God nîp hag nîñîg, gasî añî nöp nîñmim hag nîñmim. Pen hanîp nîññab aka nîñagnab, a gîmim, gasî mîhöp nîñmim hag nîñagmim. Pen kale gasî mîhöp nîñmim hag nîññabim u, yîgön apöm, ñîg solwara ralöm ud dan î göp rö u gîñabim.

⁷⁻⁸Nîbi bî anîb gau rö, gasî ap ap nîñöl gî gîlö aröp u me, Bî Kub nîp hag nîññaböl u, nan ap kalîp ñagnab.

Nîbi bî nan mîdagöp gau; nîbi bî nan iru mîdöp gau

⁹Kraiss nîbi bî añ mam mög gep rö gau, God amgö ilö nîpe yad hib mîdöp, yad ñî pai nîpe mîdpin, a göm, mîñ mîñ gîñab;

¹⁰pen añ mam nan iru mîdöp gau, God amgö ilö nîpe yad añ mam nan mîdagöp gau rö adîp adîp mîdpin, a göm, mîñ mîñ gîñab. Nîhön gîñîg: nan aij nîpe u mab pîpîl rö yîñîd hir gîñab. *

¹¹Sîdö u lîm göm, mab pîpîl aij aij anîbu kal nîñö, mîñep göm lugöp. Nîbi bî nan iru mîdöp gau, wög kale gî dam arlö nîñöl gî, kalîp unbö rö nöp gîñab. Kale unbö rö nöp ur gîñaböl.

Nîbi bî marö auö, God nîp arö gagpal

¹²Pen nîbi bî marö auö, God nîp arö gagöm, cîg aij göl gî nöp mîdeinaböl gau, usajîl bad pör pör mîñep u udnabun a göm, mîñ mîñ gîñaböl. Nîbi bî God nîp mîdmagö lîbal gau, God kalîp usajîl bad pör pör mîñep u rol ñîñab. Nîpe manö klö hagöm anîg haga.

¹³Nîbi bî, gî najj gun, a göm gasî u auö, God gasî ñö anîg gun a gî gasî nîñbun, hagagöl. God, nan si nan najj gînam, a gî gasî nîñagnab rö, nîbi bî rîmnap kalîp gasî anîbu rö ñagnab.

¹⁴Pen gasî najj kale ke nîñbal adö u, kalîp ðîp gî ud arö, nan si nan najj gun a gî gasî nîññaböl.

* 1:1: Mad 13:55; Gal 1:19; Ap 15:23; 1Pi 1:1

* 1:2: Ro 5:3-5

* 1:3: 1Pi 1:7

* 1:5: Pro 2:3-6

* 1:10: Ais 40:6-7

¹⁵ Gasî nîḡnaböl anîbu, nan yîḡ rö yîmlö, ranöm kîdîḡ am pîdöḡ ḡî nab rö u, nan si nan naiḡ ḡî naböl. Pen nan si nan naiḡ ḡî naböl anîbu, böḡ nöp mîd pîdöḡ gö, umnaböl.

¹⁶ Pen añ mam aij yad gau. Manö pîral hagaiöl u, nîḡḡmîm.

¹⁷ Nan aij nîḡhön nîḡhön kabö rö udpun gau, ke gau nîbö auö udagpun. Bapi sîdö, rakîḡ, ḡapî mailö ñî mîdöp gau ḡî la u nöp, hanîḡ adö ḡîlan nîbö ñöb. Nîḡpe nagî adö ap ḡî damöm, nan ana rö ado göm, nagî adö ap ke ḡagnab.

¹⁸ Gasî nîḡpe ke nîḡöm gö, hon manö nîḡö nîḡpe u nîḡ udun, kamîḡ ḡîsön nîbö udun, ñî pai nîḡpe ke lun, nan magö nöd nîbö mîñ mîñ göl ḡî ralmîdal rö mîdpun. *

God Manö u nîḡ aij ḡîmîm, hagab rö nöp ḡîmîm

¹⁹ Añ mam aij yad gau nîḡîm! Nîbi bî kalöp manö hagaiöl u, yîḡîd nîḡmîm; pen manö yîḡîd hagagmîm; nîbi bî gau kalîp yîḡîd mulu kal nîḡḡmîm.

²⁰ Nîbi bî mulu kal nîḡnaböl u, God kale ḡî aij göm, mîd aij ḡîlan, a ḡî gasî nîḡöb rö ḡagnaböl. *

²¹ Anîb u, gasî naiḡ nîḡmîm, nan si nan naiḡ ḡîpîm u, nîḡhön ḡîḡḡ anîḡ ḡîpun, a ḡîmîm, nan ḡac ḡöp anîbu böḡ nöp arö ḡîmîm, God mîdmagö anî kale daḡ manö nîḡpe yîmöb u, ud aij ḡîmîm. Manö anîbu kalöp ud asîk yunab. *

²² God Manö anîbu rîmîd u nöp apdi nîḡmîm, hadö nîḡbun, a ḡîmîm hagagmîm. Anîḡ ḡeinabîm u, kalöp ke manö pîr alnabîm. God Manö nîḡmîm, hagöp rö ḡîmîm me, nîḡbun, a ḡîmîm. *

²³ Pen nîbi bî God Manö nîḡöm, hagöp rö ḡapal gau, añañ mulu adîḡ lî nîḡbal u rö ḡîpal.

²⁴ Añañ lî nîḡöm, mulu adîḡ kale nîḡhön rö mîdöp, a göm, nîḡ aij ḡîpal u pen arö göm amöm, yîḡîd nöp hauḡ göm, aige gö rö mîdajîp nîḡbun, a göm, nîḡḡapal.

²⁵ Pen God Manö aij nîbi bî ud kamîḡ yuöp manö aij u nîḡ aij göm, hauḡ ḡagöm, nîḡöl ḡî nöp ḡîlö arnab nîbi bî gau, God kalîp abad mîdö, nîḡhön nîḡhön ḡî naböl u ar aij ḡî nab. Nîbi bî anîb gau kale God Manö aij u nîḡ aij göm, hagöp rö nöp ḡî mîdpal. *

²⁶ Pen nîbi bî, God nîp wög ḡî aij ḡun, a göm, aḡab kale ke nîḡ aij ḡagnaböl gau, kale dui göm, kalîp ke manö pîr albal. Kale wög nîḡhön ḡîpal u, magöḡhalö nan yîharîḡ rö löp. *

²⁷ Ñî pai, nîme nap umla uḡham mîdpal gau abe, nîbi kanîḡ möḡ ḡep rö gau abe, kalîp ud aij ḡîmîm. Pen nîbi bî mînöhḡ naböhḡ îḡ i gasî naiḡ nîḡbal gau aip magum ḡîmîm, asîḡ kale anîbu uḡ ḡagmîm. Anîḡ ḡeinabîm, God nîḡpe nîḡöm, kale nîbi bî asîḡ mîdagöp yad wög ḡî aij yabîḡ ḡîpîm a ḡî nab.

2

Nîbi bî gau nîbi bî aij, nîbi bî gau nîbi bî naiḡ, a ḡîmîm hagagmîm

¹ Añ mam bî. Kale Bî Kub hon Jîsas Kraîs, Bî aij yabîḡ unbö ke nîp nîḡ udpîm rö, nîbi bî gau nîḡmîm, nîme ke ke lîmîm, bî u bî kub, bî u bî mîḡgan gau, a ḡîmîm, hagagmîm. *

* **1:18:** Jon 1:13 * **1:20:** Ekl 7:9 * **1:21:** Kol 3:8; 1Pi 2:1 * **1:22:** Mad 7:26; Ro 2:13 * **1:25:** Ro 8:2; Jem 2:12 * **1:26:** Sam 141:3 * **2:1:** Ap 10:34; Jem 2:9

2-4 Kale God n̄p sabe ḡn̄g ap magum ḡnabim. Pen b̄i nan iru m̄döp b̄i ap, wał̄j aij aij löm, riŋ gol n̄magö n̄pe löm aueinab u, kale b̄i an̄bu n̄ŋmim hagnabim, “Ne am pom adö aij aij gau asik,” a ḡnabim. Pen b̄i mög gep rö ap, wał̄j naji löm aueinab u, kale b̄i an̄bu n̄ŋmim hagnabim, “Ne goł gau urak m̄d,” aka “Ne m̄nön ma il yad au asik m̄d,” a ḡnabim. Pen an̄g geinabim u, kabö rö gagnab. Kale ke gasi naji n̄ŋmim, n̄pe b̄i kub, n̄pe b̄i m̄gan gau, a ḡmim, an̄g ḡnabim.

5 Pen añ mam aij yad gau n̄ŋim! N̄bi b̄i m̄nön naböŋ il i, n̄bi b̄i mög gep r̄mnap n̄ŋöm, n̄bi b̄i au kale n̄bi b̄i m̄gan gau, a ḡm̄dal. Pen God n̄pe n̄bi b̄i mög gep gau kal̄p an̄g gagöp. God n̄pe kal̄p ud aij göm, gasi aij n̄ö, kale God n̄p n̄ŋ udöm c̄g aij göm, ana kale aŋ daŋ n̄bi b̄i gep yab̄i n̄pe gau m̄dlö n̄ŋöl ḡi, n̄pe pör pör nöp Kiŋ kale m̄deinab. N̄pe manö klö hagöm, n̄bi b̄i ȳp m̄dmagö libal gau kal̄p an̄g ḡnabin, a ga. *

6-7 Kale pen n̄bi b̄i mög gep rö gau kal̄p hagpe, “Ne goł gau urak m̄d,” aka “Ne m̄nön ma il yad au asik m̄d,” a geinabim u, n̄pe nable gö n̄ŋöl ḡi asiknab. N̄bi b̄i nan iru m̄döp gau nöp, B̄i Kub aij kalöp udöp u n̄p hag juöm, kalöp hag pro göm, dam manö kub hagpal.

8 Pen God Manö u kal̄i kliŋ r̄iköm hagla, “Ne ke m̄dmagö liban rö, n̄bi b̄i gau kal̄p unbö rö nöp m̄dmagö l̄mön,” a ḡla. God lo manö kub yab̄i haga u rö geinabim u, kale ḡi aij yab̄i ḡnabim. *

9 Pen wał̄j nan gau rol ḡpal rö n̄ŋmim, n̄bi b̄i n̄me l̄nabim u, God lo manö an̄bu r̄ib jumim, nan si nan naji ḡnabim. *

10 N̄hön ḡn̄g: God lo manö n̄pe gau magöŋhalö n̄ŋ dammim, pen lo manö añ ap nöp r̄ib junabim u, God lo manö magöŋhalö r̄ib junabim rö l̄nab. *

11 God n̄pe lo manö hagöm, “N̄bi si b̄i si gagmim,” a göm, “Wip al pakagmim,” a göm, haga. An̄b u, kale n̄bi si b̄i si gagnabim, pen wip al paknabim u, kale God lo manö u r̄ib junabim. *

12 An̄b u, manö hagn̄g aka n̄hön n̄hön ḡn̄g, gasi ap n̄ŋmim hagnim, “God Manö n̄bi b̄i ud kam̄ŋ yuöp manö aij an̄bu nöp n̄ŋöm, han̄p manö kub hagnab,” a ḡmim gasi u n̄ŋmim. *

13 N̄bi b̄i kale n̄bi b̄i r̄mnap gau mög n̄ŋagnaböl gau, God kal̄p manö kub hagöm, kal̄p u rö nöp mög n̄ŋagnab. Pen n̄bi b̄i, n̄bi b̄i gau mög n̄ŋagnaböl gau, God kal̄p u rö nöp mög n̄ŋöm, manö kub hagagnab. *

Manö nöp hagagmim; God manö hagöp rö ḡmim

14 Añ mam b̄i. N̄bi b̄i r̄mnap, God n̄p n̄ŋ udpun, a ḡpal u pen God hagöp rö gagpal. Manö nöp hagöm, God hagöp rö gagnaböl u, God kal̄p pen ud kam̄ŋ yuagnab.

15-16 Añ mam r̄mnap wał̄j m̄dagöm, nan magö m̄dagöm ḡnab gau n̄ŋmim, pen wał̄j nan magö r̄mnap dam n̄öl ḡi wasö, ȳhar̄ŋ, “Ammim m̄d aij ḡmim,” a ḡnabim u, ḡi aij gagnabim. *

17 An̄b u, kale God n̄p n̄ŋ udnabim pen God Manö n̄pe hagöp rö gagnabim u, n̄ŋ udep kale u nan ȳhar̄ŋ rö l̄nab.

18 Kale r̄mnap hagnabim, “N̄bi b̄i r̄mnap God n̄p n̄ŋ udpal; pen n̄bi b̄i r̄mnap God Manö hagöp rö göm, n̄bi b̄i gau ḡi aij ḡpal. An̄b u, manö

* 2:5: 1Ko 1:26-28 * 2:8: Mad 19:19; Gal 5:14 * 2:9: Dud 1:17 * 2:10: Mad 5:19 * 2:11: Eks 20:13-14; Ro 13:9 * 2:12: Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16 * 2:13: Mad 5:7; 18:32-35 * 2:15-16: 1Jn 3:17

mıdagöp,” a gınabim. Pen manö hagnabim anıbu, kalöp pen hag nıñnabin, “Nıbi bı God nıp nıñö nöp nıñ udeınaböl u, kale aıgöl göm nıbi bı gau kalıp gı aıj gagnaböl? Yad God nıp nıñ uđpin u me, nıpe hagöp rö nıñ aıj gem, nıbi bı gau kalıp gı nıbin,” a gınabin. *

¹⁹ Kale God añı nöp mıdöp, a gımim, gası nıñbim u aıj gıpm. Pen kıjaki gau u rö nöp, gası adö anıbu nöp nıñöm, pıñıñ göm gıl gıl gıpal.

²⁰ Kale nıbi bı hauı rö! Kale, “God nıp nıñ uđpun,” a gıpm u pen nıpe hagöp rö gagpm. Anıg gıpm u, God nıp nıñ uđpun, a gıpm u nan yıharıñ rö löp. Manö hagabin anıbi hadö nıñbim aka yad manö rımnap halö kalöp hagnam nıñmim?

²¹ Kale nıñbim, bac hon Ebrahim nı nıpe Aısak nıp God nıp pak sabe gı nıñıg geia, God nıñöm, Ebrahim nıpe bı aıj, a ga. *

²² Anıb u, Ebrahim God nıp nıñ uda u me, God nıp bı aıj hagaga; Ebrahim nıpe God nıp nıñ uda u abe, God haga rö nöp ga u abe, God nan anıb mıhau nıñöm haga, Ebrahim nıpe bı aıj, a ga. *

²³ Nıñ nöd anıbu me, God Manö adıñ ap kalı kılñ rıköm kale hadö nıñla, manö kalı kılñ rıkla anıbu, manö nıñö kalı kılñ rıkla: “Ebrahim God manö nıpe nıñ uda u me, God Ebrahim nıpe bı kamıñ aıj, a ga.” Ebrahim ga anıbu, God Ebrahim nıp, bı nıñeb yad, a ga. *

²⁴ Anıb u kale nıñbim, kale God nıp nıñ udnabim u nöp, God kalöp, nıbi bı aıj yad, a gagnab. Kale God nıp nıñ udmim, nıpe hagöp rö gınabim u me, God kalöp nıbi bı aıj yad, a gınab.

²⁵ Anıb u rö nöp, nıbi Rehap ga. Nıpe bı sı udep nıbi mıdmıdöp u pen bı Isrel mıhöp ram mıñnöp nıpe u agamı sı nıñnıg aueıllö, Rehap kalıp mıhön ram nıpe udöm gau pl göm, hainö adan ke nıbö ap hag yuö, kale pıñıñ gı ammil, ram kale ado gı arlö. Rehap ga rö nıñöm, God Rehap nıp nıbi kamıñ aıj a ga. *

²⁶ Pen nıbi bı hañ roman nöp mıdöm, ana halö mıdagpal u, kale kamıñ mıdep magö u mıdagöp. Anıb u rö, nıbi bı God nıp nıñ uđpun, a gıpal u pen God Manö hagöp adö u gagpal gau, kale u rö nöp kamıñ mıdep magö u mıdagöp.

3

Aıab hon nıñ aıj gun

¹ Añ mam aıj yad. Kale iru nöp manö hag nıeb bı mıdaiun, a gımim, nıñagmim. Nıñön gıñıg: hon manö hag nıeb bı gau, manö kub klö rö nıñnabun.

² Hon magöñhalö kabö rö gagöp adö u ke ke iru nöp gıpun. Pen nıbi bı aıab kale abad mıd aıj göm, manö kabö rö gınab adö u nöp hagnaböl gau, hañ roman kale magöñhalö nıñ aıj göl rö lınab.

³ Kaj hos u kaj kub yabı u pen nan ain pro ap nagı u halö adıköm, ud meg mıgan u löm, arnıg gıpal lau adö tıp gılö arbal.

⁴ Nıg magıb kub gau u rö nöp, yıgön apöm nan kub anıbu dam yıharıñ gau arböp u pen, bı kapden gau sıdıa pro u udöm, arnıg gıpal lau adö ud kabö rö gajöl aröp.

* 2:18: Gal 5:6 * 2:21: Jen 22:9-12 * 2:22: Hib 11:17-18 * 2:23: Jen 15:6; 2Kr 20:7; Aıs 41:8

* 2:25: Jos 2:1-21; Hib 11:31

⁵ Aʔab hon u rö nöp nan pro yabɪ u pen manö hagno iru nöp löp. Kale nɪŋbim, be kub yabɪ aŋ u, pro bad ap hapö ñɪlö, in damöm magöŋhalö innɪm rö löp.

⁶ Aʔab mab mɪʔaŋ rö mɪdöp. Hañ romaŋ naböŋ hon u, naji anɪbu rö ap halö mɪdagöp; aʔab u nöp gö, hañ romaŋ hon magöŋhalö gac gɪnab. Aʔab u nöp gö, arep auep hanɪp u magöŋhalö gɪ naji gɪnab. Pen mab mɪʔaŋ anɪbu, ram mɪnöŋ Hel u nɪbö apöm me, aʔab u anɪg göp. *

⁷ Wal yaur, haiŋo sara, nan be gau mɪdöp gau abe, nan ñɪg solwara gau mɪdöp gau abe, damöm muklö, gasɪ nɪŋöm, nap kale hagnab rö gɪnaböl. Kale wal yaur nan gau damöm muköm anɪg gɪpal u pen

⁸ aʔab hon u hagno, gasɪ nɪŋnɪm rö lagöp. Aʔab pör pör nan si nan naji nɪhön gɪnam, a gɪ gasɪ nɪŋöm, ñɪg asɪ nɪbi bɪ al pak lep u aŋmaŋ rau mɪdöp. *

⁹ Aʔab hon u, Bɪ Kub Bapi hon u hib nɪpe hagno adö arnab, pen nɪbi bɪ God nɪpe ke rö gɪ la gau, nan naji apöm kalɪp paknɪm, a gɪnabun.

¹⁰ Anɪg göl, aʔab aŋɪ anɪbu nöp, manö aij abe hagnun, manö naji abe hagnun, gɪpun. Añ mam bɪ. Nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun? U aij gagöp.

¹¹ Ñɪg ilam aŋɪ ap juöm, ñɪg aij rɪmnap, ñɪg naji rɪmnap auagöp.

¹² Añ mam bɪ. Mab u, nagɪ magö pɪlagnab; nagɪ u, mab magö pɪlagnab. Pen dö aŋöŋ u, ñɪg kamɪŋ aij lagnab.

Mulu lugö, asɪk ke ke lagmim

¹³ Kale gasɪ nɪŋ aij gɪpim akaŋ Gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪnabön u, ne nɪŋ aij gɪmön, hib ne ke hagö adö aragnɪm. God nɪp aij gɪnɪm adö u nöp gɪmön. Ne anɪg gɪnabön u me, gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪmön, hagnabön.

¹⁴ Pen gasɪ aŋ ne yaŋ, nan aij kale yad ke udnam, a gasɪ nɪŋnabön u, aka yad nöp bɪ kub mɪdeinam, a gasɪ nɪŋnabön u, yad gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪmön, hagagmön. Anɪg hagnabön u, manö piral hagnabön; manö nɪŋö u paŋu gɪnabön.

¹⁵ Nɪbi bɪ gasɪ nɪŋ aij gɪpun a gɪpal pen nan naji anɪb rö gɪpal gau, God gasɪ aij ñöb adö u nɪŋagpal; nɪbi bɪ ram mɪnöŋ ɪɪ i nɪŋbal rö nöp nɪŋbal. Gasɪ kale u God Ana nɪpe ñagöp; Seden nɪpe nöp ñöb.

¹⁶ Pen nɪbi bɪ, nan aij gau yad ke udnam, a gasɪ nɪŋnaböl gau, aka yad nöp bɪ kub mɪdeinam, a gasɪ nɪŋnaböl gau, kale pör pör pen pen göl gɪ, nan si nan naji adö u nöp gɪlö arnab.

¹⁷ Pen nɪbi bɪ God gasɪ aij ñöb rö nɪŋbal gau, mɪdmagö aŋ kale daŋ nan si nan naji gac anɪbu mɪdagöp. Nɪbi bɪ kauaɪ mauaɪ rö mɪdpal gau aip manö hagöm, kale jɪm ñɪmim mɪd aij gɪmim, a gɪpal. Kale nɪbi bɪ gau kalɪp hag wɪhai udöm, ud aij gɪpal. Kale nɪbi bɪ gau mɪdmagö yabɪ löm, mög nɪŋöm, ud aij göm, kalɪp aij adö u nöp gɪpal. Kale bɪ aij u aip hagnabin, bɪ naji u aip hagagnabin, a göm, gasɪ u nɪŋagpal. Manö piral hagagpal.

¹⁸ Nɪbi bɪ kauaɪ mauaɪ rö mɪdpal gau aip manö hagöm, kale jɪm ñɪmim mɪd aij gɪmim, a gɪlö, kale manö anɪbu nɪŋöm jɪm ñöl mɪdeinaböl u, nan yɪŋ yɪmbal anɪbu nan aij pɪlnab. *

4

God nɪp cɪg aij gɪmim

* 3:6: Mad 12:36-37; 15:11,18-19

* 3:8: Ro 3:13

* 3:18: Mad 5:9; Hib 12:11

¹ Pör pör mulu lugö pen pen gipim u, gasi naj an kale dan pen pen göm, han roman kale ud tip ginig gab u me, anig gipim. *

² Nan aij udnig nimbim gau udagim, kal yabih jumim, nibi bi al pak lun a gimim gipim. Nan aij gau udagmim rö lö, pen pen hagmim, pen pen gun a gimim nimbim. God nip hag nimbep, udbep. Pen nip hag nijagpim.

³ Pen God nip hag nimbim nin u, gasi nij aij gimim hag nijagpim. Hanip ke aij gan, a gimim, han roman hon ke aij gan, a gimim, hag nimbim u me, hag nimbim rö gagöp.

⁴ Kale bi si udep nibi rö midpim! Nijim! Nibi bi gasi kale nan minön nabön il i lau adö nöp aröp gau, God nip mulu lugö, nan anib gau nöp gasi nijbal. Anib u, kale nan minön nabön il i midöp nan gau midmagö lnabim u, kale God kauat mauat nipe mideinabim. *

⁵ Adö anibu God Manö kal klih riköm hagla, "God Ana hanip an dan la u, hon nan minön nabön il i midöp nan gau midmagö lagnabun, a göm, gasi nijöl gi midöp," a gila. Pen God Manö adij anibu nijbe, yiharij rö löp ar?

⁶ Pen nipe hanip mög nijöm, ud aij göm, abad mid aij yabih göp. Adö anibu nöp, God Manö u kal klih riköm hagla, "Nibi bi ke nöp midun, mid aij gipun, a gipal gau, God kalip manö klö rö hagöp;

pen nibi bi hib kale ke haglö adö aragnab gau, nipe mög nijöm, ud aij göm, abad mid aij göp," a gila. *

⁷ Anib u, God nip böj lau midmim, nipe hagöp rö nöp gimim. Seden nip wasö ginabim me, kalöp arik arnab. *

⁸ God nip cig aij gipe, nipe kalöp cig aij ginab. Kale nibi bi nan si nan naj gipim gau, nibi bi aij midaiun, a gimim, ninmagö kale gac göp u nig li yu aij gimim. Pen kale God nip hain gipun, a gimim, piral haggim gau, gasi mihöp nijbim u arö gimim, gasi aij añi nöp nijmim, God nip nöp cig aij göl gi midaimim. *

⁹ Mihol gipim u arö gimim, mög gö nijöl gi mitön göl gi midaimim.

¹⁰ Bi Kub nij midöp rö, hon nibi bi hib midagöp, a gimim, nip sabe ginabim me, nipe hib kale gö adö lan arnab. *

¹¹ An mam bi. An mam rimnap, kale nihön ginig anig gipal, a gimim, kalip hag dap lugagmim. Nibi bi an mam hag dap lugpal gau, God lo manö nipe u abe hag dap lugpal. Anig gimim, nibi bi God lo manö hain gipal rö midageinabim; nibi bi God lo manö aij midöp aka nihön rö midöp, a göm, gasi ulhai nijbal gau rö mideinabim.

¹² Pen God nip nöp lo manö hag la. Nipe nöp lo manö nijöm, nibi bi manö kub nijnab. Nipe nöp hanip ud kamij yunab aka al pak lnab. Anib u, kale nihön ginig, "Nibi bi gau nibi bi aij, nibi bi gau nibi bi naj," a gimim hagabim? Kale anig gaggim. *

Hib kale ke hagpe adö aragnim

¹³ Pen nijim! Kale rimnap haggim, mifi aka rol rö, daun kub ap amun, anib gau m añi ap wög bisnis gun, mani kub udun, ado gi auun, a gipim. Pen nij aij gimim. *

* **4:1:** Ro 7:23 * **4:4:** Ro 8:7; 1Jn 2:15 * **4:6:** Pro 3:34; 1Pi 5:5 * **4:7:** Ep 6:12 * **4:8:** Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16 * **4:10:** Job 5:11; 1Pi 5:6 * **4:12:** Ro 2:1; 14:4 * **4:13:** Luk 12:18-20

¹⁴ Hainö n+hön n+hön g+ nab u n+ñmim hagagpim. M+ñi kam+ñ m+dpun u pen kam+ñ m+dpun an+bu, kumi yuó yuöp rö nöþ göþ. Magö u m+ðöp, magö u agam+ñ ur gö aröp. *

¹⁵ Göþ an+bu rö, manö hagpim an+bu arö g+mim haggmim, “B+ Kub n+þ aij geinab u, hon kam+ñ m+dpun, an+g an+g g+nabun,” a g+mim.

¹⁶ Pen b+ kub n+bi kub m+dpun, a g+mim, hib kale ke g+pe adö aröp u, najj yab+ñ göþ.

¹⁷ Unbö rö gep u aij, a g+ gas+ n+ñbun u pen an+g gagnabun u, nan si nan najj g+nabun. *

5

N+bi b+ nan iru m+ðöp gau

¹ Kale n+bi b+ gep yab+ñ gau, manö hagn+g gabin i n+ñim! Marö kub udn+g gabim rö, mög gö m+þöñ göl g+ m+ðaimim.

² Uþpö k+ño k+þap mani nan aij kale iru m+dm+ðöp gau hadö pap+ñ g+ hij g+ lugöp. Wañ aij iru nöþ kale m+dm+ðöp gau, g+se pro ñ+ñ ñ+ñ m+gan m+gan juöp. *

³ Gol silpa kale hij g+ lugöp rö, kale nan si nan najj g+þim u n+ñ aij g+nabim. Hañ roman kale abe mab m+þañ rö inöm hij g+ lugnab. Ñ+ñ hain u söþ auab magö i, kale uþpö k+ño k+þap mani nan gau iru nöþ ud gau pi g+þim.

⁴ N+ñim! N+bi b+ wög naböñ kale g+pal gau, kal+þ pe ñagpe, kale uþham m+ðöm m+þöñ g+lö, B+ Kub klö ke yab+ñ u n+ñöb. *

⁵ Kale m+nöñ naböñ adö il i m+dmim, wög waryö gagim y+har+ñ m+dmim, m+ñ m+ñ yab+ñ g+ aþþim. An+þ u, kaj gau muk aij göm, mol gö pak ñ+ñbal rö m+dpim u, magö m+lö m+ðageinabim. *

⁶ N+bi b+ aij kalöp nan najj ap gagpal gau, kal+þ piral haggmim al pak l+þim.

Marö auain+ñ, iru maru j+ n+ñagun, B+ Kub auab a gun n+þ abad m+ðaiun

⁷ An+þ u, añ mam b+. Marö auain+ñ, iru maru j+ n+ñagun; B+ Kub auab, a gun, n+þ abad m+ðaiun. N+bi b+ nan wög g+ y+möm abad m+ðlö n+ñöl g+, möñ lugö, y+ñ apranöm, magö aij p+lnab. Kale u rö nöþ B+ Kub n+þ abad m+ðaimim. *

⁸ B+ Kub aunab ñ+n u yöþ söþ m+ðöp, a g+mim, gas+ halö abad m+ðaimim. *

⁹ Pen añ mam b+. Añ mam r+mnab kal+þ hag juaggmim. Kale añ mam hag jueinabim u, B+ Kub kalöp pen manö kub hagnab. B+ manö kub hagnab u söþ au m+ðöp; uþep magö u nöþ aunab.

¹⁰ Añ mam b+. B+ God manö hagep hadame nöþ m+dm+ðal gau, B+ Kub manö n+pe haglö, kal+þ g+ najj g+lö n+ñöl g+, b+slam yab+ñ m+dm+ðal u pen kale iru maru j+ n+ñagla. Kale agam+ñ m+ð aij g+la. Kale u rö nöþ adö an+bu nöþ g+mim.

¹¹ Kale n+ñbim, n+bi b+ g+ aij göm, iru maru gö j+ n+ñagla gau, kale uri m+ñ m+ñ göl g+ m+ð aij g+pal, a g+pun. B+ ne Job hadame nöþ m+dm+ðöp, aiud u n+ñbim. N+þ marö kub auö, b+slam m+ðeia ñ+n u, B+ Kub n+þ gas+ n+ñöl g+ m+ðöm, m+ð dap arö n+ñöl g+, B+ Kub Job n+þ g+ aij gö, hainö m+ð aij ga.

* 4:14: Pro 27:1; Sam 39:5,11 * 4:17: Luk 12:47 * 5:2: Mad 6:19 * 5:4: Dud 24:14-15 * 5:5: Luk 16:25 * 5:7: Dud 11:14; Jer 5:24 * 5:8: Ro 13:11-12; 1P1 4:7

Nihön g+nig: B+ Kub n+pe pör pör n+bi b+ mög yab+ n+ñöm, ud aij yab+ göp.
*

12 Pen añ mam b+. Nan kub yab+ u, God hib n+pe u y+har+ñ hagagmim. “God n+ñ m+ðöp rö, n+ñö hagabun,” a g+mim, hagagmim. “Kumi kabö adö lañ m+ðöp rö, n+ñö hagabun,” a g+mim, hagagmim. “M+nöñ il i m+ðöp rö, n+ñö hagabun,” a g+mim, hagagmim. “Nan gau nan r+mnap m+ðöp rö, n+ñö hagabun,” a g+mim, hagagmim. Yau, a g+nabim u, “Yau” nöp, a g+mim. Wasö, g+nabim u, “Wasö” nöp g+mim. Wasö u, manö kub udnabim. *

Sabe g+mim

13 Kalöp n+bi b+ r+mnap marö gain+m, kale B+ Kub n+p sabe g+mim. Kale n+bi b+ r+mnap m+ñ m+ñ g+nabim u, k+map r+mnap hagmim, B+ Kub hib n+pe hagpe adö arañ.

14 Kalöp n+bi b+ r+mnap nan gain+m, Kraiss n+bi b+ n+pe gau abad m+ðpal b+ kub gau hagpe apöm, sabe göm, B+ Kub hib hagöm, wel r+mnap li ñöl. *

15 Pen B+ Kub n+p n+ñ udöm sabe g+naböl u, B+ Kub n+pe gö, nan g+nab an+bu kam+ñ l+nab; nan si nan najj g+pal u, B+ Kub n+pe n+ñöm arö g+nab. *

16 An+u u, nan si nan najj g+pim u, pen pen hag hi+k+mim, ne ke abe, añ mam gau abe, B+ Kub n+p sabe g+pe, n+pe gö kalöp kam+ñ l+n+m. N+bi b+ B+ Kub hagöp rö g+pal gau, n+p sabe g+lö, B+ Kub n+pe k+ö n+pe göm, ke yab+ g+nab.

17 B+ God manö hagep Ilaija, b+ y+har+ñ hon rö u pen möñ alagn+m, a göm, God n+p k+ö göm hag n+ñö, m+ m+hau n+gan rak+n unbö kagol j+ñ möñ alaga.
*

18 Hainö pen n+pe kauyañ God n+p hag n+ñö, kumi kabö adö lañ n+bö möñ lugö, m+nöñ naböñ il i nan wög gau apranöm, nan magö p+la. *

19-20 Añ mam b+. N+bi b+ kale r+mnap Kraiss manö n+ñö u arö g+lö, kal+p hag n+ aij g+pe, kauyañ Kraiss n+p n+ñ udnaböl u aij. An+g g+mim me, nan si nan najj n+hön nihön g+pal gau, God n+ñöm arö gö, hainö umöm böñ nöp umagnaböl. *

* 5:11: Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 * 5:12: Mad 5:34-37 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18 * 5:17: 1Ki 17:1; 18:1 * 5:18: 1Ki 18:42-45 * 5:19-20: Pro 10:12; Gal 6:1; 1Pi 4:8

1 Pida

Pida köp nöd u kalı kılıñ rıka

¹Yad Pida, bı Jisas Krais manö ud arep ap. Yad kalöp nıbi bı God hadame dagol gau nıbi bı nıpe ke hag la gau, köp i kalı kılıñ rıkabın.

Kale rımnap Podas mıdpım, rımnap Galesia mıdpım, rımnap Kapadosia mıdpım, rımnap Esia mıdpım, rımnap Bidinia mıdpım. Kale nıbi bı ram Mınöñ mılö gau nıbö rö mıdpım. Manö anıb i kalı kılıñ rık yunö, ram Mınöñ ke ke mıdpım gau arö nıñnabım.

²Bapı God hadame dagol gau kalöp gası nıñöm, nıbi bı yad mıdeınaböl, a ga. Anıb u, God Ana nıpe u gö, kale nıbi bı nıpe mıdmım, Jisas Krais hagöp rö gıñabım nıñöm hagape nıpe nan si nan naij gıpım gac u kık gı yunab.

Anıb u, God apıl mıhau kalöp mög nıñmıl, ud aij gımıl, abad mıdlö, kale pör nöp agamıj mıdaimım. *

Mıd aij gep hon u mıdöp God ram Mınöñ adö lañ au

³Bı Kub hon Jisas Krais God nıpe nıp aij a gun! Jisas Krais Nap nıpe nıp aij a gun! Nıpe nöp hanıp mög yabıtı nıñöm, Nı nıpe Jisas Krais nıp yuö apöm umöm, kauyanı uraka u me, nı pai nıpe yabıtı mıdun, nıpe aip pör pör mıdeınabun, a gun, gası halö mıdpun.

⁴God nı pai nıpe mıdpun rö, hanıp ram Mınöñ aij nıpe kumi kabö adö lañ au ud aij gıñab. Mınöñ naböñ adö ıt i nan gau papıtı ıt hij gı lugnab u pen God ram Mınöñ kumi kabö adö lañ au unbö gagnab. God nan aij gau kalöp hag la nıñöm pör pör nöp mıd aij yabıtı gıñab. Hanıp hagöp rö, amun nıpe aip pör pör nöp mıd aij gıñabun. *

⁵God nıpe klö yabıtı. Kale God nıp nıñ udmım cıg aij gıpe, nıpe kalöp abad mıd aij göm, mıd damöm, nıñ hain u, kalöp dam ram Mınöñ aij nıpe u ud arnab. *

⁶Anıb u, mıñ mıñ göl gı mıdaimım.

Pen mıñı magö pro marap kalöp, nıbi bı Krais lau adö mıdpal, a göm, gı naij gılö uñham mıdnabım rö löp. *

⁷Nıbi bı gol raubal gau laulö inö, magöñhalö gol nöp mıdöp aka nan naböñ naböñ halö mıdöp, a göm, nıñbal. Gol nan yıharıñ rö u pen anıg gıpal. Pen God nıp cıg gıpım aka cıg gıppım u nan kub yabıtı u me, marö auö uñham mıdeınabım anıbu, nıp cıg aij gıpım aka cıg aij gıppım u nıñnab. Pen marö auö, nıp cıg aij göl gı nöp mıdeınabım u, Jisas Krais ado gı aunab nıñ u, God nıpe kalöp, gı aij yabıtı gıpım, a göm, hib kale gö adö lañ arö, kalöp wıhai damöm, ram Mınöñ aij nıpe ud arnab. *

⁸⁻⁹Kale nöd Jisas Krais nıp amgö nıñagpe u pen nıp mıdmagö lıbım. Kale uri u rö nöp nıp amgö nıñagpım u pen nıp nıñ udmım, mıñ mıñ yabıtı gıpım. Jisas Krais nıp nıñ udpe, God nıpe ana kale pör nöp kamıñ mıdeınaböl, a göm, kalöp abadöl mıdöp. Anıb u me, kale mıñ mıñ yabıtı gı mıdpım. Hon mıñ mıñ gep magö anıbu hagun, a gun, manö ulep gıñab. *

¹⁰⁻¹¹Hadame nöp Krais Ana nıpe bı God manö hagep gau kalıp anı danı mıdöm gası nıö, kale Krais ilön nıñön nıñön udöm, hainö nan aij yöl nıñön

* 1:2: Ro 8:29; 2De 2:13 * 1:4: Kol 1:12 * 1:5: Jon 10:28; 17:11 * 1:6: 1Pi 5:10; Jem 1:2

* 1:7: Pro 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 * 1:8-9: Jon 20:29; 2Ko 5:7

nɪhön gɪnab manö u hagöm kalɪ klɪñ rɪkla. Pen Krai silön udöm umö, God kalöp mög nɪñöm ud aij gö, mɪd aij gɪnabim manö hagla anɪbu, kale ke nɪñ aij gagöm, hanɪp uri mɪdpun hagöp aka nɪbi bɪ hainö gau ke hagöp, a göm, klö göm ulhai nɪñöl gɪ mɪdmɪdal. *

¹² Pen Krai Ana nɪpe gasɪ ñö, God manö hagep bɪ gau nɪñöm manö hageila anɪbu, God kalɪp, a göm hagaga; kalöp mɪñi mɪdpim ñɪn i nöp haga. Manö aij hageila anɪbu me, God nɪpe Ana Uɫ kumi kabö adö lañ nɪbö yuö apöm nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gasɪ ñö, kale pen kalöp Jisas Krai manö aij u haglö nɪñbim. God gö kale uri nan aij aij nɪhön nɪhön nɪñbim u, ejol gau, hon abe nɪñbnop, a göm, nɪñagpal.

God hanɪp, “Nɪbi bɪ uɫ mɪdaimim,” a göp

¹³ Anɪb u, gasɪ yɪharɪñ adö rɪmnap nɪñagmim; gasɪ magö kale ke, hañ romanɪ kale ke gasɪ göp rö nöp gaggim; Jisas Krai ado gɪ apöm kalöp udöm nan aij ñɪnab, gasɪ u nöp nɪñmim, aij gö nɪñöl gɪ, gasɪ halö mɪdaimim.

¹⁴ Kale nöd Jisas Krai manö aij u nɪñagmim, gasɪ naj kale ke nɪñmim gɪmɪdim rö gaggim; kale God ñɪ pai nɪpe mɪdpim u me, manö nɪpe hagöp rö u nöp gɪmim. *

¹⁵ Nɪhön nɪhön gɪñg gɪmim u, God kalöp wɪñ alöp u nɪpe uɫ mɪdöp rö, kale u rö nöp uɫ nöp mɪdaimim.

¹⁶ God haga rö God Manö yañ kalɪ klɪñ rɪköm hagla, “Yad nan si nan naj gep ke gau nɪbö mɪdem uɫ mɪdpin rö, kale u rö nöp nan si nan naj gep ke gau nɪbö mɪdmim uɫ mɪdmim,” a gɪla. *

God nan aij yöl yuöm, hanɪp rau adog uda

¹⁷ God nɪpe nɪbi bɪ gau kalɪp nɪme löm, halöwätö gagöp; gɪpal gɪpal rö nöp nɪñöm nɪme löp. God anɪg göp anɪbu, Bapi hon, a gɪpim u, ram nɪpe kumi kabö adö lañ araggim ñɪn i, nɪpe Bɪ kub unbö ke, a gɪmim, hagöp hagöp rö nöp gɪmim. *

¹⁸⁻¹⁹ Kale apɪs bac bɪ gɪmɪdal adö u gɪ damun kamɪñ arnabun, a gɪmim, gɪ wasö nɪñbe, God kalöp uda u, gol silpa uɫpö kɪno nan hij göp nan yɪharɪñ gau rö rauöm udaga. Pen sipsip pɪ adlai mɪdagöp gac gagöp damöm pak God nɪp sabe gɪ ñɪmɪdal rö u, Krai damöm al pak lɪlö hagape nɪpe gol silpa uɫpö kɪno rauagep u lugö uma u me, God kalöp rau adog uda. *

²⁰ God Mɪnönɪ nabönɪ il i gɪ laga ñɪn u, Krai nɪp adö anɪbu gɪnab a göm hag la u pen uri ñɪn hain i nöp, kalöp gɪ aij gɪñg waiö aua. *

²¹ God gö, Krai urakö, God Krai nɪp ud adö i gɪlañ yabɪɪ uda. Anɪb u, God nɪp nɪñ udmim, cɪg aij gɪmim, hanɪp arö gagnab, a gɪmim, gasɪ halö mɪdpim. *

Añ mam gau kalɪp mɪdmagö lɪmim

²² Kale God Manö nɪñö yabɪɪ u nɪñmim, hagöp rö gɪpe, kalöp nan si nan naj gac u mɪdagöp. Anɪg gɪmim, kale añ mam God lau adö mɪdpal gau kalɪp mɪdmagö yabɪɪ lɪbim. Anɪb u, kale klö gɪmim pen pen mɪdmagö yabɪɪ löl gɪ mɪdaimim. *

²³ God Manö nöp gö, kale kauyañ ñɪ painañ hagape bɪ rö lɪbim. Pen kamɪñ gɪsön nɪbö udpim u, nɪme nap gau ñagpal; nɪme nap ñɪ pai yag daulö

* **1:10-11:** Sam 22; Ais 53; Mad 13:16-17; Luk 24:26-27 * **1:14:** Ro 12:2; Ep 2:3; 4:17-18 * **1:16:** Lep 11:44-45; Mad 5:48 * **1:17:** Ro 2:11; Rep 2:23 * **1:18-19:** Ap 20:28; Hib 9:12-14 * **1:20:** Ep 1:4 * **1:21:** Jon 14:6; Ro 5:1-2 * **1:22:** Jon 13:34; Ro 12:10

umbal. Pen God Manö u, manö pör pör nöp m̄ideinab manö kam̄iη an̄ibu nöp gö, God ñi pai n̄ipe m̄idmim pör pör m̄ideinabim.

²⁴ God Manö u kal̄i k̄liñ r̄iköm hagla,

“N̄ibi b̄i gau magöñhalö nan ułaj ułaj rö nöp m̄idpal;
hib kub udpal u mab p̄ip̄i p̄ip̄i rö nöp m̄idöp.

Nan an̄ibu gau ȳiη̄id m̄ilep göm lugöp. *

²⁵ Pen God Manö u pör pör nöp m̄ideinab,” a ḡila.

God Manö an̄ibu, manö aij kalöp hag ñilö n̄iη̄bim u nöp.

2

B̄i Kub n̄ipe Kabö Kam̄iη rö pör m̄ideinab

¹ An̄ib u, ḡi naij ḡipim adö u magöñhalö böñ nöp arö ḡimim, manö piral hagpim u böñ nöp arö ḡimim, manö nöp hagpim u böñ nöp arö ḡimim, nan aij kale gau hon udbnop, a ḡi gas̄i n̄iη̄bim u böñ nöp arö ḡimim, n̄ibi b̄i r̄imnap hag jubim u böñ nöp arö ḡimim, ḡimim. *

²⁻³ Ñi pain̄aj ḡisön yag daubal gau ci ñiη̄un, a göm, gas̄i añi n̄iη̄bal. An̄ib u rö, kale B̄i Kub b̄i aij yab̄i kalöp ud aij göp u hadö n̄iη̄bim rö, manö aij n̄ipe ci rö ñiη̄un, a ḡimim, gas̄i añi u nöp n̄iη̄mim. Ci an̄ibu ñiη̄nabim u, kale kub ḡimim, kam̄iη m̄idep magö an̄ibu ił u n̄iη aij ḡinabim. *

⁴ Jisas Krais n̄ipe kabö ap rö. N̄ipe kabö ȳihar̄iη ap wasö; n̄ipe Kabö kam̄iη. Kabö kam̄iη an̄ibu n̄ibi b̄i r̄imnap j̄i n̄iη̄öm arö ḡipal u pen God n̄ipe udöm, kabö an̄ibu kabö aij unbö ke, a ga. Kale Kabö kam̄iη an̄ibu aumim,

⁵ kale ke kabö kam̄iη rö libe, God n̄ipe kabö an̄ib gau udöm ram n̄ipe ḡinab. Ram an̄ibu, Jisas Krais n̄ipe ram nab̄ic m̄ideinab n̄iη̄öm kale God n̄ip sabe gep n̄ibi b̄i uł m̄idmim, nan n̄ihön n̄ihön God n̄ip aij göp u, nan sabe gep rö God n̄ip ñinabim. Nan sabe ḡi ñeb an̄ibu sipsip nan gau wasö; nan ana sabe ḡi ñeb nöp ñinabim. *

⁶ God Manö u kal̄i k̄liñ r̄iköm hagla,

“N̄iη̄im! Yad kabö ap daun kub Saion l̄inö,
kabö an̄ibu Saion ram padö rö m̄ideinab.
Kabö an̄ibu yad ke hag l̄inö;

kabö an̄ibu kabö aij unbö ke.

N̄ibi b̄i an an n̄ip n̄iη udöm c̄ig ḡinaböl gau,

hainö kale, hon n̄ihön ḡin̄ig n̄ip n̄iη udpun, a göm, hagagnaböl yab̄i,
a ḡila. *

⁷ God an̄ig hagö, n̄ibi b̄i n̄ip n̄iη udpim gau, kabö an̄ibu kabö aij unbö ke rö l̄inab; pen n̄ibi b̄i n̄ip n̄iη udagpal gau, God Manö u kal̄i k̄liñ r̄iköm hagla,

“Kabö j̄i n̄iη̄öm arö ḡila kabö u nöp

m̄iñi ram padö k̄lö yab̄i aη laη u m̄idöp,” a ḡila. *

⁸ Pen manö ap hagla,

“Kabö an̄ibu nöp, n̄ibi b̄i aramöm ma b̄in̄iη ḡinaböl;

kabö an̄ibu nöp, n̄ibi b̄i apöm, lug paknaböl,” a ḡila.

Krais manö aij u n̄iη udagla u me, ap lug pakla. Pen kale ap lug pakla u, God ḡinab a ga rö nöp ga. *

* 1:24: Ais 40:6-8 * 2:1: Ep 4:22; Jem 1:21 * 2:2-3: Sam 34:8 * 2:5: Ep 2:21-22; Rep 1:6

* 2:6: Ais 28:16; Ep 2:20 * 2:7: Sam 118:22 * 2:8: Ais 8:14-15

⁹ Pen God nɪpe ke kalöp udöm, yam nɪpe ke hag la. Kale Kiŋ nan sabe gep nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim. Kale nɪbi bɪ uɫ nɪpe mɪdpim. Kale God yam nɪpe ke mɪdpim. Anɪg göp u, kale nɪbi bɪ gau nɪbö gau nɪbö, God nɪpe nan aij unbö ke göp u hag waiö gɪmim, nöd sɪbön aŋ gau mɪdmim, bɪslam gɪ ajmɪdim u pen God nɪpe gö, uri mailö aij nɪpe nɪŋmim aij aij gabim, manö anɪbu waiö hagnabim. Anɪg hagnim, hib nɪpe hagpe adö arnab. *

¹⁰ Nöd God nɪbi bɪ nɪpe mɪdagmɪdim, pen uri nɪbi bɪ nɪpe ke mɪdpim. Nöd God kalöp mög nɪŋöm udagmɪdöp, pen uri kalöp mög nɪŋöm udöp. *

God nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim rö, mɪd aij gɪmim

¹¹ Anɪb u, nɪbi bɪ nɪpe aij yad gau. Mɪnön naböŋ iɪ i ram Mɪnön kale kabö rö wasö, yɪharɪŋ apim mɪdpim. Anɪb u, nan si nan naji Mɪnön naböŋ iɪ i haɪ romanɪ gasɪ göp nan gau, mɪdmagö lɪmim gɪpe aragnɪm. Nan anɪb gau gasɪ nɪŋmim gɪpe arö, ana kale aip pen pen gö, ap lug pakmim rö löp. *

¹² Nɪbi bɪ God nɪbi bɪ nɪpe mɪdagpal gau aip mɪdpim u, gɪ aij yabɪɫ gɪ mɪdaimim. Anɪg gɪpe, ñɪn rɪmnab, kalöp, gɪ naji gɪpim, a göm, hag junaböl u pen kale gɪ aij gɪpim u nɪŋöm, hainö Jisas Krai aunab ñɪn u, gɪ aij gɪpim rö hag hiɪkeinaböl, God hib nɪpe u ap rannab. *

¹³⁻¹⁴ Bɪ Kub nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim rö, bɪ kub kalöp Mɪnön naböŋ iɪ i abad mɪdpal gau hagöl rö gɪmim. Kiŋ kale bɪ kub yabɪɫ mɪdöp u manö nɪpe u nɪŋmim, bɪ nɪpe yuö apöm kalöp abad mɪdpal gau manö kale magöŋhalö nɪŋmim gɪmim. Bɪ kub anɪb gau, nɪbi bɪ gɪ aij gɪnaböl gau kalɪp ud aij gɪnaböl; pen nɪbi bɪ gɪ naji gɪnaböl gau kalɪp manö kub hagöm, ilön pen ñɪnaböl. Nɪhön gɪnɪg: God bɪ anɪb gau wög anɪbu göl, a göm, hag la. *

¹⁵ Pen God nɪp aij gɪnab u, kale gɪ aij göl gɪ nöp mɪdaibe, nɪbi bɪ gasɪ mɪdagöp gau kalöp manö piral hagöm hag juöl rö lagnab. *

¹⁶ Nɪbi bɪ rɪmnab, ke nɪŋbim rö gɪmim, a gɪpal. U aij pen gasɪ anɪbu nɪŋmim, nan si nan naji ap gagmim. God nɪbi bɪ wög gep nɪpe mɪdpim rö, nɪhön nɪhön gɪnɪg gɪnabim u, nɪpe hagöp hagöp rö nöp gɪnabun, a gɪmim, gɪmim.

¹⁷ Nɪbi bɪ gep gau abe nɪbi bɪ yɪharɪŋ gau abe manö kale nɪŋmim. Aɪ mam Krai lau adö mɪdpal gau kalɪp mɪdmagö lɪmim. God nɪpe Bɪ klö unbö ke, a gɪmim, ana udmim nɪŋmim. Kiŋ kale bɪ kub a gɪmim manö nɪpe nɪŋmim. *

Krai nɪp hain gun, marö auainim, pɪñɪŋ gagun

¹⁸ Kale Krai nɪbi bɪ nɪpe mɪdmim, bɪ rɪmnab kalɪp nagɪ wög rö gɪpim u, bɪ kub kale gau ud aij gɪmim, hagnaböl rö nöp gɪmim. Kalöp gɪ aij göm agamɪj mɪd aij gɪpal bɪ gau nöp wasö, klö yabɪɫ jubal bɪ gau u rö nöp, ud aij gɪmim, hagnaböl rö nöp gɪmim. *

¹⁹ Pen kalöp gɪ naji gaiöl, God nɪp gasɪ nɪŋbim rö, kalɪp gasɪ naji nɪŋageinabim u, God kalöp ud aij gɪnab.

²⁰ Pen kale gɪ naji gɪpe, kalöp pakaiöl, kalɪp gasɪ naji nɪŋageinabim u hagagabin; anɪg gɪnabim u, God kalöp ud aij gagnab. Pen kale mɪd aij gɪpe, kalöp gɪ naji gaiöl, kalɪp gasɪ naji nɪŋageinabim u hagabin; anɪg gɪnabim u me, God kalöp ud aij gɪnab. *

* **2:9:** Dud 7:6; 14:2; Ais 9:2; Dai 2:14; Ap 26:18; Ep 5:8 * **2:10:** Hos 2:23 * **2:11:** Gal 5:17,24

* **2:12:** Mad 5:16 * **2:13-14:** Dai 3:1 * **2:15:** 1Pi 3:16 * **2:17:** Ro 12:10 * **2:18:** Ep 6:5

* **2:20:** 1Pi 3:14,17

21 Kalöp marö ñlöl agamij nöp mïdaimim, a göm, God kalöp uda. An'ib u, Krais han'ip, a göm, ilön uda gasi u nöp n'ijmim. Kalöp marö ñaiöl, gasi kub n'ijagmim. N'ipe göp rö gïmim, g'ipe arn'ım. *

22 "N'ipe nan si nan naij ap gaga;

manö piral ap hagaga." *

23 Krais n'ip hag jueila, n'ipe pen hag juaga. N'ip gi naij geila, n'ipe ilön udöm kal'ip manö pen pen hagaga. Nap n'ipe manö kub kabö göl nöp hagöp u, y'ip abadnab, a göm, gasi u nöp n'ij mïdeia. *

24 Krais n'ip mab ba laj al pak leila, n'ipe nan si nan naij hon magöñhalö ginabun gau, hañ romanj n'ipe ke udöm uma. "Yad nan si nan naij kal'ip udem umnö, nan si nan naij gep gasi magö kale u umöm, kale kam'ij aramöm, gi aij göl gi mïdaiöl," a göm, nan si nan naij hon gau, hañ romanj n'ipe ke udöm uma. Krais n'ipe ilön kub uda u me, kalöp nan ga u kam'ij la. *

25 Kale kaj sipsip hau gau amöm rul arbal rö mïdmïdim u pen m'ñi Bi Kaj Sipsip Mukep, Bi ana kalöp abad mïd aij göp u, n'ip ado gi aubim. *

3

Nugmul abe n'ibin abe

1-2 Pen kale bi halö n'ibi mïdpim gau, kalöp u rö nöp manö hagnig gabin. Nagamul bi hagöl rö n'ijmim, gi aij gïmim. Nagamul bi Jisas Krais manö aij u udagaiöl, n'ihön ginig manö aij u udagpan, a gïmim, hagagmim. Pen kale ke gi aij gïmim, kal'ip ud aij g'ipe me, n'ibi yad u Jisas Krais n'ip cig göm gi aij yab'ıl göp, a göm, n'ip n'ij udnaböl. *

3 Pen n'ibi kliñ aij mïdaiun, a gïmim, nan r'ib ad'ik y'ij'd nöp naij ginab gau lun, a gïmim, n'ijagmim. Umagö mal'ikmim, wa'ij aij aij y'ımmim, nan aij aij kabö gol udöm g'ıpal gau ud hañ romanj ad'ikmim, gagmim. *

4 N'ibi hain mïdmim, gasi n'ij aij gïmim, kal juagmim, n'ibi bi gau aip agamij mïd aij gïmim. Anig gi aij ginabim u, nan aij an'ib gau mïdmagö an kale dan mïdöp rö, n'ibi bi amgö n'ijagnaböl pen God amgö n'ipe u, nan kliñ aij unbö ke rö l'nab. Nan kliñ aij aij an'ib gau hij gagnab; pör pör nöp mïdeinab.

5 Nan kliñ aij an'ib gau mïdmagö an dan kabö gol rö mïdöp u, apis hon God n'ip n'ij udmïdal gau udöm kale ke r'ib ad'ikmïdal; kale nugmul bi kal'ip manö u n'ijmïdal.

6 N'ibi Sara nugmul Ebrahim n'ip, bi kub yad, a göm, hagnïdöp rö nöp gïmïdöp. Kale p'ñ'ij gagmim, Sara gïmïdöp u rö gi aij geinabim u, Sara pai n'ipe yab'ıl rö mïdeinabim. *

7 Pen kale n'ibi halö bi mïdpim gau, kalöp u rö nöp manö hagnig gabin. N'ibi gau bi rö klö mïdagpal rö, n'ibi kale gau ud aij gïmim. God kalöp bi gau nöp udöm. n'ibi gau kal'ip arö gagöp; kalöp bi gau mög n'ijöm udöp rö, n'ibi gau kal'ip u rö nöp mög n'ijöm udöp. N'ibi kale gau kal'ip abad mïd aij gïmim me, God n'ip sabe g'ipe, manö kalöp u n'ijnab. *

Jım ñöl mïdaimim

* 2:21: Mad 16:24; Jon 13:15 * 2:22: Ais 53:9 * 2:23: Ais 53:7; 1Pi 3:9 * 2:24: Ro 6:11; Ais 53:5-6 * 2:25: Esi 34:5-6; Mad 9:36; Jon 10:14; Hib 13:20-21 * 3:1-2: Ep 5:22 * 3:3: 1Di 2:9 * 3:6: Jen 18:12 * 3:7: Ep 5:25

8 Manö hag junig gabin. Kale añ mam Kraiss lau adö m+dpim gau magorñhalö gasi adö añ nöp n+ñmim; añ mam r+mnap ilön u daiöl, kalip mög n+ñmim; añ mam r+mnap m+ñ m+ñ gaiöl, kale u rö nöp m+ñ m+ñ g+mim; añ mam pen pen m+dmagö l+mim, pen pen mög n+ñmim ud aij g+mim; yad n+bi kub, yad b+ kub, a g+mim, gasi u n+ñagmim.

9 N+bi b+ r+mnap kalöp gi naji gaiöl, kalip pen gi naji gagmim. Kalöp hag juaiöl, kalip pen hag juagmim. Kalöp n+hön n+hön gaiöl, God n+p sabe g+mim hagmim, kalip gi aij g+mön abad m+daimön, a g+mim. N+hön g+nig: God kalöp uda u, kale n+bi b+ gau kalip gi aij g+nabim, a göm, uda. An+g g+nabim u, God kalöp u rö nöp gi aij g+nab.

10 God Manö u kal+ kl+ñ r+köm hagla,

“N+bi b+ m+d aij gun, m+lep yab+ lun umun, a göm n+ñbal gau, manö piral, manö naji hagagöl. *

11 Pen nan si nan naji g+pal adö u arö göm, g+ aij nöp göm, gasi klö n+ñöm, j+m ñöl m+daiun, a göm, agamij nöp m+daiöl.

12 N+hön g+nig: n+bi b+ God Manö hagöp rö nöp g+pal gau, B+ Kub kalip abad m+d aij göm,

n+p sabe g+naböl manö kale u n+ñab; pen n+bi b+ gi naji g+pal gau n+ñö, mulu lugnab,” a g+la.

M+d aij g+pe, kalöp gi naji gaiöl, p+ñ+ñ gagmim

13 G+ aij gun, a g+mim, klö g+pe arö, n+bi b+ r+mnap kalöp ilön ñagnaböl.

14 Pen kale gi aij g+pe kalöp gi naji gaiöl u, m+ñ m+ñ g+mim. N+bi b+ kalöp gi naji g+pal gau kalip p+ñ+ñ gagmim, gasi kub n+ñagmim. *

15 Pen m+dmagö an kale dan u, Kraiss n+pe nöp B+ Kub, a g+mim, hib n+pe hagpe adö aran. Pen kale pör nöp gasi n+ñöl gi m+daimim, n+bi b+ r+mnap, n+hön g+nig gasi halö m+dpim, a göm, hag n+ñaiöl, kalip ud aij g+mim, manö hain hagmim, Kraiss manö aij u kalip hag ñ+ aij g+mim.

16 Pen hag ñ+nabim u, hon manö n+hön hagno God n+p aij g+n+m, a g+mim, hag ñ+mim. Kraiss n+p c+g g+mim, g+ aij g+nabim u, b+ gau kalöp hag junig gaböl gau, kalip nable gö arö g+naböl. *

17 Kale gi aij g+pe n+ñöl gi, God kalip n+ñebir arö gö, kalöp gi naji geinaböl u, manö m+dagöp. Pen kale gi naji g+pe, kalöp gi naji g+naböl u, God n+p aij gagnab.

Kraiss umöm gac hon tik gi yua

18 Kale gi aij g+pe, kalöp gi naji geinaböl u, manö m+dagöp, a g+pim u, Kraiss n+pe B+ aij pen n+p gi naji geila, uma. N+pe aij nöp g+m+döp u pen kale n+bi b+ nan si nan naji g+pim gau God aip j+m ñ+nabin, a göm, uma. Mañ añ+ yab+ uma; hainö kauyan umagnab. Kraiss hañ roman al pak l+ö uma u pen Ana n+pe umaga. Ana n+pe kam+ñ m+döm, n+pe kauyan uraka.

19 Ana n+pe an+g geia n+pe amöm, n+bi b+ nöd umöm am nag+ m+deila gau kalip manö aij n+pe u hag ña.

20 N+bi b+ nag+ m+deila gau, Noa m+deia ñ+n u, God n+p manö u n+ñageila u pen God kalip manö kub hagaga; manö y+p n+ñaböl aka göm, abad m+deia. Abad m+dö n+ñöl gi, Noa n+p ñ+g mag+ñ g+mön, a ga u g+ damöm, n+bi b+ iru wasö, Noa ap+lap unbö raleb u nöp ñ+g mag+ñ raul m+gan amöm, ñ+g an dan aram m+döm m+d damöm, God gö kam+ñ arla. *

* 3:10: Sam 34:12-16

* 3:14: Ais 8:12-13; Mad 5:10; 1Pi 2:20; 4:14

* 3:16: 1Pi 2:12

* 3:20:

²¹ Pen ñig magib raul migang am midllo, ñig u kalip dap ranö, kamij arla anibu rö, uri hon Jisas Kraiss umöm uraka manö u nij udun, ñig pakun, u rö nöp kamij arlabun. Pen ñig pakpun anibu, hañ roman gac ñk gi yuun, a gun, pakagpun. Kraiss hanip, a göm, umöm kauyan uraka rö, God gasi midmagö ar hon nijöm gac ap midagöp. Gasi anibu nöp nijun, ñig pakpun. God nipe manö klö nijö anig hag la me u.

²² Kraiss nipe pen umöm uraköm, am ram Minöñ kumi kabö adö lan au aramöm, God ñimagö yijig böñ lau adö midöp nijöm ejol gau abe, kijaki nan klö midöp gau abe, magöñhalö mo nipe gau midpal.

4

Marö udöl gun, nagij naj nöd nibo adö u arö gun

¹ Kraiss hañ roman nipe ilön kub uda rö, hon u rö nöp ilön udnabun, a gimim, gasi anibu nöp nijöl gi midaimim. Nihön ginig: nibi bi hañ roman kale ilön kub udpal gau, nan si nan naj gun, a göm, gasi u nijagpal. *

² Ñin anibu riköm, ñin aigeg Minöñ naböñ il i hañ roman mideinabun u, God nip aij ginim adö u nöp gun, a göm, midmagö kale ke uraknab adö u gagnaböl.

³ Kale nöd nibi bi God Manö udagmidal gau rö gi midmidim. Gasi naj nijmim, nibi si bi si gimim, ñig klö nij hauñ limim, nan iru yabñ nijmim, hañwañ gimim, nan piral God sabe gagmim a göp nan gau sabe göl gi midmidim. *

⁴ Miñi pen, nibi bi God Manö udagpal gau, kale mid aij gipim u nijöm, nihön ginig hon aip magum gimim hañwañ gagpim, a göm, kalöp hag jubal.

⁵ Pen söl midöp, Bi Kub nibi bi kamij mideinaböl gau abe, nibi bi hadö umla gau abe, nihön nihön gila gau, nihön ginig anig gipim, a göm, manö kub hagö, kale nihön nihön gipal gau magöñhalö nip hag waiö lñaböl. *

⁶ Nibi bi magöñhalö umbal rö umöm, hañ roman u böñ nöp hij gi luga u pen ana gau amöm, God kamij midöp rö u kamij mideinaböl, a göm, Kraiss manö aij nipe u nibi bi hadö umla gau kalip hag ña.

God wög hanip adö ke ke hagöp rö, gi aij gun

⁷ Söl midöp, nan nihön midöp gau magöñhalö pis ginig gab. Anib u, gasi nij aij gimim, agamij mid aij gimim, God nip sabe gimim. *

⁸ Pen manö kub yabñ u, kale Kraiss nibi bi pör nöp pen pen midmagö yabñ li midaimim. Kale pen pen midmagö löl gi mideinabim u, Kraiss nibi bi rimnap nan si nan naj göm kalöp ñin iru nöp gi naj gaiöl u, kale yijid nijmim arö ginabim. *

⁹ Kraiss nij udpal nibi bi rimnap ram kalöp auaiöl, gai am ram ade aubim, a gimim, hagagmim; kalip hag wihai udmim. *

¹⁰ God nibi bi mög nijöm ud aij göm, kalip gasi aij ke ke ñöb. God gasi aij kalöp ñöb anibu, kalöp nöp wasö, añ mam Kraiss nibi bi nipe midpal gau kalip magöñhalö u rö nöp gasi nijöm ñöb. Anib u, God kalöp gasi aij ñöb anibu nijmim, añ mam gau kalip gi aij gimim. *

¹¹ God kalöp gasi aij ñö, kale nibi bi gau kalip hag ñinabim u, gasi nij aij gimim, God Manö aij u kabö göl nöp hag ñimim. God kalöp gasi aij ñö, kale

* 4:1: Ro 6:2,7 * 4:3: Ep 2:2-3 * 4:5: Ap 10:42 * 4:7: Ro 13:11-12 * 4:8: 1Pi 1:22 * 4:9:

Hib 13:2 * 4:10: Ro 12:6-8

n̄ibi b̄i r̄imnap w̄ög ḡi ñ̄inabim u, God kalöp klö n̄ipe ñ̄öb u udmim, n̄ibi b̄i gau kal̄ip w̄ög ḡi ñ̄imim. An̄ig geinabim u, Jisas Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim u n̄iñöm, kale God hib n̄ipe u haglö adö arnab. Jisas Kraiss, B̄i klö yab̄i u nöp, n̄ip aij a göl ḡi, hib n̄ipe pör pör hagno adö arañ. An̄ib unbö rö aij.

Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim rö, kalöp marö ñ̄inaböl

¹² M̄idamam aij yad gau. Kraiss n̄ip c̄ig p̄idöñ ḡinaböl aka arö ḡinaböl a göm, n̄ibi b̄i r̄imnap han̄ip ilön kub mab m̄i+añ rö ñ̄ibal u, han̄ip n̄ihön ḡin̄ig an̄ig gab, a ḡimim, gas̄i u n̄iñagmim.

¹³ Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun u me, n̄ip ḡila rö han̄ip gaböl, a ḡimim, m̄iñ m̄iñ göl ḡi m̄idpe me, n̄ipe mailö aij yab̄i n̄ipe halö aunab ñ̄in u, kale m̄iñ m̄iñ göl ḡi m̄ideinabim.*

¹⁴ Kale Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe, a göm, kalöp hag juaiöl, m̄iñ m̄iñ göl ḡi m̄idaimim. God Ana mailö aij yab̄i halö u han̄ip aip m̄idöp u n̄iñöm me, an̄ig gaböl, a ḡimim, m̄iñ m̄iñ göl ḡi m̄idaimim.*

¹⁵ Kale w̄ip alagmim; nan si udagmim; n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip ḡi naj gagmim; nan kale rö ḡimim gagmim. Kale an̄ig ḡimim, ilön udnabim u, nable ḡinab. Pen ḡi aij ḡimim ilön udnabim u, nable gagn̄ig gab.

¹⁶ Pen kale Kraiss n̄ip n̄iñ udmim n̄ipe hagöp rö ḡipim rö, kalöp marö ñ̄aiöl, nable gagnab. Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun rö, han̄ip an̄ig gaböl, a ḡimim, aij gö n̄iñöl ḡi, God hib n̄ipe hagpe adö arañ.

¹⁷ Söl m̄idöp, God n̄ibi b̄i manö kub hagnab. N̄ipe il̄ göm n̄ibi b̄i n̄ipe ke manö kub hagnab. Pen hon n̄ibi b̄i n̄ipe ke u+ham m̄ideinabun u, n̄ibi b̄i manö aij n̄ipe udagpal gau kale aigöl göm m̄idnaböl?

¹⁸ God Manö u kal̄i kl̄iñ r̄iköm hagla,

“N̄ibi b̄i God hagöp rö ḡipal gau
u+ham yab̄i kam̄iñ arnaböl;
an̄ib u, n̄ibi b̄i God Manö udagöm,

nan si nan naj ḡi m̄idpal gau, kale aigöl göm kam̄iñ arnaböl?” ö ḡila.*

¹⁹ An̄ib u, God marö han̄ip hag la rö nöp udnabun u, gas̄i iru n̄iñagun. B̄i Kub han̄ip ḡi la u, hañöwalö gagnab, pen n̄ipe nöd haga rö nöp han̄ip ud aij ḡinab, a gun, gas̄i u n̄iñun, ḡi aij nöp göl ḡi ḡino arñim.

5

N̄ibi b̄i Kraiss n̄iñ udpal gau b̄i abadep m̄idmim, kal̄ip abad aij ḡimim

¹ N̄ibi b̄i Kraiss n̄iñ udpal gau kal̄ip b̄i abadep m̄idpim gau, kalöp manö hagn̄ig gabin. W̄ög kale ḡipim an̄ibu rö, yad u rö nöp n̄ibi b̄i Kraiss n̄iñ udpal gau kal̄ip abad m̄idpin. Kraiss ilön kub udeia u, yad n̄iñ m̄idainö. God n̄ipe Kraiss mailö aij yab̄i n̄ipe n̄ibi b̄i gau magöñhalö kal̄ip yamnab ñ̄in u, yad amem n̄iñ m̄ideinabin. An̄ib u, yad kalöp manö an̄ibi hagn̄ig gabin.

² B̄i kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale muk aij ḡipal rö, God n̄ibi b̄i n̄ipe ke ñ̄imagö adö kale la gau, kal̄ip abad m̄id aij ḡimim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalöp neb neb göm haglö, God w̄ög u gagmim. Mani nan gau udun a ḡimim God w̄ög u gagmim. M̄iñ m̄iñ göl ḡi, aij göl ḡi nöp God w̄ög u ḡimim. An̄ig geinabim u, God n̄ip aij ḡinab.*

³ Hon b̄i kub m̄idpun, a ḡimim, God sipsip n̄ipe gau kal̄ip hag gagmim. Kale ke ḡi aij ḡipe, kalöp n̄iñöm u rö nöp göl.*

* **4:13:** Ap 5:41; Jem 1:2; 1Pi 1:6-7 * **4:14:** 1Pi 2:20 * **4:18:** Pro 11:31 * **5:2:** Jon 21:15-17; Ap 20:28 * **5:3:** 2Ko 1:24; Plp 3:17; Dai 2:7

4 Adö an+bu g+pe, B+ Sipsip Mukep Nap kabö göl u apöm, usaj+! bad klö pör pör nöp m+mailö g+ m+deinab u kalöp n+ nab.

Hib hon ke dap ranagun; gas+ kabö rö nöp n+jun

5 Pen kale b+ praj gau, b+ majö kalöp abad m+dpal gau hagöl rö n+nmim. Kale magöñhalö, Krai n+bi b+ añ mam gau n+nmim, kale n+bi b+ pro, hon n+bi b+ kub, a g+mim, gas+ u n+ñagmim. God Manö u kal+ kñiñ r+köm hagla, "God n+bi b+ hib kub udnabun a g+pal gau kalöp j+ n+ñöm,

n+bi b+ pro pro udpal gau, kalöp mög n+ñöm, ud aij yab+! göp," a g+la. *

6 An+ b u, God B+ klö unbö ke u n+ n+nmim ana udmim, hagöp rö g+mim. An+g g+nabim u, n+ñ hain hag la u, n+pe gö, kale b+ kub rö m+deinabim. *

7 God n+pe ke kalöp abad m+d aij göp rö, marö m+dain+im, magöñhalö ud n+magö adö n+pe u l+mim. *

8 Pen pör pör g+ j+n göl g+ m+dmim, n+ñ aij göl g+ m+daimim. Kaua! maua! b+ kale u k+jaki, kain kub laiön manö kub hagöp rö gau gau amöm, n+bi b+ ap hau n+ñ+ñ, a göm, uñhai n+ñöl g+ ap ran ap lug arab. *

9 K+jaki an+g gab u, han+ñ nöp gagab; Krai n+bi b+ añ mam hon ram M+nöñ gau gau magöñhalö kalöp u rö nöp gab, a g+mim, k+jaki n+ñ wasö g+mim, Krai manö aij u n+ñ ud p+döñ göl g+ m+daimim. *

10 God n+bi b+ mög n+ñöm, ud aij yab+! göp rö, pör pör Krai n+bi b+ n+pe m+daiim, a göm, ram M+nöñ aij yab+! kalöp hag la u me, magö i kalöp g+ naij g+ilö ilön udpim u pen magö pro marap God n+pe ke apöm klö n+pe kalöp nö, kale Krai n+ñ n+ñ ud p+döñ g+mim, n+ñ c+g aij yab+! g+mim, n+bi b+ klö n+pe m+dmim, m+d aij yab+! g+nabim.

11 God B+ klö yab+! u n+bi b+ gau magöñhalö pör nöp pör nöp abad m+deian! An+ b unbö rö aij.

Manö ad+ñ magö r+mnap

12 Mam aij yad Sailas aip m+dpul. Manö kalöp hagabin i n+pe kal+ kñiñ r+kab n+ñöm yad köp ulep i kalöp yunabin. Mam an+bu, gas+ hon n+ñbun rö n+ñöb. Kalöp manö klö hagem, manö pro kal+ kñiñ r+kpin an+ b i, God n+bi b+ mög n+ñeb magö yuö yab+! u nöp r+kpin. Manö an+bi, manö n+ñö yab+!, a g+mim, n+ñöl g+ nöp m+daimim. *

13 Pen Krai n+bi b+ n+pe m+dpal daun kub Babilon aui kalöp, "M+dpim?" a g+pal. God kalöp hag la rö, n+bi b+ an+ b gau u rö nöp hag la. N+ yad Mak kalöp u rö nöp, "M+dpim?" a göp. *

14 Krai n+bi b+ añ mam m+dmagö l+bun, a g+mim, pen pen hag w+hai udöl g+, alaun bom halumim. Krai n+bi b+ n+pe m+dpim gau, Krai kalöp magöñhalö ud aij gö, kale agam+ñ m+d aij göl g+ m+daimim.

* 5:5: Ep 5:21; Jem 4:6 * 5:6: Mad 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 * 5:7: Mad 6:25-30 * 5:8: 1De 5:6 * 5:9: Ep 6:11-13; Jem 4:7 * 5:12: Ap 15:22,37-40; 12:2,25; 13:13 * 5:13: 2Di 4:11

2 Pida

Pida köp hain n̄bō u kalɨ k̄liñ r̄ika

¹ Yad Saimon Pida, Jisas Krais manō ud arep b̄i ap. Yad wög gep b̄i n̄pe ap m̄idpin.

God hon Jisas Krais han̄p ud kam̄n̄ yua u, n̄pe B̄i aij unbō ke. Jisas Krais han̄p mög n̄n̄m̄ gas̄ aij n̄ō, hon n̄p n̄n̄ udpun. Kale n̄bi b̄i gau, Jisas Krais kalöp gas̄ aij n̄ō, kale u rō n̄p n̄n̄ udpin gau, kalöp köp an̄bi kalɨ k̄liñ r̄ikabin.

² Kale God abe, B̄i Kub hon Jisas abe, kal̄p gas̄ n̄n̄ m̄idpe, kale apil m̄ihau kalöp mög n̄n̄mil, ud aij ḡmil, abad m̄idlō, kale p̄r p̄r agam̄j m̄id aij ḡmim.

God han̄p uda a gun, n̄p c̄ig aij gun

³ Hon n̄bi b̄i Jisas Krais lau adō m̄idpun gau, nan si nan naj arō gun, n̄pe hagöp rō n̄p ḡ m̄idaiun rō lōp. Hon Jisas Krais n̄p n̄n̄ udpun u me, Krais n̄pe u rō n̄p God m̄idm̄, klō n̄pe n̄p han̄p n̄ō, hon God Manō hagöp rō n̄p ḡ m̄idaiun rō lōp. N̄pe B̄i aij unbō ke, B̄i mailō aij yab̄i halō pen n̄pe han̄p gas̄ n̄n̄m̄, n̄bi b̄i yad ke m̄idaiöl, a ḡm, han̄p hag la.

⁴ An̄b u, Jisas Krais nan aij yab̄i an̄b gau han̄p n̄b. Nan aij aij n̄b u udun, gas̄ naj m̄n̄n̄ nabōñ i i n̄n̄m̄ lug paköl rō lōp gau arō gun, God n̄pe ke m̄idöp rō m̄idaiun rō lōp.

⁵ An̄bu, Krais kalöp gas̄ aij n̄ō, n̄p n̄n̄ udpin. Pen kale Jisas Krais n̄n̄ udöl ḡ m̄idmim, kale klō ḡmim, n̄bi b̄i gau kal̄p ḡ aij ḡmim. Pen kale n̄bi b̄i gau kal̄p ḡ aij n̄p göl ḡ m̄idmim, kale klō ḡmim, Jisas Krais n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄idöp manō yuō yab̄i u n̄n̄ aij ḡmim.

⁶ Pen kale Jisas Krais n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄idöp manō yuō yab̄i u n̄n̄ aij n̄p göl ḡ m̄idmim, kale klō ḡmim, hañ roman̄ kale gas̄ göp rō gagmim. Pen kale hañ roman̄ kale gas̄ göp rō gagmim, kale klō ḡmim, Jisas Krais n̄p n̄n̄ ud p̄idōñ ḡmim, c̄ig aij ḡ m̄idmim, n̄pe hagöp hagöp rō n̄p göl ḡ m̄idaimim.*

⁷ Pen Jisas Krais n̄p n̄p gas̄ n̄n̄m̄ c̄ig aij ḡmim, n̄pe hagöp hagöp rō n̄p göl ḡ m̄idmim, kale klō ḡmim, añ mam gau pen pen ud aij ḡpal rō, kale Krais n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen ud aij ḡmim. Pen kale Krais n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen ud aij göl ḡ m̄idmim, kale klō ḡmim, Krais n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen m̄idmagō l̄imim.

⁸ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kalɨ k̄liñ r̄ikaj̄n u, kale nan an̄bu n̄p gas̄ n̄n̄ aij ḡmim, klō ḡmim ḡ m̄ideinabim u, kale B̄i Kub hon Jisas Krais n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄idöp, a ḡ gas̄ n̄n̄m̄, wög n̄p ḡ aij ḡpe, n̄p nan magō aij r̄imnap p̄lnab.

⁹ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kalɨ k̄liñ r̄ikaj̄n u, kale r̄imnap nan an̄bu n̄n̄agnabim u, kale n̄bi b̄i amgō we rō. Nan si nan naj ḡpim u, God n̄pe gac an̄bu h̄k ḡ yua u haū ḡpim.

¹⁰ An̄b u, añ mam yad gau. God gas̄ n̄pe ke n̄n̄m̄, ȳp hain ḡm n̄bi b̄i yad m̄idaiöl, a ḡm, kalöp udöp u, klō ḡmim n̄p hain ḡmim, n̄bi b̄i n̄pe m̄idaimim. An̄g ḡmim me, Krais manō aij n̄pe u p̄r n̄p n̄n̄ ud p̄idōñ ḡmim, ḡ dammim, arō gagnabim.

* 1:6: Gal 5:22-23

11 Pen Bî Kub hon Jisas Krais hanîp ud asîk yuöp u apöm, kalöp hag wîhai udöl gi, nîbi bî nîpe pör pör abad mîdeinab ram raul mîgan anîbu da löm abad mîdeinab.

God manö hagep bî gau, Ana U† kalîp gasî ñö nîjöl gi God manö hagla

12-15 Kale manö hagajîn anîbu nîjmim, hadö ud aij gîpim, pen yad pör nöp kalöp manö anîbu hagöl gi nöp mîdeinabin. Bî Kub hon Jisas Krais yîp, umnabön, a göm, ñîn hag la u söl auöp u me, hañ romanî halö mîdpin ñîn i, yad klö gem, kalöp manö anîbu hagöl gi nöp mîdeinabin u aij. Anîg gînabin u, kale hau† gagnabim; yad umnabin pen kale manö anîbu nîjöl gi mîdeinabim. *

16 Kalöp nöd hagem, Bî Kub hon Jisas Krais ke yabî† löm klö halö aua, a gîno u, aiud kliñ aij udpal rö hagagno. Nöd Bî Kub anîbu ke yabî† klö halö lö, amgö hon ke nîjnun, hainö kalöp hagno. *

17-18 Ñîn anîbu, hon Jisas Krais aip am dum u† au mîdaino nîjöl gi, Bapi God mailö aij yöl nîpe u apöm, Jisas Krais hib nîpe dap ranöm haga, “Bî i Ñî mîdmagö aij yad; nîp nîjnö yîp aij yabî† göp,” a ga. God nîpe anîg hagö, hon ke manö nîpe u apdi nîjno. *

19 Hon ke God manö apdi nîjno u me, hon nîjnun, bî God manö hagep gau kale manö hagla u, God manö nîpe nöp hagla; manö böj nöp udep u nöp hagla. Manö hagla anîbu, hapö mî†anî sîbön yan lauöm lîlö, hanîp mailö yamöb rö u göp. Mailö anîbu, ñî löl gi damöm, ram mînönî rîknîg gö nîjöl gi, gapî pagî†n hañ aunab mîdmagö anî kale danî nîjnabim. Hañ aunab u, ram böj nöp rîköp u rö gînab.

20 Manö hagabin i nîj aij gîmim: God manö hagep bî gau God Manö nîpe kalî kliñ rîkôm hagla u, gasî kale ke nöp nîjöm, manö î† u hagöl rö lagöp.

21 Nîhön gînîg: God manö hagep bî gau, God manö u hagnîg, ke nîjla rö hagagla; Ana U† nîpe kalîp gasî ñö nîjöl gi, God manö hagla. *

2

Bî God Manö hagabun, a göm, manö pîral hag ñîbal gau

1 Hadame nöp bî rîmnap, God manö hagabun, a göm, nîbi bî Isrel kalîp manö pîral hag ñîmîdal. Gîla anîbu rö, nîbi bî rîmnap anî kale u mîdöm, u rö nöp manö pîral haglö, nîbi bî rîmnap manö pîral kale u nîjnabim rö löp. Bî Kub kalîp rau adog uda u nîpe Bî Kub wasö göm, hag junaböl. Pen kale manö pîral hagöm anîg gînaböl u, God gö, adîj pen îlön kub yabî† udnaböl. *

2 Kale gi najî yabî† gîpal. Krais nîbi bî nîpe mîdpal nîbi bî iru nöp manö pîral kale u udöm, u rö nöp gînaböl. Anîg gînaböl rö, nîbi bî gau nîjöm, adan kamîj arep u rau acîp acîp gînaböl.

3 Manî nan gau udun, a göm, kalöp manö pîral yabî† hagnaböl. Anîg gînaböl u pen God nîpe hadame nöp nîj nöp mîdmîdöp. Nîpe kalîp manö kub hagöm al pak lînîg gab.

4 God ejol nan si nan najî gîla gau kalîp u†öm mîgan najî yan yuö, nagî klö sîbön auöp au mîdöm, God manö kub hagnab ñîn u abad mîdpal. *

* 1:12-15: 2Ko 5:1; Jon 21:18-19 * 1:16: Mad 17:1-5 * 1:17-18: Mad 17:5 * 1:21: 2Di 3:16; 1Pi 1:11-12 * 2:1: Mad 24:11; Jud 4 * 2:4: Jud 6

⁵ Pen hadame dagol gau n̄bi b̄i n̄p arö ḡla gau, God kal̄p mög n̄ḡaga. N̄pe gö, möḡ kub alöm n̄ḡ ul ap ranö, n̄bi b̄i ḡi najj ḡla gau magöḡhalö n̄ḡ n̄ḡöm um hakla. Pen b̄i ne Noa n̄bi b̄i gau kal̄p, God hagöḡ rö nöp ḡmim, a ḡmidöp. An̄b u, God n̄pe Noa abe, n̄bi b̄i n̄pe unbö mudun j̄ḡ abe, kal̄p nöp abad m̄döm ud kam̄ḡ yua. *

⁶ Pen n̄bi b̄i God Manö hagöḡ rö gagnaböl gau, kal̄p ḡnabin u n̄bi b̄i gau magöḡhalö n̄ḡ aij ḡlan, a göm, mab m̄tan̄ u kumi kabö adö lan̄ n̄bö yuö, apöm Sodom Gomara n̄bi b̄i kal̄p böḡ nöp in hab̄k ara. *

⁷ Lod n̄pe, n̄bi si b̄i si göm, nan najj yab̄ḡ ḡmidal u n̄ḡöm, gas̄i kub n̄ḡmidöp u, God n̄p ud kam̄ḡ yua. *

⁸ Lod b̄i aij, an̄ kale gau m̄döm, n̄in añ̄i añ̄i pör pör God lo manö n̄pe u r̄b juöm, nan si nan najj ḡmidal gau amgö n̄ḡöm, manö najj hagn̄dal gau apdi n̄ḡöm, iru yab̄ḡ ga.

⁹ N̄pe nöd an̄ḡ ga rö, hon n̄ḡbun, marö n̄hön n̄hön aunab, B̄i Kub n̄pe n̄bi b̄i God Manö hagöḡ rö ḡpal gau kal̄p abad m̄döm, ud kam̄ḡ yun̄m rö löp. Pen n̄bi b̄i God Manö hagöḡ rö gaggal gau naḡi rö lö, marö udöl ḡi, manö kub hapeḡ n̄in u abad m̄deinaböl.

¹⁰ Pen n̄bi si b̄i si ḡmidal gau, manö kub ke yab̄ḡ udnaböl. N̄bi b̄i kub kal̄p abad m̄dpal gau, manö kale n̄ḡagöm, gas̄i kale ke auöp rö ḡpal n̄bi b̄i gau abe, manö kub ke yab̄ḡ udnaböl.

God Manö hagabun, a göm, manö piral haggal b̄i an̄b gau, p̄in̄ḡ göm ana udagöm, b̄i mailö aij ke halö kumi kabö adö lan̄ au m̄dpal gau kal̄p halöwaḡo hag jubal. *

¹¹ Ejol gau an̄bu rö gaggal. Ejol kale b̄i k̄ö yab̄ḡ m̄dpal u pen kale B̄i Kub amgö ilö n̄pe au b̄i an̄b gau kal̄p hag juaggal. *

¹² Pen b̄i God Manö hagabun, a göm, manö piral haggal b̄i an̄b gau, wal wayöḡ gau gas̄i m̄dagöḡ halöwaḡo ḡpal rö u ḡpal. Kale gas̄i m̄dagöḡ pen kale manö najj yab̄ḡ haggal. Ḡpal an̄bu, wal wayöḡ hel l̄bal udöp u rö, kal̄p ḡnab. Umnaböl me. *

¹³ Kale n̄bi b̄i gau ilön n̄ibal u pen kale ke ilön udnaböl. Kale ḡi najj göl ḡi, s̄idö an̄ nan kub n̄ḡöl ḡi, n̄ḡ k̄ö n̄ḡöl ḡi, halöwaḡo ḡi damöm, nable udaggal. N̄bi b̄i an̄b gau kale apöm, kalöp aip magum göm nan n̄ḡbal u, kale m̄dmagö uraknab rö halöwaḡo ḡi damöm, nan gac göḡ ap rö aka wös hapeb ap rö l̄bal.

¹⁴ Kale pör pör nöp n̄bi si udun, b̄i si udun, a göm, amgö l̄i nöp ajjal. N̄bi b̄i Krai n̄p c̄ḡ aij gaggal gau kal̄p neb neb ḡi dap k̄id kale u amöm, nan si nan najj ḡpal. Nan gau nan hon nöp m̄deian, a göm, gas̄i u nöp n̄ḡbal. God n̄pe ḡi najj yab̄ḡ ḡpal gau n̄ḡöm, kal̄p pen ilön kub yab̄ḡ n̄in̄ḡ gab.

¹⁵ Kale adan kabö göl adö u arö göm, nan si nan najj gun, a göm, gas̄i u nöp n̄ḡbal. B̄i Beo n̄i n̄pe Belam ga rö nöp ḡpal. Belam mani nan gau udnam, a göm, ḡi najj ga. *

¹⁶ Kaj donki gau manö haggal u pen donki n̄pe u, b̄i haggal rö Belam n̄p hag gö, piral hagn̄ḡ geia an̄bu arö ga. An̄b u, Belam ḡi najj ga an̄bu, God Belam n̄p hag ga. *

¹⁷ Pen mañ r̄mnap, n̄ḡ m̄ln̄ḡ amun n̄ḡbun, n̄ḡ ilam juöp gau m̄ḡep göp. Mañ r̄mnap möḡ aln̄ḡ gö, ȳḡön kub apöm ḡgö, alagöḡ. An̄b u rö

* 2:5: Jen 6:1-7:24; 2P̄i 3:6 * 2:6: Jen 19:24; Jud 7 * 2:7: Jen 19:1-16 * 2:10: Jud 7-8,16

* 2:11: Jud 9 * 2:12: Jud 10 * 2:15: Nab 22:7; Jud 11; Rep 2:14 * 2:16: Nab 22:28-35

me, bɪ manö pir alep bɪ gau, God Manö hag ñabun, a gɪpal. Anɪg gɪpal u, God kalɪp sɪbön kub auöp anɪ gau hag yunab. *

18 Bɪ anɪb gau, hib kale ke dap ranöm haggpal, “Hanɪp hain gɪmim, mɪdmagö uraknab rö halöwatö gɪmim,” a gɪpal. Nɪbi bɪ rɪmnab nöd bɪ nɪheb kale gau aip ajöm, gɪ najj göm halöwatö geila, pen hainö gasɪ aij nɪjöm nagɪ adö anɪbu arö göm, söl mɪd aij gɪnɪg gaböl. Pen bɪ najj anɪb gau amöm, nɪbi bɪ uri söl mɪd aij gɪnɪg gaböl gau gasɪ najj ñɪlö, kale adan aij u arö göm, ado göm, kauyanɪ nan si nan najj u gɪpal.

19 Bɪ najj anɪb gau haggpal, “Kale mɪdmagö uraknab rö halöwatö gɪnabim,” a gɪpal u pen bɪ najj gau kale ke nan si nan najj gep magö u nagɪ wög gep nɪbi bɪ rö mɪdpal. Bɪ rɪmnab apöm, bɪ rɪmnab aip pen pen göm, nagɪ lɪnaböl u, kale nagɪ wög gep bɪ kale mɪdpal. Nan si nan najj gep magö u, nɪbi bɪ rɪmnab aip pen pen göm nagɪ lɪnab u, kale nan si nan najj anɪb gau nagɪ wög gep nɪbi bɪ rö mɪdpal. Nagɪ wög anɪbu gɪ damöm, yɪharɪɲ mɪdaiöl rö lagöp.

20 Nöd Bɪ Kub hon Jisas Krais hanɪp ud kamɪɲ yuöp u nɪp nɪɲ udöm, nɪbi bɪ aip ajöm nan najj mɪnörɲ nabörɲ ɪ i gasɪ nɪjöm halöwatö gɪmɪdal gau arö göm, mɪd aij gɪla. Pen hainö u, kale ado gɪ amöm, nan si nan najj nöd gɪmɪdal adan anɪbu kauyanɪ arnaböl u, nöd najj mɪdmɪdal rö wasö, uri najj yabɪl mɪdeinaböl. *

21 Kamɪɲ mɪdep nagɪ u nɪɲagblap u, aij rö gɪböp. Pen God kalɪp haga manö aij u nɪjöm, hainö arö gɪnaböl u, gɪ najj yabɪl gɪnaböl. *

22 Bɪ God Manö arö gɪpal gau, kale manö mɪhöp hadame nöp haggmɪdal u rö gɪpal. Manö mɪhöp anɪbu ap hagla, “Kain gau tɪhaköm ado gɪ apöm, nan tɪhak lɪbal u kauyanɪ ñɪɲnaböl,” a gɪla. Manö ap pen hagla, “Kaj gau ñig paköm, adɪɲ waleb karkol gɪnaböl,” a gɪla. *

3

Jisas hainö ado gɪ aunab, a gɪmim, gasɪ halö mɪdaimim

1 Nɪbi bɪ mɪdmagö yad gau. Kalöp köp ap nöd kalɪ klɪɲ rɪk yunö. Mɪñi köp hain nɪbö kalöp kalɪ klɪɲ rɪkabin. Köp mɪhöp pen ɪl aɲɪ nöp. Yad kalöp köp mɪhöp kalɪ klɪɲ rɪknö, kale manö nöd nɪɲbe u nɪɲ aij gɪmim, gasɪ nɪjöl gɪ nöp mɪdeinabim, a gem, kalöp köp mɪhöp kalɪ klɪɲ rɪkpin.

2 God nɪpe ke bɪ manö hagep ut nɪpe gau hag lö, kale hadame nöp manö nɪpe hagla. Ud Kamɪɲ Yuep Bɪ hon, Bɪ Kub hon u, nɪpe ke bɪ manö ud arep nɪpe hag lö, manö klö hagöm anɪg gɪmim, a ga, manö u hag ñɪmɪdun. Manö anɪbu nöp, kale hadame hagla abe, hon uri hagabun abe, nɪɲ mɪdaimim, a gem, kalöp köp anɪbi kalɪ klɪɲ rɪkabin. *

3 Pen nan kub hagabin i nɪɲim. Ñɪn hain mɪdpun i rö, nɪbi bɪ gasɪ najj kale ke nɪɲbal rö gɪpal gau, rɪmnab apöm Jisas Krais manö aij nɪpe u hag juöm hagnaböl, *

4 “Bɪ aunabin, a göm, manö hag la u, aunab mɪgan gai nɪböɲ Nɪbi bɪ nöd nɪbö gau mɪdlö nɪjöl gɪ, aunabin a ga u pen kale umhakla u auagöp. Nan magörɲhalö hadame dagol gɪ la ñɪn u mɪdeia rö nöp mɪdöp,” a gɪnaböl. *

* 2:17: Jud 12-13 * 2:20: Mad 12:45 * 2:21: Luk 12:47-48 * 2:22: Pro 26:11 * 3:2: Jud 17

* 3:3: 1Di 4:1; Jud 18 * 3:4: Mad 24:48

⁵ Bɪ anɪb gau, God hadame dagol gau manö nöp hagö, kumi kabö adö laŋ löm, ñig u gɪgabö göm, mɪnönj naböŋ u aŋ yaŋ löm ga. God ga anɪbu, kale nɪŋ aij gɪpal u pen kale nɪŋebir arö gɪpal. *

⁶ Hainö, God manö nöp hagö, ñig anɪb gau apöm, mɪnönj naböŋ nan gau nöd mɪdmɪdöp u yuö yuö gö, böŋ nöp naij ga. *

⁷ God manö anɪbu nöp hagö, kumi kabö adö laŋ abe mɪnönj naböŋ iɪ i abe uri mɪd aij göp u pen nɪbi bɪ God Manö hagöp rö gagpal gau kalɪp manö kub hagöm ilön kub ñɪnab ñɪn u, kumi kabö laŋ abe mɪnönj naböŋ iɪ i abe mab lauö böŋ nöp innab.

⁸ Pen nɪbi bɪ mɪdmagö yad gau. Manö ap hauɪ gɪmim rö löp. Hon ñɪn aɪŋ ap nɪŋbun u pen Bɪ Kub nɪŋö mɪ iru yabɪɪ rö löp. Hon mɪ iru yabɪɪ nöp wö ral nɪŋbun u pen Bɪ Kub nɪŋö ñɪn aɪŋ ap nöp rö löp. *

⁹ Anɪb u, Bɪ Kub nɪpe, aunabin, a göm, yɪŋɪd auagöp u, nɪbi bɪ rɪmnap manö nöp hagöm arö gɪpal rö gagöp; nɪbi bɪ nan si nan naij göm, mab ke yaŋ arnɪg gaböl gau, rɪmnap ur gagöl, kale magöŋhalö yɪp lau adö aulö kalɪp udnam, a göm, abad mɪdöp. *

¹⁰ Pen Bɪ Kub aunab u, bɪ nan si udep gau kalɪp nɪŋ mɪdlö auagpal rö u aunab. Ñɪn anɪbu, gu mɪlöbö hagö nɪŋöl gɪ, kumi kabö mu adö laŋ ke ke arnab. Gapɪ nan nɪhön nɪhön kumi kabö adö laŋ mɪdöp gau inöm, mɪnönj naböŋ iɪ i nan nɪhön nɪhön mɪdöp gau magöŋhalö innab. *

¹¹ Hainö nan gau magöŋhalö anɪg göl innab a gɪmim, kale uri gɪ aij gɪnabim aka haŋwalö gɪnabim? Ñɪn kub aunɪg gab anɪbu gasɪ nɪŋmim, God Manö hagöp rö nöp gɪmim nɪbi bɪ uɪ nɪpe mɪdaimim.

¹² Pen God ñɪn kub nɪpe u yɪŋɪd aunɪm a gɪmim, manö aij nɪpe u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñöl gɪ mɪdmim. Ñɪn anɪbu, rakɪn, gapɪ, nan kumi kabö adö laŋ gau, in ñɪg bad linab u pen

¹³ God kumi kabö adö laŋ abe, mɪnönj naböŋ iɪ i abe, hain nɪbö gɪnabin, a göm, manö hag la u abad mɪdpun. Ram hain nɪbö anɪbu, nɪbi bɪ God aip mɪdöm nɪpe hagöp rö nöp gɪlö arnab. *

¹⁴ Anɪb u, nɪbi bɪ mɪdmagö yad gau. Nɪpe aunab, a gɪmim, abad mɪdpim ñɪn i, gasɪ kɪö nɪŋmim, God amgö ilö nɪpe nɪbi bɪ asɪŋ mɪdagöp, nɪbi bɪ manö mɪdagöp rö mɪdun, nɪp aip jɪm ñöl mɪdaiun, a gɪmim, gɪpe arö me, nɪpe apöm kalöp nɪŋö, aij yabɪɪ gɪnɪm.

¹⁵ Pen nɪpe yɪŋɪd auagöp u, kale gasɪ nɪŋmim, kalöp nɪbi bɪ rɪmnap halö yɪp lau adö aulö, yad ud kamɪŋ yunam, a göm, abad mɪdöp. God nɪpe mam mɪdmagö hon Pol nɪp gasɪ aij ñö nɪŋöl gɪ, kalöp köp kalɪ kɪɪŋ rɪköm, manö aɪŋ anɪbu rö haga. *

¹⁶ Pol manö nɪpe kalɪ kɪɪŋ rɪka u, köp nɪpe rɪka gau magöŋhalö manö aɪŋ anɪbu nöp mɪdöp. Pol köp nɪpe gau manö uɪham nɪŋeb rö rɪmnap halö hagö me, nɪbi bɪ God Manö nɪŋagöm, Krais nɪp cɪg aij gagpal gau, Pol manö uɪham nɪŋeb anɪbu nɪŋöm, ado göm manö piral adö u hagpal. God Manö bɪ rɪmnap kalɪ kɪɪŋ rɪkla gau, kale u rö nöp manö anɪbu nɪŋöm, ado göm manö piral adö u hagpal. Anɪg gɪlö, God manö kub hagnab ñɪn u adan kale kamɪŋ arep ap mɪdagnab.

¹⁷ Pen nɪbi bɪ aij yad gau. Kale manö anɪbi hadö nɪŋbim u me, nɪŋ aij gɪmim. Kale uri Krais nɪp cɪg aij gɪmim mɪdpim. Pen nɪbi bɪ rɪmnap apöm,

* 3:5: Jen 1:6-9 * 3:6: Jen 7:11; 2Pi 2:5 * 3:8: Sam 90:4 * 3:9: Hab 2:3; 1Di 2:4 * 3:10: Luk 12:39; 1De 5:2; Mad 24:29,35 * 3:13: Ais 65:17; 66:22; Rep 21:1,27 * 3:15: Ro 2:4

manö piral haglö, kale u rö nöp gasi naj n+nmim, kale gi naj g+pal rö g+mim, ap lug pakmim rö löp. *

¹⁸ Pen Bi Kub hon Jisas Krais han+p ud kam+ng yuöp u, n+pe n+bi b+ mög n+ngöm ud aij göp u n+ngbim rö, Jisas Krais n+p n+ng aij yab+ngun, a g+mim, gasi an+bu n+ngöl gi m+ndpe arn+m. Bi Kub hon hib n+pe u pör nöp pör nöp hagno adö arn+m! An+b unbö rö aij.

* 3:17: Mak 13:33; 1Ko 10:12

1 Jon

Jon köp nöd u kalı kılın rıka

God Manö Kamıñ u

¹ Ram mınörñ hadame dagol gı laga ñın u, Manö Kamıñ u mıdmıdöp. Pen nıpe ke hainö ñın i nöp apöm manö hagö, hon apdi nıñun, nıp ke amgö nıñun, ñımagö lı nıñbun. Yad Manö Kamıñ anıbu nöp hagnıg gabin me. *

² Nıpe pör pör nöp kamıñ mıdmıdöp u, hañ romanñ löm waiö aua u, hon amgö nıñno. Kamıñ pör mıdep Bı u, Bapı aip mıdöm ram mınörñ il i apöm waiö la u, nıp amgö hon ke nıñun, manö nıñö anıbu kalöp hagabun. *

³ Nan nıñön nıñön amgö nıñbun u, manö nıñön nıñön apdi nıñbun u, kalöp abe hagabun. Hon Bapı God Ñı nıpe Jıas Kraıs apil mıñau aip jım ñöl mıdpun. Pen kalöp manö anıbu hagno, nıñmım nıñ udpe me, hon magörñhalö God apil mıñau aip jım ñöl mıdeınabun.

⁴ Anıg gınabım u, hon mıñ mıñ gınabun. Gası u nıñun, kalöp manö anıbi kalı kılın rıkabun. *

God nıpe Mailö

⁵ Jıas Kraıs hanıp hagö nıñbun manö u kalöp hagnıg gabin. God nıpe mailö; nıpe sıbön halö mıdagöp. *

⁶ God aip jım ñöl mıdpun, a gınabun u, pen nan si nan naij gı damun, sıb au ajeınabun u, manö pıral hagun, nan naij gıpun u abe pıral gun gınabun. *

⁷ Pen God mailö aij pör pör mıdmıdöp rö, hon mailö aij nıpe lau adö mıdeınabun u, hon añ mam Jıas nıp nıñ udpal gau aip jım ñöl mıdno, Ñı nıpe Jıas hagape nıpe u nan si nan naij gıpun gac u magörñhalö kık gı yunab.

⁸ Pen nan si nan naij rımnap gagpun, a gınabun u, manö pıral hagnabun; God Manö nıñö nöp u mıdmıdöp anñ hon danñ mıdagöp. *

⁹ Pen hon nan si nan naij gıpun u, God nıp hag payık pe gınabun u, nıpe pör pör hagöp rö nöp göm, pör pör kabö göl nöp göm gab rö, nan si nan naij gıpun gau nıñöm arö göm, gac anıbu magörñhalö kık gı yu haknab.

¹⁰ Pen nan si nan naij gagpun, a gınabun u, God manö pıral hagab, a gınabun; God Manö aij nıpe u mıdmıdöp anñ hon danñ mıdagöp.

2

Kraıs hanıp a göm, nıp ke Nap nıp sabe gı ña

¹ Ñı pai yad gau. Kale nan si nan naij gagmım, a gem, kalöp manö anıbi kalı kılın rıkabın. Pen nan si nan naij geınabım u, Jıas Kraıs pör pör kabö rö nöp gımdöp u, nıpe hanıp gı ñöm Nap nıp hagöm, nan si nan naij gıpal u nıñmön arö gımön, a gımdöp. *

² God nıpe nan si nan naij gıpun gau nıñöm, hanıp mılö ke gau yuböp. Pen Jıas Kraıs nıpe ke nan si nan naij gıpun gau mab ba lanñ au hañ romanñ adö nıpe ke udöm umöm, nan si nan naij gıpun gac u magörñhalö kık gı yua.

* 1:1: Jon 1:1 * 1:2: Jon 1:14 * 1:4: Jon 16:24 * 1:5: 1Di 6:16; Jem 1:17 * 1:6: 1Jn 2:4
* 1:8: Sam 32:5; Pro 28:13 * 2:1: Hib 9:24

Pen nan si nan naj hon nöp wasö; nïbi bï ram mïnönj gau gau magöñhalö nan si nan naj gïpal gac u ðk gï yua. *

³ God Manö hagöp rö geinabun u, hon nïnjö nöp God nïp nïñbun u, nïñnabun.

⁴ Bï ap, God nïp nïñbin, a gïnab pen God hagöp rö gagnab u, nïpe manö piral hagnab; manö nïnjö u mïdmagö añ nïpe dan mïdagöp.

⁵⁻⁶ Pen nïbi bï God Manö hagöp rö gïpal gau, kale God nïp mïdmagö yabï ðibal. God aip jïm ñl mïdpun, a gïpal, nïbi bï gau, Jisas gïmïdöp rö nöp gïnaböl. Nïpe gïmïdöp rö gïnabun u me, hon nïñnabun, God añ dan mïdpun. *

Pen pen mïdmagö limim

⁷ Nïbi bï mïdmagö yad gau. Manö kalï kliñ rïkabin anïbi, manö gïson nïbö wasö; manö hadame dagol hagla mïdmïdöp; manö nöd nïbö anïbu nöp yad uri kalöp hagabin. *

⁸ Pen manö kalöp kalï kliñ rïkabin anïbi manö gïson nïbö mïdöp. Jisas Krai gïmïdöp u nïñöm, manö gïson nïbö anïbu manö nïnjö nöp, a gïpal. Pen kale nïbi bï gau gabim u abe nïñöm, kale u rö nöp, manö gïson nïbö anïbu manö nïnjö nöp, a gïpal. Sïbön u uri hadö ur gab; mailö magö nïnjö u hadö mailö gab. *

⁹ Nïbi bï, mailö mïdpun, a göm, añ mam kale rïmnap mulu kal nïñbal gau, kale sïb au mïdpal. *

¹⁰ Pen nïbi bï añ mam kale gau kalïp mïdmagö ðibal gau, mailö mïdpal. Mailö gau ajöm, ap lug pakagnaböl. *

¹¹ Nïbi bï añ mam kale rïmnap mulu kal nïñbal gau, kale sïb au mïdpal. Kale sïb gau mïdlö, amgö kale hadö we göp nïñöm sïb gau ajöm, gai araböl u nïñagal. *

¹² Jisas Krai nïpe uma u me,
God nan si nan naj gïpim u nïñöm arö göp.
Anïbu, yad kalöp ñï pai mïdmagö yad gau
manö anïbi kalï kliñ rïkabin.

¹³ Kale bï majö gau,
Jisas Krai hadame dagol gau mïdöm uri mïdöp u,
nïp hadö nïñbim u me,
yad kalöp bï majö manö anïbi kalï kliñ rïkabin.

Kale bï praj gau,
Seden, Bï Naj Yabï u, nïp
ma kale mo gau hadö ðibim u me,
yad kalöp bï praj manö anïbi kalï kliñ rïkabin.

Kale ñï pai mïdmagö yad gau
Bapi nïp hadö nïñbim u me,
yad kalöp ñï pai mïdmagö yad
manö anïbi kalï kliñ rïkabin.

¹⁴ Kale bï majö gau,
Jisas Krai hadame dagol gau mïdöm uri mïdöp u,
nïp hadö nïñbim u me,
yad kalöp bï majö manö anïbi kalï kliñ rïkabin.
Kale bï praj gau,

* **2:2:** Jon 1:29; Kol 1:20; 1Jn 4:10 * **2:5-6:** Jon 14:21,23 * **2:7:** Jon 13:34; 2Jn 5-6 * **2:8:** Ro 13:12; Jon 1:9 * **2:9:** 1Jn 4:20 * **2:10:** Ro 14:13 * **2:11:** Jon 12:35

God Manö kamɨŋ u
 mɨdmagö aŋ kale daŋ kamɨŋ mɨdö, kale kłö gɨmim,
 Seden, Bɨ Najj Yabɨl u,
 nɨp ma kale mo gau hadö libim u me,
 yad kalöp bɨ praj manö anɨbi kalɨ kłiŋ rɨkabin.

Nan mɨnönŋ naböŋ il i mɨdmagö lagmim

¹⁵ Krajs nɨbi bɨ nɨpe mɨdagpal gau, nagɨ gɨpal adö u gun, a gɨmim, gasɨ u nɨŋagmim. Gasɨ kale nan mɨnönŋ naböŋ il i gau amöm wam wam gö, nan gau mɨdmagö lɨnabim u, kale Bapi nɨp gasɨ u arö gɨmim, nɨp mɨdmagö lagnabim. *

¹⁶ Nɨbi bɨ nan mɨnönŋ naböŋ il i gasɨ nɨŋbal gau, haŋ romanŋ hon nan si nan najj gasɨ göp rö gun, a göm, nan nɨhön nɨhön amgö nɨŋnaböl gau, si udun a göm, nan gau iru nöp udun, hib kub udun, a göm, nɨŋbal rö gɨlö aröp. Bapi kalɨp gasɨ ñö anɨg gagpal; mɨnönŋ naböŋ il i nan gau gasɨ nɨŋöm, anɨg gɨpal. *

¹⁷ Ram mɨnönŋ il i abe, nan nɨhön nɨhön ram mɨnönŋ il i gasɨ ɨp göp gau abe, ur gɨnɨg gab; pen nɨbi bɨ God hagöp rö gɨpal gau pör pör mɨdeinaböl. *

Krais nɨp mulu kal nɨŋeb bɨ u

¹⁸ Ñɨ pai mɨdmagö yad gau. Ñɨn hain u söl mɨdöp. Bɨ Krajs nɨp mulu kal nɨŋeb bɨ u aunab, a gɨla, u nɨŋbim. Mɨñi nɨbi bɨ Krajs nɨp mulu kal nɨŋbal gau iru mɨdpal rö, ñɨn hain u söl mɨdöp u, nɨŋbun. *

¹⁹ Nɨbi bɨ Krajs nɨp mulu lugö nɨŋbal anɨb gau, hon aip magum göm, hainö arö göm höŋ adö arla; hon aip magum gaila pen hon aip jɨm ñöl mɨdagmɨdal. Hon aip jɨm ñöl mɨdaiblap u, hanɨp arö göm ke ke aragblap. Pen höŋ adö arla u, nɨbi bɨ yad waiö nöp nɨŋnaböl, bɨ gau kalɨp aip jɨm ñöl mɨdagpal, a göm, God nɨpe ke gö, kale höŋ adö arla. *

²⁰ Pen Krajs, Ana Uɨ yuö kalöp adö apöm aip mɨdöp rö, kale magöŋhalö God Manö nɨŋö u nɨŋbim. *

²¹ Kale Jisas Krajs manö nɨŋö u nɨŋagpim, a gem, kalöp manö i kalɨ kłiŋ rɨkagabin; kale hadö nɨŋbim. Pen Jisas Krajs manö nɨŋö u, manö piral ap auagöp.

²² “Jisas nɨpe Mesaia wasö,” gɨnab bɨ anɨbu nöp nɨpe bɨ pir alep bɨ. Anɨg gɨnab u, nɨpe Bapi abe, Ñɨ abe wasö gɨnab. Bɨ anɨbu nɨpe Krajs Nɨp Mulu Kal Nɨŋeb Bɨ anɨbu. *

²³ Nɨbi bɨ Jisas nɨpe God Ñɨ wasö gɨpal gau, kale Nap nɨp nɨŋagpal. Pen nɨbi bɨ Jisas nɨpe God Ñɨ nɨpe mɨdöp hag waiö gɨpal gau, kale Nap nɨp abe nɨŋbal. *

Ana Uɨ kalöp Krajs manö nɨŋö u hag ñɨnab

²⁴ Manö nöd nɨŋbe u, mɨdmagö aŋ kale daŋ ud aij göl gɨ mɨdmim. Manö nöd nɨŋbe u, mɨdmagö aŋ kale daŋ ud aij göl gɨ mɨdeinabim u, God Ñɨ aip jɨm ñöl mɨdmim, Nap aip jɨm ñöl mɨdmim mɨdeinabim.

²⁵ Hanɨp manö nɨŋö hag löm haga, “Kale pör pör nöp kamɨŋ mɨdeinabim,” a ga.

* **2:15:** Ro 8:7 * **2:16:** Ro 13:14 * **2:17:** Mad 7:21 * **2:18:** Mad 24:5,24; 2Jn 7 * **2:19:** Ap 20:30 * **2:20:** 1Ko 2:15 * **2:22:** 1Jn 4:3; 2Jn 7 * **2:23:** Jon 5:23; 1Jn 4:15; 5:1

²⁶ Manö uri nöp hagajin i, nibi bi manö piral hagöm gasi kalöp t+p gi ud arnig gaböl gau gasi nitem hagajin.

²⁷ Nibi bi gau kalöp hag ñagöl. Krai nipe Ana U† yuö kalöp adö apöm aip midöp rö, nipe ke kalöp hag ñab; pen nipe manö piral wasö, manö nino nöp magöñhalö kalöp hag ñnab. Anib u, God Ana gasi ñöb rö, Krai nip cig gimim nöp midaimim.*

²⁸ Ni pai midmagö yad gau. Krai nip cig gimim nöp midpe me, nipe ado gi aunab ñin u, nip ninno nable gagnab; hubiköl u nöp gun mideinabun.

²⁹ Krai nipe nagis yijig göl adö u nöp gi aij göp ninbim u, kale u rö nöp ninbim, nibi bi nagis yijig göl adö u nöp gipal gau, kale God ni pai nipe midöm me, anig gipal.*

3

God ni pai nipe midpun u ninun, mid aij gun

¹ Bapi God hanip midmagö yab† löm, hanip ni pai yad ke, a göp u, yad aiö gabin. Hon God ni pai nipe nöp midpun. Anib u, nibi bi ram minöñ il i nöp gasi ninbal gau hanip ninagpal. Bapi nip ninagpal u me, hanip u rö nöp ninagpal.*

² Nibi bi ninheb aij yad gau. Mini hon God ni pai nipe midpun pen hainö nibi bi aigale bi rö mideinabun u ninagpun. Pen hon ninbun, Jisas Krai nipe waiö linab ñin u, nipe ke midöp rö u amgö ninun, nipe midöp rö lun mideinabun.*

³ God hanip Krai rö linab a göm gasi ninaböl nibi bi gau, Krai u† midöp rö, hon u rö nöp u† midaiun, a gi gasi ninaböl.

⁴ Nibi bi nan si nan naj ginaböl gau, kale magöñhalö God lo manö rib junaböl. Nan si nan naj göm me, God lo manö rib junaböl.

⁵ Pen kale ninbim, Jisas Krai nipe aua u, hon nibi bi minöñ naböñ il i nan si nan naj gipun gac u hik gi yunig aua. Nipe ke nan si nan naj ap gagöp.*

⁶ Anib u, nibi bi nip aip jim ñöl midpal gau, nan si nan naj gagpal. Nibi bi nan si nan naj gipal gau, Jisas Krai nip ninagpal; nipe bi aigale bi rö midöp u ninagpal.

⁷ Ni pai midmagö aij yad gau. Nin aij gimim! Nibi bi rimnap manö piral hagöm gasi kalöp t+p gi ud arnig gaböl gau, manö piral kale u nin udagmim. Nibi bi gi aij gipal gau nöp kale nibi bi kamij aij; Krai nipe ke kamij aij midöp rö, kale u rö nöp nibi bi kamij aij midpal.

⁸ Pen nibi bi nan si nan naj gipal gau, Seden ni pai nipe midpal; Seden hadame dagol gau il göm, gi damöm, nan si nan naj gimidöp rö gipal. God Ni nipe ram minöñ il i aua u, Seden nan naj gimidöp nagis u rib gi dö ginig aua.*

⁹ Nibi bi God ni pai nipe midpal gau, God yin kalip an dan la u midöp u me, nan si nan naj gagnaböl. God Nap kale midöp, kale God ni pai nipe midpal u me, kale nan si nan naj göl rö lagöp.*

¹⁰ Anib u hon ninbun, nibi bi an an kale God ni pai nipe midpal, nibi bi an an kale Seden ni pai nipe midpal; nibi bi gi aij gagpal gau kale God ni

* 2:27: Jon 16:13 * 2:29: 1Jn 3:10 * 3:1: Jon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2Ko 3:18 * 3:5: Jon 1:29;
1Pi 2:22-24; 1Jn 2:2 * 3:8: Jon 8:44 * 3:9: 1Jn 5:18

pai nîpe mîdagpal; nîbi bî añ mam gau kalîp mîdmagö lagpal gau kale u rö nöp God ñî pai nîpe mîdagpal.

God ñî pai nîpe gau pen pen mîdmagö lîmim

11 Hon pen pen mîdmagö lun. Manö i hadame dagol gau nöp hagla nîjbe.

*

12 Adam ñî nîpe Ken ga rö gagmim. Nîpe Seden, Bî Naij Yabîl u, ñî nîpe mîdöm, nîmam hain nîp al pak la. Nîpe nîmam nîp al pak la u, nîhön gîng al pak la; Nîpe ke gî naij gaia pen nîmam Ebol nîpe gî aij gaia u nîjöm nîp al pak la. *

13 Anîb u, añ mam yad gau. Nîbi bî mînönj nabönj îl i kalöp mulu kal nîjnaböl u, aiö gagmim. *

14 Hon Krais nîbi bî añ mam gau kalîp mîdmagö lîbun u me, hon nîjbun, hon nîbi bî hadö umbal rö mîdaino adö u arö gun, kamîj gîsön nîbö u hadö udpun. Nîbi bî mîdmagö lagpal gau, kale nîbi bî hadö umbal rö mîdpal. *

15 Nîbi bî an an nîbi bî rîmnap mulu kal nîjbal gau, kale kalîp wip albal rö löp. Pen kale nîjbim, nîbi bî wip albal gau, kale kamîj pör mîdep magö u udagal. *

16 Krais hanîp mög nîjöm uma u me, hon aige gun añ mam hon mîdmagö lun, nîjbun. Hon u rö nöp, añ mam hon gau kalîp nîjö yöl mîdmagö lun, klö gun, kalîp gî aij gun; anîg gun umnabun u, manö mîdagöp. *

17 Nîbi bî nan iru mîdö nîjöl gî, añ mam nan mîdagöp gau kalîp nîjöm mög nîjnaböl u, kale God nîp mîdmagö lagpal. *

18 Anîb u, ñî pai mîdmagö yad gau. Añ mam gau mîdmagö lîbun, a gînabun u, manö nöp hagagun; kalîp nîjö nöp mîdmagö lun, klö gun, kalîp ud aij gun, gî aij gun. Anîg gînabun u, hagnabun, hon añ mam gau mîdmagö lîbun, a gînabun. *

Nîbi bî God nîp cîg gîpal gau hañ hubîköl u nöp mîdpal

19-20 Añ mam kalîp mîdmagö lun, gî aij gînabun u me, hon nîjnabun, Krais manö nîjö nîpe u nîj udpun. Anîb u, gasî magö hon ke anî dan hanîp manö kub hagnab u pen God amgö îlö adö nîpe u hon mîñ mîñ göl gî agamîj mîdeinabun. Gasî magö hon anî dan u hain, pen God nîpe klö yabîl. Nîpe gasî magö hon magöjhalö nîj aij göp.

21 Anîb u, nîbi bî nîjeb aij yad gau. Gasî magö hon ke anî dan hanîp manö kub hagagnab u, gasî halö mîdun, God mîdöp au söl aramun, amgö îlö adö nîpe u ana udagnabun. *

22 God manö klö hagöp rö gun, nan nîhön nîhön nîp aij gînab u göl gî damun, nîp hag nîjeinabun u, hagnabun rö gînab.

23 God manö klö hagöm anîg hagab: hon Ñî nîpe Jisas Krais nîp nîj udun, añ mam gau pen pen mîdmagö lun. God hanîp manö klö hagöm, anîg gîmim, a ga. *

24 Nîbi bî God manö klö hagöm haga rö nöp gîpal gau, kale God anî dan mîdpal; nîpe kalîp anî dan mîdöp. God nîpe Ana hanîp ñöb u me, hon nîjbun, God nîpe hanîp anî dan mîdöp. *

* 3:11: Jon 13:34 * 3:12: Jen 4:8 * 3:13: Jon 5:18-19 * 3:14: Jon 5:24 * 3:15: Rep 21:8

* 3:16: Jon 13:1; Gal 1:4 * 3:17: Dud 15:7 * 3:18: Jem 2:15-16 * 3:21: Hib 4:16 * 3:23:

Jon 6:29; 13:34 * 3:24: 1Jn 4:13

4

God Ana aka nan ke ap kalip gasi nõb

¹ Mídamam aij yad gau. Níbi b́ God Manó piral hag ajaböl gau iru mídpal u me, níbi b́ rímnap God Ana aip jím nõl mídpun, a gaiöl u, níj aij gímim, manó kalip u udmim. God Ana aka nan rímnap ke kalip gasi nõ hagaböl, a gímim, níjmim. *

² God Ana ana kale aip jím nõl mídöp mídagöp u, ai göl gímim níjnabim? Jisas Kraiss nípe b́ hañ romanj lóm, ram múnõj íf i aua, a gínaböl u, God Ana kale aip mídöp u, a gí níjnabim. *

³ Pen Jisas Kraiss nípe b́ yabí laga, a gínaböl u, God Ana kale aip mídagöp, a gí níjnabim. Jisas Kraiss Níp Mulu Kal Níjeb B́ aníbu, ana nípe kalip an danj mídöp rö, manó aníbu rö hagnaböl. Ana aníbu aunab, a gílö, níjbe. Pen míni ñin i nõp ram múnõj íf i hadö auub. *

⁴ Ní pai mídmagö yad gau. God nípe kalöp an danj mídöp; nípe B́ klö yabí. Pen Seden nípe níbi b́ ram múnõj íf i mídpal gau kalip an danj mídöp; nípe b́ klö yabí wasö. God B́ klö yabí u, nípe kalöp an danj mídöp u me, níbi b́ manó piral haggal gau gasi kalöp típ gí ud aröl rö lagöp. *

⁵ Níbi b́ manó piral haggal gau, kale ram múnõj íf i níbö u me, manó haggal u u rö nõp ram múnõj íf i níbö. Manó haggal u ram múnõj íf i níbö u me, níbi b́ ram múnõj íf i níbö gau manó piral kale níj udpal. *

⁶ Pen hon God ní pai nípe mídpun. Níbi b́ God níj níj udpal gau, manó hon níj udpal. Pen níbi b́ God níj níj udaggal gau, manó hon níj udaggal. Adó aníbu, Ana níj nõp kalip gasi nõ haggal aka ana piral u gasi nõ haggal u, níjbun.

God haníp mídmagö yabí löp

⁷ Níbi b́ mídmagö yad gau. Añ mam gau pen pen mídmagö lun. God nípe gö me, níbi b́ mídmagö líbal. Níbi b́ an, níbi b́ gau kalip mídmagö líbal gau, kale God ní pai nípe mídöm, God níj níjbal u me, níbi b́ gau mídmagö líbal.

⁸ God nípe níbi b́ kalip mídmagö löp u me, níbi b́ an, níbi b́ gau kalip mídmagö lagpal gau, kale God níj níjaggal.

⁹ God Ní nípe añ yabí u yuö apöm gö, hon níbi b́ ram múnõj íf i mídpun pör pör nõp kamíj mídaiun rö löp. Aníb u, God haníp mídmagö yabí löp u, waiö níjbun. *

¹⁰ Hon God níj mídmagö lagno; God nípe nõd haníp mídmagö la. God nípe nan si nan najj gípun gau níjöm, haníp mílö ke gau yuböp. Pen nípe haníp mídmagö lóm, Ní nípe Jisas Kraiss hag yuö apöm, nan si nan najj gípun gau, mab ba lanj au hañ romanj adó nípe ke udöm umöm, nan si nan najj gípun gac u ík gí yua. *

¹¹ Mídamam aij yad gau. God nípe aníg göm, haníp mídmagö yabí löp rö, hon u rö nõp añ mam gau pen pen mídmagö lun.

¹² Níbi b́ añ ap God níj amgö níjagöp; pen hon añ mam gau pen pen mídmagö línabun u, God nípe haníp an danj mídeinab. Nípe haníp an danj mídeinab u me, nípe níbi b́ gau mídmagö yabí löp rö, hon u rö nõp níbi b́ gau mídmagö yabí línabun. *

* **4:1:** Mad 7:15; 1Jn 2:18; 2Jn 7; 1De 5:21 * **4:2:** 1Ko 12:3 * **4:3:** 1Jn 2:18 * **4:4:** Mad 12:29; 1Jn 5:4-5 * **4:5:** Jon 8:47; 15:19 * **4:9:** Jon 3:16 * **4:10:** Ro 5:8-10; 1Jn 2:2 * **4:12:** Jon 1:18

¹³ Hanıp Ana nıpe ke yuö apöm hanıp anı danı mıdöp u me, hon God anı danı mıdpun, nıpe hanıp anı danı mıdöp u, nıñ aij gıpun. *

¹⁴ Bapi God Nı nıpe nıbi bı kalıp ud kamıñ yunım, a göm, yua u, hon amgö hon ke nıñun, nıbi bı gau kalıp hag nıabun.

¹⁵ Nıbi bı, Jisas nıpe God Nı nıpe yabıt mıdöp, a göm waiö hagpal gau, God kalıp anı danı mıdöp; kale God anı danı mıdpal.

¹⁶ Anıbu, God nıpe hanıp mıdmagö yabıt löp u nıñ udun, gası anıbu nıñöl gı nöp mıdpun.

God Bı mıdmagö lep. Nıbi bı mıdmagö lıbal gau, God anı danı mıdpal; God kalıp anı danı mıdöp.

¹⁷ Hon God aip jım nöl mıdeınabun u, nıpe nıbi bı mıdmagö yabıt löp u rö, hon u rö nöp nıbi bı mıdmagö yabıt lınabun. Anıb u me, God manö kub hagnab nın u, anının gö pıñıñ gagnabun; hubıköl u nöp gun mıdeınabun.

¹⁸ God hanıp mıdmagö yabıt löp u me, hon pıñıg gun rö lagöp. Hanıp ilön nıñaböl, a gınabun u me, anının gö pıñıñ gınabun. Anıbu, nıbi bı pıñıñ gıpal gau, God hanıp mıdmagö yabıt löp, a göm, nıñagpal.

¹⁹ God nıpe ke nöd hanıp mıdmagö la u me, hainö hon nıp mıdmagö lıbun.

²⁰ Nıbi bı God nıp mıdmagö lıbun, a gınaböl u, pen añ mam gau kalıp mulu kal nıñaböl u, pıral nöp hagnaböl. Nıbi bı waiö nıñbal gau kalıp mıdmagö lagnaböl u, kale aigöl göm, God Bı waiö nıñagpal u, nıp mıdmagö lınaböl?

²¹ God manö klö hagöm haga, “Nıbi bı yıp mıdmagö lıbal gau, añ mam gau kalıp u rö nöp mıdmagö löl,” a ga. *

5

God Nı nıpe nıñ nıñ udep magö u

¹ Nıbi bı, Jisas nıpe Krais, a göm nıñ udpal gau, kale magöñhalö God nıñ pai nıpe mıdpal. Pen nıbi bı nap mıdmagö lıbal gau, nıñ nıpe u rö nöp mıdmagö lıbal.

² God nıp mıdmagö lun, nıpe manö klö hagöm, anıg gımım, a göp rö gınabun u, hon nıñnabun, God nıñ pai nıpe gau kalıp mıdmagö lıbun. *

³ God manö klö hagöm, anıg gımım, a göp rö nöp gınabun u me, hon God nıp mıdmagö lınabun. God manö klö nıpe hagöp anıb gau, marö gagöp. *

⁴ Nıñön gınıg: God hanıp udö, nıñ pai nıpe mıdpun u me, nıbi bı yıharıñ gau nagı gıpal adö u, gası hanıp tıp gı ud aröl rö lagöp. Jisas nıpe Krais a gun nıñ udno me, nıbi bı yıharıñ gau nagı gıpal adö u, gası hanıp tıp gı ud aröl rö lagöp.

⁵ Nıbi bı, Jisas nıpe God Nı nıpe yabıt, a göm, nıñ udpal gau nöp, nıbi bı God Manö nıñagpal gau nagı gıpal adö u, gası kalıp tıp gı ud aröl rö lagöp.

Jisas God Nı nıpe yabıt

⁶ Jisas Krais aua u, bı yıharıñ auaga. Nıpe nıg paka; hainö hagape nıpe lugö uma. Nıg nöp pakö, God Nı nıpe u, a gun, hagagpun; nıg paköm hainö hagape nıpe lugö uma u me, God Nı nıpe mıdöp u nıñbun. God Ana nıpe

* 4:13: 2Ko 1:22; 1Jn 3:24 * 4:21: Mak 12:29-31 * 5:2: 1Jn 4:15 * 5:3: Jon 14:15,23-24

u u rö nöp hanþp gasi ñö nþjbun, Jisas God Ñi nþpe yabi u m+döp. Nþhön gþnþg: God Ana pör pör manö nþjö nöp hagöp. *

⁷ Anþb u, manö adö mþhau nþganþ m+döp:

⁸ Ana u; ñþg u; hagape u.

Manö mþhau nþganþ anþbu, jþm ñöl adö añi hagöp rö, Jisas nþpe God Ñi nþpe m+döp u, nþj aij gþpun. *

⁹ Nþbi bþ gau manö hagnaböl u, manö kale nþj udnabun; pen God manö hagöp anþbu, manö anþbu manö nþjö yabi, a gun, yþjþd nöp nþj udun. Nþhön gþnþg: God nþpe ke Ñi nþpe u manö anþbu hagöp. *

¹⁰ Nþbi bþ Jisas nþpe God Ñi nþpe yabi, a göm, nþj uþpal gau, God manö nþjö nþpe u kalþp anþ danþ m+dö, kale God Ñi nþpe nþj uþpal. Pen nþbi bþ Jisas nþpe God Ñi nþpe wasö gþpal gau, God nþpe bþ pir alep bþ, a gþpal. Nþhön gþnþg: God nþpe ke Ñi nþpe manö nþjö hagöp u nþj uþdagþal. *

¹¹ Manö nþjö u anþg göl m+döp: God nþpe kamþj pör mþdep magö u hanþp ñöb; kamþj pör mþdep magö u Ñi nþpe aip m+döp.

¹² God Ñi kale aip m+döp nþbi bþ gau, pör pör kamþj mþdep magö u hadö uþpal; pen God Ñi kale aip mþdagöp nþbi bþ gau, pör pör kamþj mþdep magö u uþdagþal. *

Jisas Kraiss nþp nþj uþþim rö, God ñi pai nþpe mþþþim

¹³ Kale Jisas nþpe God Ñi nþpe u, a gi gasi nþjbim nþbi bþ gau, pör pör mþdeinabim u nþj aij gþmim, a gem, manö anþbi kalöp kalþ kþiñ rþkabin. *

¹⁴ Hon nþjbun, God nþp amun, nþp aij gþnab adö u nöp hag nþjeinabun u, nþpe nþjnab. *

¹⁵ Anþbu, hon nþjbun, nan nþhön nþhön hag nþjeinabun, hagnabun rö nöp gþnab.

¹⁶ Pen añ mam ap, nan si nan naij mab ke yaþ arageþ rö u geinab u, kale God nþp sabe gþpe, God nþpe añ mam anþbu kamþj mþdep magö u kauyaþ ñþnab. Pen nan si nan naij mab ke yaþ areþ rö u gaiöl, God nþp sabe gþmim, a gem, hagagabin. *

¹⁷ God nan nþhön nþhön wasö göþ gau gþnaböl u, nan si nan naij gþnaböl, pen nan si nan naij adö rþmnap gþnaböl, God nþjöm arö gþnab.

¹⁸ Hon nþjbun, nþbi bþ God ñi pai nþpe mþþþal gau, nan si nan naij gagnaböl; God Ñi nþpe kalþp abad m+dö, Seden kalþp gi naij gþnþm rö lagöp. *

¹⁹ Hon nþjbun, hon God ñi pai nþpe mþþþun; pen nþbi bþ ram mþnöþ iþ i gasi nþjbal gau magöþhalö Seden ñþmagö adö nþpe mþþþal.

²⁰ Hon nþjbun, God Ñi nþpe apöm gasi aij hanþp ñö, God pör kabö göl hagab u nþp nþjnabun. Ñi nþpe Jisas Kraiss aip jþm ñöl mþþþun u me, Nap God Bþ kabö göl u aip jþm ñöl mþþþun. Jisas Kraiss nþpe God kabö göl me. Nþpe kamþj pör mþdep Bþ u.

²¹ Ñi pai mþþmagö yad gau. God hon, a göm, nan þiral sabe gþpal gau, kale asi masi gþmim.

* 5:6: Jon 1:29-34 * 5:8: Jon 15:26 * 5:9: Jon 5:32-37 * 5:10: Gal 4:6 * 5:12: Jon 3:36

* 5:13: Jon 20:31 * 5:14: Jon 14:13; 1Jn 3:21-22 * 5:16: Mad 12:31 * 5:18: 1Jn 3:9

2 Jon

Jon köp aṅ u kalı̄ kliñ rı̄ka

¹ Yad nı̄bi bı̄ Jisas Krais nı̄p nı̄ṅ udpal gau kalı̄p abad mı̄dpin.

Kalöp, nı̄bi God hadame nöp udnabin a ga u abe, ñı̄ pai nı̄pe abe, kalöp köp i kalı̄ kliñ rı̄kabin. Yad kalöp mı̄dmagö yabı̄ lı̄bin. Pen yad nöp wasö, nı̄bi bı̄ Jisas Krais manö nı̄ṅö nı̄ṅ udpal gau magöṅhalö kalöp mı̄dmagö lı̄bal.

² Kalöp mı̄dmagö lı̄bun u, Jisas Krais manö nı̄ṅö nı̄ṅ udno, hanı̄p mı̄dmagö aṅ daṅ kamı̄ṅ mı̄döm, pör pör nöp mı̄deinab.

³ Nap God abe, Ñı̄ nı̄pe Jisas Krais abe, hanı̄p mög nı̄ṅmil ud aij gı̄mil, abad mı̄d aij gı̄lö nı̄ṅöl gı̄, hon Jisas Krais manö nı̄ṅö nı̄ṅ udöl gı̄ mı̄dun, pen pen mı̄dmagö lȫl gı̄ mı̄deinabun.

Jisas Krais manö nı̄ṅö nı̄ṅ udöl gı̄, pen pen mı̄dmagö lȫl gı̄ mı̄daimim

⁴ Ñı̄ pai kale rı̄mnap Jisas Krais manö nı̄ṅö nı̄ṅ udöl gı̄, hagöp rö gaböl u nı̄ṅem, yad mı̄ñ mı̄ñ yabı̄ gı̄pin; Bapi hanı̄p anı̄g gı̄mim, a ga. *

⁵ Pen nı̄bi aij. Yad nöp manö kalı̄ kliñ rı̄kem hagabin, hon mı̄dmagö pen pen lı̄ mı̄daiun. Manö anı̄bi manö gı̄sön nı̄bö ap wasö; God nı̄pe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anı̄bi haga. *

⁶ God manö klö hagöm, anı̄g gı̄mim, a ga rö nöp geinabun u, God nı̄p mı̄dmagö lun, nı̄bi bı̄ gau abe kalı̄p mı̄dmagö lı̄nabun. God nı̄pe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anı̄bi hagö nı̄ṅbim: kale magöṅhalö pen pen mı̄dmagö lı̄mim.

Nı̄bi bı̄ rı̄mnap manö pı̄ral hag ñı̄bal

⁷ Nı̄bi bı̄ God Manö hagabun, a göm, manö pı̄ral hag aṅaböl gau, kale iru mı̄dpal. Kale haggpal, “Jisas Krais nı̄pe hañ romanı̄ löm, ram mı̄nönı̄ il i auaga,” a gı̄pal. Nı̄bi bı̄ anı̄g gı̄pal gau, kale bı̄ pı̄ral hagep bı̄, bı̄ Jisas Krais Nı̄p Mulu Kal Nı̄ṅeb Bı̄. *

⁸ Pen kale nı̄ṅ aij gı̄mim. Wasö u, wög nı̄p gı̄pim u hir gı̄nı̄m rö löp. Nı̄ṅ aij gı̄mim, God kalöp nan aij ñı̄nabin a ga u magöṅhalö udmim.

⁹ Nı̄bi bı̄ Krais manö hag ña u arö göm, manö pı̄ral rı̄mnap udnaböl gau, God nı̄p aip jı̄m ñöl mı̄dagpal; nı̄bi bı̄ Krais manö hag ña u nı̄ṅ udöl gı̄ nöp mı̄dpal gau, Bapi Ñı̄ apil mı̄hau aip jı̄m ñöl mı̄dpal.

¹⁰ Anı̄b u, nı̄bi bı̄ rı̄mnap kalöp God Manö hag ñı̄nı̄g auaiöl, nı̄ṅ aij gı̄mim, kalı̄p udmim. Manö kabö göl anı̄bu arö göm, manö pı̄ral rı̄mnap hagaiöl, kalı̄p hag wı̄hai dam ram kale raul daṅ ud aragmim.

¹¹ Nı̄hön gı̄nı̄g: nı̄bi bı̄ anı̄b gau kalı̄p hag wı̄hai uṅ gı̄ dam ram kale ud arbe, manö pı̄ral kale haggpal anı̄bu, kale ke abe haggpim rö lı̄nab.

Manö magö adı̄ṅ rı̄mnap

¹² Yad kalöp manö iru mı̄döp gau kalı̄ kliñ rı̄kbnep u pen köp ñı̄g ig nöp rı̄kagnabin; yad ke amem, kalöp amgö nı̄ṅem, aip ası̄k mı̄dun manö hagnun, mı̄ñ mı̄ñ yabı̄ gı̄nabun.

¹³ Nı̄bi aij. Nañın mı̄dmagö ne aui mı̄döp ñı̄ pai nı̄pe nöp, “Mı̄dpan?” a gı̄pal.

* 1:4: 3Jn 3 * 1:5: 1Jn 2:7 * 1:7: 1Jn 4:1-3

3 Jon

Jon köp hain n̄bō u kalı kliñ r̄ıka

¹ Yad n̄bi b̄ Jisas Krais n̄p n̄η uɗpal gau kalı̄p abad m̄ɗpın.

Nöp b̄ n̄ηeb aij yad Gaias köp i kalı̄ kliñ r̄ıkabın. Yad nöp m̄ɗmagö yabı̄ l̄bın. *

² M̄ɗdamam aij yad. Yad God n̄p sabe gem hagpin, “Gaias n̄p abad m̄ɗdaimön, n̄p m̄ñ̄a nan ap gagn̄m, m̄ɗ aij ḡn̄m,” a ḡpın. Yad n̄ηbın, ne ana ne aη ɗan m̄ɗ aij ḡpan.

³ Krais n̄bi b̄ añ mam r̄ımn̄ap aui apöm, ne Jisas Krais manö n̄ηö n̄η uɗ p̄ɗöñ ḡmön, hagöp rö nöp göl ḡ m̄ɗpın, a geila u, yad m̄ñ̄ m̄ñ̄ yabı̄ ḡpın. *

⁴ Ñ̄ı̄ pai yad gau, Jisas Krais manö n̄ηö hagöp rö nöp ḡpal, a ḡn̄aböl u, yad m̄ñ̄ m̄ñ̄ yabı̄ ḡn̄abın.

Gaias ḡ aij ga u n̄ηöm, Jon m̄ñ̄ m̄ñ̄ yabı̄ ga

⁵ M̄ɗdamam aij yad. Yad n̄ηbın, Jisas Krais hagöp rö nöp ḡmön, Krais n̄bi b̄ añ mam r̄ımn̄ap kalı̄p pör uɗ aij yabı̄ ḡpan. Añ mam ram m̄n̄öñ m̄lö kub gau n̄bō n̄ηagpan gau, kalı̄p hałöwałö uɗmön, abad m̄ɗ aij ḡpan.

⁶ Krais n̄bi b̄ kalı̄p anı̄g ḡpan gau r̄ımn̄ap apöm, Krais n̄bi b̄ cöc aui m̄ɗpal kalı̄p hagla, “Gaias Krais n̄bi b̄ n̄pe gau kalı̄p m̄ɗmagö yabı̄ löp,” a ḡla. N̄bi b̄ God wög ḡ ajpal anı̄b gau u aij ḡ dammön, kale ram m̄n̄öñ ke n̄bō ap arnı̄g ḡn̄aböl u, nan ḡ ñeb r̄ımn̄ap kalı̄p ñ̄mön. Nan kalı̄p ñ̄n̄abön u kale uɗöm, gau ajöm, God n̄p wög göm, nan magö rauöm ñ̄n̄aböl. *

⁷ Kale Jisas Krais manö aij u hag ñ̄ı̄ ajöl ḡ, n̄bi b̄ Krais n̄p n̄η uɗagpal gau kalı̄p hag n̄ηöm, nan magö nan gau uɗagpal. *

⁸ Anı̄b u, n̄bi b̄ aij anı̄bu rö kalı̄p uɗ aij gun, nan r̄ımn̄ap ñ̄un, aip j̄m ñ̄un, Jisas Krais manö n̄ηö wög u ḡno, ar aij ḡn̄ab.

Daiodrepis ḡ naij ga

⁹ Yad Krais n̄bi b̄ m̄ɗpım gau kalöp köp ap kalı̄ kliñ r̄ıknö u pen b̄ Daiodrepis, b̄ kub m̄ɗeinam, a göm, manö yad hagabin hag hain göm n̄ηagab.

¹⁰ Anı̄b u, yad m̄ɗpım u amem, n̄pe manö naij hagöm, hanı̄p hag juöp manö u hagnabin. Pen anı̄bu nöp wasö; n̄pe Krais n̄bi b̄ añ mam God Manö hag ñ̄ı̄ ajpal gau kalı̄p uɗagöm, n̄bi b̄ r̄ımn̄ap añ mam gau kalı̄p uɗnı̄g ḡlö, n̄pe wasö göm, anı̄g ḡmım cöc i hainö auagmım, a göp.

Demidrias ḡ aij ga

¹¹ M̄ɗdamam aij yad. N̄bi b̄ r̄ımn̄ap nagı̄ ubı̄η naij adö u hain gaiöl, ne unbö rö gagmön. Pen n̄bi b̄ r̄ımn̄ap nagı̄ ubı̄η aij adö u hain gaiöl, ne unbö rö ḡmön. N̄bi b̄ nagı̄ ubı̄η aij adö u hain ḡpal gau, God ñ̄ı̄ pai n̄pe m̄ɗpal. N̄bi b̄ nagı̄ ubı̄η naij adö u hain ḡpal gau, kale God n̄p n̄ηagpal. *

¹² N̄bi b̄ magöñhalö Demidrias n̄p n̄ηöm, b̄ aij, a ḡpal. Demidrias n̄pe Jisas Krais manö n̄ηö u hagöp rö gab u me, n̄pe b̄ aij u waiö lö n̄ηbun.

* 1:1: Ap 19:29; Ro 16:23 * 1:3: 2Jn 4 * 1:6: Dai 3:13 * 1:7: 1Ko 9:12 * 1:11: 1Jn 3:6-10

Yad u rö nöp Demidrias nipe bi aij, a gabin. Ne niñban, yad manö niñhön hagnabin manö niñö nöp hagnabin.

Manö magö adij rimnap

¹³ Yad nöp manö iru nöp kalı kliñ rikbnep u pen köp ñig ig nöp rikagnabin;*

¹⁴⁻¹⁵ söi midöp, yad ke amem, nöp mulu adij niñem, aip asik midul manö hagnabul.

God nöp abad midö, agamij midaimön. Midamam gai i midpal nöp, “Midpan?” a gaböl. Midamam ne aip midpim gau kalip magöñhalö, “Jon kalöp hagöp, ‘Midpim?’ a göp,” a gımön.

* 1:13: 2Jn 12

Jud

Jud köp kalî kîñ rîka

¹ Yad Jud, Jems nîmam nîpe u. Jisas Kraiss wög gî ñeb bî nîpe ap mîdpin. Manö kalî kîñ rîkabin anîbi, kalöp nîbi bî Bapi God, kalöp udnabin a göm udöm mîdmagö löp nîbi bî gau, kalî kîñ rîkabin. Jisas Kraiss nîpe kalöp abad mîdöp.

*

² God apil mîthau kalöp mög nîñmil, ud aij gîmil, mîdmagö lîmil, gîlö aran.

Bî God Manö piral hagep gau

³ Nîbi bî nîñeb aij yad. Kalöp köp kalî kîñ rîkem, Jisas Kraiss hanîp ud kamîñ yua manö aij u rîmnap hagnabin, a gem, gasî u nîñnö. Pen yad uri gasî nîñbin, kale klö yabî gîmim, Jisas Kraiss manö aij hanîp nîbi bî nîpe hag ña u, nîñ ud pîdön göl gî mîdaimim, manö anîbu uri nöp köp kalî kîñ rîkem, kalöp yunabin, a gîpin.

⁴ Bî naij God nîñagal rîmnap agamîj apöm, kalöp aip magum gîpal. God nîpe nîbi bî mög nîñöm, Ñî nîpe hag yuö apöm, uma u me, nîbi bî nan si nan naij geinaböl u, God nîp hag nîñlö, nîpe nan si nan naij gî naböl u nîñöm arö gî nab. Pen bî naij anîb gau, manö aij anîbu ud ado göm haggal, “Hon nan si nan naij hañowaö gîno, God hanîp pen nan ap gagnab,” a gîpal. Anîg gîpal anîbu, Bî Kub hon Jisas Kraiss nîp arö göm, gî naij yabî gîpal. Hadame dagol gau God Manö kalî kîñ rîköm, nîbi bî anîg gî naböl gau ilön kub yabî udnaböl, a gîla. *

⁵ Hadame nöp ga u nîñbim u pen hauñ gîmim rö löp rö, kalöp kauyan hagnîg gabin. God nîbi bî nîpe Isrel kai, ram mîñnön Ijip nîbö ud asîk daua, pen hainö nîp gasî nîñagla gau kalîp al pak lö umla. *

⁶ Ejol rîmnap, ram mîñnön aij kale mîd aij gîla gau arö gîlö, God kalîp sibön göp mîgan u nagî lö, manö kub hagep ñîñ kub u abad mîdpal. *

⁷ Anîb unbö rö, Sodom Gomara abe, daun rîmnap ram mîñnön yöp söl anîb gau abe, kale nîbi si bî si gî damöm, gî naij yabî geila. Nîbi bî mab ke pör pör innab au amöm, ilön kub udnaböl u, nîbi bî gau magöñhalö nîñlan, a göm, Sodom Gomara nîbi bî gau kalîp mab mîñan kumi kabö lan nîbö u yuö, apöm kalîp in habîk ara. *

⁸ Bî nabön nîñöm manö piral haggal, haggabin anîb gau, kale u rö nöp hañ roman kale ke gî naij göm, Bî Kub manö nîpe hag juöm, ejol gau kalîp manö naij hagöm, gîpal.

⁹ Pen Mosîs umö, ejol kub yabî Maikel aip, Seden aip, Mosîs wip he u udnîg pen pen haglö u, Maikel Seden nîp hag juaga. Nîpe yîharîñ haga, “God nîpe ke nöp gasî ñîñîm!” a ga. *

¹⁰ Maikel gasî nîñ aij göm anîg haga u pen bî haggabin gau, nan nîñön nîñagpal gau, manö naij naij nöp hagöm hañowaö hag jubal. Pen kale, gasî nîñ aij gagöm, kaj kain gîpal rö gîpal u me, God pen kalîp ilön kub yabî ñîñab. *

* **1:1:** Mad 13:55 * **1:4:** Gal 2:4; 2Pi 2:1 * **1:5:** Eks 12:51; Nab 14:29-30 * **1:6:** 2Pi 2:4 * **1:7:** Jen 19:1-25; 2Pi 2:6,10 * **1:9:** Dan 10:13,21; 12:1; 2Pi 2:11; Rep 12:7; Sek 3:2 * **1:10:** 2Pi 2:12

11 Bî anîb gau kalîp mög nîñbin. Adam ñî nîpe Ken gî najj ga rō gîpal. Mumug manî nan gau nōp gasî nîñōm, bî ne Belam hadame nōp ga rō gîpal. Anîb u, kale bî ne Kora, God Manō rîb juōm uma rō umnîg gabōl. *

12 Pen kale God nîp mîdmagō lōl gî, añ mam pen pen mîdmagō lōl gî, nan jîm ñlō ñîñîng apim, magum gîpim ñîñ u, kale God nîp gasî nîñōm wasō, yîharîñ apōm nan uñam ud ñeb gî ñîñlō, gac kale kalōp u rō nōp cîg gōp. Anîb u, kumi apōm mōñ alagōm yîharîñ pak gî dō gî arōp rō u mîdpal. Mab ñîñeb magō pîlagō îl halō ud julō hadō bōñ nōp mîtep ga rō mîdpal. *

13 Nan najj ke yabîl gî damōm, ñîg solwara pa jō ma jō gōm, kîñu habkob lî ap lugōp rō gîpal. Nîbi bî anîb gau, God nîpe gō, kale gapî ju sîbōn añ gau am ado gî auagep rō adō u arnabōl.

14 Adam îl nîpe rîka u, rîk damōm, Inok nîp me kagoñ jîñ u * yag daula. Inok nîpe hadame nōp God manō nîpe hagōm, bî kalōp pîral hagpal anîb gau rō nîñōm haga, “Nîjim! Bî Kub ejol uñ nîpe ñîñ juōl iru yabîl nōp damōm, *

15 nîbi bî magōñhalō manō kub hagnab. Nîp gasî nîñagōm, manō nîpe hagōp rō gagōm, nan si nan najj adō ke ke gōm, nîp manō klō najj adō ke ke hagōm gîpal rō, kalîp îlōn kub yabîl ñîñab,” a ga.

16 Bî manō pîral hagpal, kalîp hagabin gau, kale pōr hag har har gōl gî, manō udōl gî, gî mîdpal. Hanîp ke aij gîñab adō u gau, a gōm, hañwatoñ gî najj gîlō arab. Yad nōp bî kub mîdpîm, a gōm, gasî u nîñōm, hagpal. Pen nîbi bî rîmnap hanîp aij gîñîm adō u gîlan, a gōm, kalîp hib dap raneb manō pîral nōp hag hag gîlō arōp.

17 Pen bî nîñeb aij yad gau. Bî Kub hon Jîsas Kraîs bî manō nîpe ud arep gau nōd hagla manō u gasî nîñōl gî mîdaimim.

18 Kalōp hagla, “Ñîñ hain u, nîbi bî God nîp gasî nîñagal gau, gasî najj kale ke nîñbal rō gōl gî, kalōp hag hain gîñabōl,” a gîla. *

19 Bî hagabin bî anîb gau, God Ana kalîp aip mîdagōp. Gasî ke auōp rō nîñōm gîpal u me, kalōp nîbi bî ud asîk ke ke lîbal.

20 Pen nîbi bî nîñeb aij yad gau. Jîsas Kraîs manō aij u nîñ udepim u, nîñ udep magō uñ yabîl anîbu nîñ ud pîdōñ gîmîm, manō aij anîbu yuō u pōr nōp rîmnap halō nîñ aij gîmîm, gî dammîm, gîpe arnîm. Ana Uñ u kalōp gasî ñō nîñōl gî, klō nîpe ud nîp sabe gōl gî mîdaimim. *

21 Bî Kub hon Jîsas Kraîs kalōp mög nîñōb u me, nîpe kalōp dam ram mîñōñ kumi kabō adō lan au lō, pōr pōr nōp kamîñ mîdeinabîm. Pen am nîpe aip pōr pōr mîdaiu, a gîmîm, abad mîdpîm ñîñ i, God hanîp mîdmagō lōl gî nōp mîdōp, a gîmîm, gasî u nîñ mîdaimim.

22 Nîbi bî gasî mîhōp nîñōm, gasî iru nîñbal gau, kalîp mög nîñmîm, manō hain hagnîm.

23 Nîbi bî rîmnap mab mîtan adō u arōl rō lōp gau, kalîp ud kamîñ yumîm, kamîñ arōl. Nîbi bî rîmnap kalîp u rō nōp mög nîñmîm udmîm, pen mîdmagō kale ke auōp rō gîpal rō, hane u rō nōp gî najj gun rō lōp, a gîmîm, nîñ aij gîmîm mîdaimîm. Nan si nan najj kale gîpal gau pîñîñ gîmîm, asî masî gîmîm. Nan si nan najj gî mîdlō waiñ kale abe gac gōp a gîmîm, udagnîm. *

* 1:11: Jen 4:7-8; 1Jn 3:12; 2Pî 2:15; Nab 16:1-35 * 1:12: 2Pî 2:13,17 * 1:14: Adam abe wō ralnabōn u, Inok nîp mudun jîñ u yag daula * 1:14: Jen 5:18,21-24 * 1:18: 2Pî 3:3 * 1:20: Kol 2:7 * 1:23: Sek 3:2; Rep 3:4

Bɪ Kub hib dap raneb manö ap

24 Miñi kalöp God ñimagö adö u labin.

Nipe kalöp abad midö n+ñöl gi, ap lug pakagnabim.
Hainö kalöp udöm, nipe ke mailö aij ke halö midöp au lö,

nibi bi asin midagöp nipe midmim, miñ miñ yabił ginabim. *

25 God nipe añi. Nipe hanip ud kamın yuöp.

Bı Kub hon Jisas Kraıs hanip, a göm, unöm uraka u,
hadame dagol gau riköm, mid damöm,

uri, hainö, pör pör nöp nipe middep nöp midöm,
nipe Bı mailö aij halö, Bı aij unbö ke,

Bı klö naj yabił, Bı magöñhalö abadep midöp.
Anıbu, hib nipe pör nöp hagno adö aran.

Anıb unbö rö aij.

* 1:24: Ro 16:27; 2Pi 3:18

Repelesin

Jon naböŋ niŋöm kalı kliš rıka

1 Yad Jon, God wög gı ñeb bı nıpe ap mıdpin. Manö kalı kliš rıkabin anıb i, nöd waiö niŋagla. Nıbi bı God nıp wög gı ñıbal gau, nan niŋön niŋön söl gınım u niŋlan, a göm, God nıpe Jisas Krais nıp hagö, nıpe pen ejol nıpe u yuö apöm gö, yad naböŋ niŋnö. *

2 Naböŋ niŋnö anıbu, God manö nıpe haga u abe, Jisas Krais manö nıpe haga u abe niŋnö u, köp anıbi kalı kliš rıkabin.

3 Söl mıdöp, nan niŋön niŋön naböŋ niŋnö u magöŋhalö iğ göm gı dam arnab. Anıbu, nıbi bı manö kalı kliš rıkabin anıb i kale ke amgö lı niŋnaböl gau abe, nıbi bı rımnab amgö lı niŋ haglö apdi niŋnaböl gau abe, God Manö anıbi niŋ udöm hain gaiöl u, God gö, mıñ mıñ gınaböl. *

Jon nıbi bı cöc unbö mudun jıŋ mıdeila gau kalıp manö hag ña

4 Yad Jon kalöp nıbi bı Esia Propins ram mınöŋ pro ke ke unbö mudun jıŋ Krais cöc nıpe mıdpim gau, köp i kalı kliš rıkabin.

God nıpe mıñi mıdöp, nıpe hadame dagol gau mıdmıdöp, nıpe hainö pör pör nöp mıdeinab u kalöp mög niŋöm, ud aij göm, abad mıdö, kale agamıj mıd aij gı mıdaimim. God anıbu abe, ana mudun jıŋ sea kiŋ asıkep nıpe adö au mıdpal gau abe, kalöp mög niŋöm, ud aij göm, abad mıdö, kale agamıj mıd aij gı mıdaimim. *

5 Jisas Krais, manö aij u damöm, God haga rö nöp göm umöm, iğ gı uraköm, ram mınöŋ gau kiŋ mıdpal gau kalıp magöŋhalö abad mıdöp u, nıpe u rö nöp kalöp mög niŋöm, ud aij göm, abad mıdö, kale agamıj mıd aij gı mıdaimim.

Nıpe hanıp mıdmagö löm, hagape nıpe lugö umöm,

nan si nan naij gıpun gac u lık gı yuöp. *

6 Hon Kiŋ kub Jisas Krais ram nıpe mıdun,

Nap God nıp sabe gep nıbi bı nıpe mıdpun.

Anıb u, Jisas Krais, Bı mailö aij halö u, Bı klö yabı u,

hib nıpe u pör nöp pör nöp hagno adö arnım!

Anıb unbö rö aij. *

7 Pen niŋim! Nıpe kumi halö auö,

nıbi bı ram mınöŋ gau nıbö gau nıbö magöŋhalö nıp waiö niŋnaböl.

Bı nıp walaab ud bınıŋ gıla gau abe

magöŋhalö nıp waiö niŋnaböl.

Nıp niŋöm, nıbi bı ram mınöŋ gau nıbö gau nıbö magöŋhalö,

niŋön gınıg anıg gıpun, a göm, mög gö mıtöŋ kub gınaböl.

Nıŋö, anıg gınab me u!

Anıb unbö rö aij. *

8 God Bı Kub klö ke halö nan gau magöŋhalö gınım rö nöp mıdöp u, nıpe mıñi mıdöp, hadame dagol gau mıdmıdöp, hainö pör nöp pör nöp

* 1:1: Rep 22:6 * 1:3: Rep 22:7,10 * 1:4: Eks 3:14-15; Rep 3:1; 4:5 * 1:5: Kol 1:18; Sam 89:27

* 1:6: 1Pi 2:9; Rep 5:10; 20:6 * 1:7: Dan 7:13; Sek 12:10; Mad 24:30; Jon 19:34-37; 1De 4:17

mideinab. Nipe hagöp, “Yad nöp g+nö, nan gau magöñhalö il göm midöp. Yad nöp g+nö, nan gau magöñhalö ur g+nig g+nab,” a göp. *

Jon naböñ n+ñöm Jisas n+ñ n+ña

⁹Yad namam Jon, Kin hon Jisas ram nipe midun, n+ñ wög gi ñ+no, n+ñi b+ gau han+ñ gi naji gilö, gasi iru n+ñagun, gasi halö midun, n+ñ arö gagun, klö yab+ñ gun g+no arab. Yad God Manö u hag ñem, Jisas apöm manö aij han+ñ hag waiö la manö n+ñö an+bu hag ñ+nö, y+ñ nag+ löm, dam ñ+ig solwara r+ñ gus ga airan Padmos au lila.

¹⁰Airan Padmos gau midnö, B+ Kub ñ+n nipe ap, God Ana u y+ñ ba lö n+ñöl gi, jöl yad gau adö manö kub ap, a+ñ magö rö hagöm haga,

¹¹“Ne nan n+ñön n+ñön n+ñabön gau, köp kal+ kliñ r+ñkmön, n+ñi b+ daun kub ke ke unbö mudun j+ñ Krai cöc nipe midpal gau, kal+ñ köp an+bu yuö arn+ñ. Epesas ap, Smöna ap, Pegamam ap, Daiadaira ap, Sadis ap, Piladelpia ap, Leodisia ap yuö arn+ñ,” a ga.

¹²Manö an+g hagö n+ñöl gi, yad b+ manö hagab an+bu n+ñ+ñ, a gem, ado gem n+ñnö, lam kabö gol udöm g+la unbö mudun j+ñ u mideia.

¹³Pen lam an+ñ an+bu au, yad n+ñnö, B+ ap Ñ+ n+ñpe rö b+ ap mideia. Nipe wai+ñ m+lö kub yab+ñ ap y+ñmö ma go+ n+ñpe pa+u ga; kabö gol udöm g+la dip nag+ kub ap ud pab+ñ an+ñ au g+lan+ñ p+g la. *

¹⁴Nab+c cög umagö n+ñpe u, kaj sipsip un+ñ rud midöp rö, aka kumi rud midöp rö, la. Amgö n+ñpe u, mab m+ñan rö mideia. *

¹⁵Ma k+id n+ñpe u, nan kapa klö “bras” a g+pal u laulö, in k+id udöp rö u ga. Pen manö n+ñpe u, ñ+g hij kub b+g gu hagöp rö u haga.

¹⁶Ñ+magö y+ñ+g k+id n+ñpe u, gap+ unbö mudun j+ñ u udöl mideia. Pen ru m+lö k+id go+ go+ ga ap meg m+gan adö lan+ñ ajman+ñ raua. Mulu majman+ñ n+ñpe u, sidö an+ñ aul+ñ apöm, mailö k+id yab+ñ hagöm göp rö u ga. *

¹⁷Yad n+ñ n+ñem, ma il n+ñpe au ap lug maben y+ñmem, n+ñi b+ umbal k+la göp u rö m+dainö. An+g g+nö, ñ+n y+ñ+g böñ n+ñpe u y+ñ ud n+ñöm haga, “P+ñ+ñ+ñ gagmön! Yad ke g+nö, nan gau magöñhalö il göm midöp. Yad ke g+nö, nan gau magöñhalö ur g+nig g+nab. *

¹⁸Yad me B+ Pör Kam+ñ Midöp u. Nöd umnö u pen nöñ! M+ñi kam+ñ midem, pör nöp pör nöp kam+ñ mideinabin. Yad ‘Umeb Magö’ u abad midpin. N+ñi b+ umöm, am ‘Wip Ana Ram’ midpal gau, yad ki rib u udöl midem, ‘Wip Ana Ram’ ka u abe, n+ñi b+ ‘Wip Ana Ram’ au midpal abe abad midpin. Yad ajöñ hi+keinabin kale u rö nöp kam+ñ arnaböl.

¹⁹“An+ñ u, nan n+ñön n+ñban u köp kal+ kliñ r+ñkmön. M+ñi gab rö n+ñmön, hainö g+nab rö n+ñmön, magöñhalö köp yan+ñ kal+ kliñ r+ñkmön.

²⁰Pen nan n+ñabön gau, manö il u an+g göl midöp: lam gol udöm g+la unbö mudun j+ñ n+ñabön gau, n+ñi b+ ram m+nöñ ke ke unbö mudun j+ñ Krai cöc n+ñpe midpal gau n+ñabön. Pen gap+ unbö mudun j+ñ ñ+magö y+ñ+g böñ yad adö u n+ñabön gau, ejol cöc unbö mudun j+ñ abad midpal gau n+ñabön,” a ga.

2

Krais n+ñi b+ n+ñpe Epesas midmidal manö hag ñem

* **1:8:** Rep 21:6; 22:13 * **1:13:** Dan 7:13; 10:5 * **1:14:** Esi 43:2; Dan 7:9; 10:6; Rep 2:18; 19:12; 14:2 * **1:16:** Hib 4:12; Rep 2:12; 19:15 * **1:17:** Ais 44:6; 48:12; Rep 2:8; 22:13

1 “Pen daun kub Epesas Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄idöp u n̄ip manö kal̄i kliñ r̄ikmön hagnön:

‘B̄i gap̄i unbö mudun j̄iñ ñ̄imagö ȳij̄ig böñ lau n̄ipe adö u udöl ḡi, lam gol udöm ḡila unbö mudun j̄iñ an̄ au ajöp u, Epesas n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manö an̄ibi hag yuöp. *

² N̄ipe hagöp,

“Kal wög k̄ö ḡimim ḡi dammim b̄islam m̄idmim, j̄i n̄iñagpim u, n̄iñbin. N̄ibi b̄i ḡi naji ḡipal gau kal̄ip n̄iñbe, kalöp aij gagöp. B̄i Jisas manö ud arep m̄idpun, a göm, manö p̄iral hagnal gau kal̄ip n̄iñ aij ḡimim, as̄i mas̄i ḡipim. *

³ Ȳip n̄iñ udmim manö yad hagpe kalöp marö ñ̄ilö, j̄i n̄iñagmim, yad aip c̄ig göl ḡi nöp m̄idpim u, ȳip aij göp.

⁴ “Pen yad manö ap m̄idöp. Yad aip nöd c̄ig ḡimim m̄idmagö yab̄i l̄i m̄idaibe naḡi adö u dam yubim gai?

⁵ Nöd ȳip m̄idmagö l̄i m̄idmim ḡi aij ḡipe naḡi aij an̄ibu, n̄ihön ḡin̄ig arö ḡipun a ḡimim kuöyan̄ udmim, nöd m̄id aij ḡim̄idim rö m̄idaimim. Wasö u, yad apem lam kale u p̄iñi ḡi udnabin. *

⁶ “Pen adö ap ḡipim u, ȳip aij göp. N̄ibi b̄i kale b̄i Nikolas manö p̄iral n̄ipe u udöm, naḡi naji adö u ḡilö ȳip aij gagöp rö, kalöp u rö nöp aij gagöp.

⁷ “Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idainim gau, God Ana n̄ipe Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöñ ke ke gau kal̄ip manö hagöp u n̄iñ aij ḡimim.

N̄ibi b̄i marö auö, gas̄i iru n̄iñagöm, ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinaböl gau, ñ̄in hain aunab u kal̄ip hagnö, mab magö ur pör m̄iddep God wög naböñ aij n̄ipe adö lan̄ ranab u udöm ñ̄iñaböl,” a göp, ’ a ḡimön. *

Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe Smöna m̄idm̄idal manö hag ñ̄eb

8 “Pen daun kub Smöna Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄idöp u n̄ip manö kal̄i kliñ r̄ikmön hagnön:

‘B̄i n̄ipe gö, nan gau magöñhalö il göm m̄idöp u; B̄i n̄ipe gö, nan gau magöñhalö ur ḡin̄ig ḡinab u; B̄i umöm kauyan̄ uraka u, Smöna n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manö an̄ibi hag yuöp.

⁹ N̄ipe hagöp,

“Yad n̄iñbin, n̄ibi b̄i r̄imnap, hon God n̄ibi b̄i ȳij̄ig göl m̄idpun a ḡipal u pen Seden sabe gep ram n̄ipe m̄idöm, kalöp manö udöl ḡi m̄idpal. Marö kalöp n̄ihön n̄ihön m̄idöp gau, yad u rö nöp n̄iñbin. Kale n̄ibi b̄i mög gep rö m̄idpim u pen yad n̄iñbin God amgö ilö adö n̄ipe u kale n̄ibi b̄i gep yab̄i m̄idpim. *

¹⁰ Kalöp marö ḡin̄ig gab u, gas̄i kub n̄iñagmim. N̄iñim! Söl m̄idöp, Kraiss n̄ip c̄ig aij ḡipal aka ap lug paknaböl, a göm, Seden gö, kalöp r̄imnap ud naḡi l̄inaböl. Kalöp ñ̄in unbö s̄idun̄ lan̄ u rö ḡi naji göl ḡi m̄ideinaböl. Pen kalöp n̄ihön n̄ihön göm, böñ nöp al pak l̄in̄ig geinaböl u, gas̄i kub an̄ibu n̄iñagmim. Ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄idpe al pak leinaböl u, kalöp usajil bad pör kam̄iñ m̄iddep u ñ̄inabin. *

¹¹ Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idainim gau, God Ana n̄ipe Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöñ ke ke gau kal̄ip manö hagöp u n̄iñ aij ḡimim.

Seden kalöp neb neb ḡinab u pen n̄ibi b̄i ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinaböl gau, ilön kub udöm umla rö u kuöyan̄ umagnaböl,” a göp, ’ a ḡimön. *

* 2:1: Rep 1:16 * 2:2: 1Jn 4:1 * 2:5: Rep 3:3 * 2:7: Jen 2:9; Rep 22:2,19 * 2:9: 2Ko 11:14-15; Rep 3:9 * 2:10: 2Di 4:8; Jem 1:12 * 2:11: Rep 20:14; 21:8

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Pegamam m̄idm̄idal manö hag ñeb

12 “Pen daun kub Pegamam Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄idöp u n̄ip manö kal̄i k̄liñ r̄ikm̄ön h̄agm̄ön:

‘B̄i ru m̄ilö k̄id n̄ipe goł goł k̄id m̄idöp u, Pegamam n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manö an̄ibi hag yuöp.

13 N̄ipe hagöp,

“Yad n̄iñbin, kale b̄isl̄am yab̄i m̄idpim. N̄ibi b̄i ram m̄inöñ kale m̄idpim an̄ au, Seden kiñ rö abad m̄idöp. Pen kale manö yad n̄iñ ud aij ḡimim, ȳip c̄ig aij göl ḡi m̄idpim. Ram m̄inöñ Seden abad m̄idöp an̄ibu, namam Adipas manö aij yad u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñi m̄idö, n̄ip al pak l̄ila u pen ȳip arö gagpe.

14 Pen manö r̄imnap m̄idöp. N̄ibi b̄i kale r̄imnap, Belam manö hag ñi m̄idöp rö hag ñibal. B̄i Belam an̄ibu, Belak n̄ip r̄im̄id ukö me, Belak n̄ipe am Isrel n̄ibi b̄i gau kal̄ip t̄ip ḡi ud arö, kale ȳip arö göm, nan ñiñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñeila u ñiñla. Belak Isrel n̄ibi b̄i kal̄ip hagö, kale n̄ibi si b̄i si ḡila. *

15 Isrel n̄ibi b̄i hadame gau ḡila rö, kale r̄imnap b̄i Nikolas manö piral n̄ipe u udmim, naḡi naij adö n̄ipe u hain ḡimim ḡipe aröp.

16 An̄ib u, nan si nan naij ḡipim u, n̄ihön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a ḡimim, arö ḡimim. Pen an̄ig ḡagnabim u, yad söl ȳiñd apem, ru m̄ilö k̄id meg m̄igan yad yan̄ n̄ibö amjaköp u udem, n̄ibi b̄i an̄ig ḡipal gau aip pen pen ḡinabin. *

17 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöñ ke ke gau kal̄ip manö hagöp u n̄iñ aij ḡimim.

Seden kalöp neb neb ḡinab u pen n̄ibi b̄i ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinaböl gau, yad nan ñiñeb mana pi ḡila u r̄imnap ñinö ñiñnaböl. Pen kal̄ip kabö rud ke ke ñinabin. Kabö ñinabin adö an̄ib gau, hib ḡisön n̄ibö u r̄ik ke ke añi añi ñeinabin, n̄ibi b̄i udnaböl gau nöp n̄iñnaböl,” a göp, ‘a ḡimön. *

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Daiadaira m̄idm̄idal manö hag ñeb

18 “Pen daun kub Daiadaira Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄idöp u n̄ip manö kal̄i k̄liñ r̄ikm̄ön h̄agm̄ön:

‘God Ñi n̄ipe, amgö mab m̄iñan̄ rö m̄idö n̄iñöl ḡi, ma k̄id n̄ipe u, kapa bras a ḡipal u laulö in k̄iñd udöp rö m̄idöp u, Daiadaira n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manö an̄ibi hag yuöp. *

19 N̄ipe hagöp,

“Kale ḡipim naḡi adö u, yad n̄iñbin. Ȳip abe, n̄ibi b̄i gau kal̄ip abe m̄idmagö l̄imim, klö ḡimim ȳip wög göl ḡi nöp m̄idpim u, yad n̄iñbin. Añ mam gau pen pen ud aij ḡimim, ḡi ñimim, marö auö b̄isl̄am m̄idmim gas̄i iru n̄iñḡipim u, yad n̄iñbin. Ḡipim an̄ibu, nöd pro pro ḡim̄idim u pen m̄iñi rap̄in ḡipim u, yad n̄iñbin.

20 Pen manö ap m̄idöp. N̄ibi Jesebel u hag yuaḡipim. Manö piral hagöm, yad n̄ibi God manö hagep m̄idpin a göp. N̄ibi b̄i ȳip n̄iñ udpal gau kal̄ip manö piral hag ñöm, t̄ip ḡi ud arö, kale ȳip arö göm, n̄ibi si b̄i si ḡipal. N̄ipe kal̄ip hagö, nan ñiñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñiñm̄idal u ñiñbal. *

* 2:14: Nab 22:1–25:2; 31:16; 2Pi 2:15 * 2:16: Rep 3:11 * 2:17: Eks 16:4,14-15,33-34; Jon 6:48-50; Ais 62:2 * 2:18: Rep 1:14-15 * 2:20: 1Ki 16:31; 2Ki 9:22

21 Nipe nagı naj adö anıbu arö göm mıd aij gınım aka gem, nıη mıd wasö nıηem arö gıpın.

22 Anıg göp rö yad nıp abañ adö au yunö, nıp mıña kub gö, ilön kub yabı udnab. Nıbi bı nıpe aip nıbi sı bı sı gıpal anıb gau, nan sı nan naj gıpın u nıhön gınıg anıg gıpın a göm arö gagnaböl u, kalıp u rö nöp gınö, mıña kub gö, ilön kub yabı udnaböl.

23 Nıbi bı nıp hain gıpal gau kalıp böη nöp al pak leinabin me, nıbi bı yad ram mınöη ke ke cöc ke ke mıdpal gau, yıp nıη aij göm nıηnaböl, yad nıbi bı gası rımıd an kale yan nıη aij gem, magöηhalö gıpım rö nıηem, kalöp añı añı pen anıbu rö nınabin. *

24 Pen kale Daiadaira nıbi bı rımnap, nıbi anıbu manö naj hag nıöb manö u udagmim, Seden manö naj yuö a gıpal manö u udagpım rö, manö marö kalöp rımnap hagagnabin.

25 Pen yıp nıη udmim cıg aij gıpım nagı u ud sısı göl gı mıdpe mıdpe, hainö yad nınam! *

26 Nıbi bı yıp cıg aij göl gı nöp mıd damöm, mıηör auö yıp arö gagnaböl gau, yad kalıp hagnö, nıbi bı ram mınöη ke ke gau kalıp abad mıdeinaböl.

27 Nıhön gınıg: Bapi manö ap yıp hagöm haga,
‘Yad hagnö, ain ilön ap udöm,
rin cög gau pa jö ma jö gıpal rö,
nıbi bı ram mınöη ke ke gau

klö naj yabı göm kalıp abad mıdeinab,’ a ga.

28 Pen nıbi bı yıp nıη udöm cıg aij göm nagı u ud sısı göl gı mıdeinaböl gau, kalıp gapı pagın aij ram mınöη jın parıkö nıηöl gı nıηbal rö u nınabin. *

29 Kale nıbi bı gası rımıd mıdainım gau, God Ana nıpe Kraıs nıbi bı nıpe mıdpal ram mınöη ke ke gau kalıp manö hagöp u nıη aij gımım,” a göp,’ a gımön,” a ga.

3

Kraıs nıbi bı nıpe Sadıs mıdmıdal manö hag nıeb

1 “Pen daun kub Sadıs Kraıs nıbi bı nıpe mıdpal gau, ejol kalıp abad mıdöp u nıp manö kalı kılın rıkmön hagmön:

‘Bı God Ana ramö pak unbö mudun jıη löp u abe, gapı unbö mudun jıη u abe ud mıdöp u, Sadıs nıbi bı abad mıdpan gau kalıp manö anıbi hag yuöp.

Nıpe hagöp,

“Nagı kale nıhön nıhön gıpım u hadö nıηbin. Nıbi bı gau nıηlö, kamıη mıdmım yıp hain gıpım rö löp u pen böη nöp ummım yıp hain gagpım. *

2 God yad manö hagöp rö gı dammım, anı au arö gıpe u, God nıp aij gagöp. Anıbu, amgö kale nıñı mıdöp u rö, urakmım, kamıη magö kale hır gınıg gab u nıη aij gıpe, klö gınım.

3 Anıb u, Kraıs manö aij u hag nııla nıηbım u, nıη ud pıdöη gımım, nan sı nan naj gıpım u, nıhön gınıg anıg gıpın a gımım, arö gımım, Kraıs manö aij u hagöp rö gımım. Pen uhön hauı hanmım urakagnabım u, yad bı nan sı udep gau nıη mıdlö auagpal rö u aunö, nıηmım pa gıı gınabım. *

* 2:23: Sam 7:9; Jer 17:10; Rep 20:12-13 * 2:25: Rep 3:11 * 2:26: Sam 2:8-9 * 2:28: Rep 22:16
* 3:1: Rep 1:4,16 * 3:3: Mad 24:43-44; Rep 2:5; 16:15; 1De 5:2

4 Pen Sadis n̄ibi b̄i r̄imnap ne gau wał̄ij kale ḡipe pr̄i gagöp; manö aij yad n̄iŋ udöm, hagöp rö nöp göl ḡi m̄idpal rö, kale wał̄ij rud löm, yad aip ajeinabun. *

5 N̄ibi b̄i marö auö, klö göm, ȳip n̄iŋ ud p̄idöŋ göm, c̄ig göl ḡi nöp m̄idlö arnab gau, yad kal̄ip u rö nöp wał̄ij rud aij an̄ibu l̄i ñ̄inabin. Pen hib kale pör m̄idep buk yan kal̄i kl̄iñ r̄ik linö m̄idöp u, ĩk ḡi yuagnabin yab̄i. Bapi abe, ejol n̄ipe gau abe n̄iŋm̄idlö n̄iŋöl ḡi, n̄ibi b̄i yad m̄idpal, a gem, waiö hagnabin. *

6 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Krai n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöŋ ke ke gau kal̄ip manö hagöp u n̄iŋ aij ḡimim, ” a göp, ’ a ḡimön.

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Piladelpia m̄idm̄idal manö hag ñeb

7 “Pen daun kub Piladelpia Krai n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄idöp u n̄ip manö kal̄i kl̄iñ r̄ikmön hagnön:

‘B̄i Uł̄ u; B̄i manö n̄iŋö yab̄i hagöp u; kiŋ Depid ki rib n̄ipe nöd abad m̄idm̄idöp u, B̄i ki rib an̄ibu uri udöl m̄idöp u, adan hi+kö, n̄ibi b̄i r̄imnap ḡi ñöl rö lagöp; pen adan ḡi ñö, n̄ibi b̄i r̄imnap hi+köl rö lagöp. B̄i an̄ibu nöp, Piladelpia n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manö an̄ibi hag yuöp. *

8 N̄ipe hagöp,

“Kale ḡipim rö n̄iŋbin. Kale n̄ibi b̄i iru m̄idagpim u pen manö ȳip n̄iŋ ud p̄idöŋ ḡimim, kale n̄ibi b̄i yad m̄idpim manö u waiö hag ñ̄ibim. An̄ibu, kalöp adan hi+knö, n̄ibi b̄i r̄imnap ḡi ñöl rö lagöp. *

9 N̄ibi b̄i r̄imnap, hon God n̄ibi b̄i ȳijig göl m̄idpun a ḡipal u pen Seden sabe gep ram n̄ipe m̄idpal. Pen yad kal̄ip ḡinö, kale magöŋhalö am ma ĩ kalöp au kugom ȳimöm, ubör ȳihöŋ göm, yad kalöp m̄idmagö l̄ibin u n̄iŋöl. *

10 Kalöp ḡi naij ḡipal u pen yad hagnin rö nöp ḡimim, gas̄i iru n̄iŋagmim, klö ḡimim, wög yad göl ḡi m̄idaibe rö, n̄ibi b̄i m̄inöŋ naböŋ ĩ ĩ ke ke gau, ȳip c̄ig ḡi m̄idpal aka ȳip arö ḡinaböl a gem, kal̄ip magöŋhalö marö ñ̄inabin ñ̄in u, kalöp abe ñ̄agnabin. *

11 Söl m̄idöp n̄inabin. Manö aij yad n̄iŋ udpim u, n̄iŋ ud p̄idöŋ ḡimim, ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄idpe, kalöp usajil bad pör kam̄iŋ m̄idep kalöp ñ̄inabin a ḡipin u, n̄ibi b̄i r̄imnap p̄il̄i ḡi ud aröl rö lagn̄im.

12 N̄ibi b̄i an God Manö hagöp rö gö, n̄ip ḡi naij ḡilö, gas̄i iru n̄iŋagöm, God Manö hagöp rö nöp ḡi damöm, ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinab u, yad n̄ip ḡinö, God yad sabe gep ram u padö kub ap rö m̄ideinab. God sabe gep ram an̄ibu n̄ipe pör pör nöp raul an̄ dan m̄idöm höŋ adö aragnab. Yad hañ adö n̄ipe, God yad hib n̄ipe u abe kal̄i kl̄iñ r̄ikem, God yad daun kub n̄ipe Jerusalem ḡisön n̄ibö kumi kabö adö lan̄ au n̄ibö aunab u, daun kub an̄ibu hib u abe kal̄i kl̄iñ r̄ikem, hib yad ḡisön n̄ibö u abe kal̄i kl̄iñ r̄ikem ḡinabin. *

13 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Krai n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄inöŋ ke ke gau kal̄ip manö hagöp u n̄iŋ aij ḡimim, ” a göp, ’ a ḡimön.

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Leodisia m̄idm̄idal manö hag ñeb

* 3:4: Jud 23 * 3:5: Eks 32:32-33; Mad 10:32; Luk 10:2; 12:8 * 3:7: Ais 22:22 * 3:8: 1Ko 16:9
* 3:9: Rep 2:9; Ais 45:14; 49:23; 60:14 * 3:10: Luk 21:19; 2Di 2:12 * 3:12: Ais 62:2; 65:15; Rep 14:1; 21:2

14 “Pen daun kub Leodisia Kraisa n̄bi b̄ n̄pe m̄dpal gau, ejol kal̄p abad m̄döp u n̄p manö kal̄ k̄iñ r̄ikmön hagn̄mön:

‘B̄ hib n̄pe “An̄b Unbö Rö Ḡn̄m” u; B̄, God n̄pe hagö, nan gau magöñhalö ḡ la u; B̄ n̄pe God hagöp rö nöp göm, manö aij u dam kabö göl nöp hag n̄b u, Leodisia n̄bi b̄ abad m̄dpan gau kal̄p manö an̄bi hag yuöp.

15-16 N̄pe hagöp,

“Naḡ adö kale ḡpim u yad n̄ñbin. Ȳp b̄ñ nöp c̄g gagḡpim; ȳp b̄ñ nöp arö gagḡpim. Manö aij yad u b̄ñ nöp n̄ñ udmim, hagöp rö ḡmim aka b̄ñ nöp arö ḡmim u aij! Ȳp gas̄ adö adö nöp n̄ñbim rö, kalöp ðhak yun̄g gabin. *

17 Kale hagḡpim, ‘Hon n̄bi b̄ gep m̄d aij ḡpun; nan hon iru m̄döp; nan ap utep lagöp,’ a ḡpim u pen manö n̄ñagḡpim u, kale n̄bi b̄ ramö gau rö m̄dpim; kale n̄bi b̄ mög gep rö m̄dpim; kale n̄bi b̄ nan m̄dagöp rö m̄dpim; kale n̄bi b̄ amgö we m̄dpim; kale magö nöp m̄dpim. *

18 An̄b u me, kalöp manö hagn̄g gabin i n̄ñ aij ḡmim, an̄b unbö rö nöp ḡmim. N̄bi b̄ mög gep rö m̄dpim rö, ȳp aumim kabö gol yad launö inöm ad̄ñ ad̄ñ halö m̄dagöp u raumim me, n̄bi b̄ gep m̄deinabim. Magö nöp m̄dpim u, n̄bi b̄ n̄ñlö nable ḡn̄m rö löp rö, ȳp aumim wañj rud ap raumim l̄mim. Amgö n̄ñagḡpim rö, ȳp aumim amgö maras̄n ap raumim l̄mim, amgö we göp u ñ̄l n̄ñnabim. *

19 N̄bi b̄ kal̄p m̄dmagö l̄bin gau ḡ najj geinaböl u, kal̄p arö gagnabin; m̄d aij ḡlan, a gem, marö ñöl ḡ r̄im̄d ukpin. An̄b u, gas̄ k̄lö n̄ñmim, nan si nan najj ḡpim u, n̄ñhön ḡn̄g an̄g ḡpun a ḡmim, b̄ñ nöp arö ḡmim, m̄d aij ḡmim. *

20 N̄ñim! Yad apem, hön añ yan̄ m̄döl ḡ, ajöñ pa gu gu göl ḡ abad m̄dpin. N̄bi b̄ an manö yad u n̄ñöm ajöñ hīkeinab u, yad ram raul m̄gan n̄pe u amem, aip nan ñ̄ñul j̄m ñöl m̄deinabul. *

21 Seden ȳp marö kub ña ñ̄n u, Bapi yad manö n̄pe u arö gagnö; haga rö nöp ḡ damem me, Bapi aip sea kin̄ n̄pe adö u as̄knö. An̄b u rö, n̄bi b̄ Seden kal̄p marö ñö, manö aij yad u arö gagöm, ȳp c̄g göl ḡ nöp m̄deinaböl gau, kal̄p hag dam yad aip sea kin̄ yad adö u as̄knabun.

22 Kale n̄bi b̄ gas̄ r̄im̄d m̄daim̄m gau, God Ana n̄pe Kraisa n̄bi b̄ n̄pe m̄dpal ram m̄nöh ke ke gau kal̄p manö hagöp u n̄ñ aij ḡmim,” a göp, ‘a ḡmön,” a ga.

4

1 Pen manö kal̄ k̄iñ r̄ikpin an̄bu naböñ n̄ñ damem, kauyan̄ u naböñ n̄ñem n̄ñnö, God ram m̄nöh kumi kabö adö lan̄ au ajöñ hīköl m̄deia. Nöd aññ magö rö hagö n̄ñnö u, kauyan̄ u hagöm ȳp haga, “Adö i aumön, nan hain ḡnab gau nöp yamnam,” a ga. *

2 An̄g hagö n̄ñöl ḡ, God Ana u apöm ȳp ba la n̄ñöm yad n̄ñnö, kumi kabö adö lan̄ au b̄ ap sea kin̄ adö au as̄k m̄deia. *

3 B̄ au as̄k m̄deia u mailö halö m̄deia; kabö jasper abe kabö kanilian abe rud mailö göp rö mailö halö m̄deia. Pen kin̄ sea as̄k m̄deia u, s̄bõñ n̄p ḡgabö göm, kabö emral rö in̄ r̄ik̄ñ r̄ik̄ñ göm, in lak lugöl ḡ m̄deia. *

* 3:15-16: Ro 12:11 * 3:17: 1Ko 4:8; Luk 12:21 * 3:18: Ais 55:1; Rep 4:4 * 3:19: 1Ko 11:32; Hib 12:6; Rep 2:5 * 3:20: Jon 14:23 * 4:1: Rep 1:1,10 * 4:2: Ais 6:1 * 4:3: Esi 1:28

⁴ Sea kiŋ nipe u aŋ yaŋ midö niŋöl gi, bi kub bis gipal sea kiŋ unbö ñin juöl ado gi da mihau mihau (24) gau löm gīgabo gila. Bi kub manö ud asiŋep gau waŋiŋ rud yimöm, kabö gol udöm gila usajiŋ bad gau ke ke löm, asiŋ mideila. *

⁵ Bi sea kiŋ aŋ yaŋ asiŋ mideia au nibö, añm añm udöl gi, rīmu hagöl gi, gīgabo göl gi aram mīlō bö ara. Sea kiŋ iŋ anib au hapö mailö unbö mudun jīŋ u inöm mailö gi mideia. Hapö mailö anib gau me, God Ana unbö mudun jīŋ nipe u. *

⁶ Bi sea kiŋ aŋ yaŋ asiŋ mideia iŋ au, kabö giŋmasi u glas rö kid yabiŋ göl mideia. Sea kiŋ ba au, nan kamīŋ midöp ke ke mihau mihau mid gīgabo gila. Nan anib gau amgö iru nöp jöl gau midöm, pabiŋ gau midöm ga. *

⁷ Nan kamīŋ anib gau, ap laiön rö la, ap kaj kau niŋbar rö la, ap bi mulu adiŋ rö la, ap yaur du auan mīlō löp u rö la.

⁸ Pen nan kamīŋ mihau mihau anib gau magöŋhalö auan unbö kagoŋ jīŋ la. Amgö iru nöp, adö gau löm, pabiŋ gau löm magöŋhalö li haka. Amgö auan mo gau abe mideia. Pen sidö aŋ sibön yaŋ, kīmap hag midöl gi hagabol, “NIPE BI UL! “NIPE BI UL! “NIPE BI UL! GOD BI KUB KLÖ UNBÖ KE YABİL! NIPE NAN GAGEP AP MIDAGÖP! NIHÖN NIHÖN GINIG, GINAB! NIPE HADAME DAGOL GAU MIDMIDÖP, NIPE MIŊI MIDÖP, NIPE HAINÖ PÖR PÖR NÖP MIDEINAB!” a gaböl. *

⁹ Pen nan kamīŋ ke ke mihau mihau anib gau, bi pör nöp pör nöp kamīŋ mideinab sea kiŋ adö asiŋ midöp u, nipe bi aij unbö ke midöp a göm, niŋ aij a göl gi, hib mailö halö nipe haglö adö arö niŋöl gi,

¹⁰ bi kub manö ud asiŋep ñin juöl ado gi da mihau mihau (24), bi sea kiŋ asiŋ midöp iŋ au kugom yimöm, bi pör nöp pör nöp kamīŋ mideinab u, niŋ aij a göl gi, hib nipe haglö adö arab. Usajiŋ bad kale gau ud ju nipe midöp au löm, hagabol, *

¹¹ “God Bi Kub hon!

Nibi bi magöŋhalö gau,
ne Bi kub ke yabiŋ, a göm,
hib ne haglö adö araŋ.

Nibi bi magöŋhalö gau,
ne Bi aij ke yabiŋ, a göm,
hib ne haglö adö araŋ.

Nibi bi magöŋhalö gau,
ne Bi klö ke yabiŋ, a göm,
hib ne haglö adö araŋ.

Ne nan gau magöŋhalö gi lina.

Ne nöp hagö,
nibi bi midöm,
nan gau magöŋhalö midöp,” a gaböl.

5

Jon köp nagī la ap niŋa

¹ Pen naböŋ niŋ damem niŋnö, bi sea kiŋ adö u asiŋ mideia u, köp mīlō kub naböŋ naböŋ wamla ap ñimago yijig nipe lau adö udöl mideia. Köp

* 4:4: Rep 3:18 * 4:5: Esi 1:13; Sek 4:2; Rep 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 * 4:6: Esi 1:5-10,22; 10:14

* 4:8: Ais 6:2,3; Esi 1:18; 10:12 * 4:10: Rep 7:10,15; 19:4

an+bu, hörj adö gau kalı klıñ r+köm, raul yanj kalı klıñ r+köm gıla. Pen naböñ naböñ wamöm, nagı ke ke unbö mudun jıñ u adık aij yabıñ gıla. *

² Pen yad nıññö, God ejol klö yabıñ ap wıñ kub alöm haga, “Nıbi bı an rö nagı lıla i hubıköm, köp anıb i pılai gınım rö löp?” ö ga.

³ Anıg haga u pen kumi kabö adö lanj au abe, mınöñ naböñ ı i abe, mınöñ yuö yanj abe, nıbi bı köp anıbu nagı ud ju pılainım rö ap mıdageia.

⁴ Kumi kabö adö lanj au abe, mınöñ naböñ ı i abe, mınöñ yuö yanj abe, nıbi bı köp anıbu nagı ud ju pılai gınım rö la ap ulhai nıñagla rö, yad mög yabıñ gö mıtöñ göl gı mıdainö.

⁵ Pen bı kub manö ud asıkep mıdeila gau ap yıp haga, “Ne mıtöñ gagmön. Nöñ! Laiön Juda nıbö u kınj Depid rıkö rık dam dapıl gılö, nıp yag daula. Nıpe kauat mauat nıpe u rıdık gı yua u me, köp anıbu nagı ud ju pılai gınım rö löp,” a ga. *

Jon Sipsip Pi u nıña

⁶ Anıg hagö nıñöl gı nıññö, Sipsip Pi al pak lılö umöm uraka rö ap, sea kınj anj au mıdeia. Nan kamınj mıdöp ke ke mıhau mıhau abe, bı kub manö ud asıkep gau abe, mıd gıgabö gıla. Sipsip Pi anıbu kom unbö mudun jıñ u, amgö unbö mudun jıñ u la. Amgö unbö mudun jıñ la manö ı u, God nıpe Ana nıpe unbö mudun jıñ u yuö, ram mınöñ gau magöñhalö kıd kıd aröp. *

⁷ Pen Sipsip Pi u Bı sea kınj asık mıdeia ı au amöm, köp ñın yıjıg nıpe lau adö udöl mıdeia u uda.

⁸ Udö nıñöl gı, nan kamınj mıhau mıhau abe, bı kub manö ud asıkep unbö ñın juöl ado gı da mıhau mıhau (24) abe apöm, mıdeia au kugom yımıla. Bı kub manö ud asıkep anıb gau kale nan gıda rö gau ke ke udöm, kınanj kabö gol udöm gıla gau ke ke ud mıdeila. Kınanj ud mıdeila mıgan anıb gau, nan laulö in hadu göm hañıñ aij auöp u, ajmanj rauöm mıdeia. Nan God nıp laulö in hañıñ aij auöp anıbu, God nıbi bı nıpe gau nıp sabe gıpal u. *

⁹ Pen kale kımaj gısön nıbö ap hagöm hagla,

“Nöp al pak lılö,

hagape ne lugö,

nıbi bı ram mınöñ ke ke mıdpal rö,

ı ke ke mıdpal rö,

manö yabıñ ke ke hıppal rö,

hañ ke ke löp rö,

ne rauna nıñöm

kale God nıbi bı nıpe mıdpal.

Anıb u me, ne nöp köp wam adık aij ga anıbu,

hubık pılai gı nıñmön rö mıdöp. *

¹⁰ Pen ne gına u, kale kınj ram rö löm,

God nıp sabe gep nıbi bı löm, God hon nıp wög gı ñıbal.

Kale hainö ne aip nıbi bı mınöñ naböñ ı i gau,

kalıp magöñhalö abad mıdeinaböl,” a gıla. *

Sipsip Pi u hib nıpe haglö adö ara

¹¹ Pen naböñ nıñ damem kauyanj nıñem nıññö, ejol ñın juöl ñın juöl, dausan dausan iru yabıñ nöp manö hageila. Sea kınj anıbu abe, nan kamınj

* 5:1: Ais 29:11; Esi 2:9-10 * 5:5: Jen 49:9; Ais 11:1,10; Rep 22:16 * 5:6: Sek 4:10; Jon 1:36; Rep 13:8 * 5:8: Rep 8:3-4; Sam 141:2 * 5:9: Sam 33:3; 40:3; 96:1; 98:1 * 5:10: Eks 19:6; Ais 61:6; Rep 1:6; 20:6

mihau mihau gau abe, bi kub manö ud asikep gau abe, kalip big gıgabö gı mıdeila. *

¹² Pen meg migan dap ranöm kimap hagöl gı hagla,

“Sipsip Pi al pak lila u, nıpe aij yabıl.

Nıpe nan gau magörhalö gı la, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe nan ap ulep lagöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe gası aij ke yabıl mıdöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe klö ke yabıl mıdöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe aij ke yabıl mıdöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe mailö aij ke halö mıdöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran.

Nıpe hib ke halö mıdöp, a gun,

hib nıpe hagno adö aran,” a gıla.

¹³ Pen yad nıñnö, nan nıñhön nıñhön God gı lö ake lab kumi kabö adö lan, mınöñ naböñ iı i, mınöñ yuö yan, ñıg solwara an gau magörhalö, kimap hagöm hagla,

“Bi sea kin bıg göp u abe,

Sipsip Pi u abe,

kale hib ke halö mıdpil, a gun,

hib kalpe mihau hagno adö aran.

Kale aij ke yabıl mıdpil, a gun,

hib kalpe mihau hagno adö aran.

Kale mailö aij ke halö mıdpil, a gun,

hib kalpe mihau hagno adö aran.

Kale klö ke yabıl mıdpil, a gun,

hib kalpe mihau hagno adö aran,” a gıla.

¹⁴ Anıg hageila, nan kamın mihau mihau hagla, “Anıb unbö rö aij,” a gıla. Anıg hageila, bi kub manö ud asikep gau kugom yımöm, God Sipsip Pi kalpe mihau hib haglö adö ara.

6

Sipsip Pi u nagı unbö mudun jın u hubıka

¹ Pen nın mıdnö nınöl gı, Sipsip Pi u, köp wam nagı adık pıdör la ud mıdeia u, nagı adın wañıgnıbö u ud ju hubıkö nınöl gı, nan kamın mihau mihau, anı ap manö kub rımu hagöp rö hagöm haga, “Aue!” ga. *

² Hageia nınnö, kaj hos rud ap apjaka. Hos adö anıbu bı ap wım udöl gı asık mıdeia. God gö wın gınım rö nöp löp rö, God nıp usajıl bad wın göm udpal u lı ñö, ram mınöñ kumi kabö adö lan arö göm, nıbi bı ram mınöñ iı yan aip pen pen göm, al rıdık yunıg ara. *

³ Pen Sipsip Pi u, nagı adın yıgwö an nıbö u ud ju hubıkö nınöl gı, nan kamın mihau mihau, yıgwö an nıbö u haga, “Aue!” ga.

⁴ Hageia nınnö, kaj hos atı yabıl ap apjaka. Bı ap hos adö anıbu asık mıdeia. God gö bı anıbu klö nıpe udöm, ram mınöñ iı yan aramöm gö, nıbi

* 5:11: Dan 7:10; Hib 12:22 * 6:1: Rep 4:6; 5:1 * 6:2: Sek 1:8; 6:1-6

bɪ ram mɪnɔŋ gau gau magɔŋhalɔ agamɪj mɪdeila u arɔ gɔm, pen pen al pakɔl gɔm gɪlɔ arnab. Anɪbu God nɪp ru mɪlɔ kɪd kub ap ɲa.

⁵ Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪŋ yɪgwɔ nɪgan nɪbɔ u ud ju hubɪkɔ nɪŋɔl gɪ, nan kamɪŋ mɪhau mɪhau, yɪgwɔ nɪgan nɪbɔ u pen haga, “Aue!” ga. Hageia nɪŋnɔ, kaj hos pɪr ap apjaka. Bɪ kaj hos adɔ anɪbu asɪk mɪdeila u, nan magɔ nan skel lɪbal rɔ skel ap udɔl mɪdeila.

⁶ Manɔ ap, nan kamɪŋ mɪhau mɪhau mɪdeila anɪ au nɪbɔ hagɔm, bɪ kaj hos pɪr adɔ asɪk mɪdeila u nɪp haga, “Kɪyɔ kub aunab rɔ, mani kɪd aɲɪ damɔm, nan iru raumɪdal rɔ rauagnabɔl. Wid magɔ cɔg* aɲɪ ap raunɪg, mani pe ɲɪn aɲɪ ap udpal rɔ nɔp rauɔl; pen bali magɔ cɔg mɪhau nɪgan raunɪg, u rɔ nɔp mani pe ɲɪn aɲɪ ap udpal rɔ nɔp rauɔl. Pen olip wel u abe, ɲɪg wain u abe pɔr raubal rɔ rauɔl!” a ga.

⁷ Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪŋ yɪgwɔ mɪlɔ nɪbɔ u ud ju hubɪkɔ nɪŋɔl gɪ, nan kamɪŋ mɪhau mɪhau, yɪgwɔ mɪlɔ nɪbɔ u pen haga, “Aue!” ga.

⁸ Hageia nɪŋnɔ, kaj hos he pakɔp ap apjaka. Bɪ kaj hos adɔ anɪbu asɪk mɪdeila u, hib nɪpe Umeb; pen bɪ nɪpe aɪp hain aueia u, hib nɪpe Wip Ana Ram. God gɔ me, bɪ anɪb mɪhau adɔ ke ke gɪlɔ, nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau iru nɔp umɔl rɔ la. Rɪmnap pen pen alɔm umnabɔl, rɪmnap kain yɪyɔ kub auɔ umnabɔl, rɪmnap mɪɲa nan gau gɔ umnabɔl, rɪmnap kain hapeb nan hauɪ gau hau lɪlɔ umnabɔl. Anɪg gɔl um damɔm me, nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ ɪɪ i mɪdpal iru nɔp rɔ umnabɔl, pen iru nɔp yabɪɪ mɪdeinabɔl.*

⁹ Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪŋ mamɪd u ud ju hubɪkɔ nɪŋɔl gɪ, nɪŋnɔ, God nɪp nan sabe gep bɪd mo u, nɪbi bɪ God Manɔ nɪŋ udɔm, pɪɲɪŋ gagɔm, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ɲɔm, Kraɪs nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun waiɔ haglɔ, kalɪp al pak lɪla ana kale gau mɪdeila.

¹⁰ Kale wɪɲ kub alɔm hagla, “God Bɪ Kub klɔ yabɪɪ. Ne Bɪ Uɪ. Ne nɪŋɔ yabɪɪ adɔ u nɔp gɪpan! Pen ɲɪn aɪgegɔ rɔ mɪdmɔn, nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ ɪɪ yan, hanɪp al pak lɪla gau kalɪp manɔ kub gɪmɔn, ɪlɔn ɲɪnabɔn?” ɔ gɪla.

¹¹ Anɪg haglɔ nɪŋɔl gɪ, ejol gau kalɪp waiɪj rud mɪlɔ ke ke ɲɔl gɪ hagla, “Sɔl mɪdɔp; abad mɪdaimɪm. Namam naɲɪn kalɔp aɪp God nɪp wɔg gɪ ɲɪɪbal gau, rɪmnap halɔ al pak lɔl me, God wɔ ral la naba u arɔ, hagabim rɔ gɪnab,” a gɪla.*

¹² Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪŋ kagoɪ jɪŋ u ud ju hubɪkɔ nɪŋɔl gɪ, nɪŋnɔ, munmon kub yabɪɪ u udɔ nɪŋɔl gɪ, sɪdɔ u, wadɪ asɔl mab ɪnɔm pɪr gɔp rɔ u gɔ, rakɪn u bɔŋ nɔp hagape mɪdɔp rɔ aɪɪ yabɪɪ la.*

¹³ Gapi gau, pɪnɔm klɔ udɔm kia magɔ po gagɔp gau gu lugɔp rɔ u ju luga.*

¹⁴ Pen kumi kabɔ adɔ lan, hanai ral lɪbal u rɔ ga. Ram mɪnɔŋ ɪlɔ gau abe, ram mɪnɔŋ ɲɪg rɪb gɪgabɔ ga gau abe, mɪdmɪdal ka u arɔ gɔm, ɪɪɪ gɪ ke ke arla.*

¹⁵ Anɪg gɔ nɪŋɔl gɪ, kɪŋ ram mɪnɔŋ ke ke gau, kɪŋ ɲɪ pro kale gau, bɪ kub ami bɪ abad mɪdeila gau, nɪbi bɪ gep yabɪɪ gau, nɪbi bɪ hib mɪdeila gau, nɪbi bɪ rau dam lɪlɔ nagɪ wɔg geila gau, nɪbi bɪ gasɪ ke nɪŋɔm wɔg geila gau, magɔŋhalɔ, pɪɲɪŋ gɪ amɔm kabɔ mɪgan, mɪnɔŋ mɪgan gau pi gɪ mɪdeila.*

¹⁶⁻¹⁷ Pi gɪ mɪdɔm hagla, “Bɪ sea kɪŋ adɔ asɪk mɪdɔp u abe, Sipsip Pi u abe hanɪp ɪlɔn kub ɲɪnabil ɲɪn hain pɔr hagpun u hadɔ auɔp u me, hon

* **6:6:** Grik manɔ koiniks a gɔp u, lida aɲɪ ap nɔp rɔ. * **6:8:** Jer 15:1-3; Esi 5:12,17; 14:21 * **6:11:**

Rep 7:9,13; 19:14 * **6:12:** Mad 24:29; Ap 2:20; Rep 8:12; 11:13; 16:18 * **6:13:** Ais 34:4 * **6:14:**

Rep 16:20 * **6:15:** Ais 2:10,19,21

mɪdagaiun. Kabö juöm aka ram mɪnönj ilö kub gai i pa jö gɪ apöm, hanɪp bönj nöp pasa gö, Bɪ sea kinj asɪk mɪdöp u hanɪp nɪnjagnɪm; Sipsip Pi hanɪp manö kub hagöm pen ilön kub ñagnɪm,” a gɪla. *

7

Isrel nɪbi bɪ iru nöp God kliñ nɪpe udla

¹ Pen kuöyanj u nɪjnö, ejol mɪhau mɪhau ram mɪnönj goɪ mɪhau mɪhau ke ke urak mɪdöm, pɪnöm mɪhau mɪhau udöl mɪdöm, mɪnönj naböj, ñɪg solwara, mab gau, najj gagnɪm, a göm, naböj kale ke añɪ añɪ udöl gɪ mɪdeila. *

² Pen yad nɪjnö, ejol ap sɪdö lɪm göp gau nɪbö, God Bɪ Pör Kamɪnj Mɪdöp nan kliñ rɪk lep nɪpe u damöm, ejol mɪhau mɪhau God hagö söl ram mɪnönj ñɪg solwara gɪ najj gɪnɪg gaila anɪb gau kalɪp haga,

³ “Pɪdönj gim! Nɪbi bɪ God hon nɪp wög gɪ ñɪbal gau kliñ nɪpe u nable kale lanj rɪkaiun; hainö pɪnöm yube, amöm ram mɪnönj, ñɪg solwara, mab nan gau gɪ najj gɪnɪm,” a ga. *

⁴ Pen manö ap hagla nɪjnö, nɪbi bɪ God kliñ nɪpe nable lanj rɪkla anɪb gau, Isrel nɪbi bɪ ɪl ke ke gau jɪm ñɪla u wan hadred podi po dausan (144,000). *

⁵ Nɪbi bɪ anɪb gau, Juda ɪl u kale 12,000;

Ruben ɪl u kale 12,000;

Gad ɪl u kale 12,000;

⁶ Asa ɪl u kale 12,000;

Napdalai ɪl u kale 12,000;

Manasa ɪl u kale 12,000;

⁷ Simion ɪl u kale 12,000;

Lipai ɪl u kale 12,000;

Isaka ɪl u kale 12,000;

⁸ Sebyulan ɪl u kale 12,000;

Josep ɪl u kale 12,000;

Benjamin ɪl u kale 12,000,

u me, jɪm ñɪla u wan hadred podi po dausan me u.

⁹ Pen manö kalɪ kliñ rɪkpin anɪbu naböj nɪnj damem, kauyanj u naböj nɪnjem nɪjnö, Bɪ sea kinj asɪka u abe, Sipsip Pi u abe mɪdlö nɪnjöl gɪ, nɪbi bɪ iru nöp amgö ilö adö kale au urak mɪdeila. Nɪbi bɪ anɪb gau, ram mɪnönj ke ke la rö, ɪl ke ke la rö, hañ ke ke la rö, manö yabɪl ke ke la rö, gau nɪbö gau nɪbö apöm mɪdeila. Nɪbi bɪ wö ralep rö mɪdageia anɪb gau, magöñhalö walɪj rud nöp yɪmöm, galon uɫanj ud mɪdöl gɪ,

¹⁰ God hib nɪpe haglö adö arö nɪnjöl gɪ, wɪñ kub hagöm hagla,

“God hon sea kinj bɪs göp u abe,

Sipsip Pi u abe hanɪp nan a gɪmil gɪ aij gɪlö u me,

kamɪnj arnabun,” a gɪla. *

¹¹ Ejol gau magöñhalö Bɪ sea kinj asɪk mɪdeia u abe, bɪ manö ud asɪkep gau abe, nan kamɪnj mɪhau mɪhau gau abe, kalɪp bɪg gɪgabö gɪ mɪdeila. Kale ap lug kugom yɪmöm, ubör yɪhön göm, God hib nɪpe u dap ranöm,

¹² hagla,

“Nɪjö yabɪl!

God hon hib ke halö mɪdöp, a gun,

hib nɪpe hagno adö aranj.

* **6:16-17:** Joe 2:11; Mal 3:2; Luk 23:30

* **7:1:** Jer 49:36; Dan 7:2

* **7:3:** Esi 9:4,6; Rep 9:4

* **7:4:**

Rep 14:1,3

* **7:10:** Rep 4:10

Nɪpe mailö aij ke halö mɪdöp, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 Nɪpe gasi aij ke yabiɪ mɪdöp, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 Nɪpe ga u, nɪp aij yabiɪ, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 Nɪpe aij ke yabiɪ mɪdöp, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 Nɪpe nan nɪhön gɪnam a gɪnab u, u nöp gɪnab, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 Nɪpe kɪö ke yabiɪ mɪdöp, a gun,
 hib nɪpe hagno adö araŋ.
 God hon hib nɪpe u pör pör nöp hagno adö araŋ.
 Nɪŋö yabiɪ!" a gɪla. *

Kuöyaŋ ilön udagnaböl

¹³ Pen bi kub manö ud asikep anɪb gau bi ap, yɪp hag nɪŋöm haga, "Nɪbi bi waɪj rud libal anɪb gau an? Pen kale gai nɪbö aubal?" ö ga.

¹⁴ Hageia hagnö, "Bi kub. Yad nɪŋagpin; pen ne nɪŋban," a gɪnö. Anɪg hagnö, yɪp haga, "Nɪbi bi gai i kalɪp marö ñɪlö, biɪlam yabiɪ mɪdöm kamɪŋ aubal. Pen kale Sipsip Pi hagape nɪpe u udöm, waɪj kale gau ut maɪi gɪlö, rud göp. *

¹⁵ Anɪb u me,
 "Kale God sea kiŋ il an au mɪdöl gɪ, siɪdö an, siɪbön yaŋ,
 sabe gep ram raul mɪgan nɪpe u wög nɪpe göl gɪ, gɪpal.
 Bi sea kiŋ biɪs gɪ mɪdöp u

kalɪp abad mɪd aij yabiɪ gɪnab. *

¹⁶ Kalɪp kiɪyö kuöyaŋ gagnab, ñɪg nan kuöyaŋ gagnab,
 siɪdö kal kuöyaŋ nɪŋöm ilön gagnab. *

¹⁷ Nɪhön gɪnɪg: Sipsip Pi sea kiŋ an au mɪdöp u,
 sipsip abadep bi kale mɪdöm,
 kalɪp ut gɪ ñɪg ilam junab gau arö,
 ñɪg kamɪŋ magö ñeb u ñɪŋnaböl.
 Pen God nɪpe mɪtöŋ ñɪg kale u
 magöŋhalö wik gɪ yunab," a ga.

8

Sipsip Pi u nagɪ mudun jɪŋ u hubɪka

¹ Pen Sipsip Pi u nagɪ mudun jɪŋ u hubɪka nɪŋöm kumi kabö adö laŋ au manö ap hagagöm, yöp magö ap magöŋhalö agamɪj yɪharɪŋ mɪdeia.

² Pen mɪdem, ejol unbö mudun jɪŋ God amgö ilö adö au urak mɪdpal gau nɪŋnö. Ejol anɪb gau aɪŋ magö ke ke udla.

³⁻⁴ Pen ejol ap rin aij kabö gol udöm gɪla ap udöl mɪdeia. Nɪpe pen amöm, God nɪp sabe gɪpal biɪd adö goɪ au gɪlaŋ urak mɪdeia. Nɪp nan laulö in haɪŋ aij auöp u iru nöp ñɪla. God nɪp nan sabe gep biɪd kabö gol udöm gɪla u sea kiŋ adö au mɪdeia nɪŋöm ejol anɪbu, nan haɪŋ aij anɪbu ud God nɪbi bi nɪpe nɪp sabe gɪla manö u aip ut maɪi göm, biɪd adö au ud magum gɪ dap laulö nɪŋöl gɪ, hadu anɪbu in ap ran ara. *

* 7:12: Rep 5:12 * 7:14: Dan 12:1; Mad 24:21 * 7:15: Ais 49:10 * 7:16: Sam 23:2; Ais 25:8;
 Rep 21:4 * 8:3-4: Rep 5:8; Eks 30:1-3

⁵ Pen rin aij anɨbu udöm, mab miɨaŋ God nɨp nan sabe gep bɨd adö laŋ ineia gau ud rin miŋan yaŋ löm, ud miŋnöh naböŋ it yaŋ yua niŋjöm rɨmu hagöl gɨ, gɨgabö göl gɨ aram mɨlö bö arö niŋjöl gɨ, aŋm aŋm udöl gɨ, munmon uda. *

Ejol aɨŋ magö gau pu gɨnɨg geila

⁶ Magö anɨbu, ejol unbö mudun jɨŋ aɨŋ magö ud mɨdeila gau, ud dap ranöm pu gɨnɨg geila.

⁷ Ejol nöd u, aɨŋ magö nɨpe u pu gö, möŋ gapɨ magö u abe, mab miɨaŋ u abe, hagape uɨ maɨ göl gɨ, miŋnöh naböŋ it yaŋ hoŋ yua. Anɨg gö, miŋnöh naböŋ it i naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap, mab, nan uɨaŋ kamɨŋ kamɨŋ urak mɨdeia gau, magöŋhalö in habɨk ŋɨŋ ara. *

⁸ Pen ejol yɨgwö aŋ nibö u, aɨŋ magö nɨpe u pu gö, ram miŋnöh ilö kub yabɨ mab rö ineia ap, ŋɨg solwara aŋ au ud yua. Anɨg gö, ŋɨg solwara au naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap ŋɨg solwara magöŋhalö hagape la.

⁹ Pen kabsaɨ nan ŋɨg solwara mɨdeila gau, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap magöŋhalö um hakla. ŋɨg magɨb ŋɨg solwara au mɨdeila gau naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap böŋ nöp pa jö ma jö göm pɨral ara.

¹⁰ Pen ejol yɨgwö niŋaŋ nibö u, aɨŋ magö nɨpe u pu gö, gapɨ pagɨn kub mab miɨöŋ rö apöm, kumi kabö adö laŋ nibö bɨg jua. Anɨg gö, ŋɨg ribö gau abe, ŋɨg ilam gau abe naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap gɨ naij ga.

¹¹ Gapɨ anɨbu hib nɨpe, “Marasɨn Asɨ”. Nɨbi bɨ iru yabɨ nöp, ŋɨg gɨ naij ga anɨb gau ŋɨŋjöm umla. *

¹² Pen ejol yɨgwö mɨlö u, aɨŋ magö nɨpe u pu gö, sɨdö, rakɨn, gapɨ gau hadu rö paɨ göm, mailö aij pör göp rö gaga. Sɨdö u, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap gɨ naij ga. Rakɨn u, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap gɨ naij ga. Gapɨ gau, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap gɨ naij ga. Sɨdö mailö magö u, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap sɨdö mailö gaga. Sɨb aŋ yaŋ magö u, naböŋ miɨau niŋaŋ rö hagöm, naböŋ miɨöp mɨdailö, naböŋ aŋɨ ap rakɨn mailö gaga. *

¹³ Pen yad anɨg göl niŋ mɨd niŋjöl gem niŋjöö, yaur du ap kumi kabö aŋ aulɨk u gɨ ajöl göm, manö kub rö hagöm haga, “Ake! Ake! Naij yabɨ gɨnɨg gab. Ejol rɨmnap halö aɨŋ magö kale pu gɨnɨg gaböl. Ejol miɨau niŋaŋ anɨb gau aɨŋ magö kale gau pu gɨlö, nɨbi bɨ miŋnöh naböŋ adö it i mɨdpal gau kalɨp naij yabɨ gɨnab!” a ga. *

9

Ejol mamɨd u aɨŋ magö nɨpe u pu ga

¹ Ejol mamɨd u, aɨŋ magö nɨpe u pu ga niŋjöm, yad niŋjöö, gapɨ kumi kabö adö laŋ nibö bɨg ju miŋnöh naböŋ it yaŋ ap lug gɨ mɨdeia. Pen gapɨ anɨbu nɨp ki rib ulöm miŋan mauɨŋ juaga u ŋeila. *

* **8:5:** Lep 16:12; Eks 19:16-19; Rep 11:19; 16:18 * **8:7:** Eks 9:23-26; Esi 38:22; Joe 2:30 * **8:11:** Jer 9:15 * **8:12:** Esi 32:7; Rep 6:12-13 * **8:13:** Rep 9:12; 11:14 * **9:1:** Rep 20:1

² Gap+ an+bu ki rib u udöm, ulöm m+gan mau+n juaga ajöj u hi+kö, hadu kub yab+ ap ranöm, sidö u gö pa+u göm, s+bön aua. *

³ An+g gö, jon hablad+i+j gau, hadu an+ b gau n+bö gi dam m+nöj naböj adö yan löm, God n+pe gö, r+rabö gau n+bi b+ b+g ilön n+nab rö g+n+g geila.

⁴ God n+pe jon hablad+i+j an+ b gau kal+p haga, "Nan u+an, mab u+an, nan n+hön n+hön m+nöj naböj il yan rann+m gau, gi najj gagmim; n+bi b+ kfi+n yad u nable kale lan m+dagöp gau nöp gi najj g+mim," a ga. *

⁵ God haga an+bu, jon hablad+i+j gau n+bi b+ kal+p böj nöp al pak lö umöl rö laga; y+har+i+j rak+n unbö mam+id u ilön najj unbö ke kal+p nö+l rö la. Kal+p ilön n+naböl an+bu, r+rabö gau n+bi b+ b+g ilön n+nab rö n+nab.

⁶ N+n an+ an+bu, n+bi b+ an+ b gau umnabun, a göm, n+i+j naböl u pen umeb adan ramö ap m+dageinab. *

⁷ Jon hablad+i+j an+ b gau, b+ kaj hos dam pen pen aln+g, nan k+ö libal rö gau li m+deila. Nab+c cög kale adö lan usaj+l bad kabö gol udöm g+la gau rö rol g+la. Mulu majman kale gau n+bi b+ rö la. *

⁸ Nab+c umagö kale gau, n+bi nab+c umagö rö la. Pen meg kale gau, kain hapeb, laiön a g+pal u, meg rö la. *

⁹ Pab+ gau, ain sior rö u lila. Pen iru nöp auan pakeila u me, kaj hos iru nöp gadal badal gau iru nöp t+p gi dam pen pen aln+g amöm, gi gu göp rö u haga. *

¹⁰ Himgan ad+i+j m+i+j, r+rabö am+n n+bi b+ hauö ilön göp rö u la. God gö, rak+n unbö mam+id u, n+bi b+ gau kal+p ilön ke najj yab+ nö+l gi m+deinaböl.

¹¹ Jon hablad+i+j an+ b gau kin kale, ejol ulöm m+gan mau+n juaga abad m+idöp ejol an+bu me. Hibru manö hagöm, hib n+pe Abadon a g+m+dal pen Grik manö hagöm, Apolyon a g+m+dal. *

¹² An+ b u, m+i+jör kub nöd u hadö p+s göp pen m+i+jör kub m+höp m+idöp.

Ejol kago+ j+i+j u a+i+j magö n+pe u pu ga

¹³ Pen ejol kago+ j+i+j u, a+i+j magö n+pe pu ga n+i+jöm yad n+i+jnö, manö ap auai+a b+id kabö gol udöm g+la adö au, kom m+hau m+hau m+dm+idöp an+ b au n+bö. B+id an+bu God amgö ilö au g+lan m+deia.

¹⁴ Manö an+bu ejol kago+ j+i+j a+i+j magö ud m+deia u n+p haga, "Ejol m+hau m+hau nag+ ad+k l+lö, n+g kub yab+ Yupredis go+ au m+dpal gau, hub+k yumön," a ga.

¹⁵ God ejol m+hau m+hau an+ b gau kal+p nöd hag lö, m+ an+bu nöp, rak+n an+bu nöp, n+n an+bu nöp, magö an+bu nöp abad m+dm+idöl u me, n+n an+bu hadö aua rö, n+bi b+ m+nöj naböj il i iru nöp al pak lö+l, a göm, hub+k yua. N+bi b+ m+nöj naböj adö il i m+dpal gau magöjhalö naböj m+hau n+gan rö hagöm, naböj m+höp m+idailö, naböj a+n ap al pak l+n+g arla. *

¹⁶ Pen y+p hagla n+i+jnö, ami b+ kaj hos adö as+köm n+bi b+ pen pen al pak l+n+g arla gau du hadred m+tön (200,000,000) m+deila.

¹⁷ Pen yad n+i+jnö, kaj hos kale gau abe, b+ hos adö as+kla gau abe kapa sior y+mla gau, r+mnab mab m+an a+i rö ga, r+mnab kabö mu "sapaia" a g+pal u rö ga, r+mnab kabö uhal+n "salpa" a g+pal u rö ga. Kaj hos nab+c

* 9:2: Jen 19:28; Joe 2:2,10; Eks 10:12-15 * 9:4: Rep 7:3 * 9:6: Job 3:21; Jer 8:3 * 9:7: Joe 2:4

* 9:8: Joe 1:6 * 9:9: Joe 2:5 * 9:11: Hibru manö Abadon abe, Grik manö Apolyon abe, manö

il u "B+ n+bi b+ al pak lep." * 9:15: Rep 8:7-12

gau, laiön nabıc rö la. Meg migan kale laŋ nıbö mab mıtan abe, hadu abe, nan salpa haıtıŋ naj ası yabıtı u abe aua.

¹⁸ Meg migan kale laŋ nıbö mab mıtan abe, hadu abe, nan salpa haıtıŋ naj ası yabıtı u abe apöm gö, nıbi bı iru nöp um hakla. Nıbi bı mınöŋ naböŋ adö if i mıdpal gau magöŋhalö naböŋ mıhau nıgan rö hagöm, naböŋ mıhöp mıdailö, naböŋ aıtı ap umla.

¹⁹ Kaj hos anıbu gau klö kale u mıdeia maj migan kale abe, amın adıŋ mıŋ kale abe. Amın kale gau, hainjo nabıc rö la u me, nıbi bı gau kalıp gı naj göl rö la.

²⁰ Pen nan naj anıbu gau gö, nıbi bı iru nöp um hakla u, nıbi bı mıdeila gau ga anıbu nıŋöm, nıhön gınıg kabö mab nan gau udun nımagö hon ke nöp nan pıral gı lıbun a göm, arö gagla. Nıhön gınıg nan sı nan naj gıpun a göm, arö gagla. Pen nan yıharıŋ gau, nan amgö nıŋagmıdöp gau, nan manö nıŋagmıdöp gau, nan adan ajagmıdöp gau, nan kabö gol, silpa, bras, kabö, mab udöm gıla gau nöp sabe gun a göm, kıjaki aion pi nan naj gau kalıp nöp sabe gun a göm, gı mıdeila. *

²¹ Pen wıp alöm, kuj göm, nıbi sı bı sı göm, nan sı udöm, gılö arö nıŋöl gı, nıhön gınıg anıg gabun, a göm, arö gagla.

10

Ejol ap Jon nıŋ köp nıö nıŋa

¹ Pen naböŋ nıŋ damem nıŋnö, ejol klö yabıtı unbö ke ap kumi kabö adö laŋ nıbö auajıp. Ejol anıbu nıŋ kumi rud ap wam wam gö nıŋöl gı, sıböŋ nabıc nıpe pıral gıgabö göm, mulu adıŋ nıpe u sıdö rö mailö göm, ma kıd nıpe u mab inöm mıtan göp rö u ga.

² Nıpe kumi kabö adö laŋ nıbö apöm, ma yıjıg kıd u nıŋ solwara adö u rauöm, ma sıdagö kıd u mınöŋ adö u raua. Köp pro bad ap pıtai udöl gı mıdeia.

³ Pen nıpe kaj laiön manö kub hagöp rö u hagö, rımu unbö mudun jıŋ u manö kub hagöm manö rımnap pen haga.

⁴ Manö haga anıbu kalı kliŋ rıknam, a gınö, manö ap kumi kabö adö laŋ nıbö haga, “Manö anıbu halö kalı kliŋ rıkagmön; manö anıbu pi göl mıdan,” a ga. *

⁵ Pen ejol ma böŋ lap u nıŋ solwara adö u rauöm, böŋ lap u mınöŋ adö u rauöm mıdeia nıŋnö u, nıŋ yıjıg kıd nıpe u dap ranöm, God ram mınöŋ adö laŋ au yama. *

⁶ Anıg göm, God pör nöp pör nöp kamıŋ mıdöp u, kumi kabö adö laŋ nan gau magöŋhalö gı la u, mınöŋ naböŋ nan gau magöŋhalö gı la u, nıŋ solwara nan gau magöŋhalö gı la u, God nıŋö anıbu mıdöp rö nıŋö yabıtı hagabin a göm haga, “God mıŋı rapın mıdagnab!

⁷ Pen ejol mudun jıŋ u aıtıŋ magö nıpe pu gınıg gınab nıŋ anıbu nöp, God nıpe manö hagep bı nıŋ wög gıla gau kalıp haga rö nöp, manö nıpe pi göl mıdöp u uri gınab,” a ga. *

⁸ Pen manö kumi kabö adö laŋ nıbö nöd nıŋnö u, yıŋ kauyan hagöm haga, “Ejol ma böŋ lap u nıŋ solwara adö rauöm, böŋ lap u mınöŋ adö rauöm mıdöp u nıŋ ammön hagö, köp pro pıtai ud mıdöp u, nöp nıŋım,” a ga.

* 9:20: Rep 16:9,11; Sam 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:23 * 10:4: Dan 12:4,9 * 10:5: Dud 32:40; Dan 12:7 * 10:7: Emo 3:7

⁹ Anig hageia, ejol mideia u amem, yip köp pro yagol u ñi, a g+nö, yip ñöl gi haga, “Ud ñöj. Ñiñö, meg migan ne u bom ñig dö kal göp rö g+nab u pen mudun an yan amöm, as g+nab,” a ga. *

¹⁰ Hageia, köp pro anibu u dem ñiñö, bom ñig dö kal rö ga u pen ñiñ pa bo yunö, mudun an yan amöm as ga.

¹¹ Pen yip haga, “Ñibi bi ram m+nöj ke ke gau iru nöp, hañ ke ke gau iru nöp, manö yabñ ke ke gau iru nöp, kin ram m+nöj gau abad midpal ke ke gau iru nöp, hainö kalip n+hön n+hön g+nab u, God manö u kauyan hag ñimön,” a ga.

11

Bi God manö hag ñeb mihau

¹ Pen yip ur milö nan li niñbal ap ñöl gi hagla, “Am God sabe gep ram u li niñmön, God nip nan sabe gipal bid adö u li niñmön, g+mön. Nibi bi God sabe gep ram raul migan apöm nip sabe g+naböl gau u rö nöp, wö ral niñmön. *

² Pen juda nibi bi wasö gau, pör apöm waryö höj an yan midpal rö, ka anibu halö li niñagmön. Nihön g+nig: kale nöp daun kub u Jerusalem naij göl gi midlö midlö, rak+n unbö ñin juöl mihöp ado gi da yigwö an nibö (42) arnab. *

³ Yad pen, bi manö yad hag ñeb mihöp hag yunö, yihar+iñ wad+i asöl rö gau yimöm, manö yad hag ñi ajlö, ñin wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab,” a ga.

⁴ Bi God manö hagep anib mihau, Bi Kub m+nöj naböj il i abad midöp u, amgö ilö nipe au midpil. Kale mab olip ur mihau, lam mihau me. *

⁵ Pen nibi bi rimnap kalip mihöj gi naij g+nig g+lö, mab m+iñ meg migan kale u nibö apöm, kalip in haknab. Kalip mihöj gi naij geinaböl nibi bi gau, kalip anig unbö rö nöp g+nab. *

⁶ God kalip mihöj klö nipe ñö, manö hagep wög nipe gi damöl gi, möj alagan, a g+lö, alagnab; ñig gau hagape lan, a g+lö, hagape l+nab; nibi bi gau kalip marö n+hön n+hön gau gan, a g+lö, g+nab. Ñin aigeg anig g+nim a g+nabil u, anig unbö rö nöp g+nab. *

⁷ Pen God manö u hag ñi dammil, naböj hag haklö, nan hapeb ulöm migan mauñ juaga yan nibö aunab u, kalip mihöj aip pen pen gi damöm, böj nöp al pak lö umnabil. *

⁸ Wip he milö anib mihau mideinabil daun kub yabñ u lor an au. Daun kub yabñ anibu me, Bi Kub u nip mab kros ba lan al pak lila. Pen daun kub yabñ anibu hib ap Sodom, hib ap Ijip, a gipal. *

⁹ Pen nibi bi ram m+nöj gau ke ke midpal gau, il ke ke midpal gau, manö ke ke hagpal gau, hañ ke ke la gau, kalip mihöj niñöl gi nöp midöm, wip he milö anib mihau dam r+göl gagmim, a g+lö, umnabil ñin ad+iñ u r+köm, ñin mihau niñgan halö kuö au nöp midlö niñöl gi, nibi bi anib gau wip he milö anib mihau niñ s+i g+naböl.

* **10:9:** Esi 2:8; 3:1-3 * **11:1:** Esi 40:3; Sek 2:1-2 * **11:2:** Luk 21:24; Rep 13:5 * **11:4:** Sek 4:3,11-14 * **11:5:** 2Sa 22:9; Sam 9:7-3 * **11:6:** 1Ki 17:1; Eks 7:17-20; 1Sa 4:8 * **11:7:** Dan 7:21; Rep 12:17; 13:7; 17:8 * **11:8:** Luk 13:34

10 Bɪ God manö hagep anɪb mɪhau, nɪbi bɪ mɪnõnj nabõnj adö il i mɪdpal kalɪp mɪnjõr kub ñɪ mɪdmɪdil rø, pen paj hagõm, nan kub ñɪnjöl gɪ, nan aij pen ñö pen ñö gɪnaböl.

11 Pen ñɪn adɪj u abe, ñɪn mɪhau nɪganj abe, wip he mɪlö anɪb mɪhau gau mɪdailö pen God nɪpe ake bad ap yuö anj kalɪp yanj arö urakmil nanöl mɪdailö. Anɪg ga nɪnjõm, nɪbi bɪ nɪjeila gau kalɪp anɪnɪn yabɪl ga. *

12 Pen bɪ God manö hagep anɪb mɪhau nɪnjlö, manö kub ap kumi kabö adö laj nɪbö, “Kale auil!” a ga. Nɪbi bɪ kauaɪ mauaɪ kale mɪhõnj gau nɪj mɪdlö nɪnjöl gɪ, kumi rud ap kalɪp wam wam gɪ udö, God ram mɪnõnj kumi kabö adö laj au arlö. *

13 Pen magö anɪbu nöp, munmon kub yabɪl udöm, daun kub anɪbu nabõnj unbö sɪduj laj rø hagõm, nabõnj unbö ajɪp u mɪdeila nɪnjõm nabõnj añɪ ap pa jö ma jö gö, nɪbi bɪ sepen dausan um hakla. Pen nɪbi bɪ mɪdeila gau, nan ga anɪbu nɪnjõm pɪñɪnj göm, God ram mɪnõnj kumi kabö adö laj au mɪdöp u nɪp hib haglö adö ara. *

14 Pen nɪnjim! Mɪnjõr kub yɪgwö anj nɪbö u hadö pɪs göp, pen mɪñi mɪnjõr kub yɪgwö nɪganj nɪbö u söl gɪnɪg gab. *

Ejol mudun jɪj u aɪj magö nɪpe pu ga

15 Magö anɪbu nöp ejol mudun jɪj u, aɪj magö nɪpe u pu gö nɪnjöl gɪ, manö ap kumi kabö adö laj nɪbö hagõm haga, “Uri Bɪ Kub hon u, Kraiss nɪpe u aip,

ram mɪnõnj gau magõnjhalö pör nöp pör nöp abad mɪdnab,” a ga. *

16 Pen bɪ kub manö ud asɪkep ñɪn juöl añɪ ap ado gɪ da yɪgwö mɪlö u (24), sea kɪj adö kale u God amgö ilö nɪpe asɪk mɪdeila gau, kugom yɪmöm ubör yɪhõnj göm, God nɪp sabe göl gɪ hagla,

17 “God, ne Bɪ Kub klö ke yabɪl u!

Nöd mɪdmɪdan, mɪñi mɪdep nöp mɪdpan!

Bɪ klö unbö ke yabɪl pör mɪdpan rø,

mɪñi nɪbi bɪ ram mɪnõnj gau magõnjhalö

Kɪj kale mɪdpan u rø,

nöp aij yabɪl gabun!

18 Nɪbi bɪ ram mɪnõnj gau nɪbö nöp nɪnjõm, kal yabɪl jula.

Pen mɪñi ne kal juɛp ñɪn u hadö auöp.

Mɪñi nɪbi bɪ umla gau kalɪp

manö kub hagep ñɪn u hadö auöp.

Mɪñi nɪbi bɪ nöp wõg göm,

manö ne hag ñɪbal gau abe,

nɪbi bɪ manö aij ne nɪj udöm,

hib ne nɪnjõm ana uɪpal gau abe,

nɪbi bɪ hib halö mɪdpal aka

ramö gau mɪdpal gau magõnjhalö,

nan aij kalɪp pen ñɪnabön,

ñɪn u hadö auöp.

Pen nɪbi bɪ haöwawö göm,

nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp al pak lɪbal gau,

kalɪp pen u rø nöp al pak lɪnabön,

ñɪn u hadö auöp,” a gɪla. *

* 11:11: Esi 37:5,10 * 11:12: 2Ki 2:11 * 11:13: Rep 6:12; 16:18 * 11:14: Rep 9:12 * 11:15:

Eks 15:18; Sam 10:16; Dan 2:44; 7:14 * 11:18: Sam 110:5; Ro 2:5; Rep 20:11-13; Sam 115:13

19 Anig haglö nñjöl gi, God sabe gep ram kumi kabö adö lañ au midöp u migan hiiköm, God Manö mideia kes magö u waiö la nñjnö. Magö anibu nöp añ+m añ+m udöm, r+mu hagöm, gu kub yabıl u hagöm, munmon udöm, möj gapı magö kub yabıl paköm, ga. *

12

Nibi u abe re ubıl kub u abe

1 Pen naböñ nñj damem nñjnö, nan ke hain nıbö kub ap kumi kabö an aulik ga. Nibi ap sidö waij rö löm, ma nıpe rakın adö au löm, gapı unbö migan lañ u, kwın rol gıpal rö usajıl bad nıpe nabıc adö lañ lö mideia.

2 Pen nıpe ñı painjan rıknıg, ñı painjan ñıñj nñjöl gi, wög paköm gaia. *

3 Nan ke hain nıbö ap halö, kumi kabö an aulik waiö la nñjnö. Re ubıl hagape halö kub yabıl unbö ke ap mideia. Nabıc cög nıpe unbö mudun jñj löm, kom nıpe unbö sidun lañ löm, kiñ rol gıpal usajıl bad gau, nabıc cög adö nıpe ke ke löm mideia. *

4 Re ubıl kub anıbu, amın nıpe u gapı kumi kabö adö lañ gau pakö, iru nöp bıg ju mınöñ naböñ il i ju luga. Anıb u, gapı magöñhalö mideia gau naböñ mıhau nıgan rö hagöm, naböñ mıhöp mıdailö, naböñ añı ap bıg ju yua. Pen nıpe nıbi ñı painjan yag daunıg geia u, yag dauö ñıñın, a göm, apöm abad mideia. *

5 Pen nıbi anıbu ñı ap yag daua. Ñı anıbu nıpe ain ur mılö udöm, nıbi bı ram mınöñ gau magöñhalö abad mideinab. Pen nıbi u ñı anıbu nıp yag dauö, ejol ap ñı anıbu pıñı gi udöm, dam God nıpe sea kiñ nıpe kumi kabö adö lañ midöp au ud ara. *

6 God nıbi anıbu nıp ka ap gi lö, pıñın gi anıb gau amöm, anıb gau nöp midö nñjöl gi, God nıp nan magö ñöl gi abad mideinab ñın wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab.

7 Pen kumi kabö adö lañ au, ejol kub Maikel ejol nıpe gau udöm amöm, re ubıl kub anıbu yam nıpe gau aip pen pen göm gi damöm me, *

8-9 re ubıl kub u yam nıpe gau halö, kumi kabö adö lañ nıbö al rıdik yuöm böñ nöp mınöñ naböñ il i yula. Re hadame dagol gau mideia, re anıbu kıjaki aka Seden a gıpal u, nıpe nöp nıbi bı ram mınöñ gau gau magöñhalö kalıp manö pir alö, manö pıral nıpe u nñjla. *

10 Pen manö kub ap kumi kabö adö lañ au nıbö hagöm haga, "Mıñı God nıpe nıbi bı gau ud kamın yunab.

Mıñı God nıpe klö nıpe udöm, nıbi bı ram mınöñ gau gau magöñhalö Kiñ kub ke yabıl mideinab.

Mıñı God Kraıs nıpe u nöp,
Bı Kub klö ke yabıl mıdöm,

nıbi bı ram mınöñ gau gau magöñhalö abad mideinab.

Nıñhön gınıg: Seden nıpe God amgö ilö nıpe au mıdöm,

sidö an, sıbön yan,

añ mam hon gau nan sı nan naij nıñhön nıñhön geila gau hagmıdöp u,

nıp mınöñ naböñ il yan ud yula. *

11 Pen añ mam hon gau,

Sıpsıp Pi hagape nıpe u abe,

* 11:19: Hib 9:4; Rep 8:5; 15:5; 16:21

* 12:2: Mai 4:10

* 12:3: Dan 7:7

* 12:4: Dan 8:10

* 12:5: Aıs 7:14; 66:7; Sam 2:9; Rep 19:15

* 12:7: Jud 9

* 12:8-9: Jen 3:1,14; Luk 10:18; 22:31;

Rep 20:2

* 12:10: Job 1:11; Sek 3:1

Krais manö nɨŋö hag ñi+mɨdal u abe gö,
Seden nɨp mo kale gau lɨla.

Nɨbi bɨ nɨpe nöp mɨdpun, a göm, pɨñɨŋ gagöm,
hanɨp al pak lɨnɨg al pak löl, a gɨ gasɨ nɨŋla.

¹² Anɨb u, kale kumi kabö adö lanɨ au mɨdpim gau,
mɨñ mɨñ göl gɨ mɨdaimim.

Pen kale mɨnönɨ nabönɨ abe, ñɨg solwara u abe mɨdpim gau,
kalöp mög nɨŋbin.

Nɨhön gɨnɨg: Seden nɨp kale mɨdpim anɨb yanɨ ud yulö,
ñɨn nɨpe iru mɨdagöp rö, kal yabɨl juöp," a ga. *

¹³ Pen re ubɨl kub anɨbu, yɨp mɨnönɨ nabönɨ adö ñi i ud yubal, a göm, gasɨ
u nɨŋöm, nɨbi ñɨ yag daua anɨbu nɨp rɨdɨk gɨ yuaia pen,

¹⁴ God nɨbi anɨbu nɨp yaur du kub auan kub mɨhau li ñö, nɨpe u göm
ram mɨnönɨ kabö nöp mɨdöp anɨ au God ka nɨpe gɨ la anɨbu ara. Am anɨb
gau mɨdö nɨŋöl gɨ, God nɨpe nɨp nan magö ñöl gɨ abad mɨdö, mɨ mɨhau
nɨganɨ rakɨn unbö kagoɨ jɨŋ arnab. Re ubɨl u nɨbi u nɨp nan najɨ ap gɨnɨm
rö lagnab. *

¹⁵ Pen re ubɨl u, ñɨg ul rö tɨhak yunö nɨbi anɨbu nɨp ugal aranɨ, a göm,
tɨhaka u,

¹⁶ pen mɨnönɨ u nɨbi anɨbu nɨp gɨ ñö, ñɨg re ubɨl ul rö tɨhak yua anɨbu
mɨnönɨ nabönɨ mɨgan gau pa jö gɨ amöm, ur ur gö ara.

¹⁷ Anɨg gö, re ubɨl u nɨbi anɨbu mulu kal yabɨl lugö, nɨbi u ñɨ painanɨ nɨpe
gau, God Manö hagöp rö göm, Jisas manö nɨŋö nɨpe nɨŋ udöm hain göm nɨbi
bɨ rɨmnap kalɨp hag ñɨbal gau aip pen pen gɨnɨg ara. *

¹⁸ Pen re ubɨl u amöm ñɨg solwara goɨ au urak mɨdeia.

13

Nan hapeb ap ñɨg solwara anɨ gau nɨbö apjaka

¹ Mɨdem nɨŋnö, nan hapeb rö ap, ñɨg solwara anɨ gau nɨbö aueia. Nabɨc
cög nɨpe unbö mudun jɨŋ löm, kom unbö sɨduŋ lanɨ löm, kinɨ rol gɨpal usajɨl
bad gau, kom adɨŋ ke ke löm mɨdeia. Pen nabɨc nɨpe unbö mudun jɨŋ u,
God nɨp hag juep hib najɨ rɨmnap añɨ añɨ kalɨ kliñ rik lɨlö mɨdeia. *

² Nan hapeb anɨbu, kain hapeb leped rö la u pen ma nɨpe gau kain hapeb
bea ma rö la. Meg mɨgan nɨpe u, kain hapeb laiön meg mɨgan rö la. Pen re
ubɨl u, klö nɨpe ke abe, kinɨ kub ke yabɨl mɨdeia klö u abe, nan hapeb anɨbu
nɨp ña. *

³ Pen nan hapeb anɨbu nabɨc cög nɨpe ap, nöd böŋ nöp al pak lɨlö kɨta ga
rö la u pen kuöyanɨ mɨtep ga. Anɨg gö, nɨbi bɨ mɨnönɨ nabönɨ adö ñi i gau gau
magöŋhalö gasɨ gasɨ löm, nan hapeb anɨbu nɨp hain gɨla. *

⁴ Pen re ubɨl anɨbu kinɨ kub ke yabɨl mɨdeia klö u nan hapeb anɨbu nɨp
ña u me, nɨbi bɨ gau re ubɨl anɨbu nɨp hib haglö adö ara. Pen nan hapeb
anɨbu abe kinɨ kub ke yabɨl rö mɨdöp u, nɨbi bɨ rɨmnap nɨp aip pen pen göl
rö lagöp, a göm, nɨbi bɨ gau magöŋhalö nan hapeb u, u rö nöp hib nɨpe haglö
adö ara.

* 12:12: Ais 44:23; 49:13 * 12:14: Dan 7:25; 12:7 * 12:17: Rep 11:7 * 13:1: Rep 12:3; 17:3,7-12

* 13:2: Dan 7:4-6 * 13:3: Rep 17:8

⁵ Pen God nan hapeb anibu nɪp nɪɲebir arö gö, hib nɪpe ke hagö adö arö, God hib nɪpe manö naj hagöm dap lugö, rak+n unbö ñ+n juöl mɪhöp ado gɪ da unbö yɪgwö an nɪbö u (42) ara. *

⁶ Nɪpe anɪg göm, God nɪp hag juöm, hib nɪpe manö naj hagöm, ram mɪnön nɪpe kumi kabö adö lan au hag juöm, adö lan au nɪpe aip mɪdpal gau kalɪp hag juöm, ga.

⁷ Pen God nan hapeb anibu nɪp nɪɲebir arö gö, Krais nɪbi bɪ nɪpe gau aip pen pen göm, al juöm, nɪbi bɪ gau magöŋhalö, it ke ke mɪdpal rö, ram mɪnön ke ke mɪdpal rö, manö yabɪ ke ke hagpal rö, hañ ke ke lõp rö, kalɪp magöŋhalö abadöl mɪdeia. *

⁸ Nɪbi bɪ mɪnön naböŋ adö it i gau gau magöŋhalö rö, nan hapeb anibu hib nɪpe haglö adö arnab. Pen nɪbi bɪ au, ram mɪnön hadame dagol gau gɪ laga ñ+n u, God nɪbi bɪ pör kamɪŋ nöp mɪdeinaböl buk anɪb yan hib kale kalɪ kɪñ rɪka gau nöp, nan hapeb anibu hib nɪpe haglö adö aragnab. Buk anibu, Sipsip Pi al pak lɪlö uma u buk nɪpe me u. *

⁹ Kale nɪbi bɪ gasɪ rɪmɪd mɪdainɪm gau manö anɪb i nɪŋim!

¹⁰ Nɪbi bɪ God nagɪ aröl, a göm, nɪŋöb gau, nagɪ arnaböl.

Nɪbi bɪ ru mɪlö kɪd udöm bɪnɪŋ gɪlö umöl, a göm, nɪŋöb gau,

ru mɪlö kɪd udöm bɪnɪŋ gɪlö umnaböl.

Anɪg gɪnab rö, Krais nɪbi bɪ nɪpe gau ap lug pakagun, a göm, Krais manö aij u nɪŋ ud pɪdön göm, hagöp rö göm, Krais nɪp cɪg aij göl gɪ nöp mɪdaiöl. *

Nan hapeb ap halö mɪnön naböŋ an gɪyan nɪbö apjaka

¹¹ Pen kauyan nɪnem nɪŋnö, nan hapeb rö ap halö mɪnön naböŋ an gɪyan nɪbö apjaka. Kom nɪpe mɪhau u, sipsip pi kom rö la u pen manö nɪpe u, re ubɪ rö haga.

¹² Nɪpe nan hapeb nöd nɪbö u nɪp wög gɪ ñöl gɪ, nɪbi bɪ ram mɪnön gau magöŋhalö manö kɪö hagöm gö, nan hapeb nöd nɪbö nöd böŋ nöp al pak lɪlö kɪla ga rö la u pen kuöyan mɪɲep ga anibu nɪp hib haglö adö ara.

¹³ Nan hapeb hain nɪbö u nan gagep rö göm, nan nɪɲeb nɪŋagep rö göm, ga. Nɪbi bɪ nɪŋmɪdlö nɪŋöl gɪ, nɪpe gö, mab mɪtan kumi kabö adö lan nɪbö ap mɪnön naböŋ it yan luga. *

¹⁴ Pen God nɪpe nan hapeb hain nɪbö anibu nɪɲebir arö gö, nan hapeb nöd nɪbö amgö ilö nɪpe au nan gagep rö gaia u me, nɪbi bɪ mɪnön naböŋ gau gau magöŋhalö manö piral nɪpe u nɪŋ udla. Nan hapeb hain nɪbö u nɪbi bɪ gau kalɪp hagö, kale nan hapeb ru mɪlö kɪd ud böŋ nöp al pak lɪla u pen kauyan mɪdöp u hib nɪpe dap rannɪg, nan nɪp rö ap gɪ lɪla.

¹⁵ Pen God nan hapeb hain nɪbö u nɪp nɪɲebir arö gö, nan ana nan hapeb nöd nɪbö rö gɪ lɪla anibu nɪp ake bad u pu gö arö, kamɪŋ lõm, manö hagöm haga, “Yad bɪ kub. Hib yad nöp hagmim adö arañ,” a ga. Anɪg hageia, nɪbi bɪ hib nɪpe haglö adö araga gau magöŋhalö hagö al pak lɪla.

¹⁶ Nɪpe hagö, nɪbi bɪ hib mɪdeia gau, nɪbi bɪ hib mɪdageia gau; nɪbi bɪ mani iru mɪdeia gau, nɪbi bɪ mani mɪdageia gau; nɪbi bɪ nagɪ wög geila gau, nɪbi bɪ gasɪ kale ke wög geila gau; kale magöŋhalö kɪñ ap ñɪmagö yɪjɪg kɪd u aka nable lan udla. *

* 13:5: Dan 7:8,25; 11:36; Rep 11:2

* 13:7: Rep 11:7

* 13:8: Sam 69:28; Rep 17:8; 20:12,15; 21:27

* 13:10: Jer 15:2; 43:11; Rep 14:12

* 13:13: Mad 24:24; 1Ki 18:24-39; Rep 19:20

* 13:16: Rep

14:9-11; 16:2; 20:4

17 Pen n̄ibi b̄i k̄liñ an̄ibu udagla gau, nan rauöl rö aka nan s̄ikim göl rö laga. K̄liñ an̄ibu me, nan hapeb u hib n̄ipe aka naba n̄ipe me u.

18 N̄ibi b̄i gasi n̄iñ aij ḡipal gau manö il an̄ibu ulhai n̄iñöl rö löp. N̄iñ aij göm me, nan hapeb an̄ibu naba n̄ipe il u n̄iñnaböl. Naba an̄ibu, b̄i ap hib n̄ipe u m̄idöp. Naba an̄ibu me kagoť kagoť kagoť (666).

14

N̄ibi b̄i iru nöp k̄imap ḡisön n̄ibö ap hagla

1 Pen kauyan n̄iñem n̄iñnö, Sipsip Pi u Saion Dum ilö lañ ranöl m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i wan hadred podi po dausan (144,000) gau n̄ipe aip m̄ideila. N̄ibi b̄i n̄ipe aip m̄ideila an̄ib gau, nable kale lañ hib n̄ipe u abe, Nap hib u abe kal̄i k̄liñ rik̄i l̄ilö m̄ideia.

2 Pen manö ap kumi kabö adö lañ au n̄ibö ñ̄ig hij kub b̄ig gu hagöp rö aka r̄imu gu m̄ilöbö hagöp rö u hagö n̄iñnö. Manö an̄ibu, nan gida rö pakpal hagöp rö u haga. *

3 Pen n̄ibi b̄i wan hadred podi po dausan (144,000) an̄ib gau kale sea kin adö au ḡidar̄ m̄idöm, nan kam̄iñ m̄ihau m̄ihau abe, b̄i manö ud as̄ikep gau abe n̄iñ m̄idlö n̄iñöl ḡi, kale k̄imap ḡisön n̄ibö ap hagla. K̄imap ḡisön n̄ibö an̄ibu, n̄ibi b̄i m̄inöñ adö il i n̄ibö r̄imnap n̄iñöl rö laga; n̄ibi b̄i wan hadred podi po dausan (144,000) God rau adog uda an̄ib gau nöp k̄imap an̄ibu n̄iñöl rö la. *

4 B̄i an̄ib gau kale n̄ibi aip ḡi ajagpal; b̄i praj rö m̄idpal. Sipsip Pi n̄ipe gai arab n̄iñöm, n̄ip hain ḡipal. Krai kal̄ip n̄ibi b̄i an̄ gau n̄ibö rau adog udöm, God n̄ip abe, Sipsip Pi n̄ip abe kal̄ip nan magö nöd ral daum̄idal rö nöp ña.

5 Manö piral r̄imnap hagagla; nan si nan naij r̄imnap gagla.

Ejol m̄ihau n̄iganj manö hag ñ̄ila

6 Pen kauyan u n̄iñem n̄iñnö, ejol ap kumi kabö an̄ aul̄ik u ḡi ajöl ḡi, n̄ibi b̄i m̄inöñ naböñ adö il i, hañ ke ke löp rö, il ke ke m̄idpal rö, manö yab̄i ke ke haggal rö, ram m̄inöñ ke ke m̄idpal rö, Krai manö aij pör m̄ideinab u kal̄ip hag ñ̄in̄ig ga.

7 Wiñ kub alöm haga, “God n̄ipe manö kub hagnab ñ̄in u hadö auöp rö, God n̄ip an̄in̄in gö p̄iñ̄iñ ḡimim. B̄i Kub kumi kabö adö lañ, m̄inöñ naböñ il i, ñ̄ig solwara, ñ̄ig ilam gau magöñhalö ḡi la u, hib n̄ipe u hagpe adö aran,” a ga.

8 Ejol ap, ejol nöd u n̄ip hain göl ḡi haga, “God gö daun kub Babilon böñ nöp ap lug paköp o! N̄ibi b̄i Babilon gau kale n̄ibi si b̄i si göm, ḡi naij unbö ke ḡilö ḡilö, n̄ibi b̄i ram m̄inöñ gau gau magöñhalö n̄iñöm an̄ib unbö rö nöp ḡila. Babilon n̄ipe ñ̄ig wain klö n̄ipe ke ñ̄iñöm, n̄ibi b̄i ram m̄inöñ ke r̄imnap gau kal̄ip ñö ñ̄iñlö, n̄ipe göp rö, kale u rö nöp hauť alö ḡi naij nöp ḡila,” a ga. *

9 Ejol ap pen, ejol nöd m̄ihau u kal̄ip hain göm, wiñ kub alöm haga, “N̄ibi b̄i nan hapeb u hib n̄ipe dap ranöl ḡi, nan n̄ip rö n̄iñöm ḡi l̄ila u hib n̄ipe dap ranöl ḡi, k̄liñ n̄ipe u nable lañ aka ñ̄imagö adö au udeinaböl gau, *

10 God n̄ip man u yab̄i lugö, ñ̄ig wain as̄i yab̄i u, kap kale yan ralö ajman rauö, ñö ñ̄iñnaböl. Ejol uť gau abe, Sipsip Pi u abe n̄iñm̄idlö n̄iñöl ḡi, kal̄ip

* 14:2: Rep 1:15; 19:6 * 14:3: Ais 42:10; Rep 5:9; 7:4 * 14:8: Ais 21:9; Jer 51:7,8; Rep 17:2; 18:2,3

* 14:9: Rep 13:12-17

hag mab ke yan u yuö, mab mıtan salpa halö u kalıp inö nıñöl gı, wög pak mıdeinaböl. *

11 Mab mıtan u kalıp inö nıñöl gı, mab hadu anıbu ranöm, gı damöm, pör pör nöp ap ranöl gı mıdeinab. Anıb u, nan hapeb anıbu hib haglö adö arnab nıbi bı gau, nan ana nıp rö gıla anıbu hib haglö adö arnab nıbi bı gau, hib nıpe kılın anıbu udnaböl nıbi bı gau, God kalıp pen ilön kub yabıt u sıdö an, sıbön yan, pör pör nöp nınab,” a ga. *

12 Anıg gınab rö, Krais nıbi bı nıpe gau ap lug pakagun, a göm, God Manö hagöp rö nıñ ud pıdön göm, hagöp rö göm, Jısas nıp cıg ajı göl gı nöp mıdaiöl. *

13 Pen manö ap kumi kabö adö lan nıbö yıp haga, “Manö hagnıg gabin i kalı kılın rıkmön. Mını marö göp nın i, nıbi bı Bı Kub nıp nıñ udöm umnaböl gau, mın mın gınaböl,” a ga. Hageia, God Ana nıpe haga, “Nıñö yabıt. Kale marö udöl gı wög ułham gı mıdpal rö, kale ake löm, mın mın göl gı mıdeinaböl,” a ga.

Nan wög mınön adö il i pıdön göp

14 Pen yad nıñnö, Bı ap Nın nıpe rö bı ap, kumi kabö rud bad adö au asık mıdeia. Nabıc cög nıpe lan, kabö gol udöm usajıt bad gıla ap rol göm, ru agon gıłapi rö gıgabe göp ru kıd yabıt wid magö rık daubal rö ap ud mıdeia. *

15 Pen ejol ap, God sabe gep ram raul mıgan yan nıbö apöm, bı kumi kabö rud bad adö au asık mıdeia u nıp wın kub alöm haga, “Mınön nabön adö yan wid magö gau po göp. Wid rık dauıp nın u auöp rö, ru agon gıłapi rö ne anıbu udmön, rık dap magum gımön,” a ga.

16 Hageia, bı kumi kabö rud bad adö au asık mıdeia u, ru agon gıłapi rö nıpe u ud rıb gı dö madö göm, wid magö mınön nabön adö gau rana gau magöñhalö rıb gı dö madö gı dap magum ga.

17 Ejol ap pen God sabe gep ram raul mıgan kumi kabö adö lan au nıbö höñ aua. Nıpe u rö nöp ru agon gıłapi rö ap udöl mıdeia.

18 Magö anıbu nöp, ejol mab mıtan abad mıdmıdöp u, God nıp nan sabe gep bıd au nıbö apöm, ejol ru agon gıłapi rö udöl mıdeia u nıp wın kub alöm haga, “Wain magö mınön nabön adö yan nıbö gau po göp rö, ru agon gıłapi rö ne u ud wain magö magöñhalö rık dap magum gımön,” a ga. *

19 Anıg hageia, ejol anıbu, ru agon gıłapi rö nıpe u ud rıb gı dö madö göm, wain magö gau rık dam, God nıp mulu lugö wain magö abhib jakep ka mıgan u yua. Ka anıbu God nıbi bı gı najı gımdal gau kalıp pen ilön nınım rö mıdöp.

20 Wain magö abhib jakep ka mıgan anıbu daun kub höñ adö mıdeia. Wain magö mıgan anıbu yuö, abhib jaklö nıñöl gı, hagape u ran ajman rauöm, nıg uł kub ap lugöp rö, hag ap lugöl gı, kilomida unbö nın juöl ajıp böñ dan (300)* rö ara. Hagape uł kub anıbu kaj hos nabıc adö lagod mıdöp rö u nöp adö lagod areia. *

* 14:10: Jen 19:24; Sam 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15-16; Esi 38:22; Rep 16:19; 20:10; 21:8 * 14:11: Ais 34:10 * 14:12: Rep 13:10 * 14:14: Dan 7:13 * 14:18: Joe 3:13 * 14:20: Grik manö hagöm 1,600 sıdadia * 14:20: Ais 63:3; Rep 19:15

15

Ejöl gau geinaböl, marö kub ke ke unbö mudun j̄iη u ḡinab

¹ Pen nan ke hain n̄bō n̄iηōm aiō hagep rō ap halō, kumi kabō aη aul̄ik ga n̄iηnō. Marō unbö mudun j̄iη gau gō, God n̄iη mulu yab̄i lugōp u bōη nōp nabōη junab, a gōm, ejöl n̄iηpe unbö mudun j̄iη gau kal̄iη hagō, marō kub an̄iη gau dap m̄n̄ōη nabōη iη i aun̄iηg geila.

² Pen iη an̄iη au n̄iηnō, n̄iηg wan̄ō glas rō ap mab m̄iηaη halō uη maηi gōm au m̄iηeila. N̄iηi b̄i nan hapeb hib naba m̄iηdōp nan u abe, nan ana n̄iη rō ḡila u abe aip pen pen gōm win ḡila gau, goη an̄iη au urak m̄iηeila. God kal̄iη nan gida rō ke ke n̄ō,

³ b̄i Mos̄is God n̄iη wōg ḡi n̄iηm̄iηdōp manō u abe, Sipsip Pi manō u abe hagōl ḡi, k̄iηmap hagōm hagla,

“God, ne B̄i Kub klō unbö ke halō.

nan n̄iηhōn ḡinabin a ḡinabōn, ḡinabōn.

Ne kiη b̄i kub ram m̄n̄ōη gau magōηhalō,

Kiη kale m̄iηdpan u,

pōr pōr ȳiηg ḡimōn,

kabō rō nōp ḡiηpan. *

⁴ N̄iηi b̄i magōηhalō nōp n̄iηōm, ana udnaböl.

Ne añi nōp uη m̄iηdpan.

Nōp B̄i Kub, a gōm,

hib ne haglō adō arnab.

Ne naḡi ȳiηg gōl adō u nōp

ḡi aij ḡiηpan u n̄iηōm,

n̄iηi b̄i ram m̄n̄ōη gau n̄iηbō gau n̄iηbō magōηhalō apōm

nōp sabe ḡinaböl,” a ḡila. *

⁵ Pen yad kauyaη n̄iηem n̄iηnō, God n̄iη sabe gep sel ram au Ram Raul M̄iηgan Kam̄iη Aij Ke Yab̄i u hiηkōl m̄iηeila. *

⁶ Pen ejöl unbö mudun j̄iη u, n̄iηi b̄i m̄n̄ōη nabōη adō iη i gau kal̄iη marō kub unbö mudun j̄iη n̄iηiηg, God sabe gep ram raul m̄iηgan yaη n̄iηbō hōη aula. Ejöl an̄iη gau, waηiη rud aij m̄iηmailō ga gau nōp lōm, dip naḡi kabō gol udōm ḡila gau pab̄i aη au p̄iηg lōm aula.

⁷ Nan kam̄iη m̄iηhau m̄iηhau an̄iη gau añi ap apōm ejöl unbö mudun j̄iη gau kal̄iη k̄iηnaη kabō gol udōm ḡila ke ke n̄a. K̄iηnaη m̄iηgan an̄iη gau, B̄i Kub pōr pōr m̄iηeila u, n̄iηi b̄i ḡi naij ḡilō God kal̄iη mulu kal̄iη n̄iηōm m̄iηjōr n̄iηab u aηman̄iη rauōm m̄iηeila.

⁸ God mailō aij ke n̄iηpe u abe, klō naij n̄iηpe u abe gō, hadu kub yab̄i God sabe gep ram an̄iηbu aηman̄iη rau m̄iηeila. N̄iηi b̄i ap sabe gep ram an̄iηbu raul m̄iηgan arōl rō laga. Ejöl unbö mudun j̄iη u, marō kub unbö mudun j̄iη n̄iηi b̄i n̄iηiηg geila gau n̄iη haknaböl u nōp, hainō ram raul m̄iηgan an̄iηbu arōl rō l̄iηab. *

16

Ejöl marō kub unbö mudun j̄iη gau ud daula

¹ Pen yad n̄iηnō, manō ap God sabe gep ram raul m̄iηgan yaη n̄iηbō ejöl unbö mudun j̄iη gau kal̄iη w̄n̄iη kub alōm haga, “N̄iηi b̄i ḡi naij ḡilō God

* **15:3:** Eks 15:1; Sam 139:14; 145:17 * **15:4:** Jer 10:6-7; Sam 86:9 * **15:5:** Eks 38:21 * **15:8:** 1Ki 8:10-11; 2Kr 5:13-14; Ais 6:4

kalip mulu kal nɪŋöm mɪŋjör ñɪnab u, kɪnaŋ unbö mudun jɪŋ ajöŋ laŋ ajmaŋ rauöm mɪdöp gau, dam mɪnönj adö yaŋ hoŋ gɪpe aran, ” a ga.

² Anɪg hageia, ejol nöd u kɪnaŋ nɪpe dam mɪnönj adö yaŋ hoŋ gö, nɪbi bɪ nan hapeb klɪñ u udöm, nan ana nɪp rö gɪla sabe geila gau, kalip wös hapeb ilön kub udep gau la. *

³ Ejol yɪgwö aŋ nɪbö u, kɪnaŋ nɪpe dam ñɪg solwara adö u hoŋ gö, ñɪg solwara u, bɪ uma hagape u rö löm, nan ñɪg solwara aŋ anɪb gau mɪdeila gau, magöŋhalö um hakla. *

⁴ Ejol yɪgwö nɪgaŋ nɪbö u, kɪnaŋ nɪpe dam, ñɪg ilam juöp gau abe ñɪg yɪharɪŋ ap lugöp adö gau abe hoŋ gö, ñɪg gau magöŋhalö hagape la.

⁵ Pen ejol ñɪg magöŋhalö abad mɪdöp u haga,

“Ne Bɪ Uɫ.

Ne hadame dagol mɪdmɪdan; ne uri u rö nöp mɪdpan.

Ne manö ud asɪk aɪj yabɪɫ gɪmön,

kalip nɪŋö yabɪɫ anɪg gɪpan.

⁶ Nɪbi bɪ anɪb gau nöp me, nɪbi bɪ ne gau kalip al pak löm,

bɪ manö ne hapep gau kalip al pak löm gɪlö,

hagape kale luga u me,

ne kalip pen u rö nöp hagape ñö ñɪŋaböl u,

kale ke göm udaböl me u,” a ga.

⁷ Anɪg hageia, manö ap God nɪp nan sabe gep bɪd adö au nɪbö haga,

“God Bɪ Kub klö naij ke yabɪɫ.

Ne manö ud asɪk aɪj yabɪɫ gɪmön

kalip nɪŋö yabɪɫ anɪg gɪpan,” a ga. *

⁸ Ejol yɪgwö mɪlö u, kɪnaŋ nɪpe u dam sɪdö u nɪp hoŋ gö, nɪbi bɪ gau kalip kal yabɪɫ nɪŋnɪm rö la.

⁹ Kal yabɪɫ nɪŋöm, kalip rapɪn ina u pen nan si nan naij gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö göm, mɪd aɪj göm, God hib nɪpe haglö adö araga. God hanɪp marö ñab u, a göm, nɪp hag jula. *

¹⁰⁻¹¹ Ejol mamɪd u, kɪnaŋ nɪpe u dam nan hapeb sea kiŋ nɪpe adö au hoŋ gö, nɪbi bɪ nɪpe abad mɪdmɪdöp aŋ au adɪŋ sɪb ga. Wös hapeb löm, ilön kub gö, aɫab hau gɪ dö gɪla u pen nan si nan naij gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö gagla; göl gɪ nöp mɪdöm, God kumi kabö adö laŋ au mɪdöp u nɪp hag jula. *

¹² Ejol kagoɫ jɪŋ u, bɪ kiŋ ram mɪnönj sɪdö auab gau nɪbö aunaböl a göm, kɪnaŋ nɪpe u dam ñɪg kub yabɪɫ Yupredis hoŋ gö, ñɪg anɪbu böŋ nöp mɪɫep ga. *

¹³ Anɪg gö nɪŋöl gɪ, aiön pi mɪhau nɪgaŋ baŋ mɪhau nɪgaŋ rö leia nɪŋnö. Ap re ubɪ meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap nan hapeb meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap bɪ God manö hagabin a göm manö piral nöp hagnab u meg mɪgan u nɪbö apjaka.

¹⁴ Aiön pi anɪb gau nan gagep rö göl rö la. Kale amöm kiŋ ram mɪnönj ke ke gau gau mɪdpal gau magöŋhalö uɫ gɪ dap magum göm, God Bɪ klö ke halö ñɪn kub nɪpe hag la anɪbu, pen pen gɪnaböl. *

¹⁵ “Nɪŋ aɪj gɪmim! Yad aunɪg gabin u, bɪ nan si udep gau nɪŋ mɪdagpal magö u nöp aubal rö u aunabin! Anɪb u me, nɪbi bɪ uhön hanagöm waɫɪj ɫ

* **16:2:** Eks 9:10; Rep 13:12-17 * **16:3:** Eks 7:17-21 * **16:7:** Sam 19:9; Rep 15:3 * **16:9:** Rep 9:20-21 * **16:10-11:** Eks 10:22; Ais 8:21-22 * **16:12:** Ais 11:15 * **16:14:** Rep 19:19

aij göm mîdeinaböl gau m+ñ m+ñ g+naböl; magö nöp gau ajlö, kalip nable gagnab!” *

¹⁶ Pen aiön pi an+bu gau, b+ kiñ ram m+nön ke ke gau n+bö kalip u+ g+ dap magum g+la; ram m+nön dap magum g+la an+bu Hibru manö hagöm Amagedon a g+pal. *

¹⁷ Ejol mudun j+ñ u, k+naj n+pe u hoñ ga an nöp adö lañ gau. Hoñ gö, manö ap sea kiñ God sabe gep ram raul m+gan yan n+bö w+ñ kub alöm haga, “Nabön juöp,” a ga.

¹⁸ An+g hagö n+ñöl g+, r+mu hagöm gu gö arö n+ñöl g+, a+ñm a+ñm udöl g+ amdam magö bol gau ap lug paköm, munmon kub yab+ñ n+bi b+ m+nön nabön if i nöd n+ñagm+dal rö ap aua. *

¹⁹ Munmon kub yab+ñ an+bu udöm, daun kub yab+ñ Babilon u pabu göm, as+ik nabön m+hau n+gan löm, daun kub ram m+nön ke ke gau ram nan gau big ju pa jö ma jö gabin, a göm, ul+is mal+is ga. Ga an+bu, God n+pe mulu kal n+ñöm, Babilon n+bi b+ g+la u hau+ gagöm, kalip ñ+g as+ kap ajön lañ ajman raua u ñö ñ+ñla. *

²⁰ Pen ram m+nön pro ñ+g r+ib g+gabö ga gau abe, ram m+nön ilö gau abe, böñ nöp ur ga. *

²¹ Marö kub yab+ñ u me, möñ gap+ magö kub yab+ñ gau, magö a+ñ a+ñ ñ+n juöl m+höp ado g+ da unbö s+duñ lañ (50) kilo rö, kumi kabö adö lañ n+bö lugöm, n+bi b+ gau kalip kal halö paka. Kalip kal halö pakö God n+ñ böñ nöp hag jula. *

17

B+ si udep n+bi u ilön kub udnab

¹ Ejol unbö mudun j+ñ marö ke ke daula gau, ap apöm y+ip haga, “If i auö, nöp nan ap yamnö nön! God geinab b+ si udep n+bi naj yab+ñ u pen ilön kub udn+g gab. Daun kub yab+ñ ñ+g iru nöp sö+ au m+idöp u nöp hagabin. *

² B+ kiñ ram m+nön ke ke m+idpal gau, b+ si udep n+bi an+bu aip g+ ajöl göm, n+bi b+ m+nön adö if i y+har+ñ gau u rö nöp, nan si nan n+pe g+im+idöp u kalip ñ+g wain n+pe ñö ñ+ñlö, kalip hau+ alöp,” a ga. *

³ Pen God Ana u y+ip ba lö n+ñöl g+, ejol u y+ip dam ram m+nön kabö nöp m+idöp an gau arö n+ñö, n+bi ap, nan hapeb hagape ap adö lañ as+ik m+ideia. Nan hapeb an+bu, hañ roman n+pe gau, hib God n+ñ hag juep iru yab+ñ nöp kal+ kiñ r+ik l+lö m+ideia. Nab+c cög n+pe unbö mudun j+ñ u löm, kom unbö s+duñ lañ löm ga. *

⁴ Pen n+bi n+ñö an+bu, wañj hagape n+bi kub l+bal rö löm, kabö gol iru nöp, kabö aij aij mani kub rau+ep iru nöp, magö pro k+ibap m+lep rö rud gab “pöl” a g+pal u iru nöp, hañ roman n+pe gau magöñhalö lö, mailö mailö göl g+ m+ideia. Kap kabö gol udöm g+la ap ud m+ideia. Kap m+gan an+bu yan, b+ aip si göm nan si pr+ naj yab+ñ geia gau ajman rau m+ideia. *

⁵ Nable cög n+pe lañ manö pi göl m+dm+idöp ap kali+ kiñ r+ikla:

DAUN KUB YAB+ñ BABILON U, N+BI SI B+ SI G+ AJPAL GAU ABE, N+BI B+ NAG+ NAIJ YAB+ñ G+PAL GAU ABE, N+ME KALE ME U.

* 16:15: Mad 24:43-44; Rep 3:3 * 16:16: Sek 12:11 * 16:18: Rep 4:5; 8:5 * 16:19: Rep 14:10

* 16:20: Rep 6:14 * 16:21: Eks 9:23-24; Rep 11:19 * 17:1: Jer 51:12-13 * 17:2: Ais 23:17; Jer

51:7; Rep 14:8 * 17:3: Rep 13:1 * 17:4: Jer 51:7; Rep 18:16

6 Pen yad nɪŋnō, nɪbi anɪbu, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udōm manō aij nɪpe waiō hag ñeila gau kalɪp al pak lōm hagape kale ñɪg wain rō ñɪŋōm hauɪ al mɪdeia.

Ga anɪbu nɪŋem, ju damem gasɪ mɪlō lɪ mɪdainō. *

7 Pen ejol anɪbu yɪp haga, “Nɪhōn gɪnɪg ju dammōn gasɪ mɪlō lɪbanɪ Nan hapeb nabɪc unbō mudun jɪŋ lōm, kom unbō sɪduŋ laŋ lōm gōp u abe, bɪ si udep nɪbi nan hapeb adō laŋ asɪk ajab u abe, manō ɪl u nōp hag ñɪnɪg gabin. *

8 Nan hapeb nɪŋabōn anɪbu, nōd mɪdmɪdōp, mɪñi mɪdagōp, pen sōl mɪdōp, nɪpe ulōm mɪgan mauɪñ juaga yan nɪbō auō, God gō bōŋ nōp ur gɪnab. God ram mɪnōŋ hadame dagol gau gɪ laga ñɪn u, nɪbi bɪ mɪnōŋ nabōŋ adō ɪl i udnabin a gōm nɪŋa gau, hib kale kalɪ kɪiñ rɪka buk nɪpe yan. Pen nɪbi bɪ hib kale kalɪ kɪiñ rɪkaga gau, nan hapeb anɪbu kauyan mɪdnab u nɪŋōm, aiō yabɪɪ gɪnabōl. Nɪhōn gɪnɪg: nɪpe nōd mɪdmɪdōp, mɪñi mɪdagōp, pen hainō kuōyan mɪdeinab. *

9 “Manō anɪb gau nɪŋ aij gōm nōp me, nɪŋbal. Nan hapeb nabɪc nɪpe unbō mudun jɪŋ mɪdōp nɪŋajan u, manō ɪl adō mɪhōp mɪdōp. Nabɪc unbō mudun jɪŋ anɪb gau, dum unbō mudun jɪŋ nɪbi anɪbu asɪk mɪdōp gau me.

10 Pen nabɪc unbō mudun jɪŋ anɪb gau, kɪn unbō mudun jɪŋ gau me. Kɪn anɪb gau, unbō mamɪd u kɪn mɪdōm hadō umla, mɪñi kagoɪ jɪŋ u nɪpe kɪn mɪdōp. Kɪn mudun jɪŋ u hainō aunɪg gab. Pen aueinab u, pro magō ap nōp mɪdeinab.

11 Pen nan hapeb nōd mɪdmɪdōp, mɪñi mɪdagōp u, nɪpe ke kɪn raleb jɪŋ u aunab. Nɪpe me, kɪn unbō mudun jɪŋ gau nɪbō bɪ ap. God gō nɪpe bōŋ nōp ap lug paknab.

12 Pen kom unbō sɪduŋ laŋ nɪŋajan gau, kɪn unbō sɪduŋ laŋ. Kale mɪñi kɪn mɪdagpal pen hainō God gō kale magō aɪɪ ap nōp kɪn mɪdōm, nan hapeb u aip wōg gōl gɪ, nɪbi bɪ gau abad mɪdeinabōl. *

13 Kale gasɪ adō aɪɪ nɪŋōm, nan hapeb u nɪp haglō, nɪpe kuō kalɪp u udōm, nɪbi bɪ gau kalɪp abad mɪdeinab.

14 Kɪn anɪb gau, Sipsip Pi u aip pen pen gɪnabōl u pen nɪpe bɪ kub gau magōŋhalō Bɪ Kub kale mɪdōm, kɪn gau magōŋhalō Kɪn kale mɪdōm gōp rō, nɪp al pak lōl rō lagōp. Nɪbi bɪ nɪpe ke wɪñ alōm udōp gau, nɪp cɪg gōl gɪ nōp mɪdeinabōl rō, nɪpe aip kɪn anɪb gau gɪlō bōŋ nōp ap lug paknabōl,” a ga.

15 Pen ejol anɪbu yɪp haga, “Ñɪg gau bɪ si udep nɪbi asɪk mɪdajɪp nɪŋajan gau, nɪbi bɪ hañ ke ke lōm, manō yabɪɪ ke ke hagōm, ram mɪnōŋ ke ke mɪdpal gau me.

16 Kom unbō sɪduŋ laŋ nɪŋajan gau abe, nan hapeb u abe, bɪ si udep nɪbi u nɪp mulu kal yabɪɪ nɪŋōm, nan nɪpe gau magōŋhalō pɪɪ gɪ udeinabōl me, magō nōp mɪdeinab. Pen hañ romanɪ nɪpe u ñɪŋōm, nabōŋ nabōŋ mɪdeinab gau laulō in habɪk arnab. *

17 Nɪhōn gɪnɪg: God kalɪp gasɪ ñō, gasɪ adō aɪɪ nɪŋōm, nan hapeb u nɪp hagō, kuō kale u udōm gō arō me, God gɪnab a gōm hag la rō nōp gɪnab.

18 Pen bɪ si udep nɪbi nɪŋajan anɪbu, nɪpe me daun kub yabɪɪ kɪn ram mɪnōŋ ke ke gau magōŋhalō abad mɪdōp daun kub anɪbu,” a ga.

18

Babilon ap lug paknɪg gab

* 17:6: Rep 18:24; 19:2 * 17:7: Rep 13:1 * 17:8: Dan 12:1; Rep 11:7; 13:7 * 17:12: Dan 7:7,24

* 17:16: Rep 18:8

1 Pen naböŋ nɪŋem nɪŋnō, ejol ap halō kumi kabō adō laŋ nɪbō auajɪp. Ejol anɪbu, God hag lō bɪ kub yabɪɪ mɪdeia. Kumi kabō adō laŋ nɪbō apōm, mailō aij nɪpe u gö, mɪnōŋ naböŋ ɪɪ i magōŋhalō mailō ga.

2 Ejol anɪbu apōm wɪñ kub alōm haga,
 “God gö daun kub yabɪɪ Babilon böŋ nöp ap lug paköp o!
 Böŋ nöp ap lug paköp o!
 God gö daun kub anɪbu, nɪbi bɪ ap mɪdagöp yabɪɪ;
 kɪjaki aiōn pi yaur najj gau nöp mɪdöp e. *

3 Nɪhōn gɪnɪg: nɪbi bɪ Babilon gau kale nɪbi si bɪ si göm,
 gɪ najj unbō ke gɪlō gɪlō,
 nɪbi bɪ ram mɪnōŋ ke ke gau magōŋhalō nɪŋōm
 anɪb unbō rō nöp gɪpal.
 Babilon nɪpe ñɪg wain kɪfō nɪpe ke ñɪŋōm,
 nɪbi bɪ ram mɪnōŋ ke rɪmnap gau kalɪp ñō ñɪŋlō,
 nɪpe göp rō, kale u rō nöp
 haut alōm gɪ najj nöp gɪpal.
 Kɪŋ mɪnōŋ naböŋ adō ɪɪ i gau,
 nɪpe aip gɪ ajōm, gɪ najj nöp gɪpal.

Pen nɪpe nan aij aij gau udnam a göm pör gasɪ nɪŋöb rō,
 bɪ mɪnōŋ naböŋ adō ɪɪ i nan sɪkim gɪpal gau mani kub uɪpal,” a ga.

4 Pen yad nɪŋnō, manō ap halō kumi kabō adō laŋ nɪbō haga,
 “Nɪbi bɪ yad Babilon mɪdpim gau, daun anɪbu höŋ adō ammim,
 Babilon kai aip uɪ gagmim.
 Nan si nan najj kale gɪpal gau, kale aip gagmim.

Ilōn kub kale udnɪg gaböl u, kale u rō nöp udagmim. *

5 Nan si nan najj gɪpal gac u, nan asmen kub rō aram aram
 kub yabɪɪ ap ran ara kumi kabō adō laŋ.
 God nɪŋōm kale nan si nan najj gɪpal u
 gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdöp. *

6 Babilon nɪpe nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gɪ najj ga rō u,
 ne pen nɪp u rō nöp gɪ najj gɪmōn.
 Pen Babilon nɪpe nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gɪ najj ga rō nöp wasō;
 nɪp pen gɪ najj ke yabɪɪ gɪmōn.
 Babilon nɪpe nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp ñɪg asɪ ñöb rō wasō;
 nɪp pen ñɪg asɪ ke yabɪɪ kap nɪpe hoŋ gɪmōn nɪp ñō ñɪŋnɪm. *

7 Nan iru nöp udnam, a göm, hib nɪpe ke dap ranöb rō u,
 nɪp pen ilōn mab unbō ke yabɪɪ ñō, mög yabɪɪ gɪnɪm.
 Gasɪ nɪpe ke nɪŋōm hagöp,

‘Yad nɪbi kwɪn auɪ asɪk mɪdpin.

Yad nɪbi adu mɪdagpin;

mɪŋör rɪmnap yɪp udnɪm rō lagöp, ’ a göp. *

8 Anɪg hagöp u

pen God Bɪ Kub

nɪp manō kub hagōm ilōn ñɪnab u,
 bɪ kɪfō unbō ke yabɪɪ mɪdöp.

God Bɪ Kub nɪpe gö, ñɪn aɪɪ ap nöp mɪñā kub gɪnab;

mɪtōŋ kub gɪnab; nan magō pɪlagnab, kɪyō kub gɪnab.

Pen God Bɪ Kub nɪpe gö,

* 18:2: Rep 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Jer 50:39 * 18:4: Ais 48:20; Jer 50:8; 51:6,45; 2Ko 6:17

* 18:5: Jen 18:20-21; Jer 51:9 * 18:6: Sam 137:8; Jer 50:15,29; 2De 1:6 * 18:7: Ais 47:7-9

Babilon mab m+ōŋ lug in hab+ik ñ+ŋ arnab. *

9 “Babilon mab inōm hadu ap ranō n+ŋōm, kin ram m+nōŋ ke gau n+ō n+bi an+bu aip g+ ajm+idal gau mög gö m+ōŋ g+naböl. *

10 N+bi u n+ŋ ilōn mab ke yab+ŋ g+nab an+bu, han+ŋ u rō nōp g+n+m rō lōp, a göm, ke ke au dan m+ōm m+ōŋ göm hagnaböl,

‘Wasō e! Wasō e! Daun kub ke yab+ŋ e!

Babilon daun kub klō ke yab+ŋ e!

Ne wan aua nōp manō kub n+ŋmōn,

pen ilōn kub udmōn bōŋ nōp ap lug pakpan, ’ a g+naböl.

11 “Pen daun kub an+bu ap lug paknab rō, b+ nan s+kim g+m+idal gau, m+ñ n+bi b+ gau nan han+ŋ rauagnaböl, a göm, mög gö m+ōŋ g+naböl. *

12 Nan kale an+ŋ gau me, kabō gol, kabō silpa, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauep, magō pro k+ŋap m+ŋep rō rud gab ‘pöl’ a g+pal u; laplap aij yab+ŋ nan ‘lin+n’ a g+pal u r+ŋ dam pak al dōr g+m+idal u, laplap mu, laplap a+ŋ, laplap ganwan hib nag+ rō ud al dōr göm ‘silk’ a g+pal u; mab ha+ŋ aij auep ke ke gau; kaj elpad meg kub udōm nan ke ke iru nōp g+m+idal gau; mab po aij aij mani kub rauep nan ke ke iru nōp g+m+idal gau; nan ain rō ‘brons’ a g+pal u, ain u, kabō ‘mab+ŋ’ a g+pal u udōm nan ke ke iru nōp g+m+idal gau; *

13 nan ha+ŋ aij auep ñ+ŋ ke ke gau, pauda ke ke gau ‘s+nam+n’ u, ‘spais’ u, ‘insens’ u, ‘mō’ u, ‘p+ŋagsens’ u; ñ+ŋ wain abe, olip wel abe; wid magō abe, plaua abe; kaj kau abe sipsip abe; kaj hos abe, nan kaj hos ad+klō +ŋp g+ ud ajpal gau abe; n+bi b+ kal+ŋ rau daulō nag+ wōg g+m+idal gau abe, n+bi b+ aip pen pen göm kal+ŋ nag+ l+ daulō nag+ wōg g+m+idal gau abe. Nan kale s+kim g+m+idal an+ŋ gau me u.

14 “Pen b+ nan s+kim g+m+idal gau Babilon n+ŋ hagnaböl, ‘Hañ romanŋ ne gas+ göp nan aij aij ne gau magōŋhalō ad+ŋ hir göp. Kabō gol silpa mani nan aij ke ke iru nōp ne u magōŋhalō hadō ur göp. Hainō kuōyaŋ udagnabōn,’ a g+naböl.

15 “B+ Babilon au nan gau s+kim göm, mani kub udm+idal b+ gau, Babilon u n+ŋ ilōn mab ke yab+ŋ g+nab an+bu, han+ŋ u rō nōp g+n+m rō lōp, a göm, ke ke au dan m+ōm m+ōŋ göl g+ *

16 hagnaböl,

‘Wasō e! Wasō e!

Daun kub ke yab+ŋ e!

Daun kub kln+ŋ aij an+bi, wa+ŋ aij aij,

laplap aij yab+ŋ lin+n r+ŋ dam pak al dōr g+m+idal u,

laplap mu, laplap a+ŋ udōm r+ŋ ad+ŋ l+ m+dm+ōp;

kabō gol, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauep,

magō pro k+ŋap m+ŋep rō rud gab “pöl” a g+pal u udōm

r+ŋ ad+ŋ l+ m+dm+ōp. *

17 Pen m+ñ wan aua nōp nan aij aij n+ŋe an+ŋ gau magōŋhalō hadō bōŋ nōp ur göp, ’ a g+naböl.

“Ñ+ŋ mag+ŋ kapden gau abe, b+ wōg gep kale gau abe, n+bi b+ ñ+ŋ mag+ŋ adō ajpal gau abe, n+bi b+ ñ+ŋ mag+ŋ nan kago ud s+kim g+pal gau abe, magōŋhalō ke ke au dan m+deinaböl. *

* 18:8: Rep 17:16 * 18:9: Esi 26:17; 27:30-35 * 18:11: Esi 27:36 * 18:12: Esi 27:12,13,22

* 18:15: Esi 27:31,36 * 18:16: Rep 17:4 * 18:17: Ais 23:14; Esi 27:27-29

18 Ke ke au daŋ mɪdɔm, daun kub anɪbu mab inɔm hadu kub upɪ areinab u nɪŋɔm hagnabɔl, ‘Daun klɔ ke yabɪ i rɔ ap nɔd mɪdagmɪdɔp e!’ gɪnabɔl.
*

19 Kale haɪpɪ udɔm, nabɪc adɔ kale laŋ ud yuɔl gɪ yuɔl gɪ hagnabɔl, ‘Wasɔ e! Wasɔ e! Babilon daun kub klɔ ke yabɪ e!

Babilon nɪpe mɪdɔ nɪŋɔl gɪ, kabɔ gol, kabɔ silpa, mani, nan aij aij mani kub raupep nan gau ke ke iru nɔp mɪdɔ,
nɪg magɪb ajɔl gun, mani iru nɔp udmɪdun u,
pen mɪnɪ wan aua nɔp nan aij nɪpe anɪb gau
magɔŋhalɔ hadɔ bɔŋ nɔp ur gɔp,’ a gɪnabɔl.

20 “Pen God nɪpe gɔ Babilon bɔŋ nɔp pa jɔ ma jɔ gɪ mɪdɔp u,
kale kumi kabɔ adɔ laŋ mɪdpim gau
paj hagnim obi ale ale gɪmim mɪn mɪn gɪmim!

God gɔ, bɪ si udep nɪbi anɪbu bɔŋ nɔp ap lug pakɔp u,
kale Krai nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim gau abe,
Krai manɔ aij nɪpe ud arep bɪ gau abe,
God manɔ hagep bɪ gau abe, kale obi ale ale gɪmim
mɪn mɪn gɪmim!

Nɪpe kalɔp gɪ naj ga u nɪŋɔm

God nɪpe nɪp manɔ kub hagɔm,

nɪp pen ilɔn kub yabɪ nɔb me u,” a ga. *

21 Pen magɔ anɪbu, ejol klɔ ke yabɪ ap, kabɔ kub yabɪ wid magɔ pak hib jakɔm plaua gɪpal kabɔ u rɔ ap ud nɪg solwara aŋ au ud yuɔm haga,
“Anɪg unbɔ rɔ nɔp daun kub ke yabɪ Babilon

ud waɪ gɪ yulɔ hainɔ nɪbi bɪ kuɔyaŋ nɪŋagnabɔl. *

22 Babilon nɪbi bɪ mɪn mɪn gɔl gɪ, nan gida rɔ pakɔl gɪ,
gabu pakɔl gɪ, aɪŋ magɔ pu gɔl gɪ, mɪdageinabɔl.

Wɔg adɔ ke ke gɪpal rɔ u, gagnabɔl.

Wid magɔ pak hib jakɔm plaua gɪpal rɔ u, gagnabɔl. *

23 Nɪbi bɪ lam mailɔ daun kub aŋ anɪbu kuɔyaŋ nɪŋagnabɔl.

Nɪbi bɪ nɪlɔ udɔm, mɪn mɪn gɔm, gagnabɔl.

Nɪbi bɪ ne sɪkim gɪmɪdal gau,

ram mɪnɔŋ ke ke gau bɪ kub yabɪ mɪdmɪdal.

Pen nɪbi bɪ ne kuj gɔm, manɔ piral hagɔm gɪlɔ,

nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ ke ke gau

nɪŋɔm magɔŋhalɔ hain gɔm

anɪg unbɔ rɔ nɔp gɪ naj gɪmɪdal. *

24 “Babilon nɪbi bɪ gau nɔp,

God manɔ hagep bɪ nɪpe gau kalɪp al pak lɔm,

nɪbi bɪ nɪpe gau kalɪp al pak lɔm, gɪmɪdal.

Nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ iɪ i al pak lɪmɪdal gau magɔŋhalɔ iɪ u me Babilon nɔp.

Anɪg gɔp rɔ, God nɪp pen ilɔn kub yabɪ u nɔb,” a ga. *

19

1 Ejol klɔ ke yabɪ u manɔ anɪbu hag pɪs ga nɪŋɔm yad gu kub yabɪ apdi nɪŋnɔ. Gu anɪbu, nɪbi bɪ iru nɔp kumi kabɔ adɔ laŋ mɪn mɪn gɔl gɪ, meg mɪgan dap ranɔm hagla,

* 18:18: Esi 27:32 * 18:20: Ais 44:23; Dud 32:43; Jer 51:48 * 18:21: Jer 51:63-64; Esi 26:21

* 18:22: Ais 24:8; Esi 26:13 * 18:23: Jer 7:34; 16:9; 25:10 * 18:24: Jer 51:49; Rep 17:6

“God hib nipe hagno adö aran!

God hon nöp nibi bi ud kamij yuab.

God hon nöp mailö aij ke halö midöp.

God hon nöp bi klö ke yabıl midöp.

2 God hon manö kub hagöm, manö ud asik aij göm,

nibi bi gau kalip pen nıjöö nöp ñöb.

Bi si udep nibi naj yabıl anıbu,

bi si udöm aip gi ajöm gö,

nibi bi ram minöj ke ke gau nıbö apöm,

nipe geia u nıjöm, anig unbö rö nöp gi naj geila.

Nibi anıbu nipe God nibi bi nıp wög gimıdal gau al pak la u me,

God nipe nıp manö kub hagöm pen ilön kub ñöb,” a gıla. *

3 Anig hagöm, kauyan meg migan dap ranöm hagla,

“God hib nipe hagno adö aran!

Daun kub ke yabıl Babilon in hadu göm,

hadu u pör pör nöp ap rannab,” a gıla.

4 Anig hageila, bi manö ud asikep ñın juöl añı ap ado gi da mıhau mıhau (24) gau abe, nan kamij mıhau mıhau gau abe, God sea kin adö asik mıdeia

ıl au kugom yımöm he göm hagla,

“Nıjöö yabıl!

God hib nipe hagno adö aran!” a gıla.

5 Anig hageila, manö ap sea kin mıdeia au gılan nıbö hagöm haga,

“Kale nibi bi ramö gau abe, nibi bi gep gau abe,

God hon nıp wög gimim nıp pının gi pim gau

magöñhalö hib nipe hagpe adö aran,” a ga.

Krais nibi bi nipe gau kalip ud ram minöj nipe arö, mın mın ginaböl

6 Pen magö u yad gu kub yabıl ap, ñig hij big hagöp rö aka rımu hagö mlöbö arab u rö, apdi nıjöö. Gu anıbu, nibi bi iru yabıl nöp meg dap ranöm hagla,

“God hib nipe u hagno adö aran!

God Bi Kub hon u Bi klö ke yabıl.

Nipe Kin midöm nibi bi gau

kalip magöñhalö abad midöp. *

7 Anıb u, aij gö nıjöl gi mın mın gun;

Gor nipe Bi klö ke yabıl midöp u nıjun,

hib nipe hagno adö aran.

Nıhön ginig: Sipsip Pi u nıbin nipe udnab ñın u auöp rö,

nibi u ram nipe arıg, nan gi jin göl gi midöp. *

8 Linın ud waıj uı rud mımailö göl gi midöp ap,

God nıbin nipe nıp ñö yımöb,” a gıla.

Linın waıj aij anıbu ıl u, God nıbi bi nipe gi aij gıla anıb gau me u.

9 Pen ejol anıbu yıp haga, “God manö nıjöö yabıl hagöp u, manö nipe rımnap hagnö kalı klın rıkmön. Nipe hagöp, ‘Nıbi bi Sipsip Pi u wın alö amöm nipe aip nan kub ñınaböl gau, mın mın yabıl ginaböl,’ a göp” a ga. *

10 Pen ejol anıbu anig hagö, yad ma ıl nipe au kugom yımem, nıp sabe ginam, a ginö u pen yıp haga, “Ne anig gagmön! God añı nöp nıp sabe gimön. Kale abe, añ mam kale gau abe, Jisas manö aij nipe u nıj udmim

hagöp rö gipim rö u, yad u rö nöp bî God nîp wög gî ñeb bî ap midpin. Jisas manö nîjō hag waiō la manō aij u nöp udöm, God manō hagep bî nîpe gau manō hagal,” a ga. *

Krais kaj hos rud adō laŋ asîkōm ajeia

11 Pen magö u nîjñö, kumi kabö adō laŋ mîgan hiika nîjñöm bî ap kaj hos rud ap adō asîk mîdeia. Bî kaj hos adō asîk mîdeia bî anîbu, hib nîpe mîhōp: hib ap Cîg Gōp, hib ap Kabō Rō. Nîpe nîbi bî gau kalîp manō kub hagöm, manō ud asîk aij gōm, pen ilōn ñöb u, haŋōwaŋō ñagöp, gîpal rö nöp nîjñöm ñöb. Anîg unbö rö nöp u, nîbi bî gau aip pen pen gōm al rîdîk yuöp u, gasî nîj aij gōm, manō ud asîk aij gōm, pen pen gōm al rîdîk yuöp. *

12 Amgö nîpe u mab mîtaŋ rö. Kiŋ rol gîpal usajîl bad iru nöp nabîc adō nîpe laŋ lö mîdeia. Hañ romanŋ nîpe au hib ap mîdeia. Pen hib anîbu, nîbi bî rîmnap nîjagpal; nîpe ke nöp nîjñöb. *

13 Waŋîj lî mîdeia u, hagape rîm lö hagape halö mîdeia. Pen hib nîpe u, “God Manö.” *

14 Ami Bî kumi kabö adō laŋ au nîbö gau, waŋîj rud uŧ yabîl ke ke lōm, kaj hos rud adō gau ke ke asîkōm, nîp hain gîla.

15 Meg mîgan nîpe yanŋ, ru mîlō kîd yabîl ap apjaka. Ru mîlō kîd anîbu udöm, nîbi bî ram mîñōŋ ke ke gau aip pen pen gōm al pak lōm, ain ur mîlō ap udöm, kalîp abad mîdeinab. Pen God hag la ñîn anîbu, God Bî Kub, Bî klō ke yabîl u, nîbi bî gî naij gōm nîp jî nîjñaböl gau kalîp mulu kal yabîl nîjñöm, wain magö rö udöm, God wain magö abhib jakep ka mîgan u yuöm, Bî kaj hos rud adō asîk mîdöp anîbu kalîp pak hib jaknab. *

16 Pen waŋîj mîlō nîpe u abe, ma kuwîŧ nîpe u abe, hib ap kalî kîiñ rîkla mîdeia:

KIŊ GAU KIŊ KALE U BÎ KUB GAU BÎ KUB KALE U *

17 Pen yad nîjñö, ejol ap sîdö aŋ au gîlanŋ urak mîdö nîjñöl gî, yaur u gōm ajeila gau kalîp wîñ kub alöm haga, “God kalöp nan magö kub ñînîg gab u, magōŋhalö apim magum gîmîm! *

18 Aumîm, kiŋ gau hañ romanŋ kale ñîjñîm, ami bî abad mîdep bî kub gau hañ romanŋ kale ñîjñîm, ami bî klō gau hañ romanŋ kale ñîjñîm, kaj hos gau hañ romanŋ ñîjñîm, bî kaj hos ud ajpal gau hañ romanŋ ñîjñîm gîmîm. Pen nîbi bî nagî wög gîpal gau, nîbi bî gasî kale ke wög gîpal gau, nîbi bî hib kub mîdöp gau, nîbi bî hib mîdagöp gau magōŋhalö, hañ romanŋ kale ñîjñabîm,” a ga.

19 Pen magö u nîjñö, nan hapeb u abe, kiŋ mîñōŋ nabōŋ îl i ke gau nîbö gau nîbö abe, Bî kaj hos rud ud ajöp u aip, ami bî nîpe gau aip pen pen gîñîg, ami bî kale gau dap magum gîla.

20 Anîg geila u pen Bî hos rud ud ajeia u, nan hapeb u abe, bî nîpe nîbi bî gau kalîp manō pîral hagöm nan gagep rö ga u abe, kalîp ud sîsî gōm, mab mîtaŋ salpa halö inmîdöp ñîg wanō yanŋ yua. Pen nan hapeb bî nîpe u nîpe nōd nîbi bî iru nöp manō pîr alö, nan hapeb kîiñ u udöm, nan ana nîpe rö gîla u, sabe gîla. *

* 19:10: Ap 10:25,26; Rep 22:8-9 * 19:11: Rep 1:5; 6:2; Sam 96:13; Ais 11:4 * 19:12: Dan 10:6; Rep 1:14; 2:17 * 19:13: Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 * 19:15: Sam 2:9; Rep 1:16; 14:20 * 19:16: Rep 17:14 * 19:17: Esi 39:17-20 * 19:20: Rep 13:12-17; 20:10

21 Pen Bɪ kaj hos rud ud ajeia u, ru mɪlə kɪd meg mɪgan nɪpe yan nɪbō apjaka anɪbu ami bɪ gau kalɪp magōŋhalō al pak lö, yaur gau apōm hañ romanj kale gau ñɪj ñɪj wasō ñɪjōm arō gɪla.

20

Seden nagɪ mɪdō mɪ unbō wan dausan innab

1 Pen magō u nɪjñō, ejol ap ulōm mɪgan mauɪñ juaga ki rib u abe, sen klō yabɪɪ bol u abe, ñɪmagō nɪpe u udöl göm, kumi kabō adō laj nɪbō auajɪp. *

2-3 Dapōm, re ubɪɪ u, re hadame dagol nɪbō u, nɪp ud sɪsɪ göm, nɪbi bɪ ram mɪnōŋ ke ke gau kalɪp kuōyan piral gagnɪm, a göm, nagɪ adɪk dam ulōm mɪgan mauɪñ juaga anɪb yan yuōm, ajōŋ gɪ ñōm, pɪdōŋ gɪ aij yabɪɪ ga. Geia u me, nɪpe anɪb gau nagɪ mɪdō mɪdō, mɪ unbō wan dausan arō, kuōyan u hubɪk yuō apōm, pro magō ap yiharɪj gɪ ajeinab. Re hadame piral gep anɪbu me, kɪjaki u, Seden nōp. *

4 Pen nɪjñō, nɪbi bɪ rɪmnap ana kale kɪj sea asɪkep adō ke ke gau asɪk mɪdeila. Nɪbi bɪ anɪb gau, God hagō kale nɪbi bɪ gau kalɪp manō kub hagōm manō ud asɪknɪg geila. Pen nɪbi bɪ anɪb gau, nan hapeb u nɪp ke abe, ana nɪpe rō gɪla nan u abe sabe gagōm, klɪñ nɪpe nabɪc kale laj aka ñɪmagō kale u udagōm, Jisas manō aij nɪpe nɪbi bɪ gau kalɪp waiō hag ñōm, God Manō hagōp rō nōp göm geila nɪjōm, kalɪp nabɪc cōg rɪb gɪ dō gɪla. Yad nɪjöl gɪ mɪdainō nɪjöl gɪ, ana anɪb gau kamɪj lōm, Kraiss aip nɪbi bɪ gau kalɪp kɪj rō abad mɪdlō mɪdlō, mɪ wan dausan u ina. *

5 (Pen nɪbi bɪ rɪmnap umla gau, ñɪn anɪbu urakagla. Mɪ wan dausan u ina, hainō urakla.) Manō hagabin i, God nɪpe nōd gö nɪbi bɪ anɪb gau urakla u nōp hagabin.

6 Nɪbi bɪ nōd uraknaböl gau, God nɪbi bɪ nɪpe ke nōp mɪdōm aij gö nɪjöl gɪ mɪñ mɪñ yabɪɪ göl gɪ mɪdeinaböl. Kauyan umagnaböl. Kale God Kraiss kalɪp apil mɪhau sabe gep nɪbi bɪ rō wōg gɪ ñöl gɪ mɪdōm, Kraiss aip nɪbi bɪ gau kalɪp kɪj rō abad mɪdlō mɪdlō, mɪ wan dausan u innab. *

Seden ilōn kub udnab

7 Mɪ wan dausan anɪbu ap arnab nɪjöl gɪ, God ejol nɪpe gau kalɪp hageinab, Seden nɪp nagɪ hubɪk yulō,

8 amōm nɪbi bɪ ram mɪnōŋ il i ke ke gau magōŋhalō mɪdpal gau kalɪp manō piral hagnab. Nɪbi bɪ anɪb gau me, Gog aip Megog aip. Seden kalɪp magōŋhalō tɪp gɪ dauō, kale pen pen gɪnɪg aunaböl. Nɪbi bɪ pen pen gɪnaböl anɪb gau, kabō kulup ñɪg solwara goɪ gau iru nōp mɪdōp rō nōp mɪdeinaböl. *

9 Kale mɪgan gau mɪgan gau nɪbō apōm, daun kub God nɪbi bɪ nɪpe han mɪdeila, daun kub God nɪpe mɪdmagō löp anɪbu nōp, bɪg gɪgabō geila. Daun bɪg gɪgabō gɪla u pen adɪj mab mɪtɪj kumi kabō adō laj nɪbō apōm, kalɪp in habɪk ara. *

10 Pen God ejol nɪpe gau, kɪjaki nɪbi bɪ gau kalɪp manō piral hagōm tɪp gɪ daua u, nɪp dam ñɪg wanō mab mɪtɪj salpa halō inab yan ud yula. Nan hapeb u aip, bɪ nɪpe nɪbi bɪ gau kalɪp manō piral haga u aip, nōd ñɪg wanō anɪb yan yulō mɪdailō. Mailō abe, sɪb abe, pör pör nōp ilōn mab udöl gɪ mɪdeinaböl. *

* 20:1: Rep 9:1 * 20:2-3: Jen 3:1; Rep 12:9 * 20:4: Dan 7:9,22,27; 1Ko 6:2; Rep 13:17 * 20:6: Rep 1:6 * 20:8: Esi 38:2,9,15-16 * 20:9: 2Ki 1:10 * 20:10: Sam 11:6; Rep 19:20; 21:8

Manö kub hainö yab#t u

¹¹ Pen sea kin rud kub yab#t ap abe, B# adö an#bu asiköl m#daj#p u abe n#ñnö. B# Kub n#pe au m#dö n#ñöl göm, m#nön naböñ il i abe, kumi kabö adö lañ abe, ad#ñ böñ nöp p#ñ#ñ g# ke gau arö, kuöyañ n#ñag#n.

¹² Pen yad n#ñnö, n#bi b# kub m#döm umla gau abe, n#bi b# ramö gau m#döm umla gau abe, magöñhalö apöm sea kin il an#b au urak m#dlö n#ñöl g#, köp r#mnap ud p#t#illa. Köp ap, n#bi b# kale kam#ñ m#döl g#, g#la g#la rö n#ñöm, kal# kl#ñ r#kla. Köp an#bu ud p#t#aiöm, köp ap ud p#t#illa. Köp hain n#bö ud p#t#illa u, n#bi b# pör pör kam#ñ m#deinaböl hib kale kal# kl#ñ r#kla. Ud p#t#illa n#ñöm God n#pe n#bi b# umla gau n#hön n#hön g#la u n#ñöm, manö ud asiköm, kal#p n#me la. *

¹³ Pen n#bi b# ñ#g solwara añ gau umla gau arlö n#ñöl g#, God n#pe kal#p manö kub haga. Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe n#bi b# umöm am abad m#deila gau kal#p magöñhalö dam ñ#lö n#ñöl g#, kale ke ke n#hön n#hön g#la u n#ñöm, God kal#p manö kub haga. *

¹⁴ God n#pe an#g ga n#ñöm, Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe, God hagö kal#p m#hön dam mab m#t#añ inab wañö yañ ud yula. Mab m#t#añ inab wañö arbal u, Kuöyañ Umnaböl, a g#pal.

¹⁵ Pen n#bi b# pör pör kam#ñ m#deinaböl gau hib kale kal# kl#ñ r#kla köp an#bu, n#bi b# an an hib kale köp an#bu m#dageia, God hagö, kal#p magöñhalö u rö nöp dam mab m#t#añ inab wañö yañ ud yula.

21*M#nön naböñ il i abe, kumi kabö adö lañ abe ke hain n#bö la*

¹ M#dem n#ñnö, m#nön naböñ g#sön n#bö abe, kumi kabö g#sön n#bö abe m#deia. M#nön naböñ nöd n#bö u abe, kumi kabö nöd n#bö u abe hadö ur göm m#dageia. Ñ#g solwara nöd m#dm#döp u, u rö nöp hadö ur göm m#dageia. *

² Pen yad n#ñem n#ñnö, God gö Daun Kub U#t u, Jerusalem g#sön n#bö u, kumi kabö adö lañ au n#bö auaj#p. Daun Kub U#t an#bu, n#bi gau b# udn#g, wal#j kl#ñ aij löm abad m#dpal rö u m#deia. *

³ Pen yad apdi n#ñnö, sea kin m#deia añ au n#bö, manö kub w#ñ al hagöm haga, “M#ñi r#köm, God n#pe ke n#bi b# gau aip ram g# löm m#deinab. N#pe n#bi b# gau aip han m#deinab n#ñöm kale n#bi b# n#pe m#deinaböl. God n#pe ke kal#p aip m#döm, God kale m#deinab. *

⁴ N#pe amgö ñ#g amgö kale m#döp u magöñhalö l#k g# yunab. N#bi b# umagnaböl; m#ñör udö, mög gö m#t#ön gagnaböl; ilön udagnaböl. N#hön g#n#g: m#nön naböñ nöd n#bö u had ur göm uri m#dagöp,” a ga. *

⁵ Pen B# kin sea adö as#ka u y#p haga, “Yad nan magöñhalö g#sön n#bö g# labin,” a ga. An#g hagöm y#p haga, “Manö hagabin i kal# kl#ñ r#kmön. Manö an#bi, manö n#ñö yab#t, n#bi b# gau böñ nöp n#ñ udöl,” a ga. *

⁶ An#g hagöm y#p haga, “Nan uri hagaj#n gau magöñhalö hadö g#pin. Yad hadame dagol gau m#dm#din, hainö pör nöp nöp m#deinabin. Yad nöp

* **20:12:** Dan 7:9-10; Mad 25:31-46; Ap 17:31; 2Ko 5:10; Rep 13:8 * **20:13:** Ro 2:6; 1Pi 1:17; Rep 2:23; 22:12 * **21:1:** Ais 65:17; 2Pi 3:13 * **21:2:** Ais 52:1; 61:10; Hib 11:16; 12:22; Rep 3:12 * **21:3:** Lep 26:11,12; Esi 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * **21:4:** Ais 35:10; 65:19; Rep 7:17 * **21:5:** 2Ko 5:17

g+nö, nan gau magöñhalö il göm midöp. Yad nöp g+nö, nan gau magöñhalö ur g+nig g+nab. N+bi b+ an ñ+g nan gain+m, kal+p hagnö, ñ+g ilam n+bö ñ+g kam+ñ magö ñeb u ñ+ñnaböl; rauagnaböl, y+har+ñ nöp ñ+ñnaböl. *

7 N+bi b+ marö auö, gas+ iru n+ñagöm, y+p c+g göl g+ nöp m+deinaböl gau, kal+p nan hagaj+ñ i magöñhalö ñ+nabin. Yad Nap kale m+dnö, kale ñ+ pai yad m+deinaböl. *

8 Pen n+bi b+ God n+p c+g g+no, han+p marö aunab a göm piñ+ñ g+p+al gau; n+bi b+ y+p n+ñ udöm arö g+p+al gau; n+bi b+ nan naij yab+ñ nan gac yab+ñ g+p+al gau; n+bi b+ wip albal gau; n+bi si b+ si g+p+al gau; n+bi b+ kuj g+p+al gau; n+bi b+ god piral nan y+har+ñ gau sabe g+p+al gau; n+bi b+ manö piral hagpal gau; kale magöñhalö am m+deinaböl ñ+g wanö mab m+ñan salpa halö inab u. N+bi b+ m+gan an+bu arnaböl u, Kuöyan Umnaböl, a g+p+un,” a ga. *

Jerusalem g+sön n+bö

9 Ejol unbö mudun j+ñ nöd k+ñan kale dauajal gau, ejol añ+ ap apöm y+p haga, “Auö, Sipsip Pi u, n+bi n+pe udn+g gab u, n+bi an+bu nöp yamnö n+ñnabön,” a ga.

10 An+g hegeia, God Ana u y+p ba lö n+ñöl g+ ejol u y+p udöm, dam ram m+ñöñ no ilö kub yab+ñ i adö g+lan ap amöm, y+p yamö n+ñnö, Daun Kub U+ u, Jerusalem u, God kumi kabö adö lan m+idöp au n+bö auaj+p. *

11 God Jerusalem g+sön n+bö u yuö auö n+ñöl g+ n+ñnö, God n+pe mailö aij ke halö m+mailö gab rö u, daun an+bu u rö nöp mailö aij ke halö m+mailö gaj+p. Daun k+ñ aij an+bu kabö aij aij mani iru rauep rö, kabö jaspa m+mailö göp rö u, m+mailö göm m+deia. *

12 Kabö waryö m+lö yab+ñ Jerusalem g+sön n+bö u g+gabö göm, adan ramö unbö m+gan lan gau m+deia. Adan ramö unbö m+gan lan gau ajöñ ke ke m+deia. Pen ejol unbö m+gan lan adan ramö ajöñ an+b gau ke ke abad m+deila. Adan ramö ajöñ an+b gau, naböñ adö lan Juda il ke ke unbö m+gan lan m+dpal rö, ajöñ unbö m+gan lan gau ke ke kal+ k+ñ r+kla. *

13 Adan ramö ajöñ an+b gau: ain adö m+ñ m+hau n+gan; us+ñ adö j+ñ m+hau n+gan; go+ lödan m+hau n+gan; go+ lödan m+hau n+gan.

14 Pen waryö an+bu nöd il göm, kabö m+lö kub unbö m+gan lan m+löbö l+ l+ udöm, hainö waryö g+la adö an+bu. Kabö m+lö kub an+b gau, Sipsip Pi manö ud arep b+ unbö m+gan lan gau, hib kale gau kal+ k+ñ r+kla.

15 Ejol y+p manö hagaj+p an+bu ilöñ kabö gol udöm g+la ap udöl m+deia. Ilöñ an+bu rö udöm, nan ap ilöñ ad+p ad+p löm, nan an+bu m+lö aige gö rö m+idöp u wö ral n+ñbal. Pen ejol ilöñ an+bu udöm daun kub an+bu l+ n+ñn+g geia; adan ramö ajöñ abe, kabö waryö abe, daun kub magöñhalö l+ n+ñn+g geia. *

16 Pen ejol n+pe ilöñ an+bu udöm, daun n+me u ilöñ u ud ad+p ad+p löm, daun kub an+bu m+lö aige gö rö m+daj+p u wö ral n+ñö, yad n+ñnö, m+ñ n+bö j+ñ dwelp dausan s+dadia ara; lödan n+bö lödan dwelp dausan s+dadia ara. Pen g+lan g+ ke m+degeia, ad+p ad+p an+bu nöp dwelp dausan s+dadia ara. *

17 Pen ejol an+bu n+pe ilöñ an+bu udöm, daun kub waryö g+gabö ga u, n+bi b+ ilöñ löm wö ral n+ñbal rö wö ralöm, m+ñöñ yan n+bö naböñ adö lan wö ral

* 21:6: Ais 55:1; Jer 2:13; Jon 7:37; Rep 1:8,17; 22:17 * 21:7: 2Sa 7:14; Sam 89:26-27 * 21:8:

Mad 25:41; Hib 10:38-39; Rep 20:15; 22:15 * 21:10: Esi 40:2 * 21:11: Ais 60:1-2,19 * 21:12:

Esi 48:30-35 * 21:15: Esi 40:3; Rep 11:1 * 21:16: Grik manö hagöm 12,000 s+dadia a ga u, 2,200

kilomida rö.

nɨŋö, yad nɨŋö, kiubid unbö ñɨn juöl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) ara.†

18 Waryö anɨbu, kabö jaspä a gɨpal u udöm gɨ lö mɨdeia. Daun kub u, kabö gol aij aij glas rö kɨd yabɨl göl mɨdöp u nöp udöm gɨ lö mɨdeia u me, kɨd yabɨl göl mɨdeia. *

19 Kabö mɨlö kub, kabö waryö ɨf yaŋ mɨdeia gau, kabö aij aij mani kub rauerp ke ke ɨru nöp udöm, kabö mɨlö kub unbö mɨgan laŋ anɨb gau gɨ lö mɨdeia. Naböŋ waŋg nɨbö yaŋ kabö jaspä u gɨ lö mɨdeia; naböŋ yɨgwö aŋ nɨbö u kabö mu, sapaia u gɨ lö mɨdeia; naböŋ yɨgwö nɨgan nɨbö u kabö kamɨŋ kamɨŋ bö, aged u gɨ lö mɨdeia; naböŋ yɨgwö mɨlö u kabö kɨkamɨŋ bö, emral u gɨ lö mɨdeia;

20 naböŋ mamɨd u kabö aɨ abe rud abe uɨ maɨ gɨ mɨdöp, sadoniks u gɨ lö mɨdeia; naböŋ kagoɨ jɨŋ u kabö aɨ, kanilian u gɨ lö mɨdeia; naböŋ mudun u kabö uhaɨn, krisolaid u gɨ lö mɨdeia; naböŋ raleb u kabö kɨkamɨŋ bö, berɨl u gɨ lö mɨdeia; naböŋ aɨp u kabö uhaɨn ke yabɨl, dopas u gɨ lö mɨdeia; naböŋ sɨduŋ laŋ u kabö kɨkamɨŋ bö abe uhaɨn abe uɨ maɨ gɨ mɨdöp, krisopres u gɨ lö mɨdeia; naböŋ agɨp laŋ u kabö aɨ, haiasin u gɨ lö mɨdeia; naböŋ mɨgan laŋ u kabö mu, amedis u gɨ lö mɨdeia.

21 Adan ramö ajöŋ unbö mɨgan laŋ gau, magö kaɨum kɨbap mɨlep rö rud gab, pöl a gɨpal kub ke yabɨl unbö mɨgan laŋ udöm gɨ lö mɨdeia. Daun kub anɨbu, lor gau kabö gol aij aij glas rö kɨd göl mɨdöp u nöp udöm gɨ lö mɨdeia u me, kɨd yabɨl göm mɨdeia.

22 Pen daun kub anɨbu yad God sabe gep ram ap nɨŋagnö. God Bɨ Kub, Bɨ klö ke yabɨl u abe, Sipsip Pi u abe mɨdpil rö, God sabe gep ram ap mɨdagöp; kale apil mɨhau God sabe gep ram mɨdpil.

23 Pen God mailö aij ke yabɨl nɨpe mɨmailö göm, Sipsip Pi ɨam mailö gab rö u mɨmailö göm gɨpil rö, daun anɨb au sɨdö rakɨn wög ap mɨdagöp. *

24 Nɨbi bɨ ram mɨnöŋ ke ke gau nɨbö apöm daun anɨbu am mɨdeinaböl gau, mailö aij anɨbu nɨŋöl gɨ ajeinaböl. Kɨŋ mɨnöŋ naböŋ ɨf i ke ke gau nɨbö daun anɨbu am mɨdeinaböl gau, nan nɨhön nɨhön aij, nan nɨhön nɨhön mailö halö ram kale gɨla gau, halö dam daun kub raul mɨgan anɨbu am mɨdeinaböl. *

25 Pen daun anɨbu, ajöŋ gau gɨŋagnaböl; sɨböŋ auagnab nɨŋöm ajöŋ pör pör ɨɨköl nöp mɨdeinab. *

26 Nɨbi bɨ ram mɨnöŋ ke ke gau nɨbö apöm daun anɨbu am mɨdeinaböl gau, nan nɨhön nɨhön aij, nan nɨhön nɨhön mailö halö ram kale gɨla gau, halö dam daun kub raul mɨgan anɨbu am mɨdeinaböl.

27 God nɨp asɨ masɨ göp nan u, daun raul mɨgan anɨbu aröl rö lagnab. Nɨbi bɨ god pɨral sabe göm gɨ naij yabɨl gɨpal gau, daun raul mɨgan anɨbu aröl rö lagnab. Nɨbi bɨ pör pör nöp kamɨŋ mɨdeinaböl köp anɨbu yaŋ, Sipsip Pi ɨib kale kalɨ klɨŋ rɨknab gau nöp, daun raul mɨgan anɨbu arnaböl. *

22

Ñɨg Kamɨŋ Magö Ñeb u

† 21:17: Grik manö hagöm kiubid unbö ñɨn juöl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) a ga u, mida unbö ñɨn juöl mɨhau nɨgan ado gɨ da mamɨd u (65) rö. * 21:18: Ais 54:11-12 * 21:23:

Ais 60:19-20; Rep 22:5 * 21:24: Ais 60:3,5 * 21:25: Ais 60:11 * 21:27: Ais 52:1; Esi 44:9; 1Ko 6:9-10

¹ Ejol an+bu, ñig kam+η magö ñeb u y+η yamö n+ηñö. Ñig auaj+η an+bu, glas m+mailö göp rö m+mailö g+ auaj+η. Ñig an+bu, God aip, Sipsip Pi u aip, sea kiη kale apil m+hau as+ηpil au g+lan+η n+bi ilam juöm, *

² daun kub lor aη au amöm ara. Ñig go+ böη böη mab ñ+ηöm pör pör m+deinaböl mab u rana. Mab ur an+bu, m+ añ+ añ+ rak+η ke ke m+gan laη u nöp, pör nöp magö p+löp. Pen mab u+η an+bu, n+bi b+ ram m+ñöη ke ke gau n+bi kal+η gö kam+η lin+m rö nöp m+döp. *

³ Daun kub an+bu, God n+η as+η mas+η göp nan u m+dagöp. God aip, Sipsip Pi u aip, sea kiη kale u daun kub aη au m+deinab. God n+bi b+ n+pe gau, n+η wög g+ ñöl g+ m+deinaböl.

⁴ Daun kub an+bu, God n+bi b+ n+pe gau Sipsip Pi mulu ad+η n+pe u n+ηnaböl. Sipsip Pi hib n+pe u nable kale laη kal+η k+ñ r+η l+lö m+deinab. *

⁵ Si+bön auagnab. God B+ Kub u mailö kale u m+deinab u me, hapö m+ηaη abe, s+dö abe wög ap m+dageinab. Kale pör nöp pör nöp kiη rö m+deinaböl. *

Söl m+döp Jisas aunab

⁶ Pen ejol an+bu y+η haga, “Manö hagabin an+bi manö piral wasö; manö n+ηñö yab+η. God B+ Kub, Ana n+pe b+ manö hagep n+pe gau kal+η gas+ ñö manö n+pe hagm+dal God an+bu nöp, y+η yuö apem, söl m+döp g+ñab manö u hag ñabin,” a ga. *

⁷ Jisas manö hagöm hagab, “N+ηim! Söl m+döp n+ñabin. Nan n+ñön n+ñön hainö g+ñg gab u, buk an+bi m+döp. N+bi b+ an manö an+bi n+η udöm, hagöp rö g+ñaböl gau, aij gö n+ηöl g+ m+ñ m+ñ g+ñaböl,” a göp. *

⁸ Yad Jon, ejol manö hagaj+η u abe, nan n+ñön n+ñön gaj+η u abe magöñhalö n+ηñö. Pen ejol manö hagaj+η u abe, nan n+ñön n+ñön gaj+η u abe magöñhalö n+η p+is gem, ap lug ejol an+bu ma i+ n+pe au kugom y+mem, n+η sabe g+ñam, a g+ñö u pen *

⁹ y+η haga, “Wasö! Y+η an+g gagmön; God n+η nöp sabe g+mön. Ne God n+η wög g+ m+dpan u, namam God manö hagep b+ gau abe, n+bi b+ manö m+döp buk aη an+bi hagöp rö g+pal gau abe, kale God n+η wög g+ηim rö, yad u rö nöp God n+η wög g+ηim,” a ga.

¹⁰ Pen ejol an+bu y+η haga, “Hainö g+ñab manö kal+η k+ñ r+ηkpan yagol u, ud mamoc g+mön gau pi g+ lagmön; söl m+döp, manö kal+η k+ñ r+ηkpan rö magöñhalö g+ñab.

¹¹ An+η u n+ηñöm, n+bi b+ g+ naj g+pal gau, kale u rö nöp nag+η naj adö u nöp göl g+ m+daiöl; n+bi si b+ si g+pal gau, kale adö an+bu nöp göl g+ m+daiöl; n+bi b+ g+ aij g+pal gau, kale adö aij an+bu nöp göl g+ m+daiöl; n+bi b+ u+ m+dpal gau, kale unbö rö nöp u+ m+daiöl,” a ga. *

¹² Jisas manö hagöm hagab, “N+ηim! Söl m+döp n+ñabin. Ñ+ñ an+bu, kale n+bi b+ yad gau n+ñön n+ñön g+ηim u n+ηem, pen u rö nöp nan aij ñ+ñabin. *

* 22:1: Esi 47:1 * 22:2: Jen 2:9; Esi 47:12; Joe 3:18; Sek 14:8 * 22:4: Mad 5:8; Rep 3:12 * 22:5: Dan 7:18,27; Rep 5:10; 20:6; 21:23,25 * 22:6: Rep 1:1 * 22:7: Rep 1:3 * 22:8: Rep 19:10 * 22:11: Dan 12:10 * 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10; Rep 2:23

13 Yad hadame dagol gau m+dm+idin, hainö pör nöp pör nöp m+deinabin. Yad nöp g+nö, nan gau magöñhalö il göm m+ödöp. Yad nöp g+nö, nan gau magöñhalö ur g+n+g g+nab. H u yad nöp, p+ñ u yad nöp m+dpin. *

14 “N+bi b+ wal+ñ kale ñ+g l+ aij g+naböl gau, m+ñ m+ñ g+naböl. Mab magö ñ+ñ pör pör m+deinaböl u ñ+nö, kale ñ+ñöm am daun kub raul m+gan an+bu arnaböl. *

15 Pen kain hapeb gau, daun an+bu aröl rö lagöp. N+bi b+ kuj g+pal gau, n+bi si b+ si g+pal gau, wip albal gau, nan y+har+ñ gau god hon a göm sabe g+pal gau, manö piral hagalp gau, kale höñ yan nöp m+deinaböl.

16 “Yad Jisas, ejol yad u hag yunö, amöm kalöp n+bi b+ yad cöc ram m+nön ke ke gau m+dpim gau, kalöp manö yad an+bi hag ñöb. Yad me, Depid r+kö, r+kö r+k dam dap+l g+lö, B+ Kub m+deinab a g+la u nöp yad m+dpin. Yad me, gap+ pag+l+n kub ram run+g gö n+ñöl g+, ap rannab, a g+pal u nöp yad m+dpin,” a ga. *

17 God Ana u abe, B+ n+bi udnab n+bi an+bu abe, “Aue!” a g+pil.

N+bi b+ manö an+b i n+ñeinaböl gau u rö nöp, “Aue!” a göl.

Kale n+bi b+ ñ+g nan göp gau magöñhalö aumim! Aumim, ñ+g kam+ñ magö ñeb u y+har+ñ ud ñ+ñim. *

18 N+bi b+ manö buk an+bi m+ödöp amgö l+ n+ñöm haglö, kale n+ñmim gau, nan n+hön n+hön hainö g+n+m manö u n+ñ aij g+mim. N+bi b+ r+mnab manö an+b i n+ñöm, manö r+mnab halö ut ma+ñ geinaböl u, God kal+p pen ilön ñöm gö, marö kub buk an+bi hagöp rö halö udnaböl. *

19 Pen n+bi b+ manö an+b i, naböñ r+mnab udagun a göm arö geinaböl u, God kal+p pen mab magö ñ+ñ pör pör m+deinaböl hagöp u wasö gö ñ+ñagnaböl; Daun Kub U+ am m+deinaböl hagöp u abe wasö gö aragnaböl.

20 B+ manö kal+ k+l+ñ r+kpin an+bi hagöp B+ u hagöm hagöp, “Yau! Söl m+ödöp n+nabin,” a göp.

An+b unbö rö aij! B+ Kub Jisas, ne aumön!

*

21 B+ Kub hon Jisas kalöp God n+bi b+ n+pe mög gö abad m+d aij göl g+ m+dain+m. An+b unbö rö aij.

* 22:13: Ais 44:6; Rep 1:8,17; 21:6 * 22:14: Jen 2:9; 3:22 * 22:16: Nab 24:17; Ais 11:1,10; Ro 1:3; Rep 2:28; 5:5 * 22:17: Ais 55:1; Rep 21:6 * 22:18: Dud 4:2; 12:32 * 22:20: Rep 2:16

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Madyu 1:1-2:12
2	Madyu 2:13-3:6
3	Madyu 3:7-4:11
4	Madyu 4:12-25
5	Madyu 5:1-26
6	Madyu 5:27-48
7	Madyu 6:1-24
8	Madyu 6:25-7:14
9	Madyu 7:15-29
10	Madyu 8:1-17
11	Madyu 8:18-34
12	Madyu 9:1-17
13	Madyu 9:18-38
14	Madyu 10:1-23
15	Madyu 10:24-11:6
16	Madyu 11:7-30
17	Madyu 12:1-21
18	Madyu 12:22-45
19	Madyu 12:46-13:23
20	Madyu 13:24-46
21	Madyu 13:47-14:12
22	Madyu 14:13-36
23	Madyu 15:1-28
24	Madyu 15:29-16:12
25	Madyu 16:13-17:9
26	Madyu 17:10-27
27	Madyu 18:1-22
28	Madyu 18:23-19:12
29	Madyu 19:13-30
30	Madyu 20:1-28
31	Madyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Madyu 21:23-46
2	Madyu 22:1-33
3	Madyu 22:34-23:12
4	Madyu 23:13-39
5	Madyu 24:1-28
6	Madyu 24:29-51
7	Madyu 25:1-30
8	Madyu 25:31-26:13
9	Madyu 26:14-46
10	Madyu 26:47-68
11	Madyu 26:69-27:14
12	Madyu 27:15-31
13	Madyu 27:32-66
14	Madyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Apos:l 1:1-26
4	Apos:l 2:1-47
5	Apos:l 3:1-26
6	Apos:l 4:1-37
7	Apos:l 5:1-42
8	Apos:l 6:1-15
9	Apos:l 7:1-29
10	Apos:l 7:30-50
11	Apos:l 7:51-8:13
12	Apos:l 8:14-40
13	Apos:l 9:1-25
14	Apos:l 9:26-43
15	Apos:l 10:1-33
16	Apos:l 10:34-48
17	Apos:l 11:1-30
18	Apos:l 12:1-23
19	Apos:l 12:24-13:12
20	Apos:l 13:13-41
21	Apos:l 13:42-14:7
22	Apos:l 14:8-28
23	Apos:l 15:1-35
24	Apos:l 15:36-16:15
25	Apos:l 16:16-40
26	Apos:l 17:1-34
27	Apos:l 18:1-21
28	Apos:l 18:22-19:12
29	Apos:l 19:13-41
30	Apos:l 20:1-38

date	Scripture
1	Apos:l 21:1-16
2	Apos:l 21:17-36
3	Apos:l 21:37-22:16
4	Apos:l 22:17-23:10
5	Apos:l 23:11-35
6	Apos:l 24:1-27
7	Apos:l 25:1-27
8	Apos:l 26:1-32
9	Apos:l 27:1-20
10	Apos:l 27:21-44
11	Apos:l 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korid 1:1-17
5	1 Korid 1:18-2:5
6	1 Korid 2:6-3:4
7	1 Korid 3:5-23
8	1 Korid 4:1-21
9	1 Korid 5:1-13
10	1 Korid 6:1-20
11	1 Korid 7:1-24
12	1 Korid 7:25-40
13	1 Korid 8:1-13
14	1 Korid 9:1-18
15	1 Korid 9:19-10:13
16	1 Korid 10:14-11:1
17	1 Korid 11:2-16
18	1 Korid 11:17-34
19	1 Korid 12:1-26
20	1 Korid 12:27-13:13
21	1 Korid 14:1-17
22	1 Korid 14:18-40
23	1 Korid 15:1-28
24	1 Korid 15:29-58
25	1 Korid 16:1-24
26	2 Korid 1:1-11
27	2 Korid 1:12-2:11
28	2 Korid 2:12-17
29	2 Korid 3:1-18
30	2 Korid 4:1-12
31	2 Korid 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korid 5:11-21
2	2 Korid 6:1-13
3	2 Korid 6:14-7:7
4	2 Korid 7:8-16
5	2 Korid 8:1-15
6	2 Korid 8:16-24
7	2 Korid 9:1-15
8	2 Korid 10:1-18
9	2 Korid 11:1-15
10	2 Korid 11:16-33
11	2 Korid 12:1-10
12	2 Korid 12:11-21
13	2 Korid 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Desalonaika 1:1-2:9
10	1 Desalonaika 2:10-3:13
11	1 Desalonaika 4:1-5:3
12	1 Desalonaika 5:4-28
13	2 Desalonaika 1:1-12
14	2 Desalonaika 2:1-17
15	2 Desalonaika 3:1-18
16	1 Dimodi 1:1-20
17	1 Dimodi 2:1-15
18	1 Dimodi 3:1-16
19	1 Dimodi 4:1-16
20	1 Dimodi 5:1-25
21	1 Dimodi 6:1-21
22	2 Dimodi 1:1-18
23	2 Dimodi 2:1-21
24	2 Dimodi 2:22-3:17
25	2 Dimodi 4:1-22
26	Daidas 1:1-16
27	Daidas 2:1-14
28	Daidas 2:15-3:15
29	Pilimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pida 1:1-12
23	1 Pida 1:13-2:10
24	1 Pida 2:11-3:7
25	1 Pida 3:8-4:6
26	1 Pida 4:7-5:14
27	2 Pida 1:1-21
28	2 Pida 2:1-22
29	2 Pida 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jud 1:1-25
9	Repelesin 1:1-20
10	Repelesin 2:1-17
11	Repelesin 2:18-3:6
12	Repelesin 3:7-22
13	Repelesin 4:1-11
14	Repelesin 5:1-14
15	Repelesin 6:1-17
16	Repelesin 7:1-17
17	Repelesin 8:1-13
18	Repelesin 9:1-21
19	Repelesin 10:1-11
20	Repelesin 11:1-19
21	Repelesin 12:1-18
22	Repelesin 13:1-18
23	Repelesin 14:1-20
24	Repelesin 15:1-8
25	Repelesin 16:1-21
26	Repelesin 17:1-18
27	Repelesin 18:1-24
28	Repelesin 19:1-21
29	Repelesin 20:1-15
30	Repelesin 21:1-27
31	Repelesin 22:1-21